250
N.V.
b
26
63073/B

Medical Society of London.

No. 74.

I. EVERY member who ſends for a book, is to write down the title on a ſlip of paper, to ſign his name thereto, date it, and direct it to, "*The Librarian of the* MEDICAL SOCIETY *of* LONDON."

II. No member is allowed to have more, than two volumes at a time, in his poſſeſſion.

III. The library is open every day in the week (Saturdays and Sundays excepted) from ten in the morning till eleven, when all books are to be ſent for and returned to the library; and none to be given out, or received, before or after thoſe hours.

IV. The utmoſt time for a member detaining a book is, one week for a pamphlet or duodecimo; two weeks for an octavo; three weeks for a quarto; and four weeks for a folio; after which period to be liable to a penalty of one ſhilling *per* week, as long as he ſhall detain ſuch book.

V. No manuſcript is allowed to be taken out of the library.

VI. All books are to be returned to the library in the third week of every December, that the *Librarian elect* may ſee whether any be wanting before he enters into his office on the firſt of January; every perſon neglecting to return ſuch book, or books, before the twenty-fifth day of December, is to forfeit five ſhillings for every volume ſo detained.

VII. All new publications are to remain in the library, for the ſpace of one month.

The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

MEDICAL SOCIETY
OF
LONDON
DEPOSIT

Accession Number

Press Mark
RENOU, J. de
1623

/ μl
2257

XIV 3

DISPENSATORIVM MEDICVM,

CONTINENS

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM, LIB. V.

DE MATERIA MEDICA LIB. III.

PHARMACOPEAM ITIDEM SIVE ANTIDOTArium varium & abſolutiſſimum,

AVCTORE IOAN. RENODÆO Medic. Pariſ. Regio.

Opus hac tertia editione ab Auctore infinitis locis emendatum & immutatum, tertia pluſquam parte auctum, ac ſuis Indicibus neceſſarijs inſtructum.

CVI ACCESSIT

NICOLAI EPIPHANII Med. Nobiliſſ. Pharmacop. Empirica.

PARISIIS,
Apud SOCIETATEM MINIMAM.
M. D. C. [illegible]
CVM PRIVILEGI[illegible] IS.

MEDICAL SOCIETY OF LONDON

NOBILISSIMO ET CELEBERRIMO VIRO RENATO MOREAV DOCTORI ET PROFESSORI Medico Pariſ. atque ordinario Noſocomij Lutetiani Therapeutæ. S.

VIR Doctiſsime, prudenter Philo Iud. ſanitatem meram & inculpatam quam nullus morbus delibauit, Deum Opt. Max. δι' ἑαυτοῦ μόνου per ſeipſum largiri dixit, morbi verò depulſionem καὶ διὰ τέχνης καὶ διὰ ἰατρικῆς artis Medicæ beneficio & interuentu. Eſt enim Medicina, vel Democrito teſte, ſoror & contubernalis ſapientiæ, quam qui extra Deum quærit, quærit lucem in tenebris, & in afflicta valetudine ſanitatem. At quoniam diuinæ ſapientiæ ſigilla ac velut ſtricturæ lucent in admirabili rerum omnium artificio & fabrica, idcirco par fuit Medicinam vbique ſororem comitari, ac rebus ſingulis dum crearentur à Deo infundi atque inſtillari. Hinc eſt quod ſapientiſsimi viri cum ipſo orbe conditam voluerunt Medicinam; quam à primis parentibus eorumque poſteris Chaldæi & Aegyptij, ab his Græci, à Græcis Latini & orbis noſtri incolæ omnes ſucceſsione non interrupta velut per manus acceperunt. Vt diuina fuit tantæ Artis procreatio & exortus, ſic admirabilis propagatio cùm ſine Medicina

nulla gentium degat. Auſpicium duxit à ſimplicibus medicamentis quæ ex terræ fodinis, ex ſtirpium germinibus, ex animalium bonis eruebantur: mox verò increſcente morborum ſegete ex ſimplicibus mixturas concinnauit, & admirabiles illas remediorum compoſitiones, quarum alias θεῶν χεῖρας, *alias* ἰσοθέους, *alias* ἴσιδας, *alias* Διὸς τρωχίσκους, *nonnullas* ἀθανασίας, *cæteras Baſilicas, Benedictas, Diuinas, Apoſtolicas, & Catholicas ob ſingulares effectus nominauit. Horum omnium numerum, qui prope infinitus eſt, certis finibus & formulis magni & in re medica illuſtres viri iampridem concludere aggreſſi ſunt. Sed recenti & felici memoria Ioan. Renodæus Pariſienſis Medicus, cuius librum de apparatu & compoſitione medicamentorum tuis auſpiciis in lucem eſſe immittendum cenſuimus. Sunt enim plurimæ minimèque obſcuræ rationes quæ nos in hoc inſtitutum & conſilium induxerunt. Studiorum & doctrinæ conſenſus, ius & ſocietas Collegij, pharmaceuticæ & botanicæ rei cognitio, dictionis venuſtas & facundia, multiplex polymathia & illa rerum, artium, linguarum peritia, reipub. litterariæ promouendi ſtudium, indefeſſa & legendo, & docendo, & ſcribendo diligentia atque induſtria, hæc omnia & plura quæ te inter & Renodæum intercedunt, tuo nomine & fauore opus hoc non indignum facilè perſuaſerunt. Non eſſe hæc præconia Adulatorum Aſſentatorũque lenocinia (quibus non diffitemur duci ſæpenumero librorum patronos) qui te norunt ſatis intelligent. Peregrinationes in totam Germaniam, Boruſſiã, Poloniã, Daniam à te ſuſceptæ, quantus ſemper fueris exoticarum nec vulgarium rerum ſtudioſus & amator atteſtantur. Vbertas illa & verborum rerumque ornatus quem in docendo, in diſſerendo, in orando explicas quàm te ſupra vulgi ſenſum ſapere & loqui demonſtrat. Peritiam tuam*

& in facienda Medicina experientiam quot hominum millia prædicant quos in tota vrbe Pariſienſi, & in celebri atque populoſo eius Noſocomio à quatuor integris annis ex Orco exemiſti. Tuum verò rei Medicæ promouendæ deſiderium aperuiſti dum è mortuis Petrum Briſſotum excitares, & eius exuuias præ ſenio attritas & exeſas, nitidiores atque floridiores Medicorum Pariſienſium collegio reſtitueres. Nec ignari ſumus multùm tibi debiturã rempub. litterariam vbi opera illa, quib. adornandis diceris incũbere, iuris feceris publici. Hanc à te dum expectamus gratiã votis ne te ſubſtrahe noſtris, nec huius operis deſere patrocinium, cuius auctor tibi fuit Collega. Vale (vir litteratiſsime) & rem Medicam augere atque illuſtrare perge. Lutetiæ Pariſ.
Aprilis an. *M. DC. XXIII.*

Tui ex animo Societatis
Minimæ Pariſienſis
Bibliopolæ.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

E Tractu Pariſiẽſi in quo natus, educatus & excultus eſt Renodæus in Germaniã trãslatus fuit cælo, aere, ſolo, ingenio noſtrâ Galliâ deteriorẽ. Excuſa inquam, & typis Francofurtianis impreſſa ad exemplar Pariſienſe Renodæi Pharmacopæi nõ caſtigatior aut emendatior, ſed turpiſſimis erroribus, exili ac inuenuſto charactere fœdata. Opus hoc medicum vt præclarum & difficile, ſic à multis tentatum, ſed à paucis impendiò abſolutum & perfectum. Ioannes Renodæus Medicus Pariſienſis cùm nec vigilijs, nec ſumptibus, nec laboribus vllis peperciſſet vt ſupellectilis Pharmaceuticæ notitiam aſſequeretur, tandem hoc opus terſum & limatum in lucẽ produxit, quod ad Medicæ artis complementum videbatur deſiderari. Quamobrem diſtractis omnino & diſtributis Pariſienſibus exemplaribus, cùm tam turpiter deprauatum Germanicum aduerterem, cœpi de eo reſtituendo ac reparando cogitare. Cúmque meum conſilium quibuſdam viris doctis communicarem, quos de nonnullis notis & breuibus ſcholijs quæ ad illuſtrationem operis deeſſe videbantur, adiungendis ſollicitarem, ab eis monitus ſum penes Renodæi viduam huius operis exemplar Auctoris manu exaratum, purgatum, & ſecundis poſterioribuſque curis auctum & illuſtratum aſſeruari. Quid plura? Non exiguis ſumptibus comparatum autographum illicò prælo commiſi, vt quod priuati & mei erat, fieret publici & omnium iuris. In eo Pharmacopæam Renodæi habes recentatam ac penè nouã. Cùm enim pluſculis capitibus auctior & plenior exeat, tum certè ſingulis penè paginis ornatior & locupletior; multa ſedulus Auctor vt ſuperflua deleuit ac purgauit, plura vt deficiẽtia ſuppleuit, adiecit, nonnulla velut dubia confirmauit, vel vt obſcura illuſtrauit, adeò vt ex priori opere ſola lineamenta atque veſtigia ſupereſſe videantur. Præterea cùm flagitari à nõnullis & plurimùm expeti audirẽ Pharmacopæã Empiricãquę cũ Renodæana & Quercetana Ioan. Theobaldi operâ in publicũ exiuerat, feci quoque vt comitaretur Renodæanam, conſilio pręſertim quorundam Medicorũ ductus & incitatus, qui multa arcana, nec minimè vulgaria remedia Medicinam facientibus ap-

primè vtilia & neceſſaria eo contineri opere ſuaſerunt. Vtrũque opus locupletiſſimis indicibus adornatum eſt capitum & rerum memorabilium, qui te, Lector, iuuare plurimùm, & ſtudiũ tuum promouere poterunt. Te conatus noſtros ſi æqui bonique conſuluiſſe cognouero, huius laboris ſumptus non me pœnitebit. *Vale.*

AVTHOR BENEVOLO LECTORI.

HÆc eſt Pharmacopœa magna, candide Lector, aut ſi malis, vniuerſa artis medicamentariæ doctrina, quam vix adhuc vllus in opus vnum congeſſit, aut debita methodo digeſſit, aut in artem redegit. Hæc, inquam, primæua eſt Medicinæ curatricis filia, quæ ſedula artifex, ac veluti Medici manus, non modò ſalutarem quamuis Antidotum parat, ſed ingerendam exhibet, & topicum admouet ipſa, atque ſanandis ægrotis non exiguas ſuppetias adfert, cuius nunc laudes egregias à Medicina, tanquam radios à Sole prodeuntes huc attexere nec libet, nec licet: verùm grauiter fero tam vtilem artẽ indignè ac perperam à multis exerceri, qui ne quidem priora illius elementa norunt, aut illis noſcendis operam nauarunt. Eorum autem, qui huic arti ſegniùs incumbunt, alij in antiquiores Græcos ſuæ vecordiæ culpam reijciunt, qui vel ſimplicia incognita, aiunt, aut inuſitata, aut indebitè parata præſcribunt: Alij tum in Barbaræ gentis idiomata, non ſatis fideliter ab interpretib. expreſſa, tum in ſimplicia, quæ exotica tellus eructat, ſibi inuiſa. Sunt qui ſuam opponunt ignauiam difficultatibus artis, cuius præcepta nullus hucuſque ſimul omnia coniunxit, aut optima methodo, ſine qua vix quicquam diſcitur, aut ſcitur, diſpoſuit, ſed hic tantùm ſparſim quædam, ille alia, prout in ea parte ſeſe magis exercuit: Multorum tamen extant libri & vulgari, & Latino ſermone conſcripti, qui de re Pharmaceutica tractant, ad quos Lectorem remitto.

AD CELEBERRIMVM AMPLISSIMVM-que Pariſienſium Medicorum Ordinem.

a Sic ſe ridiculè nominabat Paracelſus

VESTER Renodæus, clariſſimi artis Aſclepiadicæ proceres, veſtra, quæ fatetur é veſtro orta horto vobis reddit, libat, vouet, conſecrat. E veſtris floribus tanquam apes mellilega, hæc Thymiamata ſuxit, congeſſit, digeſſit. Excipite, olfacite, quæſo, fauum, non fumũ olent, nõ pſeudomedicum (*a*) *Hohanhehin* ſeu hariolum *Bombaſt*, ex quo veſpæ Heracliẽte mel lãbunt, ſuaque Balſama & Mumias mutuantur. Veſtra fragrantiùs ſpirant, amabiliùs recreant, feliciùs expetuntur, ſalubrius ingeruntur. Κίττα laborant, qui lutum & carbones habent in delitiis, hiſque torpet mens inſcia recti, qui volatilis, & arſenicalis auræ ſuffitu recreantur. Iſtis per me ſuum relinquatur caput mortuũ, vt & Tartarum, aliaque ſimilia tenebrionum idola. Vobis veſtra, hoc eſt, optimis optima, doctis docta, probatis probata magis placent. Probatis verò non obuia quæque, bardorum more, qui bonum & malum idem ſæpe putant, & vt vulgò fertur, vix ab auro Molybdenam ſine Lydio lapide diſtinguunt, ſed tanquam Diui Apollinis filij nihil incompertum habetis, nihil à vera Medicina alienum admittitis. Talem dico veterum, quæ Theorematis, ratione certa, & experientia firmatis nititur, & quæ ſimul medicamenta quædam, recentiorum doctrina probatorum ſedulitate complectitur. Priſcos enim omnia vidiſſe, dixiſſe, nouiſſe, non tulit ætas; Et neotericos de rebus præſentibus, quæ illis erant futuræ, certiùs loqui, & maiorem rerum experientiam callere certiſſimum eſt. Hinc peritis ætatis noſtrę viris, quędam inuenire, & inuentis addere facile fa eſt. Etſi primis inuentoribus prima laus debetur; Poſterioris tamen ſæculi doctoribus ſpectatiſſimis ſua non deneganda; vt clariſſimis ſcholæ veſtræ alumnis, D. D. Fernelio, Syluio, Holerio, Tagautio, Gorręo, Dureto, Palmario, Riolano, ſcriptis qui doctiſſimis Hippocrateam artem illuſtrarunt. Datur ſiquidem rerum viciſſitudo; Monarchiæ multæ fines imperij vix conſtituentes affatim conciderunt; Quædã quaſi ex atomis

natæ

natæ coronas coronis adiunxerunt Sæuit in Ægyptios olim frequens Elephantiaſis, in Romanos Mentagra; At hæc fere nunc prorſus inuiſa, illa tam rara, vt non fuiſſe putetur. Europæis ann. 1493. Indica lues noua fuit, & primo ſui aduentu ita efferа, vt pauci conualeſcerent: nunc ita mitis eſt, & quaſi cicurata, vt in bene natis ſponte ſæpe deſinat. Viros quoque ingenij acutie, & doctrina claros non quæuis ætas ſemper protulit, ſed alia ignauorum, alia percelebrium ferax extitit. Deſtitit verò nunquam ferax virorum clariſſimorũ veſtrà ſchola, Theatrum quæ Apollinis eſt, in quo ſedêre tot Medicinæ principes: Templum quæ muſarum, in quo virtutes omnes de excellentia certant: Terribilis quæ locus, vt vocitabat Carpentarius veſter profeſſor Reg. In quo perpetuus eſt muſarum concurſus, in quo quot magiſtri, tot oracula, tot lumina, tot ſydera micantia quorum radiis & aſpectu Hippocratica tribus fœcundatur: quorum preſentia contremiſcunt ægyrtæ, circulatores & Empirici, qui dum medicos agunt, vel his ſimiles ſunt, qui in tragœdiis introducuntur: Reges enim ſimulant, cùm homines flocci ſint, vel pſeudoſyderibus, qui ſtellas micantes & beneuolas referunt, cùm cometę ſint pernicioſi, terræ qui pinguedinem abſumendo: famem, nec raro peſtem inferant, & adferant. Genus hoc hominum odi, ſpectatiſſimi viri, mores & humores auerſatus ſum, & pharmaca, ſeu ingerenda, ſeu topica, toxica quæ cuncta ſunt, improbaui. Optima verò ſunt tantùm, & ſalutaria, quę probatis: Probatis, quæ veſtra, hoc eſt, noſtra. Videte, ſi placet, legite, guſtate: veſtri poma ſunt fruticeti: omnia matura, gratioſa, ſalutaria. Gratioſa forſan dediſſent veſtri collegæ Ioan. Tagautius & Anton. Gallus, quibus ante 70. annos, hæc prouincia fuerat demandata: Sed cùm vterq; ad Pharmacopœam inſtruendam laboraret, immatura morte cuiuſque opus eſt interceptum, inquit Fœſius. Eundem ſponte laborem ſuſceperat Stephanus Gormelenus: Verùm tot, tantaſque difficultates hoc in negotio honorandus, perdoctuſque ſenex inuenit, vt ætatis occaſu, & ſtudiis irrequietis perfractus, vt ſanitati proſpiceret, ab incœpto ſtatim opere deſtiterit. Hunc autem operæ multæ laborem, vt libenter, & ex animo ſuſcepi, ſic, DEO duce, feliciter peregi. Valete, legitimi filij Hippocratis, diu viuite, & animo grato meas lucubrationes accipite.

Hipocr. l. de lege.

Circa finẽ præfat. ſuæ Pharmac.

Veſter RENODÆVS, *vobis ſingulis deuotiſſimus.*

ẽ

IOAN. DE RENOV LECTORI.

MVLTOS habes (candide lector) Antidotariographos, paucos, qui de medicamentis rectè ſeligendis, accuratè præparandis, & debitè componendis ſcripſerint; vix vllos, qui medicamenta tantùm optima deſignarint, methodicè ſimul congeſſerint, & inepta quæque caſtigarint, & improbarint. In multis enim Antidotariis vulgaribus, tantùm quædam veluti farrago medicamẽtorum, ſeu Receptarum, vt vocant, inutilium collecta videtur, quæ & tibi ſunt oneri, ſi legeris: & damno Pharmacopæis, ſi pararint, & forſan ægrotis periculo, ſi ſumpſerint. Nonnulla quædam excipio, doctrinæ quæ ſunt politioris, experientiæ certioris, mixturæ melioris: vt quæ à dogmaticis, probatis, & expertis edita, illuſtrataque, Pharmaciæ ſtudioſos multùm iuuare queunt. Nulla tamen videre contigit, quæ omnium animos expleant: Quæque enim regio ſuam vt habet viuendi legem, ſic medicandi modum. Et quod ægrius ferendum, Pharmacopæi eiuſdem vrbis, aut medicamenta inter ſe varia, aut eadem variè parant, & miſerè celebrem artem lacerant, Singuli enim codicillos quoſdam manuſcriptos in ſcriniis aſſeruãt, in quibus compoſitionum ſecretiores formulas, & parandi modos ſe ſolos habere putant: quos aiunt, à ſuis magiſtris, aut ſeniore quodam Apothecario acceperunt. Sic enim apud illos adeo inualuit hæc improba conſuetudo, vt tyrones cautè, ſi poßint, magiſtrorum, quibus operam dederunt, eiuſmodi codicillos ſurripiant ante diſceſſum. Omnes verò ſingulis medicamentis typo non excuſis, vel addunt, vel adimunt, & immutant, atque in ſuæ ignorantiæ typum omnia fingunt. Vnde Pharmacopolia multa pilis, arculis, & aliis pluribus vaſis nitentibus ornantur, ſed medicamentis optimis & probatis deſtituta, vel parum referta: Atque pyxidibus inſcriptiones appoſitæ, ſimplicia aut compoſita quædam ſæpe deſignant, quæ nec Pharmacopola nouit, nec vidit vnquam; ſed ſat eſſe putat, ſi ad oſtentationem ea plebeculæ obijciãtur, à quibus gloriam aucupatur, ſimul & lucrum. Ne igitur diutius ancipites Pharmacopæi in Pharmacopoliis extruendis, & medicamentis habendis, parandiſque relinquantur, illis hanc Officinam Pharmaceuticam damus abſolutißimam quam Antidotarium Dogmaticorum vetus, & renouatum nominamus: Selectiora enim & probatiora medicamenta à veteribus tradita, à Chymiſtis ſpreta, ab ignaris deprauata, Empiricis ignota priſtinæ dignitati reſtituimus: Eorum compoſitionis rationem oſtendimus, parandi modum docemus, qualitates aperimus. Priſcis tamen non tanta tribuimus, quin recentiorum quoque ſedulitati multa nos debere fateamur: qui cùm medicamentariam artem non parum auxerint, ex his confectiones quaſdam ſalutares deprompſimus: Quibus adhuc alias, nobis vſu longo probatas, & ex ratione deſcriptas adiunximus. Bene vale, Lector, & omnia grata mẽte, ſi placet, accipe.

INDEX CAPITVM IN QVINQVE LIBROS INSTItutionum Pharmaceuticarum.

Liber primus continet 25. capita.

CAP. I. QVid Pharmacia & eius vtilitas pag. 1.

2. Quid Pharmacopœus, qualis eſſe debeat, illius ſubiectum, obiectum & finis p. 3.

3. Quid medicamentum, alimentum & inter vtrumque medium p. 4.

4. Antiquitus ſolummodo ſimplicium vſus & mirabiles eorum proprietates p. 6.

5. Plantarum mira diſparitas in magnitudine, vultu foliorum & florum, effigie, colore, odore, ſapore p. 10.

6. De Materia medicamentorum & vnde ſumatur. p. 14.

7. De facultatib. medicamentorũ, & quotuplex ſecundum generales facultates medicam. p. 15.

8. De primis & ſecundis medicamentorum facultatibus p. 16.

9. De tertia medicamentorum facultate ſeu proprietate occulta. p. 18.

10. De facultate medicamentorum purgantium, vnde promanat & quomodo agit p. 19.

11. De medicamentis quæ citra ventris ſolutionem occulta proprietate multos morbos ſanant p. 21.

12. De ſimplicibus medicamentis quæ proprietate ſpecifica partes quaſdam reſpiciunt p. 23.

13. De perammatis ſeu Amuletis quæ geſtata vel appenſa mira & cæca virtute morbos multos curant p. 24.

14. De periaptis phyſicis p. 31.

15. De venenis p. 33.

16. De facultatibus medicamentorum in genere quæ ab effectis denominantur p. 37.

17. De generali delectu medicamentorum purgantium p. 41.

18. Vnde ſumitur purgantium medicamentorum delectus p. 42.

19. Quomodo ſumitur medicamentorum electio à rebus enumeratis p. 43.

20. Particularis ſaporum diſquiſitio p. 45.

21. Quis medicamentorum delectus à ſaporibus ſumitur p. 48.

22. De tempore colligendi medicamenta, quandiu vis eorum perduret, & quo tempore melior. p. 49.

23. Quis medicamentorum purgantium ex loco ſumitur delectus p. 52.

24. De delectu medicamentorum purgantium à facultatibus ſumpto p. 53.

25. De gradibus medicamentorum p. 55.

Liber Secundus continet 32. capita.

CAP. I. Medicamentis omnibus vt alimenti deberi aliquã pręparationem p.58.
2. De præparationum differentijs p.59.
3. De lotione p.61.
4. De purgatione medicamẽtorũ 64
5. De infuſione p.65.
6. De humectatione alijſque infuſionum differentijs p.66.
7. De nutritione p.66.
8. De Maceratione, infectione, & digeſtione p.67.
9. De Tritura p.68.
10. De varijs trituræ ſpeciebus p.71
11. De Coctione p.73.
12. De Aſſatione & frixione p.74.
13. De vſtione p.75.
14. De extinctione p.79.
15. De calfactione, inſolatione & refrigeratione p.80.
16. De putrefactione & fermentatione p.81.
17. De diſſolutione p.82.
18. De liquatione p.83.
19. De mollitione & duratione 84.
20. De ſiccatione p.85.
21. De expreſſione p.86.
22. De extractione p.87.
23. De extractis Chymicorũ p.88.
24. De cribratione p.89.
25. De colatione & filtratione p.91.
26. De deſpumatione p.92.
27. De clarificatione p.93.
28. De Aromatizatione p.93.
29. De coloratione p.94.
30. De conditura, ſalitura & fartura p.95.
31. De deſtillatione p.96.
32. de deſtillatione per deſcenſũ p.99

Liber tertius continet prima ſectione 15. capita

CAP. I. Cvr medicamenta componantur p.102.
2. de ſyrupis in genere p.103.
3. de propomatis p.105.
4. de ſyrupis mellitis p.107.
5. de ſuccis mellitis p.108.
6. de ſapis p.109.
7. de conſeruis p.110.
8. de conditis in genere p.111
9. de pulueribus p.112
10. de eclegmatis in genere p.114
11. de electuariis in genere p.115
12. de hieris p.117
13. de opiatis in genere p.118
14. de pilulis p.120
15. de trochiſcis p.122.

Secunda ſectione continet capita 5.

1. De oleis. p.123.
2. De vnguentis. p.126.
3. De ceratis. p.127.
4. De emplaſtris. p.129.
5. De Sparadrapis. p.131

Liber quartus continet capita 17.

CAP. I. Qvis primus medicamenta compoſuerit, & ratio compoſitionis p.132.
2. de baſi medicamentorum & eorũ collocatione in formulis 134
3. de formis & fine medicamentorum p.136.
4. de medicorum ponderibus & notis p.138.
5. de medicorum menſuris p.140.
6. de quantitate medicamentorum exhibendorum p.142.
7. Iuſtam medicamentorum quãtitatem vix definiri, non tamen dum parum excedit aut deficit periculoſam p.143.
8. de his quæ innoxiè magna quãtitate ſumuntur, quibus conueniunt & quando p.144.
9. de his quæ parua quantitate præſcribuntur p.146.
10. Qua quantitate ſimplicia medicamentis componendis per-

miſceantur p.147.
11. de medicamentorum repoſitione p.149.
12. de conſeruatione & duratione medicamentorum p.151.
13. de his quæ antonomaſia quadam cæteris præſtant, à qua illorum denominatio ſumitur p.152.
14. de radicibus, ſeminibus, floribus, lapillis & aquis quæ dignitate quadam cæteris præferuntur p 154.
15. de ſuccedaneis p.155.
16. Quæ & quando rectè ſubſtituuntur p.157.
17. de medicamentis adulteratis p.162.

Liber quintus prima ſectione continet capita 16.

Cap. I. De ſolemnibus quibuſdam decoctionibus longo vſu celebratis. p.163.
2 de doſi p.167.
3. de potione purgatoria p.168.
4. de iulepis p.170.
5. de deſtillatis reſtaurationis p.171.
6. de gallinacei decrepiti iure p. 162
7. de carnium ſyntherimatis ſeu iuſculis tortiuis. p.173
8. de gelatina. p.175
9. de apozematis. p.177
10. de gargariſmatis. p.179
11. de emulſionibus. p.180
12. de amygdalatis. p.181
13. de ptiſana antiquorũ ſeu hordeato. p.182
14. de boucheto vulgari. p.183
15. de lohoch ſeu eclegmatis in rē præſentem imperandis p.184
16. de apophlegmatiſmis. p.185
17. de bolo purgatorio. p.186
18. de opiatis. p.187
19. de conditis. p.188
20. de paſta regia. p.189
21. de mazapane. p.190
22. de pinſolato ſeu pignolato. p 191
23. de pandaleis. ibid.
24. de hypoglottidibus ſeu ſublinguis. p.192
25. de tabellis. p.193
26 de pulueribus. p.194

Sectione ſecunda continet capita 5.

Cap. I. De errhinis. p.195
2. de peſſis. p. 196
3. de nodulis vel potius penicillis p. 197
4. de ſuppoſitorijs. p 198
5. de clyſteribus ſeu enematis p. 199.

Sectione tertia continet capita 30.

Cap. I. De balneis. p.201
2. de ſemicupio ſeu inſeſſu. p. 203
3. de vaporario, tepidario & emboto. p. 204
4 de hypocauſto ſeu ſudatorio. p. 205
5. de fomentis ſeu fotibus. p. 206
6. de epithematis. p.207
7. de lotione. 208
8. de embroche & aſperſione. p. 208
9. de linimento ſeu litu. p.209
10. de mucaginibus. p.210
11. de collyrijs. p. 211
12. de lacte virginali. p.212
13. de aqua aluminoſa. p.213
14. de frontali. p. 214
15. de cataplaſmatis & pultibus p. 215
16. de catapaſmatis, empaſmatis & diapaſmatis. p. 216
17. de ſmegmatis ac variis pulueribus topicis. p. 217

18. de ſynapiſmis ſeu phœnigmis. p. 218
19. de dropace & picatione. p.219
20. de pſylothris. p.220
21. de veſicatorijs. p. 221
22. de pyroticis ſeu cauterijs. p. 222
23. de cucufa vel potius pileolo medicamentoſo. p. 223
24. de ſcuto medicamentoſo. p.224
25. de ſcuto p.226
26. de cucufa & ſemicucufa. p.227
27. de ſacculis. p. 228
28. de dentifricijs. p.229
29 de odoramentis. p. 230
30. de ſuffitu & auiculis cypriis. p.232

INDEX CAPITVM IN libros tres de Materia medica.

Liber primus continet prima ſectione capita 41.

Cap. I. De aqua. p. 239
2. de vino. p.240
3. de aceto. p. 242
4. de omphacio. p.243
5. de ſaccharo. p. 244
6. de melle. p. 245
7. de manna. p.247
8. de floribus cordialibus & primùm de violis. p.248
9. de flore bugloſſi. p.249
10. de flore borraginis. ibid.
11. de communibus quatuor emollientibus & primùm de maluis. p. 250
12. de acantho ſeu branca vrſina. p. 251
13. de aliis emollientibus, & primùm de mercuriali. p.252
14. de parietaria. ibid.
15. de beta & atriplice. p.253
16. de quinque capillaribus & primùm de vero capillo veneris. p. 253
17. de adianto vulgari. p.254
18. de polytricho. p.255
19. de ceterach. ibid.
20. de ſaluia vita. p. 256
21. de quibuſdam aliis capillaribus minus proprie dictis, & primũ de hemionitide. ibid.
22. de cuſcuta & epithymo. p.257
23. de quinque radicibus aperientibus, & primùm de apio. p. 258
24. de petroſelino. ibid.
25. de aſparago. p.259
26. de fœniculo. ibid.
27. de ruſco. p.260
28. de quatuor ſeminibus frigidis maioribus. ibid.
29. de quatuor ſeminibus frigidis minoribus, & primùm de lactuca & eius ſemine. p.262
30 de portulaca eiuſque ſemine ibid.
31. de aliis frigidis ſeminibus minoribus ac obiter de cichoraceis. p.263
32. de ſeminibus quatuor calidis maioribus & primùm de aniſo. p. 264
33. de cumino. p. 265
34 de caro. p.266
35. de quatuor ſeminibus calidis minoribus, & primùm de ammi. p. 266.
36. de amomo. p. 267
37. de dauco. p. 268
38. de eximiis aliquot floribus ex quibus aquæ & olea trahuntur efficaciſſima, & primùm de roſis. p. 268
39 de nymphea. p. 269
40. de lilio. p.270

Sectione ſecunda continet capita 22.

Cap. I. De rhabarbaro. p.272
2. de Caſſia. p. 273
3. de tamarindis. p.274

4. de myrobalanis. p.275
5. de aloe. p.276
6 de ſenna. p.277
7. de radice mechoacam. p.277
8. de agarico. p.278
9. de polypodio. p.279
10. de carthamo. p.280.
11. de ebulo. ibid.
12. de Eſula. p.281
13. de hermodactilis. p.282
14. de turpetho. p.283
15. de ſcammonio. ibid.
16. de elleboro. p.285
17. de colocynthide. p.287
18. de mezereo & chamelæa. p.288
19. de thymelea. p.289
20. de laureola. ibid.
21 de ricino. 290
22. de braſſica marina. ibid.

Tertia ſectione continet capita 27.

Cap. I. De zinzibere. p.291
2. de zerumbet. p.292
3. de zedoaria. ibid.
4. de galanga. p.293
5. de acoro. ibid.
6. de calamo aromatico. p.294
7. de coſto. ibid.
8. de behen vtroque. p.295
9. de ſcecachul. p.296
10 de cinnamomo. p.297
11. de nuce moſchata, maci & macere. p 298
12. de piperibus. p.300
13. de caryophyllis. p.301
14. de cardamomis. ibid.
15. de cubebis. p.302
16. de carpobalſamo & cæteris balſami partibus. p.303
17. de Kermes. p.304
18. de Schœnantho. p.306
19. de folio ſeu malabathro ibid.
20. de ſpica indica & nardis. p.307
21. de aſpalatho. p.308
22. de agallocho. p.309
23. de ſantalis. ibid.
24. de ſaſſafras. p.310
25 de guaiaco. p.311
26. de ſarſaparilla. ibid.
27. de chyna radice. p.312

Sectione quarta continet capita 84.

Cap. I. De pyrethro. p.313
2. de Synapi. p.314
3. de Elaſpi. p.315
4. de eruca. p 316
5. de vrtica. p.317
6. de inde. p.318
7. de helenio. p.319
8. de cypere. ibid.
9. de angelica. p.320
10. de libiſtico ſeu liguſtico. ibid.
11. de ſeſeli. p.321
12. de gentiana. p.322
13. de tormentilla. p 323
14. de pœonis. ibid.
15. de rubia. p.324
16. de Oinone. 324
17. de eryngio. p.325
18. de gramine vulgari. p.326
19. de glycyrrhiza. ibid.
20. de cyclamine. p.327
21. de ſcilla. p.328
22. de bulbis. p.329
23. de Satyrio. ibid.
24. de porris. p.330
25. de raphano & rapo. p.3331
26. de anemone. p. 32
27. de Keiri. ibid.
28. de thymo. p.333.
29. de ſerpillo. ibid.
30. de ſampſucho & maiorana. p. 334
31. de pulegio. p.335
32. de polio. ibid.
33. de ozimo. p.336
34. de origano. ibid.
35. de Mentha. p. 337
36 de calamintha. p.338
37. de abſynthio. p.339

38. de artemiſia. p. 340
39. de meliſſa ſeu meliſſophyllo. p. 340
40. de praſſio. p. 341
41. de betonica. ibid.
42. de veronica. p. 342
43 de dictamno. p. 343
44. de ſtœchade. ibid.
45. de ſaluia. p. 344
46. de hormino. ibid.
47. de ſcordio. p. 345
48. de Ruta. p. 346
49. de lithoſpermo. p. 347
50. de ſaxifraga. ibid.
51. de ariſtolochia. p. 348
52. de aſaro. ibid.
53. de pimpinella. p. 349
54. de chamædri. ibid.
55. de chamæpyti. p. 350
56. de parthenio. p. 350
57. de hyperico. p. 351
58. de androſæmo. ibid.
59. de melanthio ſeu nigella p. 352.
60. de hyſſopo. ibid.
61. de geranio. p. 353
62. de doronico & damaſonio. p. 354
63. de carduo benedicto. p. 355
64. de cardiobotano ſeu cardiaca. ibid.
65. de chamæleone nigro. p. 356
66. de cynara. ibid.
67. de phu ſeu valeriana p. 357
68. de fumaria. p. 358
69. de euphraſia. ibid.
70 de centaurio minore. p. 359
71 de rhapontino. ibid.
72. de meu. p. 360
73. de anetho. ibid.
74. de petroſelino macedonico. p. 361.
75. de coriandro. ibid.
76. de capparibus. p. 362
77. de Periclymeno. p. 363
78. de geniſta. ibid.
79 de ſalina. p. 362
80 de roremarino. ibid.
81. de agno caſto ſeu vitice. p. 363.
82. de fraxino & ornithogloſſo. ibid.
83. de viſco querno. p. 364
84. de populo. p. 365

Sectione quinta continet capita 36.

CAP. I. DE mandragora. p. 366
2. de ſolano. p. 368
3. de alKeKengi. p. 369
4. de hyoſciamo. 370
5. de papauere. ibid.
6. de ſemperuiuis. p. 371
7. de cynogloſſo. p. 373
8. de plantagine. p. 374
9. de centinodia. p. 374
10 de ſymphyto. ibid.
11. de oxalide. p. 376
12 de ozylapatho. ibid.
13. de hepatica, hepatorio, & eupatorio ſeu agrimonia. p. 377
14. de primula veris ſeu herba paralyſis. p. 378
15. de braſſica hortenſi. p. 379
16. de pſyllio. ibid.
17. de tuſſilagine. p. 380
18. de lupulo. ibid.
19. de biſtorta. p. 381
20. de fragaria. ibid.
21. de pentaphyllo. 382
22. de ſpargula ſeu aparine. ibid.
23. de ſcabioſa. p. 383
24. de goſſipio. p. 384
25. de hiſpidula ſeu aeluro quem vulgus pedem cati nominat. ibid.
26. de meliloto. p. 385
27. de lino ibid.
28. de fœnugræco. p. 386
29. de ciceribus rubris. ibid.
30. de orobo ſeu Eruo. p. 387
31. de lupinis. ibid.

32. de

32. de hordeo. p. 388.
33. de ſumach ſeu rhoe. ibid.
34. de myrtho. p. 389
35. de millefolio. p. 390
36. de tamariſco. ibid.
Sectione ſexta continet capita 32.
CAP. I. DE pomis. p. 401
2. de pyris. p. 402
3. de malo citrio. p. 403
4. de arantiis. p. 404
5. de granatis. ibid.
6. de malo cotoneo. p. 406
7. de meſpilo. p. 407
8. de ſorbis. p. 408
9. de cormis. p. 408
10. de prunis. p. 409
11. de malis armeniacis. p. 410
12. de perſicis. ibid.
13. de ceraſis. p. 411
14. de moris. p. 412
15. de moris ſylueſtribus & Idæis. p. 413
16. de ſebeſten ſeu myxis. ibid.
17. de iuiubis. p. 414
18. de ficubus. ibid.
19. de dactylis. p. 415
20. de oliuis. p. 416
21. de vuis acerbis & paſſulis. p. 417
22. de ribes. p. 418
23. de berberis. ibid.
24. de auellanis. p. 419
25. de piſtaciis. ibid.
26. de amygdalis. p. 420
27. de nucibus. p. 421
28. de nucibus pineis. ibid.
29. de nucibus cupreſſi. p. 422
30. de fructibus ſeu baccis lauri. p. 433
31. de granis iuniperi. ibid.
32. de gallis. p. 424
Sectione ſeptima continet capita 13.
Cap. I. DE ſuccis ſeu plantarum humoribus. p. 426
2. Quid gummi, & qui differat à reſinis & aliis liquoribus concretis. p. 427
3. de gummi & arabico. ibid.
4. de gummi tragacantho. 428
5. de ammoniaco. ibid.
6. de lacca & caucamo. p. 429
7. de ſanguine draconis. 431
8. de aſa fœtida. 432
9. de ſagapeno. 433
10. de galbano. ibid.
11. de opoponace. 434
12. de ſarcocolla. 435
13. de gummi hederæ. ibid.
Sectione octaua continet capita 7.
CAP. I. QVid reſina & eius varietas. p. 436
2. de pice. p. 437
3. de therebentina. p. 439
4. de thure. p. 440
5. de benjuino. p. 441
6. de euphorbio. ibid.
7. de lacryma oleæ Æthiopicæ impropriè gummi elemi dicta.
Sectione nona continet capita. 5.
CAP. I. DE maſtice. p. 443
2. De caphura. p. 444
3. de ſtyrace. p. 445
4. de myrrha & ſtacte. p. 447
5. de bdellio. p. 449
Sectione decima continet capita 8.
CAP. I. DE opio. p. 450
2. de elaterio. p. 451
3. de ladano. p. 482
4. de hypociſtide. ibid.
5. de tartaro. p. 453
6. de ſucco glycyrrhizæ. ibid.
7. de Cera. p. 454
8. de ſuccis quibuſdam alijs alio loco aptiùs deſcriptis. p. 456
Liber ſecundus ſectione prima continet capita 15.
1 Præfatio. de mineralibus. pag. 457.

CAP. I. De terra lemnia. p. 458
2. De bolo armena. ibid.
3. de alij & quibuſdam terris minus vſitatis. p. 459
4. de Chryſocolla ſeu borace. p. 461
5. de vitriolo. ibid.
6 de alumine. p. 463
7. de ſale. p. 464
8. de bitumine. p. 465
9. de ſulphure. p. 468
10. de ambaro griſeo. p. 469
11. de ambaro fuluo. p. 470
12. de corallio. p. 472
13. de auripigmento. ibid.
14. de nimio. p. 473
15. de hydrargiro. p. 475

Sectione ſecunda continet Capita. 16.

CAP. I. De ſmaragdo p. 478
2. de ſaphyro. p. 479
3. de rubiniis. p. 480
4. de granatis. p. 481
5. de ſardio lapide. ibid.
6. de hyacintho. p. 482
7. de topazio ibid.
8. de lapide lazuli. p. 483
9. de magnete. ibid.
10. de aliis quibuſdam gemmis in medicina rarina vſurpatis. p. 485
11. de marmore. p. 487
12 de chryſtallo. ibid.
13. de gypſo. p. 488
14. de calce. p. 489
15. de lapidibus ſpongiarum. ibid.
16. de lateribus. p. 490

Sectione tertia continet capita 13.

CAP. I. DE auro. p. 492
2. de argento. p. 493
3. de ſtanno. ibid.
4. de plumbo & molybdæna. pag. 494
5. de ære. p. 495
6. de ærugine. p. 496
7. de ferro. p. 497
8. de ſeptimo metallo. p. 499
9. de ceruſa. ibid.
10. de cadmia vtraque. p. 501
11. de ſpodio. p. 502
12. de pompholige. p. 503
13. de lythargyro. p. 504

Liber tertius continet capita 36.

CAP. I. De ſanguine humano. p. 507
2. de mumia. p. 508
3. de ſanguine hirci. p. 509
4. de ſanguine leporis. p. 510
5. de medulla cerui. p. 511
6. de ſeuo caprino. p. 512
7. de axungia ſuis. ibid.
8. de axungia vrſi. p. 513
9. de axungia anſeris. ibid.
16. de axungia anatis. p. 514
11 de axungia gallinarum. p. 515
12. de butyro. p. 516
13. de pulmonis vulpis. p. 517
14. de teſticulis caſtoris. p. 518
15. de moſcho. ibid.
16. de zibetho. p. 519
17. de ictyocolla. p. 520
18. de œſypo. p. 521
19. de oſſe cordis cerui. 522
20 de ebore. p. 523
21. de cornu minocerotis. p. 524
22. de lapide bezaar. p. 526
23. de Margaritis ac vnionibus. p. 527
24. de vmbilicis marinis. p. 529
25. de dentalio. ibid.
26. de antalio. p. 530
27. de teſtudinibus. p. 531
28. de ranis. p. 532
29. de cancris. p. 534
30. de viperis. p. 535

31. de ſcincis. p.537
32. de ſcorpionibus. p.538
33. de lumbricis. p.539
34. de cantharidibus. p.540
35. de formicis. p.541
36. de ſerico. p.542

Index capitum quæ in Antidotario continentur.

Liber Iſagogicus continet capita 17.

Cap. I. De domo & officina pharmacopœi. p. 3
2. de inſtrumentis officium neceſſarijs. p. 4
3. de mortarijs & piſtillis. p.6
4. de ſpatulis & coclearibus. p.7
5. de ahenis & alijs vaſis. ibid.
6. de torcularibus & prælis. p. 8
7. de cubris & incerniculis. p. 9
8. de colatorijs. p.10
9. de fornacibus. p.11
10. de alembicis & cucurbitis. p. 12
11. de menſis & abaco. p. 13
12. de arculis, & pyxidibus & alijs p. 14
13. de ſimplicibus in pharmacopolio ſeruandis. p. 16
14. quibus aquis eſſe debet officina ſeruandis. p. 20
16. de animalibus in pharmacopolis ſeruandis. p. 21
17. de medicamentis compoſitis in officina ſeruandis. p. 22

Liber primus Antidotarij prima ſectione continet capita 32.

Cap. I. Syrupus violatus. p.24
2. ſyrup. de Tuſſilagine. p.26
3. Syr. florum perſicorum. pag. 27.
4. ſyr. de lupulo. p. 28
5. ſyr roſarum pallid. p.29
6. ſyr. de pede cati. p. 30
7. ſyr. de papauere ſimplex. pag. 31
8. ſyr. papaueris erratici. p.33
9. ſyr. de lamio. p.34
10. ſyr. de nymphea. p. 35
11. ſyr. capillorum veneris communis. p. 36
13. ſyr. capilli veneris Monſpelienſis. p. 37
13. ſyr. de quinque radicibus. p.38
14. ſyr. de althea fernelij p.39
15. ſyr. de cichorio cõpoſitus. p.40
16. ſyr. de endiuia ſimplex. p. 42
17. ſyr. de fumacula ſimplex. ibid.
18. de ſyr. de fumaria maior. p.43
19. ſyr. de caſſia. p. 44
20. ſyr. de ſucco bugloſſi. p. 45
21. ſyr. de ſucco acetoſæ. p.46
22. ſyr. acetatus ſimplex. p. 47
23. ſyr. dinari ſeu de byzantijs. p 48
24. ſyr. de moris compoſitus. p.49
25. ſyr. ribes & berberis. p 50
26. ſyr. de agreſta ſeu omphacio. p. 51
27. ſyr. limonũ & granatorũ p. 51
28. ſyr. citoniorum ſimplex. p. 52
29. ſyr. de pomis ſimplex. p. 53
30. ſyr. Regis ſaboris. p.54
31. ſyr myrtinus compoſitus. p.55
32. ſyr. de mentha ſimplex & compoſitus. p. 56

Lectione ſecunda continet capita 12.

Cap. 1. Syr. roſarum ſiccarum fern. p. 57
2. ſyr. Regius ſeu Alexandrinus. p. 58
3. ſyr. de abſynthio. ibid.
4. de ſtœchade. p.59
5. ſyr. de clycyrrhiza. p.60
6. ſyr. iuiubarum. p.61
7. ſyr. de hyſſopo. p. 62
8. ſyr. de artemiſia. p.63
9. ſyr. reſumptiuus. p.64
10. ſyr. exhilarius. p.67
11. ſyr. de corallio. p.68
12. ſyr. de cinnamomo. p.78

Sectione tertia continet capita 4.

CAP. I. OXymel ſeu acetum mulſum. p. 71
2. oxymel ſcilliticum. p. 72
3. oximel compoſitum. p. 74
4. hydromel vinoſum ſimplex. p. 75

Sectione quarta continet cap. 5.

CAP. I. Mel roſatum. p. 78
2. mel violatum. p. 79
3. mel anthoſatum. p. 80
4. mel mercuriale. ibid.
5. mel paſſularum. p. 81

Sectione quinta continet capita 5.

CAP. I. Rob, ſeu ſapa. p. 83
2. rob ribes. ibid.
3. rob berberis. p. 84
4. rob de cornis. p. 85
5. rob citoniorum. ibid.

Sectione ſexta continet capita 12.

CAP. I. Conſerua violarum. p. 86
2. conſerua tuſſilaginis. p. 87
3. conſerua roſarum. p. 88
4. conſerua hiſpidulæ. p. 89
5. conſerua bugloſſi. p. 90
6. conſerua borraginis. ibid.
7. conſerua calendulæ. p. 91
8. conſerua florum cichorij. p. 92
9. conſerua nenupharis. p. 93
10. conſerua anthos. p. 93
11. conſerua betonicæ. p. 94
12. conſerua ſaluiæ, meliſſæ, ſtœchados. p. 94

Sectione ſeptima continet capita 15.

1. Ceraſa condita. p. 96
2. ribes & berberis condita. ibid.
3. pyra condita. p. 97
4. nuces conditæ. p. 98
5. pruna condita. p. 99
6. citonia condita. ibid.
7. folia adianti condita. p. 100
8. folia tuſſilaginis condita. p. 101
9. caules lactucæ conditi. ibid.
10. caules cynaræ conditi. p. 102
11. radix pœoniæ condita. p. 103
12. radices eryngiorum conditæ. p. 104
13. radices ſymphyti conditæ. p. 105
14. radices enulæ conditæ p. 106
15. radices ſatyrij conditæ. ibid.

Sectione octaua continet capita 5.

1. Eclegma ſcilliticum. p. 108
2. eclegma de caulibus. ibid.
3. Eclegma de pulmone vulpis. p. 109
4. eclegma ſanum & expertum p. 110.
5. eclegma de pineis. p. 111.

Liber ſecundus prima ſectione continet capita 15.

1. Diacaſſia. p. 114
2. electuarium lenitiuum. p. 115
3. elect. catholicum. p. 117
4. diaprunum ſeu diadamaſcenum ſimplex. p. 119
5. diaprunum compoſitum. p. 120
6. diaphœnicum. p. 121
7. elect. de pſylio. p. 124
8. benedicta laxat. p. 126
9. confectio hameck Fernel. p. 127
10. confect. hameck maior. p. 129
11. cariocoſtinum. p. 131
12. tryphera ſolutiua. p. 132
13. electuar. ſennatum. p. 134
14. hydragogum eximium. p. 136
15. elect. roſatum. p. 137

Sectione ſecunda continet cap. 4.

CAP. I. Hiera picra Galeni. p. 139
2. hiera picra cum agarico. p. 140
3. hiera Pacchij. p. 141
4. Hiera diacolocynthidos magiſtralis. p. 142

Sectione tertia continet capita 6.

1. Elect. diacarthami. p. 144
2. elect. de ſucco roſarum. p. 146
3. elect. de citro ſolut. p. 148
4. trochiſci de rhabarbaro. p. 150
5. trochiſci de agarico. p. 151
6. trochiſci alhandal. p. 152

Sectione quarta continet capita 26.
1. Pilulæ ſtomachicæ vulgò ante cibum. p. 153
2. pilulæ Rufi. 154
3. pilulæ maſtichinæ. 155
4. pilulæ de tribus ſolutiuis. p. 156
5. pilulæ imperiales. p. 157
6. pilulæ de eupatorio maiores. p. 158.
7. pilulæ ſine quibus eſſe nolo. p. 159.
8. pilulæ lucis maiores. p. 160
9. pilulæ aureæ. p. 162
10. pilulæ de agarico. p. 163
11. pilulæ cocciæ. p. 164
12. pilulæ de hermodactylis maiores. p. 165
13. pilulæ aggregatiuæ. p. 166
14. pilulæ de fumaria. p. 168
15. pilulæ de lapide lazuli. pag. 169
16. pilulæ aſajaret. 170
17. pilulæ de aromatibus. p. 171
18. pipulæ de nitro. p. 172
19. pilulæ mechoacanæ. p. 174
20. pilulæ fœtidæ. p. 175
21. pilulæ de hydrargyro. p. 177
22. quibus pilulis officina pharmaceutica carere poteſt. p. 178
23. pilulę de cynogloſſo. p. 181
24. de laudano. p. 182
25. de pilulis bechicis. p. 183
26. pilulæ bechicæ albæ. p. 184

Liber tertius ſectione prima continet capita 22.
1. Diamargaritum frigidum. p. 186
2. diamargaritum magiſtrale. p. 187
3. elect. de gemmis. p. 189
4. diambra. p. 190
5. diamoſchi. p. 191
6. puluis elect. triaſantali. p. 192
7. aromaticum roſatum. p. 194
8. diarrhodon abbatis. p. 195
9. puluis lætificans incerti auctoris. 197
10. puluis dianthos. p. 199
11. puluis dianiſi p. 200
12. diacinnamomum. p. 201
13. lithontripticon. 202
14. puluis diacalaminthos. 203
15. puluis contra peſtem. 204
16. puluis antiliſſos. p. 206
17. crocus martis. 207
18. puluis diaireos. p. 210
19. puluis diatragacanthi frigidi. p. 211
confectio de Rebecca. p. 213
20. puluis diapenidij ſine ſpeciebus p. 212.
22. de pinediis. p. 214

Sectione ſecunda continet capita 13.
1. Confectio alKermes. p. 215
2. confectio de hyacintho. p. 217
3. roſata nouella. p. 219
4. confectio de baccis lauri. p. 221
5. antidotus diaſatyrion. p. 221
6. antidotus analeptica. p. 222
7. antidotum aſyncritum. p. 224
8. philonium magnum. p. 207
9. opiata Salomonis. p. 209
10. elect. de ouo. p. 210
11. mithridatiũ Damocratis. p. 212
12. Theriaca Andromachi p. 215
13. opiata Neapolitana. p. 218

Sectione tertia continet capita 20.
1. Trochiſci de vipera. p. 220
2. trochiſci hedichro. p. 222
3. trochiſci ſcillitici. p. 224
4. trochiſci cypheos. p. 225
5. trochiſci galliæ moſchatæ. p. 226
6. trochiſci aliptæ moſchatæ. p. 227
7. paſtilli Neræ. p. 228
8. trochiſci de caphura. p. 229
9. trochiſci diarrhodon. 230
10. trochiſci de carabe. 231
11. trochiſci de antiſpodio. 232
12. trochiſci de berberis. p. 233

13. trochiſci gordonij. p.234
14. trochiſci de capparibus. 236
15. trochiſci de myrra. pag. 237
16. trochiſci alixiterij. pag.238
17. trochiſci hyſterici. p.239
18. trochiſci ad gonorrheam. p.240
19. trochiſci narcotici. p. 241
20. trochiſci rhaſis. 242

Liber quartus ſectione prima continet capita 16.

1. Oleum violatum. p.246
2. oleum keirinum. p.247
3. oleum irinum. p.248
4. oleum roſatum completum. p. 249
5. oleum roſatum omphacinum. p. 250.
6. oleum roſatum ſimplex. pag. 251
7. oleum liliorum ſimplex. p.252
8. oleum nenupharinum. p.253
9. oleum de mentha. p.254
10. oleum de abſynthio. ibid.
11. oleum anethinum & chamæmelinum. p.255.
12. oleum hypericonis ſimplex & compoſ. p.257
13. oleum de pommis mandragoræ. p. 258
14 oleum mirthinum, mirtillorum. p. 259
15. oleum cidoniorum. p. 260
16. pigmelæum ſeu mirelæum. p. 261

Sectione ſecunda continet capita 6.

1. Oleum maſtichinum. p.263
2. oleum nardinum. ibid.
3. oleum croci. p.264
4. oleum de cappatibus. p. 265
5. oleum ex eupatorio. p. 266
6. oleum moſchellinum. p.267

Sectione tertia continet capita 6.

1. oleum lumbricorum. pag. 269
2. oleum de ſcorpionibus ſimplex. p.270
3. oleum de ſcorpionibus compoſitum. p.271
4. Oleum de caſtorio. p.272
5. oleum vulpinum. p.273
6. oleum formicarum. p.274

Sectione quarta continet capita 10.

1. Oleum amygdalarum dulcium. p. 275
2. oleum amygdalarum amararum. p.277
3. oleum nucum. p.277
4. Olea quædam raro parari ſolita. p.278
5 olea de nuce moſchata. p.279
6. oleum ouorum. p. 280
7. oleum laurirum. ibid.
8. de oleo balſami, liquidambar, & petreolo. p. 281
9. liquidambar. ibid.
10. petrolæum. p. 282

Sectione quinta continet capita 16.

De oleis deſtillatione tractis, ac primùm de his quæ per deſcenſum eliciuntur.

1. Oleum guaiaci. p. 284
2. oleum tamariſci. p 285
3. oleum iuniperi. ibid.
4. oleum tartari. p.286
5. oleum myrrhæ. ibid.
6. de oleis aſcenſoria deſtillatione tractis. p.287
7. oleum de lateribus. p. 288
8. oleum vitreoli. p.289
9. oleum ſulphuris. p.290
10. oleum mellis. p. 291
11. oleum ceræ. ibid.
12. oleum terebinthinæ. p.292
13. oleum caryophyllorum. ibid.
14. oleum aniſi. p. 293
15. oleum de ſpica. p. 294
16. oleum metallorum. ibid.
appendix de balſamia. p.295

Liber quintus ſectione prima continet capita 28.

1. Vnguentum roſatum. pag. 304
2. vng. album rhaſis. p.306
3. vng. populeum. p.307
4. vng. nutritum. p.308
5. vng. de bolo. p.309
6. vng. ſtypticum. p.310
7. deſiccatiuum rubrum. p.311
8. vng. diapompholigos. p.312
9. vng. ad pruritum ſcabioſum. p. 313
10. vng. de ophthalmicum. p.314
11. vng. de minio. p.315
12. vng. reſumptium. p. 315.
13. vng. de althea. p.317
14. baſilicum maius & minus. p. 318
15. mundificatiuum expertus. p. 320
16. vng. aureum. p. 321
17. emulatum cum mercurio. p.322
18. vng. ad vermes. p.323
19. vng. ad achoras. p.324
20. vng. Apoſtolorum. p. 325
21. vng. Ægyptiacum. p. 326
22. vng. agrippæ. p. 327
23. vng. aregon. p.328
24. vng. martiatum. p.330
25. vng. citrinum. p.332
26. vng. pomatum. p.334
27. vng. ſpleniticum. p.335
28. vnguent. neapolitanum. pag. 336

Sectione ſecunda continet capita 4.

1. Ceratum refrigerans Galeni. p. 339
2. ceratum ſantalinum. pag. 340
3. ceratum ſtomachicum. p. 341
4. ceratum œſypatum. p.342

Liber ſextus continet capita 21.

1. Diachylon album. pag. 346
2. Diachylon magnum. p.347
3. emplaſtrum de mucaginibus. p. 349
4. emplaſtrum de meliloto. pag. 350
5. emplaſtrum oxycroceam D. myr. p. 352
6. emplaſtrum de Ianua D. Anſelmi à porta. p.353
7. emplaſtrum de Bethonica minus D. Henrici Hermond. p. 354
8. emplaſtrum de Betonica maius D. Andern. p 356
9. emplaſtrum de baccis lauri. pag. 357
10. emplaſtrum Tonſoris D. Ætij. p. 358
11. emplaſtrum Phœnicinum. p.1 Palmeum, ſeu Diacalchiteos. D. Gal. p.359
12. emplaſtrum de gratia Dei. pag. 360
13. emplaſtrum diuinum. p 361.
14. emplaſtrum de ceruſa. pag. 363
15. Emplaſt rum pro ſtomacho. p. 364
16. emplaſtrum de maſtiche. pag. 365
17. emplaſtrum pro matrice. D. Præpoſ. p. 366
18. emplaſtrum contra rupturam, vulgò Hermiam D. N. Præpoſ. p. 368.
19. emplaſtrum catagmaticum, ſeu ad fracturas oſſium. p.370.
20. emplaſtrum vigorium ſeu de Ramis. p.372
21. Tela Galteri, vulgò Sparadrap. p. 374.

Appendix de quibuſdam aquis medicatis, arte paratis.

Aqua theriacalis. p.376
aqua cinnamomi. p. 377
aqua vulgò clareta dicta. ibid
clareta alia. ibid.
clareta alia. p. 378
clareta vulgaris. ibid.
aqua contra calculum. ibid.
aqua ad gonorrhæam. p. 379

De aquis topicis ſeu exteriùs adhibendis.

Aqua opthalmica. p.379
aqua communitatis. ibid.
aqua ad epiphoram & oculorum ruborem. p.380
aqua calcis. ibid.
aqua fortis. ibid.
de aquis compoſitorijs ſeu fucatorijs. 380

Finis indicis Capitum.

MERITISSIMIS DIGNISSIMISQVE VIRIS PHARMACOPOEIS PARISIENSIBVS IOAN. RENODÆVS perpetuam optat fœlicitatem.

ARTIVM ingenuarum celeberrima ac nobiliſſima quidem eſt Medicina (viri digniſſimi) ſed quæ Pharmaciæ eget auxilio. Illa verò tanquam regina de agendis ad hominum ſalutem ſtatuit, iudicat, imperat; hæc parat, conficit, miniſtrat: Atque ciues vtraque ſoſpites conſeruando Rempub. conſeruat ipſam; Immò mundum, quia homines, propter quos & ipſum conditum credimus. In eo enim quicquid cerni, contrectarique poteſt, in illorũ venit ſubſidium, ſeu in victũ abeat, veſtitũ & ornatum, ſeu in medicamentum; quo vt inſtrumẽto mala corporis ſanantur, & ſanitas ſeruatur. Cũ autem medicamenta rarò ſimplicia, ſed ferè compoſita vſurpentur, & in Pharmacopoliis repoſita ſeruentur ad futuros vſus, ea viribus, materia, figura, ſapore, conſiſtentia, & colore varia eſſe debent, vt quibuſlibet ægris, & ægritudinibus apta, & ſalutaris Medicina detur. At vero non vbique ſimili, aut deſcriptione, aut apparatu confecta reperiuntur, ſed quædam in Italia tantum parantur: Alia in Hiſpania, nec alibi videntur; Et quædam ſolùm in Germania. Lutetiæ autem omnium præſtantiſſima, & artificioſiſſimè compoſita proſtant: Hæc enim quanto inter alias caput exerit vrbes, tanto Pharmacopœis aliis omnibus antecellitis; Tanto Medicamenta præſtantiora quæritis, paratis, habetis, & magis ſedulam ægrotis operam, opemque tutiorem præbetis. Veſtrûm encomia ſingulorum recenſere, nedum totius ordinis veſtri dignitatem pluribus attingere, ob multas rationes nolo, nec debeo: ſat enim mihi eſt, ſi ad Dei laudem, hominum ſalutem, & maiorem ordinis veſtri ſplendorem, hæc à vobis expoſtulauero, vt ſpretis quibuſdam Arabum & aliorum quorumdam veterum erroribus, ſimplicia tantum cognita vſurpetis; Cognata ſuccedanea ſolo medicorum conſilio ſubſtituatis: Medicamenta compoſita Medicis Pariſienſibus probata, probetis; Improbata, improbetis, Pharmaciam iuxta dogmata illorum optima exerceatis. Quę vt rectè exequi valeatis, noſtrum Iuſiurandum accipite; Eo tyrones obſtringite: Singulos in officio coërcete, veſtrum ordinem fouete; noſtras lucubrationes videte, legite, diſcite, & bene valete.

IVSIVRANDVM PHARMACOPOEORVM.

Rerum Creatorem, vnum in Trinitate Deum, quem pia mente colo, palam teſtor, hæc omnia me præſtiturum.

In Chriſtiana fide victurum & moriturum.

Parentibus debitum honorem perſoluturum.

Medicis & præceptoribus quibus operam dedi, obſequium omne redditurum, eos, nec verbo nec opere læſurum.

Nullum ex antiquioribus ordinis noſtri, vt nec alium quidem, conuitijs laceſſiturum.

Artis dignitatem pro virili exornaturum.

Eius arcana non eliminaturum.

Nihil inconſultò aut ſpe tantùm lucri facturum.

In acutis ſine medicorum conſenſu purgantia non daturum.

Nullius illicitè verenda, niſi cauſa medicandi, contrectaturum.

Secreta nullius detecturum.

Venena nulli vnqnam exhibiturum.

Nec danda, etiam hoſti, ſuaſurum.

Conceptui perdendo medicamentum, nequaquam propinaturum.

Nec fœtui excludendo, niſi Medicis imperantibus, paraturum.

Medicorum præſcriptiones non immutaturum.

Succedanea ſine conſilio non adhibiturum.

Empiricorum exitioſam praxim improbaturum.

Opem licitè concedendam nemini negaturum.

Exoleta, improbataque medicamenta in Pharmacopoliis non ſeruaturum.

Hæc vouenti & facienti diuinum faueat auxilium.

EXTRAICT DV PRIVILEGE du Roy.

LOVYS PAR LA GRACE DE DIEV ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE, A noz Amez & Feaux Conſeillers les gens tenans nos Cours de Parlemens, Baillifs, Seneſchaux, Preuoſts, ou leurs Lieutenans, & à tous autres nos Iuſticiers & Officiers, & à chacun d'eux ainſi qu'il appartiendra Salut. Noſtre bien amé DENYS MOREAV, Marchant Libraire en noſtre ville de Paris, nous à faict remonſtrer qu'il a recouuert vn liure intitulé *Diſpenſatorium Medicum continens Inſtitutionum Pharmaceuticarum Lib. V. De materia medica Lib. III. Abſolutiſſimum actore Ioanne Renodeo Medico Pariſienſi Regio opus hac tertia editione ab auctore infinitis locis emendatum & immutatum, In tertia plus quam parte auctum, ac ſuis indicibus neceſſarijs instructum, cui acceſſit Nicolai Epiphanij medici nobiliſſimi Pharmacopea Empirica.* Lequel il deſireroit mettre en lumiere s'il auoit ſur ce nos lettres à ce requiſes & neceſſaires, & ces cauſes deſirant bien & fauorablement traitter ledit expoſant, & qu'il ne ſoit fruſtré des fruicts de ſon labeur. Luy auons permis & octroyé, permettons & octroyons de grace ſpeciale par ces preſentes d'Imprimer, ou faire Imprimer conioinctement, ou ſeparement en tel marge & carractere que bon luy ſemblera ledit liure, iceluy mettre & expoſer en vente, & diſtribuer durant le temps de ſix ans, à commencer du iour qu'il ſera acheué d'imprimer, deffendant à tous Imprimeurs, Libraires & eſtrangers, & autres perſonnes de quelque qualité qu'ils ſoiẽt d'imprimer, ou faire imprimer, ny mettre en vente durant ledit temps ledit liure ſoubs couleur de fauſſes marques, & autres deſguiſemens, ſans le conſentement & permiſſion dudit expoſant, ou de ceux ayans charge de luy, ſur peine de confiſcation d'iceluy, d'amende de trois mil liures & de tous deſpens, dommages & intereſts enuers luy *à la charge d'en mettre deux exemplaires en noſtre Bibliothecque publique*, auant que l'expoſer en vente, ſuyuant noſtre Reglement, à peine d'eſtre deſcheu du preſent Priuilege. Si vous mandons que du contenu en ces preſentes, vous faciez ſouffriez & laiſſiez ledit Moreau pleinement & paiſiblement, & à ce faire ſouffrir, & obeïr tous ceux qu'il appartiendra, en mettant au commẽcement ou à la fin dudit liure ces preſentes ou vn bref extraict d'icelles voulons qu'elles ſoient tenues pour deuëment ſignifiees, & qu'à la collation foy ſoit adiouſtée comme au preſent original. Car tel eſt noſtre plaiſir. Donné à Paris, le 21. iour de Feurier, l'An de grace mil ſix cens vingt trois, & de noſtre regne le trezieſme.

Ledit Sieur Denis Moreau conſent & accorde que le Sieur Ioſeph Cottereau, Sebaſtien Chappelet, Samuel Thiborſt, & Iacques Queſnel,

ſes aſſociez, iouyſſent du preſent priuilege, chacun pour faire part & portion comme luy, ſuyuant l'accord faict ce 26. Auril 1623.

Par le Roy en ſon Conſeil.

RENOVARD.

Signé en queuë DV TILLET.

ERRATA SIC EMENDABIS LIBRIS DE materia Medica.

PAg. 6. l 19. lege betonica p. 7. l. 16. lege defoſſum l 42. quod p. 8 l. 29. lege matricep. 9 l. 1. lege quaſdam l 25 draconem p 11 l. vlt lege Alchimilla p 12 l. : l. veratri falſi l. 14 columella p 12 & vbique paſſim l cariophyllo p. 14. l. 3. l Elleb p. ‹. l. 5 aſininum p 16 l. 28 l antipathia. p. 21 l 4. l conditio p. 24. in margine l amuletorum p. 26 l 31. l. cum medietate p 27. l 12. l. Sereni p. 30 l 19. l. ductorum p. 33. l. 4. l incanti l. 9. l. loetu p. 34 l. 19. l arſenicum p. 39 l. 10. l parti p. 42 l. 24. l temperatum p. 44. l. 9. l. cyaneus p 51 l. 4 l quæ p. 56. l. 26 l. cumium eadem l. & p 59 l. 1. l. cribrato p 60 l. 1. l. caſtoreum p 68. l 40. l concinnato p. 69. l. 13 l. piſtrino p. 70 l. 41. l vſtionem pag. 73. lign. 34 liſ excrementitium pag. 78. liſ. 1, adde in l. 21. l. ſic p. 86. l 10. l. ſetaceo p 88. l 36 l. electuarii p. 93. l. 33. l ſi cariophyllis p. 105 l. 20 l tantam p 112 l. 15 l. affunduntur p 115 l. 1 l. electuarium p. 120 l 26. l pilularum p 122 l 4. l. de l. 6. l ſeminibus p. 126. l 21. oleaginea. p. 148. l. 1 . l. qualitatis l. 31. l. caliditſſima l. vltimo lege menſurantur p. 150. l. 21 l aut cera p. 154. l 31 morborum p 159 l. 3. l. pabulum l 8 l. ſuccedaneorum p 1‹1. l 19 l, ſebo p, 162. l. 36. lege belzoin p. 163. l. vltima l difficilius fol 195 in nota numerali pone 165. p 174. l. 16 l quæ leuiter deſuper operta p 176 l. 19 l. quoque p. 182, l, 17, leg, l, 29, l. nutritorium p, 184. l 28 l. arceri l. 31 l, ſubſidet p, 197. l, 27, affectus p, 200. l, 19, in margine legendum dediſſe fertur l, 41, ibid, legendum pinguia non p, 209, l, 30, l, linimentum, p, 217, l, 32, l, virtutis p, 220, l, 31, l, ab p, 223, l, 40, l, cephalico, p, 226, l, vltima l, goſſipio, p, 228, l, 15, l, nigredini p, 229, l, 12, l, dentifricij.

Errata Officinæ ſic emendabis

PAg. 2, l, 14, l, congeſtitio p, 5, l, 24, l ad p, 10, l, 12, lege quodã, p, 19, l, ſin marg, coſmetis p, 24, l, 4, adde quæ p, 25, l, 35, l, addideris, p 44, l, penultima adde volunt p, 49, l, 7, l, fragariũ p, 55. l, 1. l, Myrtinus p, 87, l penultima l, eadem p, 172, l, 10, l, Marcorem p, 190, l, 12 l, ſpaſmo pag. 226 l, 4, l, galliæ p, 227, l 5: l, ladani, p, 238, l, 40. l methodice p, 240, in marg, l, ciſterninæ, p, 244 l, l, 5, l, vini p, 245, l, 9, l, caſtonadam p, 2 , l, 6, dele althea, s p, 257 l. 4 l, diſſentanea eadem l, à Cluſio phyllitis pag, 725, l, 4, lege picturam p, 269, l, 17, dele integram lineam p, 27 , l, antepenul, l, caſſiæ, pag 277, l, 26, l, electuariis electuario p, 281, l, marg, l, non diſtant p, 196, in nota numerali pone 296, p, 297, l, vlt medicum p. 302, l. 10 lege addantur p, 306, l. 2, l vrticamas l. explicũ, eadem l, 15, l, plex, ib, l, 32, l, licis p 310, l, 6, l, peregrino p, 317, in marg, p, 321, in nota numerali pone 321, p, 322, l, 14. l, & p, 344, l, 31, l, hominũ p, 384, l, 21, dele quod non p, 410, l, 37, l, ſuo p 418, l, 20, l, vua p, 427, l, 24, l, diuerſis eadem l, 0, l, quodam p, 438, l, 1, l, altera p, 444, l, 2, l, crebrò p, 445, l, 5, adde ineptos p, 463, l, intercurſantibus p, 464. l, 1. l, albefactis p, 468, l, 7, l, balnearum p, 471, l, 6, l, pelagi litore, p, 475. l, 37 argenteis p, 491, l. 31, leg, metallorum p, 504, l. 6, dele ſe, p, 511 l, 14, l, ſolida p, 516, l. 22. l, concreſcere p, 542 l. 7, l proximam,

IOANNI RENODÆO, DOCTORI Medico, Pharmaciæ magnæ auctori.

VIueret vnde magis Medicis inuenit in herbis,
Pro ſene Cirnides redditus arte puer.
Vnde Renodæus Phœnicis tempora viuat,
In Medicis reperit doctior Antidotis.
Immo, illi longos dedit annos Pharmacopœa,
Huic docta æternos ἰολογία dabit.

Ph. Hebertius Rector Academiæ Pariſienſis.

NEſtoreos tu viue dies, chariſſime frater,
Viuet vt incolumis permultos hic liber annos,
Elleborum ſtultæ qui das bona Pharmaca menti;
Deſtruis & potu febres, Eclegmate rheuma,
Antidotis peſtem ſanas, pilulíſque catharrum,
Porriginis & Medicinam partibus omnibus omnem.
Chymica non ſpernis medicamina, ſed Paracelſi,
Dogmata, ſed mores, ſed peſſima toxica, fumos,
Nequitias, fraudes, periammata, verba, ſuſurros
Carpis, & eloquio damnas Empeirica damna.
Ergo cum viles operas, cum turpia culpas
Agmina, tu diuos imitaris pectore recto:
Pharmaciam nam reſtituis veram, veteremque
Et medicamentis illuſtras, perficis, ornas.

LVCAS RENODÆVS Auguſtinenſ. Doctor Theologus, authoris frater.

AD DOCTISSIMVM VIRVM D. N. De Renou Doctorem Medicum hipaſtichon.

EST, qui res nouiter cunctas, quot Tartara claudunt,
Quot cœlum, & Tellus, non ego mirer eum?
Eſt quoque, qui vires harum atque effecta recenſet,
Quantò plus tantum miror Ariſtotelem.
Eſt &, ad humanos qui cuncta hæc applicat vſus,
Quæ nouit. Soter hic Deus eſt homini.

N. IABOT ſcholæ Med. Pariſ.
Decanus.

IN ERVDITAM ET LABORIOSAM IOANNIS RENODÆI φαρμακευτικήν. Epigramma.

SIc Renodæe dies, noctesque laboribus vrges;
Sic vota his ſtudiis velificata tuis;
Condere plura cito, & condire volumina pulchrum eſt.
At, dare quæ populo ſint bona, grata, Dei eſt.
Nam tua non tantum demulcet pagina mentem
Verum etiam multis adiuuat officijs.
Vis dicam ingenuè, quicquid complectitur orbis
Terrarum, hac paruâ clauditur in tabulâ:
Quàm graphicè expreſſam, veriſque coloribus, ætas
Nulla erit in tenebris quæ ſepelire queat.

Dionyſius Guerinus. Doctor Medic. Pariſienſ.

IOANNIS
RENODÆI MED.
PARIS. INSTITVTIONVM
PHARMACEVTICARVM
LIBRI QVINQVE
DE
MEDICAMENTORVM ELECTIONE.
LIBER PRIMVS.

Quid Pharmacia, et eius vtilitas.
CAP. I.

PHARMACIA [a] eſt ſecunda Medicinæ curatricis pars, quæ per medicamenta [b] abſoluitur. Vel eſt ars quæ modum docet medicamenta ſeligendi, præparandi, & miſcendi. In his ſiquidem tribus tota Pharmacopœæ doctrina conſiſtit, quæ ſalutare morbo omni pollicetur ſubſidium: Rerum enim optima parens Natura ſuum cuique contrarium oppoſuit, ſed fatiſcētis naturæ [c] hebetudo idipſum perpetuò conſequi minimè poteſt; Tum quia hominis vita breuis eſt, [d] qui citiùs fatis cedit, quàm vt artem perfectè nanciſcatur. Vnde conqueritur Hippocrates, [e] quòd iam ſenex nondum perueniſſet ad Medicinæ finem. Hæc ſiquidem ars longa eſt, quæ de omnibus ſublunaribus in hominis [f] fauorem à DEO creatis diſſerit, vt primò ſint illi nutrimentum, dein medicamentum, vel aliud ad ſanitatem auxilium.

Ampliſſima igitur patet materiæ medicamentariæ ſeges, qua & ter-

a *Cor. Celſ. c.* 1. *lib.* 1.
b *Gal. com. ad part.* 6. *lib.* 1. *de victu acut.*
c *Fern. præfat. ad l.* 4. *Meth.*
d *Aph.* 1. *lib.* 1.

Cuique cō-trario contrarium datur.

ræ viſcera grauidata turgent, & tota ipſius facies luxuriat, nihilq; in aëre volitat, aut voluitur, aut in aqua natat, vel naſcitur, quod nō trahi queat in hominis ſolatium. Nam ex angueq ſæpe ſanitas, ex luto leuamen, ex fimo morborum profligatio: Ex medicamentis alimenta, [h]ex alimentis [i] medicamenta ſæpe depromuntur.

Medica materies ampliſſima.

Eſt verò Pharmacia encomio multo celebranda, quæ Medicinæ inſtrumenta, medicamenta nempe ſuggerit ac miniſtrat. Vtramque enim à mundi primordio non ſolùm extitiſſe, ſed ab altiſſimo [k] ortam Sacræ paginę teſtantur: Animantia namque, ſtirpes, vniuerſamq; medicam materiem Deus [l] creauit, qua prioris ſæculi magnates ſuæ ſanitati feliciter proſpiciendo multos ad annos ætatem duxerunt.

Pharmaciæ dignitas.

Antiquitas.

Ægrotauit vſque ad mortem rex Ezechias,[m] & Eſayæ præſcripto malagmate ex ficubus ſuper affecta parte admoto conualuit.

Ab omni peſte & veneno ſeſe vindicauit [n] Mithridates, antidoto quæ ab ipſo nomen habet, cui cùm ceſſiſſe t toxicum ſumptum, ferro in viſcera adacto ſibi mortem conſciuit.

Regium quidem olim putarunt Imperatores medicamenta parare, vel parata ſecum ferre, & his offerre quorum gratiam aucupabantur. Eam ob rem vnguenta & aromata Cambyſes miſit Ægyptiorū regi, quibus ſuam optimè tueretur ſanitatem. Præſtat enim regem, vel ducem militum in caſtris eſſe ſine clypeo & caſſide, quàm ſine medicamentis. Hinc ſapienter multi pluris faciunt aliquod ſalutare medicamentum quàm theſaurum. Aiunt Darium tanti feciſſe quoddam balſamum, vt non modò inter precioſiſſimam ſupellectilem reponeret, ſed cunctis opibus præponeret. Idem ſcribitur de Tyberio imperatore, qui trochiſcos ad herpetas apud ſe perpetuò ſeruabat.

Reges olim multi medicamenta parabant.

Dariusquāti medicamenta ducebat.

Nunc verò reges ad caſtra non modò pixidem, aut paruulam lagenam oleo plenam aut balſamo, ſed officinam pharmaceuticam circum ferri iubent, præſidiorum omni genere refertam, quibus & ſe & totum exercitum ab ingentibus malis & morte ſæpe liberant. Hinc Medici, Dij tutelares, vel vt cum Galeno loquar,[o] Deorum filij meritò perhibentur: Hinc medicamenta Deorum manus Herophilus vocat,[p] quòd præſenti quaſi numine & ſanandi celeritate ægros ab interitu vindicent. Vnde Antidotus quędam Ἰσόθεος appellatur, quòd parem Deo vim obtineat: Et apud Myrepſum cuiuſdam deſcriptio legitur, cui cùm morbi cedant quamplurimi [r] SANITAS nominatur. Ob vires tot egregias ab eodem alia deſcribitur, dicta THEODORETOS, [ſ] quaſi munus diuinum, immiſſum cælitùs morbis interioribus abigendis, vt Emplaſtrum diuinum externis.

MediciDij tutelares Medici deorū filij.

Emplaſtrū diuinum.

Infinita penè ac mirandæ virtutis è ſuo penu medicamina promit ars Pharmaceutica, quibus nulla domus, aut ciuitas, ſine magna ciuium iactura & Reipub. detrimento carere poteſt. Hac ſiquidē arte

e *Epiſt. ad Damoget.* f *Ari. lib. 5. Politic.* g *Gal. c. 1. l. 11. de ſimplici.* h *c. 17. lib. 3. ſimp.* i *Hipp. l. de alimen.* k *Eccl. 38.* l *1. Ge.* m *cap. 20. l. 4. Reg.* n *Gal. l. 2. de Antid.* o *li. de Med. p. c. 3. l. 6 de cōp. med. local.* q *Myr. c. 280. ſect. 1. de Antid.* r *c. 245* ſ *c. 214. 215. & 216. Myrep.*

noluit Deus carere tabernaculum teſtimonij, quod vnxit t Moſes vnguento ſancto, ex mirrha, cinnamomo, calamo, caſia, & oleo, opere vnguentarij compoſito. *Vnguentũ ſanctum.* *t ca. 30. Exod.*

Magni quoq; duxit Pharmaciam Ioſeph, qui mortuo patre Iacob v præcepit ſeruis ſuis & pharmacopœis, vt corpus eius aromatis condirent. Non vulgari igitur commendatione digna eſt Pharmacia, quę ſano corpori conſeruationem, ægrotanti ſalutem, mortuo honorem præſtat. *v c. 50. Geneſ.*

Quid Pharmacopœus, qualis eſſe debeat, illius ſubiectum, obiectum, & finis. CAP. II.

VT à manuum opera quâ quis dexterè, ac citò, tutò, & iucundè morbis medetur externis, Chirurgus; ſic ab arte ea, quæ pharmaca docet facere, vel potiùs componere, Pharmacopœus nominatur; vt Pharmacopola, qui rudes ac magna ex parte ſimplices medicamentorum materias, præſertimque exoticas vendit. Vocatur & Apothecarius ab apotheca, id eſt, à loco in quo medicamenta reconduntur & vęneunt; olim Seplaſiarius, à Seplaſia foro Capuæ, in quo vnguenta optima conficiebantur. Sed hæc nomina ſæpiùs indiſtinctè vſurpantur, eorumque eſt inanis concertatio, quando res ipſa intelligitur. *Chirurgus quis dicatur, & quid præſtet. Pharmacopœus. Pharmacopola. Apothecarius Seplaſiarius.*

Vitæ autem probitas non tam in Philoſopho, quàm in Pharmacopœo, qui vel tuendæ, vel reſarciendę ſanitatis gratia, medicamenta parat & porrigit, expetitur; in eius enim manibus morbus & ſanitas, vita, & mors. Atque illi cùm mala mens eſt, vel neſcia recti, libera patet nocendi & necandi poteſtas: ſicque præſtat Pharmacopœum eſſe virum bonum, quàm Socratem. *Vitæ probitas Pharmacopœo deſideratur.*

Debet autem imprimis eſſe pietatis ſtudioſus, diuini numinis cultor inuidiæ & liuoris omnis expers, ſanus mentis, artis Grammaticæ gnarus, bonorum fortunæ nec indigus, nec auri vel pecuniæ ſitiens, & laboris diurni nocturnique patientiſſimus. Atheos enim vt nihil ducit Creatorem, ſic nec creaturam; Et inuidus alterius marceſcit rebus opimis. Fatuus verò id habet proprium, vt velit nocere; Et imperitus nil niſi quod ipſe facit, rectum putat, atque eo nunquam quicquam iniuſtiùs. Auarus autem nulli bonus, adeò vt ſibi ipſi peſſimus ſit; & egenus facilè fit veneficus; Ad turpia enim cogit egeſtas. *Qualis eſſe debeat Pharmacopœus.*

Indigni quoque ſunt Pharmacopœi nomine & dignitate ſcurrę, bibuli, hiſtriones, mimi, errones, garruli, impoſtores, agyrtæ, tenebriones, & circulatores, qui nugis, fraude, iactationibus, promiſſis vanis, adulatione & mendacio plebeculam decipientes, ipſius crumenam exhauriunt; nihil enim Reipub. magis infenſum id genus *Indigni qui ſint Pharmacopœi.*

hominibus cane quouis peioribus & angue.

Pharmacia inſeruit Medicinæ.

Cùm autem idem ſit ſubiectum Pharmaciæ & Medicinę, nempe corpus humanum, quatenus ſanitatis eſt vel morbi ſuſceptiuum, multa habent inter ſe communia Medicus & Pharmacopœus, vt prudentiam, probitatem, diligentiam, & medicamentorum cognitionem; Sed cùm Pharmacia inſeruiat, miniſtret, atque ſubiecta ſit Medicinæ, habeatque tantùm pro obiecto medicamentum, & pro ſcopo & fine formam debitam medicamenti, dum vlteriùs progredi Pharmacopœus audet, pro Pharmacopœo veneficus & circulator habendus eſt.

Qui Pharmacopœi periclitatores.

Multos Pharmacopœos in Gallia vniuerſa noui, ſed inter eos periclitatores ſemper expertus ſum, qui verborū lenocinio ditiores mulierculas decipiunt. quas argento non tantùm emungunt, ſed fucos & purgantia gratiſſima, vt temerè loquuntur, exhibendo, morbidas in poſterum relinquunt. Sunt & horum nonnulli qui viros etiam prudentiores, vt Senatores quoſdam ſuis technis circumueniant: Medicos enim ſimulant, pulſum contrectant, vrinam inſpiciunt, atque de morborum cauſis ſymptomatis, prognoſi & curatione diſſerentes, ridicula multa fingunt & dicunt: ſicque impiè ſuam falcem immittunt in Medicorum meſſem, & iniquiſſimè pharmaciam exercent maximo mortalium damno. Nec ſciolis quibuſdam fidendum, qui medicamenta quæuis, modo benigna, quouis tempore ſine conſilio, poſſe tutò exhiberi pronunciant; Lactuca enim non opportunè, & nimia quantitate ſumpta interficere poteſt, vt cicuta; Et vino licet naturæ familiariſſimo, plures ſæpe pereunt, quàm gladio; licèt enim ſit valdè cardiacum, & veluti ſenum lac, ac principiorum vitæ reſtauratiuum, datum tamen non apto tempore, valde nocet.

Plin. c. 1. l. 29.

Qui Pharmacopœi improbandi.

Lactuca medicamētum eſſe poteſt, alimentū, & venenum.

Officium Pharmacopœi.

Officium igitur Pharmacopœi eſt medicamenta ſolummodò tractare, atque ad vſum ſalutarem medici probati iuſſu adhibere. Quod vt fœliciter conſequatur, primò debet ea ſeligere, Secundò præparare, Tertiò componere. Sed antequam ſeligatur medicamentum, quid ſit noſcendum eſt.

Quid Medicamentum, quid Alimentum, quid inter vtrumque medium. CAP. III.

Homo morbis infinitis obnoxius.

TOTVS homo totus morbus eſt, inquit Hippoc. [a] Talis enim ex vteri inquinamentis in lucem prodiit. Nam ex diſſidio quatuor qualitatum [b] quibus conſtat illius corpus, ex iugi fluore cui obnoxium eſt, & ex prauo rerum non naturalium vſu, in morbos penè innumeros incidit, quos ars Medica docet abigere, vel optima victus lege, vt docet Hippocrates libris De diæta, Et Galenus li-

a *Epiſt. ad Damog.*

b *Cap. 4. l. 2. de Elem. Gal.*

bris De ſanit. tuend. partim medicamentis, tum interiùs aſſumptis, tum topicis, ſeu exteriùs admotis.

Ea autem ſunt vel ſimplicia, quibus vt plurimum vtebatur Hippocrates, vel debitá arte cõpoſita. Simplicia dicũtur quæ talia ſunt, qualia natura produxit, vt caſſia, Rhabarbarum, polypodium, colocynthis, & infinita alia, quæ naturalem tantùm compoſitionem, ex quatuor videlicet elementis ſunt conſequuta. Compoſita verò quæ ex multis virtute diuerſis arte & induſtria ſimul vnitis conſtant.

Diſſident autem inter ſe Medicamentum & Alimentum. Nam Medicamentum dicitur, quicquid intrò ſumptum, vel foris admotum noſtrum corpus immutare poteſt, vt piper, euphorbium, pyrethrum, nymphea, cichorium. Medicamẽtum quid.

Alimentum verò quod intrò ſumptum noſtrum corpus nutrit, & auget, vt panis, vinum, caro animalium volatilium & quadrupedum, non rapacium. Quæ enim viuunt ex rapto, praui ſunt ſucci, prauumque ſanguinem generant, & tanquam immunda reiicienda. Propterea diuinâ ſanctione prohibitum eſt filiis Iſraël, ne comederent aquilam, vulturem, gryphem, coruum, accipitrem, & ſimilia. Et prudenter nunc iuxta diuinum hoc decretum abſtinemus à carne vulpium, luporum, leonum, & ſimilium rapacium. Inter vtrumque medium eſt alimentum medicamentoſum, quod ſcilicet vtriuſque eſt particeps; partim enim nutrit, partim alterat & immutat, vt lactuca, rhaphanus, cucurbita, allium, & infinita alia. Atque vt inter alimentum & medicamentum quoddam velut medium datur: ſic inter alimentum & venenũ: Illud enim reficit, conſeruat, auget; hoc deſtruit, enecat, corrumpit. Inter autem vtrumque medicamentum eſt, quod neutrum efficit. Alimentum quid. Alimentum medicamẽtoſum. Medicamẽtum eſt medium inter alimentum & venenũ.

Pauca nutriunt, vt olera; pauciſſima enecant, vt cicuta, napellus, aconitum, mandragora; Infinita medentur, vt reliqua, imo omnia morbis arcendis aut oppugnandis conducunt, vt lactuca, portulaca, petroſelinum, aſparago, quibus alterantur iuſcula vel parantur decocta ad æſtus interni contemperationem, aut ſoluendam obſtructionem, aut mouendam aluum & vrinam. Venena quoque medicis dotibus inſigniuntur. Nam cicuta teſtibus adhibita libidinis
cap. 79 lib. 4. imaginationes compeſcit, & ſuperpoſita mammis earum inflammationes tollit, ex Dioſcoride. Aliaque alios ſalubres effectus ad affectus quoſdam ſæuos perfectiùs expugnandos præſtare queunt, ſed hominis ignauia vel ignorantia effecit, vt intactis remediis intacti & deplorati morbi relinquantur. Nullus enim eſt morbus abſque ſuo contrario, licet incognito, nullum medicamentum tàm efferum, quin proficuum, alioquin natura, non mater ſed nouerca dicenda.

Antiquitus ſolummodo ſimplicium vſus, & mirabiles eorum proprietates. CAP. IV.

RECTE Galenus ex Hippocrate ſcripſit hominem nunquam dolere, aut vnico egere medicamento, ſi vnico elemento conſtaret: Eſſet enim vniuſcuiuſque vnica natura, vnicus effectus, ratio redeundi ad naturalem ſtatum vnica. Id quod abſurdum eſt, cùm infinitæ ſint morborũ ſpecies, vt etiam præſidiorum tàm ſimplicium, quàm compoſitorum. *Li.1. de Elem.*

Medicamẽta quædam compoſita, quomodo ſimplicia dicuntur.

Inter ſimplicia numerantur oxymel ſimplex, Diairis, Diaprunum, & alia plurima, quæ comparatè tantùm, & impropriè ſimplicia dicuntur, quatenus ſcilicet ad alia magis compoſita referuntur. Propriè verò roſa, endiuia, plantago, menta, abſynthium, plantarum genus omne, atque vt vno verbo dicam, omnia creata quæ ab arte nullam compoſitionem & mixtionem acceperunt, Simplicia à Medicis vocantur, quibus ſolis nonnunquam vtuntur, vt ſucco plantaginis, vel ſedi, aut nenupharis ad Eryſipelata & ignem ſacrum, ſucco veronicæ ad cancrum, cui mirum in modum conuenit, vt ſucco capreolorum vitis, conſilio Galeni, ad Herpetas, vt carne citoniorum adhibita regioni ſtomachi ad choleram morbum, & aſſumpta, ad dyſenteriam, corpore priùs repurgato, vt bethonica ad cephalalgiam, vt ferè omnibus plantis ad ſingulorum morborum expugnationem.

Pæonia antiepileptica eſt.

Superat verò fidem, quod de ſtirpibus multis ſcribitur, quæ videlicet effectus planè mirandos proferunt: Nam pæoniæ radix vel capiti appoſita, vel collo tantùm adnexa Epilepſiæ paroxyſmos eludit, eamque ſanat. Mentha lacti impoſita ipſum coagulari, & in caſeum denſari non ſinit, vt ex probatæ fidei authoribus creditur.

Æthiopidis herbæ mira vis.

Æthiopis herba, ſi vera narrat Plin. ſolo attactu ſerras ferreas euellit. *cap. 4. lib. 26.*

Idem aſſerit Matthiolus de Lunaria, quæ quòd ſoleas ferreas ab equis tranſeuntibus quaſi extorqueat, *Sferra caualo* ab Italis vocatur.

Author libri ſanitatis aſſerit cum Tribio picum auem, cuneum, ſeu clauum ligneum nidi orificium obturantem, herbulæ cuiuſdam ſolo contactu foras excutere, nonnulli hanc vim aui illi tantùm tribuunt. Theophraſtus rei herbariæ peritiſſimus alicuius plantæ meminit, quæ tam potenter congreſſus venereos concitat, vt ſi vera narrauit grauiſſimus author, credibile eſt, eam ipſam ſolis frigidis & maleficiatis vouiſſe naturam, vt ſalacibus viticem & Nympheam.

Clymenum rubrum tanta vi pollet ad fici ſanationem, vt qui radi-

cem herbæ huius geſtauerit, ab hoc morbo tutus erit, Vix credi poteſt quod Ioſephus ſcribit de planta mirabili quæ à Baaran valle Iudeæ Baara dicta fuit. Ea extra terram erumpens fulgur quoddam igneum emittebat, & vt fax accenſa noctu lucebat. A nullo autem hominum attingi patiebatur, niſi prius vrinâ, aut ſanguine muliebri irrigata, alioquin illam qui contrectarent illicò moriebantur. Euulſa vero deleteriam qualitatem amittebat. Et quod mirum eſt, maniacos; & à dæmonibus obſeſſos perſanabat. Quod cùm aduerterent regionis eius incolæ, illi canem prudenter & artificiosè alligabant, qui poſtea fame coactus, aut accitus plantam trahebat & euellebat.

Ficaria herba.

Baara.

Non minus verò vera ſunt quàm mira quæ de aliis ſtirpibus multis narrantur. Inter ficuum genera quoddam ab exteris nationibus ad nos allatum eſt, & facile cicuratum, cuius tota planta folia ſunt ſpinoſa, craſſiſſima, dura & ita viuida, vt quodque folium ſemimortuum & ſemideffoſum humi, rediuiuam plantam exſuſcitet, ficus Indica vulgo nominatur.

Ficus Indica mirabilis.

In *Goa* inſula, & locis vicinis altera ficus longè diſſimilior naſcitur. Eſt nāq; arbor vaſtiſſima & feraciſſima, vt quę mirabili brachiorū ac ſtolonum ab eodem trunco luxuriantium propagine ſæpe iugerum poſſideat. Syluulam dixerit qui viderit. Sic ſe, pulchrum viſu, propagat: Caudex prior & ſemper craſſior, ex ramis quos ad latera ſpargit, quoſdam nouellos & tenues ad terram demittit, vt radices agant; radicati nouos caudices efficiunt, priori tanquam patri continuos, qui poſtea iuſtam magnitudinem adepti, alios tanquam filios producit, ſæpe tam numeroſos, vt ſub illorum vmbroſo tegmine multa hominum millia poſſint hoſpitari. Illius hiſtoriam & iconem accuratè depinxit Cluſius, vt & alias ſtirpes ſucciferas, laniferas, fariniferas, atque alias multas ſtupendis viribus præditas.

Altera magis miranda.

Fidem ſuperat quod ſcribit Chriſtoph. à Coſta de herba viua ſeu herba amoris, *Suluc* Turcis, & *sulnque* Perſis dicta, quibuſdam Aſiæ locis frequenti. Tam mira eſt, inquit, huius plantulæ natura, vt eam mens humana complecti nequeat. Nam cum maximè viret, ſi quis illam manu comprehendere tentet, ilico folia contrahit, & ſub exilibus ramulis abſcondit: Si vero apprehendat, mox tabida cernitur & exſiccata: ſed magis mirum, amota manu mox priſtinum nitorem reſarcit, Totieſque marceſcit aut reuireſcit, quoties manu contrectatur aut capitur aut relinquitur. Gratiſſima eſt aſpectu planta, quę ex paruula radice ramulos octo profert, duos tantùm digitos longos, foliis vtrinque in ordinem digeſtis & ad erui folia tenella accedentibus. Scriptum eſt quemdam Philoſophum in *Malabar* amentem redditum, quòd accuratiùs huius plantæ naturam indagaſſet. Credunt Barbari plurimum valere ad conciliandum amorem & virginitatem reſtituendam: ſed hæc barbara credulitas irridenda.

Herba viua Herba amoris.

Hoc cum herba viua cognatum habet ea quæ Mimoſa dicitur, quòd vtraque manus admotione marceſcat, amotione reuireſcat, in priore tamen fit vtrumque celerius, quàm in Mimoſa, quæ & hoc habet ſpecialiſſimum, Occidente ſole ita ſeneſcit vt exaruiſſe credatur, Oriente quaſi reſurgit & viriditatem recuperat priorem, eoque magis viret, quò ſolis æſtus magis viget. Arbor verò triſtis contrà die ſeneſcit & ferè emoritur, noctu lætè viret, & ſuauiter olet. Arbor hæc noctis ex Malaca vbi ſponte naſcitur ad alias regiones, vt *Goa*, vbi vberrimè fruticat allata eſt. Apud nos ſolani quædã agnoſcitur ſpecies, quæ quod noctu tantũ floreat, flos noctis nominatur.

Arbor triſtis.

Arbor noctis.

Flos noctis.

Quid verò magis portentoſum, quàm ex arborum foliis & gemmis aues videre naſci? In Orchadibus tamen inſulis & aliis quibuſdam maritimis locis naturæ decreto quotidie accidit, vt arbores quædam auifico ſucco grauidatæ poſt legitimum exeundi, ſeu pariendi tempus auiculas eructent ac proferant: quæ dum ex arboris mẽbranulis tanquam putaminibus prodeunt, ſi fors in aridam decidant contabeſcunt, ac moriuntur, ſi in aquas, vegetiùs animantur alacriter mouentur, celeriter adoleſcunt, diutiſſimè viuunt. In trabe quę diu in fundo maris latitaret & procellarum impetu ad litus euomita, auium vidi tanquam in matrices concluſarum rudimenta, embriones, & quaſdam ita perfectas, vt ſolus exitus illis deeſſet.

Aues ex arboribus productæ. In Scotia arbores auificæ naſcuntur authore Ænea Syl.

Ex noua Hiſpania lignum quoddam enode ab effectu nephriticum dictum nobili virtute tam inſignitum, vt aqua ſola in qua minutula aliquot fragmenta maduerint, potenter vrinam, arenas & grumos craſſiores deturbet & excludat. Eſt & notandum, & pulchrum & mirum aquam videre O pali, aut Iridis ſed maximè cerulæo colore ſuffuſam, ac micantem etiamſi lignum candeſcat.

Æquè notanda tincturæ florum hyperici mutatio, qui licet perflaui ſint & ſolares, oleo tamen infuſi idipſum efficiunt rubrum & ſanguineum. Sic nihil videor aſpernari, omnia rimari, pauca tamen mirari, ea nempe ſola, quæ quid effatu digniſſimum, & quaſi portentoſum præ ſe ferunt; Cuiuſmodi ſunt in Indorum regnis arbores multæ quę mappam, mantilia, panem, butyrum, vinum, ſalem, lac, mel, ſaccharum, & ſuauiſſima bellaria ſuggerunt.

Color olei hyperici.

Eadem ac maiora ſcribit Ludouic. Patritius Romanus de quadam arbore Calecutiana. Eſt arbos, inquit, cognitu digniſſima, quippe quę fecunditate, ac fructuum mira ſuauitate totius orbis arboribus longè præſtantior eſt. Ea palmę ritu Caryotas, ſeu fructus dactilliformes edit, necnon glandes eſu gratiſſimos. Item funes nauigationibus conferentes, pannos tenuiſſimos, qui colore idoneo tincti, ſericei videntur. Vinũ quoq; dat oleum & ſaccharum, fert ligna alendo igni aptiſſima, & folia ędium imbricamentis conſtruendis idonea, & ſex menſes aquam continentia. Ex fructibus quos producit, ſi varij ſint, vt innuere videtur

cap. 16. l. 2. Indicarũ rerum.

Arboris mira fecunditas.

Caryotæ.

Funes ex arbore, vinum.

detur authoris lectio, quoſdam nuces vocat quarũ exterior cortex igni adhibitus, ipſum luculentũ efficit: Subeſt cortex ſecũdus goſſipiũ, aut linũ includens tam expolitũ vt byſſũ dixeris. Ex floribus fit pãnus ſerico ſimilis. Ex proximo nucis cortice qui loco tertio ſuccedit & craſſiſſimus eſt, & nucleum occulit, carbones habentur: Cũ nucleo latices ac vbertas aquæ & olei atq; alia commoda multa. Ex quodam arboris ramo inciſo, aut mutilato ſuccus elicitur qui coctus vinum quoduis virtute ſuperat, temulentiamque & ſæpe furorem inducit. Ex alio ramo ſaccharum extrahitur, ſed parum ſuaue. Fert dicta nobilis arbor perennes fructus, nouellos, adultos, craſſiores, virides, maturos, ſiccos, variique ſaporis & coloris vt ætate varios. Tedet me vnius arboris tot laudes & emolumenta recenſere, quæ philoſophus non irridebit, vbi videbit.

Quàm varia ex vna arbore cõmoda.

Sed & miraculum reliquis mirabilius, quòd ſtirpes amicitia vel odio inter ſe commoueantur, perinde ac animantia, quæ ſæpius animi motibus aguntur. Efficit namque earum ſympatheia, & antipatheia, vt quaſi cogente naturali lege ſeſe homines multi vel diligant, vel mutuis odiis proſequantur. Non potuit non amare Iul. Cæſar Marium, Damon Pithiam, Oreſtes Pyladem; non potuit non odiſſe Eſaü fratrem Iacob, & Etheocles Polynicem, qui mutuis vulneribus fruſtrâ reſiſtente Iocaſta matre ſe confecerunt.

Sympatheia & ãtipatheia rerum.

Eſt & perpetuum odium inter lupum & ouem, Elephantum & Rhinocerotem, Ichneumonem & Crocodilum.

Antipatheia.

Tinnunculus auis naturali virtute accipitres terret, Gallinaceus Leonem, Torpedo Simiam, Aquila Drachonẽ, Felis Murem, Cornix Noctuam, Miluus Pullum.

Contrà concordes ſunt animãtes multæ, vt Pauones & Columbę, Turtures & Pſitaci, Merulæ & Turdi, Hircus & Equus, Ouis & Capra, Balæna & Hegeter, cuius natiua ſolertia ac regimine, illa ducitur, vnde piſciculũ ἡγήτορα, hoc eſt, ductorẽ nominant Opianus & Ælianus.

Brutorum Sympatheia

Ductor Balænæ.

Miraculum, inquam, eſt, inter ſtirpes agnoſcere concordiam & inimicitias; vt vitẽ videmus vlmi delectari conſortio, & rutam oleę vicinia: myrtus & laurus mutuis federibus cõiunguntur; ſcylla plantas omnes lætas facit: malus granata Myrto vicina magis fruticat; contrà tanta ſunt inter quaſdam plantas diſſidia, vt aliæ aliarum viciniam ferre non queant, vt inter quercum & oleam: hæc namque cito marceſcit, illius halitu & confinio. Vitis braſſicę inimiciſſima eſt & arundo filici; Origanum quoque & braſſica mutuis odiis ſe proſequuntur, necnon quercus & nux iuglans, hedera, raphanus, braſſica ebrietati reſiſtunt & vitibus ſunt inimica, vt ſi circum ſe ſerantur, diffugiant. *Gal. libr. ſimpl.*

Stirpium amicitia.

Stirpium inimicitia.

Nec ſolum duo aut plura ſimplicia, latentes inter ſe inimicitias gerunt & infenſiſſimam naturam, ſed eadem planta pugnantes ac contrarias qualitates ſecum gerit. Nam hedera vires continet op-

Contrariæ qualitates in eadem planta.

poſitas, vnam terrenam & frigidam, aliam acrem & calidam: nec deeſt tertia; Aqueam namque ſubſtantiam quamdam tepidam obtinet, hæc Gal. Braſſica quoque contrarias promit facultates. Et lenticula ventrem ſoluit & ſiſtit. Lapathi folia ſoluunt aluum. Semen aſſumptum cohibet: Gallinacei antiqui decoctum ventrem mouet, ipſius caro retinet. Idem efficiunt multa, ſed efficaciſſimè & feliciſſimè rheum quod comprimendo & roborando, aperit, mouet, ducit. *Ca.29. lib.7. ſimpl. Ca.14. lib.7. ſimpl.*

Planta eadem mors & vita.

Mirabilis adhuc eſt ſtirpium quarumdam natura, quæ animalia quædam alunt, alia enecant, vt ferula quę aſino cibus eſt ſanus, equo vero mors certiſſima. Cicuta ſturnos alit, homines occidit. Veratrum coturnices reficit, homines interficit. Hyoſciamus alimentum eſt ſuibus, hominibus venenum. Amigdalarum amararum vſus homini ſanitatem adfert, vulpi aufert & necem infert.

Plantarum mira diſparitas, in magnitudine, vultu foliorum & florum effigie, colore, odore, ſapore.

CAPVT. V.

VT inter paſſerem & Ruc Indiæ Orientalis auem ita prægrandem, vt bouem euehat, authore M. Paulo Veneto, inter Balænam & Gobionem, inter Elephantum & Murem, ſic in genere plantarum inter Cedrum Libani & hyſſopum, aut abietem & lichenem ſeu hepaticam: hoc enim tenella & perpuſilla eſt, illa dura, vaſta, prægrandis. Inter vtramque mediæ ſunt ſtirpes, quæ nec ita aſſurgunt, nec tàm deprimuntur: Cuiuſmodi ſunt arbuſta, frutices & ſuffrutices.

δένδρον Arbor.

Arbor plantarum maxima, caudice ſimplici ſolet aſſurgere, ramos dein multos tanquàm brachia quaquauerſùm ſpargens, ſummumq; verticem faſtigiando altiùs erigens, vt abies, pyrus, quercus, taxus, vlmus, & aliæ arbores excelſæ.

δένδριον Arbuſtum.

Arbuſta multi diſtinguunt ab arboribus, quòd licet compage dura ſint, & ferè ſurculo ſimplici emergant, ſic aptè tamen natura breuiora ſunt ac tenuiora, nec antiqua multum attolluntur, vt rhamnus, aquifolia, corylus, malus Perſica, Ceraſus, Spina alba, nigraq; & ſimilia, quæ ab arboribus natura pręcelſis diſtant, vt ab althea, ricino & flore Peruuiano, herba ſolis dicto, anagalis, ros ſolis, anemone, aizoon & ſimiles. Arbores tamen nani, ſeu arbuſculę maioris tantum & minoris ratione ab arboribus deſciſcere videntur.

θάμνος Frutex.

Frutices dicuntur qui arborum inſtar perennes ſunt, nec quotannis vt herbarum maxima pars, tabeſcunt ac commoriuntur, ſed an-

nos permultos viuentes, multos ſurculos ab radice proferunt & ad arbuſculę magnitudinem interdum attolluntur, vt berberis, Ribes, lilac, Iuniperus, & ros marinus.

φρύγανον Suffrutex.

Suffrutices medij ſunt inter arboream & herbaceam naturam, vt frutices; verum hi propius ad illam, vt illi ad hanc accedunt. Suffrutices enim ramulis pluribus & ſurculis lignoſis fulciuntur duris ac tenuioribus, vt abrotonum, abſynthiū, ſaluia, laureola, Erica, vaccinium nigrum, ruſcus & ſimilia.

πόα

Herba ſtirpes omnes complectitur ſuffruticibus humiliores, ſeu perennes, vt gramina, veratrum nigrum, betam, plantaginem, oxalidem, ſeu annuas, vt lactucam, portulacam, borraginem, lampſanam, necnon frugum genera, vt triticum, hordeum & legumina.

Natalis locus plantarum varius.

Et vt varia eſt ac mira ſtirpium inter ſe magnitudo, aut proceritas & paruitas, ſic variis in locis naſcuntur. Quędam enim non niſi maritimis in locis naſcuntur, vel littoralibus & ſabuloſis, vel ſaxoſis & aqua ablutis, vt quercus marina, coralina, alga, Empetrum, ſeu criſta marina, herba S. Petri multis dicta, quæ cautibus & ſaxis adnaſcitur, viret, & viget, vt & ſtirpes alię multę lapidoſę arborum & herbarum ritu brachiatę, foliatę, ramoſę, nonnunquam rubentes, marinis petris ſępius concolores. Alię in montibus præcelſis etiam niuoſis erumpunt, vt in Pyreneis, alię in altiſſimis & aridiſſimis locis oriuntur vt montibus Orientis plurimis, quædam in ſterilibus deſertis Syna, maris rubri vicinis; alię in murorum vel ędicularum faſtigiis, aliæ in ſyluis & locis opacis nonnullę in fluminibus & pratis; aliæ in mediis agris, aliæ in ipſorum tantùm marginibus oriunrur, delectantur, & adoleſcunt.

Vultus plātarum varius.

Vultum quoque plantarum quaſi natura laſciuiens tam variè formauit, vt in re nulla adeo iucundè luſiſſe videatur. Radices namque multarum teſticulos referunt; aliæ ambo crura, vt mandragora: quędam ſunt ita breues, vt non eſſe dixeris, vt ſuccisę, ſeu morſus diaboli, aliæ tā prolixę vt vix ipſarū extremitatem inueneris, vt ſarſeparillæ: quædam radices ex ſemine puſillo craſſiſſimę naſcuntur, vt napi, alię ex craſſo tantum tenues, vt cucurbitæ. In America eſt radix *Maniot* dicta, corporis humani craſſitudine, qua ferè ſola barbari nutricantur.

Radicum varietates.

Foliorum magna varietas.

Eadem in foliorum diuerſitate iucūditas, quę certis in plantis duo tantū sūt, in quibuſdā tria, in aliis quatuor, in nōnullis quinque, in multis multa, eoque minora quò plura. Quædam pro foliis ſpinas habere videntur, vt corruda, alię capillos, vt cuſcuta, feniculum, aſparago & alię permultæ: Aliæ tam latæ & planæ, vt clypeum excedant. In Calecutio ſolo *Malapolanda* nomen fructus & fruticis eſt, cuius folia ſingula ſingulis hominibus ad pluuiam & ſolis ęſtum fugandum ſufficiunt. Formas verò varias referunt vt Aſarum auriculam, oxalis minor ſpiculum, alchimila leonis pedem, conſolida re-

gia vngues alaudæ, vt quædam vel auriculas vrſi, vel linguam paſſeris, aut bouis aut cerui, vel pulmonis ranis aut hepatis ideam nō malè repreſentant.

Florum diuerſitas.

Nihil autem æquè reficit animum atque diuerſa florum imago. Inter multos tātum paucos referā. Eſt albi heratei falſi ſpeciescuius flos calceolum oſtendit. Aconitum quoddā mihi cognitum caſſidis figuram ſuo flore retinet. Digitalis à forma floris hoc nomē habet. Arum ſimili ratione pudendum canis vocitatur. Ophiogloſſum ſic à flore dicitur, vt & lagopus. Hiſpidula ob eamdem rationem, æluropus ſeu pes cati nominatur. Antirrhinū vituli nares dicit, tragopogon hirci barbā, Aſter atticus ſtellā, chryſanthemon ſolē, bupthalmos bouis oculum. Ex Indis ad Europæos allata eſt planta, illis *Maraca*, his granadilla, ſignaturarum nomenclatoribus flos paſſionis dictus, qui floſculorum circinnitate, cui ſupereminet columela, cūm adnexu triulcæ cuſpidis extrema craſſioris, tàm apprimè coronam ſpineam columnam & tres clauos obiicit, vt myſteria paſſionis myſticus flos infideli populo demonſtrare videatur. Cætera quæ ad mentem & manum habeo, breuitati ſtudens deſero.

Granadilla.

Flos paſſionis.

Quàm elegans verò ſit ac varius florum color, videri quidem poteſt, ſed animo vix concipi, & verbis nunquam explicari Demus etenim atrum & candidum, quæ aliorum colorum primordia tenentur, flauum, rutilans, ceruleum, glaucum, atque alios quoſdam colores, paucos tamen diſtinctis vocibus à Philoſophis deſignatos, vix ac ne vix quidem perſpiciendo centeſimam florum varietatem in tinctura diſtinguemus: nam inter viginti flores purpureos totidem purpuræ varietates agnoſcere fas eſt idem iudicium de reliquis: quid igitur de ſingulorum à ſummo pictore mixtura? Colorum videtur certus numerus, certaque lex & ratio, florum tincturæ prorſus incerta, imo infinita delineatio: quid enim rubor aut candor roſarum cum rubedine aut albedine papauerum, pæoniarum, cyanorum, caryophillorum & aliorum mille? Natura ſanè primùm ſibi dein nobis placet; iſta varietas illi ornatus eſt & perfectio, nobis delectatio & admiratio, miremur igitur illius opera quæ mens humana non ſemper capit.

Florum color varius.

Porrò foliis ſua ſicut floribus eſt coloris elegantia; nam atriplex quoddam datur foliis ſaturatè rubris: quædam braſſica candidis, alia lætè purpureis, vulgaris quæque viridibus. Alba populus folia promit bicolora, vt tuſſilago, ſupernè viridia, infernè candicantia; cyclamen rutila; veratrum nigrum obſcura, album iucundè virentia; verbaſcum incana, & ferè lanea; eringium horrida & concolora; lapathum rubrum ſanguinea; chelidonum flaua: croceus enim ſuccus quo planta hæc luxuriat, in foliis & floribus plurimùm micat. In tithymalorū genere & pluribus aliis ſecus accidit, quæ licet ſint lacte prægnantes, non magis a'beſcunt. Androſæmum ſuccum profert

Foliorum color varius.

cruentum,granum κermes quaſi ſanguinem arterioſum;ob cuius ſimilitudinem fors cordi confert.

Multæ autem ſtirpes mirè fœtent,vt cicuca,vuluaria,agripalma, non ſatis probabili ratione Cardiace dicta,vt & Coryandrum, cuius ſemen ſuauiſſimè, reliquæ plantæ partes fœdiſſimè ſpirant. Aliæ gratioſo halitu cerebrum & partes principes valdè recreant vt roſæ, caryophilli,maiorana, ſtœchas,nardus,muſcari,vulgo dercadi, Narciſſus moſchatus,Hyacinthus vernalis, ozimum, lilac, laurus, mala citria aurentia & ſimilia aromatica. Sunt quæ nullum odorem exhalant, aut fatuum, vt arbores, arbuſta, fruticum pars maior, gramina, olera & mille alia.

Plantarum odor varius

Saporum verò diuerſitates licet tantum nouem cum doctis viris ſtatuerimus, vt poſtea patebit,ex ſingulorum tamen varia commixtione& cuiuſque ſpeciei particulari natura multo plures naſcuntur. Dulcia quidem ſunt mel,manna,lac, ſaccharum, vinum recens expreſſum & glycyrrhiza, verum quot dulcium, tot dulcedinis ſunt diſcrimina. Item aloe peramara, amariſſima Colocynthis, Abſynthium quoque,cicuta,centaurium minus,fumaria,Lupini, & alia innumera,an igitur vna amaritudo? Idem ſentiendum de reliquis ſaporibus, quorum alij linguam feriunt acutiſſimè, vt euphorbium, Synapi,pyrethrum,alij moderatè,vt rheum,alij ſine moleſtia, vt roſa, viola,alij cum voluptate,vt ſaccharum.

Sapores plantarum diuerſi ac multi.

Neque ſolum reges olim & Imperatores rebus pręclarè geſtis, ſepulchris ac monumentis æternam ſui memoriam, reliquerunt, ſed & ſtirpibus ab illis exploratis,adamatis & in pretio habitis, quas ſuis nominibus quaſi patrimi,ſeu luſtrici parẽtes donarunt:ſuo enim nomine Lyſimachiã inſigniuit rex Macedoniæ Lyſimachus;ſuo& Teucriũ Teucer; ſuis & Gentianã& Artemiſiam Gentius rex Illyriorum & Artemiſia Caryæ regina. Telephiũ à Telepho rege Myſiæ nomen aſciuit,vt Eupatorium ab Eupatore Plinio teſte. Mithridatica quoque ſeu Scordium regiè cognominatur,vt Clymenum,Nymphea & Centaurium. Ob miras adhuc quibus pollent vires egregia nomina multæ retinent,vt Angelica, Imperatoria,agnus caſtus, Chiliodinamis & aliæ quamplures,vt ex herbariæ rei lectione patet.

Reges plãtis nomina dederunt.

Cap.8. & 7. lib. 25.

Alia multa Deus miracula in hoc pedum ſuorum ſcabello quotidie oculis obiicit,quorum fidem vnica tantum experientia facit: Nihil tamen humano generi modo quocunque infenſum educit, quin ex aduerſo ſalutarem illi antidotum proferat & ſuggerat. Contrarium enim opponit contrario, diſſimile diſſimili, vt aconito, Ariſtolochiæ longæ radicem; Cicutæ,Apij ſemen;Hyoſciamo, allium; Napello, ſemen Raphani; Viperæ, Anchuſam; Scorpionibus, Polemoniam: Cuius radicem qui geſtauerit, à ſcorpionibus non icitur, aut ictus nulla moleſtia afficitur. Manus quoque illitæ ſucco cotulæ fœtidæ,apum aut veſparum aculeis nunquã punguntur.

Miræ plantarum naturæ.

Non præter rem hic notantur miræ & variæ plantarum naturæ: Quædam enim inter niues & gelu medium virent & florent, vt Acōitum Hyemale, & Eleborus niger: aliæ vernum æquinoctium expectant: Quamplurimæ calorem æſtiuum: Et quædam Autumno tātùm floribus coronantur & induuntur, quo tempore reliquæ penè omnes & foliis, & floribus ſpoliantur.

De materia medicamentorum, Et vnde ſumitur.

CAPVT VI.

PRÆCIPVÆ medicamentorum ſimplicium tam noſtratium, quàm exoticorum differentiæ ſumuntur, vel ab eorum materia, vel à facultatibus. Ex materia, cum triplex ſit Dioſcoridi & Galeno, tres ſtatuūtur medicamentorum generales differentiæ. Aut enim ex plantis ſumuntur, aux ex mineralibus, aut ex animalibus.

Medicamēta ex plantis ſumpta.

In primo genere continentur omnia ſtirpium genera, Earum partes, & quæ ab ipſis proueniunt, vt radices, cortices, thyrſi, ligna, rami, folia, flores, fructus ſemina, gummi, reſinæ, ſucci, lacrymæ, fungi, liquores, viſci, aquæ ſtillatitiæ, muſcus, cachrydes, lanugo, nucamenta, comæ, capillamenta, vngues, iuli.

Medicamēta è mineralibus ſūpta.

Metalla ſeptem.

In ſecundo continentur elementa ipſa elementata, vt ignis, flāma, fumus; Aër ſerenus, aut ventis agitatus, calidus, frigidus, humidus, ſiccus; Aqua dulcis, ſalſa, pluuialis, marina, bituminoſa, ſulphurea, nitroſa, ænea, ferrea; Terræ omnes ſpecies, vt bolus armena, terra lemnia, Melitea, Chymolia, Rubrica, Ampelitis, Erithrea, Ochra, Creta, & vt paucis abſoluam, omnia mineralia, quæ ſcilicet è terræ viſceribus effodiuntur, vt lapidum varia genera, vt lapis Æthites, Cyaneus, ſeu Lazuli, Iudaicus; vt metalla quæ ſeptem à multis agnoſcuntur, Aurum, Argentum, ſtannum, plumbum, ferrum, cuprum, & Hydrargirus, pro numero ſeptem planetarum, quorum nomen mutuātur, ſecundùm Spagyricos. Ad mineralium ordinem referuntur adhuc ſalis genera, Bitumen, Naphta, Calchantum, Succinum, & Ambra.

Quæ remedia impropriè ad mineralia referuntur.

Syderum influxus, muſici cantus & numeri ſecundùm quoſdam criſim mouentes, cum vix ad materiam medicamentariam ſpectent, impropriè à nonnullis, ad iſtud genus ſecundum referuntur.

Medicamēta ex animalibus ſūpta.

In tertio genere continentur animalia, vel integra, vel eorum partes. Integra, vt gallus gallinaceus annoſus in iuſculo ad ciendam aluum & corporis nutricatum, Hyrundo in paſtu ad oculorum aciem, galerita aſſa ad colicum dolorem, Cancri fluuiatiles tabidis,

Scorpiones triti ad ipſorum puncturas ac morſus, cantharides ad ruptoria.

Partes animalium ſunt cerebella paſſerum ad ſtimulum veneris, Cerebellum leporis ad odontalgiam infantulorum, pulmo vulpis ad phtiſim, Hepar lupinum ad vitia iecoris, Aſinium ad Epilepſiam, inteſtina lupi ad colicum affectum, Stincorum renes ad mentulæ tentiginem, ſanguis hirci ad frangendum calculum, fel perdicis & milui ad viſus claritatem, oſſa cranii ad morbum caducum, os de corde cerui ad animi deliquium, dentes apri ad pleuritim naſcentem, pudendum cerui ad natam & progreſſam, dentes Elephanti ad cordis robur, cornu cerui, Monocerotis & Rhinocerotis ad infringenda venena, vnguis Alces ad morbum ſacrum, ſeu comitialem.

Partes animalium ad multa commendantur.

Multæ ſunt adhuc aliæ partes animalium, à quibus medicamenta ſumuntur, vt medullæ, ſeuum; pinguedo vitulorum, ceruorum, ſuum, hedorum, anatum, caponum, anſerum; lac muliebre, aſininum, ouillum; caſeus, butyrum, coagulum, ſerum; oua gallinarum, perdicum, pauo-gallinarum, ſenecta ſerpentis, teſtæ piſcium, pili animalium & excrementa, vt ex medicamentorum compoſitione, quæ in noſtra Officina, ſeu Antidotario deſcribuntur, patet.

De facultatibus medicamentorum: Et quotuplex ſecundum generales facultates medicamentum.

CAPVT VII.

Gal. li. de plenitud. & l. 1. ſimpl.

FACVLTAS medicamenti eſt cauſa quædam effectrix, à qua pendet eius actio. Vnde colligere eſt, tot eſſe facultates, quot actiones, vt apparet in Aloe, & permultis aliis ſimplicibus medicamentis. Aloe ſiquidem facultatem habet purgandi, ventriculum roborandi, vermes enecandi, tergendi, & palpebrarum húmores exſiccandi.

Facultas medicamẽti quid.

Aloes facultas.

Triplex eſt igitur omne medicamentum ſecundùm facultates, Alteratiuum, Purgatiuum, & Roboratiuum. Alteratiuum dicitur, quod intrò ſumptum, vel foris admotum, manifeſtam corporibus noſtris adfert mutationem. Idque trifariam, vel ſecundum temperamentum, vel ſecundùm materiam, vel ſecundùm formam ex Fernelio. Vnde tria medicamentorum alterantium genera conſtituuntur; Primum, quod impenſè calefacit, refrigerat, humectat, aut ſiccat; Secundum, quod materiæ commoderationem & conſiſtentiam mutat, vt quod nimis indurat, vel emollit, quod rarefacit, vel denſat, quod aſtringit vel laxat, quod incraſſat vel attenuat, Ter-

Tria medicamentorũ alterantiũ genera.

tium quod ſubſtantiam & formam ipſam corrumpit, vel labefactat; cuiuſmodi ſunt quæ præter manifeſtam qualitatem, qua calefaciunt, erodunt, vel refrigerant, & ſtupefaciunt, occulta etiam proprietate ſubſtantiam ipſam deſtruunt ac corrumpunt, & putredinem cum fœtore inducunt, vt cicuta, anthora, napellus, aconitum, ſublimatum, & alia quamplurima. Atque horum alia toti corpori, vt quæ dicta ſunt, alia certis partibus inimica, vt lepus marinus pulmonibus, cantharides veſicæ, aconitũ vtero, cerebro cicuta.

Medicamẽtum ſubſtãtiam corrũpens.

Roboratiuum, ſeu Confortatiuum, vt vulgus loquitur, medicamentum eſt, quod proprietate quadam partem noſtri corporis aliquam reſpicit, roborat, ac conſeruat, vt cephalica caput, otica aures, ophtalmica oculos, odontica dẽtes ſtomatica os, ſtomachica ſtomachũ, cardiaca cor, hepatica hepar, ſplenem ſplenica, renes nephritica, vterum hyſterica, neruos nerualia. Quæ ſingula, aut eorum multa aptiùs ſuo loco poſteà docebuntur.

Roboratiuũ quid.

Catharticum, ſeu purgatiuũ dicitur, quod vitioſum & ſibi familiarem è corpore trahit humorẽ. Quod enim ſine delectu, ac promiſcuè quoſuis humores euacuat, verè purgatorium dici non debet, vt Antimonium, Cataputia maior, & ſimilia; ſed quod familiarẽ ac propriũ ad quam ipſa eius facultas dirigitur, educit ac purgat. Iſta enim violẽtiora ad interitum ſæpè præcipitant; de hiſque loquitur Galenus, dũ ſcribit cathartica qualitatem quandam deleteriam & venenoſam habere. quod ſic confirmat Actuarius: Medicamenta, inquit, purgantia communi quadam generis ratione, ex cẽſu ſunt eorum, quę perniciẽ creant, atque deleteria & noſtri venenoſa ac mortifera appellant. Verùm ab his quæ magna ſunt corrumpendi vi prædita diſſident, quòd hæc eadẽ quantitate non perinde ac corrũpentia interimant.

Catharticũ quid propriè.

Ca. 12. li. 2. de vict. acut.

cap. 7. lib. 3.

Tanta veró eſt antiphathia inter purgantia & noſtram naturam, vt odore ſolo diſpliceant, qui multis vix nares ferit quin ſimul corpus totum concutiat, Alijs ventriculum ſubuertit, & quibuſdam aliquando aluum ſubducit. De purgantiũ facultate, quomodo agat & vnde erumpat paulo-poſt fuſiſſimé dicetur.

Purgantiũ odor ingratus.

Eius vis.

Cap. 9.

De primis & ſecundis medicamentorum facultatibus.

CAPVT. VIII.

CVM ſimplicia medicamenta ſæpe duas habeant facultates, & aliquando tres ſimul. Prima dicitur ſimplex & elementaris, quæ ex elementorum quatuor permixtione conſurgit. Altera materialis, ac ſecunda, quæ ex commoderatione & conſiſtentia materię cui diuerſa proportione quatuor qualitates inhęrẽt, emergit. Præter has nonnunquam tertia conſpicitur, nempe purga-

toria, quàm Fernelius occultam nominat. Syluius cum quibuſdam nonvulgatioris doctrinæ quatuor ſimplicium medicamentorum facultates in vniuerſum conſtituit, ſed tertiam parùm notam, & quartam adhuc incognitam aſſerit. Verùm vtraque pro vnica paſſim vſurpatur. Nam quæcunque medicamenta proprietate quadam inexplicabili, aut non ſatisconſpicua nec à primis, aut ſecundis prodeunte agunt, tertiis qualitatibus, aut totius ſubſtantiæ proprietate, aut viribus occultis agere dicuntur.

Facultas autem prima medicamentorum communis eſt, & tanquam baſis reliquarum, ex ipſis elementis prodiens. Eàque conſiſtit maximé in calefaciendo, refrigerando, humectando, ſiccando: In quibus ſingulis vel obſcurè conſpicitur, vt cùm primo gradu agit, vel manifeſtè, vt ſecundo, vel vehementer, vt tertio, vel ſummè, vt quarto: Atq; in horũ ſingulorum aut principio, aut medio, aut fine, Ita vt medicamentorum & calidorum, & frigidorum, & humidorũ & ſiccorum ordines duodecim conſtituantur. Quod etiam locum habet in his, quæ coniugatas ſortiuntur qualitates; quæ ſcilicet vires habent calefaciendi & humectandi, vel calefaciendi & ſiccandi vel refrigerandi & humectandi, vel refrigerandi & ſiccandi. Has ſiquidem exerunt non tantùm obſcurè, manifeſtè, vehementer, aut ſummè, ſed in ſinguli gradus principio tantùm, aut medio, aut fine.

Qualitates primæ medicamentorum.

Qualitates ſingulorũ medicamentorum quot.

Qualitates ſecundæ primas, ſeu elementares ac ſimplices comitantur, earumque adiutu vt ſint, & vires ſuas patefaciant, opus habent. Nam aperiendi facultas, rarefaciendi, attrahendi, tenuandi, calfactionem ſequitur: Craſſandi, denſandi, claudendi, repellendi, refrigerationem: Molliendi, humectationem: indurandi ſiccationem. Siccitas enim indurat, vt ex luto, aquilonio, vel æſtiuo ſtatu indurato, & ex lateribus igne ſiccatis videre eſt: vt etiam humiditas emollit, modò cum calore modico perſeueret. Glaciei enim humiditas dura, quòd omninò ſit expers caloris.

Vires autem & qualitates ſecundæ in auſteris, acerbis, acribus, amaris, aperientibus, tenuantibus, reſoluentibus, contrahentibus, repellentibus, emollientibus, ſtupefacientibus, & dolorem lenientibus ſunt manifeſtiſſimæ, atque euidenti ratione quod poſſunt præſtant, perinde ac primæ ſeu elementares.

Qualitates ſecundæ.

De tertia medicamentorum facultate ſeu proprietate occulta.

Cap. IX.

Facultas inexplicabilis

PRÆTER primas ac ſecundas medicamentorum facultates, tertia quædam dicitur occulta & inexplicabilis, quod eius certa ratio minimè reddi poſſit, nec ſcientia exactiſſima comprehendi, ſed per ſolam cognoſcatur experientiam: Nam cur iaſpis, inquit Galenus, tacto vulnere vnde ſanguis prorumpit, eũ ſiſtat, nondum noui. Atque ſi particulatim cuiuſque naturam explorare ad vnguem ſcirem, vtique qualem fuiſſe Æſculapium mente concipio, talem me eſſe putarem. At verò proprietates quædam omnino dici, aut explicari non poſſunt ex Galeno. Nullus enim rationem adferre validiſſimam poteſt, cur Cãtharides veſicam inflammatoria diſpoſitione laceſſant, ab ipſa etiam longius adhibitæ; vt neque cinis cancrorum exiccatorius cùm ſit, cur & per ſe, mirabilis ſit proprietate ſpecifica ad canis rabidi demorſos, & cur efficacior ſit & præſtantior gentianæ & thuri potiùs, quàm aliis medicamentis commixtus.

Gal. c. 7. li. 3. meth.

Ibidẽ. Galen.

Com. in 6. epid.

Cinis cancrorũ proprietas.

Certum ac ſecurum huiuſce medicamenti ſucceſſum admiratus Galenus, in cauſæ perquiſitione non ſeſe parùm exercuit, tandémque librum pollicitus eſt, De his quæ occulta proprietate quid agunt; Non tamen promiſſis ſtetit, forſan veritus ne famæ iniuria fieret, ſi ſuſceptum opus imperfectum relinqueret, nec in eo doctê, vt in omnibus aliis conſueuit, peragendo, ſibi & lectoribus ſatisfaceret.

Ca. 30. li. 11. de ſimpli.

Illa autem tertia facultas magnam habet latitudinem, complectitúrque ſub ſe purgantia, morbos occulta vi curantia, partem quamdam reſpicientia, periammata ſeu ſuſpenſa medicamenta & venena, de quibus particulatim diſſerere cogitamus.

Tertiæ facultatis medicamẽtorum latitudo.

Neque verò tantùm ineffabilis quædam proprietas agnoſcitur in medicamentis & venenis, quâ illa medentur, hæc perimunt, & quoſdam aliquando morbos expugnant, ſed etiam in alimentis, quæ perennis effluuij iacturam reſarciunt. Eſculenta enim multa multi faſtidiunt, alii appetunt auidiſſimè; Quæ licèt primùm diſſimilia, poſt multas coctiones ſimilia redduntur & naturæ noſtræ familiaria, vnde magna inter nutriens & nutritum ſimilitudo perhibetur, quam vix vllus poſſit definire, & quare hic potiùs hoc edulio, ille alio delectetur. Carnium & piſcium eſus vniuerſæ genti familiaris eſt: At plures nouimus, inquit Amatus Luſitanus, qui ab eſu carnium in totum abhorrebant. Alios quibus caſeus non ſolùm comeſtus, ſed odoratus pro veneno habebatur. Sed & alium no-

In alimẽtis qualitas inexplicabilis notatur.

Curat. 36. Cent. 2.

Hiſtoriæ notatu dignæ.

uimus,natione Hiſpanum,qui nunquam piſces guſtarat: At quum ab amico ſemel ad cœnam fuiſſet inuitatus,ouáque deguſtaſſet quibus ſiccati piſcis puluis cautè fuerat admixtus,in animi anguſtias, cordis preſſuras,cum vomitu & ſeceſſu incidit,ita vt propè exanimis defecerit. Vidit & idem author celebris Monachum Venetum,qui ſine animi deliquio roſarum odorem non poterat perferre: Quod etiam obſeruaui in nobili matrona,& Iul. Scaliger in Illuſtriſſimo Cardinali, vt aſſerit in exercitationibus contra Cardanum, vbi meminit cuiuſdam fœminæ ſpectatæ formæ & virtutis, cui Franciſca nomen erat,quæ ante 14.annum ſuaſu nullo flecti potuit, vt carnibus veſceretur. Aſſerit & vnum ex liberis omnino braſſicam auerſatum, vt eum ipſum Creſſones, & in ciuitate Mediolanenſi familiam quamdam hauſtu caſſiæ fiſtulæ interire: Peculiare enim ſuum cuique eſt, & multi vinum quaſi venenum reſpuunt, Alij tanquam Deum colunt.

Exerc. 153. part. 10.

Vinum tanquam venenum multi auerſantur.

In cæterorum animantium pabulo obſeruatur adhuc illa inexplicabilis & occulta qualitas. Quis enim rationum momentis aperire poſſet, Cur Struthiocamelus ferrum habeat in deliciis? Cur ceruus ſerpentes, vrſus formicas, aſinus ferulam quæ perimit equos? Quædam enim tantùm piſcatu,alia venatu, quædam granorum cultu,alia plantarum ſolo naturali prouentu viuunt. Optimè ſiquidem anas,ardea,fiber piſculis alũtur;accipiter,aquila,vulpes auiculis; gallina, perdix, equus cerere; Bos, dama, ceruus paruulis ſtirpibus integris, aut earum partibus tenellis. At cur illa potiùs illo quàm hoc alimento gaudeant & pingueſcant, hęc potius hoc, quàm illo ratione non ſatis dilucida explicatur. Fame enim citiùs perit vultur, quàm triticum attingat; phaſianus,quàm ex rapto pabulum quærat.

De facultate medicamentorum purgantium, vnde promanat, & quomodo agit.

CAPVT X.

MEDICAMENTORVM purgantium facultatis diſquiſitio multorum exercuit ingenium: in illa enim dignoſcenda quot capita,tot ferè ſenſus. Chymiatri manifeſtam credunt,vt quæ à mixtorum ſale ſuboriatur,& ſales omnes purgatorios mordicùs aſſerunt. Alij prorſus abditam tenent,nec ratione euidenti explicabilem. Sunt qui à ſpeciali mixtionis temperie oriri credunt; Alij veluti quintam qualitatem concedunt. Meſue illam deducit à cœlo,& cœleſtem facultatem nominat. Medicamentum,inquit, purgans non eſt à temperamento tale, non vt contrarium agens in

Chymiſtarum opinio de purgatoria facultate

contrarium, non vt ſimile trahens ſimile, neque vt graue deorſum, aut leue ſurſum humorem exagitãs, ſed quia talem cœlitùs ſortitum eſt facultatem.

Eſt verò cœleſtis ea facultas, forma cuiúſque medicamenti purgã-tis; Aut formæ ipſius proprietas, quæ nullo ſenſu, nulláque ratione manifeſta deprehendi poteſt, ſed ſola experientia, & ex effectis, quæ ſubſtantiæ ipſius facultatem demonſtrant.

Appellatur autem ipſa cœleſtis facultas à quibuſdam medicis & philoſophis, facultas occulta, aliquando proprietas rei totius, aliquando intimum cuiúſque rei principium, aliquando cauſa incognita, virtus ſuperelementaris, totius ſubſtantiæ proprietas, & à quibuſdam quinta qualitas; Sícque diuerſa rei eiuſdem nomenclatura. Quia tamen vis illa cathartica ex primæ notæ philoſophis, à ſyderibus ortum ducit, non impropriè cęleſtem Meſue vocat: Sed malè putat humores educere, non tanquam ſimile trahens ſimile, contra veterum decreta, rationem & experientiam. Hippocrates enim medicamentum purgans humoribus detrahendis eſſe ſimile ſic docet. Pharmacum, inquit, cùm corpus intrauerit, primò id quod omnium maximè ſibi ſecundùm naturam cognatum, atque ſimile eſt in corpore trahit, deinde reliqua ducit & purgat.

Fernel.

Variæ qualitatis purgantium appellationes

Scalig.

Lib. de nat. human.

Id ipſum autem manifeſtiſſimè probat hac eleganti comparatione, quemadmodum ſemina & ſtirpes terram ingreſſa, ſibi quæque quod in terra idoneum eſt, ac naturale trahũt, vel acre, vel dulce, vel amarum, vel ſalſum, vel quodcũque, primùmque & plurimùm quod ipſis maximè ſecundum naturam eſt alliciunt.

Hoc pluribus oſtendit Galenus lib. 1. de natural. facultat. & alibi verbis expreſſis ſcribẽs, qualitatum quæ in ſubſtantiis ſunt, proprietate actiones perfici. Idcirco medicamentorum purgantium quædam, vbi fortè purgatione fruſtrantur, non modò corpori nullam noxam afferunt, ſed etiam homini alimentum præbent; Alia verò in corruptionem & venenum vertuntur; Non tamen perpetuò eſt permiſta vis venenoſa. Quare non perpetuò licet non purget, incommodabit. Verùm coctionem accipiet, talemque producet humorem, qualem trahere natum erat, quod nunquam contingit in medicamentis mochlicis, ſeu valentioribus.

Ca. 23.

Opinio Galeni de purgatrice facultate.

li. 3. de ſimpli. & l. de Ther.

Medicamenta igitur purgantia ſimilitudine quadam ſubſtantiæ humores attrahunt & educunt: Eaque ratione magnes attrahit ferrum & ſuccinum paleam; Non autem ferrum magnetem, aut palea ſuccinum. Licèt enim magna ſit ſimilitudo inter magnetem & ferrum, tamen ſimile non eſt idem, nec magnes eſt ferrum, nec ferrum magnes. Trahens autem eſſe debet validius tracto, propterea ferrum non trahit, ſed trahitur.

Obiectio. At verò cùm tractio fiat propter ſubſtantiæ ſimilitudinem, quare

Reſponſio. magnes magnetem, & ferrum ferrum non trahit? Reſpondeo vnam

& eandem rem ſeipſam non trahere, ſed quod cum ea ipſa affinitatẽ quamdam habet & ſimilitudinẽ, Sic agaricus pituitam attrahit, Rheũ bilem, ſenna melancholiam, quod inter illa ſit quædam affinis conditio, aut conuenientia magis, quàm ſimilitudo. Illa autem conformitas nec planè manifeſta eſt, longè ſiquidem rheum à bile diſtat, agaricus à phlegmate, à melancholico humore ſenna.

Licèt autem omnia cathartica humores attrahant, eorum tamen quædam ſpecialiùs dicuntur purgare attrahendo, quæ nempe ſunt potentioris virtutis, & humorem habent excrementitium, inquit Meſue, vt Scammonium, Turbith, Euphorbium: Alia comprimendo, vt myrobalani omnes, & Rhabarbarum: Alia, quæ lubricando & leniendo aluum ſubducunt, vt Caſſia fiſtula, Tamar Indi: Alia denique quæ tantùm molliendo, vt atriplex, viola, vt malua, lapathum, vt multa olera. Quæ purgant trahẽdo. Quæ comprimendo. Quæ lubricando.

De medicamentis quæ citra ventris ſolutionem, occulta proprietate morbos multos ſanant.

CAPVT XI.

INNVMERA & mira ſunt medicamenta ſimplicia, quæ per os ſumpta, aut exterius tantum adhibita, cæca vi, ac ſpecifica proprietate morbos futuros arcẽt, & factos perfectè ſanant, aut mirabiles alios effectus proferunt, vt in paucis quibuſdam ſuprà demonſtrauimus, & mox in quàmplurimis demonſtrabimus. Illa autem abdita facultas non in plantis modò, verumetiam in animalibus & mineralibus cernitur. Nam literarum monumenta fidem faciũt pollicem Pirrhi lienoſos ſolo tactu ſanaſſe, & Chriſtianiſſimus ac potẽtiſſimus Galliarum Rex ſolius manus attactu ſtrumas ad perfectam reducit ſanitatem. Pollex Pirrhi quid præſtiterit.

In corporibus quoque demortuis occulta & efficaſſima illa qualitas cernitur. Os enim milui piſcis aurum trahere author eſt Simplicius, cui aſſentitur Scaliger. Et renes Scincorum triti & cum vino poti, aut cum idonea conſerua ſubacti & ſumpti veretri tentiginem excitant & ad veneris ludibria potenter mouent. Os aurum trahens. *Exer.* 102. & 112.

Priapus cerui ſiccatus, in pulueremlæuigatus, & cum aqua cardui aut tuſſilaginis ſumptus, valde pleuriticos iuuat.

Idem efficit dens apri in ſcobem tenuem redactus & hauſtus, maximè in huius morbi principio.

Cornu monocerotis mirabiliter cor tuetur à venenis & peſtilentibus morbis omnibus ſuccurrit.

Effectus ferè ſimiles experiuntur, qui cornu cerui & rhinocerotis ſumunt. Bouis aſtragalus cum oxymelite potus lienem minuit.

Caro leporis vſta, trita, & pota calculos atterit & expellit.

Senecta anguium. Viperæ exuuium pulueratum & impoſitum alopeciis mirum in modum pilos regenerat. Idem pollicentur vſta murium capita partibus glabris ex melle illita.

Galerita ſeu alauda criſtata aſſata, vel elixa ſæpe comeſta colicis affectibus obnoxios, vel detentos efficaciſſimè iuuat. *Gal. li. de Theriac.*

Vngula capræ, aut eius veſica vel etiam ouilla cremata, & ex poſca ſumpta, medetur his qui noctu ſtragulas permingunt.

Hepar lupi hepaticos proprietate ſpecifica iuuare ſcripſit Gal. *li. 8. de comp. med. local.*

Aſpidis ſenecta puluerata ex melle illita viſum facit acutiſſimum.

Excremēta animalium. Excrementa quoque animalium occulta proprietate morbos quoſdam abigunt, vt ſtercus pauonum epilepſiam, ſtercus canum, vt etiã nidi hirundinum anginam.

Pauca hæc pro multis ex animalibus ſumpta ſufficiant, vt ea omittam quæ lædunt, vt leporem marinum & torpedinem. Hæc enim neruoſum genus vi abdita afficiendo ſtuporem inducit, ille ſolos hominis pulmones lædit; vt etiam cantharides, quæ veſicam inflammatione tentant & vrinam ſiſtunt, vel ſtranguriam mouent.

Occulta proprietas ſtirpium. Hanc proprietatem occultam in multis ſtirpibus admiratione dignam obſeruamus, Nam ſarſaparilla, guaiacũ, Saſſafras & illa radix, quæ à Chyna nomen habet, ſpeciali & occulta proprietate luem veneream perfectè curant.

Satyrium & eruca penem erigunt, venerem accendunt, & frequẽtiores congreſſus efficiunt.

Vitex, & nymphea contrà libidinis ardores mitigant, ſemen extingunt, & teſtium accretionem impediunt.

Opium phreneticos & delirantes iuuat, & placidum ſomnum cõciliat, etiam paruula quantitate ſumptum.

Viſcus quernus tritus & potus epilepſiam fœliciter curat.

Iuſculum pauonis, vt refert Michael Seti inſigni proprietate pleuriticis confert.

Vua paſſa familiaritate quadam ſubſtantię hepati benefacit.

Staphiſagria vi non ſatis cognita pediculos enecat, vt conyſa pulices.

Braſſica ebrietati reluctatur, vt etiam hedera.

Ptarmica ſternutationem mouet. Necnon elleborus vterque.

Dictamnum facultate prorſus abdita ſpicula euellit.

Fraxinus ſerpentes fugat, & eorum venenis medetur.

Lithoſpermon, ſaxifraga, & ſanguis hirci calculos expellunt.

Sabina menſes & fœtum ſeu viuum ſeu mortuum educit.

Symphitum maius vulnera citò glutinat.

Veronica vlcera maligna corrigit, ad ſanitatemque accelerat.

Therebinthina vulnerum eſt balſamum optimum, quæ facilimè & citiſſimè ſanat.

Mirum eſt autem plantas quaſdam quadam ſui parte hunc effectũ præſtare, alia alium & ſæpè diuerſum vel etiam contrarium: Nam flores chamæmeli olfactu proſunt capitis dolori, folia ſummè nocẽt ſi Galeno fides non denegatur. *cap.2.l. 2 comp. med.* Plantæ quędam contrarias habent facultes.

Lapathi folia ventrem ſubducunt, ſemen aſſumptum retinet.

Braſſicæ decoctum aluum ſoluit, ipſa braſſica comeſta vel comprimit, vel pigriorem reddit.

Gallorum vetulorum ius ventrem quoque mouet, caro ſiſtit. Idem adhuc aſſerit Galenus de oſtreis & cochleis marinis. *lib. de Ther. cap. 6.*

Lactis pars ſeroſa ac butyroſa ſubducit ventrem caſeoſa cohibet, ac ſiccat.

Miraculo autem tribuit Galenus, quod trifolij cuiuſdam hyacintho ſimilis decoctũ morſibus phalangij aut viperę pro fotu adhibitum, ſtatim dolores ſedet & virus adimat: Parti verò ſanæ idem admotum dolores ſimiles his quos inuehit, excitat. Huius tamen effectus ratio non videtur valde obſcura, nec à reliquarum ſtirpium natura & conditione aliena. Mirum enim non eſt, ſi fotus, cuius ope pars inquinata liberata eſt, & ab ea venenum eductum, parti ſanæ adhibitus, eidem impreſſum, veneni cuius eſt particeps, relinquat veſtigium: ſed valde mirum eſſet, ſi decoctum illius herbæ, quo nulla fuiſſet pars fota, parti ſanæ adhibitum, eandem aranæi ac ferarum modo afficere, vt putauit medicinæ princeps Gal. quod non dixit Dioſcorides, ex quo ſumpſit Gal. quæ nimium præcipitanter ſcripſit, lib. de Theriaca. cap. 6. Non miranda trifolij qualitas cum Galeno.ca. 6. lib. de Theriæ. *ca.106. lib.3.*

De ſpecifica & admiranda hydrargiri virtute ad luis Indicæ curationem, Deque aliorum mineralium virtutibus occultis, & ferè diuinis ſpeciatim fuſius libro tertio de materia medica diſputabimus.

De ſimplicibus medicamentis, quæ proprietate ſpecifica. partes quaſdam reſpiciunt.

CAP. XII.

MVLTA ſimplicia certis partibus tanta amicitia coniunguntur, vt eas vel ſumpta, vel admota, vel ſæpe ſolo odore iuuent, reficiant, & à morbis multis liberent. Non tamen illa ob id ita particularibus membris deuota cenſeo, vt omnes earum affectus tollant, aut alijs quoque partibus non conferant, ſed ſpeciali dote, quædam hanc potius quàm illam partem reſpiciant & tueantur, alia aliam.

Sic multa Cephalica dicuntur, quòd tota ſua ſubſtantia capiti ſint amica & conferentia, longa virorum doctorum experientia & vſu ſic comprobata, vt inter aromata, moſchus, ambra, zibethum, ca- Cephalica.

ryophilli, macis, calamus aromaticus, ſchœnantum, caphura, & inter alia ſimplicia vulgatiora, bethonica, roſmarinus, ſaluia, maiorana meliſſa, ſtœchas, cneoron, mirthus, flores vetonicæ caryophillatæ & arantiorum.

ὀφθαλμικὰ

Opthalmica ſunt euphraſia, chelidonium, fœniculum, ruta, & horminum, cuius grana oculis impoſita nullum moleſtiæ ſenſum adferunt. Facilè enim ſub palprebris continentur, & oculos à ſordibus purgant.

ὀδοντικὰ

Odontica quædam dicuntur, quæ dentes roborant & nitidiores reddunt, vt lentiſcus, ſaluia, mirtus, laurus.

Pulmonibus dulcia omnia conueniunt, ſed peculiari facultate herba quædam pulmonaria dicta ad illorum affectus commendatur.

Pulmonica.

Pulmo vulpis ſi hominis pulmoni conferat, vt veterum multi crediderunt, id propter familiaritatem ſubſtantiæ contingit.

Paſſæ, ſtrobyli, piſtacia, dactyli, iuiubæ, mel benefaciũt quidē pulmonibus, ſed tãtùm dulcedine; iris, hyſſopus; & praſſiũ attenuatione.

Cardiaca.

Cardiaca ſunt aurum, argentum, lapides pretioſi, cinnamomum, & alia aromata ſuaueolentia. Item & borrago, bugloſſum, carduus benedictus, ſcabioſa, vlmaria, oxytriphyllum, viola, roſa, crocus.

Stomachica

Quæ ſtomachum reſpiciunt ſtomachica dicta, ſunt nux moſchata, maſtiche, abſinthium, mentha & anethum, hæc enim proprietate particulari illi proſunt. Alia quoque penè innumera benefaciũt quidem, ſed potius calore, quâm ſpeciali virtute, vt piperis genera, zinziber, ſynapi, vinum.

Hepatica,

Hepati familiaria ſunt hepatica quædam dicta, vt agrimonium, cichorium, fumaria, rhabarbarum.

Splenica.

Splenica ſunt ceterach, hęmionitis, capparis, tamariſcus, epithymus, vt & alia multa, quæ cauſa breuitatis omitto.

Nerualia.

Neruos proprietate roborant ſaluia roſmarinus & primula veris; Articulos & hæc, & hamæpithis.

Quæ ſpeciatim ſingulas partes reſpiciunt huc nolo reducere, cùm his lector etiam moroſus facilè contentus eſſe poterit. Granũ enim ſalis ei ſat eſſe poteſt, qui ipſius ſaporem voluerit dignoſcere.

De periammatis, ſeu Amuletis, quæ geſtata, vel appenſa mirâ & cæcâ virtute morbos multos curant.

CAP. XIII.

Amulatorum duo genera.

AD medicamenta quæ abdita facultate quaſdam ægritudines ſoluunt pertinent, quæ periammata, periapta & amuleta hoc eſt, alligata & ſuſpenſa remedia vocantur. Ea autem duûm ſunt generum, Alia enim ſolis characteribus figuris & verbis conſtant, Alia ſimplicibus collo aut alteri membro ſubnexis. Priora tanquam infida, ridicula incertaque viri aſpernantur medici, De his enim

enim nec loquitur Phyſicus, nec Metaphyſicus, niſi ſpiritu nequitiæ deceptus ad Metaphyſicam vetitam, ſeu Goëtiam aut Necromantiam illa referat. At Medicus & Philoſophus eſt moralis, qui Deum timens, ac probitate clarus artibus illicitis ignaros & credulos non decipit; & naturalis, qui rerum omnium cauſas perquirit: Scire enim eſt rem per cauſam cognoſcere, & fœlix rerum qui poterit cognoſcere cauſas. Vnde Galenus, Medicina fit non morbo, ſed cauſæ morbificæ, qua ſublata tollitur effectus. At periammata nec cauſam, nec morbum tollunt, neque ſymptoma, vt falsò ſibi perſuadent hi quibus fuerunt appenſa, eorũ ſuaſu decepti qui Dæmones colunt & inuocant, atque eorum virtute omnia fieri ſine alia cauſa putant; de quibus, horumque ſimilibus nequiſſimis viris ſic ait Poeta. Medicus quis. Scire quid

Gens inuiſa diis maculandi callida cæli,
Quæ nunc ſtare polos & fulmina mittere nouit,
Æthera ſub terras adigit, monteſque reuellit.

Quod de ſagis ſeu incantatricibus Theſſalicis affirmat Ariſtophanes, quæ carminibus incredibilia, imo impoſſibilia præſtare pollicebantur, Nam

Illæ carminibus promittunt ſoluere montes,
Quas cupiant aliis diras immittere curas,
Siſtere aquas fluuiis, & vertere ſydera cæli.

Duobus autem modis id præſtant, Nam alij malos Dæmones virtute quadam maximè diuinorum nominum aduocant & cogunt, quippe cùm omnis creatura timet & reueretur nomen illius qui fecit eam: Alij peſſimis iſtis viris nequiores ſe dęmonibus ſubmittunt, illis ſacrificant & cultum quemdam reddunt. Magi. Dæmonicolæ.

Cur verò illi Goëtici ſolis vtantur Cacodæmonibus, ea ratio in promptu eſt, quia boni angeli difficilè comparent quia Dei iuſſum expectant, nec niſi mundis corde, & vita ſanctis hominibus congrediuntur. Mali autem faciles ſe exhibent, ad inuocandum, falsò fauentes & diuinitatem mentientes, ſemper præſtò ſunt, vt aſtu ſuo decipiant, vt venerentur, vt adorentur. Dæmonum fraus.

Ex horum dæmonicolarum taberna profluxerunt omnes iſti tenebrarum libri, quos improbatæ lectionis Vlpian. Iuriſconſ. vocat, protinuſque comburendos eſſe ſtatuit; Cuiuſmodi primus excogitaſſe dicitur Zabulus quidam illicitis & nefariis artibus deditus; Deinde Barnabas quidam Cyprius, & noſtris temporibus Cornelius Agrippa, atque alij multo damnati viri, inter quos Paracelſus circulatorum princeps & diuini numinis deſertor primas ſibi vendicauit. Libri tenebrarum. Necromantici primi.

At verò cùm ex huiuſmodi virorum ſceleratorum officina characteres & verba ſuſpenſa prodierint, nullis rationibus ſtabilita & humano generi peſtifera, non ſolum medici, ſed omnes Deicolæ debẽt aſpernari.

Fernelius tamen ſummus & Medicus & Philoſophus, atque inter

D

clariſſimos maximus, magnam vim verbis & omnibus amuletis concedit. Et certè ſi Hebræos virtutis & omnium diſciplinarum optimos authores ſequi velimus, maiorem in verbis, quàm rebus naturalibus vim inueniemus. Quicquid enim, aiunt, eſt in mente, in voce, in verbo, in oratione, totum hoc in ſcriptura eſt, cuius literæ myſteriorum cœleſtium pleniſſimæ ſunt, ac in ſyderum poſitionem exaratæ: Vnde rerum altiſſimus creator ſeipſum nomine duarum literarum A & Ω vocare voluit.

Mechubales erant doctores Cabaliſtæ.

Præterea ſecretiores Hebræorum Mechubales ex literarum figura & ſimplicitate, compoſitione, tortuoſitate, defectu, abundantia, coronatione, apertura, ordine, tranſmutatione, colligantia & reuolutione literarum, punctorum & apicum omnia explicare promittunt. Literis enim magna virtus eſt à Deo data, Nam viuunt propter verba, verba propter Deum, qui ſolo verbo omnia creauit. Dixit enim & facta ſunt. Fœlicem literarum figuram expertus eſt M. Seruilianus Nouianus Senator ad morbos oculorum, quibus erat obnoxius, dum in collo geſtaret chartam appenſam in qua erant ſcripta P. & A. Seu enim medicamentum, ſeu verbum, ſeu litera ſanet, ſemper Deus eſt huius effectus author.

Verborum virtus.

Poſt Hebræos Pithagorei & Platonici maximam vim figuris, characteribus & verbis dederunt; figuræ ſiquidem Mathematicæ non videntur inanes, inquiunt, imò Phyſicis ſæpius efficaciores, quòd vis influat cœleſtis ac diuina in debitè paratos characteres. Nulla autem virtus aut in cœlo, aut in terra, quæ à Deo non deſcenderit. Deſcendit vero in ſubiectum capax & idoneum, quale eſt, quod arte debita præparatum eſt, & in conueniente figura exornatum, vt cum imago vrſi in Amethyſto ſculpta vim habere notatur Dæmones fugandi & homines ab ebrietate præſeruandi.

Figuræ quid valēt.

Et ranæ figura in Berillo formata virtutem habeat inimicos conciliandi & homines diſcordes illius attactu amicos faciat. Eadem virtus agnoſcitur in figura Arietis cū̃ medietate bouis in aliqua gẽma ſculpta & annulo argenteo alligata: Nã quoſcū̃que tetigerit, cõcordes facit.

Nolo gemmarum ſignaturas vlterius perſequi, tum quod innumeræ recenſeantur ab authoribus fide dignis, tùm quod virtus illa gemmis potius quàm ſignaturis aliquibus tribuatur.

Characteres igitur & figuræ egregias & inexplicabiles vires habent, quas qui negat, ſeipſum quoque ſapere neget, in his maximè rebus quas mente complecti nequit. Smaragdum mortui Domini digitis quibus fuit geſtatus obſilire quidam pro comperto tenent, incomperta tamen ratione, an ideo vanum aut magicum?

Characterũ eximia virtus.

De verborum virtute multi certãt, verùm experientia docuit illa eximios effectus præſtare ad morborum profligationẽ: hancque curãdi rationẽ non omiſit Tralianus: Ad podagrã curandam, effodito ante ſolis occaſum, cùm Luna eſt in Aquario, aut piſcibus, altercum

Circa finem lib. II.

herbam, dicaſque, *Adiuro te herba ſacra, per ſancta nomina Iaoth, Sabaoth Adonai, Eloi, Deus qui terram formauit, & fecit mare fluuiis abundans fluentibus, & qui exſiccauit vxorem Loth in ſtatuam ſalinariam. Adiuro (inquam) te vt ſiſtas fluxionem pedum.*

Ad dentium dolorem ſedandum quatuor hæc verba, ridicula ſcribuntur, *Galbas, galba, Galdes, galda &* collo appenduntur.

Ad fluxum ſanguinis ſiſtendũ, quidam hęc obmurmurant, *charat, cara, ſarite, confirma, conſona, imabolite.*

Ad canis rabidi morſum, pani comedendo hæc verba à quibuſdam inſcribũtur. *Irioni, Rhiciori, Eslera, Huder, Fare,* vel pomi fruſtulo, *Hax, Pax, Max, Drus, Adimax,* deinde voratur.

Vulgare nimis eſt illud Quint. Sareni Samonici aduerſus hemitritęum *Abracadabra,* quod ita depingitur, vt in conum ad extremam vſque literam deſinat, ſicque collo alligatur.

Lamella aurea in qua voces hæ ſculptæ ſint, ορύω, ὑρῶδε collo ſubnexa lippientem ſanat, ex Marcello.

Profluentem ſanguinem, vt ſiſtas, digito annullari partem tangas, at decies ſepties dicas, & quoties volueris repetes, donec fluorem peruincas, Socnon, Socnon, mirè prodeſt.

Ad paronichiam, digito parietem continges, inquit Marcellus, & rurſum digitum ducens, dices ter, *Pu, pu, pu, nunquam ego videam per parietem repere.*

Ineptè ſic mederi ſuadet Lippitudini Marcellus. De manu ſiniſtra inquit muſcam capies, & dum capies, dicere debebis, nomen eius cui remedium facturus es, te ad curandos oculos eius muſcam prendere: Tum viuam eam ligabis in linteo, & ſuſpendes collo dolentis nec retrò reſpicies.

Atalus aſſerit, ſi quis viſo Scorpione dicat, B*ud.* ita eum cohiberi & quaſi faſcinari, vt nocere non queat.

Vltimo de re ruſtic. Varro aduerſus coxendicem hæc verba proferebat, *Siſta, piſta, riſta, xiſta.* Et in Odontalgia graui ter referebat. *Anaſages, Anaſages, Anaſages.*

Ad ſcrophularum curationem, dum affectæ parti à nuda virgine aliqua herba admouetur, hæc enuntiantur verba, *Negat Apollo peſtem creſcere, quam nuda virgo reſtringat.*

Cato monumentis reliquit luxata membra verbis his reſtitui, *Danata, Daries, Dardaries, Aſtararies.*

Theophraſtus Iſchiadicis verba auxiliari credit, vt Marc. Varro podagricis.

Tacit. lib. 4. annal. Congreſſum verò venereum verbis impeditum experientia quotidie docet, Et Namantina vxor Syluani accuſata eſt maritum verbis maleficiatum, & vecordem reddidiſſe.

Amaſis rex carminibus ita frigidus euaſit, vt aliquo tempore Ladicem vxorem ſubire non potuerit.

Idem ſcribitur de Theodorico rege, qui verbis magicis à ſuis pellicibus ita vietus & frigidus factus eſt, vt cum Hermenberga vxore primis matrimonij diebus res venereas exercere minimè valuerit.

Sanguinem ſiſti credit Cardanus vndecumque fluentem his verbis ter prolatis, *Sanguis mane in te, ſicut Chriſtus fecit in ſe, Sanguis mane in tua vena, ſicut Chriſtus in ſua pœna: Sanguis mane fixus, ſicut Chriſtus fuit crucifixus*

Sæpe obmurmurata & verbis quibuſdam inſuſurratis, vt ſcribit Marcellus, ſordiculæ oculum ingreſſę & hordeoli eruuntur: Itemque ſi quid faucibus inhæſerit, necantur quoque lumbrici, Odontalgia ſedatur, tauri furioſiſſimi miteſcũt, & à latratu canes deſiſtũt.

Hæc cum promulgarit clariſſimus Laurentius, non puduit recenſere. Multi carminibus Homeri maximam ineſſe vim exiſtimant, quibus potores ebrios fieri non poſſe putant, ſi primis poculis certum illius metrum proferant. *Cap. 6. lib. 1. de curaſtrum.*

Aſſerunt nonnulli partum difficilem & periculoſum facilem fieri & ſecurum, adhibitis quibuſdam, vbi in parturientis aurem prolata fuerint hæc verba, *Su Cimy due*, quæ apud Picardos idem ſonant ac, *Res hæc mihi durat.*

Quidam a febre prorſus liberatus eſt ex Amuleto, cui hæc erant inſcripta.

Sancti Petre & Paule ſtultum hunc perſanate.

Ridiculum amuletum.

Quamplurima farinæ ſimilis leguntur apud Mercurium, Marcellum, Tralianum, Albertum Villanouanum, & inter recentiores apud Fernelium, qui omnes grauiſſimi viri verbis tantam vim ineſſe pronuntiant, vt penè omnem naturam ſubuertere credant. Apuleius ſiquidem vir perdoctus aſſerit magico ſuſurramine amnes agiles reuerti, mare pigrum colligari, ventos inanimes expirari, ſolem inhiberi, ſtellas auelli, diem tolli, noctem teneri, de quibus ſic ait Poëta.

Carmine vel cælo poſſunt deducere Lunam, Ouid.
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyßis.
Cùm volui, ripis ipſis mirantibus, amnes Lucanus.
In fontes rediere ſuos, concuſſaque ſiſto.
Ceſſauere vices rerum, dilataque longa
Hæſit nocte dies, audito carmine mundus.

Vis autem verborum maximè patet in morborum profligatione: Illa enim prolata, vel inſcripta ac geſta multos affectus mira celeritate ſoluunt. Quod medici cuiuſdam talia demirantis non parum exercuit ingenium, vt refert Pomponatius: quum enim duorum puerorum curam ſuſcepiſſet, quorum alter morbo veluti Eryſypelate laboraret, alter vero in ignem incideret, quidam ſuperuenit, qui hos pueros ſolis verbis & carminibus liberauit. Additque alium fuiſſe, cui ferrum infixum erat, quod nulla medicorũ poterat ope euelli, ab

Hiſtoria notanda.

eodem tamen eadem curandi methodo euulſum.

In oppidis fere ſingulis quædam anus reperiuntur, quæ verbis aliquot nulli hominum notis, matricem releuant, ſic enim loquuntur; hocque in viris etiam pollicentur imo præſtitiſſe aſſerunt, licet matricem non habeant.

Vix poſſum omittere & mirari vix vnquam credibilem vnguenti armarij virtutem, quo ſanatur ſauciatus aliquis, cultello, à quo fuit læſus, vnguento dicto ſolum delibuto. Hoc ſi verum eſt, vt perdocti quidam viri teſtantur, ad verborum iuſtiùs, quàm medicamenti quoque modo parati facultatem eiuſmodi curatio referri debet. Inſolita namque remedia, nec arte præparata, ſine ſuſurro, ſuperſtitione, prece aut carmine inefficacia ſunt ſæpè, vnde Poëta. Vnguentũ armarium.

Miſcueruntque herbas & non innoxia verba.

Nihil vero æquè cachinũ mouit atq; ridiculũ & infœlix hoc Amuletũ, quo fœliciter impium quemdam virum, circulator, cui erat notus, ſanauit, his verbis collo ſubnexis, *Rapiat eum diabolus & ſimiles eius.* Impium Amuletum.

Hæc autem ægrè refero, non ſolùm vt anilia & nugatoria, ſed nefanda & impia, quibus humani generis infenſiſſimus hoſtis ignariſſimum vulgus fallit.

Plura nolo periammata ſimilia recenſere ridicula & inepta quibus nullus vnquam perfectè conualuit. Ipſis enim ſuſpenſis, aut verbis quibus conſtant prolatis, ſi quis forſan meliùs ſe habere fateatur, id accidit magis quadam opinione, quam illorum virtute. Verbis ſiquidem nulla vis agendi, nihilque per ſe poſſunt ſed quatenus ſunt notæ rerum, quas ſignant, aut ratione proferentis à quo ſunt excogitata. Verba autem quibus vtuntur circulatores, vt plurimum ſunt incognita, nihilque ſignificant, aut per ſe poſſunt, aut præſtant, niſi Dæmonis interuentu, qui vt aniculas & ignaros decipiat, atque in ſignũ confœderationis, quàm cùm ipſis habere cupit, iſta verba ſeminauit. Quibus, vt ſemine nequam, eos primùm ineſcare tentat, quos tandẽ in ſua retia conijcere intendit. Qua ratione verba agant.

At verò diuini numinis cultores ęgrè ferunt ſic imperitos & nimis credulos faſcinari, vt verbis, ſuſurro, aut ſimilibus Cacodæmonum, technis ſe ſacratos credant, reprehenduntur que à Theologis & omnibus viris pietate & virtute claris; Nam Rabi Moſes, vt refert Laurentius, mendaces & ſtultos eſſe dicit, qui verbis ſolis & vocibus aëre fracto natis tantam vim tribuunt: Et rudis antiquitas, ait Seneca, credebat cantibus imbres attrahi & repelli, quorum nihil poſſe fieri tam eſt palam, vt huius rei cauſa nullius Philoſophi ſchola ſit adeunda: vnde Athenis lege cautum fuit, ne quis verbis mederetur. Cuius æquiſſimæ ſanctionis rigorem experta eſt mulier quædam in Achaia, quæ quòd verbis mederetur lapidibus fuit obruta. Mulier lapidata cur.

Simili pœna digni ſunt omnes ſimilis culpæ rei, & qui barbaris vocibus aut alio quocumque modo tacitum fœdus cum Dæmoni-

bus etiam neſcientes contrahunt, vt Medicos agant, aut aliquid miri faciant, quo gloriam aut pecuniam aut vtrumque conſequantur.

Eos autem pœna mulctandos ſtatuebat Anton. Caracella imperator, qui ad tertianas & quartanas febres ſanandas Amuleta geſtabant. Idem fuit Periclis de iiſdem remedijs iudicium, qui, vt refert Plutarchus, à morbo conualeſcens ab inimicis interrogatus eſt, quàm grauiter ægrotaſſet? Iſperiapta ab Agirtis collo alligata demonſtrans, dixit: Ex his conijcere valetis quàm crudeliter & corpore & animo laborarim, qui ridiculas eiuſmodi quiſquilias admiſerim. Ego verò cum Periclè ſentio iſta amuleta ridicula prorſus eſſe nec vllam agẽdi vim habere, ſed his veluti ſignis malos Spiritus allici, aut cogi ad agendum, ob fœdus cum improbis magis aut ſuperſtitioſis aniculis tacitè vel expreſſé contractum.

Hiſtoria notanda.

De cantu & ſono.

De cantu ac muſica multa quoque afferuntur non modo ad morborum curationes, ſed alios quoque mirandos effectus conſequendos. Nam oues vtris aut fiſtulæ cantu delectantur, & auidiùs herbulas paſcunt. Aues ſonorum illecebris capiuntur, Cameli oneribus grauati Doctorum Lenocinio leuantur: Sonorę & amœnę voces Elephantos demulcent: Iſchiadicorum dolores modulis lenibus minuuntur. Thales Cretenſis Maniacos & Freneticos cantu ſanabat, Aſclepiades non ſolum deliros, ſed aliis morbis multis correptos muſica leuabat. Saülem Regem ira percitum & furentem cithara Dauid mulcebat. A Tarantula ſeu Phalangio quodam ex Aranæorum genere icti non niſi inſtrumenti muſici ſono ſecurè & cito ſanantur. Arion, Orpheus & alij multi citharoędi mira feciſſe dicuntur fiſtula, Lyra, Modulis, voce, ſono, cantu. Vnde Poeta dignus venia, dum in hęc verba prorumpit.

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.
Atque ſatas alio vidi traducere meſſes.

Sagæ autem & alię aniculæ quę eiuſmodi cantibus, vt fiant mentis compotes, vtuntur, incantatrices dicuntur, quarum famulitio ſubdoli ſpiritus, ſeu Cacodæmones ad maleficia plãtis & animalibus inferenda delectantur: Vineas enim & ſegetes incantaſſe nonnunquam experientia monſtrauit.

Cantus triplex.

Ne vero Lectorem diutius morer, dico triplicem cantus differentiam aſſignari: Alius enim eſt diuinus vt Pſalmiſtę, qui citharâ laudabat Dominum, & illi cantabat canticum nouum. Alius Poeticus & fabuloſus vt Orphei quo montes moti & ſaxa flexa dicuntur. Quid tamen per montes & ſaxa poetę velint & per citharœdorum cantus & ſimiles fabulas, nec me latet, nec fuſiùs explicare libet. Eſt & tertius magicus ſeu illuſorius, quo filius tenebrarum idiotas & ignariſſimos decipit, atque in ſui cultum & obſequium adducit: Ne verò de Dęmonum ac magorum technis tam diffuſa ac

prolixa lectio lectori tædium pariat, aliam affinem ſed magis certam & rationibus Phyſicis ſtabilitam ſubnectamus.

De Periaptis Phyſicis. CAP. XIIII.

NVLLAM vim characteribus & figuris tribuendam, exiguam cãtibus & ſonis, magnam phyſicis periammatis ratio docet. Hæc namque medicamentis ſimplicibus conſtant, quæ miranda proprietate quaſdam partes reſpiciunt, ſanant & tuentur, non modo ſumpta ſed admota, & quod mirum magis, ſolùm geſtata aut appenſa, vel alligata virtute cęca ac prorſus inexplicabili futuras ægritudines arcent, & preſentes curant. Craſſiùs namque philoſophantur qui in ſimplicibus nihil pręter odorem, ſaporem, & colorem vident, aut comminiſcuntur; Nam cęleſtium cum elementaribus conſpiratio pręter qualitates ſenſuales elementis tributas, alias cęleſtes & abditas à cœlo deriuatas naturæ arcanorum indagatores agnoſcunt, quæ ſtupendos effectus pręſtant, & quaſi miraculo morbos indomitos vincunt.

In mixtis quid agnoſcendum.

Hanc vim cœleſtem agnorunt prioris ſæculi patres, nuperi elucidarunt & experientijs pluribus fecerunt notiſſimam. Ea namque conſtat radicem pæoniæ collo appenſam morbum ſanare caducum. Idem præſtat viſcus quercinus: vt etiam alces vngula tantùm annulo incluſa. Stercus lupi ad ilia geſtum inſtar Amuleti, inquit Aët. colicos dolores ſedat. Similis effectus tribuitur ipſius inteſtinis ſiccatis & ventri ſuperpoſitis.

Ca. 32. tet. 3. ſer. 4.

Radices acetoſæ & arnogloſſi ſuſpenſæ ſtrumas diſcutiunt. Oſſiculum de poplite leporis admotum nephritidi & ſpaſmo à flatu auxiliari dicitur. Cor corui geſtum ſomnium impedit. Qui geſtabit pedes & chelidas anteriores cancri, aprorum incurſum vitabit. Moly herba à Circes inſidijs Vlyſſem liberauit.

Democrit. in Geopo.

Nec præter rem eſt Icteri miranda curatio, quæ tum accidit ægro ſi ipſe hanc auem quam Holerius Gulbulam, Galli Loriotum vocãt attentè conſpexerit. Eſt & mirum auem ęgrè conſpectum Icterici perferre, perinde ac ſi malum ex hoc in illam abiret. Hydropiper ſeu perſicaria maculata dextra manu detenta hæmorrhagiam ſiſtit, herba quam canis perminxerit auulſa luxatis celerrimé mederi creditur. Hyoſciami radix appenſa collo conceptum impedit: femori grauidæ alligata, partum accelerat & facilem reddit. Radix cynogloſſi circa collum adhibita, linguæ nigredinem, quam vulgus imperitè cancrum nominat, delet. Æthiopis herba, ſi verè ſcribunt Democritus & Theophraſtus attactu ſolo ſeras omnes aperit. Et furem Venetijs ſuſpẽdio damnatũ, qui hac herba fores aperiret Mathiolus aſſerit.

Icteri mirãda curatio.

Æthiopis herbæ mira virtus.

Lunariæ herbæ contactu etiam celeri, celeriter ferreæ equorum

ſoleæ euelluntur. Dictamnus adhibitus incredibili proprietate ſpicula trahit. Hoc cerui docuerunt.

Hydrargirus geſtatus à morbis peſtilentibus tuetur.

Scilla ad ianuæ limen appenſa medicamenti mali noxam tollit. *Dioſco.* Hypericum & artemiſia dum manu geſtantur, nocentes feras & dæmones fugant & à maleficijs defendunt.

Bethonica geſtata hominem cuſtodit, & noctu ambulantes à maleficijs adhuc tuetur, vt ex Ant. Muſa refert Laurent. Ruta Silueſtris capiti circumuallata tutum à faſcino reddit. Idem efficit flos caryophyllus, vt & alij flores innumeri.

De Amuletis ex mineralibus.

Ex mineralibus quoque periammata efficaciſſimæ virtutis parantur, quę ſolo contactu miros effectus edunt, vt lapis Æthites, qui inter mammas, aut ventriculo alligatus fœtum retinet, femori vero adnexus, præcipitat.

Selenitis incluſus annulo nudæ cutis attactu ſanguinem è parte quauis manantem ſiſtit.

Smaragdus collo ſuſpenſus ab epilepſia liberat, & geſtantis caſtitate conſeruatur. Alectorius contrà, geſtantem reddit ad venerem magis pronum & aptum, atque gratioſum & audacem.

Iaſpis quadam proprietate auxiliatur ſtomacho ſeu ori ventriculi dum appenditur, vt ſcribit Aët. Sardonius lapis appenſus & alligatus ventri fœtum retinet & aborſum impedit. Turcheſius equites à caſu tutos reddit, aut cadentes à læſione tuetur; huncque qui geſtarit ſeſſor equitatione vix fatigatur. Heraclius lapis, magnes vulgò, præter miram vim, qua pollet ad trahendum ferrum, manu tantùm detentus Chiragricorum & Podagricorum dolores leuat. *Ca. 35. tet. 1. ſer. 2.*

Hyſtericus lapis.

Lapis quidam nunc Lutetiæ viſitur ab India delatus, qui ſolo contactu ſtrangulatus hyſtericos ſanat, hyſtericus ob id dictus. Hęmatites ſanguinem ſiſtit geſtatus. Idem facit Corallus, necnon Carabe, ſeu Succinum.

Nephriticus lapis.

Eſt & lapis Nephriticus ex Iaſpidum genere vireſcens, qui nephriticos dolores ſedat & arenulas deturbat dolẽti reni ſuperpoſitus. Sarda gemma nobilis geſtata cor recreat, ſomnia triſtia pellit, timorem aufert & hæmorrhagiam compeſcit.

Æcheneis.

Nolo plura quæ de gemmis traduntur amuleta, hoc eſt, miracula recenſere, quæ licet aliquando piſi magnitudinem vix ſuperent, diuinos prope dixerim, effectus edunt. Quod Galeni iudicio confirmari poteſt, qui res quaſdam paruę molis tactu ſolo maximas alterationes inducere ſcribit: exemplo eſt remora piſciculus, qui nauim vento, velis & ramis agitatam ſiſtit. Item & torpedo, quę decepta hamo funis extremitati adacto, piſcatoris manum, virgam cui fuerat alligatus funiculus, tenentem, paraliticam reddit; tranſmiſſa narcotica vi à piſce ad hamum, ab hamo ad funem à fune ad conthũ, ſeu virgam longiorem, ab hac ad piſcatorem. *Cap. 5. li. 6. de loc. affect.*

Amuletorum

Amuletorum tamen vulgarium, quibus aniculæ & circulatores vtuntur, ratio valde diſſimilis eſt, vt quę ludicra ſint, ridicula, inania, falſa & impia, vt quæ nihil pręſtent phyſica virtute, ſed tantum auſpiciis & auxilio Dæmonũ, quorum verſutiis in cauti decepti leuiter credunt, libenter obſequuntur, & imprudenter magica remedia ſumunt, quibus falsò ſe ſanatos imaginantur. Vix ſiquidem dici poteſt quanta ſit remedij huius energia quod æger multum expetit, aut magni facit aut efficaciſſimum opinatur. Hinc accidit imaginationem ſæpe miranda præſtare, vt quæ non modo vim habeat in proprium corpus, ſed alienum; Hoc manifeſtè patet in grauidis, in quarum fonte tenello adhuc in vtero ſtabulante excogitatæ rei imago pingitur & ſimulachrum refertur, relinquiturque: Exempla qui requirit, oſtendi ſolem poſtulat ille ſibi. Imaginationis vis.

Sæpius autem adſunt maligni Spiritus his qui verbis, ſuſurris, carminibus & amuletis: ad morborum expulſiones vtuntur, quibus virtutem (ſi quam habeant) concedunt quidem, non tam vt proſint quàm vt cautè plebeculam decipiant. Nihil enim boni feciſſe Cacodæmones certum eſt, licet ſub ſpecie boni multos imprudentes & incautos circumueniant, veluti cum eos docent Necromantiam, Magiam vetitam, artem faſcinandi, & medicinam nefariam, qua & morbos curare & alia multa facere contendunt, quæ nullo pacto queunt effici per naturalia media aut cauſas phyſicas.

Lapis dolſitas cum ad alia plurima tũ ad rigores qui per circuitus reuertuntur & præſertim ad quotidianas facit ſi corpori alligatur.

Aliud ad eoſdem vſus à Traliano probatus fœliciter appenſum in folium oleæ ex communi atramento inſcribit.

Ca. Roi. capito autem inquit, folium oleæ ante ſolis occaſum & collo ſuſpendito.

Aliud naturale ad quotidianas animalculum quod deſidet & texit, vt muſcas venetur benè facit, ſi linteo illigatur, & ſiniſtro brachio appendatur. Alex. Tral. cap. 7. lib. 12.

Lapis Lazuli ſuſpenſus tremores infantium remouet. Serap.

De Venenis. CAP. XV.

OCCVLTA quoque qualitas venenis ineſt, de quibus phyſiologi ac rerum naturalium indagatores aliquando loquuntur, item & ſcelerati venefici; illi vt omnipotentis naturę prudentiam & ſagacitatem in bonis ſimul & pernicioſis rebus agnoſcant, & ornatum mundi contemplentur, hi peſte peiores, & humani generis hoſtes pernicioſiſſimi, vt ſingulos quorum vitam, ac fortunas moleſtè ferunt, exanimẽt, atque ex rerum natura tollant. Miro ſiquidem artificio ſaporem, odorem, coloremque venenorum

adulterare ſolent, quæ adeò aſtutè cibis & medicamentis recondunt, vt etiam prudentes & cautos decipiant, & pro pane lapidem, pro piſce ſerpentem, pro ſaccharo ſublimatum porrigunt: Sicque boni à malis non tam poſſunt eſſe tuti, quàm omnes homines ab omnibus ſerpentibus & aliis belluis.

De illis verò loquitur Medicus, vt Logicus de Sophiſmate & fallacijs, quas docet aduertere & auertere, Theologus de vitijs, quę monet fugere: Nec mala ſuadet, vt inde bona contingant: in quo ſanè diſcrepat à Medico, qui nefarios quidem veneficos damnat, de venenis tamen loquitur, quatenus in corporibus noſtris vel generantur, vel mala ſorte ingeruntur, vel ad malignorum morborum curationem expetuntur, alioquin eorum tractatio perniciosa: & re vera eos damnat Galenus, qui venenorum compoſitionem tradiderunt, vt Horum Mendeſium, Aratum, Heliodorum Athenienſem, & Orpheum.

Improbantur qui venena componunt.

Ca. 42. li. 2. de antid.

De ſimplicibus autem venenatis liberè ſcribit, vt ante hunc Dioſcorides, & poſt vtrumque Nicander, vt dignoſcantur, vitentur, & in quibuſdam morbis fœliciter à docto medico vſurpentur. Ad carnem enim vlcerum cadaueroſam arrhenicum aliquando adhibetur; Oleum viperarum ad luis Indicæ ſtigmata, puſtulas & duritates gummoſas: Oleum ſcorpionum ad ipſorum ictus; pilus canis rabidi ad vulnus ex ipſius demorſu inflictum: Trochiſci de vipera intus & extra ad venenatos quoſuis affectus.

In corpus verò non ſolùm ingeruntur, ſed aliquando generantur, ex Galeno, ſimileſque producunt & affectus & effectus his, qui pernicioſo epoto veneno contingunt. Nam peſtis venenum eſt, quæ interdum ſponte ſine cauſa manifeſta in corpore generatur, atque in mulieribus hyſtericis retẽtum ſemen venenatæ qualitatis eſt particeps. Et canes per æſtatem feruidiſſimam facilè rabie percelluntur. Hæc autem medicis præſcienda ſunt, vt ſanitatem ab omni labe tueantur, & morbos quoſuis profligent.

Venena in corpore hominis interdum genita.

Cap. 5. lib. 6. loc. aff.

Etſi autem venena deleteria ſint, conſuetudine tamen, quod valde mirum, alimenta fiunt. Notã enim hiſtoriã puto, de puella quadam, cuius Auicenna, Ruffus & Gentilis meminerunt, quæ à primis annis veneno ſolo educata, halitum peſtiferum, & proximè aſtantibus deleterium inſpiraret.

Venena aliquando nutriunt.

Hiſtoria.

Alia Agripinæ vixit, referente Alberto, quæ araneas in deliciis haberet, cùm tamen pauco vino epoto in quo ſuffocata ſit aranea multi perire poſſint.

Porus quidam Indorum rex ſerpentibus & venenis quotidie veſcebatur, hócque alimenti genere diutiſſimè alitus, adeo venenoſus factus eſt, vt cæteros homines vel tactu, vel halitu, vel ſcreatu perinde ac ſerpentes alij, perimeret.

Rex anguiuorus.

In Helleſponto genus eſt quoddam hominum, qui venenis ſolùm aluntur Ophiogenes propterea dicti. Ophiogenes.

Marſi & Pſilli ſimili victu delectabantur, nec ſerpentum morſus & venena reformidabant. Cuius rei certum dedit experimentũ vnus ex iſta familia Exagon vocatus, qui Conſulum Roman. iuſſu in dolium ſerpentibus plenum iniectus, intactus euaſit. *Plin. c. 29. l. 6.*

Athenagoras Argiuus dicitur à ſcorpionibus nunquam lędi potuiſſe, vt neque Æthiopes Hydaſpidis fluuij incolæ. *Lib. 3. ſimpl. ca. 17.*

Refert Galenus anum quandam Athenienſẽ innoxiè magnã ſępe cicutæ quantitatem eſitaſſe. Idem narrat Sex. Empiric. de alia vetula. Alia hiſtoria.

De Liſide ferũt hiſtoriæ, quòd opij vnciã dimidiã ſine ſanitatis iactura vorabat. Vidi mulierem Nemoxii, quæ quotidie ſemidracmam ſumeret.

Familia quædam in Creta ſolo aſpectu faſcinabat, & pueros in tabem deducebat. Quid plura? venenis aſſueti ab his tandem ſunt immunes.

Deſumuntur porrò omnia venena vel à plantis, vel animalibus, vel mineralibus. A plantis, vt à papauerum genere, ab hyoſciamo & mandragora, quorum licèt qualitas perhibeatur venenata, vſus tamen quotidie fœliciter ad morborũ curationem celebratur. Et quæ hominibus ac belluis præſentiſſimum ſunt aliquando venenum, ſi ritè tractentur & dentur, ſæpè ſecurum ſunt auxilium. A quibus venena ſumuntur.

Aconitum pharmacum quidem toxicum eſt, oculorum tamen medicamentis leuandi doloris gratia adiicitur. Et cicuta ſacros ignes & vlcera ſerpentia illitu reſtinguit. Venena ſũt ſæpè medicamenta.

Nerium quoque contra ſerpentium morſus præſidium eſt è vino potum. Sedum maius Eryſypelata & herpetas extinguit. Solanum omne adhibitum dolores quoſuis mitigat.

At hæc omnia venena ſunt Dioſcoridi, vt etiam ranunculus, eſula, hermodactylus, quorum vt quotidianus, ſic ſalubertimus eſt vſus. Præterea Napellus, herba Paris, taxus, ſtibium, & alia pleráque ſunt & medicamenta, & venena; interficiunt námque & medentur.

Fungi verò non quidem medicamenta ſunt, ſed aliquando alimenta, aliquando venena, horum enim eſu ingenui quinque adoleſcentes Lutetię literis operam dantes interierunt; Aulici tamen talium eduliorum auidiſſimi ſunt liguritores.

Alias ſtirpes venenatas quæ Medicis vſibus quotidie fœliciter inſeruiunt, nolo recenſere, cùm pauca quædam attigiſſe ſufficiat; Omnia ſiquidem hoc capite complecti nec opus, nec facile eſt.

Ex animalibus autem venenatis quotidie medicamenta parantur. Nam caro Scincorũ pigrioribus maritis ad ciendum libidinis œſtrũ ſæpe datur. Ex animalibus venenatis medicamenta ſumpta.

Viperæ Elephanticis & venenatis affectibus detentis quaſi miracu-

lo proſunt. Item & Colubri, quorum, vt decet, apparata caro multa ad venena ſecuriſſimum eſt alexipharmacum.

Draco marinus alimentum & venenum eſt

De Dracone marino ſuperat fidem quod narratur: Is enim aculeum oſſeum in dorſo gerit, adeo homini infenſum, vt quæcumque punxerit, niſi maturè ſuccurratur, ad interitum præcipitat. Illius autem caro ſalubriter & ſuauiſſimè hominem alit, vulgus Gallorum Viuam nominat, ſicque mirum videtur, quod animalia quędam ſimul & alimentum & medicamentum, & nonnunquam venenum homini ſuggerant. In ipſorum enim parte quadam vita eſt, in alia interitus.

Venena venenum trahunt.

Adhuc vero valde mirum animalia venenata, cum corporibus ſuis noſtro prorſus inimica ſint, ſubitoque nos interimant, morſibus ac puncturis à ſe illatis ſecurè mederi, & ferè ſola ab eiuſmodi vulneribus & periculis liberare; quia nempe, ſimile ſibi ſimile allicit, & quaſi ſuam ſubſtantiam reuocans, partem lęſam à veneno & damno vindicat. Sic à Crocodillo læſos ipſius adeps impoſitus ſanat, & à Scorpionibus icti ab hiſdem tritis & admotis conualeſcunt, Idem efficit mus araneus, vbi aliquem momordit, ſi tritus adhibeatur, ſanat.

Admiratione quoque dignum eſt, venena non ſolum venena trahere, ſed plurima etiam ſpicula & aculeos à corporibus noſtris ſine dolore foras educere, quę antè vix vi, aut arte vlla extrahi potuerant.

Multa autem animalcula tota homini malefica ſunt, vt cantharides, bupreſtis, ſalamandra, pinorum erucę, lepus marinus, rubeta rana paluſtris mutæ; non tamen ſemper inutilia & ſanitati incommoda. Nam cantharidib. lacertis, ſcorpionibus, formicis & ſimilibus animalibus extra audacter vtimur interiùs verò non ita liberè. Tutum enim minimè eſt, quę praua qualitate à natura donata ſunt, in corpus ingerere. Sic nefariè egit circonforaneus quidam & imperitus Agyrta, qui probo, ſed parùm prudenti viro mihi noto, medicamentum ad tentiginem mentulæ proritandam poſtulanti, cantharides exibuit, eumque non ad campos veneris amœnos, ſed Charontis cymbam dimiſit.

Nonnulla vero & ſi malefica, quæque vel morſu vel inſtratu lædunt, ab expertis artificibus pręparata, à Medicis doctis pręſcripta, & opportunè data non modo non nocent, ſed mirabiles & ſalutares pręſtant effectus. Vinum enim in quo vipera quodam caſu extincta fuit, elephanticum iamdiu à cõmuni ciuium ſocietate ſeiunctum perfectè ſanauit. Idem polliceri & pręſtare poteſt coluber. Quid igitur vtriuſque caro vt decet apparata?

Ex mineralibus venena multa.

Ex mineralibus denique venena quàm-plurima habentur efficaciſſima, tàm ſponte naſcentia, vt hydrargirus, cinnabaris, gyſpum miſy ſory, ſandaraca, magnes, antimoniũ crudum, atque etiá ada-

mas, quàm arte talia reddita, vt ſublimatum, calx, ęrugo, ceruſa, aqua fortis vulgo dicta, & alia penè innumera, quæ pręſtat ignorari, quàm ſciri. Sat enim eſt ſimplicia quędam attingere morbis quibuſdam vtilia, quorum alia aliis vt naturæ minùs infenſa, & rebus ſanitatis magis idonea pręferuntur.

De facultatibus medicamentorum in genere, quæ ab effectis denominantur.

CAPVT XVI.

MEDICAMENTA multa ſpecifica virtute quaſdam partes reſpicere & roborare, vt cephalica caput, ophthalmica oculos, pulmonica, hepatica, ſplenica, pulmones, hepar, lienem, & alia alias, ab ipſiſque denominari paulò ſuperiùs oſtendimus: Nunc quę ab effectis ſuam nomenclaturam habent, breui & generali dilucidatione recenſeamus, vt in promptu ſint medicinam facturo; ad propoſitos & conſequendos effectus, medicamentorum qualitate requiſita dignotio & appellatio. Verba enim cum ſint notæ rerum, ſi ipſis conuenientiſſimè, vt decet, aptentur, aptiùs docent, & artificem meliùs regunt & dirigunt.

Medicamenta autem ferè omnia idioma Gręcorum, à quibus primò fuit impoſitum, retinent: Nonnulla ex Arabum balbutie profecta vix ad antiquam euphoniā redierūt, & annorum lapſu quamdam gratiam compararunt. Ab effectu igitur medicamenta ſic à claſſicis auctoribus appellantur. Catharticum medicamen dicitur quod modo quouis à corpore noxios humores, ſeu per vomitum, ſeu per ſeceſſum educat Cholagogon medici vocant, quod bilioſum humorem ducit: phlegmagogon, quod pituitoſum; Melanagogum quod melancholicum; Hydragogum, quod aquas ſeu feroſos humores purgat; Panchymagogon, quod omnes.

Medicamētorum appellatio à quibus.

καθάρτικόν.

χολαγωγόν.

Polychreſtum ſic nominatur, quod multos exibet vſus.

Eccoproticon inter benigna medicamenta numeratur, atque id dicitur, quod tantùm fœces deturbat.

Hypercathártica, hoc eſt, ſuperpurgantia ſunt, quæ primùm humorem ſibi familiarem purgant, dein alios ad ſequendum paratiores, poſtremò ſanguinem adeo vt dyſenteriam ſuſcitent. ὑπερκαθαρτικά.

Emetica vocantur, quę vomitum excitant, & foras humores per os excludunt. ἐμετικά.

Alliotica, hoc eſt, alterantia, quæ intemperiem quamdam emendant, vt calida frigidam, frigida calidam, humida ſiccam. Euchyma & cacochyma ad alimenta ſpectant; Illa, quę ſanguinem optimum, hęc, quę prauum gignunt, dicuntur. Epiceraſtica, quę

ſuccum optimum paulatim ſufficiunt in locum praui paulatim vacuati, Vnde Epicraſis.

Hypnoticum, quod ſomnũ potiùs, quàm ſoporem conciliat. Narcoticum, quod non modò ſoporem, ſed ſtuporem & ſæpè necroſim, ſiue mortificationem adducit.

Vreticum, quod vias diducendo, laxando & pellendo vrinas & arenas mouet & ſæpè expellit.

Lithontriptica, hoc eſt, ſaxifraga, quæ lapides ſeu calculos frangũt, ſeu atterunt & foras eijciunt.

Anodynum, quod moderato calore dolorem aliquem delinit & ſedat. Vocatur quoque Paregoricum, & aliquando Lyſiponium, hoc eſt, laborem ſoluens, ſeu dolorem ſedans.

Chalaſticum medicamentum generali ſignificato vocatur, quod partem quamdam cui adhibetur lenit, & temperato calore ſolatur: Strictiùs verò ſumptum, quod relaxat & tenſioni medetur, ſine qualitatis exceſſu, vt adeps, butyrum, œſypus.

ἀναστομωτικόν. Quod venarum orificia diducit ac reſerat, & ſanguinem ad exitum ſuo calore & acrimonia excitat ἀναστομωτικὸν dicitur, cuiuſmodi eſt allium, ſabina, porrum, cyclamen & alia quamplurima.

ἀποκρουστικόν. Repercuſſiuum medicamentum Græci ἀποκρουστικὸν nominant, quod qualitate refrigerante & aſtringente humores in membra irruentes repellit, vt plantago, ſorbæ, piloſella. Quædam tamen ſola qualitate refrigerante repellunt, vt aqua & alia ſimplicia repercuſſiua, Galenus. Omnia autem repellentia medicamenta tantùm admouenda ſunt in principio fluxionis, ex Galeno & Oribaſio. *lib. 14. metho.*

ἑλκτικόν. ἐπισπαστικόν. Helcticum, ſeu epiſpaſticum vocatur, quod humores ex alto euocat, contrariumq; eſt repellentibus; calidum enim eſt, & partium tenuium, Repercuſſiua frigida & craſſarum. Et quodcunque calidum trahit; frigidum quoduis repellit. Quod gradu ſecundo calidum eſt, manifeſtè trahit: quod tertio, partim trahit, partim digerit, vocatúrq; μετασυγκριτικόν. Attrahentium autem medicamentorum tres ſunt differentiæ. Quædam enim qualitate elementari trahunt, vt quæ calida ſunt ſecundo receſſu; Alia caſu, vt putrefactione, eóque modo fermentum validiſſimum eſt tractorium. Alia quadam ſimilitudine, vt venena venenum; alia occulta proprietate, vt dictamnus ſpicula, magnes ferrum: *Li. 10. compoſ. med. loc. cap. 25. l. 1. ſynopſ. ca. 16. lib. 5. ſimpli.*

μετασυγκριτικόν.

διαφορητικόν. Διαφορητικὸν eſt, quod ſeu intro ſumptum, ſeu foris adhibitum, attenuando & detergendo non ſolùm meatus aperit, ſed obuios humores incidit, digerit, ac ſudore vel halitu reſoluit. Eorum duo traduntur diſcrimina, quædam debiliora ſunt ἀραιωτικὰ dicta, hoc eſt, relaxantia, quæ calida quidem ſunt ac tenuium partium, ſed non deſiccant, & magis humores ad reſolutionem apparant, quàm reſoluant. Materia reſoluentium multa eſt: nam quæ à medio ſecundi gradus ad finem tertij calefaciunt, & ſunt tenuium partiũ, reſoluũt.

Στεγνωτικὸν, ſeu συναкτικὸν hoc eſt, ſtipans ſeu óbſtruens, anaſtomotico contrarium eſt: Vaſorum enim oſcula claudit, & vacuationes ſiſtit: Eius ſi quidem ſubſtantia craſſa eſt, proinde facilè occludens. στεγνωτικὸν.

Πυκνωτικὸν ſeu condenſans, vim quidem habet occludendi, ſed imbecilliorem, atque cutis tantum meatus ſtipat; Stegnoticum orificia venarum. πυκνωτικὸν.

Ἐμπλαστικὸν ſeu glutinoſum vocatur, quod patri cuipiam illitum tenaciter adhæreſcit, & cutis meatus obſtruit, multoque infarctu implet, vt reſinæ & gummi. Quædam Emphractica dicuntur, quæ ſcilicet poros ſuo lentore obſtruunt & viſciditate opplent. ἐμπλαστικὸν.

Incraſſans Græcè παχυωτικὸν, dictumſuccos conſiſtentia tenues & liquidiores multo craſſiores reddit: Illius vis ſita eſt in materia craſſa & terreſtri, acrimoniæ omnis experte. παχυντικὸν.

Huic contrarium eſt λεπτυντικὸν, quod nempe craſſos & compactos humores attenuat, varièque diſſoluit. Valdè tenui ſubſtantia conſtat, ſeu frigidum ſit, vt acetum; ſeu calidum, vt aqua vini, quam vulgus aquam vitæ, & Chymiſtarum multi Elixir nominant λεπτυντικὸν.

Ἐκφρακτικὸν, Id eſt, infarctu liberans, quod humore viſcido & lento vias expedit. Eius autem facultas varia eſt, pro varia humoris obſtructionem committentis ratione. Nam, quæ à glutinoſo ſucco naſcitur, Ecphractico attenuente & incidente opus habet, Quæ ſimul duritiem coarctat, emolliente qualitate ſimul eget. ἐκφρακτικὸν

Μαλακτικὸν ſeu emolliens appellatur, quod durum corpus, vt ſcirrhum emollit, & in ſtatum naturalem reducit, eſtque ſaltem gradu ſecundo calidum, & in humiditate & ſiccitate temperatum. Quod in calore temperatius eſt, potiùs ſuppuratorium exiſtit. At, quod duritiei ex ſiccitate natæ adhibetur, eſſe debet humidius, & in calore moderatius vt oleum, & medullæ multæ. μαλακτικὸν. *Cap. 4. & 8. l. 5. ſimp.*

Διαπυητικὸν, ſeu ſuppuratorium vocatur, quod noſtræ naturæ ſimillimum eſt, atque calore & humiditate quaſi ſymmetrum, Vnde manus admota cuipiam parti, in qua materiam in pus vertere cupimus, ſi in ea diutiùs detineatur, facilè ſuppuratum efficiet & mouebit. Remollientia verò calidiora ſunt, non ita tamen, vt ea qualitate humiditatem exuperantem diſcutiant. Itaque ſuppurantia potiùs quantitate, remollientia qualitate id ipſum quod pollicentur præſtare dicuntur. διαπυητικὸν. *Cap. 5. 7. & 8. l. 5. ſimpl.*

Πεπαστικὸν, ſimillimum eſt, ſed peculariter id dicitur, quod humorem concoquit, Diapyeticum quod in pus mutat. πεπαστικὸν.

Ῥυπτικὸν, ſeu detergens ac mundificatiuum humores quoſuis craſſos & tenues, & ſordes omnes expurgat, vnde purgatiuum quoque dicitur: Sapore id ferè amarum eſt, aut ſalſuginoſo & aliquantùm exiccante. ῥυπτικὸν.

Ἔναιμον dicitur quod cruentis vulneribus adhibetur; vocatur & ἔναιμον.

ἴσχαιμον, hoc eſt, ſanguinem ſiſtens.

σαρκωτικὸν. Σαρκωτικὸν, quaſi incarnatiuum, ſeu medicamentum quod vim regenerandæ carnis habet, dicitur. Eſtque ſiccum primo gradu & modicè ac ſine morſu detergens. *Cap. 15. lib. 5. ſimpl. & 3. Meth.*

κολλητικόν. Κολλητικὸν hoc eſt, glutinatorium medicamentum appellatur, quod agglutinat & coniungit ſolutas partes, vt in naturalem vnitatem redeant. Dum cruentis vulneribus adhibetur Ἔναιμον & τραυματικόν, à quibuſdam Symphiticum & aggregatiuum dicitur.

κατυγματικόν. Κατυγματικὸν, quod fractis oſſibus ſolidandis & porrò ſarcoide citiùs meliùſque ferruminandis conuenit.

ἐπουλωτικόν. Ἐπουλωτικὸν vel Synuloticum, quod vlceri cicatricem inducit, hócque præſtat efficaciſſima ſiccitate & aſtrictione moderata; Siccat enim tertio receſſu, Colleticum ſecundo, Sarcoticum primo tantũ.

καθαιρέτικον. Καθαιρετικὸν medicamentum eſt, quod ſuperfluam carnem, cui adhibetur abſumit, & ad natiuam ſuperficiem reducit; vnde à quibuſdam σαρκωφαγὸν nominatur. Calidum eſt 3. gradu.

σαρκοφαγὸν. ἐσχαρωτικόν. Ἐσχαρωτικὸν, quaſi cruſtificũ quod vehementiſſimo ac igneo calore partem adurendo ei cruſtam relinquit, cuiuſmodi eſt ſublimatum & pyrotica.

σηπτικόν. Σηπτικὸν, id eſt putrefaciens, malignæ qualitatis eſt particeps, & partem quam attingit fœtorem & prauam qualitatem inducendo deſtruit ac putrefacit, vt Sandarach, aconitum & alia multa.

Quædam ἐκτυλωτικὰ dicuntur, quæ callum abſumunt, quæ verè cathæretica ſunt, aut hæc facilè in illorum locum ſubſtituuntur.

Nonnulla quoque vſurpantur ad mortuos fœtus excludendos, quę φθόρια nec non ἐκβόλια nominantur.

τετανώθρα. Τετανώθρα ἢ τετανώματα medicamenta ſunt erugatoria, ſeu quæ rugas in vultu tollunt, & cutem faciei ad læuorem nitoremque reducunt. Expetuntur à vetulis, quæ cum maritis iuuenibus nuptias cõtraxerunt.

ὀξυδορκικά. Ὀξυδορκικὰ dicuntur medicamenta, quæ oculos vix vitio perceptibili affectos, imperfectè tamen ſuo officio fungentes emendant, & ad priſtinam & bonam ſanitatem reducunt. Remedia vero quæ id præſtant maximè ſunt Collyria, de quibus poſtea ſuo loco.

Hæc pręcipua cum ſint facultatum medicamentorum ab effectis ſumpta nomina, cætera non perſequemur.

De

De generali delectu medicamentorum purgantium.

CAPVT. XVII.

TRIA ſi benè nouerit pharmacopœus, artis ſuæ peritiſſimus habetur, Simplicia nempe medicamenta ſeligere, eadem præparare & componere. Electio cognitionem prænuntiat; Vix enim bonum à malo ſecernet, & ſeliget illud, niſi nouerit vtrúmque. Præparatio quoque ſupponit induſtrium artificem, qui in arte diu exercitatus, multis modis, aqua, igne, manu ſimplicia maligna caſtigat, bona meliora reddit, imbecilla validiora efficit. Cõpoſitio autem ſine electione & præparatione nulla: Simplicium namque cumulus confuſio, non compoſitio eſt.

Erit itaque delectus medicamentorum, primum pharmacopœi officium, qui ſic ſolet definiri. Delectus eſt boni à malo diſcretio ac diſtinctio, noxij ab innoxio, malefici à benigno. Benignum medicamentum purgans, ſeu beneficum dicitur, quod clementer purgat, & placidè alúum ſubducit, vt caſſia, mãna, thamarindi, Rheumbarbarum. Malignum & inſalubre, quod violenter trahendo purgat noſtráque corpora conturbat, ob eam quam habet noſtræ naturæ eſſentiam aduerſam. *Delectus quid.* *Benignum medicamẽtum quid.*

Eſt vero medicamentum malignum duplex, Vnum toto genere tale, cuius nempe genus vniuerſum effræne eſt, & violentum, qualecumque ſit, & vndequaque deſumptum, vt Euphorbium, Laureola, Antimonium. Alterum ſpecie aliqua & ex accidenti ſecundùm aliquod indiuiduum ſui generis, quod à natura ſui deſciuit, atque degenerauit, vt agaricus niger, turbith nigrum, Colocynthis vnica in planta, vel ex vnica planta in agro, quia ſola in agro planta, vel ſolum in planta pomum, omnem vel agri, vel plantæ amarorem & malignitatem creditur ad ſe rapere. *Meſue.*

Ab his autem ambobus malignis purgantibus abſtinere debemus, niſi in magnis quibuſdam affectibus, quibus benigna aut nihil, aut parùm proſunt, aut deſunt. Tunc enim malignis ritè correctis & pręparatis peritus medicus poterit vti, quandoquidem morbis multis venena etiam ſæpe ſunt ſalutaria, vt vipera Elephantiaſi, caro ſcorpionum vulneribus ab iiſdem excitatis, ſanguis canis rabioſi à cane rabioſo demorſis; Vnde prouerbium. A Scorpionibus icti ſolent ab ipſis remedium accipere.

Apho. 16. lib. 4. Ab his etiam quæ blanda vocantur abſtinendum, niſi ea optimè, vt decet, exibeantur iuſta quantitate & tempore, & quibus conferre creduntur. Sanas enim carnes habentibus, ait Hippocrates, medicamentum purgans noxium, iuxta illud, Benè valentibus non opus eſt medico.

Vnde ſumitur purgantium medicamentorum delectus.
CAPVT XVIII.

Eſſétia medicamenti quid.

Facultas medicamẽti quid.

ELECTIO medicamenti purgantis deſumitur ex ipſius eſſentia, ſeu natura & facultatibus. Eſſentiam vocamus ipſam cuiuſcumque medicamenti rationem, quæ ex materia & forma conſurgit. Vel, id omne quod in medicamento ſpectatur, & ineſt abſolutè citra vllam comparationem. Facultatem vero vim ipſius medicamenti, quam in noſtris corporibus exercet, vel exercere poteſt. de qua poſtea ſuo loco. *Cap. 22 huius lib.*

Subſtantia medicamẽtorum.

Bonam vel malam medicamenti purgantis eſſentiam oſtendunt illius ſuſtantia, qualitates primæ, ſeu temperamentum, qualitates ſecundæ temperamentum ſequentes, & diſpoſitio extrinſecus acquiſita. Subſtantiæ nomine intelligitur materiæ commoderatio & conſiſtentia, quæ ab elementis certa inter ſe proportione miſtis, naſcitur; vnde alia grauia, vel leuia, alia denſa vel rara, alia craſſa vel tenuia, alia lenta vel friabilia dicuntur. Ex quibus differentijs diſpoſitio quædam naſcitur, & virtus ipſi medicamento, per quam in eodem genere bonum à malo diſtingui poteſt, vt exemplis innoteſcit, capite ſequenti ſpecialiùs adductis.

Temperamẽti quot differentiæ.

Secundo à primis qualitatibus delectus ſumitur, hoc eſt; à temperamento, cuius octo conſtituuntur differentiæ, calidum, frigidum humidum, ſiccum, quæ ſimplices qualitates vocantur, & totidem compoſitæ calidum humidum, calidum ſiccum, frigidum humidum, frigium ſiccum, quibus adiungitur medium temperamentum, ſeu temperatum, in quo conſiſtit hominis natura, à qua cum variè recedant aliæ temperaturæ, quædam vno, quædam duobus, quædam tribus, & quædam quatuor gradibus, ob eam cauſſam gradus varij exceſſus diſtinguntur.

Secundæ qualitates quot differentijs includuntur.

Tertiò ſumitur electio medicamentorum à ſecundis qualitatibus quæ quatuor potiſſimum generibus diſtinguuntur: Etenim alię tactiles ſunt, alię odoratiles, alię guſtatiles, alię viſibiles. Audibiles omittuntur, quoniam ab his certus non poteſt ſumi medicamentorum delectus: Tactiles dicuntur, quæ tactus iudicio diſcernuntur quarum alię ſunt elementorum proprię, quibus ſcilicet qualitates primę, calidum, frigidum, humidum, ſiccum, tactu dijudicantur, Aliæ temperamentum ſequuntur, & dicuntur ſecundæ quarum ratione medicamentum graue dicitur, aut leue, durum vel molle, lentum vel friabile aſperum aut læue, vt dictum eſt.

Odor quid.

Quartò medicamenta ſeliguntur ab odore, qui vaporoſa quędam eſt ſubſtantia, quæ à re odorabili expirans, & ad nares delata ſenſum mouet odoratus. Eius autem tot ſunt ſpecies, quot ſaporum:

Odores enim ſaporibus proportione reſpondent ab hiſque denominationem plerumque mutuantur. Non ita tamen ſunt diſtinctæ ſpecies odorum atque ſaporum, quia ſenſus odoratus in hominibus eſt admodum obtuſus: hinc fit, vt mille ſint odorum ſpecies, qui proprijs nominibus careant: Generaliter tamen omnia odorabilia in beneuolentia & graueolentia diſtinguuntur.

Lib. 4. ſimpl. med. Gal. cap. 21. Quintò à ſapore de medicamentorum delectu ſumitur iudicium, certius quidem quàm ab odore, quia ſaporum quàm odorum magis ſint ſpecies diſcretę. Eſt enim ſapor qualitas guſtu perceptibilis, cuius nouem differentię conſtituuntur; quarum tres, à vincente caliditate in ſubſtantia vel craſſa, vel tenui, ortum habent, acer nempe, amarus, ſalſus; tres ab exuperante frigiditate, acidus ſeu acetoſus, auſterus, acerbus; Et tres à moderato calore, dulcis, pinguis, inſipidus, horum poſtremus ad frigiditatem, dulcis & pinguis ad calorem magis inclinant. Sapor quid. Sapores quot.

Sextò medicamenta ſeliguntur à diſpoſitione extrinſecus acquiſita, quæ oritur à tempore aut loco. Addit Meſue magnitudinem, paruitatem & numerum; his enim medicamenti qualitas validior aut imbecilior redditur. *Gal. ca. 2. li. 4.* De temperie & delectu medicamentorum à colore & ſono certa ſatis & vniuerſalis regula ſtatui non poteſt, per quam maligna à benignis diſcerni queant. Cùm enim potiſſimum à ſubſtantia, temperamento & facultatibus benignitas vel malitia medicamenti pendeat, in ſingulis coloribus frigida, humida, calida, ſicca reperiuntur, nec colores ipſi medicamentorum temperamenta inſinuant: Poteſt enim facillimè color medicamenti extrinſecus immutari.

A ſono etiam vt à colore incertiſſima eſt benignitatis vel malignitatis medicamentorum indicatio: Vniuerſalis enim non eſt illa dignotio, ſed particularis tantùm, & ex accidenti in quibuſdam, vt in caſſia, carthamo, & paucis quibuſdam.

Quomodo ſumitur medicamentorum electio à rebus enumeratis.

CAPVT XVIIII.

CATHARTICVM quidem omne conſocialem ſibi humorem primùm attrahit in aluum, ſed ſpecialiùs quædam dicuntur à Meſueo trahendo purgare, vt omnia valentiora; alia comprimendo, vt ſtyptica; alia leniendo, vt viſcida ac lubricantia; & quædam molliendo, vt malactica multa.

Intér ea verò, quæ trahendo purgant, quo leuiora, eo meliora iudicanda; vt colocynthis agaricus & ſcammonium grauiora verò maligna: leuitas enim ſubſtantiæ tenuitatem & raritatem indicat; Eorum quæ trahendo purgant quæ nam meliora.

grauitas denſitatem & craſſitiem. Quæ verò craſſa materia conſtāt, grauiùs afficiunt. Quæ etiam humiditatem habent ſuperfluam, quò leuiora, eò meliora, niſi exoleuerint: leuiora ſiquidem minùs habent ſuperfluæ humiditatis, quæ ventriculum ſubuertit & tormina concitat.

Quæ comprimendo purgant quomodo ſeligenda.

Contraria eſt eorum ratio, quæ purgant comprimendo facultate quadam ſtyptica in terreſtri materia reſidente, vt rhabarbarum quęque natiua conditione ac temperie Solida ſunt, non rara: vt lapis Cyanus: Quæ etiam pleno & vacuo iudicantur, ceu quæ natura ſua plena debent eſſe, non vacua vt caſſia fiſtula tamarindi & carthami ſemen. Hæc enim quo grauiora ſunt, eò meliora; vt etiam quæ purgant, leniendo, lubricando, & molliendo, vt pruna & ſiliqua Ægyptia, ſeu caſſia fiſtuloſa. Molliendi ſiquidem facultas, vt & lubricandi, ab humiditate eſt, quæ grauitatem inducit. Humiditas autem illa naturalis eſt, & â proprio temperamento, non excrementitia, quæ deteriora ſemper efficit medicamenta.

De reliquis autem ſubſtantijs, videlicet de rara vt de leui, de denſa vt de graui iudicandum eſt. Leuitas enim eſt comes raritatis, vt grauitas denſitatis, eaque inter ſe reciprocantur. At non eſt eadem friabilis & tenuis ratio; Non enim quicquid friabile eſt, idem & tenue, nec quicquid lentum idem & craſſum; nec contra: Sed ſi quod tenue eſt, id quoque purum fuerit, erit & friabile ac tenerum: Et ſi quid craſſum eſt, idem etiam impurum fuerit, erit quoque glutinoſum ac viſcidum: His exceptis, quorum ſubſtantia eſt lenta humida, vt mel, manna, butyrum, oleum. In his enim quod purius, idem & melius: quod impurius, deterius. Craſſum propriè dicitur, quod ægrè læuigatur, ſeu quòd vix in tenues partes comminuitur; Tenue quod facilè. Denſum, quod nullis aut perexiguis meatibus eſt peruium; Rarum, quod multis. Graue, quod in ſe coactum, pondere quàm molle magis eſt conſpicuum; leue quod laxius mole quàm pondere. Lentum & friabile ſic inter ſe opponuntur, vt vix illud rei trahenti & terenti cedat; Hoc verò ſæpe digitorum attactu & compreſſu in pollinem minuatur.

Craſſum. Tenue, Denſum, Rarum. Graue. Lentum. Friabile.

Ratione autem temperamentorum calida medicamenta frigidis, humida ſiccis in ſimplicibus temperaturis ſunt meliora. In compoſitis calida humida ſalubriora; frigida ſicca, peſſima. Si ab intentionis gradu delectus capiatur, cùm hominis temperamentum in mediocritate ſit conſtitutum, quantò medicamentum eſt hominis temperamento medio propinquius, tanto ſalubrius iudicatur: Quantò remotius, tanto malignius; Itaut quæ a medico quatuor gradibus, deciſcunt, deterrima ſint: Et quæ extremè, quatuor nempe gradibus ſuperant, venena potiùs dicenda ſunt quàm medicamenta vt calx & ſublimatum.

Ratione verò qualitatum ſecundarum, vt tactilium ſic iudican-

dum eſt. Quando in eodem genere medicamentorum quædam dura, alia mollia eſſe contingit, aut aſpera vel leuia, in his mollia duris, & læuia aſperis anteponenda ſunt. Durum id vocamus ex Gal. cui noſtra caro cedit: molle contra, quod cedit noſtræ carni: Eſtque tale vtrumque bifariam, natura nempe, vel arte ſic effectum. Læue autem vocatur, cuius ſuperficies eſt æqualis: Aſperum, cuius hæc eadem inæqualis eſt, propter partes quaſdam eminentes, aliàs verò depreſſas, vt in prunis, Sebeſten, myrobalanis, & alijs multis.

De delectu in ſecundis qualitatibus.

Cap. vlt. lib. 3. de diff. pulſ.

Durum quid. Molle.

Leue quid. Aſperum.

Ab odore autem ea de cauſſa fit medicamentorum delectus, quia odor ſuauis ſpiritus reficit, vires inſtaurat, partes principes exhilarat, & facultates roborat. Grauis odor & fœtidus contra, caput ferit & grauat, mentem percellit, ventriculum ſubuertit, inficit ſpiritus, nauſeam mouet & difficilem ac laborioſam purgationem efficit, & vomitum ſæpe concitat. Propterea medicamentis purgantibus, & electuarijs cardiacis aromata ſolent miſceri, quibus illorum ingratus odor emendatur, & partes principes aduerſus qualitates malignas medicamentorum muniuntur. Aromata enim omnia corroborãt, vitæ fontem & principiũ. Proinde ſuauis odor olido & fœtenti præferendus. Hic enim cordi & cerebro inimicus, ille verò vtrumque exhilarat. Eſt enim ſpiritui contento in ventriculis cerebri familiaris, quem dum reficit facultates vegetiores reddit.

Delectus ab odore.

Aromata cardiaca ſunt.

Cap. 21. lib. 4. ſimpl.

Particularis ſaporum diſquiſitio.

CAPVT XX.

EX nouem ſaporibus diximus cum melioris notę medicis, tres eſſe calidos, tres frigidos & temperatos tres. Calidiſſimus omnium eſt acer, qui à calore noſtro excitatus à quo in actum de potentia reducitur, mordicat, rodit, igneæ qualitatis ſenſum exprimit, & propemodum exurit, vt capſicam, ſeu piper Indicum, vt pyrethrum, vt flammula.

Sapor acer qualis.

Oribaſ. cap. 5. lib. 4. collect.

Sunt autem acrium multa genera, nam alia ſunt ignea & ſicca, quartum caloris gradum ſuperantia, & venena ſunt, vt ſublimatum, calx, & arſenicum. Alia cum igneo calore multam habent humiditatem admixtam, à qua dulcia quodammodo ſunt, & eſui apta, vt allium, cepa, porrum, naſturtium hortenſe, & ſimilia. Alia intra tertium ordinem continentur, vt galanga, piper, ſabina, thlaſpi, arum, helenium. Alia moderatè talia ſunt, vt hyſſopus, thymus, aniſum, coriandrum, raphanus, origanum. Sunt & acria quædam abſolutè & ſimpliciter talia, & quædam aliis ſaporibus permixta, vt quæ acria ſunt, ſimul & amara.

Gal. ca. 17. lib. 4. ſimpl.

Amarus ſapor acri proximus eſt, præſertim qui ex tenuium par-

tium terreſtrium aſſatione oritur, habetque vim non rodendi, vt a-cer, ſed detergendi magis quàm ſalſus, adeo vt linguam moleſtè exaſperet. Eſt verò duplex, vnus calidus, iam dictus, qui ex partium terreſtrium aſſatione generatur, quo modo dulcia fiunt amara, vel coctione, vel vetuſtate: Alter frigidus, qui ex vehementi congelatione fit, velut in opio, in cichorio ſylueſtri, in lactucis, cicuta & fructibus quibuſdam immaturis, vel qui fit à coctione inchoata, ſeu imperfecta, vel potiùs à calore remiſſo, qui pro frigore habetur, vt alius ab intenſo. Vix enim mixtum datur, quod naturis & qualitatibus diuerſis non ſit præditum. Vnde mirum non eſt, ſi opium & cicuta partim ſint calida, partim frigida. Scriptulus enim colocynthidos poterit aquæ duabus libris amarorem, non calorem, niſi valdè occultum & perpuſillum inducere. Schegkius tamen putat, nonnulla propter amaritudinem calida eſſe, ſed abſtruſa & occulta vi refrigerare, vt opium & cichorium.

Amarus ſapor. — *Paul. Aegin. cap. 1. lib. 7. Gal. c. 10. lib. 4. ſimpl.* — *Lib. de occulta medic. facult.*

Auerrhoes in Collect. amara quædam eſſe dicit infra mediocrem caloris gradum, alia ſupra: Illa pro frigidis habentur, vt opium, & cichorium; Hæc verò calida ſemper, vt abſynthium & colocinthis. Eſt autem amarus ſapor vel ſimpliciter talis, vt in aloë; vel aliis ſaporibus permiſtus, vt in abſynthio, cui coniuncta eſt ſtypticitas ſeu aſtrictio, vt etiam in multis fructibus experimur, qui perfectam magnitudinem nondum adepti, ſæpe ſunt acidamari, maturi vero ſimul & amari, & acido dulces.

Salſus.

Salſus ſapor amaro finitimus eſt, ſed minus calidus & ſiccus propter aqueam humiditatem, à qua ſubſtantia terrena in eo temperatur. Proinde moderatè abſtergit, linguamque abluit moderatiùs quàm amarus, eſtque guſtantibus ſatis gratus, aliquid habens aſtrictionis, non tamen quæ linguam contrahat, vt ſapor auſterus, vel acerbus.

Orib. et Gal. ca. 20. lib. 4. ſimpl.

Eſt autem ſalſus ſapor duplex, vnus naturalis, artificialis alter. Naturalis, vt in ſale, in aqua maris, & in ſalibus multis foſſilibus: Artificialis, vt in lixiuio, calce, capitello, & in ſalibus chymicis.

Acidus.

Acidus omnis ſapor ex ſe frigidus eſt, ſiue talis ſit à natura, vt in his quibus frigida intemperies tenuitati ſubſtantiæ coniuncta eſt, vt in ſucco limonum, arantiorum, acetoſæ, agreſtæ, & ſimilium, ſiue ex accidenti, vt à putredine; qua ratione vinum acidum dicitur, non tamen abſolutè; Eſt enim acrimonię cuiuſdam particeps, vt docet Galenus.

Aet. c. 1. tet. 1. ſerm. Lib. 1. de ſimpl.

Hinc acidi ſaporis alia ſtatuitur diuiſio, in eum videlicet qui exactè talis eſt, nullius alterius ſaporis particeps, cuiuſmodi ſunt enumerati ſucci, & in eum qui non exactè acidus eſt, ſed cum alio ſapore coniunctus; ſiue dulci, ſeu amaro, vel acri. Hinc acidodulces fructus, vt mala punica, pruna mora, ceraſa. Multi quoque fructus cum aciditate amarorem habent adiunctum, vt mala perſica & ce-

raſa quædam. Acetum autem eſt acrimoniæ particeps, & miſtæ qualitatis, vt loquitur Gal. propter caliditatem acquiſitam. Vincit tamen in eo aciditas acrimoniam, vt acrimonia aciditatem in oleis ſulphuris & vitrioli, arte Spagyrica eductis, quæ propterea linguam vellicant & rodunt, & ſola exhibita inſigniter calefaciunt. Porro ſapor acidus, quantùm ad impreſſionem in lingua attinet, penetrat, mordicat, deterget, vellicat, ſed citra calefactionem, niſi mixtam habuerit aliam qualitatem, inquit Gal. in quo diſcrepat ab acri, quanquam acida terram fermentent ob partium tenuitatem, cum caliditate à putredine nata.

Gal. c. 19. 21. & 26. lib. 1. ſimpl.

cap. 2. lib. 4. ſimpl.

Auſterus ſapor ſiue ſtypticus moderatè linguam & os conſtringit, exaſperatque, atque quodammodo ſiccat & refrigerat, eſtque valde peculiaris multis fructibus immaturis, vt malis cotoneis, cornis & pyris multis, præſertim agreſtibus. Cõſiſtit in media materia, quę ſcilicet terreſtris & aqueæ eſt naturæ particeps, & in qua frigiditas dominatur. Quare ſapor omnis auſterus frigidus eſt, moderatè aſtringit, & fluxiones repellit: Differtque ab acerbo, quia magis aqueus minuſque ſtringit & exaſperat: Cuiuſcunque enim ſaporis vires aquea retundit ac hebetat humiditas, inquit Galenus. Auſterus

Quum autem naturalis calor in ea ipſa materia dominari cœperit, & aquea illa materia terrenæ miſta pepanſim, hoc eſt, maturationem acceperit, tunc depulſa, ac euicta auſteritate in eadem materia ſuccedet dulcedo: Sicque dulceſcunt fructus auſteri poſt maturationem, non tam materiæ, quàm qualitatis mutatione.

cap. 7. lib. 4. ſimpl.

Acerbus ſapor ponticus & ſtypticus aliquando dictus, ab auſtero maioris tantùm & minoris ratione diſſidet: Eo enim grauior & moleſtior, atque os & linguam magis conſtringit, & aſperitate validiore coarctat. In materia ſiquidem magis terrena ſiccaque conſiſtit, nec aqueæ humiditatis manifeſtè particeps, in eaque non calor, ſed frigus cum ſiccitate dominatur: Nam acerbum omne frigidum eſt. Eſt vero maximè conſpicuus hic ſapor in galla, in meſpillis & ſorbis immaturis. Acerbus.

Aet. cap. 1. tetr. 1. ſer. 1. Aet. cap. 4. lib. 2.

Dulcis ſapor guſtu ſuauis eſt, & iucundus, & ventri ac viſceribus amicus, inquit Gal. quia caliditatem habet mitem, ſeu temperiem laudabilem, quare dulcia ſolùm nutriunt, & infans in vtero ſolùm trahit ſanguinem dulciſſimum. Ab vnctuoſo verò dulce diſtinguitur, quod minùs ſit guſtu iucundum, cum alioquin temperamento conueniant, & ferè ſimiles in lingua impreſſiones faciant. Quod enim dulce eſt, linguæ fibras lenit & dilatat, aſperitatem demulcet & quicquid inhæret linguæ abluit. Elucet verò dulcis ſapor potiſſimum in ſaccharo, melle, manna, glycyrrhiza, lacte, paſſulis, iuiubis, & fructibus maturis. Eius ſaporis à Theophraſto quatuor ſpecies conſtituuntur, lacteus, melleus, aquoſus, vinoſus. Dulcis.

Gal. ca. 14. lib. 4. ſimp. com. ad aph. 37 lib. 5.

Vnctuoſus ſapor qui & oleoſus, & pinguis dicitur, dulcis eſt, &

nutrit. Et quicquid nutrit, ex genere eſt dulcium, ait Galenus. In-
Vnctuoſus. ter ſe tamen diſſident, quod dulcium humiditas aquea ſit, pin- *Cap. 9. lib. 4. ſimpl.*
guium aërea, vnde celeriter in igne liqueſcunt, & eduliorum ſunt
potiùs condimenta quàm alimenta. Exaſperatas enim linguæ par-
tes leniunt & implent, vt butyrum, medulla, oleum. Eſt verò ſapor
vnctuoſus vel exquiſitè talis, vt ſunt oleoſa & pinguia; vel mode- *Ca. 10. lib. 3. de aliment.*
ratè, vt radix altheæ & liliorum.

Inſipidus. Inſipidus ſapor ad dulcem accedit, deflectit verò magis ad frigi-
ditatem, ob aqueam ſubſtantiam ab inſito calore minùs elabora-
tam, inuenitùrque in rebus imperfectè coctis & frigidis; nam ali-
mentum omne ex inſipidis pituitoſum eſt. Propriè verò in aqua, ci-
trulo, cucurbita, blito, ſpinachijs & ſimilibus obſeruatur: Nulla e-
nim manifeſta qualitate linguam afficit, nec propriè ſapor eſt, ſed ſa- *Cap. 64. lib. 2. de facul. alim.*
poris velut quædam priuatio, vt nominis indicat notatio. Latini fa-
tuum ſolent appellare, quòd nulla qualitate manifeſta ſenſum exci-
tet, impreſſionem verò relinquat in lingua ei ferè ſimilem quæ ab hy-
dræleo excitatur.

Quis medicamentorum delectus à ſaporibus ſumitur.

CAP. XXI.

NATVRÆ noſtræ conſeruatio in ſanitate; Sanitas in temperamento conſiſtit: A quo quæ magis recedunt maligniora ſunt iudicanda. Et quæ naturæ noſtræ magis ſunt affinia, eò ſalubriora. Ex saporibus autem acer & amarus maximè ſunt naturæ noſtræ alieni & ingrati, Dulcis familiaris & amicus. Quapropter, quantò medicamentum purgans ab acri & amaro magis recedit & longiùs, tantò minùs malum putandum eſt. Nam quæ exactè acria

Exactè acria peſſima. ſunt, peſſima habentur & nocentiſſima, vt euphorbium & thymelea, quæ ob acrimoniam & caloris vehementiã viſcera exulcerãt.

His proxima ſunt acria ſimul & amara, vt ſuccus rhamni. Ab his quæ exactè amara, vt colocynthis, & cucumeris ſylueſtris ſuccus, elaterium dictum.

Acria & amara. Quæ acria & amara ſunt ſimul, & ſtyptica vt aloë (quæ venas potiùs occludit quàm aperit, contra Serapionem) non ita mala. *Dioſc. cap. 24. lib. 3.* Minùs adhuc mala, quæ acria ſunt & ſtyptica ſimul, vt epithymum.

Amara & ſtipica. Amara & ſtyptica omnium minimè mala, vt rhabarbarum, & abſynthium ponticum. Licèt enim amara omnium minimè putreſcant, minimèque vermes procreent, attamen quæ exactè talia ſunt, cùm omnibus prope animantibus nedum hominibus eſui inepta ſint, authore Galen. quò ſapor aliquis eſt minùs amarus, eò magis ſeligendus. *Galen. cap. 4. lib. 5. Meth. Pint. cap. 4. lib. 27.*

In bonorum & ſalubrium genere, ſaluberrima ſunt dulcia, vt caſſia, manna, mel, glycyrrhiza zizipha. Dulcia ſaluberrima.

Secundò, his proxima inſipida, vt althea, lapatum, violæ. Tertiò, dulcia & acida ſimul, vt pruna, tamarindi. Quartò, dulcia & amara, vt polypodium. Quintô dulcia, amara. & ſtypica, vt roſę. Quæ enim aſtrictionem habent ſalubriora iudicantur. Ideoque quibus medicamentis purgantibus à natura non datur aſtrictio, ea ſæpe adijcitur arte. Inſipida.

De tempore colligendi medicamenta. Quamdiu vis eorum perduret, Et quo tempore melior.

CAPVT XXII.

ILLA medicamenti diſpoſitio, quæ extrinſecus acquiritur, quæque magnam vim habet ad ea ipſa ſeligenda vel ortum habet à tempore, quo colligenda ſunt, vel à loco, in quo ſunt aſſeruanda. De tempore verò tria hæc ſcitu digniſſima ſunt: Primum, quando ſunt colligenda. Secundum, ad quod vſque tempus vis eorum integra perduret. Tertium, quo tempore melior ac vtilior exiſtit. Quædam enim recentia meliora ſunt, quàm vetera: Alia medio tempore.

Quod attinet ad primum, dicimus medicamenta tunc eſſe colligenda, quando vis eorum melior eſt, ac vtilior. Verum enim verò non æquè ac vno & eodem tempore omnes ſtirpium partes efficaces ſunt & ſalutares: Nā alio tempore radices, alio tirſi ſeu caules, alio folia, alio flores & fructus, ſemina, ſucci, lachrymæ colligi debent. Quo tempore colligenda medicamenta.

Sicque radices ſingulis anni conſtitutionibus poſſunt colligi, & non autumno tantum, vt placuit Dioſcoridi, Auicennæ & alijs multis. Neque etiam vere ſolo, vt voluit Saladinus: Sed nonnullæ quouis tempore effodi queunt & colligi, quæ ſcilicet ſemper vegetæ ſunt, & ſucculentæ, licet caulis aruerit, cuiuſmodi ſunt radices bugloſſij, acetoſæ, glycyrrhizæ, oſmundæ regalis, apij, ruſci, cyperi, cyclaminis, liliorum, altheæ & aliorum quamplurium. Nonnullæ cum-primum ſuis folijs exuuntur, quo videlicet tempore, vis plantæ confugit ad radicem, tūcque magis eſt percoctus humor quàm alio tempore, vt enula campana, angelica, peonia, brionia, bugloſſum. quædam verò euellendæ ac colligendæ antequam in ſtolones, folia, flores & ſemen tota plantæ vis abeat, vt polypodium iris, ſigillum beatæ Mariæ, gentiana, ſatyrium. Quædam tamen Vere & Autūno collectæ optimæ ſunt, vt radix altheę, liliorum, eringiorum, acori, oxalidis, raphani, & multorum, quæ copioſum naturalem ſuccum continent. Quouis tēpore quædā radices colligendæ.

Stipites autem & caules colligendi ſunt cùm perfecti fuerint: folia & flores antequam ſponte decidant,ſemina cum ſiccari cœperint & antequam excidant,tunc enim magna ex parte perfecta ſunt. Fructus vbi maturuerint, Succi herbarum & foliorum germinantibus adhuc cauliculis.

Lachrymæ verò eliciendæ & exprimendę inciſo caule per adoleſcentiam, vt Vere nouo, aut æſtatis initio, dum in ſtipitem ſuccus aſcendit. Omnia verò ſi fieri poſſit, cæli conſtitutione ſerena colligenda ſunt, conſilio Dioſcoridis.

Quandiu autem vis medicamenti non modò purgantis,ſed etiam alterantis & roborantis perduret, non diffinitè ſtatui poteſt ac iudicari. Cùm enim ſua ſit cuiuſque ætas, & ſuum in ſingulis vetuſtum ac recens non idem eſt omnium durationis tempus. Nam rhabarbarum trium annorum adhuc recens eſt ac maſculum, hoc eſt, potens ac validum. Alia citiùs exoleſcunt, ut ex radicibus quæ tenues ſunt & ſubſtantię rarę, velut radix phu, aſari, ſatyrionis, quæ efficaces & valentes anno tantùm durant.

Nonnullę quinque vel ſex, vt ariſtolochia, cyperus, ruſcus: aliæ decem, vt centaurium maius. Et, vt placet Theophraſto, alię triginta annos durant, vt veratrum: Alię quadraginta, vt chameleo niger. Et quędam centum, vt elaterium. Et ſi vera narrat idem author, elaterium repertum eſt ducentorum annorum, quod optimum erat & pretioſum. Ideoque in genere vix ſtatui poteſt, ad quod vſque tempus, vis medicamenti præſertim purgantis perduret efficax, ſed ſpeciatim tantum de ſingulis, cum de his particulatim diſſeretur in officina pharmacopolarum, vbi medicamentorum compoſitio fuſiſſimé declarabitur.

Hæc tamen regula generalis de his ſtatui poteſt, ſi non perpetua, ſaltem in pleriſque vera: vt quę medicamenta rara tenuique ſubſtantia conſtant, quæque plurima luxuriant humiditate, breuiore tempore durant efficacia. Quæ verò craſſa & ſolida, minuſque humida, longiore, quia vis eorum non ita facilè exoluitur aut perit.

quando vis mendicamentorum præſtãtior.

Tertium ſupereſt inueſtigandum, quo ſcilicet tempore vis medicamentorũ purgantiũ ſit melior; cùm alia recentia ſint meliora quã vetera; alia cõtra alia ætate media. Atq; vt hæc dignotio certa ſit, & electio optima fiat, deſumi debet ex quibuſdam ſaporum differentijs, & ex ſubſtantię varietate, quibus iudicamus, recentia quædam vetuſtis eſſe meliora, vt ſtyptica, vt amara: Quæ cùm propter inſitam ſiccitatem mala ſint, vetuſtate fiunt deteriora, quia ſiccitas in his tempore augetur. Recentia verò humiditatem obtinent, quæ in ipſis exceſſum tum caloris, tum ſiccitatis temperat.

Quando recentia meliora.

Quæ etiam virtute imbecilla ſunt, vt flores violarum, borraginis, hyacinthorum, bugloſſi, roriſmarini, vel quorum in ſuperficie virtus eſt poſita, ob idque facilè reſolubilis, propter ſubſtantiæ rarita-

tem, ea recentia vetuſtis ſunt meliora, vt flores pene omnes, quorum præſertim odor citò perit.

Contra vero vetuſta quędam recentibus meliora ſunt, primùm quidem acria, qui tenuium ſunt partium, quia igneus calor in ſuperficie poſitus, à quo mordent & vrunt, vetuſtate expirat. Quæ verò acrimonia intus remanet, tempore miteſcit ac frangitur, vt de Euphorbio narrat Galenus.

Quando vetuſta meliora.

Cap. 2. lib. 3. de comp. med. gẽ.

De allio & cepa non eſt eadem ratio, quoniam acrimonia à calore eſt cum humiditate multa coniuncto, qua aſſumpta, redduntur acriora: proinde recentia ſunt meliora.

Secundò quæ validam habent à temperamento virtutem, & difficilè reſolubilem, ob ſubſtantiæ denſitatem, nec in ſuperficie poſitam, ſed intus reconditam, ea vetera recentibus ſunt meliora: quæ enim eſt in his excrementitia humiditas, ac ſuperflua, tempore abſumitur, manente naturali, ob ſubſtantiæ denſitatem.

Media verò ætate multa meliora ſunt. Primò dulcia: Secundò inſipida: Tertiò ſalſa. Dulcia quidem, quia recens collecta ob humiditatem multam indigeſtam flatulenta ſunt; vetuſtate verò amareſcunt.

Quę mediã ætate meliora.

Inſipida etiam recentia humore ſuperfluo abundant, à quo flatulenta ſunt & nauſeabunda; antiqua vero exanimata ſunt.

Salſa denique nec valde recentia, nec vetuſta debent eſſe: Hæc enim propter auctam ſiccitatem & abſumptam humiditatem propriã amara fiunt & acria, proinde deteriora; Illa verò propter ſuperfluam humiditatem ventriculum turbant ac ſubuertunt.

Antiqua autem & recentia pro cuiuſque natura, non ex dierum, menſium, vel annorum pari numero ſunt intelligenda: Vnde vetuſtum ac recens in omnibus æquè ſtatui non poteſt, cùm non eodem dierum numero omnia perdurent omnino, ſed alia citiùs, alia tardiùs ſeneſcant.

Vetuſtum & recens non omnibus æquum.

Mirum eſt quod de Mandoc ſeu Maniot radice quadàm craſſiſſima & meduloſa narratur, quæ ſicca & in farinam, ſeu puluerem tenuiſſimum redacta multis barbaris, vt Braſilienſibus, quibus panis nullus, ſuaue & ſalutare & ſolum fere nutrimentum; viridis venenum præſens ac certus interitus.

Quis medicamentorum purgantium ex loco ſumitur delectus.

Cap. XXIII.

Gal. cap. 1. lib. 3. de ſympt. cauſ.

MEDICAMENTVM purgans benignum à malo ſecernitur loco, vel natali, in quo plantæ naſcuntur & viuunt; vel alteri plantæ vicino aut remoto; vel Soli propinquo, aut remoto magis, vel illi expoſito aut obtenebrato. Neque enim parui eſt momenti, quo quæque loco planta proueniat, cum ab eo vna cum alimento, virtutem quoque alliciat, quam ipſa natura ipſi loco impertiuit. Arbor enim ex Perſide non ſolùm in Numidiã & Ægyptum tranſlata malignam qualitatem deponit, ſed etiam apud nos aduecta ſalutaris eſt, & poma fert eſui gratiſſima & ſalubria.

Cloacarum fœtor ac putredo plantas inſalubres reddit.

Locus autem in quo planta & medicamenta à plantis deſumpta proueniunt, vel eſt congeſtitius, & fimo, cœno, tetriſque halitibus conſpurcatus, vel liber ab omnibus olidis inquinamentis, vel calidus aut frigidus, humidus aut ſiccus.

In loco libero, cloacarum ſentinam & ſordes non admittente, plantę medicamentoſæ, atque etiam alimentares proprietatem acquirunt ſuo generi & propriæ naturæ debitam ac conuenientem, dum naturali ſua facultate attractrice humorem ex terra ſibi familiarem attrahunt, & in ſui nutricatum conuertunt; vt quæ dulci gaudent humore, dulcem, quæ amaro, amarum quæ ſalſo & nitroſo, ſalſum & nitroſum.

Hortorum ſuburbanorum inſalubria olera.

In loco verò non libero & coacto, vt ſunt horti ſub-vrbani, qui magis fimum quàm terram redolent, alioqui melones, cucumeréſque alere minus idonei, non ſuo generi, vel naturę debitam, ſed rei admixtæ, vt fimi vel alterius rei acquirunt proprietatem. Proindè melones, lactucæ, aliaque olera, quæ in eiuſmodi locis putidis aluntur, inſalubriores. Et omnia medicamenta quæ in loco libero naſcuntur, meliora, & potiùs eligenda.

Calida loco calido nata qualia.

Quæ verò immoderatè calida ſunt, in loco calidiore nata, deteriora ſunt; frigida, in frigidiore. Loci enim ad plantas ſimilitudo qualitatem & malitiam intendit & auget, diſſimilitudo temperat ac reprimit. Vnde quæ humido abundant excrementitio, vt turpetum, hermodactili, polypodium in loco humidiore nata & educata, quia propter humiditatem terræ ſiccitas & acrimonia retunditur, vt ex pyrethro, hydropipere & alijs quàm multis eſt notum.

Vicinia autem & ſocietas plantæ vnius ad alteram, qualitatem aliquando meliorem, & ſępè deteriorem efficit: Proinde nec eſt ad medicamentorum delectum aſpernanda.

Lupini enim vitem meliorem reddunt, quòd racemos ferat dulciores, ſi iuxta eam ſerantur; raphanus hermodactilos,

Epithymus ex thymo laudatur: Improbatur qui colligitur ex ocy-

mo. Polypodium quernũ optimum eſt: quod ex muris & parietibus vetuſtis colligi ſolet, damnatur.

Cap.8. hu. lib. Caſſia quoque arbor in agro ſola, vel eiuſdem arboris, vnica ſiliqua melior. Contrarium verò de colocynthide verum eſſe ſuperiùs oſtendimus. Quædam enim vicinia & numero meliora, alia deteriora fiunt.

A loco autem ſubſolari, ſeu Soli, vel aſtris quibuſdam magis propinquo aut remoto, quædam meliora exiſtunt, aut deteriora. Sic ſenna orientalis, Iris Illirica & Florentiana, angelica Hiſpanica, thymus Creticus, bitumen Iudaicum, cuminum Æthiopicum, Petroſelinum Macedonicum, capillus veneris Mompellienſis, ſtœchas Arabica, opium Thebaicum; amomum Scythicum, maſtiche Chia, pruna Damaſcena; manna Calabrienſis, rhabarbarum, hoc eſt, radix Barbariæ, Arantia ex agro Narbonenſi aduecta meliora, quàm aliundè creduntur, ob terræ proprietatem, & cauſæ efficientis nempe cœleſtis virtutem.

Verùm à Solis & ſyderum aſpectu, & à vicinia parùm certa eſt indicatio, & maligni à benigno parùm tutus delectus; quoniam vix ſcire poſſumus, quo loco quæque proueniant, vicina alijs nec ne: Aut quæ aſtra benigna vel maligna quæque reſpiciant, eſtque fides penes eos, qui vel radices effodiunt, vel reliquas plantarum partes colligunt.

Et quemadmodum in quibuſdam numerus vim immutat & qualitatem, vel intendit vel remittit, vt pomum colocynthidos in planta vnicum oſtendit; Sic etiam magnitudo, aut paruitas. Nam vis plantæ & terræ diffuſa, multò remiſſior eſt: Coacta verò in plantam vnicam, aut vnicum fructum valentior. Multi tamen fructus paruitate, vt cappares & Maſſilienſes ficus; alij magnitudine, vt ſemen carthami & meduloſa ſemina laudantur.

De delectu medicamentorum purgantium à facultatibus ſumpto.

CAP. XXIIII.

QVOMODO medicamenta purgantia ſeligi debeant, indicatione ſumpta ab illorum ſubſtantia, tẽperamento proprio, qualitatibus ſecundis temperamentum ſequentibus, à diſpoſitione extrinſecus acquiſita, ratione loci, temporis, numeri, magnitudinis & paruitatis breuiter, perſpicuè tamen, oſtenſum eſt. Supereſt, vt eorundem delectum, qui à facultate purgatricè ſumitur paucis adhuc perſtringamus. Ea autem licet iuuetur à primis & ſecundis qualitatibus, cæleſtem tamen, ait Meſue ſortitur originem, & eam proprietatem habet ſpecificam, quâ medicamentum in ventriculo receptum, & â noſtro calore ſolici-

tatum, humorem ſibi familiarem, vt alibi notauimus, ex venis & meatibus corporis ſenſum effugientibus, ad ſe, ac in aluum attrahit, Tuncque grauata natura & medicamenti & humoris attracti onere: viam vtrique parat ad excretionem; aut vomitu per os, aut deiectione per inferiora. Vnde purgantiũ medicamentorũ duo genera diſtinguuntur, vnum vomitorium, ſeu eiectorium; Alterum deiectorium, quę diſtinctio ab excretionis ſeu vacuationis modo ſumitur.

Eſt verò deiectorium vomitorio per ſe optabilius, cùm natura viam inferiorem expurgandis recrementis dicauerit; Superiorem verò excipiendis alimentis. Vnde frequentiùs dum ſua ſponte agit natura, nulla laceſſita cauſis morbificis, per loca conferentia, inferiora nempe ducit, ſeu deijcit. Interdum tamen vi medicamenti per ſe vomitorij, aut humoris turgentis impetu proritata, medicamentum & humores ſimul foras per os excludit. Quò fit, vt eiectoria deiectorijs aliquando potiora & vtiliora, vt his accidit, quibus prima corporis, & maximè ſuperioris ventriculi regio multa bile ſaturata eſt, quæ propter leuitatem & tractionis facilitatem, faciliùs & citiùs per vomitum extruditur. Propterea his & gracilibus qui vt plurimùm bilioſi ſunt, Hippocrates imperat vomitum, præſertim æſtate. Graciles, inquit, & ad vomendum faciles, per ſuperiora purgandi, cauendo hyemen. Et alibi. Æſtate ſuperiores magis ventres, hyeme inferiores purgare decet. Humor enim craſſior & frigidior, hyeme collectus per ſeceſſum facilius educitur. Vnde peritus medicus aliquando deiectorijs, & nonnunquam eiectorijs vtitur, prout humoris turgentis conditio poſtulat, & ægri natura facile fert. Nemo enim cogendus eſt vomere, ait Galenus, niſi ſit ad vomendum procliuis. Et tabidi nunquam per vomitum purgandi. Nec qui pectus habent anguſtum.

πικρόχολοι ἄνω quomodo purgandi.

Aphor. 6. lib. 4.

Aphor. 40. lib. 4.

lib. 1. de loc. affect.

Quæ vomitoria ſeligenda.

Quod ſi vomitus aliquando quibus conuenit imperandus, per ea concitetur medicamenta, quæ ſine moleſtia graui ventriculum ſubuertunt, minimeque per Elleborum album, Galeni iudicio, ne vas aliquod thoracis diſrumpatur. Minus adhuc multo per ſtibium, quo vafri circulatores multos, & interdum ſeipſos interimunt, vt ex mirabili conſtat hiſtoria apud Cornelium Gemmam de naturæ diuinis characteris.

libro, quos, quando, & quib medicã.

Idem delectus ſeruandus in cæteris purgantibus, vt benignioribus ſemper vtamur morbificis humoribus analogis: Nam oportet bilioſis dare cholagogum, ait Gal. pituoſis phlegmagogum, melancholicis melanagogum: aliter grauiter peccatur.

Cap. 4. lib. 2. pag. 239 linea 14.

Sanguini purgando medicamẽtum non dandum.

Sanguini autem per os, aut ſedem purgando, nullum præſcribitur medicamentum hæmagogum, quia iugulare, non purgare homines foret, ait Galenus. Quod confirmat hiſtoria cuiuſdam ruſtici Thracij Bithinienſis, qui herbam inuenit, quam ſi quis aſſumpſiſſet, ſanguinem primò, tum vitam emittebat. Multis itaque hoc pa-

Cap. 6. lib. de purg. med. facul.

ēto morientibus, cùm hoc faſcinus diligenti inquiſitione dignum arbitraretur magiſtratus, veneficum comprehendit, qui interrogatus, à quo tam deleterium edidiciſſet venenum: Reſpondit à nullo didiciſſe: Verum cum in ſuburbanum aliquando iecur ſuillum deferret, vrgente ventre ſuper herba quadam iecur depoſuiſſe, quod aliquanto poſt, cum ſuſtuliſſet, vidiſſe ex vniuerſo iecore vniuerſam ſaniem ad herbam confluere. Ex hoc coniectura facta corpori ſanguinē ea detrahi poſſe, periculo mox in obuio quodam facto, vt verum comperit, quod fore iudicabat, ad malos vſus herbam deinceps tranſtuliſſe; Se tamen alicui hanc herbam, quæ in illa regione erat plurima, monſtraſſe negauit. Hæc veneficus inter tormenta retulit, & vinctis oculis ad crucem ductus eſt, ne inter eundum herbam indicaret.

Hiſtoria notanda.

Herba ſanguinē purgans.

Relictis igitur medicamentis quæ ſanguinem ducunt tanquam venenis, alia alijs humoribus analoga non modò ſeligenda, ſed etiam quæ partes quaſdam affinitate reſpiciunt. Sic prudenter medici præſcribunt agaricum, ſtœchadem, betonicam ad capitis multos affectus; mannam & caſſiam ad thoracis & renum morbos; Aloēm, myrobalanos, abſynthium ad ventriculum purgandum & roborandum; Sennam, aſplenium, ſeu ſcolopendrium ad lienem; Hermodactilos & chamępitym ad articulos; Saluiam & rorem-marinum ad neruos. Non ita tamen aſtricta ſunt cuipiam parti hæc medicamenta ſimplicia, quin alijs quoque conueniant.

Medicamēta partibus affinia.

Et quemadmodum familiaritate quadam multa medicamina ſiue ſimplicia ſiue compoſita, peculiariter certam partem roborant; Sic nonnulla oppoſita ratione, partes corporis quaſdam deſtruunt, vel manifeſtè lædunt, vt lepus marinus pulmones, cantharides, veſicam, cicuta cerebrum vt ſuperius notatum eſt.

Gal. ca. 1. lib. 1. compoſ. medic. per genera.

De gradibus medicamentorum.

CAP. XXV.

Corpus hominis cùm ſit temperatiſſimum ab omnibus qualitatibus afficitur, quarum aliæ abſolutè tales ſunt & actu ſuas vires exerunt, vt ignis qui primo contactu calefacit, vt nix refrigerat, alia poteſtate, quarum nempe ſopita virtus, ac intus deliteſcens non niſi à noſtro calore ſuſcitata depromitur, (in corpore namque mortuo vt mortua & otioſa manet) & in actum exurgit: Et quælibet mixta cuiuſcumque ſint qualitatis, primo appulſu frigida percipiuntur, vixque contrectando folia cicutę aut pyrethri, erucæ aut oxalidis agnoſces, nū hæc illis, vel his illa calidiora ſint, aut frigidiora.

Actu quæ ſunt.

Quæ poteſtate.

Per ſe quoque agere dicuntur, quod energia & actu vim ſuam expeditiſſimè communicent, & ſtatim immutent, vt ignis, & ferrum

Quæ per ſe.

candens; quod per accidens etiam calefacere dicitur: nam vt ferrum deberet refrigerare, ſed per accidens ignitum vrit.

quæ per accidens.

De medicamentis autem medici loquuntur, quę & poteſtate & comparatè talia iudicantur, quatenus ſcilicet ad corpus ſymmetrum id eſt humanum comparātur. Omnes ſiquidē ſtirpes, vt & alia mixta in ſuo genere perfecta ſunt, ſed ad hominem cuius vſui inſeruiunt, relata quædam dicuntur calida aut frigida, alia calidiora aut frigidiora, quædam calidiſſima, & nonnulla calidiſſimis calidiora vt quæ adurunt & venena cenſentur, è cenſu medicamentorum expuncta. Sic ſtatuendum de alijs qualitatibus, quæ quò longius ab eucraſia & noſtra temperie diſcedunt, eo inſalubriora & inimiciora nobis dicenda.

quæ comparatè

quatuor gradus medicamentorum.

Quatuor autem medici qualitatum gradus, ſeu ordines conſtituerunt, primus is dicitur qui obſcurè talis eſt, vt exempli loco, medicamentum ſeu ſimplex, ſeu compoſitum, de vtroque enim eadem eſt lex, primò gradu calefacere dicitur, quod tam ignauè id præſtat, vt parum diſcedere à tēperamento tēperato dicatur, cuiuſmodi ſunt iuiubę, ficus, paſſulæ, piſtachia, amigdalæ, oriza, ſemen lini glycyrrhiza, oleum dulce, ſaccharum lac & ſimilia.

quæ 1. gradu calef.

quę 2. gradu calef.

Quod ſecundo gradu calefacit, vel refrigerat, vel humectat, aut ſiccat, iam id manifeſtè præſtat, vt inter calefacientia nux moſchata cinnamomum, calamus aromaticus, cyperus, maiorana, anethum, aniſum, coriandrum vinum. &c.

quæ 3. gradu calefac.

Quod agit tertio receſſu, vehementer & importuno ſenſu vires ſuas promit, vt piper, galanga, zinziber, enula campana, iuniperus, thymus, ruta, ſabina cumium amomum aron at infinita alia.

Quæ 4. gradu calida.

Quod ordine quarto ſuas actiones promit, violentum eſt vt inter calida euphorbium, flāmula, ſynapi, cupſicum, lepidium, pyrethrum ranūculus bulboſus, laureola & alia multa, quæ maximam feruoris impreſſionem partibus relinquunt.

Quæ vltra hos receſſus calida ſunt, vt calx, ſublimatum, arthenicum, pyrotica intus non ſumuntur, nec niſi maturo conſilio adhibentur, extrinſecus, cùm venena ſint, aut venenis affinia.

quæ gradu 1. frig.

Eadem eſt de alijs qualitatibus doctrina. Gradu primo refrigerant gramen, hordeum, malus, atriplex, roſa, viola. Secundo cucurbita cucumer, endiuia, ſolanum hortenſe, lactuca, lens paluſtris, plantago. Tertiò, nenuphar, hyoſciamus, ſemperuiua. Quartò, mandragora, opium, cicuta. Ne verò nimius ſim in exemplis adducendis de alijs qualitatibus ſubticeo, cùm facilè ſit ex dictis, quænam medicamenta humectant vel ſiccant, primo aut ſecundo receſſu, vel tertio aut quarto dignoſcere. Vix tamen vlla ex ſe quarto gradu ſiccare dicuntur, nam quæ ſummè ſiccant, ad humidi radicalis vſque diſſipationem, id agunt potius adiuncta caliditate, quam ſiccitate

natiua

natiua & peculiari. Quod dixi de ſimplicibus medicamentis, idem de compoſitis iudicandum, quæ prout nos obſcuré, vel manifeſtè, vel vehementer, vel ſummè nos afficiunt calida ſunt, vel frigida, vel humida aut ſicca, gradu primo, ſecundo, tertio, aut quarto.

Cuiuſque verò gradus cum ſit manifeſta quædam latitudo, tres conſtituuntur partes, principium, medium & finis. Quædam enim dicuntur calida, aut frigida in principio ſecundi gradus: quæ ſcilicet parum deſciſcunt à primo, alia in medio ſecundi, vt quæ manifeſtè talia ſunt, alia in fine eiuſdem gradus ſecundi, vt quæ prope accedunt ad principium tertij gradus. Atque hæc conformitas finis cuiuſque gradus cum principio ſequentis efficit, vt quædam dicuntur à nonnullis calida aut frigida ſecundo gradu, ab alijs tertio, perinde ac finis hyemis affinis eſt principio veris, & huius finis principio æſtatis. Graduum partes.

Qualitates medicamentorum ſecundæ ſeu materiales à primis, vt ſint, & vires ſuas magis aut minus exerant dependent; Nam aperientia, attenuantia ac incidentia pro ratione caloris adiuncti vel moderatè, vel validè aut validiùs agunt, incraſſantia ſimiliter pro comite frigiditate parum aut multum incraſſant & obſtruunt. Gradus ſecun. qualit.

Cum autem ſecundarum qualitatum ſicut & primarum diſperſit agendi virtus, quædam enim obſcurè, alia manifeſtè, nonnulla potenter, & alia potentius agunt, in quatuor claſſes diſtinguuntur, nam quæ aperiunt, incidunt ac tenuant vel occludunt, emolliunt vel obdurant, relaxant vel conſtringunt, rarefaciunt vel denſant, exaſperant vel læuigant, diſſoluunt vel repellunt, hos ſanè effectus primo gradu, aut 2. aut 3. aut 4. promere dicuntur: Nam exempli loco, aqua ſimplex aſtringens & repercuſſiuum, quæ ordine primo repellit & denſat, ſuccus plantaginis ſecundo, ſuccus mirthi tertio, ſucci rhois obſoniorum, ſorbarum, meſpillorum & prunellorum immaturorum quarto. Claſſes 4. ſecund qualitat.

De compoſitis medicamentis eadem lex ſtatuitur, quæ ſi nolit quis ex guſtu explorare & dignoſcere ex mixtorum ſibi cognitorum concurſu & congerie facilè iudicabit. Nam eorum virtus vel eſt ignaua vel ſumma, & ſic primo aut quarto gradu ſeſe promit; vel medio modo, & ſic ſecundo aut tertio: hoc quidem ſi propius ad quartum, illo ſi ad primum accedat. Notandum tamen aquam non nihil de ſua conditione ſimplicibus ei admixtis & incoctis impertiri maximè ſi ipſius non exigua quantitas poſt coctionem relinquatur; calefacientium enim & deſſiccantium vim obtundit, refrigerantium auget, fouet, aut certè nuſquam infringit. Gradus medic. cōpoſ.

Quærunt nonnulli cur medicamenta quædam quarto gradu calida, eſculenta ſunt & amica, vt piper & allium, & nonnulla frigida tertio tantum receſſu interficiant, vt hyoſciamus & ſemperuiua: Reſpondendum, calida amiciora nobis, vita enim in calore conſiſtit, & Quæſtio. Solutio.

præterea hyoſciamus, papauer, mandragora, non tàm primis qualitatibus agunt, nempe frigore, quàm ſecundis, narcotica ſcilicet virtute; qua vitæ principia læduntur.

Sic breuiter ſatis & facilè videor graduum medicamentorum doctrinam peregiſſe, quàm Alchindus adeo prolixè & obſcurè, vt tædium lectoribus adferat, & ferè nauſeam inferat.

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM, LIBER SECVNDVS, IN QVO DE MEDICAMENTORVM præparatione agitur.

CAPVT I.

Medicamentis omnibus, vt alimentis, aliquam præparationem deberi.

NOn modò medicamen compoſitum antequam ex multis arte & induſtria ſimul vnitis emergat, varia præparatione eget, ſed etiam quod ſua ſponte & naturaliter tale eſt, ac ſimplex, ad vſus humanos vix refertur, apparatu quodam non immutatum. Alimenta etiam quibus veſcimur, ſi aſſatione, aut elixatione; aut alia præparatione conueniēti careant, belluarum magis quàm hominum videntur eſſe. Boum ſiquidem eſt & iumentorum fœno veſci & eruo, naturæ ſolius opera paratis; quęque ſimul & creat, & apparat maris inſecta piſciculis, & piſcibus piſciculos. At homini quaſi ingrata tellus & malè feriata, neque vinum, neque panem porrigit, ſed meſſoribus tantùm poſt indefeſſos labores & expectationem longam, triticum pollicetur, quo ſolo multa cœli volatilia, quadrupedaque nutriuntur optimè: Homo verò nequaquam, niſi ex eo, aqua & fermento conficiat panem. Homini enim non ſufficit idem cibus ac potus, ait ſummus Dictator, qui boui ac equo, & omnibus alijs, veluti ſunt ex terra naſcentia, fructus, herbæ & fœnum ex quibus aluntur & viuunt. Nam differt corpus à corpore, natura à natura, alimentum ab alimento, inquit idem. Non enim omni animantium generi, eadem aut non conferunt, aut commoda ſunt, ſed ſunt alia aliis magis conuenientia. *lib. de veter. medic.* *lib. de flatib.* Medici panificium docuerunt.

Quæ verò nunc inuenta ſunt edulia, multa arte ſunt à Medicis ex-

cogitata, qui ex tritico cortice purgato molito, cribato, ſubacto & cocto panem conficere docuerunt.

Si igitur eſculenta, potulentaque hominis temperamento familiaria, præparatione quadam, vt aſſumantur, egent: multo magis medicamenta ſimplicia: De compoſitis enim dubium non eſt, cùm talia eſſe non queant, niſi arte priùs & præparatione multa condita fuerint ac concinnata.

Actua. c.7.l.3. Inter ſimplicia autem quod catharticum appellatur, naturę noſtræ qualitatem aduerſam habet, ac pene deleteriam, qua ratione tale eſt, & vincere, non vinci natum habetque medicamentum omne purgans quidpiam ipſi ventriculo & præcipuè ſtomacho infenſum & ingratum. Proinde vt noxia vis ab eo remoueatur, aut gratia quædam ipſi concilietur, præparatione & correctione priuſquam exhibeatur, eget, vt eius actio ſit melior, & ægro ipſi minùs moleſta. Nihil enim à natura gignitur, quod in hominis menſam trahi debeat citra quamdam præparationem.

Præparantur autem medicamẽta, vt vſui & compoſitioni reddantur commodiora: Ea enim vel gratiora, vel validiora, vel ſalubriora, vel magis miſcibilia, vt loquitur Syluius, efficit præparatio. Sic vtimur radicibus & folijs lotis & coctis, non crudis; vt etiam pulueribus, infuſionibus, ſuccis, aquis ſtillatitiis, liquoribus, decoctis, non plantis integris. Sic medicamenti facultatẽ vnã noxiã tollimus. vt cùm viperæ virgis cæſæ, ac capite ac cauda abſciſſis, minùs venenatæ redduntur: vel deſideratam detegimus, vt cùm ſanguis hirci ad comminuendum calculum redditur efficacior, ſi prius ſaxifragis & lithoſpermo educatus fuerit: vel nouam acquirimus, vt cùm capram aut aſinam ſcammonio, eſula, aut alijs purgantibus herbis alimus, vt lac purgatoriam facultatem nanciſcatur.

De præparationum differentijs.

CAPVT. II.

OMNIS medicamentorum præparatio generaliter fit tribus modis additione, detractione, & immutatione. Additione præparatur agaricus cum zinzibere & vino: coriandrum cum aceto: caro viperarum præmiſſis flagris cum pane & aniſo. Detractione præparantur cantharides abſciſſis pedibus & alis: hordeum detractis glumis & cortice: amygdalæ dum mundãtur: radices dum lauantur, purgantur, & illarum meditullia neruea eximuntur. Immutatione cùm artificioſa quadam induſtria ipſum medicamentum ſic paratur, vt vis eius noxia ab eo remoueatur, vel melius ipſum aut ad vtendum, aut ad componendum efficiatur. Indiget verò ſæpe artificioſa iſta prçparatio alijs duobus modis, adiectione ſcilicet eorum quæ proſunt, & eorum detractione quæ obſunt. *Preparationes tantùm tres generales.*

Sic additur coſtoreum & crocus opio, vt illius malefica vis emendetur: ſic cyaneus lapis vritur, vt illius pereat purgatoria facultas, antequam abeat in confectionem Kermeticam.

Quatuor præparationes ſecundum Meſuem.

Præparationis autem medicamentorum artificioſæ quatuor modi magis particulares à Meſue traduntur, coctio nimirũ, lotio, infuſio, & tritura; præter quos alij plures traduntur à Medicis recentioribus, qui Pharmacopœam excoluerunt, vt lotio. purgatio, infuſio, humectatio, maceratio, diſſolutio, clarificatio, emollitio, colatio, extractio, ſolutio, digeſtio, fermentatio, tritura, pulueriſatio, confricatio, raſio, limatura, fiſſio, coctio, calefactio, vſtio, frixio, aſſatio, liquatio, putrefactio, inſolatio, extinctio, refrigeratio, deſpumatio, exſiccatio, induratio, deſtillatio, digeſtio, mixtio, fartura, extractio, conſeruatio, duratio. Generaliter tamen humectatio, maceratio, diſſolutio, emollitio, & quæ aqua vel humido quodam emolliuntur, ſub infuſione ſolent comprehendi; pulueriſatio, raſio, & quæ attritu læuigantur ſub tritura; calefactio, vſtio, frixio, & quæ igne aut calore parantur ſub coctione: ſicque infiniti pene præparationum modi ad aliquot ſumma genera faciliùs reducuntur.

Spagyricis frequẽtes ſunt iſti preparationũ modi, calcinatio, digeſtio, fermẽtatio, deſtillatio, circulatio, ſublimatio, fixatio. Ad deſtillationẽ pertinẽt exaltatio, exhalatio, circulatio, cohobatio, rectificatio.

Cohobatio quid.

Cohobationẽ vocant deſtillationẽ iteratam, qua liquor deſtillatus denuò affunditur ad ſuum caput mortuum, & rurſus deſtillatur.

Verùm relictis preparationibus chymicis, quas ſæpè præſtat ſcire quàm experiri, medicamentorum ſolitos apparatus & principum medicorum ſalutaria remedia perſequamur, quibus ſecurè, ac ſine metu periculi, quiuis ad morborum depulſionem & ſanitatis tutelam vti poſſit: cuiuſmodi ſunt ea quę à Pharmacopœis quotidie palam ac coram omnium oculis parantur: atque vel in rem pręſentem, vel ad multum tempus in officinis conſeruantur. Ex his enim pro rei exigentis neceſſitate, modò hęc, modò illa ſeligit Medicus; & quantum & quale huic vel illi morbo conueniat abigendo, pręſcribit. Non verò parat neque prębet, ſed fidus Pharmacopœus, qui propterea Medici manus vocatur. Sic enim tutiùs eſt ſanitatem & vitam duobus cõmittere, quàm vni, qui dum ſolus medicamenta præſcribit, parat & prębet, vt ius habet vitę & necis, ſic impunè ſępè occidit. Quod cùm ſit impium, inſtituendus eſt Pharmacopœus, qui ſolito more medicamina paret, & ad futuros vſus conſeruet.

Quæ potiſſimum medicamenta probanda.

Pharmacopœus Medici manus.

Chymica remedia nõ negligẽda.

Nolo tamen omnia Chymicorum remedia à Pharmacopolio ablegare: Multa enim ſunt eximię virtutis ad plures affectus contumaces ſoluendos, ſed quibus docti tantùm debeant vti, non ignari circulatores & agyrtæ vafri, qui vix norunt antimonium calcinare & vitratum efficere, quin Galeno & Gebro doctiores ſe profiteantur.

Qui debeãt vti Chymicis remediis.

Ad rem igitur reuerſus, varias eſſe dico medicamentorum pręparationes; quas vt ordine perſequar, initium ſumam à lotione: mox de his acturus, quæ interdum cum aqua etiam ſimplici fiunt ſępe cũ medicamentaria vel alio ſucco aut liquore: Tum eos apparatus oſtẽdam, qui ictu, aut attritu & confricatione perficiuntur. Quartò quos calor abſoluit explicabo, quibus eos adiiciam, qui mixto modo peraguntur.

Lotio. Infuſio. Trituratio.

De lotione. CAP. III.

LOTIO medicamentorum vltimus eſt præparationis modus Syluio, quibuſdam medius; nobis verò primus, quòd plura medicamenta priuſquam vſui noſtro inſeruiant, ante omnem pręparationem debeant primò lauari, licet quædam non niſi vſta, aut trita, vel pinſita abluantur.

Primus præparationis modus, & med.

Eſt autem lotio medicamentorum duplex, vna ſuperficiaria tantùm, quę ſordes in ſuperficie radicibus herbarum & aliorum medicamentorum ſimplicium inhærentes detrahit: Eſtque communis etiam cæteris rebus, quæ luto, aut alijs inquinamentis conſpurcatæ abluuntur. Altera verò magis intima, quę ſcilicet fit foris & intrò, & per totam rei abluendæ ſubſtantiam; Fitque ea medicamentorum præparatio in aqua vel alio liquore ad noxiam quamdam qualitatẽ remouendam, vel vtilem aliquam introducendam, prout morbus, vel ægri natura, vel occaſio poſtulat,

Lotio duplex. Lotio quid

Res autem abluenda vel dura eſt, ſolida, & lapidoſa, qualis eſt teſtarum, oſſium, lapidum, ſuccorum concretorum, lacrymarum ſiccarum, & metallorum; vel per ſe liquida, vt terebinthina, vt oleum; aut facilè liquabilis, vt cera, pix, reſina, butyrum; aut diſſolubilis, vt calx, bolus armena, lythargirium.

Quæ dura ſunt & ſolida, antè lotionem tenuiſſimè pulueriſanda ſunt; aut vrenda, deinde terenda, ſi citra vſtionem teri non queant, vt ebur, aut cornu: ſicque humor aut liquor partem quamlibet attingit, abluit & purgat.

Quæ facilè liquantur, vt cera, priùs calfacienda ſunt, vt liquata faciliùs cedant, & permeabilia fiant. Si per ſe promptè diſſoluuntur, aqua vel ſucco quodam perfundenda ſunt, deinde lauanda. Si per ſe liquida ſunt, talia ſunt abluenda, qualia ipſa ſunt.

Liquor autem in quo fit lotio, aut aqua pura eſt, vt fontana vel pluuialis; aut medicamentoſa, qualis ſulphurea, marina, bituminoſa, vel alius humor, vt lac, vinum, acetum, ſuccus plantarum, aquæ ſtillatitiæ, & decocta ſimplicium medicaminum. Eſt verò lotio vel multa & fortis, vel pauca & leuis, vel mediocris. Res enim quæ lauantur ad ſordium detractionem, vel fortiter vel leuiter ablui poſtulãt, toties aqua mutata, donec pura remaneat, & omnis impuritas fue-

In quibus liquoribus fiat lotio.

rit ſegregata & eiecta.

Quæ verò medicamentoſo liquore lauantur, ea in ipſo per noctē aut horas aliquot reſidere debent, vt ex liquore maiorem vim attrahant, aut malignam à ſe qualitatem magis abijciant. Abuſiuè tamē lotio dicitur Syluio, cùm ſit potiùs infuſio, aut maceratio, vel vt ipſe loquitur, imbutio. Liquor enim medicamento facultates vel non, vel rarò adfert, ſæpius aufert, vt in infuſo rheo videmus, cuius vis purgatrix in ſucco, aut liquore remanet.

Imbutio quid.

Medicamenta autem non tam lauantur, vt eorum facultas aboleatur, quàm vt augeatur. Sic aloë lauatur, Meſuei iudicio, cum aqua ſpecierum aromaticarum, vt magis roboret; & aliquando cū decocto purgante, vt aluum magis ſubducat. Non tamen ſemper lauatur, vt eius purgatrix facultas intendatur, ſed calor illius obtundatur, vt cùm aqua endiuiæ, vel cichorij, aut ſimili abluitur, ne iecur illius vſu nimium exæſtuat; frequentiùs autem nutritur, quàm lauatur.

Quid efficiat ablutio. *Aloë cur abluitur.*

Itaque lotio, medicamentis vel adfert, vel aufert, efficitque non modò, vt ſordes detergeantur, ſed vt acrimonia quorumdam hebeſcat, malignitas pereat, violētia obtundatur, & fœliciùs aſſumantur vel admoueantur.

Metallica vt commodè lauentur, debent tenuiſſimè leuigari, deinde in aquam puram, aut aliam medicamentoſam immiſſa, totum diem in feruido ſole rudicula commoueri, & per noctem reſidere: Manè verò aqua effunditur, & alia denuo affunditur, atque ſimul omnia, vt priùs agitantur, donec aqua tandem effuſa pura remaneat ac limpida: hocque pacto mordacitatem & acrimoniam, ſi quæ ſit, deponunt. Pompholix enim ſic lota, mordacitatis omnis eſt expers, atque ob id ea vtimur ad tenues & acres fluxiones oculorum, ait Galenus [a] Idem ſentiendum de calcitide, miſy & pluribus alijs metallis, quæ vſta & lota acredinem multùm remittunt, vt pluribus docet idem 4. compoſ. med. gener. cap. 2.

Metallica vt abluenda. *Tutiæ lotio.*

a cap. 2. lib. 4. de cōp. med. local.

Veteres cadmiam vſtam lacte aſinino mitigabant: Secundó & tertió vrebant & extinguebant, Tùm in mortario diutiſſimè aqua effuſa ducebant: ſiccatam rurſus bis aut ter in mortario cū aqua ducebant: Tandem ſiccabant, & ad vlcera oculorum ſiccanda, & arcendas fluxiones ſeruabant.

Cadmiæ lotio & præparatio. *Vlceribus oculorum cadmia lota conuenientiſſima.*

Ceruſa ſæpè in lacte lauatur, nonnunquam in aqua pluuia; & aliquando in ſtillatitia pro vario Medici ſcopo.

Ceruſæ lotio.

Vulgus Pharmacopœorum chalybis ſcobem in aceto lauat, Arabum conſilio, deinde ſiccat in latere calido, vel feruente ſole; ſiccam rurſus ex aceto terit, ſiccat vt ante: idque ſepties repetit. Iſte tamen apparatus ſimplex non eſt lotio, ſed multiplex præparationis modus. Laborioſiùs adhuc à Chymicis præparatur limatura ferri, quo ſuum Crocum martis efficiunt, de quo alibi diſſerimus;

Chalibis lotio vulgaris. *lib. 3. offic. pharmac.*

Plumbum dicitur ablui quando aquâ pluuiâ in mortario plumbeo tamdiu piſtillo plumbeo agitatur, ac ducitur donec aqua inſtar limi cuiuſdam nigricantis craſſeſcat: Tunc liueſcens ille liquor colatur, exſiccatur, in paſtillos formatur, & ſeruatur. Plumbi lotio.

Adipes & medulæ liquantur, deinde percolantur, vt eximantur fibræ, venulæ & membranæ: Tum in aqua ſuccuſſantur, quæ poſtea effunditur, & rurſus alia affunditur donec pura remaneat. Adipum & medullarum ablutio.

Iecoris lupi præparatio, illius lotio eſt & exſiccatio: Lauatur vino odorato ſimplici: ſępe & eo in quo abſynthium fuerit incoctũ. Probè lotum exſiccatur in clybano, deinde cum abſynthio ſicco aut menta reconditur in loco ſicco. Iecoris lupi præpaparatio.

A quibuſdam commendatur ad hepatis atoniam & imbecillitatem, illius tamen ſaporis & odoris inſuauitas ita diſplicet, vt apud me vix commendetur, ſed omnino reijciatur.

Eodem modo lauatur & ſeruatur inteſtinum lupi, ſed in aëre tantùm aquilonio exſiccatur. Laudatur à quibuſdam proprietate ſpeciali ad colicum dolorem, vt notauimus ſupra.

Oleum dum in aqua lauatur, non eſt multùm verberandum, ne aquæ adeò miſceatur, vt poſt ablutionem vix poſſit ab aqua ſeparari, ſed ita vt pauliſper quieſcere ſiueris, facilè queas innatans detrahere, ait Galenus. Olei lotio.

ca. 15. l. 2. Simp. Reſinæ, cera, pix liquantur primùm ad ignem, deinde in aquam puram fontis demerguntur, vbi permouentur & expurgantur, ex Gal. Reſinarũ & picis lotio.

c. 14. li. 1. Comp. Med. gẽ. c. 58. li. 9 de ſim. med. fa. ca. 3. lib. 6. Meth. Calx quoque licèt vehementer vrat, abluta tamen bis, terque, mordacitatis eſt expers, & neruo puncto exquiſitiſſimo ſenſu prædito ſalubriter admouetur. Meliùs nonnulli ſepties vel etiam pluries aqua noua abluunt, & poſtea cogunt in offas, quæ ſiccantur & ſeruantur. Calcis ablutio.

Minutiùs autem ſingulas cuiuſque medicamenti præparationes inueſtigare ſuperfluum, ac lectori oneroſum videretur: tum quia de his iam fuſiſſimè Syluius egit: tum quia in Officina noſtra multas multorum medicamentorum lotiones, aliaſque præparationes adiunximus, quæ compoſitiones in illa deſcriptas ingrediuntur.

De purgatione medicamentorum.

CAPVT. IV.

LOTIONE quidem ſordes permiſtæ medicamentis eluuntur, ſed pars illorum inutilis, aut ſuperflua, vel noxia non repurgatur. Millies enim elotum hordeum vix decorticatur; neque alia ſemina à ſuis glumis & inuolucris, nec fructus à cute accorticibus, aut nuces, à putaminibus, neque adipes à ſuis membranis ſola lotura repurgantur. Proinde cremor hordei, iuſſu Hippocratis, ab eo ipſo priùs mundato, ſeu cortice purgato elicitur. Et prudenter artis Pharmaceuticæ proceres ſemina quatuor frigida maiora in Catholici deſcriptione à ſuis ſquammis ſpolienda eſſe ſtatuunt.

In vniuerſum omnia pœne medicamenta plus minùs repurgantur detractione, quę non tam lotione fit, quàm ſectione, raſione, fractione, aut alia quadam artificioſa manus induſtria. Sic radicum cortex exterior abraditur, aut capillamenta præſcinduntur, aut meditullium eximitur. Aliquando tamen medicamenta non quidem à cortice purgantur, ſed cortex ab illorum partibus ſingulis tanquam ſuperfluis vel inutilibus. Ex cynamomo enim ſola cortex multùm expetitur, ex zinzibere radix, ex ſantalis, lignum; ex cannis, medulla; ex capillaribus folia, ex roſis flores, ex pipere ſemen. Reliquæ partes ferè inutiles cùm ſint, repurgantur, vel minus expetuntur.

Radicum purgatio.

Eam ob rationem medulla fiſtularis ſecernitur è canna & ſeminibus paſſulæ purgantur ab acinis, dactyli à nucleis, ex roſis eiicitur lanugo, ex colocynthide ſemẽ, ex multis ſeminibus cortex, ex multis fructibus nihil. Cortex namque citri, ſeu mali medici ſuccus, ſemen, odor, omnia vtilia.

Malum Medicum.

Nuces & amygdalæ cùm triplici induantur inuolucro, ter debent repurgari. Primùm ſiquidem corium aliis craſſius eximitur, dein nucamentum confringitur, tum quod proximè nucleum, tanquam amnios fœtum inuoluit; ſeiungitur.

Nucum & amylgadalarum pręparatio.

Debent verò in aqua calente macerari, & digitorum contrectatu confricari, vt faciliùs repurgentur: hordeum tamen vix exuitur poſt macerationem, niſi multo piſtilli attritu variè ductum fuerit ac commotum.

Adipum purgatio.

Adipes vt purgentur à membranis fruſtratim ſolent diuidi & cultello aut digitis ſeparari. Nonnunquam igne liquantur, & per linteum traiiciuntur, ſic enim pinguedo ſola facilè tranſmittitur, remanentibus in linteo pelliculis & membranis.

Metallorũ purgatio.

Metalla ſolent repurgari attritu, fuſione, & aliis præparationibus,

deloqui-

de quibus poſteà fuſiùs agemus. Quibuſdam verò maior purgatio debetur, alijs minima, quib⁹ ſcilicet rei inutilis eſt perpuſilla portio.

De infuſione CAPVT V.

INFVSIO eſt præparatio medicamentorum, qua in humore aliquo noſtræ intentioni conueniente, medicamenta minutim inciſa, aut trita infunduntur; idque per horam tantùm, aut plures, vel dies, vel etiam hebdomadas, pro varia medicamenti natura, & Medicorum ſcopis. Quæ enim duram habent ſubſtantiam, compactam, & qualitatem firmiter ſubſtantiæ inhærentem, diutiùs terenda & infundenda ſunt: Quæ raram & imbecillem, minùs. Infuſionis vſus.

Infuſionis autem tres potiſſimum vſus traduntur; vt malefica vis medicamentorum emendetur, aut penitus abſumatur; vt bona melior reddatur; vel vt eorum qualitas in humorem aut ſuccum vtendum transferatur. Turpheti præparatio

Infunditur turpethum in lacte recens mulcto, deinde ſiccatur, vt minùs ventrem, dum aſſumitur, torminibus exerceat. Mezereon & laureola, quibus conueniunt, antequam dentur, in vino albo ſolent infundi, dein ſiccari, vt eorum vis nimis effrena magis hebeſcat. Mezerei & Laureolæ apparatus.

Radices quinque aperientes in aceto ſæpe macerantur, vt viſcidam pituitam magis incidant, & viam excernendo lotio dicatam citiùs diducant. Semen vrticæ infuſum in decocto tragacanthi, & aſſumptum ad vitia thoracis (tuſſiculoſis enim & aſthmaticis prodeſt) guttur, & alias partes quas permaneat, vrere deſinit. Vrticæ ſemen quib⁹ conueniat.

Maximè verò purgantia medicamenta & aromata infundũtur in vino aut aqua ſimplici, vel in decocto cõueniẽte, aut aqua ſtillatitia, vel ſucco ex plantis extracto, pro variis medicorum ſcopis, vt qualitates proprias amittant, & in ſuccum aut liquorem tranſmittant. Sic rheum, agaricus, & radix Mechoacana ſolent infundi, non modò, vt illorum virtus in liquorem idoneum abeat, ſed vt melior reddatur. Catharticorum infuſio.

Ex vino ſimplici componitur hypocraticum, relictis in illo per infuſionem cynamomi viribus, ac diſſoluto zucch[sic] zuccharo. Sæpè tamen cautè aliquid ex zinzibere permiſcetur à Pharmacopolis, vt bibulorum palato magis arrideat. Vinum hypocraticũ.

Infunduntur in aceto, & interdum in vino gummi ammoniacum, galbanum, opoponax & ſagapenum, antequã vel accedant ad mixturam emplaſtri de mucaginibus, vel diſſoluantur ad alios vſus. Gummorũ infuſio.

Flores nymphcæ, roſarum, & violarum infunduntur in aqua ſimplici calente, & inde colatura facta, & addito ſaccharo, ſirupi coquendo conficiantur. Florum infuſio.

De humectatione, aliiſque infuſionum differentiis.

CAPVT. VI.

AD infuſionem reduci ſolent humectatio, maceratio, infectio, ſeu tinctura: Ad humectationem immerſio & irrigatio, ſeu inſperſio. His enim modis humeſcunt medicamenta aceto, lacte, aut aqua, vel alio humore inſuccata, vt commodiùs & fœliciùs in compoſitionem & vſum veniant.

Quæ medicamenta egeant humectatione

Vtilis eſt humectatio ad exotica medicamenta, quæ ad nos è longioribus plagis aduecta, ſicciora ſunt, & minùs ſucculenta: Proinde natiuam humiditatem reſarcimus vel fouemus immerſione leui, vel irrigatione: Sæpe etiam ſola repoſitione & aſſeruatione in vdo loco vt cum caſſia in cella vinaria aſſeruatur, vel theriaca in pyxide plumbea reponitur, ne vis illorum tam citò exhalet.

Aromatum humectatio

Aromata etiam multa, vt caryophylli, ambra, moſchus ſolẽt humectari, ſi terẽda ſint, ne ſubtiliores partes ac magis odoratæ diſſipẽtur.

Vtiliſſima verò eſt humectatio ad condiendos fructus, atque à corticibus repurgandos. Amygdalæ enim ſiccæ, vt facilè exuantur, aqua tepente prius humectandæ ſunt. Et nuclei pinei, & nuces virides, ante condituram pluries in aqua ſunt infundendę, humectandę & macerandę, vt illarum acrimonia & amaritudo retundatur. Miteſcunt enim omnia, quæ inſignem habent qualitatem, ſi in aquam, aut alium liquorem ſæpe immergantur.

Caphura, colocynthis euphorbium, & alia pleraque pulueranda, ante trituram pauco oleo amygdalino aut alio humectantur, vt cõminuantur facilius, & eorum vis difficilius expiret.

Ad humectationem reducitur irrigatio, quæ velut parua quædam humectatio eſt. Quæ enim improbantur, vt ſicciora, leui aſpergine humeſcunt, & vſui ſunt aptiora.

De Nutritione. CAPVT VII.

VIX probabili ratione medicamenta dicuntur nutriri, niſi quatenus mutua appoſitione duorum vel trium, aut plurium medicamentum aliquod accretionem capeſſit, quam vulgus Pharmacopœorum nutritionem vocitat. Fortaſſis etiam id nominis inditum eſt, quia medicamenti miſcendi, vt nutrimẽti nutriendi fieri debeat alteratio.

Nutritio humectationi affinis

Eſt autem nutritio humectationi non multum diſſimilis: In vtraque enim humor aliquis, aut ſuccus neceſſario permiſcetur, ſed qui copioſus eſt in humectatione, in nutritione paucus, in qua non affatim, vt in illa, ſed paulatim ac ſubinde affunditur.

Nam quod ſemel humore pauco irrigatum eſt, illicò ſiccatur Sole, aut igne, de in adhuc humectatur, atque ter, quater, aut quinquies iterum irrigatur. Quemadmodum Sarcocolla lacte mulieris, aut aſinæ nutritur, ſed pauco: copioſiore enim lactis copia macerata liquatur, aceſcitque lac ante ſarcocollæ deſiccationem. Sarcocollæ nutritio.

Spagyrici ſolent metallica humore cognato certo modo apparato nutrire, vt faciliùs liqueſcant, aut diluantur; vel ſucco velut nutrita & aucta tumeſcant.

Ad confectionem vnguenti crudi, ſeu de lithargyro, quod paratur ex parte vna lithargyri, quatuor olei, & aceti quinque, tandiu terendo nutritur his ſuccis lithargyrus, vt in vnguenti conſiſtentiam abſque ignis ope, & ceræ mixtura coeat. Vnguētum crudū quib. conſtet.

Radices multæ nonnunquam vino, interdum aceto irrigantur, vt turgeant, quemadmodum & myrobalani lacte nutriuntur aliquando, vel alio liquore pro vario Medicorum propoſito. Mirobalanorum nutritio.

Aloë nonnunqaam nutritur decocto aromatum, aut alio liquore idoneo pro Medici ſcopo: Sępiſſimè verò ſuccis herbarum, foliorum & florum, vt roſarum vel rubrarum ad robur, vel pallidarum ad purgatricem eius vim augendam: aliquando in ſucco endiuiæ ad calorem ipſius mitigandum. Diſſoluitur autem primum in ſuccorum ipſorum aliquo, deinde exſiccatur: teritur rurſus, eademque ſucci eiuſdem portione diluitur, agitatur, nutritur, & denuò exſiccatur, atque hoc toties iteratur, donec ſucci aut liquoris expetitam quantitatem aloë ebiberit.

De maceratione, infectione & digeſtione.

CAP. VIII.

MACERATIO humectationi tàm ſinitima eſt, vt pro vno eodemque præparationis modo vſurpentur. Ad eoſdem enim vſus, & eodem artificio medicamenta infunduntur, humectantur, & macerantur: longiori tamen ſpatio temporis eſt opus ad macerationem; flores enim populi & ſemen abietis, Galeni conſilio, macerantur oleo, ſæpè tres, aut quatuor, vel plures etiam menſes: poſteà oleum exprimitur, ad omnem laſſitudinem ſoluendam aptiſſimum. *c.14.li.2.de ſanit.tuē.* Oleum acopum.

Zinbiber, radices duriores, amygdalæ virides & duri fructus antè conditurам tanto tempore macerantur donec molleſcant, vel inutilem aut ingratam qualitatem amittant.

In ſyrupo de papauere ſimplici macerantur capita papaueris in aqua diem integrum aut alterum, & ſępè triduum, donec tenereſcant, & illorum qualitas ad aquam tranſmittatur. Syrupus de papauere.

Lignum pali ſancti, & illa radix peregrina quam Orientales Indi Gaiacum.

Radix Chinæ.

Lampatam vocant,ſuas qualitates vix ſuggerunt,niſi longa maceratione priùs maduerint ante concoctionem.

Idem fit in cæteris lignis & radicibus,quæ diutiſſimè macerantur in apto liquore, vt vires eorum, qualeſcunque ſint, in decoctum aut aquam tranſmittantur.

Dactyli tres dies integros aceto macerantur,Meſuei decreto,antequam ad Diaphœnici mixturam trahantur. Macerantur quoque tamarindi & mirobalani in ſero lactis capræ, aut aqua,vel ſucco cõueniente, ne lædant ſtomachum,ait Meſue,& nocumentum emendetur.

Infectio ſeu tinctura.

Affinis quoque eſt infuſioni,humectationi,& macerationi tinctura ſeu infectio : quæ enim inficiuntur, debent in ſuccum quemdam immergi. Non tamen ſemper medicamentum immergitur,vt colorem ſolùm acquirat, ſed etiam qualitatem præſtantiorem, vt cùm ſericum crudum ſucco cocci baphicæ tingitur,antequam confectionem Alxermes ingrediatur, vt vim magis cardiacam nanciſcatur, coloremque magis rubellum, imò totum ipſum quod habet laudabile, ab eo ſucco muttuatur.

Digeſtio.

Ad macerationem adhuc digeſtio reduci poteſt, per quam res digerenda vaſe, tanquam ventriculo includitur, & maceratur,eiuſque pars minùs & tractabilis, & mitis edomatur digerendo, & mitior euadit, atque operibus aptior, ſuperaddito, vino, vel aceto, vel oleo, aut ſucco conueniente. Latiùs tamen patet Chymicis digeſtio, ſub qua rectificationem, inſolationem, & nutritionem aliquando complectuntur.

De tritura. CAP. IX.

CVM medicamenta per ſe dura & ſolida aſſumi, vel cõuenienter adhiberi non queant, à Pharmacopœis tanta induſtria ſolent præparari & immutari,vt eorũ vſus ſit poſtea facilis & ſalutaris. Ea enim ipſa percuſſu vel friatu comminuunt, & in puluerem reducunt,aut tenuiorem, aut craſſiorem, pro vario Medicorum propoſito.

Tres ſcopi triturationis.

Sunt autem tres præcipui terendorum medicamentorum ſcopi, vt alijs nempe medicamentis exactè commiſceantur, vel vt ipſis noua facultas conquiratur, vel vt malefica corrigatur.

Terẽdi modus varius.

Modus vero terendi plurimùm varius;multa namque in mortario lapideo,vt marmoreo; alia metallico, vt ferreo, æneo, plumbeo, & aliquãdo vitreo:alia in ligneo,vt buxeo, cum piſtillo,ſimili ferè materia concinato,teruntur. Piſtillus ſiquidem ferreus mortario ferreo aptior eſt, ligneus ligneo, plumbeus plumbeo, vitreus vitreo.

Nonnulla minimè poſſunt ita exactè puluerari percuſſu, atque friatu, qui fit ſuper lapidem planum, ac marmoreum vel

potius porphyrium, cui piſtilli loco apponitur parua mola marmorea, quæ manu concepta, hac illac circumducitur, vt nihil intactum ex medicamento terendo relinquatur. Hocque modo gēmæ, & lapides pretioſi ſolent læuigari, donec amplius nulla digitis inæqualitas percipiatur. Sic læuigatum puluerem vulgus porphyratum vocitat; quo modo ſolent ea medicamenta attenuari, quæ vel tabellas cordiales, vel vnguenta ophtalmica ingrediuntur.

Gemmæ autem in mortario porphyrio teri debent, non in marmoreo, quod atterunt ſæpè ac permeant nonnulla mineralia, vt potè duriora, ſicque nonnihil interdum ex ipſo marmore referunt; Cadit namque mollius duriori, imbecillius validiori. Gemmarũ tritura.

Quædam molis verſatilibus colliduntur ſeu moluntur, perinde ac triticum aut hordeum in piſtino. Sic enim magna ſeminum duriorum quantitas facilè & pauco tempore colliditur, & in pollinem abit. Quæ multam triturã deſiderant.

Pauca autem debet eſſe tuſio eorum medicamentorum, quæ ad coctionem tantùm apparamus, atque eorum quæ raram habent texturam, & virtutem facilè diſſipabilem, quæ nimirum multa tritura exoluuntur promptè, cuiuſmodi ſunt flores pene omnes.

Multam verò trituram patiuntur medicamenta dura, craſſa, ſolida, neruoſa, & fractu contumacia, quæque maligna qualitate participant, vt colocynthis, quæ cùm læuiter trita ſumitur, eius portio craſſior gyris inteſtinorum inhærens, partem eam exulcerat, ac dyſenteriam mouet.

Quæ mediocri ſubſtantia conſtant, vt aromata multa, moderatè terenda ſunt, ne tenuior eorum portio ac magis odorata exhalet, atque diſſipetur. Si quando tamen ad electuarij alicuius cōfectionem trahenda ſint, tunc tenuiſſimè læuiganda.

Quæ partes remotiſſimas petere volumus, in pollinem reducenda: ſi eadem in ventriculo, inteſtinis, & primis venis diutiùs immorari, nec promptè vaſorum ora ſubire cupimus, craſſiuſculè pulueranda, modò nulla ſint prædita maligna qualitate. Nonnulla quoque læuiſſimè terantur, vt citiùs id actu ſint, quod poteſtate eſſe dicuntur, hoc eſt, vt celeriùs ſuas vires exerant. Quæ tenuiſſimè læuiganda.

Radices & herbæ nunc teruntur virides, nunc ſiccæ, nunc crudæ, nunc coctæ in varios vſus. Semper verò mediocriter teruntur dum concoqui debent. Maior tamen tritura radicibus, quàm foliis ſemper debetur, fructibus minor; ſeminibus mediocris. Medio ſiquidem modo inter herbas & radices ſemina teri deſiderant.

Porrò multa vix poſſunt ſola in puluerem reduci, niſi quid admiſceatur, vt pomum colocynthidos, ſericum crudum, caphura, & alia multa, quæ terendo lateſcunt, ſi quid ex oleaginoſis non ſuperaddatur. Nonnunquam vino quædam irrorantur, vt etiam aquæ Colocynthis, caphura & ſericum quomodo facilè terenda.

tantillo, tum vt commodiùs teri poſſint, ac puluerari, tum vt fœliciùs intentioni noſtræ inſeruiant.

Partes animalium duriores, vt oſſa, cornua, & vngues: Si aſſatione, vel vſtione, vel alio modo torrida ſint, puluerantur faciliùs.

Malè ſericum aduritur, vt pulueretur.

Sunt qui ſericum crudum, lanam & pilos animalium ante trituram adurunt, ſed vires amittunt priores, & nouas conquirunt. Proinde minutim præſtat eadem ſecare, dein valenter terere, & in pulſuerem minutulum reducere.

Semina quædam oleoſa, vt quatuor frigida maiora, quia ſub ictu piſtilli percutiẽtis lateſcunt, ac pingueſcunt, minutim crebrò cultelli verberatu inciduntur, corticetamen antè ſpoliata.

Quæ piſtillo vix queũt puluerari.

Multa gummi, lacrymarum, & ſuccorum genera fibroſa, & velut coriacea, ac fractu & ſolutu contumaciſſima, atque per ſe ſicca minùs, quàm vt ſola puluerari queant, minutim inciduntur, dein cum aliis ſiccioribus teruntur. Tragacanthum, maſtiche, gummi Arabicum, thus, ſarcocolla, & ſucci qui lentum retinent humorem, non facilè tundendo puluerantur, niſi piſtillus velut friando per fundum ad latera mortarij ducatur, & in quibuſdam priùs affuſis aliquot aquæ guttis.

Quæ facilè ac citò læuigantur.

Quædam adeò ſunt friabilia, vt etiam digitis ſummis attrita citò læuigentur, vt amylum, agaricus albiſſimus, & multæ terrarum ſpecies, Alia & validè & diutiſſimè contundenda ac terenda antequam in vſum veniant, quæ ſcilicet craſſam, duram, ac compactam habẽt ſubſtantiam & virtutem profundam, ac validam, & ægrè vaneſcentem, vt metallica, ligna, oſſa, cornua: hæc enim omnia tundendo vix puluerantur.

In genere autem quæcumque validam concoctionem poſtulant, eadem & maiorem trituram: & quæ minus aut mediocriter coquenda minùs quoque vel mediocriter terenda.

Debet verò inter terendum corio quodam aut charta mortarium operiri, ne dum aromata aut gemmæ teruntur, pars ſubtilior exhalet, aut fragmenta foras euolent & pereant: vel dum euphorbium & veratrum puluerantur, tenue pollen nares aromatarii moleſtè feriat, & ſternutationem moueat importunam.

Is verò ſeruandus eſt ordo, inquit Syluius, in medicamentis puluerandis, vt primùm iniiciantur in mortarium craſſa, dura, lenta, dein minùs ſolida, tandem quæ piſtillo minùs reluctantur.

Puluis plũbi.

Plumbum ſic ex Fernelio pulueratur. In laminas tenellas primùm ducitur, quæ minutiſſimè conciſæ, aceto quàm acerrimo immerguntur, macerantúrque triduo, permutato quotidie, ſi videtur, aceto, poſtea exemptæ, & igni ſiccatæ citra vſtonẽ, in mortario laborioſè teruntur, ſic tandem in tenuiſſimum puluerem rediguntur, cuius vis eximia eſt ad maligna vlcera blandè corrigenda, expurganda & ad cicatricem perducenda.

cap. 16. lib. 16. method.

Facilè quoque pulueratur, ſi ipſius ſcobs ſuper Porphyrio diutiſſimè moluta cum aqua roſarum teratur: Sic namque in puluerem reducitur. Ex illius adhuc liquati lib.I, cui hydrargyri ℥III. ex arte permiſcebuntur fiet puluis plumbi.

De varijs trituræ ſpeciebus.

CAPVT X.

VT multiplex eſt materia terenda, ſic multiplex ac varius terendi modus, non ſolum enim medicamenta comminuuntur terendo, molendo, ducendo & friando, ſed etiam atterendo, confricando, ſecando, frangendo, radendo, limando: hinc trituræ multæ ſpecies conſtituuntur, quæ piſtillo quidem & mortario minimè peraguntur, ſed alijs inſtrumentis, vt cote, malleo, ſecuri, ſcalpro, lima: vnde attritio, confricatio, ſectio, fractio, raſio, limatio.

Plin. cap.7. lib.16. Attritio dicitur Syluio præparationis quidam modus, quo medicamenta nonnulla in cote medica, qualis ad nos Naxia ex Cypro inſula aduehitur, atteri ſolent, vt lapis Iudaicus, aut collyria in paſtillos formata & ſicca, quæ ad cotem cum aliquo humore idoneo, confricantur, vt materia hoc apparatu tenuior facta dolentem oculum cui adhibebitur, minimè lædat vel exaſperet. Galenus. Attritio.

cap. 4. lib.4. cōp.medic. local. Atteritur nōnunquam butyrum in mortario plumbeo, cum piſtillo materiæ ſimilis, donec ſimilem colorem acquirat, ad pruriginem, & cutaneos affectus miteſcendos; ſicque butyri qualitas non communicatur plūbo, ſed plumbi qualitas iſto attritu butyro permiſcetur. Idem ſentiendum de cæteris liquoribus aut ſuccis ſimiliter in ſimili materia attritis.

Confricatio leuis quædam eſt attritio, per quam res facilè puluerabiles, digitorum friatu, aut ſolidioris corporis confricatu citò læuigantur, vt amylum, aut ceruſa, quæ ſtatim vt confricantur, puluerantur: ſicque confricatio & attritio ſecundùm magis & minùs tantùm diſcrepare videntur. Cōfricatio.

Ex arboribus radices & ligna primùm ſerra aut ſecuri præſcinduntur, dein ad Pharmacopolium aduecta minutiùs ſecantur, vt in pyxidibus aut ſolio commodiùs queant aſſeruari; tandem minutuli fiunt pulueres vſibus noſtris inſeruiendi. Oſſa, vngulæ, cornua hiſdem ferramentis diuidi ſolent, vt fruſtulatim væneant: vſus tamen tempore, ſcalpro raſorio, & tuſione aſſueſcunt læuigari. Hic autem apparatus qui per ſectionem fit ab inſtituendo Pharmacopœo non parum remotus cenſetur, cùm potiùs ad medicamenti venditorem quàm emptorem ſpectet: Proximè tamen ad Sectio.

eum ſpectat ſubtilior illa ſectio, per quàm ſemina oleoſa, vt cucumeris, citrulæ, melonis, peponum, piſtaciorum & ſimilium, ſcalpro ſutorio, huc, illucve identidem inclinato, vel frequentiſſimo cultelli verberatu in tenuiſſimas partes inciduntur, pro Medici inſtituto.

Secantur craſſiuſculè forcipibus aut cultello radices multæ, caules, & folia plantarum, antequam terantur, vt elixentur ad medicinales vſus.

Fractio. Franguntur herbæ tenellæ, dum manibus præhenſæ intorquendo trahuntur: partes verò illarum ſicciores nonniſi extremis ad ſeſe adductis per medium quaſi crepitando abrumpuntur. Mineralia ſæpè caſu franguntur, ſæpiùs induſtrioſo percuſſu.

Fiſſio. Finduntur eo modo radices cultello, necnon caules multi, quo doliarij ſua vimina findunt. Craſſiora & duriora ligna interdum aſcia egent, interdum & cuneo ferreo, & malleo.

Raſio. Raduntur multæ radices tum ad corticem eximendam, tum ad inutilia expurganda. Ligna verò ſeu duriora, vt buxus, guaiacũ; ſeu minùs compacta, vt xylo aloë, ſantala, dentes apri, cornua cerui, vnicornis, & Rhinocerotis, vngulæ Alces, priapi animalium ſiccati, & pleraque alia, vt faciliùs poſteà pulverentur, vel coctione ſuas vires in humorem tranſmittant.

Rheum, agaricus, zinziber, nux moſchata & zuccharum ſæpè lamina ferrea, incurua, multis exaſperata foraminibus abraduntur: Nonnunquam & mala cytonia, vt ex his maior ſucci quantitas eliciatur, quàm ſi in mortario terantur, inquit Syluius.

Limatio. Limantur præſertim metalla, quæ raſione aut tuſione puluerari non queunt, diutiſſimè namque percuſſa, vel tudi aut piſtillo non cedunt, aut lateſcunt potiùs quàm læuigentur.

Aurum & argentum ideò limantur, vt illorum ſcobs minutula citra præparationem aliam exhibeatur. Chalybs, ferrum, æs plumbum ferè limantur, vt vrantur, atque poſteà teruntur, vt rei exigenti inſeruiant. Limantur & dentes, vel veriùs cornua elephanti, oſſa caluariæ humanæ, & quædam ligna perdura: ſic enim minutiùs quàm raſione diuiduntur: nam limaturæ ramentis ſunt tenuiores.

De

De Coctione.

CAP. XI.

VT medicamenta gratiora, ſalubriora & vſui ac compoſitioni magis idonea reddantur, ſolent concoctione conuenienti commutari; Eſt enim coctio [a] rei concoquendę alteratio vel commutatio.

Coctio quid.

Eius autem tres [b] conſtituuntur differentiæ, maturatio, elixatio, & aſſatio, Sed quia maturatio πέπανσις Græcis dicta, naturalis quędam eſt coctio, hîc omittitur, quoniam de artificiali tantùm agimus, ad quam elixatio, vſtio, calfactio, frixio, deſpumatio, & quę calore mutationem quamdam acquirunt, tanquam ad genus ſolent referri.

a Probl. 7. ſect. 12.
b cap. 3. 4. Met.

Pro rerum autem coquendarum ſubſtantia & viribus, fit coctio leuis, aut valida, aut medioris. Quędam enim leuem tantùm coctionem ſuſtinent, quorum ſcilicet virtus longiore coctione facilè reſoluitur; vel quia imbecilla eſt, aut in ſuperficie poſita, aut quia rara ſubſtantię textura conſtant, vt ſemina quędam, aromata multa, & flores pene omnes.

Alia longiorem coctionem deſiderant, vt quæ contrario modo affecta ſint, quorum nempe virtus non facilè reſoluitur; aut quia valida eſt, ac firma; aut quia in ſubſtantia craſſa ac denſa reſidet, aut quia in profundo eſt ſita: cuiuſmodi ſunt radices, ligna gummi, lapides, & acria, vt cepe & allium, quæ coctione miteſcunt. Quædam mediocrem coctionem patiuntur, quæ inter dicta extrema media ſunt, in ſubſtantia & viribus, vt ſantala omnia, iuiubæ, paſſulæ, tamarindi, molliuſculi fructus & ſemina multa.

Coctio autem quæ fit in humido à calore moderato, elixatio dicitur. At humidum illud, cui medicamenta incoquuntur, magna ex parte aqua eſt, eáque verè ſimplex, vt communis, vel medicamentoſa, & compoſita, ad quam reducuntur lixiuium, hydromel, lac, ſerum, vinum, acetum, ſucci plantarum, aquæ ſalſæ, vel ſulphureę, & liquor omnis in quo medicamenta excipiuntur, & incoquuntur.

Elixatio quid.

Eſt verò multiplex elixationis vſus; primò ſiquidem humorem medicamenti excrementium coquendo reſoluit; Vnde colocynthis & elleborus coquuntur, ne moleſtè ventrem perturbent, & torminibus exerceant. Contrarium tamen accidit his medicamentis, quæ leniendo & lubricando purgant, quæque cùm plena ſunt, eadem meliora, vt caſſia & tamarindi: Coctione namque deteriora fiunt, quia humiditas illorum natiua imminuitur, & vis purgatiua deperditur.

Multiplex elixationis vtilitas.

Secundo elixatio flatus craſſos & mordaces ad nauſeam

ventriculum laceſſentes, ab eodem medicamento diſſipat, vt in ſenna, polypodio, carthamo, ebulo.

Tertiò acrimoniam, violentiam & qualitatem vlcerantem frangit, vt de ſcammonio ſcribit Meſue, quod illius iuſſu, in malo auſtero, vt citonio, vel ſucco roſarum coquitur, & præſtantiùs redditur, vt omnia acria coctione fiunt meliora.

Quartò, vehementiorem medicamenti attractionem & maligniorem obtundit: proinde elleborum album, & medicamenta valentiora incoquimus, vt illorum violentia fracta maneat; ſicque omnia medicamenta redduntur beniguiora, dum in aqua vel ſuccis herbarum, ſeminum aut fructuum coquuntur.

Denique elixatio facultates medicamentorum diuerſas optimè permiſcet, vt ex his omnibus vna reſultet veluti concreta facultas: quæ ſi fuerit imbecilla in planta quadam, leuius coquenda eſt; ſi potentior ac validior, validius; eòque magis quò ſubſtantia illius craſſior, ſolidiorque fuerit. Idcircò primum ligna, dein radices, tertiò ſemina, poſteà lignorum cortices, tum fructus, poſtremò flores igne lento, tetri fumi experte concoquuntur, dum arida, duráque molleſcant, cætera contabeſcant, & in aquam aut liquorem ſuas vires deſerant.

Ordo coctionis medicamentorum.

Quomodo fiant apozemata.

Hic elixationis ordo ſemper tenendus in omni medicamentorum & maximè apozematum apparatu, quæ fiunt ex decocto radicum, foliorum, ſeminum & florum ſaccharo aut ſyrupis quibuſdam dulcorato.

Tempus coctionis.

Tempus autem coctionis, non vnâ horâ, aut aliquo temporis certo ſpatio, vt quidam arbitrantur, ſed vno artificis periti iudicio definitur. Quædam enim ad elixationem multùm temporis, alia parum exigunt.

De aſſatione & frixione.

CAPVT XII.

ASSATIO eſt medicamentorum cum ſucco tantùm proprio concoctio: Quo præparationis modo, carnes, radices & fructus ſine aliquo humore aduentitio coquuntur.

Ea autem aſſatio fit modis pluribus: Carnes enim veru transfixæ verſatili ad ignem coquuntur; vel catino figulino exceptæ in clybano; vel ſuprapoſitæ crati ſuppoſitis prunis ardentibus aſſantur. Radix quoque betæ nigræ ſub cineribus aſſatur, vt & caſtaneæ in pertuſa ſartagine: Sed hæc cuncta magis ad popinam quàm pharmaciam pertinere creduntur.

Beta Romana.

Aſſantur verò medicamenta multa, vt qualitatem inutilem deponant & retineant ſalutarem: alia vt fiant mitiora: nonnulla vt

faciliùs & citiùs puluerentur. Sic rheum aſſatur aliquando, vt minùs ſit purgatorium, & valentiùs aſtringat; quemadmodum & ſcylla, vt illius vehementia obtundatur, qua interanea lædit, ex Dioſcoride. Sic & cerebella paſſerum aſſantur, vt ſicciora ſint & magis puluerabilia, vt commodiùs his permiſceantur quæ venerem ſuſcitant. *Cerebella paſſerum venerem excitant.*

Multa quoque præparantur aſſando, vt copioſa & excrementitia illorum humiditas abſumatur. Dum verò ſuper tegulam ignitam, vel in furno, aut ſartagine aſſantur, cochleari, aut rudiculâ quadam ferreâ debent verſari, ne vrantur, atque amoueri antequã nigreſcant.

Hoc autem diſcrimine dirimuntur inter ſe aſſatio & frixio, quòd illa fiat cum ſucco proprio, hæc vero cum aduentitio, vt cum oleo, butyro, vino, aceto, aut alio ſucco vel liquore, quo modo multa alimenta friguntur, vt fabæ & cicera, tum vt ſuauiora ſint, tum vt flatum magis deponant, ex Galeno. *Frixio.*

cap.29. lib.2.de alimentis. Coriandrum frigitur, hoc eſt, præparatur cum aceto, vt illius qualitas cerebro noxia obtundatur. Frigitur & viticis ſemen, vt flatus magis diſcutiat, & venereos appetitus inhibeat. Nonnulla verò friguntur in oleo amygdalarum dulcium, vt myrobalani citrini, chebuli & nigri in compoſitione Trypheræ Perſicæ. Alia in omphacio; Et quædam in vino, aut alio ſucco, pro vario medici ſcopo, vt qualitatem meliorem acquirant, vel deteriorem amittant. *Coriandri præparatio.*

De Vſtione. CAPVT XIII.

MVLTA medicamenta præſertim ſolidiora, vt mineralia, vel quæ malignam habent qualitatem, priuſquam veniant in vſus humanos vruntur. Nonnulla etiam vruntur, vt citius queant puluerari, vt oſſa, cornua, vngues, ſericum, & pili animalium. Alia vt mutent colorem: Alia vt facultatem, & nouam noſtro propoſito idoneam nanciſcantur. Multa acria interdum vruntur, vt miteſcant, & acrimoniam amittant, & *In proœmio lib. 9. ſimpl.* quædam non acria, vt eamdem acquirant. Sicque acria, vt notauit Galenus, multum caloris amittunt vſta; At quæ eiuſmodi non ſunt, aſſumunt. Hoc probat exemplo calchanti, quod mitius, moderatiùſque redditur per vſtionem. Nonnulla verò non acria, vrendo redduntur calidiora, & magis erodentia, vt fæx vini, hydrargyrus, calx cruda, & alia multa.

Qua autem ratione idem efficiens effectus tam oppoſitos promat, ſic ſentiunt medicinæ proceres. Acrimonia acquiritur, aucto calore ad certum gradum, quem dum per aduſtionem excedant acria, ſuam acrimoniã amittunt. Quæ verò acria non erant, cùm ad *Dubij cuiuſdam explicatio.*

iſtum caloris gradum, ſeu ſecundum aut tertium peruenerunt, eaſdem acquirunt, quorum vſus à Galeno improbatur. Laudat enim æs vſtum rubrum, reiicit nigrum quod nimis ſit vſtum.

Spagyrici tamen malunt acrimoniam amitti vſtione, propter diſſipationem ſulphuris & ſalis volatilis; acquiri verò in non acribus. diſcuſſo ſulphure volatili, cui nulla aut exigua erat acrimonia, ac remanente ſale fixo, cuius acrimonia hebes erat & obſcurata à ſulphure ante vſtionem.

Multiplex vrendi modus.

Porrò varius eſt vrendi modus. Quædam enim in Clybano vruntur; alia in patina, alia in olla fictili cruda, alia in vrceolo æneo, alia in catino cupreo, & quædam in fornace aurifabrorum, vel in reuerberio Chymiſtarum.

Puluis leporis vſti ad calculos atterēdos Viperarū vſtio

Vritur lepus in clibano, quo vſque poſſit in puluerem læuigari, ad calculos atterendos & ſaburram renum pellendam vtiliſſimū. Vrūtur viperæ, Galeni conſilio, in olla noua ad ſalem theriacum, lepris & impetigini agreſti diſcutiendis maximè idoneum. Sed inter vrendum cauendum eſt, ne vapor teter, ac venenatus cerebrum laceſſat.

c. 2. lib. 11. ſimp.

Vruntur animalia pleraque integra ſi puſilla ſint; vel partes grandiorum, vt oſſa, cornua, pili, pennæ, corium, vngues. Excipiuntur verò fictili nouo, & in furno, vel fornace, & interdum ſolis circumcirca prunis ſubditis vruntur, donec facili negotio puluerari queant.

c. 33. li. de theria.

Rami arborum, arbuſta, ſarmenta, & multa ſimplicia per ſe accenſa, interdum & vaſe quodam terreo aut metallico concepta, ſolent vri.

Puluis cancrorū vſtorū quos affectus ſanat

Cancri nonnumquam vruntur in ſartagine ærea, quandoque in olla, ſæpe inter carbones ignitos donec cinefiant; vel ſaltem quouſque ex his torridis fieri queat puluis tenuiſſimus, qui commendatur ad canceroſos affectus, & eos qui à rabioſo cane infliguntur.

Lapidum vſtio.

Lapides inter prunas ardentes à follibus excitatas vruntur. Cyaneus tamen, Phrygius, & alij pretioſi in partes exiguas, ante vſtionem frangi debent, & olla fictili, noua, operculo tecta perforato, excipi, vt facilior exhalationi pateat exitus, dein tamdiu vri donec igniantur.

Vſtionis terminus.

Vſtionis enim terminus in quibuſdam eſt ignitio. In alijs dum nihil fumidum amplius expirat. Multi tamen lapides ter aut quater igniuntur, & toties humore quodam ſuffunduntur ante trituram.

Fæcis vini vſtio.

Fæx vini tamdiu torretur donec albeſcat, atque tātam acrimoniam acquirat, vt linguam & palatum quaſi vrendo mordicet.

Ouorum putamina, oſtreorum, & limacum teſtæ, cornua & dentes animalium ita debent accendi, vt coſlagrent, & albeſcant, & fiant puluerabilia.

Accenduntur & vruntur nonnunquam reſinæ, ſtyrax, thus, pix, therebinthina & multa ſimilia, vt ex his accenſis fuligo quædam medicamentoſa excipiatur ad futuros vſus.

Alumen in patina ignita vritur, quouſque bullas excitare deſierit. Et calchantum donec colorem mutauerit.

Salis vſtio

Sal vritur olla exceptus & opertus ne exiliat. Exilit verò & ſtrepit vrendo, donec perfectè crematus fuerit. Nitrum quoque eſt eodem modo vrendum.

ca. 105. lib. 5.

Ceruſſæ præparatio.

Ceruſſa, inquit Dioſcorides, trita in fictili nouo, flagrantibus igni carbonibus, aſſiduè verſando vritur, donec cinereum colorem traxerit: Tunc exime, refrigerato, vtitor. Vel, in patinis nouis ſuper prunas vrito, & ferulacea rude moueto, donec colore fiat ſimilis Sandarachæ. Quæ verò ſic parata eſt, Sandix à quibuſdam dicitur, inquit idem author.

Sādaracha. Sandix.

Braſauol. in exam. ſimpl. cap. 66. lib. 9. ſimpl. cap. 53. lib. 9. ſimpl.

Sandarach quid. Vernix. Sandarax. Arſenicum rubrum. Aupigmētū Arſenicum croceum. Sandarachę vires. Sandicis qualitas.

Eſt autem Sandarach non quidem gummi iuniperi; quod vulgò vernix, & à Mauritanis Sandarax dicitur, ſed ſpecies auripigmenti rubelli. Eadem enim in fodina Sandarach & auripigmentum effodiuntur: Imo ſimul miſta ſunt, & vires eaſdem poſſident. Alio nomine Sandaracha vocatur, à Chymiſtis Arſenicum rubrum vt & Auripigmentum, Arſenicum croceum. Porro Ceruſſa vſta in Sandicā tranſit, ait Galenus, nunquam tamen in Sandaracham; quæ eſt vrentis facultatis. Sandix verò nulla ſui parte calefacit, ſed potius refrigerat; Hacque pictores vtuntur, vt Ceruſſa, cuius colorem vrendo & aliquando acetum permiſcendo variè permutant.

c. 80. & 81. l. 5.

Auripigmēti vſtio

Auripigmentum torretur in teſta noua, viuis carbonibus ſubiectis, aſſidueque verſatur, donec igne flagret, & mutet colorem. Et Sandaracha eodē modo vritur, & dos vtriuſque eadem, ait Dioſcor. Cruſtas enim cum vredine vehementi excitant, capillos euellunt, excreſcentia reprimunt, & tubercula diſcutiunt.

c. 45. l. 5 Dioſcor.

Cadmiæ præparatio.

Cadmia crematur carbonibus obruta donec tranſlucida ſpectetur & ſcoriæ ferri modo bullet, mox extinguitur. Nonnulli exuſtā terunt in vino, rurſumque fictili crudo vrunt, donec pumicoſa videatur: Iterumque tritam ex vino tertio vrunt, donec prorſus in cinerem redigatur.

Pumicis vſtio.

Pumex crematur flagrantiſſimis carbonibus obrutus, & vbi canduerit, extractus vino reſtinguitur odorato: Iterumque incenſus reſtinguitur, & tertia vſtione exemptus, & per ſe refrigeratus ad vſus conditur. Dioſ.

ca. 125. lib. 5.

Aeruginis vſtio.

Vritur ærugo minutiſſimè fracta & comminuta in fictili patina flagrantibus prunis ſuperpoſita, verſaturque donec ſe mutet, & colorem cinereum concipiat.

Ibidem lib. 5.

Chalciteos vſtio.

Calcitis vritur fictili nouo viuis carbonibus ſuperpoſito. Finis autem vſtionis in humidioribus eſt, vbi ipſa chalcitis bullas excitare deſierit, & perfectè inatuerit. In reliquis verò dum mutata

floridum colorem fuerit, & ſanguineum aut miniatum colorem contraxerit, tum demum eximenda eſt.

Chryſocolla patinis ſupra carbones vritur: Et Ochra cadmiæ modo. Dos Chryſocollæ ad purgandas cicatrices: excreſcentem carnem coërcet, aſtringit, excalfacit, & modicè corpus mordendo exeſt. Ochra verò aſtringit, erodit, collectiones & tubercula diſſipat. Dioſcor.

Plumbum multis modis vritur.

Plumbum multifariam crematur. Antequam tamen vſtionem experiatur, ſolet vel in ſcobem vel in laminas attenuari, dein fictili nouo excipi, & addito ſulphure ita conflagrari, vt in cinerem perfectè redigatur. Interijcitur verò ſulphur laminis, & dum vtrumque conflagratur, rude ferrea verſatur; interea ſedulo cremandum ne halitus plumbi nocentiſſimus naribus excipiatur. Cerebo enim multùm obeſt propter admixtam hydrargyri portionem, cuius ratione neruos etiam lædit, & plumbarijs ſæpè ſtuporem & paralyſim inuehit.

Halitus plumbi cerebro & neruis noxius.

Adijcitur verò, ad rem comburendam aliquando ſulphur, aliquando nitrum, cùm ſcilicet admodum valida eſt, & indomita rei compages. Alioquin volatilia eiuſdem citiùs diſſiparentur, quàm fixa vincerentur à flamma, vt placet Spagyricis.

Vritur adhuc ſic cito, ac facilè plumbum, in vaſe primum vel fictili, vel ferreo liquandum, à recrementis purgandum: dum ignis ita fouendus & augendus, vt vas candeat: tum aſſidua motione cúm ferrea rudicula agitandum, vt in calcem abeat.

Et quemadmodum aſſatio finitima eſt vſtioni, imo quoddam velut iter ad vſtionem, ſic vſtio ad calcinationem, & calcinatio ad cinefactionem. Propriè tamen cinefactio rebus cremabilibus & flãmas concipere natis competit. Ex mineralibus enim in quibus vix comperitur flammæ pabulum, vix cineres poſt vſtionem relinquuntur; Ex lignis ſuccenſis, quid niſi cinerum cumulus? Æquè tamen cremabilia & incremabilia poſſunt læuigari; Illa dum cinefiunt, hæc verò dum poſt vſtionem puluerando, vel ſuper tabula marmorea ducendo in alcool, ſeu pollinem leuiſſimum attenuantur. Hæc ſi lectoris animum non expleuerint, ſpecialiorem medicamento rum, quorum eſt frequens apud nos vſus, vſtionem, in officina pharmacopœorum à nobis illuſtrata comperiet.

De extinctione.

CAPVT XIIII.

EXTINCTIO eſt ignitæ materiæ in aliquo humore ſuffocatio. Illa verò materia extinguitur ſæpius vſta ſæpè & ignita tantùm; vt cùm gemmæ, & multa metallica, priùſquàm vrantur perfectè, vino, aceto, aqua ſimplici, vel ſtillatitia, vel ſucco quodam, aut liquore extinguuntur donec planè refrixerint. Extinctio quid?

Multa pluries extinguuntur, vt lapis pyrites; Nonnulla ſemel tantùm, vt galla, & quædam extinguuntur ex ſe ſola, citra materiæ cuiuſdam humectantis affuſionem.

Vueckerus Syluij tranſcriptor argentum viuum ſaliua hominis ieiuni extingui dicit. Impropriè tamen non ignita dicuntur extingui, ſed emendari, ſeu præparari. Præparatur autem hominis ieiuni ſaliua emendatur ſaluia: Nam vt melius alijs miſcendis concorporetur recte ſaliua cogitur, quæ tamen illius qualitatem nihilo meliorem efficit; Saluia verò caſtigat & minùs efferam reddit. Dicitur enim ſaluia quaſi ſaluatrix: Cerebrum namque & neruos plurimũ roborat; quibus argenti viui malefica vis plurimum obeſt, quę ſucco ſaluiæ debet emendari.

Auri maſſa ſæpius ignita nonnunquam extinguitur aqua communi, quæ vtiliter datur dyſentericis ad occludẽda vaſorum oſcula, & elephanticis ad robur partium principum & exilarandos ſpiritus. Non enim temerè creditur aurum, vt exteriora reficere, ſic & interiora. Aqua extinctionis auri.

Vt aqua ſalutaris eſt ad multorum effectuum profligationem, in qua pluries chalybs fuerit extinctus: Sic chalybs ipſe in ſcobem redactus, ignitus & extinctus aceto, eximius eſt ad multos vſus, de quo alibi fuſiùs.

Tanta vis eſt extinctionis, vt vires humoris quo aliquid extinguitur in ſe trahat & retineat. Sic Cadmia interdum vino, interdum aceto, pro varia intentione medici extinguitur: Et ferrum ignitum nonnunquam hydræleo extinguitur, vt magis ductile fiat, ad caſſides & alia arma facienda. Aliquando verò aqua ſola extinguitur, & magis fragile redditur.

De calfactione, inſolatione & refrigeratione.

CAP. XV.

Calefactio quid?

CALFACTIO eſt medicamentorum tam ſimplicium quàm compoſitorum præparationis quidam modus, quo ea ipſa non quidem coquuntur, aut vruntur, ſed moderatè calefiunt, vel in ſole, vel igne vel rerum putridarum calore, vt commodiùs percolentur vel malaxentur, vel miſceantur, vel faciliùs & fœliciùs exibeantur. Sic medicamentum infuſum antequam percoletur, calefit, vt illius qualitas non modo tota in liquorem tranſmittatur, ſed vt liquor promptiùs permeet, & totus eliciatur.

Clyſteres colico dolore laborantibus præſcripti, ſolent fœliciter à Pharmacopœis paulò calidiores inijci, modò non ſit à bile; febrientibus vero tepidiores, ne feruor magis incandeſcat, ſed miteſcat. Et vomiturientibus aqua tepida bibenda datur, vt naturæ motum adiuuet, humoriſque fiat ſurſum per os facilior excluſio. Cum vix quidpiam actu frigidum debeat exiberi, ſiue topicum ſit remedium, vel intro ſumendum, vt & balneæ, & ipſa linteamina priuſquam ægrotis inſeruiant debent modicè calefieri. Multa quoque medicamenta calefactione indigent vt faciliùs terantur, miſceantur, diſſoluantur, & percolentur.

Inſolatio.

Inſolatio calefactioni tam eſt finitima, vt altera alterius vicem facilè queat ſubire. Vtraque enim eundem effectum pollicetur, & inſtar cuiuſdam coctionis eſt: vt cum circa caniculam, aut vigentibus cæli ſqualoribus, dies circiter quadraginta inſolatur hydromel, vt ſic magis concoctum vinoſum reddatur. Non tamen ea arte ſola fit vinoſum, ſed quod paratur ex libris quatuor aquæ fluuiatilis & vna mellis, tamdiuque coquitur ante inſolationem, donec ouum crudum ſupernatet.

Hydromel vinoſum quomodo fiat.

Conſeruæ recentes inſolantur, vt omnes earum partes ſimul fermentẽtur, & humidior quædã materia diſcutiatur: maximè verò quę ex folijs & floribus frigidis paratæ, ad multum tempus debent aſſeruari.

Scyllæ ſuccus, conſilio Galeni, elicitur inſolatione. Obſcuro tamen cælo, igne extrahitur. Et quæ medicamenta inſolari hyemis conſtitutio denegat, eadem igne calefiunt per hyemem, vt æſtate per ſolem.

ca. vlt. lib. de puero Epileptico.

Olea multa ex infuſione florum, vel rerum aliarum permixtione parantur, inſolanturque diebus vel pluribus, vel paucioribus, pro infuſæ rei quantitate & viribus. Calidiora namque & ſicciora, aut nulla, aut pauca egent inſolatione, frigida & humida diuturniore.

Par eſt ratio de aceto, varijs floribus alterato. Roſaceum enim diutiùs

diutiùs debet inſolari, ſambucinum minus, & quod allia, mentam & vetonicæ gariophyllatæ flores admittit.

Refrigeratio quoque medicamentorum ad apothecarium ſpectat. Quæ enim poſt coctionem cogi deſiderat, ea ipſa refrigerat, vt gelatinam: Quæ etiam calore præparata in pharmacopolio reponit, vt electuaria ſolida, conſeruam ſiccam, & emplaſtra. In hoc verò differt refrigeratio ab extinctione: quód quæ extinguuntur, refrigerantur, non contrà. Refrigeratio.

De putrefactione & Fermentatione.

CAP. XVI.

c.9.lib. 2. de dif.feb. & cõ- ad par. 1.lib.3. epid.

PVTREFACTIONEM ab externo ſemper oriri calore in materia humida, ex Ariſtotele docuit Galenus. Vt enim calor internus coquit, non corrumpit Sic quod omni ex parte ſiccum eſt, nunquam manifeſtè putreſcit. Neque ſi quidem tegula, nec aurum nec argentum putrefieri cernuntur.

Et quia putrida ab alieno calore talia ſunt, putrefactio coctio quędam eſt, vt cùm medicamentoſa quædam materia putrere relinquitur, in ampulla ſepulta fimo, ſeu ventre equi, vt loquuntur Chymiſtæ (Sic enim forſan arti fictæ ficta nomina donant) dies triginta & aliquando quadraginta: qui poſtremus terminus ab illis vocatur menſis philoſophicus, vt & liquor putrefactionis, menſtruum. Menſis philoſophicus chymicorũ Menſtruũ quid chymicis.

Hunc autem præparationis modum Spagyrici tanquam peculiarem ſibi vendicarunt; Galenus tamen multis ſæculis ante illos natos, calcitim & lithargyrum olla noua cum aceto excepta, & obruta fimo putrefieri docuit. Noſtræ ætatis pharmacopæi Galenum quoque ſequuti, ſurculos populi nigræ plures menſes macerant, & putrefaciunt, vel axungia porci, ad confectionem vnguenti populeonis, vel oleo ad medicamenta acopa, ſeu laſſitudini conferentia.

Fermentatio non tantùm ad medicamenta, ſed potulenta & eſculenta pertinet; fermentatur enim maſſa triticea ſubacta, vt ex ea panis conficiatur & ſuauior & ſalubrior.

Fermentantur vinum & zithum dum efferueſcunt, fitque tunc ſinceri ſucci à fęcibus ſegregatio Fermentantur quoque ſyrupi, conſeruę & electuaria, dum recens parata in vaſis efferueſcunt. Fermẽtatio.

Sua eſt & chymicis fermentatio, quam interdum viuificationem & aliquando reſuſcitationem vocant. Per eam enim, inquiunt, velut ex mortuis reuocatur deſtructa materia, & vires acquirit nouas.

Talem fermentationem vani pollicentur aurifices ad metallorum tranſmutationem, ſed fermenti materiam nondum norunt, nec conficiendi modum.

De diſſolutione. CAP. XVII.

MEDICAMENTA variè ſolent immutari priuſquã exhibeantur, vt plurimùm verò cùm integra diſpliceant tritura quadam & diſſolutione in ſucco quodam apparantur. Eſt autem diſſolutio velut tritura quædam, per quam medicamenta tàm ſimplicia, quàm compoſita diluuntur in humore quopiam idoneo, ad conſiſtentiam mediocrem: & aliquando liquidiorem, vel craſſiuſculam pro varijs medicorum ſcopis.

διάχρισις

Diſſolutionis vſus.

Ob varios autem vſus medicamenta diſſoluuntur, primò vt faciliùs aſſumantur. Dein vt promptiùs alijs miſceantur ad compoſitionem. Tertiò, vt citiùs diſtribuantur. Quartò, vt in affectam partem penetrare valeant, & illic ſi fuerit opus diutiùs immorari, vt cũ in vterum, veſicam, inteſtina, aut vlcus ſinuoſum liquida medicamenta inijciuntur, Quintò medicamenta diſſoluuntur, vt poſtea queant percollari, atque vt illorum virtus ab excrementis repurgata, citiùs partes ſubeat interiores.

Lithontriptica.

Sic medicamenta quæ calculos atterunt, diſſoluuntur interdum in vino albo, aliquando in ſucco limonum & aqua parietariæ, raphanorum, aut ſimili, vt faciliùs renum cuniculos & vreterum ductus poſſint peruadere. Contrà quæ ſputo mouendo imperantur; in liquore quodam ſpiſſiore, vt ſyrupo bechico diſſoluenda, vt potiùs eclegma vel linctus, quàm potus apparetur,

Anacatharſis quomodo mouenda.

Vt verò dilutioni inſeruit tritura, ſic & infuſio, & ſæpe calefactio. Quæ enim dura ſunt, aut lenta, vel viſcida, vix poſſunt diſſolui, niſi priús terantur aut infundantur, & ſæpè calefiant ad ignem aut ſolem.

Sic multa medicamenta ſtatim diluuntur trita, vt multæ terrarum differentiæ. Alia non niſi diu agitata, vt blactæ, byzantiæ, conchæ, opium thebaicum, & infinita alia. Quædam maceratione & calefactione egent, vt gummi multa quæ vt diſſoluantur, debent priús aceto forti, vel aqua vini, aut vino generoſo macerari.

Non quæuis in quouis liquore diluuntur.

Nõ autem in quouis ſucco aut liquore metallica atque etiam mineralia facilè diſſoluũtur, ſed vel in ſucco limonũ, vel aceto deſtillato aut aquis illis, quas Spargyrici valentes nominant. Ideoque non omnia in omni liquore diſſoluuntur, ſed in idoneo & quaſi determinato. Therebinthina enim diem naturalem in aqua aut decocto ducta, vix vnquam diluetur, niſi quid ex ouorum vitellis ſuperaddatur.

In ſumma liquantur igne axungiæ; medullæ, pinguedines vt diſſoluantur, & ingrediantur faciliùs vnguentorum & emplaſtrorum compoſitionem. Diluuntur ſpecies aromaticæ in aquis cardiacis,

vel alterantibus pro Epithematis. Soluuntur catapotia, vel alia purgantia tam ſimplicia quàm mixta in aqua vitæ, vel alia conuenienti, ad extractorum eliciendorum artificioſam ſedulitatem. Denique ſolida quæ ſunt, cum ea forma non poſſint aut debeant exhiberi, priùs ſunt atterenda, & idoneo ſucco aut humore diſſoluenda, vt faciliùs & vtiliùs aſſumantur.

De liquatione.

CAPVT. XVIII.

POSSVNT quidem omnia diſſolui priùs vt decet apparata, ſed pauca liquari. Vruntur namque lapides, accenduntur ligna, concreta tamen cum non ſint à frigore, haud quaque liquantur. Eſt enim liquatio, ait Ariſt. eorum, quæ à frigido concreuerunt in liquidiorem conſiſtentiam ac fluxilem, à calore facta ſolutio, vt adeps, medula, oleum hybernum, & ſimilia, quæ cum leui frigore coëant, leui quoque calore funduntur.

cap. 6. ar. 7. l. meteor.

Liquatio quid.

Sed quæ vehementi ac diuturno frigore obriguerunt, ægerrimè liqueſcunt, vt aurum, æs, & ferrum, quorum ſanè fuſio ad eos potiùs qui metallica quàm qui pharmaceutica tractant, pertinet.

Differt autem liquatio à diſſolutione, quòd liquatio ſemper fiat à calore, & ſine aut rarò cum humore, diſſolutio verò ſemper cum humore, & rarò cum calore.

Diſſolutio non niſi fit cum humore.

A calore ſolo facilè liquatur plumbum, ſulphur facilius, pix, & reſinæ. In aqua calida nonnumquam liquantur ſal, manna, ſaccharum, gummi hederæ, pruni, iuniperi, & pleraque alia, quæ ſic ſæpè funduntur, vt diſſoluantur.

Chymici pyrothecniam illuſtrarunt, multaque adinuenerunt, quibus ars fuſoria ditatur, vt cum illorum doctrina, ſal ammonius ſemel ſublimatus cum ſale communi, poſtea bis per ſe, ſtatim fluere facit dura metalla. Aliter quoque breui cuprum funditur, ſi inter liquandum aliquid vngulæ caballinæ iniiciatur.

Quomodo metalla facilè liquentur.

Porrò magnus eſt liquationis in pharmacia vſus. Efficit enim vt medicamenta formam mutent, & aliam nanciſcantur, tum, vt purgentur, & eorum pars impurior à ſyncera & puriore ſeparetur.

De mollitione & duratione.

CAPVT XIX.

MVLTÆ medicamentorum præparationes tantam inter ſe habent affinitatem, vt eædem ferè iudicentur, vt liquatio & mollitio quæ tantùm ſecundùm magis & minùs videntur diſcriminari, Itaut mollitio ſit liquationis principium. Cuncta enim quæ liquantur, priùs molleſcunt, & multa poſtquam fuerint emollita, ſi diutiùs calefiant, liqueſcunt, non tamen omnia. Ebur enim vngues & cornua poſſunt emolliri, non liquari.

Mollitio fit duobus modis.

Fit autem mollitio duobus modis, vel ſolo calore ignis, ſolis, aut animalis, vel rei cuiuſdam putreſcentis; vel affuſo humore; vt cùm cera emollitur in aqua calente; aut cùm maſſa quædam medicamẽtoſa durior in aliquo ſyrupo aut ſucco idoneo malaxatur, vt molleſcat & tactui cedat. Arbiter enim duri corporis & mollis tactus eſt, ait Galenus. *cap. vltimo li. 3. de differ. pulſ.*

Duratio.

Vniones conchæ & ouorum putamina, aceto deſtillato macerati adeò molleſcunt, vt ad libitum tractentur, & ducantur. Ebur quoque zitho creditur emolliri atque etiam dum ſex horas cum radice mandragoræ percoquitur.

Cornua molleſcunt igne rarefacta, aut aqua diutiùs cocta, vel ſub fimo per ſeptem dies ſepulta. Et coralia ſucco berberum, & margaritæ ſucco limonum, & lapides multi certis liquoribus, vt decet, apparatis creduntur emolliri.

Porrò cum dura ſint, ait Plato, quibus caro noſtra cedit, & mollia, quæ carni: durationis & mollitionis, vt oppoſitorum, eadem erit ratio doctrinæ. Locum autem habet in pharmacia duratio, in medicamentis compoſitis, quæ ad conſeruationem & vſum, plus, minús ſicca, ſolidaque debent eſſe, cuiuſmodi ſunt, electaria, conſeruæ ſiccæ, emplaſtra, pilulæ, trochiſci, & miuarum genera. *Galen. cap. 1. lib. 4. de dignoſ. pulſ.*

Indurantur verò medicamenta frigore, calore, & rerum ſiccarum admiſtione. Frigore, quando quæ liquata ſunt, aut tantùm emollita, ab igne remouentur; & aëri expoſita refrigerantur & coaleſcunt. Calore, dum ad iuſtam conſiſtentiam medicamenta coquuntur, & pars humidior abſumitur. Tunc enim ſicciora reddita indurantur. Admixtione quoque rerum ſiccarum medicamenta dureſcunt, ſiue vt diutiùs aſſeruentur, ſiue vt conſiſtentia faciliùs & fœliciùs exhibeantur.

De ſiccatione. CAP. XX.

QVÆ in hyemem ſunt aſſeruanda ſimplicia, vel ad nos è peregrinis regionibus aduehenda, priuſquam in arculis, aut pyxidibus & ſacculis reponantur, debent accuratè ſiccari. Excrementoſa enim illorum humiditas coacta, nec difflata citò corrumpitur, peritque tunc ſalutaris cuiuſlibet medicamenti qualitas.

Neque verò conſeruationis gratia tantùm medicamenta ſiccantur, ſed ſæpè vt puluerentur, vel, vt viribus polleant inſignioribus. Quicquid vero humidius eſt & aridum expetitur, idipſum vel igne, vel ſole ſiccandum, vel in vmbra relinquendum perflatili, pluuiæ & pulueris experte, donec tabeſcat, illiuſque ſuperflua humiditas penitus diſſipetur.

Quare medicamenta ſiccentur.

Ignis calore ſiccantur ad puluerationem, quæ in fornace, vel clibano vruntur, vel in carbonibus accenſis, vt oſſa, vngues, cornua, conchæ; vel in olla fictili, vt pili animalium; & quæ ſartagini calidæ imponuntur, vel catino, aut calatho excepta, ſuprà, aut intra furnum, à quo panis de nouo extractus eſt reconduntur. Sic enim pruna, pira, ceraſa ſolent deſiccari, fructuſque alij humidiores.

Solis calore ſiccantur æſtate & autumno potiſſimum folia & flores, quorum color in his aridis expetitur, vt etiam ſemina, quæ collecta ante perfectam maturitatem, vel cœlo pluuioſo, vt neceſſitas rei cogit aliquando, vix niſi ſole, aut igne poſſunt exactè ſiccari.

Quæ in ſole melius ſiccentur.

Radices quoque craſſiores & magis ſucculentæ, niſi minutiùs diuidantur, meliùs in loco ſoli expoſito, vel aëri perflatili & aquilonio, quàm in vmbra ventis non agitata ſiccantur, eſtque multorum minus idonea deſiccatio, niſi præceſſerit inſolatio.

Paruæ tamen radices in vmbra facilè areſcunt, vt aliæ maiores, quæ per fruſtula, ac talleolas inciſæ & transfixæ filo, vmbroſo aëri, ac ventoſo & minimè pluuiali exponuntur. Facilius vero folia quæ manipulis ligata, in ſolio penſa, partim aëri externo, partim calori ignis ferè iugis officinarum exponuntur: Omnium facillimè flores: Papyro enim aut catino excepti & ſubinde verſati citò ſicceſcunt.

Exſiccata vero folia ſacculis canabinis, aut papyraceis reponuntur, radices, flores & ſemina. vaſis vitratis aut ligneis.

Flores nenupharis quia craſſiores & humidiores ſunt, filo transfiguntur, vt ſic aëri expoſiti, commodiùs areſcant. Eodem modo & cortices arantiorum, limonum, granatorum, & lignoſæ radices in officinis ſolent deſiccari.

Quomodo cortices & flores ſiccandi.

Pulmones vulpium in vino loti ſiccantur in clibano parum

calido, priapi ceruorum in aëre libero, inteſtina lupi in vmbra, ficus & paſſulæ in ſolatu, vt & confectiones ſolidæ, quę poſt conditurarn in ſaccharo, ſiuę ſyrupis debent aſſeruari.

De expreßione. CAPVT XXI.

VT purior tenuiorque medicamentorum ſubſtantia ſeparetur à terreſtri & craſſiore, valido ſæpè compreſſu opus eſt, quem cùm ſolæ manus exequi minimè valeant, prælum quoddam ſiue torcular à Meſuæo eſt inuentum, quo medicamenta ſacculo excepta, aut panno forti, vt cannabino, aut ſeraceo inuoluta, tam validè comprimuntur, vt tenuis ſubſtantia tota exilire cogatur, remanente craſſiore & magis compacta.

Pomaceũ qui fiat.

Sic in torculari ab vuis attritis vinum expreſſum in dolia aut cupas delabitur. Sic pomorum educitur ſuccus ad pomacei aut Syrupi regis Saboris confectionem. Eodemque modo ſeplaſiarij plantæ frumentaceæ nondum adoleſcentis ſuccum extrahunt, ad condimentum illud cum pauco aceto pane toſto & ſpeciebus aliquot parandum, quod intinctum viridem nominant. Quibuſdam Græcis, οἶνος βοτανώδης vinum ex herbis vocatur.

Intinctus viridis. Vinum ex herbis.

Pleraque tela excipiuntur, dein manibus premendo contorta, ſufficienter exprimuntur, vt ſuccus agreſtæ, portulacæ & plantaginis, pro aqua aluminoſa, additis ouorum albuminibus & alumine.

Aqua aluminoſa quibus conſtet.

Simili modo fit expreſſio rhabarbari, vel agarici, aliorumque medicamentorum in decocto, aut aqua conuenienti infuſorum, vt ex his quod profuturum eſt habeatur, eiiciatur quod nociturum.

Acacia.

Acacia ex ſucco ſeminis ſpinæ Ægyptiæ exprimitur, qui ſiccatus in vmbra, niger, ſi ex maturo ſemine, ſubrufus ſi ex viridi eliciatur, apparet.

Expreſſio igitur fit aliquando ſucci tantùm ſimplicis alicuius medicamenti, nonnunquam eiuſdem in decoctione vel aqua macerati, vt cum exprimitur infuſio oleorum, & decoctio ſyruporum & apozematum. Mel Anacardinum exprimitur ex Anacardis exiguis ac recentibus diutiùs coctis. Ex his enim ſic tabefactis, liquor aliquis enatat ferè mucaginoſus, quem mel Anacardinum appellant. Quod vt probè fiat ſecundum Arnaldum de Villa noua debent Anacardi teri, & diebus ſeptem in aceto macerari; Octauo coqui lento igne ad duarum partium diſſipationem. Colatura autem cum melle cocta à multis perhibetur mel Anacardinum.

Mel Anacardinum qui fiat. *cap. de memor. defect.*

Vt expreſſi ſucci diutiſſimè ſeruentur abſque putredine, ſal admiſcetur, vel reponuntur in vaſe oris anguſti, ſuperfuſo oleo ſufficienti, vt digiti craſſitudine.

Quomodo ſucci diu ſine putredine ſeruandi.

Infuſa medicamenta & ſucci nunc leui, nunc forti expreſſione extrahuntur. Olea verò ſimplicia, vix niſi validiſſimo compreſſu extrahi queunt, ſiue cum, ſiue ſine igne. Vtroque enim modo educitur amygdalinum, & quod ex nucibus, piſtaciis & fructibus multùm oleoſis elicitur.

De extractione.

CAPVT. XXII.

OMNIS expreſſio quædam extractio eſt, ſed non contra: Nam multa extrahuntur ſine expreſſione, vt ſucci & reſinæ ex plantis inciſis vel percuſſis; Sic enim euphorbium ex Lybica arbore conto vulnerata extrahitur, nam ſuccus è plaga confeſtim ſtillat in pelles ouinas arbori circumligatas; Tanta ſiquidem eius eſt acrimonia, vt guſtum & olfactum moleſtiſſimè feriat, & ardorem ori naribuſque maximum excitet. Propterea ruſtici quidam vocantur ad huius ſucci collectionem, qui ſpe mercedis allecti corticem arboris feriunt è longinquo, vt minùs ab acerrimo euphorbij feruore lædantur, nunquam tamen tuti ac illæſi diſcedunt. Euphorbium.

cap. 148. lib. 4. Ex fructu cucumeris agreſtis elaterium extrahitur cõſilio Dioſcoridis, hoc modo. Decerpti cucumeres qui tacti protinus exiliunt, ſeruantur vna nocte. Poſtridie impoſito ſupra craterem aut peluim rariore cribro, vtriſque manibus prehenſi, ſigillatim ſupino cultro, ſurſum verſus aciem habente finduntur, atque per cribrum humor in vas ſubiectum exprimitur, & quod carnoſum cribro hæſit, vt faciliùs exudat, eliditur. Humor in pelui agitatur, dein reſidere ſinitur. Tum linteo opertus ſoli exponitur: & cùm ſteterit, ſupernatans aqua identidem effunditur, qua partim effuſa, partim exhauſta quod remanet ſedimentum in mortario teritur, & cogitur in paſtillos. Elaterium quomodo parandum.

Ex plantis integris, vel earum partibus extrahuntur non modo ſucci, vt hypociſtis ex germinibus adnatis Ciſti radicibus; ſuccus glycyrrhizæ & laſerpitij ſeu Cyrenaicus; Sed alij quoque varij liquores, ex inciſis arborum, & fruticum cortice, & ſtipitibus, vt gummi reſinæ, lacrymæ. Succi.

In gummi cenſu numerantur ammoniacum, ſagapenum, opoponax, galbanum, bdellium, mirrha, ſtyrax, thus, & alia multa, quæ pro varia cuiuſque natura faciliùs, aut difficiliùs extrahuntur. Nonnulla ſine arboris vulnere, dehiſcente per calores æſtiuos cortice ſponte defluunt. Gummi.

Reſinæ extrahuntur faciliùs quia magis fluxiles, & ferè ſine manuum auxilio deciduæ vt quæ ex Terebintho lachrymatur, quæ reſinis omnibus antecellit, ait Dioſcorides. Proxima lentiſcina, dein, Reſinæ.

quæ è pinu & abiete extrahitur.

Lacrymæ. Inter lacrymas multa locum habent, vt aqua è vite reſecta defluens, lac tithymallorum omnium, & papauerum ſuccus ille craſſior, qui dum plenè coaluit, opium nominatur.

Sauciatur ergo in plantis multis tantùm cortex, inde ſtillat δάκρυον hoc eſt, lachryma in peluim aut aliud vas appenſum. In multis radix vulneratur, vel ſecatur omninò: interdum & rami. Ita Balſamum extrahitur cortice fruticis præciſo, cultello quodam eburneo. Ferrum enim ſine magno ſui diſpendio tolerare minimè poteſt.

Fit adhuc oleorum extractio, ſed modo multifariàm artificioſo. Vel enim extrahuntur deſtillatione, quæ fit per aſcenſum, vel deſcenſum, de qua plenæ ſunt chymicorũ farragines: vel expreſſione: vel infuſione: de quibus iam ſupra loquuti ſumus, fuſiúſque loquemur in pharmaceutica officina.

De extractis Chymicorum.

CAPVT XXIII.

NON paruum eſt diſcrimen inter extractionẽ Pharmacopœorum & Chymicorum: Illi enim liquorem tantùm quemdam, vt lacrymam, reſinam & gummi, vel quid ſimile ac fluidum extrahunt, ſecernuntque à ſubſtantia craſſiore ac ſolidiore: Hi verò non modò corpus illud craſſum deſerunt, ſed & tenuiorem ſubſtantiam exhalant, relicta eius portione craſſiuſcula ac paucula, cui, vt ſubiecto virtus vnita adhereſcit. Vnde extractum quaſi eſſentiam à corpore ſeparatam appellant.

Eiuſmodi enim extractum parua mole vires habet eximias, illiuſque dragma non minoris eſt efficacię, quàm vncia medicamenti tota cum ſua ſubſtantia craſſiore exhibita.

Solent verò his extracta dari, quorum nauſeat ventriculus ſuper pharmacopæorum medicinis, & quibus maxima eſt rei familiaris vbertas. Extractum enim rhei aut vnionum pauperi prę́ſcribere, vitam illi eripere eſt.

Extractum quo modo parandum. Fiunt autem extracta ex medicamentis tam ſimplicibus quàm compoſitis ſę́piùs hoc modo. Immergitur medicamentum minutim inciſum, vel ſi fuerit maſſa catapotiorum aut electarij, diſſoluitur in aqua vitę optima, vel alio liquore idoneo, itaut ad duos digitos emineat, in vaſe bene obturato; tum relinquitur duos aut tres dies in loco calido; Dein valida fit expreſſio; quę poſtea in balneo Mariæ ponitur, vt ſeparetur aqua vitæ à facultate medicamenti, quod exigua quantitate craſſiuſculum remanet in fundo vaſis, Tuncque colligitur, & reponitur in vaſe vitreo, aut fictili, ſed vitrato.

Cùm

Cùm validiùs extractum quis parare voluerit, in priore expreſſione aliud eiuſdem generis medicamentum macerabit, & poſt diutinam ac perfectam infuſionem exprimet, vt antè. Idque ter, aut quater, ſi extractum potentiùs expetierit; tandemque facta expreſſione vltima, vel ignis calore blando, vel balneo Mariæ ſegregabit aquam vitæ, vel inſolatu diſſipabit, ſolo remanente extracto, quod exiguo corpore viribus eſt eximium.

Rhabarbarum & alia medicamenta pretij maioris, poſt primam macerationem & expreſſionem abiicienda non ſunt, vt vulgaria, ſed bis, aut ter, vel etiã quater, in alia aqua vitæ infundenda, donec colorem & saporẽ prorſus amiſerint, & quicquid illis inerit virtutis in aquis ipſis reliquerint: tunc enim fieri debet vltima expreſſio, quæ aliis miſcetur, à quibus omnibus aqua vitæ ſeparatur, per balneum Mariæ, quouſque ſubſidentia, ſeu extractum relinquatur.

Non verò ſemper extracta fiunt per aquam vitæ, ſed multoties per herbarum decocta, aquas ſtillatitias, & aliquando per aquam pluuiam vel fontanam. Maſſæ enim pilularum nonnunquam macerantur in aqua pluuia per octiduum, adhibitis, ſi videtur idoneum, ſuccis bugloſſi, vel betonicæ, vel alterius pro exigentia rei. Poſtea igni lentiſſimo coquuntur, filtrantur, & coagulantur. Extractum pilularum.

Hoc modo rhei optimi minutim conciſi libra vna maceratur per diem integrum in libris duabus ſuccorum depuratorũ borraginis & fumarię; Deinde igne lentiſſimo coquitur, donec ſucci abſumantur: Tunc fit expreſſio fortis, quę denuo igne coquitur lẽto in diplomate ad mellis craſſitudinem. Sunt qui ſaccari duas vncias adiiciunt, ſed augetur moles, & hebeſcit extracti facultas. Extractum rhei.

Multis alijs modis extracta parantur, quos pluribus perſequi noſtri nunc non eſt inſtituti, quandoquidem pharmaco pœi inſtituendi methodum non Chymici hoc in libro meditamur, de Chymicis operationibus alio tractatu fuſiùs dicturi.

De cribratione.

CAP. XXIIII.

VT agricola paleas & acus à tritico excutit vanno, ſic ab optimis marcida ſecernit ſemina cribro, ipſique potiùs quàm Pharmacopœo, cribratio competit, ſed vterque illo vtitur inſtrumento ad farinam à furfure ſecernendam, quod tamiſium vulgus nominat, nonnulli incerniculum, & aliquando ſetaceum, quod ex ſeta equina concinnetur, interdum ex tela cannabina, & aliquando ex ſericea. Cribrum verò fit ex pergamena multis foraminibus rotundis aut longis peruia, per quæ lolium & ſemina minutula facilè deſcendunt, remanentibus ſucculentis,

ac melioribus. Vſurpatur itaque cribratio pro eo medicamentorum apparatu qui cribro, aut incerniculo peragitur.

Cribrationis vſus.

Eſt autem multiplex huius præparationis vſus; per eam enim flos ſeminum molitorum, ſeu farina à furfure ſeparatur: Radices coctæ à corticibus mundantur, & fructus ab acinis repurgantur.

Pulpa quoque fiſtularis cannæ cibro equina tela concinnato trãſmittitur, vt medulla ſic à ſiliquis confractis & ſeminibus perpurgata ſola extrahatur.

Eodem modo & Tamarindi & dactyli macerati aceto vel alio liquóre per ſetaceum traijci ſolent ad definitos vſus-

Semina multa coquuntur ad crepaturam, vt radices & folia ad putrilaginem, deinde tranſmittuntur per ſetaceum crinibus equinis concinnatum ad cataplaſmatum, vel aliorum diuerſæ formæ remediorum confectionem.

Pulueres cardiaci, vt etiam alij qui medicamentorum compoſitiones ingrediuntur, tamiſio ſunt tenuiſſimo cernendi, & maximè qui obſtructionibus liberandis, vrinæ & menſibus mouendis dicantur. Quò enim tenuiores ſunt, eò citiùs ad partes attingendas deferuntur.

In quibuſdam pulueribus cernendis tamiſia ſetacea exquiruntur, in aliis multitia, vel quæ ex linteo fiunt tenui & raro.

In ſumma cribratio fit ad mixtionem commodiorem rerum pulueratarum, vel certè iam mole minimarum, & ad tenuioris portionis ſæpè melioris, à craſſiore ſæpè deteriore ſeparationem.

Vt autem varia ſunt quæ Cribrationi inſeruiunt inſtrumenta, ſic uarius cribrandi modus, nam propriè Cerealia, vt & legumina cribro excepta ſuſpenſo, manu agitantur, & hac, illac verſando ſemina, quæ mala ſunt ablegantur, retinentur quæ bona.

Pulueres cardiaci quomodo cribrandi.

Eodem modo cardiaci pulueres cernuntur, cribro inter manus verſato, nec violenter ſuccuſſato, vt tantùm pulueris pars tenuior tranſmittatur, relicto craſſiore.

Nonnulla verò vt optimè tranſmittantur, debet incerniculum numeroſo percuſſu in abacum aut aliud corpus ſolidum ſuccuſſari, ne partes craſſiuſculæ cribro impingantur. Proinde terenda ferè ſunt omnia antequàm cribro volutentur. Et quæ cribrum vix permearunt ob craſſitudinem, denuò terenda, donec ob tenuitatem tota tranſmittantur.

De Colatione & filtratione.
CAPVT. XXV.

QVA ratione medicamenta ſicca cribrantur, eadem colantur humida: Vt enim ſordes omnis ſecernatur, habeaturque purus humor ac ſyncerus, colo tranſmittitur, vel denſo, aut raro, vel textura mediocri, pro rei exigentia & commodiore vſu. Ideoque pharmaciæ proceres iubent in officinis multa cola aſſeruari rara, aut denſiora: eaque vel lanea, vel linea, aut cannabina, vel ſetacea, & ſæpe detrita; Sæpius tamen noua, vt validiori compreſſu totus ſuccus colandæ rei abſque telæ crepatura traiiciatur.

Vt rectè colentur craſſa & viſcida, tria expoſtulant, vt ampliore humore diluantur, vt colo traiiciantur rariore ac nouo, & diutiùs calefiant ante colaturam. Sic enim illorum denſitate magis rarefacta faciliùs tranſmeant. Miua ſeu gelatina carnium & fructuum, ſic priùs calefacta colatur. Et mellis genus omne, & manna per os ex liquore quodam ſumenda, vt res quædam extranea ac ſordida, ſi quæ ſit admixta, per colaturam ſeparetur.

Quæ tenuia ſunt, vt ſuccus herbarũ, limonum & multorum fructuum, tepida colari ſolent, & ſæpe frigida; Sic namque terreſtrior pars ac craſſior remanet, traiecta puriore ac magis ſyncera, veluti defæcata. Lac tamen colatur frigidum, nec non aqua turbida; vt ab illo, pili ſi qui ſint allapſi, ab hac verò vt conſpurcamenta ſecernantur. Sæpè tamen per reſidentiam ab aqua id omne ſeparatur, à quo turbida reddita eſt, vt in cyſternis videri poteſt.

Vinum quoque Hippocraticum ter aut pluries colatur frigidum per manicam laneam, oblongam & acuminatam, ad ſacchari, vini & aromatum, quibus conficitur, mixturam & conſiſtentiam iucundiorem.

Quædam tamen non niſi calidiſſima percolanda ſunt, alia frigida, quædam tepida. Et multa vnica tantùm colatura egent, quædam duabus, & nonnulla tribus, donec clareſcant.

Apozemata percolantur ſtamine vulgari extenſo; interdum & ſacculo laneo, aut lineo: Syrupi verò qui ob ſacchari vel mellis admixtionem & longiorem coctionem craſſiores ſunt, nec tam facilè tranſmeare queunt, linteo raro dum percolantur egent.

Simili modo decocta colantur quibus vnguenta parantur, vt etiam vnguenta ipſa liquefacta, dum quid craſſiuſculum quod vim piſtilli aut ignis effugerit, ſecernendum eſt.

Multorum medicamentorum tenuior portio à craſſiore ſegregatur per aliam colationis ſpeciem, quæ filtratio nuncupatur: Quo apparatus modo ſolent vti, qui lac virginale dictum con- Filtratio.

ficiunt, vel tenuiorem alicuius medicamenti ſubſtantiam tantùm expoſtulant. Faſciam enim laneam, duos, aut tres digitos latam & oblongam aſſumunt, eiuſque extremum in vaſis fundum quod medicamentum filtrandum continet, immergunt; Alterum verò extra vas aſcendens in aliud vas propinquum ſpectat, ac propendet, in quod humorem quem à priore vaſe continenter quaſi ſugendo trahit, ſtillatim eructat.

De Deſpumatione.

CAPVT XXVI.

Spuma quid.

DESPVMATIO dicitur cùm ſpuma innatans detrahitur vel cochleari ſolo, vel penna ſi pauca fuerit, vel colatura. Nam cùm ſpuma ſit ſuccus quidam lentus includens flatum; generatio enim omnis ſpumæ duarum ſubſtantiarum mixtura perficitur, inquit Galenus, quarum ſpirituoſa vna eſt, altera humida, proinde varia agitatione mouetur ac diſiicitur; Idcirco ſpumæ ſecernendæ ouorum adduntur albumina, quæ ſuo lentore & viſciditate eam ipſam cogant, ac colligant, vt quando gelâtina, ſyrupi multi & apozemata coquendo deſpumantur.

Comm. ad aphor. 43. lib. 2.

Cum autem motus & calor ſint efficientes cauſæ ſpumæ, nihilq; crudum & immotum ſpumeſcat, deſpumari tantum debent quæ agitatione vel coctione ſpumam edunt.

Vt mel aut ſaccharum deſpumetur, humoris æqua portio, & ſæpe dupla adiicitur, dein coquendo, ſpuma cochleari pertuſo deraditur, ne ſimul cum ea ipſe humor in quo fit concoctio abiiciatur. Quod ſi hac arte imperfecta videatur deſpumatio, ſingulis libris ſingula ouorum albumina adiunguntur, quæ continuata elixatione ſimul vt indurantur, ſpumam colligant, vnde poſtea ſpumæ facilis eſt à liquore ſecretio, vt quæ per colaturam vnà cum albuminibus in colo ſeu ſtamine relinquantur, humore ſyncero ſolùm tranſmiſſo. Si mel valde impurum eſt, cum triplo humore coquitur ad dimidias, vt optimè deſpumetur. Idem iudicium de cæteris rebus deſpumandis valde impuris.

Quando mel per ſe deſpumandum.

Per ſe autem mel aliquando deſpumatur & purgatur, ſi modo cuiuſdam alienæ qualitatis expers ſit: vel cùm tam longam coctionem ſuſtinere non poteſt viribus integris, vt ea quæ cum illo admiſcentur: Tunc enim præſtaret non deſpumatum miſcere, quàm cum miſcendis deſpumare.

Saccharũ deſpumandũ tandiu coquendũ eſt, vt poſt deſpumationẽ admixti liquoris vncię duę aut tres ſolũ, pro ſacchari libra ſuperſint.

Condiendi fructus dũ coquũtur cũ ſaccharo, aut mellis portione, vt nõnulli faciũt, ſolo cochleari deſpumãtur; vt decocta & ſucci laneo

colatorio. Solent enim traijci per pannum extenſum clauis affixum vt ſpuma & fæces deſuper relinquantur.

De clarificatione. CAP. XXVII.

CLARIFICATIO eſt ſordium craſſiorum à medicamentis liquidis expurgatio; ſic enim gratiora palato redduntur, & faciliùs diſtribuuntur. Clarificantur autem multa per ſe ſola dum portio magis fæculenta ſubſidet, vt ſuccus pomorum, arantiorum, citriorum, bugloſſi, acetoſæ: Quædam deſpumatione, alia colatione, nonnulla coctione additis ſæpiùs albuminibus ouorum, aliquando etiam ſine his, vt cùm ſucci plantarum & fructuum coquuntur ad tertiæ partis conſumptionem, deinde biduum ſinũtur, donec clareſcant. Vnde clarificatio modis quinque fieri dicitur, quiete, colatione, deſpumatione, aceti vel acidæ rei mixtione, & albuminum ouorum cum re clarificanda agitatione & coctione. Decocta enim & ſyrupi ſi acetum recipiant, per ſe magis ac magis aceti vi purgãtur. Ouorum autem albumina ſcopulis agitanda ſunt, donec tota ſpumeſcant tum ſyrupis admiſcenda vel decoctis, quæ poſteà recoquuntur. Et vbi coctione perfecta perfectè albuminibus ſpuma colligata eſt, artificioſè deradenda ac ſeparanda vel traiectione communi, quæ fit per pannum quatuor angulis totidem clauis firmatum, vel colatura magis particulari, quæ fit per manicam Hippocratis. Debet verò ter aut quater iterari colatio, donec ſyrupus aut decoctum planè claruerit. Clarificatiõ quot modis fit.

Recentiores quaſdam potiones forma zulapij conficiunt, quæ cùm ſint conſiſtentia valdè claræ, Claretæ nuncupantur. Tales verò redduntur modis ſuperiùs enumeratis.

De aromatizatione. CAP. XXVIII.

AROMATIZATIO dicitur artificioſus præparationis modus, quo medicamenta magis odorata ac ſuaueolentia redduntur, ad gratiam palati, cordis, ac facultatis vitalis, & animalis robur & oblectationem. Medicamenta ſi quidem ventriculum ſubuertentia, ſi cariophyllis, aut cinnamomo, aut alijs aromatis condiantur, minùs infenſa ſunt, ac moleſta partibus præcipuis, & ſalubriùs humores excrementitios per ſeceſſum, aut etiam vomitum, ſi contigerit, educunt.

c.15.li. 2. de alim. Licèt autem aromata calida ſint omnia Galeno, facultatemque vitalem exhilarent, quædam tamen magis reſpiciunt cerebrum, vt cariophylli, quædam cor vitæ fontem, vt cinnamomum, alia ventriculum vt nux moſchata, alia iecur, vt ſantali, & quædam v-

vterũ, vt moſchus, ambra, zibethũ; nõ quod ſanè his delectetur vterus ſub odoris ſpecie; organũ etenim non eſt odoratus, ſed afficitur tantùm odoribus ratione materiæ tenuiſſimæ, ſeu vaporis aërei, quo recreantur ſpiritus quibus genitalia turgere omnibus eſt in confeſſo.

Multas confectiones aromaticas deſcripſit Meſue, vt diacinnamomum, aromaticum roſatum, diamoſchum vtrumque, diambram, electarium de gemmis, & pleraque alia, quorum fœliciſſimus eſt vſus ad robur principibus membris conciliandum & conſeruãdum, putredinem arcendam aut corrigendam & reficiendos ſpiritus.

Qui ex morbo conualeſcunt, aut valdè ſunt ſenes, ſatisque valent opibus ad iacturam virium reſarciendam, conſilio Medicorum, conditis ſolent vti paratis ex conſeruis, ſyrupis & pulueribus cardiacis, quorum eximia vis aromatum odori ſuauiſſimo maximè tribuitur.

Cur medicamenta aromatizentur.

Similem ob cauſam ſyrupi multi aromatizantur confectione Alkermes, aut trochiſcis gallæ moſchatæ, vel moſcho, ambra, zibetho & alijs ſuaueolentibus incluſis nodulo, ita vaſi, quod ſyrupum aut liquorem continet, alligato, vt circa illius medium ſuſpenſus maneat. Sic enim aromatica vis æquè diſtribuitur ad totum humorem, quod etiam norunt Oenopolæ, qui vinum fragrantius & ſuauius reddunt, ſuſpenſis in dolio zinzibere, cinnamomo & ſimilibus.

Quibus ſalaces ad venerem vtãtur.

Qui inter aulicos ditiores ſunt, ſalaciores & magis deſidioſi, vt belluarum more potentiùs ruant in venerem, ad illiuſque ludibria ſint vegetiores exercenda, ouis interdum veſcuntur ſorbilibus, vel frixis cum multo moſcho, aut zibetho, ita vt naturam deſtruant magis quàm reficiant.

Multi verò fructus, vt nuces & pira, ante condituram cinnamomo aut cariophyllis configuntur, cùm vt palato, tum vt cordi gratiora ſint & magis amica.

Iulepi ſæpiùs aromatizantur aqua roſacea, apozemata cinnamomo, aut ſantalo citrino; opiatæ & condita confectionibus aromaticis, pomatæ ambrâ vel moſcho vt & alia multa medicamenta ſtyrace, benzoin, caphura.

De coloratione CAP. XXIX.

LICET color, Galeno docente, medicamenti facultatem non oſtendat, quia tamen qualitas eſt corporis viſibilis, quæ quòd vel obſit, vel proſit, magis aut minùs expetitur: Vt enim nigredo videndi vires lædit, vt etiam albedo: ſic viridis color exhilarat, vt præter experientiam Philoſophus ſcripſit. Ex medicamentis tamen nonnulla magis expetuntur alba, quædam rubra, alia nigra, vel alius coloris.

cap. 2. l. 1. simplic. c. 30. l. de hiſtor.

Probl. 60. ſect. 32. Color autem illis acquiritur quatuor potiſſimum modis, lotione, agitatione, coctione, mixtione. Lotione cãdida fiunt multa, vt oleũ, terebinthina, cera. Quædã etiam agitatione talia euadunt, vt penidia, vnguentum album Rhaſis, emplaſtrum diachylon, & ceratum refrigerans Galeni: Ea enim omnia quò diutiùs tractantur & ſubiguntur, eo magis albeſcunt, vt pilulæ albæ, Bechicæ confectiones, & ſaccharata omnia. Motus ſiquidem ſeu agitatio colorem expetitum medicamentis conciliat. Hoc non tantum in enumeratis cernitur, ſed manifeſtiſſimè in vnguento crudo, quod ex lithargyro, oleo & aceto paratur: Hæc enim tamdiu in mortario agitantur, donec formam vnguenti albeſcentis acquirant. Coctione adhuc medicamenta magis colorata fiunt, aut albiora, aut nigriora, prout cõcoctio validior ac diuturnior, vel imbecillior erit. Sic emplaſtrum ex ceruſa cruda paratum candidum eſt, ex eadem vſta rubrum, & ceratum quod æruginem crudam recipit viride eſt quod vſtam albũ ac melinum. Denique pro rerum admixtarum vario colore, varius eſt medicamentorum color. Quæ enim recipiunt crocum flaueſcũt; quæ cinnabarim, rubent: quæ ceruſam, albeſcunt; quæ caſſiæ medullam, nigreſcunt.

De conditura, ſalitura, & fartura.

CAPVT XXX.

VT ſalitura & fartura potiùs ad popinam quàm Pharmacopolium ſpectare videntur, ſic conditura ad artem aromatariam. Medicamenta tamen hiſdem interdum egent: Nam ſalitura plurimum facit ad conſeruationem, fartura ad ſaporis gratiam, conditura ad vtrumque. Cõdiuntur enim non tantùm fructus, aut flores, ſed & cauliculi, cortices, & radices tenellæ, tum vt diutiùs aſſeruentur, tum vt iucundiùs edantur. Sic radix zinziberis tenella, ſiliquæ caſſiæ fiſtularis quæ non multùm adoleuerunt, nuces moſchatæ, myrobalani, & alij fructus exotici recentes condiuntur, vt fœliciùs ad nos ſine magna virium iactura è longinquis regionibus aduehantur. Noſtrates fructus dulces, ſubacidi, aut alius ſaporis iucundi palato, ſtatim atque ſelecti fuerunt, & à cortice nudati, ſi ſit opus (multi enim non decorticantur, vt ribes, berberis, agreſta) cum ſaccharo, aut melle vel vtroque coquuntur. Amari vel acidiſſimi & acres tandiu in aqua macerantur, donec vehementem qualitatem depoſuerint.

Solent verò potiſſimum Pharmacopœi condituras, vt vocant, humidas parare, ſicut dum cum ſaccharo & aqua, vel cum ſyrupo fructus aut radices tandiu concoquunt, vt humiditatem omnem aqueam amittant: tum cum ſyrupo perfectè cocto recondunt & aſſeruant.

Aromatarij verò non ſolum condituras eiuſmodi conficiunt, ſed etiam ſiccas, vt loquuntur, quæ fiunt ex fructibus vel ſaccharo extrinſecus incruſtatis, vt tragetæ omnes ſpecies, vel intrinſecus coquendo ſaccharatis & poſtea inſolatu exſiccatis. Fructus verò multi vel ſale condiuntur ſolo, vt cappares, vel addito aceto, vt cucumeres in fruſtula ſecti, vt portulaca, lactucæ, & multa olera vt ſine putredine ad hyemem vſque poſſint aſſeruari. Sal enim miram vim habet deſſiccandi & conſeruandi: Vnde carnes & piſces ſaliti in plures non tantum menſes, ſed annos, ſine corruptela reconduntur, Ob eam rationem anima à philoſophis quibuſdam dicta eſt ſal corporis, quia quamdiu in ipſo remanet, tandiu ab omni putredine vindicat ac tuetur. Confert etiam vt medicamenta qualitatem aliam præter peculiarem nanciſcantur, propterea carnes viperinæ & multorum animalium partes inſperguntur ſale marino aut foſſili (Sunt enim omnes eiuſdem facultatis Galeno) eoque pauco, ſi ſaporis, vel copioſiore ſi condituræ gratia adhibeatur.

Salitura.

Epicureis anima pro ſale.

Quæ autem alimenta medicamentoſa deſiderantur, ſi cauitatem habeant manifeſtam, fructibus aut herbis farciuntur, aut radicibus, quibus etiam ſæpè configuntur. Nunc multa animalia farciuntur ante aſſationem vel elixationem, vt palato magis arrideant, & aliquando vt ſanitati reſarciendæ aut conſeruandę magis conueniant, vt cùm polypodium, cappares, paſſulæ, hordeum, vel aliæ plantarum partes ventre exenterati caponis vel anſeris includuntur. Gallinaceus annoſus hordeo ſolet farciri, vt ſimul cum facultate aluum ſubducendi quâ pollet ex Galeno & Oribaſio detergeat & nutriat. Cucufæ ſæpè farciuntur è cephalicis pulueribus exceptis bombace, ſyndone duplici interſuto, vel vt vulgus loquitur, interbaſtato. Simili modo paratur topicum remedium forma ſcuti quod regioni ſtomachi adhibetur. Excipit verò pulueres roborantes & ſtomachicos, quales præſcribi ſolent in ventriculi debilitate. Propriè tamen fartura dicitur, per quam exenterata animalia, vel excauati fructus medicamentoſis rebus, vel alimentoſis, & aliquando aromaticis tantùm ad iucunditatem farciuntur.

Fartura.

De Deſtillatione.

CAPVT XXXI.

DESTILLATIO eſt humoris aquei vel oleoſi ex re quapiam vi caloris eductio. Fit autem ea vel per aſcenſum, vel per deſcenſum, idque calore humido aut ſicco Humido calore deſtillationes fiunt in Balneo Mariæ, & in vapore aquæ calentis. Balneum Mariæ aut maris, vt aiunt nõnulli, dicitur vas quoddã cupreũ aut æneum aquam calidam continẽs, in quod vas aliud immittitur, quod

Balneum Mariæ.

quod materiam deſtillandam contineat. Cucurbita ſeu boccia vocari ſolet, cui aliud vas roſtratum ſuper imponitur, quod vulgus alẽbicum ſeu capitellum nominat, dein glutine ex farina & ouorum albuminibus facto, ſimul arctiſſimè compinguntur.

Deſtillatio in vapore aquæ calentis fit quoque in vaſe duplici, vnum materiam deſtillandam continet, & in alterum vas oblongum cupreum aut æneum immittitur aqua ſemiplenum, ita vt relinquatur ſufficiens ſpatium inter cucurbitam & aquam bullientem, cuius ſolo vapore ſurſum elato, deſtillanda materia incaleſcat, & ad capitellum roſtratum vapores extollat. Balneum roris.

Variæ vtriuſque balnei formæ deſcribi ſolent; quiſque enim pro arbitrio aliquid mutat, innouat, addit, aut detrahit, potiùs ad vaſorum elegantiam, quàm deſtillationis facilitatem. In omnibus autem, ignis qui cauſa eſt efficiens deſtillationis tam conuenienti loco eſt aſtruendus, vt negotio facili materiam in boccia contentam calefaciat. Variæ ſunt formæ balnei.

Debet verò ignis luculentus eſſe, non fumidus, aut fœtidus, vt qui ex ligno putri aut carbonibus indebitè extinctis paratur; atque ita regendus, vt nec valentior ſit, & materiam adurat; nec ita paruus vt ante perfectum opus extinguatur. Antequam aqua feruendo deficiat, alia ſubſtituatur calida, aut ſaltem tepida, atque eo feruoris gradu calefacienda, quem materiæ poſtulat conditio. Quædam enim vapore tantùm benigno, alia validiore, nonnulla aqua feruente commodiús deſtillantur. Ignis in deſtillatione qualis.

Plantæ recentes integræ, vel earum partes in fruſta ſectæ in humido balneo conuenientiſſimè deſtillantur. Siccæ ſi fuerint, humore quodam idoneo madere debẽt ante deſtillationem. Sic enim aquæ deſtillatæ plantarum vires & qualitates melius retinent, ſed quia ſunt magis excrementoſæ, non ita poſſunt ſeruari. Aquæ tamen multę ſapores plantarum non retinent, quod ſubſtantiæ terrenæ ita inhæreant, vt calore etiam vehementiſſimo non aſcendant. Plantarum deſtillatio.

Balneum autem humidum aquis deſtillandis, ſiccum verò (ſi modò balneum dici debeat, vt multis placuiſſe video) & aquis & oleis educendis aptiſſimè conuenit: Propriè quidem dicitur ſiccum, quód cucurbitæ non ſupponatur aqua, ſed ſolus ignis, interpoſitis aliquando cineribus, aut arena vel limatura ferri aut chalybis. Quod vt commodè fiat, ea induſtria fornax aſtrui debet quæ ima ſui parte oſtium apertum habeat, per quod cineres eximantur, qui à prunis accenſis craticulæ tranſuerſæ ſuperpoſitis deciderint. Super cratem aliud patebit oſtium, per quod carbones immittentur, dein ſuper oſtij concamerationem, trabeculæ ferreæ tranſuerſim inſerentur. Tum deſuper lebes æneus, aut figulinus, vel ferreus collocabitur, in quem cucurbita imponetur, ſepelieturque adiectis arena aut cineribus: Tandem capitellum roſtratum ſuperponetur. In for- Fornacis ſtructura.

N

nacis parte ſumma, quædam ventilia ſeu foramina conſtituentur, per quæ fumus exilire queat.

Alembicus

Frequens nunc eſt vſus inſtrumenti cuiuſdam cuprei, quod alẽbicum vocant, in cuius camera inferiore trabeculæ ferreæ, quæ prunas ardentes ſuſtinent, continentur, in media boccia, in ſuprema capitellum roſtratum ac coniforme, & aliquando rotundum cum refrigeratorio inſtar aheni efformato, vt copioſam aquæ quantitatem continere valeat, quę dum validiùs incaluit, per epiſtomium in eius parte decliui ſitum, effunditur, vt noua & frigida denuò affundatur.

In multis alembicis roſtrum prominet longiſſimum, rectumque & ſæpè inſtar ſerpentis, á quo ſubinde nominatur, flexuoſum, vt per dolium frigida plenum traijciatur, & aqua prolectata magis concreſcat & contemperetur.

Retorta Veſica.

Inſeruit quoque deſtillationi quæ fit per arenam, aut cineres boccia quædam vitrea, incurua, retorta dicta, vt etiam alia recta, quæ à veſica nomen habet, figura ouali, vitrea aut cuprea intus ſtanno obducta, quæ his inſeruit deſtillandis, quæ facili negotio in altum ſubleuantur; vt radices ſemina, folia flores & aromata. Quæ verò dificiliùs, attolũtur, vt pinguedines, reſinæ, lachrymæ, gummi, retorta vitrea, denſiſſima, aptiùs ſublimantur.

Variæ deſtillandi formæ.

Sunt verò tam varię deſtillandi formæ, tamque varia deſtillandi inſtrumenta & inſtrumentorum materię, vt vix poſſint certis legibus coërceri. Vetus tamen hęc inualuit conſuetudo, vt vulgus Pharmacopœorum plantas recentes multàque alia medicamenta deſtillet alambicis plumbeis, intùs ſtannatis, quę non tantùm adferunt nocumenti vt plerique reformidant. Vitrea tamen & figulina meliora ſunt, ſed quę facilè franguntur; fracta eiiciuntur inutilia. Quę autem caloris vehementiam non ſuſtinẽt, meliùs in Balneo Marię deſtillantur, dein in cineribus, in quibus, vt in balneo, calor mittis ac temperatus aſſeruari poteſt ac foueri. In arena & limatura ferri non item. Hęc enim vix niſi calore acerrimo incaleſcunt, vnde oleis deſtillatione prolectandis commodiſſimè vſurpantur: Debent verò aquę deſtillatę dies aliquot inſolari in vaſis charta foraminulenta obturatis, vt impurior magiſque excrementitia portio reſoluatur, ſimulque impreſſum deleatur ignis veſtigium, quod aquas deſtillatas ſolet comitari.

De deſtillatione per deſcenſum.

CAP. XXXII.

VTROQVE calore & humido & ſicco fit deſtillatio, tàm per accenſum quã per deſcenſum. Per aſcenſum quando vi caloris ignis ſolius, aut aquæ, vel alius corporis interpoſiti, materiæ in cucurbita latentis portio tenuior ſurſum ad capitellum aduolat, ibique condenſata ad roſtrum decliue ſuo pondere delabitur, & ad lagenam aut vas aliud, recipiens dictum, roſtro ſubditum effluit. Atque vt deſtillatio per aſcenſum fit pluribus modis, ſic etiam quæ per deſcenſum. Alia enim propriè dicitur fieri per deſcenſum, quando ſine exaltatione humor eductus ſtillat deorſum. Alia per inclinationem, alia per tranſudationem, alia per lacinias ſeu filtrationem.

Quæ fit ſine calore, vt exprimendo & colando, impropriè deſtillatio nuncupatur, ad huncque locum minimè debet referri.

Deſtillatio autem per deſcenſum, aliquando fit ſine calore, vt cum in aëre vapido, vt in cella vinaria ſacculus ſuſpenditur impletus mirrha aut tartaro. Hæc enim vt alia multa in vdo loco diu aſſeruata tabeſcunt, & ſuccum purum velut exudant, atque in catinũ ſubditum emittunt. Frequentiùs verò fit cum igne, cuius vi non ſolùm aquæ, ſed etiã olea per deſcenſum prolectantur. Sic enim aqua roſarum aut florum quorumlibet optimè deſtillatur. Olla ſumitur cuprea, aut ænea, vel figulina, pãno tegitur lineo, aut cãnabino vndequaque firmiter ſuccincto; roſæ deſuper aut alij flores imponuntur, dein patina prunis impleta ſuperponitur floribus, ex quibus calefactis exudabit aqua optima in ollã ſubiectã. Ignis autẽ ita regendus, ne flores adurãtur, proinde multi prudenter chartã inter vas ignem continens & flores adhibẽt: Sic enim vim caloris tutiùs perferunt. Hic verò deſtillandi modus vt facilis, ſic plebeculæ familiariſſimus.

Deſtillatio fit interdum ſine calore.

Quomodo aqua educatur per deſcenſum.

Sunt qui in fimo aut alia re putrente aquas deſtillant, ſed quibus facilè carere poſſit Pharmacopœus, penes quem mundities omnis eſſe debet, & ſelectiorum remediorum præparatio. Magis arridet illa deſtillatio quæ fit in calore Solis, hoc modo: Roſis aut aliis floribus impleta matula, ollæ alteri ſubiectæ probè applicetur & firmiter coniungatur, dein Soli exponatur ſplendidiſſimo: Si enim illius radij ollam ſuperiorem verberarint, aqua ſtillabit optima in inferiorem.

Deſtillatio in fimo.

Oleorum autem per deſcenſum deſtillatio difficilior eſt, vixque niſi magno cũ apparatu, labore & tẽpore perficitur. Eſt verò Chymicis valdè familiaris, qui variis modis olea per deſcensũ prolectant. Ita enim vaſa, aliaque inſtrumẽta deſtillationi inſeruiẽtia apparãt, vt

Oleorum deſtillatio per deſcenſum.

via non detur ſurſum aſcendendi, ſed velut colliquefactus & eductus humor deorſum inſtar ſtillicidij exudat. Locum habere ſolet in his quæ calor aſcenſorius deſtrueret, vel à fortibus ſpiritibus diſſiparentur antequam conſiſtere poſſent.

Deſtillatio per inſudationem.

Huius autem deſtillationis varij traduntur modi; Alia enim fit in fornace per tranſudationem, per quam humor prolectatus tranſudat, & guttatim in excipulum delabitur, igne ſupra adhibito. Alia quoque fit per tranſudationem, ſed inhumando, quando ſcilicet fouea in terra excauatur, in quam demittitur olla, cuius orificio alterius ollæ fundum foraminulentum adaptatur, & optimè coniungitur. Orificium verò ſuperius ſuperioris ollæ materiam deſtillandam continentis operculo commodo tegitur & firmiter agglutinatur: tum adhibita terra ſepelitur vtraque olla vſque ad ventrem ſuperioris, ita vt commiſſura lateat: Dein ignis admouetur per gradus, pro deſtillandæ materiæ conditione & natura. Res enim ſolidior maiorem poſtulat calorem, minùs ſolida minorem.

Deſtillatio per inclinationem.

Eſt verò alia deſtillatio media inter aſcenſoriam & deſcenſoriam quę fit per inclinationem, in qua ſcilicet parua fit eleuatio, indéque mox deorſum reflexio. Vocatur quoque deſtillatio per retortam, quia fit in boccia reflexa, in cuius curuatura ſpiritus coadunati deſcendere coguntur in receptaculum inferiùs locatum, & proboſcidi retortæ probè iunctum. Debet verò retorta in fornace, vt decet extructa decumbere, cuius venter in catino arenario vel cinereo ſepeliatur, & cornu per rimam extra propendeat.

Quando retortæ in deſtillationibus vſurpandæ.

Porrò ſolent vſurpari retortæ in his quæ difficillimè aſcendunt, vt in oleis metallicis & ſpiritibus mineralium, in quibus educendis, cùm ignis ſæpius vehementiſſimus deſideretur, cauendum ne retortę diſrumpatur. Proinde antequam igni adhibeantur, luto, aut argilla, aut alia conueniente materia debent incruſtari, maximè verò ſi ipſis nitroſa includãtur, & ſine intermedio cinere aut ſabulo igni violentiſſimo adhibeantur. Sed quia noſtri non eſt inſtituti Spagyricorum deſtillationes recenſere, nec illorum matratia, cucurbitas, ampullas, vaſa hermetica, circulatoria, ſublimatoria, catinos, ollas & fornaces deſcribere, deſtillationis præcepta non vlterius perſequemur, hæc enim multò faciliùs & citiùs praxi & manuum actione ediſcuntur.

Sublimatio. Cohobatio.

Plures autem non modò deſtillationes, ſed præparationes aliæ à Chymicis traduntur, vt ſublimatio, cohobatio, exhalatio, euaporatio, exaltatio, & alię multæ, quarum pleni ſunt eorum libri. Sublimatio dicitur quando extractum vaſis partem ſublimẽ attingit, ibique ſubſiſtit. Cohobatio, quando id quod prolectum eſt, denuò capiti mortuo redditur, Caput verò mortuum illis eſt velut exucca fæx, & expers qualitatis excrementum: fit tamen interdum materia ſalis chymici.

Caput mortuum.

Exhalatio eſt ſpirituum ſiccorum per calorem in aëra diſſipatio. Exhalatio.
Euaporatio humidorum reſolutio. Exaltatio autem non idem ac Euaporatio.
ſublimatio deſignat; Eſt enim artificioſa præparatio per quam res Exaltatio.
quodammodo immutatur, vt ad altiorem ſubſtantiæ & virtutis dignitatem perducatur; vt cùm rude quidpiam crudum ve maturatur Maturatio.
& perficitur. Huic dicuntur inſeruire maturatio & gradatio: maturationi, digeſtio & aliquando circulatio. Maturatio eſt exaltatio è Digeſtio.
rudi crudo ve ad coctum & magis elaboratum atque perfectum.
Digeſtio eſt maturatio ſimplex, per quam res inconcoctæ & intra- Circulatio.
ctabiles calore digeſtorio coquuntur, & mitiores tractabileſque redduntur. Circulatio eſt liquoris puri per ſolutionem circularem, Gradatio.
ope caloris in vaſe Hermetis, ſeu Pelicano, exaltatio. Gradatio verò propriè ad metalla pertinet: Eſt enim illorum ad bonitatis & perfectionis gradum maiorem exaltatio, quâ pondus, & color, & conſiſtentia ad excellentiorem gradum perducuntur. Sed ne longius à propoſitio digredi videar, Chymicis ſuas præparationes relinquam: Tractatio enim deſtillationum eò me impulit, vt hæc obiter attingerem, & velut parergon, ad latus, breuibus lineis depingerem.

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM.

Liber Tertivs.

De compoſitione medicamentorum general.

Cur medicamenta componuntur.

Capvt. I.

VT ſimplex compoſito natura prius eſt, ſic medicamenta ſimplicia compoſitis; primũque veteres Medici, referente Plinio, ad *c.2.l.26 nat.hiſt.* morborum curationem ſimplicia tantum præſcribebant, vt Diocles, Praxagoras, Chryſippus, & Eraſiſtratus. Hippocrates quoque, qui primus artis Medicæ fundamẽta ſtabiliuit, ac leges condidit, omnibus pœne) affectibus medebatur ſolis ſimplicibus medicamentis. Neceſſitas tamen exercitatos coëgit Medicos, inquit *c.25.tet 4.ſer.2* Aëtius, aliquando noua conquirere remedia, & ex ſimplicibus quædam componere, cùm ſcilicet ſimplicia vbique mederi non poſſunt Nam ſi ſolis ſimplicibus, ait Galen. vniuerſos præter naturam affe- *c.5.l.1. comp. med. general* ctus curare liceret, nullus vtique compoſiti vnquam vſus foret: & ait Villanouanus, vbi in promptu habentur ſimplicia morbo profligando ſufficientia, dolus eſt, ſi quis compoſitis vtatur. At nullũ datur tale ſimplex, quod id ſemper præſtare valeat in omnibus. Quare compoſitionis medicamentorum neceſſarius eſt vſus: maximè verò in morbis, qui contrarias ſimul medicamenti facultates deſiderant, quæ in his, quæ ſuapte natura proueniunt, non inueniuntur.

Multæ cauſæ ſunt cõpoſitionũ medicamentorum.

Multæ autem ſunt compoſitionis medicamentorum cauſæ. Prima, quando morbo profligando deeſt aliquod ſimplex medica- *Serapio c.2.l.7.* mentum omnino contrarium: tunc enim aliquod compoſitum vſurpatur, quod ſimplicis ſuppleat defectũ; vt cum ad vlcus moderatè

detergendũ, miſcemus duo ſimplicia medicamenta, vnũ quod potẽter, alterũ quod negligẽter id præſtat, ex quorũ cõcurſu accõmiſtione, vnũ naſcitur moderatè deterſoriũ. Secũda cõpoſitionis cauſa eſt, vt violentia medicamenti obtundatur, vel vt eius ignauia excitetur. Violenta illius qualitas hebeſcit admixtione benignioris, aut oppoſiti, vt cùm acribus lenientia permiſcentur, amaris dulcia, impensè calidis refrigerantia, malignis cardiaca Tertia ratio deprompta eſt ab affectuum curandorum varietate. Quot enim ſunt affectæ partes & humores noxij, tot medicamenta his analoga & deſtinata debent præſcribi. Cerebro ſiquidem & pulmonibus aut aliis partibus malè affectis, id dari medicamentum debet, quod ſingulis proſpiciat, & à cauſa morbifica liberet. Situs quoque & dignitas partium affectarum, compoſitionem neceſſariam demonſtrant; Nàm pars quælibet non ſolùm roboranda, quę principatum obtinet; vt cerebrum cephalicis, cor cardiacis, vt iubet Galenus; ſed etiam ſępè alteranda, & ab humore peccante vindicanda, quod vno atque ſimplici medicamento fieri minimè poteſt. Pars inſuper longè à remedijs diſſita, oſtendit ſępè attenuantia permiſceri debere, vt faciliùs qualitas medicamenti ad partem deferatur, vt oſtendit Galenus lib. 1. De comp. med. per genera.

cap. 1. l. 1. comp. med. gener.

Sunt aliæ quædam compoſitionis cauſæ minùs neceſſariæ, vt cùm ad gratiam palati, vel cordis medicamenta dulcorantur ſaccharo aut melle; vel condiuntur cinnamomo aut alijs aromatis; vel diluuntur in decoctis idoneis, vel in forma boli, aut electuarii ſolidi componuntur. Ad odorem enim, ſaporem, colorem & iucunditatem medicamentorum atque ad eorumdem conſeruationem in futuros vſus, multa ſæpe adiunguntur, permiſcentur, & ſimul vniuntur.

De ſyrupis in genere. CAPVT. II.

CVM plantæ multæ non ſemper nobis ſint ad manum, ſed earum vel folia aruerunt, vel radices in terra latent hyeme, vel earum vis poſt flores & folia amiſſa perit, nec dum vrgente neceſſitate expetuntur poſſunt inueniri; ex his ad futuros vſus aut ſucci extrahuntur, aut decocta parantur mellis, aut zucchari, aut vtriuſque ſimul quantitate ſufficienti condita, vt poſſint in tempus longiſſimum, viribus integris manentibus aſſeruari, præcedente multa concoctione, vt ſyrupi conſiſtentiam acquirant. Eſt autem ſyrupus medicamentum quoddam liquidum, ex ſuccis, vel decoctionibus, cum melle aut zaccharo, ad ſaporis gratiam & conſeruationem tamdiu coctum, donec iuſtam conſiſtentiam acquirat: cuius indicium eſt, ſi guttula in marmor effuſa non diffluat, ſed hæreat, aut digitis excepta, horum abductione in fila ducatur.

Syrupus quid.

sçarab Sunt verò ſyrupi Arabum inuenta, quos Auicenna vocat decoctiones, vel ſuccos inſpiſſatos cum dulcedine, iuxta vocem Arabicam *sçarab*, quæ potum quemlibet, modò ſuauem, vel *Srab*, quæ vinum dulce vel potius ſyrupum noſtro more paratum, aut potionem medicatam deſignat: Græci propomata, vel propotiſmata, & aliquando ἀποκυλίσματα vocare ſolent: Sæpiùs tamen his nominibus veteres Oinomel, aut alias potiones mellitas intellexerunt, nam antiquioribus Græcis vix Syrupi nomen, eiuſque parandi modus innotuit. lib. 5. ſum. tract. 6.

Contendunt nonnulli probabiliùs ſyrupos dici ab ὀποῖς, id eſt, ſuccis, & σύρω, i. traho, quaſi ſint ſucci extracti; Siue quod è Syria primum ſint allati; ſiue ab eo, quod Alexandro Aphrodiſeo dicitur σίραιον, defrutum, muſtum, ſapa, aut dulcis ex vino & melle potio.

Perfectè autem coquuntur ſyrupi cum melle aut ſaccharo, ne corrumpantur, totoque anno ſint vſui, habentque propterea conſiſtentiam craſſiorem, eamque mediam inter ſapam & iulepum, vt apozema inter iulepum & ſyrupum. Syrupus enim eſt minùs craſſus ſapa, ſyrupo, iulep, apozema iulepo. Sapæ enim vt & ſyrupi, quia craſſiores, diutiùs & tutiùs ſine corruptione ſeruantur, apozemata & iulepia quia tenuiora minúſque cocta, minùs: Vix enim integram hebdomadam perdurant, ſolentque à Medicis in rem præſentem imperari, vt quoties rei neceſſitas poſtularit ægrotis exhibeantur. De his verò fuſiùs libro ſequenti tractabimus: Nunc enim de his agimus quæ apud Pharmacopolas in longiſſimum tempus aſſeruantur ad futuros vſus: Ex illis tamen in rem præſentem, vel apozemata conficiuntur, ſi in plantarum decoctis; vel zulapia, ſi in aquis ſtillatitiis diſſoluantur. Sępè quoque eclegmatum, opiatarum, & conditorum confecturam ingrediuntur, tum vt gratiam & vim pręſtantiorem, tum vt conſiſtentiam acquirant ſcopo propoſito conuenientiorem. Per ſe tamen & impermiſti ſæpiſſimè præſcribuntur: maximè verò qui ſenſim lambendo, ad expectoratum mouendum debent aſſumi, vt ſyrupi omnes bechici, cuiuſmodi ſunt ſyrupus de tuſſilagine, violatus, de glycyrrhiza, capillorum veneris, de hyſſopo, aliique quamplurimi, qui propter dulcedinem ſputum concoquunt.

Materia ſyruporum Fiunt autem ſyrupi ex decoctione herbarum, radicum, fructuum ſeminum, florum, vel earum ſuccis, atque etiam aliis quibuſdã quæ fœliciter poſſunt decoqui. Eliguntur verò decoquenda quæ intentioni reſpondeant, ſeu ad partem quamdam roborandam, ſeu ad humorem quemlibet vitioſum emendandum, vel educendum, vnde ſyruporum nunc proſtat tanta varietas. Componuntur enim ad calefaciendum, refrigerandum, humectandum, ſiccandum: Ad aperiendum, obſtruendum, incidendum, incraſſandum & purgandum.

Deco-

Decoctio verò eorum ex quibus ſyrupi parantur, fieri debet in aqua, interdum pluuia, ſępius fontana, aut fluuiatili, eàque optima, qualitatis ſcilicet omnis experte. Cuius quantitas rerum coquendarum quantitati & duritiei reſpondeat. Quę enim duriora ſunt, vt radices & ligna, vix niſi tempore multo, & aqua multa coquuntur citra aduſtionem. Proinde quantitas aquæ augenda eſt quando ſimplicia diutiùs coquenda ſunt, vt etiam quando nimis ſunt amara.

Decoctum colatum & clarificatum denuò coquitur cum pari quantitate ſacchari, aliquando mellis: ſæpè cum ambobus, & interdum cum ſapa & alterutro, vt in Officina patebit.

a Aet. cap.30. tet. 3. ſer.1. Paul Aeg.c. 15.l.7. de remed.

De Propomatis. CAPVT III.

MELLE dulcoratos omnes potus, generali ſignificato, veteres Græci [a] Aëtij & Pauli iudicio Propomata nominarunt. Cùm enim illis vix zuccharum innotuiſſet, potulenta multa ad gratiam palati mellita reddebant, quæ nunc nos ſaccharata, vt ſuauiora efficimus. Quædam tamen non ſacchari defectu melle condiuntur, tùm ad peculiarem ſaporis conditionem, tùm ad qualitatum, quibus pollet eximiarum conſequutionem. Mel enim pręter dulcedinẽ quã adfert linguæ iucundiſſimã, tandem vim habet conſeruãdi, vt ſalis loco in multis vſurpetur. Babylonij [b] enim corpora mortuorum olim in melle ſepeliebant: Et Appius [c] cocus, vt ſine ſale diu carnes aſſeruaret, melle contegebat. Multa quoq. condita vt & alia pleraque medicamenta mel excipiunt, tum vt magis arrideant, palatoque ſint gratiora, tum vt ſecuriùs abſque corruptela conſeruentur, & vires acquirant inſigniores. Vnde Galen. [d] rectè ſcripſit mel omnibus antidotis poſſe tutò commiſceri: Eſt enim dulciſſimum, [e] ſuccumque gignit tenuiſſimum; & medicamentis admixtum efficit, vt ea permaneant [f] ac durent. Non tamen omnibus ęque ſalutaris eſt illius vſus; Nam vt [g] ſenibus & frigidis confert, ſic acutè febricitantibus & iuuenibus pręſertim bilioſis obeſt ſæpiſſimè, quia in corporibus calidis citò mutatur, & bileſcit, & amareſcit, atque igni ſi pluſculum admoueatur [h] amarum efficitur, vt etiam vetuſtate. Pater enim [i] Galeni mel quoddam habuit ita amarum, ac ſi in Ponto natum foret, eo in tractu, vbi ex abſynthio mel apes colligunt. Idipſum tamen & Athenienſe & optimum fuiſſe dicebat: verum temporis diuturnitate amarum euaſiſſe. Mel autem primus oſtendit Ariſtęus quidam Athenienſis, authore Plinio: [l] Et Curetes populi omnium primi, illius vſum docuerunt, licèt Bacchus illius perhibeatur author ab Ouidio, dum ait, *Liber & inuenti præmia mellis habet.*

Melle qui corpora condiebãt.

Pater Galeni mel amarum habebat.

b Diony. Areop.
c Herod. in Thalia
d c.177 de ſimp. medic.
e ca.11. lib. 1. de alim
f Pau.c 14. lib. 7.de remed.
g cap.8 li. 2. de fac.nat.
h ca.16 lib. 4. Simp.
i ca.11. li. 1. de Antidot.
l ca.56. lib.7.

Porrò ex melle multa medicamenta parantur, nec non potiones quædam vel liquidiores, iucundæ Paulo dictæ, vt hydromel aquoſum & parum coctum, vel craſſiuſculæ, & diutiùs coctę, vel inſo-

latę, vt hydromel vinoſum vulgò dictum, vt oxymel, & alia pleraque medicamenta, quæ à melle habent nomenclaturam, vt mella medicamentoſa ex violis, anacardis, roſis, & ſimilibus.

Quid Hydromelitis nomine intelligendũ.

Hydromelitis verò nomine multa comprehenduntur, vt mulſa melicratum, hydromel aquoſum & vinoſum, ſimplex & compoſitum. Nullum tamen eſt adeo ſimplex, quin melle conſtet & aqua, vt nominis indicat notatio, verùm ſic ad differentiam magis compoſiti nuncupatur, cuius multæ differentiæ ſparſim deſcribuntur à primæ notæ Medicis. *vt à G. lib. de Dinamul & Paulo l. 7. de remed.*

In Hydromelite quæ mellis ad aquam proportio.

Varia autem eſt in hydromelite conficiendo, mellis ad aquam proportio, pro vario Medici ſcopo, atque ſumentis temperatura. Æſtatis enim tempore, & iuuenibus aquoſiſſimum præſcribitur: hyeme, & ſenibus, & pituoſis magis vinoſum ſeu melleum. Sic enim placuit maioribus noſtris hydromel parum aquoſum & perfectè coctum, non impropriè nominare. Saporem namque & calorem vini cuiuſdam generoſi, vt maluatici referre videtur. Sputum enim potenter mouet, pituitam concoquit, calorem fouet natiuum & ſtomachum roborat. Eius genuina deſcriptio & parandi modus traditur in officina à nobis edita.

Hydromel, vinoſum.

Melicratũ mulſa & hydromel, Idem.

Et licet vna non ſit aquoſi melicrati ſeu mulſę, aut hydromelitis (hęc enim nomine tantùm non re diſcrepant) conficiendi norma, vulgaris tamen pręparatio, à m Meſue tradita, eſt aquæ librarum octo ad vnam mellis, tamdiu ſolum ſimul coctorum, donec ſpuma amplius non emergat, quam opinionem ſequitur author luminaris maioris. Multi tamen cuique libræ mellis, aquę libras decem, & aliquando duodecim miſcent, pro intentionis varietate. m *part. 3 diſt. 6*

Hydromel ruſticorum

Ruſtici loturam fauorum colatam, æſtate decoquũt, optiméque deſpumant, dein in vaſis ampliſſimis reponunt, & ſuſpenſo in vaſe pauco fermento nodulo ligato, biduum aut triduum relinquunt; Tum magna voluptate ad ſitim explendam bibunt. Eſt enim potus hic dulco-acidus, & illorum palato ſuauiſſimus. Alij incoquunt mellis libras ſex in aquę fontanę libris quinquaginta, optimèque deſpumant. Deinde fermenti vnciam vnam cum dimidia vel vncias duas diſſoluunt, & in dolia conijciunt, relicto quodam ſpatio, vt duorum, aut trium digitorum vacuo.

Apomeli.

Apomeli verò parùm dilutum eſt, vireſque vt ęquat hydromelitis vinoſi, ſic mellis ad aquam proportionem habet eamdem eumdemque parandi modum, vt n alibi demonſtrauimus. n *In officina.*

Oinomel.

Inter potiones mellitas annumeratur Oinomeli, quod fit ex partibus duabus vini veteris, & vna mellis. Interdum etiam ex partibus ſex muſti & vna mellis ſecundum o Oribaſium. Et quia mel tenuium eſt partium atque dulciſſimum, medicamenta quę illud admittunt, ad craſſorum humorum attenuationẽ, coctionẽ & expurgationem maximè conducunt. o *c. 25. lib. 5. collect.*

De Syrupis mellitis. CAP. IV.

QVOD Græcis oxymeli dicitur, & Arabibus Secaniabin, pharmacopœi ſæpè, nec impropriè acetum mulſum nominant. Eſt enim acetoſus ſyrupus, ex aqua & melle ſeu mulſa, & aceto paratus, vnde dulco-acidus guſtu percipitur: Saporemque vt miſtum habet & varium, ſic quoque vires miſtas, tàm ratione mellis ad acetum, quā aceti ad ſeipſum. Acetū enim pugnantibus qualitatibus conſtat, *Acetum calidum & frigidum.* eſtque a frigidum & calidum, diſcuſſorium & repulſorium. Proinde Oxymel morbis calidis prodeſt & frigidis, humores craſſos & lentos incidit & attenuat, abſtergit, ſputum educit, obſtructiones aufert, humores frigidos ad expulſionem præparat, calidos temperat, & ſitim extinguit. Mel enim humoribus frigidis reluctatur, acetum illorum lentori, aqua calori: Efficitque præterea, vt mel diutiùs concoquatur, commodiùs deſpumetur, & oxymelitis virtus meliùs diſtribuatur, vt rectè Meſuei interpres notauit. Non ſolum autem mel eſſe debet optimum, dulciſſimum nempe & acerrimum, colore pallidum, nec valdè craſſum, nec dilutum, & quod ſpumæ parum egeat, ſed etiam aqua: quæ cùm ſit tàm ſanis quàm ęgrotis commune ſolatium, vt loquitur Galenus, omnibuſque maximè neceſſaria, puriſſima ac optima eſſe debet. Talis autem indicatur guſtu, viſu, olfactu. Guſtu, ſi nullam planè qualitatem præ ſe ferat, ſed videatur ab omni qualitate immunis: Viſu, ſi pura, ſincera & exquiſitè clara. Olfactu, ſi eorum nihil ineſt, quæ in aquis vitioſis eſſe olfactus teſtatur. Acetum quoque optimum ſit eſt neceſſe, & album potiùs quàm rubrum, non ſtillatitium, nec aquoſum: ſed acerrimum, quod vim habet ad incidendum & tenuandum potentiorem. Ab aceto ſiquidem id habet oxymel, vt inter pharmaca numeretur, cùm vix in eorum cenſu ſit mulſa, inter vtrumque eſt Apomeli, à Serapione Acumeli dictum.

Oxymelitis qualitas. *Mellis optimi notæ.* *Aquę bonitas qui dignoſcatur.* *Acetum quodnam optimum.*

a *Gal. lib. 1. ſimpl. & lib. 2. comp med. loc.*

Cùm autem cuiuslibet aceti non ſit eadem virtus, nec ſingulis hominibus in guſtando eadem delectatio, apud omnes mellis ad acetum non eſt eadem proportio. Sunt enim qui magis, alij qui minus mellitum, aut acetatum deſiderant. Vnde Serapio cenſet debere fieri ſecundum illum qui bibit ipſum, vt loquitur. Deſcriptio tamen à Meſue & Oribaſio tradita recipitur, & vbique parata inuenitur.

Fit autem ex aceti vna parte, mellis partibus duabus, & aquæ quatuor: omniaque ſimul coquuntur ad conſiſtentiam ſyrupi liquidioris. Licet enim minùs perfectè coquatur, ratione tamen mellis, tutò ac diu ſine corruptela ſeruatur. *Oxymelitis præparatio.*

Dicitur verò oxymel ſimplex, colatione facta ad magis compoſitum, quod ſcilicet, præter aquam, mel, & acetum, multas excipit radices, aut fructus, cuiuſmodi multæ formulæ deſcribuntur à Nicolao Myrepſo & recentioribus.

De ſuccis mellitis. CAPVT V.

RVSTICORVM ſaccharum eſt mel, quo ſæpè ceraſa, ribes, agreſtam, & pira condiunt. Pharmacopœi verò non ſacchari defectu, ſed recto Medicorum conſilio fulti, fructus quoſdam, ſuccos & flores melle conficiunt, efficiuntque velut conſeruã, ſapã & ſyrupum. Conſeruam quidem, vt mel illud roſatum, geleniabin Arabibus, & Rhodomel Græcis dictum, quod fit ex vna parte florum roſarum rubearum contuſarum, & triplo mellis deſpumati: Sapam, vt mel paſſulatum, quod ex libra vna paſſularum mundatarum, in libris tribus aquæ per diem integrum maceratarum, coctarumque ad dimidias, & poſteà colatarum, & æqua mellis deſpumati quantitate conficitur: Syrupum, vt mel aliud roſatum, quod ex pari mellis deſpumati & ſucci roſarum rubrarum põdere paratur. Mel quoque mercuriale ſimili modo conficitur & coquitur in conſiſtentiam ſcilicet ſyrupi craſſioris.

Geleniabin.

Mel paſſulatum.

Vt autem varia eſt mellis roſati conſiſtentia, ſic varia deſcriptio præparatioque. Multi enim eandem quantitatem roſarum ab vnguibus purgatarum & mellis ponunt, vt Meſueo placuit, non tamen, vt ille, excoquunt igne, ſed Soli æſtiuo per dies decem aut duodecim exponunt, antequam in Pharmacopolio reponant. Sic citra colaturam paratum rhodomel, à recentioribus vocari ſolet mel roſatum foliatum, & à nonnullis, Conſerua mellis roſarum.

Mel roſatum foliatum.

Quod verò ex partibus æquis ſucci roſarum rubearum, & mellis deſpumati conficitur, propter ſaporem, conſiſtentiamque, ſyrupus mellis roſati nuncupatur. Inter vtrumque medium eſt, quod partim ex foliis roſarum & earum ſucco, atque pari mellis pondere præparatur. Prior tamen parandi modus magis recipitur, illiùſque inſtar cętera mella medicata ex alijs floribus conficiuntur.

Præſtat autem ea inſolari, quàm igne decoqui, quia facilè diſſipabilis florum odor perit, illorumque qualitates vix integræ remanẽt poſt cocturam. Inſolatum verò facillimè ferunt, qui calore potiùs blando, ac longiore, quàm feruido ac breuiore agens, iſta medicamenta meliùs permiſcet. Mel tamen illud quod ex roſis paratur recentibus, igne lento ſolet concoqui; quod ex ſiccis, tantùm inſolari.

Quoquo modo paretur mel roſatum, ſeu ex floribus integris, vel piſtis, ante vſum debet paululum calefieri, vt percoletur, vocaturque tunc mel roſatum colatum.

Quomodo mel ex fructibus parandum.

Vt autem fructus duriores ſunt, coctu difficiliores & minùs diſſipabiles foliis & floribus, ſic mel ex illis medicatum diſſimili modo paratur. Inſolatus enim non ſufficit, ſed longa concoctione opus eſt; idque in aqua, priuſquam mel accedat ad confectionem. Atque vt ritè fructus percoquantur, debent viginti quatuor

horas in aqua tripla macerari, dein ad tertias aut dimidias ferueſieri. Tandem colaturæ par mellis pondus additur, peragiturque concoctio ad conſiſtentiam ſyrupi.

De Sapis. CAP. VI.

EX herbis fructibuſque ſucci educuntur, qui vbi colati & expurgati fuerint, & Solis aut ignis beneficio conſiſtentiam nacti fuerint duriuſculam, ſapæ & ſuccagines medicatæ, Græcis *ἀποχυλίσματα*, & Arabibus Rob, ſeu Robub nominantur. Sapa tamen propriè loquendo, vinum eſt ex vuis albis maturisve expreſſum, & ad mellis conſiſtentiam percoctum, eſtque verum Rob Arabum. Alia veró quæuis ſuccago extracta, & ad iuſtam ſpiſſitudinem percocta, generaliùs Robub appellatur. Sapa quid.

Iſta tamen Barbarorum nominum diſtinctio ferè negligitur, & ſine diſcrimine Rob & Robub pro quouis inſpiſſato ſucco vſurpantur, vt ex Meſue liquet, qui proprij idiomatis non ignarus, quoſuis concretos ſuccos, potiùs Rob quàm Robub nominat, licèt aliter ſenſerit interpres.

Extrahuntur autem ſucci vel prælo, vel ſolo manuum compreſſu, dein per mantile traiiciuntur, vt quicquid ineſt ſordium linteo adhæreſcat, & purior tantùm ſuccus tranſmittatur; qui poſteà lebete, aut alio vaſe exceptus inſolatur, vel igni lento coquitur dum craſſeſcat, & formam ſolidam acquirat. Sic enim illius aquea humiditate reſoluta, in multos menſes, annosve ſine putredine aſſeruatur.

Porrò ſuccaginum aliæ ſimplices ſunt, aliæ compoſitæ. Ex ſimplicibus quædam ſubſtantiam habent friabilem, & facultatem purgatoriam: coquunturque diutiùs vt perfectam ſoliditatem acquirant: cuiuſmodi eſt aloë, ſcammonium & ſimilia: Aliæ ſubſtantiam habent magis lentam & viſcidam, & qualitatem vt plurimùm aſtrictoriam acidamque, vt ſunt omnia Rob à Meſue tradita. Compoſitæ ſuccagines dicuntur, quæ præter ſuccos concretos ſaccharum admittunt, vt Rob berberis conditum, rob citoniorum, mororum & ſimilium fructuum. Sapę ſimplices & compoſitę. di-ſtinct. 6.

Vt ergo defrutum dicitur vinum dulce ad tertias tantùm coctum & expumatum, ac liquidum adhuc manens, ſic ſapa propriè dicitur vinum expreſſum in conſiſtentiam duriuſculam calore inſpiſſatum, quod & rob, & robub dici poteſt. Si quis nominum quàm rerum magis ſolicitus eſt, liceat illi Robub ad omnes æquè ſuccos potius referre. Defrutum quid.

Vſus ſaparum ad multa commendatur præſertim ad morbos oris, ſæpèque præſcribuntur per ſe, nonnunquam & aliis confectionibus admiſcentur, vt diamoro, diacodio, & quibuſdam ſyrupis.

De conſeruis. CAP. VII.

FLORVM virtus facilè cum ſit diſſipabilis, vix diu retinetur integra, ſed multum coctione, vel tēpore imminuitur & reſoluitur ſæpè. Vt autem retineatur, flores ſaccharo aut melle condiri ſolent, efficiturq; conditum, quod multos menſes annoſve, ſine magno virium diſpendio conſeruatur, vnde conſerua non impropriè nominari conſueuit. Cuius duæ differentiæ ſtatuuntur, vna dicitur liquida, ſeu mollis: digitis enim prementibus cedit, illiſq; nonnihil lentoris relinquit. Altera vocatur ſicca, quæ ſolidior eſt multò, atque in paſtillos efformatur, quibus potiùs digiti cedūt.

Quia verò flores omnes ſubſtantiam non habent æquè compactam nec eandem temperiem, non omnes modo ſimili condiuntur, nec eandem ſacchari quantitatem in ſui conditura poſtulant.

Qui humidiores ſunt, in loco, nec humido, nec valdè calido, diem vnum aut alterum parum tabeſcent, vt ſuperflua illorum humiditas reſoluatur. Sicciores, quo recētiores & magis ſucculenti, eo meliores.

Inter humidiores ex quibus conſeruæ fiunt, numerantur flores nenupharis, roſarum, cichorij, violarum, borraginis & bugloſſi. Sicciores ſunt flores ſaluiæ, hyſſopi, roriſmarini, arantiorum, iaſmini, betonicæ, perſicorum, atque multorum aliorum ſimplicium, qui nunquam aut rariſſimè condiuntur.

Humidiores, maiorem quantitatem ſacchari ad ſui confectionem deſiderant, ſicciores minorem. Quibuſdam æquum ſacchari pondus ſufficit; Aliis ſeſquiportio: Multis duplum requiritur: Roſis & nympheis conceditur triplum.

Nonnulli cum ſacchari duplo pondere, aut quantitate idonea integri commiſcentur, & vnum, aut duos menſes, pro florum craſſitie vel tenuitate relinquuntur inſolari.

Conſerua roſarum qui fiat.

Alij, vt roſæ ex vnguibus purgatæ, in mortario lapideo, cum piſtillo buxeo laborioſæ teruntur, & ſacchari triplo exquiſitè permiſcentur, poſtea recunduntur in vaſe figulino, vitrato, charta rectè obturato, non foraminulenta, ne florum vis diſſipetur.

His peractis vas menſem integrum aut dies quadraginta inſoletur; Sic enim nulla virium aut odoris diſſipatione, optima fiet conditurę fermentatio, cuius ſingulas partes calor ſolis fœliciùs peruadet, ſi ſingulis hebdomadis bis aut ter rudicula quadam agitetur.

Quidam ſaccharo liquato & ad electuarij conſiſtentiam cocto, flores aliquando integros, ſæpiùs tamen tenuiſſimè tritos, immergunt, perfectéque commiſcent. Dein vbi eiuſmodi miſtura refrixit, pyxidibus recondunt & inſolant.

Si inter condiendum, parùm ſucci limonum aut agreſtæ adiiciatur, rubeus color, viuiduſque comparabitur, vix intra annum delebilis, ſi adhuc calens vaſe reponatur. Simul enim atque refrigeſcit, cruſtula quædam in ſuperficie adnaſcitur, quæ colorem, odorem & virtutem diutiùs tuetur.

Quomodo conſerua rubra fiat?

Folia autem cum ſubſtantiam habeant magis compactam & qualitatem minùs euanidam, raro conſeruæ ex illis parantur. E longinquis enim regionibus fœliciter aduehuntur viribus integris. Quædam tamen cùm facultatem habeant eximiam, eamque in ſuperficie poſitam vix ſine facultatum iactura exſiccantur, vt oxalis & capillus veneris verus. Proinde ex illis optimè repurgatis conſerue parãtur, vt ex capillo veneris Monſpelienſi; Pre cæteris enim laudatur, vt & alia multa ſimplicia, quæ vberrimè illo in tractu luxuriãt; Audio tamen Monſpeſſulum magis ob medicorum quàm medicamentorum preſtantiam commendari.

Monſpeliẽſis ager multis ſimplicibus luxuriat.

Mõpeſſulani medici celebres.

Vt-vt ſit conſerua capillorum veneris optima ex agro Monſpelienſi in multas Galliæ regiones aduehitur, quæ ex equis partibus foliorum mundatorum tritorum, & ſacchari puluerati ſimul miſtorum, parata eſt, & legitimo tempore ac ſufficienti inſolata.

Sunt qui hanc conſeruam meliorem putant, ſi ex herbæ decocto & ſaccharo ſyrupus fiat perfectè coctus, cui rurſus folia herbe mundata & optimè trita permiſceantur. Sic enim vim acquirit præſtantiorem, & conſiſtentiam magis idoneam.

Conſerua verò ſicca fit ex roſis ſiccis tenuiſſimè læuigatis cum octuplo ſaccharo ad conſiſtentiam electuarij cum aqua roſacea cocto, cui parũ ſucci cuiuſdã acetoſi, vt limonum, aut agreſtæ commiſcetur. Reddit enim hoc acidulum conſeruam non modò dulcoacidam & guſtui ſuauiſſimam, ſed colore magis rubram, ac iucundiorem.

Conſerua ſicca.

Eadem arte ex alijs floribus ſiccatis ac tritis, ſiccæ conſeruæ parantur.

De conditis in genere. CAP. VIII.

RADICES, fructus & aliæ plantarum partes condiuntur, vel ad conſeruationem, vel ad ſaporem, vel ad vtrumque. Ad conſeruationem, ſale vel aceto, & ambobus ſæpè multa condiuntur, vt oliuæ, cappares, crithmum, cucumeres & flores geneſtæ. Ad ſaporem, cortex citri, arantiorum, amygdalæ, pinei, cariophylli, nuces & multa ſemina, melle aut ſaccharo conficiuntur. Ad vtrumque radices multæ, vt & fructus & flores. Sic enim radix Satyrionis, pyra, pruna, berberis, agreſta, & flores bugloſſi, aut violarũ ſuauiùs edũtur, & meliùs ad tẽpus lõgũ aſſeruãtur.

Conditura cur fiat.

Quæ autem condienda ſunt, priùs ſyrupo idoneo concoquuntur, & vaſis fictilibus aut vitreis ſimul cū eo reponuntur, aſſeruanturque, & à pharmacopœis condita liquida nuncupantur. Quòd ſi poſt coctionem perfectam, ea ipſa aëri exponantur; donec illorum extima ſuperficies aruerit, vduſque lentor, quo digiti contrectantium inuiſcantur, planè reſolutus fuerit, confecturæ ſiccæ nominantur.

Condita liquida.

Cōfecturæ ſiccæ.

Huc quadam rerum affinitate referri poſſet quędam conditi ſpecies quę paſta regia vocari ſolet, ſed de ea magis appoſitè libro quinto agemus, in tractatu remediorum particularium.

Tragemata.

Ad condita ſolida ſpectant iſta bellaria, quę aromatarii trageas & tragemata nominant. Ignis enim adiutu, & appulſu ſacchari præparantur, vt cætera condita, modo tamen diſſimili. Si enim ſemina, exempli loco, condienda ſint, ſaccharum prius in conſiſtentiam ſyrupi coquitur, dein ſenſim ſemina affunditur: Tum manu agitantur. Idque toties repetitur, donec ea ipſa ſaccharo prorſus obducta ſint & incruſtata. Hoc modo arantiorum cortex minutim ſecta, vt & cinnamomum ſolet condiri. Fructus cùm ſint humidiores liquidam confecturam deſiderant; ſemina quia ſicca, ſiccam.

De pulueribus. CAPVT IX.

PVLVERIBVS ars pharmaceutica minimè carere poteſt. Cùm enim medicamenta plùs minus humida ſint, vel arida ξηρία Græcis dicta; hæc pulueres, vt plurimum ſunt, illa maiori ex parte, ſunt pulueribus concinnata, vt electuaria, conſeruæ ſolidæ, trochiſci, emplaſtra, & pleraque alia medicamenta, tum quæ intrinſecus aſſumuntur, tum quæ adhibentur exterius. Nihil ſiquidem in Chirurgia tam frequenter auditur, præſcribiturve, quā puluis, ſarcoticus, aſtringens, eſcharoticus; Nihilque tam ſeduló à pharmacopœis præparatur ac cuſtoditur, atq; pulueres cardiaci, cephalici, & roborantes, qui non ſolùm aliis remediorum formis cōmiſcentur, ſed etiam per ſe ſæpiſſimè imperantur ad varios vſus, affectuſue, vt ad principes partes roborandas, conſeruandas vires, extinguenda venena, fluxiones compeſcendas, coctionem iuuandam & aluum ſiſtendam aut ciendam.

Pulꝰerum in Chirurgia frequēs vſus.

Puluis vulnerarius optimus.

Affectus veró externi ſæpè ſolis, vix ſine illis curantur, vt vulnus puluere rubro, ex partibus duabus ſanguinis draconis, & vna thuris compoſito; vt vlcus cauum & deterſum puluere ſarcotico; vt ad cicatricem vtrumque perducendum puluere epulotico, cuiuſmodi eſt puluis pompholigis, cadmiæ, ceruſæ, ſpodij, terræ lemnię, & plumbi vt decet pręparati.

Puluis epuloticus optimus.

In ſumma, vel medicamenta forma puluerum dantur, vel ex his ſoli-

ſolidiores formę parãtur, materiamque mutuantur ſuam. Hi etenim non ſolum in varias formas medicamentorum coaptantur, ſed ipſorum, ſeu corpus, ſeu qualitatem ſpectes, ex maxima parte ſunt, baſis. Pulueres in medicina quid præſtent.

Fiunt verò pulueres ex ſelectiſſimis medicamentis, plus, minusve tritis, pro medicamenti natura & exigentia rei. Verum, quæcũque læuigata ſunt, ac in pollinem redacta, generali nomine, Latinis pulueres dicuntur, quos diſtinctius Arabum idiomata his tribus deſignant, ſuffuf, alkool & ſief. Suffuf puluerem quemlibet læuem aut craſſiuſculum complectitur: Alkool tantùm ſignat tenuiſſimum: Sief, quorundam trochiſcorum attritionem denotat, quæ fit in cote, ex aqua roſarum, aut fęniculi, vel alterius conuenientis ad affectus oculorum. AlKool.

Ex pulueribus autem nonnulli condimentis ſunt tantùm deſtinati, qui ſcilicet ex aromaticis parantur, vt pipere, zinzibere, nuce moſchata, galanga, cinnamomo, & ſimilibus aromatum ſpeciebus, vocanturque à Seplaſiarijs, minutæ ſpecies, quas ſolent in ſacculis coriaceis aſſeruare. Alij dicuntur cardiaci ac roborantes qui ad medicamentariam artem tantùm ſpectant, vt puluis diarhodonis abbatis, diacinnamomi, dianiſi, lætitiæ Galeni, & ſimiles pulueres cordiales qui reponi debent in pyxidibus aut vaſis vitreis, vel figulinis optimè clauſis, ne ſubito eorum virtus expiret. Alij parantur pulueres cathartici potiùs in rem pręſentem, quàm in futuros vſus, quia diutiùs aſſeruati vires amittunt, aut imbecilliores multo redduntur. Minutæ ſpecies. Pulueres cordiales.

Vix autem quilibet puluis intro ſumitur ſolitarius & immixtus ſed aqua vel alio liquore excipitur. Exteriùs verò non item; nam vulneribus, vlceribusve ſæpè ſolus adhibetur.

Suffitores & coſmetici, quique fucis vetulas erugant, & tetrum expirantem ab edentulis odorem faſcinare ac tegere pollicentur, varios pulueres ex aromatis & ſuaueolentibus conficiunt, vt ex radice Ireos, roſis, ſantalis, ſtorace calaminta, belzoino, ſchœnanto, calamo aromatico, cinnamomo, caripophyllis, maiorana, ambra, moſcho, zibetho: Ex quibus & aliis odorem iucundum ſpirantibus, varia proportione mixtis, pulueres duos inſignes, Chyprium nempè & violeteum vt vocant, conficiunt, alioſque multos ac varios, pro varia eorum à quibus expetuntur, delectatione. Solent verò reponi in ſacculis ſericeis, & in arculis cùm veſtibus aſſeruari & geſtari. De his autem parum ſolicitus eſſe poterit pharmacopœus, quem magis decet puluerem diamargaritonis habere optimum, quàm Chyprium. Coſmeticorum ſtudiũ.

De Eclegmatis in genere. CAPVT. X.

AD aſperię arterię & pulmonum affectus medicamentum quoddam paratur, ſyrupo craſſius, & electario quouis liquidius, quòd Arabibus Lohoch, Græcis Eclegma & ἐκλειτὸν. & aliquando ἀρτηριακὸν, Latinis linctus nominatur. Senſim enim velut lingendo, ſeu lambendo ſumitur, vt ſic in via diutiùs cunctando, aliquid in thoracem deerret, vel ſaltem illius bechica vis ad inania thoracis ſpatia & bronchia pulmonum deferatur, ſputum concoquat & moueat ad excluſionem, quæ fœliciter naturæ robore ſuſcipitur ex ſputo concocto, per anacatharſin, ſeu per os expectorationem.

Eclegmatum vſus. Exhibentur non ſolùm manè, ieiuno ſtomacho, ſed etiam veſperi, ac inter paſtus ſæpè, ad varios effectus, pro varia intentione & medicamentorum, quibus conſtant, materia & intenſione, & qualitare: dantur enim ad leniendum, detergendum. incraſſandum, incidendum, expectorandum, & ſanguinem ſiſtendum. Proindè ex medicamentis cuiuſlibet ſaporis, vt olim veteres, eclegmata poſſunt confici. Diſplicent tamen valdè amara & acerrima, quæ ſcilicet, præter ingratum, quem adferunt palato ſenſum, tracheam arteriam & fauces exaſperant, & pulmones moleſtè laceſſunt. Acidula tamen interdum præſcribuntur ad craſſorum humorum attenuationem.

Nunc verò ſic apud omnes inualuit bechicorum vſus ad eclegmatum confecturam, vt ſolis dulcibus ferè componantur, vt ſucco glycyrrhizæ, pineis, iuiubis, ſaccharo cando, roſato, penidiis, diatragacantho & eiuſmodi electariis tritis, & melle aut ſyrupo idoneo exceptis.

Quę eclegmata conueniant Aſthmaticis. Quòd ſi alicuius præter naturam affectionis conditio, amara vel acria poſtularit, ea minore copia reliquis medicamentis immiſcenda ſunt, tum vt liberiùs ſumantur, tum vt humorem contentum alterando, continentem partem non lædant. Eiuſmodi lohoch propter vim quam habent inſignem incidendi & aperiendi imperantur Aſthmaticis, & his qui propter craſſos humores pulmonibus contentos difficilè ſpirant.

Solent verò eclegmata ſumi ex bacillo glycyrrhizæ parùm contuſo, vel ex cochleari, & in ore detineri donec ſua ſponte liqueſcant, & ſenſim dum per œſophagum delabuntur, aliquid ſubditã in arteriam ſeſe inſinuet.

Reponuntur in vaſis fictilibus vitratis, & annum integrum aſſeruata, vires ſeruant integras. Quæ tamen amygdalas, nuces aut pineas excipiunt, vt rauceſcunt citiùs, ſic illorum virtus citiùs ſeneſcit.

Proſtat in officinis electarium quoddam liquidiuſculum pro clyſteribus, ex libra vna decocti violarum, maluæ, mercurialis, parietariæ, betæ & abſynthii, cum pari pondere medullæ caſſiæ & mellis deſpumati paratum; Quód cùm ſit ſyrupo quouis craſſius, & à caſſia colorem mutuetur & virtutem, lohoch de caſſia nominatur. *Lohoch pro clyſteribus.*

De Electuariis in genere. CAP. XI.

MEDICAMENTA quæ foris adhibita, veneno cuilibet ſiue intra corpus ſumpto, ſeu morſu inflicto, medentur, Alexiteria dicuntur Græcis; vt antidota, quæ non quidem extrinſecus adhibita, ſed intrò ſumpta, grauiſſimis affectibus auxilio ſunt. Suntque Galeno media inter venenum & noſtram naturam. Eorum autem triplex eſt differentia, nam alia ad lethalia medicamenta, alia ad beſtiarum virus, alia ad morbos ex prauo victu dantur. Verum Galenus nihil ducit iſtam quæ ſolet adferri inter alexiterium & Antidotum differentiam, nam apud Hippocratem alexiterium, idem eſt, ac ϐοήθημα id eſt, remedium, & ἀλέξαϑα, idem quod ϐοηθεῖν Latini vero interdum, vt nomen vtrumque retinent & confundunt, ſic ſæpiùs electarij nomine deſignant. Veterum enim antidota, recentiorum electuaria ſunt quorum pro conſiſtentiæ varietate duo genera conſtituuntur: Alia enim ſolida ſunt, & in teſſellas, ſeu lozengias, vt vulgus pharmacopœorum loquitur, cõplanata; Alia molliora in opiatæ cõſiſtentiã ſubacta & formata. *lib. 5. ſimpl.* *Electaria liquida.*

Si verò Galeni arbitrio, antidotorum, ſeu electariorum differẽtia ſumatur ab illorum qualitate & viribus, alia medicamentorum lethalium gratia aſſumuntur; Alia valent aduerſus beſtias virus eiaculantes; Alia morbis ex prauo victu contractis offeruntur. Sunt verò quædam ad hos omnes vſus accommoda, vt quæ non modò ſalubriter intro ſumuntur, ſed etiam exterius admouentur, vt theriaca, & mithridatium.

Pro varia igitur electariorum ſoliditate, quædam dicuntur ſicca & tabulata, alia minus dura, quæ ſcilicet opiatæ conſiſtentiam, eamque mediam inter eclegma & pilulas, vt omnes antidoti, quarum pulueres ſapa, melle, aut vino ſubiguntur, qui ſi ſaccharo, vt decet apparato, excipiantur, & ligneo piſtillo agitentur, iuſtam electarij ſolidi conſiſtentiam acquirunt: Itaut pro mellis aut ſacchari adiectione, & artificioſa mixtione, vnum & idem electarium, liquidum aut ſolidum poſſit efformari. Raró tamen quæ caſſię medulam, aut fructuum pulpas admittunt, in tabellas complanantur. *Electaria ſicca ac tabulata.*

Tanta verò eſſe ſolet mellis proportio ad pulueres in electariis liquidis, quanta ſacchari in ſolidis, ita nimirùm, vt vni libræ ſacchari, *Proportio mellis, aut ſacchari in electarijs.*

aut mellis, tres vnciæ puluerum commiſceantur. Alterutrum tamen modò augetur, modò minuitur, prout antidoti vis deſideratur validior aut imbecillior. Quo enim maior ſacchari aut mellis quantitas puluerib⁹ additur, eò vis electuarij imbecillior; quò minor, eò maior.

Tabellis purgantibus ſolet dragma vna tantùm pulueris vnciæ ſacchari paulò ſupra conſiſtentiam Syrupi, in aqua aut ſucco cocti permiſceri. Cardiacis accedunt ſæpè vnciæ duæ ſacchari ad dragmam vnam puluerum, quorum quantitas tanto minor eſſe debet, quanto qualitas validior, & ſapor magis ingratus.

Medicorũ error.

Debent autem medici iuſtam ſacchari melliſve quantitatem definire. Dum enim vtriuſque tantum, quantum ſatis, more nimium ſolito, in ſuis formulis præſcribũt, ancipitem in electario conficiendo pharmacopolam relinquunt, illiuſque arbitrio ſalutem cõmittunt ægroti, itaut poſſit vim medicamenti vel imbecilliorem vel intenſiorem, vti libuerit, efficere; Vixque duos pharmacopœos inuenies, qui eidem remedio, eadem proportione mel aut ſaccharum adiiciãt, vbi quantitas vtriuſque ſubticetur.

Electarium liquidum faciendi modus.

In mollis antidoti confectura, mel cum aqua pauca diluitur, ſenſimque moderato igne coquitur, ac deſpumatur, dum aqua, vel alius liquor antè mixtus exalarit. Tum ab igne remouetur, & antequam plane refrixerit, puluerum confuſorum vnciæ tres in mellis ſic præparati ſingulas libras paulatim inſperguntur, & ligneo piſtillo permiſcentur, dum mixtorum quædam ſit æqualitas.

Si pulpa caſſiæ, vel tamarindorum, aut manna, dactyli, amygdalę, aliive fructus admiſcendi ſunt, non debet iſtorum cauſa, mellis pondus immutari. In legitimæ enim conſiſtentiæ electario conficiendo, puluerum maximè ſiccorum ad ſapam, mel, aut ſaccharum eſt habenda ratio.

Nõ debet autem electariũ molle in pyxide reponi, antequã planè refrixerit, ne illius pars ſuperior extrinſecus velut mẽbranula quadã incruſtetur, meliùs fermentetur, & vbique ſit æqualis craſſitudo.

Electarium ſiccum faciendi modus.

Saccharo quoque ſua debetur pręparatio, antequam pulueres excipiat. Debet enim aqua ſtillatitia, aut alio liquore idoneo ſolui, igne deſpumari, & lentè ac tandiu coqui, dum ſyrupo craſſior euadat, eiuſque gutta extracta propter ſpiſſitudinem vix effluat: Dein aliquantùm refrigerato, ſpecies paulatim admiſcentur, confunduntur, & agitantur piſtillo, donec totum ſoliditatem & æquabilitatem adeptum ſit. Tum marmori priuſquam refrixerit admouetur, piſtillo dilatatur, complanaturque Refrigeratum in tabellas diſcinditur, quadratas, vel rhomboïdeis, eaſque pondere dragmæ vnius aut duarum, triumve, quæ poſtea in ſacchari duritiem concretæ, in arculis reconduntur.

Cuiuſcumque ſit conſiſtentiæ electarium, ſiue ſolidũ, ſiue molle, ſimpliciũ vires optimè, ac diu ſeruat integras. Diutiùs tamen ſolido,

molle, cuius humiditas maior medicamenti facultates magis coërcet, impeditque ne tam cito ab aëre diſſipentur.

Quò electaria quæuis palato gratiora ſunt, eò citiùs hebeſcit illorum energia ac facultas: Vix enim annum durant efficacia. Amara & ingrata biennium, & triennium ſæpè; Interdum theriaca ſine magna virium iactura decennium.

De Hieris. CAP. XII.

HIERÆ parum admodum differunt ab Opiatis, Opiatę ab electariis liquidis: Conſiſtentia enim omnibus eſt eadem, & ſæpè vis purgandi. Electaria tamen & opiatæ interdùm nec purgando aluum turbant, nec moleſtè feriendo guſtum, palato diſplicēt. At hieræ præter purgatoriam quam ſemper habent facultatem, valdè ſunt amaræ, & ingratæ, vt cognominis indicat notatio. Picræ ſiquidem dicuntur, ob inſignem amarorem, vt hieræ, id eſt, ſacræ, ob inſignes effectus. Conficiuntur ex laxantibus & amaris, euſtomachicis tamen, quæ ſcilicet à ventriculo, & regione prima corporis, craſſos ac pituitoſos humores incidunt, & clemēter expurgant: Maximè verò ea, quæ à Galeno immutata & emendata, ab ipſo nomen habet, quæ bilioſarũ quoque ventris affectionum, optimum eſt remedium, inquit ipſe, adeò vt in vno die ſæpè multos ſtomachicos creditos perſanet. Nam ex his quæ ei admiſcētur, cùm aloë ſtomacho valde ſit cōmoda, & cinnamomum vim habeat aperiendi, extergendi & attenuandi, eſt enim partium tenuiſſimarum, ſi quid craſſum ſit, aut viſcoſum in humoribus, ad omnes affectus circa ventrem, & ſtomachum ex vitiatis ſuccis vtiliter exhibetur, modo ex acuta febre non incanduerint.

cap. 11. lib. 8. comp. med. loc.

Hiera picra Galeni dicitur quod eam emendarit.

Hieræ ſiquidem facultas calfactoria cùm ſit & exſiccatoria, febribus his per quas humores accenduntur in vaſis, & corpus totum ęſtuat, vix ſecurè poteſt exhiberi, licet per febres nō vehementes, aliquando Galeni conſilio detur.

Sunt verò hierarum, præter picram Galeni variè deſcriptam, varię compoſitiones, quæ omnes ab effectu, hieræ, à ſapore, picræ nomen ſibi vendicant: vt à materia, quæ in compoſitione, quantitate aut qualitate præpollet, quędam hiera colocynthidos dicitur; Et alię Logadij, Pacchi, aut Myrepſi nomine conficiuntur, quòd illarum compoſitiones primi inuenerint, aut inuentas caſtigarint, auxerint, immutarint.

Hieræ variè deſcriptæ.

cap. 2. lib. 4. de loc. affect.

Singularum deſcriptiones extant in officina, earum compoſitio docetur, & vires fuſiſſimè explicantur.

Porrò, ex hieris, quædam vim purgatoriam ab aloë tantùm mutuantur, eamque fortem non habent, & vix, ait Galenus, vſque ad

locos circa hepar conſcendunt, niſi ampliori pondere ſumantur. Suffuſionibus enim oculorum vtiliter dantur, quatenus ex ſtomacho potius quàm cerebro noxios humores educunt. Verùm quæ colocynthidem, vel agaricum, vel vtrumque recipiunt, aut ſcammonium, potenter aluum turbant, & inutiles ſuccos ab vniuerſo corpore trahunt, foraſque propellunt.

De Opiatis in genere. CAP. XIII.

INTER electaria liquida Opiatæ numerantur, id ſortitæ nominis, vel ab opio mixto, aut hypnotico ſimili, vel ab illius recens inſpiſſati conſiſtentia, & fortaſſis colore, qui vt plurimùm idem eſt in opio & in mollibus antidotis, tàm cardiacis, quàm laxantibus.

Opiatarum appellatio ampliſſima.

Et licet anguſtiori ſignificato, opiatæ tantum dicantur veteribus, medicamenta, quæ opium admittunt, cuiuſcunque ſint conſiſtentiæ, vel ſolidæ, vt ladanum chymicorum, & pilulæ de cynogloſſo, vel molles, vt Philonium Romanum, nunc tamen latius pro quibuſuis confectionibus molliuſculis vſurpantur, cardiacis, alterantibus, purgantibus & narcoticis; Seu opium admittant, vt Theriaca; ſiue cardiacis tantùm & alterantibus conſtent, vt confectio Alkermes & de hyacintho; ſiue purgantibus, vt Triphera, Diaprunum, & ſimilia, quæ tamen frequentiùs, electariorum & confectionum nomine deſignantur.

Opiatæ cur inuentæ.

Fuerunt autem opiatæ ab antiquioris notæ medicis inuentæ, ad ſæuitiam dolorum leniendam. Nam cùm dolor ſit triſtis ſenſus, naturæ grauis, & toleratu moleſtiſſimus; humores variè exagitat, ſanguinem corrumpit, febrem accendit, deiicitque vires; Ita vt cogatur interdum medicus, morbum relinquere priorem, vt tanto ſymptomati his præſidiis medeatur, quæ licet morbi cauſam non tollant, ſenſus tamen ſopiendo conciliandoque ſomnum, vires ſymptomatum acerbitate fatiſcentes, animumque adeò reficiunt, vt poſtea vegetiore conatu morbificam cauſam faciliùs extrudant.

Gal. ca. 2. lib. 2. de loc. affect. Aret. cap. 12. lib. 2. de ſign. & cau. diut. morb.

Doloris vehementia deſperationis interdum parens.

Narcoticorum igitur vſu fallenda nonunquam doloris acerbitas, quæ multos eò dementiæ impulit, vt crucem quàm vitam potiùs eligentes, manus ſibi violentas attulerunt.

Tam ſæuos cruciatus multoties obſeruauit Galenus in doloribus colicis, qui nullis miteſcerent remediis communibus vt ad illorum ſedationem, opiatas quaſdam narcoticas, poſteritati conſulens deſcripſerit, confectioneſque nominauit colicas, vt quæ ſymptomatis huius feritatem lenirent, motum compeſcerent humoris, & ſenſus ſtupidos redderent. Hinc opiatæ dicuntur narcoticæ, quod veluti necroſim quamdam, ſeu mortificationem adferant,

cap. 5. lib. 7. comp. med. loc.

Confectiones colicæ.

Paregorica quæ.

Vocantur & anodynæ, quod dolorem ad tempus mitigant ſedant ve. Anodyna namque non ſunt vniuſmodi omnia, Alia enim vocãtur paregorica, ſeu lenientia quæ temperata ſunt, & noſtro calori ſimilia, vt hydræleum radix liliorum in lacte cocta, & oleum amygdalinum. Alia dicuntur Alliotica, quæ cum lenientia ſint, ſedant quidem dolorem, cui præterea quadam qualitate oppoſita aduersãtur, vt oleum roſaceum aut violarum ad dolorem moderatè, nenupharinum ad impenſe calidum; Laurinum vel anethinum ad frigidum. Alia denique Narcotica ſunt, quæ ſenſum ſtupefaciendo, dolorem auferunt: quorum tamen vſus non eſt temerè vſurpandus: nam diutiùs admota, calorem partis extingunt, neruos reſoluunt, vnàque motum & ſenſum adimunt, & quantitate paulo maiore ſumpta, Galeno iudice, interficiunt. Aliotica. Narcotica. c.18.li. 5.ſimp. med.

Quod ex periculoſis circulatorum experientijs conſtat, qui cum ſuo ſtibio vitrato, tormina, aliaque ſæuiſſima ſymptomata excitarint, vt ſuum errorem alio tegant peiore, narcoticis indebitè paratis, & exhibitis, dolores quidem ſummouent, & facilè ſomnum conciliant; verùm ægrotos in æternum dormituros, ad cimbam Charontis intrudunt. Vnde Empiricorum hypnoticum, ſæpè malorum omnium medicina eſt. Somni ferum Empiricorum.

Nolo nunc hiſtorias de ſceleratis iſtis periclitatoribus mihi notiſſimas memorare, ne longiùs à propoſita inſtitutione diſcedam, quæ in immenſum creſceret opus, ſi quæ à fide dignis viris accepi, huc referre vellem.

Ipſa autem Narcotica impropriè, ac ſolùm nomine tenus, anodyna vocantur. Præter enim qualitatem elementarem, qua refrigerant, aliam habent calori natiuo inimicam & deleteriam, niſi exigua quantitate, ac debitè apparata, & quandò conuenit, ſumatur vt opium, mandragora, hyoſciamus, cicuta.

Anodyna verò propriè ſumpta, paregorica ſunt, calida in primo gradu, ſeu temperata, vel parùm ſymmetriam excedentia, quæque tutò ſumuntur & admouentur. Anodyna quæ.

Medicamenta igitur, quę opium, vel alia narcotica excipiunt, paruo pondere ſumenda ſunt, vereque opiatarum nomen, cuiuſcunque ſint conſiſtentię merentur: Reliquę tamen confectiones molliuſculę, alterantes, purgantes, & roborantes, etiam nunc opiatę vocitantur.

De pilulis. CAPVT XIIII.

Pilula cur dicta.

PILVLA à paruę pilę & velut globuli forma ſibi nomen adoptauit, quę quod non diluatur, ſed deuoretur integra, καταπότιον Gręcè dicitur. Propter enim ingratum ſaporem, odoremve ſimplicium ex quibus pilulę conficiuntur, vt aloë, colocynthide, agarico, opopanace, ſagapeno, & alijs acribus, fœtidis, & amaris, conſiſtentia ſolida, ac ſphęrica effigie formãtur, & parua exibentur quantitate, vt faciliùs, ac minore moleſtia ſumantur, Efficit namque medicamenti exigua molles, vt iucundiùs deglutiatur, Soliditas, vt minus diluatur; forma teres, vt citius delabatur, in ventriculo diutiùs immoretur, à partibus remotis efficaciùs trahat, nec tam citò prorumpat ad inteſtina, vel per vomitum excludatur. Medicamenta namque liquida, eodem inſtanti ſępè ſumuntur & vomuntur.

Forma pilularũ quid præſtet.

Ad inſuauitatem catapotiorum tegendam ac fallendam auro foliato extrinſecus artificioſè velantur, aromataque varia nonnunquã permiſcentur, quibus gratia conciliatur maior viſceribus & palato. Si tamen pauliſper ante deglutionem ſtabulentur in ore, atque dentibus aut lingua compreſſiùs attingantur, quemdã triſtitiæ ſenſum guſtui non tantùm excitant, ſed velut horrorem & ventriculi ſubuerſionem.

Pilularum ſapor. ingratus.

Omnes autem pilulæ amaræ ſunt paucis exceptis, vt bechicis, quę non affatim deuorantur, ſed diu in ore detinentur, vt liqueſcant ac ſenſim deglutiantur, non catapotia aut pilulæ, ſed paſtilli ſeu trochiſci potiùs nominantur.

Inſuauitas verò pilurlaum aloë potiſſimum tribuenda, quæ eſt earum ferè omnium baſis, quæque vix alio modo ſumi poteſt propter inſignem illius amarorem. Tum quia viſciditatis cuiuſdam eſt particeps, qua pulueres facilè coniungit, & in pilulas cogitur.

Augetur iſta amaritudo rerum ingratarum, vt colocynthidis, agarici, ſennæ, & aliorum purgantium commixtione. Quæ eò magis palato diſplicent, quò plura fuerint admixta, cuiuſmodi ſunt, quæ ex colocynthide, aloë, agarico, ſcammonio, & gummi Arabico parantur, quas ad plures excrementorum purgandas ſpecies imperat Galenus. *cap. 14. lib. 5. meth.*

Pilularum magna varietas.

Sunt verò pilularum differentiæ multæ, partim ſumptæ à membrorum quibus deſtinantur, partim ab humorum, quos trahunt diuerſitate. Partium ratione quædam dicuntur Cephalicæ quę ſcilicet à capite pituitoſos humores purgant, vt Coccię, & de agarico. Alię opticę, quia multis conſtant, quę oculis conferre creduntur, vt pilulę lucis, maiores & minores. Alię ſtomachicę, vt pilulæ ante cibum

cibum & de rhabarbaro. Aliæ arthriticæ, quæ ab articulis educunt humores. A quorum diſcrimine, quædam dicuntur phlegmagogæ, quæ pituitam: aliæ cholagogæ, quę bilem, aliæ melanagogæ, quæ melancholicum ſuccum deturbant. Atque pro operandi modo aliquando dicuntur aluum ſoluere conſtringendo, vt pilulæ de rhabarbaro, & de myrobalanis, vel moderatè trahendo, vt pilulæ de agarico, vel trahendo ſimul & fundendo, vt pilulæ de euphorbio.

Porrò ad maſſam catapotiorum conficiendam, maxima pars miſcendorum ſimplicium, in puluerem tenuem debet comminui, dein excipi melle deſpumato, vel tragacãthi muccagine in ſucco conueniente ſoluti, aut potiùs ſyrupo quodam idoneo, itaut viſcoſitatem aliquam habeat, quod pulueres confuſos eſt excepturum, vt commodiùs mixtura cohæreat, ſiccitate non tam cito interhiet, ſimplicia intus concluſa fermententur, & minùs promptè eorum exhalet facultas. Ob eam cauſam, inquit Syluius, pilularum ſpecies melle cocto debent comprehendi. Nàm aqua aut ſucco comprehenſæ non cohęrent, & panis furfuracei modo, promptè ſiccantur, facilè friantur, citò ſeneſcunt. *Pilularum compoſitió vt rectè fiat*

Quòd ſi lachrymas, gummi, aut ſuccos inſpiſſatos induratosve pilulæ exceperint, ea liquore quodam tenui antè debent molleſcere, calido piſtillo duci; dein pulueres commiſceri: Ac poſtremò mellis, aut liquoris alius viſcidi tantùm, quantùm miſtura poſtulat confuſè permiſceri, vt fiat velut paſta quædam, ſeu maſſa primùm molliuſcula, in dies enim induratur, quæ exacto biduo, aut triduo, pauco oleo amygdalino extrinſecus liniatur. Tum aluta obuoluatur, aut corio quodam tenui; tandem in ſtannea pyxide reponatur.

Vſus tempore, iſtius maſſæ portio, quę definitæ doſi reſpondeat, cum idoneo ſucco, ſi opus fuerit, teritur, vt molleſcat, ex eaque globuli maiores, minoresve aut mediocres fingantur, prout eos diutiùs aut minus in ventre cunctari deſideramus. *Craſſities pilularum qualis eſſe debeat.*

Quæ validè trahunt à capite & aliis partibus remotis, horis quatuor, aut quinque à cœna tenui, vel circa mediam noctem debent exhiberi; quibus ſumptis ſuperdomire confert. *Pilulæ validiores quãdo ſumẽdę.*

Quæ blandè purgant, tutò hora vna, aut duabus ante quoſuis paſtus deuorantur. Quę medio modo ſe habent, ſecuriùs ieiuno ventre, ac manè ſumuntur. *Benignæ quando.*

Ad aluum ciendam tantùm, dragmæ dimidiæ pondus, ex eccoproticis ſat eſſe poteſt. Ex validioribus, ad validiùs purgandum integra dragma ſępè datur, & aliquando ſeſquidragma in robuſtis corporibus, quę craſſis potiſſimùm humoribus ſcatent. *Pilularum doſis.*

Sunt qui pilulas omnes auerſantur; alij nullas. Quidam non niſi craſſiores: paruulas verò tantùm ex cochleari cum multo ſyrupo ſumunt. Alij quaſuis, modò pauciores. Multi vix niſi ceraſorum conditorum, aut paſſularum cortice inuolutas aſſumunt: nonnulli in oui

vitello reconditas, aut ſpinachiorum vel lactucarum coctis foliis obductas, alij, alio modo faciliùs deglutiunt. Ingratus enim ſapor, eas mille modos ſumendi adinuenit.

Di trochiſcis. CAPVT XV.

APlacentularum effigie medicamenta quædam ἀρτίσκοι, quaſi parui panes, rotundi, hominibus lupinorum ſimiles, & aliquando τροχίσκοι, Latinis paſtilli, & orbiculi dicuntur. Sic autem efformantur ad medicamentorum conſeruationem, & interdum caſtigationem. Tutiùs enim medicamenta ſine virium diſpendio, in ea forma ſolidiore conſeruantur, quàm in puluerem reducta.

Pilulæ bechicæ.

Vſus tamen tempore, cùm aſſumi vix queant integri, puluerantur, his ſolùm demptis, qui diutiùs in ore detinentur, vt liqueſcant, pilulæ bechicæ, à nonnullis, vocati. Nam trochiſci de Scylla & de viperis in Theriacæ confectura, paſtillorum formam amittunt, dum in pulueres reducuntur.

Fiunt verò ex medicamentis, vt plurimum ſiccis, tritis vè, cum aqua, aut vino, vel alio liquore malaxatis, donec catapotiorum cōſiſtentiam aquirant; dein formantur in rotulas aut orbiculos, qui poſtea ſiccantur in vmbra, priuſquam in pyxidibus reponantur; vbi annum durant integrum; ſæpè duos, & aliquando tres, præſertim qui opium excipiunt, vel medicamentum quoddam validiſſimum, cuius vires non facilè diſſipantur. Trochiſci igitur ob duritiem & denſitatem vim medicamentorum quibus conſtant, diutiùs conſeruant, faciliúſque reſiſtunt iniuriis aëris: Pulueres multò minus; quia cùm tenues ſint, ſtatim aër eos ſubit, atque ita facilè alterantur Non tamen omnes trochiſci fiunt ex pulueribus, vt qui ex medicamentis quibuſdam, quæ minimè poſſunt puluerari, vt Scylla, & viperarum carne parantur.

Trochiſci roborãtes. Purgantes. Alterantes.

Non ſolum autem trochiſci intus aſſumuntur, ſed adhibentur extrà. Qui per os ingeruntur, vt ex omni medicamentorum genere parari queunt, ſic facultatem habent roborantem, aut purgantem, vel alterantem. Roborare dicuntur, qui partem quampiam ſpecialiùs reſpicientes, illius robur adaugent; vt trochiſci galliæ moſchatæ, cerebrum; terrę lemniæ, cor; rhabarbari, iecur; diarhodonis, ventriculum; capparum, lienem, Qui conficiuntur ex catharticicis, ſimplicium vires retinēt, & aluum ducendo, foras humores propellunt, vt trochiſci de agarico, alhandal, & de rhabarbaro. Idem iudicium de alterantibus, qui qualitate oppoſita intemperiem quamuis immutant; vt frigidam, calida; calidam, frigida; ſicca humidam; humida ſiccam.

Nec deſunt etiam affectibus externis paſtilli, vt illi ſunt, qui à forma, colore, authore, trochiſci albi Rhaſis nominantur: vtque alij multi, qui atteruntur in coteh, vt fiat ſieff, pro collyrijs ad multos affectus oculorum.

Peculiaris trochiſcorum confectio, in officina fuſiſſimè explicatur. Sequitur nunc vt de his medicamentis agamus, quæ tantùm extrinſecùs adhibentur.

SECTIO SECVNDA LIBRI TERTII, IN QVA GENERALIS MEDICAMENTORVM externorum explicatio traditur.

De oleis. CAPVT I.

Gal. ca. 111. lib. 6. ſimp. med. — *cap. 25. lib. 3. ſimpl. med.*

Oleum alimentum eſt & medicamentum.

VT morbi omnes intus generantur, vel extrinſecus adueniunt, ſic remedia quæ illis ſubueniunt, vel interna ſunt, de quibus abundè ſuprà, vel externa, de quibus nunc agendum. Inter quæ oleum cùm iure quodam primas tenere dicatur, ab eo medicamentorum localium explicationem auſpicabimur. Multis ſiquidem medicamentis phatmacopœus interdum carere poteſt, oleo vix vnquam. Ad menſam enim non tantùm trahitur, præſertim quod dulce eſt, & ex oliuis maturis expreſſum; De eo namque ſemper eſt intelligenda olei abſolutè dicti denominatio, ſed lituum vnguentorum, emplaſtrorum, & ceratorum velut baſiseſt, & commune ſimplicium ex quibus conficiuntur, vinculum. Atque per ſe, quod temperatum ſit, ſeu calidum & humidum in primo receſſu, vel, vt loquitur Galenus, inter calefacientia & refrigerantia, humectantia & ſiccantia medium, acopum eſt, ſeu laſſitudines tollit, aſperitates lenit, ſqualidam cutim emollit, alijſque multis affectibus, quorum alibi meminit, ſalubriter ſuauiterque medicatur.

cap. 6. & 7. l. 2. ſimp. med.

Pallas olei inuentrix.

Olea autem quorum vſus eſt frequens, vel ſimplicia ſunt, vel compoſita. Simplicia dicuntur, quæ homogenea ſunt, habentque nihil ab arte præter extractionem, quæ ſine rerum aliarum mixtura peragitur. Quo modo Pallas omnium prima oleum eduxit, vel ar-

tem educendi docuit, vt ſcribit Diodorus. Nam ante illius hortum erat oliua omnibus ignota; oleique vſus tunc nullus antequam exprimendi modum docuiſſet.

Oleum omotribes.

Simplicia verò ferè ſunt olea omnia, quæ expreſſione trahuntur, vt oleum ſimpliciter dictum, quod ex maturis oleæ fructibus, omotribes, ſeu omphacinum, quod ex hiſdem immaturis exprimitur: vt oleum amygdalinum, caryinum, & alia multa ex fructibus, ſeminibus ve educta; quæ tantùm inter ſeſe diſcrepant, quantùm ipſa ſemina à ſe inuicem diſſident. Ex ſeminibus calidis, calidum: Ex frigidis frigidum oleum extrahitur. Vetuſtate tamen oleum quodcunque aliquantùm immutatur, & aquoſioris partis diſſipatione, quod ex ſe calidum eſt, potentiùs calefacit, quod frigidum ſegniùs refrigerat: nam vetus oleum, iudice Galeno, digerendi vim, quæ effectus eſt caloris, habet. *c.6.l.1. comp. med. ſecundū gen.*

Oleum ouorum.

Pro fructus etiam ipſius, ex quo trahitur oleum, diuerſitate, cùm is maturus aut immaturus extiterit, preparandi modo, & alteratione artificio inducta, aliam atque aliam acquirit qualitatem & efficaciam alterandi. Oleum de vitellis ouorum, exempli loco, licèt ſit impermixtum, ob præparationem tamen, humiditatem quandam amittendo, calidius ac ſiccius efficitur, fitque medicamen vtiliſſimum ad cutim detergendam, impetiginem, & alios plures cutaneos affectus perſanandos, & vlcera quædam fiſtuloſa & maligna curanda.

Olei amygdalini facultas.

Idem omnibus accidit, quæ vi ignis exprimuntur, ex quo calorem acquiſititium perpetuò retinent. Et cum ſimili modo amygdalinum extrahitur, tantùm extrinſecus applicatur: Cum abſque igne, inſtar lohoch pergrati lingitur, ad demulcendam tracheæ arteriæ aſperitatem, & ad ſputum coquendum, ac mouendum: vt ſolet dari cum pauco ſaccharo pueris tuſſiculoſis, & quibus aliquid è cerebro ad pulmones delabitur. Extra quoque calatticum, & omnium maximè anodynum medicamentum.

Olea exprimendi modus.

Vt exprimantur olea, debent fructus & ſemina repurgari, perperámque faciunt apothecarij, vt obiter dicam, qui ex amygdalis non decorticatis oleum extrahunt. Mundata ſemina piſtillo contunduntur: Contuſa excipiuntur lebete, igni adhibito, agitanturque paulò diutiùs, vt calefiant, dein ſetaceo inuoluuntur, ſubijciunturque ligneo torculari, donec compreſſu validiſſimo oleā exprimantur.

Quæ nullo caloris aut ignis adiutu educere volumus vbi minutim attrita fuerunt, ſtatim prælo committuntur, vt oleum guttatim exudet.

Inter olea ſimplicia annumeratur, quod ex petra eductum petroleum vocatur. Sed de his noſtra tantùm agit inſtitutio quæ arte parantur. Simplicia quoque ſunt liquidambor & Balſamum, quæ ex arboribus exoticis inciſis guttatim ſtillant, de quibus in Officina fuſiùs agemus.

Interdum etiam eliciuntur deſtillatione tam per aſcenſum, quàm perdeſcenſũ olea quędã ſimplicia, vt è iunipero, guaiaco, cariophyllis & ſimilibus, tam lignis, quã fructibus ſiccis; quibus olla cõprehẽſis, vi ignis ſuppoſiti, aut ſuperpoſiti oleum in vas supernè, aut infernè annexũ aſcendit, aut deſcendit: Non omnia tamen, nec sẽper caloris adiutu, per deſcenſum eruuntur. Ex tartaro namque & mirrha ſacculo concluſis & in vdo loco, vt cella vinaria ſuſpenſis, abſque ignis interuentu, oleum facilè exudat, de quibus olea parandi modis omnibus aliàs.

Olea educta per aſcenſum & deſcenſum.

Compoſita verò olea quibus potiſſimum pharmacopola debet eſſe munitus, ea ſunt, in quæ ſtirpium, fructuum, florum & quorumuis ſimplicium materia immergitur, maceraturque. Deinde totũ inſolatur, dũ materiæ iſtius vires, in oleo remaneant: quod poſtea exprimitur, atque reconditur, Hoc modo fit oleũ violaceũ, roſatum, hypericonis, nenupharinum, lumbricorum, & alia multa quæ veteribus Græcis μύρα, Latinis vnguenta nominabantur, potiſſimũque ea, quæ lacrymarum, & rerum odoratatum admixtione ſpiſſiora redderentur. Vnde myropolæ, ſeu vnguentarij dicuntur, qui eiuſmodi olea odorata, & vnguenta vendunt, apud quos oleum quoduis fragrans vt laurinum, pro vnguento ſæpè eſt, vt vnguentum pro oleo.

Olea veteres vnguẽta nominabant.

Vix eorum probatur ſententia, qui olea tantùm ſimplicia vocant quæ ex floribus, fructibus, aut alijs ſimplicibus in oleo oliuarum infuſis, maceratis & inſolatis parantur: Compoſita verò, quæ cum vino, aqua infuſo, aut decoctione idonea, lento igne coquuntur, donec omnis ferè admixtus humor abſumatur. Hæc enim illis non minus imò magis videntur compoſita, quod rerum infuſarum non modo tota vis, ſed ſubſtantiæ cui inhæret, non exigua portio confuſè, cum oleo poſt expreſſionem remaneat. Hinc oleum, licet nullius exceſſus particeps, ſed temperatum, tale perpetuò eſt, qualis infuſæ rei conditio: Si frigida, frigidum, ſi calida calidum, & ex ſiccatorium, ſi ea ipſa vim ſiccandi habuerit.

Quæ expreſſione ſola, vel maceratione & expreſſione ſimul eruuntur olea, optimè ſeruantur repoſita in vaſis vitreis, aut figulinis, validiſſimo fornacis calore perfectè induratis. Quæ verò deſtillatione tam per aſcenſum, quàm per deſcenſum eliciuntur, quæ vulgus Chymicorum eſſentias appellat, in vaſis ſemper vitreis, ac ſolidiſſimis, & anguſto ore, benè obturato ſeruari debent, ne ſubſtantia ac qualitas eorum facilè diſſipabilis citò expiret.

Quibus vaſis olea ſeruanda.

De Vnguentis. CAPVT II.

VNGVENTA veteribus dicuntur, Galeno teſte, oleagine medicamenta ex odoramentis confecta; Actuario, quæ exterius adhibentur, & illita tantùm opem ferre creduntur partibus, quę alia remedia non facilè ferunt; vt quæ, inquit Oribaſius, cataplaſmatis grauãtur, & madefactionibus fluentibus læduntur. *Cap. vlt. lib. 7. ſimpl. medic. c. 1 lib. 5. meth. cap. 27. lib. collect.*

Vnguenta cur dicta & inuenta.

Sunt verò vnguenta craſſioris conſiſtentiæ, quàm olea, & velut media inter hæc & emplaſtra; vt linimenta, inter olea & vnguenta. Vnguentum ſiquidem liquidius, ſæpè vocatur linimentum, de cuius parandi modo & vſu lib. 5. fuſiùs; Conſiſtentia tamen cùm ſit parum diſſimilis vnguentorum, linimentorum & ceratorum, pro hiſdem ferè vſurpantur. Nam linimentum dicitur, quo iuuandæ partes liniuntur; vnguentum, quo inunguntur; Ceratum, quod ex cera & oleo paretur.

Arabes ſub vnguenti nomenclatura, cerata & emplaſtra ſæpè cõplectuntur, vt multi olea quęuis ſpiſſiora, vt veteres Græci odorata ſola. Sic Dioſcorides libro primo olea pleraque odorata, vnguẽta vocat; Et Hippocrates, medicum non tantùm optima corporis conſtitutione, & ornatu decenti, apud ipſum vulgus, gloriam captare debere, vult, ſed etiam vnguentis odoratis, hoc eſt, rebus aromaticis, ac ſuaueolentibus. *lib. de medic.*

Vnguentum quid.

Clarioris tamen explicationis gratia à ſe inuicem, diſtinguntur; Et ſpecialiùs, vnguentum dicitur, medicamentum quoddam oleaginum, mediæ inter oleum & emplaſtrum conſiſtentiæ: Quæ tamen ſemper vniuſmodi non manet. Nam quo tempore calor vehementior eſt, vnguinoſa & pinguia magis liquat, & vnguenta liquidiora & molliora reddit; quo imbecillior, eò ſolidiora. Propterea ſolent myropolæ plus olei hyeme: minus ęſtate, vnguentis commiſcere, frigus ſiquidem vnguentum quantumvis fluidum, vt & oleum ipſum inſpiſſat, quod etiam obſeruauit Galenus in cerati ſtomachici compoſitione, *Cap. 1. lib. 8. comp. med. gene.*

Olei proportio in vnguentorum confectura qualis

Ea verò proportio olei in vnguentorum confectura ſeruatur, vt vnciæ olei, pulueris dragma, & ceræ dragmę duæ commiſceantur, ſiue vt loquitur Galenus, ceræ quadruplum oleum adiiciatur, pulueribus octuplum, hoc eſt, ſingulis olei vnciis ſingulæ dragmę puluerum, quorum materia ex herbis arefactis, metallis, & terris depromitur: eaque cerato refrigeſcenti confuſè ac paulatim permiſcetur, & accuratè rudicula agitatur, ne quid grumoſum remaneat. *cap. 2. lib. 4. comp. med. gen.*

Cùm ſuccos vnguenta recipiunt ſiccos, puluerare eos oportet & diſſoluere: Si liquidos & fluidos, reliquæ materiei commiſcere, & coquendo abſumere,

Quæ probè puluerari queunt,tenuiſſimè debent læuigari, vt radices,ligna,reſinæ,& ipſa etiam gummi,quando ſunt ſicciora : Sin minùs piſtillo calido ſubiiciuntur, vt molleſcant, vel aceto aut humore idoneo ſoluuntur.

Quæ humidiora ſunt,vt terebinthina , inſtillantur.Herbæ humidiores, vt & animalia,vel eorum partes vix puluerabiles, vino, vel alio liquore perfectè coquuntur,donec tabeſcant,&abſumpta propè ſit humiditas:Dein in percolato liquore,reliqua dicta proportione,commiſcentur materialia,vt legitimæ conſiſtentiæ fiat vnguentum;Cui oleum & cera , non modò formam , & multam materiæ portionem ſuppeditant,ſed reliquorum admixtorum vim connectunt,& diutiùs aſſeruant.

Vnguentum crudum.

Fiunt verò vnguenta nunc igni, vt omnia quæ ceram admittunt. nunc ſola ſubactione,ſed longa,vt quæ ſine cerę concurſu paratur: cuiuſmodi eſt, vnguentum crudum,ſiue de lithargyro,quod ex oleo aceto & lithargyro, ſimul diuturno piſtilli percuſſu nutritis nutritum nominatur.

Vnguentorum varietates.

Porrò multæ ſunt vnguentorum differentiæ, partim ſumptæ ab eorum coloribus, vt viride,album,citreum, aureum:partim ab effectis,vt reſumptiuum,analepticum, mundificatiuum:partim à qualitatibus primis,quarum ratione, quędam dicuntur calida,vt apoſtolicum,Ægyptiacum,Martiatum,Enulatum : Alia frigida , vt Nutritum;alia ſiccantia , vt diapompholix , & deſſiccatiuum : alia humectantia vt roſatum.

Cera autem alba magis expetitur ad frigidorum , flaua ad calidorum vnguentorum confectionem. Sine tamen diſcrimine pharmacopœi modò hanc,modò illam aſſumunt , prout ſuę res alterutram habendi faciliorem præſtant commoditatem.

Quibus vaſis vnguenta reponenda.

Reponuntur vnguenta pyxidibus, ſeu vaſis ſtanneis , & aliquando fictilibus vitratis;Durantque annum integrum, ſæpè biennium, & quædam triennium.

De Ceratis. CAPVT III.

Ceronea & cerata à cera dicta.

CERATA vnguentis,ceronea emplaſtris ſæpè deſignantur : Illa quòd molliora ; hæc quòd duriora: Ambo ſic dicta,quòd ceram admittant,vt emplaſtra multa,quę indiſcriminatim ab his ceronea perpetuò dicuntur, qui omnibus morbis emplaſtra quædam catagmatica , in myropolarum officinis empta, adhibent : Itaut adeò inualuerit nunc apud vulgus Ceroneorum vſus, vt omnia emplaſtra ceronea dicantur.Quidam Lutetiæ emplaſtrum quoddam , ceroneum vocat,ad omnem dolorem, omneque morbi genus adhibet.

Ceratum quid.

Eſt autem ceratum, de quo præſens examen ſuſcipitur, medica-

mentum, conſiſtentia quodammodo medium, inter vnguenta & emplaſtra: his etenim non ita ſolidum, illis non ita molle. Quiſque tamen modò olei pondus adauget, modo minuit, & pro arbitrio, ceratum, nunc vnguento ſolidius, nunc liquidius efficit. Vt re vera vniuſmodi ſi ſemper paretur, ſic ſemper, dum aſſeruatur, diu manere non poteſt. Nam cum glaciali tempeſtate, & rigido cælo, quantum vis liquidum facilè concreſcat, & æſtuoſo ſolidum liquetur, hyeme plus olei, minùs ceræ; ęſtate, plus ceræ, minùs olei adiungitur.

Olei quantitas in cerato non ſemper eadem.

Cùm verò ambientis aëris conſtitutio vel temperata fuerit, vel qualitates primas non multùm exceſſerit, ſolet quadrans ceræ, aut paulò plus minusve olei libræ liquari & permiſceri, vt per cæli mutationes, cerata non contingat multùm liqueſcere, aut incraſſari. Pauca tamen diu in pharmacopoliis aſſeruantur, quia omni & pauco tempore parari queunt, ex oleo & cera à quibus cerata propriè dicta, vel potiùs Cerelæa nominantur. Quædam enim minùs propriè ſic dicuntur, quòd præter ceram & oleum, alia multa recipiant, cuiuſmodi ſunt, ceratum ſantalinum, ſtomachicum, ac pleraque alia: vt quæ ex tempore, prout res poſtulat, fiunt ex emplaſtris, oleo liquatis, quando ſcilicet partis affectæ conditio, ſolidioris cuiuſdam emplaſtri duritiem ferre minimè poteſt. Sic enim cerata quædam acopa, ſeu laſſitudinem leuantia, fatigatis neruis, & affectis laſſitudine muſculis vtiliter adhibentur.

Adhibentur & regioni lienis, ventriculi, iecoris, vteri, & oſſium fractorum, extenſa priùs ſuper corio, ad ſimilitudinem partis, cui ſuperponenda ſunt, efformato.

Quod ad lienem imperabitur, formam habebit oblongam, inſtar bubulæ linguæ. Quod ad ventriculum, erit ſcutiforme: Ad reliquas partes: pro varia ſingularum inter ſe figura, variè concinnabitur.

Cerelæi cõficiendi modus.

In cerelęi confectione cera minutim ſecta in oleum coniicitur, eaque igne lento liquãtur liquata ab igne remouẽtur, & cõtinenter ſpatha permiſcentur dũ cocãt, Poſtremò affuſa paulatim frigida denuò agitantur, & percutiendo lauantur. Sic enim ceratum, aquæ multæ affuſione, quantum ſcilicet abſorbere poterit, ſubactum, accuratéque madefactum, magis refrigerat, & Galeno iudice morbis omnibus calidis admotum confert, maximè, ſi vbi affectæ partis ardore nimis incaluerit, ſubinde mutetur.

Cap. 6. lib. 1. de ſimpl. med.

Cùm ceratis minus propriè ſumptis, adipes, medullę, axungiæ & muccagines adduntur, vt ſæpè fit, ea paulatim refrigeſcentibus permiſceantur, quemadmodum & pulueres, quorum eadem ac in vnguentis ad olea proportio ferè obſeruatur.

Reponuntur in vaſis ſtanneis aut fictilibus, ſed quæ facilè quouis tempore parari poſſunt, ea prę́ſtiterit recentia habere.

De

De emplaſtris CAP. IIII.

Galen. c.12.l.1 comp. med. gener.

QVÆ medicamenta topica in ſolidiorem maſſam coacta Arabes Cerota, & Græci veteres emplaſtra vocarunt, iuniores euphoniæ cuiuſdam gratia, addita littera, maluerunt emplaſtra nominare: Qua detracta eorum qualitas non emplaſtrica, ſed emplaſtica, ſeu ἐμφρακτικὴ, quaſi dicas infarciens appellatur. Dum enim emplaſtrum parti ſuperinducitur, propter ſubſtantiæ, qua conſtat, viſciditatem, cutis meatus videtur occludere, halituoſos retinere ſpiritus, & calorem partis coërcendo, ſuppuratum aliquando mouere. Illius namque glutinoſa ſubſtantia vix intrò ſeſe inſinuat, ſed foris tantùm inſidens, tenaciter corporis meatibus inhæret. Minimè tamen ipſius qualitas otioſa manet, ſed calore partis excitata, adiutaque, varios effectus pro varia ipſiuſmet facultate producit. Si glutinatoria, labrorum vulneris coalitum adiuuat: Si catagmatica, oſſium fractorum ferruminationem: Si ſarcotica, hanc naturæ fert opem, vt faciliùs nouam carnem generet: quòd non tàm medicamentorum, quàm ipſius naturæ proprium eſt opus.

ἐμφρακτικά. Medicamenta.

cap.9.l.5. de ſimpl. med.

Sarcoſis nō tam medicamētorum quàm naturæ eſt opus.

Vt autem varia ac multiplex eſt emplaſtrorum compoſitio, ſic etiā qualitas: Ex omnibus enim propè medicamentis componuntur; vnde non omnia perpetuò emphractica ſunt, ſeu lentore ſuo poros ſtipantia, ſed quædam ecphractica, hoc eſt, farctu liberantia, & quaſi expurgantia; Alia epiſpaſtica ſeu extrahentia, & diaphoretica; alia rhyptica, quæ ſordes ex cute & vlceribus detergunt; Et quædam, quod multis affectibus conueniant, vt pleraque alia medicamenta, polychreſta dicuntur, quæ ſcilicet contrarijs conſtant medicaminibus.

Eccathartica ēplaſtra.

Gal. initio li. 5. cōp. med. gen.

Debet tamen medicamentum emplaſticum omni mordacitate vacare, nam ſi qua illi inſit acrior & mordacior qualitas, hærere poris vix poterit, ait Galenus, ſed excernetur facilè, aliquam partem liquando, aut humorem aliquem ex alto attrahendo; Proin terrenæ conſiſtentiæ & viſcoſum eſſe oportet emplaſticum.

c.9.l.5. comp. med. gen.

Porrò componēdorum emplaſtrorum duo ſunt ſcopi præcipui, conſiſtentia craſſa, ac ſolida & facultas. Odor & color ſæpè expetuntur, atque ad ægrorum potiùs gratiam, quàm medicamentorum naturam, & efficaciam conciliantur.

Emplaſtrorum conficiendorum ſcopi.

Conſiſtentiam idoneam & materiam ſuggerunt, cera, oleum commune, lithargyrus, & interdum reſinæ, virtutem verò nullam aut exiguam. Quæ ſuperadduntur propè omnia, corpus emplaſtro & facultatem impertiuntur, vt mineralia, metalla, radices, ſurculi, ligna, flores, ſemina; Quæ ſi arida fuerint, pulueranda, & emplaſtro ab igni remoto, miſcenda. Si qua ex his vix friabilia ſunt,

humore aliquo ſoluuntur; qui abſumitur coquendo, antequam illa emplaſtro perficiendo commiſcentur: vel ſimul eidem ſæpè commixtus coctione diſſipatur.

Herbæ virides, vt quæ in puluerem attenuari non poſſunt, ex idoneo liquore coquuntur, colo traijciuntur, miſcentur: vel ſucco ex his tritis educto, alia incoquuntur; quo abſumpto, viribus tamen relictis, ſi quæ ſuperſint adiicienda, quæ longam coctionem non ferunt poſtremò commiſcentur.

Diutiùs verò coquenda ſunt emplaſtra, quæ ſuccos, vel aquam, acetum, vinum, aut decoctum aliquod recipiunt, quia cum emplaſtrum eſſe debeat omne ſpiſſum, & viſcidum, vt parti cui adhibetur, adhæreat, humiditas illi contraria eſt, quæ tamen ſæpè admiſcetur & calore reſoluitur, vbi qualitas illius acceſſura eſt, & in emplaſtro conficiendo retinenda. Nam quæ ſuccis incoquuntur, eorum facultates ſeruant, etiam ipſis exhalatione diſſipatis. Efficit quoque humiditas, quæ conficiendis emplaſtris accedit, vt reliquorum virtus altiùs ſubeat, & ad partes magis diſſitas deferatur.

Humiditas emplaſtris conficiendis aduerſa.

Ex materialibus oleum quidem additur, non modò, vt corpus emplaſtris præſtet, ſed, vt cera cum ipſo liquetur, acria, vel auſtera obtundantur, & vim magis anodynam & emollientem emplaſtra nanciſcantur.

Oleum vetus ſimplex, & quod infuſione paratur, vel quoduis compoſitum, aliquando in emplaſtrum emittitur, vt præter materiam ſuam quoque virtutem immittat.

Cera verò materiam duntaxat emplaſtris præbet, ſed vim agendi nullam, vt & reſinæ quædam, Non tamen omnia ceram, aut reſinam excipiunt, quæ ſcilicet, aliunde materiam illis analogam, vt thus aut ladanum copioſum, aut ſimile medicamentum admittunt.

Emplaſtrorum conficiendorum modus.

Primum autem, ſi cera emplaſtrum ingrediatur, ea liquatur in oleo: Si lithargyrium, & id quoque in illo coquitur, dein muccagines & ſucci, liquores ſi permiſcendi, cum his adhuc feruefiant, dum aquea & humidior portio reſoluatur: Tũreſinæ & adipes inducũtur, vt & gũmi genera: ex quibus nõnulla pura miſcentur, alia non niſi vino, oleo, aut aceto macerata & percolata. Poſtea permiſcetur terebinthina emplaſtro percocto & ab igni ſemoto, vt nullam ignis vim, vel minimam ſentiat. Poſtremo his omnibus confuſis, & in legitimam conſiſtentiam decoctis, igne ſubducto, pulueres creti paulatim inſperguntur, & ſedulò rudicula verſantur, agitanturque, dum omnia in maſſam coëant, nec mollem, nec planè duram, ſed lentam, glutinoſam, & adhærentem, non ita tamen, vt partem, cui adhibetur, vel inquinet, vel difficillimè auellatur.

Et vt magis legitima emplaſtri forma exiſtat, ſi in illius confectionem adeps veniat, aut medulla, aut terebinthina, minuendum erit oleum: Si arida quæuis, vt lachrymæ non pingues, friabiles ſucci, re-

ſinæ, ſtirpes aridæ, & mineralia puluerata commiſcenda ſint, augenda olei quantitas.

Ea autem olei proportio ad arida ſeruatur, vt ſingulis puluerum vncijs, tres olei tribuantur. Cera verò quadrupla ſit ad oleum, adeo vt, ad huius quartarium ceræ libra aut paulò minus eſto. Olei proportio in emplaſtrorum confectura.

Hæc tamen ſingulorum in temperatione quantitas, cùm potiùs iudicio, quàm certis legibus vbique definiri vix queat, hodie pulueris & olei deſignato ponderi, ceræ quod ſatis eſt, adijci ſolet, vt liquidis, ſiccis, viſcidis, malaxatione ſimul coadunatis, lenta, ſequax ac idonea emplaſtri moles inducatur: Ex qua magdalię vnciæ dimidiæ, vel etiam integræ, ſi libuerit, pondere formentur, chartis oleo inunctis inuolutę, vt ſic in pharmacopolio, ad futuros vſus reponantur.

Sic fiunt emplaſtra propriè dicta, ad aliorum diſcrimen, quæ citra ignem & ceram parantur, quorum ſcilicet materialia, melle, aut muccaginibus, aut viſcido quodam cremore malaxata, in emplaſtri conſiſtentiam coagmentantur: cuiuſmodi eſt emplaſtrum de cruſta panis, & de bacchis lauri, & alia quędam parari ſolita, quæ inter emplaſtra & cataplaſmata ambigunt.

Ad emplaſtra quoque refertur & ceratum illud durius ex pari cerę & olei pondere confectum, vt & cerota, ſeu ceronea, de quibus abundè ſuprà.

De Sparadrappis.

CAPVT V.

TELA Vtrinque emplaſtica in multis proſtat officinis, quàm recentiores modo Sparadrappum, modò telam Galterij, primi forſan illius inuentoris, vel potiùs infectoris nominant. In emplaſtrum enim idoneum, iam paratum, ſed liquefactum, tela vetuſtate quodammodo attrita demergitur, & inculcatur ſæpè dum planè infecta & inquinata fuerit, ac vndequaque velut incruſtata: Tum extrahitur, & exponitur aëri, vt refrigerata obdureſcat, ac poſtea ad rerum exigentiam ſeruetur. Tela Galteri.

Eius autem varietates inueniuntur multæ, quæ non à telæ, ſed ab emplaſtrorum in quæ immergitur diuerſitate ſumuntur. Aliæ enim catagmaticæ ſunt, quæ fractis oſſibus ſolidandis, & roborandis partibus conueniunt, quæ ſcilicet ex emplaſticis, aſtringentibus, & roborantibus parantur, vt.

℞ ol. citonior. & roſat. ſebi. ariet. an. ℥iiij. thuris, maſtiches, picis, boli armenæ, farinæ volatilis an. ℥ij. ceræ albæ q. ſuff. fi. emplaſtrum, in quod liquatum tela immergatur.

Aliæ vim habent exſiccantem & epuloticam, & vlceribus

ad cicatricem perducendis cõmendantur, cuiuſmodi eſt, quę ſic deſcribitur.

℞ ol. roſat, lib. j. cerę citrinæ lib. ß ceruſę venetę, thutię an̄. ℥ ii. lithargyri auri ℥ iii. fi. emplaſtrum, & cum̃ tela veſtutate quodãmodo iam attrita, fi. Sparadrap. *Tela catagmatica.*

Plures alias formulas deſcribit Ioannes Vigonius in ſuo opere chirurgico, quas huc tranſcribere, nec volui nec debui: Cùm minimo negotio, quiſque varia, pro vario ſcopo, emplaſtra ſumere poteſt, & in his liquatis linteum inculcare: Nam qui præſcribendi & conficiendi emplaſtra modum nouit, is ex hiſdem telam inquinare, ſeu ſparadrappum efficere facilè poterit.

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM.

LIBER QVARTVS.

De legibus in compoſitione medicamentorum ſeruandis.

Quis primus medicamenta compoſuerit, Et ratio compoſitionis.

CAPVT. I.

VM morbus omnis ſit via ad interitũ, antequam ſupra modum augeatur, omni præſidiorum genere profligandus, atque in medicamentis inueſtigandis ſeligendiſque tanta ſedulitas eſt adhibenda, vt quæ ſingulis pręter naturam affectibus oppugnandis cõducunt, perpetuò ſint ad manum, & quaſi medicamentorum eximiorum ſylua præſtò ſit nobis.

Ea autẽ nec ſimplicia exhibentur, niſi arte quodam modo immutata, nec compoſita, ſine multo prȩcedente apparatu, vt ſupra demõſtratum eſt, quo ſimplicia ſingula non ſolùm abluuntur, ſiccantur, teruntur; vel infunduntur, macerantur, exprimuntur; aut alia præparatione, commiſtioni magis idonea, vel vſui fœliciora redduntur, ſed ea ratione & proportione ſimul vniuntur, vt omnium concurſu, noua quædam è totius complexione mixtura comparetur, ſeruata tamen ſingulorum virtute, ſi non integra, ſaltem primis menſibus conſpicua, cum adhuc ſcilicet recens eſt mixtorum coïtio, nec perfectam adepta fermentationem. *Cap. 2. lib. 1. comp. med. gen.*

cap. 13. lib. de ther. ad Piſ.

Quia verò medicamenta interdum exhibita ſola, nocent, cæteris admixta proſunt mirificè; cùm medicamenti cuiuſpiam qualitas probatur, improbatur alia: diuerſas enim qualitates in ſimplicibus medicamentis reperiri, certum eſt: per compoſitionem, alterius admixtione, noxia deletur, aut obtunditur; optima magis exurgit, & effectus præſtat inſigniores. Et licet quædam ſimplicia non lædant, quia tamen non ſatis iuuant, citra alterius mixturam non veniunt in vſum, vt medicamen emplaſticum, quod ſimplex nullum tale eſt, inquit Gal. vnde primi emplaſtrorum authores, non temerè ex oleo quædam liquare, & emplaſtra conficere excogitarunt.

cap. 2. l. 2. comp. med. gen.

Quis primus medicamentorũ cõpoſitionem tradidit.

Ob multas rationes alias libro allatas ſuperiore, medicamentorum fit compoſitio, cuius omnium primus defenditur Mautias Herophileus, Dein Cappadox Heras, Muſa, Aſclepiades & Andromachus: Sed omnium maximè Galenus pharmaci componendi rationem inuenit, mixtorum legitimam proportionem, & vtendi modum docuit; Non Empiricorum more, qui ad inſomnia, caſum, & fortunã medicamenta propè omnia referunt, paucis exceptis; quæ communi * iudicio, quòd pluribus eiuſdem facultatis conſtent, per compoſitionem meliora redduntur, & ex eis nonnulla curandi corporis naturæ idonea inueniantur. Quod tamen exemplo optimi Sarcotici, ex cerato & duodecima æruginis parte confecti, Galenus negat, probatque medicamenta ex duobus aut pluribus oppoſitæ facultatis, optimè componi. Ceratum namque ſordes parit, ærugo carnem vlceratam erodit, ex his tamen pharmacum exurgit optimum, quòd carnem generet, & cauum vlcus impleat. Sic calida frigidis, diſcutientia roborantibus, cardiaca venenis miſcẽtur, & ex diuerſi generis ſimplicibus medicamenta præſtantiſſima componuntur.

cap. 2. lib. 1. comp. med. gen. epilogiſmo.

Sarcoticum optimum ex facultatibus oppoſitis.

cap. 3. lib. 6. comp. med. loc.

Hiſtoria Galeno nota.

cap. 29. lib. 9. de fac. med.

Cuidam ex eorum numero qui citra rationem, & experientia ſola, medicamenta eſſe compoſita tenent, pharmacum podagricum iactanti, aduenit fortè fortuna, quidam podagricus, qui tam mediocriter laborabat, vt incedere etiam poſſet, qui pedi medicamentum appoſuit. At miſellus totam noctem egit inſomnem; ac poſtero die tantùm abeſt, vt commodè ſicut antea, incederet, vt nec quidem geſtari poſſet.

cap. 1. lib. 2. comp. med. gẽ.

Hiſtoria notanda.

Ex fortuita igitur medicamenti compoſitione, fortuitus & ſæpiùs infœlix euentus, vt pluribus oſtendit Galenus, præter hiſtoriam allatam, qua pſeudomedici vanitatem & ignauiam irridet, cenſetque medicum, non modò compoſitorum medicamentorum cauſam, ſed componendi viam & rationem habere, & ad ſingulos affectus, optima pharmaca, dùm eſt neceſſum, componere; Ne illi graue forſan accidat, quod duobus medicis Galeno cognitis, quorum ob amiſſas medicamentorum compoſitorum formulas quaſdam, alter contabefactus periit, alter ab operibus medicis deſtitit.

De baſi medicamentorum & eorum collocatione in formulis.

CAPVT. II.

IN medicamento præſcribendo debet primùm illius quędam baſis conſtitui, hoc eſt, medicamentum aliquod ſimplex, in compoſitione præcipuum, & morbo depellendo accommodatiſſimum, cui cętera innitantur. Vt cùm morbus aliquis ſuſcipitur oppugnandus, ſi quidem fuerit ſimplex, nullo prauo ſymptomate comitatus, ſeligendum eſt tantùm aliquod ſimplex medicamentum, quod viribus ſit par, & partem iuuet: Sed ſi ſimplex, nullum detur idoneum; ex multis vnum concinnetur, cuius baſis & veluti columen affectui auerſetur; Atque alia adiiciantur, quæ membrum affectum roborent, qualitatem medicamenti ad partem longè diſſitam deferant, atque reliqua permiſceantur, quæ vel palato gratiam concilient, vel opus fœlicitent, ac promoueant.

Multæ baſes aliquando in vno medicamento.

Baſis autem ſæpiùs qualitate quàm mole prępolet, vt in confectionibus aromaticis & purgantibus: Atque quò depellendus morbus fuerit grauior, eò baſis remedij præſcribendi maiores vires habet: Et ſæpè ad expugnationem affectionis alicuius prauæ, multæ baſes confuſè in quandam compoſitionem referuntur, quæ in mutuam operam conſpirant: & vicem gerunt vnius; vt cùm ad ſedationem doloris vehementioris, multa ſimul anodyna medicamenta confunduntur.

In componendis igitur medicamentis, primùm baſis quærenda affectui & affectę parti accommodatiſſima, ſed non ſemper omniũ prima in compoſitione collocatur. Non enim affatim, ac promiſcuè inordinatéque omnia, quę in compoſitionem veniunt, ſimul confunduntur, ſed alia aliis priora, aut poſteriora. Et cùm miſcendorum ordo negligitur, medicamentum ſæpè nec vires habet eximias, nec formam idoneam. Quæ enim longiore coctione egent, ſi parum: & quę breuiore, ſi multum coquantur: nec illorum integra virtus vt quæ nondùm exierit: neque horum, vt quæ iam perierit, comparabitur.

Ordo ſeruandus in deſcribendis formulis medicamentorum.

Accuratè quoque debitus ordo ſeruandus in formulis medicamentorum deſcribendorum faciendis, vt ne poſteriùs in recepta, vulgi more, vocata, ſcribantur, quæ priore eius parte & capite deſcribenda ſunt: In quem errorem incidunt, qui medicamentorum ſubſtantiã, qualitates, & apparatum ignorant: Vt etiam interdum iuniores medici, qui longo medendi vſu nondum probati, quæcunque veniunt in mentem, modò facultates illorum norint, confuſè.

inordinatéque deſcribunr.

Peius agunt, qui, quę citra virium iacturam vim ignis non patiuntur, diu concoquunt; quæ propter inſignem amarorem in bolum fingenda & tegenda, in potu dant; Quæ debent concoqui, cruda: quæ pulueràri, integra: Quæ tantum infundi, diſſoluta, nec expreſſa porrigunt.

Qui iſta parum cauti negligunt, vix antiquiorum pharmacopœorum effugiunt cenſuram, qui à peritioribus medicis edocti, non ſolùm componendi medicamenta modum habent compertum, ſed ex his multi rationem ordinis, quo ſimplicia ſingula collocanda ſint, habent perſpectam.

Hæc autem ſit prima lex deſcribendi medicamenti, vt ea primo loco ſcribantur, quę longiore apparatu, vt diuturna coctione, aut laborioſa tritura egent, veluti radices & ligna non odorara: Poſtremo, flores & aromata: Medio inter vtrũque, herbæ, fructus ſemina. Qui ſecùs faciũt, ligna, radices, folia, flores, & aromata, nullo ordine, & affatim, eodemque inſtanti miſcentes & concoquentes, vel horũ qualitatem facilè diſſipabilem non retinent, vel illorum ægrè ſeparabilem non aſſequuntur: Iſtoque improbo parandi ac miſcendi modo, medicamentum efficiunt, quod, nec ſingulorum vires genuinas habebit, nec medici votis reſpondebit. Prima lex medicamẽti deſcribendi.

Secunda ordinis ſeruandi lex in præſcribendis medicamentorum formulis hæc eſt, vt ſi anguſtia temporis vrgeat, & quædam coquẽda ſint, vel infundenda, & alia pulueranda, ab his ſemper incipiatur, quæ cocturam, vel macerationem poſtulant: vt dum hæc fiũt, alia comminui & læuigari queant, & eodem tempore ſuum quæque habeant apparatum. Secunda lex.

Tertia obſeruatio eſt vt quæ vel quantitate, vel qualitate præpollent, cæteris in compoſitione deſcribenda, præmittantur, ita tamen vt præparationis, mixtionisque modus, cuius potior eſt habenda ratio, non diſſentiat. Tertia.

Hæc quarta lex ferè perpetua ſeruatur, vt in compoſitionum formulis ea poſtremo ſcribantur loco, quæ materiæ rationem habent, vt mel in magnis confectionibus, ſaccharum in electariis ſolidis, in multis vnguentis oleum, aut cera, & ſæpiùs vtrumque. Quarta.

Hic ordo ſi ſeruetur, tyronibus medicamenta parandi miſcendique viam aperiet fœliciorem, atque in mixto firmiores eorum vires manebunt: quæ niſi arte debita retineantur, aut hebeſcunt, aut periclitantur.

De formis & fine medicamentorum. CAP. III.

VT qui ſano ſunt corpore difficilè ferunt, ſic minùs appetunt medicationes. Et qui vel ad prophilaxim imminentis morbi, vel præſentis haloſim ſeu profligationem, medicamento quodam opus habent idoneo, ſæpiùs antequam mali feritas inualuerit, Medicum non vocant, aut medicamentum reſpuunt, aut ea arte & mixtura paratum deſiderant, vt odore, colore, ſapore, naribus, oculis, palato arrideat. Sed apud imprudentes eiuſmodi viros & pueros: Coquus, inquit Galen. ex Platone, Medico præſtat, & maiore laude dignus, vt qui gulæ noua quotidie irritamenta paret.

Aphor. 37. lib 2 Hipp

Li. 2 de prænotione.

Coquus apud quos Medico præfertur.

Sed cùm per ea puniatur, per quæ quis peccat, morborumque penè omnium nutrix ſit immanis gula, iure quaſi diuino, medicatio quę fit per os, vltionem commiſſi peccati in eo ipſo relinquit. Medicamenta enim ferè omnia, præſertim cathartica, propter diſſentaneam quam cum noſtra natura qualitatem habent, guſtui ac olfactui diſplicere, non eſt mirum; Cùm non vt alimenta mutari, ſed mutare nata ſint, & noxiam humorum qualitatem emendare, vel eoſdem foras protrudere,

Quæ inodora inſipidáque ſunt, & mole parua variè corpus exagitando, ſuſque déque humores excutiunt, vt ſtibium, his poſtponenda medicamentis, quæ maiore quantitate exhibita, licet ingrata, blandè, ac cum delectu è partibus affectis vitioſos ſuccos educunt.

Forma medicamentorum quid præſtet.

Forma autem medicamentorum non ſolùm efficit, vt aſſumantur ipſa faciliùs, alij enim liquidis, alij ſolidis tantùm delectantur, ſed vt effectus diuerſos, pro formæ diuerſitate polliceatur. Quod enim ad incidendum & extenuandum imperatur medicamentum, forma liquida accommodatius eſt, vt ſolida ad aſtringendum.

Non hîc formam, quæ dat eſſe rei, nec ipſam rei facultatem effectionis cauſam appello, ſed ipſam compoſiti medicamenti cõſiſtentiam qualemcumque, ſolidam, liquidam, mediocrem: præter quam, & alia interdum in multis, præſertim ſiccis, induſtria pharmacopœi manu effingitur, aut ſigillo imprimitur: aut materia in pilulas trochiſcosve formatur, vel complanatur in teſſellas, nunc quadratas equilaterales, nunc rhomboides, ſeu altera parte longiores.

Iſta verò impreſſa forma exterior, & veluti ſigillatio, parui momenti eſt, vt quę nihil opis adferat ad effectum medicamenti promouendum, aut fœlicitandum, vt ſuperſtitioſi quidam autumarunt, vt illud omittam, quod Spagyricorum nonnulli ſomniant, de ſignaturis plantarum externis, quibus illarum dotes partibus corporis accommodant, cum quibus certis notis, aut externa forma, ſi Deus

ſi Deus voluerit, conueniunt. At illa medicamenti forma, qua ipſum denſum eſt, tenue, vel liquidum, multos ac varios præſtat vſus: Nam idem nunc vrinam mouet, nunc aluum deiicit pro vario componendi modo.

Cap. 13. lib. 4. de ſanit. tuen. Gal.

Quæ tenuiſſimè læuigantur, inſtar pollinis, citiſſimè deferuntur ad renes & veſicam: quæ craſſiuſculè, diutiùs ſubſiſtunt in inteſtinis, & aluum per ſeceſſum turbant. Si obſtructionem quis liberare voluerit, menſeſque mouere, nec ſatis fœliciter ſolida medicamenta exhibebit: vt neque liquida, ſi è cerebro & partibus diſſitis noxium ſit educturus humorem. Et vt partibus quibuſdam roborandis, & affectibus depellendis, medicamenta quædam craſſa debentur, alia liquida: ſic nonnullis, inter ambo media, qualia ſunt eclegmata, & antidota quędā inter remedia interna: vnguenta, litus, muccagines, cataplaſmata inter externa.

Craſſities aut tenuitas pulueru m quid efficiat.

Quæ autem forma ſingulis medicamentis ſit idonea, ſuperiùs abūdè dictum eſt, ſpeciatim verò de his poſteà diſputabitur, quatenus formantur variè, pro partium conditione, quibus adaptantur, vt cùm ex emplaſtro ſtomachico ſcutum formatur regioni ventriculi apponendum, peſſarium ſinui pudoris, glans ſubdititia podici, turunda vulneri.

Sunt qui nulla ratione formam medicamentorum non tantùm idoneam, ſed illorum quoque ſumptuoſam confecturam expetunt, alioquin tanquam vilem & inutilem aſpernantur, cuiuſdam diuitis exemplo, qui cùm à Galeno poſtulaſſet, excepiſſetque formam medicamenti, quo vlcus malignum in famulo curaret, vidiſſetque omnia quibus conſtabat pharmacum eſſe vilis pretij: Hoc, inquit, mendicis ſerua, me autem ſumptuoſius aliquod medicamen doceto.

Nimis ſumptuoſa medicamentorum confectura ſæpè vana. Hiſtoria.

Cap. 10. lib. 3. comp. med. gen.

Sic multi medicamenta etiam eximia parui ducunt, ſi nouerint, vilia verò ignota ſibi, pro ſecretis habent, & tanquam aliquod deductum è cœlo remedium ſæpè mirantur. Proinde Medicinæ dignitati conſulunt minùs, qui tàm diuinæ artis arcana detegunt, & plebeculæ vt arrideant, medicamenta idiomate vulgari conſcripta prębent.

Artis arcana non detegenda.

Præſtiterit enim gratis medicinam facere, & pauperi medicamentum dare, aut aliquod parui pretij præſcribere, quàm illius compoſitionem docere: quam dum ſemel nouit, periculum in aliis, vt in ſe, fœliciter tentans, eos ducit ad exitium. Medicamentum enim quoduis, maximè catharticum, bonum & malum eſt, & pro ratione benè vel malè vtentis, ſanat vel interficit.

Finis autem compoſitionis medicamentorum eſt, cuius gratia ea ipſa ſuſcipitur: vel ad quem omnia quæ mixtioni ſunt neceſſaria referuntur, vt tandem medicamenta ex arte compoſita, ſanitati vel tuendæ, vel exornandę vel morbis profligandis inſeruiant.

Finis compoſitionis.

De Medicorum ponderibus, & eorum notis.

CAPVT IV.

Ponderum magna varietas.

CVIQVE nationi & ditioni ſua ſemper fuerunt, vt adhuc ſunt pondera & menſuræ. Libra mercatorum Conſtantinopolitanorum pendet vncias viginti ſex: Mediolanorum, viginti quatuor: Pariſienſium ſexdecim: Lugdunenſium, quindecim: Hiſpanorum, quatuordecim: Genuenſium, duodecim. Aurifabrorum octo tantùm: vulgus MARKUM nominat.

Veteres quoque Græci, Arabes & Romani non ſolùm propria habebant idiomata & characteres, ſed etiam pondus. Et niſi regia poteſtate arcerentur mercatores, nulla eſſet certa ac definita ſtatera, quandoquidem pondere volunt emere maximo, & minimo diuendere.

Quia verò in Medicina ſæpè bis peccare non contingit, & errata in præſcribenda doſi ferè ſemper periculi plena ſunt, Medicis omnibus communia & definita debent eſſe pondera, vt vna lege vnus ſit omnium conſenſns.

Libra Medicorum.

Libra autem illorum ſemper vncias duodecim pendet, quæ ſic ſcribitur lib. 1. Vncia dragmas octo, cuius hæc eſt nota ℥ 1. Dragma ſcrupulos tres, quæ ſic pingitur, ʒ 1. ita vt in vncia tot ſint ſcrupuli vel ſcriptuli, quot in Alphabeto Græco litteræ, nempe viginti quatuor, iuxta illud Faunij pcëtæ.

Vncia fit dragmis bis quatuor, vnde putandum,
Grammata dicta, quòd hæc viginti quatuor in ſe
Vncia habet, tot enim formis vox Græca notatur,
Horis quot mundus peragit, noctémque, diemque.

Quibus verbis ſcriptuli videntur quaſi vicē gerere literarum; dragmæ ſyllabarum; vnciæ, dictionum; libra orationis; vel ſaltem periodi completæ. Sunt tamen pondera quædam minutiora ſcriptulis; nam granum eſt omnium ponderum minimum, ſeu minutum, è quo fit obolus, ſeu ſcriptulus dimidius, qui ſic notatur ℈ ß. Granum verò duabus litetis gr. ſimul iunctis, & aliquando g ſolo deſignatur.

Granum eſt omnium ponderum initium

Cùm ſeſquilibram, ſeu libram vnam cum dimidia, & ſexcunciam, hoc eſt, vnciam vnam ſemis notare volumus, maiori ponderi picturam hanc lib. j ß; minori, iſtam ℥ j ß damus.

Granum igitur λεπτὸν Græcis, omnium minimum eſt, indiuiſibile & minutum, minutia ob id nominatum.

λεπτόν.

Chalcus, ſeu æreolum, pendet minutias ſeu grana duo.

Siliqua, ſeu Ceration, Kirat Arabicè dictum, chalcos duos, hoc eſt, grana quatuor.

Semiobolus æreola tria, i. ſiliquam vnam & dimidiam.

Obolus ſiliquas tres, ſeu chalcos ſex, aut grana duodecim, & ſecundum quoſdam ſcriptulum dimidium.

Scriptulus duos obolos, ſeu chalcos duodecim, aut grana viginti quatuor, vel pro vſu nunc recepto 20. grana tantùm. γράμμα.

Denarius eſt octaua pars vnciæ Romanorum, & pendet ſcriptulos tres, ſeu obolos ſex, vel grana ſeptuaginta duo, pro recepto olim vſu. δηνάριον.

Dragma eſt octaua pars vnciæ Græcorum, & leuior eſt denario, pendétque tantùm ſexaginta grana hoc eſt ſcriptulos tres vulgares, quorum ſinguli grana ſolum viginti pendunt. δραχμή.

Olim denarius decem aſſes ſeu libras valebat, vnde illi nomen ait Syluius, nunc libræ tantùm eſt pars octogeſima quarta, vt dragma nonageſima ſexta: Libram intelligo Medicam, quæ vncias duodecim pendet.

Multi autem pro denario dragmam ponunt, illo non multò leuiorem, vt pro dragma denarium, iuxta Græcorũ interpretum verſionẽ, qui cùm nihil haberent, quod exactè denario Romano reſponderet, pro denario dragmam reliquerunt. Denarius tamẽ dragma grauior eſt ita vt vnciã denariis tantùm ſeptem conſtet, dragmis vero octo. Libra medica.

Sicilicus duas dragmas valet, eſtque quarta pars vnciæ.

Semivncia media eſt vnciȩ pars ſicilicos duos continens.

Vncia medica octo dragmas, negotiatoria denarios totidẽ pẽdit. ἡμιούγγιον.

Scrib. Larg. Dragmam quoque interdum ab antiquis Hexagion dici comperio, mercatores vulgò *groſſum* appellitant. ἑξάγιον.

Bes continet vncias octo, & media pars eſt *mnæ*, ſeu *minæ* medicæ, quæ ſexdecim vncias continet, videturque libra mercatorum.

Ex Dioſc. & Gal. At medicorum λίτρα, i. libra, minor eſt, & vncias tantùm duodecim valet.

Omnia autem ſic in pauca contrahere lubet, vt memoriȩ mandentur faciliùs.

Libra ſeu pondo, & As ſȩpè dicta, pendet vncias duodecim; deunx, vndecim: dextans, decem: dodrans, nouem: bes ſeu octunx, octo: ſeptunx, ſeptem: ſemis, ſex, vel mediam ponderis cuiuſque notati partem: quincunx, quinque: triens, quatuor: quadrans ſeu quartarium, tres. Nam quartarium non quatuor vncias, ſed tantùm tres, quartam ſcilicet libræ medicæ partem continet.

Vncia continet ſicilicos quatuor, ſicilicus dragmas duas, dragma ſcriptulos tres, ſcriptulus obolos duos, obolus duas ſiliquas ſemis, ſiliqua duos chalcos, chalcus duo grana. Vncia tamen ex ponderibus tot minoribus gradatim collectis conſtituta, negotiatoria videtur, cũ 72. grana pendeat; medica vero tantùm 60. leuiorem nãq; grauioremve medici è ſuorum ponderum cenſu excludunt. Proinde ſcriptulus medicus non 24. grana ſed ſolummodo 20. pendere de-

bet. Duella eſt tertia pars vnciæ. Sextula eſt ℈ iiij. pondus.

Nomina ponderum Arabibus familiaria non ſubticuiſſem, ſed tàm varia deprehendi, vt infida arbitratus ſim, apud quos vnciam *adar, alſatil, ſacros* & *aſſathis* dici comperi. Dragmam quoque modò *alchi,* modò *nabach,* & aliquando *darchamet* nominant; vt ſcriptulum aliquando *guanthus,* ſæpè *gormin,* & aliquando *Kermec* & *arme* nominant: Obolum verò *Seminen, Seminet, Onolos, Onoloſat, Ologinat* indiſcriminatim efferunt, mediam eius partem *Dauich,* tertiam *Kirat* nũcupantes: Sibi autem ſua vocabula relinquenda, nobis noſtra ex vſu ſunto.

Herbæ quomodo menſurantur.

Porrò cùm herbæ menſurentur manipulis, per literam M: flores pugillis, per literam P. deſignantur. Manipulum vocant Medici, quantùm manu complectuntur; Pugillum, quantum tribus digitis capere valent.

Manipulus quid.

Ana quid ſignet.

Cùm verò æquale pondus, aut menſura duorum aut plurium ſimul medicamentorum præſcribitur, hæc dictio *Ana* additur, quæ ſingulorum medicamentorum præſcriptorum æqualem aſſumendam eſſe portionem indicat.

Inter notas ponderum, vel potiùs quantitatis finiendæ in præſcribendis medicamentorum formulis, cùm fructus multi nec trutina librentur, nec cyathis, conchis, acetabulis, aut vaſis ſimilibus concauis menſurentur, ſed numero tantùm ponantur, ſolita litera N appoſita, numerus illorum notatur; Non tamen quantus, niſi quoque notam ponderis quo opus eſt, vna ſubiungatur; vt exempli loco, ſi amygdalæ, ſebeſten, pruna, aut ſimilia pręſcribenda ſint, quæque numero duo, tria, quatuor, quinque, ſex aut plus, minúſve pro vario Medici ſcopo præſcribuntur, præſtat Rondelio teſtante, in numero ſignando notis priſcorum Romanorum vti, quæ ſic depinguuntur, I, II, III, IV, V, VI, VI, VIII, IX, X, XI, XII, quàm aliis characteribus, Ciphræ nomine vulgaris noncupatis, atque ſic deſignatis, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, Ne forſan ignarus quidem tyro dum dragmas duas aut tres ſic ʒ.2, ʒ.3, depictas oſcitanter legit, perperam triginta duas aut triginta tres dragmas aſſumat.

De medicorum menſuris. CAP. V.

NON ſine ratione Deum omnia pondere, numero & menſura creaſſe Literæ Sacræ teſtantur. Nam cùm numerus ſit actus rationis, Plato hominem animal ideo ſapientiſſimum aſſeruit, quòd nouerit numerare, omniáque Deus iuſto pondere & menſura præcepit trutinari.

Leuit. 19. & Deut. 25.

Per menſuras, inſtrumenta quædam inſtar pyxidum concaua, ceris ſpeciebus excipiendis, menſurandiſque accommodata, intelligi-

mus, quibus medicamenta, tam ſimplicia quàm compoſita, ſicca, liquidáue non modò Pharmacopœi, ſed mercatores dimetiri ſolẽt.

Sępiùs tamen ad liquores, vt oleum, acetum, ptiſanam, decoctũ, vel ſimilia dimetienda efformantur, eáque induſtria adaptantur põderibus, vt alia ſint vncię tantùm vnius, alia duarum, aut trium, alia librę vnius, alia quinque aut decem, vel plurium ſit capax.

Omnium minima menſura capere poteſt ʒ j & ℈ ß vini ſubſtantiæ mediocris, vocaturque cochlearium.

Alia maiuſcula, Cheme dicitur, & duplo ſuperiore maior eſt, capítque vini ʒ ij. & ℈ j. — Cochlearium.

Tertia adhuc maior, ligula interdum dicta, & à nonnullis, myſtrũ, ſeu cochlearium paulò maius, capit eiuſdem ʒ ij ß. aut ʒ iij. — Ligula. Myſtrum.

Concha continet myſtra duo, ſeu chemas duas, vel ʒ v. — Concha.

Cyathus conchas duas, ſeu ʒ x vel ℥ j. ß.

Acetabulum, Oxybaphum Gręcis dictum, ſeſquicyathum, ſeu ℥ ij & ʒ ij, vel ℥ ij. ad ſummum. — Cyathus. Acetabulum. Oxybaphũ

Quartarius acetabula duo, ſeu ℥ iiij. ß. vel paulò plus.

Hemina, ſeu hemiſextarius quartarios duos, ſeu ℥ ix.

Sextarius, ſeu chopina Pariſienſis, duas heminas, hoc eſt, ℔ j. ß. — Hemina.

Chœnix, ſeu modulus ſeſquiſextarium, nempe ℔ ij. & ℥ iij.

Chus ſeu Congius ſextarios ſex, hoc eſt, lib. ix. — Chœnix.

Vrna congios quatuor, ſeu libras quadraginta. — Congius.

Amphora vrnas duas, ſeu libras octoginta. — Vrna.

Metretes ſeu Ceramium Græcè, Cadus Latinè, ſeſquiamphoram — Amphora.

Culeus amphoras viginti ſeu vrnas quadraginta. — Metretes. Cadus.

Sic enim ab ea menſura, omnium minima, ſenſim ad maximã progrediendo menſurę liquidorum, vt ſolidorum à granis, incipiunt. Atque vt maior numerus continet minorem: ſic maius pondus, aut menſura, vtrumque minus. — Culeus.

Menſurarum igitur alię paruę ſunt, aliæ magnę, alię mediocres: Et ex illis quędam liquidis, aliæ ſiccis, alię ambobus menſurandis deſtinantur.

Culeus, amphora, vrna, congius & quartarius, liquidis; modius & ſemimodius, ſiccis; ſextarius, hemina, acetabulum, cyathus, his & illis dimetiendis inſeruire ſolent. — Modius.

Nonnulli pro menſura minima digitum mathematicum ſumunt, qui pars eſt duodecima pedis, vt vncia librę, multique Botanici in deſcribendis ſtirpium dimenſionibus, modo vnciarum, modo digitorum vocabulo vtuntur; apud quos plantę cuiuſdam ſurculus 4. vncijs craſſus dicitur ſæpè, qui 4. digitos in latitudine vt 14. vnciis longus qui totidem digitos in longitudine habet. Sic iudicandum de palma, quæ continet 4. digitos pes medicinalis tres palmas, longior verò quatuor, cubitus ſeſquipedem. Hęc forſan curioſi non indigna putabunt.

De quantitate medicamentorum exhibendorum.

CAP. VI.

IN componendis medicamentis non tantùm ſimplicium qualitas requiritur, ſed qua quantitate ſingula miſceri debeant, vel iam compoſitum exiberi, eſt inquiſitione dignum. Minor enim quantitas vt ſæpè non prodeſt, ſic maior obeſt ſæpiùs; nec minùs lactuca interficit ipſa cicuta; pluresque vinum quàm aconitum occidit.

Quòd ſi alimenta plus æquo ingeſta veneni ſunt loco, ſumma artis & artificis laus eſt medicamentorum iuſtam deſcribere quantitatem & quæ, ac quanta, cuique ſexui, ætati, naturæ, & tempori conueniũt, definire. Purgat enim potenter turpethum, colocynthis, veratrum; imbecillimè polypodium, tamarindi, ius galli veteris: moderatè caſſia, ſenna, rheum: difficillimè, ſenes & melancholici autumno; facillimè pueri humidiores hyeme, & vere; vt & biliosi æſtate: Qui mediorum particeps ſunt, medio modo purgantur.

Idem medicamentũ non eadem ſemper prçſtat.

Et cum per ætatum, tempeſtatumque mutationes humorũ conditionem mutari contingat, contingit quoque vt idem medicamentum eadem quantitate non ſimiliter moueat ac operetur. Nam cum humores turgent & vrgent, natura leui ſçpè medicamento proritata molitur excretionem materiæ grauantis, eamque vel per ſeceſſum, aut vomitum excludit. Vt contrà, cùm propter lentorem tenaciùs impingitur, nec ſua qualitate naturam ad excluſionem laceſſit, validiſſimum nonnunquam medicamentum ignauum eſt, nec aluum ſatis turbat, ducitve, aut certè moleſtos ac redundantes ſuccos tantùm mouet, non promouet.

Fallit hæc ſæpè diuerſitas humoris incautos, qui cùm experientiâ didiſcerint, caſſiam vncijs, non granis; ſcammonium granis, non vncijs; rhabarbarũ dragmis præſcribi & exhiberi, dum cuiuſque pro efficacia agendi conuenientem doſim præſcripſiſſe putant, nę ſemel quidem, aut contrà, impensè & profusè vident aluum moueri.

Odor medicamenti cur ventrẽ aliquando ducat.

Nam cùm in orgaſmò natura eſt, turgetque ſuperfluus humor, pauca ſæpè grana rhei ventrem turbant, imo & cathartici cuiuſuis odor eum aliquando ſolus exagitat.

Quare non imprudenter agunt Medici, ſi ab ægrotis, à quibus vocantur, & à ſe nunquàm anteà viſis ſciſcitentur, num illorum aluus facilè & blando eccoprotico moueatur. An mochlico & validiore indigeat; vel ſit ne perpetuò liquida, vel dura, & clyſmis quotidiè ſolita moueri. Sic enim fœliciùs imperabitur medicamentum purgans quod nec ſuprà, nec infrà vires ventrem agitabit; & qualia purgari oportet purgabit. Ea tamen lege, vt ſi totum corpus

prauis ſcateat humoribus, non affatim, ſed partitè, nec vno die; ſed pluribus, ſi opus fuerit moueantur. Natura ſi quidem non facilè fert magnas cuiuſcumque humoris etiam laudabilis euacuationes; Semperque cum ea benè agitur; ſi omnia paulatim fiant, nec quicquam immoderatè ac violenter ducatur.

Juſtam medicamentorum quantitatem vix definiri, non tamen, dumparum excedit, aut deficit, periculoſam.

CAP. VII.

MEDICA quidem ars coniecturalis eſt, ſed quam experientia iuuit, auxit ratio, & doctorum authoritas ſtabiliuit, qui ex cauſarum indagatione effectus perquirentes, ac longa obſeruatione prudentiores facti, theoremata poſteritati reliquerunt multis rationibus validiſſimis, & neceſſarijs fulcita, quibus morbi dignoſcuntur, remedia inueniuntur, & medicamentorum quantitas deſcribitur, ſi non iuſta ac definita, ſaltem adeò naturæ & morbo accommodata, vt illa vincat, hic vincatur. Quid enim mali reformidandum, ſi vbi caſſię vncia, aut rhabarbari dragma conuenit, illius tantùm dragmæ ſeptem, vel etiam nouem, huius verò ſcripțuli duo aut quatuor exibeantur? Nam paruulus error non valdè pertimeſcendus; Atque vt ſine ſanitatis inſigni iactura, per medicamentum humores excrementitij non ſemper omnes educuntur, ſic cùm præter illos nonnihil ex his qui qualitate non lædunt, educitur, graue quid ſuſpicari nihil eſt neceſſe: Cùm nec ipſa edulia potulentàve eadem ſemper copia, nec hiſdem horis ingerantur. Vt nec ſi cacochyma ſunt, morbos ſtatim inuehunt. Multis ſæpè contigit innoxiè aliquod cicutæ folia in iuſculis comediſſe ancillarum incuria, quæ petroſelinum, cui externa quadam formà conuenit, ſelegiſſe putabant. Et qui ranas habent in delicijs, buffonum coxas interdum ſine periculo mandunt.

Paruulus error non pertimeſcendus.

Summo autem iudicio, artificioſaque coniecturâ efficiendum eſt, vt medicamenti quantitas naturæ viribus, & educendæ ſarcinæ reſpondeat, quæ ſi copia grauet, nec medicamentum illi proportionatum vna vice tutò poſſit exiberi meliùs erit partitè diebus ſingulis, vel alternis, totam illuuiem deplere, quàm affatim humores & vires ſimul deijcere.

Miſerum eſt etiam corpus iterato medicamento repurgare, cùm vnico tantùm egeat, aut violentum porrigere, quum oneri tollendo blandum ſatisfaciat. Hypercatharſis namque ſeu ſuperpurgatio timenda, quæ venas nimium reſerando, dyſenteriam interdum excitat, ſanguinem vacuat, & virium integritatem proſternit. Prodeſt

Super purgatio timenda.

ſi quidem magis aliquid ex ſuperfluis humoribus deſerere, quàm immoderata vacuatione portionem optimorum vnà cum excrementitijs protrudere,

Quomodo medicamẽtum idem varios promit effectus

Et quemadmodum idem medicamentum eidem homini, eadem quantitate, ſed diuerſis temporibus datum, plerumque diuerſos promit effectus: ſic ſemper dum variat illius quantitas, agit variè, & modo huic, modò illi morbo tutiùs fœliciúſque datur. Si enim grauidam purgare conſilium eſt, vt certè quadrimeſtrem vſque ad ſextum menſem, fas eſt, medicamentum roborans audacter illi parua quantitate dabitur, vt moleſtiæ cauſa, de qua per grauiditatem primis menſibus conqueri ſolet, blandè ſubtrahatur, nullamque ex medicamento fœtus aut prægnans percipiet noxam.

Aphoriſ. 1. lib. 4. Hipp.

Quæ magna religione ponderanda.

At verò, cùm opij diagredij, aut alius medicamenti, quod parua mole maximas vires habet, quantitas exquiritur, ea religioſiùs, ac prudentiùs præſcribi debet ac ponderari, vt ſi iuſtè definiri vix queat ſolùm tantilo plus exuperet aut deficiat. Cùm enim lex non ſit de minimo, nec de eo iudicet prætor, vt vulgò fertur, leuiter in exceſſu vel defectu minimo peccatur.

De his quæ innoxiè magna quantitate ſumuntur, quibus conueniant, & quando. CAP. VIII.

C. vl. l. quos quando & quibus.

OMNE medicamentum aliquod naturæ negotium, aut maius, aut minus faceſſit, prout illius facultas imbecillior fuerit aut validior. Quod catharticum eſt, vt odore, ſaporeve magis diſplicet, ſic moleſtiam adfert maiorem: Nam quæcumque purgant, omnia, inquit Galenus, ventriculum lædunt, & maximè eius oſtium, quod neruis quam plurimis conſtat, & acutè ſentit. Propterea excogitatum eſt purgantibus beneolentia & plerumque caſtigantia admiſcere, vel ea ſeligere, quæ non multùm ingrata ſunt, nec aluum immoderatè turbantia: quæ talia dum habentur, non tamen imprudenter exhibenda, ſed quibus conueniunt, atque ea quantitate, quæ viribus naturæ reſpondeat, eàque facilè ferat.

Doſis medicamentorum purgantium.

Quantitas autem illa varia eſt pro varia ſingulorum facultate; quæ quo imbecillior eſt, eo maiore doſi ſumitur; quo validior, eo minore. Imbecilla dicuntur purgantia, quæ lentè ac benignè ventrem ciendo, primam corporis regionem eluunt, atque vncijs potius, quàm dragmis mẽſurantur: cuiuſmodi eſt manna, pulpa tamarindorum, medulla caſſiæ & ſimilia: Valida, quæ exigua molle, vt quæ granis tantùm aut ſcrupulis ponderantur, magnos & ſæpè violentos præſtant effectus, de quibus poſteà. Inter imbecilla quoque numerantur omnia quæ vncijs, inter violenta, quę granis menſu-

menſurantur: inter ambo, media quædam ſunt, vt rheum, ſenna, aloë & ſimilia, quæ dragmis ponderantur; quæ omnia, vt quæcumque lubricando & roborando purgant, maiore quantitate ſumũtur.

Idem eſt iudicium de alterantibus medicamentis, quæ quò minus à ſymmetro corpore diſtant, vt calida, aut frigida primo ordine, vſque ad ſecundum, eò maiore doſi præſcribuntur; Quo longiùs ab eodem recedunt, vt quæ ad quartum receſſum caloris aut frigoris accedunt, eo minor ipſorum quantitas adhibetur: Tutum ſi quidem non foret piper, pyrethrum, euphorbium, aut cicutam, Sedum, nympheam larga copia porrigere, cum horum vſu algerent interiora; illorum, conflagrarent. *Alterantiũ doſis.*

Roborantia verò cùm à ſe inuicem diſſideant agendi viribus valdè diſſimili quantitate præbentur, vt aquæ cordiales, vncijs, conſeruę principum partium roboratrices, dragmis; Alexiteria efficaciora ſcrupulis, lapis bezahardicus & cornu monocerotis, granis.

Quæ item forma liquida ſumuntur, ad roborandum, alterandum, aut purgandum, ea ſemper doſi maiore ſolent imperari. *Qui medicamentis validis qui benignis egeant.*

Porrò non ex parte tantùm medicamenti, ſed corporis ſtatus & humoris, quantitas augeri debet, vel minui. Robuſtum, firmumque corpus, laboribus & crebris purgationibus aſſuetum, aut multis obſtructionibus impeditum, blanda imbecillaque medicamenta aſpernatur. Molle, ac rarum, quale puerorum & mulierum eſt, vt è diuerſo, macilentũ, exuccũve, medicamentis tantùm eget blandioribus, vt & mulieres grauidæ, & qui ex longo morbo reſurgunt.

Humoris quoque ſpecies & copia medicamenti quantitatem diſtinguit. Nam lentus humor, craſſus, frigidus, melancholicus, pituitoſus, & tenaciter cuipiã parti adhæreſcens pigrè delabitur, validioreque cathartico ad illius excluſionem habet opus. Tenuis, calidus bilioſus, interdum ſponte per vomitum excernitur, aut facilè blando medicamento purgante per ſeceſſum educitur. *Frigidus & craſſus humor tardiùs purgatur.*

Præterea cœli ſtatus, regionis natura, & anni tempeſtatiſque conditio, non idem ſemper medicamentum, eademque copia, exhibẽdum arguunt, Namque cùm tempeſtate aquilonia alui duræ ſint, & hyeme rigida corpus coarctetur, denſeturque pręſertim in regione gelida, humor tunc partibus tenaciter obhæreſcens, non niſi valido medicamento, aut blando liberaliùs, aut ſæpiùs exhibito profunditur. Et vt annus tales plerumque morbos facit, qualis eſt eius conſtitutio pro humoris morbum committẽtis ſpecie, cuius prouentum magnum facit aut minorem; ſic immutari quoque ſuadet non tantùm medicamenti genus, ſed quantitatem, quę copioſior eſſe ſemper debet, cùm vel ratione corporis, humoris, cœli ſtatus, regionis, conſuetudinis purgatio difficilis eſſe ſolet: vt cõtraria ratione cum facilis eſt, illius etiam copia debet eſſe minor, vt mox docebitur, *aphor. 5 lib. 3.* *aphor. 7 lib. 3.* *Medicamẽti doſis pro cœli & ſoli natura immutanda.*

T

De his quæ parua quantitate præſcribuntur.

CAP. IX.

Blandum medicamẽtum quale.

SVA cuiuſque medicamenti eſt purgandi virtus fortis, aut imbecilla; ſua & virtutis particularis proprietas, qua hunc potius, quàm illum humorẽ blandè aut potenter educat. Blandum illud dicitur, quòd mediocri tantùm quantitate ſumptum, aluum pigrè ac benignè mouendo, pauca deijcit, ſuperflua tamen ducit, dum ſuperfluo pondere ſumitur. Si enim rhei vel caſſiæ, quæ inter familiariſſima naturæ pharmaca recẽſentur, immoderata quãtitas, vt illius ſeſquivncia, & huius ſelibra ingeratur, magna immoderataque ventris turbatione, humores agitando per ſeceſſum, aut vomitum, aut vtrumque mouebit,

Potenter purgat, quod exigua mole; vt quæ granis ponderatur, citam ac copioſam deiectionem efficit; proinde parua ſemper quantitate datur: vt & omnia quæ ingrata ſunt, aut rara, magnoque venduntur pretio, aut vires habent efficaciſſimas, ac malignæ cuiuſdam qualitatis participes.

Ingratum quale.

Ingrata ſunt, quæ vel odore moleſtè feriunt nares & cerebrum, vt caſtoreum, ſagapenum & aſſa fœtida, quam ob tetrum halitum Germani ſtercus diaboli vocant; vel ſapore, cuiuſmodi ſunt amara vt colocynthis, centaurium minus; acria, vt euphorbium, pyrethrum, acidiſſima, vt oleum ſulphuris & vitrioli, cuius aliquot guttæ ſyrupo violato pro portione debita commixtæ, eumdem calore ex rubro micante, fucant, & acidulum ſimul reddentes, oculis & palato ſuauem admodum efficiunt. Eiuſmodi ſyrupum arte dicta alteratum, aulicus quidam medicus, primò ſui aduentu, omnibus æquè morbis, proprijs manibus dabat plebeculamque vanis oſtentationibus fallendo arcanum omnium arcanorum aſſerebat.

Quæ rara ſunt, nec niſi magno emuntur, vt gemmæ, ſmaragdi, vniones, balſamũ, aromata pretioſa, ambra, moſchus, zibethum, & quę quarto receſſu calefaciendo aut refrigerando corpus immutant minore quantitate pręſcribuntur.

Quæ magna cautela ſumenda.

Religioſius adhuc aſſumuntur, quę antipathia quadam & ſpeciali dote vitæ primordia ſpiritum & calorem impetere, carnes colliquare, & ſanitatis integritatem deſtruere nata ſunt, vt caro viperarum ad peſtem & lepram, renes, vel potius lumborum caro ſtinchorum ad œſtrum veneris ciendum, cantharides ad iſchuriam; hæ enim, vt decet præparatæ, alijſque medicamentis idoneis permixtæ & quantitate parua datæ, vrinam mouent innoxiè, maiore copia ſiſtunt, & veſicam impenſè quoque calefaciunt. *Rõdeletius.*

Mineralia quoque, vt ea omnia, quæ facultates habent

efficaciſſimas, parciùs; quæ minus validas ac remiſſas liberaliùs ſumuntur.

Præterea, quæ ad aromatizationem, vel correctionem, vel aliorum medicamentorum deductionem conducunt, ea ſemper minori quantitate ponuntur, vt cinnamomum, vel ſantali, aut ſchœnãtum ad odoris, ſaporiſve ſuauitatem pharmacis conciliandum, zinziber ad agarici, crocus ad opij caſtigationem; incidentia & aperientia ad reliquorum medicamentorum virtutem medicandis partibus deferendam.

Quæ parua doſi præſcribũtur & ſi tuta.

Nihil verò æquè pharmaci cuiuſdam magnam doſim dehortatur, atque vis illius effræna, præpotens & maligna, quæ cùm intro ſubit, ſimul vt educitur in actum, ſæpè naturam anxiè ducit, & ſymptomatum excitat cateruam.

Quæ rara ſunt, pretioſaque principibus & diuitibus, maiori pondere, ſi res poſtularit, audacter præſcribuntur.

Qua quantitate ſimplicia medicamentis componendis permiſceantur.

CAPVT X.

MEDICAMENTA pauca inueniuntur multis ſimplicibus eadem proportione mixtis compoſita, quin duo, vel plura reliquorum quantitatem ſuperent. Superant, quæ materiæ vicem gerunt, & idoneam medicamentis formam inducunt, vt oleum, cera, lithargyrus emplaſtris & vnguentis: vel præcipuam agendi vim præſtant, & baſis locum in compoſitione obtinent, vt aloë in multis catapotijs: vt etiam quæ ſub magna mole vires habent imbecillas, vel ad reliquorum conſeruationem adhibentur, vt mel & zuccharum in electarijs & ſyrupis.

Hæc verò pręcipua lex in medicamentorum miſcendorum proportione ſeruanda eſt, vt, quò quid maiorem medicamento vtilitatem affert, eò in huius compoſitione, copia maiore adhibetur.

Æquali pondere miſcentur, quæ ſymbolo quodam conueniunt, habentque inducendæ formæ medicamento aptam materiam, & æque affectui, affectę parti, cauſę & ſymptomati aduerſantur: quod videtur obſeruatum in vnguento tetrapharmaco, ſeu baſilicone, quod cerę, picis, reſinæ, adipis tauri partibus conſtat æquis: vt etiam in electario Iuſtino deſcriptione Nic. Myrepſi quod partes æquáles, triginta ſimplicium excipit, quę proprietate quadam omnia calculos atterere, & vias lotio dicatas reſerare creduntur. His excipiendis additur mel aut ſaccharum diuerſa proportione commiſtum, vt ex omnibus ſimul electarium paretur, quod formã ſibi cõuenientẽ, ac conſiſtentiã idoneã habeat, & ad futuros vſus diutiùs conſeruetur.

Quæ ſimul æquo pondere poſſũt miſceri.

Cap. 40.3.

Electarium Iuſtinum ad quid vtile.

Radicum quantitas in medicamento cōponendo.

Porrò ex medicamentis ſimplicibus alia pondere, alia numero, alia vtroque modo, quædam menſura, nonnulla manipulis, alia pugillis menſurantur.

Radicum quantitas pro ſingulis doſibus variè,pro varia illarū virtute & agendi efficacia menſurantur. Si blandè aluum ducendi facultatem habeant,dragmis;ſi potenter, ſcrupulis: Si tantùm alterant, vncijs integris, vel mediatis: Et cùm balneas ingrediuntur, libris, & aliquando manipulis,ſi tenuiores ſint,ponderantur.

In ſyrupis magna quantitate conficiendis,ponuntur ab ℥i.ad ℥ij. aut ℥iij. In apozematis pro vna doſi, a ʒij. ad ℥ß. vel ℥i. aut plus, minuſve,pro radicum viribus. Si pro multis doſibus parandum ſit decoctum, eadem proportione ipſarum augenda quantitas,

Cū verò duæ vel tres,vel plures qualitates eiuſdē,aut ferè ſimilis radices præſcribuntur,ſingularum minorquantitas poni debet,adeò vt omnes ſimul iunctæ æquipolleant vnius quātitati, inquit Rōdelet. Quod etiā fieri debet in alijsomnibus ſimplicibus medicamētis, facultate ſimilibus,dum æquè affectui propugnando,& parti iuuandę conueniunt. Atque vt paucis repetam, quæ acrimoniam quamdam, aut facultatem habent eximiam,parua quantitate; quæ blandam aut imbecillam, maiore ponuntur.

Herbarum quantitas.

Idem eſt iudicium de herbis tam recentibus,quàm ſiccis,quę manipulis menſurantur,aut ſingulis aut pluribus,pro illarum facultate & medicamenti parandi natura. Singulas enim ad vnam doſim,aut alteram, manipulo ſolo;& plerumque tantùm dimidiato metimur. ad fotus parandos, manipulis duobus: Ad balneum pluribus, & interdum faſciculis vſurpamus.

Flores.

Minutili flores ſicci,aut recentes,vt roriſmarini,violarum,bugloſſi modò pugillis,modò pondere menſurantur:Maiores ac recentes,vt liliorum, nympheæ,roſarum ſæpius manipulis:aridi dragmis, vncijſve in trutina expenduntur.

Semina.

Semina quæuis calida, frigida, temperata,acria,acerba,amara,vel ingrata pondere ſemper librantur,ſed diuerſa quantitate in compoſitione medicamentorum ponuntur, pro illorum diuerſa virtute & medici ſcopo.

Callidiſſima, frigidiſſima & narcotica, dum extrinſecus adhibere conſilium eſt, dantur à ʒij. ad ℥j. Si intrinſecus ſumere, à ℈j. ad ʒj. aut paulò plus, aut minus,pro illorū vi potentiore aut imbecilliore.

Fructus numero & pondere menſurantur.

Fructuum,vt radicum cùm ſit diuerſa magnitudo & qualitas diuerſa quoque illorum quantitas præſcribitur, diuerſoque modo iudicatur, Minimi pondere, vt ribes & berberis: maiuſculi numero vt ſebeſten & pruna: nonnulli vtroque modo, vt amygdalæ;iuiubę & paſſulæ. Multi, quia craſſiſſimi ſunt,nec integri expetuntur,frūſtatim ſecandi ſunt, & à cortice, nucleis & acinis repurgandi; poſtea dragmis,aut vncijs meſurantur.

Et vt ſummatim omnia complectar, liquida ſæpius menſuris, ſolida pondere, fructus numero, folia manipulis, flores pugillis menſurantur. Atque pro varia ſingulorum qualitate, varia quæque doſi præſcribuntur: hinc lignorum, corticum, leguminum, animalium & eorum quæ ab ipſis ſumuntur, doſim, menſuram, & pondus minutiùs perſequi ſuperfluum videtur, cùm ex eorum conſiſtentia & qualitate, atque ex his quæ ſuperiùs dicta ſunt, hæc omnia facilè dignoſcantur. Breuis epilogus.

De medicamentorum repoſitione. CAP. XI.

VT accuratam ac dilucidam medicamentorum compoſitionem explicaremus, illarum conficiendi modum, baſim, formam, finem, & ſingulorum mixturam ingredientium quantitatem, atque eorumdem æqualitatis aut inæqualitatis rationem fuſiſſimè aperuimus: Sequitur nunc vt medicamēta iam compoſita, his in locis reponantur, in quibus diutiſſimè viribus integris queant aſſeruari.

Medicamentum autem quodque ſeu ſimplex, ſeu compoſitum, nam vtrumque aſſeruandum eſt, non vbi vis ante vſum reponitur, ſed in loco idoneo, ne alteretur, corrumpatur ve, & adhuc validum vtendi tempore, quibus conuenit, opportunè ac fœliciter detur.

Simplex primùm ſeligitur, & à ſordibus, eiuſque partibus excrementitiis, aut inutilibus repurgatur: dein, vt aſſeruetur, ſiccatur: humida namque diu ſeruari non poſſunt, quin marcorem & putredinem acquirant.

Siccantur autem herbæ in vmbra, vel ſole non multum feruido, nec loco marcido, ſed ſicco, aut fumi, pulueriſque experte; & manipulis, aut faſciculis colligatæ, reponūtur in ſacculis cānabinis, aut papyraceis, ne à prædictis detrimentum capeſſant. Flores modo ſimili ſiccantur, reponuntur & conſeruantur; Eſtque conſeruatio tam affinis repoſitioni, vt hæc ad illam referatur.

Frigus non item officit, cùm ab eius rigiditate tuta ſint omnia, quæ ſicca ſunt, aut craſſa, ſed liquida, ac humida facilè cogit, quæ adueniente tepore ſtatim ad priſtinum ſtatum redeunt. Aquę tamen deſtillatę, immoderato gelu concretę, de ſua bonitate non parum amittunt, ſæpiuſque lagenis vitreis quibus continebantur, per hyemis ſæuitiam abruptis effunduntur, niſi prudenter aromatarij prouiderint.

Anno ſalutis 1608. menſib. Ianuario & Febr. dum hæc conderem, hebdomadas ſex integras adeò ſæuit hyemis rigiditas, vt vaſa confringeret non modò figulina, vitrea, ſtannea, ſed cuprea etiam craſſiſſima quibus aqua continebatur: Atque tùm panis recens è clybano extractus, mox in duritiem velut lapidam concreſcebat, Seuitia hyemis anni 1608.

nec in cellis vinariis à glacie tutus erat. Miteſcente verò frigoris ſæuitia, ſingulæ ædes Lutetiæ intus & extrà horrido gelu incaneſcebant. Multi autem morbi pulmonum & partium ſpirabilium toto illo tempore graſſabantur, quibus quamplurimi peribant.

Fructuum repoſitio.

Fructus reponuntur aliquando in horreis vt poma, interdum in doliis, vt pruna, ſæpè in pyxidibus vitreis aut ligneis, charta vt decet obturatis, vt iuiubæ, ne à fumo, aut puluere alterentur, aut à muſcis inquinentur, & erodantur.

Semina priùs ſiccata reponunturin vaſis vitreis, & aliquando ligneis, & loco ſicciore ſeruantur.

Radices purgatæ, & arefactæ ſeruantur in arculis & pyxidibus ligneis, goſipio nonnunquam inuolutæ, ſi pretioſæ ſint, vt rheum, ne ab aëris nociua qualitate, aut caloris edacitate, vis earum pereat, ac citò corrumpatur.

Succi liquidi excipiuntur lagenis, aut aliis ore anguſto vaſis, quibus deſuper oleum affunditur, ne ab aëre alterentur.

Succorum liquidorum repoſitio.

Sicci pyxidibus ligneis, aut vaſculis vitreis, fictilibuſve reponuntur: vt etiam lacrymæ, gummi, animalia, vel eorum partes, & mineralia.

Liquores & olea, vt liquidambar & balſamum vitreis lagenis excipiuntnr, & ſubere, autca & membrana quadam obturantur, ne citiùs ab aëre diſſipentur.

Terebinthina non tantùm optimè vaſe ex ferro albo, aut vitreo repoſita ſeruatur, ſed etiam figulino.

Quædam in ædium parte ſuprema; alia in media: alia non niſi in cella vinaria, aut alio loco madente, & vliginoſo, fœliciter reponuntur & conſeruantur, vt caſſia.

Syrupus capilli veneris Monſpelienſ.

Medicamenta compoſita pro diuerſa illorum conſiſtentia & viribus, in diuerſis vaſis reponuntur, vt hydromel in doliis, ſyrupi in vaſis fictilibus, & aliquando vecturæ facilioris gratia, ex ferro albo confectis, vt ſyrupus capilli veneris Monſpelienſis, qui eiuſmodi vaſculis exceptus, commodiùs ad longinquas regiones vehitur; electaria ſolida in arculis ligneis: liquida in vaſis ſtanneis & figulinis vitratis: pulueres in vitreis: vnguenta in ollis ſtanneis. Sicque ſingula variè, pro varia ſingulorum natura reponuntur.

De conſeruatione & duratione medicamentorum.

CAP. XII.

VT medicamenta compoſita pro vna tantùm doſi non ſolent confici, ſic nec ſimplicia colligi, ſed quęque ad futuros vſus maiore quantitate ſeliguntur & parantur: Atque vt à puluere, fumo, putredine, iniuriis aëris & inſectis, vt muſcis, formiciſve tuta ſint, reponuntur in vaſis idoneis, aut includuntur ſacculis, aut inuoluuntur chartis, & in pharmacopoliis aſſeruantur, his ſolùm exceptis, quæ in loco vel humidiore vel ſicciore vtiliùs aſſeruantur, vt caſſia in ſpelunca vinaria: & ſaccharum, conditure, tragemata, omniaque ſaccharata in fornace aut ſcrinio, iuxta ignem.

Multa ad ſui conſeruationem aceto, aut ſale, aut vtroque condiuntur, vt cucumeres, cappares, oliuæ: vel ſaccharo, aut melle, vt omnia medicamentorum genera, ex quibus electaria vel ſyrupi cõponuntur.

Decocta, æſtate biduum, aut triduum: hyeme hebdomadam integram: aquæ deſtillatæ & conſeruæ annum vnum durant.

Syrupi perfectè cocti, electaria, trochiſci, pilulę, olea, vnguenta & emplaſtra biennium ſæpè conſeruantur: vt & radices, ligna, cortices, ſucci ſicci, lacrymæ, gummi, triennium & aliquando quadriennium: elaterium triginta annos: vngues, oſſa, cornua ſeculum.

Præter hæc quædam vix diù conſeruantur, niſi eorum fruantur præſentia, cum quibus familiaritatem quamdam habent, vt magnes cum ferro, cuius limatura, quaſi nutritur, qua abſente citò ſeneſcit, amittitque vigorem. *Ferrum magnetis alimentum.*

Alia ſecuriùs vires ſuas tuentur, ſi rerum quarumdam appulſu, ab aëris iniuriis & teredine vindicentur. Sic caphura granis milij aut phylij obruta tutius ſeruatur; mala citria, arantiaque aceruo tritici ſepulta tardiùs putreſcunt, & radix Mechoacan abſynthio inuoluta, non tàm citò carie eroditur, eiuſque facultas magis integra conſeruatur.

Moſchus & zibethum tutò ſeruantur in pyxidibus plumbeis, nec credibile eſt, ea mediis in latrinis ſuſpenſa, aut recondita, vires amiſſas, vt Plateario placuit reſarcire. *Non probatur Plateari conſilium.*

Crocus, cariophylli, piper, macis, & alia aromata optimè ac diu ſeruantur in ſacculis coriaceis: Storax, benioin, in pyxidibus vitreis: Santali, pyloale, lentiſcus, ſchoenantum, ſemina, & alia penè innumera in capſulis, ſeu vaſis ligneis, vt fuſiùs in Officina docebitur.

Medicamenta igitur tàm ſimplicia quàm compoſita, ſi dicto modo, ac ſedulo ſeruentur, diutius durant: Si negligenter, celeriùs ſeneſcunt. *Quando medicamenta mutanda.*

Pars autem illorum maxima ſingulis annis debet mutari. Si quæ tamen colorem, odorem, ſaporem diutiùs ſeruant, durant quoque diutiùs, vt ſeſquiannum, aut biennium, aut triennium: vt quæ craſſam habent ſubſtantiam, & vires firmiter ſubſtantiæ inhærentes, vt contra, quæ eaſdem facilè vaneſcentes habent, & ſubſtantiam raram, minùs durant, vt flores, & ea omnia quorum virtus ſuperficialis eſt & citò diſſipabilis. Tutiùs vero ac diutiùs ſemper ſeruantur, quæ in arculis optimè clauſis, aut vaſis ſtrictè operculatis includuntur, ſic enim illorum virtus ſecuriùs retinetur, multi theriacam in vaſe plumbeo durabiliorem putant, quæ tamen tempore Galeni in pretioſo, vt nunc in figulino ferè ſemper reconditur.

De his, quæ antonomaſia quadam cæteris præſtant, à qua illorum denominatio ſumitur. CAPVT XIII.

VT erueret Deus hominem ab ærumnis & ęgritudinibus quibus quotidiè laceſſitur, terram hanc tãquam paradiſum inferiorem, ſeu hortum locupletiſſimum ſtirpibus innumeris ditauit, quarum amœno halitu reficitur, colore vario recreatur, in ſanitate nutritur, in morbo iuuatur, & á morte liberatur.

In illo autem fœcundiſſimo ſolo permulta fruticant, & quotidiè nobis occurrunt generis eiuſdem, & qualitatis parum diſſimilis, quę eodem quoque nomine deſignantur ac nuncupantur. Nam iridum & graminum infinitę penè dixerim recenſentur differentiæ, nec certo quis hucuſque numero eas definire valuit: vt nec geraniorum, hyacinthorum, anemones, narciſſorum, aliarumque multarum ſtirpium, in quarum omnium varietate varianda naturam delectari, & quáſi ludere videmus.

Ex his verò dum abſolutè quędam ſcribuntur, ſine ampliori aut peculiari ſingulorum deſcriptione, ea ſemper ſunt eligenda, & vſurpanda, quæ meliora & vſu longo probata: hocque theorema in his, quæ analogiam habent inter ſe perpetuò eſt obſeruandum, Vt, in quoque genere ſemper aſſumendum eſt, quod optimum. Veluti quando aloë ſimpliciter ponitur ea quæ ſuccum citrinũ habet, ſuccotrina hinc vulgo dicta, aut ſi mauis ſucutrina à ſucutri Perſiæ inſula, in qua melior naſcitur, intelligenda venit.

Aloë quænam melior.

Atque vt pauca, pro multis exempla ſint, cùm ſimpliciter acetum ponitur, non acetum zithi, ſed vini ſumendum eſt. Si balſamum, natiuum illud ex arbore Ægyptia elicitum. Si benjoin, illud quod à maculis candidis, inſtar amygdalarũ, amygdaloides dicitur, ſumendum. Quando etiam abſolutè caſſia ponitur, fiſtula vſurpanda: quando corallus, ruber, qui præſtantior iudicatur.

Sic quoque cętera de præſtantioribus ſemper intelliguntur, vt

Dictamus		Cretenſi,
Ariſtolochia		Rotunda.
Dulcis radix		Glycyrrhiſa.
Endiuia		Cichorio latifolio.
Epythymus		Caſſytha thymo innata.
Fœniculus	DE	Marathro.
Fel terræ		Centaurio minore.
Gummi		Arabico.
Granatum		Acido.
Hepatica		Lichene.
Hedera		Corymbifera.
Iaſminum		albo.
Iuſquiamus		albo.
Lactuca		Satiua
Lilium		albo, ac bulboſo.
Marrubium		Praſſio albo.
Menta		Vera & hortenſi.
Nigella		Semine tantum.
Nymphea		alba.
Naſturtium		Semine eius.
Oleum		Oliua.
Opium	DE	Thebaico.
Papauer		albo.
Polypodium		Querno.
Quercula minor		Chamædri
Quinque neruia		Lanceolata.
Roſa,		Rubra.
Regina prati		Vlmaria.
Stœchas.		Arabica.
Santalum.		citrino.
Tapſus barbatus		albo.
Terebinthna		Veneta.
Veronica		Maſcula
Viola		nigra vel potius cerulea.
Xyloaloë.		nigricante.
Yris		Florentiana.
Zinziber,		Maluarico, quod nulli

bonitate cedit, & à Perſis, Arabibus, & aliis Barbaris maximè omnium expetitur.

De radicibus, ſeminibus, floribus, lapillis, & aquis, quæ dignitate quadam cæteris præferuntur.

CAPVT XIIII.

PERMVLTA ſimplicia etiam diuerſi generis, qualitates habent affines; Ex his tamen alia alijs eſſe præſtantiora vſus comprobrauit, & ad morbum profligationem conuenientiora; vt quæ qualitate quadam alterante, roborante vel purgante cæteris præſtant, & effectus exhibent fœliciores: Cuiuſmodi ſunt plantæ multæ, vel earum partes, & quædam mineralia, Quæ cùm abſolutè ſcribuntur, ancipitem ſæpè eum relinquunt pharmacopœum, quem latet genuina delucidatio; Cuius tenuitati fauentes, dicimus, radicum quinque aperientium nomine, radices apij, aſparagi, petroſelini, fœniculi, ruſci intelligi. Præter quas adhuc aliæ quinque, nempe graminis, rubiæ maioris, œnones, capparis, eryngij multùm celebrantur.

Radices aperientes maiores.

Radices aperitinæ minores.

Semina frigida quatuor ſunt maiora citruli, cucurbitæ, melonum, cucumeris; & quatuor minora, lactucæ, portulacæ, endiuiæ, cichorij.

Semina frigida. 4. maiora.

Totidem etiam calida, tam maiora, aniſi, fœniculi, cimini, carui, quàm minora, ameos, amomi, apij, dauci.

Semina. 4. calida maiora. Et totitem minora.

Flores cordiales tres tantùm perhibentur, violarum, bugloſſi & boraginis: Qui ſi tales ſunt, maximè quidem, dum recentes ſunt adhuc, & colorem, ſaporemque retinent. Exſiccati enim vt inſipidi, & inodori, ſic nullius aut imbecillimæ ſunt qualitatis.

flores cordiales tres.

Idem eſt iudicium de floribus alijs ſeruari ſolitis, quorum odore, ſapore, colore pereuntibus, qualitas perit.

Roſas verò quæ cum ſuauitate, hæc omnia diutiſſimè retinent, maximè cardiacas puto, vt & flores vniuerſos, qui odore gratioſo ſpiritus exhilarant. Flores enim ſuauiter olentes, nòn herbarum modò, vt tunicis, lilij conuallij ſed etiam arbuſtorum, arborumve, vt lilacis, arantiorum, tiliæ, cordiales ſunt, poſſuntque in vſu medicamentario fœlicitèr vſurpari.

Flores chamæmeli, meliloti, aniſi inter cordiales calidos numerantur, ſed arantiorum, iaſmini, ireos, ſaluiæ, anthos vetonicæ cariophyllatæ, alióſque penè innumeros flores, qui fragrantia ac ſuauitate nares iucundè feriunt, & mentem recreant præfero.

Herbæ capillares quinque.

Capillares herbæ quinque ſunt, capillus veneris verus, Monſpelienſis vulgo dictus, adiantum vulgare, polytrichum, ceterac, ſeu aſplenium, & ruta muraria, nulla ratione, ſaluia vita dicta. Quibus epithymum & caſſutæ ſpecies poſſunt annumerari.

Quatuor emollientes herbę communes ſunt, malua, althea, viola nigra, acanthus ſatiuus, ſeu brancha vrſina: quibus adhuc aliæ quatuor adiũgũtur, Mercurialis, parietaria, ſicla, vulgò beta, & atriplex. Omnium ſiquidem vſus æquè celebratur in decoctis clyſterum & cataplaſmatum emollientium parandis.

Emollientes herbæ 8 ſunt.

Fragmenta pretioſa multa ſunt, ſed quinque potiſſimùm in vſu medico commendantur: Sapphiri, granati, ſmaragdi, hyacynthi & ſardæ ſeu cornallinæ.

Fragmenta pretioſa quinque.

Quatuor aquas cordiales plebecula tantùm nouit, endiuiæ ſcilicet, cichorij, bugloſſi, borraginis, nec quintam dari cenſet: Ego verò præter has adhuc octo etiam magis cardiacas puto, cardui nempe benedicti dicti, ſcabioſæ, calendulę, morſus, hoc eſt, ſuccíſæ, oxytriphylli, vlmariæ, aceroſę, nenupharis.

Duodecim aquæ cordiales.

Cerebro quoque roborando quædam aquæ conferunt, cephalicæ propterea dictę, quæ quaternario numero deſcribuntur, videlicet, aqua betonicæ, meliſſæ, roſarum & florum arantiorum.

Quatuor aquæ cephalicæ.

Præterea quatuor in officinis vnguenta calida proſtant, Aregonium, Martiatum, Altheæ & Agrippę. Et totidem frigida, album, roſaceum, populeum & citrinum.

Quatuor vnguenta calida & quatuor frigida.

De Succedaneis.

CAPVT XV.

SVCCEDANEIS raro, nec niſi quaſi coacti medici debẽt vti, cũ ſcilicet quędã deſunt vel incognita, vel nõ ſatis probata, vel ita rara, vt haberi, vel ita pretioſa vt emi vix queãt; Tũc enim pharmacopœi medicorũ conſilium ſequuti, in eorũ quæ deficiunt locum alia ſubrogare poſſunt; Ita tamen vt ſuccedanea deficientibus ſpecie, genere, viribus, ſint valdè ſimilia, & affinia: Debet enim, ſi fieri poſſit, ſimplex medicamentum poni pro ſimplici, compoſitum pro compoſito, vt

planta pro planta,	minerale pro minerali,
radix pro radice,	ſal pro ſale,
cortex pro cortice,	terra pro terra,
folium pro folio,	lignum pro ligno,
flos pro flore,	ſemen pro ſemine,
lapis pro lapide,	liquor pro liquore,
gemma pro gemma,	gummi pro gummi,
metallum pro metallo,	reſina pro reſina,
animal pro animali,	oleum pro oleo,
pars pro parte.	

In compoſitis quoque ſeruatur eadem lex, ſed non adeò ſtrictè: Solet enim & debet ſumi puluis pro puluere, eclegma pro eclegmate, electarium pro electario, ſyrupus pro ſyrupo, ſæpè tamen eſt tanta virium affinitas inter compoſita medicamenta conſiſtentię diuerſæ, vt facilè admittatur ſubſtitutio; Si quis enim auerſatur ęclegma bechicum, ei ſecurè & fœliciter imperabitur ſyrupus iuiubinus, aut de vngula caballina; & qui catapotia reſpuerit quidni catharticum aliud forma potus, aut boli, viribus analogum aſſumet? Sic nonnunquàm medici ſolent ægrotis indulgere, quibus ſolida reſpuentibus, liquida præſcribunt, aut contrà, ſolida imperant, quibus nauſeat ventriculus ſuper liquidorum vſu.

Medicamẽtum compoſitum facilè admittit ſubſtitutionẽ.

Non ſemper autem ſubſtituitur ſimplex medicamentum pro ſimplici, nam cùm vix duo ſimplicia facultatibus omni ex parte ſimilia reperiantur, ſæpè alicuius penuria, cui nullum ſimile datur, duo aut plura miſcentur, quorum concurſus illi vires ſimiles exhibet, vel in qualitatibus elementaribus caloris, frigoris, humiditatis, aut ſiccitatis, vel in ſecundis, quæ materiæ commoderationem ſequuntur. Sat enim eſt, ſi ſuppoſitium medicamentũ id efficiat, quod genuinum ac defectiuum pollicebatur. Qui enim eguerit ſimplici quodam raro & pretioſo, ſecundo graducalefaciente, aut refrigerante, habueritque duo alia vnum quod tertio gradu, aliud quod primo ſit tale, ambo ſi permiſcuerit, vnum quid efficiet, quod pari receſſu aut calefaciet, aut refrigerabit, ſcopo propoſito accomodatiſſimum. Eadem eſt in attenuantibus, incraſſantibus, digerentibus, & alijs permiſcendis ratio.

Quia verò ſolum & cœlum qualitates ſimplicium immutant, vt oſtendimus ſuprà, de arbore perſica, & de yuca ſtirpe indica narratur quæ in cõtinenti ſolo ſata ſalutaris, in inſula verò nata noxia, diligẽter obſeruandum quæ optimè ſubſtitui poſſunt, Nam multũ eſt diſcriminis inter yridem noſtratem & florentinam. *Hæc* enim cephalica & bechica eſt, illa phlegmagoga & potenter ſerum ducendo ventrem ſubducens. Et quemadmodum vinum Canariæ generoſius eſt Hiſpanico, & Hiſpanicum Gallico: ſic & racemi è quibus exprimitur, aliam atque aliam ſortiuntur qualitatem, ſaporem nempè & caloris exceſſum. Proinde licèt eiuſdem generis & ſpeciei ſimplicia deligantur, non tamen pari qualitatum receſſu ſuam temperiem nacta ſunt omnia, Nam quod in ſolo calidiore creuit, calidius eſt: quod in frigidiore, frigidius.

Yris ab iride multum differt.

Quando igitur idipſum quod ratione loci calidius eſt, præſcribitur nec reperitur aliud eiuſdem generis ſubſtitui poteſt, licèt frigidius modò maiore quantitate ſumatur.

Quod enim quarto receſſu calidum eſt: ea poteſt quantitate ſumi, vt tertio tantùm gradu vel etiam ſecundo calefaciat. Euphor-

Quomodo gradu tertio aut quarto calidum ſubſtituitur pro minus calido.

bium, exempli gratia, quod quarto receſſu calefacit, ſi infra quatuor grana detur, tertio tantùm gradu calefaciet, atque quò minor illius quantitas dabitur, eò minus calefaciet. Verùm cuilibet medicamento eſt determinata doſis: alioquin poſſet dari medicamenti tàm exigua portio, atque etiam ipſius ignis, vt nec calefaceret nec vreret. Et caryophylli ordine tertio calidi, ſi minùs octo granis dentur, infra tertium gradum calefacient, vt principio, vel medio, vel fine ſecundi, pro maiore, vel minore illorum quantitate. Et ſic de reliquis qualitatibus in ſingulis gradibus dicendum

Cuiuſque autem gradus tres partes, ſeu manſiones conſtituuntur, principium, medium & finis, quę ſic inter ſe habent, vt principium vnius coincidat cum fine alterius, vt principium quarti cum fine tertij: Sic finis hyemis vix veris initio diſſimilis Cuiuſque gradus tres partes.

Vſitata doſis calidorum in quarto gradu eſt granorum quatuor, cuius cùm ſint tres manſiones, ſumma eorum doſis quæ finem eiuſdem gradus attingunt eſt granorum duodecim: quæ medium, granorum ſexdecim: quæ principium, granorum viginti, qualis eſt eorum doſis quæ in fine tertij ordinis calefaciunt.

Quocirca qui medicamentum aliquod in fine primi gradus calidum, aut frigidum non habebit, aliud quod initio ſecundi tale erit, poterit ſubſtituere: qui medicamento in fine ſecundi calido indigebit, aliud pro ſuccedaneo, quod calefacit in principio tertij exhibebit.

Compoſitorum autem doſes cùm è ſimplicibus deducendæ ſint, pro ſingulorum deficientium qualitate, alia ſubſtituentur ipſis analoga, in quorum mixtione ſi dictæ leges ſeruentur, compoſitum exurget, optimum deficienti ſubſtitutum.

Quæ & quando rectè ſubſtituuntur.

CAPVT. XVI.

NE quid igitur noſtræ inſtitutioni pharmaceuticæ deſit, nec præſidiis deſtituatur ęger; cùm ad opem illi ferendam, vocatus medicus, nonnulla præſcribit, quæ nec in officinis, nec hortis pharmacopolarum inueniuntur, quędam in eorum quæ deficiunt, locum ſupponenda, quæ ob id Gręci ἀντιβαλόμενα, Latini ſuccedanea & ſubſtituta, & myropolæ vulgò, quid-pro-quo nominant. Quid pro-quo.

Debent autem ſubſtituta viribus eſſe his ſimilia, quorum defectum ſupplent, vicemque gerunt, vt dictum eſt. Quę ſi talia non queant inueniri, ea ſaltem eligenda veniunt, quę ab illis non multùm diſſentiant, ſed in pluribus reſpondeant. Abſurdum nãque eſt Subſtituta quæ mala.

ſuccedanea illa vocare, quæ non ſuccedaneas & ſymbolas, ſed oppoſitas qualitates ſortiũtur. Neque vlla ratione, euphorbium pro agarico, pyrethum pro lapatho, melilotum pro malo cydonio in quibuſdam codicibus videtur ſubſtitutum. Hæc enim inter ſe, affinitate nulla conſentiunt, vt ſanè conſentire debent, quæ ſubrogantur.

At verò cùm meliorum penuria, quædam imbecilliora ſubſtituũtur, horum qualitas quantitate aucta, compenſatur, & duplum põdus ſubſtituitur: vt contra, ſuccedaneum validius ſi ſit, & efficacius, de eius quantitate detrahitur, vt qualitas minuatur.

Succedanea ſine medici conſilio nõ danda.

Hoc autem fieri neutiquam fas eſt, abſque periti medici conſilio, quod tamen permulti non aſpernantur modò, ſed medicamenta præſcribunt ipſi, magna ciuium internecione, cuius maximè ſunt authores nonnulli vafri nebulones, ac importunè dicaculi, qui cõpto veſtitu ægrotis aſſident, & blando ſermone ac fallaci incautos decipiunt. De improbis tantùm loquor, qui de corio humano audacter ludentes medicaſtulos ſimulant, & iniquè bardos ac imperitum genus fœminarũ ludificantur. Sciunt pellaces quid velim, in quos tamẽ nihil acerbius dicã, cũ pauci ſint multi verò & pij & prudentes qui nil temerè ſuſcipiunt, & cum de hominum ſalute agitur, medicos accerſunt, quorum conſilijs & præceptionibus adiuti affinia, legitimaque antiballomena, in eorum quæ deſunt, vel iam exoleuerunt locum, appoſitè ſubſtituunt.

Qui ſine delectu & ratione, quæuis medicamina, vt quæ manibus ſeſe offerunt priora, pro genuinis & optimis reponit, periculoſum medicamentum, quid-pro-quo facetè dictum, dediſſe creditur.

De tali Ardelione quidam feſtiuè illud ex Niniuita inculcare ſolebat, ſæpè loco illius quid pono. Noui bibulum pharmacarium qui deficientia non curabat haberi, ſicque tutius ægri res ibant, quàm ſi inepta aut incognita, vt multi faciunt, ſubſtituiſſet.

Simplicium autem in eadem compoſitione pluralitas efficit, vt nonnulla ſæpè deſint, & ſuccedanea quærantur, idcirco non ſatis prudenter agunt qui ſimplicium farraginem ſimul miſcent, imprudentiſſimè vero qui vel rariſſima, vel exotica, vel incognita, nec valde probata ſimul congerunt fruſtra enim fit per plura quod ęque benè per pauciora fieri poteſt. Quid igitur dum arte nulla magnus ſimplicium cumulatur aceruus? Si tamen medicamenta quędam ex arte compoſita, vſuque longo probata, quibuſdam propoſito ſcopo valde conuenientibus deficiunt, alijs quantum fieri poteſt analogis repleantur, ita tamen vt generis ſint eiuſdem & ſpeciei, modo qualitatibus oppoſitis non multum diſſideant; nam cum inter aïzoa quod ſemperuiuum maius dicitur ſit frigidiſſimum, minus verò calidiſſimum, alterum alterius ſuccedaneum eſſe non poteſt, vt neque partes partium ſemper eorundem ſimplicium; Nam cõ-

randri ſemen ſalubre medicamentum eſt, vſualeque plurimum, illius tamen ſuccus pernicioſus: & vt draco marinus, viua vulgo dictus, homini dat pubulum ſalutare, ipſius verò aculeus dorſo prominens illi necem adfert, ſic multorum animalium quædam partes homini iuuando, aliæ nocendo, genitæ videntur. Hoc ſatis notum in Theriacæ apparatu, carnem quæ viperarum retinet, abſciſſis & eiectis duobus extremis, cauda & capite, vt nociuis.

Ne igitur ſuccedenæorum repoſitione quis error committatur, recentiores Galenum ſequuti, ſimplicia deficientia, aut exoleta ordine alphabeti ſcribunt, illiſque antiballomena, ſeu ſimplicia ſubſtituenda opponunt: vt quæ incipiunt à littera A primo loco, quæ à littera B. ſecũdo, & ita deinceps ſcribantur. Ergo ſubſtituitur pro

Abſynthio, originũ, vel abrotonum.
abietina pice, reſina pini.
Abrotono, origanum.
acacia, hypociſtis.
achantho, malua.
acoro, calamus aromaticus.
acetoſa, oxytriphyllum.
adianto verò, commune.
adipe vulpis, adeps muſtellæ.
adipe cerui, adeps capræ.
agarico, ſemen carthami.
aloë, abſynthij ſuccus.
althea, malua.
alumine, ſal foſſilis.
amygdalis amaris, nuclei perſicorum.
amygdalis dulcibus, auellanæ.
ammi, aniſum.
amomo, acorus.
ammoniaco, propolis.
amylo, farina ſiliginis.
androſæmo, hypericum.
aniſo, daucus.
apio, petro ſelinum.
aqua pluuia, fontana.
aqua marina, ſalita.
arſenico, ſublimatum.
ariſtolochia rotunda, longa.
Balauſtio, malicorium.
balſamo, terebinthina limpida
bethonica, verbena.
blito, atriplex.
berberis, ribes.
borragine, bugloſſum.
bolo armena, ſanguis draconis.
butyro, oleum amygdalinum.
Cadmia, lapis calaminaris.
calamo aromatico, ſchœnãtũ.
calamintha, menthaſtrum.
calamento, ſampſucus.
chamelæa, thymelæa, veleſula
chamædry, chamæpithis.
carpobalſamo, cubebę aut ſemen lentiſci.
cardamomo, piper longum.
caſſià lignęa, cinnamomum craſſum.
cataputia, κerua.
centaurea, polium.
cichorio ſylueſtri, hortenſe.
cinnabari, minium.
cinnamomo, canella vulgaris.
citri ſucco, ſuccus limonum.
cornis, ſorbæ.
corticegranati, quercus.
coriandro, fœniculum.
coſto, imperatoria.
cumino, daucus.
cypero, enula.
Dactylis ficus Maſſilienſis
dauco, paſtinaca.
dente apri, porcinus.

dictamno,	ſaluia.
diphryge,	æs vſtum.
dorycnio,	mandragora.
draguntio,	arum.
dulci radice,	paſſulæ.
Ebulo,	ſambucus.
elleboro albo,	elaterium.
eleboro nigro;	lapis lazuli.
epithymo,	epithymbrum.
eruca,	eryſimum.
eringio,	œnone.
ęrugine,	ſquama ferri.
euiſco,	radix capparis.
eupatorio,	lichen.
Fænugræco	orobus.
fœniculo,	apium,
felle perdicis,	fel coturnicis.
Felle bouis,	fel tauri.
flore æris,	ærugo.
foliculis ſennæ,	duplũ foliorũ.
folijs myrthi,	baccæ eius.
folijs ebuli,	folia ſamburi.
fu,	eleliſpacus.
fumaria,	cicerbita.
Galanga,	acorus.
galbano,	ſagapenum.
gentiana,	radix tormentillæ.
glycyrrhiza,	paſſulæ.
Helenio,	yris.
hepatica,	agrimonium.
hyſſopo,	ſatureïa.
hypociſti,	acacia.
hyperico,	androſemum.
Iaſmini floribus,	anthos.
iride,	enula.
iuiubis,	paſſulæ.
iunco odorato,	calamus aromaticus.
iuſquiamo,	papauer.
Lactuca,	cichorium ſatiuum.
lapatho,	viola nigra.
lacca,	ſtyrax.
laureola,	mezereum.
lepidio,	draba ſeu Iberis.
leuiſtico,	ſemen paſtinacæ.
leucopipere,	nigrum piper.
lithargyro,	plumbum vſtum.
lini ſemine,	ſemen altheæ.
Magnete,	lapis phrygius.
malua;	atriplex.
mandragora,	papauer.
marathro,	radix aſparagi.
marrubio,	meliſſa.
melle,	ſaccharum.
meliloto,	chamęmelum.
minio,	cinnabaris.
molybdena,	lithargyrus.
mumia,	piſſaphaltum.
myrtho,	ſumach.
Nardo Syriaca	ſchænanum.
nardo montaña,	gallica.
nepetha,	mentaſtrum.
naſturtio aquatico,	berula.
nuce moſchata,	caryophylli.
nymphea,	lactuca.
Oeſypo,	medulla vituli.
oleo,	butyrum.
omphacio,	ſuccus limonum.
opio,	meconium.
opobalſamo,	ol. caryophillorũ
opoponace,	galbanum.
origano,	hyſſopus.
oriza,	farina tritici.
oxyacantha,	ribes.
oxalide,	trifolium acetoſum.
Papaueris ſucco,	lactucæ ſuccus.
paſſulis,	iuiubæ.
peplo,	tithymallus.
petro ſelino,	apium.
plantagine,	piloſella
pompholige,	cadmia vſta.
polytrico,	adiantum.
polio,	calamenthum.
pulegio reguli,	ceruinum.
phyllitide,	aſplenium.
Quercula minore,	chamæpithis.

quin-

quinqueneruia, plantago.
quinquefolio, fragaria,
Raphani ſemine, ſemen atriplicis ad vomitum ciendum.
rhapontico, rhabarbarum.
reſina, terebinthina.
roſmarino, maiorana.
ribes, berberis.
ruta, tanacetum.
Sagapeno, reſina pini.
ſaluia, calamenthum.
ſambuco, ebulus.
ſatyrio, erucæ ſemen.
ſantonico, abrotonum.
ſapa, vinum dulce.
ſatureïa, thymus.
ſedo, ſolanum.
ſepię oſſibus, pumex.
ſæpo ceruino, caprinum.
ſeride, condrilla.
ſcariola, cichorium.
ſcammonio, gutta guod, aut gumga vulgo gutta Dei.
ſaxifraga, pimpinella.
ſpica alba, lauendula.
ſpica indica, Syriaca.
Tamariſco, aſplenium.
tamarindis, pruna.
tanaceto, parthenium.
taraxaco, cichorium.
terebinthina, maſtiche.
thymo, ſatureïa.
thymælea, chamelæa.
tuſſilagine, pulmonaria.
Veleriana hortenſi, ſylueſtris.
veronica mare, fœmina.
venerea concha, oſtreorum conchæ.
veratro albo, turpetum.
viola nigra, alba.
vino rubro, album.
vino granatorum, auſterum.
vuis paſſis, dactyli.
Xylocaſſia, cinnamomum.
xylobalſamo, ſurculi lentiſci.
zinzibere, piper
zibetho, moſcus.
zurumbet, zedoaria.

Quia verò in medicina bis peccare ſæpè non contingit, diligenter caueant illi barbatuli ac iuniores apothecarij (de ignaris loquor) ſine conſilio quidpiam ſubſtituere: Alioqui vt illi ipſi ſuccedanei, vel veriùs ſpurij ſunt, ſic ſpuria medicamenta pro legitimis exhibere & vendere ſolent. Vt ab ignaris quibuſdam audaculis fieri millies obſeruaui, qui ſine diſcrimine ſimplicia quæuis in eorum quæ deficiunt locum perperam ſubſtituunt.

Potuiſſet in codicillum caput hoc de ſubſtitutis exurgere, ſi quæ ab authoribus ſcribuntur tranſcripſiſſem, verùm hunc laborem neglexi, quia inutilem duxi.

De Medicamentis adulteratis.
CAP. XVII.

IMMANIS hominum auaritia eò nequitiæ multos interdum rapit, vt medicamenta notha & adulterata pro veris & natiuis exhibeant, quorum dignotio magni eſt in medicina facienda momenti, & à medicis & pharmacopœis accuratè perdiſcenda, vt ægrotis medicamenta tantùm optima exhibeant, quibus fœlicitèr adiuti, breui conualeſcant, non adulterata, quibus anxiè laceſſiti, vel ſtatim periclitentur, vel miſerè diuturno languore pereant.

Illa igitur ſubticuiſſe non viſum eſt, ne parum prudens pharmacopola à præſtigiatoribus & circunforaneis quibuſdam agyrtis decipiatur, qui ſæpè Carthami flores pro croco, & ebur pro monocerotis cornu vendunt, vt & alia multa ſimulant, præſertim rariſſima & precioſiſſima, quorum vſus multùm expetitur, & ob vires eximias celebratur.

Propterea ne pharmacopœus, penes quem ægrotantis eſt mors & vita, imprudenter ab improbis & cautis inſtitoribus circumuentus, pecuniæ reſarciendæ, aut maioris lucri cauſa ægros circumueniant, his artibus inſtructus impiorum dolos ac fraudes aperiet & vitabit.

Moſchi adulterium. Moſchum ſimulat maſſa quædam è ſanguine hœdi, pane aſſo, & trito, atque ladano ſubacta, in pyxide, aut alio vaſe, idoneo ſeruata, in quo diu moſchus verus aſſeruatus fuerit. Fraus ſubtiliùs occultatur, ſi portio moſchi optimi commiſceatur. Sed detegitur non modo conſiſtentia & colore, ſed odore, qui in fictitio citò vaneſcit.

Ambra fingitur puluere Agalloci læuigato benjoin, ſtyrace, calamita, ladano, & paſta auicularum Cypriarum.

Verùm peculiaris ambræ natiuæ halitus facilè ab artificiali diſcernitur: Adde quòd illa longiore manuum attritu moleſcit, hæc potiùs friatur.

Cinnamomum adulteratur corticibus tamaricis in aqua cinnamomi maceratis & poſtea ſiccatis; Sed guſtu facillimè à vero diſtinguitur.

Caryophylli iam vetuſtate inodori fragrantes redduntur, ſi vino maduerint, quod optimos antè caryophyllos ad macerationem admiſerit. Verum fugax eſt acquiſitius hic odor, & qui breui perit.

Beljuin fraudulenter ſimulatur mixtis ſimul reſina, thure maſculo cùm pauco ſtyrace. At vt odor valdè diſſimilis, ſic & color qui maculis albidis in ſpurio, vt in vero non eſt variegatus.

Caphuram nonnulli referri putant gummi ſolo iuniperi: Sed rudioribus tantùm & ignauis ſic malicioſè vafri imponunt. Quiſq;

enim vel mediocriter in re medicamentaria verſatus primo intuitu fraudem aperit.

Opobalſamum oleo liquidambar repræſentatur dolo parùm fallaci, cùm vtrumque viribus ſit affine. Tàm aſtutè autē ſolet à multis adulterari, vt etiam exercitatiſſimos fallat. Balſamo liquidambar affine.

Terra Orientalis Lemnia dicta fingitur bolo, vel etiam argilla vulgari, ſiccata, pulverata, aqua plantaginis ſubacta, in paſtillos formata, & Turcarum Imperatoris ſigillo, cuius multiplex à Bellonio character datur, notata. Aſt deprehenditur falſitas, ſi vtraque multa diluatur aqua, quæ poſt reſidentiam in Lemnia reperitur pinguior, in ſpuria tenuior, ac limpidior.

Bitumen vitiatur pice miſta: quod facilè dignoſcitur igni dum admouetur: Nam quod picem admiſit halitum efflat gratiorem.

Opium adulteratur meconio, ſeu ſucco foliorum & caulium papaueris nigri; Sed error innoteſcit ex pinguitudine, quæ in illo maior, ac ferè reſinoſa, in hoc minor, vel potiùs nulla.

Manna thuris adulterium admittit facilè, cùm pollen reſinæ illā perbellè referat. Ignis autem fraudem detegit.

Tacamahaca gummi, vel potiùs reſinæ elemi mixta inexpertis ſyncera putatur; Vtriuſque enim color idem, aut parùm abſimilis conſiſtentia affinis, & odor non multùm varius: Altera tamen gratiùs alterà nares ferit. Tacamahaca.

Sagapenum, galbanum, opoponax, Serapinum, quòd ſatis vulgaria ſint, adulterari non ſolent. Bdellium quòd rarius, illorum quodam admixto nonnunquam immutatum idiotis venditur.

Saſſafras antiquioribus Europeis fuit ignotum, & cùm primùm adferri cepit, magno vendebatur: Ob id adulterio non fuit diu expers. Noui hominem qui pulverem buxi & ſeminis fœniculi pro ſaſſafras polline vendidit. Sed cùm vbertas natiui poſtea fuiſſet aduecta deſijt adulterare.

Os è corde boum pro oſſe cordis cerui latrunculi quidam vendunt. Sed qui vtrumque norunt, illud multo maius affirmant, hoc prorſus expers eximiæ qualitatis.

Pro tamarindis nonnulli pruna craſſiora non malè ſubſtituunt: verùm hæc iniquè Tamarindos nominant, cum nucleo, pulpa, ſapore, manifeſtè diſſentiant.

Mille poſſem alia medicamenta & adulterandi modos ex Dioſcorid. & aliis antiquis, necnon ex recentioribus recenſere, ſed reticere melius duco, Cùm mens hominis non tam ad bona, quàm praua, prona ſit. & fallendi ſatis gnara. Hoc obiter adhuc dicam, aquas, liquores, ſuccos & medicamenta compoſita facilè poſſe adulterari, ſimplicia difficilis, præſertim integra.

Finis Libri quarti Inſtitut. Pharmaceut.

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM.

LIBER QVINTVS.

De Medicaminum formulis, quorum vſus ad morborum præcautionem vel profligationem celebratur.

Sectio prima de his eſt quæ per os ſumuntur.

RPÆFATIO.

VT alimenta quædam rerum diuerſarum mixtura condiuntur, laborioſoque parantur artificio, vt ſine corruptela aut marcore poſſint diutiſſimè conſeruari, vt artocreæ, Lucanicæ, farcimina multa, & panes bis cocti, quibus nautæ, dum velis, ventoque feruntur ad Indos, anno ſæpè, & interdum biennio veſci coguntur: vt & puluis ille Turcaram caſtra ſequentium zonis, quibus cinguntur, loculorum inſtar efformatis, incluſus, quo ſolo, aqua diluto, & ad pultis conſiſtentiam cocto, menſem integrum victitant. Alia verò diem vnum, aut biduum, imò quædam tantùm horam ſine alteratione conſeruantur. Sic medicamenta multa annum integrum, aut biennium viribus integris durant, vt quæ ſuperiùs à nobis, in genere tradita, in pharmacopoliis, tanquam in penu ditiſſimo ad futuros vſus conſeruantur.

Miles Turca fert in zona victũ menſtruum.

Libri huius diſpoſitio.

Alia verò recens tantùm parata optima ſunt, vel diem, aut biduum, vel ad ſummum triduum, æſtate, ſine virium iactura perdurant, vt ea medicamenta, quæ in rem præſentem parantur, curandis ægrotis exhibenda, de quibus ordine, hoc poſtremo libro diſputare, nunc noſtrũ eſt conſiliũ; Initio ab his ſũpto, quæ intra corpus ſumuntur, vel per os vel alia loca conferentia, vt nares, ſedem, vterum, veſicam: Quæ non ſolùm pro varietate morbi & naturæ variè componuntur, ſed etiam partis affectæ: Cui vt commodè adhibeantur, vel inhæreant, vel vt ad eam faciliùs deferantur, aliam, atque aliam conſiſtentiã nanciſcuntur, vel liquidã, vt quæ bibuntur, vel iniiciũtur, aut ſolidam, vel mediam, quę ſumuntur, deuorantur, indũtur, adhibentur. Quæ omnia vt ſigillatim perſequamur, à potulentis auſpi-

Cap. 4. & 5. l. de Theriar. ad Piſon.

cabimur, dein alia medicamenta ſolidiora in libri huius ſectione prima deſcribemus. In ſecunda quæ in anum, aut vterum induntur, iniiciuntur ve lectione ſpeciali ſubiungemus; In tertia verò eorum medicamentorum deſcriptionem dabimus, quę tantùm externis corporis partibus adhibentur.

De ſolemnibus quibuſdam decoctionibus longo vſu celebratis.

CAPVT I.

SIMPLICIVM medicamentorum ſubſtantia non rarò per ſe datur, vt aliquando ſuccus, & ſępiſſime decoctio, quæ vt faciliùs vtiliúſque aſſumatur, fieri ſolet in aqua ſimplici, aut ſtillatitia, vel aliquo humore conuenienti pro medici intentione & exigentia rei. Is verò liquor in quo fit decoctio per os ſumenda, de ea enim tantũ loquimur, qualitatẽ nec valde inſuauem nec violentam debet habere. Potulenta ſiquidem decoctione in ſucco abſynthij, centaurij minoris, ſorbarũ immaturarũ, vel in lixiuio, aut aceto parare, nec tutũ, nec gratum eſſet: quę verò exteriùs adhibentur, vt vnguenta quędam, cataplaſmata, fotus, ad quorum pręparationem decoctione eſt opus, humore quouis idoneo decoqui poſſunt, amaro, acerbo, ſalſo, ac etiam oleo, ſi ita curandi morbi, & partis ſanandæ conditio poſtularit. Decoctio potulentorum ex valdè in gratis non paranda.

Nunc autem de ea ſpecialiori agimus decoctione, quæ colata, per os aſſumitur, vel ſola, vel aliis miſta ſimul diſſolutis. Cuiuſmodi eſt decoctio communis medicinę, & decoctio pectoralis, quibus vix bonus therapeuticus carere poteſt. Quarum decoctionũ frequens vſus.

Eſt verò omnis decoctio leuis, aut valida, aut mediocris, pro rerũ coquendarũ ſubſtantia & viribus. Quędam enim leuiter tantùm decoquenda, vt quæ facultatem habent imbecillam, faciléque diſſipabilem, & ſubſtantiam raram; Alia validiorem decoctionem ſuſtinent, quorum ſcilicet ſubſtantia firma eſt, craſſa, denſaque, & virtus non facilè reſoluitur; Alia mediocrem, quę ſubſtantia & viribus, inter dicta media ſunt, vt fructus, qui nec tam leuiter, vt flores, nec tam validè, vt radices decoquuntur. Quæ parũ & multum decoquenda.

Cùm verò abſolutè imperatur decoctio ſine ſpeciali liquoris deſignatione, ſemper ea fieri debet in aqua, vel pura & ſimplici, vt fõtana, aut fluuiatili, & aliquando pluuia, cuius quantitas ſimplicium decoquendorum quantitati reſpondeat, ita vt nec multùm exuperet aut deficiat. Nam cùm per decoctionem ſimplicia vires ſuas in aquã deponant, ſi hæc valde copioſa fuerit, & illa pauciora, decoctio tandem colata vires habebit imbecilliores: Vt contrà, ſi in aqua pauca decoquantur multa ſimplicia, illius cita fiet exhalatio, diſſipatioque, horum potius vſtio, quam clixatio, quæ à calore Aquæ quãtitas in decoctis parandis.

moderato ſit in humido, naturæ, & quantitati rei coquendæ proportionato.

Quæ longiſſimam decoctionem ſuſtinent, copioſiorem aquam poſtulant; quæ breuiorem, minorem. Multam quoque quæ multa ſunt, itaut hæc in aquam demerſa, ab ea duos digitos, aut tres, ſi duriora ſint, & coctu difficilia, ſuperentur. Sicque certa aquæ menſura vix poteſt definiri, & induſtriæ pharmacopæi ſæpiùs relinquitur,

Aquæ quãtitas pro doſi paranda.

Cum vna doſi tantùm paranda decoctio proponitur, ſat eſt, pauca quædam ſimplicia in libra dimidia igne lento, ad partis mediæ diſpoſitionem elixare; Si pro duabus, in libra integra; Si pro quatuor, in duabus. Hocque pacto ſenſim, vt aquæ, ſic ſimplicium quantitas agenda.

Tres decoctiones valdè vſuales.

Tres porrò decoctiones in medicina facienda valde ſunt vſuales, Prima dicitur communis, quæ communiter, ad diſſoluenda purgantia, & interdum incoquenda folia ſennæ, aut alia quædam tantùm infundenda vſurpatur.

Secunda vulgò dicitur pectoralis, quòd omnibus conſtet, quæ partes ad pectus attinentes iuuant. Tertia eſt decoctio clyſteris, de qua poſtea ſuo loco.

Singularum autem deſcriptiones apud omnes eædem non ſunt, quiſque pro ſuo arbitrio quicquam adiiciens, aut detrahens. Vulgaris & maxime vſualis decoctio communis hæc eſt.

Decoctio cõmunis medicinæ.

♃. hordei mundat. p. j. prunorum dulc. nu. vj. paſſul. glycyrrhizæ raſæ an. ℥ ß. aniſi, & fœnicul. añ. ʒ ij. hyeme: Æſtate vero, ſem. quatuor frigid. maior. an. ʒ ij. flor. trium cord. an. p. j. fi. decoctio in lib. ij. aquæ, ad partis mediæ conſumptionem. Colata hæc decoctio ſatis eſſe poteſt, pro doſibus quatuor mediocribus, vel tribus tantùm maiuſculis.

Decoctio pectoralis, cuius frequens eſt vſus in affectibus pectoris variè quoque præſcribitur ſed quam Rondeletius reſtituerat ſic non ineptè Bauderonius emendauit.

Decoctio pectoralis.

♃. hordei integr. p. j. caricarum, iuiubar. an. nu. vj. dactylos num. vj. paſſul. glycyrrh. an. ℥ ß. hyſſopi mediocriter ſiccæ m. bull. in lib. ij. aquæ pluuiæ aut fontanæ ad dimidias

Sunt qui ſebeſten pro iuiubis ſubſtituunt, alij hyſſopi quantitatem augent, alij capillares & flores cordiales adiiciunt, ſed cum ſatis pectoralis ſit eorum vis, quæ in præſcripta formula continentur, eam pluribus onerare nihil videtur neceſſe, cùm præſertim difficilius parentur, aſſumanturque ea, quę pluribus, quàm quæ paucioribus ſimplicibus medicamentis conſtant.

De Doſi. CAPVT II.

DOSIS vocatur illa medicamenti cōueniens ac certa quantitas quæ vna vice, ac iterum, ſi ſit opus ægroto præſcribitur, vel potius datur: δόσις enim datio eſt, cuius tot ſunt varietates, quot medicamentorum, & corporum, quibus offeruntur, naturæ & diuerſæ proprietates. Alia enim doſis eſt liquidorum; Alia ſolidorum; Alia mediam conſiſtentiam habētium, Doſi quoque varia dantur cathartica, quæ ſemel corpus ingreſſa, ſi validiora ſint, aut maiore copia exhibita, ſuperfluos humores non ſolum exagitant, ſed etiam laudabiles, & viſcera laceſſendo, facultates illis inhærentes lędunt. Item & alia medicamentorum doſis pueris datur, alia adultioribus, vt & prouectioribus ætate & ſenibus alia, pro ſingulorum natura, conſuetudine & viribus. Liquidorum doſis vnciis menſuratur, daturque. Solidorum nonnunquam granis; ſæpiùs dragmis, & interdum vnciis. *Doſis medicamentorum varia.*

Alterantia medicamenta raro vncia ſola, niſi pueris dantur, aut qualitates eximias habuerint ac validiſſimas, cuiuſmodi eſt, aqua vitæ, cinnamomi, & ea quæ imperialis vulgò dicitur. *Alterantiū medicamētorum doſis.*

Vſitatior doſis vnciarum eſt trium, aut quatuor. Quæ maiore copia exhibentur, nauſeam ſæpè mouent, ventriculum ſubuertunt, ac ſine proſpero ſucceſſu foras per os excluduntur.

Roborantia quoque potiſſimum liquida, dantur ab vncia vna ad vncias tres aut quatuor. Solida aliquandò granis, vt puluis monocerotis; Aliquando ſcriptulis, dragmiſque dantur, vt cardiacæ confectiones, & antidota multa. *Roborantium doſis.*

Eodem modo menſurantur, danturque purgantia, quorum nonnulla dantur à granis tribus ad ſex aut octo, vt diacrydion; Et forſan ſtibium, quod licet efferum ſit ac immite, arte tamen caſtigatum atque domitum, & à prudente medico exhibitum, ſæpè fœlices producit effectus: Eiuſque vſus ad contumacis morbi curationem, cùm meliora deſunt, non videtur omninò reſpuendus.

Si enim fas eſt, ex ſerpentum carne, imo ex eorum ſenecta & recrementis, in hominis ſubſidium remedia mendicare, vix nefas eſſe poteſt, ex illis medicamentis ſolatium expectare, quę recentiorum ſedulitas inuenit, induſtrioſa dexteritas ſecura reddidit, multa experientia probauit, licet illa veteres minus norint, aut neglexerint, vel indebitè dederint: vt nunc verpæ multi ac venefici circulatores, qui ſuo ſtibio malè parato, & improba doſi, nec quibus, nec quando conuenit exhibito, penè innumeros interficiunt. *Neotericorum in inueniēdis remediis ſedulitas.*

Et vt ad propoſitum redeam quædam cathartica, tantùm parua doſi, vt granis paucis dantur, alia ſcrupulis, vt colocynthis & veratrum; Alia dragmis, vt rheum; Alia vnciis, vt manna, caſſia, Tamarindi. *Quàm varia catharticorum doſis.*

Doſis igitur medicamenti quantitatem idoneam, vna vice exhibendam denuntiat, vt cùm forma potus, pharmacum quoddam ex vncijs, vt plurimum, tribus aut quatuor, decocti, vel aquæ ſtillatitiæ paratur, In quo, vel roborantia, vt pulueres, antidota, & confectiones cardiacas aliquando diluimus, vel cathartica, infundimus, vt agaricum; vel diſſoluimus, vt catholiconem aut diacarthamum; quorum etiam ſua doſis eſt particularis, qua ſingula maiore aut minore copia dantur, pro cuiuſque viribus imbecillis aut validioribus. Hæc verò ſingula pro cuiuſque medicamenti & corporis natura velle complecti, integram curandi methodum amplecti eſt.

De potione purgatoria. CAPVT III.

Catharticum liquidum citius ducit.

MEDICAMENTORVM genus omne forma quauis dari poteſt, ſed ſanando morbo & iuuandæ parti non ſemper idonea. Vſitatior cuiuſque forma liquida eſt, eorum præſertim quæ meatus obſtructione liberant; vaſa diducunt & menſes, atque vrinam mouent. Maximè verò quæ vim habent purgatoriam, forma potabili ſunt conuenientiora. Sic enim promptiùs ſeſe diffundunt, ſubeuntque venas exiles, & humores partibus inhærentes efficacius deducunt. Sola ſiquidem dragma ſolidioris medicamenti humore quodam diluta, non minus aluum turbare ſolet; quam eiuſdem integri, duplum pondus. Vnde cùm medicamentum purgans abſolutè dicitur, de portione ſolutiua ſemper intelligitur; Cuius doſis raro tres vncias excedere debet, ne ventriculum proritando, vomitu ſtatim excludatur.

Sunt autem variæ potionum purgantium differentiæ, pro varia humorum ducendorum & medicamentorum natura, Nam ſinguli humores proprio cathartico ducuntur, ſanguinem, ſi exceperis, qui ſola venæ, aut arteriæ ſectione vacuatur. Quod bilem purgat, cholagogum dicitur, Melanagogum, quod melancholicum ſuccum, phlegmagogum, quod pituitam.

Ex his verò ſingulis tam ſimplicibus, quàm compoſitis, liquore idoneo maceratis, infuſis, vel ſolutis, aut coctis, purgatoriæ potiones parantur, vt ad bilis eductionem, hoc modo.

Chalagogon.

℞. radic. chicor. oxalid. glycyrrhizę an. ʒij. endiuiæ, fumar. agrimon. an. m. ß. flor. trium cordial. an p. j. fi. decoct. in parua quantitate aquę in aqua, infund. rhabarb. ʒij. ß. ſantal. citr. ℈ß. in expreſſ. diſſol. ſyrup. violat. ʒ. vj. fi. potió.

Cùm validius purgandum eſt, augenda rhei quantitas, aut potentiora præſcribantur medicamenta, vt.

℞. diaprun. ſolut. vel electuar. de ſucco roſ. ʒiij. Diſſol. in ℥iij. decoctionis ſupra deſcriptæ, vel aquæ endiuiæ, adde ſyrup. de cichor,

chor. compoſit. cum rhabarb. ℥ j. fi. potus.

Ad purgandum humorem pituitoſum, vt ad bilioſum, multa dantur tam ſimplicia, quàm compoſita medicamenta: Ex quibus pauca quędam, pro multorum exemplo, forma potus ſic optimè præſcribuntur.

℞. polypod. quern. graminis, paſſul. an. ʒ iij. ſem. cartham. ʒ ij. chamædr. chamæpith. betonic. an. m. ß. aniſ. ʒ j. fi. decoct. In qua decoque lento igne folior. ſennæ ʒ ij. ß. in colatura infunde agaric. ʒ j. ß. macis ℈ ß. in expreſſ. diſſolue ſyrup. roſar. pallid. ℥ j. fi. potio. Phlegmagogon.

In ſimili decocto colato poſſunt dilui electarij diachartami ʒ iij, vel ℥ ß. & ſyrupi roſar. pallid. ℥ j. vt fi. potus.

Senna quoque, rheum, & polypodium pituitam vacuant, vt & turpethum, ſemen carthami, colocynthis, mezereon, veratrum album, ſemen & radix ebuli, benedicta laxatiua, diaphœnicum: Ex quibus artifex peritus varias potiones purgatorias parare poteſt.

Sua quoque ſunt melancholico humori ducendo deſtinata cathartica, vt epithymum, lapis lazuli, ſenna, elleborus niger: & inter cōpoſita confectio Hamech, catholicum, diaſenna. Syrupus regis Saboris. Ex quorum vno aut altero in conuenienti liquore ſoluto, aut infuſo, aut cocto purgans medicamentum, potabili forma confici poteſt, hoc modo. Melancholiam quę ducant.

℞. cortic. radic. cappar. tamariſc. radic. bugloſſ. glycyrrhizæ, paſſul. corinthiacar. an. ʒ iij. hordei integr. ʒ ß. ceterac. adianti, politric. calendu. borrag. an. m. ß. flor. trium cord. an. p. j. fi. decoctio in qua infunde & coque folior. ſennæ ℥ ß, ſem. fœnicul. dulc. ʒ j. in colatura diſſolue Syrupi regis Saboris ℥ j. fi. potus. Melanagogon optimum.

Item. ℞. glycyrrh. paſſul. mundat. an. ʒ iij iuiubar. n. vj. epithymi, ſcolopendrij ſummitatum lupuli, oxalidis, fumariæ an̄. m. ſ. flor. geniſtæ p. ij. fi. decoctio, in qua diſſolue confectionis Hamech. ʒ j. ß. diaſennæ ʒ ij. ſyrupi violar. ʒ vj aut ℥ j. fi. potus.

Vtiliter quoque catholicum ad melancholiam ducendam imperatur. Cùm enim polychreſtum ſit, & quoſuis humores noxios clementer purget, facilè his ſeſe accommodat, quibus permiſcetur: vt additum rheo bilem purgat: dilutum decocto ſennæ, aut commixtum confectioni hamech, melancholicum ſuccum. Catholicū polychreſtum eſt.

De Iulepis. CAPVT IIII.

IVLEPI & ſyrupi vix eſt diſſimilis apud Arabes acceptio, qui de vtroque ſimul ac confuſè hiſdem capitibus loquuntur: Et per iulep abſolutè poſitum, zuccharum aqua roſata diſſolutum, & in modum ſyrupi coctum intelligunt. Nos autem diſtinctiùs loquentes, de ambobus diuerſis capitibus & libris ſcribimus; de ſyrupis nempè, longiore coctione inſpiſſatis, in officina, de iulepis verò nunc aſſumendis, & leuiùs coctis, in hoc libro de remediorum formulis.

Iulep quid.

Eſt autem iulep nomen Perſicum potionem dulcē ſignificans, quam Græci ζυλάπιον nominant, parantque ex aquis quibuſlibet ſtillatitiis, dulcoratis, vt ſyrupis ex ſuccis, vel decoctis ſimplicium, cum ſaccharo aut melle ad craſſiorem ſubſtantiam elixatis.

Syrupus ſimplex.

Ad fugiendam odoris & ſaporis inſuauitatem, Serapio ex aqua ſola & ſaccharo iulep, vel potius hydroſaccharum conficit, quod ſyrupum ſimplicem vocat. Auicenna maioris ſuauitatis gratia tertiam roſaceæ partem adiicit. Meſue non tantùm ex aquis iulepos conficit ſed etiam ex ſuccis, infuſionibus & decoctis. Et vulgus potiones quaſlibet limpidiſſimas & ſaccharatas, non tantùm ex aquis deſtillatis, ſed etiam ex pauciorum ſimplicium, nec inſuauium, & aquæ multæ decoctione colata, clarificata & dulcorata paratas, iulepos vocat; Cuiuſmodi eſt iulepus zizyphorum, vel veriùs ſyrupus. Cùm enim fiat ex iuiubis maiuſculis numero centum, & aquæ fontis libris quatuor ad medias coctis, cum libra vna ſacchari, conſiſtentiā habet zulapio craſſiorem; ſæpeque vtendi tempore aqua ſimplici, cocta, aut ptiſana diluitur, cùm ex ſe iulepi ſatis ſint diluti. Impropriéque ſyrupus ille, qui ab Alexandria, vbi frequens eſt eius vſus, nomen habet, iulepus roſatus nominatur, cùm æquè, ac reliqui ſyrupi, coctione inſpiſſetur, & aſſeruetur.

Syrupus Alexandrinus.

Zulepus roſatus qui fiat.

Fit vere ex aqua roſarum cum dimidio ſaccharo cocta prope ad craſſitiem ſyrupi, aut multo minus, ſi mox ſit aſſumendus, vt vulgares iulepi, qui in rem præſentem fiunt ex ſaccharo, vel ſyrupo quodam cum aqua tripla: vt

Syrupus roſaceus Rondeletij.

℞. Aquæ endiuiæ ʒ iij. ſyrupi limonum ℥j.ſ. fi. zulapium. Sic iulepi conſiſtentiam habent liquidiorem, vt colari poſſint: Sed qui diutius concoquuntur,, vel duplam tantùm aquam ad ſaccharum recipiūt, vt roſaceus Rondeletij, vel vtriuſque æquale pondus, vt Sylvio placuit, ob craſſitiem pigrè defluunt, vixque colo traiiciuntur.

Pro diuerſa igitur coctione & quantitate aquæ ad ſaccharum fit, vel ſyrupus, ex vtriuſque ſcilicet partibus æquis, vel iulepus, ex aqua tantùm tripla ad ſaccharum, vt Ioubertus voluit.

Paratu cùm ſint facillima eiuſmodi zulapia, vnius tantùm aut alterius formulam ſubducam.

℞. Aquarum fumariæ & oxalidis an. ℥ij. ſacchari ℥j. coque lento igne ad vnius vncię reſolutionem, fi. iulep. pro vna doſi. Doſis iulepi.

Ad ſomnum conciliandum iulep. hypnoticum ſic rectè parabitur.

℞. Aquæ nenupharis ℥ij. aquæ betonicæ & ſyrupi de papauere ſimplicis an. ℥j. miſc. fi, iulep. hora ſomni ſumendum.

De Deſtillatis reſtauratiuis. CAP. V.

OMNIA medicamenta analeptica, quæ ſcilicet habitum corporis, longo vel morbo, vel inedia abſumptum reficiunt, & inſtaurantia, quæ ad virium languore quodam effœtarum, reſarciendum robur, imperantur, non tantùm ex medicamentoſa, ſed etiam alimentoſa materia ſumuntur. Cùm enim partim alant corpus, partim affectibus, à quibus malè habet, medeantur, multiplici, ac varia qualitate eſſe prædita, ratio manifeſta ſuadet.

Dicuntur autem deſtillata, quòd per alembicum guttatim in vas ſubiectum deſtillent; Inſtaurantia verò quod ex carnibus euchymis, conſeruis, pulueribus cardiacis, atque his omnibus, quæ vel odore vel ſubſtantia, ſpiritus inſtaurare, & partes nobiles roborare valent, extrahuntur. Deſtillatã cur di[illegible]

Multi porò maiorum conſuetudinem vix probant, qui carnem caponum, aut perdicum crudam, ab oſſibus & pinguedine purgatam deſtillãt, adiectis pulueribus & conſeruis. Cùm enim caro cruda non niſi longo tempore poſſit concoqui; facultas verò puluerum ſit citò & facilè diſſipabilis, non iuſta ratione, ſimul cruda & dura pulueribus dictis commiſcentur: tum quia ex carne cruda quæ primùm ſtillat aqua citiùs corrumpitur. Æquius videntur agere, qui carnes ex dimidio coctas cum proprio ſucco, in vaſe deſtillatorio, cùm reliquis materialibus permiſcent.

Neque eorum iudicium probatur, qui cathenas aureas cum carnibus decoquunt, cùm nihil ex ipſis diſſoluatur, aut extrahatur pręter ſordes, quæ ex contrectantium manibus impuris contrahuntur. Cathenarum aurearum decoctio non vtilis.

Laudabilior eſt eorum conſuetudo, qui panniculos auri conijciunt, vt ſolent Pariſienſes pharmacopœi, qui nullis ſumptibus parcunt, vt ſua probè deſtillata reſtauratiua, vt & reliquas compoſitiones conficiant.

Sic verò iſta ſolemnis & eximia deſtillatio parabitur optimè. Deſtillatum reſtauratiuum. optimum.

℞. Iuris vnius caponis & duarum perdicum lib. ij. aquarum bugloſſi, oxalidis & nenupharis an. q. j. conſeruæ violarum, cichorij,

& roſarum an. ℥ii. pulueris diamargariti frigidi, electarij triaſantali & diarhodonis abbat. an. ʒi. trochiſcorum de caphura ʒii. foliorum auri nu. xii. ponantur omnia in alembico vitreo paſta rectè obturato, & per balneum Mariæ fiat deſtillatio, vt artis eſt.

Aliud valde cardiacum.

Deſtillatum aliud ad febres ſyncopales & malignas imperari poteſt hoc modo deſcriptum.

℞. aquarum oxalidis, vlmariæ, cardui, cichorij, an. ℥iiii. decoctionis caponis vnius agreſta alterati lib. j. conſeruæ nenupharis & roſarum an, ℥i. theriacæ ʒß. radicum angelicæ, tormentillæ pulueratarum an. ʒii. dictamni ℥i. ſem. cardui benedicti & citriorum an. ʒii. florum ſaluiæ & arantiorum an. p. iii. ponantur omnia in vaſe vitreo, bene obturato, quòd in lebetem aqua feruida plenum poſtea immittatur, & fi. deſtilatio.

Vſus tempore deſtillati huius portioni addi poterit ſuccus quidam idoneus, vt citri, vel granatorum cum pauco ſaccharo communi, vel roſato, ſi ita efflagitarit ægrotus.

De gallinacei decrepiti iure.

CAP. VI.

IN medicina facienda eò res ægrorum ſæpè deueniunt, vt non ſolum alterantia ſed roborantia, neque hæc aut illa tantùm vel coniunctim, vel ſeorſim poſtulent, ſed & alimenta medicamentoſa, quæ ſimul corpus alendo & morbos oppugnando ſanitatem adferant. Idcirco non abs re erit poſt iuleporum & deſtillatorum reſtaurantium doctrinam, de præſidiis quibuſdam analepticis, quorum vſus ſuauis, ſalutaris, & facilis etiam infantibus ipſis eſt, pauca quædam propalare. Incipiam autem à decocto gallinacei veteris veteribus olim vſitatiſſimo, & nunc recentiorum incuria ferè neglecto, vt medicum denuò redeat in vſum: Græci ſiquidem & poſt eos Arabes magni fecerunt annoſi galli cum ſale diutiſſimè cocti iuſculum non tantum alendo corpori, ſed ventri ducendo; hiſque conuenit inquit Gal. quibus attenuans victus imperatur, necnon pituita & melancholia redundantibus: vtrumque enim humorem multa quantitate ſumptum ſine moleſtia purgat. Mirũ autem eſt in gallinaceo & gallina contrarias ineſſe facultates, nam huius caro aluum compeſcit, illius contra mouet ac ducit. Et quod mirandum magis, in illo contrarietas agnoſcitur, vt ex Gal. lib. 5. ſimpl. med, & experientia patet nam gallorum veterum ius inquit, ventrem ſoluit, tametſi caro eumdem ſiſtere poteſt.

lib. de atten. vict. cap. 14.

Paul. cap. 3. lib. 7.

Diſſimilior autem multo eſt contrarietas illa quę in braſſica pręſertim rubra inuenitur, cuius primum decoctum ventrem ſubducit, poſterius, ſeu diutinum retinet ſeu ſtrictiorem efficit. Nihil verò tam verè contrarietatē ſeu qualitates oppoſitas eodem apparere ſubiecto demonſtrat, atque draco marinus, cuius caro ſuauis & ſanus eſt cibus, aculeus vero dorſo prominens certus hominis interitus.

Braſſica rubra.

Draco marinus viua vulgo dicta.

Porrò Gallinacei iuſculum pigrè admodum mouet, niſi is cum multo ſale ac diu coquatur. Nitroſa namque facultas qua luxuriat, aduentu ſalis intenditur, & humores proritati celerius per ſeceſſum excluduntur.

Oribas c.3. lib. 24.

Multis autem modis paratur, ſed qui ſequitur eſt medicatior & vſitatior. Polypodium & ſemen carthami contuſa gallinacei implumis & exenterati ventre concluduntur, & cum ſale & radicibus petroſelini fit coctio ad putrilaginem. Colatura datur magna menſura mane ieiuno ſtomacho. Admixtorum autem ea debet eſſe proportio, vt non inſuauiſſimè capiatur. Salis quidem multum authores probant, ſed nimium natura improbat.

præparatio.

Nonnulli hordeo mundato gallinaceum infarciunt, alij paſſulis Corinthiacis, quidam addunt epithymum, alij alia pro ſcopo propoſito & fine.

Partim alit puriore ſucco, partim medetur nitroſo, dum ventrem proritando, pituitam & melancholicum ſuccum elicit & excludit.

Vires.

De carnium Syntherimatis, ſeu iuſculis tortiuis.

CAPVT VII.

CARNIVM euchimarum ad putrilaginem coctarum ius colatum, vel expreſſum Synterima & συντῆγμα, vulgò colatitium & conſomatum dici ſolet; quod ſæpè medici præſcribunt vel longo morbo confectis, vel alio breuiore ſed vehementiore macilentis, & his omnibus qui ob ventriculi infirmitatem firmiores ac ſolidiores cibos non appetunt aut conficere non queunt. Datur quoque ditioribus à morbo conualeſcentibus, tabidis, & his omnibus quos breui reficere conſilium eſt. Mulieres opulentæ & macræ ægrè cum ferant flaccidas mammas tabidum pectus & excarne iugulum, quotidie mane & aliquādo noctu Synterimata, ſeu tortiua iura liberali manu ſumunt, vt citiùs pingueſcant, & viris placeant magis.

Conſummat.

Fiunt porrò tortiua iura, ſeu colatitia, non ex gallinaceis annoſis, qui ſane parum nutriunt, ſed ex caponibus mediæ ætatis, perdicibus, armis vitulinis ac arietinis & pluribus alijs carnibus, modo euchymis, ita ſimul in aqua coctis, vt tabeſcant. Poſtea brodium

Præparatio Tortiua iura quibus fiant.

mundo mantili colatur; Eodem elixæ carnes excipiuntur, ac exprimuntur, vt totus alibilis ſuccus tranſmeet; qui idoneo vaſe receptus, vbi refrigeratur, inſtar gelatina coit, ac condenſatur, túmque pinguedo ſupereminens adimitur. Inter coquendum vel ſaltem vſus tempore parum ſalis additur.

Adduntur ſæpè & ſimul coquuntur olera quædam, vt borrago, bugloſſum, oxalis, lactuca, portulaca, lapathum & ſimilia. Quæ quod fuſcum aut nigricans iuſculum efficiant, multi relinquunt. Cichorium hortenſe & candicans præferentes, quod nec ingrato ſapore afficit, nec colore inficit.

Eiuſmodi colatitia iura macilentis omnibus conducunt: Alunt namque plurimũ, abſumptas carnes reparãt, & totũ habitũ reficiũt.

Aqua carnis, — Aliud expreſſum ius iubeo ſæpè parari pro macie confectis & languidis hoc modo carnes vitulinæ, caponis perdicis aut phaſiani vel ſimilium in fruſtula ſecantur, & abiecta pinguedine, vrna figulina includuntur, qui linteo deſuper operata in balneo, vel cacabo, aqua feruente ad medium pleno reponitur, & ita adaptatur, vt pars vrnæ ſuperna feruentem aquam & cacabum ſupereminеat. Atque ita 4. aut 5. horas, vel tamdiu bulliat, quouſque ſuccus alibilis totus à carne cocta eliciatur, qui à colore aqueo, & conſiſtentia admodum tenui aqua carnis vocitatur. Paucam aquam nonnulli ſectis carnibus adijciunt, alij reijciunt; Attamen ſic & ſic, hi & illi rectè agunt. Qui cum ſectis carnibus elixandis in nummos aureos includunt, nec valdè proſunt, nec proſunt.

Vires. — Aqua carnis modo educta dicto, reficiendis corporibus, omnibus alijs præſtat iuſculis.

Ius ſpatulæ veruecinæ — Similem ſuppeditat alimoniam armi veruecini, vel caponis aſſorum ius præli compreſſu ductum & extractum. Quod parua quantitate multum nutrit, hora quauis exhibetur, deperditam plenitudinem reſarcit, & vires auget, equè autem alunt ius ſpatulæ veruecinæ, & preſſum caponis, ſic enim vocitantur, ſed hoc temperatius illud verò paulò calidius creditur. — Preſſum caponis.

Albus cibus. — Albus cibus, vulgò dictus, plurimum quoque pabuli ſubminiſtrat, ſed quod diutius in ventriculo ſtabuletur, antequam deſcendat, eum ſi ſit imbecillior, magis grauat, niſi minore copia ſumatur, familiaris eſt ſenum diuitum cibus. Parari ſic à multis conſueuit.

Apparatus. — Caro caponis vnius cocti præſertim alba, vt eſſe ſolet ea, quæ inter alas & crura, antica parte continetur, ſumenda, & abiecta pinguitudine, in fruſtula ſecanda, diutiſſimè terenda, per ſetaceum tranſmittenda, colatitio iuri carnium ſucci laudabilis commiſcenda, modicum orizæ tritæ aut micæ panis albi exſiccatæ & pulueratæ adijciendum, nec non parum ſalis, ſacchari veró plus aút minus, pro aſſumpturi palato, aut delicijs; Atque tota mixtura idoneo vaſe fictili, aut argenteo concipienda, & ſimul igne moderato co-

quenda in pulmenti conſiſtentiam; quam vbi refrixerit, duriuſculam nanciſcitur. Non ſolum datur recens paratum, & adhuc calens ſed refrigeratum, Et quauis hora, & prima aut vltima menſa, vel ſimplex vel ſimul cum alijs cibis.

Quibus res domeſtica partior eſt lac, caprinum aut vaccinum dabitur, ſi ocyus, vberius, & facilius nutriri ac pingueſcere ſit mens: multùm ſi quidem alit, nec vllum faceſſit naturæ negotium, vt in nutricatum abeat, cùm ſit veluti ſanguis dealbatus, facilèque in ſanguinem redeat. Lac capræ.

De Gelatina. CAP. VIII.

CVM vitanda ſint edulia, quæ non eſurientem edere rogant, & quaſi cogunt, vt ſapiens philoſophus promulgauit, heluonum, aut liguritorum palato indulgentes nouos ac voluptuoſos ciborum apparatus inueniunt, è Repub. bene inſtituta, politiciſque moribus ſplendida procul ablegandi. Illi tamen venia imo gloria digni ſunt, qui vt morborum inſultum, aut periculum eludant, & ægrum vel tabidum, vel exanguem ad priſtinam, aut optabiliorem, ſi fieri queat, incolumitatis ſtatum reducant, nouas, modo ſalutiferas, eduliorum, potulentorumque præparationes comminiſcuntur.

Hippocratis & Galeni temporibus Alica & ptiſanæ cremor ſeu ſuccus erant ferè ſelectiora morboſorum pabula, at nunc vtriuſque vicem ſubeunt panatella & hordeatum. Alica quidem copioſa nutrit, ſed craſſarum cum ſit partium, obſtructiones parit, parumque palato grata eſt. Fiebat namque Galeni tempore ex quodam tritico & aqua cum mulſo, aut vino dulci ſimul coctis, & aliquando cum oleo, ſale & aceto. Cremor ptiſanæ. Alica.

Panatella gratior eſt, & copioſius alit, nec ita humores impingit, fit ex mica panis reſiccata & ſubtiliſſimè puluerata, ac debita coctione cum iuſculo carnium in pultem redacto. Pro carnium iure ſæpè lac ſumitur, vtrumque enim plurimum alit. Panatella.

Hordeatum quomodo fiat, etiam mulierculæ norunt: Sumunt namque hordeum mundatum, in aqua coquunt horas. 5. aut 6. & ſaccharum permiſcent ad placitum. Simul & deterget, & copioſum exhibet alimentum. Amygdalatum non item, ſed auidius ſumitur, & facilius ac citius paratur, Ex amygdalis nempe decorticatis & tritis in aqua & ſaccharo ad modũ coctis, ſed hęc tàm vulgaria, vt tantum ſicco pede percurrenda. Hordeatum. Amygdalatum.

Gelatina quoque vulgariſſima, vt quæ in conuiuiis lautis apponatur, & in ægrotantium diæta celebretur. Vt verò diſſimili modo vſurpetur, ſic paratur, Nam conuiuiis ea tantùm arridet, quæ cum Gelatina conuiualis.

albo vino ſatis copioſè & vberioribus aromatis paratur. Ægris verò quæ ſine his aut paucioribus, eius talis apparatus optimus cenſetur.

℞ Armum vitulinum, & caponem vnum; excipiantur olla fictili noua, & coquantur ſimul in aqua, cùm octaua parte vini albi donec carnes facilè diſgregantur ac in fruſta diuidantur: Innatans pinguedo auferatur; addetur tertia ſacchari pars, aut plus, minuſve pro aſſumpturi delitijs aut deſiderio: ſuperijciatur parum croci triti, atque in omphacio modico diluti, Tũ denuo tota mixtura ad ignem ponatur; albuminibus ouorum clarificetur; parum cinnamomi miſceatur; Tandem per manicam Hippocratis ſemel aut bis traijciatur. Sæpè pedes vituli pro poplite aut ſpatula eiuſdem cum gallina aut capone ponuntur, quod minus probo. Efficiunt namque vitulini pedes, vt gelatina citiùs coaguletur, ſed non tàm laudabile alimentum præſtat.

Vires. Vix datur aliquis æger, cui Gelatina non conducat, ſed alijs plus vt macilentis, alijs minus, vt obeſis, & acuta febre laborantibus. Maximè verò confert, his alendis, qui tuſſi premũtur, vel alijs affectibus, qui malè thoracem & ſpirabiles partes exercent.

Gelatina cornu ceruí. Medicata quæque fit Gelatina quædam ex tenellis & adhuc villoſis ceruorum cornibus quæ circa finem veris erumpunt, aut etiam prolixa nonnunquam aſſurgunt. Aſſumitur enim ex his quod tenerius eſt, in fruſtula diuiditur, in aqua calida maceratur, atque debito tẽpore elixatur. Tum percolato iuri ſacchari tertia pars aut paulo plus, vt magis coeat & ſapiat, additur, cũ pauco cinnamomo in ſucco citri diluto. Tandem ex arte coquitur, colatur & ſeruatur. Medicatior eſt præcedente ſed minus alibili. Confert palmo, lypothimiæ, virium languori à cauſa interna intus latente & morbis omnibus malignis.

Alia galatina. Ex cornu quoque cerui vetuſto & iampridem reſiccato, in ſcobem redacto, infuſo, ac diu manerato Gelatinam fieri ars docet, & experientia monſtrat, additis nempe addẽdis vt ſaccharo copioſiore, vel ſi placet exiguo tragacantho, aut ſimili glutinante, quod illius concretionem iuuet, facultates habet præcedenti ſimiles, ſed ignauiores aut minus efficaces.

De

De apozematis. CAPVT IX.

FOELIX quidem Germania, vt obiter dicam, quæ ſimul viros percelebres gignit, & cunctis opibus luxuriat: vt tamen arbos frugifera ſimul cum pomis fragrantibus fungos vel inutlies, vel venenatos aliquando profert. Sic illa fecunda tellus duo naturæ monſtra peperit, hęreſiarcham Lutherum, qui ſacras paginas fœdiſſimis erroribus labefactare tentauit, & pſeudomedicum Paracelſum, qui ſuæ medicinæ diabolum authorem profeſſus eſt, atque characteres & verba, medicinas dęmonum nominauit, vt ſyrupos & apozemata hominum. Sanctiùs hæc, vt & reliqua medicamenta Philoſophus antiquus deorum manus auxiliatrices nuncupauit, vt quæ diuinis ac mirandis viribus prædita corpus humanum, vel morbidum ſanent, vel ſalubre tueantur. Ob eam rationem Heraclitus inter philoſophos non incelebris, ſacrificia ſolebat medicamenta vocare, quoniam pharmaci prępotentis inſtar, animam, vt medicamenta corpus, à ſuis morbis expurgant.

Characteres ſunt medicinæ dæmonum Paracelſo.

Herophilus.

Cælius Rhodig. ca. 2. lib. 12.

Verè autem dixit nebulo, & forſan ſemel, apozemata eſſe hominum medicamenta, quibus ſcilicet peccantium humorum qualitas contemperatur, mille cruciatus ſedantur, mortis ante diem ferociētis impetus eluditur, ſymptomatum acerbitas lenitur, partes ad natiuam bonitatem & vigorem reducuntur. Parantur enim ex omni genere medicamentorum, pręſertim alterantium & roborantium: Quibus interdum ſimplicia quædam purgantia ac benigna, atque exigua quantitate infunduntur: Vocare enim apozema, decoctum quoddam nigricans, valde ingratum, & multa ſenna laxatiuum, cui craſſioris cuiuſdam electarij, vt catholici, vel lenitiui ſeſqui vncia diſſoluta fuerit, abſurdum eſt: nam ἀπόζεμα Græcis, decoctum eſt, à verbo ἀποζέννυμι feruefacio, decoquo, & apozema tantùm pro herbarum tenuiore decocto vſurpatur.

Apozematum effectus.

Eſt vero omnis apozematum materia à plantis, ex quarum aquis fiunt iulepi, decoctis apozemata & ſyrupi: inter quę precipua hæc differentia conſtituitur, vt iulepi tenues ſint, ſyrupi craſſi, apozemata, vtcunque media; omnia melle aut ſaccharo, vel vtroque ſimul dulcorata, & pro varia cuiuſque conſiſtentia, magis aut minùs cocta.

Apozematum materia.

Olim veteres aquam mulſam cui plantarum folia quædam incoxerint, apozematum vice vtebantur, vt multi adhuc hodie iuſculis virentium ſtirpium mixtura alteratis. Æquè enim in brodio pulli per elixationem relinquitur herbarum vis, atque in aqua ſimplici; & minore ſumptu, auidiùſque eiuſmodi alterantia iuſcula ſumuntur, quàm apozemata. Poteſt tamen æger his & illis vti, & à coquo,

Veterum apozemata.

qui nil præter lebetem & veru nouit, iuſcula herbis idoneis, medici concilio, alterata repetere; A pharmacopœo veró apozemata, iuſta ratione, induſtrioſoque artificio parata: non quidem ad alendũ, vt iuſcula, ſed calfaciendum, refrigerandum, humectandum, ſiccandum, aperiendum, aut alio quouis modo immutandum. Propterea radices, aut aliæ plãtarum partes ſæpiùs amaræ, aut alia qualitate inſuaues modò vtiles aliquando ſumuntur, purgantur, & in aqua ſufficienti coquuntur: Atque ex iuſculo colato, ſaccharo aut melle dulcorato, & ſantalis aut cinnamomo, ſi ita videtur, aromatizato, apozema ad plures aut pauciores, pro decocti quantitate doſes, paratur.

Quomodo apozemata diſtet à ſyrupis.

Neque verò æſtate tantùm, dum adhuc ſtirpes virent, ſed etiam hyeme, cum deſunt, aut aridæ tantúm ſuppetunt, apozemata conficiuntur, licet per id temporis, ſyruporum ſit frequentior vſus, qui ab apozematis non differunt, niſi coctione, quę in ſyrupis longior eſt ad maiorem craſſitiem & cuſtodiam, in apozematis, breuior: itaut ſyrupus vicem apozematis gerat hyeme, apozema ſyrupi, æſtate: videturque eadem res, nomina diuerſa: Sed in ſyrupis maior quantitas ſacchari requiritur, vt huius & decoctionis æquale pondus: in apozematis varium, vt tertia aut quarta tantúm pars ſacchari, vel mellis ad decoctum. Sat enim eſt ſingulis huius libris, quadrans, hoc eſt vncias tres ſacchari, vel ſyrupi, vel ad ſummum trieſ, ſeu vncias quatuor permiſcere: Cum tamen liquoris ſapor valde eſt ingratus, ſacchari pondus ſolet augeri, & cum ouorum albuminibus apozema paratum deſpumari, & à ſordibus expurgari.

Porrò apozemata variè fieri ſolent, ad varias intentiones, vt ad liberandas obſtructiones, hoc modo.

Apozema aperitiuum.

℞. rad. aſparag. ruſci, graminis, cichor. glycyrrhizę, paſſul. mundatar. an. ℥ ß adianti, polytric, agrimonij, pimpinellæ, ſummitatũ lupuli, arthemiſiæ an. m. ß. ſummitatum hyſſopi p. ij. florum trium cord. an. p. j. fi. decoct. in lib. ijß. aquæ ad medias. in colatura diſſolue ſyrupi capilli veneris, aut ſacchari ℥iiij. fi. apozema clarum, pro quatuor doſibus.

Ad bilis feruorem contemperandum aliud ſic parabitur.

℞. radic. cichor. oxalidis, lapati acuti an. ℥ ß. glycyrrhizæ, paſſul. corinthiac. an. ʒiij. endiuiæ, ſcariol. taraxaci, oxyrriphylli, fumariæ, lactucæ, portulacæ an. m. j. florum roſ. alb. recentium m. ſ. vel florum trium cordial. an p. j fi. decoct. in ſufficienti quantitate aquæ. In colatura diſſol. ſyrupi de ſucco acetoſæ, aut limonum, vel ſacchari roſati ℥iiij. fi. apozema clarum aromatizatum ſantali citrinj ʒ ß. pro quatuor doſibus.

De Gargariſmatis. CAP. X.

cap.23. lib.5. AD oris, gingiuarum, palati, pharyngiſque vitia gargariſmata inſtituuntur, quæ vim habent, inquit Celſus, vel leuandi vel reprimendi, vel euocandi. Leuant lac, & cremor hordei: Reprimit aqua, in qua vel lenticula vel roſa, vel rubus, vel cotoneum malũ, vel palmulæ decoctæ ſint. Euocant ſynapi, piper & acria ſimilia; Quibus tamen gargarizationes non fiunt, niſi dulcibus quibuſdam admixtis, Actuario iudice, ne guſtum plurimùm offendant. *cap.6. lib.3. method-med.*

Nam cùm liquor hauſtus ad gurgulionem vſque reuocetur, totum oris concauum eluit, & mordaciùs, dum acrior eſt, organa guſtatoria ferit. Proinde acria, quibus gargarizatus fiunt, hydromelite miſceri ſolent, vel aqua ſimplici, cui ſyrupus vel de ſtœchade, vel de roſis ſiccis, aut alius, qui propoſitæ rei conueniat, ea quantitate diſſoluitur, vt acria, vel amara, multum de ſua qualitate ingrata deponant: vt cùm è cerebro & faucibus eſt elicienda pituita, gargariſma ſic ritè parabitur.

℞. Radicis pyrethri ʒij. rad. cyperi, turpeti, an. ʒiij. enul. campan. ℥ß. ſummitatum origani, hyſſopi, ſaluiæ an. m. j. fi. decoct. in lib. j, ß. ad conſumptionem tertiæ partis. In colat. dilue oxymelit. ℥iij. fi. gargariſma. vel ſic. *Gargariſma ad educendam è crebro pituitam.*

℞. Glycyrrhizæ, ſem. carthami an. ℥ß. baccarum lauri, ſtaphyſagrię an, ʒiij. ſynapi, macropiper. an. ʒij. galang. ʒj. ſtœchad. betonic. an. m. ſ. fi. decoctio in hydromelite. Colatura ſit pro gargarizatu.

Ad roborandum & detergendum collutiones oris multæ fieri ſolent, vt quæ ſequuntur.

℞. Foliorum pruni ſummitatum rubi, plantaginis, piloſellæ, roſarum an. m. j. balauſtiorum, ſummitatum myrthi. an. m. ß. hordei, berberis an. ℥ß. fi. decoctio in lib. ij. aquæ ad medias: Colaturæ adde ſyrupi roſar. ſiccar. & ſapæ an. ℥ij. fi. gargariſma. *Gargariſma roborans & detergens.*

Ad vlcera pharyngis venerea, & reliquarum oris partium, hæc confert gargarizatio.

℞. Scobis ligni ſancti ℥j. ſarſeparillæ, ſaſſafras an. ℥ß. lentiſci ʒiij fi. decoctio in lib. II. aquæ ad tertiæ partis abſumptionem, addẽdo ſub finem glycyrrhizæ ʒvi. roſar m. ß. florum ſaluiæ & anthos. an. p. j. Colatura detur ad oris collutionem ſæpiſſimè iterandam.

Vtendum gargariſmatis quouis tempore, pręcipuè que matutino, & ſubinde inter paſtus; atque his quidem recenter paratis: diutiùs enim ſeruatæ corrumperentur, & ore excepta, eius concauo partes contentas læderent, non ſanarent.

De Emulſionibus. CAP. XI.

VT morbus vnus multis ac diuerſis forma medicamentis aliquando curatur, ſic vnicum medicamentum morbos ſæpè diuerſos curat, vt Emulſio, iunioribus dicta, quæ ad vſus multos inſtitui poteſt: Plurimum enim confert ad pectoris, pulmonumque vitia lenienda, ſomnum conciliandum, immoderatum calorem refrigerandum, acrimoniam vrinæ contemperandam, & renum ardorem extinguendum. Proindè videntur illi falli qui gonorrhœæ virulentæ curationi emulſiones tantùm inſeruire putant; In multis namque apozematum vicem gerunt & hordeatorum, cùm ex contuſis ſeminibus fiant, quæ vim habent refrigerandi, leniendi, vrinam mouendi, interdumque ſomnum conciliandi; quibus inter conterendum, vel ptiſſana ſuperfunditur, vel decoctio ſimplicium, quæ viribus polleant, inſtitutioni propoſitæ conferentibus; vt cúm ad faucium aſpredinem contunduntur amygdalæ mundatæ, & ſtrobili cum decocto iuiubarum & paſſularum; ad viſcerum æſtus ſemina frigida, cum decocto lactucarum & florum nenupharis; ad vrinæ acrimoniam, eadem cùm decoctione radicum vel ſeminis altheæ, glycyrrhizæ & ficuum.

Emulſionum vſus multus.

Pro quantitate ſeminum contuſorum decocti quantitas augetur vel minuitur, nec emulſio craſſior ſit, aut liquidior, & velut media inter apozema & ſyrupum, cuiuſmodi ſunt amygdalata dilutiora, quæ colore & ſapore, non multùm ab emulſionibus differunt: ferè tamen ſunt ſpiſſiora, vt hordeata amygdalatis, & ſyrupi hordeatis, eclegmata ſyrupis, electuaria eclegmatis.

His verò formulis emulſiones optimè deſcribuntur, vt ad pectoris & pulmonis vitia.

℞. Amygdalar. dulc. mundatar. ℥j pinearum non rancidarum ℥ß. ſeminum citrull. cucurbit. melonum, bombacis an. ʒiij. piſtentur in mortario lapideo cum lib. j. decoctionis iuiubar. & paſſular. ſenſim affuſa, & ſacchari ℥iij. fi. emulſio ad quatuor doſes.

Ad renum ardorem extinguendum & acrimoniam vrinæ demulcendam, ex vſu erit aptiſſimo, ſic emulſio parata.

Emulſio ad renum ardorem.

℞. Sem. quatuor frigid. maior. an. ℥ß. ſem. lactucæ & papauer. alb. an. ʒij. piſtentur in mortario marmoreo cum libra vna aquæ ſimplicis, vel ptiſſanæ, adde ſyrupi de nymphæa ℥iij, fi. emulſio ad tres doſes.

Ad gonorrhœam virulentam, præmiſſis vniuerſalibus remedijs, hęc conuenienter imperabitur emulſio.

℞. Lentis paluſtris, ſem. lactucæ an. ʒij. ſem. portulac. & plãtag. an

℥j. ſem. quatuor frigid. maior. an. ℥ ß. piſtentur in mortario lapideo cum lib. j. ß. aquę coctæ; adde ſacchari roſati ℥iiij. fi. emulſio pro quinque aut ſex doſibus, ſumendis, horis duabus ante paſtus.

De amygdalatis CAPVT XII.

AMYGDALÆ vel amaræ ſunt & prorſus medicamẽtoſæ, vel dulces, quæ partim alimentoſæ ſunt, partim etiam medicamentoſæ. Ex his potus quidam paratur inſtar lactis albidus, qui febrientibus & thoracis affectibus laceſſitis ſolet exhiberi. Licet enim amygdalæ moderatè calidæ ſint ex Paulo Ægin. & Oribaſio, vel potiùs temperatę, tritæ tamen & aqua dilutæ feruorem contemperant, & vi quadam incidendi & attenuandi viſcera, thoracemque expurgant. Ex earum autem cremore ſorbitiuncula paratur, quæ ſimul & nutrit & aſperam arteriam lenit, & humores in thorace contentos proiectu faciles reddit. Sic verò paratur,

Lib. 7. de remed. Cap. 2. lib. 2. Synopſeos.

℞. amygdalarum mundatarum ℥ii. terantur in mortario cum aquæ elixatæ paulatim affuſæ lib. ß. adde ſacchari ʒ vi. miſce, & coque parum. Detur.

Amygdalatum quomodo parandum.

Nonnulli grana duo aut paulò plus ſalis commiſcent, alij reſpuunt. Datur quauis hora, maximè his, qui iuſcula, & alia edulia auerſantur, ſed ſæpius datur hora Somni tuncque parùm ſeminis papaueris albi, aut lactucarum adijci ſolet, maximè cùm ægroto præſcribitur, qui vigiliis aſſiduis malè exercetur. Nonnulli terũt amygdalas cum aqua tepida, & addito pauco ſaccharo potionem parant ignis vim non expertam, talemque porrigunt. Pręſtat cum aqua parum feruefacta terere, & rurſus parum elixare iuxta modum deſcriptum & conſuetum. Solet augeri vel minui ſacchari quantitas pro affectus conditione. Nam vt dulcia bechica ſunt, & vitiis pulmonum & thoracis conuenientiſſima: ſic amygdalatum multo ſaccharo dulcoratum ipſis ſunt conuenientiora; febrientibus magis conuenit, ſi ſacchari receperit minus.

Actu. cap. 7. de ſpirit. animal. nut.

Lutetiæ familiaris eſt iſte dulciarius potus, quem & ipſæ mulierculæ quotidie parant, nec formula communi medici præſcribunt, ſed pharmacopœorum relinquentes arbitrio ſolùm imperant, vt paretur amygdalatum. Quibus magis arridet craſſius, ſiue ad alimoniam, ſiue ad gratiam, maior amygdalarum & ſacchari quantitas adiicienda: quibus liquidius, horum minus, aquæ verò multum commiſcetur,

Amygdalata Lutetiæ vſitatiſſima

Dæ ptiſſana antiquorum, ſeu hordeato.

CAP. XIII.

PTISSANA vulgaris & officinarum potus eſt, ex glycyrrhiza, aqua, & pauco hordeo, & ſæpè ſine ipſo confectus: Antiquorum vero ptiſſina cibus eſt, ex hordeo ſelecto, & pinſendo exteriore cortice purgato, & aqua confectus: Hinc ptiſſanæ nomen ἀπὸ τοῦ πτίσσειν, hoc eſt, pinſere, & decorticare ſumptum. Debet verò ſumi, Galeni conſilio, hordeum carnoſum, nullius adſcititiæ qualitatis particeps, non nimis recens, nec nimis vetuſtum nec corrugatum: Ita ſelectum in aqua maceratur: dein in mortario tunditur, vt exterior cortex & quodque glumoſum excutiatur: Tum manibus confricatur, abluitur, à furfure purgatur: Poſteà ſiccatur & ſeruatur. Cùm autem vſus poſtulat, eius portio cum aquæ optimę & probatiſſimæ partibus duodecim igni lento diutiſſimè coquitur, vt quàm ampliſſimè intumeſcat, flatum omnem deponat, & in ſuccum læuem, continuum, æqualem & lubricum abeat. Sic ſuam veteres ptiſſanam primùm coquebant, & ægrotis exhibebant: Eorum tamen nonnulli ſapam, aut mel, aut amylum, ve cuminum, Alij parum olei, aceti & ſalis permiſcebant. Nos verò forſan delicatiores nihil iſtorum addimus, ſed tantùm ſaccharum, & aliquot interdum amygdalas. Atque vt antiquam mixturam non retinemus, ſic neque nomen, & hordeatum non impropriè vocamus, quod Hippocrates & Galenus ptiſſanam propriè vocant, quæ ſic Lutetiæ parari conſueuit.

cap. 2. lib. de ptiſſana

Hordeati præparatio.

Antiquorũ ptiſſana.

Hordeatum optimum.

℞. hordei electi, à corticibus purgati, ℥ii. coquantur lento igne in aqua limpidiſſima, quæ vbi parum efferbuerit, proijciatur & affundatur alia. Tum coquantur denuò per quatuor horas, aut quinque, igni blando; dein colo tranſmittantur: Colaturæ adde ſacchari ʒvi. aut ℥i. poſtea rurſus parùm coque: Sic enim hordeatum habebis craſſius & magis nutritorum. In Italia non ſolet recoqui poſt colaturam, tuncque liquidius eſt, & auidius à multis ſumitur ægrotis, ſed minùs nutrit, propterea non tantùm ſemel in die circa horam ſomni datur, ſed bis, & ſæpè ter, zulapiorum ritu.

Hordei qualitas.

Cùm autem hordeum frigidum ſit ex Galeno, nam quocunque modo paraueris, nunquam calefacit, ptiſſana ex his duobus parata more Hippocratis, febricitantibus optimum eſt & medicamentum & alimentum: Nutrit enim & medetur, & nutriendo vicem præſtat potus & cibi, ac ſimiliter operatur, vt alicæ vel orizæ ſuccus, vt narrat Galenus paſſim; multus namque eſt in recenſendis laudibus ptiſſanæ præſertim hordeaceæ, quæ citò & benè nutrit (nam aliarum rerum dantur ptiſſanæ, quæ minùs, vt conſtat ex com. 4. l. 1. apho-

Cō. ad part. 30 lib. 1. de victu acut. ca. 16. l. 1. de alim. lib. 1. de alim. l. 1. de vict. acut. ca. 237. ii. de ſimp med.

riſ.) quæque bonus eſt cibus, & optimum ſanguinem gignit, & omni noxa vacat, & competit naturis bilioſis, & acutis morbis, & alijs multis remiſſioribus, & à pituita natis. Detergit namque non ſordem corporis ſolum ſed humorem quoque in ventre pituitoſum expurgat. De ipſius dotibus plura ſcribit Gal. lib. de ptiſſana. li. de cibis boni & mali ſucci. Comment. in lib. Hip. de victu acut. & alijs multis locis.

Recentiores ergo ex antiquorum ptiſſana eſculenta, ceu alimentaria, potulentam & ſitis ſedatiuam fecerunt; quàm denuò vendaces quidam pharmacopœoli nimis nummis inhiantes, pauca Senna laxatiuam efficiunt, eamque pro ſaccato raro & pretioſo, his qui volunt decipi, magno vendunt.

Quinam ptiſanam laxatiuam venditant.

Aſſumunt verò foliorum oriental. mundat. ℥ii. Infundunt per diem integrum in lib. iiij, cum pauciſſimo coryandro, aut fœniculo dulci: dein parum calefaciunt, & per manicam aut linteum bis aut ter traijciunt.

Ptiſana laxatiua quid.

Quidam parum radicis cichorij coquunt in aqua ante ſennæ macerationem; nonnulli cùm ſenna ſantalum citrinũ, aut cinnamomum exigua quantitate adijciunt. Si quæ ſanè ſit ars, maximè pharmacaria ea eſt, quæ facilè aſtu & mangonio fallere poteſt. Alchymia verò falſa imponendo, fallendo, furando nulli cedit.

De Boucheto vulgari. CAPVT XIV.

NON ſemper ægrotis omnibus, vt nec ſanis, idem potus ſuauis; nam abſtemios & hydropotas multos vidi, qui tàm à vino abhorrerent, vt ne ipſius odorem libenter ſe paſſuros affirmarent; alios contrà ita merobibas & Baccho deditos, vt eum præ cæteris dijs colerent. Quamque gentem adhuc quotidie videmus ſuo ac peculiari delectari potu, necnon cibo, vt Anglos cereuiſa & zitho. Normanos pomacio, apud quos tam generoſum hoc potionis genus paratur & bibitur, vt bonitate vinum optimum æquet, ſalubritate ſuperet. Fatentur qui guſtarunt, & experti ſunt. Sanitatem enim non tantùm incolumem tuetur, ſed affectus melancholicos atque alios quàm multos oppugnando ſegniùs ad ſeniũ ducit & æuum producit, vix enim vllo in loco homines vlli ita longæui, atque vbi frequens pomacij potus.

Anglorum potus.

Pomacij facultates.

De ſanitate verò potiùs reſarcienda, quàm tuenda hic agens, aio ægrotantes in potulẽtis multùm inter ſe diſcrepare: Alij nãque petunt aquam tãtum ſimplicem, ac crudam, ſeu fontanam, aut ciſterninam, vel fluuiatilem pro vario ſingulorum appetitu: Alij coctam malunt: nonnulli ptiſſanam, bibuli vinum, quidam hydromel, alii potum diuinum, vt vocat Aëtius, id eſt, aquam ſimplicem, ceu

Potus diuinus quid.

crudam, ceu elixam in qua taleolæ ſeu rotulæ quædam citri non decorticati maduerint.

Bouchetũ quibus fiat. Permulti quæque hydroſaccharum, bouchetum vulgò dictum expoſtulant; quod fit ex aqua & 8. aut 10. parte ſacchari, cum modico cinnamomi. Alij plus, alij minùs vtriuſque & ſacchari & cinnamomi commiſcent pro ſingulorum palato.

Hydroſaccharum quomodo fit. Vt meliùs fiat, aqua debet priùs aliquod tempus elixari, dein ſaccharum adiici & parum coqui, poſtea cinnamomum & mox ab igne auferri, Tum per manicam hippocratis traiici. Sic enim bouchetum fit pergratum febricitantibus ſaluberrimum.

Aliud potionis genus magis compoſitum & ingratum ſic nunc audio vocari, quo ad recuperandam ſanitatem vtuntur Indica lue detenti, à quibus ſecunda decoctio nuncupatur; fitque ex guaiaci, ſarſaparillæ, & ſimilium ſudorificorum antè ſemel infuſorum magmate, cui aqua copioſior ſuperaddita eſt denuo cocta & ſaccharo, vel paſſulis aut glycyrrhizâ dulcorata, qua ſeſe intus abluere ſolent miſelli quos venus momordit. (Secũda decoctio.)

Bouchetũ ruſticorũ. In maritimis quibuſdam locis, in quibus mel copioſum habetur, ex fauorum lotura, ſapore mellis ſaturata, vt decet cocta & colata, in quam fermenti parum iniectum eſt, pergratum fit quoddam hydromel, quod ruſtici bouchetum nominant.

De lohoch, ſeu Eclegmatis in rem præſentem imperandis.

CAPVT XV.

DE Eclegmatis in genere egimus fuſiſſimè, nunc de his quæ ex tempore parata ſolent ægrotis exhiberi, nec diu ſine alteratione queunt aſſeruari: Altero ſiquidem aut tertio die tanta fermentatione exurgũt, vt vix in pyxidibus poſſint arcere, niſi rudicula, aut bacillo glycyrrhizæ, vt mos eſt, ſubinde agitentur: Sic enim ſaccharum liquori accuratiùs permiſcetur, & mixtura faciliùs ſubſidit, ac ſecuriùs cohibetur. Præſcribuntur autem lohoch ad varios effectus, pro varia medicamentorum, quibus conſtant (Eclegmatum vſus.) materia & qualitate, quæ cùm dulcis eſt ac palato gratioſa, aſperam arteriam lenit, humores concoquit, ſputum mouet, educit: ſi dulcoacida, pituitam lentam & craſſam incidit, attenuat, præparat; ſi dulcoamara, deterget, coquit, expurgat. Quia tamen amaror propter inſuauitatem valdè guſtui diſplicet, amara vix niſi parua quantitate veniunt in eclegmatum confecturam. Solis enim dulcibus ferè componuntur, vt ſucco glycyrrhizæ, iuiubis, pineis, ſaccharo roſato, aut cando, penidiis, electario diaireos, aut diatragacantho, aut confectionibus aliis ſimilibus, pulueratis, & melle aut ſyrupo

po idoneo, & interdum vtroque ſimul exceptis & ſubactis.

Ad craſſos humores incidendos & attenuandos conferet lohoch hac arte paratum.

℞. electarij diayreos ſimplicis ℥i. ſacchari candi ℥ ß. aniſi conditi ʒij. ſyrupi de hyſopo & oxymelitis ſimplicis an. ℥j. ß. fiat lohoch, cuius frequens ſit vſus manè ieiuno ſtomacho, & inter paſtus.

Lohoch incidens.

Ad humorum coctionem & expectorationem, aptiſſimus erit eclegmatis ſequentis iteratus ſæpè vſus.

℞. diatragacanthi frigid. ʒ vj. diayris Salomonis, Alphenici an. ℥ ß. cum ſyrup. de glycyrrhiza aut capill. vener. q. ſuff. fiat lohoch.

Lohoch concoquens.

Ad compeſcendum catharri in pulmones irruentis impetum, ſic præſcribatur eclegma.

℞. penidiarum, diatragacanthi frigid. an. ℥ ß. ſacchari roſati ʒ vj. terræ lemnię ʒ ij. cum ſyrupo de papauere albo vel iulepo roſato, fiat linctus.

Lohoch catharrum ſiſtens.

Item ad fluxiones erodentes, & vitia pulmonum ſananda, vel ſaltem ad meliorem ſtatum reducenda.

℞. manus Chriſti perlatę ℥j. terræ ſigillatę, pulu. diatragacanthi an. ʒj. coralli rub. ʒ ß. lapidis hęmathit. ℈ j. cum ſyrupo reſumptiuo fi. lohoch.

De Apophlegmatiſmis. CAP. XVI.

MVLTIPLICI remediorum genere caput humore excrementitio, maximéque pituitoſo grauatum depletur, ſed nullum hoc pręſtare ſine reliquarum partium moleſtia cernitur. Potiones enim phlegmagogæ, vel catapotia dum è cerebro pituitam eliciunt, importunè ventriculum & aſſociata membra lancinant, aluumque turbando dolores ſępè mouent acerbos, nec rarò cordis morſus & lipothymiam excitant. Apophlegmatiſmi verò ſapore non ita ingrato, leniter totum oris concauum ferientes, per emiſſaria palati, copioſam pituitam è cerebro attrahunt, quæ ſenſim poſtea frequenti ſputatione facilè excluditur. Sunt autem omnia ſimplicia quibus parantur apophlegmatiſmi calidæ & ſępè acris facultatis per quam non ſolùm humorem frigidum attenuant, incidunt, attrahuntque, ſed etiam facultatem expultricem ad opus ſuũ ſtimulant.

Apophlegmatiſmorum vtilitas.

Per palatum hæc pituitam facilę proliciunt maſticata aut gargarizata maſtiche, ſaluia, ſtaphiſagria, thymus, pulegium, carthamus, piper, ſynapi, pyrethrum, zinziber, acorus, radix ireos & cyperi: ex quibus nonnulla, vel in partes minutas conciſa maſticantur atque dentibus atteruntur, vel puluerata liquore idoneo excipiuntur, & in

Materia apophlegmaticorum.

globulos ſeu trochiſcos confinguntur, vel tenui linteo obuoluta in nodulos efformantur, vel elixantur,& colata decoctio in ore, inſtar gargariſmatis continetur.

Vſitatior forma ſolida eſt, vt diutiùs in ore detineatur, & ſubinde maſticetur, vnde apophlegmatiſmus pro maſticatorio, & contrà maſticatorium pro apophlegmatiſmo vſurpatur. Caput autem inter maſticandum inclinandum eſt, & labra diducenda, vt atractus & congeſtus humor liberiùs ac citiùs effluat.

Multæ huiuſce remedii formulæ parari poſſunt, quas hîc recenſere lectori forſan eſſet moleſtum, cùm vna aut altera tantùm illius animum explere valeat, vt.

℞. ſtaphyſagriæ ʒ iij. maſtiches ʒ ij. cubebar. ʒ j. pyrethri ʒ ß. fiat omnium puluis qui excipiatur ſucco vel ſyrupo roſar. pallidar. fiat paſtilli manſiles, vel ſic:

℞. radi. ireos ʒ ij. piperis longi, ſynapi, pyrethri, agarici an. ʒj. ſtaphyſagriæ ʒ ij ß. terantur omnia, excipiantur melle, & fingantur globuli, linteo raro inuoluendi, qui vſus tempore in ore contineantur.

De bolo purgatorio. CAPVT. XVII.

QVI vomituriunt,& dilutas purgationes aſpernantur, nec catapotia propter inſuauitatem, aut cœli ſqualores admittunt, medicamento egent, inter potum & pilulas, conſiſtentia medio, quod bolum, (Bolus quid.) iampridem vſitatus mos nominare conſueuit. Sic enim dicitur, quod fruſtatim, ſeu per morſellos, vt loquuntur barbari, ſumatur, itaut bolus ſit medicamenti cuiuſdam purgantis, opiatæ conſiſtentiæ fruſtulum, ingeſtioni aptum, cuius craſſitudo ea ſit, quæ integra deuorari facilè poſſit. Eam nonnulli latinorum bucceam vocant.

Paratur ex omni purgantium genere, his ſolùm exceptis, quæ vel propter inſuauitatem faſtidium mouent, horroremque excitant, vel malignitatem caſtigari, nec in propria ſubſtantia dari debent.

Nonnunquam ad efferam purgantium vim corrigendam, vel gratiam odoris, ſaporiſve conciliandam, vel partium quarumdam robur augendum, alterantia, & aromatica permiſcentur, ſed parua quantitate, ne boli moles nimis intumeſcat, quod ægroti plurimum (Delicatuli purgantia auerſantur.) auerſantur: Multi enim ad primum medicamẽti cuiuſque ſolidi fruſtulum rigent, ad ſecundum ſtomachantur, ad tertium deſipiunt.

Modus conficiendi bolum ſimpliciſſimus eſt, vt qui ex caſſia ferè ſola, & ſæpè paretur. Eſt enim velut baſis reliquorum medicamentorum in bolis, vt aloë in pilulis. Per æſtus cœli feruidiores, eiuſmodi bolus, vt frequens, ſic aptus & ſalutaris eſſe ſolet.

℞. pulpæ caſſiæ oriental. è canna pingui recens extractæ ℥j. ß.

pulueris ſantali citrini ℈ j. miſce. fiat bol. cum ſaccharo, vel ſyrupo violato, ex cochleari, paulò ante iuſculum ſumendus. vel ſic. Bolus eccoproticus & refrigerans.

℞. medullæ caſſiæ optimæ recenter mundatæ ʒ vi. pulpæ tamarindorum pinguium ℥ ß. electarii lenitiui ʒ ii. fiat bolus. Sumatur cum ſyrupo capilli veneris.

Sæpè ſolet caſſię rhabarbarum, aut aliquid ex diagrediatis adiungi, vt ad bilis eductionem, hoc modo.

℞. Medullę caſſiæ orientalis recens mundatæ ℥ i. Diapruni ſolutiui ʒ ii. puluer. glycyrrhizę ℈ i. fiat bolus cum ſaccharo, vel ſyrupo cichorii ſumendus.

Quia verò caſſia flatus excitando ſæpè dolores in aluo parit, quorum moleſtia leues animi defectus delicatulis interdum contingũt, eius quantitas vel minor eſſe debet, vel ad eorum vaporem quæ flatus diſcutiunt extrahi, vel ex his nonnihil permiſceri, vt,

℞. Pulpæ caſſiæ fiſtulæ ad vaporem decoctionis aniſi extractæ ʒ. vi. electarij de ſucco roſar. ʒ ij. rhabarbari optimi ʒ ß. cum ſaccharo fi. bolus.

Si defuerit caſſia, nec deerit tamen boli conficiendi modus & vſus cum ex pulpa prunorum, tamarindorum, paſſularum, & electuarijs multis facilè queat parari. Ex his enim & aliis pluribus medicamentis purgantibus, tam ſimplicibus, quàm compoſitis fiunt opiatæ laxatiuę quæ forma boli ieiuno ventre ſumuntur. Boli nõ ſẽper ę caſſiam habẽt probaſi.

De Opiatis. CAPVT. XVIII.

c. 13. l. 3.

QVID de Opiatis in genere ſentiendum, abundè ſuprà diſſeruimus, nec bis de re eadem idem dicere, cùm non videatur æquum, particulares quarũdem Opiatarum formulas, tántùm hic paucis deſcribam, quarũ paradigmate, quaſuis alias cõficere non erit arduũ.

Non ſolùm autem Opiatæ ad conciliandum ſomnum imperantur (ab opio enim appellationem habent ſuam) ſed ad purgandum, roborandum, & alio modo quouis immutandum, vt electaria liquida in quorum cenſu iure numerantur, cùm eamdem conſiſtentiam habeant, & compoſitionis rationem.

Fiunt enim ex pulueribus ſyrupo aut melle, & aliquando ſapa exceptis, & accuratè piſtillo ſimul ſubactis, quibus conſeruæ quædam, aut aliæ confecturæ cordiales aut cephalicæ permiſceri ſolent, vt ad roborandum cor, & facultatis vitalis integritatem tutiùs conſeruandam & exhilarandam. Pro ditioribus Opiata rectè parabitur in hunc modum. Materia opiatarum.

℞. Conſeruæ florum bugloſſ. & borraginis an. ʒ iij. conſeruæ flor. calendulæ, corticis citri conditi an. ʒ i. ß. confectionis Alkermes & de hyacintho an. ʒ i. puluer. electarii de gemmis, Opiata multum cordialis.

de gemmis, diamargarit. frigid. & lætitiæ Galeni an ℈j. lapidis bezahardici & cornu monocerotis an. ℈ ſ. cum ℥ij. ſyrupi de conſeruatione myrobalanorum, vel limonum. fiat Opiata.

Qui minùs valent opibus, hanc ſibi parandam curabunt.

♃. Conſeruæ roſarum ℥j. conſeruæ rad. enulæ campanæ. ʒß. boli orientalis in aqua vlmariæ vt cardui lotæ ʒß. cum ſyrupo acetoſo, fiat opiata.

Opiata cephalica. Roborando cerebro, & ſopitis facultatibus animalibus recreandis formula ſequens valde conferet.

℞. Conſeruæ bethonicę ʒ vj. conſerue roſarum ℥ß. confectionis Alkermes ℈iiij. pulueris electarii dianthos ℈ij. ſpecierum electarii diamargarit. frigid. dianiſi, diamoſchi an ℈j. cum ſyrup. de ſtœchade q. ſuff. fiat opiata.

Languenti ventriculo ob frigiditatem, vel humiditatem, & coctricis facultatibus imbecillitatem, proſpero ſucceſſu imperabitur opiata hoc modo concinnata.

Opiata ſtomachica. ♃ Conſeruæ veteris roſarum ℥ ß. conſeruæ anthos ʒij, nucis moſchatę conditę ʒj. pulueris aromatici roſati ℈ij. puluer. diacinnamomi ℈j. diambræ ℈ß. ſyrupi de menta, vel iulepi roſati quantum ſufficit. fi. opiata, cuius ʒj, detur manè ieiuno ſtomacho, & in fine ſingulorum paſtuum.

De conditis. CAPVT XIX.

Materia conditorũ. AD earum partium quæ principatum in naturæ œchonomia tenent, mixtura quædam inuenta eſt, opiatis ſuauior, quam recentiores conditum vocarunt. Paratur ex conſeruis, pulueribus cardiacis & ſaccharo, quantitate multùm inter ſe diſpari mixtis. Granulatum enim vt fiat, plus additur conſeruæ, quàm in opiatis, minus pulueris & ſacchari plurimùm, ſoletque conſpergi foliis auri conditura, tum ad oculorum gratiam, tum ad virium præſtantiam. Conficitur namque ex omni genere cardiacorum, modo guſtui non ingratorum. Cùm enim eius vſus frequens eſſe debeat, quibus imperatur, vt macilentis, languidis, & his qui ex longo morbo conualeſcere incipiunt, nullius, ſi fieri poſſit, aut pauculæ inſuauitatis particeps eſſe debet.

Si verò ad iacturam virium omnium reſarciendam, conditum rectè parabitur.

℞. Corticis citri conditi ʒii. conſeruæ bugloſ. & roſar. an. ℥ ß. ſpecierum electarii de gemmis, diambræ, & diamargaritionis frigidi an ℈i. oſſis de corde cerui ℈ß. ſcobis vnicornis lapidis bezohardici. ã. gr. vj. folia auri n. vj ſacchari roſati triplum, aut quod ſufficit. fiat conditum granulatum.

Conditum cordiale.

Quibus præ imbecillitate ſubinde nauſeat ventriculus, vel eſculenta, potulentave, ſtatim vt aſſumpta fuerunt eructat in inteſtina, fœliciter exhibebitur conditũ, ſi iuxta formulam hanc conficiatur

℞. conſeruæ veteris roſar. ℥ vj. conſeruæ ſymphiti maioris ℥ ij. pulueris diarrhod. abb. ℈ ii. ſcobis eboris, coralli rubri an. ℈ i. cum ſacchari roſati triplo pondere, aut q. ſuff. fiat conditum, de quo manè ieiuno ventre, atque ante & poſt ſingulos paſtus ℥ i. ſumatur.

De paſta regia. CAP. XX.

PASTA regalis & opiatæ non parum habent affinitatis, ex hiſdem enim ferè conſtant ambo, eaque ſola, Rondeletio teſte, diſtinctio intercedit, quod regalis paſta ſit opiata ſiccior, & electario humidior, imò vtroque ſolidior: Conſiſtentia enim electarii & opiatæ tam parum diſſimilis eſt, vt eadem eſſe putetur. Vt vt ſit, paſta regia, non quidem maſſapanis eſt, vt putat Gorræus, ſed confectio quædam ſic à recentioribus dicta, quæ alio nomine, electarium regium à Meſue nuncupatur. Propter enim vires quibus polet regias, i. eximias ad expectorationem & alios pectoris affectus, id nominis ſibi vendicauit.

Conſtat verò conſeruis, pulpis, ſyrupis, puluerib uſque tanta induſtria præparatis & ſimul ſubactis, vt ex mixtura quædam exurgat tractabilis maſta, inſtar paſtæ, à qua nomen, & ex qua boli, aut paruuli panes dulciarii, cuiuſvis figuræ concinnantur, qui ſenſim exſiccantur, ne vſus tempore digitos contrectantium lentore quodam commaculent. Sic autem eiuſmodi paſtæ conficiuntur. Electarium regium.

℞. amygdalar. dulc. piſtacior. mundatorum, ſtrobilorum per diem in aqua roſarum maceratorum an. ℥ ß. pulpæ iuiubar. dactylor. paſſular. damaſcenar. an. ʒ iii. gummi tragacanthæ ʒ i. amyli ℥ ß. ſacchari roſat. quod ſufficit. fiat paſta. Panes dulciarij.

Ad ſputum mouendum Rondeletius paſtam imperat deſcriptam hoc modo.

℞. conſeruæ capillor. vener. & bugloſſ. an. ℥ ß. puluer. diatragacanti frigid. diayreos ſimplic. an. ʒ ii. penidiarum ſacchar. cand. an. ℥ ii. ſyrupi de glycyrrhiza parum, vel quantum ſat eſt, fiat paſta: Cuius conſiſtentiam ſi paulo maior ſyrupi quantitas liquidiorem effecerit, ex paſta opiatam efficiet. Paſta regia ad ſputum mouendũ.

De mazapane. CAPVT XXI.

MAZAPANIS vel marci panis confectio eſt à recẽtioribus ſic nominata, quæ pro bellariis frequentius habetur. Eſui enim gratiſſima eſt, plurimumque nutrit, vnde macilentis imperatur, & his qui pulmonum pectoriſque præter naturam affectibus diuexantur.

Ad eius confectionem bechica ac dulcia multa accedunt, vt ſaccharum, piſtacia, ſtrobili, & alij fructus ſuaues, ex quibus tuſis, & cum aqua vel ſimplici, vel roſacea accuratè ſubactis fit maſſa, de qua placentulæ, vel morſelli, vt loquitur Rondeletius, concinnãtur, & in furno leniter concoquuntur, donec colorem ex rufo flaueſcentem & duritiem mediocrem acquirant.

Marci-panis quibus conſtet.

Vulgaris huius confecturæ modus apud dulciarios piſtores ſimpliciſſimus eſt, vt qui ex amygdalis, roſacea & ſaccharo tantum præparent.

Aromatarij verò præter hæc adijciunt nonnunquam medicorum conſilio, quæ partem quamdam reſpiciant, humorem noxium contemperent, & ſimul alendo & medendo ſanitatem tueantur, vel reſarciant.

Marciopanis optimus.

Eſt autem vſitatiſſima ſuauiſſimaque maſſæ panis hæc confectio.

R. amygdalar. dulc. decorticatar. ℥ iij. piſtaciorum mundat. ℥ j. piſtentur in mortario lapideo cum pauca aqua roſar. adde ſacchari albiſſ. lib. ß. fiat paſta, de qua formentur cylindri, vel placentulæ, quæ in clybano leuiter coquantur.

Eſt & hic conficiendi marcipanis modus vſitatus, & ad flatus diſcutiendos accommodatus.

R. piſtaciorum ℥ j. amygdalar. dulc. à cortice purgatarum ℥ ij. aniſi ʒ j. cinnamomi ℈ j. terantur fructus in aqua roſata; adde ſacchari ℥ iiij. fiat paſta, quæ ſi ob aquæ copiam liquidior fuerit, lento igne leuiter feruefiat in pelui, donec craſſeſcat: deinde formentur placẽtulæ, in furno, poſt extractum panem parum coquendæ.

Panis biſcoctus.

Huc rerum affinitate ſpectare poſſunt illi paruuli ac oblongi panes, ex farina, triplo, aut quadruplo ſaccharo, & pauco coriandro, cum exigua ouorum portione ſubactis ſimul confecti, quos vulgus panes biſcoctos appellat. Sed cùm ſua cuique relinquenda ſint, nec in meſſem alienam falx injicienda, eiuſmodi dulciarij panes piſtoribus conficiendi ſunt relinquendi.

De piniolato ſeu pignolato. CAP. XXII.

NOn multum diſſimili modo fit aliud paſtæ genus à neotericis pignolatum & piniolatum dictum, quod ex pineis mundatis paretur immerſis in ſaccharum liquatum, & ad ſacchari roſati conſiſtentiam coctum.

Vt autem pinei rancorem omnem deponant, debent prius in aqua diem integrum aut ſaltem dimidium macerari, & ſaccharum in roſacea liquari. Sic enim confectura guſtui erit amicior, vt & olfactui, ſi moſchi aliquot grana commiſceantur, vt in multis bellaris interdum fieri videmus, quæ in principum menſis apponuntur. Vſitatior autem conficiendi pineolati formula hæc eſt.

℞. Sacchari paulo infra conſiſtentiam electarii ſolidi in aqua roſarum cocti lib. ſ. miſce pinearum mundatarum & in aqua ſubinde mutata per duodecim horas infuſarum ℥ij. Dein rudicula agitentur ſimul vt probè tota maſſa ſubigatur, cui antequam planè refrixerit, adde moſchi ℈ i. fiat paſta, de qua formentur cylindri ſuper charta reponendi & exſiccandi, vt indureſcant. Pineolatū optimum.

De Pandaleis. CAPVT XXIII.

ALIVD ſolidioris adhuc paſtæ genus pandaleon dictum, ad pulmonum & pectoris affectus à Rondeletio præſcribitur. Ex multis enim conſtat, quæ humorem lentum attenuant & coquunt, & ad expectorationem mouent; videnturque pandalea omnia bechica eſſe, nec ab eclegmatis & ſyrupis pectori deſtinatis, niſi conſiſtentia differre, vt nec ab electariis ſolidis niſi forma quadam externa. Simili namque modo componuntur, parantur, & coquuntur; ſed electaria ſolida duriora ſunt, & in tabellas complanantur figuræ cuiuſlibet, quadratæ, aut oblongæ; pandalea vero integra ſeruantur in pyxide lignea, perinde ac conſeruæ in vitrea aut fictili, & vtendi tempore fruſtum aliquod cochleari aut cultello confringitur, quod perinde ac tantillum alphœnici aut tabellæ alicuius bechicæ in ore retinetur, vt liqueſcat, & paulatim iuſtar lohoch deglutiatur. Eamdem conſiſtentiam habent, & in ſimilibus vaſis ſolent aſſeruari, ſaccharatæ illæ confectiones, ſeu conditurae, in Hiſpania celebratæ, quas vulgus Marmeladas appellat. Pandalea qui differāt ab ecclegmatis & electarijs ſolidis. Marmeladæ.

Fiunt igitur vt plurimùm ex puluere quodam non inſuaui & ſaccharo in aqua conueniente liquato & perfectè cocto vt concreſcere valeat.

Conſeruæ nonnunquam adduntur, vt & portio mellis, ſi ita rei

exigentia poſtularit, ita, tamen paratum pendaleon, vtcumque palato diſplicet, aridet verò plurimùm quod paratur hoc modo:

℞. puluer. diayreos Salomonis ℥ j. diatragacant. frigid. ℈ ij. puluer. ſantal. citrini ℈ i. ſacchari in aqua tuſſilaginis, vt decet, cocti, ℥ iiii. fiat pandaleon, quod in vaſe ligneo reponatur.

Sunt etiam qui pandalea conficiunt ex pineis, vel amygdalis decorticatis atque contuſis, & ſaccharo, vel melle, ad hunc modum.

℞. pinearum mundatarum & contuſarum ℥ j. penidiarum ℥ ß. mellis deſpumati & cocti quantum ſatis, fiat paſta ſolida, ſeu pandaleon.

De hypoglottidibus vulgò ſublinguis.

CAPVT XXIV.

TVSSIS & oris fœtor obuios quoſvis exercent moleſtiſſime, cùm aures illa, hic verò nares importunè feriat. Vtrique affectui medentur bechici & aromatici quidam parui paſtilli, qui à terete forma, quam illis non rarò pharmacopæi tribuunt, & à qualitate qua inſigniter pollent, ad humorem tuſſim cōmittentem expectorandum, pillulæ bechicæ nominantur; Ab vtendi modo, quòd ſub, vel potius ſuperlingua contineantur, hypoglottides; ab odore, quem à moſcho mutuantur, moſchardini nuncupantur.

Moſchardini.

Suaues ſunt quæ iuxta hanc formulam componuntur.

℞. ſacchari albiſſimi ℥ i. penidiarum ℥ ß. Treos ℥ ß. ſantali citrini cinnamomi an. ℈ i. moſchi ℈ ß. cum mucagine gummi tragacanthæ in aqua roſacea extracta. fiat paſta: de qua formentur parui paſtilli figuræ cuiuſuis, teretis, quadratæ, rhomboidis, in ore ſæpè inter paſtus continendi. Facilis quoque eſt paratu & vſu ſuauiſſima hæc deſcriptio.

Sacchari quantitas in tabellis.

℞. ſacchari roſati ℥ ii. ſacchari candi ℥ i. amyli ʒ ii. ſpecierum diacinnamomi, dianiſi, & Treos an. ℈ i. macis ℈ ß. zibethi gr. vi. cum mucilagine tragacanthi in aqua meliſſæ extracta fiant hypoglottides. De hypoglottidibus autem poſtea fuſius agemus lib. 3. noſtri Antidec.

De tabellis. CAPVT XXV.

TABELLÆ ad electaria ſolida pertinent, imo electaria ſunt ipſa, cùm ex pulueribus fiant & ſaccharo perfectè cocto, vt conſiſtentia durior acquiratur, & diutiùs, ac ſecuriùs abſque virium diſpendio conſeruetur. Sacchari quantitas in tabellis

In tabellis autem conficiendis par ſacchari quantitas, vt mellis in electarijs liquidis additur. Alterutrum tamen nūc augetur, nunc ſubtrahitur, prout electarij virtus expetitur validior, aut imbecillior.

Tabellis purgantibus dragma vna tantum pulueris ſolet commiſceri vnciæ ſacchari in aqua aut alio liquore, vt decet, cocti. Roborantibus ad gratiam palati, maius ſacchari pondus additur, vt vnciarum duarum, ad dragmas ſingulas puluerum.

De tabellis autem paucis nunc, ac obiter tantùm in hoc libro de *Cap. 11. l. 3.* remediorum formulis ago, cùm iam ſuprà in medicamentorum, quę in officinis diutiſſimè conſeruantur, deſcriptione, non modò de electariis liquidis, ſed & ſolidis, ſeu tabellis fuſiſſimè diſſeruerim.

Sed vt medicinam facturo omnia remedia, quæ ad manum eſſe debent, ſuggerã, aliquot tabellarum roborantium formulas deſcribam vt. Tabellæ roborãres.

℞. ſpecierum electarij diamargarit. frigid. electarij de gemmis an. ʒ ß. puluer. oſſis de corde cerui ℈ ß. ſcobis eboris tenuiſſimè lęuigati ℈ j. cum ſacchari in aqua roſar. ſoluti ℥ iii. fiant tabellæ, pondere ʒ i. aut ʒ ii. Singulæ ſumantur mane ieiuno ſtomacho

Qui valent opibus, & ex longo morbo reſurgunt, vel à quacumque cauſa, Palmo, aut lypothimia laborant, has tabellas curabunt præparari.

℞. puluer. aureæ alexandrinæ ʒ ß. diacinnamomi, hyacinthorũ, ſmaragdor. margaritar. ſubtiliſſimè tritarum an. ℈ i. cornu monocerotis lapid. bezaardic. an. ℈. ß. cum ſacchari in roſacea diſſoluti ℥ iii, aut iiii. fiant tabellæ paruæ.

Ad hoc caput attinent tabellæ, manus Chriſti vulgò nuncupatæ, quæ nihil aliud ſunt, quã ſaccharum roſatum, vel ſimplex vt vulgare. vel magis compoſitum, quod margaritas recipit, vocaturque manus Chriſti perlata, cuius hæc eſt deſcriptio.

℞ ſacchari albiſſimi in aqua roſarum optima ſoluti, & ſupra ſyrupi conſiſtentiam cocti ℥ ij. margaritarum electarum tenuiſſimè lęuigatarum ʒ i. fiant tabellæ.

Tabellæ bechicæ vulgatiſſimæ ſunt diaireos ſimplicis, Salomonis ac diatragacanthi frigidi, præter quas aliæ pro medici voto poſſunt effingi, vt quæ de glycyrrhiza nũc ad tuſſim quotidie parantur, hoc modo. ℞. pulũ. glycyrrhizæ electæ & tuſæ ʒ ij. cum ſacchari ℥ iiii. in aqua tuſſilaginis cocti, fiant tabellæ pro tuſſientibus & his, quibus

partes ſpirabiles humore multo ſunt obſeſſę.

De pulueribus. CAPVT XXVI.

PRÆTER eos pulueres qui in officinis ad futuros vſus aſſeruātur, de quibus alibi diximus alij quoque multi in rem præſentem ſolent præparari, vt ad frigiditatem ventriculi, & facultatis coctricis imbecillitatem, puluis digeſtiuus vulgò dictus, qui ex ſtomachicis, roborantibus, coctionem iuuantibus & flatus diſcutientibus conficitur. hoc modo.

Puluis flatus diſcutiens.

℞. anethi & coriandri præparatorum an. ʒ ii. corticis arantiorum conditorum ʒ i. ß. cinnamomi ʒ i. macis, cariophyllorum an. ʒ. ß. ſacchari candi ℥ ii. aut ℥ iii. fiat omnium puluis.

Puluis roboratiuus.

Alius quoque puluis virtutis eximiæ ad corroborationem ventriculi & partium ſiguificationi dicatarum, & ad flatuum diſſipationem ſic parari poterit.

℞. fœniculi dulcis & coriandri conditorum an. ʒ i. ſchœnanthi, calami aromatici an. ʒ ß. dianiſi, diamargar. frigid. & diacinnamomi an. ℈ i. cruſtæ panis toſtæ ʒ ii. ſacchari albiſſimi ℥ ij. fiat omniū puluis.

Ad earum partium, quæ nobilitate cæteris præſtant, & facultatū robur, in febribus malignis confici poſſunt pulueres cardiaci & alexiterij hoc modo.

Pul. alexiterius.

℞. radic. angelicæ, tormentillæ an. ʒ ß. ligni aloës ℈ i. ſeminis citri cinnamomi an. ℈ ß. oſſis de corde cerui, ſcobis eboris, margaritarum electarum an. ℈ i. cornu monocerotis, lapidis bezaardici an. ℈ ß. dictamni ʒ ß. ſacchari roſat. ℥ i ß. fi. puluis, qui ieiuno ventre, aut longè poſt paſtus detur cum aqua ſcordii, aut cardui, aut deſtillato reſtauratiuo, vel alio liquore idoneò.

Inter pulueres locum habent minutæ ſpecies ſeu aromata quædā trita, ἡδη Paulo dicta, quorum vſus refertur ad culinam; Cuiuſmodi eſt puluis bibulorum qui ſua acuitate palatum feriens efficit, vt vinum auidius & vberius bibatur. Conſtat namque pipere, zinzibere, granis paradiſi & ſimilibus. Idem facit, ſed ignauiùs puluis albus, qui parari ſolet ex zinzibere pipere albo, & pauco pane reſiccato & læuigato.

Sunt qui gratiſſimum ad condimenta puluerem aulicorum ſic faciunt.

℞. cinnamomi, cariophyllorum, nucis moſcatę an. ℥ i. macis, piperis longi an. ℥ ß. piper. nigri cardamomi an. ʒ iii. zinziber galangæ an. ʒ i. fiat omnium puluis.

Fiunt & pulueres topici, qui vulneribus ſolidandis, vel vlceribus carne implendis admouentur, de quibus ſuo loco.

SECTIO SECVNDA DE HIS QVÆ VEL INDVNTVR VEL INIICIVNTVR.

De Errhinis. CAPVT I.

MEDICAMENTA vel ſumuntur, vel induntur & iniiciuntur, vel admouentur. Aſſumuntur zulapia, apozemata, ſyrupi & alia pleráque, quæ non niſi per os ingerũtur, de quibus ſuprà: Induntur, iniiciũturve errhina, glandes, peſſi, & enemata: Admouentur vnguenta, emplaſtra, fotus & alia multa, de quibus ordine nunc diſſerẽdum, initio ab his ſumpto, quæ corpus quidem ingrediuntur, ſed non per os, ſed per nares, vterum, aut ſedem; per eaſque partes habent egreſſum, per quas ingreſſum.

Quæ naribus immittuntur erthina ob id, & naſalia vulgò dicta, medicamenta ſunt, quæ naribus purgando capiti exhibentur; vnde & caputpurgia etiam communi therapeuticorum medicorum conſenſu vocantur. Naſalia.

Fiunt ex his quæ facultatem acrem habent & extergentem, qua vis expultrix validiùs laceſſita, humorem in cerebro ſtabulantem mouet & foras excutit: cuiuſmodi eſt betæ, cyclaminis, cucumeris agreſtis, & maioranæ ſuccus; vt & puluis euphorbii, ellebori, piperis, & ſimiliũ qualitate acri præditorum, qui in nares inſufflatus ſternutamentum mouet, & cerebrum purgat. Nonnulla quoque fiunt ex aſtringentibus & agglutinantibus, vt quæ ad hæmorrhagiam ſiſtendam præſcribuntur. Errhinorũ materia.

Dantur ſub varia forma, vel liquida, quæ per nares attrahitur, vel ſolida, quæ intra ipſas inditur, vel forma pulueris qui inſufflatur

Errhinum liquidum ſic rectè parabitur:

℞. ſuccorum radicis betæ & foliorum maioranæ an. ℥ i. ſuccorum braſſicæ marinæ & cyclaminis an. ℥ ß. miſce & fiat errhinum, cuius portio vt ℥ ß. manè per nares attrahatur, & ſubinde iteretur, & aqua in ore contineatur, ne ad ipſum è naribus errhinum refluat.

Quædam dantur forma vnguenti, quo narium interiora liniuntur valentque in diuturnis capitis affectibus, oculorum caligine,

epilepſia & odoratus hebetudine, corpore priùs vt decet repurgato. Sic verò parabuntur optimè.

℞. radicis cucumeris ſylueſtris, pyrethri an. ℈ j. piperis albi, carpeſiorum, ſtaphyſagriȩ an. ʒ ß. cum pauco oleo Ireos & çera fiat linimentum.

Errhinum ſolidius ad ſiſtendum ſanguinis è naribus profluuium, ſic poterit parari.

℞. boli armenæ ſanguinis draconis an. ʒ j. roſar. balauſtior. pulueratorum an. ʒ ß. cum pauco albumine oui ſimul agitentur, immergantur pili tenuiores leporis, vel lanugo ſalicis, & fiat velut turũda, ſeu errhinum forma pyramidali naribus intromittendum, cui filum alligabitur, vt pro arbitrio queat extrahi.

Puluis ſternutatorius. Puluis ptarmicus ſeu ſternutatorius, cùm ad naſalia pertineat, ſic à nobis deſcribetur.

℞. ellebori vtriuſque an ℈ j. euphorbii ℈ ß. radicis Ireos noſtratis ſiccæ ʒ ß. fiat omnium puluis tenuiſſimus, de quo portio tantilla in nares inſuffletur, præmiſſo conueniente cathartico.

De Peſſis. CAP. II.

Priapiſcota. NOMINE peſſi, ſeu peſſarii omnia quȩ intra ſinum pudoris adhibentur, intelligere licet, quæ ab Hippocrate προσθέτα vno verbo nominantur, vt vnguenta, litus, radices, aut herbæ intritæ, & penicilli. Hic verò ſumitur pro medicamento oblongo, digiti craſſitudinem & longitudinem æquante & aliquando ſuperante, quod intra mulierum naturalia reconditur, eique filum alligatur, cum penitiùs intrudendum eſt, vt commodiùs extrahi poſſit.

Forma peſſarij pyramidalis eſſe debet, læuis, rotunda, nulláque inæqualitate aſpera, ne collum vteri lædat; debentque duo aut plura inæqualis magnitudinis parari, vt primò tenuius immittatur, poſtea craſſiora.

Peſſorum duæ differentiæ. Sunt autem duæ huius remedii differentiæ: vel enim ex materia quadam ſolidiore, vt plumbo, fit peſſus turundæ canulatæ ſimilis, qui vtero anguſto, agglutinato, obſtructo & clauſo inſeruit, aperiendo, reſerando & dilatando: vel ex alia materia medica, & ſanguini tenuando, vel incraſſando, vel mouendo vel ſiſtendo conuenit. Ferè autem ex aromaticis parantur cùm menſes præſertim ducendi ſunt, aut hyſtericæ ſuffocationis ſymptomata compeſcenda. *Aphor.*
Aromata enim non parùm recreant vterum, licet non ſub odoris *28. lib.*
ſpecie, & ſuo vapore benigno & aëreo vaſorum ora diducunt, & ob- *5. Lib.*
ſtructa liberant, ob idque fluorem menſtruum concitant. Sed ca- *de mor.*
uendum ne acria valde ſint ipſa, aut talia ſimul miſceantur, ne os *mul.*
vteri & ceruicem exulcerent, quando diutiùs in vteri vagina peſſus *Hip.*
hærere debet.

Ante verò intromiſſionem peſſarij, aditus vteri rebus odoratis inũgatur, vt oleo moſchelino, aut liquidambar, vel ſimili quod zybethum aut moſchum exceperit: ex quibus & cera fiunt ſepè litus, quo virginum naturalia inunguntur: pudor enim puellaris peſſaria reſpuit, quę nõ niſi refractis virginitatis repagulis queũt intromitti.

Porrò materia peſſorum ferè ad vnguenti formam reducitur, in eamque liquatam immergitur lana pexa, aut goſſipium, & formatur peſſus iuſtæ longitudinis tenui linteo aut panno ſericeo inuolutus, cui filum appẽditur, propter cauſam ſuperiùs allatam.

Sic autem ad menſes ducendos conficietur peſſus.

Peſſus ad menſium accelerationem.

℞. nigellæ, baccarum lauri an. ʒß. myrrhæ ʒj. ſabinæ, dictamni an. ℈iij. caſtorei ℈ j. puluer. hieræ picræ ʒ ij. cum oleo nardino & pauca cera, fiat linimentum, quo inſuccata lana pexa panno ſericeo inuoluatur, & fiat peſſarium, oleo moſchelino, aut nardino, ante intromiſſionem liniendum.

Non omnia priapiſcota obuoluuntur, ſed inſtar ſuppoſitorij, ex materialibus ad conſiſtentiam ſolidiorem redactis formatur peſſus, qui penis longitudinem referat, vt ad ſiſtendos menſes, hoc modo.

Peſſus ad menſes ſiſtendos.

℞. boli armenæ, ſanguinis draconis an. ʒ ij. pulueris myrtillorum, roſarum, balauſtiorum, hypociſtidis an. ʒj. vnguenti comitiſſæ ℥ j. igne lento ſimul commiſceantur, & fiat peſſus formæ pyramidalis, & iuſtæ magnitudinis.

De Nodulis, vel potiùs penicillis. CAPVT III

PARTIS cuiuſque conditio & natura non omnia ſemper remedia etiam eximia ferre poteſt, vt quæ propter pondus grauant, vel duritiem lædunt. Vnde emplaſtra ad effectus alicuius curationem etiam optima relinquuntur, vel ad formam vnguenti reducuntur, vt faciliùs poſſint tolerari: hinc in ano, qui condylomatis vel rhagadibus exaſperatur, & in orificio pudendi muliebris externo, quod vlceribus ſcatet, nec ſuppoſitoria, nec peſſi adhibentur, ſed penicilli molles, quos non ſatis propriè quidam nodulos vocitant cùm apophlegmatiſmi veriùs nomen hoc ſibi valeant arrogare.

Penicilli namque non in nodum efformantur, nec perinde ſunt duri, ſed molliſſimi, vt qui ex cotone, vel lana fiant, ſucco vel vnguento quodam idoneo inſuccata: Sicque à partibus affectis ſine moleſtia admittuntur, & facilè feruntur. Vt etiam in curandis vulneribus fieri cernimus, intra quorum labra duo, aut plures aliquando reconduntur.

Sæpè autem adhibentur ano, vt anteriori vuluę, cùm harum partium vlceratarum conditio alia remedia non facilè ferat: fiunt verò ex materia diuerſa pro affectus cui deſtinantur, varietate, vt ad dolorem ani, quem acer humor inuexit, demulcendum.

℞. cerati refrigerantis Galeni ℥ ß. vnguenti crudi ſeu nutriti ʒ iſ. cum dimidio oui vitello fiat linimentum, quo flocculus lanæ inungatur, & admoueatur affectæ parti.

Penicillus anodynus.

Ad vlceris ſordidi deterſionem penicillus hic erit vtiliſſimus.

Alius detergens.

℞. ſyrupi de abſynthio, mellis roſati an. ℥ j. myrrhæ, aloës an. ʒ ß. miſce, & cum lana fiant penicilli.

Idem pręſtat hapſus lanæ aut goſſipij, vnguento de apio imbutus & parti admotus.

Ad vlceris deſiccationem commendatur, & hic.

Alius deſiccat.

℞. vnguenti albi Rhaſis ℥ß. deſiccatini rubri, & vnguenti diapompholigos an. ʒij. miſce & cum pexa lana, vel carpto bombace fac penicillos.

De ſuppoſitorijs. CAP. IV.

Ventris ſegnities naturam malè laceſſit.

EX ventris torpore humorum confuſio & immenſa morborum propago, quæ vt vitetur, aluus pigrior alimentis humectantibus lubricanda, vel clyſteribus eluenda, vel glandibus ſubdititiis ſolicitanda, vt ſingulis diebus, præcedentis diei excrementa deponas: fœcibus namque diutiùs cohibitis, nec pro aſſumptorum ratione deſcendentibus, ad caput vapores aſcendunt, corpus ingraueſcit, ciborum concoctio lęditur, ac reliquæ functiones euadunt deteriores.

Quibus igitur pudor obrepit, vt virginibus ſępè, nates pharmacopœo nudare, de aluo per clyſterem ſollicitanda, cogitanti, aliud dabitur medicamenti genus, à ſupponendo, ſuppoſitorium dictum quod quiſque proprijs manibus, intra anũ recondere facilè poterit.

Glans ſubdititia.

Olim ſubdititium hoc medicamentum glandis formam à qua & glans ſæpius vocatur, referebat, nunc verò longius efficitur, & digiti aut peſſi cuiuſdam longitudinem æquat.

Eſt autem plurimus ſuppoſitoriorum vſus: cùm enim facultas expultrix hebes eſt, nec ſtato tempore fæces ad excluſionem cogit, ſuppoſitorio acri, velut aculeo ſtimulanda, ſeu quando rectum inteſtinum induratis fœcibus nimioperè ſaturatum, nec clyſmum admittere poteſt, ſeu iam admiſſum egerere nequit.

Multum verò conferunt eiuſmodi ſubdititia medicamenta, aſcaridibus enecandis, & his affectibus, quibus aluum fluere optimum eſt, nec enematis eluere tutum, vt in enterocele, & in inteſtini recti ab humiditate nimia prolapſu & inuerſione.

Suppoſitoriorum baſis.

Baſis eorum eſt mel, quo ſolo ſępè eouſque cocto dum craſſeſcat, nec amplius inquinet digitos concinnantur. Mel enim cùm tenuium ſit partium acrimoniæ quiddam habeat neceſſe eſt, ait Galenus, qua aluum ad excretionem proritet. *Ca. 38. lib. 3. de alimen.*

Melli nonnunquam additur ſal communis, aut gemmæ, aut pulvis hieræ, aut alius ſimplex, vel compoſitus.

Suppoſitorium commune ad facultatis excretricis ſtimulum paratur hoc modo.

℞. mellis ℥ ij. ſalis communis ʒ ij vel ſalis gemmæ ℈ iiij. lento igne coquantur in paruulo cacabo ad craſſitudinem legitimam, & fiant ſuppoſitoria iuſtæ longitudinis multa pro quantitate mixtorum, vix enim vnicum ſuppoſitorium ex cocto melle tantúm paratur, ſed ſimul plura fieri conſueuerunt, ne exigua mellis portio, quæ conficiendæ glandi ſat eſſe poteſt, citiùs vratur, aut patina ignita pereat, quàm tractabilem conſiſtentiam acquirat.

Ad vermes ſedis enecandos, & ad pituitam qua nutriuntur educendam, ſic parata ſuppoſitoria fœliciter induntur. Suppoſitoriũ ad vermes.

℞. aloës ʒ j ß. agarici abſynthij an. ʒ j. ſalis gemmei ʒ ß fiat omnium puluis, cui admiſceantur mellis, vt decet, cocti ℥ ij. fiant ſuppoſitoria, quorum ſingula oleo amygdalarum amararum, aut abſynthii, vel felle bouis peruncta, dum opus erit, indantur in anum.

Pro infantibus interdum exacuitur fruſtulum oblongum ſaponis albi, ad formam glandis, & inditur; Aliquando & cauliculus betę vel mercurialis butyro illita vicem gerit ſuppoſitorii, hęc enim omnia blandè aluum exonerant,

De Clyſteribus ſeu enematis. CAP. V.

CLYSTER vel clyſmus nomen à Gręcis mutuatum ablutionem ſignificat, vt enema iniectionem, atque pro eadẽ vtraq; vox vſurpatur; per inferiora enim aluus ablui non poteſt, niſi iniectione quadam præmiſſa, quę per ſedem in inteſtina infunditur, ad vim eorum excretoriam pigriorem iuſtò proritandam, duritiem ventris emolliendam, intẽperiem alterãdam, dolorem ſedandum, flatus diſcutiendos, fluorem cohibendum, inteſtinorum vermes enecandos expellendoſque. Magnus clyſterum vſus.

Com. ad aph. 18. l. 8. Ad alios quoque multos effectus conſequendos, clyſteres inſtituuntur, quia nulla ferè corporis pars eſt, quæ ex illo ſolamen aliquod non percipiat. Si caput dolor exercuerit, ſi oculos lippitudo, ſi fauces ſtrangulatio, ſi pectus ſuffocatio, ſi ventrem inflatio, ſi renes inflammatio, ſi mezenterium obſtructio, ſi veſicam dyſuria, iſchuriavè, his omnibus proſperè clyſmus medetur malis.

Sui quoque ſunt & vterò clyſteres, per metrenchytem in illius fundum inijciendi, ſui & veſicę; Sui nec vlceribus deſunt, quorum os anguſtum eſt, & ſinuoſa profundáque cauitas.

Sumitur verò pro medicamento liquido, quod per ſedem in inteſtina infunditur, cuius deſcriptiones traduntur variæ, pro affectuum, quibus deſtinantur, varietate, vt ad emolliendam aluum hoc modo. Decoctio communis clyſterium.

℞. maluę, violarum, altheæ, brancæ vrſinæ mercurialis, parietarię, an. m. I. ſeminis fœniculi ʒ ß. hyemali tempeſtate, ęſtiua verò, ſeminũ

quatuor frigidorum maiorum ℥ j.ſi.decoctio in ſufficienti quantitate aquæ, de cuius colatura ſumatur lib.1.ß.ad ſummum pro grandioribus, libra dimidia pro infantibus, & lib.1. vel paulò plus aut minus,pro his qui inter puſillos & proceros mediæ ſunt ſtaturæ.

Seruatur eiuſmodi decoctio biduum æſtate, in frigidiore loco incorrupta, hyeme quatriduum; recens tamen parata ſemper melior iudicanda, perperamque faciunt multi pharmacopœi, qui hebdomadam integram idem decoctum ad quoſuis vſus ſeruant.

In ea ſæpè decoquuntur folia orientalia, vel diſſoluuntur electaria quædam & mel, pro vario medicorum ſcopo, vt ad ſegnitiem ventris & humorum illic cunctantium eductionem.

℞. Quatuor emollientium, atriplicis, parietariæ florum meliloti & chamęmeli an.m.1.fiat decoctio in ſufficienti quantitate aquæ; in colatura ad lib 1. diſſolue mellis mercurialis ℥ ij. ſacchari rub.℥.j. benedictæ laxatiuæ ʒ vi. hieræ picræ Galeni ℥ß. fiat clyſter, iniiciatur manè vel longè poſt paſtus.

Clyſteris inuentionem auis dedifferturAd ſopitam vim magis irritandam, quidpiam ſalis communis, vel gemmei ſolet adiici, cuius facultatem ad ciendam aluum nouiſſe creditur auis quædam nomine Ibis, ciconiæ non multum diſſimilis, quæ aqua marina roſtro oblongo excepta, ac in aluum immiſſa, ſe proluit, vſumque clyſteris, etiam referente Galeno, docuit. Cauendum tamen ne clyſteribus ad dyſenteriam præſcriptis, ſalſugo quædam diſſoluatur; dolorem namque inteſtinorum redderet multò acerbiorem. *In præfatione ſui introductorij.*

Ad flatus diſcutiendos clyſter carminatiuus, vulgò dictus, ad hunc parabitur modum.

Clyſter carminatiuus.

℞. Altheæ, parietariæ, comarum anethi, origani, calamenti, abrotoni, florum meliloti & chamæmeli an. m. 1. coriandri, aniſi, cumini an. ℥ß. fiat decoctio in colatura ad lib.1. diſſolue mellis anthoſati ℥ii. benedictæ laxatiuæ ʒ.vi. electarii de baccis lauri ℥ß. olei anethi. ℥. iii. fiat enema.

Sunt qui pro oleis ex infuſione paratis, ʒ i. olei aniſi arte ſpagyrica educti, aut paulò plus, minuſve, pro corporis & morbi conditione diſſoluunt: quod ſæpè ſucceſſu fœlici ſum expertus, dum cætera votis non reſpondebant.

Validiùs purgant clyſteres qui pinguianno admittunt.

Hîc notandum venit, enemata quibus oleum permiſcetur, aut butyrum, vel vtrumque, ſegniùs humores attrahere. Pinguium enim adiectione, catharticorum vis magis hebes, ac ignaua redditur, ſed leniuntur, ſedanturque citiùs dolores inteſtinorum. Propterea ad emolliendum potiùs & leniendum, quàm attrahendum olea, pinguia vè commiſcentur, vt,

℞. Decoctionis quatuor emollientium lib.1 diſſolue mellis violati, ſacchari rubri, catholici an. ℥.i.ß. olei chamæmeli & butyri recentis an. ℥ii. fiat clyſmus.

Nec

Nec omittendum eſt, enemata non ſolùm inferiora inteſtina proluere, ſed etiam media, & ſuperiora nonnunquam, cùm ſcilicet ventriculus malè affectus eſt, & ab inferioribus inteſtinis trahit, ita vt inquit Galenus, nonnulli portionem clyſteris per vomitum excluſerunt, quamuis alibi contrarium tenere videatur. *cap. 1. l. 3. de ſympto cauſ.*

Hoc quoque accidit, dum macilento clyſter ex lactè, vel decocto carnium paratus inijcitur, cuius dulcedine & gratioſo tepore famelicus, & inanis ventriculus allectus, velut ſugendo liquorē ad ſe trahit, quo ſeſe reficiat, vt ex Auenzoare ſcriptū legimꝰ in ſuo Theyſir.

cap. 18. tract. 10. l. 1. Ad lethargum, apoplexiam & alios affectus cerebri, in quibus ſenſus torpent, ignauàque eſt vis facultatum, clyſteres hoc debent modo parari.

Ad apoplexiam. ℞. Betonicæ, maioranæ, calamenti, ſaluiæ, origani, an. m. j. mercurialis, atriplicis an. m. ij. fiat decoctio, in qua bulliat foliorum ſennæ ℥j. cum ʒij. aniſi. In colatura ad lib 1. diſſolue mellis anthoſati ℥ij. confectionis hamech & hieræ diacolocynthidos an. ℥ß. aut ʒvj ſalis ʒii. aut ʒiij. fiat clyſter.

Ad dyſenteriam & alium ventris fluxum citaciorem cohibendum dabitur enema ſic paratum.

Ad dyſenteriam. ℞. Plantaginis, centinodię, tapſi barbati an. m. 1. bulliant in lib. 1. lactis & lib. ß. aquę fabrorum ad tertię partis cōſumptionē, In colatura diſſolue boli armenæ, amyli an. ʒ. ij. vitellum oui 1. fiat clyſter.

SECTIO TERTIA, DE HIS QVÆ EXTRINSECVS ADHIBENTVR, ET PRIMO.

De Balneis. CAP. I.

CVM abſolutè balneū dicitur. de tepido ex aqua dulci, ſeu pluuiali, ſeu fluuiatili parato, intelligitur non de ſordido Celtiberorū balneo, qui vrina diu ſeruata lauari, vel potius cōſpurcari curabāt, nec de balneis medicatis, quæ in diuerſis terræ plagis ſcaturiunt, quęque pro varietate mineralium, quę proluūt, varium ſaporem & halitum ſortiuntur, & vim ad multos affectus curandos eximiam. *Balneum cur vſurpatum.* Tot enim ferè medicatarum aquarum ſcaturigines, quot morbos terra profert. Multas nunc inſigneſque Normania, penèque tota Gallia fundit, vt & Germania, Italiaque, ſed hîc loquimur tantum de balneo quod ex aqua ſimplici, vel herbarum decocto in ſingulorum ædibus parari poteſt.

Paratur autem triplicem ob cauſſam, ob delicias nempe, ſanitatis cuſtodiam, & morborum depulſionem. Prioris, quod ſcilicet ad molliciem & voluptatem refertur, veteres Romani fuerunt olim cultores mirum in modum profuſi, nam balnea publicis vſibus, magna mole ac inimitabili artificio ſtruxerunt, Alexandrico & Numidico marmore. Nam parietes Thaſio lapide partim fulgebãt, partim picturis nitentes viſum non parum reficiebant, atque in eorum piſcinas argentea epiſtomia aquam vel tepidam, vel calidiorem ad libitum fundebant. Tanto enim ſtudio proſequebantur balnea, vt ex his nonnulli ſepties ſingulis diebus lauarentur; maxime verò Imperatores & patritij, qui ſeorſim lauabãtur. Cùm tamen balneum voluptuaria ſit res vt aſſerit Iure conſultus, ad maiorẽ voluptatẽ, olim ante Antoninum Philoſophum, promiſcua fuerunt viris æque & mulieribus lauacra, quæ gymnaſia vocantur à Iudæis, qui apud Tripolim & Damaſcum degunt.

Gal. c. 5. l. 1. de ſanit. tuend.

Balneorũ. ſuperba ſtractura.

Balnea Romani habebant in deliciis.

Vlpianus.

Ad ſanitatis cuſtodiam, qui feruido ſunt iecore, vel cutim habent ſqualidam, balneas aquæ tepidæ ac dulcis ſæpè & fœliciter ingrediuntur.

Balneorum magna vtilitas.

Ad morborum depulſionem multus quoque eſt balneorum vſus Laudat namque Galenus in hectica febre, in diaria, & etiam aliquando in putrida, obſeruatis obſeruandis.

In pleriſque morbis conferre Hippocrates ante Galenum multis in locis ſcripſit. Cutis enim ſpiracula ſoluit, humores diſcutit, feruorem viſcerum temperat, laſſitudinem tollit, terrenumque ac melancholicum humorem diluit, temperat, lenit.

Hecticis ditioribus parabitur balneum ex lacte vel ſolo, vel aquæ portione adiecta. Alijs minus opulentis aqua ſufficiet, eaque potius fluuiatilis, aut pluuia, quam fontana aut pluuia, cui proderit ſtirpes quaſdam vel integras, vel earum partes incoquere, vt.

Oribaſ. c. 27. l. 1 c. l. 10. meth. med. c. 20. lib. 12. Part. 44. l. 3. de victu acu. tor.

℞. altheæ, maluarum, violarum, foliorum vitis & tuſſilaginis an. m. iiij. bulliant in ſufficiẽte quantitate aquę fluuiatilis aut pluuię pro balneo.

Ad morpheam & alias cutis fœditates proderit, corpus primùm in balneum immergi ſuprà deſcriptum, modo ante per vniuerſalia remedia, catharſim phlebotomiamque, praua ſuccorum colluuies emendata fuerit, & ſanguinis copia imminuta; dein in infra deſcriptum, quater aut quinquies, aut pluries in ipſum, ſi vitium poſtularit, lauare.

℞. foliorum enulæ campanæ, oxylapathi, ſcabioſæ an. m. vj. clymeni rubri, fumarię an. m. iij. bull. in ſufficienti quantitate aquę, balneo quæ ſatisfaciat parando.

Credidit olim nimis inſipienter perdita quędam gens, Elephantiaſim balneo ex humano ſanguine parato, ſanari; Sed hoc cùm ſit horrendum etiam dictu, & à cacodæmone quodam inuentum, prorſus

fugiendum. Tantum enim malum, in quo tota naturæ œconomia labefactata eſt, nec remedio cuipiã externo, nec ei quod intrinſecus aſſumitur, nec ſæpè ſimul omnibus cedit.

De Semicupio, ſeu inſeſſu. CAP. II.

VT balneum corporis totius eſt lauacrum, excepto capite, quòd tamen ſæpè vaporibus tentat, ſic ſemicupium dimidij: Eſt enim balneum abdominis tantum, vel dimidium ſolium, aqua vel decocto idoneo plenum, cui æger ad ventriculum vſque inſidet, cruribus & tibijs extra porrectis. A Græcis ἐγκάθισμα vocatur, à Latinis inſeſſus, & inſeſſio, & aliquando Semicupium. Fit ex eadem materia, qua fotus & balneum, quorum altero maius & altero minus eſt, ac velut inter vtrumque medium. ἐγκάθισμα.

Huius præſidij multiplex agnoſcitur vſus. inſeruit enim vtero molliendo, vaſis eius reſerandis, colicæ affectionis cruciatibus ſedandis & alijs doloribus, qui vel renes à calculo obſitos, vel vreteres obſtructos, vel alias ventris partes imas excruciant, mitigandis.

Ad doloris nephritici ſedationem, vbi emollitione & vaſorum diductione opus eſt, ſic parabitur ſemicupium. Semicupiũ ad nephriticum dolorem.

℞. Berulæ, altheæ, maluarum, violarum, parietariæ, florum meliloti, sũmitatum anethi an m. iij. ſeminis lini ℥ij. coquantur omnia in aquæ pluuialis, vel fontanæ pro ſemicupio.

Sunt qui materialia excipiunt ſacco, parti magis dolenti, in ipſa inſeſſione admouendo. Ante ingreſſum corpus crudis & viſcidis humoribus ſcatens medicamento idoneo, ſi tempus permiſerit repurgandum, ſin minus, aluus tantùm clyſtere laxanda.

Ad ventris exſiccationem, duritiem, tenſionem & colicum dolorem encatiſmata parantur aliquando ex omazorum decoctione; quibuſdam lac additur, alijs vinum, nonnullis oleum.

Vbi dolor colicus à flatuum copia ortus, ventrem diſtendit & excruciat, ſemicupium parabitur ad hunc modum.

℞. Polij, calamenti montani, origani, ſummitatum anethi florum meliloti, maioranæ an. m. iij, ſeminum aniſi, fœniculi, cumini, baccharum lauri an ℥j. Includantur omnia duobus ſacculis qui bulliant in aqua ſufficienti, & fiat ſemicupium, in quod æger reſupinus, à genibus ad vmbilicum demergatur.

De vaporario tepidario & Emboto. CAP. III.

EX hiſdem paratur vaporarium, quibus Semicupium, ſed quantitate minore. Sat enim eſt in lebete pauca quædam concoquere, quorum vapor ſurſum per cathedræ foramen, cui æger inſideat, delatus, vel vterum, vel anum feriat. His enim maximè partibus medetur, cùm ſcilicet reſerandus eſt vterus, menſes euocandi, vel ſiſtendi, hęmorrhoides aperiendæ, vel conſtringendæ, dolor ſedandus, & intemperies quædam alteranda.

Ad menſium prouocationem, ne vapor diſgregatur, & in ambientem exhalet aërem, cathedra pertuſa, cui mulier inſidebit, accuratè pānis multis inuoluetur; Sic enim ſurſum aſcendens, ad ſinus pudoris orificium facilè deferetur, & vaſorum ora permeans, ſanguinem attenuabit, & ad motum concitabit.

Vaporariũ ad menſiũ & hæmorrhoidum concitationem.

Remedium hoc ſequenti formula deſcriptum; menſibus & hęmorrhoidibus ciendis erit idoneum.

℞. arthemiſiæ, calamenti, calamenthæ, hyſſopi, ſatureiæ, maioranæ an. m. j. ſabinæ. m. ß. altheæ m. ij florum melilot. chamęmeli & iaſmini an. m. ß. fi. decoctio in aqua & quarta parte vini albi, cuius vapor admittatur dicto modo.

Ad fluorē vtrũq; ſiſtendum, accōmodatiſſimũ erit ſic deſcriptum.

℞ burſæ paſtoris, centinodię, piloſellę, plantaginis, equiſeti an. m. j. roſarum m. i. balauſtiorum m. i. fi. decoctio in aqua fabrorum, cuius vapori inhient naturalia.

Ad hæmorrhoidum dolorē leniendũ, placādumque, ſic parabitur.

℞. tapſi barbati m. ii. altheę m. i. ſem. lini ℥ ß. bulliant in lacte, & podice tepidus vapor excipiatur.

Tepidariũ.

Tepidarium à vaporario vix diſcrepat materialibus & vſu ſed vtēdi modus parum diſſimilis; Nam per tepidarium ęger in loco quodā admodum paruo quieſcens tepidè incaleſcit, in illum delato vapore medicamentoſo, per tubos altera parte cacabo, inſtar Emboti iunctos, in quo medicamenta quædam ſcopo idonea decoquuntur.

Quod autem tepidarium eſt toti corpori, id ſpecialiùs alicui parti eſt, Embotum vulgò dictum, quaſi ἔμβασις, ac ſolium aquæ calentis & medicatæ, cuius halitus aſcendit velut per infundibuli tubum, ſeu roſtrum oblongum parte ſuperna incuruum, deferturque ad partem ægram dolore leniendam vel intemperie ſoluendam & ſolandam. Sæpius locum habet in aurium tinnitu & ſibilo. Tumque aniſum, anethum, coryandum, cuminum, baccę lauri & ſimilia carminatiua in cacabo ferueſiunt ac concoquuntur ſuperpoſito infundibulo ſeu emboto per cuius fiſtulam diſcuſſoria carminatiuorum qualitas ad partem morboſam deuehitur interdum ad vitia pulmonũ vſurpatur, excepto vapore bechico per os, & ad thoracē delato.

De Hypocauſto, ſeu Sudatorio. CAPVT IV.

HYPOCAVSTVM locus eſt, ad fornaculæ cuiuſdam inſtar concinnatus, in quo ſudor elicitur ſicco calore ab igne ſubiecto, per ſpiracula parua aſcendente, Alio nomine vocatur Laconicum, quòd eo præcipuè Lacones vterentur, vt balneo Romani. Morbis confert frigidis ac diuturnis: Illius enim calor acer & feruidus, cùm externum corporis habitum non modò calefaciat, ſed etiam præcordia & partes omnes internas, potenter meatus aperit, humores calefacit, liquat, & per ſudores prolicit.

Sed quia calor eiuſmodi ſic extrinſecus occurſando, & ſimul intro ſeſe inſinuando, humores affatim prolicit, vix horæ quarta parte tolerari poteſt, ſine ſpirituum diſſipatione, & iactura virium, quam lypothimię non raro conſequuntur: Maximè verò delicatuli in Hypocauſto animo deficiunt, vt etiam hi quibus eſt corpus impurum, & excrementis pluribus onuſtum. Proindè qui ſuæ ſanitati optimè conſultum voluerit, ipſas fornaculas adibit nunquam, niſi priùs humorum ſarcina, medicamento ſublata idoneo, & ſanguine, ſi plenitudo ſuaſerit, imminuto. Sic enim vtilius ſuccorum, qui habitum corporis infarciunt, reliquiæ foras per ſudores ablegabuntur

Quę ingreſſum hypocauſti præcedere debent.

Non eſt improbanda ruſticorum conſuetudo, cùm inopia Laconici, artificioſa induſtria, vt decet, extructi, dolium iuſtæ magnitudinis, vel ad ignem, vel cacabo carbonibus ignitis, vel decocto quodam feruente impleto, ac in fundo illius repoſito, calefaciunt, illicque ſedentes profusè ſudant, & facilè ſine animi deliquiis.

Ex his nonnulli furnum à quo nuper panis extractus eſt, ingrediũtur, atque caput extra præfurnium tantum exerunt, & illic ſudant ad libitum.

Ad ſudorem his promouendum, qui lue venerea laborant, Chirurgi quoddam æſtuarium ex viminea textura effinxerunt, inſtar caueę cuiuſdam, in qua cicurandæ aues incarcerantur, vocantque nec impropriè, nec infacetè caueam, in qua quidem aues non nutriunt, ſed ab his nutriuntur.

Illic incluſi miſelli, cum lateribus aliquot ignitis, & ſtragulis inuoluti, coguntur, donec ſudor copioſiſſimus ex vniuerſo corpore proliciatur, prębibito antè guaiaci cremore aut ſarſeparillę, aut alterius alexiterij, quod ſimul ſudores moueat & virus luis venereę deleat.

De Fomentis, ſeu fotibus. CAP. V.

TANTA fotus habet commoda, vt nulla pars eſt corporis quæ foueri, hoc eſt, per fotum curari non patiatur. Hunc præſcribit Aëtius oculis malè affectis; Trallianus auribus, alui profluuio, imò dolori cuilibet ſedando quoddam deſcribit cõuenientiſſimum. *Initio* Nec in febre Celſus omiſit fomenta validiora: vt nec *lib. 6.* omittenda pleuriticis, hepaticis, lienoſis, calculoſis, arthriticis, & partibus omnibus, quarum nec vlcus continuitatem diuiſit, nec vulnus ſecuit integritatem: cutim enim ad tranſpirationes raram *cap. 12.* faciunt, ait Oribaſius, ſanguinem attenuant, eius portionem diſcu- *lib. 3.* tiunt, & ſic efficiunt, vt affectæ partes mitiùs dolore premantur.

Fotuum magna vtilitas.

Ad multas igitur intentiones fit fomentum, vt ad robur ventricu- *ca. 29.* culo conciliandum, ſic. *lib. 9.*

℞. abſynthij, menthæ vtriuſque, comarum anethi, roſarum an. m. ij. pulegij, maioranæ an. m. j. balauſtiorum, nucum cupreſſi contuſarum an. ℥j. bulliant in aqua cum quarta parte vini ſub finem decoctionis additi, fiat fotus cum ſpongiis.

Ad lienis mala Trallianus varios fotus præſcribit, ex his quæ vel ipſum roborant, vel humores incidunt, digeruntque, vel eius intemperiem quamlibet immutant: vt, ad illius robur, obſtructionemque liberandam, corpore priùs ritè purgato, fiet ſic fomentum.

℞. ceterach, ſcolopendrij, abſynthij Romani, ſtœchados vtriuſque, tamariſci, an. m. ij. florum geniſtæ, Iaſmini an. m. j fiat decoctio in aqua & vino, modò nulla ſit inflammationis ſuſpicio: vel, In aqua ſola, & ſingulis decocti libris olei capparum ℥iij. adiiciantur, pro fotu partis cum ſpongis, vel ſacculis, dictis ſimplicibus, impletis.

Ad pleuritidem fotus ſic deſcriptus vtiliter admouebitur.

℞. altheæ, violarum, maluæ an. m. ij. florum meliloti & chamæmeli, comarum anethi an. m. j. ſeminis lini ℥j. fiat decoctio in aqua, vel lacte, pro fotu lateris dolentis, cum lana aut ſpongiis.

A fotu liniatur pars oleo quodam paregorico, vt liliorum, amygdalino, violarum, aut butyro recenti.

Fotus calculoſis ſæpè imperantur, regioni renum adhibendi, vt

℞. naſturtij aquatici, parietarię, berulæ, violarum an. m. ij. fœnugręci ℥ij. fi. decoctio in hydręleo, pro fotu regionis renum.

De Epithematis. CAPVT. VI.

INTER fotum & Epithema nihil diſcriminis quidam conſtituunt; Fernelius contrà medicamenta diuerſa eſſe tùm formula, tum viribus rectè putat. Fotuum ſiquidem eſt multiplex qualitas, & parandi modus, feréque partibus ſingulis poſſunt admoueri. Epithemata verò duabus potiſſimum qualitatibus eximia ſunt, alterante, qua intemperiem quamdam emendant, & roborante, ſæpéque alexiteria, qua viſcus nobile tuentur, & virus aliquod oppugnant, atque iecoris ferè cordiſque regioni tantùm admouentur.

Parantur ſępiùs ex aquis ſtillatitijs, cardiacis & alterantibus, aut liquidiſſimis decoctis, quibus pulueres viribus ſingulares permiſcentur. Proportio pulueris eſt ſcrupuli vnius, aut dragmę dimidię tantùm ad vncias ſingulas ſtillatitiarum aquarum, quibus parum aceti ſolet commiſceri. Epithematum materia.

Diluitur interdum pulerum loco, nonnihil ex confectione quadam alexipharmaca, tempore peſtilenti, vel cúm ęgrotus ipſe, maligno quodam morbo, qui cor & facultatum robur impetit, iam correptus eſt; tunc enim ſecurum eſt parum Theriacę, aut mithridatij epithematis commiſcere.

Ad iecur ex febre exęſtuans, refrigerandum & roborandum ſic fiet epithema.

℞. aquarum cichorij, endiuię, nenupharis & plantaginis an. ℥iij. aceti roſati ℥j. pulueris triaſantali ʒj ß. pulueris diarrhod. abbat. ʒj. trochiſci de caphura ʒß. fi. epithema, quo tepido inſuccentur panni lanei, vel linei, & ſubinde admoueantur regioni hepatis.

Ad muniendum cor, & tuendum vitalis facultatis robur, epithemata ſic parata optima ſunt.

℞. aquarum bugloſſi, ſcabioſæ, cardui, oxalidis, & roſarum an. ℥iij. aquæ theriacalis ℥ij. ſpecierum diamargarit. frigidi, triaſantali an. ʒj. ß pulueris radicum tormentillæ, gentianæ, dictamni & grani tinctorii an. ʒß. miſce, & fiat epithema, quo linteum inſuccatum regioni cordis applicetur.

Veteres pannum coccineum laudant, qui cùm in baphia arſenico multo inficiatur, à recentioribus improbatur. Probo tamen ego in morbis venenatis, in quibus ipſa venena ſæpè ſunt ſalutaria.

De Lotione. CAP. VII.

NON hîc per lotionem intelligimus balneum aquæ frigidæ, quemadmodum Oribaſius & Paulus, ſed particularis alicuius membri ex decocto medicato ablutionem, ad ſordes auferendas, intemperiem corrigendam, humorem digerendum, partem robarandam, dolorem mitigandum & ſomnum conciliandum. Ad pediculos quoque capitis enecandos lauari capillitium prodeſt, vt decocto ad hunc modum parato. *c.7.l.1.* *c.51.li.* *1.*

Lotio ad phthriaſim.

℞. Staphyſagriæ ℥iij.abſynthij, tanaceti, betonicæ, centaurij minoris an.m.ij. bulliant in ſufficienti quantitate aquæ ad tertias. Coletur decoctio, qua caput abluatur cum ſpongiis vel linteis.

Vetulis, quæ moleſtè ferunt canos habere capillos, quòd à maritis deſpiciantur, hæc denigrans capillos imperabitur lotio.

℞. Corticum quercus & alni an. ℥ii. galarum ℥ii. corticis nucum viridium lib.ß.foliorum mali granatæ & myrthi an m.i.fi.decoctio. cui adde aluminis ℥ii.vitrioli ℥i. Decocto colato abluatur capillitiũ, nec detergeatur linteis, ſed in ſole non feruido, aut aëre calidiuſculo exſiccetur.

Quæcunque tamen præ deliciis ſeipſas ornant, inquit Galenus, harum nulli tale quippiam à me petenti exhibui. Sic enim multæ ſeſe fucant, vt fallant. *c.2.lib. 1. de comp. med.local.*

Olim autem frequentiùs, quã nunc, caput lauabatur, nec ſine ratione, vulgare prouerbium auditur, nunquam caput lauandum, rarò pedes, ſæpè manus.

Ad ſomnum conciliandum lauantur aliquando pedes, decocto ſimplicium, quæ calorem mitigant & ſenſus ſopiunt, ad hunc modum parato.

℞ Lactucarum m.iij.betonicæ, florum nenupharis an.m.ij.florum papaueris m.j.fiat decoctio in aqua pro lotione pedum.

De Embroche & aſperſione. CAP. VIII.

PER Embrochationem oleum, vel alius liquor, vt decoctum affectioni curandæ accommodatum, inſtar pluuiæ, ſuper partem aliquam delabitur, ſicque dicitur, à Græca dictione βρέχω id eſt, pluo, ſeu irrigo, vnde embrochatio, quaſi à pluuia deſcedẽte irrigatio. Hoc medicamentum in vſum venit, ait Aëtius, vbi ob aliquam circunſtantiam balneum adhiberi prohibetur. Et in vigiliis, & in febribus & in delirantibus valde conuenit, velut eſt decoctum papaueris & chamęmeli. Archigenes pręceptorem *cap.172 ſerm. 3. tetra. 1.*

rem ſuum Agathinum ex vigilijs delirantem, confeſtim à delirio & vigilijs liberauit capite eius multo oleo calido irrigato.

Eiuſmodi irrigationes à fotu tantùm diſſentire videntur, quod illæ ſupra partem ex alto delabantur, hic verò admoueatur cum ſpongijs, aut pannis, & aliquando ſacculis.

cap.23. lib.9. Iam verò irrigamus, inquit Oribaſius, vbi inflammatio reſoluenda, aut abſceſſus ſuppurandus. Aſperſione verò vtimur ad faciem, atque in febribus ardentibus; æſtiuo tepore, aqua frigida, hyberno, ea ipſa calidiore. Verùm in ſimplicioribus febribus, & in ſtomachi ſubuerſione etiam poſcam aſpergimus. Vtimur adhuc aſperſionibus in oculis fluxione infeſtatis, ocymi decoctum velut efficaciſſimum adhibentes, ſed ſubiicienda mento ſpongia ſicca, ne defluat aqua ad pectus. Irrigatio. Aſperſio.

Componitur autem embroche, ſeu irrigatio ex ſimplicibus vino, aqua, lixiuio, aut oleo coctis, vt ad lethargum, hoc modo. Embroche ad lethargũ

♃. Cyperi, calami aromatici, iridis, ligni lauri an. ℥ß. ſaluiæ roriſmarini, pulegij, ſampſuci, calamenti, ſtœchados vtriuſque an. m. ß ſchœnanthi, ſeminis coriandri, cumini an. ʒij. fiat decoctio in libris tribus aquæ ad tertiæ partis conſumptionem. Colaturæ adde aquæ vitæ ℥iij ſi embroche capitis.

Ad ſomnum verò conciliandum, ex ſimplicibus contrariam facultatem habentibus parabitur irrigatio ad hunc modum.

♃. Lactucarum m. ij. florum nympheæ, roſarum albarum an. m. j. florum papaueris, betonicæ an. m. ß fiat decoctio, cuius colatura pro embroche capitis eſto.

Ad irrigationem referri poteſt aquarum medicatarum, vt Borbonenſium ſtillicidium, ſeu gutturnium, de quibus agere, noſtri non eſt nunc inſtituti.

De Lenimento ſeu litu. CAP. IX.

LINIMENTVM mediæ eſt conſiſtentiæ inter vnguentum & oleum: Illo ſiquidem liquidius eſt, hoc verò craſſius, nam ad ſui ſpiſſitudinem parùm ceræ, aut pinguedinis admittit, ne tàm facilè diffluat, niſi ſole, aut igne parùm, ante incaluerit. Baſis illius oleum eſt, cui nonnunquam additur aliquid ex reſinoſis & pinguibus præter ceram; Ita tamen vt conſiſtentiam ſemper retineat molliuſculam. Eſt enim litus, ſeu linimentum nil aliud quam vnguentum valde molle, ad cuius confectionem oleum quoduis aſſumi poteſt, modò viribus polleat propoſito ſcopo accommodatis. Omnis autem ferè litus, cum paregoricus ſit, & doloris ſedatiuus, ex oleo, vt plurimùm ſimplici, vel amygdalino, violato, aut ſimili, quòd nullo exceſſu temperiem quandam immutet, conficitur vt ad lateris dolorem in pleuritide ſedandum hoc modo. Litus ad pleritidem.

♃. olei amygdalarum dulcium ℥ij. ß. butyri recentis inſulſi ℥j. ceræ parum, fiat litus.

Ad odorem ex intemperie ab humore frigido natum, oleum quoddam aſſumendum eſt, quod pari gradu calefaciat, quo & humor ipſe à temperie diſceſſit. Idem eſt iudicium de intemperie contraria ad medicamentum viribus contrarium. Litus enim ad dolorem ex humore calido natum, ex oleis refrigerantibus parandus eſt, vt

℞. Olei nenupharini ℥ii.ß. olei roſati ℥ß ceræ ʒiii. liqueſcant omnia ſimul, & fiat linimentum. Vel ſic:

℞. Olei violati ℥ii. muccaginis ſeminis altheæ, vel lini, ℥i. ceræ parùm, fiat litus, affectæ parti admouendus.

Intemperiei frigidæ, ſic paratus litus applicabitur.

℞. Olei chamæmeli & anethi an ℥i.ß. axungiæ anatis. ℥i. ceræ ʒiii. liqueſcant omnia ſimul, & fi. litus.

De Muccaginibus. CAP. X.

QVONIAM de muccagine ſæpè fit mentio, quæ vel ſola admouetur, vel aliis remedijs admiſcetur, de ea quoque paucis, vt agamus, nunc noſtrum ſuadet inſtitutum.

Imprimis autem efficax eſt ad molliendum, humectandum, & dolorem leniendum, vt quæ ex glutinoſis radicibus, & ſeminibus extrahitur: Nonnunquam & ad digerendum, & attrahendum, vt quæ ex gummis multis educitur. Semina ferè ſunt lini, fœnugræci, maluæ, citoniorum, pſyllii & altheæ, cuius & radices aqua tepida maceratæ, multa muccilagine luxuriant. Multam quoque eructant ficus, gummi Arabicum, tragacanthum, & ictyocola, ſi per noctem in aquã, vel alio liquore infundantur, & poſtridiè recalfacta, exceptaque tela noua, aut ſacculo fortiter exprimantur Sic extrahitur muccago bdellii, ſagapeni, ammoniaci, galbani ad confectionem emplaſtri de muccilaginibus acceſſura.

Singulis autem aquæ vel liquoris alterius vnciis, ſingulę radicum, vel ſeminum vnciæ ſolent imponi. Si tamen craſſior mucago expetatur, augenda ſeminum, aut radicum quantitas; ſi liquidior, minuenda, & dragma tantùm ſeminis vncię liquoris infundatur.

Ad inflammationes quaſuis proderit mucaginem adhibere ſic paratam.

Mucago ad inflammationem.

℞. Radicis altheæ ℥ß. ſeminis pſyllii ʒii. infunde ſuper cineres calidos, per diem integram aut dimidiam in aquarum nympheæ & ſolani ℥iiii. Dein eliciatur mucago, dolenti parti admouenda.

Oculorum dolori à cauſa calida mitigando conueniet, & quæ ſic elicitur.

℞. Seminis citoniorum ʒiii. infunde per noctem in aquarum nenupharis, ſolani & euphraſiæ an. ℥i.ß. manè fiat extractio mucaginis affectę parti admouendæ.

De Collyriis. CAPVT XI.

MEDICAMENTVM optimum non tantùm affectui ſed affectæ parti accommodatũ eſt. Nõ enim quoduis auribus, ori, naribus, vtero præſcribitur, ſed quod accommodatè ſingulis exhiberi poteſt. Oculis peculiaria quædam decernuntur, collyria dicta, quę qualitatibus eximiis prædita, illorum vitijs eximiè ſuccurrunt. Cuiuſmodi ſunt, quæ Galenus libro de Oculis, & libris 4. & 5. compoſit. medicament. loc. litteris mandauit, vt etiam Paulus & Aëtius multis in locis. Generaliùs vero quædam ὀξυδερκικὰ dicuntur, quæ oculos nullo ſenſibili vitio affectos, male tamen ſuo munere fungentes corrigunt, & in integrum reſtituunt. Cuiuſmodi ſunt aqua communitatis, aqua Ephraſię, fœniculi, roſarum & aliquot Collyria à Galeno celebrata lib. 4. κατὰ τόπους. ὀξυδερκικὰ

Sunt autem Collyriorum duo genera, Alia Sicca, ab Arabibus Sief, à Græcis ξηροκολλύρια, à Latinis Collyria ſicca dicta, alia ὑγροκολλύρια, quæ humida ſunt, & à recentioribus abſolutè Collyria nominantur, ſeu quòd ex forma liquida meliùs adhibeantur: vix enim oculi remedium aliquod durum craſſumve perferunt, ſeu quòd ex Collyrijs ſiccis fiant, ad cotem lęuigatis, & in aqua, aut alio ſucco idonęo ſolutis. Ex humidis quędam habent conſiſtentiam mellis, aut vnguenti molliuſculi, vt thutia multa vſtione & lotione pręparata, & cum ſucco fœniculi, aut alio idoneo liquore ad vnguenti formam redacta. Alia planè liquida ſunt & fluxilia, vt quę ex aquis euphraſiæ, roſarum, aut plantaginis cum exigua portione trochiſcorum Alborum Rhaſis parantur. Collyria ſicca. Tuthiæ præparatio.

Hęc in vitreis lagenis reponi ſolent, vt ſolidiora in vaſis ęreis.

Et vt numeroſę oculorum affectiones Collyrijs ſanantur, ſic eorum eſt materia multiplex, quę deſumitur, vt tota reliquorum medicamentorum familia ex mineralibus, animalibus & plantis, ex quibus vel pulueres fiunt, vel aquę deſtillantur, vel ſucci extrahuntur, vel excrementa ſumuntur.

Cùm viſus acuendus eſt, paratur Collyrium Oxydorcicum, ex his quę oculorum caligini medentur, vt ſunt fella animalium, aquæ chelidonij & euphraſię, vel aqua communitatis, vulgò dicta, quæ ſic parata optima eſt. Aqua communitatis.

℞. euphraſiæ m. iij. chelidonij, fœniculi, verbenæ, ſileris mõtani an. m. ij. rutæ, meliſſæ an. m. i. caryophyllorum, macis, piperis lõgi an. ℥ ß. macerentur per noctem in æquis partibus aquæ roſarum albarum & vini albi, tum fiat deſtillatio lento igne. Aqua ſeruetur pro Collyriis.

Ad palpebrarum ſcabiem pruriginoſam, commendatur Collyrium Bruni ſic deſcriptum.

℞. vini albi, aquæ roſarum an. ℥ i. ß. aloës hepaticæ ſubtiliter pulüeratæ ʒi. fiat collyrium.

Roborantia & refrigerantia collyria ad hunc ritè parantur modũ.

℞. aquarum plantagints & roſarum rubrar: an. ℥ ii. albuminis ouorum ℥ ß. miſceantur, agitentúrque ſimul, & fiat collyrium.

Oculorum dolori ſedãdo vtiliter adhibetur collyriũ ſic deſcriptũ.

℞. aquarum portulacæ & plantaginis an. ℥i. ß. mucaginis ſeminis citoniorum in aqua ſolani extractæ ℥i. fiat collyrium.

Ad deſiccationem, roborationem, & refrigerationem, collyrium ſic paratum, efficaciſſimum eſt.

℞. aquarum piloſellæ, roſarum & euphraſiæ an. ℥i. trochiſcorum alb. Rhaſis ʒ j. tuthiæ præparatæ ʒ ß. fi. collyrium.

Collyrium Eleiſir, vulgò dictum, roborat oculum, & vueæ prolapſum impedit. Sic uerò conficitur.

Collyrium Eleiſir.

℞. antimonij, hæmatites an. ʒ x. acaciæ ℥ ß. aloës ʒi. terantur ſubtiliſſimè, & cum aqua corrigiolę fiant, trochiſci. Ex quibus vſus tempore diſſoluatur vnus in aqua roſarum.

Aliud cognominatur de plumbo, quod vim habet ſarcoticam & conſolidatiuam, ad huncque modum conficitur.

℞. plumbi vſti, antimonij, tuthiæ lotæ, æris vſti, gummi Arabici, tragacanthi an. ℥i. opij. ʒ ß. fiat omnium puluis, & cum aqua roſar. fiant trochiſci, quorum ſinguli vſus tempore diluantur in liquore quodam idoneo.

Collyrium Lanfranci.

Ad vlcera venerea commendatur Collyrium Lanfranci, apud quem tamen inueniſſe, mihi illius opera excurrenti nondum contigit. Eius deſcriptio à recentioribus datur ſic.

℞. vini albi lib. ſ. aquarum plantaginis & roſarum an. q. i. auripigmenti ʒii. viridis æris ʒi. aloës, myrrhæ an. ℈ij. terantur ſubtiliſſimè, & fiat collyrium.

De Lacte virginali. CAP. XII.

Lac virginale cur dictum.

LAc virginale ex his eſt, quæ iuniorum adinuenit ſedulitas, qui non parum apud vulgus gloriam captant, cùm ex duobus ſuccis vnicoloribus & aqueis ſimul mixtis, lacteam quamdam ſubſtantiam, albã, viſcidam & lentam inſtar lactis, oculis ſubiiciunt. Sic enim multi ingenij ſui ſpecimen exhibentes, quaſi miracula facere crediti ſunt, & ſoli naturæ ſecreta rimari. Dicitur autem lac virginale, partim à colore, quem habet lactis, partim à conſiſtentia & viribus, quibus pollet maximis, ad vitia cutis delenda quæ virgineum faciei colorem immutant. Eſt verò multi-

plex huiuſce topici medicamenti parandi modus, ſed vſitatior hac formula deſcribitur.

℞. lithargyri ſubtiliter puluerati ℥iij. aceti vini albi optimi lib. ß. miſceantur, agitentur, & ſic tres horas relinquantur. Dein panno villoſo ita filtrentur, vt liquor infuſus in excipulum ſubiectum guttatim ſtillet. Tum aquæ ſic filtratæ alia aqua vel pluuialis, vel fontana, cui parum ſalis fuerit ſolutum commiſceatur: Ex vtriuſque enim concurſu lac prodibit virginale. Lac virginale qui fiat.

Eſt & hæc vſitata parandi methodus.

℞. aceti albi optimi lib. ß. lithargyri auri tenuiſſimè triti ℥j. bulliant ſimul ad conſumptionem tertiæ partis. Colaturæ adde parùm olei tartari, & fac lac virginale. Aliud ſic adhuc fit.

℞. ceruſæ ℥ß. lithargyri ℥j. trochiſcorum de caphura ʒß. aceti fortiſſimi lib. ß. macerentur tres aut quatuor horas, agitentur, filtrentur. Liquori extracto admiſceatur aqua florum fabarum, vel plantaginis, aut roſarum, cui ſalis parum fuerit diſſolutum, & fiat lac viginale.

Valet plurimùm faciei rubori, herpetibus & aſpredinibus cùtis.

De Aqua aluminoſa. CAP. XIII.

RERVM affinitas aliam aquam exhibet, ad multa eximiæ virtutis, quæ ab alumine, quod habet pro baſi, aluminoſa nuncùpatur. Eius confectionem cùm multi ſucci ingrediantur, quos recentes habere meliùs ſit, quàm aſſeruatos, vix antè & poſt æſtatem, paratur, ſed ferè circa finem Auguſti, aut initium Septembris. Tunc enim agreſtæ ſuccus copioſus eſt, & acidiſſimus, quia immaturus, propterea aquę huic parãdæ magis idoneus. Aquæ aluminoſæ facultas.

Extrinſecus vtiliter adhibetur ad inflammationes, herpetas, & alias pleraſque cutis infectiones cohibendas, detergendaſque. Admota quoque ſuper lingua per febres acutas nigricante, illius non modò ſcabritiem delet, ſed calorem temperat, & ad colorem naturalem reducit.

Eius deſcriptionem vſitatiorem & magis probatam hic exhibeo, cui peritus medicus alia facilè poterit adiungere, ſi cuiuſdam affectionis particularis natura ac conditio ita ſuaſerit. Formula autem parandi talis eſt.

℞. ſuccorum plantaginis, portulacæ, agreſtæ, aluminis rupei an. lib. j. albuminum ouorum n. xij. agitentur omnia ſimul baculo aut rudicula, & poſtea deſtillentur in alembico. Aqua aluminoſa magiſtralis

Sunt qui præſtantiorem reddunt ad Pityriaſim & alias affectiones cutis, ſuccos ſolani & limonum commiſcentes, vocantque aquam aluminoſam magiſtralem.

De Frontali CAPVT XIIII.

FRONTALE ἀνακόλλημα Græcè dictum, medicamentum eſt, quod fronti impoſitum, capitis dolore laborantes iuuat. Daturquoque ſæpè ad illius ardorem extinguendum, & conciliandum ſomnũ, cùm per febres, perpetuæ vigiliæ vires deiiciunt, ſanguinem corrumpunt, & mentem exagitant. Tũc enim ſalutare eſt, topico refrigerante & hypnotico, ſuper oſſe coronali admoto, dolorem lenire, feruorem minuere, ſanguinem tẽperare, & fumos ſurſum repentes cohibere. Ad oculos quoque lippientes, aut fluxione obſeſſos, ex Nicol. Myrepſo, vtile eſt, frontalia adhibere, vt decet confecta. Sed cauendum, ne cerebro pituitoſo humectantia, refrigerantiaque frontalia adhibeantur, præſertim hyeme, ac ſenibus, cùm ne quidem ipſis æſtate conueniant, nec aliis quibuſlibet frigidis naturis. Iuuenibus verò & biliosis, & calido morbo, qui moleſtiſſimum capitis dolorem inuexit, laceſſitis, tempore quouis admota proſunt.

Quibus frontalia benè vel malè conueniant.

At verò puellis, quorum oſſa cranij adhuc hiant, nec verticem obſerant firmiter, minimè tutus eſt frontalium vſus: Atque horum præſertim reformidandus, quæ vel acetum recipiunt cerebro inimicum, aut qualitatem habent narcoticam, aut valde refrigeratoriam, aut calfactoriam, aut alio exceſſu eximiam.

Proſunt quæ primis gradibus quatuor qualitatum intemperiem quamdam immutant, vapores compeſcunt, ſenſus benignè ſopiũt, & cerebrum roborant.

Frontalium formæ variæ.

Omnia autem frontalia ſunt plùs, minusvè humida, vel prorſus ſicca; humida, polyphormia ſunt, & variam inter ſe conſiſtentiam habent: vel enim forma vnguenti parantur, vel litus, vel Opiatæ, vel ceratomalagmatis, vt cum herbis intritis oleagina quædam ſuperadduntur, & ex mixtura conficitur frontale.

Sicca quoque non vniformia ſunt, ſed ex foliis & floribus plantarum integris, vel pulueratis, & duplici ſyndone interſutis parantur.

Familiare eſt etiam mulierculis, quod fit hoc modo.

℞. foliorum lactucæ & betonicę minutim inciſorum, roſarum, an. m. j. madeant in oxyrhodino, & fiat frontale.

Capitis feruori mitigando, & ſomnum conciliando valebit quod ſequitur.

℞. conſeruæ nenupharis ʒ vj. conſeruæ roſarum ℥ß. florum papauer. alb. p. ii. piſtẽtur ſimul in mortario cum pauco vnguento populeone fiat frontale.

De Cataplaſmatis & pultibus. CAPVT XV.

CATAPLASMA Græcis & Latinis dicitur, medicamentum quoddam molle, quod dolori ſedando, repellendo, molliendo, laxando, calefaciendo, pus mouendo, vacuando & digerendo extrinſecus tantùm applicatur. Conſiſtentiam habet pultis, à qua ſæpè nomen aſſumit: Sed propriè loquendo, puls alimentum dicitur, cataplaſma medicamentum topicum, quod non modo ex melle, cui incocta eſſent, vel mixta medicamenta ſcopo accommodata, paratur, vt olim ab antiquis ſolebat, ſed ex radicibus, herbis, farinis, oleo & butyro: Atque nunc ſæpè à clinicis mulieribus ex lacte, mica panis, oleo, & vitellis ouorum vtiliter fit, ad mitigandum, leniendum & concoquendum. Sic verò paratum cataplaſma, pultem qui vocarit, vt pultem ex farina hordei, mucagine ſeminis lini & vitellis ouorum, cum Fernelio cataplaſma, nuſquam aberrabit. Vtriuſque enim eadem eſt conſiſtentia, inter vnguentum ſcilicet & emplaſtrum media, & quaſi ex materiæ amborum mixta, vtriuſque eadem ratio conficiendi & vtendi. Cataplaſma eſt pultis quędam ſpecies.

Fernelius exiſtimat veteribus cataplaſma & malagma, idem eſſe. Galenus tamen medicamenta ſolum, quæ partes præter naturam induratas emolliunt, iuxta antiquorum ſententiam nominat. Itaut medicamentum malacticum, ſeu mollitiuum, & malagma, non diſcrepare, nec rem diuerſam conſtituere credibile ſit.

Fiunt ergo cataplaſmata ex radicibus, foliis, cauliculis ad putrilaginem coctis, farinis, pinguedinibus & oleis. Stirpes ſiccæ, ſi expetantur in puluerem reducuntur tenuiſſimum: Si virides coquuntur, dum contabeſcant, pinſuntur, cribro traiiciuntur: traiectis adduntur mucagines, pinguia, aut oleagina & aliquando farinæ, atque denuò coquuntur, dum pultis craſſitiem acquirant.

Ad doloris ſedationem, & duritiei mollitionem hoc cataplaſma laudatur.

♃. radicum liliorum & altheæ an. ℥ij. maluarum, parietariæ, violarum an. m. ij. coquantur omnia ad putrilaginem, piſtentur, cribro tranſmittantur: Cribraturæ adde farinæ lini ℥ij. olei lilior. ℥iij. fi. cataplaſma. Cataplaſma anodynum & malacticum.

Valde quoque emollit & dolorem quamuis mitigat, quod paratur ex ſeminis lini farina in hydrelæo, ad iuſtam conſiſtentiã cocta.

Ad ſeroſos humores eliciendos, poros cutis aperiendos, & flatuum diſſipationem, valet cataplaſma hoc modo confectum.

♃. radicis bryoniæ lib. j. radic. ebul. & cyclaminis an. ℥iij. mercurialis m. ij. coquantur ad putrilaginem in aqua cum quarta parte vini albi, terantur & cribo cernantur. Cretis adde pulueris baccarum lauri ℥ß. puluer. ſem. fœniculi, cumini & florum chamæmeli an. ʒ. ij.

farinæ lupinorũ & & fœnugræci an. ℥j.olei Irini quan. ſuff. fiat cataplaſma.

Cataplaſma ex pane cibario, ſyncomiſtum vocant, ad omnia ſi Oribaſio credimus vtile eſt. Omnibus enim propemodum, inquit, inflammationibus conuenit, cũ aqua & oleo roſaceo paratũ. Ad multa quoque vtile eſt, quod ex fermento & oleo conficitur. Duritiem enim maturat, contuſiones ſanat, humores deliteſcentes ad cutim attrahit, digerit, reſoluit.

Formulæ cataplaſmatum variæ apud auctores ſparſim leguntur quas hîc recenſere, vt operoſum; ſic non ſatis vtile, cúm pauciorum exempla ſufficiant.

De Catapaſmatis, empaſmatis & diapaſmatis.

CAPVT XVI.

Catapaſma quid.

CATAPASMATA propriè dicuntur pulueres odorati, ex pluribus compoſiti, qui ad fragrantiam & ſuauitatem veſtibus inſperguntur. Pulueres quoque ſic dici poſſunt, qui partibus corporis, vt ſtomacho, poſt litum, ad illius robur adhibentur; quemadmodum & qui ex pluribus aromatis ad condimenta parantur, necnon ad vſus alios, veluti ſunt pulueres ſarcotici ad carnem vlceribus generandam. Catheretici, ad hyperſarcoſim abſumendam, epulotici ad cicatricem inducendam. Sed quia eiuſmodi pulueres iam ſuprà attigimus, de his ne verbum quidem effluxiſſet, niſi cataplaſmatis & catapaſmatis paronomaſia eò nos redegiſſet. *Paul. cap. 13. lib. 7.*

Empaſma quid.

Diapaſma quid.

Similis vocum affinitas de empaſmatis & diapaſmatis aliquid enũtiare, & differentiam, quæ inter vtrumque & cataplaſma datur, aperire, nobis occaſionem obtulit. Empaſmata ſunt, inquit Oribaſius, quæ vt immoderati ſudores, aut alia per halitum digeſtio cohibeatur, aut cutis extremitas ſcarificetur, aut pruritu tentetur, adhibentur. Diapaſmata, quæ, ad ſuauem odorem cuti aut toti corpori conciliandum, forma quacunque aut pulueris, aut vnguenti, aut aut litus accommodata ſunt. Cataplaſmata ſunt, quæ admodum ſuperiore capite deſcriptum, & ad vſus dictos conficiũtur. *cap. 31 lib. 10.*

Empaſmata autem inſeruiunt, vel profuſioni ſudorum ſiſtendæ, qui immoderatè fluunt, nec critici ſunt, & vires exoluunt naturæ, vel hydropicis, iſchiadicis & orthopnoicis. Quæ ſudorum eruptionẽ compeſcunt, parantur ex gypſo, myrrho ſicca læuigata, malicorio, rhoë Syriaco, ſorbis ſiccis, tritis, galla, acacia & ſimilibus aſtringentibus. Quæ hydropicos, iſchiade laborantes, & recta ſolùm ceruice ſpirantes iuuant, fiunt ex arena, fæce vini vſta, nitro, ſale, ſulphure, ſynapi, naſturtio, pipere, pyrethro, & ſimilibus acribus, ex quibus

dropaces

dropaces & ſynapiſmi, quorum eadem eſt cum empaſmatis agendi ratio parantur.

De Smegmatis, ac variis pulueribus Topicis. CAP. XVII.

AD ventriculi, Iecoris, aut alius viſceris robur poſt litum ex oleo conueniente ſolet inſpergi puluis, roboratiuæ virtutis, vel puluis myrthi, vel balauſtiorũ ad ſtomachum nimis hiantem aut patulum poſt invnctionem roſacei, aut cytonini: Tum ſiquidem ea vis topici requiritur, quæ citeriora contingendo ſimul interiora ſubeat efficaciſſimè. At aliter praxis ſuadet in Smegmatum vſu, quæ vix niſi arida & ſola adhibeãtur cuti, vel ad ipſam detergendam, vel erugandam, vel roborandam, vel humores illuc ruentes cohibendos. Vnicum pro multis ſit exemplum ad roborandam & detergendam cutim hoc Smegma.

℞. malicorij, balauſtiorum, roſarum, myrthi, gallarum, baccarum lauri, furfuris macri an. ℥ ß. ſalis toſti, aluminis rupei, pumicis, an. ʒ ij fi. omnium puluis ſubtiliſſ. cuti inſpergendus. Smegma roborans.

Capiti roborando cephalicum Smegma parari ſolet, cuius materialia vel excipiuntur bombace & interſuuntur duplici linteo pro cucufa vel inſperguntur ſupremo capiti ac toti capillitio. Sic verò parabitur. Cucufa.

℞. maioranæ, Betonicæ, ſtoechad. calamenti, Lauendulæ, roſarum an m. I. calami aromati. rad. Ireos florent. an. ʒ ii. florum ſaluiæ & anthos an. p. ii fi. omnis puluis pro Smegmate. Smegma cephalicum

Sunt qui pulueres Smegmaticos liquore quodam excipiunt ſuaueolente, & orbiculos aut pilas fingunt ad fragrantiam, potius quã medicinales vſus.

A medicis qui totam chirurgiam inuenerunt, artem fecerunt & docuerunt, alij pulueres multi dantur, & ad chirurgicos vſus efficaciſſimè celebrantur, cuiuſmodi eſt, hic puluis admodum ſimplex & ſarcoticus, ſeu Incarnatiuus, quẽ rubeum nominant.

℞. thuris ʒ ii. ſanguinis draconis ʒ i. fi. puluis alius eiuſdem virtutis, ſed efficacior & magis compoſitus à Rhaſi probatur, cuius deſcriptio talis perhibetur. Puluis rubeus.

℞. ſanguinis draconis, aloës, thuris. rad. Ireos, ſarcocollæ an. partes æquales & fac puluerem. Puluis rhaſis.

Alius maximè compoſitus maximeque ad incarnanda vlcera, vulneraq; quæ carnem amiſerunt, à practicis ſolet in hũc modũ parari.

℞. ſang. draconis, bol. armen. an. ℥ ß. maſtiches, olibani, ſarcocollæ an. ʒ iii. aloës lotæ, ariſtolochiæ rotund. rad. Ireos an. ʒ i ß. fiat omnium puluis ad vſum dictum. Puluis incarnatiuus.

Fiunt & pulueres ſymphylici ſeu collectici, vulgo agglutinatorij ad vulnera potiſſimũ vniẽda & eorum labra cõglutinãda hoc modo. Pul. agglutinatorius.

℞. Maſtiches, aloës, ſanguinis draconis, colophoniæ, rad. ſym-

phiti, bo. armen. balauſtiorum an. ʒi. ita terantur omnia vt læuigẽtur atque commiſceantur.

Notandum obiter eſt medicamentum agglutinatorium medium eſſe inter ſarcoticum & epuloticum, nàm ſarcoticum ſiccat tantùm gradu 1, agglutinatorium 2. Epuloticum 3.

Pul. Epuloticus.

Ad vulnera, vlceraque terſa & impleta carne ſigillanda, ac cute veſtienda conducunt pulueres epulotici, quorum vis aſtrictoria vt plurimum vnionem efficit, & cicatricẽ cuti inducit, vt qui ſequitur.

℞ teſtarũ oſtreorum, & concharum marinarum vſtarum, an. ℥ ß. batituræ æris, ceruſæ an. ʒ ii. plumbi vſti ʒi. fiat omnium puluis tenuiſſimus.

Pulueres cattheretici.

Celebrantur adhuc à medicis & chirurgis pulueres catheretici, quorum alij debiliores ſunt, vt alumen vſtum ad leuem carnis eroſionem, alij fortiores vt veſicatorij ac ſeptici ſeu putrefacientes, vt puluis cantharidum, & ranunculi, alij validiſſimi, vt puluis ſublimati, arſenici, pyrotici, qui& eſcharotici dicuntur. Quia verò de rebus chirurgicis ſperamus Deo duce fuſiſſimè ſcribere de remedijs ad chirurgiam ſpectantibus nihil nunc amplius dicemus.

De Synapiſmis, ſeu Phœnigmis. CAPVT XVIII.

SYNAPISMVS ſpecies cataplaſmatis quædam eſſe dicitur: vtriuſque enim conſiſtentia ſimilis eſt, ſed vires multum diuerſæ, quòd in ſynapiſmo ferè ſint vniuſmodi, & perpetuò calefaciẽtes; In cataplaſmate, multiplicis qualitatis, quæ efficit, vt ad calefaciendum, refrigerandum, emolliendum laxandũ, & *cap.* 13.
alios affectus ſupra dictos pręſcribatur. In acutis autẽ morbis raro, *lib.* 10.
imò nunquam adhibetur ſynapiſmus, nec in tabidis & colliquatis, inquit Oribaſ. Sed in lethargicis, in catoche, in perfrictione quæ ægrè calefiat, atq; in ſtupidis, & ſegnioribus naturis, vt sẽſus partis he- *ca*-181.
bes excitetur, facultas affulgeat, calor excitetur, humor diſcutiatur. *tet*. 1.

Synapiſmi conficiendi modus.

Cõficiendi ſynapiſmi modus ex Oribaſio & Aëtio, eſt huiuſmodi. *ſerm*. 3.
Caricas in aqua tepida pridie macerare oportet, poſtridie vehementer expreſſas contundere, deìn acerrimum ſynapi per ſe terere, caricarum cremorem inter terendum paulatim affundendo, quo faciliùs teri poſſit, non tamen fiat aquoſum. Tum in maſſas leues redigito, alteram ex càricis, ex ſynapi alteram. Et cùm vehementem ſynapiſmum volueris, duas ſynapi partes vni caricarum addito; ſi mediocrem, vtriuſque partes æquas; ſi imbecillam, tertiam tantùm ſynapi partem duabus caricarum.

Si ex aceto paratur ſynapiſmus, inefficacior eſt, ac imbecillior, quia ſynapi virtutem diſcutit acetum.

Linteo autem excipi debet ſynapiſmus, vt parti adhibeatur, quàm ſæpè intueri oportet, vtrum ex illius admotione ſatis ruboris cõtra-

xerit Alij enim citiùs, alij ſeriùs eius ſenſum percipiunt. Propterea certum temporis ſpatium, quo in parte manere debet, definiri non poteſt. Quod ſi longo temporis ſpatio ſynapiſmus cuipiam parti admotus non agat, nec cutis colorem immutet, ſpongiis aqua calida imbutis fouenda eſt, vt facilius intro facultas illius queat ſubire. Vt enim ſynapiſmus ad cutim excrementa poſſit euocare, hanc ſi non vlcerare, ſaltem rubrificare debet: vnde & phœnigmus hoc eſt, rubrificans medicamentum ſolet appellari. Phœnigmus.

Poſt ſufficientem ſynapiſmi vſum, in balneum ducendus eſt æger, à quo pars roſaceo illinenda.

De Dropace & Picatione. CAPVT. XIX.

DROPAX topicum quoddam medicamentum eſt, interdum emplaſtri modo durum, interdum vt malagma molle, prout poſtulat vſus. Eſt verò dropax alius ſimplex, qui tantùm pice & oleo modico paratur, vocaturque πίττωσις, id eſt, picatio, alius compoſitus, qui ſcilicet, præter oleum & picem multa calefacientia recipit, vt piper, pyrethrum, bitumen, ſulphur viuum, ſalem, cinerem ſarmentorum.

Aet. c. 180. tet. 1. ſer. 3. Conuenit autem maximè diuturnis morbis, inquit Aëtius, & omnino ante, & poſt ſynapiſmũ adhibetur: Ante, vt corpus ad ſynapi præparet: Poſt, vt reliquiæ affectionis exſcindantur. Simplex ſic & fit, & adhibetur.

Pix arida cum modico oleo liquatur, deinde calida adhuc cuti illinitur, & præraſis locis agglutinatur, & priuſquam perfectè frigeſcat auellitur. Ea rurſus ad ignem calfacta agglutinatur: & ſimiliter priuſquam frigeſiat, auellitur: atque hoc ſæpè repetitur. Picatio quomodo fiat.

Vtilis eſt aſſiduè vomentibus, cœliacis affectionibus, cruditatibus, & partibus alimentum non ſentientibus.

cap. 30. lib. 2. Compoſitior dropax fit ex calefacientibus enumeratis, cum videlicet partem quamdam perfrigeratam ad priſtini caloris bonitatem reducere oportet, & cùm exſiccandi eſt opus, inquit Oribaſ. additur ſal, ſulphur viuum, cinis ſarmentorum: Si aperire, euphorbium & lymneſtis, quæ alio nomine adarce vocatur. Singula autem hæc trita pici liquefactæ inſperguntur.

Oportet autem dropacem calidum adhibere, craſſitudinem habentem pro ratione virium ægri, pilis antè, vt dictum eſt, abraſis, in locis quibus adhibetur.

Aet loco dicto. Porrò dropax confertim auulſus, ſpiritum remiſſum firmat, ad ſuperficiem reuocat, & propriorum operum commonefacit.

Nonnunquam & adhibetur pſylothri vice, ad euellendos pillos

capitis achoribus obſeſſi. Malignum enim fœtidum ac contagioſum iſtud capitis vlcus, quod mulierculæ tineam, Arabes aſaphari vocant non niſi euulſis, aut ſæpius abraſis capillis perfectè ſanari poteſt.

De Pſylothris. CAP. XXI.

PSYLOTHRVM ad coſmetica medicamenta, quę ſcilicet corporis cultui & ornatui inſeruiunt refertur nec vnguenti aut emplaſtri, aut alicuius ſpecialis formæ genus eſt, ſed depilatorium medicamen, quod forma qualibet adhibitum, hiſpidam partem, pilos ac lanuginem, perdendo, glabram reddit. Omne autem pſylothrum propriè ſumptum, cum erodentem & vſtoriam habeat facultatem, non modo pilos attenuat, ſed auellit, & ad tempus partē omnino denudat. Propterea non niſi magna cautione ac prudentia adhibendum eſt. Si enim cuti diutius immoretur, præſertim quod vſtorium eſt, cutem vlcerat, puſtullas excitat, & inſtar Pyrotici adurit, vel vt eſcharoticum erodit. Ex his quæ partes glabras tutò faciunt, vtilè eſt, inquit Oribaſius, lixiuium ſtillatitium, itemque arſenicum, ſandaracha, & calx viua. Aliquid autem eorum, quæ vehementer exulcerant, alicui imbecilliori miſcendum eſt, cuiuſmodi eſt pſylothrum ſic à paulò Æginet. deſcriptum.

Oribaſ. cap. 13. lib. 10.

cap. 7. lib. 4. de loc. affect.

cap. 52. lib. 3.

Pſylothrū. Pauli.

℞. Aſellorum domeſticorum ℥ij. ſandaracæ ℥ß. calcis viuę ℥j. aceti veteris, lixiuij ficulnei an. lib. ß. coquito in olla ad conſiſtentiam linimenti.

Notandum verò domeſticos aſellos animalcula eſſe, quę ſub vaſis aquarijs ſtabulantur, & in globulos ſe conuoluunt, à Græcis ὄνοι à Latinis vulgò millepedæ; à Gallis Cloportes nominantur.

Vt pili cadant, nec denuò renaſcantur, Rondeletius hoc imperat pſylothrum.

℞ Auripigmenti, ouorum formicarum, gummi Arabici an. ℥ß. gummi hederæ ℥ij. cum ſanguine veſpertilionis, vel ſucco hioſciami, fiat linimentum ex arte, cuius portio adhibeatur loco nudando, abraſis priùs capillis.

Ob inſignem quam habet vim ad perdendos pilos vitis alba ſeu bryonia, ob Oribaſio & Aëtio pſylothrum nominatur.

Efficaciſſimum eſt, & quod ad hunc modum paratur.

℞. calcis viuæ ℥ij. auripigmenti ℥ß. lixiuij fortis q. ſufficit. Coquantur donec immiſſa pluma depiletur, & fiat linimentum, quo partes piloſæ inungantur, & per horæ quadrantem ſinatur, dein tergentur, tum locus aqua calida lauetur.

Pſylothrū Turcarum.

In Turcarum dominio minerale quoddam Ruſma illis dictum inuenitur, quòd agendi præſtantia omnibus pſylothris iurè debet

anteponi; licet enim admodum ſit temperatum, nec partem, cui adhibetur vret, pilos tamen celeriter & ſinè dolore perdit, & loca læuia, glabraque reddit, nullo remanente pilorum veſtigio. Vt ad votum applicetur, debet in tenuiſſimum pollinem læuigari, & cum portione media calcis viuæ in aqua dilui. Hanc mixturam Turcicæ mulieres paulò ante balnei, aut hypocauſti ingreſſum partibus obſcœnis & axillis adhibent, quas depilare & perpetuò glabras manere deſiderant. Eſt autem ruſma ſcoriæ ferri multum ſimile, ſed leuius, nigrius & quidpiã exuſtum referens, vt ex Bellonij obſeruationibus narratur.

Ruſma quid.

cap.33. lib.3.

De Veſicatorijs. CAPVT XXI.

AB effectu quem præſtat paruulum quoddam medicamentum externum, veſicas ſcilicet excitando, veſicatorium nominatur. Eſt autem paulò vehemẽtius phœnigmo, ſeu ſynapiſmo, qui tantùm ſuperficiem cutis rubrificat, & imbecillius pyrotico, quod eam ipſam adurit. Admotum enim cuti, epidermidem attollendo puſtulam excitat, qua rupta, ſerum effluit: vel paucũ, ſi in corpore ſicciore, ac parte ſuperna adhibetur, vel multum, ſi in humidiore, vt in hydropico, ac in parte decliui, vt in tibia. Rupta enim cute, aliquando fluctuantis in abdomine & cruribus aquę portio delabitur, & per vlcuſculum, tanquam fonticulum perenniter effluit, ſed vlcus ſæpè dyſepuloticum relinquit.

Prodeſt verò ad Odontalgiam, ponè aurem dentis dolentis veſicatorium admouere, vt aliquando ad pedium, in gonagra, podagráque, ſed pituitoſis magis quam bilioſis conferre creditur. Vidi tamen herpetem veſicatorio admoto perfectè ſanatum, qui nullis aliis præſidiis ceſſerat. Marcellus laudat ad lichenem, & alios affectus cutis ſanandos, ſi vulneri ex morſu ferarum inflicto, & bubonibus malignis applicetur veſicatorium: ex alto virus euocat; & faciliorem ac tutiorem curationem efficit. Ruſtici parare ſolent ex ſola radice ranunculi intrita & admota: Pharmacopæi ex cantharidibus pulueratis, pauco aceto & fermento mixtis: Optimum eſt quod ex earum puluere, pauco gummi elemi excepto conficitur. Sic quoque rectè fit.

Veſicatoriorum vtilitas.

cap.19. lib. de remed.

Veſicatorium ruſticorum.

℞. euphorbij ℈ß. piperis gr. vj. cantharidum præparararũ ℈ß. fiat omnium puluis, qui excipiatur pauco fermento veteri & aceto, fiat maſſa mollis, de qua exigua portio extendatur ſuper pannó ſericeo, & fiat veſicatorium.

De Pyroticis, ſeu cauterijs. CAPVT XXII.

RECTE ſcribitur ab Hippocrate, quæcunque non ſanant medicamenta, ea ferrum ſanat, quæ ferrum non ſanat, ea ſanat ignis; quæ ignis non ſanat, ea incurabilia putanda. Sæpè enim morbi cuiuſdam feritas tam ſæua eſt, vt nullo ſit medicamento locus, ſed vel pars ſecanda, vel vrenda, vel vtroque modo curanda. Vritur ſæpè ferro candente, ſed cùm hocce remedium etiam fortiſſimorum terreat animos, medicorum ſedulitas illius tanquam vicarium adinuenit, quod ab agendi vi & effectu, pyroticum nominatur. Ignis enim efficaciam præſtat, quando ipſius admotione, caro viua demoritur, mortua abſumitur, & pars ſana perforatur, vt morbidæ excretionem ſuſcipiat; morbida aperitur, vt proprium excrementum eructet. Sic abſceſſus cauterio diuiditur, vt pus extrà proſiliat, ſic rumpitur vomica, ſic pertunduntur bubones, vt quodque virus euomat.

Aphoriſ. vlt. lib. 7.

Pyroticum cur dictũ.

Ad humoris rheumatici reſolutionem, vel diuerſionem, in diuerſis partibus corporis adhibetur pyroticum, modò in capite, modò in brachio vtroque, modò in tibia alterutra. Admouetur quoque ad curationem enteroceles ſuper ea peritonei productione ampliore qua ſpermaticæ venæ feruntur ad teſtes, vt caro noua in locum deperditæ ſuccenturietur, quæ viam inteſtino deſcendenti intercipiat, & ſic in loco proprio, inteſtinum labi ſolitum contineatur.

Cauterium ad herniã.

Hac curandi methodo multi circulatores incautos euirant, dum vaſa ſeminalia ſimul cum productione, pyrotico identidem repetito adurunt.

Deſumitur autem pyroticorum omnis materia ex adurentibus, ſeu cauſticis, quæ ſcilicet quartum caloris gradum ſuperant veluti eſt calx viua, arſenicum, ſublimatum, tartarum, auripigmentum, vitriolum, nitrum, & lixiuium forte, vt quod paratur ex cineribus ſarmentorum.

Pyroticorũ materia.

Eſt verò multiplex pyrotica conficiendi modus, quiſque enim ſua, ſuoque modo parata ſeruat, quæ omnium præſtantiſſima profitetur. Noui barbitonſorem omnium maximè ignarum, qui ſublimatum tantùm admouebat, pauco vnguento ægyptiaco ſubactum, omniumque pyroticorum ſecuriſſimum mordicus contendebat.

Marianus in ſua Chirurgia plurimi facit cauterium quoddam ex Ioan Vigonio ſurreptum, quod ſic deſcribitur.

℞. Lixiuij lib. vj ſaponis, vitrioli Romani an. ℥j. bulliant omnia ſimul in vaſe æneo ad aquæ conſumptionem.

Quod in fundo remanebit, colligatur, atque ex eo fiant cauteria diuerſæ magnitudinis pro arbitrio.

Cardanus ex ſolo ſapone & calce mixtis, tritis, & ad vnguenti conſiſtentiam ſubactis, cauteria ſua conficiebat; Nunc verò parantur ad ignem, & formam nanciſcuntur ſolidiorem, & magis idoneam. Vt hoc modo.

℞. Calcis viuæ lib. I. ſalis nitri ℥j. infunde per diem integrum in lib. iiij. lixiuij ex cineribus vaſorum vinariorum, vel herbarum calfacientium parati: Subinde baculo tota mixtura agitetur, poſtridiè coletur, ter, quatèrque, dum aqua clara euaſerit, quæ æneo vaſe excepta coquatur ad ignem luculentum ad aquæ conſumptionem, non tamen ad perfectam lentoris exſiccationem. Tum ex ea maſſa fiant cauteria multa multiplicìſque magnitudinis, quę in vaſe vitreo oris anguſti diligenter operculato ad futuros vſus aſſeruentur.

Sic adhuc rectè ad hunc conficiuntur modum.

℞. Cineris ſarmentorum lib. IIII. ſalis gemmei ℥III. calcis viuæ lib. j. ß. infunde per horas quatuor, aut quinque in lib. xv. aquæ pluuiæ omnia ſimul, ac ſæpè agitando: Tum bulliant parùm; Atque cùm tota planè mixtura refrixerit, ſexies. aut ſepties per linteum ſatis craſſum coletur. Colatura limpidiſſima excipiatur ærea pelui, tamdiuque concoquatur, donec in ipſius fundo relinquatur petrea quædam materia, ex qua pyrotica variæ magnitudinis formentur.

Inter Parei farragines cauterium quoddam inuenitur, ridiculo nomine, ſericeum, dictum, cuius vanam pollicitationem cùm effectus improbet, eius deſcriptionem ſubticebo.

De Cucuſa, vel potius pileolo medicamentoſo.

CAPVT XXIII.

TEGMEN illius capitis ſimplex induſtrioſè factum, quo ſanorum & ægrorum caput operitur, noctu cucuſa nominatur, præſertim quæ ex oblongo fit linteamine, cuius extrema duo conſuuntur, & altera parte, quæ patula eſſe debet, relicta, altera colligatur. At talis cucuſa ſimplex, vix niſi ſuffitu medicamentoſa eſſe poteſt, quod medicam materiam concipere nequeat.

Nam quæ duplici Syndone, bombace & pulueribus interſutis ad capitis formam artificioſiſſimè concinnari ſolet, pileus dicendus eſt: qui ob varia medicamenta, vt decet, quibus infarcitur, varijs affectibus capitis, maximè frigidis competit & præcauendis & curandis. Nam quibus cerebrum humidius eſt, ſub Autumni finem & antequam hyemis rigiditas ſæuiat, corpore repurgato, tutum eſt, medicamentoſo pileo caput noctu potiſſimum obualare & velare. Non ſolum enim ipſum à frigore ſecuriùs tuetur, ſed halitu caphalico & ſuaui arcem mētis roborat & animales ſpiritus, qui odore recreantur, reficit. Ad capitis à frigore cuſtodiā & robur ſic parabitur.

℞. Baccharum lauri, & myrthi an ℥ ß. ligni roriſmarini ; rhodiæ radic. Ireos an. ʒij. ozimi, ſaluiæ, lauendulæ , roſara. an. pij corticis arantiorum cinnamomi. an. ʒi ſi. omnium puluis, qui exceptus bõbace, duplici linteamine inuoluatur, interbaſtetur , & in cucufæ aut hypopilei formam concinnetur ; Atque eo noctu , diuque caput tegatur.

In capitis doloribus ab intemperie frigida natis, alij pulueres competunt efficacioris virtutis , quibus infarcta cucufa ex dupla ſyndone concinnata, & capiti adhibita valdè conducet : Calorem namque natiuum fouebit, intemperiem cerebri frigidiorem emendabit, & ad ſalubriorem valetudinis conditionem emendabit. Ad hos effectus plurimum valebit, quæ hoc modo inſtituitur.

℞. Ciperi, ireos, corticis citri an. ℥ ß. benjoin Styracis calamit. an. ʒi ß. cariophyllorũ. pip. lõgi an. ʒi. maiora. ſtęchad. vtriuſq; roriſmar. p. ii. ſchœnãti. ʒii ſi. puluis. Excipiatur cotone, aut tomento laneo, terſuatur xylino duplici & fiat cucufa vel potius hypopileum.

Semicucucufa.

Si cui magis dolitet pars capitis anterior vel poſterior, dextra vel ſiniſtra, ei pars ea cucufæ erit adhibenda, quæ maiorem ſpecierum copiam admiſerit. Inæqualiter enim ſæpè diſpergendus puluis , pro partium affectarum diſcurſione ; quæ dum omnes æquè diuexantur æqualem pulueris quãtitatem poſcunt ſinion æque inæqualem, Ita ut nonnunquam Semicucufa tantùm concinnanda hoc eſt, media ſui parte tantùm medicamentoſa, cùm media, ceu alterutra capitis pars rãtum afficitur.

Puluis violeteus, vt & Cyprius vulgò dictus, qui ſuo vapore ſuaui, & cephalico facultatem animalem ſoletur , cucufis offerciendis & conuenit & conducit. Cùm humores tenuiores ſunt & perenni fluore partes ſubiacentes laceſſunt , compeſcendi pulueribus , ex quibus grauidatur Cucufa, ſtipticis & condenſantibus, vt roſis, balauſtiis, nucibus cupreſſi, cortice quercus, baccis myrthi, & ſimilibus.

De Scuto medicamentoſo. CAP. XXIV.

TOPICA medicamenta pro partium quibus adhibentur figura & magnitudine formantur , ac variegantur : magnis maiora debentur , minoribus minora : ſæpè oblonga , vt quę regioni lienis apponuntur, rotunda, vt quæ vmbilico ; quadrata , quę lumbis; triqueta & ſcuti forma, quæ ventriculo: ipſius enim inæquali figurę aptius accommodatur hoc inęquale topicum , quòd Scuti formam, ad gratiam magis quàm neceſſitatem ęmulatur.

Varijs autem modis, variaſque ob intentiones medicum ſcutum inſtituitur. Vel enim ex pulueribus ſtomachicis linteo duplo interſutis, vel ex emplaſtro, aut Cerato , aut malagmate quodam deſideratis

ratis viribus dotato formatur. Quod pulueres tantùm ſtomacho benefacientes admittit, mulieribus quidem & viris animo minus maſculis magis arridet, ſuas tamen ignauiùs vires promit. Quod verò ex cerato, vel emplaſtro ſuper aluta extenſo comparatur, proximè cùm epigaſtrio ſuperponatur, multò potẽtius, ac citius erigit ac efficit quicquid eſt efficere natũ. Vtriuſq; formulas dabo, vt hinc ſeligat vel medicus vel æger, vtrũ hic magis cupierit, aut ille magis probarit. Quod ex ſiccis euſtomachicis deſideratur hoc modo parandum.

℞. abſynthij & menthæ vtriuſq; ſiccatorũ an. ℥ii. macis, Caryophyllorũ, cinnamomi an. ℥i. galangæ, piperis an. ʒ ß. fiat omnis puluis. Ex quo, goſſipio & duplo linteo, fi. Scutum, quod euerſum ſtomacho ſuperponendum. Ex duobus linteis quod immediate carnem attingit, ſericeum eſſe ſolet, aut lineum, ſed ſemper textura rarum, exterius denſum aut magis compactum ventriculum frigidiorem calefacit & roborat, & coctionem iuuat. Scutũ aridũ

Eadem præſtant, atque efficaciùs, quæ ex Ceratis & Emplaſtris ſtomachicis lib. 5. antidotarij noſtri deſcriptis, parantur. Conferũt enim Cardialgias per conſenſum ventriculi, ipſius ſupinitati per quã os ſuperius laxius eſt & ferè inuertitur, nec arctè cibos amplectitur, apepſię, & imbecillitati, atque aliis pluribus ſymptomatis, quibus ſæpè diuexatur. Sic verò facilè, & citò Scutum, dum occaſio quædam vrget, habet. Supinitas ventriculi quid.

℞. Cerati ſtomachici diſ. Meſ. aut. Emplaſtri de maſtiche ℥ i. extendatur ſuper Corio, & fiat Scutum, regioni Stomachi adhibendum. Scutum emplaſticũ.

Ex emplaſtro Stomachico noſtræ deſcriptionis fiunt Scuta, ad roborandum & calfaciendum ventriculum frigidiorem & imbecillũ.

Fiunt & Scuta malagmatica efficaciſſimæ virtutis hoc modo.

℞. carnis citonior. condit, ℥ii. cruſtæ panis toſtæ & vino generoſo maceratę ℥i nucis moſch. ʒi. caryophyl. ʒ ß. piperis longi ℈i. piſtẽtur ſimul cum oinomelite, vel vino abſynthite, & fi. malagma, quod extendatur ſuper aluta, & fiat Scutum. Scutum malagmaticum.

Ne in grumos citiùs abeat parum olei maſtichini, aut de Abſynthio poterit addi. Optimum eſt quod ex cydoniato fit trito cum pauco oleo nucis moſchatę & puluere roſarum. Aliquot guttæ balſami orientalis, aut ſaltem Peruuiani, commodo multo permiſcentur. Exigua enim quantitate egregios pręſtant effectus.

De Scuto. CAPVT XXV.

VENTRICVLI intemperiei frigidę, ac imbecillitati multa medentur tam aſſumpta, quàm admota. Aſſumuntur blanda purgantia & euſtomachica, vt pilulę ex aloë, & rheo, aromaticum roſatum, & pulueres digeſtiui, vulgò, dicti.

Admouentur calefacientia & roborantia, vt litus, fotus, de quibus ſuprà, & ſcutum de quo nunc agendum.

Scutũ cur ſic dictum & cui parti accommodatum.

Sic autem vocatur medicamentum quoddam ventriculo peculiare, quòd ſcuti formam habet, illiúſque calorem ſuſcitat, robur adauget & coctionem iuuat admotum.

Concinnatur interdum ex emplaſtro quodam ſtomachico, ſuper aluta extenſo & admoto, & aliquando ea parte qua proximè carnem contingit, raro ſyndone inuoluto.

Sæpiùs tamen fit ex arida materia, quę ventriculo confert roborando, craſſiuſculè trita, bombace excepta, & duplici linteo ad ſcuti formam conſuta.

Materiam illam copioſiſſimã nobis ſuggerit calefacientium & roborantium vberrima ſeges, inter quæ ea potius ſeligenda, quæ ſpeciali dote ventriculum reſpiciunt, vt nux moſchata, macis, cariophylli, calamus aromaticus, ſchœnanthum, roſę, menta, abſynthium, & alia multa, quę ſuaui odore ſpiritum recreant, & amico calore iuuant cõcoctionẽ. Sic autem parari poteſt, ſcutum viribus ad dictos vſus efficaciſſimum.

Scutum roborans & calefaciens.

℞. cyperi, ligni aloës, calami aromatici an. ʒi. ſchœnanti, cinnamomi, cariophyllorum, nucis moſchatę an. ʒ ß. macis ℈ i. roſarum rubearum, maioranæ, abſynthij, mentę an ʒii. ſaluiæ ʒi. fiat omniũ puluis, qui cotone moſchato exceptus & interſutus geminis linteis, in ſcuti formam concinnetur.

Minore ſumptu confici poterit quod ſic deſcribitur.

℞. galangæ, ireos, piperis, an. ʒ. baccarum lauri, cumini an. ʒ ß. abſynthij vtriuſque, mentæ, ſaluiæ & roriſmarini an. m. ß. fi. omniũ puluis, excipiatur carpto groſſipio, & fiat ſcutum regioni ventriculi admouendum.

De Cucufa, & Semicucufa. CAP. XXVI.

lib. de glandul.

CVM cerebrum ſit velut magna glandula Hippocrati, & caput ſit pituitæ ſedes ac locus: Inſtar enim cucurbitulæ trahit, magna congeries humoris frigidi in toto capite ſolet aſſeruari, qui niſi medicamentis idoneis vacuetur, aut perennis illius generatio impediatur, ad membra ſubiecta, puta fauces, pulmones, thoracem, & reliquas partes inferiores delabitur. Multi tamen adeò medicamenta vacuantia auerſantur, aut tanta cerebri frigiditate laborant, vt etiam repurgati, ſępè de capitis grauitate, ac catarrho conquerantur, maximè ſi crepuſculo ſeſe commiſerint, aut ſubdiu caput pauculo tempore nudarint.

Cucufæ capiti ſunt peculiares.

Poſt igitur vniuerſalem purgationem, ad robur capitis, ad frigidam eius intemperiem, ad dolores inde genitos, ad deſtillationem ſiſtendam, ex goſſipio pulueribus cephalicis conſperſo, & duplici linteo interſuto, cucufa capiti apta ac conueniens, inſtar pileoli formatur.

Omnis porrò materia puluerum, ex quibus infarciuntur cucufæ, non ex ſtirpibus ſiccis tantùm pendet, ſed ex mineralibus & animalibus quædam ſæpè mutuamur, quæ multum adferunt, vt ſuauitatis, ſic vtilitatis.

Suauis & vtilis eſt puluis ad cucufas capiti roborando aptandas, qui ſic paratur.

Puluis ad cucufas.

℞. calami aromatici, ſchœnanthi, ireos an. ℥ j. baccarum lauri ℈ ij. ſtyracis, benioini an. ʒ ß. cariophyllorum, cinnamomi an. ʒ j. macis ℈ j. maioranæ, roriſmarini an. ʒ ij. moſchi ℈ ß. fiat omnium puluis, qui excipiatur bombace ad cucufam.

Quibus non licet propter rei familiaris anguſtiam, cucufas ſic paratas geſtare, minore ſumptu conficientur, hoc modo.

℞. betonicę, meliſſæ, ſaluiæ, ſtœchados vtriuſque, roriſmarini an. m. ß. ligni lauri. ʒ iij. cumini ʒ j. fiat omnis puluis ad cucufam concinnandam.

Is quoque puluis ad eoſdem vſus tutò ac fœliciter capillis inſpergitur.

In ſumma, vna eſt & eadem cucufę & ſcuti parandi ratio; Sed illius forma, capiti adaptatur, huius ſtomacho: vtriuſque facultas parti cui deſtinatur iuuandæ accommodanda: ſtomachica ſtomacho: Cephalica, capiti, cui aſtringentia quandoque miſcemus, dum catarrhos ſiſtere conſilium eſt.

Et vt cucufa totum cranium inuoluit, ſic ſemicucufa tantũ dimidium: vel certè puluis medicamentoſus vni tantùm parti, quæ ſcilicet malè habet, adhibeatur, & cum bombace interbaſtetur, vt loquitur vulgus, ad ſemicucufam.

De ſacculis. CAPVT XXVII.

CVM minutula ſemina, ac etiam paulò maiora, magna ex parte integra & ſicca, ex vſu ſint medico, vixque per ſe ſola partibus corporis poſſint adhiberi, ante illorum vſum ſacculo includuntur, vel magno, vel paruo, pro partis cui adhibetur conditione. Ad auris tinnitum non niſi paruus admodum vſurpatur; Ad colicum dolorem & Tympanitem, magnus, vt qui ſæpè totum abdomen operiat. Eius magnitudo qui regioni cordis admouetur, proportione quadam illi reſpondere debet, vt nec multò maior, aut minor concinnetur: Cuiuſmodi ſunt, qui ex cardiacis & alexiterijs pulueribus parantur, & tempore peſtillenti ſuper cordis regione, ad illius & facultatum tutelam, geſtantur.

Fomenta ſicca. Sunt autem vel ſicci, vel humidi; Sicci alio nomine à veteribus, fomenta ſicca vocantur, apud quos idem eſt vſus ſacculorum & fotuum. Admouentur multis corporis partibus, capiti, cordi, ventriculo, iecori, lieni & vtero, ſub eadem forma, quadrata nempè, quę tamen oblonga eſſe debet, inſtar linguæ bubulæ, dum lieni; vt ſcutiformis, dum ventriculo adhibetur.

Vt autem ęquabilis ſit materię per omnes ſacculi partes diſpenſatio, is transuerſim filo acu traiecto, conſuendus eſt. Qui cordi applicatur ferè ſericeus eſt; qui reliquis partibus, lineus, aut cannabinus ſed rara filorum ſerie contextus.

Ad refrigeratos artus, ad flatus diſſipandos, ad humores euocandos & abſorbendos, ſacculi non niſi calentes adhibentur, veluti ſunt, qui ex ſeminibus frixis, & vino aut aceto irrigatis fiunt, vt ad colicum dolorem, & Tympanitem hoc modo.

Sacculus ad Tympanitẽ & colicum dolorem. ℞. millij lib. ß. baccarum lauri contuſarum ℥iij. ſem. fœniculi, aneti, cumini. an. ℥j. ſalis communis ℥ij. ocymi, maiorani. an m. ß. torrefiant omnia ſimul in ſartagine, & calidiora recondantur, in ſacculo, qui affectæ parti inducatur, quique refrigeſcens denuò calefiat & admoueatur; vel duo ſimul parentur, vt viciſſim adhibeantur.

Ad cordis affectus eximiæ eſt virtutis ſacculus hoc modo paratus.

℞. radicum angelicæ, ireos, enulæ campanæ, cyperi, gentianæ, tormentillæ an. ʒj. trochiſcorum de caphura, benioin, ſtyracis calamintæ an ℈ij. aliptæ moſchatæ, ligni aloës ſantali citri. an. ʒß. macis, cariophyllorum, ſchœnanthi an. ℈i. granorum kermes, corticis citri ſiccæ an. ʒii. fiat omnium puluis craſſiuſculus, qui exceptus ſacculo ſericeo regioni cordis adhibeatur.

Vix probantur ſacculi ſicci ad pleuritidem, etiam liquoris cuiuſdam vapore madidi, præſtiterit fotus humidos applicare de quibus ſuprà.

Adcapitis & ſtomachi affectus, cucufæ, frontalia, & ſcutum imperantur, cùm tamen lethargum, apoplexiam, Carùm, aut ſopitos ſenſus excitare conſilium eſt, ſacculi magis conuenient ſic deſcripti.

℞. cyperi, galangę, cariophyllorum, radic. angelicæ, baccarum lauri, cumini an. ʒij. ſaluiæ, maioranæ, betonicæ, ſtœchados vtriuſque, lauendulæ an. m. j. fiat omnium puluis craſſiuſculus, excipiatur duobus ſacculis interbaſtatis ad caluarię frictionem. Sic enim magis conducit duos habere ſacculos, maximè cùm calidos admouere proponimus, vt dum vnus adhibetur, alter paulatim calefiat, & viciſſim alter alteri ſuccedat adhibendus.

De Dentrificijs. CAPVT. XXVIII.

DENTES permultis vitiis obnoxij: Eos enim nigredo deturpat, caries abſumit, laxitas tremulos facit, dolor anxiè laceſſit. Nigredine præſcribuntur dentifricia, laxitati aſtringentia, cariei detergentia roborantiáque, dolori mille remedia. Quiſque enim expertum ad Odontalgiam ſe habere ſecretum profitetur. Sed accidit ſæpè, vt quod ſemel profuit, poſtea irritum eſſe, & interdum obeſſe comperiatur.

Hip. poc. lib. 5. & 7 epid. Ægrius autem ferunt multæ mulieres, dentium nigredinem quàm dolorem, qui licet à plebecula, tanquam momenti nullius affectio deſpiciatur, filio tamen Metrodori maxillę marcor ſuperuenit, exciderunt dentes molares & ipſa maxilla. Hiſtoria.

Porrò dentibus extergendis & dealbandis dentifricia à medicis præſcribuntur, eaque forma multiplici, vt pulueris, opiatæ, linimẽti, ſed vſitatiora forma pulueris dantur, vt.

℞. oſſis ſępæ ʒj. coralli albi, criſtalli an. ʒj. cornu cerui, ligni lentiſci an. ℈ii. fiat omnium puluis, quo fricentur dentes.

Parem habet vim dentibus dealbandis dentrifricium hoc modo deſcriptum,

℞. ſcobis eboris, pumicis, cornu cerui an. ʒi. coralli ℈iii. margaritarum ℈i, cariophyllorum, cinnamomi, roſarum, roriſmarini añ. ℈i. fiat omnium puluis pro dentrifricio. Variæ dentifriciorum formulæ.

Forma opiatæ dentifricium ſic imperari poteſt.

℞. dentium equorum vſtorum, aluminis, coralli albi an. ʒi. oſſis ſæpiæ, pumicis an. ʒi. ſalis vſti ℈ii. macis, cariophyllorum, lentiſci an. ʒß. fiat omnium puluis, & cum melle roſato, fiat opiata, qua mane fricentur dentes, & poſteà vino abluantur diluto.

Quibus magis arridebit dentifricium forma linimenti, ſic parabitur.

℞. putaminum ouorum vſtorum, cornu cerui, criſtalli an. ʒi.

ſantali citrini, lentiſci an. ℨß. radicis ireos ℈j. moſchi ℈ß. fiat omnium puluis tenuiſſimus, & cum ſyrupi roſarum ſiccarum quantitate ſufficienti fiat dentrificium liquidiuſculum, quo manè dentes circumliniantur.

Sunt qui forma trochiſcorum parant, quibus exſiccatis & induratis dentes ſæpè fricando detergunt, expoliunt, & candidiores reddunt.

De Odoramentis. CAP. XXIX.

NON abs re ſcipſit Hippocrates, in medico præter cætera, cultum artificialem in veſtitu & odoramentis ſuauibus requiri, quibus tanto ſolet æger delectari, quanto his offendi, quæ vel ingrata ſunt, vel nimis fragrantia. Ea ſiquidem auerſantur multi, quod caput vel repleant, vel moleſtè feriant, & cephalalgiam inferant: Contrà verò ſuauiſſimi halitus ex rebus odoratis prodeuntes, vterum, ventriculum, cor, & cerebrum multum recreant. Cuius rei rationem reddens Galenus, & proportionem conſtituẽs odoratus ad guſtum, ſic libris ſimplicium loquitur: Quemadmodum ſapores grati & familiares, ijdem quoque & dulces sũt; ingrati, nec dulces, nec familiares: Sic odores familiares ſpiritui animali, iidem quoque grati & ſuaues ſunt. Qui verò non familiares non ſuaues ſunt, & malè olentes. Atqui vt dulcia temperata ſunt, Galeno, ſic odorata ſuauia moderatum habent calorem, vt placet Scaligero.

Initio lib. de medico.

Sapores dulces, grati.

Odores qui grati.

cap. 6. lib. 1. de ſympt. cauſ.

cap. 21. lib. 4. de ſimpl. med. facul.

Quæ cùm ita ſit, odores ſuaues grati erunt cerebro & partibus principibus. Quædam tamen odorata tertium caloris gradum attingunt, vt cinnamomum, cariophylli, calamus aromaticus, verùm his non vtimur niſi parua quantitate, aut his admixtis quæ calorem illum contemperant: Odorata namque magna quantitate naribus obiecta, grauem odorem & cerebro noxium ſpirare ſolent, quæ minima quantitate recreant, quòd vnitus odor, & grauis temperetur aëre ambiente, aut rerum aliarum permixtione. At malè olentia quantumuis aere temperentur, non ſolùm qualitate ſua, ſed etiã ſubſtantia cerebro, & partibus neruoſis aduerſantur ex Galeno. Quod confirmat Ariſtoteles dum ſcribit mulieres ad odorem lucernæ extinctæ abortire.

cap. 10. lib. ſim. lib. 1. de cauſ. plant.

Malè olentia ingrata & facultatibus noxia.

cap. 10. lib. de inſtru. odorat.

Cùm igitur ſuauis rerum odoratarum halitus ſit conſocialis ſpiritibus, illorumque familiare pabulum, medicus non modò captabit gloriam apud vulgus ſi fuerit vnguentatus, ſed etiam ipſe aliis odoramenta preſcribet, ad ſpirituum robur & cuſtodiam ſanitatis.

cap. 24. lib. 8. de hiſt. animal.

Ea verò vel forma pulueris, vel vnguenti, vel pomi, vel trochiſcorum deſcribuntur. Forma pulueris diapaſma, vel odoramentum ſic fiet ſuauiſſimum.

℞.Calami aromatici ℥iij. ireos florentiæ ℥ij. ſtyracis, calamintæ, benjoin an. ʒj roſarum ℈ij.cariophyllorum ʒß. moſchi,ambræ, an. ℈ß.fi.omnium puluis, accuratè ſeruandus, ne vis eius exhalet. Puluis ſuauiſſimus.

A recentioribus celebratur puluis quidam, Cypreus vulgo dictus, vt & violetus, cuius cum variæ deſcriptiones dentur, quiſque puluerem odore ſuauiſſimo fragrantem, Cypreum, vel violeteum nominat. Cyprius quaſi Cyperinus ſic parari ſolet. Puluis Cyprius.

℞.Cyperi ʒvj.ra.Ireos florẽt.℥ß.Styracis calamitæ,bejnoin.an.℥iij Roſarum rub. ʒv. ambræ griſeæ, moſchi an ℈ß.fi.omnium puluis, ſimul miſcendus. Puluis Cyprius.

Qui ab inſula cypro in qua multa aromata naſcuntur puluerem hunc dici contendunt,ex illis ipſis ſolis ſuum puluerem parent.

Qui violeteus vulgò vocatur ſuauiſſimè fragrat, cùm ſic paratur.

℞.Rad Ireos florent. calami aromatici an. ℥ij. cariophyllorum, Styrac.calamit.labdani coriãdri an. ʒj, Saxonis mochati, benjoin, maioranæ an. ʒjß. corticis citri ſicc.ʒß. roſa.rubr. ℥ß.moſchi boni, g. xij. fi.puluis. Puluis violeteus.

Hic notet Lector, puluerem hunc, non à violis, quæ non ipſum ingrediuntur, ſiccæ namque fere ſunt inodoræ ſed ab halitu quem refert Iris, illis recentibus cognato, tale nomen mutuari. Violeteus cur dictus.

Eiuſmodi pulueres odorati ſericeis ſacculis includi ſolent, quos olidæ mulieres (bene namque olent quæ nihil olent) tetri halitus quem effumant cohibendi aut corrigendi gratia inter mammas geſtant. Nec deſunt delicatuli iuuenes præſertim mulieroſi, qui ſacculis iſtis odoratis delectentur. Omnibus verò odoramenta conceduntur, quorum ſanitas ad ſui ipſius cuſtodiam illa ipſa requirit. Sacculi odorati.

Vnguenti forma facilè parabitur odoramentum, ſi puluis ſupra deſcriptus excipiatur pauco oleo liquidambar & cera, vt conſiſtentiam acquirat idoneam. Vel ſic

℞. Santali citrini, calami aromatici, ſchœnanthi, cinnamomi an. ʒj.ſtyracis calamintæ, benjoin,macis an.ʒß.ceræ ℥iij ol.moſchelini q.ſuff.fiat vnguentum. Vel hoc modo. Vnguentũ odoratum.

℞.Macis,cinnamomian.ʒß.benjoin ℈ij zibethi,moſchi,amber.an. ℈ß.caphuræ gr.v.cum oleo amygdalino fi.litus.

Fit quoque ex aromatis ſelectis odorata maſſa, ex qua vel pomũ, vel trochiſci formantur, quorum ſuauitas magni fit,vt.

℞.Corticis citri ſicci, cinnamomi, ladani an.ʒj.ſtyracis calamintæ ʒij.macis, cariophyllorum, ligni aloës, ireos an. ʒß. caphuræ ℈j. moſchi, zibethi,ambræ an.ʒß. cum muccagine gummi tragacanthi in aqua roſarum extracta, fiat maſſa, ex qua fiat pomum, vel orbiculi, aut paſtilli cuiuſuis figuræ. Pomum odoratum.

A multa ambra zibetho moſcho & aliis aromatis fit globulus craſſior & ſuauiſſimus ſpirans quem pomum ambræ vocitant. Pomum ambræ.

De ſuffitu & auiculis cypriis. CAPVT XXX.

SVAVES quidem odores, ſpiritus omnes exhilarant, ſed multa ſuum non niſi vi ignis halitum communicant; Proinde prunis ignitis incēduntur aut ita certè caleſiunt, vt quoquo verſum odorem ſpargant, vt thus & benjoinum.

Sic ſua Thymiamata primi Dei cultores parabant, Sic ſuos ſuffitus medici ad ſanitatem; ſic ſuos Aulici ad voluptatem conficiunt. Non tamen in prunas ſemper materia ſuffituum injjcitur, ſed cocula quadam, ſic Pompeio dicta, ænea vel argentea, quàm vulgus Caſſoletam, nominat, excipitur, ſimul cum aqua roſarum, vel arantiorum; in eaque dum feruet tota mixtura, ſuppoſitis in eius media parte carbonibus accenſis vapore ſuaui totam ædiculam implet.

Cocula. Caſſoleta.

Quædam ſponte ſuum odorem longè latèque diffundentia alieno calore non egent, vt roſæ, zibethum, moſchus & alia quamplurima. Notet hic lector caſſoletarum vſum tam nouum non eſſe, vt multi putant: Suffitus enim Arabum *Alchamor* ſua lingua dictus ſimiliter fiebat, & ob ſimiles vſus.

Alchamor.

Eſt igitur ſuffitus vel humidus, vel ſiccus, & vterque vel voluptatis, vel ſanitatis. Humidus paratu facilis eſt, & familiaris mulierum ſplendidè viuentium, quæ dum ægrotant, vel ſaltem his diebus, quibus medicamenta purgantia ſumunt, ex cortice arantiorum, citriorum, cariophlylorum, cinnamomo & aqua roſarum ſimul mixtis, & ignita Caſſoleta receptis, cubiculum ſufficiunt.

Siccus à Pharmacopæis medicorum conſilio frequentiùs paratur, non modo ad voluptatem, ſed etiam ad vtilitatem.

Voluptatis ſuffitus dari ſolet his, qui delicijs & cultui corporis indulgentes, res paternas effusè diripiunt.

Qui ſanitatis eſt, his præſcribitur, quibus ſpiritus reficiendi ſunt, roborandum cerebrum, cor exhilarandum & à malignitate extrinſecus adueniente vindicandum.

Suffitus ad ſanitatem.

Confert etiam pulmonibus infarctu à craſſa pituita liberandis, non tamen omnibus affectionibns circa thoracem conſiſtentibus idoneus eſt: Sanguinem enim ſpuentibus aduerſatur, inquit Aëtius, qùm per eorum quæ ſufficiuntur, vaſa rurſus aperiantur, neque his adhuc, qui ſiccum morbum circa thoracem habēt; Verùm Aſthmaticis, Orthopnoicis, & quibus thorax copia crudorum infeſtatur, prodeſt, vt etiam lue venerea laborantibus, ſi ex medicamentis idoneis, quæ iſtius morbi virus, per frequentem ſaliuationem abjjciunt, vt decet paretur, atque corpore prius per vniuerſalia remedia vacuato, vſurpetur. Ferè autem forma pulueris craſſiuſculi, ſuffi-

Lues indica ſuffitu nonnunquam curatur.

ſuffimigium datur, vt ad roborandum & ſiccandum cerebrum, hoc modo.

Suffitus pro cerebro.

℞. Styracis calamintæ, benjoin an. ʒj. ß. gummi iuniperi, thuris an. ʒj. cariophyllorum, cinnamomi an. ℈ij. foliorum lauri, ſaluiæ roriſmarini, maioranæ, an, ʒß. fiat omnium puluis craſſiuſculus, cuius portio prunis candentibus inſpergatur, vt odoratum fumum expiret æger.

Ad ſiſtendum humorem qui è cerebro ad pulmonem delabitur, ad hunc modum parabitur ſuffitus.

Suffitus pro pulmone.

℞. Nucum cupreſſi, balauſtiorum, ladani an. ʒj. roſarum ʒij. baccarum myrthi, maſtiches, an, ʒ. j. ß. fiat puluis pro ſuffimigio.

Cordi roborando & reſarciendis ſpiritibus, ſuffitio confert ad hunc confecta modum.

Suffitus pro corde.

℞. Calami aromatici, xyloaoës, ſcœnanthi, cinnamomi, an. ʒj. ſtyracis calamintæ benjoin an. ʒj. ß. macis cariophyllorum an. ʒ. ß. roſarum, majoranæ an. ℈ij. aliptæ moſchatæ ʒii. fiat omnium puluis ad ſuffitum.

Ex iiſdem pulueribus cum carbone ſalicis, & liquore quodam idoneo aliquando conficitur maſſa, ex qua fiunt paſtilli, vel tedæ, vel auiculæ, vulgò Cypreæ dictæ, quæ citra flammam, ignem facilè admittunt, & ſuauem fumum exhalant. Sic ritè poſſunt fieri.

Auiculæ Cypreæ.

℞. Benioin ℥i, ſtyracis calamintæ ℥ii. ladani ℥ß. aliptæ moſchatæ ʒiii. cariophyllorum, ſchœnanthi, an. ʒii. ligni aloës ʒi, carbonis ſalicis ℥ii. terantur omnia: puluis excipiatur gummi tragacantho aqua roſarum ſoluto, fiat velut paſta, ex qua formentur vel auiculæ, vel claui aut candelæ aut orbiculi, cuiuſlibet figuræ.

Candelæ odoratæ.

Lib. de natura mulieb.

Ad ciendos menſes vult Hippocrates, vt mulieres ſingulis quibuſque diebus bis ſuffiãtur, infundibuli fiſtula per quã fumus deducitur penitiſſimè in ſinum pudoris intromiſſa. Eligenda verò quæ primo, aut ad ſummum ſecundo gradu calefaciunt, dein ad vehementiora tranſeundum, ea tamen cautione ſeruata, vt non valdè acria vſurpentur, ne caput grauetur, & vteri ceruix exulceretur, vt iuſſit Hyppocrates.

Suffitus cõfert menſibus mouendis.

Lib. de ſuper fœt.

Fiunt verò ſuffimenta, vt vaſa diducantur, & proximè vterus accurrat ad orificium, ſicque ſanguis extra facilè prorumpat. Sed cùm menſium cunctatio à duritie & ſiccitate vteri proficiſcitur materia ſuffitus aliquo liquore excipienda eſt, quo poſſit vterus humeſcere, vt cera & oleo ſimplici, vel odorato, aut terebinthina, vel ladano, vel gummi tragacantho, vt fiant paſtilli, qui vſus tempore in carbones ignitos inijciantur, vel potius in cineres calidos, vt voluit Ariſtoteles in problematis, vt

℞. Radic. cyclaminis, aſari, myrrhæ, bdellij, Ireos an. ʒ. j. ſtyracis calamintæ, ʒ. iii. nigellæ romanæ ʒ. ii. cinnamomi, cariophyllorũ. an.

fiat omniũ puluis pro ſuffitu muliebrium; vel excipiatur terebintã veneta, & fiant paſtilli ad eundem vſum.

Suffitus ad vlcera.

Vlceribus quoque dyſepuloticis, quibus fruſtra tentata fuerunt alia remedia, & Indicæ lui ſuffimenta ſæpè fęliciter vſurpantur, maximè vero quæ ex cinnabari fiunt, cui, vt hydrargiro, cuius eſt multum particeps, mira virtus ineſt, & alexiteria, ad venerei morbi virus, per ſaliuationem excludendum. Illius namque fumus, toto exceptus corpore, per ſpiramenta cutis ſeſe transfert in corpus internum, & humorem attenuando, impellendo ac diſijciendo, tandem ad os deducit, & frequenti ſputatione foras excludit. Sicque nõ modò vlcera quæ pharyngem & internas oris partes occupant, perfectè delet, ſed & dolores ſedat & materiam, quæ tubercula & puſtulas committebat optimè ſanat. Sic autem parari debet ad huius mali curam ſuffitus.

Suffimenta ad luem veneream.

℞. Benjoin, thuris libani an. ʒij. baccharum lauri, calami aromatici an. ʒj. cinnabari ʒx. fiat omnium puluis, qui excipiatur ſtyrace liquida pro ſuffimigio, vel ſic.

℞. Granorum iuniperi, thuris, maſtiches, ladani an. ʒjß. cinnabaris ℥jß. terantur omnia, & ad vſum ſeruentur pro ſuffimento; hoc quoque modo rectè parabitur.

℞. Styracis calamintæ, benjoin, cariophyllorum, thuris maſculi, ladani an. ʒj. myrrhæ ℈ij. galliæ moſchatæ ʒij. maſtiches ʒj. cinnabaris ℥jß, terantur omnia, & excipiantur terebinthina, vt coeant in maſſam, ex qua fiant paſtilli pro ſuffumigio.

Eiuſmodi autem ſuffitus non niſi ſumma prudentia ſunt adhibendi, ne ſtrangulationem, aut neruorum reſolutionem, aut tremorem adferant. Cinnabaris enim vt & hydrargyrus, cùm vix naturæ legibus coërceantur, non niſi à peritis & expertis medicis debẽt exhiberi, vt nec tractari.

Vidi quemdam pediſequam regis á muliercula ſuffitum, qui ob recurrentium neruorum reſolutionem, duos menſes ante obitum, à maligno fumi halitu concitatum, ἄναυδος ſeu loquendi impotens miſerè periit.

Alios obſeruaui ab Empiricis & ignaris cinnabari indebitè parata, tractataque ſuffitos paralyticos euaſiſſe, nec arte vlla poſt ad ſanitatem redire potuiſſe.

Nolo plures hiſtorias eorum, qui à circulatoribus ſuffiti, ſæuis doloribus cruciati, ac tandem victi interierunt. Si quis enim miſellus lue venerea infectus, vel guaiaci decocto, vel hydrargirato litu, vel cinnabaris ſuffitu tandem conualuit, idem eamdem opem, quam ipſe ſenſit in aliis vult experiri, vnde multi ſartores, fabri & etiam baiuli his remedijs Lutetiæ nunc iſtius morbi curam audacter pollicentur, & infęliciter ſuſcipiunt.

Sic videor omnes remediorum formulas, tum in hoc, cum in tertio libro deſcripſiſſe. Si quæ alio nomine ab antiquis deſignantur, ſub illis continentur, vel iam eorum tanquam inutilium exoleuit vſus quod ſi quis nauſeabundus has lucubrationes faſtidiat, ac malo animo famæ noſtræ inſultet, det illi Deus meliorem; atque maleuolus cùm ſit & omnibus diſpliceat, illi forſan diſplicere, non nefas. Sequitur nunc, vt beneuolo artis Pharmaceuticę ſtudioſo Officinam extruamus.

FINIS LIBRI QVINTI.

IOANNIS RENODÆI MED. PARISIENS.

DE MATERIA MEDICA, COMPOSITIONIBVS IN PHARMACOpolio parandis & ſeruandis neceſſaria libri tres.

DE PLANTIS, LIBER PRIMVS.

PRÆFATIO.

VNIVERSI compendium homo, viuentium perfectiſſimus, diuinum animal, & corporũ omnium μετριότης naturæ lege, ſæuiſſimis ac innumeris morbis, ἀπὸ τῶν ἐνεχόντων, καὶ τῶν ἔξωθεν laceſſitur; Ex principiis enim generationis humanæ cõnaſcitur infauſta quædam labes, ex qua morborum ſeges immenſa ſoboleſcit; nam ſeminalis hęreditas, non ex omni parte beata, ſed iniuriis permultis, quæ ad interitum neceſſarió fatalem iter parant, obnoxia. Ex qualitatum ſiquidem oppoſitarum quibus conſtat corpus, diſſidio, ex perenni, ac triplici ipſius effluuio, excrementorum prouentu, prauo rerum non naturalium vſu, animi pathematis, humidi primigenij iactura, & caloris extinctione natiui, qui virtutis eſt finitæ, atque vt agens phyſicum repatitur agendo, quotidie morimur. Sum- μικρόκοσμος

Cap. 5. lib. de marcore.

Moriendi neceſſitas.

mus tamen Opifex, optimus rerum & conditor & conſeruator, hominem vt foueret, ac tueretur, totum repleuit terrarum orbem omni genere auxiliorum, ex quibus ille non modò victum & veſtitum habet, ſed adhuc auxilia multa, vt medicamenta ſaluberrima, quorum gratuito fauore, & virtute eximia ſuæ ſanitati proſpicit, & morbos futuros præpedit, vel iam factos fœliciſſimè pellit.

Ex quibus ſumitur materia medica,

Auxilia illa ſunt ſtirpes, mineralia, animantia, ex quibus medica materies ſumitur, quam his tribus libris examinamus, non quidem totam: laboris enim eſſet immenſi, & forſan inutilis, ſed eam tantùm, quæ ſingulas compoſitiones in noſtra Officina, ſeu Antidotario deſcriptas ingreditur. Qui integram plantarum hiſtoriam deſiderarit, præter eruditiſſimam Dioſcoridis lectionem, Ruellij, Mathioli, Dodonei, Lobelii, Daleſcampii & Cluſij laborioſiſſimos commentarios poterit conſulere. Qui de mineralibus & metallis prolixiorem textum poſtulat, adeat Georgium Agricolam: qui animalium hiſtoriam, legat libros 9 Ariſtot. de animal. Conrad. Geſnerum & Edoard. Vuottonum, qui de ea materia doctiſſimè ſcripſerunt. Quæ enim breuiter nunc & dilucidè ſumus explicaturi, tũ inſtituendo pharmacopœo, tùm inſtruendo pharmacopolio ſat eſſe putamus, cùm ex his omnia medicamenta vſitatiora & præſtantiora tam in rem præſentem, quàm futuros vſus ſoleant parari.

Prioris libri diſpoſitio.

In prima autem primi libri ſectione multa ſimul congeſſi adeò vulgaria, vt non ſolùm in pharmacopoliis, ſed ſingulorum ciuium ædibus ex parte maxima reperiantur, quorum tamen vſus in medicina tam frequens eſt, & neceſſarius, vt ſine illis, vix medicinam aliquis faciat, aut medicamenta quædam rectè paret, & fœliciter exhibeat. Quid enim in communi medicamentorum vſu vſitatius aqua, vino, aceto, ſaccharo, melle, manna & floribus cordialibus? Quid frequẽtiùs celebratur quatuor emollientibus, quinque capillaribus, quinque radicibus aperitiuis, quatuor ſeminibus frigidis, totidem calidis, tam maioribus, quàm minoribus? & aliis quibuſdam in huius libri fronte deſcriptis.

Hæc igitur omnia in reliquorum claſſes minùs aptè referenda putaui, cùm ex vſu ſint quotidiano, & illorum portio in area, alia in veſtibulo pharmacopoliorum proſtet, alia in cella vinaria, alia in popina, aut taberna poſteriore conſeruetur. In abaci verò capſulis anterioribus ſemina frigida, calidaque reponi ſolent, vt prẹſto ſint perpetuò, eaque dum vſus poſtulat, mox pharmacopœus habeat præ manibus. Sic duximus ęquũ, de ſtirpibus aliquot, aut earũ partibus inter ſe qualitatibus valde oppoſitis, ſectione ſimul eadem methoditamen agere.

Ab aqua autem auſpicari viſum eſt, vt quæ ſit non modò communiſſima, ſed vtiliſſima, qua ſine nec ſumus, nec viuimus ſani, aut ægroti conualeſcimus. Ex ea, tanquam vulgatiſſima, vt obiter dicam

Chriſtus imbecillitatis noſtræ memor, primum inſtituit ſacramentũ quo lauit nos à protoparentis crimine, aliáque multa miracula fecit, quæ qui tantùm phyſicus eſt, minime capit. Qualitates verò naturales & eximias dum accuratè perquirit, dignoſcit, experitur, in omnibus diuinum cogitur mirari Conditoris opificium.

Ariſt. cap. 2. lib. 4. de gen. animal.

Hiſtoria.

De Aqua. CAPVT. I.

AQVA diuerſa ratione & elemẽtũ & alimẽtũ dicta, non ſolũ cõmune ſobolis humanę ſolatium eſt, ſed animãtium & vegetantium omnium ſubſidium, quo nullũ viuens carere poteſt: Degunt enim animantia multa abſque ignis vſu, ſine aqua nullum, & qua ſola virginem Hiſpanam diu vitales auras traxiſſe viri grauiſſimi produnt: Melancholicum quemdam vidit Albertus: qui ſeptem hebdomadas ab omni pabulo abſtinuit ſolo aquę hauſtu diebus alternis ſumpto, recreatus. Animalia multa non ſolùm ex aqua generantur & nutriuntur, ſed & plantæ ſine huius benigno appulſu nec fruticant, nec floreſcunt, ſed exuccæ & aridæ citò tabeſcunt, contra lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, ait Propheta, fructum ſuum dabit in tempore opportuno: vnde forſan prodit Heſiodi opinio, aquam omnibus elementis antiquiorem aſſerentis: cui aſſentitur Thales, eam rerum principium conſtituens vnicum: in quorum ſententiam deſcendit Empedocles, qui omnia ex aqua fieri credidit, & Hippon quidam apud Ariſt. animam vocauit aquam, vt Hippocrates principia vitæ aquam & ignem: ſed per aquam, ille ſemen; hic, humidum radicale intellexit.

Cæl. Rhod. cap. 23. lib. 13.

Alia hiſtoria.

cap. 2. lib. 1. de anima.

Aqua & ignis vitæ principia.

Aqua porrò de qua nunc loquimur, vſibus humanis maximè neceſſaria, ſeu ad ſitim extinguendam, ſeu ad alimenta & medicamenta coquenda & paranda, elementata eſt, frigidæ nomine ſæpius deſignata. Eaque vel fontana, vel fluuiatilis, vel putealis aut pluuia & cyſternina: fontana, quia è terra funditur, dicta, vt ſalubrior præfertur omnibus. Nonnullæ tamen improbantur, quod viſcera terræ eluentes, ſecùm alienas qualitates adferunt: nam pro locorum varietate, per quæ tranſeunt, varium odorem, ſaporemque mutuantur. Sic quædam viſæ ſunt, per loca ſulphure plena traiectæ, adeò calentes, vt non poſſint eſſe vſui. Aliæ ob anfractus aluminoſos & vitriolatos quos abluunt, tam acidę ſunt & ingratæ, vt quiuis ſiticuloſus auerſetur. In Germania trans Rhenum, maritimo tractu, fons erat aquæ dulcis, qua bibita, dentes intra biennium deciderent.

Aqua fontana melior.

Lib. de ſenſu & ſenſibil.

Pucenſes aquæ, medicatæ.

In multis Galliæ regionibus alieni & inſoliti inſuauiſque ſaporis aquæ ſcaturiunt medicatæ, vt Pucenſes, quas ſingulis annis, ægroti innumeri adeunt, & redeunt fœliciter. Sed de his agere noſtri nunc non eſt inſtituti, ſat eſt, ſi oſtendero quibus qualitatibus debet inſigniri aqua potabilis, ac medicamentis in pharmacopolio conficiendis neceſſaria.

Ea autem, inquit Ariſt. in ſeipſa omnium ſaporũ genera permiſta, vel materiam quæ tanquam ſaporum ſeminarium ſit, habere debet: vel, vt loquitur Galen. ἄποιος, id eſt, inſipida, ſeu omnis qualitatis expers eſſe debet; atque leuiſſima, ſed non pondere, vt multi putant, nam aqua ex niue leuis eſt, tamen inſalubris, ſed quę tenuium ſit partium, celeriterque caleſcat, vt vult Hippocr. & cito refrigeretur, qualis fontana, aut fluuiatilis, modò pura ſit, cuius defectu, pluuia ex Galen. ſumatur, præſertim ad hydromelitis confectionem. Cyſterninas aquas ſchola Pariſienſ. iudicauit inſalubriores: Sunt enim velut mortuæ, quę ab aëre, à quo decidunt, à tectis quæ abluunt, à fouea, in qua conſiſtunt, quam nonnulli cauedium quaſi cauum ędium vocant, vitium quoddam contrahunt. Aeris enim inquinamenti, aut peſtilentis, aliave putri qualitate infecti, vix non poteſt imber particeps fieri, qui lateres ædium proluens, quoſdam ſæpè feles mortuos, & alias ſordes ſecum rapit, quibus facilè inficitur, cùm careat motu, qui velut aquæ anima eſt. Et licet cum multo ſabulo ſtabuletur aqua in ciſterna, illuc tamen cúm fiat iugis aquę impurę delapſus, tandem ſabulum ſordeſcit inquinatúrque: hinc aquę poſtea è ciſterna effluentis peſſimus odor, ſapor, vſus. Auget corruptelam pluuiæ conditio, quę aëris lenitate referta citiſſimè corrumpitur: Et per imbres, piſces multos deteriùs habere, vt Capitonem & Ceſtræum, ſeu mugilem viri grauiſſimi ſcripſerunt: nam oculi eorum albeſcunt, & per id temporis macilenti capiuntur. Aqua igitur optima eſt fontana, aut fluuiatilis & putealis, modò non limoſa, nec fœtida, ſed inſipida, quæ ſcilicet nullam habet ſaporis manifeſtam qualitatem, nec alienas qualitates permixtas, ſalis, nitri, ſulphuris, bituminis, aluminis, aliorumque id genus.

Gal. ca. 15. lib. 1. & cap. 2. lib. 2. de alim.

Cyrſtenæ aquæ cur inſalubres.

Lib. de ptiſ. Galen.

Aqua optima quæ.

Gal. comm. ad part. 10. li. 4. epid.

De Vino. Cap. II.

VETERES olim Romani diis ſacrificaturi perpetuò vinum offerebant hinc poëta: *Redduntur merito debita vina Ioui.* Nam dij vina dedere, inquit, Plato, vt pellant hominum curas & mentem lętitia diffundant, nam Bacchus & afflictis requiem mortalibus adfert: Natura ſiquidem è ſuo penu nihil quicquam largita eſt pręſtantius vino. Vulneribus enim curandis eſt pręſtantiſſimum balſamum, viribus reficiendis cardiacum eximium, nutriendo corpori alimentum optimum, quod nominis indicare videtur notatio, nam Græcè dicitur οἶνος ἀπὸ τῆς ὀνήσεως, id eſt, iuuamine, iuxta illud Homericum, Iuuamen ſenties ſi biberis: lætificat enim cor hominis, mentem exhilarat, ætatem floridam facit, mœſtitiam aufert, calorem natiuum fouet, viſcera calefacit, coctionem iuuat, ſtomachum roborat obſtructiones tollit, viam abigendis excrementis parat, vrinas mouet, ſomnum conciliat, venena frigida obtundit, ſpiritus reſarcit, flatus diſſipat, craſſos humores attenuat, coquit, diſcutit: atque vt

Ouid. In ſympoſ.

Vini vtilitas.

Luc. 12.

paucis cũ Androcide ſapientia claro dicam, vinum eſt ſanguis terræ, lac ſenum ex vite, quaſi vita prodiens, vitam conſeruans, aquam vitæ ſuppeditans, quā Chymici ſubinde Elixir vitæ nominant. Hæc omnia cùm veriſſima agnouiſſet & expertus eſſet poëta Gręcus, tam alacri animo vinum excoluit: nam Laudibus arguitur vino vinoſus Homerus, vt nõ modò rerum abſtruſarum cognitionem adeptus eſt ſed ſummam in ſcribendo facundiam conſequutus: fœcundi enim calices quem non fecere diſertum? Nam vt vulgò dici ſolet, vinum acuit ingeniũ, & vina, ait poëta, parant animos; Ob id poeta Ennius nunquam ſe accingebat carminibus ſcribendis, niſi prius multo madidus mero. Æſchilus quoq; niſi potus ad tragœdias nunquam exarandas proſiluit, facetum eſt autem quod de Lampride narratur, qùi cùm vino ingurgitatus multa appoſitè diceret & reſponderet, ſe thuri ſimilem eſſe fatebatur, quod niſi calefactum ſuauem ſpirat odorem. In vino etenim facundia, in vino veritas, in vino alacritas: vetulam enim etiam nolentem ſaltare compellit, vt prouerbio fertur; nam vinum forte, ait ſapiẽs, quo abſtinere olim apud Hebræos nefas erat, Perſarumque fuit mos, vt poſtquam vino maduerant, de rebus maximis decernerent. Plato tamen, ait Galenus, neque permittebat in exercitu, vt vinum guſtarent milites, neque ſerui, nec principes, neque hi qui de re aliqua eſſent conſulturi, quod ſcilicet velut tyrannus animæ facultatibus imperet, exceſſuque ſumptum vires eneruet, ſanitatem deſtruat; vnde Hippoc. in vino morbus & ſanitas, mentis temperantia & feritas, bellum & pax: iuxta illud. vinum alit lites, lites diſſoluit eaſdẽ. Vinũ ergo adiaphorum, ac indifferens eſt, & pro ratione boni vel mali vſus bonum vel malum, atq; vt ſanis robur eſt, ſic infirmis infirmitas, præſertim his qui à cauſa calida malè habent.

Vinum quibus interdicebatur.

Alexand. ab Alex.

Vinum ſanis robur.

Porrò vini multæ differentiæ numerantur, à colore, ſapore, ſubſtantia, odore, virtute & loco, omnes ſumptæ. A colore, quoddam dicitur album, rubrum, nigrum, flaueſcens, rubellum, pallidum: A ſapore, dulce, auſterum, acerbum, acre, inſipidum: A ſubſtantia, craſſum, tenue, fæculentum: Ab odore, ſuaue, fragrans, inodorum: A virtute vinoſum, & aquoſum polyphorum & olygophorum dictum: A loco Falernum, Albanum, Græcum, de quibus antiquatis modicè bibendum ait Gal. caput enim omnia grauant, ſed his omnibus caremus; noſtratia tamen non minus ſunt vinoſa, vt Aurelianum, Burgundianum, Andinum, Ainum, & quæ in Lutetianis vinetis coluntur, vt Meudonianum, Ruellinum, Argentolianum; quæ omnia generoſa ſunt, indigentque Amphictione, qui primus aquam vino commiſcuit. Vt verò in conuiuiis ſemper vinum præſtantiſſimum expetitur: ſic etiam in Pharmacopoliis, tum ad medicamenta, quæ per os ſumuntur, paranda, vt theriacam & mithridatium tum ad ea quæ extrinſecus adhibẽtur, vt vnguẽta multa & em-

Qui primus aquam vino miſcuit

cap. 6. lib. 5. de ſan. tuend.

plaſtra. Ex illo quoque deſtillato, aqua quædam habetur, ardorem & flammam citò concipiens, & ad multos vſus celebrata, quã Aquam vitæ nominant. In ſumma, nihil eſt in vino, quod non ſit eximium, odor, ſapor, ſpiritus, ex quibus non ſolùm homo recreatur alitur, fouetur, ſed etiam ex illo mortuo & in acetum mutato, necnon ex illius fæcibus, quas chymiatri tartari nomine deſignant, & medicamenta & alia adiumenta multa mutuatur.

De Aceto. CAPVT III.

ACETVM ὄξος Græcis dictum, eſt velut acre vinum, vel potius, vt multis placet, vinum mortuum. Ex vino enim vapido, proprijs ſpiritibus & inſito calore deſtituto producitur: atque vt Omphacium eleganter vinum creſcens, ſic acetum vinum decreſcẽs dicitur, nam inter vtrumque eſt vinum. Sed vtroque acetum tenuius, acutius & liquidius: ob id non concreſcit, nec gelu contrahitur, præcipuè quod fit è vino, quod pręſtantius eſt ſalubriuſque: Nam quod è zitho putreſcente in quibuſdam regionibus parari ſolet, vt ingratum, ſic minimè ſanum, debetque à pharmacopolio ablegari, & cũ abſolutè acetum ponitur, ſemper idipſum, quod ex vino laudabili, vetuſtate, aut artificio, non maleficio, ſeu malignæ cuiuſdam rei mixtura, tale euaſit, ſumendum eſt, quod ob vires eximias trahitur, & in culinam ad acetaria & condimenta, & in pharmacopolium ad oxycrati, ſyrupi acetoſi ſimplicis, oxymelitis, vnguenti Ægyptiaci & de lithargyro, æruginis & ceruſę præparationem.

Aceti qualitates.

Acetum autem omnẽ vim habet attenuandi, incidendi, diſcutiẽdi ſimul & reprimendi, necnon refrigerandi, & aliquantùm calefaciendi; Nam caloris in ſe quædam ſemina retinere, etiam agnouit Homerus: vnde miſtæ qualitatis eſſe Galen. ſcripſit, nam vt lac vniuerſum non eſt homoiomeres & ſimilare, neque vndequaque ſibi idem, ſic nec acetum, quod multi calidum, alij frigidum nominant. At maiori parte frigidius, quàm calidius his liquidò conſtat, qui verè eius facultatem expenderint: Atque longè ab illorum coniecturis recedendum, qui cauterii inſtar calidum putant: Nam ſenſu conſtat admotum valde acre, & principio refrigerare, ſublatum tamen calorem quemdam relinquere, qui acrimoniæ ratione, & per accidens ſpatio temporis fit, tametſi non vbique, nec in omnibus corporibus

Cap. 10. lib. 2. comp. med. loc.

Cap. 19 lib. 1. de ſimpl. med.

Cap. 20 eiuſd. lib.

Hinc colligitur acetum quidem frigidum eſſe, ſed accidentarium habere calorem, vel vt loquitur Galenus, nec eſſe ſummè frigidum nec ſummè calidum, ſed neutrius extremorum particeps. Multa enim ex pugnantium facultatum mixtura naſcuntur, & pleraque ad ſenſum ſimplicia ſunt, quę ex pugnantibus qualitatibus conſtant, & de his cùm ambigitur, ſint neutra neceſſe eſt, vt acetum, quod ingenitam perdidit qualitatem, & alienam ex putredine adeptum eſt.

Cap. 21. eiuſd. l.

Cap. 23. eiuſd. lib.

Cuius ſententiæ eſt Theophraſtus & Ariſtoteles: Nam vinoſæ vini partes dum in acetum tranſeunt, refrigerantur, & aqueum recrementum putreſcens, adſcititiam caliditatem obtinet, velut cętera omnia quæ putreſcunt: Fitque acetum quiddam ex contrariis facultatis partibus compoſitum, partim refrigerantibus, partim calidis, ſicut vſtorum lignorum cineres. Miras autem præbet acetum mortalibus vtilitates, ſed multi frequentiùs eo quàm Pharmacopœi vtuntur.

Cap. 2. lib. 4. ſimplic.

De omphacio. CAPVT IV.

OMPHACIVM eſt vuæ acerbæ ac nondum matureſcentis, quæ Græcis Omphax, in officinis agreſta dicitur, non Solis calore in Rob mutatus: cuiuſmodi erat olim Dioſcoridis Omphacium: Nunc enim inſtar vini exprimitur in torculari, colatur, in doliis reponitur, & parum ſalis permiſcetur. Ex vuis autem magnitudinem, ſed nondum maturitatem adeptis, vt fit progreſſus ad vini expectationem, ſic ex vino regreſſus ad acetum, quod viribus omphacio in multis conuenit: vtrique enim vis ineſt refrigeratoria, ſed in omphacio imbecillior, in aceto verò tantò eſt validior, quanto tenuior, cui & acrimonia quædam ineſt aliquantùm excalefaciens ex putridò calore orta. Proinde Ariſtoteles rectè ſcripſit acetum proprio vini calore frigidum eſſe, calidum aduentitio: Iſta tamen caliditas ſatis eſſe non poteſt ad ſuperandam aciditatę prouenientem frigiditatem. At verò omphacium ne minimum quidem habet caliditatis, nec ita tenue eſt, nec ita expeditè meatus corporis permeat: Acidum quippe non modò eſt, ſed acerbum: Ob id ad hypochondria ardentia præſtantius eſt, quàm acetum, quòd non tantam habeat violentiam, ac ferientem frigiditatem, nec eam mordaci admiſtam caliditati: Debent enim qui tali caloris exceſſu laborant, ſine violentia mitigari, nec foris vllam admittere caliditatem aut acrimoniam mordacem. Hinc eſt quòd ſummè ardoribus Omphacium proſit, inquit Gal. ſiue ori ventris impoſitum, ſiue aliis partibus quas refrigerare lubet.

Acetum calidum & frigidum

Cap. 12. li. 4. de ſimpl. med.

Cap. 2. lib. 4. de ſimplic.

Omphaciũ quibus proſit.

Frequentiùs autem per os ſumitur, tam alimentis ad voluptatem, quàm medicamentis ad ſanitatem mixtum. Eo enim alterata iuſcula faucibus & palato gratiſſima ſunt: Eo acidulata condimenta appetitum reuocant: Atque eius vſu iecoris feruor extinguitur, ſanguinis ęſtus tēperatur, venter alimenta non auerſatur: hæc autē omnia ritè præſtat ſyrupus ex eo paratus, quem Officinæ de agreſta, vocāt.

Licet autem ex vua qualibet immatura omphacium poſſit haberi optimum, in Gallia tamen ex ea tantùm ſub finem æſtatis, & ante vindemiarum tempus exprimitur, quam vitis alba promit, in hortis culta, cuius palmites longiores, craſſioreſque ad topiariorum pergulas & fornices deduci ſolēt: quęque racemos profert oliuarũ ferè

magnitudine, ſucco multo turgidos, ex quibus vel etiam maturis cùm vix bonum poſſit vinum haberi, ex hiſdem nondum maturis optimum habetur omphacium: A cuius ſaporis affinitate, oleum ex oliuis immaturis expreſſum, acidulumque, Omphacinum dicitur.

De ſaccharo. Capvt V.

SACCHARVM antiquioribus incognitum, nunc tam frequens eſt, vt ironia quadam, pharmacopola ſine ſaccharo, vocetur, cuius Officina eo non luxuriat. Non à cœlo deciduum eſt, roris inſtar, nec ex plantarum folijs, alhazur ſi exceperis, de quo poſtea colligitur, vt putarunt hi, qui tantùm nomine tenus idipſum veſtigarunt, ſed ex arundinacea planta, quæ non ſolùm in India, ſed in multis alijs Aſiæ & Africæ locis, vberrimè fruticat. Nunc in quibuſdam Galliæ hortis prouenit, ſed vix hyemis ſæuitiam aufugit ſecura.

Planta ſaccharifera.

Eſt igitur arundo planta hæc ſaccharifera, ſeptem, octove pedes longa, craſſiſſima, geniculata, folijs vtrinque multis, longis, anguſtis, ſtriatis obuallata, fungoſa, medulloſa, & intus dulciſſimi ſucci vbertate referta, qui vel inciſo trunco, inſtar lacrymæ cuiuſdam ex arbore ſtillat; vel medulla à cannis apertis, inciſiſque ſecreta, & ignis vi tamdiu elixa, donec totus liquor in ſaccharum, ſalis modo in fundo vaſis concreuerit. Radices promit cannæ noſtratis æmulas, ſed minus lignoſas, magis ſucculentas & dulciores, à quibus germina quædam erumpunt, quæ auulſa & legitimo tranſplantata tempore, virent & adoleſcunt. Comoſos flores gerit, vt arundines, inter quas numerari rectè, vel eius ſola facies ſuadet.

Saccharum rubrum.

Succus ex ea tractus, vnica coctione imperfectè elaboratus, adhuc rubet, & ſaccharum rubrum nonnulli, alij ſpumam ſacchari nominant. Quando coctione lõgiore & elaboratione magis defæcatur, albicatq. plurimùm, ſaccharum abſolutè vocatur. Ex Madarenſi & Canarienſi regione albiſſimum quoddam defertur, quod vt candore, ſic dulcedine & ſuauitate alio quouis ſaccharo præfertur, quod Officinæ ſaccharum Madarenſe nuncupant. Sæpè tamen quoddam minus album inſtitores aduehunt, illo non minus bonũ. Multi enim, vt Madarenſe ſaccharum ementiantur, commune cum lixiuio quodam eluunt, excoquunt, & portionem nigriorem abſtergunt; hocque pacto albiſſimum quidem reddunt, ſed minus dulce, minus gratum, magis rancidum.

Saccharum Madarenſe

Saccharum qui albeſcat.

Ex ſaccharo communi Candum fit hoc modo: liquatur ſaccharum cum pauca aqua, & elixatur, vt craſſus fiat ſyrupus, qui in ollam fictilem inijcitur, in qua bacilli lignei cancellatim, decuſſatimque

Saccharum candum.

aptati fuerint. Reponitur olla ſuper aſſere in loco calido, relinquiturque quindecim, aut viginti dies; Tum ſyrupus non concretus effũditur, & pauca aqua calida affunditur, ad eluendá ſyrupi pinguedinem, qua denuò effuſa reponitur vas in loco calido, & die ſequenti frangitur, inueniunturque bacilli ſaccharo cando, inſtar ſalis foſſilis, aut cryſtalli colluſcente onuſti.

Eſt quoddam ſaccharum minus album, minuſque craſſum, partim pulueratum, partim in grumos craſſiores redactum, quod vulgus Caſſonadam & Caſtonnadam nominat, cuius non modò in popinis ſed Officinis eſt frequens vſus. Caſtonada.

Quod ex longinquis regionibus aduehitur, in metas turbinatas pyramidum æmulas coactum, (vulgus panes ſacchari vocat) vt cando minus coctum, minuſque durum, ſic minus calidum, magiſque ad condimenta, obſonia & alimentorum ſapores dulcorandos & ſuauiores reddendos admittitur: Acria ſiquidem lenit, acida retundit, auſtera palato gratiora efficit, & ſaporibus omnibus gratiam affert maiorem. Vnde non tantùm Seplaſiarij, ſed piſtores & coci ſaccharum frequenti habẽt in vſu: nam ad gulæ delicias, ferè nihil menſis apponitur, quod aliquid ſacchari non receperit: Aqua enim, vinum, fructus, caro, piſces & reliqua edulia potulentaque ſi diſpliceant, ſaccharum permiſceas, & venter poſtea nullus auerſabitur. Eſt autem ſaccharũ omne calidũ, ſed moderatè, & linguæ ſcabritiei, pectoris aſperitati, tuſſi & ſputo mouendo conducit, ſed dẽtibus officit: eos enim nigros reddit, & mobiles, & rubigine inficit. Vires.

In Ægypto & certis Galileæ locis ſaccharum aliud pilulatum, ac globuli inſtar rotundum, *Alhaſur* dictum, ex plantis colligitur, à vermiculo quodam ſcarabæi æmulo, qui ſe eo inuoluit, vt domum ſimul & pabulum habeat. In Turchia *Tigalia* dicitur, vbi & Damaſci frequens eſt in vſu ad ſedandam ſitim. Belon. Alhazur. c.91.l.2 Tigalia. Vires.

De Melle. CAP. VI.

SCRIBIT *a* Athæneus Cyrinos Corſicæ incolas ideo longæuos eſſe, quoniam melle vtantur aſſiduè. Et interrogatus Democritus quonam pacto ſanus quis poſſet diu viuere? Si interiora, reſpondit, melle rigaris, oleo exteriora. Mel enim cùm ſit dulciſſimum, ſuccum gignit tenuiſſimum, & in *b* ſenibus ſanguinem optimum: in iuuenibus tamen & biliosis facile vertitur in bilem: nam quod in melle dulce eſt, ait *c* Actuarius, in bilioſum humorem mutetur neceſſe eſt.

Eſt verò facilis hæc mutatio, quia *d* calefacit & exſiccat ordine ſecundo, adiunctamque habet dulcedini acrimoniam. Præſtantiſſimum ſiquidẽ eſt mel, quod hiſce duobus excellit, hoc eſt, quod dul-

a *Gal. c.11. li. de att. vict. rat.*
b *Cap. 8. li. 2. de facult. natur.*
c *Cap. 8. li. de ſpir. anim. mot.*

ciſſimum eſt, ſimulque & acerrimum ex *e* Galeno. Muſtum verò ex vuis dulcibus expreſſum, & ad dimidias, tertiaſve coctum, licèt melli dulcedine non cedat, vt aqua tamen obtuſum eſt, nec ſenſum vellicat.

Muſtum quid.

Solum autem mel quaſi *f* compoſitionem in ſe habet, quia ex multarum herbarum ſucco, vel flore colligitur, & omnibus valetudinibus prodeſſe poteſt, maximè tamen ſenibus temperamento frigidis, & hyemis tempore. Nam vbi *g* calorem nactum fuerit, bilem procreat.

Hiſtoria notanda.

Hinc duorum concertationem irridet *h* Galenus, quorum alter mel ſalubre, alter inſalubre affirmabat, vterque ex illato ſibi à melle affectu cõiectans. Sed neuter intelligebat homines; non vnum ab initio temperamentum habuiſſe; neque ſi habuiſſent, immutabile ipſum ætatis decurſu tueri potuiſſent. Alter enim erat ſenex & pituitoſus, alter verò iuuenis & bilioſus.

Mel quid.

Eſt verò *i* mel, ſuccus roris cæleſtis ab apibus collectus. Nam cùm omne alimentum vel ab animalibus, vel à plantis deſumatur, mel ab vtroque eſt ſecretum. Oritur enim in plantarum folijs, aut floribus, neque eſt earum ſuccus, neque fructus, neque pars, ſed eiuſdem cum rore generis, nec tamen aſſiduè, nec copioſè, vt ille prouenit.

Ad illius autem bonitatem vel malignitatem aliquid accedit ex plantis ex quibus colligitur, vnde venenatum dicitur illud, quod in aconitis ex apibus excerpitur, vt *m* Heraclienſe; & amarum eſt, quod ex Ponto aduehitur, vbi abſynthiorum prouentus luxuriat.

Debet autem mel colore pallidum eſſe; conſiſtentia, neque craſſum, neque valdè concretum, neque dilutum, ſed vnitum omni ex parte. Optimum eſt, quod præter dulcedinem, thymi acrimoniam præ ſe fert, ſed tamen odorem eius non reddit, ex Oribaſio.

Porro vt mel longiore coctione amareſcit, ſic quoque aſſeruatione, longiore; nam pater Galeni mel quoddam habuit ita amarum, ac ſi in Ponto natum foret, eo in tractu, vbi ex abſynthio apes mel colligunt, idipſum tamen & Athenienſe & optimum fuiſſe dicebat. Verùm temporis diuturnitate amarum euaſiſſe. de melle fuſiùs diſſerere ſuperuacaneũ eſſet, cum de eo iam abundè in *p* inſtitutionibus noſtris loquuti fuerimus.

d *Paul. ca. 4. l. 1. Synopſ. & Oribaſ. lib. 5. collect.*
e *cap. 17. lib. de antidot.*
f *Cap. 177. li. de ſimplic. Galen.*
g *Cap. 16. l. 4. ſimplic.*
h *Cap. 5. lib. 1. de alim facul.*
i *Cap. 177. li. de ſim. med.*
k *Cap. 38. l. 3. de alim. fac.*
l *Cap. 62. l. 2. collect. Orib.*

m *Cap. 52. lib. 5. Paul. Aeg.* n *Cap. 62. lib. 2. collect.* o *Cap. 11. lib. 1. de antid.* p. *Cap. 3. lib. 3.*

De Manna. CAPVT VII.

PRÆSTANTISSIMVM naturæ donum & miræ diuinitatis plenum eſt manna, non modò, quæ præter naturæ leges, Iſraëliticis alendis è cœlo pluit, ſed quæ nobis quotidie medicandis mellei, aut ſacchàrei roris modo, è Iouis nubibus, ſuper frondes exudat. Non minus enim, vt illi ſuas olim grandines ſacchareas, nunc noſtrates agricolæ vulgarẽ & grannatã mannã mirantur dũ exultãtes canũt, Iuppiter melle pluit: hinc aëreomeli Arabicè, Tereniabin, & à ſacris paginis mutuato nomine mãna dicitur cui ſolũ nomine tenus cõuenit mãna, vel potius mãna thuris, quæ velut pollẽ thuris eſt, ex magnis faſciculis cõcuſſu eliſis, proueniens: fragmẽta enim exigua & micæ congerũtur, colliguntur q; pro mãna thuris. Eſt alia quædam manna Larigna dicta, ex effractis laricis ramis collecta Vtraque tamen licentioſè nimis mannæ nomen aſſumit. Nam manna propriè & ſecundum medicos vſurpata; de Man-hu enim ſeu Manna Hæbræorum non loquor, eſt velut ros cæleſtis, dulcis & gratus qui ex aëre ſudoris inſtar exudans, ſublucanis horis ſuper frondes & ramos arborum, herbarumque delabitur, & breui gummi modo concreſcit.

Aëromeli. Manna Larigna. Man-hu. Manna quid.

Quæ ex frondibus colligitur, præſtantior eſt, vocaturque vulgò manna de folio, vt peſſima eſt, quæ de terra nominatur. Præſtantiſſima verò cenſetur Calabrienſis, & maximè quæ ex Oenotriæ quodam loco defertur, in quem ſingulis æſtatibus deſcendit, & ab omnibus excerpitur.

Manna de folio. Manna Calabrienſis.

Hunc autem locum reges Neopolitani olim occluſerunt, inquit Braſſauolus, ne quis ſine vectigali aſſumeret. Occluſo loco, deſiit manna, nec deſcendit. Eo recluſo & vectigali remoto, iterum deſcendere cœpit. Sed rurſum clauſo loco & recluſo, & poſtea clauſo ceſſauit, ita vt, reges poſtea liberum locum reliquerint, & omnibus colligere permiſerint. Idẽ ſcribitur de Tragaſæo ſale in Epyro, cui cũ vectigal injunxiſſet Lyſimachus, euanuit: mox dempto, ſuccreuit.

Braſſauol. in exã. ſimpl. Hiſtoria. *Cap. 12 lib. 9. Rhod. Cæl.*

Sed ne longius à propoſito diſcedam, frequens eſt in Gallia quædam manna Brianſonnienſis dicta, quæ Calabrienſis inopia, medicum aliquando venit in vſum, licèt multò minus idoneum.

Brianſonenſis mãna.

Eſt alia quædam, maſtichina dicta, rotunda, quæ è ramis & folijs arborum, ventorum impetu in terram delabitur, grandinis modo, nec à cœlo aut aëre decidit: Verùm impropriè manna vocatur, cùm veriùs ſit lacryma, & veluti ſaliua arborum concreta.

Manna maſtichina.

Manna temperata eſt, aut paulò calidior, guttur, aſperam arteriã & thoracem lenit, aluũ blãdè mouet & ſeroſos humores purgat,

Tereniabĩ.

maximè verò id præſtat manna grannata, vt Calabra, non Terenia-bin, quod mannam quamdam, inſtar mellis liquidam eſſe Arabes ſcripſerunt, quo nunc non vtimur, quia caremus.

De floribus cordialibus, & primùm de violis.

Capvt VIII.

Viola ἴον Græcis dicta, in opacis, & aſperis locis ad murorum baſim, & hortorum margines naſcitur, & aliquando in pratis. Viret toto anno: floret ſæpè Februario; ſæpius Martio, vnde viola Martis dicitur, interdum quoque Autumno, ſi cultus adhibeatur, folia gerit hederæ non multùm diſſimilia, ſed minora, tenuioraque; cauliculus, vel potius pedunculus ſtatim à radice prodit, cuius extremo flos ex ceruleo purpuraſcens irini odoris æmulus adnaſcitur. Semen minutum in rotundis foliculis extrema ferè æſtate producit.

Eſt autem viola martia multiplex, ac colorum variorum, quædã enim alba eſt, alia violacea, alia inter vtrumque media. Datur & alia quæ ſurrectis & duriuſculis cauliculis ſeſe erigit, quibus floſculi purpuraſcentes emergunt. Eſt & alia tricolor, in locis ſiccioribus naſcens, foliis anguſtioribus longioribus, & laciniosis, caulibus quadratis tenellis, ſucculentis, brachiatis & reptantibus. Ab eius trino colore quidam ex recentioribus herbam trinitatis nominant: Alijviolam flammeam, vulgus Gallorum minutam penſeam.

Minuta pẽſea. Aliæ quædam paruæ admodum ſtirpes violarum nomine donantur, quæ quòd nunquam vel rariſſimè ad medicos adhibentur vſus, vt viola mariana & matronalis, omittuntur. Martia verò tota vſurpatur; nam flores quòd vim habeant cor exhilarandi medicamentis cardiacis ferè ſemper commiſcentur: ſemen & folia, quòd malactica ſint, enematum decoctionem & cataplaſmatum confectionem ſæpius ingrediuntur. Floribus autem violarum vim ineſſe refrigerandi omnes aſſeuerant, acrimonia tamen, quam in ore dum maſticantur, relinquũt, cuiuſdam caloris eſſe participes, denũtiat: Sed quia fugax eſt iſte calor; qui ab exuperante frigiditate vincitur, frigidos medici credunt.

Vires.

De

De Flore Buglosſi. CAPVT IX.

BVGLOSSVM, à bubulæ linguæ figura, quam non ineptè refert, ſic dictum, quod vi magna polleat ad hilaritatem inducendam ex Dioſcor. & Plinio εὐφρόσυνον nominatur folia gerit longa, lata, aſpera, ſymphiti ſimilia, ſed anguſtiora, breuioraque, nec ita obſcurè virentia. Cauliculos gerit bicubitales, brachiatos, hiſpidos, flores ſtellatos, cęruleos, nitentes, quos ſemen conſequitur oblongum, obſcurum, medulloſum. Radice fulcitur longa, craſſa, exterius nigricante intus alba, ſucculenta, dulci. Naſcitur tùm in hortis, tum in ſabuloſis & campeſtribus locis.

Hortenſis ſiue naturam, ſiue effigiem ſpectemus, nullæ ſunt varietates, niſi in florum colore, qui in quodam albus, in alio purpureus, vt in quodam Italico, in vulgari cæruleus. Verùm ſylueſtris multæ diuerſitates agnoſcuntur, aliud enim perpetuò virens dicitur, quod nullo cœli ſtatu marceſcat, Aliud aſperum & Echioïdes, cuius folia bullis prominulis, cùm rigida ſint admodùm horrent, perperámque à nonnullis pro Anchuſa ſumitur, à cruore, quo radix eius inficit, ſic nominata.

cap.80. lib.6. ſimpl. med. Bugloſſum calidæ & humidæ, vel potius mediæ eſt temperaturæ vnde inter plantas exhilarantes numeratur, quod etiam Galenũ agnouiſſe certum eſt qui bugloſſum vino immerſum lætitiæ & hilaritatis cauſam eſſe ſcripſit.

De Flore borraginis. CAPVT X.

BORRAGO cuiuis notiſſima, bugloſſo non parùm foliis & viribus affinis eſt: vtriuſque enim folia longa ſunt ad bouinæ linguæ figuram accedentia, ſed borrago eadem breuiora & latiora gerit, & adueniente hyemis rigore citò marceſcit, ac commoritur, Bugloſſum verò ſtat vegetum nec ſegniter frigus perſert, præſertimque eius radix, vt & folia, quę non longè à terra recedunt. Flores patulos edit cęruleos & interdum albos, atque ampliores quàm bugloſſum, in quorum medio velut centro, coronis quædam fuſca, extremo acuminata quaſi defixa eſt.

Naſcitur in fundo quouis, ſed altiùs viret in humidiore & pingui. Floret tota Æſtate, atque etiam autumno, dum tardius ſeritur. Semen nigrum profert, in reliquis idem cum bugloſſo. Vires.

Folia in iuſculis ſumpta peculiarem dant gratiam & aluum ſubducunt: atque in vinum coniecta, potantibus animi lætitiam & voluptatem adferre viri graues ſcripſerunt, iuxta illud: *Ego borrago gaudia*

ſemper ago. Flores in acetarijs oculos & fauces recreant, & in medicamentis virtutem cardiacam augent.

Borrago ſemper virens.

Huic valdè cognata eſt alia ſtirps frigoris patientiſſima, quæ modò bugloſſum, modò borrago ſemper virens nominatur: vtriuſque enim effigiem & naturam præ ſe fert, & viribus hiſdem pollere creditur. Naſcitur in locis campeſtribus multis, & ab his qui ſimplicium varietate delectantur in hortis ſeritur, & colitur.

De communibus quatuor emollientibus, & primum, de Maluis.

Cap. XI.

Qvatvor ſunt emollientes herbæ communes, malua, althęa, viola nigra, & acanthus, ſeu branca vrſina, quibus adhuc aliæ quatuor minoris famæ adiunguntur, mercurialis nempe, parietaria, ſicla, vulgò beta & atriplex. Omnium ſiquidem vſus ęquè celebratur in decoctis enematum, & cataplaſmatum emollientium parandis.

Malua.

Eſt autem malua, ſic ob præcipuam molliendi vim dicta, vel hortenſis, quæ cultu & mangonio aliquando arboreſcit, & in altiſſimam aſſurgit proceritatem, vel ſylueſtris quæ cuique nota eſt: vbique enim folijs quamplurimis luxuriat, craſſiuſculis, circinatis, angulosis. Flores tota æſtate promit, ex purpureo pallidos: Radices puſillas, longas, lignoſas, ſemen paruum, planum; ac orbiculatum.

Maluarum differentiæ multæ.

Multæ autem maluarum agnoſcuntur differentiæ: Prima nomen generis retinet, quæ vbique viarum & arearum propè vrbes importuna ſępè germinat. Secunda, minus copioſa, puſilla magis, ramulis repit minoribus, propè rudera & inculta pagorum loca, floſculis purpureis albicantibus.

Arboreſcēs Althea.

Tertia dicitur arboreſcens, quę inſtar fruticis aſſurgit, ſenum & octonûm cubitorum. Quarta à multiplici, qua pollet facultate dicitur Althea, à latinis Biſmalua, & Ibiſcus: Maluacea enim habet folia, lenia, oblonga, incana, flores albidiores, & ſemina cæteris maluis ſylueſtribus ſimilia.

Radices profert craſſas, longas, rotundas, in multos ſurculos diuaricatas, ac plurima mucagine prægnantes. Thirſi eius ſurrecti folia proferunt, maluacea, oblonga, incana, & aliquantùm tomentacea, flores ſubalbidos & ſemē paruum, planum ac orbiculatum, vt cęterę maluarum ſpecies. Calefacit gradu primo, facultatemque habet digerendi, laxandi & pus coquendi.

Alcea.

Quinta dicitur Alcea, quæ facie maluæ prodit, ortu & cauliculis ſed altius inciſis: Ex radice prodeunt numeroſa virgulta, ſeſquicubitalia, floribus rubellis ornata, quibus defluxis, ſemen emergit rotundum, compreſſum reliquarum maluarum modo.

Sexta vocatur tranſmarina roſacea, à floris roſei elegantia & ſimilitudine. Cuilibet genti notiſſima eſt, cùm in hortis ſata & culta multos annos perduret, radice denuò primo Vere ſeſe propagante. Tranſmarina.

Ad maluarum familiã referũtur Ibiſci quędã ſpecies, videlicet althea arborea paluſtris, althea Theophraſti floribus luteis. Totidem adhuc althea alceæ inueniuntur differentiæ, vulgaris, exotica, & fruticoſior, quæ eſt folio pentaphylli. Altheæ varietates.

Malua omnis vim hábet emolliendi, vnde nomen eiuſque folia decocta, tritaque proſunt ſacris ignibus & ambuſtis. Valet & contra venena impoſita, & dolores ab ictibus apum & veſparum excitatos leuat. Vires.

De Acantho, ſeu branca vrſina. CAPVT XII.

ACANTHI vox non ſolùm ad ſpinoſas plantas, vt carduos, ſed alias multas hortenſes nullis aculeis horridas refertur, vt ad cynaram, ſeu ſcholimum & ad brancam vrſinam, Officinis acanthum dictam, quam nonnulli marmorariam vocarunt, quòd olim in columnarum epiſtillijs eius folia inſculpta viderentur.

Naſcitur in hortis & locis humentibus, ait Dioſcorides: folia promit longa, lata, pinguia, læuia, nigricantia, inciſuris erucæ modò diuiſa. Caulem bicubitalem edit, læuem, digiti craſſitudine, à medio ad verticem ex interuallis exornatum foliolis quibuſdam oblongis, velut nucamentis parum acuminatis, ſed non ſpinoſis, è quibus flos candicans erumpit. Semen illi oblongum eſt & luteum: caput thyrſi ſpecie.

Subſunt radices mucoſę, longæ, rubentes, glutinoſæ, quarum nullus aut rarus in medicina vſus, etſi vſtis & luxatis illitæ proſint, potę moueant vrinam & tabidis conferant: folia enim tantùm vſurpari ſolent ad enematum decocta, cui ſoli duntaxat vſui tota planta deſtinatur, & à Pharmacopœis ſeritur, & ſeruatur in hortis: Syluestré enim apud nos reperire, perrarum.

Brancam vrſinam nonnulli vocari contendunt, quod eius folia, pedes vrſę anteriores referant. Inuenimus & Pæderotam & melamphyllum nuncupari. Pæderota.

De viola, quę inter quatuor emollientes pręcipuas numeratur abundè ſuprà loquuti ſumus.

De alijs emollientibus, & primùm de Mercuriali.
CAP. XIII.

Linozoſtis.

MERCVRIALIS à Mercurio nomen habet, à quo inuenta perhibetur, vnde Græcis, ἑρμοῦ βοτάνιον ſæpè, ſæpius tamen Lynozoſtis vocatur. Eius duæ ſunt differentiæ, prima dicitur mas: ſecũda fœmina, vtrique ſurculi, rotundi, læues, geniculis aliquot aſperi, cubitales, brachiati, folia circa hos multa ſunt, oblonga, mucronata, ambitu ſerræ modo inciſa, ozimi foliis affinia. Semina maſculæ bina ſimul juncta, pediculis cohærentia, è foliorum ſinu prodeunt, aparines ritu, fœminę verò exiguæ ſpicæ erumpunt cum floſculis muſcoſis, racematim cohærentibus, quos tabeſcentes ſemen nullum conſequitur.

Vires.

Æſtate integra viret, Hyeme perit, Vere redit. Eius vires maximè ſe produnt & expetuntur ad aluum exonerandam, eiuſque ſucco conficitur mel mercuriale dictum, ad ſopitam vim expultricem ciẽdam, & aluum detergendam, eluendamque aptiſſimum.

Eſt & tertia mercurialis Cynocrambe dicta, ſeu mas ſylueſtris, quæ paſſim ſecus vias, & in locis vdis naſcitur, quæ quod mari multùm affinis ſit, placuit eius nomine, cum viris literatis inſignire.

De parietaria. CAP. XIV.

PARIETARIÆ plantæ vulgaris & ancillis ipſis notiſſimę multiplex appellatio effecit, vt quid ea ipſa eſſet, & quo nomine inſignita legitimè, viri docti dubitarint: frequentiùs autem in arte pharmaceutica helxine nuncupatur, qua tamen voce planta gemina à Dioſcoride deſcribitur; Prima cognominatur Ciſſampelos eſtq; conuoluuli ſpecies, quæ naſcitur in ſepibus, vicinaſque ſtirpes amplectitur: Altera in parietibus & maceriis, vnde parietaria, & herba muralis dicitur: vt etiam helxine quòd veſtibus hæreat, floſculos emittit herbidos, pallentes, muſcoſos, & folia admodùm hirſuta, quæ quòd detergendis vitreis calycibus aptiſſima ſint, à nonnullis vitreola nuncupatur. A quibuſdam quoque herbam venti nominari comperio, ſed id nominis æquius ſibi vendicat anemone, vt ſuo loco dicetur. Cùm autem parietaria vulgaris ſit notitiæ, longiori deſcriptione non eget. Non tamen omittendum, parietariam quamdam eſſe ſterilem, quæ ſemen nullum exhibet, aliam fœcundam, quæ ferè abs radice ad ſurculi faſtigium innumera granula profert.

Muralis herba.

Vim habet refrigerandi & detergendi, & illitu condylomata, & inflammationes ſanat. Cum oleo vel butyro frixa, & regioni renum admota nephritico dolori prodeſt, & meatus reſerando calculi excluſionem mouet & accelerat. Ob id rectè ſyrupi de althea confectionem, ex Fernelij ſtatuto ingreditur.

De beta & atriplice. CAP. XV.

BETA vel rubra eſt, vulgò nigra dicta, vel candida, vel flaueſcens: Tot enim colorum varietates in his reperiuntur. Rubra adhuc eſt duplex, vna vulgaris, ab alijs, radice, folijs, colore minimè diſtincta, ſed colore tātū, alia Romana, quæ magis nigricat, radicem craſſiſſimam habens rapi modo, unde & beta-rapa, à multis ſatis propriè beta erythroriſos, à Fuſchio rapum rubrum, ſed impropriè nuncupatur. Beta-rapa.

Candida inter cibos magis recipitur. Eius tamen ſuccus potius vſurpatur ad errhina, ſua enim facultate nitroſa pituitam è cerebro deducit: hinc colligitur betam non adeo fatuam ſeu inſipidam eſſe, vt putauit Martialis, ſtomachum enim laceſſit & grauat, parúmque nutrit, vnde menſis tantum ruſticorum & pauperum apponitur, niſi quis prima mēſa ad ciendam aluum illa velit vti; maximè verò candida quæ vt potius ventrem, ſic rubra veſicam proritat & exonerat. Optime igitur ad confectionem diacaſſiæ accedit.

Attriplex quoq; vulgò arrochia, Græcis ἀτράφαξις dicta, inter herbas emollientes oprimo iure numeratur. Inter enim olera vix datur vnū quod faciliùs & efficaciùs aluum ſubducat. Atriplex.

Refrigerat enim primo receſſu, humectat ſecundo, eſtque qualitatis omnis expers, hoc eſt, fatua & inſipida, atque aquaticam & vliginoſam habet naturam: Ob id citiſſimè ſubit inferiora, & aluum aperit. Vires.

De quinque capillaribus, & primum de vero capillo Veneris. CAP. XVI.

QVINQVE affines herbæ capillares in Officinis appellātur. Capillus veneris verus, ſeu adiantū verū, adiātū cōmune aſpleniū, ſeu ſcolopendriū, Ceterach vulgo dictum. Polythricum, ſeu trichomanes, & ſaluia vita, ſeu ruta muraria. Sunt qui epithymum & cuſcutam verius capillares dici exiſtimant, quòd crines & capillamenta melius referant, proinde non tam à forma, quàm facultate, quæ pollent ad tingendos capillos & amiſſos reſarciendos, quinque herbæ priùs enumeratæ capillares dici videntur.

Adiantum verum.

Capillus autem veneris verus nullibi frequentius inuenitur quã in tractu Narbonenſi: Raro in reliquis Galliæ partibus præſertim frigidioribus prouenit: & qui Lutetiæ anno præterito lætè vireſcebat in horto Lo. Gonerii pharmacopœi meritiſſimi, præ rigiditate hyemis anni 1608. periit.

Herbula eſt ſine caule, flore, ſemine naſcens in locis verrucoſis, petroſis, vmbroſis, vdis & in fontium aſperginibus. Pro caule cincinnos habet, pluſculos, capilloſos, fuſcos, quibus adhærent paruula folia, ac tenella, coriandri foliis non multùm diſſimilia, vnde à Meſueo, coriandrum putei vocatur. Nomen autem adianti datum fuit, quod aqua perfuſum, vt etiam cæteræ ſpecies. οὐ διαίνεται, hoc eſt minimè madeat, aſſerente Theophraſto: quod tamen aſſerendum non eſt de longiore maceratione: nam ſi diutiùs aquæ fuerit immerſum, perinde ac aliæ plantę madeſcit. *Cap. 13. li. 7. de hiſt. plantar.*

Adiantum in caliditate & frigiditate ſymmetrum eſt, ex Gal. verùm deſiccat, extenuat, digerit, alopecias capillis veſtit, ſtrumas & abſceſſus diſcutit, lapides frangit epotum, & mirum in modum, thoracis, hepatis, renum & lienis affectibus opitulatur. Vires illius profuſe à Meſ. deſcribuntur. *Lib. 6. de ſimpl. med. Cap. 20 de ſimplic.*

De adianto vulgari. Capvt XVII.

Præter adiantum verum, quòd abſolutè dictum capillum veneris verum portendit, Theophraſtus duas adhuc eiuſdem nominis plantas humiles notat Adiantum videlicet album & nigrum: vtrique tamen ramuli nigro colore nitent: folia ſimilia, criſpa nempe, denſa & punctulis rubigineis altera parte conſperſa, atque prorſus eædem vires: Sed cùm alterum cauliculos, neruuloſve proferat nigriores, & obſcuro virore magis ſaturatos, nigrum vocatur. Miſero ęgrorum damno halucinantur, qui pro vtroque dryoptéridem vſurpãt. Miraculo quidam nimis creduli tribuunt, quod aqua perfuſum non madeat, vt dictum eſt, aut aquam ita reſpuat, vt ſiccum ſemper videatur: Sicque ab euentu nomen adianti detortum. Verùm longior eius in aqua demerſio, infuſione contrarium docet: nonnulli putant ſic iuſtius nominari, quod à pluuia deſcendente non citò madeat, pennarum anatum ritu: vel aquarum margines, ac puteorum parietes circumueſtiens, aquam tamen quaſi fugiens non attingat, perinde ac hirũdines, quę in hominum ædibus delectantur & nidificant, ab hominibus tamen contrectari & cicurari nuſquam patiuntur. *Cap. 13. lib. 7.*

Adiantum cur dictum.

Adiantum porrò ex radice puſilla, filamentis pluribus compacta & nigra exiles ſurculos emitit, iunceos, rectos, ſeſquipalmum altos,

& aliquando longiores, ex herbido nunc pallentes, nunc nigricantes, foliolis mollibus vtrinque veſtitos, filicis maris diuiſura, ſitu, & ritu, ſed multò tenuioribus & minoribus, altera facie magis, altera minus virentibus, & punctis aliquot maculatis. Locorum opacitate gaudet, perpetuò viret, folia non amittit, ſed nec florem vllum, nec ſemen edit.

Vires adianti ad multa commendantur. Capillorum enim defluuium prohibet, vel eoſdem fluxos reparat; Aſthmaticis & ſuſpirioſis prodeſt, menſes mouet, ſtrumas diſcutit, atque eoſdem planè effectus præſtat, quos capillus veneris verus. *Vires.*

De Polytricho. CAP. XVIII.

Ruel. cap. 133. lib. 3.

VT adianti nomine tres plantæ comprehenduntur, ſic vnica ſub triplici deſignatur. Trichomanes enim, polytrichum & callitrichũ ex herbariæ rei peritis, idem: Nam trichomanes Romanis dicitur capillaris, quòd fluentem capillum expleat; Polytrichum, quòd capillos multos ac denſos efficiat; & callitrichum, quaſi pulchricomum, quòd eoſdem pulchriores reddat.

Sunt qui pinnulam adhuc, alij filiculam, nonnulli adiãtũ vocant.

Naſcitur in parietibus & locis opacis, & vmbroſis, & iuxta ſpecus ac fontium aſpergines, vt adiantum. Radix ei puſilla, nigra, ex qua velut capillamenta, nitida, rigida, fuſca, breuia erumpunt; vtrinque folia paruula, optimo diſpoſita ordine, & aduerſos inter ſe pediculos habentia lentis magnitudine & effigie, ſed tenuiora, & ſubter maculis ferrugineis ſignata.

Nec flores, nec ſemen gerit, vt adianta, quibus in facultatum conditione conuenit.

De Ceterach. CAP. XIX.

TOTA Pharmacopolarum turba in hoc diu ſtetit errore Scolopendrium & hemionitidem, vulgo linguá ceruinam nihil inter ſe diſcriminis habere, & vnicã plantam eſſe: Sed medicorum vel nudis verbis, vel libris peritiores facti, nunc agnoſcunt aſplenum, ſeu ſplenium, vulgari ac barbara voce, Ceterach dictum verum ſcolopendrium eſſe, cuius folia paruula ſunt, polypodij modo diuiſa, ſubter flaueſcentia, hirſuta, anguſta, corrugata, viridia, pediculo vix palmum longo & nigricante adhæreſcentia, aduerſa ſerie diſpoſita, ita tamen vt alia non directè aliis, vt in polytricho, ſed aliorum interſtitiis, vt in polypodio quodam opponantur.

In petris inuenitur, & opacis parietibus, atque quibuſdam aliis,

locis ſaxoſis & vmbroſis. Nullo caule, ſed pediculo tenui fulcitur, nullo flore coronatur, nullo ſemine grauidatur, frequẽs eſt ac ferax in multis Galliæ regionibus in quibus ſpõte prouenit, præſertim in locis vdis, necnon petreis ac ſoli expoſitis, magno rei medicamẽtariæ commodo & vſu. Vix enim datur aliquis præter naturam effectus cui medicando non proſit, aut obſit.

Vires. Vim habet eximiam ad lienem minuendum, calculos atterendos & pellendos, vrinam mouendam, ſingultum ſedandum, & icterum ſanandum.

De Saluia-vita. Cap. XX.

Viribus & effigie proxima eſt capillaribus alia planta quæ à ſimilitudine foliorum rutæ, cui perbellè conuenit, & à loco natali, in quo ſpontè & lætè viret, ruta muraria, in officinis Saluia-vita vocatur. Petras opacas, manantia ſaxa, ædificia vetuſta & ſpecus amat. Et velut ſaxa diuidens è medijs eorum inciſuris erumpit, tenuibus, breuibus & iunceis ſurculis, & velut filamentis adianthi valde ſimilibus, quibus foliola adhæreſcunt parua, craſſa tamen, inciſa, ex albido colore virentia, & ad rutam accedentia.

Tota planta vix palmum æquat, flore & ſemine vidua, perpetuoque viret, vnde frequens eſt eius vſus per hyemem, cùm ſcilicet aliꝗ ſtirpes deſunt, vel aridæ non ſatis conueniunt.

Vires. Vim habet meatus reſerandi, obſtructiones liberandi, excrementa mouendi, humiditates ſeroſas exſiccandi: Propterea iecoris, lienis & mezenterij infarctibus expediendis conducit, menſes & vrinam ciet, calculos pellit, hydropi medetur, & vitijs, quæ intra ſunt thoracem, opitulatur. Falluntur qui paronichiam eſſe putant.

De quibuſdam alijs capillaribus, minùs propriè dictis, & primùm de Hemionitide. Cap. XXI.

Virium efficacia quibus ad ſplenem minuendum pollet hemionitis, à Pharmacopolis vocatur nunc Aſplenium, nunc Scolopendrium, vt ceterach quod ea in re cæteris omnibus medicamentis antecellit: Reuera tamen hemionitis, Scolopendrium non eſt aut aſplenium, ſeu ceterach vulgare, ſed alia quædam herba caulis, floris & ſeminis expers, & folijs tantùm extra terram prodiens, vnde Phyllitis ſępius, quaſi folioſa herba dicitur. E radice enim multis capillamentis fibroſa & nigricãte folia multa exeunt, craſſa, rigida, longa, ceruorum lingue modo, hinc ceruina lingua multis dicta, ſupernè lęuia, infernè multis lineis tranſuerſis ferru-

Phyllitis.

ferrugineis aſperula. Gaza herbam mulam nominat.

Eius quædam ſpecies in rei herbariæ ſtudioſorum hortis alitur, cuius folia in extremo multifida ſunt & incurua; ſed præter hæc nihil à vulgari diſſenteum : A Cluſio phyllitis laciniato folio vocatur. Herba mula.

Multi eſt ad lienem vſus, cuius non modò obſtructionem tollit, Vires. duritiem & tumorem minuit, ſed etiam hepatis affectus multos fœliciter ſanat.

Ad capillares referri poteſt herbula quædã inſignis effigie, natura, conditione ac viribus Rorida, ſeu ros ſolis nuncupatur, quæ in ſcrobibus ac locis vdis naſcitur, atque fibroſa radice nixa quatuor aut Ros ſolis. quinque & ſæpè plures aut pauciores ſurculos tenues emittit, admodum breues, aut certè raro palma longiores, rubellos, floſculis albidis coronatos, teretum ſeminum præuios. Ipſius foliola ab radice Vires. exurgunt, pediculis oblongis & incuruis fulta, concaua, auriſcalpio, aut paruulo cochleari admodum ſimilia, ſubrubra, hirſurta, aſperula, in ambitu curuata & hiſpida, in cauitate glabra, rore perpetuo, ſeu guttulis limpidis, etiam in mediis cœli ſqualoribus aſperſa. Saporem exhibet cum aciditate & acrimonia quadam acerbum. Vim habet compeſcendi humores vndecumque fluentes : Ob id ſalſam pituitam, ne in pulmones irruat, impedit, & eorum vlceribus arcendis ac ſanandis mirificè confert.

De Cuſcuta, & Epithymo. CAP. XXII.

CVSCVTA, ſeu caſſitha herboſis fruticibus adnaſcitur, epithymi modo, nulláque radice nixa, ſed velut ab alarum ſinu prodiens, cirris, capillamentisve longiſſimis repit, inquit Mathiolus. Eius autẽ vberior eſſe ſolet prouentus in ſegete linaria, crebriſque volutionibus lini faſtigia ſcandit, vnde podagram lini officinæ appellitant.

Fuſchius non ſine ratione credit Caſſitham primùm radiculis niti, quæ tum areſcunt, quando cirri, ſeu capillamenta plantam inuoluunt, à qua ſugunt alimentum : Proinde temperamentum mutat & qualitatem, pro varia plantarum, quibus innaſcitur natura, putantque multi epithymum & cuſcutam non differre, niſi quod hæc lino, illud thymo innaſcatur.

Mathiolus tamen refragatur, & effigiem vtriuſque non parum diſſimilem tradit necnon qualitates, etiam Galeni teſtimonio. Epithymum enim calefacit ordine tertio, & caſſuta tantùm ſecundo, ita ut veriſſimile ſit, epithymum ſuas vires à thymo, cuſcutam à lino mutuari. Perperam igitur faciunt, qui podagram aliarum plantarum aſſumunt pro vero epithymo, aut cuſcuta.

Vtrique nulla ſunt folia, ſed cirri tantùm, & velut tenues, ac ſubrubræ teſtudinum fides, quibus flores paruuli, quaſi ſtellulæ albicantes dehiſcunt, puſillo ſemine grauidati, quod ſyrupi de cichorio laxatiui rhabarbaro ingreditur compoſitionem.

Vires. Vim habet abſtergendi & roborandi, Iecoris & lienis obſtructiones tollit, vrinam mouet, ictero ſuccurrit, & affectibus ab humore bilioſo & melancolico ortis prodeſt.

De quinque radicibus aperientibus, & primum, De Apio.

Capvt XXIII.

Radices aperientes multæ ſunt, quarum quinque cæteris dignitate quadam præferuntur, ex quibus tres hortenſes ſunt, petroſelini, aſparagi, fœniculi; Aliæ agreſtes, quæ ſcilicet in locis incultis naſcuntur, apij & ruſci.

Apium autem Latinis & ἄπιος Græcis multum inter ſe diſſentiũt, vt & Perſilium vulgo dictum & petroſelinũ verum. *cap. 177 lib. 4.*

Nam apios ex Dioſcor. folio cõſtat rutaceo, breui, caulibus ternis, aut quaternis, humi proſtratis, radice exterius nigra, intus alba, pyri effigie, & corpus ſuſque, [illegible]que mouet, licèt non ita vehementer. Atque aliquando Apios pro forma pyri, aliquando pro ſapore fatuo, aut vix perceptibili ſumitur.

Apium. Apium verò ſic vulgò dictum, ſeu Selinon, vel potiùs eleoſelinum, vt Dioſcorides nominat, apio ſatiuo, perſilio, vulgò dicto, ſimile, ſed grandius; Ad eademque efficax, ſed propter ingratum ſaporem & odorem, inter olera minimè locum habet. *cap. 75. lib. 3.*

Apios. Naſcitur in locis, vt plurimùm incultis, vdis, ac riguis, vnde Paludapium, non impropriè nominatur, & apium ruſticum.

Calidum eſt ſecundo gradu, ſiccum tertio, menſes, & vrinas mouet: flatus quoque diſcutit, & magis ſemen quàm ipſa herba, valétque ad araneatum morſus, ait Plinius. Radix vero ſæpiſſimè vſurpatur ad diducendos meatus, & obſtructiones liberandas. folia comeſta pulmonibus conferre putantur. Vires. *Gal. lib. 8. ſimpl.*

De Petroſelino. Capvt XXIV.

Qvod veteres apium hortenſe, ſeu ſatiuum vocarunt, nos petroſelinum noſtras, ac vulgare perſilium, hortis omnibus frequentiſſimum, & iuſculis, ac cibis condiendis familiariſſimum vocamus, quod nõ niſi in hortis lætum ac copioſum viret, in quibus ad gratiã, quàm cibariis admixtũ concedit, ſedulò ſeritur; & in locis tam calidis quàm frigidis vberrimè prouenit, modò pinguibus, adſitque iugis humor, cuius rigatu facilè animetur; vnde nullum cælum & ſolum reſpuit modò cultum. Semen autem illius omnium tardiſſimè germinat; nimirum quadrageſimo die à ſatu, & nonnunquam quinquageſimo.

Folia fert coriandro ſimilia, criſpata, radices longas & capillatas, eſui gratiſſimas, medicinæ vtiliſſimas.

Vires. Dantur vtiliter calculoſis, ictericis, & iis mulieribus, quibus ſtati menſes non procedunt, necnõ his qui vrinæ difficultatibus laborãt.

De Aſparago. CAPVT XXV.

ASPARAGI dicuntur ſic, quòd in virgultis aſperis naſcantur. Eorum enim ſcapi aſperi ſunt, non læues, vel quia ſua ſponte ſine ſatu proſiliant; Ex arietis quippe tuſis & defoſſis cornibus prodire viri grauiſſimi ſcripſerũt: Olerum tamen & aliarum plantarum recentiſſimi turiones, ac tenella germina priuſquam in folia explicentur, ex veterum placitis aſparagi nuncupantur.

cap. 152 *lib.* 2. Eſt verò aſparagus vel ſylueſtris, corruda dictus, vel hortenſis, ſeu ſatiuus; Et vterque vulgaris notitiæ, inquit Dioſc. multis ramis & foliolis longis, tenuibus & numeroſis ſe arrigit, quæ inſtar fœniculi in capillamenta abeunt. Corruda.

Hoc olus ſiccitate lætatur, & rigationem auerſatur frequentem, ingruente tamen Autumno, dum irrigantur, thyrſulos edunt teneriores & magis ſucculentos.

Subſunt radices rotundæ & numeroſæ, quæ vim habent aperiẽdi, meatus diducendi, iecur & renes obſtructionibus liberandi, felle ſuffuſos ſanandi, menſes & vrinam mouendi. Vires.

De Fœniculo. CAPVT XXVI.

FOENICVLVM ad varios vſus totum celebratur: nam coma tenella acetariis mixta ſuauitatem addit; Semen cum ſenna decoctum ab ea flatus & tormina excitari ſolita diſcutit, aliáque innumera vel per ſe, vel aliis commixtum, beneficia præſtat; Radices obſtructionibus expediendis vnicè commendantur.

Planta eſt ferulacei generis, hominis interdum proceritatem ſuperans, caule geniculato, fungoſa intus medulla, cortice exteriùs læui, & herbaceo, folio peucedani, tenui, longo, molli, capillaceo, grato odore, muſcario rotundo, patulo, lato, ſubluteo, in orbem circinato, ex quo ſemen nudum, oblongum, ex pallido flaueſcens dependet: radice longa, craſſa, alba, odorata.

Sunt verò duæ fœniculi ſpecies, prima Græcis dicitur marathrum, cuius adhuc duæ agnoſcuntur differentiæ: vnum dulce eſt, in Italia frequentiſſimum: Alterum vulgare, cuius ſemen eſt acrius & minutius. Marathrũ.

Secunda ſpecies dicitur erraticum, ſeu Hippomarathron à magnitudine ſic appellatum, ſatiuo enim grandius ac procerius eſt, & in Mauritania nonnunquam duodecim cubitis aſſurgit, craſſitudine quatuor palmorum, ſemine miliaceo, radice alba & odorata.

Fœniculum calefacit tantùm gradu ſecundo aut in principio tertij.

Contra ſerpentum ictus in vino potum confert, menſes & vrinas mouet, lac generat, ſuffuſis medetur.

Vires. Hippomarathrum verò ad omnia fœniculo efficacius: Potenter etenim mẽſes pellit & vrinas, calculos eijcit, regium morbum purgat, & contra ſerpentum morſus nihil æquè conducit.

Elaphoboſcum. Elaphoboſcum nonnulli inter fœniculorum genera recenſent: quod ei fœniculaceus ſit caulis, vt & muſcarius, folia tamen valdè diſſimilia, vt & color, odor, ſapor, & facies. A quibuſdam ocellus ceruæ, ab alijs Gratia Dei vocatur.

Ocellus.

De Ruſco. Cap. XXVII.

Rvscvs & Officinis Bruſcus videtur eſſe mirthacantha, ſeu ruſcus ſylueſtris: Exurgit enim facie & folijs mirtheis, ſed rigidioribus, durioribus, mucronatis & inodoris. Virgultis adhæreſcunt baccæ prærubræ, magnitudine ceraſorum, quibus nuclei bini, ternive includuntur oſſei, ac tritura vix puluerabiles.

Hypogloſſum. Huic affinis eſt alia planta, Hyppogloſſum & laurus Alexandrina dicta, ſed folia gerit molliora, & maiora, è quorum media ac ſuperna parte foliola, velut lingulæ ſupernaſcuntur.

Vires. In aſperis & incultis locis ruſcus naſcitur; eiuſque radicis decoctio menſtrua ciet, calculos atterit & pellit, ſtranguriæ medetur & ictero.

De quatuor ſeminibus frigidis maioribus. Cap. XXVIII.

Qvatvor ſemina frigida maiora, ſunt ſemina cucurbitæ, cucumeris, melonum & citrulli; Sub quibus alij fructus multi oleracei comprehenduntur, ab antiquis nomine σίκυς deſignati. Eſt verò inter eos affinitas tanta, vt ferè ſit indiſtincta & indeterminata cuiuſque nomenclatura: Nam multi ſub cucumeribus melones & pepones complectuntur; Sub cucurbitis citrullos & melopepones.

Cucurbitarum varietates. Singulorum autem multæ ſunt varietates, cultura præſertim & mangonio ſic effictæ. Nam cucurbitarum differentiæ quatuor nōtantur, maior, minor, ſeu lagenaria, anguina, ſeu oblonga & indica, præter colocynthida, quæ cucurbita ſylueſtris nuncupatur.

Cucumeres. Cucumer verò aut ſylueſtris eſt, & nũcupatur aſininus, ex cuius ſucco conficitur elaterium, aut ſatiuus, cuius multæ quoque differentiæ comperiuntur: Alij enim longi ſunt, recti & flaueſcentes, Alij breuiores, virides & incurui; Nonnulli compreſſi, lati, rotundi, Alij clypeiformes, & vulgò pepones nominantur.

Melones. Melones Galli ſæpè vocant, quos Itali pepones, hoc eſt dulces

Dioſcorides Melopepones, .i.mala dulcia & antiquorum nonnulli cucumeres domeſticos: Sed vitata nominum confuſione, prȩſtat eos fructus è Sicya ſatiua prouenientes (ſic enim vocatam plantam ex qua melones leguntur, obſeruauimus) & inſtar mali citonij, aut pomorum redolentium fragrantes melones, quaſi fructus pomoſos nominare, quorum, vt prȩdictorum multȩ varietates notantur. Alij enim propter odoris & ſaporis ſuauitatem dicuntur Moſchatellini, alij ſaccharini, Alij à ſolo & regione vbi naſcuntur aliam habent denominationem.

Citrulli magnitudine dictos omnes fructus ſuperant, locupletantque hortos ruſticorum: Quorum etiam permultæ traduntur varietates tam in colore & figura, quàm in magnitudine atque etiam ſapore. Nonnulli enim breuiores ſunt, alij longiores. Aliqui plani, alij rotundi & velut ſulcati. Alij ex rubro & viridi flaueſcentes, qui dulcedine cæteris præſtant. Citrulli.

Vt autem quatuor hæ plantæ effigie ſunt valdè affines, ſic & viribus, & ſemina ex illis collecta pro quatuor ſeminibus frigidis ſeruantur maioribus, quorum frequentiſſimus eſt in Medicina vſus.

Cucurbitæ & citrulli non niſi cocti comeduntur, melones crudi ſuauiores, vt & cucumeres oleo & ſale conditi: Cocti tamen ſalubriores. Nonnullis regionibus præſertim calidis melones vt ſaccharum dulces proueniunt: vnde vulgus ſuccrinos vocat, & nonnulli pepones. Omnes enim fructus maturi & dulces generali ſignificato pepones multis dicuntur. Pepon tamen peculiaris ac diuerſa eſt planta, Cucurbitæ modo ſcanſoria, quippe quæ perticas vicinas aut ſepimenta conſcendat, ipſiſque connectatur ſuis capreolis. Si tamen deſint fulcra, quibus ſtet ac nitatur, humi repit. Eius multæ differentiæ agnoſcuntur. Prior folia admodum ampla promit ac vitis ritu angulosa, flores flauos ad cõuoluulum accedentes: fructus craſſos, oblongos, ſtriatos, angulosos, flaueſcentes. Pro varietate autem plantæ, varij pepones tam in figura, quam in magnitudine, vt in melonibus & alijs ſtirpibus contingit, cernũtur. Nam alij craſſi ſunt, vt prædicti, alij minores, breuiores nempe, magis plane, ac fere rotundi. Alij teretes quidem, ſed parui ac globoſi ac tuberculis aliquãdo exaſperati. Nonnulli quodam modo plani latique, & velut limbo circũuoluti, atque oris in partem infernam fungorum quorumdam eſculentorum ritu inflexis. Alij alia forma effigiati reperiuntur pro culturȩ, ſeminis & regionis in qua creſcunt diuerſitate. Omnes pepones vim habent refrigerandi ſylueſtribus exceptis qui amari, & calidi iudicantur.

Pepones. Peponum varietas. Vires.

De quatuor ſeminibus frigidis minorib. Et primũ de Lactuca & eius ſemine.

Capvt XXIX.

Lactvca à lactei ſucci, quẽ fundit, dum abrumpitur vbertate, dicta, primas inter olera tenet: vt enim gratiſſima eſt in acetariis & iuſculis, ſic in medicis vſibus ſalutaris; Nam præter quod ſanguinem generat ſatis laudabilem, feruorem ſanguinis & viſcerum extinguit, ſomnum conciliat, & hecticis prodeſt, ex Galeno, eſtque familiare medicamentum alimentoſum, iuuenibus & bilioſis naturis tutiſſimum. *cap. 40 li. 2. de alim. & cap. 13. lib. de maraſ.*

Toto anno ſeri poteſt, & ſi terram pinguem, probè ſubactam & ſoli expoſitam nacta fuerit, lætè viret & in latum ſeſe diffundit. Dum adhuc tenella eſt, ſi euellatur, & alio fundo probè ſtercorato plantetur, pluribus foliis in globum conuolutis extuberat, & capitata vulgo pomata euadit.

Lactuca pomata.

Lactuca autem vt nullum olus præſtantius, ſic notius nullum, nec frequentius, cuius tres præcipuæ varietates in hortis viſuntur. Rugoſa & vulgaris non capitata, Seſſilis, ſeu pomata ac capitata, & Romana nigro ſemine, & ſcariolæ folio. Addunt nõnulli alias duas Cecilianam & Cypriam, ſeu Græcam: Præter quas in locis incultis alia naſcitur, quæ à lacte & ſemine potius quàm effigie, lactuca dicitur, à Galeno Thridacine. Nonnulli à colorum varietate varias enumerant, albas, rubentes, nigras, purpureas.

Vires.

Omnis autem lactuca vt & ſemen eius refrigerat & ſomnum conciliat. Eoque remedio fœliciter vſus eſt Galenus ad vigilias immoderatas, quæ illi acciderant ob ſtudia longiora & rarò intermiſſa.

Semen verò quod inter refrigerantia minora ſumitur, ad multa vſurpatur: valet enim ad gonorrhœam virulentam, ad vrinæ ardorem, ad humectandum, refrigerandum, leniendum, ſitim extinguendam, & ſomnum conciliandum.

De Portulaca, eiuſque ſemine.

Capvt XXX.

Portvlacæ ſemen etiam numeratur inter ſemina refrigerantia minora. Eſt verò portulaca, vna ex hortenſibus, quę omnium maximè in iuſculis & acetariis expetitur, ſæpeque pauperum & diuitum menſas inchoat, & apud multos aceto & ſale condita ad hyemem integram ſeruatur.

Duo autem portulacę diſcrimina traduntur: Eſt enim vna ſylueſtris, quæ paſſim in vinetis multis ſpõte naſcitur: multiſque ſurculis

in terram reptantibus,ex viridi rubentibus luxuriat. Altera domeſtica ſeu hortenſis, quæ ſtudioſiſſimè excolitur. Folia emittit ampliora, magis carnoſa & ſucculenta: ſurculos magis erectos & minùs duros. Vtriuſque effigies parum diſſimilis, ſed vires aliquantum varię. Satiuam enim refrigerare omnes aſſerunt: ſylueſtrem calefacere nonnulli contendunt.

Vires.

Alterutrius folia tuſa & clauis pedum adhibita ſecurè medentur: Ignibus ſacris etiam auxiliantur: Capitis dolores inſolatu contractos,cum oleo roſaceo ſedant. Commanducata dentes mobiles firmant, oris & tonſillarum vlcera ſanant.

Eſt & portulaca quædam marina & aquatica, ſed iſtarum nulla medicamentorum compoſitiones in Officina noſtra deſcriptas ingreditur.

De aliis ſeminibus frigidis minoribus, ac obiter de Cichoraceis.

CAP. XXXI.

Cichoriū.

DVo alia ſemina frigida minora deſumuntur ex cichoraceis,ad quæ ſtirpes multæ referuntur,vt Chōdrillæ, Hieracia, Sonchi,Scariolæ, lactucæ ſylueſtres,& intybacea omnia:Sed cùm abſolutè cichorium ponitur,ſemper erraticum & ſylueſtre intelligendum eſt, cuius ſcilicet frequentior eſt in medicina vſus: éſtque genus ad alias intybaceorum,tam ſatiuorum, quā ſylueſtrium differentias.

Intybum. Seris. Scariola. Endiuia hortenſis.

Satiuum autem cichorium:ſeu intybum, Græcis, dici ſolet, ſeris, quia ſeritur, Cuius duę ſunt ſpecies,vnum latifolium, quod à nonnullis,Endiuia hortenſis: Alterum, anguſtifolium, quod Seris,ſeu Seriola, & Scariola, & à Syluio intybus dicitur. Vtrūque intybolachanum,quaſi cichorium olus vocat Galenus,quòd inter olera tam ad alteranda iuſcula,quàm acetaria conficienda reponatur.

Intybolachanum. Taraxacū Dens Leonis Hedipnois.

Ad ſylueſtre refertur taraxacum, nonnullis cichorium luteum, aliis Dens leonis,& Hedipnois, quaſi ſomnum concilians dictum. A Rondeletio Chondrilla Dioſcoridis nuncupatur. A quibuſdam caput monachi, ab aliis vrinaria quoque dicitur.

Cicerbita. Roſtrum porci.

Cicerbita,ſeu Sonchus, Gallicè *laicteron*,quòd eius ſit lacteus ſuccus,dicta,ex Endiuiarum familia eſt,paſſimque in locis cultis & incultis prouenit:Eiuſque tres differentiæ à Dioſcoride ſtatuuntur, Aſpera,læuis,& arboreſcens.Prima roſtrum porcinum à multis nūcupatur. Cluſius agnouit quinque inter ſe diſcrepantes, duas vulgares,læuē & læuiorē,duas Auſtriacas læuem & læuiorē & Pānonicā.

Condrillæ

Ad ſylueſtre quoque cichorium referuntur omnes Chondrillæ ſpecies,quas alij duas tantùm,alij quatuor agnoſcunt, pręter zacintham, ſeu cichorium verrucarium & perdicium ſe uperdion, quod

nonnulli chondrillam marinam, alij bulboſam nominant. Sicque in vniuerſum chondrillarum erunt ſex varietates, quę magis viribus, quàm facieci choraceis reſpondent.

Quod ſi ex qualitatum affinitate conforme genus inferre liceat, hieracia inter cichoreacia, aut vt alij volunt, inter ſonchos, cum quibus magnam habent ſimilitudinem, reponere nihil vetat. Sunt verò hieraciorum varietates multę, nempè maius, latifolium, anguſtifolium pręmorſa radice, longius radicatum, villoſum, vimineũ, ſcoparia quibuſdam dictum, montanum, folio hedipnoidis, foliis & facie Chõdrillę, & Narbonenſe falcatum. De quibus conſule recentiores reiherbariæ ſcriptores.

Cichorij varia nomina. Cichorij autem varia nomina vt ad inſtitutum redeam, cichoraceis obſcuritatem attulerunt, Genus enim pro ſpecie, Species pro genere, & vna ſpecies pro altera ſæpè ponitur, & eodem nomine deſignatur. Nam cichorio ſæpè hęc nomina dantur, Ambubeia, Picris, Intybum, Seris, Endiuia, Seriola, Scariola, Intybolachanum: Atque omnes hieracij, Cicerbitæ, ſeu ſonchi, chondrillæ & lactucæ ſylueſtris ſpecies cichorij nomine ſępiùs donantur.

Lactuca ſylueſtris. Lactuca ſylueſtris partim affinis eſt cichoraceorum generi, folia enim ſcariolę hortenſis gerit, & partim naturæ papauerum, cùm opij odorem vtcunque eructet ſoporiferum & viroſum.

Semina frigida minora. Semina autem cichorij ſylueſtris & endiuiuæ ſumuntur pro ſeminibus frigidis minoribus, quorũ qualitates appellatio ſatis indicat.

De ſeminibus quatuor calidis maioribus, Et primùm de Aniſo.

CAPVT XXXII.

SEMINA quatuor calida maiora deſumuntur ex aniſo, fœniculo, cumino & caruo. Quid ſit fœniculum, ſuprà diximus, quid aniſum, ipſæ etiam mulierculæ dicere queunt, cùm eius ſemine ſæpius vtantur ſaccharo incruſtato. Et quæ inter eas opere piſtorio delectantur, panificij quoddam genus conficiunt (biſcoctum nominant) cui ſemen aniſi permiſcent, quod odorem, ſaporemque conciliat pergratum. Idipſum multis adhuc condimentis adiiciunt ad gratiam maiorem. Oris enim halitum commendat, vrinam ciet, hydropicis prodeſt, & nullum ex oleraceis ſeminibus vẽtriculo magis amicum. Calefacit & ſiccat ordine tertio ex Galeno, guſtus tamen nondum percepit tantum caloris exceſſum. Latinis & Græcis aniſum vocatur, eſtque nomen ſeminis & plantæ, quam à nonnullis anicetum vocari comperio.

Cap. 65 lib. 3. Dioſco. lib. 5. ſimpl.

Vires.

Anicetum.

Planta nec apio ſimilis eſt, vt ſcribit Fuſchius, nec etiam fœniculo, vt aſſeruit Ruellius, ſed inter vtramque media: folia enim nec ita lata, vt apio, nec ita tenuia & capillacea, vt fœniculo. Sed cùm vulgaris

vulgaris ſit notitiæ, in deſcribenda illius hiſtoria non diutiùs immorabor.

Non eſt tamen prætereundum illa ſemina calida & Pharmacopœis Carminatiua, hoc eſt, flatus diſcutientia, vt interpretantur, vocitari, etymo non ſatis noto, niſi forſan à verbo Græco κεματίζω, i. diſcerpo, & in minutas partes diuido, vel potiùs a carmino, id eſt, pecto, vnde apud Arabes *Carmos* ad capillos veneris refertur. & carminare eſt pilos ſeu lanam pectere, idque non affatim, ſed paùlatim, perinde ac flatus ſenſim diſcutiuntur. Non tamen mihi ſatis conſtat vera carminatiui vox & origo, licèt vſu iamdiu admiſſo cōprobetur. Nec eorum improbo iudicium, qui cuminatiua potius quàm carminatiua dici debere contendunt, quum nihil ſit eorum quæ flatus diſcutiunt, quod viribus eximijs cuminum æquet.

Carminatiua vnde dicta.

Carmos.

De Cumino. CAPVT XXXIII.

CYMINVM, ſeu cuminum & ſeminis & plantæ cuiuſdam fœniculo ſimilis nomen eſt; Cuius duo genera perhibentur, vnum ſatiuum, ac domeſticum, aliud ſylueſtre. Satiuum regium Hippocrati dictum, morbis mulierum multis ab eodem commendatiſſimum, à Dioſcoride Æthiopicum, à quibuſdam Ægyptium & Aſiaticum nuncupatur.

Id ferè vnicaule, raró cubitale, ſæpè pedem tantummodo altum, interdumque humilius, frequentibus ramulis brachiatum: folia in tenues particulas ſecantur ad fœniculum accedentia, ſed breuiora, minoraque: In virgularum faſtigijs exeruntur vmbellæ, primùm floſculis ornatæ, poſtea ſeminibus onuſtæ, nudis, anguſtis & canaliculatis: Radix ſubeſt aliquantùm tenuis & odora, quæ ſeminibus maturis tabeſcit. Seritur & vberè prouenit in Hiſpania, Italia & quibuſdam Galliæ regionibus calidis, modò ſemen in pingue ſolū inijciatur. Inter olera maximè fruticat, atque eò magis ſi cum probris & maledictis ſeratur, vt idiotæ putant, quos irridendos magis, quàm probandos puto.

Sylueſtre cuminum gingidij folia profert, cauliculos exiles, ſcandicis ſeu pectinis venerei ritu: in cacumine capitula quina, aut ſena rotunda, villoſa, in quibus ſemen eſt aceroſum.

Cuminum ſylueſtre.

Dioſ. c. 69. l. 3.

Eſt alterum ſatiuo valde ſimile, quod à floribus ſingulis cornicula promit in ſublime exerta, in quibus ſemen eſt melanthio ſimile, ait Dioſc. hocque videtur ea eſſe planta, quam Officinæ pedem alaudæ, & conſolidam regiam dicunt. Eſt & quoddam Æthiopicum quod Fuſchius Carnabadium putat.

Conſolida regia.

Vires. Cuminum calefacit & ſiccat tertio receſſu, attenuat, digerit, reſoluit: Sumptum & adhibitum flatus diſcutit, frigidos humores incidit; tumores pituitoſos diſſipat, venenis aduerſatur: contra colicum dolorem & Tympaniam proſperè vſurpatur.

De Caro. Cap. XXXIIII.

Totvs aromatariorum chorus Caron, ſiue Careũ vno conſenſu Carui vocitat, Athenæus Paſtinacam maiorem, cui viribus & vultu apprimè reſpondet. Caule aſſurgit cubitali, & ſæpè altiore, quadrangulari, geniculis quibuſdam intercepto, intus cauo, folijs paſtinacæ agreſtis, vel Dauci nigri, quem vulgus carottam nominat. Radix ei carnoſa, gracilis tamen, oblonga, candida, interdum flaueſcens, ſapore paſtinacæ. Semen fœniculi modo in ſurculorum ſummitatibus multum, ſubnigricans & anguloſum. Ab Arabibus vocatur Cordumeni, quod pro Cardamomo vſurpat Syluius, ſed eum deceptum credunt Arabicæ linguæ peritiores.

Vires. Caruum tertio quodam modo receſſu calefacit & ſiccat: vrinam mouet, menſtrua pellit, flatus diſcutit, ſtomachum roborat, coctionem iuuat: vtiliter miſcetur antidotis, & aniſi vicem gerit. Eius radix cocta, paſtinacæ modo manditur ex Dioſcoride. *Cap. 66. l. 3.*

De alijs quatuor ſeminibus calidis minoribus, Et primùm, De Ammi. Cap. XXXV.

Ammi Cumino tam affine eſt, vt quod in Æthiopia naſcitur, pro Cumino habeatur. Semen notum eſt; inquit Dioſcorides, & minutulum, multoque minus cumino. Quod videtur indicare ipſius appellatio ἄμμι ſiquidem perpuſillum & quaſi arenaceum ſemen portendit, qua voce & tota planta deſignatur.

Duplici autem diſcrimine Ammi notatur, vnum dicitur Æthiopicum, quod maius eſt & vulgare, folijſque conſtat latioribus.

Alterum minus, tenuifolium, nec adeò frequens. Prius caule ſeſe erigit herbaceo, rotundoque, ſurculis multis & exiguis; folio oblongo, anguſto, pluribus inciſuris in ambitu diuiſo; muſcario anethi proximo, paruulis floribus coronato, ſeminulis multis origanum ſpirantibus, cum acrimonia amaricantibus referto.

Ammi minori culmus breuis eſt, multis ramulis diremptus, folia oblonga, capillacea, ſurſum verſus magis attenuata: flores vt priori, paruuli, albidi, in vmbellas coacti: Semen oblongum, paruulum, & acre. A quibuſdam pro Siſone vſurpatur. Nam cùm Siſon, ſeu

Sinon ; ſecundum Dioſc. ſemen ſit exiguum , in Syria natum , apio ſimile , nigrum , feruens , oblongum, ac ammi paruo ſimile , pro eo ſi non ſumi, certè ſubſtitui poteſt.

Ammi guſtu acre & ſubamarum eſt: incidit, tenuat, calefacit, ſiccat & digerit : Vrinam & menſes mouet , inflationes & tormina diſcutit. Vires.

Creduntur mulieres faciliùs concipere ſi poſt coitum ammi , halitum odorentur.

De Amomo. CAP. XXXVI.

NON modò inter exoticas ſtirpes , ſed prorſus incognitas , Amomum numeratur : Nullus enim antiquorum illius effigiem , aut accuratam deſcriptionem dedit; Et inter recentiores Cluſius rei herbariæ ſtudioſiſſimus & amomi perquirendi , dignoſcendique auidiſſimus, triplicem quidem illius iconem exhibuit, ſed vix probabili coniectura ſciri poteſt , quænam illarum amomo verò reſpondeat: forſan nulla. Prior ico, vt ipſe ſcribit , eſt ramuli cuiuſdam arboris, odore & ſuauitate ei affinis , quæ caryophyllos gerit , fructibus tamen & foliis rotundioribus & minorib. Secunda ſurculos Tithymali paralij non malè refert. Tertia ramum breuem, granis cardamomo vtcunque ſimilibus racematim onuſtũ refert. Verùm vt fatetur vir nobilis: difficile eſt ſtatuere , quid ſit verum amomum.

Ipſius quidem viribus à Dioſcoride recenſitis optimè reſpondet minutulum quoddam ſemen & oblongum , aromaticum , guſtu ſuaue & calefactorium, quod in Officinis ſeruatur, Amomum Creticum nuncupatum; Verùm ex quanam planta natum , non dicitur. Hoc vt & alia multa ſimplicia rara in Pharmacopolio Paſch. Bazoini, viri pietate & doctrina probatiſſimi ſæpè vidi & guſtaui, maximè verò amomum vulgare , quod verum ſi minimè teneatur , illius tamen optimum eſt ſuccedaneum, non Amomum Plinii, frigoris impatientiſſimum , quod Lutetiæ in vaſis figulinis alitur , ſurculis rectis, copioſis , viridi cortice veſtitis , foliis mirtheis , ſed longioribus , floribus candidis , ſtellatis , quos ſequuntur fructus alkekengi modò teretes , craſſi , ex rubro flaueſcentes, multo ſucco & ſemine turgidi. Galenus Amomo ſubſtituit acorum , licet illius nomenclatura, Cardamomo magis cognatum portendat. Amomum Dioſcorideum. Amomum Creticum. Amomum Plinij.

Vim habet amomum calefaciendi , aſtringendi , & exiccandi. Eius decoctum iecori & renibus conuenit , atque eos iuuat quos ſcorpius percuſſit. Vires.

De Dauco. Capvt XXXVII.

Davcvs tres ſub ſe nominis eiuſdem plantas differentes complectitur; Prima generis nomen retinẽs, abſolutè dicitur Daucus, qui de cretico intelligendus eſt, quique ſecundùm Dioſcoridem, foliis fœniculo ſimilis eſt, caule dodrantali, vmbella coriandri, flore albo, ſemine oblongo, vt cumini, lanugine quadam albeſcente hirſuto, ſuauis odoris in mandendo, cuius potiſſimùm celebratur vſus in ſyrupo de Arthemiſia: Aliis quoque medimentis multis vtiliter permiſcetur.

Daucus hic non in ſola Creta fruticat, ſed in multis aliis regionibus, vt in Germania & Italia; & qui nunc emitur Venetiis, ſolùm nomine tenus Cretenſis eſt, nam ex Alpibus & Genuenſium tractu adfertur, nec tamen Cretico vlla in re cedit.

Secunda Dauci differentia apio ſimilis eſt, ſed acrimoniam quamdam habet, halitum maiorem, ſaporemque feruidiorem.

Tertia foliis eſt coriandri, floribus albis, coma & ſemine anethi, ſed oblõgiore & acri. Aliæ quædam ſtirpes Daucis affines, pro Daucis nonnunquam habentur: Sic Carotta à Theophraſto Daucus appellatur: Sic & paſtinaca ſylueſtris & Caucalis illius nomenclaturam ſæpè mutuantur.

Vires. Dauci ſemen medicis vſibus frequentiſſimum calfacit, ſiccat, aperit, incidit, vrinam & menſtrua mouet, & flatus diſcutit.

De apio, cuius ſemen numeratur inter calida minora, ſuperiùs egimus.

De eximiis aliquot floribus, ex quibus aquæ & olea trahuntur efficaciſſima, & primum, De Roſis.

Capvt XXXVIII.

Roſarum varietates. Rosa vix poteſt non eſſe omnibus nota, cum mirè ſit ferax, & in dumetis, ac ſæpibus ſpontè naſcatur. Eius duo conſtituuntur genera, ſylueſtris vna, quæ Cynorhodõ, ſeu roſa canina vocatur, & altera hortenſis, quæ abſolutè roſa dicitur: Cuius multæ ſunt differentiæ, rubra, alba, pallida, ſeu ex albo rufeſcens, incarnata, lutea, cærulea, quæ in multis Italiæ locis naſcitur, & moſchata, quæ omnium vltima, nẽpe Autumno, floret. Ex eius florum infuſione quinquies aut pluries iterata, ſi florum ſuppetat vbertas, parari poteſt cùm ſaccharo Syrupus ſuaue flagrans & purgatorius, quo ſine moleſtia liberaliter aluus ducitur, & humores aquei, ſimulque bilioſi educuntur.

Syrupus roſarum moſchatarum

Nunc in hortis multis alitur roſa ſuauiſſimè fragrans quę roſa cinnamomea, vulgo roſa canella vocatur, vt & alia polyanthos, quæ à florum vbertate centumfloræ nomen habet.

Quæ lutea eſt, vel inodora, vel inſuauis percipitur, & fere ſimplex. Quæ veluti pomum refert, pomata dicta, multiflora eſt, & grata rarò tamen patula, præſertim in regionibus frigidis, in quibus marceſcit citiùs quàm perfectè dehiſcat.

Meminit & roſæ ſemper virentis Cluſius, quæ etiam hyeme tota viret & viget. Eius odor ſuauis eſt, ad moſchatam accedens, cui colore & effigie affinis eſt: floſculos enim gerit candidos & ſimplices, & ſæpè tantum quinos, eam mihi nondum videre contigit. Roſa sẽper virens.

Ex ſpeciebus enumeratis mangonio & arte immutatis, multæ videntur aliæ varietates ſuboriri, ſed trium maximè vſus in medicina expetitur, albarum, rubrarum, pallidarum. Ex albis aquæ deſtillantur; ex rubris, mel roſaceum, conſerua, oleum & ſyrupus de roſis ſiccis paratur; ex pallidis Syrupus roſarum pallidarum. Roſarum partes.

In roſis multæ partes diſtinguuntur, flos, vnguis, capillamenta, granula.

In roſis multæ partes diſtinguuntur, flos, vnguis, capillamẽta, granula, floſculi, calix, ſemen, lanugo. Floſculos capillamentis appenſos, Antheram malè nonnulli vocant, cùm Anthera non ſit medicamentum ſimplex, ſed compoſitum, & ad oris affectus vſurpatum, vt conſtat ex Actuario, Celſo, Oribaſio & Marcello.

Act. cap. 7. lib. 6. meth. med. Celſ. cap. 11. lib. 6.

Roſæ autem non omnes eamdem habent facultatem: laxant enim pallidæ, aſtringunt rubræ, roborant ambæ, vt & albæ communes & moſchatæ: Nam ſuauis omnium odor partes eas, quæ principatũ tenent, vt & ſpiritus omnes, maximè vitales & animales recreat & reficit. Vires.

De Nymphea. CAP. XXXIX.

NYMPHEA, quam à Nympha zelotypiæ ſtimulo erga Herculem mortua natam Poëtæ fabulantur, inter plantas aquarum alumnas maximè ad medicos vſus commendatur. Eius duæ in officinis agnoſcuntur differentiæ, vna maior, quæ flores gerit candidos, Altera minor, quæ luteos. Vtraque naſcitur in ſtagnantibus aquis & paludibus.

Maior folia fert ampla, orbiculata, herbacea, caules graciles, longos, læues & rotundos; flores candidos, lilio candore & magnitudine ſimiles, in medio quid croceum continentes: radicem nigram, nodoſam, longamque. A quibuſdam lilium aquaticum vocatur, ab aliis nenuphar, à non nullis heraclea.

Minor è limoſo & aquoſo etiam fundo prodit, iunceis pediculis,

trium ſæpè cubitorum, quibus adnaſcitur flos luteus, ac nitens, roſæ ſimilitudine, Radix ſubeſt alba, nodoſa, aſpera, ſubdulcis.

Vires.

Nymphea inſigniter refrigerat, veneris inſomnia compeſcit, ſemẽ immodicè fluens retinet, idipſum extinguit potum & illitum, ſomnum conciliat, gonorrheæ multum prodeſt, & venerem in totum adimit, ſi diutiùs ſumatur eius decoctum vel conſerua, aut ſyrupus ex floribus paratus.

De Lilio. Capvt XL.

Lilivm à Græcorum nonnullis Crinon, ab aliis qui ex Iunonis lacte natum credunt, Iunonia roſa dictum, in coronamentis roſæ proximum eſt: Illius enim candor eximius, odor ſuauiſſimus & elegantia formæ nobilitatem illuſtrant.

Planta eſt bulboſa, fœcundiſſima, quæ ex vna radice quinquagenos ſæpè profert & alıt bulbos. Simplici caule ſæpiùs aſſurgit bicubitali, & interdum tricubitali comoſo, foliis Satyrij, ſed longioribus, foris ſtriatis, ex herbaceo nitentibus, vt Coronæ Imperiali dictæ, quæ lilium quoddam eſt: flore calathi effigie, reſupinis per ambitũ labris; ex calycis fundo emicantibus aliquot apicibus & velut ſtaminibus luteis, in extremitate tuberoſis.

Flos ille patulus, latus & elegantiſſimus pedunculo tenui, lãguidoque adhæreſcens, hic verò ſurculo craſſo & rigido, foliis vndiquaque cincto, qui circa finem æſtatis marceſcit, & adueniente Autumno radices eius denuò pullulaſcunt.

Sunt autem liliorum genera multa, nam præter candidum & commune, quod ſic abſolutè dicitur, aliud eſt candidum Byzantinum, à loco vbi naſcitur, nonnihıl diſcriminis mutuatum; aliud cruentum, quoddam luteum, aliud puniceum. Eſt & paruulum quoddam conuallium ſeu lilium vernum dictum. Eſt & magnum lilium Perſicum, vulgò corona Imperialis, *Tuſai* Barbaris nominatum. Quibus adiũguntur hæmerocallis Chalcedonica, Byzantina & martaga multa, de quibus omnibus agere noſtri non eſt nunc inſtituti.

Vires.

Radix lilij cãdidi malactica eſt & anodyna, & vſus plurimi ad enematum decocta & cataplaſmata emollientia, & pus mouentia conficienda. Ex floribus infuſis paratur oleum ad eoſdem vſus commẽdatum. Ex hiſdem adhuc deſtillatis habetur aqua ad facies mulierum erigandas, & niueo candore illuſtrandas ſummè expetita.

De Croco. CAPVT XLI.

IN ordinem florum eximiorum referimus plantæ cuiuſdam bulboſæ florem aureo cruore nitentem, quem medici Crocum, Galli Mauritanorũ idioma ſequuti *safranum*, nominant. Eſt autem bulboſa ſtirps, viuax & carnoſa, folio anguſto & gramineo, flore hermodactyli pratenſis, purpureo & cruore aureo nitentibus filamentis, odoris intenſi cũ quadam acutie. Iuxta fontes & ſemitas læte fruticat, gaudétque calcari & atteri pedibus, pereundoque, inquiunt, meliùs prouenit.

In Coryco tamen Ciliciæ monte omnium præſtantiſſimus naſcitur. Fragrantiùs enim ſpirat & colore plus aureo eſt. Vere viret, tota æſtate ſeſe in latum diducit, Autumno flores leguntur, qui non tantùm in medicos & culinarios trahuntur vſus, ſed alios quoque multos in quibus aureus color deſideratur.

Eſt verò crocus vel domeſticus, cuius Dioſcorid. multas enumerat ſpecies, vel ſylueſtris, cuius Dodoneus adhuc plures deſcribit, quas omnes breuitatis cauſa deſero.

Calefacit ordine ſecundo, primo ſiccat: eiuſque moderatus vſus Vires.
cerebro prodeſt, ſenſus vegetiores reddit, ſomnum & torporem excitat, cor recreando lætitiam gignit, humores ad coctionem perducit, multiſque commodis beat illum, qui eo ipſo prudenter vti ſcit. Ex eo parat oleum Meſ. quod emplaſtri confectionem de Ranis ingreditur. Ad alias quoque compoſitiones accedit, vt ſyrupum regis Saboris, & emplaſtr. Oxycroceum, quibus non modò colorem, ſed etiam vires largitur eximias.

SECTIO SECVNDA

De Simplicibus purgantibus.

PRÆFATIO.

ABſoluta libri huius prima ſectione, in qua vulgaria quædam ſimplicia quæ velut præparantia ſunt, & paßim in medicina facienda, medicamentiſque componendis occurrunt, breuiter, perſpicuè tamen explicauimus; Secundam nunc aggredior, in qua multa cathartica, ſeu humores aluum ſubducendo purgantia deſcribuntur, quæ aliquando vel per ſe ſola exhibentur, vel aliis compoſitionibus in Officina noſtra deſcriptis permiſcentur. Ea autem magna ex parte peregrina ſunt, & à regionibus barbaris mutuata, quæ ob id non niſi arida, aut ſacchare condita, vt ſiliquæ Caſſiæ teneriores, ad nos deuehuntur. Eorum tamen ad nos aliquando ſemen delatum, & in ſolo pingui, aprico, & ſoli expoſito ſatum, germinat. Sed ob hyemis rigiditatem planta hinc nata raro adoleſcit, aut adulta ſoboleſcit, & vix vnquam primigeniam retinet naturam. Medicæ igitur ditiones augendæ & fœlicius hominum ſanitatis conſeruandæ gratia, ab Indis & Arabibus multa mutuamur ſimplicia, quibus præſentißima morbis infinitis auxilia adferimus: Non tamen eſt adeo noſtra ingrata tellus, quin optima quoque purgantia liberali manu ſuggerat, vt ex hac ſectione demonſtramus.

De Rhabarbaro. CAPVT I.

AETATIS pręte[illegible] multi Rhaponticum & Rhabarbarum idem eſſe putarunt, nec centaurium maius & Rhaponticum inter ſe diſſentire: Sicque de diuerſis tribus plantis vnicam effecerunt. Rhabarbarum autem noſtrum vulgare, non eſſe Rhaponticum, manifeſtè conuincit eius deſcriptio à Dioſcoride tradita: vt neque etiam Rhaponticum ipſum eſſe Centaurium maius author ipſe docet, qui diuerſis capitibus de vtroque agit, diuerſamque faciem & virtutem agnoſcit.

Eſt verò Rhabarbarum vulgare ſic dictum, quod ſit inſignis radix populi Barbari, ſeu Indici, vel prouinciæ cuiuſdam Barbaræ dictæ, vt Troglotidycæ. Forſan & à Rha fluuio Ponti nomen habet, vt

de

de Rhapontico probabili ratione ſcribitur. Sed cum Rha peregrino idiomate radicem deſignet, antonomaſia quadam rhabarbarum, ſeu Rha, quaſi optima radix, ab Arabibus *Raued*, à Chinenſibus *Rauam*, apud quos frequentiſſima eſt, optimaque ſæpiùs ſine additione denotatur.

Maximè autem laudatur Rheum, quod ex Sinarum regione, vbi duntaxat vberrimè, ac ferè ſpontè prouenit, adfertur, in Indiam, in *Ormus*, in Perſiam, Arabiam, & Alexandriam: ex quibus regionibus, dum ad nos poſtea aduehitur, Indicum, Arabicum, Antiochenum, Turchicum quoque nuncupatur.

Eſt verò rhabarbarum Hippolapathi rotundi ac noſtratis facie admodum ſimile. Radix eſt craſſiſſima, rotunda, colore exterius ſubnigro ac rufeſcente, & interius ex rubro flaueſcente, & ad nucis moſchatæ colorem internum accedente: Et præterea cùm maceratur, vel maſtichatur croceo inficit colore.

Medicamentum eſt cholagogum, benignum, ac iecoris & ventriculi roboratiuum: Affectui dyſenterico, cholerico & alijs ab hepatis imbecillitate natis conuenit, confertque plurimùm. Vt etiam renibus ſuo amarore detergendis: Inditio eſt ipſiuſtinctura, quæ illorum pelues & anfractus confeſtim eluit, & lotium croceum reddit. Vires.

De Caſſia. CAP. II.

TRIPLEX Caſſiæ nomine ſtirps deſignatur, Caſſia odorata, quæ Theophraſto Cneoron, & forſan Virgilio lauendula dicitur, Caſſia lignea, ſeu canella, & Caſſia nigra, ſeu fiſtula, aut ſiliquoſa, quæ arbor procera eſt, inſtar iuglandis, folia habens ei valde ſimilia, ex pluribus compoſita. Ligni materies valde compacta, duraque eſt: cortex non valde craſſus & aliquantum flaueſcens.

Fructus ſiliquæ ſunt, longę, rotundæ, nigræ, exterius lignoſæ, intus medulla multa, nigra & multis ſeminibus rorundis & planis, quę à ſe inuicem membranis ligneis ac tranſuerſis diuiduntur, prægnantes.

Antiquiores hanc vel non norunt, vel ignauè neglexerunt. Arabes omnium primi, cùm illius ſalubrem vſum eſſent experti, valdè commendarunt.

Medulla caſſia plurimùm humectat, calorem immoderatum temperat, aluum lubricat, lenit, ſubducit, & clementer ſine torminibus fæces educit. Vtiliter datur pueris, ſenibus & grauidis. Caſſię vires

De Tamarindis. CAPVT III.

TAMAR Arabum eſt Idioma, quod dactylum, ſeu palmulam notat, non quòd arbor in qua fructus hic naſcitur, palmulæ ſit congener, cùm valde ſit illi diſſimilis. ſed quod vulgato nomini & impropriè vſurpato aliud aptius dare Barbari non curarunt, à quibus Tamarindi, hoc eſt, dactyli Indiæ vocantur.

Propter eorum aciditatem Græci Oxyphœnica, id eſt, acidas palmulas nominant, aliquando & dactylos, ſed minùs rectè, quod nullum ex digitis ſatis eleganter referant, etiam inflexum. Sub ipſorum atra cute pulpa continetur eiuſdem tincturæ, fibris neruoſis, & fuſcis intertexta, quæ ſemina complectitur terna, quaternave, admodum angulosa & caſſiæ ritu compreſſa.

Arbor in qua naſcũtur Tamarindi procera eſt, iuglandis, aut fraxini modo dura, compacta, multis cincta ramis & foliis armata minutim inciſis, palmi magnitudine. Fructus hi virent immaturi, & acidi ſunt; maturi ſubcineritij, eorumque tunc aciditas ſuauitate non caret.

Malè verò putat Meſue, Garciæ iudicio, Tamarindos eſſe fructus palmæ ſylueſtris Indicæ, cùm in tota India palmę non reperiantur, ſed ex Arabia in Indiam aduehantur: Excerpunturque ex arbore aſpectu pulcherrima, ramis brachiata multis, foliis vmbrata pluribus, ſpecioſis, filicis cuiuſdam fœminæ, Hiſpanis *Helecho*, dictæ, ſimilibus floribus coronata pulchellis, odoratis, candicantibus: poſt quorum occaſum fructus emergunt, initio vireſcentes, qui noctu ſeſe folijs inuoluunt. frigoris vitandi cauſa, interdiu verò explicantur: Illa tamen foliorum inflexio, ſingulis noctibus etiam per inopiam fructuum adeſſe ſolet, tuncque arboris rami foliis inuoluuntur. Helecho.

In Malauar Tamarindi vocantur *puli*, in Guzarate *ambili*, in Canarin *chincha*, in aliis regionibus aliam ſępè ſumunt denominationem. Valent ad aluum blandè ſubducendam, humores aduſtos leniendos, contemperandos, promouendos: tertio receſſu refrigerant, ſiccant ſecundo. Vires.

De Myrobalanis. CAPVT IV.

SI nomina rebus potius iuxta, quàm vltrà naturam ipſarum debeant imponi, hi fructus Syriaci, Arabicive nulla ratione myrobalani, ſeu myrobalana, dicendi ſunt, cùm nec glandium ideam referant, nec vnguenti aut odoramenti fragrãtiam redoleant, vt nominis etymon pollicetur.

Quòd ſi Galenus & Dioſcorides fructui cuipiam iuxta naturam eius myrobalani nomen dederunt, tantùm is à myrobalanis vulgaribus differt, quantùm res inodora à fragrante, aut à glandibus pruna.

Recepta tamen potius longo vſu, quàm ratione myrabalanorũ nomenclatura, dicimus eos omnes prunorum quędam genera eſſe, qui à tot diuerſis arboribus excerpuntur, quot cognominibus diſtinguntur. Singulorum enim diuerſa effigies & facultas illorum errorem demonſtrant, qui in eadem arbore naſci, ſed diuerſis temporibus colligi contendunt.

Sunt verò quinque numero, flaui, Indici ſeu nigri, Bellerici, Cepuli, & Emblici, quorum magna pars in regno Cambayæ inuenitur, & ab incolis ſingulorum nomina Garcias ab horto deprompſit, & paucis arbores & fructus ſingulos delineauit.

Arare, inquit, ſeu myrobalanus citrinus rotundus eſt, & folia ſorbi profert: *Rezanuale* ſeu niger, aut Indicus, octogonus eſt, & folia ſalicis habet: *Gotim* ſeu Belleticus, foliis eſt lauri, ſed pallidioribus & ſubcineritiis: *Aretica*, ſeu Cepuli myrobalani magni ſunt & rotundi, oblongiores tamen, cùm perfectum incrementum nacti sũt: folia perſicis ſimilia habent: *Anuale*, hoc eſt, emblici, folia habent minutim inciſa & palmum longa. Arare. Rezanuale. Gotim. Anuale.

Sunt arbores ſingulæ magnitudine pruni: omnes ſylueſtres & ſponte naſcentes, & nuſpiam domeſticæ. Auicenna myrobalanos vocat *Delegi*; peculiariter verò flauos *azfar*; Indicos *aſuat*; Bellericos, *heleragi*; cepulos, *quebulgi*; emblicos, *embelgi* vocant Arabes. Vires.

Singuli myrobalani peculiares habent dotes: Nam citrini ſeu flaui cholagogi ſunt: Indi ſeu nigri melancholiam ducunt & exhilarant: Cepuli & emblici phlegmagogi. Omnes autem clementer purgant aſtringendo & ventriculum, cor & iecur roborant.

De Aloë. CAPVT V.

Aloës deſcriptio.

ALOES nomine quædam herba percelebris, vt & ſuccus eius medicis vſibus multùm commendatus appellatur. Per os enim ſeu ſumatur, ſeu adhibeatur exteriùs, ſalutares pręſtat effectus. Eſt verò aloë plāta vix, aut parum ſcillæ ſimilis, vt quidam crediderunt, folia enim craſſiora ſunt, pinguiora, longiora, latiora, vtrinque aſpera, crenata, retrouerſum repanda, ſpinulis aliquot retuſis aculeata, lento tenacique ſucco turgida, foliorum ſedi maioris modo: Caulem erigit pedalem: flores multos, candidos, & ſemen, vt aſphodeli. Radix ſingularis ac craſſa, cuiuſdam pali in terram adacti effigie.

Copioſiſſima prouenit apud Indos, vnde ſuccus eius defertur, vt etiam ex Arabia & multis aliis regionibus calidis.

Hæc ſæpè biennium, & aliquando diutiùs penſilis in tabulatis, ſuo tenaci lentore viuit, incrementum capit, & noua folia promit; at ſolo demiſſa marceſcit. Ob viuacem eius naturam (perpetuò enim viret) ſemperuiuum marinum à qnibuſdam vocatur: niſi tamen à frigore, cuius eſt impatientiſſima, ſtudioſè conſeruetur, citò tabeſcit.

Porro tota aloës planta, grauis eſt odoris, & ſaporis amariſſimi, præſertimque ſuccus eius, qui à quauis ipſius parte extractus bonus eſt, & in medicina facienda vſitatiſſimus.

Aloë caballina.

Eius autem concreti liquoris duæ differentiæ ad nos aduehuntur, vna arenoſa & ſordibus conſpurcata, quæ veterinariis, ſeu equis medicandis dicata eſt, & Caballina vocatur; alia hepatis modo coacta,

Socotorina.

vnde hepatica, vel Succotrina, quaſi ſucco-citrina, quòd eius puluis citrinus ſit, dicitur, aut, vt quidam volunt, Socotorina, quòd ex Socotorina, vel Succutrina Perſiæ inſula deferatur præſtantiſſima.

Aloë vis.

Laudatur ruffa, pinguis, nitida, friabilis, iecoris modo coacta, facilè liqueſcens: improbatur nigra, dura, arenoſa & impura.

Aloë calida eſt ordine primo, ſicca tertio. Admota denſat, ſtringit, exſiccat, vulnera glutinat: ſumpta aperit meatus reſerat, menſes & hæmorrhoidas ſtimulat ac mouet, ventriculum roborat, aluum ſubducit, humores bilioſos, ac pituitoſos purgat, ventris tineas, ac lumbricos enecat & expellit, infarctus tollit, putredinem arcet, & cadauera diu abſque corruptela conſeruat.

De Senna. CAPVT VI.

VT omnia Medicinæ præcepta ſtatim in artem redacta non fuerunt; ſic nec omnia medicamenta cognita, aut in vſum adhibita: nam prioris ſeculi medicis ignota fuit ſenna, Perſis Abalzemer dicta, qua nullum medicamentum purgans frequentius, vſitatius, vtilius. Eſt verò planta ſiliquoſa è regionibus orientalibus ad nos primùm aduecta, coluteæ admodùm ſimilis, cuius tamen folia ad mirthi maioris effigiem accedunt. Flores ex alarum ſinu erumpunt lutei, tenuibus pediculis appenſi, quibus ſuccedunt folliculi oblongi, plani, compreſſi, incurui, ſeminibus paruis, fuſcis, compreſſis, gygartis ſimilibus, grauidati. Abalzemer.

Radices eius medicis vſibus inutiles ſunt, longæ ac tenues, idque plus, minùs pro ſtirpis ætate, quæ cùm ſit frigoris impatiens, in plagis Septemtrionalibus vix quadrimeſtre viuit, atque etiam in Italia rarò vltra Autumnum perdurat.

Huius duę ſtatuuntur differentię, vna dicitur ſylueſtris, cuius folia minora ſunt, rotundiora, ac minus vtilia, altera domeſtica, cuius ea ipſa maiora ſunt, acutiora & meliora.

Non autem Senna adeò calefacit, vt plerique autumant, cùm vix gradum caloris primum excedat, & circa finem ſecundi ſiccet, aut initio tertij. Purgat verò blādè pituitoſos humores, vt craſſos & melancholicos, ſimulque terget, digerit, & à cerebro, pulmone, liene, hepate, ventriculo & meſenterio lentos humores, nec non bilem vſtam expurgat. Proinde morbis dictarum partium ab eiuſmodi ſuccis proficiſcentibus medetur. Vires.

Datur & forma pulueris cùm ſcilicèt electarijs admiſcetur vt electario Diabalmezer & catholiconi, & infuſa ac decocta, vt cùm ex ea ſyrupus de pomis fit purgatorius, vel apozemata quædam ſolutiua parantur. Quia verò flatus & tormina ſolet excitare, dum coquitur ſimul aniſum, aut coriandrum, vel fœniculum ad diſcutiēdos flatus permiſcetur.

De Radice mechoacan. CAP. VII.

EX prouincia Mechoacan radix quædam eiuſdē nominis, craſſa, per taleolas ſecta & exſiccata, ad nos abhinc paucis annis adferri cœpit. Radix, inquam, peregrina, purgatoria, ex pallido candicans, & valde craſſa, ex qua rami multi, longi, imbecilli, qui niſi quodam nitantur fulcro, in terram ſparguntur: Ad perticas verò accedentes ſcandunt, & multiplici eas nexu amplexantur, bryoniæ ritu: cui valde eſt vultu ſimilis, ſed viribus diſſidens, nam bryonia acris eſt & calida multum, Mechoacan ferè inſipida, nec

vllius acrimoniæ particeps. Bryoniæ folia lata ſunt quinquangula-
Bryonia. ria, & ad vitium ſimilitudinem diuiſa, ſed aſperiora, hirſutiora & al-
biora: flores parui candidi, racemoſi, & vuarum ritu congregati.
Mechoacanæ verò folia ampla quidem ſunt, ſed tenuia, atro-virentia, & altera tantùm parte mucronata, non vt bryoniæ anguloſa: fructus multi, racematim cohærentes, coriandri magnitudine, autumno matureſcentes. Deligenda radix albicans ac recens.

A nonnullis rhabarbarum album vocatur, ab aliis ſcammonium Americanum, in officinis radix mechoacana, quæ valde candida, aut nigra, aut carioſa improbatur.

Vires. Calefacit tantùm primo gradu, ſiccat ſecundo. Pituitam ac ſeroſos humores ſine moleſtia purgat, nec partes vt reliqua purgantia debilitat, ſed roborat. Cum vino meliùs quàm cum alio liquore ſoluitur, daturque tutò ſenibus & pueris: tuſſi veteri, colico dolori & venereæ lui plurimùm conuenit.

Ialappa. Alia radix per teleolas ſecta, ex agris exoticis, exotico nomine Ialappa dicta, nõ ita pridem aduecta eſt, Mechoacanæ viribus & effigie adeo ſimilis, vt primo intuitu illam ipſam eſſe quiuis niſi argutiſſimus credere poteſt. Vtraque enim humores pituitoſos ducit; vtriuſque eadem craſſities, idea, & color: verùm in Ialappa obſcurior eſt, & in ea quædam veluti lineæ circulares conſpiciuntur. In vſum nunc incipit venire, & à peritis fœliciter morbis quibuſdam datur. Non leui coniectura Scammonij radicem eſſe multi contendunt.

De Agarico. CAPVT IX.

FVNGI vel terreni ſunt, boleti, & Cãpiniones vulgò dicti proximè & affatim è terra exeũtes, vel arborei, trũcis nẽpe arborum adnati: vix enim vlla ſeneſcens
Agaricum. arbor datur, cui non adnaſcatur fungus, vel rugoſus
Reſina. & nigricãs, vt in quercubus & iuglandibus, vel craſſus, durus & albicãs, vt in betula, vel albus, plenus,
Larigna. mollis & friabilis, vt agaricũ quod præſtãtiſſimũ ex Larice excerpitur. Hæc enim arbor triplici excremento nobilitatur, reſina Larigna,
Manna. Laricea. quæ omnibus aliis humidior eſt, omniſque expers acrimoniæ, & malè pro terebinthina à quibuſdã venditur, Manna quadam laxatiua, quæ ex effractis illius ſurculis colligitur, & agarico, trunco illius
Larix. arboris iam antiquæ adnato.

Eſt verò Larix arbor conifera, eximiæ proceritatis, caudice aſſurgens recto, cortice craſſo, in frequentes rimas dehiſcente, foliis circa ramulos multis, ab vno tuberculo numeroſis, ſimul cohærentibus, breuioribus, mollioribus & tenuioribus quàm pini, nec aculeatis, ſed retuſis. Coni admodum parui ſunt, cupreſſinis ferè ſimiles.

Laudatur autem agaricum, quod ex Larice decerpitur, cuius eſt velut apoſtema: præſtantiſſimum verò album, rarum, friabile, primo guſtatu dulce, mox amarum & ſtypticum. A Democrito medicamentum familiæ vocatur.

Naſcitur in Galacia & Cilicia, ſed præſtantiſſimum in Agaria Sarmatiæ regione, à qua nomen. Nunc habemus optimum ex Delphinatu Galliæ prouincia, & multis Italiæ regionibus, in quibus Larices proceræ ac copioſæ proueniunt, quarum truncis agaricum adnaſcitur: vnde radicem eſſe minimè credendum eſt, vt apud Dioſcoridem & Galenum, comperio.

Calefacit primo gradu, ſiccat ſecundo: pituitam purgat, obſtructa liberat, attenuat, tergit, flatus diſſipat & omnibus morbis ab humoribus craſſis, lentis & frigidis opitulatur. Vires.

De Polypodio. CAP. IX.

POLYPODIVM ſic dicitur, quod eius radice prodeant nodi multi, & cirri polyporum piſcium ritu. Vocatur & Dendropteris, ſeu arborum filix, quòd arboribus increſcat & aliquando lapidibus vmbroſis, muſcoſis, & muris quibuſdam humidioribus.

Herba eſt ſine caule, flore, ſemine, radicéque tota conſtat, & foliis tantum filicis maris ſimilibus, ſed minoribus, parte auerſa fuluis maculis conſperſa. Radix illi longa & hirſuta eſt, minimi digiti craſſitudine, per obliquum repens & multis quaſi verrucis exaſperata, intus porracea & vireſcens, vt piſtacium. Sapor admodum dulcis eſt, ſubamarus, auſterus & aliquantùm aromaticus, ſed linguam ignauè feriens.

Neutiquam verò tertio receſſu calefacere, vt aſſeruit Meſuë, ſenſus iudicat, ſiccare ſecundo credibile eſt. Præterea humores craſſos, lentos & viſcidos terget, digerit & ſiccat: bilem atram & pituitam lentam educit, etiam ab articulis, ſi largiore copia ſumatur. Longiſſimam coctionem ſuſtinet, & raro ſolum datur, ſed aliis cõmiſtum purgantibus, quæ illius purgatoriam vim, alioquin multùm imbecillam augent. Sic ius galli veteris, aut decoctum betæ, vel maluæ illius vim ſummoperè iuuat. Admotum quoque quibuſdam affectibus prodeſt, vt Dioſcorides ſcribit. Vires. Cap. 188. l. 4.

De Carthamo. Capvt X.

VT Carthami nomenclatura quid purgatorium, ſic Cnici, quid ſpinoſum dicit. Eſt enim Carthamus, planta & ventris ſubductoria & carduorum cognata, caule bicubitali & ſæpè altiore aſſurgens, recto, duro, admodum lignoſo & ſupernè ramoſo. Oblonga ei folia ſunt in medio & propè ſurculos lata, in faſtigio acuminata, in ambitu aculeata.

E ſurculorum extremitatibus erumpunt capitula rotunda oliuæ magnitudine & ſæpè maiora, multis ſquamulis ſpinoſis obuallata, è quibus ſtaminei, ac crocei flores exeunt, adeò crocum referentes, vt non niſi à perſpicaciſſimis diſcernantur. Hinc venia quadam plebecula digna, quę crocum ſylueſtrem appellitat.

Succedunt ſemina oblonga, læuia, alba, anguloſa, ſplendentia, ſeminum floris Solis Peruuiani effigie, quorum cortex admodum durus, medulla candida, pinguis, ſubdulcis. Carthamus à Seplaſiarijs
Cnicum. ſæpè crocus ſylueſtris, à medicis Cnicum ſæpius nominatur; cuius duo agnoſcuntur genera, ſatiuum vnum, quod carthamus vulgaris eſt, alterum ſylueſtre, cuius adhuc duas Theophraſtus differentias *Cap. 4. lib. 6.* tradit, vnam recto caule, quo priſcæ mulieres pro colu vtebantur, & Ruellio attractilis eſt, & Carthamus ſylueſtris, alteram humilio- *Cap. 155. li. 3.* rem, toroſiorem, hirſutiorem, humi penè ſerpentem, quæ in officinis carduus benedictus eſt, de quo poſteà.

Vires. Semen Carthami inter medicamenta purgantia locum habet. Eius enim medulla phlegmagoga & per ſe ſumpta, vel alijs mixta medicamentis humores frigidos & lentos expurgat, non verò calefacere tertio receſſu ſenſus iudicat contra Galenum.

De Ebulo. Cap. XI.

EBvlvs adeo sãbuco, folijs, muſcario, flore & fructu ſimilis, vt magnitudine ſola differre videantur: vnde Dioſcorides vtrumque ſambuci nomine indigitat, vnum, ſambucum maiorem, ſeu arborem, alterum
Sambucus. ſambucum minorem, ſeu chamæactem nominans. Sambucus in arborem aſſurgit ſæpè proceram, virgis arundinum ritu cauis, medulloſis, rotundis, primum viridibus, deinde cineritijs, lignoſis & duris, folio iuglandis, ſed graueolente & pluribus inciſuris per ambitum ſerrato, floribus multis, paruulis, albis in vmbellam elegantem diſpoſitis, quos baccæ conſequuntur ſanguineo cruore turgentes: Sambucus ſylueſtrium prima germinat, & nouiſſima folijs nudatur.

Chamæacte verò ſeu ebulus herboſior eſt, & humilior, vt cuius

caudex lignoſus non eſt, nec perpetuus, ſed quotannis tabeſcit & folijs commoritur. Vberrimè fruticat in locis vdis, & pinguibus, præſertim incultis; folijs per interualla binis, amplis ex pluribus compactis, per ambitum ſerratis: floſculis in vmbella numeroſis, candidis, odoratis, nec fœtidis: poſtea fructibus, vt ſambuci, paruis, rotundis, nigris, ſucco multo & granulis prægnantibus. Radices ei craſſæ, longæ, carnoſæ. Ex fructibus Autumno maturis ſecernuntur acinuli ſeu parua ſemina, & in officinis ſeruantur.

Ebuli radices vt & ſeminula vim habent hydragogam, eamque validam & aperientem, ob id non tantùm hydropi, ſed alijs quoque morbis ab humore ſeroſo natis vtilem. Vires.

De Eſula. CAP. XII.

INTER herbas lactarias Tithymalorum genera numerantur, quibus eſulæ multùm ſunt congeneres, & veluti ſpecies. Omnes enim plantæ lactariæ ſunt & moleſtè ac torminoſè pituitam purgant. Eſula tamen multorum ruſticorum conſuetum eſt & familiare rhabarbarum, cuius vſu nonnulli ſæpè conualeſcunt, & intereunt multi.

Dicitur verò Eſula, vel ezula, Arabibus Alſebran, Dioſcoridi peplus, in officinis eſula rotunda, quòd orbiculata conſtet coma. Naſcitur in vinetis, ſepium marginibus, & pluribus locis incultis. Alſebran.

Peplo ſeu eſulæ cognata eſt alia planta, peplis & peplium à Dioſcoride & à nonnullis plantago aquatica dicta, quæ vires habet eaſdem: potius tamen venit in vſum peplus, ſeu eſula, præſertim rotunda & minor; nam maior, quæ folijs & floribus eſt Tithymali, raró vſurpatur.

Affines verò ſunt plantæ vultu & viribus peplos, ſeu peplus, & peplis, ſeu peplium, vt vocat Hippoc. Succum etenim continent lacteum, folia habent portulacæ non multùm diſſentanea, & moleſtè ventrem ſoluunt: Laudatur tamen à Galeno peplium quod flatus diſcutiat & ὁμοιότροπον eſſe dicit helleboro nigro, quod ambo vnius modi ſint ſeu fœliciter conſocialia in operando, hoc eſt, eodem tempore purgationem moueant, nec aliud protinus, aliud longo à propinationem interuallo ducet aluum, & humores excludat. Dum enim alterum altero permixtum celerius, aut ſerius purgat, moleſtia naturæ duplex infertur; prior, dum quod priùs inchoat & deſinit, poſterior, dum quod poſterius vtrumque facit. Sic ὁμοιότροπα, vocat Hippocrates, & non ea quæ eoſdem humores trahere ſunt nata. Iſta leuiter ac obiter tantùm attigimus; fuſius & doctiùs hæc & ſimilia Hippocratis oracula in noſtris ſcholis agitari ſolent. Peplus & peplium diſtant. *com. in lib. 2. de vict. acut.*

Nec prætereundum hic Dioſcoridem tantùm ſeptem Tithyma-

Tithymalorum ſpecies 26. lorum meminiſſe, quibus Eſulam multi connumerant; præter quam tamen recentiores, vt Bauhinus, vir ſane doctiſſimus 26. differentias agnorunt, quas ſigillatim diſtinguere aut deſcribere mei non eſt inſtituti. Redeo igitur ad Eſulam.

Vires. Eſula calida eſt acris, vlcerans & cum violentia humorem pituitoſum educens, Subſtantia enim tenui conſtat, ignea, acri, incidente, tenuante, fundente, aperiente & ſiccante. Præter pituitam & aquas trahit attam bilem etiam à iuncturis.

Caſtigatur illius feritas infuſione in aceto facta, vt in Officina docuimus, vel cardiacorum & roborantium admiſtione. *cap. 8. lib. 2.*

De Hermodactylis. Cap. XIII.

HERMODACTYLVS & ephemerum Colchicum bulboſæ ſunt plantæ vultu affines, ſed viribus diſſimiles: nam ephemerum dicitur ſtrangulatorium, quód vna die ſuffocatu interficiat, nec multum purgando aluum ducat; hermodactylus nullum aſſumenti periculum adferat, & pituitam ritè etiam à iuncturis expurget.

Ephemerũ noſtras. Eſt aliud ephemerum noſtras, quod nonnulli bulbum agreſtem & crocum pratenſem nominãt, cui folia terna aut quaterna ſunt, oblonga, vtcumque lata, læuia, pinguia: flores colore & forma croco ſimiles, eodemque tempore, nempe Autumno exeuntes: radix bulbo ſimilis. In pratis naſcitur & locis humidioribus. Magno errore à quibuſdam ignaris pro hermodactylo vſurpatur: Is enim exſiccatus flaccidus eſt, vietus & minimè purgatorius, nec pernicioſus, vt colchicus, qui vnà ſtrangulat. At verò hermodactylus officinarum peregrinus eſt, non flaccidus, vt noſtras, ſed durus, compactus, & qui leui contuſione in farinaceum puluerem abit, ſumptuſque humorem è partibus remotis, vt iuncturis educit. Eſt ergo ephemerum quoddam lethale & ſtrangulatorium, vt colchicum; aliud non ſtrangulatorium, vt noſtras, & tertium purgatorium, idque tutum, vt Syriacum, quod in pharmacopolijs hermodactyli nomen habet.

Hermodactylus officinarum. Hermodactylus calefacit, ſiccatque initio ſecundi ordinis, cum humiditate tamen quadam excrementitia, flatulenta, nauſeabunda, qua ventriculo aduerſatur, maximè dum humores à medicamento commoti in illum confluunt. Pituitam lentam, ac alios humores viſcidos etiam ab articulis efficaciter trahit: Ob id chiragræ, podagræ & omnibus iuncturarum doloribus ab eodem humore natis conducit.

Vires.

De Turpeto. CAP. XIV.

NVLLA eſt tam anceps & controuerſa, atque ea quæ de Turbith fertur enarratio: Meſuë lactariam, ferulaceamque herbam nominat: Serapio radicem Tripolij exiſtimat, Actuarius modò pityuſæ radicem eſſe putat, modò Alypum Dioſcoridis, præſertim cùm albicat. Nonnulli credunt eſſe radicem Tapſię, alij Scammoniæ Antiochenæ; ſed Garcias ab horto plantam ab his diuerſam mordicus tenet: Nam planta eſt, inquit, radice neque magna, neque longa, caule hederæ modo per terram extenſo, digiti craſſitie, & aliquando craſſiore, duos palmos & aliquando plures longo. Folia gerit altheæ & etiam flores, eoſque candidos, & nonnunquam rubentes, nec colorem ter in die mutantes, ſicut tripolium, vt ridiculè multi crediderunt. De Turbith varia opinio. Turpethi deſcriptio.

Non eſt verò totum Turbith gummoſum, ſed pars caulis tantùm radici proxima, eaque vtilior: reliqua pars gracilior eſt, ac comoſior, quàm vt eſſe poſſit vtilis.

Pituitam duntaxat purgat, non atram bilem, vt Alipum, quod à quibuſdā herba terribilis vocatur: eius enim folia, flores, ſemina purgationes terribiles commouent. Ob ſimilem vim agendi, aut paulò mitiorem, fortaſſis Turbith, quaſi turbatorium dictum eſt, & Arabibus Terbeth, qua voce phlegmagoga valentiora nominant. Herba terribilis.

Turbith igitur Garciæ, nec radix eſt Alypi, nec Tripolij, nec Scamoniæ, nec Tapſiæ, vt neque planta lactaria, aut ferulacea; nec ſi gūmoſa, optima, nec domeſtica, vt aſſerit Meſuë. Vt vt ſit, nulla eſt officina, in qua Turbith optimum, & his notis inſignitum, quas illi tribuit Meſuë, non inueniatur; cuius viribus & illud reſpondet, quod alijs lineis à Garcia depingitur, Arab. *caritamion* dictum.

Quid autem ſit verum Turbith adhuc ambigitur. Laudatur quod ſubalbum eſt, aut cineritium, fractu facilè, ac recens, nam vetus imbecillum eſt & viſcera conturbans. Quodnam turbith optimum.

Calidum eſt ordine tertio: purgat trahendo mediocriter: correctū pituitam craſſam, lentam, & putrem à ventriculo, thorace & remotis partibus, etiam iuncturis educit. Vires.

De Scammonio. CAP. XV.

SCAMMONII nomine ſuccus plantæ cuiuſdam cōcretus, & planta ipſa intelligitur, quibuſdam tamen magis propriè hæc Scāmonia, ille Scāmonium dici videtur. Eſt verò planta lactaria, voluuloſa, ſcanſoria, lęuis, ſmilacis modo, cui folijs flore, facie, valdè ſimilis eſt, ſed radice nō parū diſſimilis, quæ in ſmilace tenuis eſt, in Scāmonio craſſa, pręlōga, int⁹ cādida, odore grauis & multo ſucco pręgnās, ex eaque tenues & viticuloſi ſurculi prodeunt, qui vicinos frutices Scammonia planta.

conſcendūt amplexantur & ſe implicant: folia ei lata & acuminata ſunt inſtar ariſari, ſed minora: flores albidi, concaui, calathi figura. Naſcitur vberiùs in pingui ſolo, præſertim in Antiochia & Syria.

Scammoniæ ſuccus quomodo extrahendus.

Ex ipſius radice, Scammonium vulgò dictum, ſeu liquor colligitur pluribus modis; primò reſecatur caput radicis, dein cultro excauatur, vt in ſpatium concameratum ſuccus confluat, qui poſtea vaſis idoneis excipitur. Secundò terra foditur iuxta radicem, vt concamerato ſinu ſcrobs relinquatur, in quam, ſubiectis iuglandium folijs, profunditur ſuccus, qui concretus extrahitur. Tertiò, radix omnino euulſa inciditur, lac indè profluens ſiccatur, & in offas quaſdam formatur, & ſeruatur. Quartò ex folijs & caulibus tritis ſuccus extrahitur, ſiccatur, cogitur, & ſeruatur; ſed nigrum eſt, aut ex nigro vireſcens eductum hoc modo poſtremo Scammonium & omnium peſſimum. Præſtantiſſimum quod ex inciſa radice ſuperna exudat, & maximè quod ex Antiochia defertur, dein Armenium; Europeum omnino prauum.

Scāmoniū Antiochenum optimum.

Quibus notis diſgnocatur Scammonium optimum.

Vt verò ſit optimum, debet eſſe nitidum, ſplendidum, clarum gummi modo, ſubalbum, rarum, fungoſum, tenuiſſimis fiſtulis ſpongioſum, citò liqueſcens, tenerum, friabile, non valdè ponderoſum, nec odoris tetri, licèt non ſuauis, ſed proprij, & taurino glutini ſimillimum. Ab his notis quod longè recedit, peſſimum.

Vires Scammonii feritas.

Scammonium omne valenter, cum labore atque moleſtia mouet aluum: bilem flauam & ſeroſos humores, tenues & acres purgat, & ſi paulò largiore copia ſumatur, inteſtina abradit, viſcera lędit, venarum ora aperit, erodit, ſanguinem ſæpè per inferiora ducit, dyſenteriam excitat, cor, hepar, & reliqua viſcera conturbat, & ventriculum ſubuertit. Calidum & ſiccum eſt tertio receſſu.

Scammonii correctio.

Illius effera vix caſtigatur admixta aloë: Meliùs vero ſi in malo citonio excauato, vti veteres docuerunt, clibano aut prunis decoquatur, paſta vndique circumlita, præſertim additis quibuſdam ſeminibus, vt apij, fœniculi, dauci; vſitatior tamen correctio fit ex ſolo citonio, vel ſucco roſarum.

Cur Dacridium dictum.

Caſtigatum, vt decet, Scammonium, Dacrydium, quaſi lacrymula dicitur, & in Officinis, corrupto vocabulo diagredium. Nimis recens efferum eſt, antiquatum imbecillum & torminoſum; mouet enim, non promouet; Bimum bonum.

De Elleboro. CAPVT XXVI.

VERATRVM, ſeu Elleborus, aut Helleborus, vel albus, vel niger vulgò nominatur, neuter licet albicet, aut nigreſcat, atque flores vterque proferat, colore non ita diſpares. Albi duo diſcrimina notantur, vnus maior dicitur, & minor alter. Ille folia promit plantaginis, vel potius gentianæ ſimilia, ſed maiora, magis venoſa & ſurrecta, & ſtriata, & velut plicas habentia, ac læte virentia. Caulis ei rectus & longus, plures ſpicas proferens, à quibus floſculi candidi emergunt. Radix cæpoſa, craſſa & ſubcandida, cui fibræ multę concreſcunt. Calefacit & ſiccat tertio receſſu: varios humores, ſed maximè pituitoſos cum moleſtia purgat; ſæpéque vomitum ciendo vẽtriculum acerbiſſimè laceſſit. Eius puluis naribus admotus ſternutamentum mouet.

Minor Elleborus ac vulgaris maiorẽ interdum æquat & flores, vt hic fert ſpicatos, & ex atrorubentes: vterque dicitur verus ad Elleborines diſcrimen, quæ Elleborus humilis, & à recentioribus Epipactis vocitatur; cuius quatuor varietates à Cluſio diſtinguuntur, partim Elleboro vero, partim Gentianæ vultu & effigie affines. Elleb. albi differ.

Omnibus caulis rectus, vt plurimùm pedalis, quem ambiunt folia recta, venoſa, non multùm patula & neruoſa. Flores ſingulorum ſingulis notis diſcrepant, colore, figura, magnitudine & vbertate. Qualitates.

Primus pauciflorus eſt, ac fermè vnicum in cacumine florem gerens, ex purpureo nigricantem, & calceoli in modum eleganter cõcinnatum. Alter flores oſtendit herbaceos; Alij candidos & ſpicatos. Horum qualitates medici negligunt. Qui verò verus albus dicitur, olim apud Græcos ſolemnis erat, & frequens purgatoria medicina qui per Elleborum ſimpliciter dictum ſemper album intelligerent, vt Arabes eodem abſoluto nomine nigrum.

Eſt quoque duplex Elleborus niger, verus & falſus; atque vterque varias ſub ſe differentias complexus. Verus is eſt, quem Dioſcorides Melampodium appellat, quique folia fert oblonga, admodum mucronata, læuia, lauri modo dura, pluribus inciſuris diuiſa, ex viridi nigricantia. Flores edit circa ſolſtitium hybernum, ac natalem Chriſti patulos, vt Meſpilus, ſed compactiores, ex purpura, maximè dum marceſcunt, albicantes, ac in mediis niuibus innoxiè ac diutiſſimè vigentes, è quorum decidentium meditullio ſiliquæ breues enaſcuntur, exiguo ſemine prægnantes. Radix ſubeſt multifida, in fibras nempe, ceu radiculas plures diſterminata. Planta eſt viuaciſſima, quæ in locis pluribus incultis, & in hortis oritur. *cap.146 lib.4.*

Huic veratro vero aliæ quinque ſpecies adnectuntur, quarum tres primò aſpectu videntur affines, tantúmque florum colore, qui om-

nibus non æquè rubet aut candicat, & foliorum idea, quæ non ſimiliter ſciſſa, acuta, longa & viridia diſcrepantes.

Quinta ſpecies omnium maximè pumila, atra, virens & herbaceo flore, cuius radicibus multi ruricolæ; ſuilli generis configunt aures, ad peculiares quoſdam morbos præcauendos aut ſanandos. Sexta ſpecies erit Elleboraſter maximus, Seſamoides magnum Cordi, aut Conſiligo Ruellij, multis pſeudo Elleborus. Cùm tamen ſuperioribus ſit valdè ſimilis, aptiùs veri quàm falſi Ellebori nomē retinebit.

Falſus Elleborus niger is dicitur, qui veris ac legitimis vultu plurimùm diſſentit, cuiuſmodi ſunt Epipactis & Conſiligo Mathioli. Illa videtur eſſe Sanicula fœmina Fuſchij, ſeu Aſtrantia nigra folio ſaniculæ potius, quàm Platani, & vt volunt multi Elleborus Theophraſti: hæc verò Dodonei buphthalmus eſt; Geſneri Seſamoides minus; Theophraſti, Elleborus niger ferulaceus; Cordi, Elleborus verus dictus, tamen vix aſſentior. Ferulaceus dicitur, quod caules erigat ferulaceis foliis indutos, & aureo flore, vt Anthemis, coronatos. Eſt & Alpina quædam Elleborine, ſaniculæ & Ellebori nigri effigie, quæ cum nothis Elleboris locum habet.

Miror autem antiquos tot plantas inter ſe adeo vultu diſcrepantes ſub vno genere complexos: Sonchus etenim plantago & betonica facie magis inter ſe conueniunt, quàm Elleborus albus, niger verus, Aſtrantia & Conſiligo. Si quid affinitatis habere comperiantur, id potius agendi, & radicum, quàm cæterarum partium effigiei tribuendum. Hinc venia dignus quidam vir doctus, qui peplium & peplim Elleboros eſſe dicebat, quibus nil niſi agendi tempore congruunt; permixta namque ſimul, pari ſpatio temporis aluum turbāt vnde ὁμοιότροπα Hippocrati vocata. Maximè verò conſocialia ſunt veratro albo, cuius olim vſus antiquioribus Græcis blandiora catarthica, qui nondum erant experti, magis erat ſolemnis, quàm fœlix: Nam conuulſionem ab Elleboro lethalem illos infauſta ſæpè experientia docuit. Alias adhuc ſtirpes Elleborino generi congeneres variis in locis reperiri non ſemel à cenſoribus herbariis audiui, quas cùm medicamentarios rei ſcriptores vel neglexerint, vel ad Elleboros minimè retulerint, ego non referam. Certum namque eſt, variarum vt terrarum, ſic plantarum miram eſſe varietatem, & qui reperitur in exoticis regionibus Elleborus, non is omnino idem, ac noſtras: noſtrates namque ſtirpes, vel non alibi, vel non ſimiles niſi ægrè naſcuntur. In Guyneaſolanū vtcumque frequēs, ſed granis rubris & floribus ab Europeo diuerſis. Idem credendum de animalibus, quæ ibi cernuntur noſtratibus planè diſſentanea magnitudine, plumis, colore, voce, vultu, moribus.

Et vt ad Elleboros redeam, qui niger & verus dicitur ſex differentiis notatur. Vnus maximus eſt, Conſiligo, & pes gryphi dictus; Alius paruus Scrophularis vulgò nominatus, & quatuor

medij vultu & viribus cognati, ac ferè dimenſione foliorum, & florum, qui aliis alij magis rubent aut albicant, vel citiùs, aut ſerius eminent, colore diſtincti. Quas omnes differentias ſæpè conſpexi, & notaui Lutetiæ in horto Claud. Gonerij rei herbariæ peritiſſimi.

Prima autem ſpecies Ellebori nigri veri hoc capite deſcripti pro omnibus alijs in vſum medicum venit, atque hic ſemper vſurpandus cùm abſolutè & ſimpliciter Ellebori vox deſignatur: latinis veratrum, Arabibus *cherbachen* nominatur.

Purgat humorem melancholicum: prodeſt inſanientibus, maniacis, hypochondriacis, lienoſis, epilepticis, elephanticis quartanarijs, & omnibus morbis quos atra bilis, vel humor melancholicus procreat. Periculoſus autẽ ſanis, pueris & imbecillioribus. Vires.

De Colocynthide. CAP. XVII.

COLOCYNTHIS cucurbita quædam ſylueſtris eſt, ſic Græcis & Latinis dicta Arabicus *Lanhdel*, ac plãtarum nex, Perſis fel terræ, vt quæ ſuo amarore reliquas ſtirpes ſuperet, & ſua vicinia veneni modo, inquit Meſuë, inficiat. Repit autem per terram cucurbitæ ſatiuæ ritu, & foliis multùm ſimilibus, amplis, lanuginoſis, ſarmentis longis, humi ſerpentibus, floribus ex luteo palleſcentibus, cucumeri ſimilibus, ex quibus nonnulli citò marceſcunt, nec vllius fructus prodromi; alij poma ſuppeditant, rotunda mediocris pilæ forma, conglomerata, vehementer amara, fungoſa, medulla intus candida, & ſeminibus cucumerinis ſimilia, grauidata, primùm colore herbaceò, & vbi ad perfectam magnitudinem & Autumnum peruenerunt pallida; ſemper verò amariſſima & ſtirpibus infenſiſſima, quæ non tantùm ob eius viciniam intereunt, ſed & terra vicina afficitur & quaſi aduſta videtur, Meſuë referente qui de Colocynthide multa ſcribit, quæ tanquam parum momentanea minimè referenda putaui. De colocynthide literæ ſacræ loquuntur, quam cum tempore famis collegiſſet & coxiſſet puer Eliſæi prophetæ, pulmentum effecit adeo amarum, vt guſtantes exclamarunt, mors in olla viri Dei. At ille farinam permiſcens, pulmentum dedit gratum, nec quicquam amaritudinis habens.

Calefacit & ſiccat ordine tertio: pituitam & alios humores craſſos ab omnibus partibus etiam remotis, vt cerebro, neruis, muſculis & articulis attrahit. Bilem quoque purgat, & ſummopere colico dolori, apoplexiæ, vertigini, epilepſiæ aſtamati, & aliis affectibus multis, quibus clementiora medicamenta nihil profuerunt, ſæpè medetur fœliciſſime, qui plura volet legat Meſuem cap. 4. lib 2. de ſimpl. medic. purgant. Vires.

Eſt alius cucumer ſylueſtris, ſeu erraticus, in Officinis modo aſini- Cucumer aſininus.

nus, modo anguinus dictus, foliis, ſurculis, floribus à ſuperiore non multùm diſcrepans, ſed fructu longè alienus. Non enim poma, vt ille, rotunda profert ſpongioſa & alba, ſed glandes oblongas è glauco vireſcentes, quæ magnitudinem adeptæ perfectam, digitorum leui contrectatu, leuiter, citòque ſubſiliunt.

Elaterium. Ex his ſuccus elicitus & coactus elaterium eſt, de quo alibi.

De Mezereo & Chamelæa. CAP. XVIII.

OSCITANTER nimis multi Mezereon, Thymelæan, Chamelæam & chameleonem nigrum confundunt. Thymelæa quidem & Chamelæa cognatæ ſunt natura & effigie ſtirpes, diſſident tamen inter ſe & ab vtraque Chameleon niger: Illæ enim frutices ſunt & ſurculos edunt tenues, rigidos, ligneos, folia admodum parua vt mali granatę: hic verò ex carduorum cenſu eſt, foliaquè gerit ſcolymi, ſed minora, tenuiora & ſpinoſa, eiuſque radici venenatam qualitatem tribuit Galenus.

Mezereon. Eſt verò Mezereon planta quoque venenata, ſic Arabibus, quaſi viduifica, ſeu viduas faciens, aut vitam rapiens, aut leo terræ dicta, cuius ſtipes eleuatur ſuper terram circiter cubitos duos, inquit Meſuë, & folia eius ſunt ſimilia foliis oliuæ, ſed maiora, granaq. profert myrthi ſimilia.

Quænam autem ſit hæc planta, ab his qui commentarios in Meſuem ediderunt, ignoratur: videtur tamen Chamelææ quædam eſſe ſpecies, atque ea potiſſimùm, quæ Tricoccos, quæ ſcilicet tria grana ſimul cohærentia gerit, appellatur.

Nam vt in multis plantarum generibus, quædam amicæ ſatis & familiares noſtræ ſunt naturæ, aliæ pernicioſæ, ſic in Chamelæarum ſocietate, quarum vna effera eſt & malignæ cuiuſdam qualitatis particeps, Mezereon, ſeu Almezerion nuncupata, alia melior & minus formidoloſa, quæ tuto ſæpè medicum venit in vſum.

Chamelæa. Oliuella. Dicitur verò Chamelæa, quaſi parua olea, quod ſit oleæ non multùm diſſimilis: Eſtque ſuffrutex ſurculoſus, ramis tenuibus, & cubitalibus & ſępè longioribus, foliis oliuæ, ſed minoribus, amaris, acribus, mordacibuſque, linguam ferientibus & vlcerantibus.

Vires. Fructus ei paruus, rotundus, initio viridis, poſt rubens. Tota planta acris eſt & vrentis facultatis. Folia ex Dioſcoride, pituitam, bilemque detrahunt, præſertim in catapotiis ſumpta: Sic enim vtiliùs vſurpantur.

De

De Thymelæa. CAPVT XIX.

THYMELÆA, nonnullis Cneorum & Cneſtron malè dicta, frutex eſt, in quo naſcitur coccum gnidium, ramos emittens ſpecioſos, tenues, bicubitales, foliis chameleæ, ſed anguſtioribus, & admodum glutinoſis, ac pinguibus: floribus in virgarum ſummitatibus albidis & interdum rubentibus, puſillis, frequentibus, quos conſequuntur grana quædam parua, quę gnidia vocant, primùm viridia, dein ex flauo rubentia, rotunda, baccarum ritu, nucleis exterius nigris, intus albidis. Thymelęa.

Thymelæa tota, & maximè folia & fructus vim habent acrem, calefactoriam & vrentem: quare cum aceto optimè præparantur. Folia circa canem colligenda, in vmbra ſiccanda, in vſum ſeruanda: ea, vt & fructus pituitam purgant, aquos & ſeroſos humores. Thymelææ facultas.

De Laureola. CAPVT XX.

IN ſyluis multis naſcitur ſponte ſylueſtris alia planta, tribus his nuper deſcriptis minus facie quàm facultate cognata, quę in multorum hortis alitur, & à foliorum pulchritudine eupetalon, ab eorumdem cum lauro ſimilitudine laureola, & chamędaphne vocatur. Laureola.

Naſcitur in locis nemoroſis, incultis, montoſis & aſperis, vt in multis Galliæ locis opacis & vmbroſis.

Abs radice multos ſurculos profert: craſſiuſculos, obſequioſos, craſſo cortice veſtitos: folia oblonga, lata, carnoſa, læuia, ex viridi nigricantia, ſplendētia, laurinis ſimilia, ſed minora & molliora, & plurima circa ſurculorum faſtigia; floſculos, oblongos, cauos, è virore candicantes, ſub foliis adnatos: fructus tandem ſeu baccas nigras, nucleo duro prægnantes.

Laureago ſeu laureola pituitam ac ſeroſos humores per inferiora ducit: Ob id capitis dolori ab hiſdem ſuccis nato, hydropi & omnibus affectibus conducit, qui à ſeroſo humore proficiſcuntur, non temerè tamen ſumenda, niſi vt decet præparata, & à docto Medico præſcripta; efferam enim qualitatem habet, qua viſcera & partes internas lædit. Vires.

De Ricino. Cap. XXI.

Ricinvs ſic dicitur à ſimilitudine parui ac fœdi cuiuſdam animalis, bouino generi infeſtiſſimi, quod illius ſemen refert. Cici quoque, croton, lupa, myraſola, Kerua, palma Chriſti, & Arabicè *Albemeſuch* vocatur.

Herba eſt arborem figura & facie repræſentans; nam eius folia platani vel ficus æmula ſunt, ampla, ac lata, diuiſa, anguloſa; caudicem ac ramos arundinum modo concauos: flores muſcoſos & pallentes: fructus capitulis triquetris & racematim cohærentes & maculoſos, exterius cortice aſpero & echinato veſtitos, medulla plenos candida & pingui, Ex qua tuſa & torculari commiſſa oleum exprimitur, non tantùm lucernis, ſed aliis vſibus expetitum. Nam aluum purgare, & alui lumbricos enecare aſſeruit Dioſcorides. Valet quoque ſcabiei, capitis vlceribus & vteri ſuffocationibus curandis.

Vires. Ricinum calefacere & ſiccare ſecundo receſſu, & vim purgatoriã habere certum eſt. Eius grana viginti, aut plus, minuſvè, pro ſumẽtis ætate & vigore, mundata, trita & pota, bilem & aquas per aluum deiiciunt.

De braßica Marina. Cap. XXII.

Brassica Marina, Officinis Soldanella dicta, duas ſub ſe plantas multùm inter ſe differentes complectitur, quarum prior vulgari ſatis eſt ſimilis effigie, ſed perdifolia, & quotannis germinans, noua profert folia: vocatur Braſſica multiflora & monoſpermos.

Alia multùm diſſimilis, quæ ex conuoluulorum familia creditur, ob vultum congenerem: eaque ſemen profert mucagineum, nigrũ, duriuſculum, anguloſum, quod vim habet hydragogam, & ſumptum hydropicis multùm adfert vtilitatis, licèt ſtomacho inimicum, Dioſcor. Opportunè tamen datum & alijs mixtum quæ interanea roborant, ſine violentia aquas ducit, vtiliterque admiſcetur Hydragogo eximio à nobis deſcripto.

Vires. Alia multa ſimplicia purgatoria facultate nobilitata tellus noſtra promit, vt frangulam & rhamnum, ſpinam cerui dictam, quæ huc congerere nolui, quòd vel rarò vſurpentur, vel noſtras compoſitiones minimè.

SECTIO TERTIA

DE CALEFACIENTIBVS EXOTICIS.

INdia medicamentis quàm medicis beatior, multas mirandæ virtutis ſtirpes occultat, quas politioris vitæ & peritioris literaturæ medici mendicant, vt his fælicius medeātur morbis, qui herbarum noſtratium vires aſpernantur. Ex diuerſis autem eiũs Orientalis, Occidentaliſve partibus diuerſæ eruuntur plantæ aromaticæ, cardiacæ & calefacientes, Ex quibus eas tantùm explicandas ſuſcipio, quæ compoſitiones in Officina noſtra deſcriptas ingrediuntur. Ab his autem quæ cum exceſſu calefaciunt, initium duco, dein quæ minus, poſtea quæ inter calefacientia & refrigerantia ita ambigunt, vt potius temperata & à quibuſdam calefacientia, ab aliis refrigerantia dicuntur, paucis deſcribo.

De Zinzibere. CAP. I.

ZINZIBER ſeu gingiber planta eſt à Barbaris mutuata, & ſic nominata, iridi aquaticæ ſimilis, ſed foliis magis nigricantibus. Radix illius repit geniculatis internodiis, folia arundinacea proferens, quæ bis, terve in anno reuireſcunt. Naſcitur in multis Indiæ regionibus ſemine, aut radice ſatum. Optimum cenſetur quod ex Malauar defertur, vbi frequentiſſimum eſt, & cura multa colitur, alioquin minimè bonum.

Cum eruitur internodium radicis in ſcrobe defoſſo, relinqui ſolet ad plantæ perennitatem; Terra namque opertum anno ſequenti germinat, & radices alias, ac folia noua profert. Tenella radix in taleolas ſecta, cum aceto, oleo & ſale in acetariis ſuauiter editur: Ad nos tamen non niſi ſicca aduehitur, aut ſaccharo condita: nulla enim arte poteſt in noſtro ſolo cicurari. Quid verò ſit diſcriminis inter zinziber, zedoariam & zerumbet mox aperietur.

Calefacit zinziber ordine tertio. Coctionem iuuat, & ventriculum roborat imbecillum: Eius tamen vſus ſolito nunc eſt infrequētior, nec ita condimentis admiſcetur, feréque tantum ad quorumdam medicamentorum caſtigationem vſurpatur. Vires.

De Zerumbet. CAPVT II.

ZERVMBET, ſiue Zurumbet, zedoaria & zinziber plantæ ſunt peregrinæ & cognatæ, ſed vix cognitæ omnibus omnes. Nam ex Arabibus Serapio, ex authoritate Yſaac, zerumbet zedoariam eſſe ſcribit: Deinde ex authoritate ſua aſſerit zerumbet radices eſſe rotundas, ariſtolochiæ ſimiles, colore & ſapore zinziberis. Et alibi ſcribit arborem eſſe magnam in montibus Indarum Orientalium. *Cap. 172. li. de ſimpl.*

Auicenna lib.2.ait Zerumbet eſſe lignum cypero ſimile. Nõnulli putant eſſe *Arnabo*, cuius meminit Paulus Ægin. falluntur tamen, nam *Arnabo* multorum opinione, arbor procera eſt, ſuauiſſimè fragrans, vel vt aliis placet, planta quædã nunc illo nomine incognita. *Cap. 271. eiuſd. lib.*

Zerumbet verò graminacea ſtirps eſt, quæ partim ſeritur in prouincia *Malauar*, partim ſpontè prouenit in locis quibuſdam ſyluoſis huiuſce regionis, ibique zinziber ſylueſtre vocatur. Eius ſiquidem vultus, vt & radices cum zinzibere magnam habent affinitatem: In zurumbet tamen omnia maiora, nam folia longiora ſunt, & latiora & radices craſſiores; quæ erutę conciduntur & ſiccantur, deinde in Perſiam & Arabiam deuehuntur, vnde poſt in Europam. *Tract. 2. cap. 247. c. 3. li. 7. Garcias.*

Zerumbet inopia, zedoaria rotunda poni recte poteſt, nam vtraque planta vt nominis, ſic virtutis & forſan generis eiuſdem non malè putatur, non ſecùs quàm cyperus longus & rotundus.

Vires. Commendatur plurimum zerumbet aduerſus venena, & ad cor exhilarandum, atque ad partes interiores roborandas, & conſeruandas.

De Zedoaria. CAPVT III.

NOMINE Zador, zeduar, geiduar & zaduræ, vulgaris officinarum zedoaria intelligenda eſt, quam Meſuë radicem rotundam eſſe ſcribit, quæque zinziberis faciem refert: Odoratior tamen eſt, vtcumque amara, nec adeò, vt zinziber acris, & calida.

Deuehitur è Sinarum regione & ab extremis Indiæ finibus. Affinis eſt zerumbetho, ſed vulgatior & notior: verùm vtraque planta Europeis integra ferè inuiſa.

Vires. Cypero zedoariam ſimilem eſſe ſcripſit Auicennas, alij coſto, de quo poſtea: Omnia verò aromatica, & viribus, quã vultu ſimiliora.

Calefacit, ſiccatque zedoaria ordine ſecundo, flatus diſcutit, animalium venenatorum morſibus medetur, colicis doloribus opitulatur, alui tineas enecat, & antidotis optimè miſcetur.

De Galanga. CAPVT IV.

GALANGÆ duæ agnoſcuntur differentiæ, maior & minor: vtraque in eodem ſolo proueniens: Sed minor quæ odoratior eſt, lętius & vberius in Sinarum regione fruticat. Maior in *Iauar* & *Malabar*; Eſtque duorum cubitorum alta, & ſæpè amplior, præſertim in pingui ſolo ſata.

Folia ei longa ſunt duorum ferè cubitorum, ſupernè multùm, infernè minus virentia. Caulis ex eorumdem inuolucris veſtitur, vt in Orchidum generibus videtur: flos candidus & inodorus: ſemen paruum: radix iuxta caput craſſa, bulboſa & arundinis modo nodoſa. In reliquis partibus zinziberi admodùm ſimilis, ſimiliterque propagatur, radice nempè non ſemine; Sataque mirum in modum luxuriat, ac ſoboleſcit: Iridi tamen videtur ſimilior, non modo radice, ſed foliis & facie.

Minor galanga palmos tantùm duos alta eſt, foliis myrtheis, radice nodoſa & vltrò ſæpius naſcens. Malè nonnulli calamum aromaticum & acorum cum Galanga confundunt. Chyneneſes & Malabarenſes frequenter vtuntur galanga in cibis & medicamentis. Vires.

Calefacit & ſiccat ordine tertio: ventriculum roborat, colicos dolores ſanat, flatus diſcutit & frigidis omnibus morbis ſuccurrit. Seligenda verò minor, vt præſtantior.

De Acoro. CAPVT V.

ACORVS radix eſt odora, geniculata, iridi multùm ſimilis, ſed foliis longioribus & anguſtioribus, necnon caule tenuiore & longiore. Ipſius quoque radices tenuiores ſunt, obliquè iuxta terræ ſuperficiem proſerpentes, foris & intus albicantes, & guſtu acres cum quadam amaritudine.

Turpiter errant qui Galangam vtramque zinziber & acorum nō diſcrepare contendunt; nec excuſandi qui calamum aromaticum & acorum indiſtinctè vſurpant, & ambas ſtirpes vnicam eſſe credunt. Non parum enim inter ſe diſtant, vt ex ſingularum deſcriptione patet. Adde quod Europa tantùm acorum profert, nunquam aut raro & quaſi inuita calamum aromaticum; India calamum aromaticum, nunquam, aut ægrè acorum.

Reponitur acorus, ex mente Galeni, inter ea quæ tertio receſſu calefaciunt & ſiccant.

De calamo aromatico. Capvt VI.

Calamvs aromaticus planta eſt Indica & arundinacea, cuius ſcilicet caulis inſtar calami aut tubi cauus eſt, aſſulatim fractu facilis, nam percuſſu citò in aſſulas diſſilit.

Ab acoro non parum diſtat, nec ſimiliter inter radices connumeratur, ſed potius inter ſurculos ligneos, concauos, geniculatos, arundinis modo, intùs albidos, exteriùs fuluos, odore fragrantiſſimo, ſapore cum acrimonia non exigua amaro, & in mandendo admodum glutinoſo.

Ex India ſola deuehitur, & pro eo radix quædam & rei alterius, quæ calami veri & aromatici, quem Hippoc. myrepſicum, hoc eſt, vnguentarium ab odoris ſuauitate nominat, in Officinis multis venditur, quam rei herbariæ peritiores calamum Officinarum, nonnulli Cyperum Babylonicum nominant, qui nunc alitur, vt & alię plantæ rariſſimæ in horto celeberrimæ ſcholæ Medicorum Pariſienſ. Ioan. Robini Regij Botanici induſtria & labore, antiquorum tamen calamus aromaticus & verus non eſt, ſic enim acrior & calidior perhibetur, & folia habet ſtrictiora, magis juncea, & admodum triangula vulgaris latiora, & ferè Irina. Sed cùm facie & facultate alter alteri non parum ſit affinis, pro exotico noſtras, ſeu pro raro vulgaris rectè ſubſtituetur.

Vires. Calefacit, & ſiccat ordine ſecundo, leniter aſtringit, parum acer eſt, & partium quarumdam tenuitate meatus aperit, menſes mouet, ſpiritus recreat, & colorem iuuat natiuum.

De Coſto. Cap. VII.

Costvs planta peregrina eſt, à veteribus quidem celebrata, ſed ſuis lineamentis non ſatis accuratè ſignata, ac deſcripta: vnde vera illius dignotio perfectè nondum recentioribus patuit. Omnes quidem vno ore radicem eſſe pronuntiant, ſed ex quanam ſtirpe, & an ex vnica tantùm, vel diuerſis, nullus adhuc indubitanter aſſeruit.

Quod ſi antiquis fides non denegetur (vt certè in his potiſſimum, quæ probè norunt, celebrarunt, & longo comprobarunt vſu, non niſi denegabitur iniuſtè) tria coſti genera agnoſcemus, Arabicum, Indicum & Syriacum.

Arabicus candidus eſt, leuis, & odoris ſuauitate cæteris præſtans, recens, abundè plenus, denſus, non carioſus.

Coſtus amarus & dulcis. Indicus leuis quidem, ſed niger & amaricans. Syriacus flaueſcens, tuberoſus, guſtu acer, odoratus, ac ſuauiter fragrans. Arabes verò

tantum eius duo genera conſtituunt, amarum & dulce: Credit tamen Cluſius genus coſti duntaxat vnicum eſſe, nec niſi collatione quadam cum amariore, vel acriore coſto dulcem nominari: quam ſaporis diuerſitatem in plantis omnibus agnoſcimus quotidie, quæ recentes dulciores ſunt ac ſuauiores, vetuſtiores, teredinibus eroſæ & corruptæ, acriores, amariores & inſuauiores.

Coſtus autem vſibus medicis nunc receptus & vulgaris, radix eſt ferè zinziberis effigie, intus albida, læuis, parùm grauis, exterius è pallido flaueſcens, ſubamara ſuauiſſimè fragrans, ac ſæpè tam odorata, maximè cum adhuc recens eſt, vt importunè caput feriat. Naſcitur in multis Indiæ tractibus, vt in *Guzarate* & circa *Amadabar*, vrbem iſtius regionis percelebrem, Græci & Latini Arabum nomenclaturam retinuerunt, omneſque, vno ore Coſt, aut Goſtum efferunt. Malata.

In Pharmacopolijs nonnulli pro coſto radicem quamdam aromaticam plantę nunc vulgaris vſurpant, quæ è Seſeleωn genere deprompta videtur: Ad Æthiopicum enim Mathiolo dictum proximè accedit, radice, folijs, caule, magnitudine, facie, viribus. A quibuſdam pſeudocoſtus, ab alijs Coſtus Belgarum, ab alijs Coſtus officinarũ ſolet appellari. Qui hunc pro vero ſubſtituere verebitur, angelicam illi ſumere licebit, aut enulam campanam.

Vires.

Coſtus cùm ſubamarus ſit, modicè aſtringit; Et quia acer, calefacit inſigniter, ſuaque odoris eximij gratia, cor & ſpiritus reficit & exhilarat.

De behen vtroque. CAPVT VIII.

Rhaſ. part. 135. De nom. Arab. ca. 145. li. 21. Cap. 85 tra. 1. lib. 2. Tract. 2. li. de med. cord.

BEN vel *Been* vox eſt Arabica, arborem quamdam in Æthiopia naſcentem, & tamariſci ſimilem deſignans, cuius granum dicitur *Abelban*, ex quo oleum manat Muſcillinum dictum, Qua voce ipſa etiam planta inſignitur: Nam Ben ſecundum Rhaſim & Arabes Muſcillinum dicitur. Quænam vero ſit illa planta, dilucidius non explicat, vt nec etiam Auicenna, qui dum quærit, Quid eſt Ben? Reſpondet ipſe, fruſta lignea, aut radices eſſe contractas, ex ſiccitate habentes rugas, ſeu lineationes, ac duplici ſub ſpecie contentas, quarum vna alba eſt, altera rubra, vtraque calida & ſicca in gradu ſecundo. Alibi tamen vtrumque *Ben* ſiccum primo receſſu ſcripſit, & rubeum albo calidius eſſe: Contrarium tamen videmus in iſtis duabus radicibus, in officinis Ben nomine celebratis: Nam quæ albicat calidiſſima eſt, & acriter fauces & linguam ferit: Rubra id ſolummodo præſtat languidè & ignauè. Oleum muſcillinũ.

Serapio plantam vtramque non clarius depingit: Ben, ait

ſpecies ſunt duæ, & ambæ magnitudine radicis paſtinacæ paruæ, & quædam tortuoſæ. Deferuntur ab Armenia: Odor earum bonus: & ambæ viſcidæ, calidæ, humidæ.

Cùm igitur Arabes antiqui de planta indigena ſolùm nomine tenus conueniant, quid ſi noſtrates in ea deſcribenda, aut obmuteſcant, aut pauca quædam & probabilia tantùm enuntient? Nullis ſanè Pharmacopolijs non cognitæ ſunt duæ radices, quæ paſſim Behen nomine albi & rubri celebrantur: illa tamen dignotio penes tantùm ſuperficiem eſt. nec dùm veram quis ipſius effigiem dedit.

Vires. Ex Arabum autem ſententia, Ben corroborat, corpus impinguat, ſemen auget, confert tremori & alia multa commoda præſtat, quæ vix in noſtro vulgari albo agnoſcuntur. Ob id Syluius radicẽ Eryngij ſubſtituit, ego angelicam noſtratem vel Hiſpanicam prætulerim, vt magis cardiacam, aut tormentillam.

Sunt qui Polemium opinentur Ben album eſſe, & biſtortam, rubrum, ſed leuiori coniectura, quàm vt pluribus ſit opus improbare.

Limonium quoque vulgus Pharmacopœorum ben nominat.

De Scecachul. CAP. IX.

SCECACHVL variè nominari ab Arabibus comperio, vt *lochachium, Lichimum, habe, alithimum*, apud quos illius ſemen, ſeu potius granum *Culcul* dicitur; & folium, inquiunt, eſt ſimile folio *Albena*, ſeu *Iulben*. Hæc ſiquidem vocabula apud Serapionem & authorem Pandectarum videntur confundi & pro *Scecachul* vſurpari. Secundum quos planta eſt breuicaulis, venoſæ & nodoſæ radicis, è cuius ſingulis geniculis folia emergunt balſami, Serapio dicit *baſai*, ſimilia.

In illius ſummitate circa Veris initium flores erumpunt violacei, violis tamen maiores, nec ſimiles, quorum occaſum ſequuntur grana nigra ciceris magnitudine, humiditate dulci ſatura, quæ grana

Culcul. *culcul* barbara gens nominat. Rhaſis tamen ſuo idiomate Kilkil ma-

Kilkil. vult appellare, cuius qualitates recenſet lib. 23. calidumque & humidum ſecundo receſſu tenet: Serapio in vtraque qualitate tantùm primo. Ambo autem plurimum valere ad rem veneream excitandam ſcribunt, Auget enim ſemen, erectionem veretri facit, & ad congreſſum pigros alacres reddit. Naſcitur Scecachul, ſeu Secacul in locis vmbroſis, atque iuxta radices arborum.

Neque autem radices, neque grana Secacul ad nos deferuntur. Et cùm è planta prorſus exotica & herbarijs recentioribus incognita deſumantur, a formulis remediorum debent expungi. Abſurdum enim eſt à Barbaris ea mendicare, quibus facilè carere poſſumus, vel forſan ipſi carent, cum illorum nullus adhuc Secacul accuratè

deſcri-

deſcripſerit, aut ad nos mitti curarit, vel ſaltem venale in ſuis emporiis perinde ac reliqua ſimplicia rariora oſtenderit.

Cùm rebus veneris inſeruiat, quoties dicta planta opus erit, vel ſatyrium præſcribendum, aut iam præſcriptum augendum, aut piſtacia, aut nuclei pinei, aut ornithogloſſum, aut alia illius quæ ludibria mouent, ſubſtituenda.

De Cinnamomo. CAP. X.

QVID ſit Cinnamomum vix ſcitur ex antiquis, qui de eo multa ſomniarunt, Necdùm ex recentioribus innotuiſſet, niſi illius natale ſolum peragraſſent, vt Garcias ab horto, qui id ipſum vidit in multis Indiæ Orientalis regionibus, vt in Inſula Zeilam vbi laudatiſſimum & vberrimum prouenit, & in Malabar. Inſula.

Illius autem dignotioni magnam attulit obſcuritatem multiplex, qua deſignatur, apud nos & barbaram gentem appellatio: Nam in Malayo *Cais Manis*, hoc eſt, dulce lignum vocatur: In Ormus, *Darchini*: Quo nomine etiam à Perſis & Arabibus enuntiatur. Apud nos verò modo Caſſia & Caſia, modo canella, modo cynamomum, quaſi Chynæ amomum, vel potius amomũ ex Chyna delatum vocatur, vnde tot diuerſæ plantæ, quot nomenclaturæ ſunt reputatæ. Cais Manis Darchini. Caſſia. Cynamomum.

Re vera tamen ſi Garciæ fides adhibenda, vt certè tanquam teſti oculato & fidiſſimo narratori debetur, Caſſia, cinnamomum & canella, vnum & idem ſunt medicamentum; Nec cinnamomi genera plura ſunt duobus, vnum, quod in Zeilam, alterum quod in *Malabar* & *Iaoa* naſcitur. Pro bonitatis quidem gradu, quinque eius diuerſitates ab authoribus recenſentur, ſed genere tantum duplici diſtinctæ.

Canella autem craſſior, xylocaſſia eſt, ſeu caſſia lignea durior & craſſior, Arabibus, Perſis & Indis *Salihacha* dicta. Quæ magis odorata eſt, fragrantior, & tenuior, cinnamomum eſt verum, quod lignũ odoratum portendit, ex eodemque arbuto habetur atque canella, ſed hæc ex trunco, cuius cortex craſſiſſimus eſt, illud ex ramis excerpitur. Quod videtur innuere Theophraſtus, dum cinnamomum in multas partes diſcerpit, quarum quæ radici propinquę ſunt, deteriores & minùs odoratæ, quæ in ſupremo ſunt arbuto, odoratiſſimæ & præſtantiſſimæ, quæ in medio mediæ. Salihacha.

Diſplicet tamen Mathiolo hæc Theophraſti & aliorum opinio, qui Caſſiam & Cinnamomum idem eſſe ſcripſerunt, fatetur quidem Caſſiam & canellam non differre, ſed ab vtraque cinnamomum nõ tantùm diſtingui, ſed nec inueniri; Et ſi inueniatur, non illius corticem, ſed lignum ſolummodo odoratiſſimum, & in vſum venire medicum.

Bona tamen illius venia, cinnamomum nunc habemus præſtantiſſimum, Nec differt à canella, ſeu caſſia odorata, niſi quodam accidente, vt gradu bonitatis. Atque eo modo accipiendæ ſunt cinnamomi varietates à Dioſcoride enumeratæ: Eſtque eorum optima ratio, qui aſſerunt canellam, ſeu xylocaſſiam eſſe craſſiſſimum & extimum corticem, cinnamomum interiorem, tenuiorem, odoratiorem, præſtantiorem, & ad vſus multò commodiorem.

Tempore Galeni cinnamomum adeo rarum erat, vt ſoli Imperatores haberent, & curioſè ſeruarent in ſcriniis, ſed huius aromatis præſtantia effecit, vt ad nos è regionibus peregrinis adueheretur copioſiſſimum & præſtantiſſimum.

Arbor canellæ. Eſt autem canellæ ſeu cinnamomi arbor ſylueſtris, ac ſponte naſcens, magnitudine oleæ, ramis multis, ac rectis, foliis citri colore, lauri effigie, floribus candidis, fructu nigro & rotundo, oliuarum paruarum magnitudine.

Vires. Eius eximia virtus in cortice eſt, excalfacit, concoquit, menſes & partum accelerat, & mirè cor recreat, ſed faucibus aduerſatur.

Eſt altera canella Peruana, illi vultu ſimilis, cuius odor, ſapor & virtus non in cortice, vt in India Orientali, ſed in fructu tantùm deprehenduntur, vt ex Nicol. Monardo refert Cluſius. *cap. 25. lib. ſimpl.*

De Nuce Moſchata, maci & macere.

Capvt XI.

Moſchocaryon. EX India defertur eximia quædam nux aromatica, quæ ab odoris ſuauitate Moſchocaryon, Moſchocarydion; caryon aromaticum & nux myriſtica ſeu vnguentaria & moſchata vocitatur. Excerpitur ex arbore peregrina pyri magnitudine, foliis perſicæ, ſed breuioribus roſeo flore, odore peramœno.

Arbor nucis moſchatæ. Arbos hæc veteribus præſertim Græcis fuit incognita. Naſcitur in inſula *Banda*, vbi *Palla*, & Macis *Bunapalla* nominatur: Eaque non longe diſtat ab inſulis Molucis, in quibus etiam ſpontè prouenit.

Huius autem arboris fructus, propter odoris ſuauitatem, moſchatus dictus, etiamſi moſchum non oleat, duplici putamine veſtitur, altero externo & craſſiſſimo, quod per maturitatem dehiſcit, vt in iuglandibus, altero tenuiore, quod nucleum, ſeu nucem proximè ambit, quodque rubeſcens, ac eleganti facie ſe dat in conſpectum vbi cortex exterior dehiſcit, & patulus remanet.

Macis. Iſtud verò tenuius inuolucrum & rubeum macis eſt, quod etiam exſiccata nuce, dehiſcit, & per calorem immutato tandem rubore, colorem quodammodo aureum acquirit. Eſt ergo macis, membrana tenuis ex rubro flaueſcens, quæ nucem aromatitem, ſeu moſchatam contegit & amplectitur.

Porrò macis & macer inter ſe diſcrepant, nam macis eſt inuolucrum nucis aromatitis, vt dictum eſt; Macer verò ligni cuiuſdam cortex craſſus, flaueſcens, ſeu cum Plinio rubeus, ex Barbaria allatus guſtu valde amarus & aſtringens. Quænã autem Marcer arbor, hucvſque nondum ſatis certò ſciui; ipſius enim nec corticem, aut lignum, vt nec quidem folium mihi videre contigit, & qui de ea veteres ſunt loquuti, natalitia, proceritatem, & ideam arboris ſubticuere, paucisque tantùm qualitates attigerunt. Ex nuperorum verò lectione illius hiſtoria fidelior ac certior habetur, vt qui vel Indicas regiones luſtrarunt, vel ex ipſis aduehi curarunt.

Inter eos Chriſtophorus à Coſta Macerem accuratè deſcripſit: naſcitur, inquit, in inſula Sanctæ crucis regionis *Malabar*, regni *Cochin* vaſta quædam arbor, vlmo maior, foliis longis, parum latis, exterius dilutè virentibus, interna parte obſcuriùs. Nucleum pro fructu ac ſemine profert, cordis effigie, planum, flauum, ſapidum, albida membrana inuolutum, ac veluti quadam veſica, quæ foliis mediis ſupernaſcitur. Macer quid.

Veſtitur autem Macer cortice craſſo, duro, ſcabro, aſpero, foris cinereo colore, interiùs albicante, ob lacteum ſuccum quo recens luxuriat, flaueſcente cum exaruit. Radices promit longas, lataſque pro arboris magnitudine, quam Indi perhibent ab Angelis oſtenſam hominibus ad ipſorum ſanitatem, quàm quod reſarciat vel feratur à Luſitanis arbor Sancta, & arbor Sancti Thomæ, à barbaris arbor Dyſenterię cui apprimè conuenit, vocitatur. Corticem enim radicum, vel trunci aut ramorum cum oxygala prębent, & mirabili ſucceſſu quæuis alui profluuia, difficultates inteſtinorum & vomitus ſanant. Arbor dyſenteriæ.

cap. 93. lib. 7. ſimpl. Hanc facultatem agnouit Gal. qui vbi macerem ex India tranſuehi ſcripſerit, ſua terrena, deſſiccante & valenter aſtringente virtute cæliacis & dyſentericis conducere tradit. Idem eſt Dioſcoridis de illius qualitatibus Iudiciũ, quas contra cruentas excretiones, dyſenterias & alui fluxiones valere ſcribit: Ad hoſque curandos affectus Incolæ *Iapan*, *Bengala* & *Malabar*, alijque barbari ſolo Maceris cortice vtuntur: quo cum careamus, & alia multa aſtringentia virtutis non inefficacioris habeamus, ad nos illum aduehi non curamus. *cap. 94. lib. 1.*

Hiſdem regionibus alias arbores duas viribus ſimilibus, imbecillioribus tamen, inſignitas, ſed multo minores, naſci tradunt, Coru vnam, Panate alteram vulgo nominant: vtramque deſcribere & expectare, vanum. Coru. Panate.

Nux moſchata probatur recẽs, grauis, pinguis, & quæ acu puncta ſuccum mox redit oleoſum, rupta vero vel inciſa rhei colorẽ refert.

Eius vires, vt etiam macis, roborando ventriculo, & coctioni iuuandæ plurimùm commendantur.

De Piperibus. CAPVT XII.

MVLTÆ plantæ multùm inter ſe diſſimiles piperis nomine donantur, vt piper album, nigrum, lõgum, Calecutianum, ſeu Capſicum & piper aquaticum ſeu Perſicaria. Nec defuerunt qui viticem ſeu agnũ caſtum & Ribes nigrum piper agreſte vocarunt: Sed cũ abſolutè piper ponitur, Garcias rogat Pharmacopœos, vt album tanquam præſtantius ſeligant, noſtrates tamen forſan albi penuria nigrum ſumunt.

Planta autem quæ piper fert album, ab ea quæ nigrum, tam parum diſſidet, vt eadem eſſe dicatur. Vtraque ſcanſilis eſt, atque adeò imbecillis & caduca, vt niſi fulcro quodam nitatur, ad terram illius ſarmenta flexilia & lenta delabuntur, lupuli vel periclymeni modo. Propterea vel perticis fulcitur, vel ſeritur ad radices arboris, ad cuius faſtigium ſeſe conuoluendo ſcandit. Folia eius rara ſunt, Aſſyriæ mali effigie, ſed minora: radix puſilla: fructus parui, rotundi, & ſimul multi ac racematim cohærentes.

Vires. Piper omne potenter calefacit, atque potentiùs album nigro, & odoratius. Sed vt planta rariſſima eſt, ſic rariſſimus fructus. Eſt & piper quoddam caudatum, de quo ſuo loco.

Piper longum. Planta verò quæ longum piper edit, non minùs effigie quàm qualitate ei quæ nigrum, conuenit, ferente Cluſio, cõtra Garciam, qui ſtirpes valde diſſidentes aſſeruit; Nam folia vtriuſque magnitudine æqualia, hederacea nempe, ſed neruoſiora & pediculo breuiore ſubnixa. Huius plantæ fructus iùlos Coryli perbellè referunt; ex plantæ ſingulis internodiis prodeunt, atque ex oppoſita pediculi foliorum parte, vt in aliis piperibus: fructus illi ex multis granulis conſtant, eleganti ſerie ſecundum pediculi longitudinem congeſtis. Virides autem ſunt, quia ante maturitatem collecti, nunc longiores, nunc breuiores, aut craſſiores, vt in aliis fructibus contingit, perfectum incrementum non aſſequutis.

Piperis lõgi deſcriptio.

Macropiperis vires. Macropiper ſeu piper longum vehementer mordet, ait Dioſcorid. & quia ante maturitatem decerptum eſt, ſubamarum relinquitur. Antidotis & Theriacis medicaminibus expetitur.

cap. 189. *li.* 2.

De Cariophyllis. CAPVT XIII.

CARIOPHYLLA, ſeu Cariophylli grana quædam ſunt, ſeu fructus arboris exoticæ eiuſdem nominis; quæ naſcitur in Inſulis Moluccis, lauri forma & magnitudine, folijs perſicæ, vel magis ſalicis, aliquantùm anguſtis; ſurculis multis, flore copioſo, primùm albo, dein vireſcente, tū rufeſcente, qui vbi ſolis æſtu induruit, nigricat, & rudimentum quoddam fructus, ſeu imperfectum fructum & exſiccatum refert, tanquam clauum, quatuor velut exertis apicibus in extremo exaſperatum.

Fructus hic adhuc virens ſuauitate omnes alios ſuperat: erumpit in extremis ſurculis, claui modo, vnde vulgus clauum gyrofleum vocitat. Rectius enim claui cuiuſdam refert effigiem quàm nucis aut nucifolij, vt recepta videtur notare nomenclatio. Nam Cariophyllum dicere, nucifolium dicere eſt. Vires.

Calefacit & ſiccat vltra ſecundum ordinem. Plurimus eſt eius ad eſculenta condienda, & ad medicamina vſus.

Cordi & cerebro benefacit: Iecori & ſtomacho auxiliatur: oris fœtorem emendat, & halitum gratiorem reddit: coctionem iuuat: oculorum aufert caligines, & viſum acuit, venerem ſtimulat & obſtructiones tollit.

De Cardamomis. CAP. XIIII.

CARDAMVM, Cordumeni & Cardamomum ſtirpes ſunt, nomine quidem parùm, ſed reipſa multùm diſſidentes. Nam Cardamum ſeu cardamine naſturtium quoddam eſt, folio & ſemine calidiſsimum, & penè adurens, vt Synapi. Cordumeni non cardamomum eſt, vt putauit Syluius, ſeu carui Romanum.

Cardamomum peregrina planta eſt, amomo ſi non effigie, ſaltem facultate cognata, vt nominis affinitas prætēdit, atque in India naſcens: Cuius duo tradūtur genera, maius vnum, quod Arabes *Cacola quebir*, & *Cacula quebir*, minus alterum, quod *hayl* ſeu *KaKolahil* & Chairbua appellant. Vtrumque ex planta cubitali, & ſiliquoſa naſcens, non ex arbore procera, vt quidam autumarunt.

Leguminoſa verò eſt illa, & vbi adoleuit, ſiliquas multas profert, & ſingulæ ſiliquæ multa grana, *Cacolaa* barbaris nominata, quibuſdam grana paradiſi, alia tamen huius nominis dignitate inſignita circunferuntur, malagetæ à prouincia Melegueta, vnde aduehuntur dicta. Cacolaa Hayl. Grana paradiſi.

Sunt verò Malagethæ grana quædam anguloſa, Cardamomo quouis maiora, acriora, calidiora, ex rubro nigricãtia, & in Malagueta tantum regione ſponte ac vberrimè naſcentia. Cardamomi vero genera minora ſunt, magis cineritia, ſapore & halitu gratiora, & ſiliqua minore concluſa, hæcque pro illis ſecuriùs, quàm illa pro his vſurpantur, eoſque excuſatos vix volo, qui pro Cardamomo Meleguatam ſubſtituunt, aut idem ſtatuunt.

Ruellius deceptus.

Nec eos parùm deceptos comperio, qui pro Cardamomo Siliquaſtrum, ſeu Capſicum, vulgo piper Indicum agnoſcunt, aut nigellam, vt Lacuna; quibus ſi addatur Cardamoma duo Garciæ ab horto, atque adhuc aliæ quatuor ſpecies à Plinio recenſitæ, inter ſe multum, vt ex deſcriptione patet, diſſidentes, octo tandem illorum differentiæ prodibunt, cùm tamen vix duæ ſatis innoteſcant. Dioſcorides enim vnius tantùm meminit. Et maxima Pharmacopœorũ pars vnicum quoque exhibet, & Melegetham, quam minor & imperitior ipſorum pars Cardamomum alterum putat.

Cap. 12. lib. 3.

Cap. 5. lib. 11.

Standum autem in iudicio Garciæ contendo, qui duo tantum Cardamoma vidit, nouit, deſcripſit & præſcripſit, maius nempè & minus majus quidem & mole & ſiliqua, ficus quæ ſæpè craſſitudinem & figuram referat, minùs, quod vtraque ratione dicta, tale iudicetur, licèt virtute maius, hoc eſt, efficaciùs, non ſatis propriè dicatur.

Cap. 24. l. 1.

Cardamomum medium.

Iuniperi quidam medium conſtituunt, quod ſcilicet inter vtrumque mediam nactum ſit craſſitudinem, quod tamen mihi nondum, niſi pictura, videre contigit, ſed duo tantùm ditioribus officinis ſatis frequentia, quorum eadem eſt forma, color vix varius, ſed craſſitudo, ſapor, odor & qualitas varia, atque vt paucis concludam.

Cardamomum nunc notiſſimum eſt & vulgare, licèt peregrinũ, atque medicis vſibus vtrumque optatiſſimum: Sed minus, vt odoratius eſt, ſic præſtantius, & magis expetitum, maius, minus.

Vires.

Vtrumque cardamomum calefacit, partes quæ principatum tenent recreat, calorem natiuum roborat, flatus diſcutit, & coctionem iuuat.

De Cubebis. Cap. XV.

Visi ſunt antiquiores Arabibus tantum tribuere, vt quicquid ex eorum ore vel properanter effluxerit, pro certa lege debeat haberi. Sed non tam diſplicet in ſermone barbaries, quam in re eorum diſſidium, qui vix de ſtirpibus in proprijs naſcentibus hortis conueniunt: Vnde minus mirum ſi de his quæ nullo cultu ruri naſcuntur, diſſentiant, vt in Cubebarum deſcriptione manifeſtum eſt, quas Auicenna Carpeſium, Serapio myrtum ſylueſtrem nominat, Indi verò ex iſtis nullam, ſed aliam longè diuerſam plantam, quæ cubebas profert, agnoſcunt, quas eorum nõnulli *Cubab Sini*, alij *Cumuc* alij *quabeb* & *cubebe* nuncupãt.

Planta autem ex qua colliguntur ſylueſtris eſt, ac ſponte naſcens, imbecilla & fruticibus ſmilacis, aut piperis modo adhæreſcens, foliis myrtheis, fructibus racematim congeſtis, ſed ſingulis granis cohærentibus pediculis longioribus,

Fructus hic in *Iaua* & aliis regionibus in quibus prouenit, tanti fit, vt ab incolis decoquatur, antequam venalis detur inſtitoribus. Verentur enim ne alieno in ſolo ſatus radices agat & luxuriet.

Turpiter errant qui cubebas, viticis ſemen, aut ruſci fructum eſſe contendunt, cùm inter ſtirpes has omnes nihil ſit cognationis & ſimilitudinis. Actuarius magis tolerandus, qui Auicennam ſequutus combebas, ſic enim loquitur, carpeſium affirmat eſſe, nam aromatica & calefactoria eſt in ambobus qualitas; Verùm effigies diuerſa: Nam carpeſia ex Galeno, feſtucæ ſunt tenues, ſurculis cinnamomi, facultate & odore ſimiles vocati *Phu*, ſed validiore, & nonnihil aromatico, quem guſtus percipit. Quia tamen ſunt tenuiora, viſcerum obſtructiones expeditius tollunt, & vrinam mouent, & calculum pellunt. Non tamen adeo tenuia ſunt, vt cinnamomum. Carpeſium. Vires.

Cubebæ admodum raræ ſunt; ventriculum calefaciunt & roborant, hepar infarctu liberant, flatus diſcutiunt, intemperiem vteri frigidam emendant, & veneris ſopitam vim excitant.

De Carpobalſamo, & cæteris balſami partibus.

CAPVT XVI.

BALSAMVM arbuſcula eſt peregrina, olim in Iudæa, Ægypto & in valle Syriæ, ac maximè in Hiericho naſcens, aſpectu non valde grata, colore cineracea, ramis tenuibus, foliis ſampſuchi, quæ quotannis Decembri labuntur, medio Vere repullulant; floribus ad paruum Iaſminum luteum accedentibus, quos paruum conſequitur ſemen, aromaticum, flaueſcens, plenum, guſtu mordax, & acre, atque modicè opobalſamum redolens, quod carpobalſamum nominatur. Carpobalſamum.

Planta hæc ad radicem vſque ſarmentoſa, cuius ſurculi tenues admodum ſunt fului, odorati, frequentibus nodis aſperati, balſamelæum nonnihil ſpirantes. Xylobalſamum.

Vbi adoleuerunt ſarmenta præſcinduntur, emunturque ab inſtitoribus, qui in aduenas regiones deferunt, quæſtus magni gratia; vbique enim expetuntur, & magno ſemper væneunt, ob inſignes quibus pollent facultates: xylobalſamum Medici nominant. Opobalſamum.

Nonnunquam fruticis huius abſcinduntur ſurculi, quibus appenduntur lagenulæ cera oblitæ, in quas guttatim oleoſus eximiæ fragrantię liquor ſtillat. Sępius tamen ineunte Autumno cultellis vitreis, aut oſſeis, vel eburneis trūcus, aut rami craſſiores vulnerātur, nā ægerrimè ferrū ferunt, è quorum ſcarificatu ſuccus craſſior oleo-

perquàm ſimilis, & ſuauiter ſpirans emanat, qui Balſamelæon & Opobalſamum nominatur.

Inter olea quæuis & balſama omnia laudatiſſimum hoc eſt, præſtantiſſimum, & toto orbe maximè celebratum, vt quod vires habeat abigendis morbis nulli medicamento ſecundas, ſiue interius aſſumatur, vt aliquando, ſiue exterius adhibeatur, vt ſæpè fit, vel aliis commiſceatur medicamentis.

Laudatur Syriacum, tenue & perſpicuum, quale in vaſis aqua plenis fundum, delabi ac ſubſidere ſolet, quod omnibus balſamis legitimis commune eſt, atque ei maximè, quod ex horto celebri Turcarum Imperatoris habetur, in quo magna ſedulitate paruula dicta arbos colitur & cuſtoditur, ex qua nempe tres partes excerpuntur, ad multorum morborum expugnationem vtiles lignum, liquor, ſemẽ; xylobalſamum, opobalſamum, & carpobalſamum propriis & vſitatis vocibus Medici deſignant: quæ quòd rariſſima ſint, & in paucis regionibus lætè prouenientia, à regibus tantùm, vel ſolis magnatibus poſſidentur: Nam vulgare carpobalſamum legitimum nõ eſt: tanquam viribus ignauum; ferè inodorum, vietum, rancidum, exoletum, nec ſuauiter ſpirans. Idem dicendum de ligno quod xylobalſamum nominant, nam ſurculi ſunt lentiſci, plerumque carioſi, aut ita vetuſti, vt & inſipidi ſint, inodori & inefficaces.

His tribus medici ſuccedanea analoga, prout materiæ medicæ concedit vbertas, adinuenerunt, vt carpobalſamo cubebas, xylobalſamo lentiſcum recentem, opobalſamo oleum cariophyllorum & nucis moſchatæ, vt etiam lacrymam limpidiſſimam terebinthi inſtar olei tenuem. Nam terebinthina ipſa balſamum eſt, & omnium balſamorum artificialium veluti mater, cuius omnes partes optimè reſpondent vero & naturali balſamo.

Balſamum Peruuianũ.

Alia nunc duo Balſama incipiunt circunferri, vnum Peruuianũ, quod ex nouo orbe aduehitur ex fructu quodam mediocris magnitudinis in Peru naſcente elicitum, cuius meminit Cluſius. Alterum à regione quadam Indica balſamum de Tolu vocatur. Stillat hoc ex arbore ſauciata pumillis pinis ſimili. Vtrumque vires habet eximias, & in Syriaci locum poterit optimè ſubſtitui.

Balſamum de Tolu.

De Kermes. Cap. XVII.

Stirpes multę in regionibus tantùm meridionalibus, aliæ Septentrionalibus virent; Nonnullæ in his & illis viuaces ſunt, & lætè fructificãt, vt granũ Kermes Mauritanis vocatum; Cuius vocis vſurpatio, plantam magis exoticam eſſe, & in Aſia, Armenia, Cilicia, vt vult Dioſcor. & in Arabia copioſiorẽ ſatis indicat. Ad duos enim vſus inſignes dũ accedit, eius Arabica nomẽclatio retinetur, ad ſolennẽ videlicet confectionem Alkermes dictã, & ad pãnos Kermeſio colore, omniũ optatiſſimo inficiendos.

Eſt

Eſt autem *kermes*, ſeu *karmas*, vt aliquando loquitur Serapio, nomen ſuffruticis, exilicum genere, & grani cuiuſdam ei adnaſcentis, quod Coccus baphica, ſeu granum infectorium vulgò nominatur.

Naſcitur tum in dictis regionibus peregrinis, tum in multis Galloprouinciæ Arelatenſis & Italiæ locis calidioribus, atque his maximè, quæ ad Mediterraneum mare vergũt, reponiturque inter aculeatas ilices. Multiplex enim agnoſcitur ilicum varietas, Aliæ ſiquidem glandiferæ ſunt, quæ in proceras arbores adoleſcunt, Aliæ coccigeræ perpetuò humiles; Quædam bacciferæ inter ambas mediæ vt Aquifolia, in Septentrionali ſolo frequens & viuax. Nonnulli tamen ab licum excludunt numero, licèt duæ priores tantam non habeant inter ſe affinitatem, quanta poſteriori cum illis intercedit ſimilitudo.

Eſt ergo planta cui adnaſcitur *kermes*, puſilla quædam lex, plures ſæpe ſurculos, præduros à radice proferens, folijs obtenebratos perpetuò virentibus, oblongis, in ambitu crenatis, denſis, ſinuoſis, anguloſis, ſpinoſis, aculeatis, horridis: quæ ima ſui parte, vere primo granum quoddam, tanquam ouum paruulum concipiunt, & supernè reflexis ſpinis obuallant: quod poſtea augeſcens, ex albido cinereum, tandem matureſcens purpureum, ac perelegantem colorem acquirit. Totũ enim granum id ſatur ac prægnans eſt ſanguineo cruore, qui poſt maturitatem perfectam diutius in membranula coact⁹ in vermiculos abit, veſicula tenui vacua penè relicta: qui vbi adoleuerint, nonnunquam fiunt alati, & volatu aufugiunt. Ante tamen ipſorum procreationem ſtudioſè liquor dictus elici ſolet, ad ſyrupi de Kermes apparatum, vel ſericum tingendum antequam accedat ad nobilem huius nominis confectionem.

Impeditur dictorum animalculorum generatio, vel interitus citò citatur, ſola aceti aſpergine, qua exanimata cadauerula colliguntur, in maſſam miniatam coguntur, Scoletium dictam, Plinius Cuſculium dicit, ad tincturam purpurei coloris, quem vulgus Scarlatum nominat.

Non eſt Coccus, ſeu granum illud Kermes fructus licis, ſed potiùs excrementum & tanquam ſaliua rubens & lucida in parua Kiſti concluſa quæ circa foliorum exortum naſcitur, hæc enim lex puſilla non tantum coccigera, ſed glandigera quoque eſt, in cuius nempè præſertim vetuſtæ ſurculis glandes quernis longiores & nigriores adnaſcuntur: Verùm tũc deſinit coccum eructare, propterea eius præſcinduntur ſurculi, vt ex nouorum regeneratione, noua fiat coccorum productio.

Kermes vim habet eximiam cor, & facultates omnes roborandi. Neruis quoque præciſis vtiliter adhibetur, vt & vulneribus, quibus coaleſcendis ſua vi aſtrictoria prodeſt. Vires.

De Schœnantho. Capvt XVIII.

SChoenanthvm quaſi flos iunci, vel potiùs ob eius fragrantiam iuncus odoratus, ex Arabia, vbi magnus eſt eius prouentus, per faſciculos defertur in alias regiones, in quib⁹ nulla arte poteſt cicurari.

Planta iuncea eſt, ac graminea, ex radice exigua, arida, duriuſcula, nodoſa, multos calamulos, prædūros, ſparſos, rotundos, plenos, non concauos, nitidos, pedem altos, & in ſummo graciles proferens: folia rigida, ſeſquipalmum longa, mucronata, pallida ſurculos gramineos amplexantur.

Eorum faſtigia ornat gemina ſeries floſculorum, ex pallido rubentium & pappoſorum. Nonnulli vocant paleam de *Mecha*, Alij paſtum Camelorum, quòd eorum ſummitatibus veſcantur & delectentur Aphricani cameli. Raro cum floribus aduehitur, licèt ab eis denominationem habeat.

Vires. Schœnanthum moderatè & calefacit & aſtringit: Et quia tenuium quoque partium eſt, mediocriter digerit, & repellit: radix cæteris plantæ partibus aſtringentior; flos calidior vrinas & menſtrua ſatis potenter promouens.

De folio, ſeu Malabathro. Cap. XIX.

Talamapatra. EX India folium quoddam eximium, Arabibus *Cadegi Indi*, hoc eſt, folium Indum ad nos defertur, quod illius incolæ *Tamalapatra*, Officinæ verò natiui nominis alteratione malabathrum vocitant. Eſt verò
Malabathrum. folium Indicum mali medicæ folio ſimile, colore ex pallido vireſcens, tribus per longitudinem excurrentibus coſtis, odoratum, ac cariophyllos aliquantùm ſpirans.

Non aquis innatat, nec in paludibus Indicis prouenit, neque ſine radice eſt, vt Dioſcorides putauit, ſed ex arbore deſumitur procera, procul ab aquis, & in aridis locis fruticante.

Vires. Eſt autem malabathrum calidum gradu ſecundo, odoratum, vrinam mouet, halitum odoris commendat, veſtes à tineis tuetur, & in alijs qualitatibus nardo conuenit, quæ illius penuria ſubſtitui poteſt.

De Spica Indica, & nardis.

CAP. XX.

cap. 6. lib. 1.

DVo ſcribit Dioſcorides eſſe Nardi genera, vnum Indicum, alterum Syriacum, vtrumque eodem in mõte prouenient, ſed altera parte, quæ ad Indos flectit, Indicum; altera, quæ ad Syrios, Syriacum. Adiungit tamen adhuc poſtea Celticum, quod in Liguriæ Alpibus naſcitur, Saliunca patrio nomine appellatum, & montanum, quod in Cilicia & Syria viret, *Thylacitis* & *Niris* aliquando dictum.

Celticæ nardi duas adhuc differentias agnoſcit Lobellius, vnam gentianæ cruciatæ folijs, & radice valerianæ maioris, alteram hirculum dictam, cuius meminit Cluſius, eam inter ſpicæ Celticæ faſciculos nactus. Ad illam refertur nardus montana, radice multum tuberoſa & aromatica phu folijs, ſed magis ex viridi nitentibus, quę nunc in hortis Galliæ multis viſitur.

Lauendula maior.

Præter exoticam nardum & eius relatas ſpecies, ſpicæ quædam noſtrates celebrantur, nardi nominibus inſignitæ, vt lauendula maior alba, Gallico & vulgari idiomate, *aſpic*, & à multis Pſeudonardus nominata, ex qua oleum artificio chymico educitur, & cum additione literæ a, vulgò oleum de Aſpica nominatur: vt etiam alia lauendula maior cęrulea, ſeu Italica, Atque adhuc alia minor eiuſdem coloris, odoris & faciei. Ad eaſdem ſi nominis etymon ſpectetur, Stœchas quæ Vere ſpicata eſt, poteſt referi.

Pſeudonardus aſpica.

Cum autem ſine adiuncto ſpica, ſeu nardus effertur, de Indica ſemper intelligenda eſt, ex cuius radice exili ſpicatæ comæ naſcuntur, & confertæ glomerationes, quaſi per cirros, ac rotulos diſcriminatæ, è quarum ſpatijs medijs folia quædam iuncea exurgunt.

Lib. 8. ſimpl.

Vires.

Spica nardi, hoc eſt, nardus Indica, docente Galeno, excalfacit primo gradu, & deſiccat ſecundo: Iecori & ventriculo prodeſt, vrinam mouet, ſtomachi morſus ſanat, & mezenterij humiditates exiccat. Omnium verò maximè Indica ſeu nigra nardus corporis affectibus ſanandis confert.

De Aſpalatho. CAP. XXI.

IGNOTORVM ſæpiùs eſt anceps diſquiſitio: Darſiſahan, ſeu Aſpalathus quem Trochiſci Hedichroi admittunt, cum vix innoteſcat, vix auctores in illo deſcribendo congruunt. Nonnulli fruticem pumilum eſſe dicunt, alij arborem: Quidam album eſſe ſantalum tenent, alij citrinum, alij agallochum, alij Rhodium lignum; quos tamen lapſos verum eſt, ſi vera ſcripſit oculatus teſtis & fide digniſſimus auctor Proſper Alpinus, qui varias ac longinquas regiones luſtrando, in Creta, & alibi Aſpalathum vidit, excerpſit & probauit, Arbuſtumque narrat eſſe ramulis denſis, ſpinis albis, duriſque horridum, foliis rutæ proximis, atque floribus aureis, raris, ſparthi florum æmulis, ſummè odoratis. Ego, inquit, eam plantam iucunditate eximia odoris ex ipſius floribus vbi Cretæ loca aliquando diuerſarer, ad nares elata cognoui. *Cluſ.* *Ruel.* *cap.10. lib.4.*

Lignum rhodium. Naſcitur quoque in Iſtro, Niſyra, Syria & Rhodo inſula, vnde Rhodium lignum potius dictum quam à roſarum odore quo ſuauiter flagrat: aliud quoddam lignum è nouo orbe delatum, craſſo cortice & hiulco, nodis & tuberibus multis inæquale, ponderis eximij, & intus coloris variegati, venis quibuſdam confusè ductis, nunc flaueſcentibus, nunc ex obſcuro rubris.

Roſaceum lignum. Huius ligni Scobs odoramentis inſeruit, halitus enim ſuauitate roſas non tantùm æmulatur, ſed vincit, vnde lignum Rhodium ſeu roſaceũ nuncupatũ, vt Aſpalatus lignũ Rhodinum quod in Rhodiorũ inſula naſcatur. Vocatur etiã à Dioſcorid. Eryſiſceptrũ, & fruticẽ eſſe dicit ſurculoſum, ſpinis horridum; Cuius duas agnoſcit differentias, optimum vnum & alterum deteriorem. Aſpalathus, inquit, optimus grauis eſt, cortice detracto rubeſcens, aut in purpuram vergens, denſus, odoratus, guſtu amarus. Eſt alter deterior, candidus, lignoſus, & abſque odore, quem pharmacopolæ ſolent exhibere, priorem verò non dignoſcunt, cuius tantùm facultas à Dioſcoride celebratur. Sunt qui adipſatheum, & Diaxylon vocant. P. Pena rei herbariæ elegans ſcriptor, reprehenſor acerrimus, lignum roſeum conſtituit tertiam ſpeciem aſpalathi, anceps tamen, num ſit ſpecies ſantali, aut Oliuaſtri Rhodienſis. Vim habet Aſpalathus calefaciendi cum aſtrictione. *cap.19. lib.1.* Lignum Rhodinũ.

Vires. Ideo ad tetra oris vlcera cum vino decoctus commendatur. Ad genitalium nomas & vlcera ſordida prodeſt. Aluum ſiſtit illius decoctum, & ſanguinis reiectionem potu cohibet; Anguſtias vrinæ & inflationes diſcutit, atque cùm mixtæ ſit qualitatis, calefacit, refrigerat, & ſiccat; Partibus namque diſſimilibus conſtat, acribus & auſteris.

De Agallocho. CAPVT XXII.

LIGNVM aloë, Xyloaloë, & Agallochum dicitur. Arbor eſt oleæ inſtar, interdum maior, non cute, vt ſcribit Dioſcorides, ſed cortice craſſo veſtita. Lignum eiuſdem odoratum eſt, nigricans, cinereis venis diſcurrentibus, & velut punctis maculatum, pōderoſum, craſſum, compactum, ſucculentum, igni adhibitum, & accenſum (ęgrè autem flagrat) liquoris plurimum exudans.

Eius autem odor non per vniuerſam ligni materiam diffuſus percipitur, ſed in meditullio fragrantior eſt & vegetior: atque in ſicciore, quàm in vireſcente, aut recens ſecto.

Rariſſima eſt arbor, in India ſola naſcens, & maximè in his regionibus & promontoriis, in quibus Tigres & ferociſſimæ belluæ victitant & commorantur; Vnde non niſi ſummo cum periculo arbor grandiuſcula cædi poteſt, aut iunior euelli, & ſine vitæ diſcrimine tranſportari. Hinc antiquioris ætatis ſimpliciſſima gens ineptè credidit, eam in ſolo terreſtri paradiſo naſci. Cur agallochum rariſſimum.

Eius plura genera recenſet Serapio, quæ nec vidit ipſe, neque nouit: forſan alia ligna odorata, quæ multa ſunt, ad Agallochum refert. Sic quod in promontorio Comorin naſcitur, odoratum, à quibuſdam lignum aloes vocatur, cùm tamen non ſit, inquit Garcias. Vires.

Agallochum, ſeu lignum aloes, Auicennæ Agalugen dictum, calefacit & ſiccat ordine ſecundo, & ad cordis affectus plurimum valet.

De ſantalis. CAPVT XXIII.

ARBORIS cuiuſdam peregrinæ & proceræ iuglandis ritu lignum ad nos defertur, quod in inſula *Tymor*, vbi frequens eſt, *Chandama*: in Arabia Sandal; in Europa, Santalum vocatur: Cuius tria dignoſcuntur genera, album, pallidum, vtrumque in inſula dicta vberrimè luxurians, & rubrum, quod alibi, nempe in inſula *Tanaſarim* prouenit, vt ex Garcia ab horto narratur, qui tātam affinitatem eſſe ſcribit inter arbores ſantalorum, vt vix pallida à candida queat diſcerni, niſi fortè ab ipſis incolis, qui eas arbores cædunt; cæſas mercatoribus vendunt. Facies enim vtriuſque ſimilis, folia eadem, admodum virentia, lentiſci æmula, flores ex ceruleo nigricantes, fructus ceraſorum magnitudine, primùm virides, tum nigri, ferè inſipidi & facilè decidentes.

Pallida ſeu citrina ſantalorum arbor, in locis apricis lætior prouenit, odoratior & præſtantior, eiuſque lignum albo, album rubro

longè præſtat. Rubrum verò inodorum eſt, berſilio valde ſimile, ſed non dulce eſt, nec inficit vt braſilium, nec ita durum ac ponderoſum.

A paucis annis à vaſtiſſimo Indorum ſolo, præſertim à noua Hiſpania Lutetiã aduectum eſt lignum quoddam ſantalo citrino adeò ſimile vt primo intuitu vix queat diſcerni. Noſtrates à perogrino tractu lignũ indicũ, medici ab effectu lignũ nephriticum nominant, mira enim virtute pollet ad ciendam vrinam & expellendos minores calculos. Eius tantum ſolet dari infuſum, ſeu aqua ſimplex in qua maduerit, quam ſubcæruleo vel potiùs opali inficit colore. Non impropriè quarta ſantali ſpecies credetur, donec verior nomenclatura deſignetur.

Vires autem eximias veteres ſantalis dedere: Cor enim & partes vitales exhilarant & roborant, ait Auicenna; Calidis morbis, vt febribus aduerſantur, obſtructiones liberant, & hepar velde recreant.

De Saſſafras. Capvt XXIIII.

Nascitvr in Florida arbor quædam prægrandis, Indis *Paccame*, Hiſpanis *Saſſafras* dicta, caudice procero, cortice cinereo, ac tenui veſtito: ramis in cacumine expanſis: foliis ficulneis, in tres angulos diremptis: radicibus nunc craſſis, nunc tenuibus, pro arboris ætate, per ſummos terræ ceſpites expanſis, aliquantum aromaticis, & fœniculum ſpirantibus.

Arbos hæc læta fruticat in locis maritimis & temperatis. Radix eius omnibus aliis partibus pręfertur, præſertimque eius cortex, qui galidus & ſiccus eſt initio tertij ordinis.

Cæteræ eius partes gradu tantùm ſecundo qualitatem vtramque ſortiuntur. Præter qualitates iſtas elementares aliæ quædam peculiares agnoſcuntur ad multa per-vtiles & expetitæ. Sed ob raritatẽ circulatores interdum buxi ſcobem & fœniculi ſemen ſimul terunt, & pro puluere Saſſafras vendunt. Sat enim eſſe putant fallendæ plebeculæ, ſi pro vero Saſſafras, quod fuluo colore & fœniculi odore commendatur, puluerem flaueſcentem & fœniculum exhalantem exhibeant.

Vires. Decoctum Saſſaffras, inquit Cluſius, commendatur in omni morborum genere, præſertim in obſtructionibus tollendis, partibus internis roborandis, morbis mulierum multis, & venereæ lui curandæ.

De Guaiaco. CAP. XXV.

MEDICAMENTA ſex ſimplicia valde commendantur ad luis Indicę curationem, Saſſafras, guaiacum, ſarſaparilla, Chyna, Mercurius & Cynabaris. De Saſſafras capite ſuperiore, de aliis poſtea. Guaiacum ſic à *guaiacam* voce, Indis germana, dictum, Latinis ſæpe Lignum ſanctum, ex inſulis occidentalibus *Boriquen*, *Cueuca*, *Nagrando*, & *Nicaragua* defertur.

Arbor eſt procera adiicis, aut fraxini magnitudinem & faciem multum accedens, ramoſa, meditullio nigricante, ac præduro, cortice craſſo & pingui, foliis exiguis, & duris: flore luteo, ac purgatorio, quem Indi condiunt & ſumunt ad corpus purgandum. Guaiaci deſcriptio.

Flores conſequuntur fructus magnitudine caſtaneæ, ac forma duorum lupinorum ſimul iunctorum.

Eſt alia ſpecies Guaiaci minoris, præſtantioris tamen, quod Palus ſanctus & aliquando Lignum ſanctum nominatur. Arbuſcula eſt colore, viribus, magnitudine & vultu guaiaco non parum diſſimilis. Nam materia ligni illius alba eſt & concolor, multumque fibroſa, ſapor acrior, odor fragrantior, qualitates efficaciores. Sed quia rarò aduehitur, eius penuria, guaiacum vſurpatur, quod quidem vires habet eaſdem, ſed infirmiores. Palus ſanctus. Palma ſancta.

Vtrumque autem plurimum valet ad luis Indicæ curationem: nam calefacit, incidit, attenuat, meatus aperit, ſudores mouet, putredinem arcet, & proprietate ſpeciali virus venereum extinguit. Vires.

De Sarſaparilla. CAPVT XXVI.

EX inſulis occiduis & maximè ex *Peru*, & prouincia Honduras, radix quædam prælonga & vniformis defertur, quę nunc Sarſaparilla, nunc *Salſaparillia*, & *Sarzapariglia* vocatur, quam Mathiolus & Dodonæus putant eſſe eamdem cum Smilace noſtrati. Diſſident tamen inter ſe multùm, nam ſmilacis aſperæ radix nodoſa eſt, & geniculata, graminis ritu, multoque breuior & mollior. Enodis verò eſt ſarſaparillæ radix, nullis geniculis aſperata, dura, fibroſa, rugoſa, medulloſa, & aliquendo viginti pedes longa, atque viminis inſtar facilè finditur. Cæteræ eius partes ſmilaci ſimiles ſunt, & ſimili modò frutices vicinos ſcandunt & amplexantur.

Sarſaparilla primis qualitatibus calefacit, ſed moderatè calidis aperit & ſudorem prolicit, tertiis venereum virus extinguit. Sarſaparillæ vires.

Eius cremore vtuntur Indi ad venereæ luis, quæ illius vernacula & Endemialis eſt, curationem,

De Chyna radice. Capvt XXVII.

NEc prætereunda eſt alia Indicæ luis antidotus, radix nempe quædam inſignis quæ vt & tota planta à Chyna nomen apud nos habet: In ſolo verò patrio patrium nomen retinens, *lampatan* vocatur. Naſcitur in Chinarum vaſtiſſima regione, Indiæ Orientalis Scythiæ contermina, nec in montibus & fundo ſicciore, vt arbitrati ſunt quidam, ſed locis vdis, paluſtribus & aquoſis, arundinum more, vt iuxta maris litus, & cuiuſdam Lybiæ fluuij oras.

Radix ei craſſa eſt & nodoſa, vt arundinibus, dura & tuberoſa, vt rubo, rubea & tortuoſa, vt biſtortę. E radice tenues cauliculi erumpunt & imbecilli, folijs admodum raris cincti, qui licèt humiles, vt rectius ſtent, fulcro indigent, quo nitantur.

Vulgaris nunc eſt iſta radix, quam antiquior ætas aut non vidit, aut oſcitanter prætermiſit. Nunc verò lippis & tonſoribus notiſſima, neque datur tyrunculus vllus qui de Chyna radice non garriat, qua tanquam medicamento polychreſto vtuntur Indi ad omnium morborum, atque eorum maximè, qui alia remedia illis conſueta temnunt, curationem.

Vires. Valet autem plurimùm Chyna ad luis venereæ curationem. Vertigini quoque prodeſt, ſtomachi dolorem ſanat, hydropi conuenit ex Cardano, colicis doloribus & affectionibus vteri prodeſt, obſtructiones tollit, meatus aperit, vrinam mouet, ſudores elicit, conuulſioni & paralyſi confert, & articulorum dolores leuat. Carolus Hiſtoria. enim Imperator huius nominis quintus, ab aliis medicamentis nullum, à Chyna maximum leuamen, aduerſus arthritidem, quæ ſæpè eum male exercebat, percepit. Sunt qui tabidis prodeſſe contendunt, calidiorem tamen puto, quàm vt atrophiam tollere, intemperiem ſicciorem emendare, & habitum optimum reſarcire poſſit.

Garcias enim ob eius vſum in tantos ardores hepatis incidit, vt totum penè corpus inflammatione obſeſſum fuerit, Et re vera nunc rarior ſolito eius incipit eſſe vſus.

SECTIO QVARTA.

De Calefacientibus indigenis.

MVLTAS quoque calefacientes plantas habemus, quæ peregrinis in re nulla cedunt, de quibus ſeorſim in hac ſectione diſceptaturus, eas primùm deſcribam, quæ ſeu vltro ruri, ſeu in hortis noſtris cultura proueniant, cum exceſſu magno calefaciunt, dein eas attingam quæ remiſsè ſuas vires calefaciendo exerunt, tandem quæ ſegniter ſeſe dant in conſpectũ nec niſi à perſpicaciſsimis earum qualitates accuratè dignoſcuntur. De his igitur quæ ignea quadam qualitate inſigniuntur prior erit ſermo, vt

De Pyrethro. CAPVT I.

PYRETHRVM ab igneæ qualitatis impreſſione, quam radix eius manſa in guſtatorio organo relinquit dictum vulgus pedem Alexandrinum, Latini à ſaliuæ copia, quam in ore detenta elicit, herbam ſaliuarem nominant.

Herba eſt cubitalis & ſæpè altior, caulem & folia dauci ſylueſtris, aut carotæ vulgaris æmula gerens, multipliciter diuiſa, ſectáque in capillamenta tenuia, fœniculi modo florem pulchellum in ſurculorum ſummitatibus eructat, latum ac patulum & chryſanthemo, aut helenio forma ſimilem, ſed maiorem, medio orbe ſubluteum; foliolis eius ambitum circundantibus anguſtis, oblõgis, parte ſuperna albicantibus, prona aliquantum purpuraſcentibus. In medio eius orbe, atque inter ſtamina ſemen gignitur tenue, oblongum & odoratum.

Radix ſubeſt craſſa, longa, è ſubruffo colore nigricans.

Naſcitur in Italiæ & Hiſpaniæ locis multis: & in hortis Belgij ſatũ viret, adoleſcit, floret & ſæpè ſemen perficit: vberius tamen & lætius in regionibus calidis, vt orientalibus prouenit, inter plantas tamen indigenas & Europeas retulimus, quòd in Septentrionalibus etiam copioſum alatur.

Alia planta ſuo acri odore ſternutamentum mouens, ptarmica, ſeu ſternutatoria, ob id dicta, in Officinis ſæpè Pyrethrum Sylueſtre vocatur, quòd ſuo ſapore vellicante guſtum Pyrethri modo feriat, & ſaliuam promoueat. Naſcitur non modo in montoſis & incultis locis, ſed etiam in pratis & circa margines agrorum. Ptarmica.

Vires. Radix pyrethri feruidiſſima eſt, & ad quartum caloris exceſſum aſcendens. Pituitam in ore detenta prolicit copioſam: Proinde dētiū dolori à cauſa frigida prodeſt, diuturno capitis dolori, apoplexię, morbo comitiali, neruorum reſolutioni, atque omnibus affectibus, qui à pituita in capite congeſta proficiſcuntur.

De ſynapi. CAPVT II.

SYNAPI vix alimentum eſt, nonnunquam medicamentum, ſæpè condimentum: Dapibus enim viſcidis & glutinoſis præſertim hyeme conuenientiſſimè admiſcetur, vt earum lentor incidatur & corrigatur, ventriculuſque roboretur: Nam quibus palatum torpeſcit, aut cibi ingruit faſtidium, mirum in modum prodeſt id condimentum, ſed quia acerrimum eſt, guſtumque ferit importunè, non modo teritur cum aceto ad eius mitigandum feruorem, ſed ſæpè ad dulcedinem & ſuauitatem maiorem muſtum commiſcetur: Sicque gratiſſimum condimentum, vulgò Muſtarda nominatum, quaſi a muſto & ardore paratum habetur, cui nobilitatem non paruam inter condimenta multi tribuunt.

Eſt autem Synapi vel ſatiuum, vel agreſte. Satiuum duplici agnoſcitur diſcrimine; Prius folia rapo effigie ſimilia gerit, ſed paulò minora & multo aſperiora; ſurculum teretem, hiſpidum, aſperum bicubitalem & ſępè altiorem, ramulis multis brachiatum, circa quos floſculi lutei, optima ſerie diſpoſiti erumpunt, quibus ſiliquæ ſuccedunt oblongæ, tenues & aſperæ, in quibus ſemen paruum, rotundum, ex albo flaueſcens, guſtu mordax & acre includitur.

Synapi domeſticum alterum ſuperiori adeo vultu eſt ſimile, vt ſolo ſeminis colore diſſentire videatur, quod in priore velut luteum eſt, in hoc è nigro ſubruffum, folia tamen ad Erucam magis accedūt. Cætera omnia ferè eadem.

Vtrumque in agris, hortiſque ſeritur, terramque diligit aratam, & maximè congeſtitiam: quamuis vbicumque naſcatur, & nullo plerumque cultu germinet.

Syluestre vbique ſponte naſcitur in locis aridis, quandoque etiam humentibus, & iuxta margines & rudera. Reliquis minus eſt, foliaque gerit minora, laciniosa, burſæ paſtoriæ non parum ſimilia, ſed acutiora: floſculos emittit luteos, quadrifolios: ſemen in ſiliquis poſtea dat, quod aliquando euariat, & interdum album, interdum ruffum conſpicitur.

Sinapi nomen dedit nobili medicamento, Synapiſmum vocant, cuius vſus ad multa valdè celebratur, vt ad vetuſtos capitis dolores, comitiales affectus, vertigines, orthopnœam, tuſſes antiquas, deſtillationes, & arthriticos dolores,

Synapi calidum & ſiccum eſt quarto receſſu: incidit,attenuat, extrahit, pituitam in ore detentam elicit: Tritum & naribus admotum ſternutamentum mouet, fœminas hiſterico pathemate ſuffocatas excitat: Sed qui caliginoſos habent oculos & imbecillos, eius vſum prorſus vitare debent. *Vires.*

De Thlaſpi. CAP. III.

RECTE quidem & appoſitè Synapi & Thlaſpi eadem ſerie deſcribuntur: Ambo enim ſi non effigie; ſaltem qualitatibus multùm conueniunt, paſſimque thlaſpi, ſynapi ruſticum vocatur. Sunt verò thlaſpeos, ſeu thlaſpidij, vt cum Dioſcoride loquitur Plinius, multa genera, inter quæ tria præcipua notantur, maius vnum, minus aliud, & quoddam medium, ad quæ alia hoc nomine donata referuntur.

Primum vberrimè in agris cultis, incultiſque prouenit, folijs latioribus, oblongis, parum crenatis, in acutum ſenſim deſinentibus, ramulos è caule ſeſquipedali prodeuntes, ambientibus floribus primùm albidis, ſub æſtatem ſequentibus, paſtoriæ burſæ parùm diſſimilibus in duas glumas & tanquam valuulas ſubrotundas hiantibus, ex quibus ſemen nigricans, feruens, & acre, ſapore ſynapi, aut naſturtij emergit. *Thlaſpi primum.*

Secundum caulem ſimiliter ramoſum edit: pedem altum, folia minora, anguſta, acuminata, in terram verſa, flores albidos, ſemen paruum, acre & feruens, naſturtio cognatum. *Thlaſpi ſecundum.*

Tertium & minus thlaſpi, herbula eſt anguſtis folijs, digitum longis in terram ſe conuertentibus, in extremo parùm inciſis, floſculis albicantibus, caule tenui, ac ramoſo, pedem alto; cui eleganti ſerie valuulæ multæ, paruę, planæ, breui pediculo nixæ, ac ligularum ſeu lenticulæ effigiem exprimentes, adnaſcuntur, in quibus ſemen coarctatur paruum, guſtus acerrimi & ſynapi ac naſturtij modo, dum manditur, os & linguam feriens. *Thlaſpi tertium.*

Naſcitur in locis incultis, ſaxoſis, montoſis, ſoli expoſitis, calidis, ſiccis, vt in multis parietibus & tectis, vnde & Naſturtium tectorium ſæpè ab herbarijs vocatur, & aliquando ſynapi ruſticum. Huius ſemen vſurpari ſolet in officinis ad Antidota, nec tamen errabit qui eius defectu aliorum ſemina vſurpabit.

Multi multas adhuc alias ſtirpes ſemen feruens & acre ferentes ad thlaſpidia referũt, ſed cùm effigie multũ diſſideant, alij malunt ad eas, quæ vultu magis ſunt affines reducere. Thlaſpi enim Crateuæ, quod eſſe videtur viola latifolia, vulgò bolbonace, vt etiam Draba, quibuſdam thalaſpi dicta, nihil aut parum cum reliquis thlaſpidijs habet affinitatis. *Thlapi Crateuæ.*

Thlaſpi vires. Thlaſpi ſemen calidum & ſiccum eſt quarto receſſu: Internos abſceſſus rumpit, menſes ciet, fœtus enecat, Iſchiadibus prodeſt: per ſedem infuſum ſanguinolenta euacuat, & alia multa commoda pollicetur, dum ritè & opportunè vſurpatur. Admiſcetur verò Antidotis quibuſdam, vt theriacæ.

De Eruca. CAPVT IV.

ERVCA, quam vulgus Roquetam, Græci Euzomon vocant; in hortis colitur condimentorum gratia; Acetariis enim vt iuſculis commixta ſimul & ſuauiter, & vtiliter eſtur ab his quibus languet calor internus, ignauuſque eſt libidinis ſtimulus: Venerem namque reuocat Eruca morantem, & tardos ad congreſſum maritos, celeres facit, vnde à poëtis herba ſalax vocitatur. Herba ſalax.

Proceritate cubitali aſſurgit, folio admodum longo & anguſto, vtrinque profundis inciſuris, ſed raris laciniato, floribus palleſcentibus, & aliquando luteis, ac quadrifoliis: Semine in ſiliquis napi modo, radice candida & dura. Naſcitur aliquando ſponte inter rudera, & in locis aſperis & incultis.

Eſt alia erratica ac ſylueſtris, quæ ſqualido ſolo, & ſecus vias & pomœria gignitur, foliis ad taraxacum accedentibus, ſed tenuioribus, ac minoribus, floribus luteis & braſſicæ æmulis, media æſtate erumpentibus.

Eryſimum quibuſdam Irio, aliis tortela dictum, vultu & guſtu ſylueſtrem Erucam tam bene refert, vt ipſius nomine à multis donetur; Cum tamen Eryſimum inter cerealia à Galeno reponatur, vix inter Erucas repono.

Eſt verò etiam Eruca cuiuſdam inſecti putidi, braſſicis & oleribus aliis infeſtiſſimi nomen, quod Græcis κάμπη vocatur, cuius multæ varietates in colore & magnitudine dignoſcuntur, de quibus agere nunc nec volumus nec debemus, ſed de his tantum ſimplicibus quæ compoſitiones pharmacopolio neceſſarias ingrediuntur.

Erucæ vires. Eruca calefacit & ſiccat ordine tertio: lienem extenuat, graue virus alarum tollit, morſibus naris aranei medetur, venerem excitat, vrinas mouet, cicatrices nigras delet cum felle bubulo illita, & lentigines emaculat.

De Vrtica. CAP. V.

VRTICARVM duæ generales traduntur differentiæ, vna foliorum improba mordacitate, & ſurculorum lanugine quadam pungente lædit contrectantium manus vel aliam partem corporis nudam, altera innoxiè, ac ſine moleſtia contrectatur. Illa Græcis modò Acalyphe, quòd iniucundo ſit tactu, modò Cnide, quod moleſtè pungat, vulgo vrtica alba & mortua, ac iners nuncupatur.

Vrentium porro vrticarum tres notantur varietates, nempe maiores duæ, & minor vna: Omnes verò ſylueſtres & vbique fere ſpontè prouenientes. Sunt tamen qui ſpecialius quaſdam ſylueſtres & fœminas vocant, alias verò mares, vt quæ reliquas proceritate ſuperant.

Vrtica ſeparesſmas. Omnium prima Romanis dicitur mas, quæ teretes ſurculos emittit ſeſquicubitales, & aliquando longiores, canos & vacuos: folia lata, mucronata, fimbriata, ambitu ſerrata, vndiquaque aſpera & mordaci lanugine obſita, quæ puſtulas & vredinem etiam leui contactu excitant, & cutim rubefaciunt. Semen in paruis velut pilulis includitur, rotundis, hiſpidis, quæ è foliorum alis prodeunt.

Vrtica fæmina. Secunda, vrtica fœmina eſt, eaque non globulorum modo ſemẽ profert, ſed tanquam vuas racemoſas, longas, mercurialis fœminæ ritu, ſecundum ſurculos & alas exeuntes: Caulem erigit altiorem, ramoſioremque & folia latiora; omnia verò mordaci pube multum importuna.

Tertia omnium minima ramoſiſſima, mordaciſſima & odore grauiſſima eſt, racematimque ſemen producit, ſed non prędictorum modo: Nam è foliorum alis granula multa ſimul erumpunt, ſed ſingula ſingulis pediculis breuibus è ſurculo natis prodeuntia vrticæ maris ritu. Tertia hæc vrtica Cania ſolet appellari, & omnibus mordacior percipitur.

Naſcuntur vrticæ locis incultis & iuxta ſepes, dumos, & vetuſtos parietes: Nonnunquam & in hortis, & in ſolo pingui.

Vrticæ vires. Vrtica omnis ſiccat inſigniter, ſed non item calefacit, nam licèt ab vrendo dicatur, vredo tamen ab eius contactu excitata, non tam calori quàm illius lanugini aculeorum inſtar pungenti tribuenda: Nam trita aut decocta vrtica ignauè calida eſt. Orthopnoicis, menſibus & vrinæ mouendis conducit: Semen verò venerem ſtimulat, & cicutæ veneno præſentiſſimum eſt Alexiterium. Valet etiam ad malignam hyoſciami, fungorum, & argenti viui qualitatem, necnon ad ſerpentum virulentarum beſtiarum & morſus. Maris autem vrticæ ſemen cæteris præſtantius creditur. Non eſt omittẽdum ad

dolorem & puſtulas ab vrtica excitatas oleum plurimum conferre, vt & ſambuci folia trita & appoſita; Proprietate enim hanc affectionem tollunt.

Inter vrticas reponuntur totidem aliæ plantæ, quæ nunc lamia, nunc vrticæ mortuæ & inertes vocantur; Ad quas etiam refertur multorum iudicio, alia ſtirps, Romanis vrtica *labeo* dicta, quam putant multi Agripalmam, ſeu Cardiacam eſſe, alij Galeopſim & Galeobdolon.

Lamium. Vrticarum mortuarum prima cubitali proceritate aſſurgit, foliis vrticæ in ambitu ſerratis, mollibus, aliquantum hiſpidis, nec mordacibus; floribus aliquando albis, aliquando purpuraſcentibus caſſides referentibus.

Altera ſuperiori valde ſimilis; ſed minus ramoſa, flores edit multos hormini affines, ſed purpureos ex ſurculorum geniculis verticulatim prodeuntes.

Tertia minor eſt, imbecillior, fœtidior & foliis rotundioribus: vix eius in facienda medicina celebratur vſus. Ex aliarum autem *Syrupus de Lamio.* floribus recentiores ſyrupum parant, quem vocant de Lamio ad vitia pulmonum & thoracis, quem tamen parum commendabilem effectus indicat.

De Iride. Cap. VI.

AFloris variegato colore illius æmulo, qui arcus inſtar in opaca nube ſoli oppoſita pingitur, lilium quoddam Iris vocatur. Cuius viginti duas varietates ſæpè diſtinxi, quas omnes nunc recenſere noſtrum commẽtariolum non ſinit.

Duæ autem præ ceteris ſpecies in vſum veniunt medicum, noſtras nempe, quæ flore eſt cęruleo & ſuauiſſimo odore, cuius radix potenter aquas educit, dein Tuſca, ſeu Florentiana, cuius radix candida eſt, ſed multò candidior flos, atque ſuauiſſimè vtraque fragrans: Ideoque reliquis omnibus præferri ſolet & debet, niſi cùm ex aluo ſeroſos humores ducere conſilium eſt.

Folia fert Iris omnis longa, inſtar gladij, vnde gladiolus ſæpè dicta, radices nodoſas, paucis exceptis, quæ eaſdem bulboſas habent, flores valdè patulos, lilioformes, ſed foliolis magis reflexis, quorum, tria minora ſunt, inter alas reliquorum trium ſita, ac velut anſulas conſtituentia, quibus marcidis ſiliquæ ſe produnt duæ, tres ve, craſſæ, triangulares, in quibus ſemina anguloſa coarctantur.

Iris cærulea, lilium cæleſte multis dicta in Pharmacopoliis multùm expetitur. Nam eius radix hydragoga eſt & hydropicis vti*Vires.* liter datur. Ex floribus autem paratur oleum ad multa quoque commendatum. Florentiana verò omnibus præſtat: vim enim habet cephalicam, aromaticam, cardiacam, incidentem & aperientem.

In vniuerſum omnes irides calefaciendi, extenuandique vim habent, torminibus medentur, menſes pellunt, & magni, inquit Dioſcorides, ad omnia vſus.

De Helenio. CAPVT VII.

HELENIVM, ſiue Inula & Officinis Enula Campana, mox à radice folia promit, longa, lata, aſpera, mucronata, numeroſa, tenui lanugine hiſpida: Caudicem durum, tricubitalem & ſæpè longiorem: flores aureos, ſtellatos, buphtalmi, aut Conizæ mediæ ęmulos, qui in ſcappos abeunt, remanente ſemine carduino non multùm diſſimili.

Radix ei magna eſt, craſſa, longa, ex ruffo flaueſcens, odorata, ac ſuauiter ſpirans. Naſcitur in locis pinguibus, & humentibus. In inſula Helena laudatiſſimum, vbi lacrymis Helenæ natum poëtæ fabulantur, vnde nomen. Alij tradunt potius ab Helena ſatum fuiſſe, ad ſerpentum internecionem. Valet enim mirum in modum ad venena non modò, quæ corpus inficiunt humanum, ſed & reliquorum animantium præſertim quadrupedum. Datum enim ouibus, cum vino aut aceto eas ſeruat, & ſanat à peſte quadam cui ſunt obnoxiæ, quam vulgus Clauelatum vocat.

Pro radicibus behen vix cognitis, nonnulli credunt radices helenij ſumi debere, quibus libenter aſſentior: Helenium enim ſi beheniun non eſt, ei ſanè optimum eſt ſubſtitutum.

Radix helenij manifeſtè calefacit, vrinam & menſtrua mouet, cõmanducata dentes firmat, condita tuſſim emendat. Potum radicis decoctum, conuulſis, orthopnoicis, peſti & ſerpentum morſibus medetur. Vires.

De Cypero. CAPVT VIII.

CYPERVS iuncus eſt triangulus, in riguis & paluſtribus locis emicans, cubitali & ſæpè altiore proceritate, ab imo caudicans, faſtigio niger. Folia promit lõga, gracilia, arundinacea, dura, cultellata, paniculas in cacumine dependentes, inter quas ſemen occultatur. Subſunt radices rotundæ, nodoſæ, longæ, ſibi implicitæ, graminis modo ſerpentes, foris nigricantes, intus ex ſubluteo albicantes, odoræ, ſuaues, amaræ: hæ ſolæ inter plantæ partes magno ſunt vſui, reliquæ ferè inutiles.

Excalfacit Cyperi radix citra mordacitatem: Proinde vlcera validius exſiccando, citius ad cicatricem perducit, & propter vim quãdam aſtrictoriam vlceribus oris valdè conuenit; vrinam quoque mouet, menſes reſtitantes excitat, & ad calculum & aquam ſubter cutem vtiliſſimè bibitur. Vires.

Cyperus rotundus. Eſt aliud cyperi genus, vultu illi ſimile, ſed radice magis nodoſa & rotunda, vnde cyperus rotundus nominatur.

Cyperus Indicus. Meminit & Cyperi Indici Dioſcorides, zinziberis effigie, qui maſticatus croceum ſuccum reddit, guſtu amarus ſentitur & acer: illitu vim pſylothri habet.

De Angelica. Cap. IX.

Mirvm eſt antiquos eam ſtirpem nobilem, quam propter raras dotes, Angelicã recentiores nominãt, nõ nouiſſe, vel ſubticuiſſe, qua vix tota Europa nõ promit fragrantiorem & ſuauiorẽ. Eſt verò planta bicubitalis & interdũ altior, caule geniculato, ſtriato, palleſcente, cano & ferulaceo. Folia edit ampliſſima, hippoſelini æmula, mollia, vireſcentia, ex pluribus cohærentia, ſerrata: floſculos albicantes in vmbellis: ſemina ſubflaua, plana, lata, membranoſa. Radix ei valde craſſa & longa, plures in ramos aliquando dirempta, odoratiſſima, ac aroma ſuauiſſimum ſpirans, ex qua liquor ſæpè oleoſus exudat, pinguis, odoris eiuſdem, quem & folia ipſa & ſurculi exhalant.

Tres autem Angelicarum agnoſcuntur differentiæ, duæ nempe hortenſes, & vna ſylueſtris. Ex hortenſibus, vna maior eſt, ſupra nempe deſcripta, quæ videtur eſſe laſerpitij quædam ſpecies, alia minor, ei odore, facie, viribus, ſimilis, ac ſola magnitudine diſcrepans.

Angelica minor.

Angelica ſylueſtris. Ipſis cognata eſt alia ſylueſtris, radice, caule, folijs, vmbellis, odore, flore, guſtu multùm ſimilis; minus tamen ſuauiter ſpirat & ſapit. Frigidis in locis delectatur, vdis & pratenſibus. Ea videtur eſſe quę à Dodoneo & Cluſio Archangelica vocatur. Id tamen nominis ſi cuipiam ſtirpi conueniat, Angelicæ veræ melius conuenit.

Archangelica.

Vires. Angelica calefacit & ſiccat ordine ſecundo, aperit, attenuat, digerit; humores craſſos incidit & diſcutit: venenis aduerſatur, peſtilentibus morbis conuenit, menſes promouet, cor & facultates recreat.

De Libiſtico, ſeu Liguſtico.

Capvt X.

Libiſticum. Simplicivm multorum affinis vultus in diſcernenda ſpecie magnam adfert ambiguitatem. Quid enim ſit Laſerpitium, quî diſtinguatur à libiſtico, quî vtrumque ab angelica, Imperatoria & Smyrnio, vix ex doctorum lectione colligi poteſt. Quantum verò coniecturis & rationibus aſſequi valeo, Liguſticum Officinis Leuiſticum, Planta eſt altitudine fruttices multos æquans, caule

Liguſticū leuiſticum.

caule geniculato, intus concauo, foliis paludapio ſimilibus, ſed maioribus, laciniosis, ac velut in partes plures diſterminatis & inciſis, atque ex pallido viridantibus & nitentibus. Vmbellis comatur, floſculis paruis ac ſubluteis, hinc inde micantibus, quorum ſenio ſemen oblongum, rotundum, ſtriatum ſuccedit, fœniculo proximum guſtanti acre & aroma olens.

Dioſc. c. 51. lib. 3. — Panacea.

Radix ei candida eſt, odorata, Panacis Heracleotici ſimilis, vnde & Panacea quibuſdam dicta.

Smyrnium. Silphium.

Falluntur qui Smyrnium, aut Hippoſelinum vocant; Atque grauius errant, qui non modò Silphium, ſeu Laſerpitium eſſe contendunt, ſed ſuccum ex eo eductum Belzoinum nominant: Ex arbore enim procera hoc aroma exilit: ex laſerpitio, quod ferulacea planta eſt, ſuccus Syrenaicus; Ex Libiſtico vel nullus educitur ſuccus, vel eductus minimè ſeruatur. An Succus Syrenaicus, ſit Aſa dulcis, vel Belzoinum, ſuo dicetur loco. Belzoinū.

Liguſticum in Liguria copioſum naſcitur, ac in Apennino monte; Ibique Panacea vocatur, quòd radice, caule & viribus Heracleoticum panaces referat. quadruplici verò diſcrimine Panaces agnoſcitur, Syrium, Heracleum, Chironium & Centaurium, quibuſdam Pharnaceum dictum. Sed hæc relinquimus exactiùs diſcutienda his, qui vniuerſam ſimplicium hiſtoriam deſcribendam ſuſcipiunt. Redeo ad propoſitum. Panaces quadruplex.

Vires.

Radicibus & ſeminibus liguſtici vis ineſt calefactoria; Ob id coctionem iuuat, ventriculum roborat, flatus diſſipat, vrinam & mēſtrua mouet, ſtrangulatus vteri tollit, & ſerpentum morſibus medetur.

De Seſeli. CAPVT XI.

PLANTÆ multæ effigie plurimùm diſſidentes Seſeleos nomine donantur, vt Maſſilienſe, Æthiopicum herba, Æthiopicum frutex, Creticum ſiue Tordylium, Peloponenſe, Pratenſe & herbaceum, ſeu quod facie Cicutæ eſt. Maſſilienſi, cuius frequentior eſt vſus, caulis eſt ferulaceus, bicubitalis, geniculatus, durus: folia veluti fœniculi, ſed ampliora, latiora, craſſiora, floſculi in vmbellis albicantes; ſemina oblonga vt fœniculi, admodum acria, non tamen ingrata, quæ ſępè medicis vſibus inſeruiunt.

Aethiopicum frutex.

Æthiopico ſurculi lignoſi ſunt, rigidi, ſubrubei & cubitales; folia oblonga, mediocriter lata, leuia ex albo virentia: floſculi in vmbellis flaueſcentes: ſemina oblonga vt Libiſtici.

Aethiopicum herba.

Aliud Seſeli Æthiopicum herbaceum ſurculos ferulaceos habet, bicubitales, folia lata ex pluribus cohærentia Paludapio ſimilia, vmbellas floſculis albicantibus refertas, ſemen membranoſum

latum, planum, paleaceum, odoratum & gratum.

Pelopon-nenſe. Seſeli Peloponnenſi geniculatus ac feruaceus caulis eſt; folia lata variè diſſecta; vmbellæ patulæ; floſculi ſublutei; ſemen latum, oblongum, planum: radix craſſa, exterius ſubnigra, interius albida, acris & amara, & ſtomacho grauis.

Tordylium Cretico ſurculus humilis eſt & obſequioſus, folia inciſa & in margine crenata, flores parui in vmbellis albi, ſemen paruum, latum, planum, odoratum & acre. In Pharmacopoliis rarò vſurpatur.

Vires. Omnium Seſeleon ſemen calefacit & ſiccat ordine ſecundo, vrinam pellit, menſes & fœtum trahit, & vrinam à renibus & veſica trahit, & educit: Maſſilienſis autem ſemen aliis præfertur.

De Gentiana. Cap. XII.

GENTIANA non immeritò à Gentio Illyriorum rege nomen habet, & miris laudibus effertur: aſt enim ſolenne peſtifugum, putredinis exitium & veneni alexiterium. Folia gerit plantagini, aut potius elleboro albo ſimilia, ex viridi aliquantùm rubentia, venoſa, pedem longa, ſapore per quàm amara. Caulis ei cubitalis eſt, ſæpè altior, è cuius ſingulis geniculis flores exeunt, verticillatim diſpoſiti foliolis ſex, anguſtis, ſtellæ radiantis inſtar explicati; quibus ſuccedunt ſemina lata ac tenua, calycibus oblongis è quibus floſculi emerſerunt incluſa.

Vires. Vbique naſcitur, ſed delectatur magis in locis montoſis, opacis tamen, atque præſtantiſſima in Illyrico, vnde ſibi regium inuentoris nomen arrogauit. Vſus eius in radice eſt præcipuus & à medicis magis laudatus.

Tanta vis ineſt Gentianæ, præſertim radici, vt non ſolùm homines, ſed etiam bruta aduerſus venena tueatur. Stomachum corroborat ex aqua pota, lambricos necat, putredinem arcet, virus peſtilens domat, & venenatorum animalium ictibus ſecurè medetur.

Cruciata Gentianella. A ſimilitudine quædam aliæ plantæ Gentianæ vocantur, vt cruciata minor & Gentianella, ſed quòd earum vires aut nihil, aut parùm ad veram Gentianam accedant, vix in Antidotorum veniunt compoſitionem.

De Tormentilla. CAP. XIII.

TORMENTILLA quòd tormentum, cruciatumve dentium leniat, dicta, à ſeptena foliorum partitione. Septifolium, Græcis Heptaphylon nominatur. Naſcitur in locis vmbroſis, nemoroſis, ac opacis: Surculos edit complures, tenues, imbecillos, humi procumbentes: folia ſingulis internodiis ſeptena inter ſe inæqualia: floſculos luteos: radicem craſſam, tuberoſam, breuem, foris nigricantem, intus rubentem, cuius magnus & eximius eſt ad morborum peſtilentium curationem vſus.

Radix tormentillæ moderatè calefacit, inſigniter ſiccat, tertio nempe receſſu, mediocriter aſtringit, putredini mirum in modum reluctatur, ſudores mouet, peſti, & morbis venenatis efficaciter ſuccurrit.

De Pæonia. CAP. XIIII.

PÆONIA herba eſt inſignis nomine, flore, viribus, multos ſtolones edens, pedum ſæpè duorum altitudine, in ſummitatibus flores pulcherrimos eructans, vel rubros, vel ex albo rubentes, multiplices, amplos, & roſarum æmulos, vnde roſæ D. Mariæ quibuſdam vocantur.

Eius multæ ſunt differentiæ: Prima dicitur mas, quæ folia iuglādis nucis ſimilia, ſed ambitu minora & craſſiora obtinet, floreſque gerit non valdè rubros.

Secunda Smyrnij modo folia diuiſa & ſuperiore minora gerit, ex obſcuro virentia, ſurculos breuiores atque omnia minora.

Pæonia fœmina dicitur, cuius duæ, pro floſculorum numero dignoſcuntur differentiæ, vna polyanthos eſt, & roſarum modo flores gerit multiplices, alia ſimplex quæ ſimplicibus tantùm comatur. Vtraque ex obſcuro latè rubet.

Tertia videtur quaſi neutra, vel potius promiſcua, quæ ſcilicet vtriuſque Ideam gerit & effigiem, neque planè rubra, neque candida, ſed veluti pallida eſt.

Quædam nunc in multorum hortis cernitur prorſus alba & pulcherrima: Omnium tamen elegantiſſima eſt multiflora, cuius ſcilicet flos non reliquarum more ſimplex, ſed polyanthos, ac multiplex datur. *Pœonia alba.*

Alias quaſdam vidi foliorum ſciſſura, magnitudine, colore, necnon florum varietate non parum diſſimiles, quæ à loco & cultura tales euaſerunt.

Omnes tuberoſas radices habent & multifidas, quædam tamen magis glanduloſas: caules oblongos, folia diuiſa, flores valde patulos, in ſummo caule ſiliquas amygdalis ſimiles, in quibus dehiſcentibus, multa grana, parua, prærubra, cocci colore ſplendentia, acinis granatorum conformia inueniuntur, & in medio quædam nigra, lucida, medulloſa, ſapore medicato, acri, ſubaſtringente, cum nonnulla amaritudine. Hęc omnia breuiter deſcribo, ne in maiorem opus accreſcat molem. Multa autem ſuperſtitioſa de pęonijs narrantur, quę tanquam literis indigna, lubens omitto.

Pæoniarũ vires.

Radices pęoniarum maximè laudantur ad neruorum & cerebri robur, ad epilepſiam arcendam, ſanandamque, & totum caput roborandum.

De Rubia. Capvt XV.

RVbia à rubedine Latinis & Erythrodanum Græcis dicta, ramulis à terra prodit quadrangulis, aſperis, geniculatis: foliis anguſtis oblongis, ſubaſperis, ac ordine circum genicula in ſtellæ modum digeſtis. Flores in ramulorum ſummitatibus parui ac dilutè lutei hiant, poſt quos ſemen paruum ac rotundum emergit, primùm viride, dein rubens, poſtea nigricans.

Radices prolixiſſimæ ſunt, numeroſæ, flexibus multis humi ſparſæ, foris, intuſque rubentes, quibus lanę & coria inficiuntur: Officinis rubia tinctorum, vulgo garenſa nominatur. Sponte naſcitur in locis vmbroſis & opacis, omneſque regiones fere ſcatent ipſa radice guſtu amara, & anchuſæ modo rubicunda, pellibus tingendis & inficiendis velleribus commoda, ob id à noſtris infectoribus expetita.

Vires.

Rubię radix vrinam & menſtrua mouet, icterum ſanat: Semen potum ex aceto lienem abſumit: radix impoſita menſes, ſecundas, & partum trahit, & lichenas ex aceto illita curat.

De Oinone. Capvt XVI.

ONonis, vel potius Oinone ſic dicitur à vini colore, quem illius flos repræſentat: A Barbaris areſta & reſta bouis, à Romanis remora aratri, quod inter arandum, radices illius longiſſimæ & fibroſę, boues aratrumque remorentur: dicitur & Acutella, à duris & acútis ſpinis, quibus tranſeuntes, qui eã attingunt, pungere ſolet. Planta notiſſima eſt, in medijs agris & ſæpi⁹ iuxta eorũ margines naſcẽs, & maximè in ſolo pingui & glutinoſo, viuaxque ſupra modũ, nã cũ fũdũ lętũ ĩuenit ſeſe multũ propagat, ſingulis annis nouos ſurculos eructans, qui in terram vici-

nam vagantur modo cultam & pinguem. Surculos emittit breues, rigidos, ſpinoſos, quos folia rutæ admodum ſimilia, ſed maiora & molliora in ſerti modum coronant. Capitula exerit circinata, folia parùm hirſuta, gratum halitum ſpirantia, florem piſi, ſed minorem & vnicolorem & purpuraſcentem.

Radix excalfactoria & extenuatoria eſt, vrinam mouet, calculos comminuit & pellit, obſtructiones tollit, menſtruum quoque ſanguinem pellit & ictero prodeſt. Vires.

De Eryngio. CAP. XVII.

ERYNGIVM & corruptè Iringium vel marinum eſt, ad loca nempe mari vicina lætè germinans, folijs latis, anguloſis, ſpinis durioribus circumſeptis; vel campeſtre ſeu vulgare, cuius plures dantur varietates: quoddam enim dicitur planum, aliud pumilum, & à regione quoddam dicitur Hiſpanicum, Pannonicum, Alpinum, præter alia quædam ſpuria.

Folia vulgaris in varias ſecantur particulas, acuminatas ac ſpinoſas. Caulis cubitalis eſt, ac ramoſus, in cuius ſummitatibus capitella in globum coacta, muricato ſpiculorum vallo, in ſtellæ modum radiantur. Ex mediis capitulorum ſpinis horridis exeunt floſculi cærulei & interdum flaueſcentes, radix craſſa longaque eſt, exterius nigra, interius alba, ſucculenta, dulcis, odorata.

A capitulorum indefinito numero multi centum capita vocant, ruſtici carduum lepuſculum, & carduum volutantem. Planta enim integra marceſcẽs, vi ventorum euellitur, & per medios agros dum volutatur, currentem lepuſculum eminus diceres. Falluntur qui eryngium ſecacul eſſe credunt, vt ex Serapione liquet, qui de vtroque diuerſis capitibus agit, & diuerſam vtriuſque tradit deſcriptionem. Dicitur verò eryngium Arabicè *Aſtaraticon*, non *Secacul*, aut *SceKaKul*, vires tamen habere pares ex doctiorum lectione conſtat quam ob cauſſam ſecacul nobis incogniti defectu eryngium vulgare ſubſtitui poteſt,

Radix eryngii vim habet calefaciendi, meatus diducendi, vrinas & menſes mouendi, arenulas ex renibus & veſica pellendi, & veneris languores proritandi. Vires.

De Gramine vulgari. CAPVT XVIII.

CVM gramen ambitu ſuo plantam vniuerſam, quæ folia & ideam ſegetum profert, amplexetur, non ita mirum, ſi eius 46. differentiæ à rei herbariæ peritis quibuſdam enumerentur: Iſtud tamen ſolùm quod Canarium vocatur, medicatum eſt, & à pharmacopœis ſeligitur; Reliqua omnia terram operiunt, vt pecudes potius alant, quàm hominibus medeantur.

Eſt autem Canarium, ſeu caninum gramen agricolis vt maximè cognitum, ſic infenſum, qui manibus & raſtris ſegetes eo repurgant, alioquin mirè cùm ſit ferax, pabulum tritico, viciniſque plantis ſurripit: Proſerpit enim radiculis pluribus, geniculatis, viuacibus, quæ ad ſe totam terræ pinguedinem attrahunt.

Folia ei dura ſunt, vt arundinis paruulæ lata, tenuia & acuminata, vnde gramen acuminatum & dentem canis mulierculæ vocant.

Laudatur gramen ad renum, aliorumque viſcerum farctus liberandos, tum & ad lumbricos inteſtinorum enecandos. Radix verò ea potius præſtat, quàm reliquæ plantæ partes.

Vires.

De Glycyrrhiza. CAPVT XIX.

A Dulcedine radicis, tota planta glycyrrhiza, hoc eſt, dulcis radix & à pharmacopolis liquiritia dicitur Nonnulli ἄδιψον appellant, quòd in ore retenta ſitim ſedet atque arceat.

Radix eſt fruticoſa, longa, numeroſa, humi ſparſa, ex qua caules aſſurgunt alti trium ſæpè cubitorum, foliis lentiſcinis, denſis, pinguibus, glutinoſis tactu, ac gummoſis, fraxinellæ ſimilibus, floribus, purpureis & interdum albicantibus.

Menſe Iulio & aliquando citius fert ſiliquas paruas cicerculæ magnitudine. Glycyrrhiſa à Theophraſt. Scythica dici videtur, qua ſcilicet Scythæ contenti ſola vndecim & duodecim dies ſitim tolerant, Eandem pueri habent in delitiis fruſtatim ſectam & aquę demerſam vitreis ampullis pro ſiti ſedanda: mox enim vt aquam ex infuſa glycyrrhiza flaueſcentem ebiberunt, aliam in lagenulam affundunt, agitant, iterandæ potionis cauſa. Ex glycyrrhizæ radicibus ſuccus expreſſus & in paſtillos cōdenſatus ad nos ſingulis annis ex Cappadocia & Hiſpania, vbi frequens eſt aduehitur.

cap. 13. li. 9.

Succus glycyrrhizæ.

Vires.

In omnibus qualitatibus temperata dicitur, ad calorem tamē magis accedit: Aſperitates lenit arteriæ & veſicę ſcabræ, tuſſi cōuenit, expectoratū mouet, & ad pulmonum, & thoracis omnia vitia vtilis.

De Cyclamine. CAP. XX.

CYCLAMINIS varia, multaque nomenclatio: Barbaris enim Arthanita, Officinis panis porcinus, quibuſdam Tuber terræ, aliis malum ſeu pomum terræ, nonnullis Ciſſophyllon dicitur.

Naſcitur in locis vmbroſis ſub arboribus, in vepribus & ſyluis multis. Circa initium Autumni floret: folia habet hederæ, anguloſa, ambitu leuiter ſerrata, ex viridi purpuraſcentia, in quibus & ſupra, infraque maculæ plures albicant.

Eſt altera Cyclaminis ſpecies, cui lata quidem folia ſunt, ſed ferè nihil anguloſa, & quaſi rotunda, nec niſi obſcurè maculata.

Tertia agnoſcitur, radice minore, flore magis purpureo & odore ſuauiore: eãq; nonnulli putãt eſſe quã Plinius Chamęciſſõ vocauit.

Verni Cyclaminis inſignes duæ differẽtiæ notantur; vnum albo flore, Alterum rubro: Autumnalis verò multæ, vnum dicitur Italicum, hederæ helicis folio, illud Burgundianum folio orbiculato, quoddam Creticum & odoratum, quoddam & Romanum folijs aſari congruum.

Superſunt adhuc aliæ varietates multæ, quarum maximæ parti familiare eſt folia habere prona parte, rubentia, ſupina, maculis albicantibus variegata. Inſitum quoque cyclaminibus radices habere tuberoſas, fibris fultas ſubatris, flores pediculo longo extrema ſui parte flexo cohærentes, ac velut inuerſos, vel pallidos aut candidos, vel rubros aut purpuraſcentes pro diuerſa ſingulorum progenie ac ortus varietate. Audio & quoſdam flore luteo obſeruatos, mihi tamen inuiſos. Singulas ſpecies minutiùs deſcribere nimis eſſet operoſũ, & forſan inutile, quando ad pharmacariam artem medici vix tres aut quatuor, pręter duas à Dioſcoride deſcriptas adducant; quarum prior hederæ folia habet, purpurea, varia, in quibus infra, ſupraque maculæ quædam albicant, caule breui; floribus purpureis, roſæ ritu; radice craſſa, lata, ac tuberoſa rapi modo. Altera ſpecies Dioſcorides Ciſſanthemon, aut Cyſſophyllon dicta foliis quidem hederæ, ſed minoribus notatur: caulibus geniculatis & craſſis proximis ſtirpibus capreolorum modo ſe voluentibus: flore candido & odorato radice ſuperuacua nec aliarum more craſſa, tuberoſa & circinata, & ad medicos vſus raró commendata. Præferuntur enim radices magis opacę, craſſæ, & ſucculentæ at rotundæ, tenuibus, longioribus & macilentis.

cap.194 & 165. lib.2.

Vires multas, inſigneſque Cyclamen obtinet: nam potenter incidit, aperit, menſes mouet, foetus etiam mortuos expellit. Ictero prodeſt, calculos eijcit, contra ſteatomata efficax, maculas omnes emendat, venenis aduerſatur, menſtrua & foetus potu & oppoſitu trahit. Aiunt ſi pręgnans mulier radicem Cyclaminis tranſgrediatur, abortũ fieri. Sed leuis coniectura ſępè minùs credulos fallit.

Alię adhuc duæ à recentioribus traduntur, à ſuperioribus foliorum forma & magnitudine, florum & colore & inuerſione differentes. Præterea quædam Vere tantùm florent, aliæ Autumno, nonnullæ medio inter vtrumque tempore, vt ſolſtitio æſtiuo, quæ ſuauiter fragrant.

De ſcilla. Cap. XXI.

SCILLA quòd cæpaceo generi cognata ſit, & locis calidis, arenoſis, mari propinquis delectetur, vel etiam ſponte proueniat, cæpa marina jamdiu cœpit appellari. Qui enim intus & in cute ſcillæ & cæpæ anatomiam fecit, vtriuſque eadem interanea, eademque ſegmina nouit. Multum tamen diſſimilia, folia, flores, ſemina.

Scillæ foliis marceſcentibus caudex aſſurgit cubitalis, è cuius medio, flores albidi fragrariæ ſimiles, in ſpicam circa faſtigium deſinẽtes, pullulant: hos ſequuntur ſiliquæ breues, triangulares ac compreſſæ, ſemine nigricante, plano, ac paleaceo grauidatæ.

Diutiſſimè autem culmus floridus perſtat, pro triplici florum exortu. Primo enim tempore bulbo propiores, tempus multum viſuntur expanſi, deinde qui medium ſertum occupant; Tandem qui extremum. Mirum verò eſt, caudicem & folia ſimul viuere & vireſcere non deprehendi: nam caule tantùm inareſcente, folia erumpunt; his tantùm marcidis caudex aſſurgit, contra reliquarum ſtirpium naturam, quæ primùm folia emittunt, deinde caulem proferunt; in ſcilla caulis prior erumpit, quam vllum folium.

Scillæ vires. Scilla calefacit ordine ſecundo, & admodum incidentem facultatẽ obtinet. Præſtat verò aſſam, aut elixam ſumere, ait Galenus; ſic enim qualitas eius vehementior caſtigatur. Commendatur ad cerebri & neruorum frigidos affectus, vt decet, parata; quomodo eam repurgatam, minutim ſectam & in meliterio reconditam, ac quadraginta dies inſolatam præparauit Galenus pro puero epileptico.

Meliteriũ eſt vas in in quo mel fuit repoſitum.

De bulbis. CAP. XXII.

BVLBVS vel coronarius eſt, vel medicamentarius, vel eſculentus: inter coronarios recenſentur narciſſorum, lilionarciſſorum, ſeu Tulipparum & hyacinthorum penè innumeræ varietates; Inter medicamentarios ſcilla, hermodactylus, Pancratium, bulbus vomitorius, inter eſculentos, qui etiam ad medicos, eoſque eximios trahuntũr vſus ſæpè, porrum, aſcalonium, & hi qui antomaſia quadam regij dicuntur, omnibus præſtantiores, & ad venerem ſtimulandam vtiles, quique veteribus in frequentiſſimo fuerunt ciborum vſu pro quibus nunc cæpis & Aſcalonijs tantum vtimur, quæ veri nobis bulbi ſunt, eoſque pollicentur & præſtant effectus, quos veterum bulbi, ſimiliterque deſcribuntur, adeo vt in antidotis dum bulbi ſemen expetitur, cæparum vel aſcaloniorum, eſcallotas vulgus nominat, ſemen vſurpari poteſt.

Bulbus autem dicitur radix quædam ſæpius corticoſa, breuis, rotunda, membranis pluribus tunicata, quarum exterior omnium maxima, extra terram ſæpiùs frondeſcit, omneſque ſimul coeuntes, capillamenta multa, ſeu radiculas tenues producunt, quæ ſuccum è terra conuenientem alliciunt in totius bulbi nutricatum. Bulbus quid.

Frondes ei cæparum ritu teretes, anguſtæ, inanes in mucronem deſinentes: cauliculi dodrantales, in quorum faſtigio floſculi emicant purpuraſcentes, quibus deciduis ſemen ſuccedit exterius nigrũ, album interius.

Bulbi omnes acrimoniam habent, inquit Dioſcorides, excalfaciũt, Vires. Cap. 200. l. 2. venerem ſtimulant, multum alimenti ſuppeditant, inflationem pariunt, ob id veretri tentiginem excitant. Sed copia eorum largior in cibo vitanda, quoniam neruos tentant. Præ omnibus autem bulbis, libenter crederem, Satyrium ſtimulandæ veneri conferre, alios ignauius, nec niſi quia flatuoſi ſunt, ipſius ludibriis inſeruire.

De Satyrio. CAP. XXIII.

A Radicum effigie, plantæ quædam teſticuli dicuntur, ab effectu Satyria, quod pronos ad venerem reddant, Satyrorum ritu. Inter bulboſas radices numerantur, quarum, quæ vnico bulbo radicatur, propriè ſatyrium, quæ duobus, Cynoſorchis, ſeu teſticulus canis, quæ tribus, triorchis nominatur: cuiuſque verò multæ differentiæ ſtatuuntur, à forma bulbi, foliorum numero, florum colore & ſerie diſpoſita ſumptæ: Omnes tamen viribus affines & veneris amicæ. Verùm præ cæteris commendatur id, cuius radix vnica eſt, rotunda, mali magnitudine, exterius fulua, intus candida, ac

multa carne turgida, guſtanti dulcis,& ori non ingrata. Ex ea tria folia emergunt, vnde trifolium aliqui nominant,ad terram depreſſa , lilij figura & colore ſimilia,ſed minora. Caulem pedalem erigit , flores paruos & candidos : huius radices præ alijs ſunt eligendæ ad condituram,& pro vero Satyrio credendæ.

Vires. Satyria condita analeptica ſunt,& vtiliter dantur tabidis,atque his qui res venereas frequenter exercent. Tanta enim vi radix ſatyrij ad congreſſus excitandos pollere creditur, vt ſola manu detenta venerem ſtimulet. Vnde Græci plantas penè cunctas libidinem irritãtes, ſatyrij nomenclatione deſignant.

De Porris. CAPVT XXIV.

PORRVM ſtudioſiſſimè ſeritur in hortis culinæ dicatis: Planta enim veſca magis eſt , quàm medica, vt olitores & coci ſatis agnoſcunt. Eius tamen ſuccus interdum pharmacarijs remedijs vſurpatur , vt pulueribus pilularum fœtidarum excipiendis,& interdum empireumati extinguendo, vel potius educendo ; licet enim calidus ſit , mira vi, impreſſum caloris veſtigium ad ſe alliciens,aufert.

Eſt verò porrum vel hortenſe, vel agreſte,atque vtrumque duûm generum : hortenſe prius,dicitur capitatũ, alterum ſectiuum ; illud quod radice conſtat cæparum modo rotunda,hoc quod longiore & frequenter ſecetur. Ex ſylueſtribus vnum dicitur Schœnopraſum, quod folia gerit tenuia iunci ritu , alterum ampelopraſum , quod in vineis & alijs multis locis ſponte naſcitur.

Vnius nempe capitati meminit Dioſcorides,cuius ſcilicet caput, vel verius radix in latum excreſcit & ſeſe dilatat , quod vt facerent antiqui tegulam , aut ſilicem ſuperponebant , atque ita craſſeſcere comperiebant. Alij multi traduntur modi , quibus incrementum porris conciliatur quaſi prodigioſum , ſed hæc omnia rei hortenſis cultoribus & ſcriptoribus relinquenda.

Vires. Porrum omne calefacit inſigniter , reſiccat, extenuat, aperit , incidit,reſoluit,ſerpentum morſibus & vſtionibus auxiliatur.

Eius ſemen tritum & ex paſſo,aut vino albo bibitum, vrinæ difficultates ſoluit,& meatus vrinæ dicatos diducit. Nonnulli ſcribunt porrum comeſtum venerem ſtimulare, & ebrietatem diſcutere,frequens tamen eius eſus tumultuoſos ſomnos facit, viſui officit,& bilem æruginoſam gignit.

De Raphano & rapo, ſeu Buniade.

CAP. XXV.

MAGNA eſt affinitas inter raphanum, rapum & rapiſtrum: Raphanus notior eſt, quàm vt longa verborum ſerie explicari debeat, nam infima plebecula eo admodum delectatur, & ſeſe cum pane & pauco ſale ſuſtinet, atque omnibus fere gentibus non parum in cibatu placere video. Triplici verò diſcrimine notatur, alius enim rhaphanus, & dicitur maior, vitibus valdè inimicus, alius minor ſeu rhaphanus minor, aliquando radicula ſatiua, tertius raphanus niger dicitur, quem nonnulli raphanidem ſylueſtrem, hortulani Reforum vocitant.

Rapum à tumente figura, Bunias, à rotunda gonzylon, vel potius ſtrongylum, vulgò napus dictum, ex radice valde craſſa, carnoſa, tuberoſa alba, vix capillata, folia edit oblonga, aſpera, viridia, profundis inciſuris vtrinque diſſecta: caules bicubitales & ramoſos: floſculos luteos, quibus ſiliquæ ſuccedunt, ſeminibus braſſicæ ſimilibus ſed minoribus prægnantes, quæ ad Mithridatij confecturam accedunt, cuius vis ad venenatorum morborum expugnationem ſummopere commendatur.

Suſpicantur verò nonnulli buniadem à napo vulgari diſtare, illiuſque non huius ſemen ingredi mithridatij compoſitionem; Alterutrius tamen defectu, hoc, vel illud ſubſtitui poteſt.

Tria porrò naporum ſeu raporum dantur diſcrimina, à figura radicum ſumpta; Primum orbiculatum, ſeu turbinatum, & breue eſt; Secundum craſſum & oblongum, tertium minus & vulgare, quod vulgus abſolutè napum nominat.

A ſoli & cœli conditione, vt magnitudinem, ſic bonitatem acquirunt napi: Qui in agro Cadomenſi fruticant, tam ſuaues & grati ſunt vt omnibus aliis preferantur.

Rapiſtrum ſylueſtre quoddam rapum eſſe videtur non bulboſum, quod paſſim in a ruis germinat, foliis latis virentibus, laciniatis, floribus luteis, cuius ſemen mulierculę nauetam vocant.

Alia eſt eius differentia folijs eryſimi, lampſana dicta, vt & tertia quędam Erucę folia gerens & flores candidos: Omnia verò ſemina parua, nigra, rotunda, ſiliquis incluſa proferunt. Vires.

Raphani crudi tantum menſis apponuntur & eſitantur, napi non niſi cocti, Omnibus ineſt calefaciendi, aperiendi & vrinas mouendi facultas.

De Anemone. Capvt XXVI.

Svpra de calefacientibus tantum egimus, quorum radices magis celebrantur, paucis aliquot exceptis, propter excedentem calorem in huius ſectionis initio deſcriptis, quorum inutilis radicum qualitas perhibetur: nunc de his: quorum aliæ potius partes veniunt in vſum, diſſerimus, initiumque ducemus ab anemone, deinde cætera perſequemur. Dicitur autem anemone aliquando herba venti, quod eius flos non niſi vento flante ſeſe diducat & aperiat. Poëtarum fabellæ ex Adonidis cruore natam aſſerunt, vnde & flos Adonis quibuſdam dicitur. Eius duæ generales differentiæ traduntur, hortenſis vna & altera ſylueſtris; atque vtriuſque, præſertim hortenſis adhuc multę varietates agnoſcuntur, florum colore & multiplicitate tantùm diſtinctæ: quædam enim florem habent candidum, aliæ rubrum, aliæ cęruleum, nonnullæ phœniceum, aliæ rubellum, aliæ violaceum, aliæ ex herbaceo cruẽtum: quæ omnes ob florum præſtantiam & pulchritudinem coronis tantùm dicantur: Sylueſtres verò pauciores ſunt, & ad medicos vſus magis requiſitæ, vt ad confectionem vnguenti Martiati deſ. Myrepſi, in quo ſylueſtris anemone, præſertim ea quæ vulgo herba venti, & pulſatilla vocatur, debet vſurpari. Earum autem omnium varietates cùm eleganter pictæ & deſcriptæ dentur à celebribus viris D.D. Dod. & Cluſ. in illis longiùs deſcribendis non immorabor.

Herba venti.

Vires.

Nam cùm 26. inter ſe diſſidentes Lutetiæ in horto Ducis de Sully & alibi ſæpè notauerim, accuratam ſingularum hiſtoriam depingegere, lectorem onerare eſt.

Qualitatem omnes anemonę acrem habent, aperientem, incidentem, detergentem & exſiccantem.

De Keiri. Cap. XXVII.

Keiri Mauritana vox eſt, leucoion luteum deſignãs, perpetuò virens & frigoris patientiſſimum, contra reliquorum leucoiorum naturam, quæ adueniente Hyemis rigiditate citò marceſcunt, nec niſi nouo ſemine ſato renaſcuntur; violas excipio pumilas, tam hortenſes, quàm incultas, quæ quotannis repullulaſcunt; in hoc herbariorum diſtinctionem ſequutus, qui de vocum natura parùm ſoliciti, leucoïa à violis albis diſtinguũt, licet leucoion proferentes, albam violam enuntient.

Vt autem violarum multæ ſunt differentiæ, vt ſupra oſtendimus, ſic& leucoïorũ, inter quæ, quod luteũ florẽ gerit, nẽpe Keiri vſibus

maximè medicis commendatur. Vbique ferè naſcitur & in macerijs, muris ædificiorum, vetuſtis ruderibus, alijſque ſaxoſis & aridis locis. Seritur quoque & lætè viret in hortis iuxta muros ac parietes. Caules ei ramoſi ſunt, multi, rigidi, tenues: folia oblonga, anguſta, ex glauco virentia, alijs cuiuſuis leucoij folijs minora, rigidioraque, flores lutei, odorati, ſuaues, ſiliquæ oblongæ, tenues, in quibus ſemẽ paruum, planumque coarctatur.

Ex floribus per infuſionem paratur oleum, humoribus reſoluendis, frigidis doloribus ſedandis & neruis roborandis idoneum. Semẽ ʒ ij. pondere ex vino datum, aut cum melle ſubditum, menſtrua, fœtus, lochia & ſecundas educit. Idem efficit inſeſſus ex florum decocto inſtitutus. Vires.

De Thymo. CAPVT XXVIII.

THYMVM omnibus notum, inquit Dioſcor. planta parua eſt, ſurculoſa, exilibus & anguſtis folijs, quã plurimis veſtita capitulis, in faſtigio floſculis albeſcẽtibus refertis. Eius duo ſunt genera, primũ dicitur Cephaloton, ſtoechadi multũ ſimile, alterum ab eo diſtat, quod durius ſit, perpuſilla habeat folia, & flores non in capitulis, aut ſpicis, ſed iuxta folia. Datur & aliud exoticum Peruuianũ dictum, quod minus ſurculoſum & folioſũ eſt, ſapore minus acre, odore magis ſuaue, in reliquis, alijs ſimile.

Thymum calefacit, ſiccatque tertio gradu, incidit, attenuat, menſes mouet, fœtum trudit, viſcera expurgat, & à pulmonibus educit: Oculorum claritati multùm prodeſſe creditur. Vires.

Sæpius verò in genere condimentario reponitur; nam culinæ eo quotidie & viridi & ſicco vtuntur.

De Serpillo. CAPVT XXIX.

SERPILLI duo genera traduntur, vnum hortenſe, quod maius eſt, magiſque ſucculentum, cultu & ſolo pingui gaudens, alterum agreſte, quod locis petroſis, ſqualidis, ſiccis, ſterilibus, & aruorum marginibus & collibus delectatur. Vtrique fere thymi facies, odor & ſapor, & à ſerpendo nomen: humi namque ſerpunt ramuli & inibi radices figunt, vbi terram attingunt. Vulgari ac ſylueſtri exiles & tenues ſunt viticuli, folijs exiguis; thymi ſimilibus induti, duri, lignoſi, quorum nonnulli palmi altitudine aſſurgunt; alij procumbentes in terram fibras capillatas, ſeu radiculas demittunt.

In ſũmitatibꝰ capitula rotũda habẽt, è quib. floſculi prodeũt ex albo ubẽtes & purpurei, quorũ vt & plantę totius odor grauis & ſuauis.

Inuenitur & in multis locis aliud ſerpillum maius & agreſte, cuius cauliculi non ſerpunt aliorum more, & in Officinis pulegiummontanum vocatur.

Hortenſe ſerpillum propter gratum & ſuauem halitum inter coronarias ſtirpes locum habet. Surculos emittit longiores, & craſſiores, folia item latiora & habitiora, & capita floſculis maioribus coronata.

Vires.

Serpillum acre & calidum eſt inſigniter, menſes & vrinam mouet, tormina ventris ſedat, lethargo conducit, contra venenatorum animalium morſus valet, atque ſerpentes, dum vritur, ſuo fumo repellit.

De Sampſucho & Maiorana. Capvt XXX.

Sampſuchum.
Maiorana.

SAMPSVCHVM Dioſcoridis maiorana non eſt, cùm ſit herba ramoſa, per terram repens, foliis calaminthæ tenuifoliæ, rotundis & hirſutis; maiorana namque minimè repit, ſed ſurculis multis, rectis aſſurgit in altum, nec foliis conſtat rotundis, ſed mucronatis; attamen Sampſuchi penuria vſurpari rectè poteſt: Eſt enim planta viribus & facie valdè affinis illi, cuius gratioſus odor ſaporque efficit, vt ſedulo in hortis & vaſis figulinis alatur, & cura maiore conſeruetur: hinc forſan maioranæ nomen, vel à

Marum. Hyſobriũ.

Maro, vt ſentit Dodoneus, adeò vt maiorana & marũ, ſeu hyſobriũ vt ex Dioſcoridea eius deſcriptione colligit, ſint vnica planta; ſampſuchum & amaracum altera, ex Dioſcorid. & Theophraſto: Amaracus tamen Galeno Parthenium eſt, ex Dodoneo, ſic non ſuo, ſed alieno lapſu nominatum, cùm re vera amaracus ſit ſampſuchum.

Eorum verò nuſquam admittenda ratio eſt, qui ad mari familiam Clynopodium referunt, quod vulgus Gallorum *maſtic* nominat, cũ inter ſe non parum diſſideant: Nam marum Dioſcoridi, herba eſt ſurculoſa, flore origani, foliis multo candidioribus, eique vulgo cognita, & Origanis dicta: Plinio verò exotica planta eſt, nec inter vernaculas numerata. Clynopodium quod nonnulli Cleonicon, alij zopyron nominant, vulgare eſt, & ſerpillo ſimile.

Porro maiorana vel frigoris impatiens eſt, vel patientiſſima: hæc hyemalis dicitur, & inter niues medias innoxiè viret: illa æſtiua & algidioris brumæ cuiuſdam occurſu perit.

Maioranæ vires.

Calefaciendi vim habet manifeſtiſſimam, cephalicam & hyſtericam: atque menſes ſubdita, vel pota accelerat.

De Pulegio. CAP. XXXI.

PVLEGII duæ ſunt differentiæ, vnum dicitur mas ſeu ſatiuum, verum & latifolium, alterum ſylueſtre & anguſtifolium. Vero pulegio abundè caules exeunt multi, rotundi, ſæpè procumbentes, in altum tamen ſeſe attollentes, folia è ſingulis geniculis bina exeunt ſubrotunda: flores ſubcærulei, circulatim culmos iuxta foliorum exortum circumdant. Suauem pulegium odorem halat, maximè cùm floribus ornatur. Eius odorem aqua vaſe vitreo, vt decet, ſtillata, ſeruat. Vt pulegium verum parùm diſtare videtur à ſecunda Calaminthæ differentia, ſic ſylueſtre à ſerpillo. Naſcitur optimum in locis aridis, ſaxoſis & montibus, vnde pulegium montanum & regale, quod officinæ multæ Clynopodium eſſe dicunt. Pulegium recens incenſum pulices necat, vnde fortaſſis nomen. Ad pulegia autem plantæ multæ odoratæ referuntur, in quibus deſignandis vix authores conueniunt.

Pulegium calefacit ordine tertio, valenter exſiccat, attenuat, menſes & ſecundas mouet, pectoris pituitam digerit, coctiones iuuat, cõuulſis auxilio eſt, contra ſerpentum ictus ex vino confert, lienoſis admotum medetur, & podagricis & comitiali morbo affectis prodeſt. Vires.

De Polio. CAPVT XXXII.

POLIVM capitulo quodam paruo in corymbi ſpeciem coacto, hirſuto, tomentaceo & albeſcente, capillitium hominis cani ſimilitudine quadam effingit, vnde nomen. Aſſurgunt ei ab vna radice ſurculi numeroſi, tenues, duri, lignoſi, rotundi, ſeſquipalmum longi: folia oblonga ſunt, crenata, rigidiuſcula, chamædryos affinia, ſed anguſtiora, in ambitu ſerrata, in virgularum ſummitatibus floſculi albida lanugine pubeſcentes, ſimul plures in capitula coacti: ſemen paruum, nigrum, oblongum.

Tota planta incaua eſt, in locis ſqualidis & montoſis lætiùs virens, vnde polium montanum in pharmacopoliis nuncupatur, cui etiam Teuthrio nomen eſt, ſecundum Dioſcorid. Grauem odorem ſpirat, ſed non iniucundum, & ad medicos vſus ſæpè adducitur.

Eſt alterum non vſque adeo valens odore & viribus infirmius, cuius etiam ſurculi rigidi ſunt & rotundi, folia breuiora & anguſtiora. Floſculi multi, ſimul congeſti, lanugine tenui incaneſcentes.

Alia duo recenſet adhuc Remb. Dodon. Pena verò quatuor quę hic inueſtiganda relinquo, qui vniuerſalem ſtirpium hiſtoriam deſcribendam ſuſceperunt.

Polium calefacit ordine ſecundo, ſiccat initio tertii, Hydropicis, ictericis, lienoſis medetur: vrinas & meſtrua mouet, ſubſtratũ, ſuffitũve ſerpẽtes fugat; vulneribus ad cicatricẽ perducẽdis opitulatur. Vires.

De Ozimo. Cap. XXXIII.

OZIMVM planta cùm ſit odoratiſſima, hoc præ cęteris nomen iure ſibi vendicauit, ne poſt hac minus aptè Ocimum vocitetur, quod pabuli genus eſt, teſte Varrone, ex varia ſegete adhuc virente, boum cauſa, fieri ſolitum. Ob eamdem fragrantiam, vulgus etiam baſilicum, quaſi baſilica, ſeu regia domo dignum appellat; Ocimum tamen non malè dici credunt multi cum Pompeio, à naſcendi celeritate, nam tertio à ſatu die & interdum ocyùs erumpere ſolet, traduntque nonnulli nimis ſuperſtitioſè, aut potius ridiculè lætius prouenire, ſi cum maledictis ſeratur. Verùm ſignificantius per z. ſcribitur ab ὄζω, hoc eſt, oleo, quia tota planta ſuauem efflat odorem, Mirum eſt quod de ozymo ſcribit Plutarchus, cuius nempe ſurculi ſicci, aut paleæ tenues à ſuccino expelluntur; cuiuſuis autem alterius ſegetis feſtucæ aut paruulæ ſtipulæ attrahuntur. Holerius Medicus Pariſienſis rem notatu digniſſimam narrat, de quodam Italo, cui ex frequenti odoratu ozymi, quod baſilicam herbam nominat, ſcorpio natus in cerebro vehementes & longos dolores, poſtea mortem attulit: Lybies tamen aſſeuerant, ſi quipiam eo die, quo ederit ozymum, feriatur à ſcorpione, non poſſe lædi.

Hiſtoria. — *Cap. 1. lib. 1. de morb inter.*

Quatuor autem ozimi perhibentur differentiæ, tria nempe ſatiua & ſylueſtre vnum, Acinos dictum. Ex ſatiuis duo latifolia ſunt, & vnicum tenuifolium, quod baſilicum minus dicitur.

Vulgare ac latifolium cubitali proſilit altitudine; ſurculoſum eſt, ramulis teretibus, folio mercurialis, ſed minore: floſculi ei interdum candidi, nonnunquam purpuraſcentes: ſemen nigrum & puſillum, quod in ſyrupo de arthemiſia D. Fern. vſurpatur.

Ozimi vires.

Ozimum manifeſtè calefacit, flatus diſſoluit, vrinas mouet, mœrores, quos atra bilis inuehit, mulcet, triſtes exhilarat, timidos animat. A Cryſippo tamen improbatur, vt quod ſtomacho & oculorum ſanitati officiat & inſaniam inducat.

De Origano. Cap. XXXIV.

QVATVOR ſunt origani genera: primum & commune dicitur Heracleoticum, ſeu Cumila; ſecundum Onitis, tertium ſylueſtre, quartum, Tragoticum, cuius adhuc duæ narrantur varietates, quas breuitati ſtudens fuſiùs deſcribere non libuit.

Verum autem origanum folijs & virgultis eſt maiori maioranæ ſimile, in ſummitate gerens vmbellam, non circinatam, ſed in paruis thyrſis, ſpicatis, hinc inde congeſtis, media æſtate adoleſcit, atque

vt

vt facie, ſic odore, ad maiorana accedit: verùm hyemis ſæuitiam tolerantiùs ſubit, nam inter niues innoxiè viret: Braſſicæ multùm aduerſatur & ſerpentum generi: quare teſtudines cum illis dimicaturæ origano ſeſe muniunt, & contra frigida venena maximè valet.

Omnia origana calefaciendi, ſiccandi, incidendi, attenuandi & vrinas mouendi vim habent: purgationes fœminarum cient; peripneumonicis & tuſſientibus ex melle in eclegmate & ſorbitione fœliciter dantur.

De Mentha. CAPVT XXXV.

LICET Mentha cuique nota ſit, etiam Dioſcoridis teſtimonio, nam viuaciſſima cùm ſit, vbique facilè germinat, vix tamen ſpecies eius omnes exactè deſcribuntur, & ſæpius confuſæ menta, mentaſtrum, ſiſymbrium & calamintha deſignantur. Sic verò diſtinguuntur.

Hedioſmos ſeu mentha, vel hortenſis eſt, ſeu domeſtica & vera, vel ſylueſtris, ſeu notha mentaſtrum dicta. Mentæ veræ quatuor ſunt ſpecies, prima caules habet quadrangulos, obſcurè rubentes, aliquantum piloſos, folia ſubrotunda, floſculos ſubrubros, circum cauliculos orbiculatim natos: Radix illius, vt reliquarum ſerpit, nouos ſubinde turiones germinans. Prima menthę ſpecies

Secũda radice, folijs, odore, magnitudine priorem æmulatur, ſed color magis ex rubro nigricat, & flores in ramulorum faſtigijs ſpicantur. 2. ſpecies.

Tertia folijs conſtat longioribus & floſculis ſpicatim inſidentibus. 3. ſpecies.
Quarta quoque foliis eſt oblongis & acutis, ſed floribus ſubpurpureis, geniculatim cauliculorum internodia inſtar primæ conueſtientibus. Quarta.

Præter has à rei herbariæ peritiſſimis connumeratas, aliam adiungit Mathiolus, quæ à Goritienſibus Mentha Græca, à Val. Cordo Sarracenica, à quibuſdam herba D. Mariæ, à nonnullis ſaluia Romana, ab aliis Laſſulata, à pleriſque, *herbe du coq gallicè* nominatur. Mentha Græca. Herba D. Mariæ. Laſſulata.

Planta eſt in hortis paſſim naſcens, folijs maioris ſaluiæ, aut betonicæ, ex viridi albicantibus & ſerratis, caulibus cubitalibus & ſæpè longioribus, in quorum faſtigijs flores exeunt corymbacei, colore melino, tanaceti modo huius ſapor amarus eſt, odor vt mentharum grauis, non tamen ingratus.

Mentaſtri, ſeu menthæ ſylueſtris duę ſunt etiam ſpecies; Prima vbivis ſecus mœnia & ſcrobes vrbium ſcatet, folijs maioribus, rugoſis, leuiter crenatis, floribus ſpicatis. Secunda pratenſis eſt, quæ viret aquoſis marginibus, flolia gerens hiſpida, incana, ſubrotunda; flores, vt prior, ſpicatos, vtraque grauis, nec odore inſuauis. Mentaſtrum.

Mentha in re cibaria vtilis eſt, peculiaremque gratiam tenella Vires.

habet in acetarijs, adultior autem vt prædura, ſic ingrata eſt. Natura manifeſte calida eſt & eximiè ſtomachica: Proprietate enim ventriculi calorem auget, robur firmat, coctionem iuuat, flatus diſſipat, & tormina ſanat.

Siſymbriũ. Tanta verò eſt Siſymbrij cum mentarum familia cognatio, vt cultu aut neglectu inuicem tranſmutentur: Officinæ balſamintam nominant, vulgus mentam criſpam. Longe autem diſtat à Sio, ſeu Berula, vt & à Cardamine, ſeu Creſcione, quem Siſymbrium aquaticum vocant: Nam verum Siſymbrium, ſerpillum ſylueſtre multis dictum, mentæ hortenſis admodum ſimile eſt, ſed odoratius & latiore folio, vireſque medicas habet inſignes.

Sion. cardamine. Dioſ. cap. 55 lib. 2.

De Calaminta. Capvt XXXVI.

Calamintæ tres ſunt ſpecies, prima montibus familiaris, ſecunda pulegio cognata, tertia mentaſtro. Prior quòd locis ſquallidis, tuberoſis, montoſis fœcundius luxuriet, montana dicitur, propter tamen eius elegantem faciem & gratioſum odorem, nunc in hortis cicurata ſeruatur, vt mentæ omnes quibus & viribus & nomenclatura vtcunque reſpondet; nam calaminta pulchram mentam portendit, atque nominis iſte complexus illius nobilitatem ſignat; in Officinis calamentum montanum nominatur.

Secunda calamintæ ſpecies, folijs regali pulegio ſimilis eſt, ſed aliquanto maioribus, albidis, variegatis maſculis, floribus ex cãdido purpurantibus, virgas cubitales amicientibus. Gaudet in locis apricis & expoſitis ſoli. Reperitur, & in multis aruis poſt ſegetem demeſſam. Vocatur quoque interdum nepeta, Dioſcoride referente: à quo nec improbatur, nec probatur hæc nominis vſurpatio.

Tertia mentaſtro ſimilitudine reſpondet, folijs oblongioribus, caule & ramis maioribus, quàm ſuperiores, ſed viribus eſt inefficacior. Dodoneus pro hac tertia calaminta, Cattariam herbam exhibet. Fuſchius aliam in multis diſſimilem, & revera Dioſcoridis lectio vix vllam Cattariæ lineam deſcribit: iuſtè tamen ad calamintarum familiam referenda, vt quæ illis ſit cognata & viribus herba præſtans, antiquis forſan ignota. Cauliculos edit multos, quadratos, duriuſculos, folia marrubij incana, ſingulis nodis bina, flores in extremo ſpicatos, mentæ aut mentaſtri modo. Dicitur cattaria, quòd valdè à cattis expetatur, qui eius folia iucũdè & quaſi laſciuiendo cõtrectãt, & auidè depaſcũtur. Vulgus pharmacopeorũ nepetã vocitat.

Inſigniter calefacit & attenuat, peculiari dote conceptum iuuat atque vterum reddit fœcundiorem.

Vires. Omnis vero calaminta eſſentia eſt tenui, calida & ſicca in

tertio quodammodo receſſu: Tormina ſedat, lumbricos & aſcaridas enecat, icterum ſanat, menſtrua ducit, ſugillata tollit, aſthmaticis medetur, ſtrenuè humores digerit, ad omnia autem efficacior montana.

De Abſynthio. CAPVT XXVII.

LICET abſynthium herba ſit, Dioſcoride referente, vulgo nota, in eius recenſendis ſpeciebus ac deſcribendis, vix duo conſentiunt. Relictis autem breuitatis gratia, opinionum varietatibus, dicimus tres eſſe abſynthii differentias, abſynthium vulgare, abſynthium Santonicum, & abſynthium Seriphium. Falluntur verò qui vulgare aliud à Romano & Pōtico exiſtimant, quique Santonicum appellant abſynthium Romanum: vulgare enim Romanum eſt, ſic olim dictum, quod fuerit plebi Romanæ ſacrum, & quia in agro Romano, antiquiſve ruderibus paſſim inueniatur: Ponticum verò & à Ponto & à ſtypticitate, ſeu aſtrictione. Abſynthiū Romanū.

At quod Santonicum, vel potius Xantonicum appellatur, à Xanctonum tractu, vbi plurimum naſcitur, id nominis ſortitur: hinc eius ſemen à nonnullis immutata voce ſanctum, cùm ſanctonicum dicendum eſſet, appellatur. Tota planta abſynthio vulgari ſimilis eſt, ſed minor, minuſque candicans, ſeminibus non adeo multis, floribus exiguis. Xanctonicum.

Tertium abſynthium Seriphium, ſeu marinum dictum, copioſum naſcitur in monte Tauro, iuxta Cappadociam. Herba eſt tenuis, abrotoni parui ſimilitudine, referta ſeminibus minutulis, ſubamara & grauiter olens cum quadam calefactione: Totaque adeo ſimillima abrotoni fœminę vulgaris hortorum, vt non facile ſit, vtramuis ab altera diſcernere.

Abſynthium omne aromaticam, ſuauem admodum, acrem & amaram poſſidet qualitatem, ait Galenus: Attamen vulgare quoddam in hortis multis inuenitur, minimè amarum, ſed dulce, ſoloque ſapore à Pontico diſtinguitur. Omnia verò ſtomacho conferunt roborando, coctionem iuuant, & alui lumbricos tam ſumpta quàm admota enecant. De abſynthiorum differentiis & qualitatibus videndus eſt Dioſcorides, vt & Bauhinus medicus Baſilienſis, qui librum integrum edidit de abſynthiis. Vires.

De Artemiſia. Capvt XXXVIII.

ARtemisiæ ſpecies plures ſunt duabus, contra multorum opinionem; nam præter vulgares, latifoliam vnam & tenuifolias duas, marina quædam eſt, quæ ab vna radice lignoſa, pluribus fruticat ſarmentis, foliis imis & humi ferè ſtratis. Et Ruellio & Fuſchio ſi credimus, vt certè de re hac credere nefas, matricaria & tenacetum artemiſiæ ſunt ſpecies.

Omnes autem artemiſiæ ſunt ſylueſtres, quarum prior latifolia eſt, laciniosa, ac per margines diſſecta, caules habens rectos, rotundos, ſtriatos, bicubitales & ſæpius longiores, floſculos exiguos, abſynthij æmulos. Naſcitur ſecus vias, & mediis interdum in hortis.

Secunda tenuior eſt flore paruulo, candido & graueolente.

Tertia tenuifolia quoque in ſepibus & iuxta ductus aquarum naſcitur, cuius flores & folia contrita odorem maioranæ vtcunque referunt. Vſurpanda vulgaris ad confectionem ſyrupi, qui ab ea nomen habet.

Ab artemiſia regis Mauſoli vxore ſic enuntiatur cùm olim Parthenis diceretur, hancque ſuperſtitioſi multi herbam D. Ioannis vocitant, qua ſacris illi diebus lumbos cingunt.

Vires. Calefacit ordine ſecundo, aperit, attenuat, menſes, ſecundas & fœtus pellit, & affectibus vteri multis auxiliatur.

De Meliſſa, ſeu Meliſſophyllo. Capvt XXXIX.

QVA dulcedine & voluptate feruntur catti ad cattariam herbam, de qua ſuprà, eadem apes ad apiaſtrum, ſeu meliſſophyllon, quaſi folium melleum, vel citraginem, ab odore citri, quem refert, ſæpè dictum. Eius plures videntur eſſe differentiæ: nam præter ſylueſtrem, quæ impropriè meliſſa dicitur à Fuſchio, cùm Cymices redoleat, vulgaris maximè celebratur, deinde Hiſpanica. Tum & aliæ magis peregrinæ, quæ è Molucis inſulis aduectæ, Molucæ dicuntur.

Meliſſa noſtras cunctis notiſſima, ſurculis quadrangularibus aſſurgit, foliis latis, rugoſis, ſubaſperis, citrium malum olentibus, binis prominentibus iuxta internodia, è quibus prodeunt exigui calyces, cum floſculis candicantibus, ſuccedente poſtea ſemine minuto nigricante.

Hiſpanica, effigie, odore, viribus ei valde ſimilis eſt, folia tamen minora, nec ita rigida ſunt, ac virentia

Meliſſæ Molucæ duæ ſunt, prior læuis dicta, altera ſpinoſa:

vtraque culmos, ac folia edit multa, meliſſæ noſtrati non parum affinia.

Calefacit meliſſa ordine ſecundo, ſiccat primo: in inſeſſionibus valet ad ducendos mẽſes, & in potu, ac illitu contra ſcorpionũ, phalangiorum & canum morſus conducit. Caput roborat, memoriam auget, & facultates animales recreat. Vires.

De Praßio. CAPVT XL.

PRASSII, ſeu Marubij duo ſunt genera, vnum album aliudque nigrum, quod B*allote* vocatur. Vtrumque abs radice ramoſum, altitudine ſeſquipedali, ac iuxta parietes & agrorum margines naſcens. Candidum quod magis eſt in vſu, caules edit quadrangulares, tenui pube hirſutos: folia per interualla bina, ſubrotunda, rugoſa, ambitu inciſa & lanuginoſa: floſculi ex calycibus emergunt exiguis, qui verticillatim ſurculorum genicula circundant. Omne marrubium in ruderato ſolo prope collapſas ædes delectatur. Nonnulli marrubiaſtrum ſeu marrubium nigrum albo præferunt; ego album nigro cum peritioribus viris prætulerim.

Calidum eſt ordine ſecundo, ſiccum tertio: Obſtructiones tollit, pulmones expurgat, menſes ducit, ruptis conuulſis & neruorum cõtractionibus confert, daturque ad ſerpentum morſus & pocula venenata. Vires.

De Betonica. CAP. XLI.

BETONICA planè ſylueſtris eſt planta, loca amans opaca, nec aquoſa; propter tamen eius dotes eximias, in hortis culta adoleſcit. Foliis emergit oblongis, latis, virentibus, ſubaſperis, in ambitu ſerrę modò inciſis. Cauliculi tenues ſunt, quadrangulares, aliquantùm hirſuti, ac cubitales: flores fert ſpicatos, rubentes & quibuſdam in locis albidos. Græcis dicitur *κέςρον* & *ψυχότροφον* Latinis betonica; quę vox ad aliam plantam detorqueri ſolet, quæ vetonica altilis & tunix, à quibuſdam flos armerius, à Germanis, flos ſuperbus nominatur. Betonica. Vetonica.

Præter betonicam vulgarem, alia quædam latifolia multis in locis reperitur, quæ cultu magis delectatur, atque in hortis lætiùs viret.

Betonica calida & ſicca eſt ſecundo receſſu: vim habet cephalicam & alexiteriam: Quare morbo comitiali, comati, & morbis venenatis prodeſt, maximè verò demorſis à cane rabido & ſerpentibus, & ſi quis hanc præſumpſerit, lethale venenum hauſtum nihil nocebit. Betonicæ vires.

De Veronica. Cap. XLII.

Veronica duplici agnoſcitur diſcrimine, vna dicitur mas, altera fœmina, elatine multis dicta. Illa Paulo Æginetæ betonica dicta, ſurculis pedalibus, crebris, hirſutis per terram ſerpit, foliis oblongis betonicæ minoribus, ſerratis & non nihil ad Teucrium accedentibus, ſed exigua lanugine pubeſcentibus, floſculis ordine digeſtis, purpuraſcentibus; ſemine paruo, rotundo, nigricante, in calycibus loculi formam referentibus contento: radice tenui huc illuc diuaricata.

Veronica fœmina, multis elatine, nonnullis veronica repens dicta, ſurculis pedalibus, tenellis, flexilibus, lanuginoſis, multis, folioſis, ab exili radice ſerpit; foliis ad nummulariam vulgo dictam accedentibus, incanis, piloſis, floribus puſillis, albidis, antirrhini ſimilibus; ſemine exiguo, rotundo, nigro, anagallidis finitimo. Plurima naſcitur inter ſegetes & in veruactis, atque locis ſabuloſis.

Agnoſcunt nonnulli veronicam quamdam ſurrecticaulem, quæ rigidioribus ſurculis ſeſe erigit, tenuibus ramoſis & folioſis, atque ſuperiori valde ſimilis.

Exit & in pratis, inquit Dodoneus, ac humentibus locis alia quædam veronica, effigie & magnitudine ad fœminam multùm accedens, cuius tamen folia minora ſunt, nec pubeſcentia, ſed læuia & vireſcentia: viticuli per terram repentes; floſculi cœrulei; ſemen in theculis concluſum, paruum & nigricans. Huius vt & ſuperioris, vel nullus, vel rarus in medicina vſus.

Vires. Veronicam calidam & ſiccam eſſe ſenſus indicat, aſtrictoriam quoque & vulnerariam experientia docuit. Confert ſcabiei & omnibus cutis vitiis, atque vlcera & vulnera optimè ſanat. Peculiari autem virtute canceroſis vlceribus conuenit, ſi non perfectè ſanandis, ſaltem mitigandis. Falſum eſt quod ſcribit Fuſchius Regem Galliæ Elephantiæ morbo correptum, huius herbæ adiumento ſanatum. Nullus enim Galliarum Rex hac fœda lue, vt nec peſte correptus fuit vnquam.

De Dictamno. CAP. XLIII.

DICTAMNO cauliculi cubitales aut paulo breuiores, in alas quaſdam diuiſi aſſurgunt, in quorum ſummitatibus velut ſpicæ ſquammatim compactæ dependent, floribus ex eorumdem interſtitiis exeuntibus. Folia ei ſunt rotunda, ſed altera parte acuminata, multa lanugine pubeſcentia, ac pulegio admodum ſimilia; ſed alatiora. Laudatur maximè quod in Creta naſcitur, & maximè quod in Dicte, illius regionis monte à quo nomen. Græcorum nonnulli Beloacon, hoc eſt, telorum remedium & Belotocon, quod infixa ſpicula excludat vocarunt. Ceruæ enim ſagittis confixæ ad dictamnum accurrunt, cuius contactu, quaſi partu quodam ſpicula excluduntur. Inde quidam dorcidium quaſi ceruar am nuncuparunt, quòd ceruæ illius vim omnium primæ demonſtraſſe creduntur. Oſtenderunt & id capræ eo paſtæ & vulneratæ, cito telis decidentibus. Folia verò dictāno tomentoſa ſunt, & flores ex violaceo nigricantes.

Aliud quoddam in multis locis, præſertim maritimis quibuſdam, vt in littore Barofluctuenſi in Normania inuenitur, illi foliis valde ſimile, quod pſeudodictamnum appellatur, ſed flores habet verticillatim ſurculos ambientes, & vires quàm legitimum inefficaciores.

Dictamnum & ſecundùm quoſdam diptānum in qualitatibus primis calidum & ſiccum eſt gradu tertio, in aliis ac peculiaribus, veterum teſtimonio tela extrahit, intro ſumptum venenum extinguit, peſti prodeſt, menſtrua, fœtus & ſecundas excludit, lienem minuit, & ſtrangurias ſanat. Vires.

De Stoechade. CAP. XLIV.

VNIQVE ſtœchas Arabica cognominatur, cùm vbique terrarum æquè bona vireat & vigeat & in Creta, & in Belgia, & Normania, vbi innoxiè inter niues viuit, & in Stoechadibus inſulis, à quibus nomen, vel à faſtigio ſpicato.

Eius tres differentiæ notæ fuerunt Dodoneo, prima communis eſt & vera; ſecunda Belgica, parùm priori diſſimilis, tertia folio eſt ſerrato, Præter quas alia datur, cuius coma aurei coloris eſt, Eliochryſo ſimilis, & chryſocome, ſeu ſtœchas citrina noſtras vocatur. Hæc cauliculos edit admodum breues & tenues, folia anguſta, incana & hiſpida: flores luteos, ſplendentes, bullis exiguis ſimiles. Naſcitur in locis aſperis & arenoſis, eiuſque tres differentias Pena diſtinguit, de quibus, is videndus.

Vera ſtœchas caules emittit à radice multos, cubitales, tenues,

lignoſos: comam in ſummitatibus ſpicæ modo anguloſam, folia oblonga, lata lauendulæ minoris ritu, & ſimiliter incana, floſculos in ſpica foliacea paruos, cæruleos, odoratos, ſuauẽ halitum ſpirãtes.

Stœchas manifeſtè calida eſt, amara, moderatè aſtringens, plurimùm cephalica. Caput enim & facultates omnes, præſertim animales recreat, humores frigidos diſcutit, mentem exhilarat, & omnibus capitis affectibus ab intemperie frigida natis conducit, & omnia viſcera, totumque corpus roborat. (Vires.)

De Saluia. Cap. XLV.

Salvia aut domeſtica eſt, aut ſylueſtris: Domeſtica, bina, maior nempe & minor. Vtraque Eleliſphacos dicta, licet maior hoc nomine ſola à quibuſdam donetur: minor ſphacelos ab hiſdem vocata, ab alijs tantùm ſylueſtris, quæ etiam Boſci ſaluia nuncupatur.

Eſt & alia Cretenſis, baccata, figura, odore, ſapore, noſtrati valdè ſimilis, cuius Pena meminit.

Saluia ramoſus eſt frutex, ait Dioſcorid. virgas habens quadrangulas, incanas & folia cotoneæ mali effigie, ſed anguſtiora, aſperiora, crasſiora & magis albicantia. Flores in ſummis ramulis eminent falcati, hormino ſimiles, cærulei. (Cap. 41. l. 3.)

Vires. Saluia quaſi ſaluatrix, vim habet cephalicam, nerualem, calefacientem, ſiccantem, aperientem, menſes & vrinas cientem. Minor autem, vt præſtantior ſeligenda ad ſyrupi de ſtœchade confectionem, ipſius tamen defectum maior facilè ſupplebit.

De Hormino. Cap. XLVI.

Horminvm vel ſatiuum eſt, quod ſcilicet cultu, ſatu & ſolo pingui delectatur, vel agreſte, quod ſpõtè in pratis & locis macilentis naſcitur. Vtrumque notiſſimum ab vna radice caules emittens interdum multos, cubitales, præſertim ſatiuum & ſæpè altiores, anguloſos, ſubhirſutos: folia, lata, mucronata, aſpera marrubij ſimilia: flores iuxta folia ſurculos verticillatim ambientes, ex purpureo ad cæruleum vergentes, & interdum albicantes, & in quibuſdam prorſus albos, atque ex pyxidulis erumpentes, quæ hiantes per maturitatem, deorſum ſpectant: Semen his includitur paruum, oblongum & nigrum, in ſylueſtri rotundum & fuſcũ.

Hormium & Orualla tàm affines ſunt plantæ, vt inter vtramque grauiſſimi viri & rei herbariæ peritiſſimi nihil diſcriminis conſtituerint: diſtingui tamen debere certiſſimum eſt, vt inter recentiores Mathiolus notauit. Dicitur horminum à verbo ὁρμᾶν, quod eo vtẽtes

in venerem ruant; à nonnullis Geminalis nuncupatur. Orualla verò vulgò dicitur Tota-bona, aliquando Gallithricum, nonnullis Galli centrum, alijs Sclarea, quibuſdam Scarlea, cuius quatuor varietates tradit Dodon. quas hîc ſpeciatim recenſere noſtri non eſt inſtituti.

Hormino manifeſtiſſima caliditas ineſt: Eius ſemen cum vino potum venerem ſtimulat, oculorum albugines aufert, aquæ conuenienti merſum mucaginem quandam eructat, quæ mira vi multis oculorum affectibus prodeſt. Sylueſtre autem viribus maioribus pollet. Vires.

De Scordio. CAP. XLVII.

SCORDIVM ſic ab allij odore quem refert, dicitur. Planta ſurculoſa eſt, humi procumbens, folijs è ſingulis geniculis, binis, oblongis, chamædri ſimilibus, ſed maioribus, ambitu ſerratis, molliuſculis, hirſutis, inalbicantibus. E ſurculorum aliis rubentes exeunt floſculi, floribus vrticæ inertis, ſeu lamij valde ſimiles, ſed minores. Non ſolum quod in Creta prouenit laudatur, ſed etiam quod in aliis regionibus offenditur.

Gal. cap. 24. lib. de antid. Miraculo proximum eſt, quod de ſcordio viri grauiſſimi ſcribũt, corpora nempe quæ crueto genere belli cæſa manſiſſent humi diutius inſepulta, quæcumque ſupra ſcordium forte fortuna ceciderãt, multò tardiùs aliis computruiſſe, parteſque cadauerum quæ herbam attigerant, fuiſſe prorſus à putredine vendicatas. Ob quam rem ſanè perſuaſum eſt, inquit Gal. omnibus tam reptilium venenis, quam noxiis medicaminibus quæ corpus putreſcere faciunt ſcordium aduerſari. Vires. Ibid. Vberrimè prouenit in locis paluſtribus multis, ſecus ſcrobes, ac loca concaua & humentia: Reperitur quoque in montibus multis vliginoſis & pinguioribus.

Calefacit, ſiccat, à putredine conſeruat, venenis reſiſtit, peſti curandæ conuenit, & morbis contagioſis pluribus.

Contra ſerpentum morſus & lethalia venena vtiliſſimè bibitur; Expurgatque viſcera, & menſes & vrinam mouet.

De Ruta. CAP. XLVIII.

INTER graueolentes herbas ruta numeratur, ſeu domeſtica, cuius vna ſolùm differentia agnoſcitur, omnibus perſpicua, ſeu ſylueſtris, cuius plures dãtur. Eſt autem ruta ſuffrutex bicubitalis, ramoſus, ſurculoſus, folioſus & ſemper virens, floſculos gerens luteos, à quorum occaſu capitulum emergit quadrangulare, tot ſeptis & loculis, quot angulis diuiſum, in quibus ſemen continetur, quod in ſyrupi de Stœchade venit compoſitionem.

Dicitur autem ruta Græcè πήγανον, quod eius præſicco ſpiritu & calore genitale ſemen areſcat, aut extinguatur; vires tamen alias inſignes, eaſque multas habet, quæ eius vſum valdè commendant, eamque plurimi faciebat Mithridates, in ſuo peculiari Antidoto, quo ſe à quibuſcunque venenis tuebatur.

Antidotus Mithridatis quibus conſtabat.

Conſtabat 20. foliis rutæ, ficubus duabus, iuglandibus ſiccis duabus ſimul tritis cum grano ſalis.

Rutæ ſylueſtres quot.

Sylueſtris verò rutæ duæ præcipuæ differentiæ dantur, vna foliis, odore, & effigie hortenſi ſimilis eſt, vocaturque montana, quod in montibus fruticare ſoleat. Eſt & alia, quæ cùm rariſſima ſit & variè nominata, multorum in ea deſignanda exercuit ingenium. Dioſcorides cap. 53. lib. 3. videtur eam *moli* nominare: Capite tamen ſequenti moly deſcribens, eius folia graminea facit, & radicem bulboſam, quod rutæ male congruit, ineptéque Cappadoces id nominis illi dedere. Syri vocant *beſaſan*, Arabes *harmel* & *harmalam*, quod nomen in Officinis pluribus pro ruta vulgari ſumitur, vt rectè quidem defectu veræ harmalæ, quæ eſt ſecunda ſpecies rutæ ſylueſtris vſurpari poteſt.

Beſaſan, harmel & harmala.

Harmel deſcriptio.

Iſta harmala abs radice multos edit cauliculos dodrantales, folia anguſta, tenuia & oblonga, florem album & quinque folium, ſeſemen in calycibus rutæ hortenſis modo, ſed triangulis Grauem ſpirat odorem. Naſcitur in Cappadocia & multis Hiſpaniæ tractibus incultis.

Vires.

Calida & ſicca eſt tertio ordine: attenuat, incidit, humores craſſos digerit, & ſemen extinguit.

De ruta capraria nihil nunc, cùm ſic impropriè nuncupetur. De ea forſan dicetur conuenientiore loco.

De Lithoſpermo. CAP. XLIX.

LITHOSPERMVM ſic ab eius ſeminis duritie quaſi petreum ſemen dictum, folia gerit oleæ ſimilia, ſed longiora, hiſpida, aſperiuſcula, è virore nigricantia, ſurculos rectos, tenues, ligneos, aſperos & hirſutos: flores candidos ex foliorum alis prodeuntes, breuibus pediculis innixos.

Flores conſequitur ſemen paruum, rotundum, duriſſimum ac ſplendens, præſertim lucente ſole, vnde forſan milium ſolis in officinis nuncupatum.

Eius duo ſunt genera, vultu & viribus paria, ſola magnitudine diſſidentia, præter quæ & alia duo agnoſcuntur illis affinia, quorum vſus tanquam inutilis, aut non ſatis expertus negligitur.

Milium ſolis calefacit & ſiccat ordine ſecundo, vrinas mouet, calculos atterit & expellit, obſtructiones tollit, meatus aperit, & ſtranguriæ auxiliatur. Vires.

De ſaxifraga. CAPVT L.

MVLTÆ plantæ, multúmque diuerſæ, à facultate quam habent atterendi calculos, ſaxifragæ nuncupantur: Sic betonica ſaxifraga Galeno dicitur: ſic Dioſcoridi quædam herba ferulacea, & epithymo ſimilis; ſic & pimpinellæ, & aliæ multæ ſtirpes lithontrypticæ, Saxifragæ vocantur, vt & aliæ quædam, quæ non tam ab atterendis & comminuendis, qui in renibus, aut veſica continentur, lapillis, quam ab exortu in petris ſic dicuntur, vt Empetrum, ſeu Criſta marina, quæ ſaxa quaſi findens, ex eorum rimulis prodit, & viuax diu fruticat.

Vulgaris autem ſaxifraga pimpinellæ valde ſimilis eſt, præſertim maior, cuius folia variè ſunt diſciſſa & ambitu ſerrata: caulis cubitalis & ſæpe altior, anguloſus, ſtriatus: vmbellæ candicantes & ſemen quale apij hortenſis, acre & feruentis guſtus.

Eſt & alia minor, à ſuperiore vix niſi magnitudine diſſidens. Pimpinellam ſola hirſutie à ſaxifraga differre multi ſcribunt: illa enim piloſa eſt, hæc glabra.

Ad ſaxifragarum familiam referuntur aliæ duæ, quarum vna ſaxifraga dicitur, quę florem album gerit, altera aurea, quæ aureum. Maioris ſaxifragæ ſemen ſeligi ſolet & debet ad Benedictæ laxatiuæ confectionem. Saxifraga alba. Aurea. Vires.

Calida & ſicca eſt euidentiſſimè; attenuat, incidit, digerit, expurgat, obſtructiones aufert, menſtrua ciet, quæ in thorace glutinoſa ſunt, educit, vrinam ciet, calculos atterit & pellit.

De Ariſtolochia. Capvt LI.

Aristolochia dicitur, quòd puerperis conueniat, & earum lochia ducat: A multis malum terræ, quòd fructũ ferat veluti pomum: peculiariter tamen hæc nomenclatio rotundæ datur: nam aliarum fructus eſt turbinatior.

Malum terræ.

Porrò quinque Ariſtolochiarum differentiæ numerantur, longa, rotunda, Clematitis ſeu ſarmentitia, Saracenica & piſtolochia, ſeu Polyrhizon, quæ omnes caule, frondibus & flore adeo ſimiles ſunt, vt vix niſi à perſpicatiſſimo diſtingui valeant.

Ariſtolochiæ varietates.

Multis in Galliæ locis naſcuntur iuxta vineas, margineſque aruorum ac ſepium, læto ac reſtibili ſolo. Longa copioſa viret ad Sequanæ ripas.

Dioſcorides Ariſtolochias tres tantùm agnouit, longam, rotundam, & clematitim: priorem maſculam vocat, ſecundam fœminam: illa quibuſdam dactylitis quoque dicitur: Vtrique vires eximias tribuit, non modò aduerſus animalia venenata, ſed etiam ad oſſium ſquamas & ſpicula extrahenda.

Vires.

Rotunda, quę ad hieræ Pacchii confectionem accedit, calefacit, ſiccatque potenter: Ad venena, aſthma, ſingultum & lienem prodeſt, & quæ à partu relinquuntur attrahit, vnde Ariſtolochiæ nomen: Remorantes enim puerperis ſecundas valenter ducit, & menſes ſuppreſſos mouet.

De Aſaro. Capvt LII.

Asarvm à quibuſdam vulgago, ab aliis Perpenſa & baccharis, ſed malè dictum, in Officinis aſarum cum Gręcis & Latinis nominatur. Folia gerit colore & magnitudine hederacea, ſed non acuminata, imo rotunda, vel magis oblonga, nec perfectum circulum conſtituentia, & auriculæ ſignaturam, vt loquuntur Spagyrici, referentia, quam cum iactaret Riuierius Empyricus, ex eo quæſiuit Medicus Pariſiẽſis doctiſſimus, An aſari folia morbis auricularum ſanandis optima & determinata: Sed neque plantam, neque partis proprios affectus illum vnquam nouiſſe, ridicula ipſius reſponſio patefecit. Flores autem aſari exigui ſunt, ſub ipſius foliis latitantes, purpuraſcentes, hyoſciami citrini ſimiles, ſed minores, in quibus ſemen paruum, anguloſum & aliquantùm aſperum continetur. Radices multæ ſunt, tenues & graciles, obliquè diffuſæ, & ſibi inuicem implicatæ.

Vires.

Radices aſari vim habent excalfactoriam & exſiccantem, vt etiam folia, ſed imbecilliorem. Vrinas & menſes promouent, vomitum

excitant, & craſſos, pituitoſoſque ſuccos expurgant. Valde proſunt ad iecoris & lienis infarctus & ſcirrhoſos tumores, vnde vino maceratæ vtiliter dantur ictericis & aquis cutem ſubeuntibus.

De Pimpinella. CAP. LIII.

BIPINELLA, ſeu pimpinella à nonnullis inter ſaxifragas numerata, duplex eſt; vna hortenſis quæ ſeritur & cultu delectatur; altera ſylueſtris, quæ in pratis & aliis locis pluribus incultis viret. Vtraque ſaxifragis in multis conuenit, non tantùm facie, ſed facultatibus quoque. Nonnulli penonellam, alii bipennulam, alij Sanguiſorbam & ſanguinariam appellant. Sunt qui nomine compoſitiſſimo Dionyſionymphadem nuncupant, quòd in vinum coniecta ſuauitatem quamdam ſatis gratam inter bibendum conciliet.

Celebrior eſt hortenſis, quàm ſylueſtris vſus. Vtrique folia oblonga ſunt ex pluribus ad vnum pediculum congeſta, quorum ſingula ſubrotunda, per ambitum ſerrata, aliquantùm hirſuta: caulis cubitalis eſt, & ſæpè longior, quadrangularis, & nonnihil ſtriatus, & ramoſus: atque in ſingulorum cauliculorum ſummitatibus capitula erumpunt rotunda, foliolis oleraceis velut ſquamulis, ſimul & floſculis compacta, quæ nonnunquam ante floſculorum ortum & poſt occaſum, fructum mori effigiant. Includuntur ſemina multa, anguloſa, fuſca.

Radix ſubeſt longa, ſed non multùm craſſa, & dura & inutilis.

Pimpinella calefacit ſiccatque initio ſecundi receſſus: peramica eſt partibus, quæ principatum tenent, cordi, hepati, & aliis viſceribus: Sanguinem puriorem efficit, renes purgat, calculos & ſaburram eiicit, à cane rabido demorſis auxiliatur, & febribus malignis ac peſtilentibus conducit.

De Chamædry. CAPVT LIV.

CHAMÆDRYS naſcitur in petroſis & aſperis locis: Suffruticula eſt dodrantalis, folia gerens parua quernis ſimillima, vnde Chamædryos, ſeu querculæ nomen.

Vocatur & Triſſago, & aliquando Teucrium, malè tamen, propter effigiem Teucrio affinem. Huic nullas Dioſcorides ſubſtituit ſpecies, multas tamen neoterici agnouerunt, quæ magna cognatione illi congruunt; Nam Fuſchio duæ dicuntur mares, & totidem fœminæ, Dodoneo duæ repentes, & aſſurgentes totidem, quarum poſtrema tantùm illi dicitur ſylueſtris, cùm & omnes ſint ſylueſtres.

Chamædrys calefacit & ſiccat gradu tantùm ſecundo, viſcera infarctu liberat, menſes educit, aliiſque vtentem multis beat commodis, de quibus videndus Dioſcorid. Vires.

Cap. 12. l. 3.

De Chamæpyti. Cap. LV.

Tres veræ chamæpyteos differentias ſtatuit Dioſcorides, quibus adiungit tres alias ſpurias Dodon. Prior dicitur Aiuga, vel Abiga, ab abiete, propter pinus odorem.

Foliis eſt ſemperviui minoris, ſed multò tenuioribus, pinguioribus, hirſutis & circum ramulos denſis: flore tenui, ex luteo albicante. Vocatur & Iua arthritica, quod arthriticis doloribus ſanandis conferat. Secunda cubitalibus eſt ramis, prætenuîbus, incuruis, flore candido, ſemine nigro, paruulo. Tertia chamæpythis mas dicitur. Paruula eſt, foliis exilibus, candicantibus, hiſpidis, cauliculo aſpero, floſculis luteis, & ſemine iuxta alas. Omnes pinum redolent, nulla moſchum, vt credunt nonnulli.

Vires. Chamæpytis vim habet aperiendi, calefaciendi gradu ſecundo, ſiccandi tertio: morbo regio & vrinæ difficultatibus prodeſt, menſtrua mouet, aduerſus ſcorpionum ictus confert, neruos roborat, iſchiadi & aliis doloribus arthriticis cõducit.

De Parthenio. Cap. LVI.

Parthenivm diximus ſupra Artemiſiam non eſſe, nunc eſſe matricariam fatemur, non cotulam fœtidam, vt à perito viro quodam aſſertum audio. Eſt verò parthenium, vt poſuit Dioſcorid. foliis coriandri tenuibus, variè inciſis, ambitu crenatis; flore per circuitum albo, intus luteo, chamæmeli ritu, odore viroſo, amaro ſapore. Radix quamplurimis fibris ſcinditur, tenuibus, duriuſculis, totaque planta diluto colore viret, & cuiuis notiſſima.

Matricaria Officinis dicitur, quod mulieribus matricis ſuffocationibus obnoxiis, & aliis ab ea ortis affectibus multis ſalubriter medeatur. Eius duæ dantur varietates, vnum ſimplici flore, quod vulgare eſt, alterum pleno, ſeu multiplici quod in hortis ob elegantiam alitur, & niſi in ſolo pingui ſeratur, & cultu foueatur in ſimplex degenerat. Aliud ab Alpibus vbi copioſum & ſponte prouenit, nomen habet, Alpinum dictum, quod odore & facie priori multùm reſpondet, minus tamen eſt, flores ſimplices perpetuò gerens, & vmbellatim congeſtos.

Parthenium calefacit ordine tertio, ſecundo ſiccat, aperit, incidit, expurgat, menſes, ſecundas, fœtus mortuos potenter educit.

Vires. Pro parthenio igitur matricaria ſumenda eſt, non cotula fœtida, nec parietaria, nec mercurialis, quæ malè ſecundùm quoſdam hanc nomenclationem vſurpant.

De Hyperico. CAPVT LVII.

HYPERICVM vulgò perforata & millefora dicitur. Planta eſt ſurculoſa, cubitalis altitudinis, folia gerens mirthinis ęqualia, ſed tenuiora, molliora & magis flaueſcentia, ac innumeris poris & tanquam foraminibus peruia: floſculos luteos in ſurculorum ſummitatibus, ex quinis foliolis aureo nitore colluſcentes gerens, ſtaminibus exilibus in medio concoloribus, quibus tabeſcentibus erumpunt ſiliquę paruæ & oblongæ, minutis grauidatæ ſeminibus, quę confricata reſinam olent. Hæc planta vix probabili ratione quibuſdam fuga dæmonum vocatur.

Radix eius duriuſcula eſt, multis fibris & capillamentis ſulcata, flores & folia intrita ſuccum quemdam cruentum exprimunt, & flores oleo macerati idipſum cruore ſanguineo tingunt.

Confert Hypericum menſibus & vrinæ ciendis, & vulneribus optimè ſanandis; Iſchiadicis medetur, neruorum affectibus conuenit: calefacit, & ſiccat, neruoſum genus roborat, & vtiliter medicamentis vulneribus dicatis admiſcetur. Vires.

Multi Aſcyrum & Androſęmum cum hyperico cõfundunt, quòd ſint plantæ congeneres, multùm tamen inter ſe vultu diſſident, ſuntquę diuerſæ ſtirpes.

De Androſæmo. CAPVT LVIII.

ANDROSÆMVM ſic dicitur, quòd foliorum & granorum ſuccus ſanguinem humanum referat. Planta eſt fruticoſa, ac ramoſa, ſurculos multos, tenues, rubentes emittens, foliaque lata, mucronata, hederæ ſatis ſimilia, ſed tenuiora & lætiùs virentia, quæ trita vinoſo ſucco manant, ait Dioſc. complures alas habet in faſtigio vtrinque expanſas, pinnataſque: circa quas puſilli flores & lutei. Semen profert in calycibus paruis, velut papaueris nigri. Illius trita coma reſinoſum ſpirat odorem.

Spontè prouenit in multis Northmãniæ ſyluis & aliis locis incultis, eiuſque folia mulierculæ colligunt, & puſtulis quibuſlibet, furunculis, & omnibus ferè cutaneis affectibus adhibent, frequentiſſimè optato & fœlici ſucceſſu: Experientia enim norunt parti cuilibet admotum vel benefacere, vel nunquam obeſſe.

Androſæmum calefacit, ſiccat, agglutinat, ſanguinem compeſcit, ambuſta ſanat: iſchiadicis prodeſt, vulneribus cohibendis, vlceribus carne implendis & ad perfectam curationem ducendis confert. Semen tritum & ℥ ij. pondere ſumptum, bilioſa alui excrementa per ſeceſſum ducit. Vires.

De Melanthio ſeu nigella. CAPVT LIX.

INTER Melanteriam & Melanthium non parum eſt diſcriminis; Nam melanteria minerale quoddam eſt Myſio congener, Melanthium verò ſeu Gith, & in officinis Nigella, ſtirps eſt, quæ fruticis inſtar aſſurgit, ramulis tenuibus, folijs coriandri ritu minutim inciſis, floribus in virgarum faſtigio candidulis, interpoſitis pluribus cirrhis, & ſtaminibus, tanquam virentibus capillis, quibus capitula ſuecedunt quadrãgularia, supernè corniculis prominentibus & reflexis armata, membraneis ſepties diſtincta, ac nigro ſemine, anguloſo, acri, odorato grauidata.

Eſt aliud melanthium ſatiuum, à ſemine citrino, citrinum dictum, priori, ſi ſemen exceperis, prorſus ſimile.

Totidem ſunt & ſylueſtria melanthia, quæ inter ſegetes naſcuntur, ſatiuis valdè ſimilia; Præter quæ aliud Pſeudomelanthium eſt, quod inter cerealia numeratur.

Prior melanthij ſpecies in officinis Nigella Romana vocatur, licèt Romæ pauca ſit: in hortis verò Germaniæ multis, multa.

Vires. Potenter calefacit, ſiccatque, lumbricos interimit, menſes mouet, orthopnoicos iuuat, flatus diſſipat, & morbis ab vtero multis opitulatur ac benefacit.

De Hyſſopo. CAP. LX.

HYSSOPVS nulli non cognita, inquit Dioſcorid. herba eſt fruticoſa, pedali longitudine, foliis ſatureiæ, aut thymi, ſed longioribus, latioribuſque: floribus cęruleis, thirſos ſpicæ modo veſtientibus, radice longa, dura, lignoſa. *Cap. 26. l. 3.*

Eſt verò duûm generum, montana vna, quæ ſponte fruticat in locis aridis, altera hortenſis, quæ ſeritur & colitur culinarum gratia, quibuſdam namque eſculentis gratiſſima eſt, & iuſcula, ſi modus adſit, delectabili ſaporis & odoris ſuauitate commendatur.

Vires. Vtraque deſiccat & calefacit ordine tertio, minus tamen hortenſis agreſti, & ea præſertim, quæ flores albos gerit, quæ in multis Angliæ & Galliæ locis prouenit, adhuc minus calida, ſiccaque exiſtimatur. Eius facultates pluribus perſtringit Dioſcorid. lib. tertio, vt etiã Galen. & Meſue. Omnes autem fatentur, plurimum tuſſi diuturnæ, ſuſpitioſis, deſtillationibus, & Orthopnoicis auxiliari. *Lib. 8. ſimpl.*

De

De Geranio. Capvt LXI.

Dioscorides duo tantùm geranij genera facit, Mathiolus tria, tertiũ ex Plinio mutuatus, Fuſchius, ſex, Dodoneus octo, præter alia à Fuſchio deſcripta, quæ paucis atingit.

Primum ſurculos emittit à radice ſubrubentes; admodum lanuginoſos: folia anemones, diuiſuris pluribus longioribuſque ſecta, flores rubellos, quibus decidentibus emergunt in virgularum ſummitatibus capitula, quæ gruum, aut ciconiarum roſtella, acus longitudine, vtcumque referunt, vnde recentiores modo roſtrum gruis, modo ciconiæ, modo acum paſtoris nominant.

Alterum ſurculis paruis, piloſiſque, ſeſquipedem longis, folijſque maluaceis, ſed candidioribus prodit, floribus purpureis, In ſummitatibus, capitellis gruum inſtar, roſtella tenuia educentibus. In errore verſantur, qui amomum eſſe dicunt.

Tertium ſurculos erigit, pedales, geniculatos, incanos, hiſpidos, odore ingratos, folia Chærephyllo finitima; flores rubellos, capitula ciconiarum modo roſtrata.

Tota planta euidentiſſimè rubet, vnde Ruberta olim vocata: nunc Rubertiana, & aliquando Robertiana, & herba Roberti nũcupatur. Herba Roberti.

Quartum folia quoque laciniata, rubentia, & flores purpureos gerit, capitulaque roſtrata, vt ſuperiora.

Quintum batrachoides dicitur, quòd folia ranunculo ſimilia promat, flores magis patulos, ſubcęruleos, roſtella alijs affinia. Hoc duplici agnoſcitur diſcrimine, vnum maius, quod cæruleos flores, alterum minus quod rubellos eructat.

Sextum ramulos pandit tenues, lanuginoſos, folia tenuia, in lacinias diuiſa, flores in ſummitatibus purpureos, quibus roſtella prædictis ſimilia ſuccedunt.

Eſt & geranium tuberoſum, ſic dictum, à radice craſſa, nodoſa, tuberoſa. Multis luxuriat ſurculis rotundis, folijs ad anemones effigiem accedentibus, in multas lacinias diuiſis, floribus in cauliculorum faſtigio rubris, patulis, pulchris, paruulis roſis ſimilibus.

Præter hæc adhuc alia numerantur, vt montanum quoddam, vt Scandix, ſeu pecten veneris, pes columbinus: Atque aliud percelebre, quod ab odore moſchi, quem apprimè refert, geranium moſchatum nominatur. Geranium moſchatũ. Quod in multis Normaniæ locis præſertim maritimis lætè viret & ſuauiter olet. A nonnullis herba camphorata dicitur ſed malè quandoquidem camphorata ad chamępythim accedit, & chamœpeuce videtur eſſe. Attamẽ arbrotonũ camphoratam à nonnullis dici comperio, nam cãphoræ halitũ vtcũque ſpirat,

Defectu Camphoratæ ſumendum eſt geranium moſchatum ad vnguenti martiati confectionem: Si vtrumque defierit, prima geranij ſpecies ſumenda, quæ vbique reperitur.

Omnia gerania virtutem non ſortiuntur eamdem. Moſchatum calefactoriam vim habet nerualem, diſcuſſoriam: Rubertianum deterſoriam quoque & vlceribus accommodatam.

De Doronico, & Damaſonio. Capvt LXII.

Doronici Meſueo, Actuario Carnabadium eſt, nobis Doronicum Romanum vulgare, forſan Paulo Mamiras, Mathiolo ineptè Aconitum Pardalianche: Qui vt ſuam de eo opinionem fulciret, in cane periculum fecit, quem illius eſu miſerè periiſſe profitetur. Ego pręter grauiſſimorum virorum authoritatem, experientiam adhuc oppono: Illius namque multam cani quantitatem dedi, quam innoxiè & auidè eſitauit: Singulis quoque diebus tantùm abeſt, vt periculosè, imò fœliciſſimè datur, & in decoctis, & electarijs cordialibus, vt de Gemmis: Et clariſſimus vir Conr. Geſnerus refert, ſe doronici radices, melle conditas, ſæpè ingeſſiſſe, atque harum contritarum aliquando dragmas duas ex aqua hauſiſſe, & ægrotis ſæpè illam radicem, & per ſe, & aliquando miſtam medicamentis vtiliſſimè conſuluiſſe.

Et licet Mathiolo detur, quod non, Doronicum canes interficere, non propterea ſequitur, hominibus eſſe lethale: Differt enim natura à natura, alimentum ab alimento, inquit Hippocrates: Aloë enecat vulpem, non hominem; Nux vomica feles & aues multas, nobis eſt ſalutaris medicina. *lib. de flatib.*

Non eſt igitur improbandum Doronicum tanquam venenum, quod aliqui laudant, ſi non tanquam aroma, certè vt alexiterium: Qua forſan vſurpatione videtur à Meſueo inſtitutum in Electario de Gemmis; ei ſiquidem ineſt theriacalitas, inquit Auicenna. *Tr ctа. de med. cord.*

Eſt autem Doronicum planta admodum puſilla, cui teneri ſunt caules, folia mollia, oblonga, vt plantaginis, ex viridi vtcumque flaueſcentia, hirſuta, piloſellæ, ritu, & ambitu rotundo, nonnihil lacinioſo & parum acuminato: Radices exiguæ, rotundæ, orbiculatæ, in extremo ſenſim in anguſtum adductę, quæ ſcorpionis corpus & caudam non malè referunt: color albidus: Sapor dulco-amarus & parum aſtrictorius: flores in ſummo lutei, & radiati buphthalmi ritu.

Nonnulli tres tantùm Doronici agnoſcunt varietates, ferè ſola magnitudine diſcrepantes. Cluſius ſeptem enumerat, inter quas Damaſonion, Aliſma aliis dictum, comprehendi non malè videtur; Optimaque ratione credunt authores claſſici radicē Damaſonij pro

radice Doronici vulgaris ſumendam eſſe in confectione electarij de gemmis, & aliis compoſitionibus cardiacis: Nam ad venena vel
c.ap.69. inflicta, vel ingeſta commendatur radix Damaſonij à Dioſcorid.
lib.3. proin melius dictis coniectionibus permiſcetur, quam Doronicum de cuius viribus alij dubitant, alij non tanta pollicentur.

Eſt autem Damaſonium effigie Doronico non parum ſimile, folia gerens plantaginis, ſed anguſtiora, lacinioſa, & in terram conuexa: caule tenui, ſimplici, cubito altiore: flore ex albido palleſcente: radicibus tenuibus, acribus, odoratis, & ad venenata conferentibus.

Vires. Doronicum accedit proximè ad tertium caloris & ſiccitatis gradum, vteri flatus diſcutit, cordis palpitationi prodeſt, veneноſis & peſtilentibus morbis confert & ſerpentum morſibus.

De Carduo benedicto. CAP. LXIII.

ATTRACTYLIDIS, quæ Cnici ſylueſtris ſp ecies quædam eſt, duæ ſunt differentiæ: prior quod recta aſſurgat recticaulis dicitur; Secunda quod ſurculis aliquantùm humi ſtratis procumbat, ſtraticaulis, & vſitatiore & conuenienti nomine, Carduus benedictus dicitur. Planta eſt omnibus cognita, cuius caules teretes ſunt, obſequioſi, brachiati, humi accumbentes: folia vtrimque laciniata, ſubſpinoſa: in ſingulorum ſurculorum faſtigiis capitula, ſpinoſis foliis, aculeiſque pungentibus ſtipata, ac muricata, vnde Acanacia dicta, molli lanugine & ſemine oblongo, fuſco, velut pilis barbato, turgida. Flos ex luteo palleſcit; Radix pro ramorum & foliorum numeroſa mole parua, albida & in fibras diuiſa.

Carduus benedictus ob inſignem amarorem calefacit, cor & partes vitales roborat, ſudorem mouet, venenis reſiſtit, peſtilentibus morbis confert, renum ac laterum dolores mitigat, lumbricos ventris interimit, & contra ſerpentum morſus valet. Vires.

De Cardiobotano, ſeu Cardiaca. CAP. LXIV.

MYREPSUS ad Martiati vnguenti confecturam ponit Cardiobotanũ, Nic. præpoſitus Cardũcellũ quid verò ſit vtrumque facile non eſt diuinare: Nonnulli pro Carducello chamæleonem album, non aculeatum; pro Cardiobotano, carduum benedictum ſumunt; Alij Cardiacam, ſeu Agripalmam.

Dicitur verò Cardiaca ab effectu; Ad cordis enim affectus conuenire creditur: Mirum tamen, quomodo tãta halitus inſuauitate, cor lætificet, quod ſuaueolẽtibus vnicè delectatur. Eſt autẽ cardiaca, ſeu agripalma (ſic enim ſępè nominatur) plãta cubitalis, rarò enim bre-

uior eſt, altior ſæpè quadrangulos caules proferentes, duros, craſſoſque ex nigro rubentes: folia lata, obſcurè virentia, ad vrticam accedentia, laciniosa, profundiſque inciſuris diuiſa: flores paruos ex purpureo candicantes, verticillatim ſurculos ambientes, & ex calyculis exeuntes. Naſcitur locis incultis, lapidoſis, aſperis. Nonnulli meliſſam eſſe dicunt: Alij Syderitidem Herculanam.

Vires. Calida & ſicca eſt ordine ſecundo: Abſtergit, expurgat, ventris lumbricos interimit, obſtructiones tollit, conuulſis prodeſt, & cordis affectibus medetur; minimè tamen cardiacam eſſe fœtor illius portendit.

De Chameleone Nigro. CAPVT LXV.

CARDVORVM penè innumeræ ſunt varietates, ad quas refertur Chameleon vterque, albus videlicet, nigerque. Albus ferè ſine caule eſt, & è mediis foliis per terram ſtratis, latis, longis, cynaræ finitimis, caput echinatum promit. A multis non ſine ratione pro Carducello ſumitur.

Niger verò Vernilago & Carduus niger Romanis dictus, caulibus aſſurgit craſſioribus, altioribus, foliis longis, latiſque, vtrinque profundis ſectionibus diuiſis. In ſummitatibus erumpunt velut glomeruli multi, in vmbellam coacti, floſculis pluribus micantes. Radix valde craſſa eſt, exterius nigra, interius flaueſcens, guſtu valde acris.

Vires. Radix chameleonis nigri malignæ cuiuſdam qualitatis eſt particeps, nec vnquam ſumitur intra corpus; Exterius verò ſæpè & tuto adhibetur, præſertim aliis mixta medicamentis, vt in Emplaſtro Tonſoris videre eſt. Aliorum enim ſimplicium concurſu, retunditur illius feritas, & quibuſdam poſtea affectibus effectus ſalutares pollicentur, vt Iſchiadi & pluribus cutis infectionibus.

De Cynara. CAPVT LXVI.

TRIVIALIS eſt notitiæ Cynara, Scolymos Græcis dicta, cuius potiſſimum duæ conſtituuntur differentiæ: Altera enim ſic dicitur ſimpliciter, ſeu Articaulis, Altera ſpinoſa & Hiſpanica, quæ è genere carduorum eſt, imò vtraque ex eorum tribu deprompta, ſed cultu & arte lætiorem faciem & ſaporem gratioſum adepta.

Cynaræ folia longa, lataque ſunt, & inciſuris profundioribus vtrinque laciniata, colore cineritio albicantia, vnde forſan Cynaræ nomen: Surculi bicubitales ſunt, in ſummitatibus fructum foliis

triangulis, craſſis, duris, medulloſis, ſquammarum inſtar compactum, pini cono ſimilem proferentes. Fructus hic tamdiu coctus, vt molleſcat, eſui gratus eſt, vulgò pomum articaulis vocatur: Non tamen adeò rebus venereis inſeruit, vt pleriquè autumant. Parum enim materiæ genitalis, & flatulenti ſpiritus dat corpori, ſucci melancholici plurimum, Galenus. Flores ex tenuibus & innumeris ſtaminibus conglomerati eleganter ex cęruleo purpuraſcunt, qui ſeneſcentes abeunt in pappos, remanentibus ſeminibus paruis, oblõgis, vt carduorum. Cynaræ ſpinoſæ vultum gerit Scolymos ſylueſtris, ſeu carduus coagulatorius. Caules tenelli Cynaræ (quam multi Articocum & Articocalum vocant) ſaccharo conditi eſui grati, & in obſoniis celebrati.

Lib. 2. de alim facult.

Cynara Galeno edulium eſt praui ſucci: Calefacit ordine ſecundo: bilioſum & melancholicum ſuccum generat, vrinam mouet: Radix eius ex vino cocta & pota, graueolentiam alarum, & totius corporis per veſicam vnà cum lotio pellit. Vires.

De Phu, ſeu Valeriana. CAPVT LXVII.

PHv, quod nonnulli referente Dioſcor. ſylueſtrem nardum appellant, Plinius Nardum Creticam, Valeriana eſt, quibuſdam Marinella dicta, cuius quinque naſcuntur & noſcuntur varietates; Prima dicitur mas, Secunda fœmina, Tertia parua. Quarta rubra, Quinta Græca.

Prior ſola Dioſcoridi nota, caulem promit cubitalem, & ſæpè altiorem, geniculatum, concauum, interuallis rarioribus articulatum: folia ei oblonga, lata, læuia, virentia, ſinuata Elaphoboſci foliis admodum ſimilia, bina è ſingulis ſurculorum geniculis exeuntia, flores pulchelli, parui, vmbellatim in ſummis ramulis collecti, purpurantes, odori: Radix digitalis ſpiſſitudinis, tranſuerſa fibris pluribus terræ ſummæ adhęret.

Vim habet calefactoriam & alexiteriam, vnde quibuſdam Theriacaria, & herba benedicta dicitur, & antidotis miſcetur. Vrinam quoque & menſtrua pellit.

Reliquarum Valerianarum deſcriptio, quarũ nullus aut rariſſimus eſt vſus, ex rei herbariæ ſcriptoribus petenda. Vires.

De Fumaria. Capvt LXVIII.

Capnos, ſeu fumaria, vel fumus terræ Latinis dicitur, quod ſuccus eius oculis immiſſus, lacrymas quaſi vellicando excitet, vt fumus. Herbula eſt notiſſima in aruis, hortiſve naſcens, coriandro aliquátùm ſimilis, fruticoſa & prætenera. Floſculos edit plurimos, rubellos, & interdum albidos, atque altera parte, inſtar criſtæ auiculæ Coridalis, quam alaudam criſtatam, ſeu galeritam vocant, acuminatos. Eius duæ differentię traduntur, prima & vulgaris inter ſegetes, & in locis apricoſis fruticat, alia vix niſi in hortis inuenitur bulboſa, ſubcineritia, floribus interdum albis, interdum luteis, aut alio colore variegatis.

Vires. Fumaria omnis acris eſt, & amaræ facultatis, bilioſam vrinam mouet, ſanatque iecoris obſtructionem & imbecillitatem.

Eius verò ſuccus in oculos inſtillatus mirificè oculorum caliginem ſummouet, & viſum acuit.

Vulgaris in frequenti eſt vſu, à qua duo ſyrupi nomen habent, vnus de fumaria minor, alter maior dicitur, hic perpetuò paratus ſeruatur in Officina Paſch. Bazoini Pharmacopœi doctiſſimi.

De Euphraſia. Capvt LXIX.

Evphrasia à nonnullis ophthalmica & ocularis herba dicta, pumilla planta eſt, vix pedem alta, cauliculos è radice tenui & fibroſa graciles & nigricantes proferens folia parua, ſerrata ad chamædryn accedentia: floſculos albos minutis punctis maculatos. Naſcitur ruri in locis macilentis, ſiccis, ſtrigoſis, incultis, ſecus vias & agrorum margines modò non vmbroſas. Circa Autumni initium floret, tuncque colligitur & ſeruatur, vel aqua ex ea recenti deſtillatur optima ad oculos, quibus præ alijs valde conuenit, vnde Germanis ſolamen oculorum dicitur, quibuſdam Euphroſyne, quòd animum exhilaret, quem ob effectum, eadem etiam nomenclatione deſignatur bugloſſum.

Vires. Calefacit leniter, deſiccat potenter, oculis confert inſigniter: Sumpta enim & adhibita caliginem aufert, morbiſque omnibus oculorum pituitoſis prodeſt. Vinũ cui multa euphraſia vindemiarum tempore maceratum fuerit, mira efficacitate iuuat oculos, & eorum affectus expugnat.

De Centaurio minore. CAP. LXX.

CENTAVRII duo traduntur diſcrimina, vnum dicitur maius, quod rhaponticum non eſt, vt diximus ſupra, alterum minus, quæ vultu & viribus multùm inter ſe diſſident, nam maius caules erigit bicubitales, folia oblonga, ex multis cohærentia, in margine crenata, in virgarum faſtigijs capitula turbinata, Iaceæ modo ſquamis herbidis inducta, ex quibus flores erumpunt ſtaminei, cærulei & elegantes. Iſtud non magnifit in re medicamentaria, licèt dignitate quadam veteres modo Centaurium, modo ex his nonnulli Panaces dixerint.

Minus verò frequentius vſurpatur, & à virium quibus pollet dignitate ad febrium haloſim, ſeu expugnationem Febrifugum ſæpè vocitatur: Aliquando ab inſigni eius amarore fel terræ, aliquando & Limniſion nuncupatur.

Planta parua eſt, cauliculo aſſurgens pedem tantùm alto, anguloſo, folijs induto exiguis Hyperici ſimilibus, per interualla binis, floribus in ſummitate coronato paruulis, purpureis, interdiu explicatis ante exortum, & poſt occaſum Solis recluſis: Succedunt ſiliquę perbreues, in quibus grana minutula coarctantur. Naſcitur vltrò locis incultis, herboſis, macilentis, aëri libero expoſitis. Inuenitur in multis locis cum flore luteo, interdum albo: Vidi qui comam media ſui parte purpuream, altera albam gereret.

Centaurium minus potenter calefacit, vlcera antiqua expurgat, & ad cicatricem ducit. Eius decoctum hepatis obſtructiones tollit, & lienem induratum iuuat: Succus in paſſo vſurpatus menſes & fœtum educit, cum melle oculis illitus caliginem tollit. Vires.

De Rhapontico. CAP. LXXI.

RHAPONTICVM Rhabarbarum non eſt, neque etiã centaurium maius, vt multa inter has ſtirpes affinitate decepti crediderunt: Nam Rhaponticum peregrina radix eſt, in his quæ ſupra Boſphorum Thraciũ ac Pontum Euxinum ſunt, regionibus proueniens rhaphani maioris craſſitudine, ſubnigra, ac rufeſcẽs, centaurio magno ſimilis, fractu facilis, intus colore ex atro ſubrubeſcente & ferrugineo, ſapore ſubamaro, aſtrictorio, acrimoniæ omnis experte, odore ferè nullo.

In multis Galliæ hortis, eorum maximè, qui raris ſimplicibus perquirendis, emendis & ſtudioſè alendis operam ſedulam nauant,

nunc Rhaponticum lætè virens inuenitur, quod antiquorum Rhapontico tam bene conuenit, vt ipſiſſimum eſſe & autopſia efficit, & raio ſua det vt credamus.

Optima Rhapontici radix ea dicitur, quæ cariem non ſenſit, & commanducata, cum remiſſa adſtrictione in ore lenteſcit, coloremque reddit ex pallido rufeſcentem, & ad croceum vergentem, qualem quotidie videmus in Pharmacopolijs Lutetianis. Nunc enim valdè rara non eſt, & à cunctis pene ſeplaſiarijs agnoſcitur.

Vires. Valet ad ſtomachi imbecillitatem, ad lienoſos, hepaticos, coxendicum dolores, ad conuulſa, rupta, febrium circuitus, venenatorum animalium morſus, & vtiliſſimè Antidotis admiſcetur.

De Meu. CAPVT LXXII.

MEV, ſiue vt alij volunt Meum, duplex eſt, vnum laudatiſſimum, quod in Macedonia reperitur, ſed copioſum in Athamante, vnde Athamanticum dictum. Alterum magis vulgare, quod in multis Galliæ & Italię regionibus viret, quod herbarij nunc anethum ſyluestre, nunc fœniculum tortuoſum vocant. Vtrique folia tenuia ſunt, anguſta, capillacea, ſurculi graciles cubitales, in quorum ſummitatibus prodeunt vmbellæ cum floſculis candidis, quos ſemina conſequuntur anguloſa, oblonga, cumino maiora, odorata, cum acrimonia quadam amaricantia. Subſunt radices admodum tenues & odoratæ.

Vires. Meum calefacit ad ordinem tertium, ſiccat ad ſecundum: incidit, attenuat, expurgat, obſtructiones aufert, vrinam & menſtrua cit, inflationes ſtomachi diſcutit, iecoris infarctus tollit, & vitia renum emendat.

De Anetho. CAPVT LXXIII.

ANETHVM & medici, & mulieres commendatiſſimum habent: Hæ enim ſedulò Iunio menſe, quo ſcilicet tempore ſuis floſculis comatur, & ſuauiſſimè fragrat, excerpunt vel ſecant, ſiccant, ſeruant, & ſimul cum veſtibus recondunt, ad iucundum illis odorem conciliandum. Medici verò ſimul & ſemine vtuntur ad multa vtiliſſimo, vt dicetur.

Aſſurgit autem anethum bicubitali proceritate, ſurculis rotundis, geniculatis, folijs tenuiſſimè diſſectis, & veluti capillaribus: floſculis in muſcario luteis: Semine dein plano, admodum tenui, ac foliato, ex flauo palleſcēte: radice dura ac fibroſa. In hortis ſeritur &

ſemel

ſemel ſatum ſæpè quotannis ex deciduo ſemine reuiuiſcit. Grauis vtcunque eſt anethi halitus, ſed tamen iucundus ac ſuauis.

Excalfacit & ſiccat ordine ſecundo, atque intro ſumptum vrinam cit, tormina ac inflationes ſedat, ſingultum lenit, lac euocat, & eius copi. m auget, incidit, attenuat, & humores ad coctionem perduc t. Vires.

De Petroſelino Macedonico. CAP. LXXIV.

PETROSELINVM aut vulgare eſt, ac noſtris in hortis frequens, Medicis apium hortenſe, vulgò Perſilium dictum, quod vt gratiſſimum olus, in culinis celebratur, vt prima lectione notauimus, vel Macedonicum, quod non prorſus ſimili modo à rei herbariæ ſcriptoribus depingitur. Lobellius enim ferè domeſtico ſimile contendit, caule, foliis, vmbellis, ſeminibus, ſed in locis prę-ruptis & ſaxoſis gignitur, vnde Petrapij & petroſelini nomen, adeo-vt vnum ſit noſtras & hortenſe, aliud verò ſylueſtre & Macedonicum. Fuſchius verò folia dat ei pimpinellæ, & ſemina ammi, eaque odorata, acria & aroma olentia perhibet. Hoc non tantùm ex Dioſcoride reſciuit, ſed vidit & expertus eſt: Cùm enim ſemen petroſelini, quod pro Macedonico ſeruabat, terræ mandaſſet, plantam habuit & foliis pimpinellæ reſpondentem, & ſemen his conditionibus abſolutum, quas ei tribuit Dioſcorides.

In Macedonia copioſum & laudatiſſimum naſcitur; maximè verò in locis ſaxoſis & aſperis. Lętè virens in horto Claud. Gonerij Pharmacopæi Pariſ. alitur, vt & aliæ multæ ſtirpes raræ & pretioſæ.

Calefacit & ſiccat inſigniter, vrinam mouet, menſtrua ducit, colico dolori prodeſt, tormina ſedat: laterum quoque, renum & veſicæ doloribus ſumptum medetur, flatus diſcutit, attenuat, incidit, vtiliſſimè Antidotis admiſcetur. Vires.

De Coriandro. CAP. LXXV.

TAMETSI Coriandrum herba ſit viroſum & tetrum odorem ſpirans, hortenſe planè eſt, & ſtudioſe ſeritur & colitur: Eius enim grana dum reſiccantur halitum grauem & ingratum deponunt, & ſuauiter olent. Surculus ei admodum tenuis, teres, cubitalis & ramoſus: folia primo exortu adianti ſimilia, laciniofa, in tenues ac variè inciſa; nam eorum pars cauliculo proprior minùs; remotior, magis ſecatur: floſculi candidi ſunt in vmbellis laxis: Semen nudũ, rotundum, firmum, nonnihil ſtriatum, ac inane, quòd primùm vires, dein areſcens ex luteo albicat: Radix breuis, dura, ac fibroſa: foliorum teter ac putidus odor, & cimices redolens.

Semen aceto ſolet præparari ad qualitatis cuiuſdam inimicæ caſtigationem, quam tamen ſola deſiccatione amittit, & innoxiè ſine pręparatione ſumitur.

Vires. Coriandrum ſeu Coriannon aut Corion ex Dioſcorid. vim habet refrigeratoriam & cum pane aut polenta, Eryſipelatis, herpetibus & inflammationibus medetur, à quo tamen optima ratione diſſentit Galenus, probatque calidum eſſe, nec valere, ad Eryſipelas exactum, ſeu exquiſitum, ſed tantùm œdematodes. Nam calefacit moderatè, reſiccat manifeſtè, atque aſtrictionis nonnihil obtinet.

De Capparibus. CAPVT LXXVI.

CAPPARIS in multis regionibus ſponte naſcitur, nullo aut exiguo cultu, atque vberiore prouentu in locis ſiccis & agris deſertis, citra ruſticorum opem. Frutex ſenticoſus eſt, humilis, ſpinis aduncis hamatus, cuius ramuli aculeis horrentes orbiculariter per terram ſternuntur: Folia circinata veluti mali cotoneæ, è quorum alis pediculi erumpunt longi, vmbones ſeu capitula rotunda proferentes, quibus dehiſcentibus, flores candidi panduntur, quibus ſuccedunt fructus oblongi, acinoſo ſemine pleni.

Illa florum rudimenta, ſeu capitula priuſquam ſeſe explicent, & adhuc nodoſa ſolent euelli, muria condiri, & in Pharmacopoliis ſeruari pro capparibus, quæ minores maioribus creduntur præſtantiores. Conditura redduntur ſuauiores & ſalubriores ad medicum vſum & eſum. Radix quoque præſcinditur, Cortex ſeparatur, ſiccatur, ſeruatur. Parum autem alimonię Cappares veſcentibus promittunt, quòd partium tenuitate polleant, & medicinæ potius quã cibo naſcantur; A Muria tamen quemdam mutuantur ſaporem ſtomacho pergratum, qui faſtidientes ſæpius inuitat ad epulas, & languentem appetitum reuocat.

Vires. Capparis (& fructum & radicem intelligo) excalfacit, extergit, purgat, incidit, digerit, lienem roborat, iuuat, minuit, obſtructa tollit, & morbis à ſplenis infarctu & imbecillitate originem ducentibus conducit.

De Periclymeno. CAPVT LXXVII.

PERICLYMENON Romanis volucrum maius dicitur, aliquando Caprifolium, à Scribonio largó Mater ſyluæ & matriſylua; à nonnullis Lilium inter ſpinas. Frutex eſt ſurculoſus, lignoſus, ſcanſorius, & ſeſe vicinis arboribus conuoluens ac circumligans, & ad ſumma earum faſtigia ſæpè ſurculis obſequioſis aſcendens. Folia profert ex longis interuallis & ſingulis geniculis bina, oblonga, læuia, mollia, ex albo virentia, prona parte albiora: flores candidos & aliquando flaueſcentes, in longitudinem porrectos, fiſtuloſos, in extremo hiulcos, ſimul multos ac velut in ſerto congeſtos, & ſuauiter olentes, apicibus aliquot è medio exeuntibus. Fructus partim rubens, rotundus, racematim cohæreſcens, in quo ſemen duriuſculum; radix craſſa & lignoſa; cuius nullus eſt in medicina vſus.

Naſcitur in ſyluis & dumetis, & arbuſta tam arctè ſæpè amplexatur, vt ſuæ circunuolutionis impreſſum illis relinquat veſtigium.

Ex periclymenis, quoſdam frutices amplexando ſuos gyros ab Oriente ad Occidentem, aliud ab Occidente ad Orientem ducit, idque ſemper & locorum vbique.

Periclymenum euidentiſſimè calefacit, ſiccatque, lienem minuit, orthopnoicis confert, vrinam mouet, ſingultum arcet, partus celeritatem facit, calculos pellit, faciei lentigines delet, & longo vſu ſterilitatem, & viris & mulieribus adfert. Vires.

Xyloſtron Periclimeno vultu quidem ſimile eſt, ſed nullis, vt hoc ipſum eget adminiculis, vt fulciatur, ſed per ſe ſubſiſtit.

De Geniſta. CAP. LXXVIII.

GENISTAM ipſæ etiam ancillæ agnoſcunt, quam colligunt & colligant ad ſcopas. Naſcitur in locis incultis, macris & aridis, pręſertim noſtras, quæ ſylueſtris eſt, nam Hiſpanica, non niſi apud nos hortenſis, atque vix fruticans, ſylueſtri ſimilis, ſed virgultis, foliolis & floribus maioribus.

Hiſpanicæ flores grauiùs ſpirant, virgulta ſuauiùs, ſylueſtris contra flores ſuauiores, virgulta admodum tetra.

Eſt quædam humilis geniſta, ſeu geniſtella dicta, cuius cauliculi hac illac, in membraneas alas pro folijs extenduntur, à medicis autem negligitur, nec vllus eius celebratur vſus. Geniſta floret initio Veris, tuncque flores nondum perfectè explicati, & aceto & ſale cōditi, ſeruantur ad Hyemem pro acetarijs capparum more.

Calefacit & ſiccat ad receſſum vſque ſecundum: flores potiſſimū commendantur ad lienis, & iecoris infarctus expediendos. Semen tritum & potum ad ℈ij. aut ℈ij.ß, cum aquæ mulſę ℥iij. aluum turbat & ſubducit, veſicamque aperit, & ſtranguriæ medetur. Vires.

De Sabina. CAP. LXXIX.

SABINÆ duæ traduntur differentiæ, vna baccifera, altera fructus omnis expers: Vtraque vix procera, iunipero valdè ſimilis, & perpetuò virens. Quæ baccis non grauidatur, graueolentior eſt, rigidior, & breuis, ſpinulis aſperior, coma perpetuo virente, odore moleſto, ſapore feruido & acri: Hęc pumila ſemper ferè eſt, in latitudinem ſeſe diffundens, nonnunquam tamen in altum aſſurgit dum eius rami caulem circundantes præſcinduntur.

Altera minus horrida eſt, nullis pungentibus ſpinis aculeata, & tamariſci admodum ſimilis, odorem minus tetrum ſpirans, quam ſuperior, baccas edens ſubpuniceas ac reſinoſas. Hæc raró in regionibus frigidis delectatur, in multis vero calidis, vt in Galloprouincia ſponte, & copioſa naſcitur.

Præter dictas, alia arboreſcens amygdali ritu ac magnitudine à Belonio viſa eſt, in Creta & Myſia, cui credere malo, quàm inibi peregrinari.

Vires.

Sabina tertio gradu calefacit, ſiccatque, ſanguinem per vrinas ducit, menſtrua ſuppreſſa mouet: Cum vino ſumpta, vel adhibita fœtum excutit vel viuentem, vel mortuum.

De Roremarino. CAP. LXXX.

Roſmarinum ferulaceum.

DVABVS plantis multùm diuerſis nomen Libanotidis, quam Rorem marinum dicunt, à Dioſcoride datum eſt: Prior ab eodem vocatur libanotis fœcunda frugiferaque, cuius folia fœniculi ſimilia ſunt, humi ſparſa, iucundè olentia: caulis cubitalis, aut altior, concauus, vmbellis capitatus, ex quibus ſemen habetur oblongum, & acre, Canchrys dictum. Tres huius differentiæ perhibentur, prior enumerata; Secunda illi valde ſimilis, excepto ſemine, quod latum eſt, vt Spondyli, nec mordax, nec acre; Tertia nec florem, nec ſemen profert. Cap. 87. l. 3

Eſt aliud roſmarinum coronarium dictum, ferulaceo ſuperius deſcripto multùm diſſimile: Eſt enim frutex lignoſus, caules habens multos, tenues, longos, folijs anguſtis, crebris, duriuſculis, ſubtus albicantibus, ſuperna parte viridibus conueſtitos, ac floribus hinc inde multis, ex cęruleo candeſcentibus coronatos. Odor vtcumque grauis non tamen ingratus, vt qui caput ac cerebrum & neruos roboret. Paſſim in hortis plantatur, & in calidioribus Galliæ regionibus ſpontè prouenit. Bis floret quotannis Vere & Autumno.

Vires.

Ex calfactoria qualitate præditum eſt. Ictero fœliciter medetur, ſi eius decoctio ante exercitationem bibatur; dein exercitatus balneũ ingrediatur, & merum potet, neruorum reſolutioni prodeſt, ſtuporis & morbis omnibus cerebri à frigidis humoribus natis, ſed faucibus eſt inimicum, vt & cinnamomum.

De Agno caſto, ſeu vitice. CAP. LXXXI.

Dioſ. cap.36. lib.1.

IN multis calidis regionibus, ac fluminum ripis, & aſperis locis, vt torrentium alueis, arbuſcula quædam naſcitur odora, Agnus caſtus, ſeu Lygos, & vitex dicta, foliis cannabinis, ſed in ambitu non ſerratis, oblongis, acuminatis, & vnico pediculo cohærentibus Ramos promit longos, lentos, fractu pertinaces: flores ſubpurpureos, verticillatim, ac ſpicato ordine ſurculorum faſtigia circundantes: Semen rotundum Cardamomo minori ſimile. Dicitur agnus caſtus, quòd ad caſtitatem conferat, folijs & floribus ſumptis & ſubſtratis.

Vires.

Calefacit & ſiccat inſigniter, & flatus omnium maximè diſcutit, venenatis ictibus & lienoſis auxiliatur, menſes ciet, ſeminis motum cohibet, nocturnas veneris imaginationes, vt ſemen rutę compeſcit, ob id matronæ in Theſmophorijs Athenienſium, caſtitatem cuſtodientes huius folijs toros ſibi ſternebant.

De Fraxino & Ornithogloſſo. CAP. LXXXII.

FRAXINVS arbos eſt procera, melia & Milea Græcis dicta, non modò ad ſupellectilium ligneorum fabricam, ſed rem medicam vtiliſſima & aptiſſima, ex cuius cortice, ligno, fructu multa percipiuntur commoda. Aſſurgit autem caudice multùm craſſo & alto, cortice inuoluto, tenui & lęui, folijs oblongis, velut ex multis conſtantibus, & vno pediculo adhærentibus, glycyrrhizæ, aut iuglandis modo.

Abſque prægreſſis floribus conſpicuis, ſiliquæ ſimul multæ & colligatæ ex vno pediculo, à ramis teneris prodeunt, quæ quod auium linguam referant, aut medulla intus concluſa veluti ligulam exprimat, linguæ auium, Ornithogloſſa Græcis dicta nominantur.

Tanta verò antipathia à veteribus traditur inter ſerpentes, & hanc arborem eſſe, vt malint ipſi in ignem proſilire, quàm frondes aut ramos perreptare, ſi hiſdem & igne circundentur: potius enim lignum quàm ignem aufugiunt.

Fraxini folia vt etiam cortex moderatè calefaciunt, efficaciter ſiccant, ſemen verò quod Ornithogloſſum, & aliquando orneogloſſum nominant, calidum & ſiccum eſt receſſu ſecundo. Quod ſi tanta ſit huius arboris cõtra ſerpẽtes facultas, vt etiã ſola ipſius vmbra

Vires.

baigantur, multo potentiores aduerſus venena præſtabunt effectus folia, aut ſuccus, aut aliæ partes arboris dum aſſumuntur, vel adhibentur. Ob id fœliciter vſurpantur ad eorum affectuum curationẽ, qui malignæ cuiuſdã qualitatis ſunt participes, vtiliterque antidotis admiſcentur. Semen autem valde commendatur ad ſtimulos veneris excitandos: medetur & iecoris, lieniſque doloribus ex cauſa frigida cum vino.

De Viſco querno. Capvt LXXXIII.

Visci tria ſunt genera, vnum Plinio, Scribonio & Heſychio venenum eſt, quod ex chameleone nigro, appetente Canis ortu, interdum collacrymare traditur, ab ipſis Ixia nominatum; alterum malacticũ eſt, auibus inuiſcandis & captandis dicatum, quod ex corticibus aquifoliæ elixatis, in fimo ſepultis, putrefactis, tritis & aqua lotis, ad corticum ſeparationem paratur, remanente tantùm viſcilagine.

Tertium eſt veluti planta plantæ adnata, quam ſcilicet non ſua ſeminat arbos, inquit Virgil. Et quæ, cùm in terra non ſeratur, aut ſata nuſquam vireſcat, in aliena planta lætè naſcitur & fruticat, perpetua fronde ac ſemper virente. Naſcitur autem non in arbore ſingula, ſed in quamplurimis, hiſque diſſimilibus. vt in quercubus, pomis, piris & domeſticis, & ſylueſtribus, ſalicibus, oxyacantha, populo, & aliis multis. *6. Aeneid.*

Excedit verò rariſſimè cubiti altitudinem, ſed in latitudinem ſeſe diffundit, ramis multis, breuibus, geniculatis, lignoſis, dilutè virentibus; foliis oblongis, latiuſculis, ſtriatis, ex viridi nonnihil flaueſcentibus: Baccæ eius geniculis adnaſcuntur, rotundæ, albę, ſplendidæ, quibus hyeme turdi, merulę, palumbi, & aliæ aues veſcuntur: Radices nullæ, niſi arboris viſcigeræ fibræ ac rami pro radicibus habeantur. Anile & fabuloſum eſt, quod aſſerunt nonnulli; viſcum nempe non naſci, niſi à ſemine per auis alicuius, vt turdi aut ſimilis ventrem, priùs reddito.

Æquè ridiculum, quod Athenæus ſcribit, Si οἰνὰς, id eſt, vinago ſeu columba ſylueſtris viſci ſemen comederit; ſuper quacumque arbore aluum exonerarit, viſcum naſci: Naſcitur enim non ex ſemine, non ex animalis ſtercore, ſed veluti ex ſudore arboris illius, cuius trunco adhæreſcit. Præſtantiſſimum autem & laudatiſſimum, quod ex quercu habetur.

Vires. Calefacit cum acrimonia & amaritudine: Ex eorum tamen eſt genere, quę non protinus admota calefaciunt, ſed quæ tempus requirunt. Diſcutit, emollit, attrahit: Tubercula, parotidas, cæteroſque abſceſſus cum reſina & pari cera mixtum maturat, & morbo comitiali efficaciſſimè prodeſt.

De Populo. CAPVT LXXXIIII.

POPVLVS arbos triplici diſcrimine notatur; vna dicitur alba, quibuſdam farfarus, alia nigra; tertia Lybica vulgò tremula: Hæc locis vdis & ſiccis æquè viret, aliæ riguis tantùm delectantur. Prior caudicem habet craſſum, procerum, læui & albicante cortice indutum, folia lata, inciſa, anguloſa, ſupernè læuia & virentia, infernè albicantia, lanuginoſa, tuſſilagini ſimilia, prolixo pediculo adhærentia, tremula.

Nigra citiùs in altitudinem ſeſe erigit, caudice craſſo, læui, albicante: folio rotundo, oblongo, ſupernè acuto, hederaceo, pediculo longo & tenui appenſo. Iülos profert longos, ac veluti racemum, cui acinuli hærent piperis rotundi modo, qui vbi maturuêre decidunt, antequam ſæpè in pappos dehiſcant.

Prima huius germina foliorum futurorum rudimenta, oblonga & acuta, pingue quiddam oleoſum, ac reſinoſum habent, digitis adhæreſcens & ſubflauum: A Pharmacopæis oculi populi vocitantur, quos Veris initio excerpunt, [illegible]ndunt, & cum axungia ſuilla ad menſem Iunium in figulino vaſe recondunt, ad vnguenti populei confectionem. Ex foliis eius apes lachrymam quamdam colligunt, ex qua propolidem conficiunt.

Lybica, ſeu tremula, aut montana populus à nigra vultu vix variat, ſed folia gerit duriora, minora, in ambitu profundiùs ſerrata, pediculis longioribus cohærentia: Ob id ad motum ventorum flatu citatiora, & mutuo inter ſe colliſu crepitantia. A quibuſdam Cercis putatur: hæc tamen ſecundum Theophraſtum videtur ea eſſe, quæ apud nos arbor Iudæ vocitatur.

Gemmæ autem populi nigræ (ſic enim rectiùs, quàm oculi nominantur) tantùm in re pharmacaria vſurpantur, facultatémque calefacientem & ſiccantem habent, & partium tenuitate incidentem ac mollientem: Folia vim eamdem ſortiuntur, ſed imbecilliorem: Cum aceto trita & illita podagricis doloribus vtiliter medentur. Vires.

An ex populo defluat lacryma in Padum amnem, & coëat in ſuccinum, vt plerique Dioſcoridem ſequuti putant, poſteà aptiùs ſuo dicetur loco.

SECTIO QVINTA.

De Simplicibus refrigerantibus.

MEdicamenta non omnibus in regionibus naſcuntur optima, ſed alia in calidis, alia in frigidis vberius & lætius; Nam hic ſegetes, illic veniunt fœlicius vuæ. Quæ ad meridiem & æſtuoſum cæli aſpectum vergit regio, calida ſimplicia, quæ ad Septentrionem frigida & præſtantiora fœcundiùs alit. Quod ſi materiei medicamentariæ ſtudioſiùs incūberent hi Medici, qui Aſiam, Africam, & peregrinas regiones incolunt, ad ſuam & ſuorum incolumitatem fideliùs tuendam, multas è noſtro ſolo ſtirpes, quas non habent, viribus eximiis præditas efflagitarent, quarum nonnullis & ſuauius ad alendum, & alys fœliciùs ad medicandum vterentur. Multas ſiquidem habemus, quæ nec in Ægypto, nec in Chyna, aut alibi ſub Polo Antartico virent, aut arte vlla queunt cicurari. Quæuis enim cæli facies, in quouis ſolo, plantam quamlibet animare, lætam, viuacem & fœcundam reddere minimè poteſt. Europa autem præter calefacientia multa, infinita penè refrigerantia producit; Inter quæ ea tantùm hic enarro, quæ ad compoſitiones in noſtra officina traditas accedunt. In quorum deſcriptione, de his primùm quæ ſummè refrigerant, loquor, tum de his, quæ mitius, poſtremo de his quæ inter refrigerantia & calefacientia ambigunt.

De Mandragora. CAPVT I.

HVCVSQVE vetularum eſſe credidi inſomnia, quę de mandragora narrantur, de quibus plebeculam audiui ſæpè garrientem. Ex quorumdam tamen veterum tabernis illa et figmenta deprompta eſſe comperio, qui nimiùm creduli forſan quæ ab imperitis audiere literis mandarunt: Nam Græcorum nonnulli, quod illius radicem, tanquam philtrum quoddam ad amatoria conducere arbitrarentur, Circeam nominarunt. Pythagoras quòd hominis truncum, & artus vtcunque repræſentaret, eiuſque radices ſæpius geminæ quaſi crura duo & clunes oſtentarent, Anthropomorphon nominauit; Ad cuius nominis alluſionem accedit mandragora, iuxta Septemtrionalium idioma, apud quos *Man* hominem notat, & *Draghen*,

Draghen, quaſi gerens hominis figuram. Anilia tamen fictitia que ſunt hæc omnia, quibus vafri circulatores incautos ſæpè decipiunt, dum radiculas quaſdam bifidas circunferunt, in quibus faciem humanam ſculptam & artus diſcriminatos agnoſcere facile eſt; De hiſque mira & incredibilia narrant, vt ab idiotis nummos extorqueant.

A quibuſdam vocatur malus canina, ab aliis pomus terreſtris, eò quòd poma ferat rotunda, lutea, vitellis ouorum induratorum ſimilia, odorata quidem, ſed viroſa.

Eius autem duæ traduntur differentiæ; vna dicitur mas ſeu candida, μώριον Græci vocant, nonnulli Arſen, alij Hypoplomon, quæ ingentibus foliis, betæ ſimilibus, latis, & læuibus viret. Morion. Hypoplomon.

Fœmina verò nigra dicta, folia pandit anguſtiora, lactucæ minora, aliquantùm hirſuta, humi procumbentia.

Poma producit mari ſimilia, ſed minora, ſorbi effigie, ex luto palleſcentia. Radices habet ſæpiùs binas, aliquando ternas inter ſe conuolutas & intortas, exteriùs nigras, intùs albas, carnoſas, longas & craſſas.

Mandragora nulla patienter fert ſolis æſtus, & lętiùs fruticat in locis vmbroſis & apricis; vnde mandragora forſan dicta, vt viri quidam docti putant, quòd in mandris & ſpecubus ſata delectetur.

Dioſcoridis tempore colligebatur radicis ſuccus, qui inſolatu concretus multo erat in vſu: Nunc radicibus & foliis vtimur quidem, ſed rariſſimè, atque in his ſolùm affectibus, qui alia blandiora ſtupefacientia temnunt. Vires.

Ex pomis paratur oleum per infuſionem, vt in Officina demonſtrauimus, quod prudenter adhibitum dolores quoſuis tollit, & blandè ſomnum conciliat.

Rariſſimè autem mandragora per os ſumitur; atque his qui vrendi vel ſecandi ſunt, ne dolores ſentiant, aliud quoddam potius medicamentum opiatum, idoneis ſimplicibus caſtigatum datur, quo ſine noxa ſenſus conſopiuntur. Vis enim mandragoræ non tantùm impensè frigida eſt, ſed etiam narcotica: Proinde non tutò niſi prudenter vſurpata, nam inter venena ab Aëtio numeratur. *Ca. 45. & 4. ſerm. 1.*

Mandragoræ quædã plãta cognata eſt, quæ mala fert ex cęrulo purpurea, oui magnitudine, quæ mala inſana nonnulli vocant; Alij Melongena, quidam poma amoris. Adnaſcuntur ſurculo pedem alto, vtrinque foliis ſolani ſimilibus amicto, è cuius media parte, ſurſum verſus, prodeunt flores albicantes, quibus mala ſuccedunt, multa carne turgida, ſucculenta, granis paruis prægnantia. His vtuntur in acetariis nonnulli non ſine magno ſanitatis diſpendio. Mala inſana Melongena.

De Solano. CAPVT II.

MVLTA Solani perhibentur diſcrimina, primum Dioſcoridi dicitur ſatiuum ac hortenſe, Theophraſto inter olera repoſitum: Nunc tamen nec eſtur, nec ſeritur, ſed ſponte etiam inuitis hortulanis ſecus vias germinat, adoleſcit, floret, & baccas gerit nigras, vnde Galli morellam nominant: Officinæ Solatrum, Græci Strychnon. Quædam Lutetiæ nunc incipit videri quæ baccas rubras gerit.

Morella, Planta eſt pedem alta, racemoſa, foliis ozimi, ſed maioribus nigricãtibus baccis racematim coeuntibus, rotundis: primùm viridibus: à maturitate nigris. Præcedunt flores purpurei, elegantes, ex quorum vmbilico prodit apex luteus, ſpecioſuſque.

Vires. Refrigerandi facultatem obtinet inſignem: Ob id ignibus ſacris conuenit, capitis dolori à cauſa calida prodeſt; æſtuanti ſtomacho auxiliatur. Eius baccæ ad vnguentum Diapompholigos efficaciter accedit. Stillatitius liquor ad oculorum inflammationem & aliarum partium ardores vtiliter vſurpatur.

Solanum Somniferum. Vim quoq. ſtupefacientem cùm obtineat, ſomno conciliando ſæpè prodeſt.

Aliud quoddam Somniferum, ſeu Dormitorium nuncupatur, quod videlicet inſigniter ſomnum conciliet. Ramoſa planta eſt, fructu contumax, foliis multis, ac maiuſculis aliquantùm hirſutis, & ad effigiem cotoneæ mali accedentibus, ſubobſcuris: radice exterius rubra, & vbi aruerit albicãte; flore ampliuſculo, ſubrubro, nec aſpectu valde grato, è cuius cauo fructus emergit rotundus, ceraſæ magnitudine, qui præſentem vtentibus adfert interitum. Soporiferum quidem opio validius. Multis in locis agreſtibus, & incultis lætè fruticat, & præſertim in rupibus à mari non longè diſſitis, vnde botanici ſolanum marinum, Officinæ ſolatrum vocitant.

Solanum furioſum. Tertium ſolani genus manicum, ſeu furioſum & lethale, quibuſdam Thryoron, aliis Periſſon dictum, folia gerit erucæ ſimilia, ſed maiora ad acanthum accedentia promit, caules multos, proceros, ſpecioſos; florem nigricantem, quem fructus conſequitur racemoſus, niger, rotundus, decem aut duodecim acinis prægnans. Id eſſe creditur, quod multi Dorycnion nominant. Sunt qui nihil diſcriminis eſſe inter Solanum ſomniferum & Furioſum, ſeu Manicum putarunt, quod tamen magnum rei herbariæ periti agnoſcunt.

Solanum lignoſum. Quartum quoddam genus eſt Strychnodendron, ſeu ſolanum lignoſum, quibuſdam amaradulcis, vel dulcamara, dictum, quod vitium ritu pergulas & ſepes ſcandit, foliis & ſurculis ſmilaceis, ſed durioribus & nigrioribus, floribus purpuraſcentibus & violaceis, ac inuerſis. Ex quorum vmbilico luteorum emicat apex. Succedunt baccæ paruæ, ſucculentæ & viroſæ.

Ad ſolana multorum conſenſu iuſtè refertur alia planta, quibuſdam Vua lupina, aliis Aconitum pardalianches, nonnullis herba Paris dicta, quam Geſnerus Monococcon, Pena Solanum tetraphyllon nominat. Verum his omnibus ſolanis, hortenſe ſi exceperis, aut nunquam, aut rarò Medici vtuntur; nam eorum vſus minimè tutus eſt. At mala ea medicina eſt, quæ maioris mali periculum adfert. Vua lupina. Solanum tetraphyllum.

Alia adhuc ſtirps ob effigiei & virtutis cognationem inter ſolana refertur, quæ Stramonium, vel rectius Strychmonium, à quibuſdam Lycoperſium, ab aliis *Metel*, à nonnullis hyoſciamus Peruuianus & Baryococcalon dicitur: Cuius duo traduntur diſcrimina, vnum maius eſt, quod hominis proceritatem æquat & ſæpè ſuperat: Alterum minus bicubitale, aut paulo altius vel breuius. Vtriuſque facies eadem & flores vtrumque gerit albos, maiuſculos, ſmilacis æmulos & poma craſſa, ſpinoſa, echinata, in minore rotunda, in maiore acuminata, cui & folia & omnia maiora. Stramoniũ.

Refertur etiamnum ad ſolana alia planta illis cognata, quam Officinæ Solanum pomiferum, nonnulli Lycoperſicum vocant. Mala enim gerit ex aureo crocea, quæ herbarii poma mirabilia, aureave nuncupant. Sunt qui & Amomum Plinij ad ſolana deducere tentant. Diſpar tamen vultus, & natura refragatur. Solanum pomiferũ. Poma mirabilia.

De Alkekengi. CAPVT III.

SECVNDVM Solani genus Dioſcor. Halicacabus eſt, quem officinæ Mauritanorum vocem ſequutæ, Alkekengi vocant; ob cuius ad multa celeberrimos vſus, ſeorſim de eo diſſerere placuit. A veſicæ figura quam eius grana inuolucro quodam membraneo veſtita referunt, Solanum veſicarium nuncupari ſolet. In ſqualidis locis vt inter vineta lætè naſcitur, & vberrime fruticat, cauliculos cubitales proferens, tenues, rotundos, ſubrubros, quaſi geniculatos, folia ſolani, ſed paulò maiora; flores ſubalbidos, quibus folliculi veſicarum inſtar ſuccedunt, primùm herbacei, deinde phœnicei, in quorum ventre, grana rotunda, ceraſorum magnitudine, effigie, & colore includuntur, carnoſa & ſeminibus planis, teretibus, & ſubcandicantibus turgidula.

Fructus hi quibuſvis vel etiam pueris notiſſimi ſunt, qui hyemalia ceraſa eoſdem vocitant, & ſæpè magna quantitate & innoxiè mandunt. Vrinæ mouendę & ſaburræ à renibus & veſica deturbandæ & foras protrudendę mirum in modum conueniunt. Vires.

De Hyoſciamo. Capvt IV.

HYosciamvs à quibuſdam herba ſuilla dicitur, quòd ſues eius eſu quaſi conuellantur; ab alijs Altercum & Apollinaris herba, quia hyoſciamo dementati, rixando & altercando ſe torqueant, & velut Apollinis œſtro percellantur. Vidit Mathiolus pueros qui ſemen hyoſciami comederant, àdeo deſipere, vt à cacodæmonibus eluſos autumarent permulti.

Vires. Sunt verò tres hyoſciami vulgares; niger, albus, luteus. Nigro folia ſunt hirſuta, longa, lataque, vt verbaſco, lacinioſa vt Acantho: caules cubitales & ſæpè altiores, craſſi, brachiati, ac ramoſi, qui medio ſui flores è fuſco palleſcentes promunt, quibus calyces ſuccedunt ventricoſi, oblongi, teretes, supernè aculeati, pyxidulis aut calathis paruulis ſimiles, & præſepiolis diſcepti, in quibus continetur ſemen exiguum colore fuſcum & obſcurum. Radix albicat, craſſa, erutu facilis, in alterum annum viuax, perquàm vtilis ad anodyna, & minus quàm folia fœtens. Præter dictas hyoſciami ſpecies, alias adhuc vidi florum ſignaturis quibuſdam & maculis inter ſe pugnantes.

Vires. Alij duo hyoſciami rari ſunt, nec niſi in hortis culti viſuntur. Raro quoque ad medicos accedunt vſus: quotidie verò niger vſurpatur. Omnes refrigerant ad tertium ordinem, & vim habet narcoticam: Albus autem reliquis minus & refrigerat, & ſtuporem inducit.

De Papauere. Cap. V.

PApavervm duo ſunt in vniuerſum genera, hortenſe vnum, & ſylueſtre alterum. Hortenſis multæ varietates agnoſcuntur, à florum colore, denſitate & figura ſumptę. Quoddam dicitur ſimplex, aliud polyanthon, ſeu multiflorum, atque vtrumque vel album, vel purpureum, vel rubellum. Sylueſtris quoque multa ſunt diſcrimina, vt nigrum, rubrum, rhœas vulgò dictum, ſpumoſum & corniculatum, Cuius adhuc quatuor differentiæ videntur, vnum commune eſt & luteum, alterum violaceum, & duo phœnicea.

Papauer ſatiuum. Satiuum ſurculis vt plurimùm bicubitalibus ſeſe erigit, folijs oblongis, pallidis, per ambitum ſerratis, nullo pediculo adhęrentibus, floribus vel candidis, vel rubellis, vel alterius coloris pro ſtirpis varietate, capitibus rotundis, oblongis, in quorum cellulis ſemen includitur, vel nigrum, dum ex papauere nigro, vel album dum ex albo ſoboleſcit.

Papauer Erraticum. Erraticum ſeu rubrum, dicitur μηκὼν ῥοιὰς quaſi fluidum, à flore celeriter decidente. Folia gerit erucæ ſimilia, inciſa, aſpera, flores rubros & ſemen rufum. Naſcitur in aruis, potiſſimùm inter ſegetes.

Spumeum Mathiolo ignotum, à quibuſdam recentioribus pro Gratiola, ab alijs pro ſaponaria ſumitur. Spumeum.

Ceratites ſeu corniculatum folia habet ſubalbida, in ambitu erratici modo ſerrata, flores luteos, fructum paruum, ſeu ſiliquam, vt cornu inflexam; corniculo fœnugræci ſimilem. Corniculatum.

Paſſim in hortis ſtudioſè cultis & pinguibus ob florum elegantiam ſeri ſolent papauera polyanthea, fimbriata, patula, roſea, variorum colorum. Papauera polianthea.

Omnibus autem ineſt refrigeratoria facultas, ſed erratico cæteris maior; itaut eo ſolo quis vti non poſſit innoxiè, ſicut ſatiuo ac hortenſi. Omnibus quoque vis hypnotica, ſed validior nigro, quod malignæ cuiuſdam qualitatis eſt particeps, adeo vt, ſi quis immodicè eo vtatur, veterno quodam, tanquam lethargicus detineatur. Vires.

E papauere vulnerato, & aliquando ſponte gummeus quidam liquor dimanat, quẽ κατ' ἐξοχὴν, ὀπὸν, & ὄπιον antiqui nominarunt, ad ſenſus ſtupefaciendos, ſomnum conciliandum, & immanitatem alicuius doloris placandam, vel certè fallendam vtiliſſimum, quo ſolent Turcæ caſtra ſequentes vti, vt ad pugnam ſint alacriores, & tanquam ebrij ad pericula quæuis minus formidoloſè ſeſe præcipitent. Opium.

De eius qualitatibus primis adhuc certatur, cum primæ notę Medici qui de re medicamentaria ſcripſerũt, aſſeuerent frigidum eſſe, vltra tertium gradum; cui tamen qualitati refragantur illius amaror & acrimonia, quibus organa guſtus feriuntur, ac vellicantur: quod occaſionem dedit multis calidum eſſe confiteri. Opij qualitates.

De ſemperuiuis. CAPVT VI.

SEDVM plebeculæ jombarda eſt, quaſi Iouis barba, Aizoon Græcis, Semperuiuum Romanis dictum, quòd ſemper vireat, & quaſi ſit frondibus æternum, patientiſſimum frigoris, nec vlla hyemis rigiditate marceſcens. Aizon maius.

Naſcitur in locis aridis, Soli expoſitis, vt ſuper muris & pauperum tectis, ac domorum ſubgrundijs, in quibus lætè fruticat, frondibus craſſis, carnoſis, mucronatis, cynaræ ritu ſucculentis & virentibus, circa radicem denſioribus, caule interdum pedali, aliquando humiliore; ſæpius altiore, frondibus ſquamatim diſpoſitis veſtito ad cacumen, vbi in alas diuiditur paucas floſculis herbaceis & ſubrubeis coronatas.

Sunt autem aizoi multa diſcrimina, ex quibus tria in vniuerſum agnoſco genera, maius, minus & medium. Ad maius, ſi nominis & effigiei habeamus rationem aloë ipſa non pręter rationem poteſt referri: hanc enim ex illius ſobole quaſi natam vtriuſque conditio Aloë ad Aizoa ſpectat.

Aizoon medium. contendit. Ad medium, Craſſula, ſeu Telepion Græcorum, quod officinæ fabam inuerſam, vulgus Orpinum nominat, vt etiam militaris aizoïdes, ſedum aquaticum dictum, videtur attinere.

Nam vtrumque peruiuax eſt, perpetuòque virens: & aizoo valde cognatum, eſtque medium inter ſemperuiuum maius & alia omnia mox deſcribenda: atque rectius aizoon medium dicitur, quàm aliud quoddam hortenſe, teretifolium & eſculentum, quod acetarijs admiſcetur, nonnullis paruum, alijs medium ſedum, vulgo *Triquemadame*, nuncupatum, quod à radice paruula ramulos multos & graciles edit, foliolis onuſtos paruis, oblongis, rotundis, carnoſis, mucronatis, & floſculis luteis & ſtellatis.

Aizoon tertium. Illecebra. Parua autem ſemperuiua plurima ſunt: quorum minimum Illecebra eſt, Græcis ἀνδράχνη ἀγρία, vulgò panis auium nuncupata, quam multi tertiam ſedi minoris differentiam conſtituunt. Puſilla ac pulchella planta eſt, ramulis multis repens: floribus aureis, ſtellatis. Muros & loca ſaxoſa amplexatur: guſtu calidiſſima eſt, & exulcerãs, vnde Germani piper murinum nominant.

Secunda aizoi parui differentia quibuſdam Craſſula minor, Italis *Granelloſa*, Officinis vermicularis, & aliquando Cauda muris dicitur. Paruula quoque planta eſt, foliolis, rotundis, oblongis, carnoſis, inſtar vermium mucronatis, è totis ramis exilibus, breuibuſque pendulis, floſculis pallidis, & interdum albidis, vnguenti martiati compoſitionem ingreditur. Hæc duo aizoa minora inſigniter calefaciunt & exulcerant.

Aizoon tertium. Tertium eſt ſedum quoddam maiuſculum, æſtiuum dictum, quod ſurculis aliquanto maioribus aſſurgit, folijs rotundis, carnoſis vt vermiculatæ: ſed maioribus. Nuſpiam ſemper viret, ſed adueniente hyeme marceſcit.

Aizoi varietates. Plures adhuc aliæ ſtirpes, folio ſempiternæ, ac perpetuò virentes, & Semperuiuis vultu, viribuſque cognatę, ad eorum familiam iuſtè referuntur, vt Aizoon hematoides, Aizoō ſcorpioides, Sedum quoddam petreum montanum, ac puſillum, aliud quoddam magnum & arboreſcens, aliud quoddam magnum & arboreſcens, aliud & puſillis, rigidiſque ſurculis fruticis more aſſurgens.

Vires. Aizoum maius refrigerat ordine tertio: Ob id ad eryſipelata, herpetas & inflammationes quaſuis valde conuenit. Ex minoribus quędam refrigerant quidem, ſed exceſſu minore, alia efficaciter calefaciunt ſimul & exulcerant, vt vermicularis & illecebra.

De Cynogloſſo. Cap. VII.

CYNOGLOSSO folia ſunt mollicea, lenia, oblonga, pauca lanugine pubeſcentia, ad tactum minimè aſpera, ex glauco virentia, effigie & mollicie linguæ canis æmula.

Surculi ei teretes ſunt, incani, cubitales & ſæpè longiores, in alas diuiſi, floribus puniceis ac purpuraſcentibus coronati. Singulos flores conſequuntur quaterna ſemina, parua ſimul cohærentia, hirſuta & lapparum modo veſtibus inhærentia. Subeſt radix craſſa ſymphiti magnitudine & colore, atque odore penè ſoporifero, cuius laudatur vſus ad acres & tenues fluxiones: Multùm enim incraſſat & manifeſtè refrigerat, vnde ambuſtis vtiliter à mulierculis adhibetur. Frigida & ſicca creditur gradu ſecundo, facultatemque habet cohibendi & incraſſandi: Ob id baſim pręſtat quibuſdam catapotijs ab eo denominatis, quæ dantur efficaciter omnibus morbis qui ab humoribus fluentibus proficiſcuntur.

De Plantagine. Cap. VIII.

PLANTAGO vel aquatica eſt, cuius tres agnoſcuntur differentiæ raro ad medicos vſus ductæ, vel terreſtris & communis, à planta abſolutè plantago dicta, cuius frequens ſanitati tuendæ & morbis profligandis vſurpatio. Eius duo à Dioſcoride traduntur diſcrimina, maior & minor. Maioris tres ſunt varietates, vulgaris, incana & roſea.

Vulgari, folia betacea ſunt, craſſa, lata, lætèque virentia: caulis anguloſus, ſubruber, interdum cubitalis, ſæpè breuior, in ſummo ſpicatus, tenui ſemine ac copioſo prægnans. Naſcitur in vdis & lacunoſis locis, & ſecus vias.

Roſea dicitur quod vmbellam herbidam, patulam, foliolis permultis, roſæ modo, ſimul cohærentibus compactam gerat. In cæteris ſupradictæ prorſum ſimilis eſt.

Minor plantago folijs viret anguſtioribus, minoribus, mollioribus & tenuioribus: cauliculo anguloſo in terram inclinato, floſculis pallētibus, ſeminibus paruulis, ſurculorū ſummitatibus cōnatis. Vocatur in Officinis lanceolata & aliquando Lanceola, quod eius folia lanceæ cuiuſdam ritu ſint acuminata. A quinque fibris & velut neruis quibus habet diſtincta & velut ſulcata folia interdum quinqueneruia nominatur: Vt etiam Septineruia, cùm præter quinque fibras inſignes aliquando paruulæ adhuc duæ quibuſdam in folijs emicant. Nonnulli deprauatè ex quinqueneruia Centineruiam effecerunt. Vocatur & Arnogloſſum, quòd folia agninæ linguæ ſimilitudinem referant. Speciatim tamen quibuſdam ſic tantùm dicitur, quæ folia promit rotundiora & lanuginoſa. Quinque-neruia.

Vires. Plantago refrigerat & ſiccat ordine ſecundo , aſtringit , denſat cohibet , abſtergit: Ob id ad herpetas, eryſipelata , inflammationes, & omnes ſanguinis eruptiones conducit, fluxiones ſiſtit, dyſenteriæ & omni alui fluori conuenit, putredinem arcet, & partes quaſcunque roborat.

De Centinodia. Cap. IX.

Centinodia à nodorum frequentia, vt aliquando Seminalis & polygonum à ſeminis multitudine dicta , nunc Corrigiola, nunc à cohibẽdo ſanguine , Sanguinalis & ſanguinaria , interdumque Proſerpinaca , vel potius Serpinaca à ſerpẽdo nuncupatur. Herba eſt humilis, humi reptans , graminis ritu, ramis exilibus , copioſis , nodoſis & geniculatis , foliis rutæ, ſed longioribus , mollioribuſque , ſub quibus minutulum & multum ſemen turget ; præuiis floſculis ex rubeo pallentibus. Naſcitur ſponte in locis incultis & ſemitis, pedibuſque ſolet conculcari, nec imbecilliùs viret.

Vires. Polygonum mas, ſic enim ad alterius fœminini differentiam dicitur, vim habet refrigerandi, aſtringendi & ſpiſſandi eximiam; proinde, contra herpetas, ignem ſacrum , & omnem inflammationem valet.

Succus eius per os ſumptus , cuiuſlibet partis profluuium & excreationem cruentam compeſcit: aluum impenſiùs fluentem ſiſtit.

Datur & fœliciter contra ſtomachi ardorem, & venenatorum animalium morſus.

Polygonũ fœmina. Aliud Polygonum, ſeu centinodia fœmina dicitur, vno caule, arundini tenellæ , vel magis equiſeto ſimili in locis aquoſis aſſurgens, denſis geniculis, quæ folia tenuia piceæ frondibus ſimilia in orbem conueſtiunt.

Polygonũ marinum. Datur & marinum quoddam Officinis ignotum, & inuſitatum.

Polygonatum. Sunt qui vocum affinitate decepti pro polygono polygonatum, & viciſſim pro hoc, illud aſſumunt, ſed diſſimilis eſt multùm vtriuſque effigies. Nam polygonatum , ſeu Sigillum Salomonis , planta cubitalis eſt & ſæpè altior , caule rigido , incuruo , radice craſſa & nodoſa.

De Symphyto. Capvt X.

Symphyta tria magna ſunt, Alum, ſeu vulgare & conſolida maior dictum, Tuberoſum & maculoſum. Totidem media, petræum , Bugula & prunella. Parua verò multa, vt Bellides omnes, Margaritæ, à plebecula nominatæ, quarum multæ traduntur varietates, coronamẽtis potius, quàm Officinis dicatę.

Symphytum

Symphytum malus ſeu conſolida maior, & à foliorum ſimilitudine, auricula aſini dictum, caulem edit bicubitalem, folia ampla, longa, lata, craſſa, aſpera, hiſpida, ad bugloſſi effigiem accedentia, ſed latiora, obſcuriora & mucronata. Ex ſurculorum alis prodeunt velut foliorum productiones, in quibus flores eleganti ſerie diſpoſiti, intus cani, pallidi, aut ſubrubei adnaſcuntur, quos nigra ſequuntur ſemina, verbaſci ſimilia: ſubiacent radices glutinoſæ, exterius nigræ, intus candidæ, quarum eſt in medicina frequens vſus.

Symphytum refrigerat, contrahit, aſtringit, denſat; Enteroceelas cohibet, oſſibus fractis medetur, ſanguinis ſcreatum & fluorem ſiſtit, dyſenteriæ prodeſt, & vulneribus conſolidandis adeo eſt efficax, vt ſimul cum carnibus ſi concoquatur, eaſdem conglutinet. **Vires.**

Symphytum maculatum, quod paſſim pulmonaria nominatur, thyrſo, fronde, flore præcedenti ſimile; verùm folia ei breuiora, inquibus albicantes maculæ conſpicuæ ſunt plures. Naſcitur in ſyluis & locis opacis ac vmbroſis. Creditur ad vitia pulmonum opem adferre. **Symphytum maculatum.**

Symphytum petræum, quòd in petris & ſaxoſis locis naſcatur, dictum, ex paruis & tenuibus ramis ſeſe erigit, origani ſimilibus, foliis paruis, capitulis thymi, radice ſubruffa, longa, craſſaque. Sunt qui putent hoc ſymphytum eſſe, ſed cùm lignoſum ſit & odoratum, & capitula habeat thymi ſimilia, non parum à bugula differt, vt mox patebit. **Symphytũ petræum.**

Bugula medium quoddam ſymphytum eſt, de quo ſenior ætas multa & mira prædicauit, adhucque plebecula ſibi perſuadet eum nec Medico, nec Chirurgo egere qui bugulam habuerit: Addunt & qui ſaniculam. Folia gerit craſſa, oblonga, parùm & mucronata, & in ambitu inciſa, & ſubrubra, caules quadrangulos, modicè hirſutos, flores cæruleos à mediis ſurculis ad faſtigium multos. A nonnullis Morandola, ab aliis Laurentina, ab aliis conſolida media nuncupatur. Herba vulneraria eſt, commendaturque plurimùm ad diſrupta, fracta, cæſa, conuulſaque membra. **Bugula.**

Prunella ſeu Brunella, vt volunt nonnulli, ex ſymphytorum tribu eſt, humilis quidem planta, ſurculis tenuibus, quadrangulis, hirſutis, humi procumbentibus, foliis latis, mucronatis, ſed breuibus, parum hiſpidis, obſcurè virentibus, viſcidis & pinguibus. Flores vt betonicæ ſpicatim in ſurculorum ſummitatibus erumpunt, è cæruleo obſcurè purpurei. Ad eadem commendatur ad quæ bugula: maximè verò ad linguæ nigredinem, quæ per febres oritur delendam, ſi eius decocto os colluatur. **Prunella.**

De oxalide. Capvt XI.

INter rumicis ſeu lapathi genera à Dioſcoride numeratur Oxalis, non quòd ſit vtriuſque ſapor ſimilis, qui in lapatho ſubdulcis eſt, & ferè inſipidus, in oxalide, ſeu acetoſa acidus, vnde nomen, quod ὀξὺ Gręcè dictum, modo ad folia lapathi mucronata, modo ad oxalidis acidum ſaporem accommodatur.

Acetoſa autem omnibus nota eſt, eaque duplici genere agnoſcitur, vna ſylueſtris, omnium minima & acidiſſima, quæ multo luxu ſabuloſis locis, macilentis & ſæpè inter ſegetes naſcitur. A Belgis Acetoſa veruecina, ab aliis Vineta cognominatur.

Altera maior eſt, quę in locis humidioribus delectatur, vt in pratis & hortis multis: cuius duæ ſtatuuntur differentiæ, vna quæ ſemper hortenſis eſt, & repens, ab aliis effigie valde diſſimilis; folia namque habet rotunda & colorem ex ſubcineritio vireſcentem, ſaporem verò acidum, vt reliquę oxalidis ſpecies, ſed palato magis arridentem. Altera maioris acetoſæ differentia omnibus nota eſt, de eaque vox acetoſę abſolutè intelligenda eſt, ob ſacros ſeu magnos effectus Herba ſacra quibuſdam dicta.

Oxytriphilum. Oxalis in memoriam reuocat oxytriphyllum, ſeu trifolium acetoſum, mulierculis panis cuculi, Officinis pluribus *alleluya*, Fracaſtorio, Luyula dictum. Planta humilis eſt, in locis ſyluoſis vere nouo naſcens, cauliculis tenuibus breuibuſque, in quorum ſummitatibus foliola tria inſident, tenuia, pallidè virentia, ſapore acida, grataque. Flores è breuibus pediculis prodeunt candidi, quinque foliolis cohærentes. Vires. Puſilla hæc herba cor recreat, putredinem arcet, refrigerat, & aqua ex ea deſtillata febribus continuis & peſtilentibus confert.

De Oxylapatho. Capvt XII.

NE huic ſimplicium examini confuſio obſcuritatem pariat, diſcrimen conſtituetur inter Lapathum, Hippolapathum, Hydrolapathum, Oxylapathum & Lapathum ſanguineum. Lapathum. Lapathum ſimpliciter dictum, ſeu rumex olus eſt culinis expetitum, coquis *Patientia*, herbariis parella vulgò dictum.

Hippolapathum. Hippolapathum vel latifolium eſt, vel rotundifolium: vtrumque cultum & Rhabarbarum monachorum, & aliquando Pſeudorha recentiorum nuncupatum.

Hydrolapathum. Hydrolapathum duum eſt generum, magnum & paruum: vtrumque pręcedentibus ſimile, nec niſi paluſtribus & aquoſis locis lætè viret & adoleſcit.

Oxylapathum in locis incultis vberrimè prouenit, radice longa, craſſaque, intus flaua, ſeu crocea, ſurculo bicubitali, brachiato, foliis longis, latis, ſtriatis, acuminatis, ſemine herbaceo, lato, ex pediculis minutiſſimis dependente, & tenuibus membranis inuoluto, colore rufo. Oxylaphathum.

Lapathum ſanguineum ſeu maculatum, multi non ſatis conſideratè ſanguinem draconis vocitant, vt docebimus poſtea fuſiùs & commodiùs ſuo loco. Lapathum ſanguineũ.

Ex lapathis quoque eſt oxalis de qua ſupra, vt etiam herba quædam, neſcio qua ratione Piper henricus dicta, quam ſpinaceum olus ſylueſtre puto. Piper Henricus.

De Hepatica, hepatorio, & Eupatorio, ſeu agrimonia.

CAP. XIII.

HERBARIÆ doctrinæ periti Hepaticam, Hepatorium & Eupatorium ita diſtinguunt, vt Hepatica ſit lichẽ; hepatoriũ, vulgare Eupatoriũ; verũ Eupatoriũ, agrimonia: hæc tria quod hepati roborãdo & ſanãdo conueniant, Eupatoria ſæpè & rectè dicuntur.

Hepatica autem ſæpè nominatur Lichen, quòd contra lichenas omnibus remediis anteponatur, vel quòd lapides lingat. Folio conſtat ſucculento & craſſo, petris vdis & vmbroſis adhærente, ſub quo cauliculi, pediculorum forma, capitula ſtellata habentes exeunt. Abſtergentem modice, refrigerantem, ac roborantem habet facultatem. Hepatica.

Hepatorium à radice fibroſa moderatæ magnitudinis, ſurculos promit bicubitales, ac ramoſos, foliis coueſtitos oblongis, cannabinis, per ambitum ſerratis: flores paruulos, muſcoſos: dilutè rubentes, qui vbi vmbellam pulchellam coronarunt & contabuerunt, deſinunt in pappos. Eupatorium verum ſeu Agrimonia herba fruticoſa eſt, Potentillæ valde ſimilis, ſed foliis magnis virentibus vtrinque in partes pluribus diuiſis, per ambitum ſerratis & hirſutis: Caule tenui, recto, cubitali, vel altiore, piloſo, ex cuius partibus diuerſis exeunt floſculi, parui, lutei, quos ſequuntur ſemina admodum parua & altera parte aſperula, qua veſtibus laneis facilè adhæreſcunt. Agrimonia ab Eupatore inuentore, Eupatorium nominatur. Hepatoriũ. Eupatoriũ. Agrimonia.

Vim habet attenuandi & expurgandi, & peculiari virtute iecori & aliis viſceribus prodeſt. Vires.

Non omittendum eſt Meſuem pro Eupatorio aliam plantã cubitalem valdè amaram, foliis centaurii minoris, ſed in ambitu ſerratis & aſperis vſurpare, quæ à nonnullis herba Iulia à Græcis Ageratum nominatur. Ageratum.

De Primula veris, ſeu herba paralyſis. CAP. XIV.

VVLGARIS huius herbæ varia denominatio veram dignotionem obſcurauit; nam primiueriam, ſeu primulam veris, herbam ſancti Petri, herbam paralyticam & arthriticā phlomidem, brachulā cuculi, Tuſculanā violam, beton cam albam, & verbaſculā vocitari co mperio. Sed inanis eſto nom̄claturæ perueſtigatio, modò res intelligatur ipſa. Primula veris dicitur, quòd primo ſtatim Vere vireat & floreat: cuius tres præcipuæ tradūtur varietates, hortēſis, pratēſis, nemoralis. Hortenſis vel ſimplex eſt, vel multiflora; atque vtraque vel flore herbaceo; vel ex luteo palleſcente. Quæ virent in pratis & ſyluis, foliis quidem valde ſimiles, ſed non parum diſpares floribus qui in illis crocei, parui & ferè inodori; in his pallentes, magis patuli & odori.

Primula Veris folia multa promit, rugoſa, betonicæ ſimilia, ſed longiora, latiora, pallidiora, è quorum medio centro multi velut ſtyli exeunt tenues & longi, in quorum ſummitatibus dehiſcunt modo tres, quatuor aut quinque flores ſublutei, penſiles, ſummis labris denticulati. Aliquando & vnicus tantùm flos pedunculo exili adnaſcitur.

A florum diuerſitate octo differentias obſeruaui. Aliæ enim florem herbaceum, ac viridem & elegantiſſimum gerunt, aliæ album, atque etiam venuſtum: nonnullæ rubeum, aliæ aureum, aliæ ſubflauum. Præterea quædam tantùm ſimplici flore coronantur, aliæ multiplici, aliæ ita prolifico, vt alter alteri adnatus videatur. Quæ ſimplicem ac luteolum florem gerit, copioſa ac ſponte prouenit in multis infimæ Neuſtriæ locis, ac maximè in agro Vallonienſi, in quo aliæ ſtirpes multæ inſignes latè proueniunt.

Vires.

Neruorum reſolutioni, ſeu paralyſi confert, & articulorum dolori.

Radicis decoctum commendatur ad infarctus renū expediendos, ſaburram protrudendam, & calculos veſicæ expellendos.

De Braßica hortenſi. CAPVT XV.

BRASSICA ſeu caulis, Græcè dicta Crambe, adeo vulgaris eſt, vt ſuperuacaneum videretur, longo verborum amplexu eam deſignare, cùm propter eſum vbique gentium & locorum ſeratur, plantetur, colatur, eius tamen omnes varietates non omnibus in regionibus lætè virent, ſed quędam hanc, aliæ aliam tellurem poſtulant: vnde quædam Sabauda dicitur, quod Sabaudiæ tractu magis delectetur, quę multum patula eſt, parùm occluſa, foris virens, intus alba, alia marina, quæ maritimis in locis ſponte naſcitur; alia cauliflora, ac Italica, quæ non niſi in Italia, vel ex ſemine ex eiuſdem ſolo aduecta, prouenit; alia vulgaris, quæ apud omnes vberrimè fruticat, alia caulorapa, quæ medio caule turbinata eſt, ſeu rapata, & quaſi bulboſa.

Præterea à foliorum conglomeratione, explanatione, inciſura, planitie, læuitate, aſperitate, albedine, viriditate, rubedine, obſcuritate & capite criſpo, racemoſo, lacinioſo, vel ſeſſili, caulium, ſeu braſſicarum varietates multæ deſumũtur, quę olitoribus & coquis, quàm pharmacopœis potius relinquendæ, marinam ſi exceperimus, vt magis medicamentoſam.

Craſſum ſuccum braſſica gignit, ac melancholicum, & caput ebrioſo modo tentare creditur, vnde forſan à Germanis tam auidè in cibos recipitur. Rubra ſpeciali dote pectori conuenit & alijs in Eclegmate de caulibus ſolet præferri. Vires.

De Pſyllio. CAPVT XVI.

PSYLLIVM herba pulicaris, ab eius ſemine effigie dictum, planta eſt parua inter veruacta & ſabuloſas ſcrobes naſcens, folijs Coronopo non multùm diſſimilibus, oblongis, anguſtis, hirſutis: Coma è medio caule incipit, capitulis hinc inde ex alis foliorum eminentibus, ſpicatis, & ſquamatim pimpinellæ globulorũ ritu cohærentibus, è quibus floſculi puſilli, pallidi, lanuginoſi prodeunt: quibus ſuccedit ſemen paruum, nigricans ac ſplendens, quod aluum mollit & clementer ſubducit.

In ſecundo gradu refrigeratorium eſt, in humectando & ſiccando quodammodo ſymmetrum ex Galeno, Hanc vim refrigerandi in Pſyllio etiam agnorunt, & aſſeruerunt Dioſcorides & Plinius: Vnde mirari ſubit Meſuei falſum de illius qualitatibus iudicium, qui ſemen eius ſcripſerit, quarto receſſu calidum, acre, vlcerans & venenoſũ. Hoc credo, ex aliorũ relatu præcipitãter ſcripſit, vel ex codice mendoſo excerpſit, vel forſan, quod veriſſimũ ſcripſerat, abs quodã Vires.

immutatum fuit. Minor igitur & tutior illius qualitas & vſus, quàm ex Meſuei lectione patet.

De Tußilagine. CAP. XVII.

TVSSILAGO Romanis dicitur, Græcis Bechion, à preſentiſſima vtilitate, quam tuſſiculoſis & anheloſis præſtat. Pharmacopœorum vngula caballina eſt, ſic nuncupata, quod eius folia vnguibus equorum ſint vtcunque ſimilia, inferiore & auerſa parte tomentoſa & albicantia, ſuperiore & aduerſa, viridia. Caulis eius ita breuis eſt, vt vix palmum æquet, vnde ſine caule naſci nonnulli crediderunt, ait Dioſcorides. Flos luteus, radiatus, aureus, taraxaci æmulus, qui nondum egreſſis foliis, Februario & Martio erumpit, & cùm paucos dies perſtiterit, dehiſcit in pappos. Radix tenera eſt, candida, geniculata, quæ vda loca, & fluminum crepidines amat.

Vires illius potiſſimum commendantur ad tuſſim & Orthopnœá, ait Plinius, atque etiam ad thoracis abſceſſus, quos illius fumus per arundinem hauſtus rumpere creditur. *Dioſc. cap. 109. l. 3. & Gal. li. 6. ſim.*

Tota planta nonnunquam Romanis dicitur Farfarella. A quibuſdam adhuc Filius ante patrem nuncupatur.

De Lupulo. CAPVT XVIII.

LVPVS ſalictarius, nunc in Officinis Lupulus dictus, planta ſcanſoria eſt, quæ ſenſim proſerpens arborum veſtigia petit.

Naſcitur ſponte in ſepibus & pratorum marginibus, folia habens aſpera, cucumeris, aut bryoniæ modo triangula, frutices intexentia: flores ſubalbidos, herbaceos, multis foliculis ſquamatim compactos & racematim pendulos, in quibus paruum ſemen continetur. Apud Belgas in magna eſt authoritate, nam hoc frugibus admiſto ſuas vindemias parant, potum nempe illis, vt & Anglis familiarem, quem Cereuiſiam, zithumque nominant. Vere inchoante turiones adhuc tenelli coquuntur, eduntúrque aſparagorum modo ex butyro, vel oleo & aceto. *Cereuiſia,*

Lupulus moderatè refrigerat, ſanguinis ardores compeſcit, bilem vtcumque ducit, meatus diducit, obſtructiones liberat, vrinam mouet, ictero medetur, pituitam & aquam in Intercute per aluum exigit, & ſtomachi inflammationes ſedat.

De Biſtorta. CAPVT XIX.

BISTORTA ſic ab intortis & conuolutis radicibus dicta, à quibuſdam pro dracunculo, ab aliis pro Limonio, à nonnullis, malè tamen, pro Behen Arabum ſumitur Tolerabiliùs à multis Britannica nominatur, cùm eius quædam ſpecies aſſeueretur, & ſolo radicũ colore ab ea diſtinguitur: ſecundum quoſdam, vtriuſque tamen facies, & vis diſſimilis. Nam britannicæ folia promit admodùm breuia; & inſtar cochleæ caua, vnde britannica cochlea nuncupatur. Peculiari dote commendatur Britannica ad Stomacacen ſeu Sceletyrben, graue malum Germanis multis & quibuſdam Septemtrionalibus familiare, in quo ſimilis interdum contingit, quæ Cæſaris olim militibus accidit, qui cũ trans Rhenum iter feciſſent, fontem inuenere, cuius aquam cùm bibiſſent, dentes eis intra biduum deciderent, compageſque in genibus ſoluerentur. Eſt autem reperta auxilio herba quæ vocatur Britannica. Plin.

Cap. 3. lib. 25. Porro biſtorta ex radice nodoſa, intorta, & rubeſcente, folia longa promit, lata & acuminata, rumicis inſtar, venoſa, ſupernè virentia, infernè ex cæſio colore albicantia: caules teretes, cubitales, aut paulo breuiores, à medio ad ſummum per interualla minoribus foliis circumueſtitos, ſpicatos, & floſculis purpuraſcentibus micantes, ſemen paruum, triangulum, acetoſæ ritu.

Radix potiſſimum biſtortæ in vſus medicos venit. Inodora eſt, refrigeratoria & aſtrictoria: partes interiores roborat, putredinem arcet, venenis reſiſtit, & morbis peſtilentibus medetur. Vires.

De Fragaria. CAP. XX.

FRAGARIA perpetua fronde anno toto viret, nullis caulibus nixa, ſed pediculos tenues, lanuginoſoſque abs radicibus emittens, quorum nonnulli folia tantum, alii flores albos, & quinquefolios, gerunt: Quaſdam adhuc fibras promit humi repentes, quibus ſoboleſcit; vbi enim terram attingunt, agunt radices & nouellam plantam miniſtrant: folia in vno pediculo terna, lata, oblonga, in ambitu ſerrata, pentaphyllo finitima. A floſculorum occaſu globulus herbaceus erumpit, qui ſenſim augeſcens albicat, matureſcens rubet, & morum paruum exhibet, aliquando candidum, molle, medulloſum, vinoſum, humidum, guſtu ſuaue, minutulis granis refertum, quod Fragum à fragaria, vulgo Fraiza nominatur.

Radix ſubeſt fibroſa, capillata & nigricans, cuius, vt & foliorum in medicina vix commendatur vſus, licet ad vnguenti martiati

confectionem accedat, vis enim tota plantæ commendabilis in fructu eſt, vt roſarum in floribus, malabathri in folijs, zinziberis in radicibus. Sponte naſcitur in ſyluis & locis vmbroſis, lætiùs tamen viret in hortis, & fraga fert craſſiora & ſuauiora.

Fraga refrigerant, ſitim ſedant, æſtus ventriculi compeſcunt, parùm nutriunt, fugacemque alimoniam corpori exhibent. Aqua ex his ſtillatitia maculas delet, faciem expurgat, eamque nitidiorem
Vires. reddit.

De Pentaphyllo. CAPVT XXI.

PENTAPHYLLON ſeu quinquefolium ſic à numero foliorum dictum, plures è radice vnica ſurculos mittit ſæpius pedales, feſtucaceos: flores in ſummitatibus luteos, fugaces, potentillæ ſimiles: folia à ſingulis pediculis quina, rarò plura, oblonga, in ambitu crenata ſerræ modo. Tota planta ſubhirſuta eſt, inalbicans, radiceque nititur oblonga, exterius nigricante, ſubrubra interius. Spontè prouenit ruri iuxta margines aruorum.

Alterum quinquefolium datur folijs magis crenatis, ſuperna parte virentibus, inferna candicantibus & lanuginoſis. Tertium quoddam inuenitur repens, cuius viticuli tenues ſunt, imbecilli, folia læuia, virentia, floſculi lutei, radices fibroſæ & exiles. In locis ſtagnantibus naſcitur aliud folijs & magnitudine primo valde ſimile, floribus vt plurimùm geminis, obſcurè rubentibus, quibus capitulum
Vires. ſuboritur ſeminibus multis refertum.

Pentaphyllon (cuius præcipuè radix vſurpatur) ad tonſillarum & aſperæ arteriæ inflammationes confert: contra alui fluorem & dyſenteriam vtiliter datur: Coxendicum & iuncturarum dolores in potu ſanat, eryſipelata & ſcabiem curat, ſtrumas diſcutit, herpetas cohibet, œdemata reprimit. Radicis adhuc tenellæ ſuccus aduerſus venena prodeſt, & contra iecoris & pulmonum affec[illegible]let.

De Spargula ſeu aparine. CAP. XXII.

APARINE ſurculos habet & folia, vel mollia, & Mellugo, vel aſpera & aſperugo, vel Spargula & Aſperula dicitur. Tota enim planta ſcabritie quadam tenaci prætereuntium veſtibus adhæret, vnde etiam Græci Philanthropon & Philadelphon nominat, Plinius Lappaginē, vulgus Grateronem.

Eſt autem Aparine planta iuxta ſepes, ſcrobes & inter ſentes naſcens, vicinis fruticibus adhereſcere ſolita, ſurculis imbecillis ob

obſequioſis, quadrangularibus, plures cubitos interdum longis: foliis anguſtis, ſtellæ ritu decuſſatis, ac orbiculatim ramulorum geniculis cohærentibus, vt in rubia, cui non parum ſimilis eſt: flos ei paruus, albus: ſemen durum, album, rotundum, concauum, vmbilici forma, vndè Omphalocarpon quibuſdam dicitur.

Aparine modicè extergit & deſiccat: Succus totius plantæ hauſtus ex vino, phalangiorum & viperarum morſibus auxiliatur: Is infuſus aurium doloribus medetur: folia trita, in fæce vini collecta ſtrumas diſcutiunt. Vires.

Spargulæ vel potius mollugini valdè ſimile eſt, alia planta, quæ à lacte cui aliquando additur pro coagulo nominatur; idipſum enim citiſſimè coagulat. Gallion.

De Scabioſa. CAP. XXIII.

EX veteribus vix ſcimus, quid ſit Scabioſa, cùm Stœbe Dioſcoridis non ſit, nec Pſora Aetii. Eſt verò planta ob frequentiam & pręſtantes effectus notiſſima, folia gerens oblonga, lata, hirſuta, laciniata & inciſa Erucæ ritu. Radix illi admodum ſimplex & longa, caulem ſæpiùs vnicum, ſeſquipedalem, interdumque longiorem promens, in cuius faſtigio flos conſpicitur, compluribus floſculis farctus, quorum circumambientes maiores ſunt, medii minores: Omnes cum ſtaminibus connatis è cæſio colore inalbicant.

Eſt & altera paruula Scabioſa, minor dicta, vix palmum alta, quæ illi flore, foliis & colore optimè reſpondet. Tertia quædam eſt mediæ magnitudinis, ouilla dicta, cuius folia latiora ſunt, oblonga, hirſuta, ambitu crenata. Quarta datur, primæ non multùm diſſimilis: caules gerit cubitales, folioſos, & flores diſcorum inſtar in ſurculorum ſummitatibus è cæruleo albicantes. Scabioſa minor. Scabioſa ouilla.

Scabioſa ſcabiei mederi creditur, pulmonem purgat, tuſſi confert & aliis thoracis affectibus, necnon peſtilentibus morbis, nonnulli frigidam putant, alii calidam, alii temperatam, nec vlla qualitate exuperantem. Vires.

De Goßipio. CAP. XXIV.

GOSSIPIVM, ſiue Xylon, vulgò bombax dictum, planta cubitalis eſt, ramoſa, brachiata, folijs vitis, ſed minoribus, floribus luteis, in medio purpuraſcentibus, qui poſt ſe nuculas relinquunt, aut potius mala paruula, ariſtolochiæ rotũdæ magnitudine, quæ matureſcentia ſpõte dehiſcunt, exitumque parant liberum molliſſimæ, albiſſimæque lanugini, intus conceptæ & editæ, vnà cum ſemine, forma cubebæ copioſo, medulla alba turgido, & exterius nigricante. Illa lanugo in multos vſus humanos trahitur, ſemen tantũm in medicos, eoſque multos. Naſcitur Goſſipium, Barbaris ac Arabibus Cotum nominatum, in Sicilia & multis Italiæ & Germaniæ locis vdis & Soli expoſitis.

Vires. Semen cotonis ſeu Goſſipij tuſſientibus, difficilè ſpirantibus, anheloſis & tabidis prodeſt, necnon alijs vitijs pluribus pulmonum hepatis & renum. Oleum ex eodem per expreſſionem tractum, puſtulas & lentigines faciei delet.

De Hiſpidula, ſeu Æluropo, quẽ vulgus Pedẽ cati nominat. CAPVT XXV.

A Similitudine pedum quorumdam animalium, quam multæ ſtirpes referunt, denominationem mutuantur, vt Lagopus, Coronopus, Leontopodium, pes vituli, ſeu Aron, vngula caballina, æluropus, vulgò pes cati, qui à tomentoſa lanugine, nunc Piloſella, nunc Gnaphalium, & ſæpè Hiſpidula vocatur.

Planta eſt admodum paruula, in collibus ac locis ſiccis & Soli expoſitis naſcens, ac viticulos tenues ſpargens, quibus fœcundè propagatur. Cauliculos emittit aliquando pedem longos, ſæpius breuiores, folia, admodum parua, floſculos ſuauè rubentes & interdum albidos, omnia lanuginoſa, imò tota ferè planta extra terram lanugo tangenti & videnti eſt, maximè verò flores qui à tomento multo quo veſtiuntur, pedem cati piloſum repræſentant, vnde nomen. Copioſam vidi in ſyluà Bierenſi, propè regium ac ſtructura, omnique ornatu mirandum caſtellum Fontis-belaquæ, vnde Melodunum & Lutetiam defertur.

Inter moderatè refrigerantia & efficaciter aſtringentia atque agglutinantia reponitur, atque idcirco herba vulneraria perhibetur, cuius vſus maximè commendatur ad rupta, anaſtomoſes vaſorum, &
Vires. pulmonum affectus, qui ob imbecillitatem, laxitatem nimiam, & continendi ſanguinis impotentiam oriuntur.

Ex ea recentiores ſyrupum pararunt de pede cati illis dictum, cuius vſum ad vitia thoracis ſalubrem compererunt. Illius deſcriptionem in noſtro Antidotario dedimus.

De Meliloto. CAP. XXVI.

TRIFOLIORVM multa ſunt genera, ad quę refertur tota melilotorum familia: Omnes enim ternis diuiſuris folia habent ſciuncta, hiſdem in locis virēt, & faciem penè eamdem ſortiuntur. Sunt verò tres præcipuæ meliloti varietates: prima vulgaris eſt, inter ſegetes paſſim in Gallia naſcens. Secunda multò rarior floſculos albos gerit, ſurculos, & folia priori ſimilia. Tertia omnium rariſſima, quia peregrina, flores eructat purpuraſcentes, interdum cæruleos & elegantes; In Syria prouenit copioſa.

Vulgaris, forſan Sertula Romanis dicta cauliculos hinc inde ſpargit multos, pedales, teneros: folia tribus diuiſuris diſterminata, trifolio, aut potius fœnugræco ſimilia, in ambitu aliquantulùm fimbriata; flores luteolos, vel melinos, piſorum effigie, aceruatim velut in ſpicā coactos, à quorum occaſu perbreues erumpunt ſiliquę latiuſculæ & nigricantes, ſemine paruo pallidoque turgentes. A quibuſdam Trifolium odoratum, ab aliis corona regia, à nonnullis Serta & Sertula campana vocatur.

Melilotus in qualitate refrigerante & calefaciente ambigere videtur, ſed aſtringendi quamdam facultatem obtinet. Omnes inflāmationes emollit, præcipuè vteri, ſedis, in paſſo decocta & illita. Peculiariter & contra meliceridas efficax: Succus eius cum paſſo inſtillatus aurium dolores ſedat: Cephalalgiam lenit, ſi cum aceto & roſaceo adhibeatur. Vires.

De Lino. CAP. XXVII.

LINVM ęquè de planta & ſemine intelligitur: Planta ſuo cortice ad ſyndonum texturam, ſemen ſua medulla ad medicinam commendatur. Eſt verò planta exilibus cauliculis, cubitalibus, foliis oblongis, acutis, floribus cęruleis & ſpecioſis, poſt quorum celerem occaſum (breui enim decidunt) capitula parua ſeſe produnt, ſemine rufo, oblongo, læui, glabro & ſplendente grauidata. In Gallia eſculentum non eſt, vt neque his in regionibus, vbi lautè viuitur; Olim tuſum, melli adiectum & frixum ruſticis Aſianis in frequenti cibo fuit, quoquo tamen modo apparatum vix ſuaue eſt & ſalutare; Stomacho enim aduerſatur: Ob id ad veſtimenta & medicamenta, non alimenta ſeritur.

cap.123 lib.2. Eaſdem vires linum habet, quas & fœnum Græcum. Dioſcor. diſcutit, emollitque intus & foris inflammationem. Eius decoctio eroſionibus vuluę & aluo ciendæ vtilis. Oleum ex ſemine trito & torculari expreſſo, lenit, emollit, lentigines aufert, varos & cutis vitia emendat. Vires.

De Fœnugraco. CAPVT XXVIII.

FOENVM Græcum ſiliquoſa planta eſt, ex vnico caule primùm emergens, dein multos in ramos, alaſque brachiata, folia gerit trifolio pratenſi non multùm diſſimilia, ſed rotundiora, minora & supernè magis virentia, infernè ſubcineritia: Flores exiguos & albicantes, ſequuntur ſiliquæ longæ, incuruę corniculariarum ritu, in quibus ſemina anguloſa, flaueſcentia, piſi parui magnitudine continentur. Fœnum Græcum in Officinis dictum, Hippocrati Epiceras, Theophraſto Buceras, Dioſcoridi Tellis nominatur. *cap. 24. lib. 2.*

Vires. Farina fenugręci vim habet emolliendi & diſcutiendi: Cum aceto & nitro ſubacta lienem minuit: ſuo lentore lenit & calorem mitigat: cum oxymelite in pultem redacta podagricos dolores aufert. Fœnum Græcum inquit Galen. feruentes inflammationes irritat, quæ verò minus ſunt calidæ & magis duræ, eas digerendo curat. Illius ſapor & odor calefactoriam qualitatem denuntiant, licèt in refrigerantium vel magis temperatorum ſeriem retulerimus.

De Ciceribus rubris. CAPVT XXIX.

LEGVMINA multa ſunt, inter quæ primas tenent piſa & fabæ, quæ ad alimenta potiùs referuntur & cicera quæ ad medicamenta. Sunt verò cicerum, vt piſorum multæ differentiæ. Aliud enim dicitur cicer ſatiuum, aliud ſylueſtre. Satiuum videtur idem eſſe cum Arietino, à Dioſcoride, ſolùm nomine tenus deſcripto, cuius eſt magnus in Italia prouentus, vbi non tantùm ad Medicinam, ſed menſam trahitur. Folia fert piſis affinia, ſed minora, flores ex purpureo punicantes, ſiliquas rotundas, multis granis prægnantes. In quibuſdam locis cicera planè alba ſunt, quæ non raro eſitantur, in alijs nigricant; ſæpè ex fuſco purpuraſcunt, cæteris præſtantiora, & ad medicos vſus magis expetita. *Dioſ. ca. 126. lib. 2.*

Vires. Eſt aliud cicer ſylueſtre, folijs parùm, ſed ſemine multùm ſatiuo diſſimile. Vtrumque renum vias aperit, menſes ac partus expellit, lac auget, extergendi facultatem obtinet. Flatus gignit, & veretri tentiginem excitat.

De Orobo, ſiue Eruo. Capvt XXX.

Rvvm Græcis dicitur, quod in Officinis Orobus, quoddam nempe genus leguminis ciceri multum ſimile, in locis macilentis naſcens, in quibus magis delectatur: nam in ſolo pingui ſatum, ſæpè nimis luxurians corrumpitur. Eius duo traduntur diſcrimina, vnum candidum eſt, quod dulcedine præſtat, eſtque minùs vulgare, alterum rufum, quod in omnibus Pharmacopolijs ſolet haberi. Vtrumque notum omnibus, Dioſcoridis iudicio, multi tamen cicerculam agreſtem, ſeu Eruiliam, frugibus infenſiſſimam pro orobo negligentius aſſumunt: Illa enim verius ſylueſtris viciæ quædam ſpecies eſſe videtur, quæ ſpontè, ac ſine ſatu, inter ſegetes, etiam inuitis agricolis naſcitur. *cap. 131 lib. 2.*

Orobus verò Domeſticus magis ſeritur & colitur: Aſſurgit autem cubitali culmo, & interdum longiore, geniculato, incuruo, concauo, leniter ſtriato: folijs & floribus ad cicera accedẽtibus. Surculis adnaſcuntur ſiliquæ teretes, granis protuberantes ternis, aut quaternis, nulla diſiunctis membrana.

Deſiccat Eruum manifeſtiſſimè; Tam lentè verò calefacit, vt temperatum à multis credatur: Incidit, attenuat, extergit, obſtructiones tollit, reſoluit, Vix vnquam per os ſumitur: Sæpiſſimè adhibetur exterius; Seminis enim illius farina in cataplaſmatis celebratur. *Vires.*

De Lupinis. Capvt XXXI.

Vpinvs è fabarum genere videtur eſſe; Caulem enim edit vt faba, rectum & ſuapte natura ſtantem, ſed rotundum, cauum & aliquantulum tomentoſum. E radice ferè ſingulari & fibroſa caulis emergit cum ramis alterno ſitu diſpoſitis, foliis Staphyſagriæ ęmulis quinquefariam diſſectis, floribus albicantibus, æſtate ad Autumnum ter erumpentibus, quibus defluxis adoleſcunt, ſiliquæ fabaceis minores & magis planæ, quibus ſingulis, quina, ſenave grana intus continentur, rotunda, compreſſa, foris albida, intus ſublutea, & perquam amara.

Lupinus editur coctus, diebus ante multis maceratione in aqua ſuam dimittens amaritudinem. Lumbricos enecat illitus, aut cum melle linctus, aut cum poſca potus. Eius decoctum alphos, achoras, ſcabies, pſoras & vlcera maligna curat, patim digerendo, partim extergendo, & citra mordacitatem ſiccando: ſtrumas & parotidas in aceto cocti diſcutiunt, & cicatricibus colorem candidum reddunt. Propter amarorem vtcunque calefaciunt, non ineptè tamen in hac ſectione deſcribuntur. *Vires.*

De Hordeo. CAPVT XXXII.

HORDEVM vt pro cæteris cerealibus vtiliſſimum ſic notiſſimum, cuius, ſi ſationis tempus ſpectetur, duæ ſunt differentiæ, vnum dicitur Autumnale: cuius ſtipula ſpica, granaque maiora ſunt, aliud vernum, quod omnibus ſui partibus minus eſt. Spica vtriuſque vtrinque vallatur ariſtis, foliculis multis, incluſo grano, oblongo, rhomboide, medulloſo.

Ad hordei familiam refertur vtraque Zea, quam Itali Speltam, nonnulli Speautram nominant, vt & Soucrion vulgo *Scourgeon* quaſi ſuccurrens genti dictum, nec non aliud ſegetis genus, quod multi Zeopyrum, alij hordeum nudum vocitant, quod in Cappadocia prouenit, vt aſſerit Galenus. Ad ſegetem adhuc alia multa multi cerealia reducunt, vt Olyram, typham, briſam, eteocrithon & orizam, quam hordeum, diſtichum, & galaticum nominant. Olim in India naſcebatur hordeum in panis eſu gratum & ſalutare, equis vero deleterium; Hoc enim oblatum equis Alexandri vt manderent, necabat eos primò, dein cum palea exhibitum deſiit eſſe noxium. Aliud naſcitur in Thracia ad Gedropolim, quod à iumentis etiam famelicis non attingitur. Cuius rei cauſam Theophraſtus tribuit malo illius odori, licèt ab homine non percipiatur. Quod à cortice nudatur exaſticum & cantherinum à quibuſdam nominatur. *Cap. 7. de attē. diæta cap. 2. lib. dè ptiſan.*

Vires. Hordeum autem vulgare refrigerat & exſiccat, habetque deterſiui quippiam, vnde panes hordeacei per aluum citiſſimè ſubducuntur, & exiguum corpori præbent alimentum. Quod verò habet flatulenti, ait Galenus, elixatione deponit, proinde in ptiſana conficienda iubet Hippocrates, vt diutiſſimè concoquatur.

De Sumach, ſeu Rhoe. CAPVT XXXIII.

RHVS fruticis & fructus nomen eſt, idem Græcis & Latinis, ſed cum adiuncto culinaria, vel obſoniorum, quòd olim in culinis eſſet in vſu frequenti, & in obſonijs potiſſimum pro ſale vſurpata. Nunc vero medicamentaria tantùm eſt, & à Mauritanis Sumach nominatur.

Arbuſcula eſt in locis petroſis vberius naſcens & fruticans, ad tres quatuorve, & interdum quinque cubitos adoleſcens, ramulis multis diſcriminata. Folia profert ex pluribus fraxini modo cohærentia, quorum medius neruus, ſiue coſta aliquantùm rubet, ſingula vero foliola inalbicant oblonga, lataque & ambitu ſerrata. Flores

emittit Iulio menſe candicantes,racematim Lillacis ritu congeſtos. Fructus Autumno paruus matureſcit,cum ſemine parum lato, lentis inſtar,exiguo, ac rubente. Vocatur etiam Rhus coriaria, quòd eius folia denſandis corijs apprimè conueniat,vt & alia ſtirps Cotinus coriaria, ob id dicta, quæ inter Rhois differentias numeratur, ſed eius in medicina vſus nullus.

Rhus culinaria,ſeu Sumach, cùm ſit auſteræ qualitatis, multùm aſtringit & deſiccat,conuenitque dyſentericis & fluxionibus cohibendis, muliebres fluxus ſiſtit, hęmorrhoides compeſcit. Huius ſiquidem folia & fructus inſigniter aſtringunt,gradu tertio reſiccant, refrigerant ſecundo. Vires.

De Myrto. CAP. XXXIIII.

MYRTVS vel ſylueſtris eſt, quæ in multis regionibus calidis, ac locis incultis ſponte fruteſcit,vel domeſtica,quæ cultura eget, cuius duæ agnoſcuntur ſpecies,vna dicitur minor effigie buxi,ſed folijs acutioribus, vt ruſci,baccas nigras gerit, hederæ æmulas, ac vineo ſucco grauidatas, vnde nigra ſæpiùs myrtus dicta. Propter eius gratioſum odorem, faciemque perpetuò virentem valde commendatur,ſeduloque nutritur in hortis, & fictilibus,in vaſis tranſplantata in multarum ædium feneſtris ad delicias,& ornamentum cuſtoditur,nec rarò proſtat Pharmacopoliorum veſtibulo.

Eſt altera minor,alba dicta,quod folijs latioribus eſt,longioribuſque, vt mali punicæ,& colore minùs obſcuro ac ex albo vireſcente, vnde cognomen. Cultura nonnunquam in arboris mediocris altitudinem aſſurgit, vt nos in quibuſdam hortis maritimis vidimus. Vtraque myrtus flores promit albos, ſuaueolentes, ex quibus arte debita aqua ſtillatitia elicitur ſuauiſſimè fragrans.

Circa myrti caudices adnatum quid verrucoſum, inæquabile, ac concolor prominet, quod velut manus myrti ramos amplectitur, *Cap. 156. li. primi.* Myrtidanum à Dioſcoride appellatum: Sed nullus nunc eius vſus, cùm ab inſtitoribus nec ematur,nec adferatur, nec væneat. Myrtidanum.

Eſt & alia ſylueſtris ac paruula myrtus,quæ in locis ſyluoſis, ſiccis, macilentis,aëri expoſitis delectatur,quæque baccas fert nigras, eſculentas & ſuaues,quas multi vaccinia, quaſi baccinia nominant; Alij alijs nominibus ad arbitrium fictis deſignant: In Normania, vulgus à colore nigro, qualis eſt Æthiopum, qui Mauri vocantur, moreta dictos fructus appellat. Myrtus ſyluatica. Vacinia nigra.

Myrtus ex contrarijs ſubſtantijs conſtat,vincente frigido terreno: habet, & tenue quiddã calidũ,ob id ex Galeno efficaciter deſiccat.

Fructus autem vt & folia vtiliter & aſſumuntur, & adhibentur,

& propter qualitatem aſtringentem, ſanguinis excretiones ſiſtunt, atque alios quoſuis humores profluentes compeſcunt. Eorum decoctum ad laxatos artus, & ad oſſa fracta atque ferruminationi repugnantia valdè prodeſt. Alia quoque multa commoda myrtus pollicetur, de quib us videndus Dioſcorides.

Vires.

Cap. 156. l. 1.

De Millefolio. CAP. XXXV.

MVLTÆ ſtirpes à foliorum pluralitate & inciſura multiplici millefoliorum nomen aſſumunt aliquãdo, vt Achyllea, Oſyris, & Stratiotes aquaticus, ſemperuiuo ſimilis, qui ſecundùm Plinium in Ægypto tantum naſcitur, vt etiam Stratiotes Chyliophyllum, & Myriophyllum, de quibus diuerſis capitibus loquitur Dioſcorides.

Chyliophyllum.

Stratioti chyliophyllo cauliculus breuis eſt, folia pennas iuuenum auicularum imitantia, breuitate & ſcabritie ad ſylueſtre cuminum accedentia, flores vmbella denſa anethi modo fulciti, parui, candidi. Naſcitur ſecus vias in locis aratro non prociſis.

Vires.

Eximij eſt vſus, inquit Dioſcorides, ad vlcera vetera, recentiaque, profluentem ſanguinem & fiſtulas, vnde ruſtici Carpentariam, ſeu herbam fabri lignarii, qui vulgari idiomate, dicitur illis carpentarius appellant. A nonnullis militaris herba nuncupatur.

Cap. 103. l. 3.

Myriophillum.

Myriophyllo caulis vnicus eſt, tenellus, vnica è radice prodiens, innumeris foliis, tenuibus, capillaceis, fœniculo ſimilibus, ſurculus flaueſcit varius, ac veluti ex induſtria ſic delineatus. In pratis & locis vdis naſcitur atque paluſtribus.

Vires.

Qualitatem habet aſtringentem, exſiccatoriam & vulnerariam: vulneribus enim adhibita optimè confert, ea ab inflammatione vindicando, deſiccando & glutinando; vlceribus quoque prodeſt, & ſanguinem vndecumque fluentem ſiſtit.

De Tamariſco. CAP. XXXVI.

TAMARIX, ſeu Tamariſcus indignè fruticis nomine donatur à multis, cum ſæpè in proceritatem aſſurgat notabilem, atque in craſſitudinem tantam increſcat, vt eius trunco & ramis calyces fiant, & alia vaſa lienoſis inſeruientia: Et ſi Columellæ creditur è tamariſci trunco alnei excauantur, & aqua replẽtur, vt ſubinde ſues bibant, ſicque lienis incremento, quo ſæpe & peſſimè laborant ſanentur.

Ramuloſ autem complures tamariſcus emittit, & folia circa hos frequentia, exilia, tenuia, rotunda, veluti quibuſdam lineolis

tranſ-

tranſuerſis, ac obliquis, ſine inciſuris in ſuperficie exaſperata: flores muſcoſos, tomentoſos, albidos, aut ex albido purpuraſcentes, quamplurimos, faſtigia ſurculorum occupantes, ac in pappos demum euolantes. Subeſt radix lignoſa, valde craſſa pro arbuſti ætate.

Sunt autem Myricæ ſeu tamariſci duæ varietates, vna ſylueſtris & infrugifera, ſeu ſterilis, quæ in multis ſyluis naſcitur, altera domeſtica, ei facie & viribus finitima, quæ ſemina quædam profert.

Abſtergentis ac incidentis eſt facultatis, abſque manifeſta deſiccatione: habet quoque aſtrictionem quamdam. Mirificè autem & ſpeciali proprietate confert indurato, obſtructo & imbecillo lieni, atque omnibus affectibus qui ab humore craſſo & melancholico proficiſcuntur. Vires.

SECTIO SEXTA.

De Fructibus.

STIRPES eas è quibus radices, culmi, ramuli, ligna, cortices, folia & flores Officinæ Pharmaceuticæ compoſitiones ingrediuntur, ſuperioribus ſectionibus accuratè deſcripſimus: Sequitur nunc, vt de fructibus tam eſculẽtis, quam medicamentoſis agamus, quibus Pharmacopolium rectè non carere poteſt. In eorum autem enarratione & examine fideli, eos primùm qui dignitate, ſuauitate, vtilitate, magnitudine & vſu communi cæteris præſtant, explicabimus, cuiuſmodi ſunt Poma, ſic dicta ſecundum Varronem, quòd potu, aqua nempe, dum inſeruntur, indigeant, vel potius, quod ex his potus paretur ſuauiſſimus & ſaluberrimus: Vnde non ſine ratione, pomorum inuentio, quæ Græci Mela vocant, Libero patri tribuitur, quod ſic ex Theocrito liquet. Atque ſinu medio Bacchus ſua mala recondit.

De Pomis. CAPVT I.

POMORVM tam multæ ſunt varietates, vt vix queant enumerari, imò nec dici: Nam cũ tellus quæuis ipſa proferat, inſitione miſcellanea & mangonio variè immutantur: Arte enim agreſtia cicurantur, acerba miteſcunt, acida dulceſcunt, pumila craſſeſcunt, rubra flaueſcunt, aut alium colorem nanciſcuntur.

Et licèt vbiuis arbos pomigera, ſeu malus ferax ſit, in Normania verò non modo fœcundior eſt, ſed poma gerit prętantiora, eſui gratiora, amiciorave, & ſaluberrimæ potioni conficiendę, quam Pomaceum vocant, aptiora: Cuius, vt vini variæ differentiæ comperiuntur, ſed quod ex pomis quibuſdam Coccineis dictis, paratur, ſapore, ſuauitate & præſtantia vix generoſo vino cedit.

Pomaceũ.

Sunt vero notiſſima cuilibet genti poma, quibus nec vlla menſa carere ſolet, nec officina, quæ eorum ſuccis vtitur ad Confectionis Kermeticæ & Syrupi regis Saboris conditurum, vt etiam ipſorummet carne, ad vnguenti pomati confecturam.

Generali autem pomorum nomenclatione fructus omnes opori comprehenduntur, herbaceo colore virentes, lignoſi nihil exterius habentes, vt poma curtipendula, rambura, & ſimilia. Contrà verò Acrodrya dicuntur, quæ putamen habent exterius lignoſum, durumque, vt piſtacia, nuces amygdalæ. Veniunt & pomorum nominatione mala cotonea, Armeniaca, Perſica, & quamplures alij ſimiles fructus.

Omnium verò præſtantiſſima, ſuauiſſima & iucundè fragrantia, quæ vulgus Normanorum vocat gulorogeria, paradiſiana, paſſipomana, caluillea, rubeliana, renetea, curtipendula, & alia penè innumera, quæ ob ſalubritatem & ſuauitatem odoris, ſaporiſque, habent hi in delicijs, etiam qui lautiùs viuunt.

Aliorum adhuc incredibilis apud Septemtrionales datur varietas & vbertas; quæ quod ſint, vel amara, vel acidiora, vel auſtera, vel dulcoacida, vel dulcoamara, in horreis poſt perfectum incrementũ congeruntur, vt matureſcant, deinde molis truſatilibus contunduntur, prælo committuntur, copioſus vt ſuccus exprimatur, qui in doliis reconditus, diutiſſimè & incorruptè ſeruatur pro potu Normanis familiari & ſalutari, quem à colore citri, citrum: & corruptè ſydrum nominat.

Sydrum.

Vires.

Glycymela, hoc eſt, poma dulcia temperata ſunt, acida frigidiora vt auſtera, amara calidiora. Omnia ferè aluum molliunt, ſed maximè dulcia, humorem bilioſum contemperant atque etiam melancholicum.

De Pyris. CAP. II.

PYRVS arbor à turbinata pyramidis inſtar effigie, ſic dicta, omnibus notiſſima eſt; Ea enim horti & vireta terrarum vbique luxuriant, fructus tamen ex eadem excerpti in Officinis ferè negliguntur, in menſis expetuntur auidiſſimè: Pyra enim quædam adeò eſui grata ſunt, vt illis alia quæuis edulia à multis poſtponantur.

Eorum autem in colore, ſapore, magnitudine, & forma tot ſunt varietates, vt enumerare nemo queat. Veteres quædam ſuperba cognominarũt parua & ocyſſima, quæ forte noſtri hodie Moſchatula, a gratioſo ſapore moſchum referente nominant, quæ minima omnium ſunt, quina, ſenave, ſæpè plura, ab vno ortu prolixis pediculis dependentia, quæ ferè omnium prima matureſcunt.

Commendantur Lutetiæ & Roſea, à ſucco ſic nuncupata, bicipitia, magnitudine ſatis conſpicua, Callotia, Sertelia, Dagobertiana, Fuſea, Bergamotia, Bonchriſtiana omnium gratiſſima, in agro Turonenſi & Metenſi laudatiſſima, ac penè in tota Gallia nunc frequentiſſima.

Laudantur & quædam à magnitudine; vt quæ libralia dicuntur, atque alia nonnulla craſſiora, quæ primùm Rhodo aduecta ſunt, vnde Rhodenſia nominata, qualia forſan antiquis cucurbitana aut Pompeiana cognomine mammoſa. Alia multa dantur his minora, carne firmiuſcula, quę frequentiùs cocta quàm cruda manduntur, & hybernas menſas terminant.

Ex Pyris autem nunc in multis Galliæ locis potio paratur vini albi in colore, & calore ſæpiùs æmula. In ſapore non multùm varia, quam pyraceum nominant, quo non minùs, quàm mero ac vino generoſo poti ſeſe inebriant. Pyraceum.

Exſiccantur ruri pyra in clibano, & ſeruantur ad quadrageſimale tempus, ſeu Ictyophagiam: Aliquando coquuntur in defruto, ſæpè cariophyllis configuntur, ſaccharo condiuntur, & ſeruãtur pro bellariis, aut obſoniis.

Pyrorum genera, aut magis aut minus aſtringentia pro ſaporis aſperitate aut dulcedine: decocta vt grata ſic ſalubria, Cruda ſtomacho grauia. Vires.

De Malo Citrio. CAP. III.

CITRIVM non tam dicitur Pomum medicum à Medo ſolo, quam à medicis dotibus, quibus pollet multis: Eius enim odor, cortex, caro, pulpa, ſuccus, grana vires habent medicas, eaſque eximias. Ipſius autem tria potiſſimum traduntur diſcrimina, Primum limo, ſeu malum limonium dicitur, quod oblonga effigie turbinatur, & ex herbaceo colore viret, ſuccoque turget acidiore, acerbiore, frigidiore & cortice admodum tenui, nec vt aruntiorum amaro. Secundum vulgatius eſt Citrum, huic multum ſimile, ſed colore magis luteo nitet, cortice craſſiore, rugoſiore & magis caperata, eſtque craſſius, odoratius, medicatius, antidotis conuenientius. Quod ex eodem genere prægrande eſt, melonum modo, orbiculatum, cortice calloſo, carnoſo, pollicem interdum craſſo, & ſuperficie concolore, Poncerium, Citrionatum, pomum Aſſyrium, & pomum Adami vocitatur. Quæ omnia ſpecierum vulgata nomina, à citro deflexa videntur, & affinem vt habent Ideam, ſic quoque qualitates.

Limoniū. *Citrium.* *Ponceriū.*

Vt ponceria magnitudine, ſic Limæ paruitate omnia mala citria ſuperant: vix enim mediocre ouum æquant, & multæ magnitudinem perfectam adeptæ, armeniaco malo minimè ſunt craſſiores. Harum nonnullæ oblongæ ſunt, aliæ breues, ac rotundæ: Omnes ſuaueolentes, cortice tenui veſtitæ, ſucco multo ſaturæ, ſapore dulcoacidæ, ac palato gratiſſimæ. Vberes ac eximiæ in Italia, ac potiſſimum agro Lucenſi proueniunt.

Limæ.

Arbores ex quibus colliguntur perpetuò virides ſunt, lauri folio, non Cedri, licèt ſic viſæ aut putatæ Theophraſto omnibuſque horis pomiferæ, alijs namque naſcentibus, alijs adultioribus, alijs matureſcentibus, alijs deciduis.

Citrus.

Omnia citria refrigerant: putredinem arcent, cor recreant, & venenis obſiſtunt: Quod mirabili hiſtoria probat Athenæus de duobus reis, qui cum iuſſu regis Ægyptij aſpidibus in prædam eſſent exponendi iuxta leges Ægyptias; in itinere ſinguli citrum à caupona quadam obuia, illorum vicem dolente oblatum comederunt, moxque ab iſtis ſerpentibus ferociſſimis demorſi, nihil moleſtiæ ſenſerunt: Quod admiratus Iudex, cauſamque quæritans, audiuit ſingulos ſingula citria in via eſitaſſe. Poſtridie iuſſit vni dari, alteri denegari, ac denuò ad ſuppliciū vtrumque deduci: Quo facto, qui comederat, nihil mali paſſus eſt, alter illato aſpidis morſu, vndique liuidus factus confeſtim interijt.

Vires. *Hiſtoria.*

De Arantiis. CAP. IIII.

AVRINTIA, vulgò aurengia & aurea mala, ab aureo colore dicta, in arbore naſcuntur, quæ parum à citria malo effigie diſtat. Idem enim color, odor, flos vt & folia, quorum tamen pars pedunculo proxima, non æqualis eſt, vt citriæ mali, ſed veluti pinnata, & quaſi gemina, dilutè virentia, odorata, & citriæ malo concoloria. Arbos ipſa parum procera eſt, ramoſa multùm, perpetua fronde virens, ſingulis menſibus atque etiam diebus pomifera, alijs naſcentibus, alijs ruentibus, alijs matureſcentibus. Flores gerit toto anno albos, elegantes, ſuaueolentes, æſtate fragrantiores, quorum nonnulli nodoſo pediculo adhæreſcunt, & fœcundi ſunt, alij ſteriles & enodes labuntur. Ex his aqua Naphæ vulgò dictæ ſtillatur, mira ſuauitate & fragrantia commendabilis, qua matronæ & delicatuli aulici vultum, & comam aſpergunt, & manus abluunt. Aqua Naphæ.

Ex Hiſpania, Italia, Gallo-prouincia magna aurantiorum vbertas in alias regiones defertur, quorum nonnulla dulcia ſunt, & ingrata, vel certè guſtui non ſatis amica, alia acida, iucunda, cardiaca & palato gratiſſima. Omnia verò rotunda, aureo colore nitentia, ſeu multùm flaueſcentia, vnde mala aurea ſæpius dicta.

Quæ dulcia temperata, quæ acida refrigerantia, putredinem arcentia, venenis reſiſtentia, cor roborantia: cortex verò acer & amarus, & calidus eſt, & propter odorem gratioſum intinctibus gratioſus & expetitus: Saccharo conditus oris commendat halitum. Vires.

De Granatis. CAP. V.

ARBOR punica, granata vulgò dicta, vt & fructus, malum granatum, à granorum quibus farctum eſt, innumera multitudine, vel forſan à regione Granata, vbi fruticat vberrimè: Aëre calido delectatur, & ſolo minimè aquoſo: folia gerit myrthea, & ſingulis annis caduca, florem puniceum, oblongum, aſpectu iucundum, & effigiem calathi referentem; Balauſtium vulgus nominat, licèt id nominis, ad ſylueſtrem Dioſcoride iudice, potiùs queat deduci.

Duæ porrò ſunt mali punicæ differentiæ, vna ſylueſtris, quæ florem quidem gerit, ſed infructuoſum, quem ſcilicet pomum conſequitur nullum; Altera domeſtica, cuius tres ſtatuuntur ſpecies, vna quæ poma fert acida, altera quæ dulcia, tertia, quæ vinoſa ac dulcoacida. Omnia ex rotundo ſunt anguloſa, craſſa, granis innumeris, anguloſis, ſucco multo immerſis prægnantia.

Cortex vocatur malicorium, cuius color ex viridi flaueſcit, inſtar vitrioli, cuius particeps perhibetur à Spagyricis, à nonnullis Sidion nominatur. Flos oblongus, purpureus, pulcherrimus, veluti Cytinum referens, quem vnà cum floſculis ex eo erumpentibus Balauſtium Plinius appellat.

Vires. Qualitatem habet totum granatum aſtrictoriam & refrigeratoriam: Sed præſtantiores ſuccus facultates habet, vt qui præter cætera, cor recreat, feruoribus ſtomachi auxiliatur, & choleræ morbo prodeſt. Dulcia tamen quæ apyrena vocantur aliquando, ſtomacho inutilia creduntur.

De malo Cotoneo. Cap. VI.

CITONIA mala ex arbore prodeunt, quam à M. Catone Cotoneam, quaſi Catoneam nonnulli dixerunt & ſcripſerunt; Ante tamen longè à Græcis Cydo, vnde primùm fuit aduecta, nomen habuit. Libentius crederem nomen hoc aſciuiſſe, à cortice tomentoſo, & ferè bombacem, quem vulgus cotonem vocat, referente; Tenui enim lanugine tanquam Cotone poma dicta videntur induta.

Eſt autem humilis arbos ex qua excerpuntur, ſępiuſque tantùm inſtar fruticis aſſurgens: Cortice induitur aſperulo, hinc inde hiulco, & quaſdam veluti ſquamas producente: ramos emittit multos, breues, tortuoſos, cineritios: folia ſubrotunda, mucronata, ſupernè viridia, infernè albicantia, mollia, lanuginoſa: flores albos, nonnihil purpuraſcentes: quinquefolios: fructus craſſos, aureo colore flaueſcentes, tomentoſos, odoratos, halitu quibuſdam iucundo, alijs ingrato fragrantes. Sapor omnibus idem, interior caro lutea; ſuccus auſterus; Semen vt reliquis pomis membranis incluſum: & tanquam in capſulis reconditum.

Vbivis ferax eſt cotonea malus, ſed maximè in regionibus calidis, atque locis cultis & hortorum ſepimentis, in quibus pomis pluribus, aureis, melinis, fœta cernitur. Eorum quædam rotundiora ſunt, breuiora, minora, rotundiora, & pomorum vulgarium figuram magis referentia abſolutè Cotonea dicta; Alia maiora, craſſiora, longiora, turbinata & pyris ſimilia, vulgus Coignacea vocat, quæ cęteris bonitate poſtponuntur.

Quædam inſuper candidiora, alia ſtruthea, omnia tamen magis lutea & ferè aurea, vnde & Chryſomela dicuntur. Quotquot autem, tenui lanugine pubeſcunt, & odore fragranti quibuſdam feriunt caput.

Ex his parãtur medicamẽta multa Euſtomachica, vt Myua, Citoniatũ, Syrupi, quorũ in mẽſis tam ſanorũ quàm ægrorũ frequẽs eſt vſus.

Crudorum porro citoniorum vix vllus eſt eſus; Cocta palato gratiora & naturæ amiciora: ventriculum enim roborant, vomitum ſedant, alui fluores reprimunt, Dyſentericis & Cœliacis conferunt, & his qui vel ſanguinem ſpuunt, vel fluorem menſium aut hęmorrhoidum immoderatiorem perpetiuntur. Vires.

De Meſpilis. CAP. VII.

MESPILVM pomum quoddam rotundum, primum viride, durum & nonnihil hiſpidum, dein rufum, ac molle dum maturuit, Trigranum quibuſdam dictum, Galeno Tricoccum, quaſi trioſſum, quod tria intus grana quaſi lapidea, aut oſſicula ſeminis loco contineat, aliquando tamen quatuor, & ſæpè quinque reperiuntur pro numero vnguicularum ex margine vmbilici multùm patuli exeuntium. Ante maturitatem tam acerbus eſt fructus hic, vt à quopiam deglutiri non queat; Maturum & gratum, & vltima menſa ſalutare.

Arbor ex qua decerpitur Neſlierus vulgò dicta, duplici differentia notatur, vna ſylueſtris eſt, ſpinoſa, in ſyluis, dumetis & viuis ſepibus ſponte naſcens, quæ poma gerit parua, oblonga, per initia acerbiſſima, poſt maturitatem parum grata, Aronia Dioſcor. vocat, Altera domeſtica cultu & inſitione talis. Poma quæ profert craſſiora, magis plena, vtcunque compreſſa, rotunda, altera parte ſæpè hiulca. Vtraque tortuoſa, rigida: hæc tamen ſpinis minus horret, Setania Dioſcoridi, Satanea Theophraſto dicta.

Mali vulgaris aſſurgit magnitudine, ramis in gyrum comoſis, & nonnihil aculeatis: folijs promiſſis, latiuſculis; floribus albis, quinquefolijs, quibus poma ſuccedunt meſpila dicta, magnitudine mediocria: vmbilico lato, quinis vnguiculis folioſis diſcreto: carne albida, auſteraque, quæ dum matureſcit, rufeſcit, dulceſcit.

Meſpila immatura acerba multùm ſunt & aſtrictoria, eorum tamen puluis ex Ant. Muſa, lapillos in renibus comminuit & excludit. Maximè verò id præſtare creduntur eorum oſſicula trita & aſſumpta. Ad fluorem alui cohibendum, & partes roborandas commendantur. Vires.

De Sorbis. Capvt VIII.

Sorba parua poma ſunt, qualitate meſpilis affinia, forma & magnitudine multum diſſimilia; vtraque enim initio viridia, dura, acerba, eſui inepta; Per maturitatem rufa, mollia, palato non ingrata, & ſucco vinoſo turgidula.

Sunt verò ſecundùm Plinium quatuor ſorborum diſcrimina, quædam vulgatiora & pyrorum inſtar turbinata, quæ Cormas ruſtici nominant, alia rotundiora malorum modo, quędam oliuarum ritu oblonga. Alia torminoſa dicta. Dioſcorides Pyroformium ſeu vulgarium tantùm meminit, quæ ſcilicet ex ſorbo ſeu Cormiero vulgari Autumno decerpuntur.

Eſt autem Sorbus arbor prægrandis, caudice recto, cortice læui, colore cineritio, folijs ex pluribus compactis, lateribus pediculi prolixioris cohærentibus, fraxini, vel potiùs Orni æmulis, floribus candidis, minutis racematim congeſtis, quibus caducis fructus ſuccedunt turbinati, primùm virides, dein flaueſcentes, atque perfectè maturi, rufi, & molles. Quæ fructus oliuarum effigie profert, Torminalis, atque etiam Ornus ſorbi ſylueſtres creduntur.

Vires. Vniuerſum Sorborum genus acerbum eſt & aſtrictorium: ob id Dyſenteriæ, & fluxionibus omnibus ſiſtendis conuenit. Vulgaria autem ex vſu ſunt frequentiore; vomitiones reprimunt, ſanguinis eruptiones compeſcunt, & partes roborant. Ex his maturis, torculari commiſſis & expreſſis, vinum quoddam pallidulum paratur, pyraceo vicinum, quo plebecula in regionibus multis vtitur.

De Cornis. Capvt IX.

Corna fructus ſunt oblongi, phaſeolorum magnitudine, non tamen plani, ſed rotundi, rubelli, nucleo intus oſſeo, albido, duro prægnantes, ſapore auſtero cum quadam aciditate. Colliguntur ex arbore non multùm procera, ſcabro veſtita cortice, folijs læuibus, latis, mucronatis, venoſis, Euonymo ſimilibus. Prima fermè omnium floret, fructus æſtate virides gerit, Autumno cornos rubentes dat, montes & valles diligit, & ſæpè citra culturam naſcitur. Habetur tamen in hortis multis, vt ſint promptius ad manum fructus pro facienda medicina.

Eſt alia cornus thelycronia Theophraſto, quaſi fæminicornus dicta, quæ caudice fungoſo ſeſe effert, & baccas fert Autumno matureſcentes, perquam acerbas, multum inſuaues & cunctis animantibus inguſtabiles.

Nodos

Nodos autem cornus omnis omnes habet per interualla geminos & inuicem reſpondentes, vt in vite & vitice, corticem ex pallido flaueſcentem, maris autem lignum adeò ſolidum eſt, vt duritie cornibus fermè reſpondeat, eiuſque baccæ ſucco cruento, auſtero & aliquantùm acido prægnantes turgent.

Corna refrigerant, deſiccant, aſtringunt: Ob id vtiliter contra alui profluuia, menſium & hæmorrhoidum immoderatiorem fluxum dantur. Vires.

De Prunis. CAP. X.

PRVNORVM varietates nec lubet, nec licet perſequi, cùm liceat aptius ex rei ruſticę & hortenſis ſcriptoribus, quàm noſtris commentariolis illorum differentias omnes perquirere, quæ ferè ſunt inexplicabiles ac innumeræ, inſitione, mangonio & arte ſic redditæ. Eorum enim (ſi colorem ſpectemus) alia colore perfunduntur herbaceo, alia albo, alia eburneo; quædam luteo, aut ex albo flaueſcente, aut purpureo: Alia nigro aut violaceo, alia variegato, alia rubeo.

Diſtinctio quoque eorum ſumitur à magnitudine, figura, ſapore & loco: quædam enim vel parua, aut magna, aut mediocria: Alia rotunda, ouata, oblonga: Nonnulla acida, dulcia, auſtera, vel dulcoacida vel alterius miſtæ qualitatis. A loco commendantur Damaſcena, deinde Brignolenſia, tum Rhemenſia & Turonæa. In prædijs tamen noſtris nunc habemus præſtantiſſima & ſuauiſſima, quæ vulgus Pardigonia vocat, vt & imperialia dicta, necnon Damaſcena rubella, nigra & violacea, & quæ Datta nominant: quę omnia menſas etiam lautiores nobilitant, & officinas locupletant. Damaſcena valde carnoſa ſunt, craſſiſſima & pleno nucleo grauidata. Prunidactyla.

Colliguntur ex pruno arbore omnibus notiſſima, quod paſſim vbique & ſponte naſcatur, præſertim ſylueſtris, quæ licèt admodum pumila ſit, & fructus parum ſuaues ferat, cultu tamen & inſertione plurimum immutatur: Nam in proceram arborem abit, & pruna quotannis dat ſuauiſsima colono. Sed longiùs in rei notiſsimæ dilucidatione immorari nefas. Vires.

Pruna Græcis Coccymela, Siculis Brabyla dicta, humectant, refrigerant, emolliunt & ventrem lubricant; Ex Damaſcenis præſertim nigris elicitur pulpa ad Diapruni confectionem. Siccantur in furno pruna ad Ictyophagiam & medicinam, & ſaccharo condiuntur ad merendam.

De Malis Armeniacis. CAPVT XI.

ARMENIACA mala ob odoris gratiam & ſaporis dulcedinem plurimùm arrident, & magnatum lautiores menſas tam cruda, quàm ſaccharo condita nobilitant: Eorum enim & in halitu gratioſo, & guſtu iucundo ſuauitas etiam ſaturos ad ſe inuitat & allicit. Quidam ad Perſicorum, alij ad prunorum genera referunt, verùm inter vtraque media videntur eſſe, effecitque Iuniorũ ſedulitas, vt pruna quędam habeamus, quæ nunc pruna bricoccia, quæ ſcilicèt in ſapore, forma, magnitudine, partim pruna, partim abricoccia referunt, nominentur. Ab antiquis autem mala armeniaca tantùm vocabantur, poſtea Galenus præcoccia nominauit. Nunc verò recentiores paucis literis mutatis abricoccia dicunt.

Leguntur ex arbore magnitudinis moderatæ, pyro videlicèt minore & Perſica maiore, duriore, durabiliore. Caudicem emittit craſſiſſimum, ramos múltos, non vt Perſica prolixos, ſed breuiores & craſſiores: folia lata & mucronata pyri modo: flores albidos, primo Vere erumpentes, ante foliorum exortum; fructus rotundos Perſicis ſimiles, colore foris & intus luteo, carne multa, ſucculenta, palato grata.

Vires. Abricoccia humida cenſentur ordine ſecundo, frigida primo, vel potiùs temperata, vt dulcia omnia. Aluum lubricam efficiunt, & cito corrumpũtur in corpore infirmo, maximè ſi immoderata quantitate ingerãtur. Eorum autem nullus in Medicina celebratur vſus.

De Perſicis. CAPVT XII.

PERSICA, ſeu Perſea arbor eſt plurimis Galliæ regionibus notiſſima & frequentiſſima, qua ſcilicet omnia penè vineta conſita ſunt. In mediocrem proceritatem aſſurgit, ramos emittens longos, fragiles, folijs raris, ſalignis ferè ſimilibus, ambitu ſerratis, guſtu amaris & aroma vtcunque redolentibus, indutos: flores amygdalinis finitimos, ſed dilutè purpuraſcentes.

Arborem hanc, inquit Dioſcorides, prodiderunt aliqui in Perſide exitioſam eſſe, tranſlatamque in Ægyptum, mutata natura innocuam, & in cibos receptam: Quod confirmatur etiam à Galeno lib. 1 de cauſ. ſymptom. & à Columella. Eorum tamen opinioni refragatur Mathiolus, ſed coniecturis adeò leuibus, vt tantorum virorum authoritatem infirmare non queat, nedum improbare. *Cap. 146. lib. 1* *Cap. 1. lib. 3.*

Idem narrat Nicol. Monardus de Yuca planta Indica, quæ in ſolo vaſtiſſimo ſolo proueniens ſalubris eſt, in Inſula verò Sancti Dominici, aut alijs Inſulis nata, periculoſa. Ex illius radice panis *Cacani* Indis dictus conficitur ſuauis & ſanus quo barbari læti lautéque ſuo more viuunt.

Poma autem profert abundè, albida pube obducta, ſublutea, ſucculenta carne turgidula, & velut cruore quodam foris & intus variegata, aliquando prorſus lutea. Corticis externus color internam carnis tincturam oſtendit, rubellus rubellam, luteus luteam, variegatus variegatam.

Poma hæc rotunda quidem ſunt, ſed quæ altera parte parùm depreſſa cuiuſdam rimæ figuram oſtentant. Succus eorum Galeni iudicio prauus eſt, vt etiã caro, quia facilè corrumpitur: propterea ſyrupus, ex ſucco paratus, quibuſdam vſitatiſſimus, nullo encomio cõmendandus, ſed negligendus.

Cap.19 lib.2. de alim. facult.

Vires.

Mala Perſica frigida & humida perhibentur receſſu ſecundo, ſuccumque exhibent citò corruptibilem, & peſſimè menſa vltima ſumuntur: ante alios cibos ſumpta, minus mala.

Eorum nuclei calidi & ſicci ſunt, aperiunt, incidunt, extergunt, aduerſus iecoris & lienis infarctus conferunt.

Folia amara ſunt, calefacientia, incidentia & viſcerum obſtructiones tollentia, aluum ſubducentia, & bilem mouentia.

Ex floribus paratur ſyrupus hydragogus, & vermibus enecandis conuenientiſſimus.

De Ceraſis. CAPVT XIII.

CERASORVM multæ ſunt varietates, alia enim ſunt ſylueſtria, eaque parua, longipendula, primũ viridia, dein rubra, & vbi maturuerint, nigra, Gallis Meriſia dicta, quaſi amara; Alia domeſtica, multò craſſiora, quorum alia rubra, alia nigra, alia alba, quædam alborubea. Omnium minima, præcociſſima, ingratiſſima ſunt meriſia, quibuſdam ſylueſtria Ceraſa dicta, quorum nonnulla planè rubra, alia nigerrima. Hæc ſequuntur alia maiora, fugacia, dulciſſima, tenerrima, & adeò poſt maturitatem mollia, vt geſtatum non tolerent, Guignea vulgo dicta, inter quæ alia nigerrima, & craſſa, turbinatiore pomi figura, Actia veteribus & Iuliana nuncupata alia obſcurè, alia dilutè rubra.

In dulcedine principatum obtinent Duracina, quibuſdam Pliniana, Francis Bigarella dicta, omnium duriſſima etiam matura, dulciſsima, palato iucundiſsima, vt quæ adhuc formam cordis, vel parui cuiuſdam ſcroti veruecini referunt. In ſalubritate reliqua ſuperant Aproniana, quæ valdè rubra ſunt, acidula & eſui valdè grata.

Quædam adhuc ſuauiter & ſalubriter eduntur perfectè matura, craſſiſſima, rotunda, obſcurè rubentia, Agriota non inata. Sunt quędam acidula, alia auſtera, illa amarena, hæc Merona cognominan-

tur. Omnia ceraſa, bigarellis exceptis, ſucco multo prægnantia videmus, inter quæ, nigra aut obſcurè rubra. tenera ſunt, & ſuo cruore contrectantium manus inficiunt.

Vires. Ceraſa corporis ſuccum laudabilem ſuppeditant: ſtomacho æſtuanti conducunt, ventrem ſubducunt, febricitantibus vtilia ſunt, humorem bilioſum contemperant, & iecoris infarctus tollunt, quædam tamen hos effectus inſigniùs pollicentur.

De Moris. Capvt XIIII.

DVæ ſunt Mori ſpecies, vna dicitur nigra, quæ fructus nigros, altera alba, quæ albos profert: vtraque procera eſt, radicibus flauis, caudicibus craſſis, corticibus ſcabris, ac frondibus alni, longis, latis, iuxta margines ſerratis, quibus bombyces veſcuntur. Præſtantiſſimum verò ſericum nent, cùm albæ Mori folijs aluntur, vt quæ illis ſint gratiora, & materiam ſuppeditent ſericeis filis ducendis largiorem & aptiorem.

Fructus mori nigræ, quos Mora Celſi vulgus Pharmacopœorum vocat, ſuaues ſunt, & ſæpè menſis apponuntur, eorumque ſucco & Syrupus, & Rob conficitur, huius tamen vſus ferè nunc exoleuit.

Qui verò in albo moro naſcitur fructus, quaſi fatuè dulcis eſt, admodum ingratus, & ad alendum ineptus, itavt arboris præſtantia, non tam ex fructu, quàm frondibus perquirenda, quibus dicti vermes educati ſericeum vellus præſtantiſſimum ſuggerunt.

Porrò domeſticarum arborum nouiſſima morus germinat, vt mẽſe Maio, cùm ſcilicèt hyemis planè deſijt rigiditas: fructus fert Iulio & Auguſto, oblongos, è granis compactos, moris in rubo naſcentibus finitimos, ſed longiores, craſſiores, maiores, initio virides, per maturitatem purpuraſcentes, poſtremò nigricantes, rubente ſucco prægnantes.

Vires. Mora immatura refrigerant, & ſiccant ordine propemodum tertio, & valenter aſtringunt, atque ad oris & faucium inflammationes conducunt, ait Dioſcorides. Matura verò humectant ac parum refrigerant: aduerſus ſitim valent, appetentiam proſtratam reuocant, ventriculo non aduerſantur: parciſſimè autem corpus nutriunt. Cap. 181. l. 1.

De Moris Syluestribus & Idæis. CAPVT XV.

RVBVS vel ſyluestris eſt, ſpinis horridus βάτος Græcè dictus & corruptè, batinus, vel domeſticus & veluti cicuratus, qui quod in Ida monte fœcundiùs luxuriet, Idęus nominatur: Cuius vt illius duæ agnoſcuntur differentiæ, vnus fructu rubro, alter albeſcente, ſed vtriuſque ſyluestris fructus primùm viret, dein rubet, tandem nigricat.

In dumetis, agrorum marginibus & locis incultis feraciſſimo prouentu, & agricolis importuno naſcitur rubus ſurculis prolixioribus, lentis, obſequioſis, vireſcentibus, nonnunquam quadrangulis maximè antiquioribus, intus medulloſis, foris aculeis minacibus, ſpinoſis, folijs ex pluribus cohærentibus, per ambitum inciſis, supernè virentibus, infernè candicantibus, aſperis & ſecundum coſtarum longitudinem ſpinoſis: floribus albis in ſurculorum ſummitatibus digeſtis, quos fructus ſequuntur, officinis Mora bati, & batina dicti.

Rubus Idæus per ſe conſiſtit, rectaque aſſurgit ad hominis interdum proceritatem, ſurculis medulloſis exterius paruulis ſpinis, non multum horrētibus, exaſperatis, folijs, & floribus ſyluestri ſimilibus, necnon fructibus, ſed vel rubeis, vel pallidis, acinoſis, eſui atque olfactui pergratis. Noſtrates Frābœſias nominant, ab odoris, vt arbitror, fragrantia, quam mandendo ori repræſentant, & illud præ cæteris vinum laudatur, quod frambœſiam olere dicitur. Rubus Idęus.

Mora ſyluestria vim habent aſtringentem & domeſticis vicinam: manducata enim oris & tonſillarum inflammationes reprimunt, & fluores alui cohibent. Idæa ſimiles quoque facultates poſſident, ſed infirmiores, & ad eſum quàm vſum medicum aptiores. Vires.

De Sebeſten, ſeu Myxis. CAPVT XVI.

SEBESTEN, ſeu Myxa, vel myxaria ſunt fructus in Syria & Ægypto naſcentes, ex arbore eiuſdem nominis ſatis procera, pruno valdè ſimili, Cortex caudici albicat, ramis viret, qui folijs induuntur ſubrotundis, ac firmis & amplis; flores albidi racematim, aut potius in vmbellis laxioribus cohærent: quibus caducis ſuboriuntur fructus paruis prunis ſimiles, qui maturitatem adepti ex atro vireſcunt, intuſque nucleum durum, & quaſi oſſeū, ac triangularem cōtinent.

Myxa ſeu ſebeſten, vt officinę loquuntur, matura leguntur, inſolantur, & in rugas paſſularum, aut prunorum modo contracta ſeruantur. In Italia olim rariſſima erant, & peregrina. nunc vberrimo prouentu in illius hortis naſcuntur.

Ventrem molliunt, vt pruna, danturque vtiliter febrientibus, tuſſientibus, & linguæ aſperitati: vrinæ item difficultati & ardoribus: Sitim quoque contemperant in linctu, aut alio quouis modo ſumpta, & ventris tineas enecant & pellunt. Vires.

De Iuiubis. Capvt XVII.

Ivivbæ, zizipha & zinzipha Græcis dictæ naſcuntur in Syria, & nunc in multis Italiæ & Narbonenſis agri locis naſcuntur, ex arbore puſilla rhamni non multum diſſimili, ſurculis præduris, ſpinoſis, folioſis, floribus muſcoſis. Caudex ei contortus eſt, ac rimoſus: rami tenues, longi, obſequioſi, duri tamen & virgultarum geniſtæ ritu protenſi: folia duriuſcula, oblonga, Clematidis æmula, ex interuallis longioribus alterno ordine diſpoſita: Iuxta quæ muſcoſi ac palliduli flores parui emicant: poſt quorum occaſum accedunt baccę oblongę, ceraſorum magnitudine, carnoſæ, tenellæ, cortice tamen membranoſo, ac duro veſtitæ, quas Galenus Serica vocat.

Fructus hi luteoli ſunt, vel ex luteo purpuraſcentes, oliuarum mediocrium figura & magnitudine, dulces, carne multa, venoſa, & nucleo paruo, foris rufo turgiduli, qui maturitatem adepti, leguntur, ſiccantur, in rugas contrahuntur, & ſeruantur. Albæ Iuiubæ in Syria, & maximè circa Iordanem fluuium copioſa inueniuntur.

De eorum qualitatibus & ſalubritate non inter Græcos & Arabes omnes conſtat: Galenus enim ſtomacho inutiles eſſe, imbecillimè nutrire, & difficilè concoqui ſcripſit: Arabes verò ad vſus varios accommodant & commendant: In quos licèt paulò acerbiùs inſultet Fuſchius, contendatque iuiubarum vſum inutilem eſſe, ab Actuario tamen Græco Nic. Alexandrino, & à Dogmaticis omnibus, atque his qui certa experientia ſalutares norunt earum effectus celebrantur.

Vires. Valent plurimùm ad tuſſim, difficultatem ſpirandi, arteriæ aſperitatem, humores concoquendos & expuendos, & ad vitia pulmonis & thoracis multa. Renibus quoque proſunt, ardori vrinæ & veſicæ dolori.

De Ficubus. Capvt XVIII.

Ficvs vbique locorum viret, ſed in frigidis vel ſteri-leſcit, vel groſſus inutiles gerit ac paruos & inſuaues fructus, qui nunquam matureſcunt: in calidis vbertimè, biſque fruticat, verna fœtura & Autumnali. Arbor eſt moderatæ magnitudinis, non omnino recto caudice aſſurgens, nec cortice læui, ſed aſperiuſculo, prętertim, cùm adoleuit. Lignum ei album eſt, molle, medulloſum, album: folia ampla in quinque partes diſterminata, & totidem angulis conſpicua, aſpera, dura, obſcurè vi-

ridantia: fructus ſine præuio flore, aut prægreſſis Iulis, iuxta foliorum exortum erumpunt, initio paruuli, tempore maiores, forma turbinata, colore primùm virides, dein vel albeſcentes, vel ſubrubentes pro peculiari natura: Nam vt ficus aliæ alijs præcociores ſint & ſuauiores, ſic vel albidiores vel magis rubeſcentes, aut nigricãtes Omnes verò molles ſunt, medulloſæ, granulis innumeris grauidatæ. Ex his immaturis, foliorum pediculis & cortice tenello vulneratis, lacteus quiddam ſuccus effluit acer & amarus.

Præter dictam altera eſt pumila ficus, illi ſi proceritatem exceperis, ſimillima, quæ in locis apricis, & ſoli expoſitis, atque interdum in regionibus Septemtrionalibus fouetur. Ficus pumila.

His adhuc effigie reſpondet quædam ſylueſtris, infœcunda, & vix ad vſus quoſdam medicos commendabiles expetita. Ficus ſylueſtris.

Eſt & ficus Indica, quam nõnulli Opuntiam Plinij putant, quæ ſine caudice, & ramis adoleſcit, totaque planta nil niſi folia; verùm quos habeat in medicina vſus nondum licuit experiri. Ficus indica planta folia eſt.

Ficus omnium laudatiſſimæ Maſſilienſes, quæ dactylorum inopia ſubſtitui poſſunt: mediocriter calefaciunt & nutriunt, & aluum molliunt, ſed ſanguinem valdè laudabilem non gignunt: Attenuant, leniunt, concoquunt, maturant, aſperæ arteriæ, pulmonibus, renibus, veſicæ conueniunt. Ficus reſiccata Carica dicitur, Græcis ἴσχας, qua voce etiam apios Mathiolo deſignatur. Frondes noſtras ficus hæmorrhoidibus ciendis proſunt, ſi podex his confricetur. Ex ficubus, ruta & nucibus fit Mithridatis antidotus tantoperè decantata, cuius compoſitionem dedimus in rutæ hiſtoria. Aliæ quamplures ficuum vtilitates narrantur, quas breuitatis gratia ſubticeo, in his enim recenſendis multus eſt Dioſcorides. Vires. *cap. 18 3 184. l. 1.*

De Dactylis. CAPVT XIX.

DACTYLI ſunt fructus Palmæ in Ægypto, Creta & Iudæa naſcentes, qui vbi maturuerint, à Dioſcoride, & Galeno Phœnicobalani vocãtur. Valde probãtur è Iudęa allati, magni, flaueſcẽtes, parùm rugoſi, molliuſculi, pleni tamẽ carne multa, intus ſubdura, ad nucleũ cãdicãte, ad corticẽ rubeſcente, ſapore vinoſo, & qui concuſſi nihil, aut parùm ſonant: Deteriores ſunt flaccidi, duri, excarnes.

lib. 2. de ali. facult. Eſt autem non parua, Galeno iudice, in palmulis differentia; Aliæ namque ait ſiccæ ſunt, & aſtringentes, vt Ægyptiæ; aliæ molles, humidæ, dulces, vt quæ Caryotæ nuncupantur. Hę autem pręſtantiſſimæ naſcuntur in Syria, Palæſtina & Hierechunte, & multis Orientis populis quibus cibos, potuſque ſuppeditant.

Palmæ truncus craſſus, teres & altiſſimus, exterius denſis, gradatiſque pollicibus ſcaber & ſalebroſus, quorum inæqualitate

regionũ Orientaliũ ruſtici facilè ſine alio adiutu, ad cacumen arboris ſcandunt: folia arundinacea, longa, latiuſcula, acuminata, ſimul ab vno exortu ſecundùm rami longitudinem multa. Fructus in ſummitate gerit multos, quaſi racematim, ſed pediculis longioribus cohærentes; Quorum genera quàm plurima traduntur, ſed maximè commendantur Muſtei ac ſucco multo, pingui, vinoſo prægnantes, cuiuſmodi ſunt qui in Iudæa naſcuntur, necnon in Hierechunte, Syriæ Paleſtinæ oppido. Iudicio Galeni omnium dulciſſimi, colore, ruſi, aut lutei, neque amplitudine, neque exilitate inſignes: Mali virides, exucci & inſuaues.

Vires. De Palmæ & eius fructus qualitate ſic cenſet Galenus, Phœnix, *lib.8. ſimpl.* inquit, arbor, palma dicta, aſtrictoriæ facultatis omnibus ſui partibus eſt particeps: Nam ramorum ſuccus auſterus, ex aquea ſubſtantia, tepida, terrea & frigida conſtans.

At fructus præſertim dulcis non paucam obtinet caliditatem, ſtomacho & thoraci proſunt, nutrimentum laudabile ſuggerunt, & ſunt gentibus multis pro cibo.

De oliuis. Cap. XX.

OLivas & pinguem earum ſuccum, quem Oleum nominant, ad rem eſcariam pertinere nemo neſcit: magnatum enim menſas oliuæ ad appetitum excitandum opulentant; oleum verò non tantùm ad acetaria conficienda, piſces frigendos, aliaque edulia multa paranda, ſed etiam ad vnguentorum & emplaſtrorum confectiones vſurpatur.

Sunt autem oliuæ fructus arboris, magnitudinis moderatę, quam Oliuerum Galli, Oleam Latini nominant, quæ caudice interdum prægrandi aſſurgit, maximè ſatiua; nam ſylueſtris ſemper humilior eſt, ramis multis in latum diffuſis, folijs oblongis, parùm latis, duris, ex pallido viridantibus, ſalicis æmulis: floribus albis, racemoſis, quos baccæ, ſeu fructus conſequuntur, oliuæ nempe oblongæ, multa carne & pingui ſucco turgidæ, nucleo intus duro, initio virentes, poſtea nigricantes. Ab ardore fructus, à fructu ſucci denominatio efficit, vt oliua ex olea, & ex oliuis oleum dicatur.

Gaudet arbos ipſa in locis ſiccis & argilloſis, atque regionibus calidis, vt Hiſpania, Italia & Gallo-prouincia; feruidum enim ſqualidumque tractum & ſtatum cæli libenter amplectitur; In Septemtrionalibus agris vix vireſcit, aut ſterileſcit, aut cito tabeſcit.

Oliuas nigreſcere incipientes & maturas Græci *δρυπέπας*, Galli druppas appellant: Sale ac muria conditæ *ἅλμαδες* & *κολυμβάδες* illis dicuntur. Ex maturis oleum ſimpliciter dictum, quod & ſapore & odore multum ſuaue eſt, ex immaturis, omphacium elicitur. Hæc

Hæc autem vberius tractanda rei ruſticæ ſcriptoribus cōmittuntur.

Oliuæ immaturæ vim habent aſtrictoriam, Maturæ qualitatem temperatam: Conditæ delectabili ſuauitate palatum recreant, & appetitum excitant, humentem nimis ventriculum reſiccant & roborant, ſed parum nutriunt, nec ſanguinem laudabilem gignunt. De oleo & eius qualitatibus alibi fuſiùs egimus. Vires.

De vuis acerbis & Paſſulis. CAP. XXI.

VITIS nomen multis ſtirpibus inditum, viniferis tantùm propriè congruit, viburnum enim, ſigillum Beatæ Mariæ, & aliæ ſimiles plantæ, quæ in altum ſurrectæ, alias vt ſtent, amplexantur, falſo id nominis ſibi vendicant. Propriè ſiquidem vitis dicitur, quę vinifera eſt, eaque domeſtica, cuius multæ ſūt varietates, tum à ſapore, magnitudine, colore, tum, à ſoli & cœli conditione ſumptæ.

Generali acceptione, vitis quidem omnis vel alba, vel nigra dicitur: Cùm tamen aliæ quædam inueniantur variegatæ, ſeu coloris mixti, quæ nec albæ, nec nigrę, ſed potius ſubrubræ, aut flaueſcentes comperiantur. Racemos, aut vinum ex his expreſſum intelligo, quod nec abſolutè album, aut rubrum, aut nigrum eſt, ſed colore mixtum; cuiuſmodi ſunt vina multa, quæ licèt alba vocitentur, magis tamen flaua ſunt aut rufa, aut gylua, aut obſcura, pro vuarum expreſſarum varietate, aut vario colore.

Porro vt omnes racemi maturi dulces ſunt, ſic immaturi agreſtes, acerbi & inſuaues, vnde ex vua qualibet immatura, expreſſaque omphacium haberi poteſt, ſed ex ea potiſſimum petitur, qua etiam matura, vinum expreſſum acidum eſt, & minus ſuaue, cuius videlicet palmites craſſiores longioreſve ſunt, & ad topiariorum pergulas & fornices deduci ſolent, vuaſque acerbas & racemos craſsiores proferunt, ex quibus tuſis ſuccus exprimitur, tum ad omphacium, tum ad ſyrupum de agreſta conficiendum, qui propterea, Syrupus de Agreſta nominatur.

Paſſulæ autem ſunt fructus maturi vitis viniferæ, ſic dictæ, quod aridæ & rugoſæ ſint, & vim caloris exſiccantis expertę, vnde & paſſę ſępiùs nominantur. A dulcedine quoque quam calore adipiſcuntur, id nominis ſortiri queunt, vt vinum paſſum, ſeu γλυκὺ, id eſt, dulce. Sunt enim vuæ paſſæ omnes ardore Solis ſiccatę, dulces. Noſtrates quę in clibano ſiccantur dulcoacidæ ſunt.

Sunt verò paſſarum quę tum ad popinam, tum ad pharmaciam trahuntur, tres differentiæ, maiores ſeu Damaſcenæ, minores, ſeu Corinthiacæ, & medię ſeu noſtrates.

Omnes verò calidæ ſunt primo gradu, ſeu temperatę, admodùm tamē aſtrictorię ſi cum acinis edātur; Sic enim dyſentericis proſunt. Vuæ autem acerbę ſeu agreſtæ refrigerant & aſtringūnt. Vires.

Damaſcenæ *Zibeben* Arabibus dictæ, ad nos aduehuntur carnoſiſſimæ & ſuaues quæ alendo corpori proſunt, & ſputum coquendo ſimul & mouendo pulmones ac totum pectus recreant.

De Ribes. CAPVT XXII.

RIBES ſeu Ribeſium fruticoſa ſtirps eſt, nullis planè ſpinis horrida, multos ramos parùm ſurrectos, ſed tortuoſos & inflexos emittens, ac frondes vitis ęmulas, ſed minores & fructus vuę modo congeſtos, paruulos, rotundos, rubentes, ſapore acidos.

Groſſula, ſiue groſſella rubra vulgus nominat, Mauritani Riben: à quibus Officinæ ſuum Ribes fecerunt.

Huius fruticis duę tantùm à rei botanicæ ſcriptoribus traduntur differentię, alter fructu rubro, propter virium pręſtantiam commendatus: alter nigro, qui vix in vſum medicum recipitur, ſed topiarium; induit enim eleganter hortorum areas. Tertius reperitur fructum qui profert album & gratum, quem in horto Ioan. Gonerij ſępè vidi. Recentiorum nonnulli Ribeſium nominant Creſpinum, & vuæ Criſpæ alteram eſſe ſpeciem contendunt; Sicque illius fructus groſſula rubra, huius alba nuncupant: Effigie tamen, colore, ſapore, magnitudine non parum inter ſe diſtinguuntur.

Nam vna criſpa ſpinoſus eſt frutex, multis ramulis, tenuibus, albicantibus & aculeatis luxurians: folijs latis, crenatis, ambitu inciſis, & floſculis ex herbaceo albidis, fructibus non racematim congeſtis, ſed baccarum modo pediculis oblongis cohęrentibus; initio viridibus, dein albicantibus, & cùm exactè maturuerint, flaueſcentibus ſuccini ritu. Vicem vuæ acerbæ gerunt ante maturitatem in iuſculis & condimentis.

Vires. Ribes refrigerat, ſiccat, moderatè ſtringit & roborat: febrium æſtus extinguit, bilem reprimit, feruidum ſanguinem contemperat, ſitim temperat, putredinem arcet, febribus malignis confert, ventriculi ſubuerſioni & dyſentericis affectibus à cauſa calida natis. Eius ſucco ſyrupus paratur ad hęc omnia efficaciſſimus, & vſitatiſsimus.

De Berberis. CAPVT XXIII.

BERBERIS horridus eſt ſpinis frutex, ſepimentis idoneus, ſurrectus, virgis præduris, quinque, aut ſex cubitorum, quæ aliquando arboreſcunt. Earumque cortex læuis eſt, ac ſubalbicans, vt radicum flaueſcens, igni materies lutea: folia numeroſa ſunt, rigida, acuta, oblonga, dura, dilutè virentia, ambitu crenata, & nonnulli floſculi ex pediculis oblongis cohærent lutei, muſcoſi & emicantes: fructus parui, oblongi, rubri, racematim cohærentes. Vocatur

hæc planta, vt etiam fructus ſpina acida, ſiue Oxyacantha. In Officinis Berberis, nomine deducto ab Amyrberis Auicennæ, vt ſentit Dodoneus, qui hunc fructum Oxyacantham vocat, non oxyacanthum, qui ſpinæ acutę, ſeu Burgeſpinæ aut albę ſpinæ fructus eſt, rubeus, dulcis & rotundus. Vulgus ſenellam vocat, vt Berberim, Spinivinetam. Falluntur qui corticem bugiæ, radicis herbariæ corticem eſſe credunt.

Berberis refrigerat, & ſiccat moderatè, validius aſtringit, fluores ſanguinis, & aliorum humorum cohibet, calorem viſcerum mitigat, vomitum ſedat, & viſcera recreat. Vires.

De Auellanis. CAP. XXIIII.

NVCVLIS nihil notius ipſis, quas Græci λεπτοκάρυα, quaſi nuces exiguas nominant, Pharmacopœi Auellanas, olim Abellinas, forſan ab Abellino Campanię oppido, vbi earum prouentus eſt vberrimus. Nonnulli Ponticas nuncupant, quoniam è Ponto in regiones alias venerint: Alij Præneſtinas dicunt, quod Præneſtini his abundent, & aliorũ ciborum defectu famem diu tolerarint.

Sunt autem vel vrbanæ ac cultæ, vel ſylueſtres: Ex domeſticis quibus hortorum pergulæ ornantur, aliæ ſunt oblongæ, & abditæ latẽt, in calycibus longis, calloſis, herbaceis, in extremo fimbriatis; Aliæ rotunditate inſignes, & calycem exteriorem, breuiorem, & magis patulum habentes. Inter longiores, quę membrana rubente obuelantur, ſunt pręſtantiores. Sylueſtres paruę admodum ſunt, minùs gratæ, & in ſepibus, dumetis & ſyluis paſſim naſcuntur.

Omnes verò colliguntur ex arbore pumila, quam Corylum nominant, cuius rami pręſertim iuniores recti ſunt, ferè enodes & obſequioſi: folia lata, acuminata, ambitu ſerrę modo inciſa: Cortex tenuis: radix craſsiſsima. Vt fructus, ſic frutex notiſsimus.

Auellanę ad Eclegmatis de Pineis confectionem accedunt: Sacchαro interdum incruſtantur, vt bellariorum vices impleant, & ſuauius edantur, difficilè tamen concoquuntur, propter terreſtrem & ſolidam qua conſtant ſubſtantiam. Bechicam quamdam vim obtinent, ob dulciſsimum earum ſaporem, & rectè medicamentis thoraci dicatis admiſcentur. Vires.

De Piſtaciis. CAP. XXV.

PISTACIA nuculæ ſunt ex arbore terebintho ſimili, quarum exterius ac primum tegumentum tenue admodum eſt ac vireſcens: Secundum nucamenti ritu lignoſum, fragile tamen & albicans: Nucleus incluſus, vtcunque viret: Sapor amarodulcis, ac iucundus. Illa in Italiam ex Syria Vitellium primùm intuliſſe, & in Hiſpaniam Flaccum Pompeium equitem Romanum Plinius author eſt. Cap. 5. lib. 13.

Arbor ex qua promanat, hucuſque exotica fuit, ſed recentiorum ſedulitate nunc cicurata, in plagis Septemtrionalibus multis fruticat,ſed fructus perfectionem & maturitatem rarò aut nunquam aſſequuntur. In officinis fiſtici ſolent appellari. Poſidonius Biſtacia, nonnulli Phiſtacia nominant.

Vires. Calidi & humidi ſunt,ſeu temperati, & optimi ſucci. Phtiſicis ac tabidis valdè conueniunt: materiam in pulmonibus contentam coquunt & expurgant,viſcera infarctu liberant, ſemen & veneris ſtimulos augent,nephriticis auxiliantur.

De Amygdalis. CAP. XXVI.

AMYGDALVS non adeò videtur ſimilis Perſicæ,vt ſcribitur,nam frondoſior eſt, procerior, vita diuturnior & cortice conſtat craſſiore, duriore,atque folijs anguſtioribus,longioribuſque, ambitu crenatis. Rarò in Aquilonio tractu floret,rarius fructum parturit,flores tamen algoris patientiſſimi ſunt,nam ante finem hyemis explicati,innoxiè brumam & gelu tolerant,& amygdalas Autumno copioſas largiuntur,quas nonnulli Græcas nuces & Thaſias cognominarunt.

Ex his quædam amaræ ſunt, quæ calidiores & minus eſculentæ, Aliç dulces & culinæ, & Officinæ delectabiles. Ambæ in arbore ſimili naſcuntur.Ex omnibus oleum exprimitur : Ex amaris, amarum, quod aurium affectibus conferre putatur. Ex dulcibus dulce,quod temperatum eſt & naturæ amiciſsimum. Datur ſiquidem fœliciter omni ætati & ſexui: Atque ipſis infantulis tuſsientibus familiare & ſecuriſsimum eſt medicamentum: humores in thoracem delapſos optimè coquit,& ad expectorationem ducit.

Hiſtoria. De amygdalis amaris duo memoranda traduntur, earum nempe eſu vulpes interfici,& ebrietatem arceri: Cuius rei narrat hiſtoriam Plutarchus,Fuit,inquit,apud Druſum Tyberij Cęſaris filium, medicus quidam amaras amygdalas comeſſari ſolitus, qui ſic omnes potando ſuperabat,nec temulentia tentabatur.

Dulces verò quia ſuaues bellariorum vices multis modis implent, nam decorticatę menſis apponuntur, aut adhuc tenellæ, adultiores & reſiccatæ,aut ſaccharo incruſtatæ & conditæ & integræ, vel ex his tritis ſaccharo & aqua roſarum panes dulciarij fiunt, quos vulgus Macharones nominat. Amygdalatū quoque paratur forma potus lactei,puerperis familiariſsimum.

Vires. Amygdalę amarę calidę ſunt,& deterſorię: dulces calidę, vel potiùs temperatæ, ori gratæ,& alimoniam corpori conferentes.

De Nucibus. CAPVT XXVII.

NVx Iuglans, quaſi Iouis glans aut iuuãs dicitur: Illius enim truncum fabri lignarij quęritant, corticem infectores, fructum pueri, ad luſum & eſum, pharmacopœi ad medicum vſum, quem etiam nouit Mithridates, qui ex nucibus antidotum, paucis additis, conficiebat ſuum, vt etiam Galenus, qui ex earumdem ſucco ſuum parabat Diacaryon, ſeu Dianucum, addito mellis tanto, quanto ad ſuauitatem opus eſſe videbatur: quo medicamento ipſe ſanauit hortulanum ab vua, tonſillis, ac glandibus ferè ſuffocatum, vt teſtatum reliquit lib.6.compoſ.med.local.

cap. 2. Eſt verò nux arbor prægrandis, folijs neruoſis, fraxini modo cohęrentibus, & facie ſimilibus, ſed maioribus. In agris, ſecus vias pingui ac reſtibili ſolo lætè proficit, atque etiam in hortis, ſed quia ſua vicinia & halitu ſegetes & ſtirpes proximas malè afficit, & quaſi inficit, ſecus agrorum ſemitas plantatur, iuxta illud poëtæ: Nux plantis inimica.

Me ſata ne lædam, nam ſata lædere dicor.
Imus in extremo margine fundus habet.

Circa ſolſtitium æſtiuum nuces virides & adhuc tenellæ à cortice externo purgantur, & tandiu in aqua ſubinde mutata infunduntur, vt amaritudinem deponant. Dein coquuntur vt molleſcant, poſtea cinnamomo, aut cariophyllis configuntur, & ſaccharo coquuntur, & ſeruantur ad ventriculum imbecillum roborandum & coctionem iuuandam.

Siccæ nuces calefaciunt & ſiccant, ex hiſque tuſis & expreſſis oleum elicitur, quod vim habet calefaciendi, digerendi, reſoluendi, & neruos roborandi, & flatus diſſoluendi: Ob id vtiliter clyſmis ad cholicum dolorem, à flatu & frigidis humoribus natum præſcriptis, admiſcetur. Vires.

De Nucibus pineis. CAPVT XXVIII.

PInvs Picea, Abies, Cedrus & Larix arbores ſunt præcelſæ, coniferæ, reſinifluæ, & inter ſe vultu non multùm diſſimiles: Earum tamen alię exoticę ſunt, nec facilè in noſtro ſolo & cęlo cicurantur, vt Cedrus Palæſtina ac Libania: Alię noſtrates quidem ſunt, ſed ſylueſtres perpetuò, nec niſi ad ſpectaculũ in hortis habentur, nec cultu delectantur, vt abies, Picea, agreſtes pini. Vera autem pinus magis vrbana eſt, ac manſueta, quæ vbi craſſo caudice aſcenderit, circumquaque ramos edit multos, folijs tenuibus & longis, in extremo aculeatis veſtitos & comoſos.

Fructus, coni dicuntur, vulgò poma pini, ex multis velut ſquamis, cynaræ ritu, craſſis, duris, lignoſis, capitatis compacti, in quorum

ſinibus,ac veluti toris includuntur nuclei, oblongi, rotundi, tenui membrana nigricante inuoluti,dulces,qui modo pini nuces, modò Coccali & ſæpius pinei nominantur. *Galen.*

Vires. Nucleus hic temperatus,ad calorem tamen magis accedens, vnde rebus venereis inſeruire creditur:ſemen enim&lac auget,multũ alit, exaſperata lenit,tuſſi veteri prodeſt,nec non phtiſicis ac tabeſcentibus.

Præter pinum veram,aliæ ſunt multæ ſylueſtres,vt Picea,tres maritimæ & aliæquædam,quæ inter rupes & loca prærupta ac montoſa ſponte naſcuntur. Omnes autem quemadmodum & abies & larix, quæ illis affines ſunt,lacrymoſæ cernuntur, & ſponte, vel illato vulnere ſuccoseffundunt,aut liquidiores,aut ſpiſſiores,albiores vel nigriores: de quibus ſectione ſequente diſſeremus.

De Nucibus Cupreſſi. Cap. XXIX.

Cvpressvs ſempiterna fronde viret,caudice procero, tereti,craſſo, ſurrecto,ſummitate faſtigiata, atque in orbem coacta; folio pini, ſed carnoſiore breuiore, obtuſiore,amaro, ramis compluribus, folioſis in anguſtum cohibitis,odore grauibus,tactu aſperis, neutiquam pungentibus.

Pro fructu conos,ſeu nuces effigiem coni referentes exhibet,quibus fatiſcentibus,& vetuſtate,vel calore dehiſcentibus,ſemen paruum intus concluſum,vel ſponte, aut læui attactu delabitur. Materia ligni ſolida,flaueſcens,ſantali æmula, odorata, ad ſupellectilium ligneorum fabricam maximè idonea.

Huius autem arboris duæ traduntur differentiæ; vna mas dicitur, altera fœmina: vtraque comæ perpetuæ ac ſemper virentis.Illa fecunda eſt, terque in anno galbulos,ſeu nuces promit,Ianuario, Maio,Septembri, vultuque veluti moroſa eſt, fructibus torua, odore grauis, nec vmbra delectabilis. Altera quæ fœmina dicitur ſterilis eſt,nec galbulos nec ſemen proferens, & ramos in latum magis diffundit:cætera mari vix diſſimilia: nam idem vtriuſque color, odor, ſapor,virtus & vultus. Solet cupreſſus hyemem ſalua perferre, Lutetiæ tamen euaſit nulla per rigiditatem hyemis anni 1608.

In Creta Inſula,referente Theophraſto,lætè & ſponte etiam ſine ſemine prouenit,vt etiam in Idæis montibus, Leuciſque vocatis, in quorum ſummis iugis, quibus nix nonnunquam deeſt, Cupreſſum comperiri affirmant,quamuis alibi non naſcatur,niſi teporem inuenerit.E Cupreſſo reſina quædam larignæ conſiſtentia ſimilis exudat, acerrima ſapore,cuius rariſſimus eſt vſus. *Cap.2. lib.2. & lib. 3. Theophraſt. cap.1. lib.4.*

Vires. Tota cupreſſus vim habet calefacientem, exſiccantem & aſtringentem,ſed eius maximè folia,germina, nuces & ſemina vſurpantur. Conferunt laxis partibus roborandis, dyſentericis & cœliacis affectibus cohibendis,& humoribus ſiſtendis.

De Fructibus ſeu baccis Lauri. CAP. XXX.

LAVRVS Δάφνη Græcis dicta, Apollini conſecrata, cuius ſcilicet ramo vulſo in diuinationis ſignum ſeſe coronauit, frutex eſt perpetua fronde, ſemperque virente, in iuſtam arboris proceritatem caput erigens, ramis multis, craſſis, cortice vireſcente indutis, folijs oblongis, latis, mucronatis, duris, viridibus, ſuauem odorem ſpirantibus; floribus albidis ſecundum ramulorum ductum erumpentibus; quibus marceſcentibus ſuccedunt fructus, ſeu baccæ, ouali figura, ſeu oblongæ, nigricantes, ſolidiore nucleo grauidatæ, aroma olentes, cum quadam acrimonia amaricantes.

Vberrimè germinat & proficit in tota Gallia, in Normania enim iuxta mare quaſdam vidi quæ mediocris quercus magnitudinem æquarent. Lætiùs tamen & vberiùs naſcitur in Italia & locis calidioribus; hyemem enim rigidiorem, qualem Septemtrionales perpeti ſolent, non innoxiè tolerat, nam rami & folia gelu percuſſa ſæpius commoriuntur: his tamen abſciſſis poſtea ex radice viuaciſſima noui ſurculi, ſeu ſtolones denuo erumpunt. Hãc autem arborem non ſolùm ſolam à fulmine tutam eſſe, ſed etiam ædes, in quibus rami illius adſunt nunquam à cœli fulminibus tangi multi ſcripſère: Idcirco Tyberius Cæſar cælo coruſcante & tonitru fragore perterritus lauro coronabatur.

Baccæ lauri inſigniter calefaciunt, ſiccant, attenuant, flatus diſcutiunt. Ad medicamenta autem adhibentur, quæ neruorum laſſitudines reficiunt, Acopa vocant, & ad vnguenta quæ calefaciunt & reſoluunt. Oleum ex his expreſſum, aut decoctione elicitum, ſcabiem, psoram & multas cutis fœditates delet ac ſanat, ſuggilata & ecchymoſes aufert, & humores effuſos diſcutit. *Vires.* *Dioſco. ca.108. lib.1.*

De granis Iuniperi. CAPVT XXXI.

IVNIPERVS lignoſus eſt frutex, ſpinoſus, ramoſus, mediocris arboris magnitudinem ſæpius æquans, cortice membranoſo, ſæpius diſrumpente indutus, odorus, baccas ferens primò virides, & per maturitatẽ nigras, piſorũ magnitudine. Materia ligni flaueſcit, ſantali citrini modo: foliola anguſta, acuminataq; ſpinas potius, quã frõdes referẽtia. Naſcitur ſpõte in locis aridis & incultis, ibiq; lætiùs fruticat, pręſertim mõtoſis & ſqualidis: nã in planis naſci recuſat. Sola inter arbores fructus ſuos in biẽniũ prorogat, qui etiam ãtiquati & in arbore relicti citiùs marceſcũt, quã ſpõte decidãt. Cedro valde ſimilis eſt Iuniper⁹, & à quibuſdã malè oxycedr⁹ nominatur; licet enim Iunipero & Oxycedro, pręſertim phœniceę caudex ſit tortuoſus, foliola acuta, viridia ſẽper, baccę paruæ & rotundæ, multũ tamẽ inter vtrumque eſt diſcriminis; nam

Oxycedrus vtraque exotica planta eſt, cuius baccæ fuluæ ſunt, odoratæ & ſuaues, & ligni materia rubeſcens. *Sponte naſcitur in Aſia, vt Iuniperus in Gallia.*

Belonius agnouit iuniperum quamdam maiorem quæ in mediocris arboris altitudinem ſępè aſſurgit; baccaſque gerit auellanarum magnitudinem vt plurimùm ſuperantes, & gallas ſæpius æquantes: noſtras tamen cùm minimè ſit inefficacior & forſan præſtantior in medicis vſibus tantùm celebratur.

Ex Iunipero manat gummi quoddam reſinoſum Sandarax Serapioni, Latinis vernix dictum, cuius loco nonnulli vocum affinitate decepti, Sandaracham Græcorum, quæ auripigmenti ſpecies eſt, periculosè ſubſtituunt, ea enim Sandaracha exitiale venenum eſt: nam cùm Arſenicum triplici diſcrimine notetur, croceum ſeu auripigmẽtum, Riſagalum quibuſdam dictum, rubrum, ſeu Sandaracha, & album ſeu vulgare; atque vnum quodque deleteriũ, Sandaracha auripigmentum rubeum eſt & exitioſum, nec tutò pro vernice, ſeu gummi Iunipero vſurpatur, ne poſtea minus cautos decipiat vocum affinitas, apud quos interdum Sandarax & Sandaracha pro re eadem periculosè ſumuntur. Legitur & Sandaracha apud Plinium pro re multùm diſſimili, pro cibo videlicet apum, quo dum fauos conficiunt, operantur. Ab eodem vocatur adhuc Erithace & Cerinthus.

Riſagalum.

cap. 7. lib. 11.

Vires,

Baccæ Iuniperi calefaciunt, ſtomacho proſunt, vrinam mouent, craſſos & viſcidos humores expurgant; contra inflationes, tormina, ſerpentum ictus, tuſſim & pectoris vitia vtiliter dantur, & antidotis conuenientiſſimè admiſcentur.

De Gallis. Cap. XXXII.

Gallæ velut pilulæ quædam ſalebroſæ, ac ſpurij fructus, qui præter legitimos glandiferis arboribus, noctu ferè erumpunt. Sole de Geminis exeunte; quo feruidiore exiſtente, tabeſcunt, nec iuſtam magnitudinem adipiſcuntur. In Bohemia & Hiſpania naſcũtur, vberes, in quercubus multis, quarum truncis & ramis etiam tenuibus, abſque pediculis, vt plurimùm adnatæ cohæreſcunt.

Gallarum genera multa traduntur, inter quas duæ potiſſimum & ad medicamenta quædam paranda, & ad coria denſanda accommodantur, vna Omphacitis dicta, quæ parua eſt, rugoſa, nodoſa, ſolida, nullo foramine peruia, altera plana, leuis, flaueſcens, interna parte laxior & maior, & perforata ex cuius videlicet foramine quoddam exijt inſectum, ſeu muſca, aut vermiculus, vt contingere ſolet, aut aliud ſimile animaculum.

Ex quercubus ſemper Hemeris & Robur præſtantiores ſemper gallas eructant: Hemericis autem ea eſſe quercus creditur, quam nonnulli mydion nominant, cui caudex in orbem comatur, contorquetur, & multis ramorum alis conſurgens glandes præter gallas gerit non inſuaues.

Robur Latinis quercus, Theophraſto δρῦς dicta, gallarum feraciſſima eſt, quarum vbertatem æſtate, præter glandes ſuppeditat, necnō alias pilulas exiguas folijs mediis ſine pediculo adhæreſcentes, vt in noſtratibus quercubus videmus. In ſumma quercus non tantùm glandes & ramos germanos promit, ſed adulterina multa, viſcum, gallas, poma, fungos, & multos alios pſeudofructus.

Gallæ refrigerant ad receſſum vſque ſecundum, reſiccant ad tertium, & potenter aſtringunt: partes laxiores contrahunt, imbecillas roborant, fluxiones cohibent, atque efficaciter ad aſtringēda aut ſiccanda quæ opus ſunt, vſurpantur, inquit Dioſcorides. Vires. c. 147. lib. I.

SECTIO SEPTIMA.

De Gummis.

Nihil tam vulgare, tamque controuerſum & anceps, atque gummorum, reſinatum & lacrymarum, quæ ex plantis colliguntur, vera dignotio & inter ſe diſtinctio: vix enim aliquis datur claßicus author, qui ſingula in artem redegerit, & de omnibus appoſitè diſſeruerit. Vnus Syluius ordinem meditatus meliorem, gummi multa tāquam in faſciculum congerens, ſimul de Electro & ambaro, (ambram griſeam Officinæ nuncupant) egit, & Galbanum, Hammoniacum, Sagapenum & Scammonium inter liquores numeranit. VVekerus promiſcuè de gummis, reſinis, ſuccis concretis & liquoribus diſſeruit. Rei herbariæ authores modo de illis pro varia reſiniferæ, aut gummiferæ ſtirpis deſcribendæ natura, velut per tranſennam tantum verba fecēre: Nos verò in Pharmacopœorum gratiam, hanc ſingula noſcendi methodum inſtituimus, & qui gummi à reſinis, & hæ ab illis & liquoribus vulgò dictis, diſſideant, oſtendimus.

De Succis, ſeu plantarum humoribus. Capvt I.

Vt cornua ceruis, & comæ atque pili multis animalibus quotannis decidunt, Sic folia, Iuli, flores & fructus plantis, quibus non modò ſua caro eſt, neruus, os, vena, & ſuus velut ſanguis, & humor in plantæ ſingulas partes alendas deſtinatus, ſed & ſua ſunt velut menſtrua, perindè ac mulieribus, quæ certis temporum circuitibus ſuper veniunt, vt lacrymę vitibus, gummi Ceraſo, amygdalo & aliis arboribus permultis, reſinæ, Lentiſco, piceę, Larici, aliis alius liquor illis quantitate moleſtus. Vt enim ſanguis animalibus turget & vrget, ſic plantis humor, ſeu ſuccus, cui ſeu ſponte, ſeu arte detur exitus, ad ipſarum ſemper leuamen profluit & incolumitatem.

Sanguis plantarum varius. Sanguis autem ſtirpium ſuccus proprius eſt, qui in ficubus eſt, vt lac, ait Ariſt. In vite velut humor, in quibuſdam ſimilis eſt picis liquidæ, in aliis velut oleum, in nonnullis, vt gummi. Et quædam, inquit idem philoſophus, ſuccum habent, vt reſinam, myrrham, & thus, & thymiama. Præterea nonnullæ venas habent & ventrem & partes, vt in animali ſimiles, licèt animalia non ſint contra Anaxagoram. *lib.1.de plant.*

Anonymos plantarum humor. Humor autem ille plantarum, quo deficiente, deficere incipiunt ipſæ, & exſiccato tabeſcunt, communi nomine caret, ſed vocabulo magis vſitato, ait Theophraſtus, ſuccus appellatur, quem alij lacrymam, alij liquorem, alij humorem dicunt, qui in ſingulis variam coctionem ſubiens, variam ſpiſſitudinem & colorem acquirit. *Theoph cap. 3. lib.1. de hiſt. plant.*

Hinc inter ſtirpium humores, ſi conſiſtentiam ſpectemus, alij tenues & aquoſi, alij craſſi & lenti, alij calloſiores: alij denſari facilè poſſunt, alij nequeunt, Theophraſt. Si verò ſaporem & qualitatem, alij vinoſi ſunt, ſeu vitis, pomi, mori, myrthi; alij pingues, vt Oleæ, lauri, nucis, amygdali; alij lenti & reſinoſi, velut abietis, pini, laricis: Alij dulces, vt ficus, palmæ iuiubarum: alij acres, vt origani, piperis, ſinapi: alij amari vt abſynthii, fellis terræ, colocynthidis. *cap.17. lib.6. de cauſ. plant.*

Tres autem generales dantur ſucci differentiæ; aut enim pinguis eſt, vt oleum, aut tenuis vt vinum, aut craſſus & mucagineus, vt radicis altheæ, & ſimilium viſcidorum ſuccus.

Quid Gummi, & qui differat à Reſinis & aliis liquoribus concretis. CAPVT II.

Cap. 5. lib. 14. coll.

QVAMVIS ſucci plantarum, c`m plurimi ſint, facilè comprehendi non poſſint, ex Oribaſio, ſingulos tamen ad ſua genera qui reduxerit, de his certam doctrinam conſtituere valebit.

Succus quid.

Χυλος autem ſeu ſuccus propriè is humor eſt, quo plantæ nutriuntur, quique non ſponte, ſed præcedente tritura & expreſſione, aut alia præparatione elicitur, eſtque ſemper tenuior, niſi calore exſiccatus induretur, vt in Rob & ſuccis inſpiſſatis contingit.

Liquor.

Liquor verò craſſior eſt, & interdum ſponte, ſed vulnere ſæpius illato delabitur, & lacrymatim profluit, vnde lacryma ferè ſemper nominatur. Is ſi oleaginoſus fuerit, & liquidus ſpecialiore nomenclatura ῥητίνη dicitur: Si terreſtrior, admodùm aqueus & concretus in truncis arborum, gummi: quæ mediam inter gummi & reſinas poſſident naturam, ſuntque partim terreſtria, & aquea, partim oleagina & pinguia, Gummireſinæ nobis dicuntur.

Lacryma. Reſina. Gummi. Gummireſinæ.

Gal. c. 40. lib. ſimpl.

Eſt autem gummi, vt exotico nomine, κόμμι, vt Græco vtar, lacryma coagulata concretaque in truncis arborum ipſam producentium, cuius aquea magis eſt ſubſtantia, vt oleaginoſa: Proinde gummi aqueis promptiùs miſcentur, Oleaginoſis ægerrimè: Reſina contra, quæ & flammam facilè concipit, gummi verò in igni crepitat, licèt enim calidum ſtillando procedat, vbi tamen aërem cõtigerit, coagulatur, & aquæ ſimile eſt, inquit Ariſt. vnde ad prunas ardentes iniectum fragorem edit.

Gummi quid.

Lib. 2. de plantis circa finē. Ibidē.

Cùm autem multa ſint eius genera, ex generis arboribus prodeuntia, quædam enim coagulantur, quomodo lapides & conchæ, ait Ariſt. alia ſunt molliuſcula: quędam pellucida, aureo colore flaueſcẽtia, alia obſcuriora, pallidiora: nonnulla ex arboribus peregrinis, alia ex noſtratibus profluentia, de eo primùm agam, quòd è ſpina Acacia, prouenit, & ſimpliciter Gummi dicitur.

De Gummi Arabico. CAP. III.

GVMMI nomen ab Arabibus depromptum eſt, abſolutè dum ponitur, idipſum eſt intelligendum, quod Officinæ priuilegio quoddam Arabicum, Galenus Thebaicum, nonnulli Babylonicum, alij Acanthinum nominant. Ex arbuſcula quadam manat, quam Dioſcorides Acaciam nominat, cuius duas ſpecies conſtituit, Prior recta aſſurgens virgulta profert lignoſa, ſpinis exertis, & duris, hinc inde ſtipata, folia longa, quaſi ex multis foliolis cohærentibus compoſita, flores albidos: ſiliquas breues, ſemen glabrum & ſplendens. Malè depictam eius iconem tradit Mathiolus.

Acacia gũmifera.

Alter Acacia in Cappadocia & Ponto prouenit, ait Dioſcor. priore minor, tenerior, humilior, folia habens rutæ, & virgulta quibuſdam aculeis ſpinoſa. Ex hac ſuccus quidam educitur, qui arbuſculæ nomen retinens, Acacia dicitur, ſed ob eius raritatem ſubſtitui ſolet ſuccus ſylueſtris pruni, quam Dodon. Germanicam nominat. Ex illa gummi profluit Arabicum, quod laudatur vitri modo pellucidum, ſyncerum in vermiculorum ſpeciem contractum, dein candidum: ſordidum ac reſinoſum inutile.

Acacia ſuccoſa.

Vires. Vis eius ad ſpiſſandum & refrigerandum efficax, ocularibus medicamentis & arteriacis commodiſſimè miſcetur: cutis meatus obſtruit, & procidentes oculos reprimit. Vt optimè puluereturi, debet in mortario & piſtillo calidis verberari.

De Gummi Tragacantho. Cap. IV.

TRAGACANTHVM eſt gummi pellucidum, album, ſubdulce, leue ac ſyncerum, quod à radice cuiuſdam plantæ ſpinoſæ vulnerata, nominis eiuſdem manat. Ea radix ſummo ceſpite nititur, & humiles, rigidoſque ſurculos emittit, in quibus minuta folia, multa & tenuia, quæ ſub ſe ſpinas occulũt, albas, rectas & firmas. Arbuſcula hæc Tragacantha Græcè, ſpina hirci latinè dicitur. Naſcitur in Creta & mulis Aſiæ locis, lacrymamque non inciſura, ſed ſponte profluere contra Dioſcoridem, aſſeruit Theophraſtus, hanc enim cædere, inquit, opus nequaquam eſt. Licèt autem omnino peregrina ſit, & à noſtratibus herbarijs rarò viſa, cicuratam tamen & ſatis lætè virentem in horto Ioan. Gonerij, rei medicamentariæ peritiſſimi videmus. Illius verò coagulatus ſuccus, ſeu gentilitio nomine, Tragacanthum & Officinis Dragaganthum dictum, ipſis etiam tyronibus notiſſimum eſt, quod non facilè, vt obiter dicam, læuigatur, niſi pilis & piſtillo calidis.

Caput 8. lib. 9. de hiſt. plant.

Vires. Vſus eius commendatur ad oculorum medicamenta, ſcabritias arteriæ, raucedines, tuſſes, retuſas voces, cæteraſque defluxiones cũ melle, aut ſaccharo in delinctu.

De Ammoniaco. Cap. V.

GVMMI Ammoniacum dicitur, quòd ſtillet in arenis iuxta Iouis Ammonis oraculum. Ex qua autem ſtirpe non liquidò conſtat, nam Plinius ex arbore quam Metopion, Dioſcorides & ex frutice, quem Agaſyllim nominat, & ex ferulacea planta manare dicit: vix autem ferulaceum genus fruticum generi conſentit.

Ferulę porro lacrymam eſſe Galenus aſſeruit, ex qua vel ſyncerum gummi, denſum, nullis ſordibus conſpurcatum, & minutis *6. Sim.*

glebis coactum, vel impurum & inquinamentis quibuſdam infe-ctum colligitur. Illud Thrauſma, hoc Phyrama Dioſcoridi dicitur.

Cap. 98. lib. 3. Probatur quod nullis arenis, terra aut alijs rebus extraneis ſordeſcit, in thuris maſculi ſimilitudinem effigiatur, odore caſtoreum vtcumque refert, & ſapore amaricat. Ammoniacum, Officinis corruptè Armoniacum dictum facilè aqua, aceto, vino albo, & aqueis diſſoluitur.

Vim habet emolliendi adeo efficacem, vt iuncturarum tophos diſſoluat, & alia tubercula diſcutiat, lienes induratos ſanet, & potu datum obſtructiones etiam contumaces tollat, menſes & vrinam mouet, calculos trudit, & admotum chæradas diſſoluit. Vires.

De Lacca & Cancamo. CAP. VI.

QVID ſit Lacca, quid Cancamum, an vtrumque ſit idem vel alterum ab altero diſſideat, & ſi diſſideant, quid ſingula ſint, ex authorum libris non planè conſtat, Serapio Paulus, & inter recentiores Mathiolus Laccam, Cancamum Dioſcoridis eſſe firmiter credunt. Braſauolus, Garcias ab horto, & Cluſius rem diuerſam tenent. Qui veritatis perdiſcendæ cupidi varios orbis tractus luſtrarunt, Cancamum Dioſcoridis non modo à Lacca varium, ſed incognitum putant: nam cùm ad ſuffimenta præſertim vſurpetur, aliaque multò fragrantiora & ſuauiora thymiamata habeamus, negligitur. Adde quòd, ex arbore peregrina, Arabica nempè profluere perhibeatur, nec à regionibus tam longinquis mercatores hanc ad nos deuehere lacrymam dignantur. Vt vt ſit gummi quoddã eſt, ſapore viroſum, odore probatum, & valdè rarum. Lacca autem vtraque qualitate deſtituitur, frequens inuenitur, nec Chermes Arabum exiſtit, neque ex ſorbi, aut meſpili, aut myrti ramis colligitur, vt nonnulli putant, neque myrrhæ, ſimilis eſt, vt ſcripſit Auicennas, cui forſan ignota fuit. Sed ſi vera loquitur Garcias ab horto, quędam veluti fauago eſt, & liquor in arboris vaſtæ ramis concretus, & formicarum alatarum ſuctu & ope coactus.

Hæc autem arbor in Arabia non naſcitur, ſed in India, & maximè in prouincia *Pegu*, vbi Lacca, *Trec*, vocatur, vt etiam in *Bengala* & *Malauar* vbi *loc* & *lac*, vnde Lacca dicitur. Hanc opinionẽ & ratione & enarratione multa tueri conatur Garcias, & ex Amato Luſitano efficere contendit Cancamum, id aroma eſſe, quod alio nomine *Anyme* vocat, cuius duo facit diſcrimina, vnum album, quod Dioſcoridis Cancamum eſt ſuadente Briſſoto Medico Pariſienſi, alterum ſubnigrum, quod eſt myrrha, ſeu potiùs Mynea, aut Amynea.

Sic rei cuiuſdam obſcuritas cogit ad vocum affinitatem confugere, perquirendæ veritatis gratia. Vt tamen liberè dicam, credo Anyme, ſeu amyneam, vt quidam loquuntur, myrrham & Cancamum

res planè diuerſas eſſe: Laccam autem Officinarum quadam vſurpatione, Cancamum veterũ incuriâ vocitari, qui vocularum aliquot è gente Barbara deprómptarum ignari, quæ minus fideliter audière, crediderunt. Sicque longo vſu Laccam Cancamum nominantes, hanc veluti præſcriptionem & loquendi libertatem ætati poſteriori reliquerunt.

Sunt qui illorum ſententiam tuentur, dicuntque, tres Laccæ varietates aſſignari: Prima eſt Cancamum Dioſcoridis, nulli ferè viſum: Secunda Lacca vulgaris: tertia factitia eſt, qua infectores vtuntur: cuius adhuc plures differentiæ notantur, quas breuitatis gratia omitto.

Vulgaris dura, pellucida & rufa eſt, myrrhæ admodum ſimilis, ſurculos arboris exoticæ circulatim inuoluens, quam ſuctu à formicis Indis ex arbore elicitam, elaboratam & ramis cohibitam eſſe, vt aſſeruit Garcias vix, credibile eſt, ſed potius lacrymarum & reliquorũ gummi modo, ſpõte exudaſſe & concreuiſſe. Nam cùm animalia, ex Philoſopho laborẽt & pugnent pro victu & coïtu, quę in Hyemem futura tota æſtate panem illis familiarem quæritant, aut panificium quoddam elaborandum ſuſcipiunt, non ramis arborum, aut loco aëris & cœli iniurijs obuio exponunt, ſed in latibulis recondunt. Formicas autem Indicas Laccam fruſtrà nec pro cibo congerere & cogere, ſed deſerere, perpauci credunt. Quæ ad nos adfertur, bacillos arboris circumueſtit, eſtque dura & pellucida, & facilè aqueis diſſoluitur: hæcque trochiſcos de Carabe & Dialaccam ingreditur, non factitia, vt perperam ignari quidam putant.

Vires. Non tantùm ad medicos, ſed alios plures mechanicos vſus celebratur, vt ad ceram, quæ literis obſignandis inſeruit, inficiendam & ad tincturas, quæ ligneis ſupellectilibus inficiendis dicantur, parandas, atque ad eos colores excipiendos, qui Laccæ commixti elegantiùs micant.

Cancamum & *Anymæ* adeo inter ſe conueniunt vt non ſpecie, ſed tantùm bonitatis gradu differre multi contendant. Vtrumque reſina eſt, ad ſuffimenta valde cómmendatum; Sed Cancamum vt purius & halitu ſuauius, præfertur, dum habetur; At tam rarum eſt, vt noſtrates vix viderint. Anymæ verò nunc frequens eſt multùm, & à medicis Pariſienſibus ſubinde præſcribitur ad pileorum, & cucufarum ſuffitum, aut aliorum inuolucrorum quæ capiti tegendo & roborando dicantur.

De Sanguine Draconis. CAPVT VII.

c.7.l.3. SANGVINIS Draconis perueſtigatio jamdiu multorum exercuit ingenium. Quidam enim Plinij erroneam opinionem ſequuti, draconis animalis ab Elephante colliſi ſanguinem eſſe crediderunt. Quem errorem non modo ſequitur Solinus, ſed Cinnabarin, ſanguinem draconis officinarum tenet. Serapio ſcribit eſſe ſuccum ca.341. plantæ cuiuſdã, illi *Sidrichis*, & *Egilos* dictæ quam herbarij noſtrates quartam ſyderitis ſpeciem exiſtimant. Ignari quidam pharmacopęi pro ſanguine draconis, rem quamdam è terra ſynopica, rubia tinctorum & quibuſdam alijs factitiam, in rotulas conuolutam, ab impoſtoribus emunt.

Braſauolus ineptè tria ſanguinis draconis facit diſcrimina, primum ex pſeudobolo factitium, ſecundum lacrymam cuiuſdam arboris dicit, tertium gummi. Sed vt ſanguis draconis adulteratus verus nõ eſt, ſic impropriè duplex eius conſtituitur ſpecies, vna quę lacryma, altera quæ gummi ſit eiuſdem arboris. Omne ſiquidẽ gummi, quòd lacrymatim ex arbore ſtillat, generali ſignificato lacryma dici poteſt. *Cap. 4. l. 1. ſuæ nauigat.* AloyſiusCadamuſt', patritiusVenetus, ſic melius originẽ illius expreſſit. Eſt, inquit, in inſula, cui nomẽPortus ſanct', (è Canarijs vna eſt) Sanguis draconis, qui lacryma eſt arboris: nam ſtato anni tempore, arbores ferro ſauciãt, quę vbi inciſę ſunt, anno ſequente, gummi per inciſiones emittunt. Id ahenis coctum, defœcatumque ſanguis efficitur quem Draconis nominant.

Eius arbor fructum inſtar ceraſi profert, menſe Martio, guſtu eximium, coloris veneti. Nic. Monardus huic opinioni videtur aſſentiri, & ſanguinem Draconis, non alicuius animantis ſaniem, ſed arboris lacrymam eſſe, ſic aſſerit. Attulit, inquit, ante paucos dies, ex noui orbis continenti Epiſcopus Carthaginenſis fructum arboris, ex qua manat lacryma illa, quam Sanguinem vocant.

Eſt autem hic fructus admirãdus, nam ſublata, qua integitur pelle, ilico dracũculus apparet tãto artificio à natura fabrefactus, vt apertiſſimo aliquo artifice è marmore ſculptus videatur, collo oblongo, ore hiante, ſpina aculeis horrida, cauda oblõga, & pedibus cõſpicuus.

Ab eo fructu nomen arbor ſumpſit & eius lacryma, quæ vulnere illato effluit. Et laudatiſſima ex Carthagine Peruana defertur.

Arbos illa procera eſt, cortice ſatis tenui, & facilis vulneratu, cuius nomẽ cùm veteres ignorarẽt, de ſanguinis draconis natura & origine nihil certi tradiderunt. Cluſius illam vidit & accuratè deſcripſit.

Sanguis igitur draconis & arboris cuiuſdam exoticæ, & gummi in ipſius ramis concreti, duri, purpurei nomen eſt.

Vim habet collecticam & agglutinatoriam: Ob id vulneribus coaleſcendis conuenit, & partibus laxioribus & ſtringendis & roborandis. Ante vſum facile aqueis diſſoluitur. Vires.

De Aſa fœtida. Capvt VIII.

MVLTI ex veterum quorundam opinione Aſam duplicē conſtituunt, dulcem ſeu odoratam, & fœtidā: hanc *Altit* Arabum eſſe, illā Belzoinum officinarū: atque vtrūque è Laſere, ſeu Laſerpitio prouenire cōtēdūt. Verùm quid ſit Aſa dulcis, nondū cōpertū eſt: Et forsā tam eſt ignota recētioribus quàm vix perſpecta veteribus fœtida; cuius haud ſcio ſi meminerint. Nūc verò tā frequēs eſt in Pharmacopolijs, vt importunè tyronum nares feriat. Innaſcitur ferulaceę ſtirpi, vt Beniuinum arbori procerę, cui Aſę nomen nūſpiam inditum inuenimus. Vt igitur ſingulorū diuerſus odor, ſapor, & origo, ſic diuerſa nomenclatio.

Eſt autem Aſa fœtida excremētum, ſeu gummi Laſeris, ſeu Laſerpi- *Ca.94. lib.3.*
tij, quod Silphiō Dioſcorides, Auicēnas *Altit*, ſiue *Antit*, Indi, *An-*
Quid differat Aſa ab Aſſa. *iuden*, Officinę Aſſam, ſed magis propriè Aſam, quaſi laſer, ex quo de-
promitur, nominant: nam Laſer lacryma eſt, Laſerpitium planta, ex *c.2.l.9. de hiſt. plant. Theoph.*
qua elicitur laſer, ſeu Aſa, nō Aſſa, quæ ſecundùm Rhaſim, herba eſt
quibuſdā hiſſopus, alijs thymū dicta. Laſerpitium verò ferulacea eſt
Maſpetum. ſtirps, caule annuo, quem *Maſpetum* vocitāt; folijs apio ſimilibus, ſed
flaueſcētibus, ſemine lato, foliaceo, radice nigra, craſſa, longa, ac interdum cubitali. Audacter quidem Garcias Aſam lacrymam eſſe Laſerpitij contendit, ſed timidè ac ieiunè nimis eius deſcriptionē exhibet; tātùm enim de folijs breuiter loquitur, quę coryli ſimilia credit.
Laſerpitiū culturæ impatientiſſimum. Peculiare huius culta fugere loca: quamobrē ſi colatur, miteſcatque ſolum, deuiat, atque omnino degenerat, vt potè natura culturæ aſpernans, inquit Theophraſtus, ferocitatiſque conſtant vernaculū.

Singulas autem huius plantæ partes ſpeciali nomenclatura deſi-
Magydaris. ſignari comperio: Nam radicem nonnulli Magydarim vocant; Cau-
lem, Silphion; folia *Maſpetum*; ſemen, *folium*: Nam *folium* id, ſemen eſt, *c.3.l.6. de hiſt.*
ait Theophr. Magydarim tamen à laſerpitio differre annuit. Seu autem pars ſit eiuſdem, vel planta affinis, Aſa Laſerpitij lacryma eſt, ſeu
Scaparium Radicariū. gummi quoddam, quod vel è radice, vel è caule carpitur: Illud Radicarium; hoc Scaparium ex Theophraſto vocatur.

In Armenia, Media, Lybia, Syria naſcitur; vnde aliquando ſuccus vocatur Lybicus, interdum Medicus & Syriacus, olim Cyrenaicus, quòd ex Cyrenenſium agro copioſus & laudatiſſimus haberetur: ſed is nunc planè defecit Barbarorum nequitia, qui odio quodam in Cyrenenſes ducti, radices Laſerpitij penè omnes eruerunt, vt ex Strabone docetur. Poſt Cyrenaicum, Syriaco magna authoritas datur, deinde Medico, qui nempe è Media deuehitur.

Traduntur autem aſæ duæ varietates, vna pura, ac ſyncera & tranſlucens, altera turbida & impura, cui nempe farina, aut furfur, & ſecundum quoſdam Sagapenum permiſcetur, cuius halitum apprimè refert, ſimulque virorem quemdam ac odorem teterrimum.

Hinc

Braſau. Hinc Germani diaboli ſtercus nominant. Vtraque odoratiſſima eſt, grauis tamen; nec in eorum facilè deſcendo ſententiam, qui priorem Aſam dulcem, ad fœtidę diſcrimen vocant; eius namque halitus non niſi cum faſtidio toleratur. Vnde mirari ſubit, quod ſcribit Garcias ab horto, nullum medicamētum ſimplex per totam Indiam maiore eſſe in vſu, quàm Aſam fœtidam, cùm in medicamentis, tum in condiendis cibis. Eam autem ſolent Indi ſuis iuſculis & oleribus commiſcere, confricato primùm ex ea lebete, nec alio condimento vtuntur omnibus in cibis, ipſamque ſumunt, vt appetitus deiecti faſtidia tollant. Verùm ſi hoc fabula non ſit, ex duobus alterum coniecto, aut Aſam fœtidam in India non fœtere, aut Indos æneum guttur, vt vulgò fertur, habere. Adeò autem nobis eſt ingratus illius odor, saporque, vt venia quadam dignum cenſemus Matthęum Syluaticum, qui inter venena repoſuerit. A Dioſcoride tamen commendatur cibis, aut ſali permiſta. Tenfelſz dreck

Aſę vires tot, tantaſque agnouit Dioſcorides, vt eas recenſuerit ad faſtidium; recentiores efficaciſſimas quidem credunt, ad paucos tamen effectus, nec frequentiſſimè vſurpant, niſi in vteri aſcenſu, aut aberratione, & paucis quibuſdam morbis muliebribus. Vires.

De Sagapeno. CAPVT IX.

SAGAPENVM, & Officinis Serapinum liquor eſt concretus; qui in Media ex ferulaceæ ſtirpis radice ſauciata manauit. Eius autem plantę deſcriptionem ſubticuit Dioſcorides, quòd eam fortaſſis minùs nouerit quàm ſuccum. Illam verò nondum videre, nec illius hiſtoriam à probatis authoribus enarratam legere mihi contingit. Exotica enim planta cùm ſit, vix cicuratur, aut cicurata ſterilis eſt, exucca, & marcida. Ideòque tātum ad nos eius ſuccus concretus aduehitur, & copioſiſſimus, & optimus. Laudatur tranſlucidus, foris colore fuluo, intus albido, guſtu acri, odore graui, ſubſtantia craſſa.

Sagapenum calefacit ordine tertio, ſiccat ſecundo: purgat pituitam craſſam, & alios humores lentos. Meſuei teſtimonio. Ignaua tamen eſt multùm illius purgatoria facultas, ſed alias multò potentiores vires habet. Potum enim aut ſuppoſitum menſes euocat, fœtum enecat, dolori & præfocationi vteri prodeſt; Reſoluit, attenuat, diſſipat, mouet, ſoluit. Vires.

De Galbano. CAPVT X.

GALBANVM quoque ferulæ Syriacę in Amano monte luxuriantis ſuccus cōcretus, quem aliqui Metopium nominant. De ipſius autem plantæ dignotione nihil Dioſcorides ſcripto reliquit, vt qui gummeum illius ſuccum, magis quàm plantam agnoſceret. Vt verò cognatę ſunt ferulæ, ſic earum liquores & ſucci, non modo conſiſtentia,

ſed colore, odore, ſapore, viribus, nam Galbanum aſpectu Aſam non malè refert, odore Opopanacem. Laudatur cartilaginoſum, ſyncerum, ad ſimilitudinem Ammoniaci, minimeque lignoſum, & in quo nonnihil ſeminis ferulæ ſit ammiſtum, odore graui, neque valdè humidum, neque ſqualidum. Aqua, aceto, vino facilè dilui poteſt vt omnia gummi.

Vires. Vim habet excalfactoriam, extractoriam, & diſcuſſoriam. Menſtrua & partus accelerat & appoſitu & ſuffitu. Aceto dilutum & pauco nitro mixtum, lentigines delet: furunculis quoque diſcutiendis prodeſt, ſtrumis & iuncturarum nodis: aduerſatur venenis & ſerpẽtes fugat.

De Opopanace. Capvt XI.

OPOPANACEM ſuccum eſſe Panacis, & nomen ipſum indicat, & Dioſcorides prodidit: ſed cùm multa ſint Panacis genera, ex quonam illorum profluat, non ſatis apertè liquet, ob variam eorum qui ea de re ſtatuerunt, opinionem. Meſuë ex ferulaceo Panace manare ſcribit: Dioſcorides ex Heracleo, nonnulli ex Chironio.

Panaces ſyriacum. Dodoneus ex peregrino quodam, vtpote Syriaco, quod foliis eſt amplis, ex alijs pluribus commiſſis, aliquantum aſperis & hirſutis, longis, latiſque. Caulis ei geniculatus, ferulaceus, tres aut quatuor cubitos altus, ſuperna parte plures in ramulos dirẽptus: floſculi ex amplis vmbellis exeũt lutei, quos ſequitur ſemen latũ, planũ & ſubflauum: Radix albicans & longa, ſucculenta, & odorata. Ex vulnerato caule, maximè circa radicem æſtate, gummeus ſuccus ſponte concreſcens effluit, qui Plinij, multorũque aliorũ iudicio Opoponax eſt, ad vſus plurimos commendatiſſimus, quod indicare videtur plantæ, ex qua eruitur nomenclatio, nam Panax ſeu Panaces dicitur, quod omnem morbum & dolorem abigat, vel omnibus remedia promittat: hinc mulri Agyrtæ & pſeudomedici, medicamenta quædam, ſæpè morbis ipſis periculoſiora, Panaceas nominant. Sic ſæpè dum viueret Aulicos & nimis credulos fefellit medicus quidam, hominum mendaciſſimus, bibaciſſimus, vaniſſimus, ſalaciſſimus.

Vires. Opoponax inter gummi locum habet & aqueis facilè diſſoluitur. Excalfacit ordine tertio, ſiccat ſecundo: Emollit, digerit, attenuat, flatus diſſipat, lenit, expurgat. Probatur valdè amarus, internè albus, aut ſubfuluus, pinguis, tener, friabilis, ſtatim liqueſcens, odore graui. Niger ac mollis improbatur.

De Sarcocolla. CAPVT XII.

Plin. c. 9. lib. 12.

SARCOCOLLA cuiuſdam arboris peregrinæ & gummi ab ipſa manantis nomen eſt. Naſcitur in Perſide fruticoſa & ſpinoſa, ramis nodoſis & arbori expreſſis, ex quibus ſauciatis & interdum ſponte profluit lacryma thuris, pollini ſimilis, colore ſubrufa, amara ſapore.

Calefacit ordine ſecundo, ſiccat minus: coquit, terget, carne implet & glutinat, vnde Sarcocollæ nomē: nam cruētis vulneribus, ac diuturnis vlceribus mirificè medetur. Ea quippe propria dote à ſordibus mundat, carne noua replet & cicatrice obducit.

Arabes non tantùm Sarcocollam ventrem ſubducere, ſed humores craſſos & glutinoſos è partibus diſſitis, vt articulorum cauitatibus educere ſcriptitarunt. Ratio tamen id videtur denegare, nec effectus comprobare. Efficaciter autem vulnera conglutinat, oculorum fluxiones inhibet, & ex Galeno digerit, ſed minùs quàm galbanū: lacte aſinino quinque dies macerata in vaſe vitreo, quotidie lacte mutato mirificè prodeſt oculorū albugini, nubeculis & cicatricibus.

Lib. 4. compoſ. med. part.

De Gummi Hederæ. CAPVT XIII.

Maioris hederæ trunco vulnerato & interdum ſponte lacryma quædam, ſeu gummeus ſuccus exit ex flauo rubeſcens, odore grauis, ſapore multùm acer, quem gummi hederæ nominant. Eſt verò hedera arbor ſcanſoria, quæ muros interdum veſtit, interdum arbores vicinas quas ſuo multiplici complexu & virore interimit.

Sunt autem eius prima genera duo, vna maior, quæ in altitudinem ſeſe erigit, altera minor, quæ viticulis tenuioribus & obſequioſis humi defixa repit, nec florem, aut fructum vllum profert.

Maior triplici notatur varietate, quædam enim dicitur alba, quæ fructum gerit album. alia nigra, quæ nigrum, tertia Helix, quæ nullum, & à nonnullis pro minore hedera ſumitur.

Alba nonnunquam Corymbos, ſeu fructus, aliquando folia alba exhibet, & inter media folia emittit velut brachia, ſeu capreolos, quibus tam arctè complectitur arbores, vt totum humorem ſugendo enecet, inopia enim ſucci marceſcentes facilè emoriuntur, vel tam pertinaciter parietibus hæret, vt vix poſſit ſeiungi. Nam tot initia & radicum rudimenta effert, quot brachia, quibus muris obrepit, & ita viuax permanet, vt pluribus locis interciſa, non tabeſcat.

Nigra & magis vulgaris, quam Dionyſiam vocant, ait Dioſcorides, vbique per parietes & macerias reptat, & arbores etiam proceras radicoſis velut digitis amplectitur: folia promit anguloſa, in principio ferè triangula, dein magis rotunda, dura & perpetuo virore nitentia: flores exiles, baccas primùm her-

baceas, mox nigras, oblongis pediculis quaſi racematim adhęrentes. Cętera ad genus hederaceum ſpectantia notiora ſunt, quàm vt longiore diſcurſu & explicatione indigeant.

Hedera omnis calida eſt, raròque medicis inſeruit vſibus, folia ſi exceperis, quæ fonticulis, ex pyrotico relictis, Sparadrapi loco nonnunquam adhibentur, vt ichores & ſeroſos humores ad partem alliciant. Eius gummi lentes interimit, inſigniter calefaciendo, ſenſum aduſtionis imprimit, & pilos deſtruendo caput nudat. Illitu enim eſt pſyloptron efficax.

SECTIO OCTAVA.

DE RESINIS.

SECTIONEM de Reſinis ſpecialem conſtituimus vt certiùs cognoſcantur & fideliùs diſtinguãtur à gummis, & poſthac ſimul ambo antiquata iampridem inſcitia minimè confundantur. Turpe enim eſt in re vulgari adeo oſcitanter errare, & liquores plantarum concretos & aqueos quales ſunt gummi, cum pinguibus & oleaginoſis, quales reſinæ ſunt congerere, & indiſcriminatim vſurpare. Vt enim diuerſa eſt illorum inter ſe natura & origo, nam ex plantis ferulaceis nonnunquam educuntur gummi, non reſinæ, ſed ex arboribus ex parte magna proceris, ſic quoque qualitas & agendi virtus. De reſinis ergo inſtat vt agamus.

Quid reſina, & eius varietas. Cap. I.

RESINA ῥητίνη Græcis dicta, lacryma, ſeu liquor eſt, pinguis ac oleaginoſus ſponte ſępius ex arbore, & interdum ea vulnerata defluens. Qui nullo vulnere proſilit αὐτόῤῥητος, & à quibuſdam προτόῤῥητος dicitur.

Omnis reſina cum partium tenuitate ſubſtantiam habet oleoſam; Ob id in oleoſis, vt pote cognatis promptè ſolubilem atque in eo à gũmi diſſidentẽ, quòd cùm aquea magis ſubſtãtia conſtet, aqueis expeditiùs & accuratiùs permiſcetur, vt dictum eſt ſupra.

Reſina liquida. Sunt autem reſinarum, ſi conſiſtentiam ſpectemus, duæ generales differentiæ, vna dicitur liquida, Græcis ὑγρὰ, hoc eſt humida, ſeu fluxilis, vt Terebinthina, alia durior & ſiccior, quam

Fricta. φρυκτὴν, id eſt, frictam, ſeu toſtam ſubinde vocitant, cuiuſmodi eſt Colophonia, ſic

Colophonia. dicta, quod ex Colophone olim aduehebatur, quæ omnium ſicciſſima, flauiſſimaque; in puluerem tamen redacta alba eſt.

Resina ſicca.

Hæc præ cæteris nuncupatur φρυκτὴ & aliquando συγκομιστὴ quaſi confuſa, quod ex multis ſimul congeſtis in maſſam indurauerit. Contingit enim ſæpè vt primiflua reſina, negligentiùs collecta arenas, ſilices, lignoſas quiſquilias, aut alias ſordes contrahat & retineat, à quibus vt repurgetur, igni liquatur, extranea reijciuntur, & purior redditur, ſicque durior & ſiccior.

ξηρά.

Eſt alia ex ſe citò concreſcens abſque ignis ope, ξηρά Græcis, ſicca Latinis dicta, quæ minùs quod ſit pinguedinis particeps, areſcit, φύσημα πιτυΐνον quaſi germinatio picea, à Galeno nuncupatur.

φύσημα πιτυΐνον.

Lib. 3. & 7. de com. med. gener.

Quæ venalis proſtat in Officinis dura, flaueſcens & friabilis, confuſa quædam eſt reſina, ex abiete nempe, Strobilina & Pityina conſtans, fumum quæ reddit, dum accenditur, thuris æmulum.

Vires.

Cap. 1. lib. 2. comp. med.

Strobilinę paſſim meminit Galenus, quam alij ex Pinu, alij ex Picea, alij ex pineis nucibus, quas ſtrobilos vocant, manare dicunt. Hęc reſinarum calidiſſima eſt Terebinthina ambabus qualitatibus omnium moderatiſſima, Omnes ſiquidem reſinę calefaciunt & exſiccant, ſed hę magis, illę minus.

Cap. 1. gener.

Omnium ſicciſſima eſt, quam nonnulli frictam, alij Colophoniam vocãt, vt & omnis quę igne purgatur, & in frictam mutatur ex Galẽ.

lib. 7. comp. med. gener.

Abietina vtraque qualitate media eſt inter calidiſſimam & ſicciſſimam, quę malè à quibuſdam dicitur Colophonia, nam liquida diu durat, parùm ſiccat, & naſcitur admodùm modica, ob id pretioſior.

Omnibus reſinis præfertur Terebinthina, deinde Lentiſcina, quę etiam gummi-reſina eſt; tum quę de Abiete colligitur; poſtea quæ de Pinu & Picea.

Vires.

Vſus reſinarum multus eſt, non tantùm in arte Pharmacaria, ſed in rebus alijs pluribus. Emolliunt, calfaciunt, digerunt, & commodiſſimè emplaſtris & vnguentis ad vlcerum & vulnerum curationem dicatis, admiſcentur.

De Pinu autem & arboribus coniferis ſuprà diſſeruimus Sectione de fructibus.

De Pice. CAPVT II.

Pix quid.

HÆc frequentèr occurrunt in reſinarum enarratione & dilucidatione vocabula, Pix, Teda, Piſſa, Paimpiſſa, Zopiſſa, Piſſaphaltos, & pix naualis, nec quid per ea deſignetur omnibus in promptu eſt. Pix dicitur reſinę combuſtę fluxus: ſic tamen meliùs, pinguis eſt & reſinoſus liquor ex accenſa teda colliquatus & eductus.

Teda quid.

Eſt verò Teda non arboris genus, vt falſò putauit Plinius, ſed morbus arboris, Pini videlicet, per ſenectutem nimia pinguitudine veluti ſtrangulatę. Vbertas enim reſinoſę materię, qua totum pini lignum refertur, illi interitus eſt, & ferè tota in Tedam abit, quę artificioſa ſedulitate accenſa, picem fundit, quam Piſſam Gręci nominant.

Piſſa.

Palimpiſſa. Palimpiſſa quaſi iterata pix, ac ſecundo cocta dicitur, quando ſcilicet è liquida coctione & elaboratione craſſeſcit, purgatur, atque durior & ſiccior euadit, ξηρὰ πίσσα quoque, id eſt, ſicca pix dicitur.

Zopiſſa. Zopiſſa eſt pix à nauibus maritimis deraſa, quæ propter ſalſuginem quamdam ab aqua maris cōtractam, omni pice ad exſiccandum & diſcutiendum eſt efficacior. A nonnullis Apochyma nominatur.

Pix naualis. Pix naualis propriè in pharmacopolijs dicitur à nauibus picādis, nō jamdiu picatis, vt zopiſſa. Et quùm abſolutè pix naualis ponitur illa ſumenda, vt hæc dum zopiſſæ deſignatio notatur. *Dioſc. ca. 99. lib. 1.*

Piſſaphaltū. Piſſaphaltum eſt bitumen Pici commixtum, quod ad mortuorum conditurā olim vſurpabatur. Dioſcoridi tamen nō videtur mixtura artificioſè parata, ſed naturaliter talis: Naſcitur, inquit, in Apolloniatarum agro circa Epidaurum, quod piſſaphaltum nuncupatur. Sed de eo poſtea fuſiùs agemus commodiore loco. *Sect. vlt. c. de Mumia*

Qui differāt pix & reſina. Differt autem pix à reſina, quod illa per ignem tranſierit, hęc ſpōtè effluxerit: vtraque arborum earundem ſoboles, verùm pix eſt veluti reſina cocta & ignis adiutu educta.

Picis faciēdæ modus. In Pice autē educēda ſic ferè proceditur, vt in carbonis faciēdi modo. In loco lapidib. aut lateribus artificioſè ſtrato, tedę in haſtulas cōciſæ aggerūtur: Superponūtur rami abietum & picearum: Omnia ita cōteguntur terra, aut luto, aut alia materia non vſtibili, vt ne rimula quidem circumquaque pateat, ſed in vertice tantùm, aut alia parte magis idonea foramen relinquatur, per quod ignis immitti & flāma primùm emitti queat: accenſis tedis, omnia arctiſſime occludēda, ne flamma erumpat, & picis expectatio pereat. Quod ſi rimula quędam hiarit, & flammam aut fumum admiſerit, terra aut luto obſtruenda.

Pix cur nigra. Tum aſſulæ tedæ vi ignis æſtuantes copioſum liquorem exprimūt in canales affabrè conſtructos, per quos & ipſe deducitur in ſcrobes ac vaſa idonea, fluenti pici excipiendæ dicata. Nigredinem autem acquirit a fumo & calore, vnde Pix nigra ſolet eſſe; nam quę flaua eſt reſina potius dicenda.

Pix liquida. Quę primū exſtillat, fluxilior eſt, humidiorq;, & Pix liquida Officinis, Cedria Plinio, Piſſelæon Dioſc. dicitur, quod maximè tale euadit, ſeparato, qui ſupernatat pici, ſicuti lacti ſerū, aquoſo humore. Separatur verò dū Pix coquitur, velleribus mundis ſupra halitū eius expanſis, & cùm eo præmaduerint expreſſis. Verius tamen piſſelæon medicamentum ex oleo & pice compoſitum; quàm ſimplex dicitur.

Quæ ſecunda fluit, craſſior, ſicciorque. Quæ vltima, craſſiſſima & duriſſima, & ad exſiccandum efficaciſsima.

Ad liquidam refertur alia quædam grauis odoris, quam Seplaſiarij nunc oleum Cadinum quod cado contineatur, nunc Takinum vocitant, cuius vſus ad pecudum genus transfertur. Gallorum vulgus Arabum idioma retinens quodran, & corruptè quoitran, & aliquādo goitran, Belonius cedriam nominat.

Cùm pix vniuerſa vel liquida, vel ſiccior, vtraque ſyncera, læuis & ſplendens laudatur. Illa emollit, digerit, dolorem lenit, coquit, pus mouet, ſcabros vngues extricat, impetigines emẽdat, & duritias vuluæ & ſedis diſcutit. Siccior hæc omnia præſtat, ſed imbecillius; potentiùs vero ſiccat, & coaleſcendis vulneribus magis conuenit. Vires.

De Terebinthina. CAP. III.

VERA Terebinthina ex Terebinthino, ſeu Termĩtho, vt Gręci dicũt, habetur. Eſt enĩ liquor pinguis ex eius trũco & ramis defluẽs. Optima eſt clara, perlucida, alba, acris & odorata: quę prędictis dotibus ſubflaueſcit nõ ĩprobanda. Laudatur quę ex Chio Inſula defertur, Chia ob id nũcupata quę odore & guſtu cęteris ãtecellit, & plus Terebinthi refert. Poſt hãc Lybica probatur, etiã Andromachi teſtimonio; dein Põtica. Minus celebratur Cypria, Syriaca, Iudaica, Arabica.

Eſt autem Terebinthus arbos contorta, fruticoſa, ac mediocri magnitudine, caudice craſſo, ramis multis, oblongis, folijs fraxini modo longis, ex multis ad vnam coſtam cohærentibus, ſed craſſioribus & pinguioribus, quorum ſingula laurinis ſimilia cernuntur: flores admodum parui ſunt muſcoſi & purpuraſcentes: fructus exigui baccarum ritu racematim cohærentes, rotundi, oblongi, duri, pingues ac reſinoſi, & manus contrectantium inficientes.

Fert præterea veluti quamdam ſiliquam oblongam, inſtar corniculi incuruam, in qua vermiculi ſimiles culicibus reperiuntur. Aliquando etiam humor quidam, vt in vlmorum veſiculis continetur. Materia ligni lenta, nec valde dura eſt, radices validæ in profundo.

Terebinthorum quædam maſcula dicitur, quæ ſterilis eſt; alia fœmina, quæ fructus gerit. Hęc adhuc pro fructus vario colore duplici differentia ſignatur, vna cui fructus lentis magnitudine rubet; altera cui & grandior & pallidus eſt, & ſuauius fragrat. Terebinth. mas.

Naſcitur copioſa in regionib. calidis, atque his potiſſimũ lęta viret, à quibus eius liquor nomẽ & laudẽ aſſumit, vt in inſula Chio, in Cypro, Syria & circa Idam & Macedoniam. Sunt qui perhibent ad nos deuehi terebinthinam durã, ſiccamque, ſic ignis ope cõcretam, quæ pro reſina vẽditur: vix tamen ſuſpicor nõnullos adeò eſſe mentis inopes, vt terebinthinã coquẽdo deteriorem & viliorem reddant, & è lõginquis regionibus adferãt. Terebinthina enim qualiſcũque fuerit, ſẽper pluris emitur, quã ea ipſa reſina, ĩduſtria qualibet cõcreta.

E larice quędã reſina humidiſſima habetur, quę terebinthinę quòd ſit valde ſimilis, pro ea ſępè ab inſtitoribus exhibetur & venditur ignorantibus eas diſcernere, inquit Gal. Sed Larigna odore, guſtu, & facultate, quàm terebinthina acrior, atque tenuioribus partibus & maiori diſcutiendi virtute prædita eſt. *l.2.cõp. med.gẽ. cap.4. c.5. l.3.* Terebinth. Larigna.

Ex reſinis omnibus, principatus debetur terebinthinæ, poſt eam lentiſcinæ ſecundum Dioſcoridem; tum ei quæ de Picea educitur & *cõp.med gener.*

abiete: poſt quas Pinea, ſtrobilinaque numeratur. Galenus tamen lentiſcinam terebinthinæ præfert.

Vires. Terebinthina reſinarum mitiſsima eſt, vulnerum familiare Balſamum: moderatè calfacit, mollit, expurgat, diſcutit, renes purgat, vrinam mouet, atque optimum eſt in multiplices vſus accommodatum pręſidium. Quibus polleat viribus eximijs, norunt ſatis, qui virulenta gonorrhea laborarunt.

De Thure. Caput IV.

THus arbuſculæ cuiuſdam in Arabia naſcentis lacryma eſt reſinoſa, quæ ab incolis vernacula lingua modò *Conder*, modo *Louan* appellatur. Eius duo traduntur genera, vnum dicitur Olibanum, ſeu thus maſculum, quod ex albo flaueſcit, limpidumque, pellucidum, pingue, ac ſiccum eſt, & reſinæ Cedriæ puritatem, atque ſuccini nitorem æmulatur. Forsã Olibanum dicitur pręposito & adnexo articulo græco, o, cùm ſatis eſſet thus libanum enuntiare, quòd è monte Libano deferatur.

Alterum dicitur fœmininum, quod reſinoſum magis eſt, ac molle, & citò ardens, quodque bonitate maſculo cedit. Vtrumque ex plãta manat, vix dum cognita, niſi de paucis notis, quia arbor eſt peregrina, Arabiæ indigena, puſilla, folijs lentiſcinis: Cuius duæ traduntur differentiæ, vna dicitur montana, quæ tantum in montibus confragoſis & aſperis fruticat, optimumque thus profert. Altera in locis tantùm planis viret lætiùs, Ex qua copioſum quidem thus promanat, ſed multò minùs bonum. Vtrumque facilè oleaginoſis diluitur.

Thuris cortex craſſus eſt, pinguis, odoratus, læuis, minimè ſcaber & ſine membranis. Vis ei eadem, quæ thuri, ſed calidior, aſtringentiorque, & craſſiorum eſt partium quàm thus.

Manna thuris. Mannam thuris vocant, micas ipſius concuſſu eliſas, quod dum conuehitur euenit, vt alibi demõſtrauimus. Intus & foris thus vſurpatur, & aduerſus morbos multos magnæ eſt vtilitatis. Vires ſiquidem habet penè innumeras, quas recenſere longum nimis foret. In primis qualitatibus calefacit ordine ſecundo, ſiccat tertio, & puris mouendi facultatem habet, ſed non valde efficacem.

Vires. Manna thuris vim habet magis aſtringentem à portione thuris, quam habet admixtam, in eoque differt à thure, quod & minus aſtringit & coquit.

De Benjuino. CAPVT V.

BENIVINVM Officinis Belzoinũ dictum, nec Laſerpitij, ſeu Cirenaici ſucci, nec myrrhę ſpecies eſt, vt nõnulli cõtẽdũt, nec Angelicę vulgo dictæ aut Imperatoriæ ſuccus reſinoſus, vt ĩnuere videtur Ruellius, Laſer enĩ ſeu Aſa ex Syria, & Cyrene, & India in alias regiones; Benjuinũ in Indiã ex alijs regionib. vt *Samatra* & *Sian* aduehitur, naſciturq; nõ in ferulacea ſtirpe, ſed in arbore præcelſa, cuius caudex craſſus & durus eſt, multis ramis brachiatus, ordine pulcherrimo diſpoſitis, & in latum extẽſis: folia oblonga, citri æmula, mucronata, at non vſque adeò virentia, ſed auerſa parte candicantia. Ligni materia dura eſt, odorataque.

Spontè ſępè naſcitur in multis ſyluis, tum Malacę, tum aliarum regionum, quas ob Tygridum frequẽtiam ſæpè periculoſum eſt adire. In quibus hæc animalia ferociſſima rarius viſuntur, vulnerantur arbores, quæ huius odoratiſſimę reſinæ copiam effundunt, quam Chi-

Garcias nenſes *Cominhan*, Arabes *Louaniaoy*, Guzaratæ & Decan incolæ *Vdo* vo-

Cap. 5. cant.

lib. 1. Tria autem notantur Benjuini diſcrimina, vnũ dicitur amygdaloides, quod maculas candidas amygdalarum delibratarũ inſtar refert, quod maximè ab inſtitoribus expetitur. Alia duo admodũ nigra ſũt, quorum alterum parùm fragrat, & vilioris eſt pretij; alterum ſuauiſſimè ſpirat, & è nouellis arboribus exudat; à Samatræ incolis *Benini de Boninas* nuncupatur. Omnium cenſetur optimum, pellucidum, globulis candidis refertum, thuris æmulum, & ſuaiſſimè ſpirans.

Benjuinum cor, ſpiritus, & facultates omnes roborat & thymiamatis, antidotis & medicamentis ornatui dicatis vtiliter permiſcetur. Oleaginoſis autem perinde ac reſinæ aliæ facilè diſſoluitur. *Vires.*

De Euphorbio. CAPVT VI.

AB Euphorbo Iubæ Regis Mauritaniæ Medico, Euphorbiũ primùm nomẽ accepit, & hucuſque ſeruauit. Eſt autem Euphorbium Dioſcoridi, arbor ferulæ ſpeciem gerens, acerrimo ſucco prægnans, cuius eximium feruorem expaueſcentes incolæ, ouillas pelles arbori circumligant, & eminùs contho ramos eius vulnerant: E plaga tùm copioſus ſuccus in pelles defluit, qui poſtea concretus colligitur.

Dodoneo verò non arbor, ſed herba potius eſt, folijs oblongis, craſſis & virentibus, in rotunda figura anguloſis, multis albicantibus ſpinis, ordine duplici armatis, ex quibus ſauciatis liquor acerrimus, mordaciſſimus, faciléque concreſcens effluit. Eſt enim, vt ſcri-

lib. 7. pſit Galenus, cauſticæ & exulcerantis facultatis, & vſque adeò ca-

ſimpl. lefacit, extenuatque, vt in hoc cætera liquorum cõcretorum genera ſuperet.

Ob tam vehementem acrimoniam & ſummam tenuitatem non niſi magna cum moleſtia puluceratur; cuius rei gnari Pharmacopolæ

ruſticis quibuſdam, ac conditionis infimæ viris terendum committunt, monentque vt à pila, in qua teritur, vultum auertant: nunquam tamen ab eius feritate intacti redeunt; nam eius polline & vapore ſurſum elato tam importunè feriuntur nares & cerebrum, vt ſternutatio, acrimonia, calor, dolor confeſtim ac ſimul ingruant. Euphorbij planta primùm videtur herba, ſed quæ ætate arboreſcit.

Vires. Pręter calorem eximium & acrimoniam inſignem, purgandi quãdam facultatem habet, qua non tantum pituitam, ſed aquam ducit: per ſe tamen nunquam datur per os, nec cum alijs niſi rarò & parua quantitate.

De Lacryma Oleæ Æthiopicæ, impropriè Gummi Elemi dicta. Capvt VII.

PIngvis illa lacryma concreta, Officinis Gummi Elemi dicta, gummi nõ eſt, ſed reſina, vt quæ in igne facilè flammam concipiat, & oleaginoſis diluatur. Scammonio vtcunque ſimilis eſt, ait Dioſcorid. ſed *ca.* 142. magis flaueſcens, aut potius ſubrufa, minutis ſtillici- *lib.* 1. dijs mammoſa, nec linguam vellicans, aut guſtum mordicans, vt ſcribit idem author; vnde forſan de alia lacryma loquitur, quàm de hac vulgari, quam gummi Elemi Pharmacopæorum vulgus nominat, guſtuque iners eſt, nec acrimonia notabili os & palatum ferit. Ex olea Æthiopica ſtillat, & vbi in glebas concreuerit, ad nos deuehitur.

Vires. Calefacit, emollit, digerit, reſoluit, coquit, ad ſuppuratũ ducit, dolorẽ ſedat, & vnguẽtis atque emplaſtris vtiliſſimè multis permiſcetur.

Similem ferè lacrymam Oleæ noſtrates & Oleaſtri eructant, ſed parciorem & minùs commendatam: Ad oculorum tamen hebetudines & albugines valet illitu; & ſi ſumatur menſes cit, & partus extrahit; ſed ſumendam non cenſeo, ſi inter venena ſcribatur, vt ſcribit Dioſcorides.

Tacamahaca. Gummi Elemi vulgari, ſeu lacrymæ Æthiopicę admodũ ſimile eſt quoddam reſinę genus, ex noua Hiſpania delatum, quod Indi vernacula lingua *Tacamahaca* nominant, apud quos vſus eſt plurimi ad tumores frigidos coquendos, digerendos, reſoluendos & dolores ſedãdos, huius vires pluribus recenſet Nic. Monard. lib. de ſimplicib. ex orbe nouo delatis.

Caranna. Ad Tacamahacam accedit alia reſina, pinguis, oleaginoſa & tenax, Indis *Caranna* dicta, qui ea vtuntur in tumoribus, & omnis generis doloribus. Verùm cùm reſinas omnes perſequi non ſtatuerimus, ſed eas tantùm, quæ in Antidotario noſtro vſurpantur, huic ſectioni finem imponemus.

SECTIO NONA.

De Gummi-reſinis.

CONCRETI liquores ſeu ex ſtirpibus ferulaceis, ſeu ex fruticibus, vel arboribus excelſis manarint, modò aqueis promptè diluantur, nominantur à Galeno ſpeciali nomine gummi; vt qui eamdem originem ſortiti, oleis & pinguibus facilem admittunt diſſolutionem, in reſinarum ordinem reponuntur. Qui autem inter vtraque ambigunt, & æquè aqueis & oleaginoſis dilui patiuntur, Gummi-reſinæ à nobis dicuntur, cuiuſmodi ſunt Maſtiche, Caphura, & Styrax vt quædam alia, quæ nonnulli gummi, alij reſinas appellitant. Ab his pauca quædam deflectunt, quæ quòd accuratè cum oleis, aut aqueis dilui non queant, Anomalæ gummi-reſinæ à nob. vocantur, de quibus in calce huius ſectionis breuiter differimus

De Maſtiche. CAP. I.

MASTICHE gũmi-reſina eſt omniũ optima, è Lentiſco exudans. Præſtantior cenſetur, quæ in inſula Chio prouenit, odorata, candida, ſplendens, friabilis, adulta & retorrida. Deterior vireſcens & nigra, Ægyptia dicta, aut Pontica, & bituminis ſimilis. Maſtichem adhuc ſpinam Ixinam reddere Theophraſtus author eſt, ſed Lentiſcinam quauis alia (ſi quæ detur) prꝗſtantiorem artis medicæ proceres ſtatuunt. *c.1.l.9. de hiſt. plant.*

Eſt autem Lentiſcus maſtichem eructans, arbor admodum procera, σχῖνος Græcis dicta, ex cuius radice multi ſtolones coryli modo, concreſcunt, ramis lentis & flexilibus brachiati. Folia ab vno pediculo ferè octona cohærent, folijs glycyrrhizæ non multùm diſſimilia, ſed duriora: flores muſcoſi plurimi, pediculis longis adhærent; quibus baccæ ſuccedunt Erui magnitudine, initio virides, & vbi maturuerint nigræ, ſubſtantia quadam pingui & nucleo intus nigro & duro turgidæ. Lentiſcus.

Præter folia, flores & fructus lentiſco adnaſcuntur, velut vtriculi intorti, corniculorum ritu, in quibus initio liquor continetur, ex quo inſecta quædam culicibus ſimilia, velut in vlmi veſicis naſcuntur.

Ex eius ligno dentiſcalpia fiunt optima, quibus non modò repurgantur dentes, ſed roborãtur gingiuæ, conſtringuntur & ori ſuauitas

conciliatur. Ob vires eius eximias non malè ſubſtituitur pro Xylobalſamo.

Ægrè lentiſci fruticant Lutetiæ, duas tamen vidi in horto Ioan. Generij rei herbariæ ſtudioſiſſimi, ſed quæ ſæuitiam hyemis ægrè perferunt.

Vires. Maſtiche ad multa commendatur, ſed maximè ad ſtomachi & ventriculi affectus: nam ſumpta, vel admota, dolores illius ſedat, nauſeam & cibi faſtidium tollit, retinendi potentiam roborat, & coctionem iuuat. Prodeſt & hęmoptoicis in linctu cum ſyrupo conueniente, vt etiam veteri tuſſi: commanducata oris halitum emēdat, & pituitam è cerebro blandè attrahit. Vt optimè pulueretur, debet & ſolet parùm aquæ commiſceri. Diſſoluitur autem facilè & aqueis & oleaginoſis.

De Caphura. CAPVT II.

CAPHVRA nec bituminis genus eſt, nec medulla nec medicamentum compoſitum, vt nimis oſcitanter nonnulli crediderunt, ſed Gummi-reſina quædam pellucida, Dioſcoridi & Græcis veteribus incognita, ex arbore peregrina manans, quam Garcias ab horto iuglandi nuci ſimilem dicit, ſed folijs magis candicantibus: Ligni materia cinerei eſt coloris, & interdum nigrioris, nec leuis, aut fungoſa multùm, ſed mediocriter denſa & ſolida.

Procera eſt hæc arbos, ramos quaquauerſum fundens, & aſpectu perpulchra; quæ non lacrymas vberiùs exudat cælo coruſcante, aut cerebro tonitru crepitante, quàm placido ac ſereno, vt inſcienter putarunt multi.

Effluit autem iſta lacryma per arboris rimas reliquorum gummi ritu, ſyncera, ac candida, nec coctione ad conciliandum candorem egens. Si namque puluerem, ſordes, aut lapidum vel ligni fragmenta ſimul habuerit admiſta, id fit eorum qui colligunt oſcitantia & errore. Seligenda autem criſtalli modo ſplendens, ſyncera, odora.

Caphura de Burneo. Præcipuæ verò duæ eius agnoſcuntur differentiæ, prima dicitur Caphura de *Burneo*, quæ præſtantiſſima eſt, & apud nos nunquam, aut rarò defertur. Altera cognomen habet à Chyna, vnde ſolet aduehi, nuncque in Pharmacopolijs ſeruatur. Magnus eſt enim vſus in his regionibus in quibus prouenit, adeo vt inter cibos interdum admittatur. Meminit Auic. cap. 135. tract. 2. lib. 2. caphuræ maximè vt Auerroës, quæ innaſcitur & colligitur, quæ haloſanthi quoddam genus eſt, quod caphuralem exhalat odorem.

Vires. Calidam multi aſſeruerunt, non modò manifeſtè, ſed ad tertium vſque receſſum: alij frigidam mordicus tenent, neque deſunt his, nec illis rationes, quas breuitatis ergò ſubticemus, dicimuſque morbis calidis & frigidis multis prodeſſe. Eſt enim miſtæ qualitatis &

odore,ac ſpirituũ tenuitate videtur afficere caloris modo: Reliquis qualitatibus tanquam frigida laceſſit.

Crediderunt multi Caphuram, *Caput & Caphur* Arabibus dictam, Officinis Camphoram, veneris ſtimulos arcere, & cõceptum impedire, ſoloque halitu viros ad congreſſum reddere, vnde verſus, Caphura per nares caſtrat odorè mares. fecit huius rei periculum non nimis credulus Scaliger, primæ notæ philoſophus: omnia falſa deprehendit. Caphura facilè pauca addita aqua pulueratur, & aqueis & oleaginoſis ac pinguibus optimè diſſoluitur, accuratiùs tamen his quàm illis diſſolui contingit.

De styrace. CAPVT III.

STYRAX Syriacæ cuiuſdam arboris gummeus reſinoſuſque eſt ſuccus, concretus, aridus: nullus huius nominis liquidus, humidus, fluxilis, vt imperitè multorum inhæſit animis, qui & liquidum & ſiccum ſtoracem non modo conſtituerũt, ſed ex eadem arbore vtrumque manare profitentur. Sed revera arbor Styraciflua lacrymam tantùm exſtillat coagulabilem, quæ ſcilicet mox tota concreſcit in molem denſam, pinguem & reſinoſam, nullàque eius portio in liquorem fluxilem abit, vt iampridem falſa, vetuſque Arabum increbuit opinio: quam qui ſectantur, vocum affinitate decepti, Styracem pro Stacte & hanc pro liquida Styrace nimis oſcitanter vſurpant. Vtriuſque enim vt diuerſa conſiſtentia, odor, ſapor, qualitas, ſic origo & natura: nam Stacte eſt pinguitudo myrrhæ recentis, cum pauca aqua tuſæ & expreſſæ, atque in vnguenti liquidioris formam redactæ: aut ſi mauis, pinguiſſimus eſt myrrhæ flos, vel eiuſdem recentis tuſę & expreſſæ prępingue ſerum, vel tortiuum ius machinis quibuſdam eductum. Stacte quid

Melior iudicatur Stacte; quæ nullam olei miſtionem admiſerit. qualitatem enim myrrhæ non modo calefactoriam habet, ſed eius exigua portio virium quoque eſt compos plurimarum, ait Dioſcorides.

Dioſc. cap. 72. lib. I.

Storax verò, vt cum ſeplaſiarjis loquar, vel potius Styrax, quia ſtiriatim ex arbore extillat, vbi ex arbore proſilit, mox concreſcit in glebã denſam, ſolidã, reſinoſã, aliquot grumis albicãtem, ſuauiſſimè fragrãtem. Laudatiſſimus Calamita, quod in calamis è Pamphylia ferebatur, nuncupatus, pinguis, lentus, fragmentis albicantibus, odore perſeueranti. Improbatur furfuroſus cano ſitu obductus, inodorus. Optimus quoque ex Cypro, Sidone, & Piſidia ad nos aduehitur: Nunc autem Calamis aduehi deſiit.

Ex arbore malo cotoneæ ſimili manat, cuius tamen fólia minora ſunt, minuſque rigida, & auerſa parte cana: flos albidus Arantiæ magnitudine, non odore: baccæ admodum paruæ ternis vngulis exceptæ, ac pediculis longis hærentes ſurculis adnaſcuntur. Eius autem arboris concretus liquor plurimum laudatur, qui præter dotes

ſuperiùs dictas, diutiſſimè in ſua odoris ſuauitate permanet.

Qui vero melligenus liquor paſſim in officinis Styracis liquidi nomine reperitur, nec myrrhæ primiflua, ac ſyncera lacryma eſt, perquam odorata, Stacta dicta, quæ ob eximias dotes pro opobalſamo ſubſtituitur, vt nec alia arte quauis expreſſa & aquæ permiſta, ſi modo pinguedo queat aquæ permiſceri, & in vnguentum coire, ac diutiſſimè ſeruari, vt ſcribitur, ſed vnguentoleum quoddam ſeu liquor inter oleum & vnguentum medius, pinguis, nigricans & fortis, ac ne dicam, fœtidi, ſeu tetri odoris, qui cum ferè diſpliceat & ignoretur, paucique ſit vſus, vel non, vel pauca quantitate ſeruatur.

Scribunt autem nonnulli Styracem liquidum à corticibus ſtyracis in oleo diu maceratis, & fortiter expreſſis educi. Alij probabili coniectura imaginaria tamen, ex ramis eiuſdem arboris vetuſtioris, ac moribundæ haſtulis & ramis ad ignem admotis, reſinoſum quemdam ſuccum, vt ex teda picem extrahi, qui oleo permixtus pro ſtyrace liquida tenetur, cuius quidem halitus licèt inſuauis, quadam ſui parte Styracinus percipitur, ipſiuſque portio facibus cereis permixta, odorem dum accenduntur, expirat gratiorem, vt vt ſit, vix credo ipſam eſſe Styracem liquidam antiquorum fragrantiſſimam, & viribus eximijs commendatam. Nam liquida vulgaris vix eſt calamitæ fæx, attamen rubra liquidæ fæx perhibetur, cum tamen ſit multo purior & fragrantior.

Styrax rubra.

Cum autem frequenter olfeciſſem balſamum Chynenſe, eiuſque fragrantiam cum liquido Styrace contuliſſem, non præter rationem credidi, ex arbore ſimili vtrumque comparari: verum ex lacryma illud non coacta, hunc vero arte multa, labore, plantæ partium admixtione, & forſan ignis adiutu coire, ac velut in mellaginem fœtidoſuauem abire.

Ex Strabone vero colligitur, Styracem liquidum colligi ex arbore in monte Tauro frequēti, non magna rectaque, in cuius trunco vermis edaciſsimi genus, inquit, innaſcitur, qui lignum ad corticem exeſt, atque inter erodendum velut ſcrobs, vt ex ſerra ad arboris radicem delabitur & congregatur, Tum ſuper eam liquor heterogeneus ex arbore læſa defluens, ipſius portio facilè coagulabilis cito concreſcit, eſtque ſuccino ſimilis & ſeorſim colligitur: Alia portio pinguior cum ſcrobe, furfuribus & terroſa ſubſtantia permiſcetur, liquidiorque manet, & pro Styrace liquido tenetur, eſtque puro odoratior, viribus tamen impar. Coagulatur & in arboris trunco antequam deſcendat firmior quædam portio ſucci, quam legitimum Styracem & purum eſſe, qui ex dictaminis ratione tenent, non errant, liquidum vero eſſe quid partim naturale, partim caſu vt ſcrobe & ſordibus alteratur, vt Strabo cēſet, vel arte, vt odoratis pinguibus admixtis adulteratum, vt multi credunt, nec illis habeo quod opponam, niſi quod multi credunt Styracem liquidum eſſe velut Amur-

Lib. 1.

cam, ſeu fæcem quorumdam balſamorum, ,vt Peruani, Chynenſis, Toluani, & ſimilium, quæ ex Arabia Felici C opo-viridi, & Indiæ locis pluribus aduehuntur, quæ illic ſunt vt apud nos Terebinthinæ. Et ſane præter fortem liquidi Styracis odorem, ex ipſo ſpirat adhuc quidam halitus Balſamorum more nares feriens. Armaea Balſamorũ.

Dodoneus non ſine rationis examine putauit Styracem liquidum eſſe Styracis arboris reſinam liquidiorem nec coagulabilẽ, cui myrrha permiſta fuit. Sæpè namque cõtingit, vt ex eadem arbore reſina quædam liquidior, alia compactior exudet. Auicenna cap. 623. tract. 2. lib. 2. ait Storacem alium eſſe, ſyncerum & ſuauem, ac pretioſum, qui ſponte effluit, alium impurum & nigrum, qui ex decocto corticis arboris Storacinæ habetur, & Storax liquidus eſt, quibuſdam Arabibus mel lubne dictus, vt prior, ac naturalis miha, qui ſcilicèt ſponte effluit. Dodonei opinio.

APPENDIX.

De Anomalis Gummi-Reſinis.

DISCEDVNT à legibus ſtatutis quidam liquores concreti, qui licèt mediam inter gummi & reſinas naturam ſortiti, nec tamẽ facilè & expeditè aqueis vt illa, nec perfectè oleaginoſis, vt hæ diſſoluuntur, ſed vel ſubſidũt, vel grumeſcunt, vel nexum & commixtionem auerſantur, cuiuſmodi ſunt Bdellium & myrrha.

De Myrrha & Stacte. CAPVT IIII.

MYRRHA Græcis Smyrna dicta, concretus eſt gummeus ſuccus cuiuſdam arboris, quæ in multis Arabiæ regionibus & montoſis & planis, vt circa *Sabe, Adramyta, Citibæna & Mamali* naſcitur. Eſt autem arbos hæc myrrhiflua, mediocri magnitudine, caudice duro, contortoque iuxta terram, cortice læui ad portulacam accedente, folio aculeato, vlmeo ſimili. Dioſcorides Ægyptiæ ſpinæ non diſſimilem facit, alij Terebintho, Diodorus Lentiſco æquat, Sic tamen vt ſpinoſior ſit, & humilior: Nam quinis cubitis raro eſt altior.

Naſcitur ſæpè & lætè in locis ſabuloſis & areſcẽtibus, atque vt plurimùm incultis, vberius tamen, & lætius viret ac fruticat in culto ſolo. Incidi ſolet à radice ad ramos adhuc ſatis conſpicuos, Et ex illato

vulnere extillat myrrha: ſed ante corticem ferro ſolutum, ſponte & ſine plaga, ſed veluti cutis hiantibus poris, quaſi ſaliuam quamdam exudat, & ſtillatitium rorem, quem Stacten nominant, quam imperitè multi ſtyracem liquidum dicunt, vtrumque ex eadem arbore manare mentientes. Verum ex arboribus diuerſis effluere, & Styracem liquidum verum dari nullum, aut ſi detur, Stacten nõ eſſe nupèr fuſiſſime demonſtrauimus.

Sed ne remaneat crudior hæc res, vt in priore additione, in qua materiam ipſam maſticare, diuque ruminare non licuit, dicimus Stacten, ſeu myrrham, (vtriuſque enim eſt eadem origo & ratio, non ſoli aut cœli, ſed temporis quo colligitur, collectionis modi, & apparatus) triplici diſcrimine notari.

Stacte triplex.

Vel enim eſt primiflua, ac ſponte & guttatim exudans lachryma, ſimpliciter Stacte, id eſt, gutta dicitur, cui nulla præfertur, ait Mathiol. vel ipſius recentis eſt pinguitudo, cum aqua pauca tuſa, & organo expreſſa, atque in vnguenti formam redacta, vt Dioſcor. ſcribit, quæ rectè Stacte vnguentaria, male vero ſtyrax liquida nuncupatur. Vel lacryma eſt cuiuſdam arboris Arabicæ, ex cuius vulneribus & plagis affluit, & myrrha ſimpliciter, vel cum adiuncto Myrrha Stacte vocitatur. Duæ autem priores ita raræ ſunt, vt apud nos vix videantur, maximè vero quæ vnguenti conſiſtentiam nacta eſt, cuius minima portio virium eſt compos multarum, ait Dioſcor.

Stacte vnguinaria.

Myrrha Stacte.

Redeo igitur ad myrrham & arbuſculam è qua manat, quæ prorſus exotica eſt ac peregrina, ſcabra, ſpinoſa, folijs aſperis & aculeatis, ſapore Iuniperi: in eodemque ſolo & cælo, vbi thus naſcitur, delectatur & abundè fruticat. Ex eius vulnere lacryma coagulata, ipſiuſmet nomine donatur; laudaturque fragilis, læuis, vndique concolor, minutis glebis, amara, acris, odorata, & quæ confracta venas vnguium modo candidas & læues oſtendit.

Quæ ex ſatiua arbore colligitur, ſemper præfertur ei quæ ex ſylueſtri: Sed omnibus antefertur, quæ à loco vnde conuehitur, nomẽ trahens Troglodytica nuncupatur: quæ colore ſubviridis eſt, ſplendens ac mordax.

Myrrha Troglodytica.

Quædam adhuc dicitur Pediaſimos, alia Gabi: vtraque quoque bona & copioſam Stactem emittens: Duæ ſunt aliæ malæ, Cauclais quæ nigra & retorrida eſt, & Ergaſima, omnium deterrima, macra & cano ſitu obducta. Eſt & quædam Mynæa dicta, peſſima.

Tanta eſt myrrhæ cum bdellio affinitas, vt multi non differre contenderint: Malè tamẽ, vt mox videbimus. Operoſa eſt, nec accurata vtriuſque cum in oleis, tum in aqueis diſſolutio.

Vires.

Myrrha calefacit & ſiccat gradu ſecundo, vuluam præcluſam aperit, menſes cit, & partus celeriter extrahit, commanducata graues oris halitus emendat.

Stacte mira ſuauitate & efficacia commendabilis, ſubſtituique poteſt pro opobalſamo; verùm hoc illa rarior eſt. Stomachum & partes præcipuas roborat, putredinem arcet, ſpiritus recreat, morbis ab vtero & cerebro multis conducit.

De Bdellio. CAPVT V.

Plin. c. 9. l. 12.

IN Bactris arbor quædam eſt nigra, magnitudine oleæ, folio roboris, fructu Caprifici, nec inſuaui, ex qua manat lacryma, quam nonnulli *Brochon*, alij *Malathram*, alij *Maldacon*, & officinæ Bdellium nominant.

Id probatur guſtu amarum, tranſlucidum cùm frangitur, pingue cùm fricatur & incenditur, odoratū, facilè liqueſcens, ſimile ceræ, vel taurino glutini, molleſcens, ſordibus exutum. Galenus laudat Scythicum, Plinius Bactryanum, Dioſcorides Saracenicum, quod ſcilicèt è Saraca fœlicis Arabiæ ciuitate deuehitur.

Eſt & quoddam Indicum, ſordidum, nigrum, in offas conuolutum omnium peſſimum, quod *Adrobolon* nuncupatur. Laudatur quod in Media naſcitur, Parthicum medicamentariæ materiei ſcriptores nominant. Adrobolon

Porro ex quanam ſtirpe Bdellium habeatur, non ſatis inter viros graues & probatos conſtat; Alij enim exudare dicunt ex arbore ei valdè ſimili, quæ myrrham profert; Alij ex multum diſſimili. De hac autem doctorum tam ancipiti opinione non habeo, quod ſatis audacter poſſim aſſerere: forſan habetur vtrumque ex plantis parū diſſimilibus, ſed alterum ex agreſti, alterum ex ſatiua depromptum, Perinde ac varia pomorum, pyrorum, & prunorum, in facie, colore, ſapore diſcrimina ex arboribus parùm diſſentaneis excerpuntur. Vt vt ſit, Bdellium Officinarum minimè rarum eſt, & his conditionibus inſignitum, quas illi veteres dederunt.

Licet autem Bdellium diutiſſimè in quodā liquore maceretur, aut in pila ductum vix in minimas partes aut totum diſſoluatur, attamē dum ab induſtrioſo artifice in mortario calido, cum piſtillo quoque calido teritur ſuper-affluendo parum vini aut alius liquoris optimè diluitur.

Calefacit, emollit, reſoluit: Duritias & tumores gutturoſis & hernias humidas diſcutit: Vuluæ ſpiracula laxat appoſitu & ſuffitu: Menſes, fœtus & humiditates omnes extrahit, calculos potu comminuit, & pellit vrinam; Atque vtiliter malagmatis inſeritur, quæ contra duritates & neruorum nodos proſunt. Vires.

SECTIO DECIMA.

De alijs ſtirpium humoribus, ſeu ſuccis.

Plantarum ſanguis is humor eſt, qui vſitatiore nomenclatura, ait Theophraſtus, ſuccus dicitur, quo deficiente, deficiunt ipſæ, luxuriante & latiùs virent, & vegetiùs adoleſcunt. Is autem pro plantarum varietate, ex quibus habetur, varius eſt: in quibuſdã enim craſſus, lentus, viſcidus, fuluus, rufus, friabilis, gummeus. In alijs pinguis, oleoſus, odoratus, reſinoſus: In quibuſdam melleus, lacteus, vinoſus, ſalſuginoſus, vt ſupra iam monuimus. De ſuccis gummeis & reſinoſis, ac pinguibus ſupraſatis: inſtat nunc, vt de aliis quibuſdam magis terreſtribus & macris diſſeramus.

De Opio. Caput I.

Papaver aut ſatiuum eſt, aut ſylueſtre; Atque ſpecies vtriuſque plures, vt ſupra docuimus. Ex ſingulis ſatiuis contuſis expreſſus ſuccus & concretus, Meconium dicitur. Ex nigri tantùm capitulis, aut vulneratis, aut ſponte effluens lacryma, ſeu ſuccus, dignitate quadam ὀπὸς Græcis, Opium Latinis dicitur.

Meconiũ.

Opium.

Opii varietates.

Eius variæ differentiæ agnoſcuntur, pro regionum, in quibus colligitur varietate. Quod Thebaicum eſt, & ex Cairo aduehi ſolitum, albicat, & præſtantiſſimum eſt. Ex Syria, Alexandria, & alijs regionibus allatum, nigrum, & minus bonum. Ex albo quoque papauere vulnerato, optimum haberi opium recentiores aſſeuerant. Quod ex *Cambaia* adfertur, ex prægrandi papauere *Carcax* inibi dicto, manat. Cuius ſcilicet capita ſingula oui ſtruthiocameli magnitudinem ęquant: vnde minimè mirum, ſi ex his cultello læſis ſucci dimanet vbertas.

Carcax.

Opium cuius qualitatis.

De opij qualitatibus non vnus eſt omnium conſenſus, Dioſcorides & alij plærique non modò frigidum, ſed quarto receſſu eſſe tale ſcripſerunt. Mathiolus illis opponit odorem & acrimoniam. Ego miſtæ qualitatis exiſtimo, ſed caliditatem leuiorem ac fugacem, frigiditatem validiorem ac contumacem.

Præter qualitates elementares alias habet, quæ ipſum commendãt, ſi opportunè & iuſta doſi exhibeatur; Et improbant, ſi indebitè detur: Tremorem enim & paralyſim non tantum inducit, ſed ad ſomnum perpetuum, hoc eſt, interitum ducit.

Bene paratum & datum, benè prodeſt: vigilijs namque perpetuis medetur, ſomnum conciliando, dolorum immanitatem ſedat & fallit ſenſum magis hebetem reddendo.

Magnus eſt eius vſus per vniuerſam Mauritaniam & Aſiam, vbi *Amficium* & *Oſicum*, quaſi opium dicitur, ad animi, quod valde mirum, & corporis erigendas vires & facultates exhilarandas: Siquidem ipſius eſui adeò aſſueuerunt, vt ſi prorſus abſtineant, vitæ diſcrimen incurrunt, ac ſæpè moriuntur.

Eo ſolent vti Turcæ caſtra ſequentes, vt ad pugnam ſint alacriores: & tanquam ebrij vel amentes, ad pericula quæuis minùs formidoloſè ſeſe præcipitent.

Putarunt nonnulli venerem quoque excitare: Ratio tamen id negat, & experientia docuit libidinis œſtrum potius arcere, atque ignauos carnis reddere motus.

De Elaterio. Cap. II.

Sect.2. lib. de loc. in homin. Sect.2. lib. de int. affect. Cap.14 lib.9. de hiſt. plant.

ELATERIVM inter medicamenta mochlica & turbatorio motu corpus agitantia numeratur, quo licèt violento eſt olim vſus Hippocrates. Nunc verò eius ferè deſijt vſus, niſi in paucis regionibus Italiæ, in quibus aliquando vſurpatur, ad earum forſan ægritudinum curationem, quibus benigniora parum profuerunt remedia.

Eſt autem Elaterium fructus cucumeris agreſtis inſpiſſatus, qui ſecundum Theophraſtum mirabili virtute ducentis annis ſeruari poteſt. Omnium medicamentorum inquit, diuturniſſimum eſt Elaterium, optimumque quod vetuſtiſſimum. Itaque medicus quidam vir haud inſolens neque mendax, elaterium ducentorum annorum, mirabili proprietate ſeruare apud ſe retulit, eo à quodam munere donatus. Cauſa propter quam tam longo tempore ſeruari poſſit, humoris copia eſt; vnde ad Quinquageſimum annum vſque lucernis admotum, lumen extinguit. Modus extrahendi & inſpiſſandi facilis eſt, quem qui non nouit ex Dioſcoride noſcat. Elaterium quid.

Eſt autem cucumer agreſtis, quem anguinum & aſininū appellant, ſatiuo valde ſimilis, niſi quod folia minus anguloſa ſunt & magis incana, fructus verò multò minores, ex pallido vireſcentes, vt & tota planta, ſeminibus & ſucco pleni, qui tacti protinus exiliunt, inſtar perſicariæ ſiliquoſæ, quam ob id *noli me tangere* vocitant.

Lib. 8. ſimpl.

Cucumeris agreſtis & fructus ipſius ſuccus, quem elaterium vocant, inquit Galen. ad medicationes accōmodus eſt. Summè amarus, ordine ſecundo calidus, menſes mouet, fœtum interimit, & aluum turbando aquas ducit. Vires.

De Ladano. CAP. III.

LADANVM liquor eſt ex folijs Ciſti in Cypro naſcentis, cui Ledon nomen eſt, exudans. Is caprarum ope, ſi vera narrat Dioſcorid. ſic colligitur. Cùm hirci & capræ ciſti frondes paſcũtur, his pinguitudinẽ quãdam verno tẽpore innatam, barba tergunt excipiũtque, atque eam ipsã villoſis cruribus adhæreſcentem reportant, quà poſtea depectẽtes incolæ, & colo traijcientes cogunt in offas, & ita ſeruant, vocantque Ladanum, Officinæ Labdanum.

Hunc ladanum excipiendi modum, tanquam fabuloſum nonnulli aſpernantur, nec tamen alium faciliorem ſubſtituunt. Verùm cùm ſit natura tenax & lentum, facileque ſequatur ad contactum, vt viſcum funiculis attractis, & alijs pluribus modis excerpi poteſt.

Laudatur maximè Cyprium, odoratum, ſubuiride, facilè molleſcens, quod arenas & ſordes non collegit, nec ſqualidum eſt. Arabicum vilius eſt, & minus bonum.

Vires. Vim habet calefaciendi & molliendi: venarum orificia aperit, capillum fluentẽ continet, addito vino nigro, myrrha & oleo myrtino.

Ladanigeræ Ciſti deſcriptio. Habetur non ex Ciſſo, hoc eſt, hedera, vt putauit Plinius, ſed ex Ciſto, quæ paruus eſt frutex, ſurculoſus, lignoſus, folia emittens longiora, nigricantia, tactu glutinoſa, quæ pingue quoddam, & reſinoſum verè exudant, quòd arte qualibet collectum, Ladanum dicitur. Flores exiguos, albicantes & paruis roſis ſimiles gerit.

De Hypociſtide. CAP. IV.

Ciſtus mas. PRÆTER Ciſtum Ledon, ſeu Ladanigeram, duæ traduntur aliæ varietates, vna mas dicitur, è cuius radicibus Hypociſtis proſilit, quarum veluti ſpurium eſt germen, punici mali cytinis ſimile. Quibuſdam Lunodorum, alijs Robethron; Fuſchio fungus nominatum. Eius ſuccus extrahitur, vt acaciæ, & concretus aſſeruatur.

Altera Ciſtus fœmina dicitur: folia oblonga gerit, parum anguſta: flores candidos & paruos, & ſemẽ in triquetro pericarpio puſillum; Ladanigeræ Ciſto admodum ſimilis eſt

Ciſtus fœmina. Ciſtus mas paruus eſt frutex, maior thymo, folijs ozimi, ſed rotundioribus, floribus roſaceis, qui fœminæ albæ ſunt & minores: radice lignoſa, ac duriſſima, è cuius fere medio Hypociſtis velut infixa pullulat, vt viſcum è quercus vel alterius arboris ramo.

Vires. Rara admodũ eſt Hypociſtis, cuius loco vtimur acacia, quæ vires habet illi analogas, ſed imbecilliores. Vim habet aſtringendi potentiſſimam: prodeſt dyſentericis, cœliacis, & ſanguinem vndecunque excernentibus Siccat quoque & roborat, & ad fluxionum affectus omnes efficax eſt remedium.

De Tartaro. CAP. V.

VT lactis, ſic vini ſubſtantia prorſus homogenea non eſt, ſed varia: Illius enim portio quædam butiroſa & leuior, alia caſeoſa & craſſior ac grauior, quædam ſeroſa, quæ medio modo ſe habet. Huius verò tenuis quoque portio flos vini dicitur, alia minus leuis, quę medium dolium occupat, alia craſſiſſima, quæ ſubſidet & dolio facilè adhæreſcit, fæx vini dicta, quam recentiores Tartarum nominant, forſan quòd multorum Empiricorum ſit Idolum, vt Tarrac olim fuit Heuæorum: Magis tamen ſic dictum puto quod infimum vaſis locum teneat.

4.Reg. cap.17.

Licèt autem tartarum ſit fæx vini multis tamen dotibus commendatur: Nam vt in corpore humano, humores aliqui, excrementa dicuntur benigna & vtilia, vt ſemen, lac, & humores multi certis partibus ad certos vſus incluſi, ſic etiam vini fæx vtilis eſt. Vinum enim, vt prouerbio fertur, non conſiſtit ſine fæce, diutiuſque cum eiuſmodi excremēto ſine corruptela cōſeruatur, vt ignis cum cineribus.

Tartarum quid.

Ex eo manica incluſo, in cella vinaria, aut alio vdo loco ſuſpenſa, oleoſus educitur humor, quem oleum tartari vocant, quòd è ſacculo cannabino, & raro veluti per ephydroſim, & deliquium exudans, in ſubiectum vas guttatim delabitur, vt in noſtra Officina demonſtrauimus. Educitur quoque ad aſcenſum, ſed opere magis laborioſo & minus vtili. Recentiores cremorē tartari, vt vocant eliciunt, quem ſæpè fœliciter a ℈j. ad ʒj. exhibent in iuſculo aut alio liquore idoneo ad obſtructiones efficaciſſimè liberandas. Ordinaria tamen remedia prætulerim, niſi nimis ignaua euentus iudicauit.

Oleũ tartari

Ex vſto tartaro fit cinis ille Lutetiæ frequentiſſimus Grapolè Franciſco Alexand. dictus, linteis dealbandis expetitus, quem Grauellatam vulgus nominat, qui etiam ad Pyroticorum confectionem, alioſque quoſdam vſus laudatur. Tartarum enim in detergendo compar non habet, ait Cardanus; Ob id ſordida ac duris nata locis, & carnis excreſcentias purgat, ac viuam carnem oſtendit.

Grapolè Grauellata.

De Succo glycyrrhizæ. CAP. VI.

SVCCVS glycyrrhizæ ad multos vſus expetitur. Eſt enim Bechicum eximium, quod & per ſe vtiliter ad pulmonum & thoracis affectus ſumitur, & alijs medicamentis commiſcetur. Galenus eum præfert, qui è Creta delatus eſt. Lib.7. compoſit. med. ſecund. loc.

Dicitur autem Græcis glycyrrhiza, Officinis liquiritia, Celſo iuxta Græcum idioma dulcis radix, vulgo rigolitia, Batauis Dulce lignum. Saporem enim dulciſſimum & grauiſſimum ſuccus eius exhibet, qui ſic educitur.

Radices glycyrrhizæ recentes & perhumidæ Iulio menſe colliguntur, purgantur & teruntur: dein ex aqua coquuntur, colantur, & exprimuntur. Expreſſus ſuccus igni, vel ſole ſiccatur & ſeruatur. Optimus qui dulciſſimus, mollis, recens, purus, tenax & qui confractus ſplendeſcit, quique nigerrimus eſt, & linguæ ſubditus, tandem totus liqueſcit.

Laudari ſolet, qui ex Hiſpania defertur, vbi copioſiſſimus & optimus dicitur præparari; nullibi tamen melior & gratior reperitur, quam in Officina Dom. Larderij Pharmacopœi Pariſienſis, qui non modo ſolennia quæuis medicamenta magna dexteritate & ſolerti ingenio parat, ſed etiam vulgaria & ſimpliciora non aſpernatur, vt ſuccum glycyrrhizæ, quem ſolo parandi artificio guſtu ſuauem, & conſiſtentia commendabilem reddit.

Eſt verò glycyrrhiza colore foris buxeo, intus croceo, ligno lento, & fractu contumaci ſapore dulci, quæ manſa ſitim extinguit, vnde & adipſa dicta. Improbatur intus alba, vel nigra, exucca, vetus, fragilis raphani modo, & inter frangendum puluerem edens. Cætera de hac dicta ſunt ſectione quarta lib. 1. de medica materia.

De Cera. CAPVT VII.

APIBVS mira eſt ſagacitas, induſtria & ſedulitas in colligenda & conficienda cera, quæ nullibi terrarum citra horum animalculorū opem & laborem habetur. Solæ enim apiculæ faciunt, quæ nullus hominum poteſt. Solæ inter inſecta homini & alimenta, & medicamenta ſuo opificio ſuppeditant. *Cap.*

Tot verò tātæque ſunt ceræ cōmoditates, vt vix poſſint recenſeri, *24. l. 22*
inquit Plin. Laudatur flaua, odorata, modicè pinguis, pura, coacta, & alienę omnis materię expers, mellis habitū, quadamtenus referens.

Secundum locum obtinet candida, quæ vel ſuapte natura, aliquādo talis eſt, vt Pontica, ſed ſæpius artificio, nempe lotione vt Tyrrhenica. Cæteri colores ſūt acquiſititij, vt viridis ab ęrugine, rubeus ab anchuſa vel minio, niger ab atramento vel charta vſta, à quibus miſtis vires mutat. Semper verò melior eſt recens & ſubflaua, quæ cera virginea nominatur. *Galen. cap. 14. lib. 1. comp. med. gener.*

Medium autem quodammodo tenet calefacientium, refrigerantium, humectantium & exſiccantium. Habet verò quiddam etiam eſſentiæ craſſæ, atque emplaſticæ. Quamobrem aliorum medicamentorum, tum calefacientium, tum refrigerantium materia eſt. *Cap. 23 lib. 7. ſimpl.*

Ceræ lotio & dealbatio, Cera omnis mollis, inquit Dioſ. calefacit, modicè explet corpora: datur in ſorbitione dyſentericis. Vt alba reddatur, liquatur primùm ad ignem, deinde in aqua fontis pura demergitur, vbi permouetur, expurgaturque Galen. Alium modum, quo candidiſſima fit docet Dioſcorides, apud quem videndus cap. 105. lib. 2. *Cap. 14 lib. 1. comp. med. gen.*

Eſt autem apibus cera non modo pabulum, quo mellis penuria per hyemis longitudinem veſcuntur, ſed & materia ex qua in aluearibus fauos, in fauis loculamenta & veluti cubicula conſtruunt, in quibus pernoctant, quieſcunt & prolem concipiunt, atque mel ad victum hybernum conferunt. Tam miro autem artificio faui conditi ſunt, vt in eorum ſtructura Mathematicæ leges accuratè videātur obſeruatæ; Ideoque vt ædificium quoddam eximium vix eadem ac omnino ſimili materia conſtruitur, ſic neque faui prorſus homogenei ſunt. Conſtant enim cera, tanquam præcipua materia, & Cōmoſi, Piſſocero, & Propoli, quibus vinculis colligantur, formam nanciſcuntur tutiorem, & adhæſum aluearibus firmiorem. Commoſis enim ceroſa quædam eſt materia, viſcida, ac gummea, vnde nomen, & amara valde, quam apes ex plantarum lacrymis excerpunt, ex eoque primum fauorum rudimentum inſtituunt. Piſſoceros eſt veluti cera admixta pici, quem partim ex floribus, partim ex arborum ſuccis mutuantur apes, & ex eo loculorum combinationes colligant. Propolis vero, quam Braſauolus imperitè ceram virginem putat, ceroſa quædam eſt materia, craſſa, flaua, odore grauis, ac ſtyracem referens, & maſtiches modo ductilis, quæ in alueariorum foribus & ſpiraculis reperitur vbi apibus intrandi, exeundique patet iter. Plinius nec ceram eſſe, nec aliud quidquam ceroſæ naturæ propolim eſſe contendit, fauorum tamen ſtabilimentum eſſe fatetur: Sicque commoſim & propolim inter ſe non diſtare colligendum.

Commoſis quid. *Piſſoceros.* *In exa. ſimpl.* *Propolis quid.*

Propolis tamen nec fundamentum, nec partem fauorum conſtituit vt commoſis, ſed apum ædicularum rimis & foraminibus obſtruendis, aduerſus aëris, frigoris, & animalculorum iniurias tantùm inſeruit. Hac enim tanquam paſta aut ſignino quodam aluaeariorum ima pars incruſtatur, & ſciſſuræ, ſi quæ ſint, obturantur. Colligitur ex multis arboribus, ſed potiſſimū è populo multo ſucco luxuriante, à qua veluti ſaliuam quamdam apiculæ ſugunt, congerūt, & opera tam induſtrioſa conficiunt, vt abeat in propolim, quæ Galeno quaſi ceræ dicitur cap. 2 13. lib. ſimpl.

Vires.

Raro eſt in vſu, ob eius penuriam: ad multa tamen commendatur, vim ſiquidem epiſpaticam habet inſignem, nec humores ſolum ex alto euocat, ſed ſpicula attrahit, tumores reſoluit, neruorum dolores mitigat, eorumque vulneribus confert. Calefacit in fine gradus ſecundi, aut principio tertij.

Gal. li. 8. ſimp.

De Succis quibuſdam alijs, alio loco aptiùs deſcriptis.

Capvt VIII.

SVcci ſeruantur conſiſtentia, vel liquida, vt acetum, vinum, omphacium, vel ſolida, vt Aloë, Scammonium, vel media, vt Rob & ſapæ, de quibus ſingulis ſuo ordine partim in Officina noſtra, partim in libro primo materiæ medicæ diſſeruimus.

Mihi autem cùm decies, imo bis tantum repetita minimè placeant, ad ſingulorum examen vix videbor denuò rediturus: libenter enim exoptaſſem hoc opuſculum in molem minorem contractum fuiſſe.

De Aloë porrò & Scammonio, cùm purgantia ſint, ſectione ſecũda huius libri de Materia medica ſatis ſuperque diſputauimus, in qua purgantium omnium ſimplicium naturam, & facultates accuratè deſcripſimus.

Succi fructuum in Rob, ſeu mellis conſiſtentiam inſpiſſati in ſectione quinta explicatè enarrantur. De liquidis prior primi libri ſectio copioſe diſſerit.

Opopanax à ſucco Panacis nomen habet, cùm verius ſit eiuſdem gummeus liquor, qui vbi cõcreuit & aruit, colore foris eſt ſubflauo, intus candido & odore graui, læuis, pinguis, friabilis, & in aqua facilè liqueſcens.

Aliorum ſuccorum, vt Glaucij & Lycij meminit Galenus, ſed quia nunc eorum exoleuit vſus, in Pharmacopolijs aut raro aut nunquam inueniuntur.

DE MA-

DE MATERIA MEDICA, LIBER SECVNDVS.

De Mineralibus.

PRÆFATIO.

MEDICAMENTORVM materia cùm multiplex ſit & à plantis mineralibus, & animalibus deſumatur, de ea primùm diſſeruimus, quam ſtirpium vniuerſa propago ſuggerit: Sequitur nunc vt mineralia perſcrutemur, quæ fœcũdiſſimam quotidie nobis medicam materiam ſuppeditant, ex qua, melioris defectu, eximia nonnunquam medicamenta paramus, quibus morbos contumaciſſimos, & qui aliorum præſidiorum vim eluſerunt, oppugnamus, & expugnamus. Externos maximè dico, qui ferrum & ignem ſæpiùs expoſtulant. Ad interiorum quoque ſanationem non tantùm conducunt, ſed etiam ad partium quæ principatum tenent robur, & facultatum recreationem mineralia quædam dantur, vt terra lemnia, bolus orientalis, & lapilli pretioſi, de quibus ordine, dilucidè, breuiterque hoc in ſecundo libro ſermo nobis erit. Licèt autem mineralia ſeu foſſilia dicantur, quæ è terræ fodinis & viſceribus eruuntur, vt terrarum, lapidum & metallorum genera multa, attamen eorum ampliore ſignificato, ea quoque comprehendũtur, quæ ſenſus expertia è maris ſinu, alueo & litore, & aquarum voragine leguntur, vt ſalis & bituminis genera multa, quorum cenſu Ambarum coarctatur. Omnia igitur mineralia non tantùm ſunt terræ vel metalli quoddam genus, vt quidam ex Ariſt. colligunt, ſed ſalis, bituminis & lapidũ genera ſub ſe cõplectũtur. De quib⁹ ac ſingulis libẽter diſſererẽ. Verùm inſtituti mei ratio tantùm expoſtulat, vt de his breuiter agam, quæ medicaminum confectiones in Officina, ſeu Antidotario noſtro deſcriptas ingrediuntur, Proinde mineralia tantùm pręſtantiora & vſitatiora ad examen adducam, quę quod triplici potiſſimũ diſcrimine dignoſcantur, librũ hunc in tres ſectiones diſponã. In priore de terrarum, in ſecundo de lapidum, in tertio de metallorum natura, & qualitatibus diſputabo.

De Terra Lemnia. Cap. I.

Terrarvm medicarũ præſtantisſima ea eſt, quam officinæ nunc ab inſula Lemno, ex qua defertur, Lemniam, nunc à ſigillo illi impreſſo terrã ſigillatam vocant. Eius plures notantur differentię, ſed pręſtantior olim erat ea, quam in placentulas efformatam, ſigillo Dianę, quod capram referebat, illius ſacerdos obſignabat.

Vera autem Sphragis, ſeu ſigillata Lemnia, ex Dioſcoride & Galeno fuluo, ſeu ruffo eſt colore, ſicut & collis in Lemno, ex quo eruitur, & in quo nec arbor, nec herba, aut alia ſtirps niſi ęgrè fruticat, nec ſaxum natum inuenitur, ſed terra illiuſmodi tantùm viſitur.

Conſtantinopoli tamen eiuſdem placentulæ cineritij coloris adferũtur, Turcarum Imperatoris ſigillo, quòd nullius animalis effigiẽ ſed varios tantùm characteres refert, notatæ, quæ pro vera Lemnia habentur, emuntur & ſeruantur.

Nuſquam verò caprinus ſanguis ab incolis, qui eam in paſtillos cogunt, aut ab inſtitoribus, qui ab hiſdem emunt, eidem permiſcetur, vt grauiſſimi quidam viri exiſtimarunt.

Iſthæc terra adeo pinguis eſt, vt è ſeuo conſtare videatur, dum in ore contenta dentibus confringitur.

Vires. Vim habet Antidoti contra peſtem & morbos contagioſos, & malignę qualitatis participes. Magis tamen credo ceremonias & ſuperſtitiones vanas barbaræ ſeu Turcicę gentis, quam virium præſtãtiam terram hãc nobilitare, quã ſi quibuſlibet fas eſſet, ac ſine faſtu è fodinis eruere, magnã ſuę celebritatis iacturã pati veriſſimile eſt.

Varietas characterum quibus notatur à magnatum varietate, qui ei ſexta Auguſti iuxta morem eruẽdæ & ſigillandæ pręfuerunt. Omnes autem characteres illi duas tãtùm Arabicas dictiones continẽt. Tin imachton, quæ terram ſigillatam ſignificant. (Tin imachton.)

De Bolo Armena. Capvt II.

Alia quędã terra viribus eximia, ex Armenia Cappadociæ finitima aduehitur, quam medici bolũ Armenam & bolum Orientalem vocant. Temporibus Galeni multum venit in vſum aduerſus eam peſtẽ, cuius meminit lib. 9. ſimpl. Liberum eſt autem, inquit, appellare, vel lapidem, vt is qui mihi primus donauit, vel terram vt ego, quandoquidem humidis rigari patitur. *Cap. 7.*

Non ſolum verò ex Armenia, ſed multis alijs regionibus defertur. Laudatur quę calcis modo prõptiſſimè in ſummũ læuorem ſoluitur, piſtillo adhibito; aut liquore quodam affuſo, nec quidpiam areno.

ſum habet admixtum,atque commanducata butyri modo liqueſcere videtur,& in guſtu manifeſtam relinquit aſtrictionem.

Valde ſiccat,aſtringit & roborat:ſanguinem fluentem ſiſtit,catarrhum cohibet,dyſentericis prodeſt & vlceribus oris. Vires.

Plurimum quoque valet ad peſtem. Quotquot enim hoc medicamentum ſumpſerunt,inquit Galenus,celeriter curati ſunt. At quibus non profuit,interierunt omnes,cùm nec aliquo alio iuuarentur remedio. Vnde colligitur, his duntaxat auxilio non fuiſſe, qui erant incurabiles. Et vt liberè dicam,bolus Armena Lemnia non eſt inefficacior, facileque vt Turcarum periſtromatis ſeu tapetis, ſic ipſorũ ſphragide Lemnia carere poſſumus.

De aliis quibuſdam terris minus vſualibus. CAP. III.

ALIÆ multæ ſunt terræ ad refrigerandum & meatus occludendos ab antiquis commendatę,& olim in vſu medendi frequentiſſimæ, quas tamen poſterior ætas nunc adeo deſpicit,vt à Pharmacopolijs prorſus excludantur, paucis exceptis,quæ ob candorem,aut ruborem,aut alium colorem ſeu flauum, ſeu alium inſignem commẽdantur,& ab infectoribus expetuntur & emuntur, vt Ocra,rubrica, terra Synopica,Creta & aliæ multæ.

Nonnullæ tamen vires habent medicas,eaſque eximias, vt terra Melitea,ſic à Melita inſula,ex qua deportatur,dicta, quæ contra peſtem vtiliter datur. Contra venena quoque valere experientia comprobauit, vndę multi pro terra lemnia fœliciter vſurpant. Melitea.

Samia terræ ſpecies eſt in inſula Samo effoſſa,cuius ex Dioſcoride duæ ſpecies notantur; Prior dicitur ei Collyrium,quòd,vt arbitror, in collyrijs oculorum miſceatur. Altera Samius aſter appellatur, quòd in ipſa quædam micæ ſtellarum modò eniteant,eſtque cruſtacea,& cotis modo prędenſa,quidpiam viſcoſum obtinens. Hæc vritur & abluitur,vt terra Eretria,& vim habet conſimilem; ob id ſanguinis reiectionem cohibet. Illa Collyriũ dicta,mollis eſt, candida, friabilis, & ore contenta linguæ adhæreſcit. Vtraque refrigerat & fluxiones arcet. Samia.

Chia terra è Chio inſula delata Samiæ vultu & viribus valde affinis eſt,candida nempe,mollis, refrigeratoria & aſtrictoria. Contra ambuſta optimum eſt remedium, ex Gal. faciem erugat,ſplendidam facit, & cicatrices delet. Chia. *lib. 9. ſimpl.*

Eſt alia Selinuſia dicta quam Galenus laudat ad Phlegmones mammarum , teſtium & inguinum incipientes. Eſt verò colore, & conſiſtentia, & viribus Chiæ finitima. Ambæ autem pulcherrima ſunt ad ambuſta remedia. Selinuſia. *Lib. 6. ſimpl. Cap. 4.*

Cimoliæ adhuc meminit Dioſcorides,cuius duo conſtituit genera,

Cimolia. vnam candidam dicit, alteram purpuraſcentem.

Optima cenſetur pinguis & frigida cùm tangitur. Vtraque aceto diluta parotidas & tubercula diſcutit, inflammationes reprimit, & ambuſtis perbellè medetur.

Eretria. Terra Eretria gleba eſt rubicunda, inquit Galenus, cuius eſt optima, quæ ſine ſabulo eſt, ac ſine lapillis. Dioſcorides duplicem Eretriam facit, vnam albam & cineritiam alteram; Nullam rubicũdam. Quę ad cinereum colorem vergit, ſi mollis fuerit, optima eſt. Eretria porrò vrbs eſt in Eubæa propè Calchidem, in cuius agro dicta, hæc terra effoditur, vnde nomen. Vim habet aſtringentem, refrigerantem, leuiter mollientem, & caua explet, atque ſanguinolenta conglutinat. *Cap. 126. li. ſimpl.*

Rubrica. Rubra ſic, quia rubet, dicta, vel Synopica eſt, ex Synope videlicet Cappadociæ vrbe delata, à qua nomen, vel fabrilis dicitur quòd ea ſæpius vtantur fabri ad lineas ducẽdas, infectis in ea funiculis. Quędam rubrica dicitur maculata, alia vnicolor; quędam mollis, alia dura & ſpiſſa, alia pinguis, alia media. Omnes autem picturis ſunt accommodatę. Quia tamen ſiccant & aſtringunt medicis vſibus inſeruire, & emplaſtris vulnerarijs, & ſiccantibus commiſceri poſſunt.

Ochra. Ochra ſpecies eſt terræ flauæ, quæ laudatur natione Attica, non lapidoſa, friabilis, omninò lutea & læuiſſima. Vim habet aſtringendi, erodendi, collectiones diſcutiendi, & excreſcentias reprimendi. Ex ea paratur medicamentum, inquit Aëtius, quod multùm valet ad colliſa & vibices.

Creta. A Creta inſula terra quædam nomen habet, quę & Creta & Cretica nuncupatur, in multis tamen alijs regionibus paſſim & copioſa inuenitur. Eius multæ ſunt differentiæ. Prima dicitur candida, quę reliquas terras omnes albedine vincit, qua vtuntur artifices in lineis protrahendis. Eſt alia vireſcẽs ad eoſdem vſus celebrata. Theodoſia ſolet appellari. Eſt alia nigra qua & fabri, & pictores, & ſartores vtuntur. Omnes habent vim abſtergendi, vnde ad vaſa ſtannea, aut argentea ſordida valent multùm. Viridis plus habet acrimoniæ quã alba, & nigra quàm vtraque, ob id magis abſterſoria. Galenus.

Pnigitis. Inueniuntur adhuc apud Dioſcoridem aliæ terræ, vt Pnigitis, melia & ampelitis, quarum etiam meminit Galenus, ſed tam ignaua eſt illarum virtus, aut certè tam parum commendatos pollicentur effectus, vt vix à iunioribus commendentur, qui glandibus relictis non imprudenter malunt tritico veſci. Quæ igitur inutilia ſunt, non vtiliter deſcribenda puto.

Alana. Lutetiæ ſubrubra quædam terra Alana, vulgo Tripolis dicta, circunfertur, ſed quę tantum vaſis æneis tergendis inſeruit, quibus aptè conuenit.

DE QVIBVSDAM FOSSILIBVS E MARI, terraque erutis, quæ inter metalla, lapides & terras ambigunt. Et primùm.

De Chryſocolla, ſeu Borace. CAPVT IIII.

CHRYSOCOLLA, Officinis quæ Mauritanorum idioma barbarum ſępè ſequūtur, Borax dicta, in Armeniæ, Macedoniæ & Cypri fodinis aurarijs, argenteisve & interdū ærarijs inuenitur. Laudatiſſima cẽſetur Armeniaca, porraceum quæ colorem refert, & ſaporem nitroſum, cum pauculo amarore. Laudatiorem putat Plinius, quæ in fodinis ærariis habetur, ex limo quodam hybernis rigoribus cõcreto in pumicis duritiem: Huic proxima quæ in argentariis colligitur: Minùs bona, quæ in aurariis. In plumbariis inuenitur omni alia deterior. Ab Auicennna capiſtrum auri, à Dioſc. & Galeno Chryſocolla, hoc eſt, auricolla, ſeu gluten auri nuncupatur. A Plinio viride terræ, quòd ſegetis lætè virentis habeat colorem; Minimè tamen ad tantam viriditatem accedit ea Chryſocolla quæ in Pharmacopoliis habetur.

Eius autem duæ differentiæ traduntur, vna natiua eſt, ex vena putri in fodinis metallicis in duritiem pumicis coaleſcens, quæ varium colorem nãciſcitur pro metallorum natura, è quorum fodinis eruitur. Verùm quæ viridis eſt, in arte medicamentaria cæteris præſtat, vt flaueſcens auro ferruminando.

Eſt quædam factitia ex vrina pueri in ardentiſſimis caloribus ſolis in ærea pila ac piſtillo æreo tandiu agitata, donec in mellis aut vnguenti conſiſtentiam abierit, quod vlceribus ſordidis, cadaueroſis & curatu difficillimis, tum per ſe, tum aliis commiſtum medicamentis

lib.9. ſimpl. conducit, ex Galeno. Natiuam ac foſſitiam tundit & abluit Dioſcorides, donec pura, ſynceraque ſpectetur, dein ſiccat & recondit ad vſus. Eam ipſam qui vtere voluerit, multo tenuiorem habebit.

Dioſcor. ca.104. lib.5. Chryſocolla calefacit, excreſcentem carnem cohibet & modicè mordendo exeſt; Multis propterea vlceribus ad ſanitatem perducendis confert, ſed per os ſi ſumatur, periculoſa eſt. *Vires.*

De Vitriolo. CAP. V.

CALCHANTVM Græci vocant, quod Latini modò ab atro colore quo ſutorum pelles inficiuntur, atramentum ſutorium, modò à nitore vitri modo ſplendente, Vitriolum nominant.

Eius tria Dioſcorides perhibet eſſe genera, natiua duo & factitium vnum. Prius ex natiuis in terræ cuniculis ac viſceribus per ſe concretum reperitur. Alterum ſub forma aquæ primùm in quodam fodinarum lacu colligitur, quæ poſtea vaſe excepta citò concreſcit in vitriolum.

Vitriolum factitiũ qui fiat. Factitium verò fit ex gleba quadam maculis pluribus ferri rubiginem & æruginem referentibus conſperſa, aqua madefacta, transfuſa, fermentata, ſolis arboribus cocta, ex qua vitrioleus humor elicitur, qui poſtea calore interdum ſolo ſolis, interdùm ignis in calchantum abit. Plures alios idipſum faciendi modos docuit Plinius, *cap.13. lib.34.* vt etiam artis metallicæ periti, quos breuitatis gratia omitto.

Copparoſa. Inter factitia Romanũ cæteris præſtat, olim Cyprium, Germanicũ deterius, diciturque vulgò Copparoſa, ſeu infectorium, vel atramẽtum ſutorium, quod ad pelles inficiendas corrugatores vſurpant.

Natiuum quod ex montibus Cypri eruitur, Stalacticum, hoc eſt, ſtillatitium, & pectum, id eſt, concretum nominatur. Tam naturale igitur, quàm factitium Cyprium nuncupatur, quod ex eius monte vel iam concretum eruatur, vel exudet aqua in idipſum cito concreſcens, vel arte ex eiuſdem terra eliciatur.

Eſt verò natiuum, ſeu foſſile calciteos, miſyos & ſoryos particeps, præſertim Cyprium, quod concrementum capeſcit ex aqua vireſcente, quæ ex ipſius monte continuo ſtillicidio delabitur in ſpeluncam, abluitque calcitim, Miſym & Soryn, ſpontéque coagulata fit Calchantum: Vnde facilis huius in illa tranſitus: Hæc enim tempore omnia inter ſe commeant, & Galenus Calchanthum tractu temporis conſeneſcens in calcitin tranſire ſæpè conſpexit.

Præfertur autẽ ad medicos vſus album & natiuum, quod metallicolæ chymici ex ſuo ſulphure & mercurio tanquã ſpermate prognatum perhibent, & ſæpè ad omnes affectus ſine diſcrimine præbent. *lib. 9. ſimpl.*

Acidulia vitrioli. Ex eo liquorem quemdam acidiſſimum eliciunt, acidum vitreoli ſæpè vocitãt, cuius aliquot guttę ſyrupo violato permixtę, eumdem rubellum & elegantem colore, & ſapore efficiunt. Idem pręſtat oleum

Ol. ſulphuris. ſulphuris; Et vtrumque roſarum infuſioni paucula quantitate commixtum, vel alterutrius tantùm aliquot guttulæ ei ipſi dilutæ, liquorem totum efficiunt rubeum quam tincturam roſarum nominant.

Tinctura roſarum. A calciti emplaſtrum quoddam Diacalciteos nomine in Pharmacopoliis paratur, quod Diapalma & emplaſtrum palmeum frequentius, nec meliùs appellatur: nec palmam enim, nec calcitim admittit, ob raritatem. Calcitis enim Miſy, Sory, melanteria diphryges, & alia pleraque ab antiquis celebrata, nunc ferè inuiſa, incognitaque iacent, vnde pro calciti Calchantum ei finitimum, & in quam vetuſtate cõmeat ex Gal. ſubſtituitur. Rectè quoque ſubſtitui poterit in Miſyos Soryos & melanteriæ locum: hæc enim omnia magnam inter ſe cognationem habent, & vires fermè ſimiles, ſed colorem ac conſiſtentiam diſſimilem.

Vires. Calchantum natura dotibus eximiis locupletauit, quas artis medicæ proceres agnorunt & deſcripſerunt. Dioſcorides nempe Galenus, Aëtius, Paulus Ægineta, & Oribaſius. Calefacit, aſtringit, ſiccat, latas ventris tineas necat, aduerſus hauſta fungorum venena pro-

deſt,carnes humidas ſeruat, & ſerum abſumendo contrahit, putredinẽ arcet, robur partibus intimis conciliat. Foris adhibitum aſtringit, expurgat vlcera, corrugat aluminis ei cognati modo, & aquę Spadenſes Pucenſeſque vitriolina qualitate refertæ, quaſi miraculo quodam affectus deploratos perfectè ſanant. Mutuantur autem aquę dictę vim illam inſignem à Calcantho, cuius energia omnes omnium partium helices, & ſinus peruadunt quod obeſt, euertunt, quod prodeſt, non lędunt nec tangunt, quod laxius eſt, ſtringunt, quod ſtrictius laxant, craſſius incidunt, liquant, tenuãt, expellunt. Pręter tamen commoditates tot inſignes ſua quoque habet incommoda; Cacoſtomachum enim eſt, acre, erodens & vomitorium, ob id multi monachi & mulierculę ad febrium circuitus quotidianos & quartanos donant incerto pondere, quandoque vino, quãdoque roſacea, ſolutum, & ſępè vomitu vehementius citato febris ſoluitur. Sępe quoque ſic datum ab imperitis medicamentum morbo ipſo magis formidoloſum. Aquæ Spadenſes.

De Alumine. CAPVT VI.

ALVMEN eſt veluti muria terræ, ait Plinius, cuius tria Dioſcorides genera facit. Strongile ſeu rotundum, liquidum & ſciſſile. Priora duo nunc vel rarò, vel nunquam viſuntur. Poſterius nempe ſciſſile à multis alumen plumeum vocatur: vtriuſque enim adeò eſt facies ſimilis, vt vix alterum ab altero diſtinguatur. Differunt tamen natura & qualitatibus. Nam Sciſſile vim habet aſtringendi manifeſtiſſimam, vriturque; Plumeum acre eſt, & à flamma tutum, inuictumque manet, videturque eſſe lapis Amiantus, qui ligni modo plurimis conſtat lineis intercuſantibus, nec igni comburitur, quẽ multi pro illo Amianto ſumunt, quod vnguentum Citrinum ingreditur. *cap.15. lib.35.*

Eſt aliud maximè vulgare & vſuale, glaciei, aut cryſtalli modo lucidum & ſpiſſum, ac durum, vnde alumen rupeum medicis dicitur; hocque ſemper ſolet vſurpari, cùm alumen abſolutè dicitur. Huius elaborandi & faciendi modus & longus, & laborioſus eſt, quem accuratè Mathiolus deſcribit. Eſt quoddam nigrum in Cypro, cuius meminit Plinius. Alumen Rupeum.

Sunt qui rotundum alumen eſſe dicunt, quòd nonnulli alio nomine Zucharinum vocant, ex crudo alumine rupeo, ouorum albo & roſacea aqua confectum. Liquidum Mathiolus vidit, contrectauit, & guſtauit, nec quicquam vnquam magis aſtrictorium percepit. Catinum.

Præter dicta quædam adhuc inueniuntur factitia, vt Catinum, ex cineribus plantæ kali, ſeu Sodæ vulgaris; vt Alumen Squamoſum, quod fit è lapide ſpeculari, inſtar vitri pellucido, quem malè nonnulli Talcum vocitant; Vt Alumen fæcum, quòd è vini fæcibus vſtis Squamoſum. Al. fæcũ.

& albefectis paratur. Parandi modum deſcribere duxi ſuperfluum quod eiuſmodi aluminum nullus nunc ſit vſus.

Vires. Omne alumen craſſarum eſt partium, & multum ſtringit, vnde Stypterium, quaſi ſtipticum dicitur: Mediocriter calefacit, expurgat, vlcera putrida emẽdat, humida ſiccat, carnem ſupercreſcentem abſumit, pruritum tollit, ſcabiem ſanat ad multa medicamenta vlceribus deſtinata vtiliter accedit. Eſt verò miſtæ qualitatis, nam illius portio calefacit, & alia refrigerat, vt alibi docetur.

De Sale. Cap. VII.

VT nihil commũnius, nihil frequentius & vtilius, ſic nihil notius ſale, ſine quo belluæ quidem viuunt, nos verò nequiuimus. Eius autem multæ differentiæ dantur, vt marinus, foſſilis, lacuſtris, fluuiatilis.

Marinus. Fossilis. Marinus communior eſt, præſtantiorque, quo tota Gallia vtitur; foſſilis, quem Officinæ ſalem gemmæ vocant, in fodinis lapidum modo exciditur, ac frangitur, & inſtar cryſtalli ſplendens eruitur, vnde gemmeus dictus. Hic in ignem coniectus, non cęterorum modo crepitat, ſed vt ferrum igneſcit.

Sal Indus. Eſt & Sal Indus, quem Meſue ad pilularum de lapide lazuli confectionem accedere facit. Sed cùm deſit gemmeum ſubſtituimus. Falluntur qui putant Meſuem ſalis Indi nomine ſaccharum tabarzet intelligere ſuum, aut noſtrum candum, quùm & Indi ſuum ſalem habeant, quem ex Oromeno monte glebis ingentibus effodiunt, cuius loco gemmeus valde conuenit, vt ad acuendam agarici, aut polypodij vim pigriorem.

Ammoniacus. Sal ammoniacus, ſeu Armeniacus, vt nonnulli dicunt, non magno incommodo rarus eſt, vt qui ſapore & colore ſit ingratus, nec eximijs dotibus commẽdatus. Sub arena in Cyrenaica regione concreſcit in laminas, exterius venis nigricantibus; colore ad alumen Sal Alkali. Schiſton accedit, vt ſal alkali ad catinum.

Lacuſtris. Phrygius. A Dioſcoride laudatur ſal lacuſtris, tum & Phrygius, nomine tapeus aut tritæus, aut gantæus. Nos noſtrum præferimus. Cap. 126. li. 5.

Flos ſalis. Spuma ſalis Flos ſalis flumine Nilo defluens apud nos non viſitur, nec expetitur, eſtque velut ſpuma fluminis huius, vt Spuma ſalis flos ſpumoſi maris, de quibus videndus Dioſcorides.

Nitrum. Aliud ſalis genus dicitur nitrum duplici ſignatũ diſcrimine, priùs eſt nitrum Dioſcoridis & antiquorum, leue, roſeo colore, aut candido in foramina dehiſcens, perinde quaſi ſpongioſum, quod ad nos deuehi deſijt. Alterum eſt vulgare, ſal nitrum, ſeu litrum, aut ſalpe- Litrum. træ dictum, quod Pyrij huius pulueris confectionem ingreditur, qui ad tormenta bellica in multis Galliæ vrbibus ex aquis nitroſis paratur.

Dum

Dum multa coctione elaboratur aphronitrum eructat, ſeu ſpumam nitri, ab ea diuerſam, cuius veteres meminerunt, quæ non arte educta, malè tamen ſalpetræ & nitrum confunduntur, cùm inter vtrumque multum agnoſcatur diſcriminis, fit puluis, dum vritur, tamen totus abit in auras cineremque relinquit nullum: Nitrum vero relinquit, plurimum nitet, vnde nomen, & in plano ſolo prouenit vt in Ægypto, & in Syria non longè à littore mediterranei maris Belon. ſed natiua creditur, vt & lanugo quædam friabilis, alba & ſalſuginoſa, quæ parietibus multis adnaſcitur, quæ flos nitri iudicatur. Nitri conficiendi modus cùm ad Pharmacopœum minimè ſpectet, de eo nunc ſilebo. Aphronitrum. Nitrum vnde dictum. Flos nitri.

Salis dotes magnæ quidem & multæ ſunt, & vſibus humanis plurimùm expetitæ. In arte tamen Pharmacaria non adeo neceſſariæ, vt multi putant, qui ſalem multorum mixtorum arte Spagyrica educentes, de eo mira & ſæpè vana prędicant. Purgatoriam enim medicamentorum facultatem in ſale conſiſtere mordicus tenent, atque vbi eorum extractum quoddam habuerunt, ſalem ſe habere aſſeuerant. Inſignem autem conſeruandi vim habet: aſtringit, abſterget, expurgat, diſcutit, reprimit, attenuat, & à putredine vindicat. Alius autem alio prętantior eſt. Aptior ad ſalituram eſt ſiccior. Nauſeam prohibet, venena compeſcit, ad libidinem procliuiores reddit, hinc ſalaces quaſi ex ſale alacres ad venerē. Impetigines, pſoras, vlcera putrida & morſus rabidi canis emendat; necroſi quam vulgus gangrenam nominat, reſiſtit, aſcarides & lumbricos enecat dentes à corruptela tuetur, eorumque dolorem ſæpè ſedat. Vires.

Muria cùm ſit illius velut liquamen, eoſdem affectus exhibet: Clyſteribus vtiliter admiſcetur ad pigriorem facultatem expultricem excitandam, qualis eſſe ſolet in Catoche, Lethargo & apoplexia detentis. Muria.

De Bitumine. CAP. VIII.

NE nomenclationis varietas lectorem dubium relinquat, bitumen moneo multifariam vocitari: Dicitur enim à quibuſdam thus, gluten & vnguentū minerale; ab alijs adeps, pix, & cera terræ, à nōnullis myrrha, pinguedo, & axungia mineralis. Eſt enim velut terrea pinguedo aquis ſupernatans, quæ ad litus diſiecta concreſcit, denſatur ac dura, tenaciſſimaque redditur, & facilè flammam concipit. Quādiu autem innatat aquis molle eſt, vbi exemptum ſpiſſatur, fitque pice etiam ſicca durius, ſed adhibitum igni facilè liquatur. Ex ſuccis enim ſubterraneis, reſinoſis & pinguibus cum materiam habeat igneæ naturæ participem, dum flagrat, aquis mediocriter affuſis valētiùs accenditur, Siccis verò, vt ſtipulis, pulueribus ſuperjectis magis languet, ac citiùs extinguitur. Ob naturam enim familiarem, ſpirituoſam & tenacem quam habet cum igne, id illi euenit, quod calci, quæ aqua perfuſa ſtatim ignitur & vehementer ardet.

Eſt autem liquidum omne bitumen, vel ſolidum ac denſatum. Liquidum rurſus vel ſyncerum & purum eſt, vt Naphtha, vel impurius & ignobilius, ac terrea & cœnoſa portione ſcatens. Naphtha multis petroleum dicta, liquido namque bitumini omni nomen hoc tribui ſolet, pura, ſyncera, perſpicua, albicans, flammarum attractrix & veluti rapax, non quidem oleum ſimpliciter eſt, ſed magis oleoſus ſpiritus, aut oleum minerale, petroleum Babylonicum, album multis dictum, Meſue oleum benedictum albicans, Syluio bituminis colamen album, ac veluti ſpiritus bituminis coactus in liquorem, & ſeparatus à fæcibus craſſis, quæ remaneant in bitumine concreto multæ, in Petroleo paucæ, vt in illa multæ. Eſt namque Petroleum corpulentius Naphtha, nec tam velociter & eminus flammas rapit, ſed intermedia tantum mora ardet, vel longiore, vel breuiore pro bituminei ignis latēte vigore. Tanta ſiquidem Naphthæ cognatio eſt cum igne, vt protinus tranſiliat in ipſum vndecumque viſum.

Naphtha quid.

Qui res accuratiùs ac diſtinctiùs rimantur, Naphtham dicunt Petroleum eſſe ſpirituale, ignis capaciſſimum, petroleum verò vulgare, materialius, ignauius, & magis oleoſum; vnde Eleaſphaltum aliqui vocant; diuiditurque in Myraſphaltum, axungiam bitumineam & maltham; quæ tantùm tamen ſecundum magis & minus diſſentire notantur. Naphtha ſiquidem eſt veluti ſpiritus bituminoſus cæleſtis, Petroleum elementaris, Myraſphaltum craſſum bituminis colamen, Axũgia quod craſſius eſt, Matha quod craſſiſſimum, tenaciſſimum & ceræ calefactæ modo molle, quo lapides in ſtruendis ædificijs arctiſſimè compinguntur. De his in medicina facienda, cùm vix loquantur medici non plura dicam.

Solidi quoque bituminis varia diſcrimina dantur; vel enim ſyncerum ac purum; vel Heterogeneis corporibus mixtum & impurum. Deinde aliud eſt fuſile, aliud liquabile nunquam. Syncerum multiplex videtur opaſphaltus, ambra odorata, pix mineralis, haloſanthos, ſperma ceti, & alia multa, de quibus ſuo loco.

Inter bitumina ſolida numeratur à quibuſdam ebur foſſile & terrenum, quod tamen ebur non eſt, vt nec oſſa terrea oſſa dicam ampelitis, lithanthrax, ſeu carbo terræ, obſidianus lapis, ſeu Gagates, ex quo globuli precarij & imagunculæ ſæpè fiunt, quibus videmus peregrinorum, qui loca ſancta adierunt, pileos inſigniter notari.

Non ſolùm autem multarum regionum multæ terræ bituminoſæ ſunt, ſed & lacus multi, inter quos maximè inſignis & bituminoſiſſimus eſt, qui in Iudęa ex Iordanis delapſu & interitu inflatur. Ob id Aſphaltites dictus vocatur & mare mortuum, tum ob vaſtitatem, tum quia ipſius aqua ferè manet immota, non procelloſa, grauis, ſalſa, craſſa, fœtida, in qua nec plantę, nec animalia naſcuntur, nec iniecta nutrit, nec in ipſius ſinum admittit. Neque ſolũ, mirum dictu, alueus iſtius pelagi, aut pelagus ipſum iræ Dei teſtimonium præbet, qui Sodomæorum totam deleuit proſapiam, ſed & littus, & tota vi-

cinia, in quibus humanæ vitę nil quicquam vtile creſcit, aut vegetat.

Vt autem bitumen Iudaicum ac Sodomeum ad nos minimè defertur verum & natiuum, ſed eius loco piſſaphaltum, aut quid factitium ex petroleo, pice & alijs quibuſdam, ſic neque etiam naphtha: Cuius loco cognatum quoddam liquamen aſſumi poteſt, ex agro Mutinenſi deciduum, quod Saxoleum, ſeu Petroleum, quaſi oleum è petra eductum nominant. Vtriuſque enim eadem conſiſtentia, color, virtus. Eſt verò Piſſaphaltos, de quo ſuprà, picis & bituminis commixtio, vt nomen ipſum indicat, quam nonnulli pro Mumia vſurpant, de qua poſtea. Saxoleum. Piſſaphaltos. Mumia.

Vires. Bitumen omne diſcutit, emollit, glutinat, ab inflammatione tuetur, proptoſim vteri, & ſtrangulationes, olfactu, ſuffitu & impoſitu emendat: ſed rarò niſi adulterinum inuenitur.

Naphtha extenuat, incidit, digerit, penetrat, frigidos & craſſos humores ex quauis parte corporis abſumit: Neruorum reſolutioni, tremori, & articulorum morbis à cauſa frigida medetur.

Inter bitumina recenſetur adhuc quædam velut pinguitudo furfuroſa, quæ à nonnullis ſperma ceti, ab alijs ambra ſubalbida, à multis flos maris dicitur: colligitur enim in mari cuius eſt aliqua pinguis ſpuma, & tanquam flos innatans, & à quibuſdam putatur eſſe ἁλος ἄνθος. Dioſcoridis: Et ſanè cognata, ſeu homogenea videntur. Sperma ceti.

Haloſanthos, Aphronitrum & Sperma ceti, nec materialiter, ſed quibuſdam accidentibus tantum, vt colore, conſiſtentia & pinguedine inter ſe diſtantia. Nam haloſanthos, ſeu ἁλος ἄνθος diſcretis vocibus, eſt maximè quædam pinguedo ſalſa, acris & ſubcrocea, innatans mari, & veluti quidam flos ipſius: ſeu pinguis eſt ſpuma nitri, vt loquitur Plinius, ac veluti res ex ſale & pinguitudinis cremore conſtituta: Nam proprie Spuma nitri Aphronitrum, ſeu Aphrolitrum eſt, quod ab haloſantho deficit pinguedinis defectu, conſiſtentia, colore & generationis loco: Eſt enim durius, magis friabile, & ſubpurpureũ: Atque nõ modo in fontibus, ſtagnis, aquis ſalſis, & nitrarijs, ſed etiam in Nilo reperitur. Quod verò aliunde, quàm in mare peruenit, conſiſtentia lautum & pingue, odore ingratum, ac virus ſubolens, colore croceum, Haloſanthos eſt Dioſcoridis, ac veterum olim vberrimum, nunc minus frequens. Hodiernũ vero ſiccius eſt, compactius, & colore ruffum, & multis in locis valdè copioſum: Raro tamen colligitur, quod rarus ſit ipſius vſus, ferèque neglectus. Haloſanthus quid. Aphrolitrum.

Male autem veterum haloſanthos pro Aphronitro, & hodiernũ pro Spermate Ceti fuit à multis vſurpatum. Nam Sperma Ceti ſic ex opinione falſa dictum, res bituminea eſt, non animalis, ceu Ceti genitura, ceu ſtercus vt nonnulli putarunt; ſed res generis eſt ſui, inquit Geſnerus, quæ reperitur in multis plagis, vbi nullæ viſæ ſunt vnquam balenæ, aut Phyſeteres aut Ceti portentoſæ magnitudinis

Mirorque doctos quoſdam viros tam leuiter putaſſe Cetum citra congreſſum ſemen profundere, aut congrediendo extra veneris ianuam, aut ſi mauis barathrum eiaculari, aut eiectum in mediis procellis aut fluctibus concreſcere, hærere & aggregari. Multò probabilius eſt tanti monſtri ſtercus eſſe, cùm eius copia ſit major, conſiſtentia craſſior, egerendi neceſſitas frequentior, & ſimilis forſitan color. At hoc quoque abſurdiſſimum. Nam balnearum aut Cetorum fæces vix pingues eſſe queunt, ac veluti furfuroſæ, vt Sperma ceti, vulgare: Atque quantæ qualeſcumque ſint illæ, in mare vaſtum excretæ, tanquam puluis ante faciem venti, ita variè & longè, hac & illac diſperguntur & protruduntur, inque partes tam minutulas & ferè inaſpectabiles ſeiunguntur, vt poſtea congregari poſſe non credendum.

Sperma Ceti igitur ſic falſo putatum, nec ſemen aut ſtercus Ceti aut balenæ dicendum. Eſt enim pinguedo quædam maris concreta, & veluti pars pinguior haloſanthi, nec in ſe quidquam habet ab animali mutuatum: vt nec haloſanthos, quod efflorescentia maris & flos ſalis, & fauilla ſalis ſæpè dicitur. Parum affinis eſt haloſantho flos Aſiæ petræ, eſt namque ſal concretus ſuper cautibus marinis, quas mare fluctuans aſpergit, adueniente ſolis ardore, qui roridam illius alluuionem exiccat, & in ſalis formam adducit.

Haloſacus. Halmiraga. Effloreſcentia ſalis petræ, Haloſacus, Halmiraga, & ſalpetrę tam ſunt affinia, vt locorum in quibus proueniunt, ſolùm varietate diſtare videantur.

De Sulphure. Capvt IX.

Svlphvr vel natiuum eſt, ac foſſile, apyron, ſeu viuum dictum, vel factitium. Illud ex quadam pingui terræ ſubſtantia ſponte naturæ generatur, plurimum verò in Lipara & Melo, atque hiſdem in locis, vbi factitij vena foditur. Laudatur nitedulæ modo ſplendens, pellucidum, nec lapidoſum, exterius colore ſubcineritio, intus cùm frangitur, ſubluteo, vocatur à multis genus piceum bituminis.

Multi montes magna ſui parte ſulphure conſtant, inter quos nonnulli, vt Ætna, perpetuis flammis coruſcant.

Factitium ex pingui quadam gleba paratur, quæ in fodinis ſulphureis eruitur. Modus conficiēdi quibuſdam ruſticis eo in opere exercitatis & peritis relinquendus. Probatur vireſcens & præpingue.

Cum igne ſulphur magnam habet cognationem, Statim enim prunis adhibitum accenditur: nec vnquam extinguitur, donec prorſus oleoſa ac pinguis eius ſubſtantia igni aſſumpta fuerit.

Color non idem omni ſulphuri: aliud enim viridius, aliud magis luteum, aut cinereum, aut pallidum, aut lucidum, Vnde plura duobus ei⁹ perhibentur eſſe genera. Nā Plinius quatuor enumerat, quorum nonnulla duriora ſunt, alia pinguiora, alia citius flammam concipiunt.

Eſt vero ſulphur ſuccus mineralis bituminoſus, acrem & fœtidum odorem, dum accenditur, exhalans, diuerſiſque partibus conſtans, vna volatili & inflammatili, quæ facilè accenditur & comburitur altera terren& craſſiore, vtcūque calcanthoſa, igne quæ nunquam accendi poteſt, vt per ſtibium metalla, ſi per ſulphur examinantur, metallaqe deſtruit, licèt ipſorum pater dicatur à Chymicis, maxime cum accedit illi ſpiritus metallicus, metallorum ſeminali virtute imbutus, cuius energia hydrargyrum coagulare fatentur. Verùm hæc curioſis relinquo Chymiæ magiſtris. *Sulphur quid.* *Sulphur pater metallorum.*

Id autem ſulphur vulgare non eſt, de quo chymici multa futilia, ridiculaque ſomniant, quòd licet mixtum ſit, mixtorum tamen eſſe principium aſſeuerāt. Verùm ea de re nunc non eſt diſſerendi locus.

Ex ſulphure pinguem quemdam liquorem educunt ad multa efficaciſſimum, ſed qui tantùm debeat à peritis tractari, ne plus obſit, quam proſit. Paratur adhuc ex eo ſublimato puluis ad vitia pulmonum commendatus, cuius interdum vim eximiam euentus indicat. Flores ſulphuris dicūtur, de quibus poſtea in Chymiologico tractatu vt & de alijs medicamentis ex ſulphure extractis. *Ol ſulphuris.*

Ab eo quoque nomen aſſumit medicamentum apud Meſuem Diaſulphur nominatum, cuius nullus aut rarus eſt vſus. *Diaſulfur.*

Sulfur calefacit, coquit, reſoluit: Tuſſientibus & aſthmaticis prodeſt, atque ouo ſumptum, aut ſuffitum ſputum mouet. Pruritum toto corpore erūpentem butyro vel axungia ſuilla mitigat & tollit, & terebinthinæ commixtum lichenas, ſcabros vngues, & pſoram curat. *Vires.*

De Ambaro griſeo. CAPVT X.

AMBARVM vulgò griſeum dictum, veteribus vix cognitum, nec Balenæ ſemen eſt, aut alterius ceti excrementum, nec quarumdam auium herbis odoriferis in Inſula de Maldiua educatarum ſtercus, quod maris alliſionibus, alluuionibuſque è ſcopulis abraditur, vt quidam putauit; etiam fungi marini ſpecie, è fundo, vbi naſcitur, agitatione magis eruta, vt multi ſcripſerunt Nec quicquam factitium ex ladano, xyloaloë, ſtyrace & zibetho, vt Fuſchius credidit, ſed veriſſime bituminis quoddam genus eſt, ex maris fontibus & alueis procellarum vi in littus eructatum, quod aëri expoſitum illico denſatur, vt ſolent pleraque alia in mari orta quæ ſub aquis adhuc tenella, molliaque ſunt: A qua verò eruta exſiccantur & indurantur, vt Electrum, ſeu ſuccinum. Illius magnam vbertatem mare ſolet eructare, ad Maldiuarum Inſularum ripas, in quibus inuenitur & ad nos defertur. *Ferd. de Lopex.*

Forſan, vt narratur in ventre cuiuſdam Balenæ quantitas ambræ multa reperta eſt, ſed quam viua medijs in fluctibus attigerat & ingeſſerat: Nam abſurdum eſt arbitrari illius excrementa, ac prauam

illuuiem ambram eſſe,cum ea etiam optima à quouis cete ac Phyſetere deuorata,ſtatim bonitatem ac ſuauitatem amittat.

Quod ſubolfecit Simeon Sethi, qui ambram bituminis modo è fontibus quibuſdam manare aſſeruit, peſſimamque eam eſſe, quæ à piſcibus deuoratur.

Garcias ab horto quamdam odoratæ terræ ſpeciem eſſe annuere videtur,cùm non ſolum fragmentum trium ferè millium pondo repertum ſit,ſed & inſulæ ex puro ambaro viſę ſint:hocque probabile aſtruit, cùm terræ ſint infinitæ varietates in colore &qualitatibus: Atque ea generali acceptione,cùm bitumen poſſit etiam dici terræ ſpecies, non illius veriſſimilitudinem impugno. Et re vera nonnulli terram pretioſam nec impropriè vocant.

Sic breuiter ambræ hiſtoriam refero: variam enim eorum qui de ea ſcripſerunt ſententiam diſcutere nec ſuſcepi,nec breues noſtræ perferre poſſunt annotationes.

Probatur ambarũ quod odoratiſſimum eſt,à ſordibus repurgatum, quodque acu perfoſſum multum ſucci pinguis reſudat, ac cinerei non nigri eſt coloris. Improbatur enim nigrum & valdè candidũ.

Excalfacit, reſoluit, cor,cerebrum & partes principes recreat,ſpiritus reficit, lipothymiæ medetur,vires erigit,mentem exhilarat, & palmo conducit.

De Ambaro fuluo, ſeu Electro. CAPVT XI.

AMBRA Citrina ac dura vulgo dicta, variè à varijs appellatur, vt à Græcis Electrum, à Perſis & Mauritanis Charabe, hoc eſt,rapiens paleas, vnde & harpax quoque multis dicitur, alijs Arabica ambra, germanis quibuſdam gleſſum, i. vitrum, quòd vitri modo ſplendeſcat. A Romanis Succinum, quod ex ſucco bituminoſo concreto, ac indurato proueniat: Non autem ex ſucco pineę arboris, aut populi nigræ, ab Auichaur rumi, dictæ, vt multi ſcripſerunt. Nullum enim reperitur his in locis in quibus reſinoſæ,aut lacrymoſę virent arbores. Lacryma namque quæuis indurata ſuccinum non eſt, in fluuiumque delapſa,liquidior non concreſcit, concreta liquatur aut ſaltem emollitur, nec in ſuccini duritiem,nitorem ac naturam abire poteſt.Succinum etenim res minimè vegetalis aut plantalis eſt, vt nec animalis, ſicut leuiter autumarunt ſi qui lyncis vrinam concreſcere ac in ſuccinum mutari, aut ex Cetorum excrementis quidpiam ſuæ generationis mutuari crediderunt: lyncurius enim ſeu lapis balanita ſuccinum non,eſt licet paleas aut quiſquilias rapiat,vt multa gummi & reſinæ. Nec Marbodeo aſſentior dum ſcribit, vertitur in lapidem qui ſtillat ab inguine lyncis; Nec lyncum oculis tã perſpicacibus vt ſolida corpora quæuis licet non diaphana permeet.

Succinum ergo bituminis ſicci ſpecies erit, cuius duo tenentur diſcrimina: prius ſuccinum abſolutè dictum, & Gagates quod ſucciнũ nigrum vocatur. Succinum eſt bituminis ſpecies, & terræ mineris eruta & in mari, in quod ſæpè ducitur ac profluit, depurata ac perfecta. Principium ſiquidem nonnunquam habet à terra, ſæpius à mari perfectius abſoluitur. Nam & inter vada in ipſo pel. gilittore reperitur, ex ſucco pingui ac viſcido terræ concreto & maris illuuie ac ſpuma Electrino ſpiritu grauidata. Reperitur tamen & in ſuperficie & in ſinu terrę in mediterraneis lacubus, in rimis montium & in fodinis, vnde foſſile ſuccinum. Vbicunque namque reperitur materia idonea, radijs illuſtrata prolifici ſolis, facile id fit, quod fuit nata fieri.

Illa autem materia cùm lenta ſit, viſcida, & pinguis, ante deſiccationem & duritiem multa animalia, vt muſcas, pulices, formicas, & ſimilia animalcula, ac inſecta inuiſcat & includit, quæ illic commoriuntur, exſiccantur & ſimul cum ſuccino indurantur.

Quod Belonium fefellit, rerum exoticarum alioquin indagatorem diligentiſſimum, qui Caïrum vrbem Ægypti celebrem perluſtrans in ipſius emporio ſuccinum vidit arborum corticibus agglutinatum, moxque gummi credidit eſſe, ex arbore, quam nouit, nec nominat, effluxum.

Cap. 72. lib. 2. Eſt verò Succinum propriè dictum vel candidum vel fuluum. Cādidum quòd leuius ſit ac odoratius, optimum cenſetur. Optimum, quoque fuluum, quod pellucidum & attritu calfactum roriſmarini refert odorem & paleas allicit.

Gagates autem cuius oleum foetidiſſimum arte Spagyrica eductũ vteri ſtrangulationibus ſæpè congruit, ſuccinum nigrum & bitumen lapideum multis dictum, eſt bitumen nigrum, leue, aſſuloſum, dũrum, ligni modo ſqualido odore dum vritur bitumineo. Sunt qui duritatem & nigrorem notantes Lithodæmonē vocarunt, alij Thracium, alij Obſidianum lapidem, nōnulli Lithanthracem, ſeu carbonem terræ. A gagate tamen Thracius lapis & terræ carbo longe diſtant, hic enim vix flammam concipit niſi follibus excitetur, nec accenſus bituminis ſpirat odorem; gagates vero facile accenditur, fumum exhalat peratrum, & valdè bituminoſum.

Thracius verò bituminoſus quidem lapis, & bituminis modo aqua conflagrat & oleo extinguitur quod gagatæ nō accidit, eſtque ita rarus vt Gagata frequens. Vis ei molliendi & digerendi potens. A Gagata fluuio aut loco nomen habet.

Succinum pulueratum & liquore idoneo datum, ad album vteri fluorem, viſcera roborāda, ſanguinem fluentem cohibendum. Profluuio ſeminis dragmæ vnius pondere ex ouo ſorbili datum conuenit, vt & tabidis, inteſtinorum difficultatibus, hæmoptoicis & à lon- *Vires.*

go tempore tuſſientibus.

De Corallio. Capvt XII.

Corallivm ab effigie, duritie & natali loco, ſæpè, nec impropriè Lithodendron, quaſi lapid-arbor, & aliquãdo frutex marinus dicitur; Nam vt ait Macer, hoc velut arbuſti ramuſculus eſſe videtur. In Tyrrheno ſiquidem & Siculo mari prouenit, & fruticis inſtar aſſurgit, ac ramos emittit. Hinc à nonnullis inter frutices, ab aliis inter lapides, à quibuſdam inter bitumina reponitur. Verè tamen nihil iſtorum eſt, ſed inter omnia ambigit, aut omnia aliquo modo idipſum eſt.

Triplici autem agnoſcitur diſcrimine, vnum ſiquidẽ rubrum, aliud album, & tertium nigrum. Prius, vt aſpectu iucũdius, ſic melius, medicatius & ad armillas, aliaque ornamenta aptius. Album vt ſpongioſius, ſic leuius, magiſque refrigerans; nigrum rariùs viſitur, minuſque medicatum & expetitum. Proinde vix vnquam ad nos defertur ex inſulis Maldiuis in quibus prouenit. Laudatiſſimum rubeum, quod ſemper vſurpatur, cùm abſolutè Corallium ponitur. Aliud inſuper datur, mixtum, intermixtis nempe coloribus intercurſantibus, eſtque minus bonum. Rubeum, vt cæteris prȩſtet, debet eſſe colore floridum, vt alga odoratum, vt frutex ramoſum, fractu facillimum, non ſcabroſum, nec concauum, aut lacunoſum.

Omne autem corallium refrigerat, ſiccat & aſtringit: mẽſtrua immodicè fluentia, & omnem ſanguinis fluorẽ cohibet; Vnde Dyſentericis valde prodeſt: & in viris ſeminis profluuium, & mulieribus albos vteri fluores reprimit. Hæmoptoicis plurimùm confert, Epilepticis, lienoſis & Cardialgicis; nam cerebum roborat, lienem minuit, cordi adfert hilaritatem. Ex eo Chymici parant oleum rubellum; ad ſanguinis ex quauis parte reiectationes, & ad robur membris conciliandum vtiliſſimum, de quo alibi dictum eſt.

De Auripigmento. Capvt XIII.

Avripigmentvm, Arrhenicum, ſeu Arſenicum, Sandaracha, & Riſagalum vix niſi nomine diſcrepant: omnia hiſdem in fodinis eruta: omnia ſeptica & ſumma caloris acrimonia principia vitæ diſſoluentia, deſtruẽtia, depaſcentia. Et recentiorum nonnulli Arſenici nomine tria ſubintelligunt; Auripigmentum enim vocant Arſenicum croceum; Sandaracham, Arſenicum rubrum, Riſagallum, Arſenicum album.

Auripigmentum & Sandaracha in hiſdem metallis gignuntur, tantumque

eamque maiori & minori coctione diſtare videntur: Ob id eadem gleba ambo ſæpè miſta videntur. Illius autem duo noſcuntur diſcri-
Lib.1. & 9. comp. med. part. mina, vnum aureo colore micat χρυσίζων Galeno dictum, cruſtoſum, in ſquamas fiſſile, nulli materiei permixtum; Alterum palleſcens, glandis effigiem referens, & ad ſandaracham proximè accedens.

Sandaracha non ſolùm natali ſolo, ſed etiam natura tota Arſenico finitima eſt, & coctione tantum hæc videtur Arrhenicum ſuperare. Id enim vſtione tranſit in Sandaracham, vt Ceruſa in Sandi-
Cap.7. lib.11. cem, quam Sandaracham pictoriam nominant. Meminit alterius Sandarachæ Plinius, quam ad ceraginoſi mellis genus refert.

Turpiter errant qui vocum affinitate decepti Sandaracem Arabũ, hoc eſt, gummi Iuniperi, ſeu vernicem, ſandaracham mineralem eſſe putant & vſurpant, vt alibi pro rei exigentia notauimus: Mul-
Sect. 6. lib.1 tum enim inter ſe diſſentiunt Sandarax & Sandaracha, origine, natura, viribus: Alterum enim ex pallido flauet, leue eſt, & viribus naturæ amicis commendatur: Alterum rubet, ponderoſum eſt & deleterium.

De Riſagalo pauci ac pauca loquuntur, vixque ex eorum monumentis, quid id ſit, bene ſcitur. Bern. Deſſennius Arſenicum factitium album & cryſtallinum dicit eſſe. Sed forſan in eius diſquiſitione & dignotione ſeſe prudentiores geſſerunt antiqui, quod adeo lethale venenum detegere noluerint. Riſagalum ſcribit Syluius in hiſdem fodinis in quibus arrhenicum inueniri, quod nonnulli auripigmentum putant.

Omne autem Arſenicum vim habet erodentem, malignam, par- *Vires.*
tibus internis omnibus, humido radicali & calori primigenio inimiciſſimam: Ob id malo conſilio Athanaſiæ magnæ confectionem à Nic. Alexandr. deſcriptam ingreditur. Aliorum enim permixtione ſuam feritatem omnem minimè deponit. Medicamentis quidem externis aliquando commiſcetur, ſed exigua tantùm quantitate, atque dum carnem erodere ſuperfluam conſilium eſt.

Aura enim arſenicalis, quæ in quodam ſale conſiſtit, vt loquuntur Chymiatri, peſſima, nec ſua fixatione, & ſalis extractione ita deletur, vt ſecurè poſſit intra corpus abire.

De Minio. CAP. XIIII.

CINNABARIS Dioſcoridis, quæ arboris cuiuſdam in Africa naſcentis ſuccus eſt, qui pro ſanguine Draconis vſurpatur, multùm diſtat à Cinnabari recentiorum, quæ mineralis eſt, cuius duæ generales aſſignantur differentię, natiua vna, & altera artificialis. Illa rurſus duplici notatur diſcrimine; Alia enim ex multis argenti viui fodinis, vt quæ in

Hydria eſt, eruitur, videturque eſſe gleba purpuraſcens hydrargyro multo referta, ex qua ſæpè ſponte proſilit: Alia in venis fodinarum argenti reperitur, eſtque minium ſecundum, de quo poſtea & mox dicetur.

Eſt & Cinnabaris artificialis ex ſulphure & argento viuo ſimul igni coactis facta, quam Cynaprium Braſauolus vocat, ad diſtinctionem Cinnabaris natiuæ, quam ex Dioſcoride lacrymam arboris Africæ ſolummodo tenet.

Re vera tamen Cinnabaris Cynaprium & Minium præſertim apud recentiores, qui hæc omnia ſedulo ad rationis examen adducũt, non diſcrepant: Et qui diſcrepare pertinaciùs contendunt, ſingulorum deſcriptionem accuratam exhibentes, omnia vnum eſſe concludunt. Nomenclationis enim varietas ita ſæpè rem ipſam obſcurat, vt aliquo modo venit excuſandus ille, qui Cinnabarim, Cynaprium, milton, & Vermillionem, ſic enim Galli loquuntur, diuerſa putarit.

4. Cinnabaris varietates.

Sunt ergo cinnabaris quatuor diſcrimina, prior eſt cinnabaris Dioſcoridea, quæ ſuccus eſt arboris Africę, cuius ſuccus, vt etiam illa ipſa Draco vocatur. Secunda, mineralis eſt illa inſigni rubore nitens, nec multum ponderoſa, quæ in fodinis argẽti viui reperitur: Ibique cum flammeo & rutilo colore ſplendeſcat, Anthrax à foſſoribus ſępe nominatur. Vtraque rara admodum eſt. Tertia ex ſulphure & argento viuo factitia, ponderoſa, lineis velut argenteis & rubris intermixta. Quarta in venis fodinarum argenti reperitur, ſeruaturque in officinis in forma pulueris eximio rubore nitentis, quẽ alij cinnabarim, alij milton, alij minium vulgus officinarum Vermillionem, nonnulli Sandicem nominant. Qui minium vtrumque tã impurum, quam puriſſimum ſemper naturale contendunt, nullumque arte factum à cinnabari quę & natiua & artificialis datur, diſcriminant.

Sandix.

Eſt verò Sandix Ceruſa vſta, quæ ob eximiam rubedinem Serapio minium nuncupauit: cuius opinioni recentiores omnino refragantur.

Rectè autem puluis ille purpureus, quem Officinæ pro vermillione ſeruant, à Plinio Minium ſecundum vocatur, quod in fodinis argenti reperitur, & artificioſa plurieſque repetita lotione pulchriorẽ rubedinem nanciſcitur, adeovt tota minij ad minium differentia, inquit Plin. ex ſola lotione & arte petenda eſt. Primùm autem miniũ, ſeu cinnabaris mineralis iſta lotione non eget, & igne copioſum reddit hydrargyrum; Secundum ſeu vulgare, vermillio dictum in igne rubet quidem, ſed ne tantillum argenti viui eructat, nec niſi raro medicis vſibus ſolet inſeruire. *Cap. 7. lib. 33.*

Cinnabaris multo quòd ſit referta mercurio vires eius habet: quod cùm ſit etiam lippis & tonſoribus notum, à multis circulatoribus ad

luis Indicæ curationem ſæpè vſurpatur, qui ex illa tam imprudenter ſuffitus pãrant, vt multos ſtatim in tremorem & paralyſim incidiſſe alios interiſſe viderim.

De Hydrargyro. CAP. XV.

INTER magnifica Chymiſtarũ Idola primas tenet Mercurius, ſeu Hydrargyrus, quaſi argentum aquę, vulgo argentum viuum, ob mobilitatem dictum, quod & rerum principium, & ſperma metallorum illi vocitãt: Sed vtrumque æquè verum, hoc eſt, falſiſſimum & ridiculum. Si quod enim habeant ſemen metalla, in ſeipſis habent, nec aliunde mutuatũ; Nec mixta vnquam reſoluuntur naturaliter in Mercurium, ſalem & ſulphur, ſed tantùm Vulcano Spagyricorum, vt in eos doctè diſputauit Dom. Riolanus Medic. Pariſienſ. *Hydrargyrus monſtrum naturæ.*

Eſt autem Mercurius, ſeu argentum viuum velut naturę monſtrũ, quod nullis videlicet naturæ legibus tenetur: Argento quouis eſt candidius, aqua fluxilius, aceto meabilius, nunquam tamen madefacit, ſæpè refrigerat, ſæpè calefacit, aliquando frigidos tantum affectus, aliquando tantùm calidos ſanat, & cum frigidum percipiatur, calidos interdum affectus inducit, cum calidum, frigidos: Nonnunquam parua quãtitate nocet, nonnunquam magna prodeſt, facileque formam propriam amittit, facilè eam denuo quaſi reſurgendo reſumit; Et quod mirum eſt, ſæpè per os ſumptum inſigniter prodeſt; foris adhibitum, tremorem, paralyſim, & alios affectus prauos adducit. *Hiſtoriæ notatu digniſſimæ.*

Falop. c. 26. & 76. lib. de lue vener. Quoſdam vidit Traianus, ante obitum litu hydragyrato inunctos, in quorum ſecto cadauere hydrargyrus copioſus repertus eſt, in cranio nempe, ſcapularum & brachiorum iuncturis. *Hiſtoria alia.*

Alium vidit, qui ter tantùm hydragyroſim paſſus, multos humores per vomitum excluſit, quibus multa hydrargyri quantitas erat confuſa. *Hiſtoria alia.*

Alia hiſtoria narratur de quodam Antonio Gallo, qui pluries hydrargyrato medicamine inunctus, nec ſaliuationem, fluorem oris vocant, expertus, cum vrina hydrargyrum minxit, quo nummus aureus adeo bellè dealbatus eſt, vt pro argenteo ſumeretur. *Hiſtoria alia.*

Ciuem quemdam Pariſinum oinopolam vidi, aureos ſolares, aut alios ex auro nummos ſolo tactu dealbantem, vt pro totis aureis haberentur. Tandem marceſcẽs obiit, hydrargyro perperam à tonſoribus vſurpato. *Hiſtoria alia.*

Idem obſeruatum in tremulo ſene ſolo digitorum attactu monetam auream dealbante, quòd totam vitam degerat ad cynabarim tractandam, præparandęque in hydriæ fodinis hydrargyro grauidatis. In comitatu Goritiæ in Sclauonia, habitus namque totus corporis, imo totum corpus penè erat hydrargyratum.

Hiſtoria, alia.

Per os verò ſumendum exhibet Braſauolus ad tineas ventris enecandas. Quaſdam mulieres aſſerit Fracaſtorius hydrargyri ſingulas ſumpſiſſe lib. 1. ad perdendum fœtum, quæ ne tantillum moleſtiæ perceperunt, nec votorum compotes extiterunt, fœtibus nempe minimè excluſis.

Idem tamen author poſtquam eius vſum modò probarit, modò improbarit, ingenuè fatetur ſe illius qualitates ignorare. Verum audacter aſſerit luem veneream optimè curare.

Quis primus vſus eſt mercurio ad luem veneream.

Omnium autem primus qui ad huius morbi ſanationem hydrargyrum præſcripſit, fuit quidam Iacobus Carpenſis, quo tam fœliciter vſus eſt, vt breui ditiſſimus euaſerit. Eum recentiores ſunt ſequuti, & remedijs tam externis quam internis permiſcent: Vtroque enim modo prodeſſe deprehenditur, propter vim quamdam alexiteriam, qua virus venereum in Italico morbo deliteſcẽs extinguitur Eſt enim ipſius Alexipharmacum, licèt non ſatis tutum, niſi optimè tractetur, debitè caſtigetur, & opportunè detur. Multos enim vidimus, qui ab imperitis per hydrargyroſim tractati, vel interierunt, vel in deteriorem ſanitatis conditionem inciderunt. Tam fera enim iſta bellua, vix vt vlla arte queat cicurari. Propterea excuſandus Galen. qui in illius vſu meticuloſus fuit, nec ſit auſus facere periculum, quandoquidem ediſcerat à Dioſcoride vim illi eſſe pernicialem: Vnde plumbarij & aliorum metallorum, in quibus hydrargyri portio quantulacunque continetur, fuſores facilè in tremorem, paralyſim, & neruorum corrugationem incidunt: Et foſſores qui argentum viuum ex fodinis eruunt, quantumvis ruſtici ac robuſti vix quadriennium in eo opere viuunt, ſed miſelli moriuntur. Eſt enim quaſi indomitum medicamẽtum, cuius eſt anceps agendi virtus & effectus, quod licèt liquidum ſit, metalla tamen valide ponderoſa ei ſupernatant, vt aquæ lignum, auro excepto, quod fundum petit. Habet enim volatiles ſpiritus plurimos à quibus exurgit aura quædam arſenicalis, cerebro, neruis, & principibus membris inimiciſſima.

Cap. 59. lib. 9. ſimp.

Pernicioſa vis hydrargyro.

Refert Traianus lib. de lue venerea, quẽdã ægrum, ter hydrargyroſim paſſum, abſque vllo ſaliuationis & ventris per ſeceſſum motu, vrinas tamen adeo hydrargyratas reddidiſſe, vt his aurea ſtirps attactu manuum ſolo argentea comparuerit.

Hydrargyrus etenim adeo meabilis eſt, vt per ſolidam oſſium compaginem exiliat. Et ſi vera narrat idem author fide ſane dignus in quorũdã cadaueribus ſectis, non parua quantitas hydrargyri inuenta eſt intra cranium, ſub ſcapulis & in articulis. Et quod magis mirum, quidam poſt litum brachiorum ex vnguento Mercuriato, ter ſolum adhibito cùm ſecederet, multa vomuit hydragyro commixta.

Eſt autem argentum viuum vel naturale, vel artificiale: Naturale

ex multarum fodinarum, vt quæ ſunt in Hydrio monte, glebis, guttatim, ac ſponte ſtillat; Et aliquando ligone, aut aliis ferreis inſtrumentis mucronatis percuſſa quædam fodinarum vena, fonticuli inſtar proſilit in ſubiectam humum.

Artificiale fit aut poti⁹ extrahitur ex Cinnabari, de qua capite ſuperiori. Nec facilè aſſentior Braſauolo, qui etiam ex marmore mercurium fieri ex Vitruuio ſcribit, niſi quoque dixerimus cùm Chymiſtis ex rebus omnibus mixtis elici poſſe, perinde ac ſulphur & ſalem.

De qualitatibus autem Hydrargyri adhuc certatur: Alij enim calidum, alij frigidum ab effectis contendunt, vt dictum eſt; Auicenna, quem Palmarius Med. Pariſ. atque alij multi ſequuntur frigidum & humidum aſſeuerant. Fracaſtorius, Tomitanus, atque plerique alij qui qualitatem erodentem illi tribuunt, calidum perhibent. Ego cum Traiano qualitatis mixtæ contendo, in eoque qualitates quaſdam eſſe ſubtiles & calefacientes, alias craſſiores & refrigerantes: ſed præterea, multas adhuc alias dotes poſſidere. Incidit enim, attenuat, penetrat, liquat, reſoluit, ventrem ſubducit, & quod mirum eſt, vi partim atractiua humores à ſuperficie ad centrũ, hoc eſt, ad ventriculum adducit & per ſeceſſum educit, partim impulſiua à centro ad habitum impellit, & per ſaliuationem propellit.

Hydrargiri qualitates.

Hydrargiro vis ineſt attractiua & impulſiua.

Ad effectum vtrumque datur in morbo Italico; Sæpeque datur ad ſaliuationem, cuius loco ſuperuenit aluifluor, vt aliquando ad vẽtris fluorem, cuius loco ſuperuenit ſaliuatio. Expellitque humores vt Toamenes lapis ferrum, & eoſdem attrahit, vt magnes illud.

In puluerem aliquando reducitur album & valde ponderoſum, de quo alibi egimus, qui ſine moleſtia aluum deturbat; viſceribus tamen non parcit, quibus ſuæ & aquæ fortis dictæ, in quam immergitur, malignitatis impreſſum ſæpè relinquit veſtigium, vt in multis obſeruaui, qui in agyrtæ cuiuſdam manus ſeſe commiſerant.

SECTIO SECVNDA

De lapidibus pretioſis & medicatis.

ANgulus terræ nullus eſt, qui homini non ſuggerat pabulum aut medicamentum, nulluſque eiuſdem ſinus, in quo quidquam non lateat, humanis vſibus idoneum: atque non tantùm Arabia fœlix, ſed Barbara quæuis regio ad nos plurima mittit, quibus & ſuauiter veſcimur, & ſalubriter vtimur. Ex India enim vtraque, & regionibus exoticis multa quotidie & gemmarum ditiſsima vbertas & eximiarum ſtirpium ingens copia ad nos deuehitur. Vocantur autem gemmæ lapilli pretioſi, propter raritatem, elegantiam, ac pulchritudinem & vires inſignes: nulli enim dubium eſt, quin ſua ſit gemmis diuinitùs inſita virtus, ait poeta: vnde regum & principum coronas ornant, digitos illuſtrant, ſupellectilia ditant, à faſcino tuentur, morbis medentur, ſanitatem conſeruant, oculos recreant, mentem exhilarant, triſtitiam pellunt. Non eſt autem, vt obiter dicam, omnino irridendus ſtultiloquus, ac manigraphus vir Fr. Rabeleſius, qui ſuo ineptiarum libro, quẽ vel ignari vel pſeudocatholici, imò Athei doctrina multa refertũ prædicant, molendinariam molam ex Pictorio Villigenſi lapidum pretioſiſsimam enuntiauit, vt cuius vſus omnibus aliis præferendus ſit: Sed præſtat mimum relinquere, vt ſeria tractemus. Melius enim fuiſſet illi, & rei literariæ, ſi natus fuiſſet nunquam, vt qui fæx fuerit literatorum putidiſsima, omnis ſordiciei parens, tetra Memphis & iniquum mundi recrementum.

De Smaragdo. CAPVT I.

POST Adamantem ferè ſola duritie commẽdatum, ipſius enim nullus eſt in medicina vſus, Smaragdus, Arabibus *Zamarrut* dictus, elegantiſſima viriditate, eximia dignitate, efficaciſſima virtute cæteris præfertur lapidibus pretioſis. Smaragdo enim nihil iucũdius, nihilque gratius oculis obiicitur; Coloris ſiquidem lenitate fatigatos oculos reficit, quos aliorum fulgor ſæpè laceſſit.

Inueniuntur Smaragdi pluribus in locis, ſed præſtantiſſimi apud Cyclopes, ſeu Arimaſpos, ſic dictos, quod vnicum, eumque rotundum in media fronte habeant oculum. *Arima* enim apud eos vnum ſignat, ſpu verò oculum. *Herodot.*

Hi populi dicuntur aſſiduè præliari cum Gryphis, vt liberiùs aurum & lapides pretioſos effodiant, quibus montes apud eos multi multùm abundant, quos tamen frequentes habitant Gryphi alites ferociſſimę, & mira rabie ſæuientes. Viſos enim homines diſcerpunt, & veluti cuſtodes peruigiles nati ad plectendum ſummam auaritiæ temeritatem, in obuios quoſque crudeliſſimè roſtro ruunt & vnguibus.

Duodecim autem à Plinio Smaragdorum differentiæ traduntur, quorum Scythici ex lucido viridiores, elegantiores & præſtantiores iudicantur: deinde Bactriani, qui nonnunquam in ſaxorum commiſſuris inueniuntur: Tertium locum tenent Niliaci, ſeu Ægyptii, qui in collibus & cautibus circa Coptō Oppidum Thebaïdis eruūtur. Reliqua genera in ærariis metallis inueniuntur, de quibus videndus eſt Plinius.

cap. 6. lib. 37. Ferè tamen tres ſolummodo varietates, maioris & minoris ratione diſtinctas inſtitores venditant. Parui enim ducunt Calchoſmaragdos, obſcuros, variegatos, non tranſlucidos, atque eos omnes, qui vel Iaſpidem, vel Beryllum, vel alios lapides habent admixtos.

Optimus eſt Smaragdus, vnicolor, ſplendens, ac perlucidus, & qui iucundam ex liquido viriditatem oculis obiicit.

Tam mira virtute pollet Smaragdus vt annulo incluſus à comitiali præſeruare dicatur. Memoriam quoque roborat, caſtitatem amat & veneris ludibria tam auerſatur, vt cùm Rex Hungariæ vxorem iniret, Smaragdus annulo concluſus, qui tum digitum ornaret, in tres partes diſruptus eſt. Eximiæ cùm ſint eius dotes, rectè Meſuei interpres, præter authoris mentem, in Electario de Gemmis, Smaragdum pro *feruzegi*, vel potiùs *peruzegi*, id eſt, Erano, ſeu Turcheſa ſubſtituit. Nam Turcheſa, ſeu Eranus nullius ferè eſt virtutis & vſus in medicina: Smaragdus verò plurimi, & ſuo eleganti colore & viribus multùm commendatur, iuxta illud Marbodæi. *Hiſtoria. Vires.*

Omne virens ſuperat forma viridante Smaragdus.
Collo ſuſpenſus dirum fugat hemitritæum,
Et ſanare poteſt ipſa ratione Caducos,
Fertur laſciuos etiam compeſcere motus.

De Saphyro. CAP. II.

SAPHYRVS gemma eſt non pretioſiſsimi valoris, præſertim, qui ab aqueo colore, quem æmulatur, aqueus Saphyrus vulgo nominatur; ſed qui magis ſplendet, colore cyaneo maximi ſolet ęſtimari, de quo ſic poëta, *Saphyri ſpecies digitis aptiſsima regum.* Aqueus, ſeu vt lapicidæ loquuntur, albus Saphyrus

tam bellè adamantem æmulatur, vt nonnullos interdum fefellerit. Vterque inuenitur in *Calecut*, ſed præſtantiores ex *Zeilan* & *Pegu* aduehuntur.

Vires. Saphyrorum virtutes nec tot, nec tales, quot qualeſque recenſentur à multis ſuperſtitioſis, atque deſcribuntur in vulgatis lapidum libellis. Vana ſiquidem ſunt & mere falſa, quæ de Saphyro Carmine Macer dedit hoc modo. *Ca.5.l.5.*

Quem, inquit, natura potens tanto ditauit honore,
Vt ſacer & meritò gemmarum gemma vocetur.
Nam corpus vegetum conſeruat, & integra membra,
Et qui portat eum, nequit vlla fraude noceri,
Inuidiam ſuperat, nullo terrore mouetur.
Hic lapis, vt perhibent, educit carcere vinctos,
Obſtructaſque fores, & vincula tecta reſoluit.

Alia non perſequor, ad faſtidium vſque de Saphyro verſibus conſcripta, Poëtis enim cum liceat mentiri, vt ait quidam, ab his rei cuiuſdam veritas & fida hiſtoria non expectanda. Fides autem his eſt adhibenda qui ſcribunt Saphyrum cor recreare, venereos appetitus compeſcere, hilares pacificoſque reddere geſtatum. Venenis in potu reſiſtit, & inteſtinorum vlcerationibus: oculis quoque adhibitus eorum ſordes expurgat. *Comm. in Dãt. Poet. Ital. cant. 20. ſui purgat.*

De Rubinis. Capvt III.

Rubinvs à flammeo colore ἄνθραξ hoc eſt carbunculus dictus, non noctu ſplendet, nec in tenebris accenſæ candelę vicem gerit, vt idiotæ putant, ſed eius nitor quaſi flammeus prę cæteris lapidibus rubeis fulget, vnde Poëta.

Ardentes gemmas ſuperat carbunculus omnes,
Nam velut ignitus radios iacit vndique carbo,
Nominis vnde ſui cauſam traxiſſe videtur.

Ab igne igitur Carbunculi nomen habent, vnde Græcis non modò Anthraces dicuntur, ſed etiam Pyropi, vel, vt aliis placet, Apyroti, quòd vix ignem ſentiant, aut igni incaleſcant.

Eorum autem tot ſunt varietates, vt vix poſſint peculiari nomine ſignari & inter ſe diſtingui, ait Plinius: præſtantiores, elegantiores, flammeis radiis fulgentiores ſunt Carchedonii, omniumque pretioſiſſimi; dein Æthiopici; tum Alabandici: Quarto Syrtites carbunculi laudantur, vt etiam Indi: Lithizontes omnium minimè boni & pulchri: ſunt enim impuri & ferè marmorei: ob id obſcuri: quemadmodum & multi alii, vel fuſci vel candicantes. Sunt qui Carchedonios à Carthagine, non à pulchritudine & valore dignitatem mutuari contendunt. *cap. 7. lib. 37.*

Quinque autem Carbunculorum, ſeu Rubinorum genera tantùm ſolent inſtitores venditare, vnum eximiè rutilum & ſplendentem,

tem, quem abſolutè Carbunculum vocant,alterum minus fulgidũ, quem verum Rubinum dicunt: hic ſatis frequens eſt,ille verè rariſſimus & ferè inuiſus,niſi ſolis regibus.

Tertius dignitatis gradus ei tribuitur, quem Balæſium corruptè nominant,cùm balauſtium, à mali punicæ flore,quem refert,dicere deberent. Poſt hunc laudatur Rubith quem ſubinde Spinellum appellitant. Quinto loco Granati recenſentur, de quibus capite ſequenti.

Plerique tenent carbunculos vtriuſque ſexus eſſe, mares nempe qui excitatiùs fulgent,alios verò craſſiùs nitentes & pinguiores fœminas.

Omnes rubini vim habent cardiacam & putredini,veneniſque re- Vires.
ſiſtentem.

De Granatis. CAP. IV.

GRANATVS ſic dicitur,quòd ſit acino mali granati ſimilis,eſtque ſpecies quædam Rubini à natura minus elaborati & quaſi imperfecti. Rubeus quidem eſt,ſed admodum obſcurus, veluti ſi vmbra,aut nubecula quædam rubino offundatur, vnde Rubinum nigricantem nonnulli vocitant.

Eius duæ differentiæ agnoſcuntur:alius enim eſt coloris viuacioris, flammam coruſcantem cum quadam intermixta obſcuritate æmulantis: alter obſcurioris,qui minoris æſtimatur. Vterque prouenit in Calecut,& quibuſdam Hiſpaniæ locis.

Granatus ſuſpenſus,vel ebibitus triſtitiæ multùm reſiſtit, & cor Vires.
recreat. Cum tamen igneæ ſit naturæ cerebro nocet, ſanguinem exagitat, & ad iracundiam excitat.

De Sardio lapide. CAP. V.

ONIX, ſardonix,& Sarda magnam inter ſe habent Onix.
affinitatem. A Plinio tamen & aliis rectè diſtingũtur. Nam Onix gemma eſt vnguem humanum referens,eaque polita & nitens. Onicem pulchrum habebat Polycrates, de quo vide Plinium.

Sarda non perlucida eſt,ſed rubedine quadam di- Sarda.
luta,ac carnis colorem repræſentans,vnde & Carnalina, non Cornalina cum quibuſdam dicenda,nam cornu minimè ſimilis eſt. Sardonix.

Sardonix tanquam vtriuſque particeps,huius & illius habet colorem,hoc eſt,veluti vnguem hominis carnibus impoſitum,& vtcumque tranſlucidum refert.

Dicitur verò Sarda,quod Sardibus primùm fuerit inuenta. Lauda-

tiſſima plurimùm rubet & perſpicua cernitur. Minus probatur, cui obſcurus, ſeu dilutus eſt rubor.

Geſtata ſarda recreat animum, ſomnia triſtia cohibet, timorem pellit, à maleficijs geſtantem ſeruat, hæmorrhagiam ſiſtit, vtiliterque accedit ad confectionem Electarij de gemmis.

De Hyacintho. Cap. VI.

HYACINTHVS gemma eſt, nõ maximi valoris, eius enim copia nõ modo è multis Indiæ locis, ſed etiam ex Luſitania ad nos deuehitur. Electri ferè colorem refert, magis tamen ex flauo ſplendet, & quaſi fulgur aureum emittit.

Hyacinthos quoſdam rubeos eſſe, alios cæruleos aut venetos nonnulli ſcribunt, multi tamen granatos, aut Topaſios, vel ſimiles his lapillos potius, quàm veros hyacinthos putant. Inueniuntur hyacinthi variegati, vnicolores tamen meliores ſunt ac pretioſiores, prẹſertim Bactriani; Arabici omnium peſſimi.

Plinius ſæpè inculcat hyacinthos citrinos eſſe, & quoſdam venis quibuſdam albis variegatos. Qui talis inuenitur Leucocryſos Græcis dicitur. Datur quoddam ſuccinum flauiſſimum, ſyncerum, fulgidum, Græcorum idiomate Chryſelectrũ nominatum, quod ignari pro hyacintho vero ſumunt.

Vires. Suæ autem non deſunt hyacinthis vires, frigidæ enim cùm ſint naturæ, corpora denſant, ſomnum conciliant, cor roborant, à peſtis contagio tuentur, animi alacritatem excitant, & à fulgoribus defendunt.

De Topazio. Cap. VII.

GIGNIT & hunc Arabum gemmis ditiſſima tellus, ait Marbodeus, de Topazio loquens, qui in nebuloſa quadam nominis huius in rubro mari inſula primùm repertus eſt à prædonibus, qui in illam tempeſtate & procellis iniecti, ibique diutius ſine victu cõmmorantes ad herbas & radices confugerunt, quas effodientes ſimul Topazium eruerunt, ſic à natali ſolo nuncupatum.

In alia quoque inſula, cui nomen eſt Chitis, frequentes effodiuntur Topazii, pulchro ſplendore nitentes, & valdè expetiti.

Duo autem illorum tradunt eſſe diſcrimina; Prazoidem vocant vnum, ſiue Chryſopraſium, quem cum Chryſolita eumdem eſſe multi contendunt; alterum Chryſopteron, ſic ab alarum aurearum quibus micat, fulgore nuncupatum.

Chryſolitus, ſeu Chryſopraſius veterum, ſucci porrorum viriditatem ex aureo fulgentem eleganter refert, vnde nomen.

Porro Topazius inter lapides facilè limam admittit; Cętere gem-

mæ cote aliiſque ſaxis poliuntur. Eſt verò mirum, quod Topazius in aquam feruentem iniectus, non modò amplius búllire impedit, ſed ipſius feruorem adeo temperat, & æſtum obſcurat, vt abſque læſione nuda manus ſtatim in illam ipſam immitti queat.

Hæmorrhagiam à quacunque parte ſiſtit, iram ſedat, triſtitiam vel tollit, vel minuit, phrenitidem impedit, & animum oblectat.

De Lapide Lazuli. CAPVT VIII.

QVEM Meſuë & Arabes reliqui lapidem Lazuli vocant, Græci κύανον, Latini Cyanum, & aliquãdo Cyaneum, lapidem ſtellantem, radiantem & cęruleum nominant. A Gallis pręrogatiua quadam abſolutè & ſine adiuncto lapis vocatur. Interdum ab Auicenna & Serapione Armenus & Armeniacus dicitur.

Diſſident tamen inter ſe Armenus & Lazulus, hic ſiquidem aureis ſtellulis & velut radijs micat cum cæruleo flaueſcentibus, ille maculis multis & viridibus, & cęruleis, & quibuſdam ſubnigris diſtinguitur: vnde Itali *verdazuro*, quaſi viride cæruleum appellant. Vtriuſque tamen vires adeò affines ſunt, vt alter alteri ſubſtitui poſſit: In hiſdemque fodinis vterque ferè reperitur, & maximè in ærariis venis & argentariis: potius tamen Lazulus in aurariis, à quibus maculas & puncta aurea mutuatur quamplurima. Vires.

Is verò vt pulcherrimus, ſic & optimus, & multum expetitus, non modò ad mulierum armillas & alia ornamenta, ſed etiam medicamenta.

Geſtatus Lazulus confert viſui & animum exhilarat. Præparatus & ſumptus multa commoda pollicetur; nam tritus & lotus, vt decet, potenter & innoxiè humorem melancholicum purgat. Vſtus & ablutus interiora recreat. Superſtitioſum eſt nimis, quod de eo multi ſcripſerunt, hominem quippe blandum, diuitem & benè fortunatum aſſerentes qui illum geſtarint.

De Magnete, ſeu lapide Heraclio. CAP. IX.

NIHIL in orbe toto natura mirandum magis creauit Magnete, quem D. Aug. mirabilem ferri raptorem vocat: quem cùm primum vidi, inquit, vehemẽter exhorrui: quippe cernebam à lapide ferreum annulum raptum atque ſuſpẽſum, denique tanquam ferro quod rapuerat, vim ſuam dediſſet; communemque feciſſet, idem annulus alteri admotus eſt, eumque ſuſpendit, ſic acceſſit & tertius & quartus, iamque ſibi per mutua circulis nexis, Cap. 34. non implicatorum intrinſecus, ſed adhærentium extrinſecus quaſi catena pependerat annulorum. Eadem ſcribuntur à Plinio l. 34. ſuæ hiſtoriæ.

Eius autem trahendi ferri virtus primùm innotuit cuidam armen-

tario, cuius calceis cùm ferrei claui eſſent confixi, is armenta ſequens in monte Ida, ad quemdam locum venit vbi magnes copioſus latitabat, ex quo vix diſceſſit, niſi clauis extractis, aut crepidis relictis & baculo altera parte ferrea cuſpide armato. *Nicander*

Ille autem paſtor vocabatur Magnes, à quo & lapis hic hucuſque nomẽ retinuit. Dicitur & Heraclius, nõ ab Heraclio inuẽtore, vt credidit Taiſnierius, ſed ab Heraclia Lydiæ ciuitate, vbi laudatiſſimus gignitur. Syderiten adhuc a io nomine vocitant quòd ferrum alliciat, trahatque. Et aliquando lapidem nauticum, quòd nautis plurimum inſeruiat. *Plin.*

Agnoſcuntur verò quinque eius differentiæ, prior dicitur Æthiopicus, Secundus Magneſiacus, ille ab Æthiopia regione, hic à Magneſia ciuitate defertur. Tertius inuenitur in Alexandria: quartus in Echio Bœotiæ: quintus omnium peſſimus in Capo Verlychi Natoliæ. Eſt enim leuis & ſpongioſus inſtar pumicis. Æthiopici omnibus præſtantiores iudicantur: Atque omnes cuiuſcunque generis ſint eò meliores, quò magis cęrulei. Laus quoque ſumma datur ponderoſis & potenter ferrum trahentibus.

Adamas autem impedit ne ferrum trahatur à magnete, vt etiam allium eidem affrictum. Tam valida enim illius in trahendo ferro virtus non eſt, quin facilè poſſit eludi, obſcurari, ſuperari. Vnde ridiculum credo, quod ſcripſit Taiſnierius, quaſdam naues clauis ferreis compactas, mare Æthiopicum oberrantes & tempeſtate ad promõtoria agitatas in fundum à magnete attractas fuiſſe, aut ſaltem clauis magnetis virtute extractis in mille partes diſſolutas. Hæc enim vetularum ſunt inſomnia viri docti calamo nimis indigna.

Attrahit autem magnes ferrum tanquam ſibi ſimile, ad ſui conſeruationem & alimoniam: Ob id eius ſcobs ſolet in pyxidibus aſſeruari: Reſpicitque partem Aquiloniam tanquam matricem, vnde ad Antarcticum dirigi nautis dicitur.

Gignitur & in monte quodam Æthiopiæ lapis alius oppoſitæ virtutis, quem Theamedem nominant, qui nempe ferrum omne reſpuit, abigitque.

Sunt qui magnetem vſtum pro Hęmatite vendunt, magnum tamen eſt inter vtrumque diſcrimen, vt ex ſingulorum deſcriptione patet. *Dioſcor. Garcias ab horto.*

Vires. Magnes præter dotes enumeratas, quaſdam adhuc medicas habet, vnde ad emplaſtrum diuinum & alia medicamenta accedit. Sũt qui putant magnetem per os parua quantitate ſumptum adoleſcentiam conſeruare: Ob id rex Zeilan fertur patinas ex magnete iuſſiſſe confici, in quibus cibus eius coquatur.

De aliis quibuſdam gemmis in medicina rariùs vſurpatis. CAP. X.

INFINITAE, penè dixerim, aliȩ traduntur gemmæ & aſpectu perpulchræ ac elegantes, & viribus non temnendis inſignitȩ, quarum quòd rariſſimus ſit vſus, de ſingulis ſingula capita conſtituere non decreuimus: Sat enim eſt ſi noſtro ſatisfaciens inſtituto, eas tantùm accuratè deſcripſerim, quæ Officinæ à nobis inſtructæ confectiones ingrediuntur. Ne tamẽ Pharmacopœus gẽmas adeò paucas eſſe exiſtimet, hoc vnico capite velut in faſciculum & breuem epitomem alias plures ſimul contraham.

Inter eas autem frequenter occurrit Eranus, Turcheſa Gallis; *Peruzaa* Arabibus, Callaïs & Augites Plinio dicitur: cuius color ex cyaneo & viridi eleganter videtur confusè mixtus. Naſcitur in India, præcipuè circa montem *Cokas*. Augites.

Iaſpis viridis eſt lapis, aut magna ſui parte viridi commixtus & elegans, cuius ſpecies omnes recenſere nimis eſſet faſtidioſum: nam, Iaſpidis eſſe decem ſpecies, ſeptemque feruntur, äit Macer. Vim habet inſignem ad ſanguinis fluorem ſiſtendum. Iaſpis.

Sumpſit Hæmatites græcum de ſanguine nomen; Geſtatu enim & ſumptu ſanguinem vndecunque fluentem cohibet. E Iaſpidum genere creditur: Eſt enim lapis vireſcens, variegatus, & guttis cruentis conſperſus. Hȩmatites.

Achates ſic dicitur à fluuio Achate, in quo reperitur. Eius multa dantur diſcrimina, ſed vulgatior ex obſcuro candicat, venis quibuſdam modo rubellis, modo nigellis intercurſantibus. Pyrrhus rex elegantiſſimum fertur habuiſſe, in quo nouem Muſæ ſola naturæ manu erant ſculptæ. Viſus eſt aliquando Achates, inſtar coralli rubeus, Corallochates ob id dictus. Achates. Corallochates.

Amethyſtus lapis eſt ex India delatus, colore purpureus, violaceo permixtus, leniter quaſdam flammulas emittens. Eius quinque ſpecies perhibentur: Cõmunior violacei eſt coloris, refertque eius ſpecies quȩdam vini colorem aqua multa diluti. Ebrietatem quidem impedire, ſed inſomnia excitare dicitur. Amethyſtus.

Vt Adamas laudatur ex candido coruſcans, Smaragdus viridis, Carbunculus flammeus ac rubeus, Saphyrus cæruleus, Chryſolitus aureus, Sic Opalus varius, cui ignis Carbunculi micat, Amethyſti purpura fulgẽs, Smaragdi mare virẽs: atq; cũcta pariter mixtura incredibili lucentia, nihilque inter gemmas pulchrius eſſe poteſt. A Plinio Pȩderos vocatur. Naſcitur in inſula Zeilan, inque multis aliis Indiæ regionibus, in quibus *Argenon* nominatur. In Ægypto etiam inueniuntur quidam Senites nuncupati. Opalus. Pæderis. Argenon. Senites.

Eſt Opalus alius minus elegans & nitens, quem Pſeudopalum & Oculũ catti nominant. Vt verò vero opalo minus pulcher, ſic minus expetitus. Forſã is eſt lapis qui ab Iſidoro Ophtalmius nominatur.

Pſeudopalus. Oculus Catti. Panthera.

Ex Opalorũ genere eſt alius lapis, qui à Pardalis ſeu Pantheræ animalis variegato colore Pãthera nominatur. Nã, Pantherã patet eſſe feram diuerſicolorem, ait Macer. Tot autem virtutes quot colores habere creditur.

Selenites.

Selenites quòd imaginem lunæ referat, ſic dicitur. Lapis eſt ex cãdido, melleoque fulgore nitens, qui ad incrementum aut decrementum Lunæ & creſcere & decreſcere videtur. Eius quædam ſpecies pallidior, alia viridior deprehenditur.

Giraſola.

Giraſola quibuſdã lapis ſolaris, alijs Leucopetalos dicta, inter gemmas reponitur, quæ ex candido nitent, & aureum fulgur emittunt.

Dionyſia.

Eſt quędam gemma non ignobilis Dionyſia dicta, quæ trita & ſumpta vini ſaporem vtcunque refert, ebrietati reſiſtit: Sic à poëta deſcribitur: Nigra micat rubeis Dionyſia conſita guttis.

Beryllus.

Beryllus gemma eſt alias multas eiuſdem nominis ſub ſe complectens, quarum alię maris viriditatem referunt, alię pallidiores, aliæ flaueſcentes & ex aureo colore fulgentes, quæ Chryſopraſi ſæpe vocantur: alię olei colorem, aliæ alium, itaut nouem eius varietates enumerentur. Beryllus obſcurè micat, ni forma ſexangula poliatur.

Nephriticus lapis.

A paucis annis ex Hiſpania noua delatus eſt lapis variegatus, ex viridi & lacteo permiſtus, quẽ Nephriticũ nominant. Is enim brachio alligatus mira proprietate calculos atterit & cum vrina propellit.

Aëtites.

Aëtites eſt lapis veluti pręgnans, alio, cùm quatitur, quaſi ſonante. Ab Aquila nomẽ habet, à quibus, vt multi ferũt, defertur, ad ouorũ calorem contemperandũ ne nimis calefiant, dum incubantur. Alij aliter ſentiunt, & ſępè falſa enũciãt. Vt vt ſit, iſte lapis creditur partum accelerare, ſi femoribus alligetur: retardare, ſi ſuper ſtomacho, aut inter mammas geſtetur. Eius quatuor differentiæ notantur, quas ex Plinio quis ediſcere quit.

Iudaicus lapis.

Lapis Iudaicus à natali ſolo nomen habet. Candidus eſt, forma elegantiſſima, glandis magnitudine, & lineis inter ſe ęqualibus, veluti torno factis diſtinguitur. Tritus, ac lęuigatus & ſumptus calculos in renibus & veſica comminuere dicitur.

Cryſolãpis.

Chryſolampis interdiu ſubpallida eſt ac fuſca, noctu verò vt ignis ſplendeſcit. In Æthiopia naſcitur. Rariſſimè tamẽ ad nos deuehitur.

Alias penè innumeras recenſent & Plinius, & qui de lapidibus libros in lucẽ ediderũt. Sed multa ſępe ſcripſere, quę nec norũt, nec viderunt vnquam; atque multos interdum lapides quadam affinitate coniunctos, pro eodem vſurpant, & ſæpè eumdem multis nominibus deſignatum, multiplicem conſtituunt. Infinitæ enim ſunt lapidum nomenclaturæ, ait Plinius. *Cap. 10. lib. 37.*

Vniones.

Superſunt & alii lapides eximiæ virtutis & multùm pretioſi, ſed quia ex animalibus deſumuntur cuiuſmodi ſunt vniones, ſeu margaritæ, lapis Bezaar & alij multi, de his in libro de medicamentis ex animalibus aut eorum partibus ſumptis, agemus. *Cap. 11. eiuſd. libri.*

De Lapidibus quibuſdam medicatis, nec pretioſis, & primùm De Marmore. CAPVT XI.

MARMOR notiſſimum & duriſſimum lapidis genus eſt, cuius tot videntur diſcrimina, quot loca è quibus eruuntur. Omnium nobiliſſima hæc dicuntur, Pheugiticum, Parium, Zeblicum, Porphyrites & Ophites. Probantur vel improbantur omnia colore, nitore, perſpicuitate, duritie. Quod vel viride eſt, vel pluribus coloribus variegatum, ſic quoque duriſſimum, & pulcherrimum & præſtantiſſimum habetur. Laudatur quoque plurimum eximiè candidum & ſolidum, hoc ſeligendum ad vnguenti citrini confectionem.

Pheugiticum marmor maximè nitet, imagineſque reddit. Eo conſtructum eſt à Nerone Fortunæ templum, quod intus adeo nitebat, vt etiam clauſis foribus & feneſtris perpetua claritas perciperetur. Pheugiticum marmor.

Parium non vniuſmodi eſt. Aliud enim candidiſſimum, quod in Italia frequentiſſimum eſt, aliud cinereum, quoddam viride, aliud ferreum. Hoc poſtremum tam durum eſt, vt ex eo nonnulli incudes faciant. Parium.

Zeblicum in Miſena inuenitur. Omnium molliſſimum eſt, & aduerſus venena prodeſſe creditum eſt. Si ita eſt, hac conditione cęteris marmorum generibus antecellit. Zeblicum.

Porphyrites marmor rubeis vt plurimùm maculis variegatur; ex Ægypto deferri ſolet, quod maculis candidis diſtinguitur, Leucoſticton nominatur. Ex eo pilæ & molulæ fiunt optimę & elegantes. Porphyrites.

Ophites ſeu ſerpentinum marmor, partim viride eſt, partim alijs coloribus multis corij ſerpentum inſtar variegatum, vnde nomen. Maculæ frequentiores in vulgatiori pallidę ſunt, cum alijs valdè diſſimilibus. Ophites.

Sunt & marmorum genera à viris & regionibus nobilitata, vt marmor nigrum Luculli, vt marmor Auguſti, Tyberij; vt Ægyptium, Thebaicum, Epheſium, Lacedæmonium.

E marmorum generibus eſt Alabaſtrites, ſic ab Alabaſtro vrbe Ægyptiæ dictum, plerumque album & perſpicuum, quo & imagines ſculpuntur, & vaſa excipiendis & conſeruandis vnguentis idonea fieri ſolent.

De Cryſtallo. CAPVT XII.

CRYSTALLVS non eſt aqua congelata, vt pleriq; exiſtimant, ſed lapis mineralis, albus, pellucidus, aquæ clariſſimę modo nitens. Ex humore aqueo & puriſſimo, nō frigore, ſed vt multi volunt, diuini cuiuſdā caloris virtute concreto, ortum ducit. Neque etiam ex glacie fit, licèt ea id illi nomen dederit, & inter niues ſoleat inueniri, ſed ex humore ſui generis. Nam glacies igni excalfacta facilè liqueſcit

Cryſtallus verò non niſi ignibus circundata, aſſiduèque vento & flammis agitata liquatur.

Inter lapides autem & ſub terra cryſtallus concreta reperitur, etiam in regionibus æſtuoſiſſimis; in quibus humor cryſtallinus tum à cauſa vniuerſali dicta, cum potentia quadam terreſtri lapideſcit; non ſecus ac ſuccinum & corallium quę primùm fuerunt humor, dein in lapideā ſoliditatem, non frigore, ſed materiæ aptitudine concreuerunt.

Vires. Cryſtallus eligenda puriſſima, perlucidiſſima ac eximiè nitens. Ex ea non tantùm calices, vaſa, armillæ, & alia pleraque elegantiſſima fiūt opificia, ſed etiā medicamenta quędam parantur: Eius puluis vnguenti Citrini compoſitionem ingreditur, ad dentifricia commendatur, & alia medicamenta ornatui inſeruientia.

De Gypſo. Cap. XIII.

GYPSVM cuique notiſſimum, præſertim Lutetiæ, cuius mœnia, ædes, palatia, magna ex parte gypſo cæmentātur: fodinæ ſiquidem illius ſuburbianæ totæ gypſatæ ſunt, nec ſilicem, aut alterius generis lapidem in earum cuniculis inuenire facile eſt.

Eſt vero gypſum lapis candidus, vtcunque nitens, in laminas facilè ſciſſilis ædificijs & muris ſtruendis idoneus. Crudum gypſum vix ad ædium fabricas vſurpatur, ſed in furno coquitur donec tabeſcat, planè albeſcat & in puluerem citius reducatur, qui aqua dilutus mox lapideſcit. Antequam tamen indurueirit, fidelia agitatur, ſubigitur, duciturque, vt diutius reddatur molle, & ſequax ad alios lapides ſimul agglutinandos, & alia opera induſtrioſè fingenda. Pręſtantiſſimum eſt recens coctum, nam diutiùs aſſeruatum humidius eſt, & aquæ immixtum non ita ſolidè lapideſcit.

Eius duo notantur diſcrimina, vulgatius vnum quod obſcurè nitet, alterum rarius, quod in laminas finditur, ferè ſpecularis, lapidis aut talchi modo ſplendens, vnde multi talkum, impropriè tamen nominant. Eſt enim Talkum, magis & tenue, & ſquammoſum, & album, & lucidum. Sunt qui Selenitem vocitent. Agyrtæ nonnulli ex talcho arte deceptoria oleum parant ad vetulas fucandas, erugandaſque, & ad faciei nigredinem dealbandam, ſicque imprudentes mulierculas, quæ deformitatem ægrè ferunt, vanis pollicitationibus quotidie fallunt, cautè, nec illicitè (conſentienti enim & volenti non fit iniuria neque dolus) in illarum crumenas manus injicientes.

Vires. Gypſum vim habet aſtringendi & obſtruendi, inquit Diſocorid. Sanguiniſque eruptiones & ſudores cohibet, Ob id vtiliter ad emplaſtrum contra rupturam accedit, & ad alia medicamenta externa, quæ ad meatuum laxitatem imperantur. Per os autem non ſumendum, quia ſtrangulationis modo interficit.

De Calce

De Calce. CAPVT XIV.

CALX & gyſpum duo ſunt lapidm ſimul agglutinandorum in ædificiis diuitum conſtruendis vincula, nam pauperum ædiculæ ſola fere terra ſubacta, aut luto cæmentantur. Sed gypſum poſtquam ſemel aquam ebiberit, & coierit, eius eſt impatientiſſimũ. Calx vero & aqua nutritur, & diutius, ac melius cõſeruatur. Calcem cùm dico, coctam intelligo, quæ alba multùm eſt, facilè pulu erabilis & friabilis & aquæ affuſione ignibilis.

Cruda verò lapis eſt durus, ponderoſus, aqua quæ nec diluitur, nec incandeſcit, ob id non calx abſolutè, ſed lapis calcarius appellatur.

In quibus autem terris Calx reperitur, in his gypſum nullum: vt in quibus gypſum, in his nullus lapis calcarius effoditur: calx ea optima eſt, quæ ſuperfuſa maximos ſtrepitus edit, & ignem concipit, eaque recens & admodum cinerea, nam vetus albior eſt, & infirmior, quã ſcilicet aër ingreſſus eſt, & imminutus eſt ignis.

Fit quoque calx ſecundum Dioſcorid. ex buccinorum marinorum, cochlearum & oſtreorum teſtis, tamdiu igni combuſtis, vſquedùm vehementer inalbuerint.

Ex calce viua & auripigmento eximium paratur pſylothrum, quõ partes hiſpidæ facilè depilantur. Pyrotica quoque ex illa fiunt, paucis adhibitis, quæ partem cui admouentur inurunt & eſcharam relinquunt.

Pluries aqua pluuiali aut fontana calx elota vtiliter vnguentis permiſcetur, quibus vlcera cadaueroſa curantur. Aquâ extincta, & bis terve lota, ſi denuò in aquam proiecta abluatur, ea poſterior aqua valdè conuenit vlceribus pudendorum, & alijs aliarum partium phagedænicis, cadaueroſis & curatu difficillimis. Pluries enim lota mordacitatem omnem exuit, & acris eſſe deſinit, calefacit tamen & ſiccat manifeſtiſſimè; proinde vlceribus confert exſiccandis, & ad cicatricem perducendis. Aqua calcis.

De Lapidibus Spongiarum. CAPVT XV.

SPONGIÆ proximam plantis, non animantibus, habent naturam: creſcunt enim augenturque, ſed nõ ſentiunt, cõtra multorum opinionem. Earum quaſdam Dioſcorides mares facit tenui fiſtula ſpiſſa, quarum duriores tragos nominant, alias fœminas, quæ contrarias dotes habent, Ariſtoteles quatuor varietates earum agnoſcit; aliæ inquit, raræ quæ ampliſſimæ ſunt aliæ ſpiſſæ, quæ molliſſimæ, aliæ tenuiſſimæ, quæ duriores, aliæ ſpiſſiſſimæ & validiſſimæ, quas Achilleas nuncupant. Quæ ſummis ſaxis

naſcuntur, duriores ſunt, quæ in tranquillis tractibus maris, molliores.

Nobis autē tres Spongiarum differentiæ notiſſimę; prima & vulgatiſſima & molliſſima raras & patentiſſimas fiſtulas habet, magnitudine & forma hepar humanum referens. Secunda denſior & minor, duriorque, ac fiſtulis minoribus peruia. Tertia denſiſſima, valida, cinerea & Alcyonio ſimilis. Omnis ſpongia fungus marinus ſolet vocari.

Fungus marinus.

In Spongijs autem lapides vel concreſcunt, vel aliundè appulſi ſtabulantur, inquit Plinius. Vtrique ſatis noti ſunt, in omnibus enim ferè ſpongijs inueniuntur. Seligendi vero qui his innaſcuntur, quibus vis ad frangendum calculum datur. Eam tamen non adeò validam Galenus putat, vt eum qui in veſica ſtabulatur, lapidem comminuere valeat.

Vires.

De Lateribus, CAPVT XVI.

NON ex gemmis ſolùm & lapidibus, ſed etiam lateribus & fractis & antiquatis, atque etiam ex ſolea detrita, ſæpéque ex luto medicus opem largitur ægrotis. Nihil enim eſt qualitatis expers, quæ qualiſcumque fuerit à perito & probato medico opportunè vſurpata prodeſſe poteſt.

Multa autem ſunt, quæ recentia efficaciſſimas vires habent: inueterata verò exoleſcunt, & qualitatem amittunt, vt medicamenta vulgaria: alia vix niſi antiquata, medicata, vt lateres, qui de nouo cocti muris tantùm ac ædibus conſtruendis inſeruiunt: veteres medicis vſibus optatiſſimi & efficaciſſimi. Hoc ex Oleo de lateribus conſtat: quod ad morborum multorum curationem eximijs viribus pollet, vt in Officina noſtra docuimus.

SECTIO TERTIA

De Metallis.

*M*Etallum propriè dicitur Corpus foßile, durum, malleo ductile, & igni liquabile, ſed quod liquatum in priſtinam formam redit. A μεταλλάω, id eſt, perſcrutor, nomen habet, quod illud ſoleant foſſores intra terræ venas ſcrutari: vel ἀπὸ τοῦ μετὰ τὰ ἄλλα εὑρίσκεσθαι, quòd aliud, poſt aliud metallum fodiendo inueniatur. Nam vbicunque vna cuiuſdam metalli vena detegitur, non procul inuenitur alia, vt in ſterili ſolo & montibus multis.

Lib.3. Meteor. cap. vult. De eorum autem materia varii variè ſentiunt; Ariſtoteles omnium mixtorum quæ intra terram fiunt duplicem materiam conſtituit, halitum & vaporem, quorum mixtione in terræ viſceribus foßibilia fiunt, quæ ſcilicet effoſſæ terræ ſimilia ſunt, nec liqueſcunt, vt metallica, quorum nonnulla plus continent humidi, & facilè liquantur, vt plumbum & ſtannum: alia ducuntur & liquantur quidem, ſed difficiliùs vt ferrum. Mathiolus ſcribit eſſe ſubſtantiam elementarem, quæ tanto perfectius metallum efficit, quanto magis in æquali proportione tum quantitatis, tum qualitatis impensè depurata eſt. Paucis Exer. 20. Scaliger dixit eſſe aquam terream, Spagyrici Mercurium, vt etiam ſulphur, quod ex Albert. efficiunt, dum ſic ait. Prima materia metallorum eſt humidum, vnctuoſum, ſubtile, quod eſt incorporatum terreſtri ſubtili fortiter commixto, ita quod plurimum vtriuſque, non tantum cum plurimo vtriuſque, ſed etiam in plurimo vtriuſque. Sic vt aliquid ſcire videantur ſua inſomnia enũtiant. Tot autem metalla quot planetas eſſe perhibent, ſeptem nempe, quorum nomen & characteres ad deſignanda metalla mutuantur: Illis aurum dicitur Sol, argentum Luna, Plumbum Saturnus, Stannũm Iuppiter, ferrum Mars, Cuprum Venus, argentum viuum Mercurius, quod tamen proprie metallum non eſt: neque enim ducitur, neque liquatur, ſed aliquo modo vt potentia tantùm, metallum dici poteſt.

At verò reprehendit Scaliger hanc metallorum cum planetis affinitatem & nomenclationem, quam ridiculam oſtendit, nec ex planetarum numero numerum planetarum eſſe deſignandum. Non ſolùm autem metalla planetis, ſed multa foſſilia ſignis Zodiaci voce & characteribus reſpondere contendunt, vt Aſpalatum tauro, auripigmentum Geminis, ſalem ammoniacum Cancro, arſenicum rubrum Virgini, vitriolum romanum Libræ, ſulphur Scorpioni, alu-

men rupeum Sagittario, alumen ſciſſile Capricorno, ſalem nitrum Aquario: ſicque ſua arcana, vt loquuntur, inuolucris quibuſdam ænigmaticis obtegentes, tanquam deliri mille ineptias effutiunt, quas ſatius eſt irridere quàm refellere; nunc enim ad noſtrum inſtitutum tantum ſpectat vt ea tantùm metalla, aut metallis adnata deſcribã, quæ ad noſtram Officinam neceſſaria dicuntur, initio à metallorum Sole ducto, quem Aurum nominant.

De Auro. CAPVT I.

AVRVM metallorum rex, omnium perfectiſſimum & temperatiſſimum, & veluti Solis tincturã in vultu gerens, ſummum in mortale genus habet imperium. Nam aurum omnes colunt, *Aurum lex ſequitur & auro venalia rura.* Auro enim puro nihil potẽtius: *Diphilus.* illi parent, illo fiunt omnia: quo qui deſtituitur, vel tanquam Elephanticus ab hominum conſortio ſeiungitur, vel tanquam mortuus inter viuos vagatur.

Adiaphoron tamen cùm ſit, & pro ratione vtentis vel bonum, vel malum, ſi quis eo malè vtatur malorum maximè malum eſt. Eſt enim dux ſcelerum, vitæ peſtis, rerumque ruina, & propter aurum fiunt raptus, lites, homicidia, pugnæ. Si verò quis eo bene vtatur, nõ ſolùm ad vitæ ſubſidia, ſed etiam ſanitatis tutelam, intrò ſumptum valde prodeſſe creditur. Non de Chymiſtarum auro potabili, vel potius eſculento, loquor, plebeculam, quòd mendacijs & vanis expectationibus reficit, vel potius decipit. Demus enim licet liquorem quemdam flaueſcentem, auri liquati ęmulum, arte chymica paratũ, is tamen nullius eſt inſignis in medicina vſus, tantùm abeſt, vt Elephantiaſim, hydropem antiquatum & alios morbos deploratos ſanare & ſenectutem tardare & iuuentutem conſeruare vegetam ac floridam valeat, vt ipſi iactitant. Natura ſiquidem auri cùm longiſſimè diſtet à noſtra natura, neutiquam noſtræ per illam licebit inſtaurari, ait Scaliger. Multa enim cum ſint noſtræ naturę ſimiliora, ei- *Exer. 272.* dem reficiendę conuenientiora: eſtque abſurdum dicere aurum alere & ſubſtantiam noſtri corporis reparare, atque in illam ipſam mutari, ſic enim qui auro veſceretur, tandem fieret aurum.

Medici igitur aurum non deſtruunt, vt diſſoluant, & bonitatem natiuam amittendo, alienam & inutilem & ſæpè noxiam inducant. Sed melius vel in tenues bracteolas, vel ſcobem ac in indiuidua corpuſcula comminuunt, vt ad partes facilius ſeſe valeat inſinuare.

His apparatum modis vtiliter accedit ad confectionem electarij de Gemmis & pulueris lætificantis Galeni, optiméque permiſcetur medicamentis cor roborãtibus. Soleo ego fœliciter ditioribus puellis fœdis coloribus detentis, pro chalybe præparato limaturam auri, cum alijs quibuſdam idoneis medicamentis in forma catapotiorum & aliquando tabellarum pręſcribere.

Auri medicatæ vires multæ quidem ſunt, non tamen tot ac tantæ quantas Chymiatri prædicant. Laudantur potiſsimum ad melācholicos & præter naturam triſtes exhilarādos, cuicumque ſit vſui, illius ipſius dotes fuſiſsimè recenſui lib. 5. cap. de Diachryſo.

De Argento. CAP. II.

EST quoque argentum & anima & ſanguis mortalibus. Ab auro enim omnium metallorum eſt præſtantiſsimum, quod nulla vetuſtate rubiginem contrahit, nec deterius euadit, ſed ſemper nitidum, ſplēdidum ac ſyncerum, quod facilè ducitur & liquatur. Fit in terræ viſceribus ex hydrargyro mundo & candido, & ex ſulphure puro, claro, firmo & albo æqualiter ſimul cōtemperatis. Sicque candidum & fulgens redditur, propterea quod calor ſulphuris bene mundati, vt lquuntur Chymiſtę, dealbat & ſubtilius reddit, adeòque exſiccat, vt ſonorum, durum & tinnillum euadat.

Solum autem inter metalla ſplendorem videtur emittere tranſlucidum: Sua enim in fodina, quaſi lux eſt in tenebris, veluti rudimēta ſtellarū referens: magis tamen multò ſplēdet purum & igne examinatum & ſepties repurgatum, cui connexa ſunt, quæ ſic Pſalmiſta cecinit, Eloquia Domini, eloquia munda, argentum igne purga-
Pſa. 11. tum. A Chymiatris Lunæ comparatur, cuius nomen mutuatur, ſed non qualitates æmulatur. Olim, & temporibus Salomonis, pretij nullius erat vt habetur cap. 10. lib. 3. Reg.

Auro cenſetur frigidius, cuius tamen vires & dignitatem quadamtenus refert, ſecundum perfectionis & puritatis gradum obtinens. Sua naturali complexione frigidum & humidum eſt temperatè, vnde membris ſpiritualibus auxiliari creditur. Multùm quoque valet ad cordis palpitationem; ipſum namque roborat & hæmatoſim adiuuat, efficitque laudabiliorem. Ex arte Spagyrica oleum educitur morbis cerebri pluribus commendatum. Dogmatici tamen, ſeu veri medici tantùm ſolent in medicamentis eo vti, vel in ſcobem, vel in tenuiſſimas laminas redacto, perinde vt auro. Qui ſecus faciunt, in labore dolus.

De Stanno. CAP. III.

STANNVM aliud metalli genus eſt in fodinis cum argento inuentum, quod Plinius plumbum candidum vocat ad differentiam plumbi nigri quod velut argenti, ſtannique quoddam purgamentum in fornace remanet. Qui Ioui ſacrum faciunt ſtannum, id ex hydrargyro, puro, claro, & ex ſulphure craſſo & immundo generari dicunt.

Sunt porrò multa plumbi & ſtanni inter ſe communia; neutrum enim rubiginem contrahit, ſed potius ſqualorem & ſordiciem quã-dam plus tamen plumbum, quàm ſtannum, neutrum quoque valdè ſonorum eſt, nec valdè durum. Plumbo tamen durius eſt ſtannum, & magis tinnulum.

Eſt verò ſtannum vel ſimplex & purum, ac propè defæcatũ vel impurum, & ex alijs metallis compoſitum, quod natura, vel artificio tale redditur, cuius multæ ſunt differentiæ pro rerum mixtarum ratione & diuerſa earumdem proportione. Eius autem vires rerum ex quibus componitur, mixtioni reſpondent.

Multis verò vſibus humanis inſeruit Stannum: verùm ex eo rariſſimè medicamenta parantur, ſed vaſa ſæpiſſimè in quibus illa ipſa reponuntur & ſeruantur. Audio Chymicos oleum ex Stanno parare ad vulnerum & vlcerum curationem commendata, ſed alia proſtãt medicamina & paratu faciliora & vtiliora, & ad id præſtandum efficaciora.

De Plumbo & Molybdæna. Cap. IV.

Μόλυβδος ſeu plumbum, ſecundum Chymiſtas & Saturno dicatur & Saturnus dicitur, atque ex ipſorum iudicio ex hydrargyro impuro & craſſo, & ſulphure modico & impuro generatur. Non ſolum autem in terrę latibulis incluſum, ſed ſub dio poſitum creſcere perhibetur, atque ideo tecta ſua grauitate labefactare exiſtimatur, inquit Cardanus, qui eius quatuor facit diſcrimina, vulgare, album, quod multi ſtannum appellant, Biſemutum hucuſque incognitum & quod è Stibio paratur.

Plinius agnouit tantùm vulgare ſeu nigrum, & album. Nigro duplicem originem tribuit: aut ex ſua, inquit, naſcitur vena, nec quicquã aliud ex ſe parit, aut naſcitur cum argento, mixtiſque venis conflatur. Primus liquor qui in fornacibus fluit, album plumbum & ſtannum vocatur, ſecundus argentum; quod remanſit Galena dicitur, & Latine plumbago, ex qua plumbum elicitur, ſeu Molybdęna foſſilis Mathiolo dicta, ſeu lapis ille ſuo iudicio metallicus, qui plũbum & argentum continens, ſe varia facie prodit pro varijs terræ vaporibus, qui ad metallicos lapides feruntur: Alia quoq; eſt factitia Molybdæna quæ in fornacibus reperitur, in quibus ad faciliorẽ auri & argenti liquationem, vena plumbi, ſeu Galena aut Molybdæna foſſilis, vel eius defectu plumbum ipſum ſuperadditur, atque ignis vi partim cum metallis ſubiectis coit, partim ſpumæ argenti modo fornacis ſolio cohæret, & in Molybdænam mutatur Lithargyro vix diſſimilem, qui prout magis auri, vel argenti vel plumbi cõditionem retulerit, Chryſitis, vel argyritis vel molybditis Plinio dicitur. cap. 6. lib. 34.

Plumbago.

Molybdæna igitur vel foſſilis eſt ac natiua, quæ Molibdoides, ſeu lapis plumbarius, plumbago, & Galena multis dicitur, alia arte comparata, ſeu factitia, Lithargyro affinis quæ ignis & fornacum ope datur, Molybditis Plinio dicta.

E plumbi familia naſcuntur ipſius recrementum, ſcoria & plumbago: quæ duo priora licèt pro eadem re ſumantur à Dioſcorid. à plumbarijs tamen ediſci, recrementum plumbi eſſe craſſum illud excrementum, vtcumque fungoſum, quod à plumbo dum liqueſcit ſecedit & abijcitur. Scoria vero non æquè excrementitia eſt, nec ſimiliter fit, nec ſimilis eſt coloris: fit enim quando liquatum plumbum extra fornaces in ſcrobiculum aut canalem delabitur, in idq; concretum & adhuc calens frigida ſuperfunditur; tunc enim ſcoriam exuit denſam, fractu contumacem, ad luteum colorem, & vitri ſplendorem accedentem. Plumbago autem nõ ſolum materia quæ reperitur in fodinis dicitur, ſed & puriſſimum plumbum quod ignis vſtione, inquit Mathiolus, cineris ſpeciem induit, hęc tamen opinio non omnibus probatur.

Cap. lib. 5.

Com. in cap. 58 lib. 5.

Extrahitur quoque è gleba quadam plumbaria è fodinis eruta, quam lapidem Molybdoidem nominant. Secretum autem & liquatum plumbum, adhucque calens aqua frigida perfunditur, quouſque ſcoriam quamdam exuat, quam recrementum plumbi nuncupant.

Ad vſum autem medendi ex plumbo fiunt mortaria & piſtilli, necnon turundæ fiſtuloſæ canulatas dicunt, internis & profundis vlceribus dicatæ, quæ alijs quibuſuis etiam aureis æquè ſunt efficaces.

Paratur quoque puluis è plumbo ad vlcerum exſiccationem commendatiſſimus, de quo mentionem alibi fecimus.

Lib. 2. Inſtit. cap. de vſtion. & cap. de triturs.

Vires.

Eſt autem plumbum refrigeratoriæ facultatis, ait Galenus, Ipſúque Chironijs, quæ vocant, vlceribus & cancroſis & putredinoſis, tum ipſum per ſe, tum quibuſdam alijs permiſtum cõuenit. Elotum verò vt etiam vſtum vires habet commendatitias. Abluendi & vrẽdi modum, & qualitates & effectus docet Dioſcorid. Ex plumbi adhuc laminis ceruſa fit, de qua mox agetur.

De Ære. CAPVT V.

AEs Veneri dicatum, ab inſula Cypro in qua laudabile & copioſum eruitur, Cuprum vulgò dictum, vel aurei coloris eſt, ob id à multis Aurichalcum dictum, vel ad rubedinem accedit, & abſolutè æs dicitur: quod apud veteres magis fuit in vſu, quàm aurum, vel argentum, vel ferrum: Nam prima hominibus moneta fuit ex ære, vnde ærarium publicum, vnde æs alienum, & quæſtor ærarius Itemque bellatorum arma olim non ex ferro, ſed ex ære fuerunt, vt etiam ſtatuæ & templorum valuæ.

In Pharmacopolijs autem hæc paſſim occurrunt, Æs vſtum, flos æris, ſquama æris & ærugo, ſed quæ ſingula ſint, omnes lectionis Pharmaceuticæ ſtudioſi non certò dignoſcunt. Æs vſtum, inquit Dioſcorid. fit è clauis ſolutarum nauium, fictili crudo compoſitis, ſuſperſo ſulphure cũ ſale pari; Omnib. viciſſim inſperſis, fictile circũ-

lito creta ſingulari ſpiramēto, fornacib' inditur, donec percoquatur.
Flos æris. Aſtringit, exſiccat, reprimit, extenuat, attrahit, vlcera purgat, & ad cicatricem perducit, vitia oculorum emendat. *Dioſcorid.*

Flos æris fit, cùm fornacibus æs fuſum in receptacula delabitur per colla fiſtularum ad ea pertinentium. Et antequam coëat in maſſam duram ſuper ipſum adhuc ignitum aqua frigida infunditur: Tū
Flos æris excuſſilis. ſiquidem repentino cōcretu ac denſatione velut expuitur & erumpit flos antedictus. Vapor quoque concreſcens delabitur granulis milio proximis ac rubidis, quæ pro flore æris habētur: vterque multis flos ęris excuſſilis dicitur, vt ęrugo raſilis, cuius lectio ſequenti capite datur.

Batitura æris. Squama verò ſeu Batitura æris fit, dum id malleis percutitur; Pręſtantior eſt ea quæ ęre quo claui fiunt excutitur, Helitis propriè dicta, omnium deterrima quæ ex vili, promiſcuoque ære, aut candido
Vires. habetur. Aſtringit, extenuat, reprimit, erodit, nomas coërcet, & vlcera ad cicatricem perducit.

De Ærugine. Cap. VI.

AERVGO viride æris vulgo dicta, non tantùm pictoribus inſeruit, ſed etiam medicis, qui eam multis medicamentis permiſcent, curandis vlceribus dicatis, cuiuſmodi eſt medicamentum, Galeno Lite dictum, atque alia multa quæ ipſe deſcribit lib. 2. comp. med. gener. vt & vnguentum Aegyptiacum Meſuëi.

Eſt autem ærugo, non quidem æris flos, vt putarunt nonnulli, ſed quędam veluti raſura viridis, quę illius laminis aceti vapore madidis efflo͛ruit. Vnde raſilis flos æris dici ſolet.

Eius duæ traduntur à Dioſcor. varietates, vna vulgaris ſimpliciter ærugo dicta, altera Scolecia, ſeu in vermiculorum ſpeciem effigiata. Eaque duplex, foſſilis vna, & altera factitia. Vtraque autem rariſſima; altera enim non quæritur aut quæſita non reperitur; altera non pręparatur.

Aëris præparandi modus. Vulgaris autem copioſa eſt, & vęnalis vbique reperitur, & multis paratur modis, quorum vſitatior eſt, qui ſic fit.

In dolium aut aliud vas ſatis amplum acetum acerrimum infunditur, vas æneum & inuerſum ſuperponitur, præſertim concameratum: Si id planum fuerit, ita obſtruatur, vt nullum habeat ſpiraculum: poſt decem dies exēpto operculo, inſidens ei ærugo deradetur.

Hoc adhuc modo vſitatiſsimo habetur. Æris lamina vna aut altera in dolio acetum continente ita ſuſpenditur, vt acetum non attingat, & elapſis poſtea diebus adnata ærugo deraditur. Quinetiam ex laminis hiſdem aceto maceratis haberi poteſt ærugo.

Qualitatem

Qualitatem habet acrem, digerentem, attrahentem & liquantem carnem non modò teneram, ſed etiam duram. Non tantùm verò guſtum mordicat ærugo, ſed ipſa etiam vlcera. Quod ſi eius pauculum cerato non pauco admiſcueris, id quod ex ambobus erit mixtum citra morſum exterget. Falluntur autem multi in multis compoſitionibus, quibus non rectè ſarcoticam, aut epuloticam facultatem aſcribunt, vt pote, cum ipſa id præſtare nequeant, verùm ea, quæ ex ipſis compoſita ſunt. Galen.

De Ferro. CAP. VII.

FERRO vix quicquam communius, vixque aliquid & vtilius & nocentius. Neque enim ædicula aut ſtabulum, nec nauicula, neque quæ ad hominis veſtitum & alimentum ſpectant, ſine ferro fieri, aut haberi, aut parari queunt. Nullus ſiquidem labor ſuſcipitur, nullum opus abſoluitur ſine ferri adiutu. Omnes enim artifices ferreo quodam inſtrumento, vt agant, opus habent. Omnia ſpecialius nolo perſequi, cùm ſatis etiam ruſticis innoteſcant.

Ex eo autem non ſolùm vomer, ſerra, ſecuris, falx, forfex & acus, ſed & enſes, haſtæ, iacula, ſagittę & bombardarum globi, quibus non tantùm ciuium ædes, ſed ciuitates & propugnacula ruunt, homines enecantur & mille cædes perpetrantur. Quod ægrè ferens „ Plinius, Ferro, inquit, vtimur, non cominùs ſolùm, ſed etiam „ miſsili volucrique, nunc tormentis excuſſo, nunc baliſtis, nunc „ verò pennato: vt ocyus enim mors ad hominem perueniat, alitem „ illam facit, & pennas ferro tribuit.

Quid ſi vidiſſet Plinius Bombardas, ſeu tormenta bellica, quibus nunc non modo vrbium mœnia, ſed montes & ſaxa ruunt, & dimouentur.

Ferrum autem tot malorum cauſa non eſt, ſed humani fraus ingenij ſceleratiſsima, quæ peſsimè ferro vtitur, quod ex ſe malum haudquaquam iudicandum. Ex eo enim abſceſſus ſeu vomica aperitur, ſanguis putridus in venis educitur, Empyematis purulenta ſanies extra thoracem eiicitur, oſsium fragmenta, aut aliæ res cerebro moleſtæ extra caluariam ducuntur, confecti carie dentes euelluntur, vlcerum cadauerosa caro tollitur, membrum putre ne in conſortium totum trahat abſcinditur. Quid plura? ferro vix vita, immo nullo modo carere poteſt, alioquin pro domibus ſpeluncæ vnguibus effodiendæ, & belluarum more victitandum. *Ferrum ex ſe minimè malum.*

Sunt autem ferri duo genera, vnum generis nomen retinens; abſolutè ferrum dicitur, alterum quod magis defęcatum, chalybem, & ab acie quam gladijs ex eo factis præbet, Acierum vulgus Gallo-

rum nominat. Illud rurſus duplici diſcrimine agnoſcitur, vnum enim eſt, quod & liqueſcit & ducitur, ex quo nempe multa fiunt inſtrumenta ruſtica. Aliud qnod liqueſcit quidem, ſed non ducitur, & facilè frangitur, ex quo fiunt lebetes fuſiles, & alia multa ad vſum culinarum. Poſt id operis, non inutile eſt, vt credit Scaliger, denuo enim funditur, vt etiam alterum, quod ipſe ſcripſit tantùm molleſcere: vtrũque enim ignis vi ardentiſſimi liquari vidimus. Sũtque nonnulli Lutetiæ qui ferrearum ollarum fragmenta quæritant & emunt, quæ ad fornaces denuò liquanda conuehunt.

Chalybs. Chalybs autem à multis dicitur ferrum accuratè defæcatum, multique ex eo illum efficere iactitant. A Chalybone oppido Aſſyriæ, vel quadam Ponti regione nomen habet. Laudatur omnium maximè Damaſcus, Gladij enim Damaſceni etiam ferrum ſcindunt.

Ex chalybis ſcobe paratur puluis, quem Chymiatri Crocum Martis vocitant. Verùm ſcobs ferri vt decet apparata, æquè valere comperitur. De vtroque in Officina diſſeruimus.

Vt autem ex ære fit ærugo, ſic ex ferro ferrugo, quæ ipſius rubigo eſt, à qua velut in vindictam, quòd ſanguinem effundat humanum, eroditur & abſumitur, & ferrum omne hominis cruore tinctum quam mox rubiginem contrahit.

Scoria ferri. Eructat adhuc quoddam excrementum, quod modò ſcoriam, modò ſquamam, modò recrementum, modò ſtercus ferri nuncupant. Squama tamen ſeu batitura magis propriè dicitur, quæ è ferro dum malleis percutitur, excutitur, recrementum ſiue ſtercus quando tantùm ignitur, expuitur.

Eſt verò ferrum & chalybs idem metallum; verum hic purior habetur: Eſt enim ferrum purius redditum: hinc magis refrigerat & ſiccat: ferrum magis calfacit & aperit, quia ſulphureis partibus inſtructum, quas amittit, dum in chalybem vertitur.

Vtriuſque vires nonnulli ad faſtidium vſque laudibus euehunt, quas tamen non tanti duco, nec quoque ſperno. Quanti verò ſint faciendæ, fuſiùs lib. docuimus 5. vbi vtriuſque apparatũ, & vſum dedimus. Niſi enim debitè præparentur, infœliciter vſurpantur. *Cap. de diaſtomo.*

Rubiginem ferri curandis vlceribus conferre aſſeuerant, eaque Telephum Myſiorum Regem ab Achille ſauciatum, ſanatum ſcribunt: Ea enim vt & ſcoria ſtringit & ſiccat; vnde emplaſtris quibuſdam exſiccatoriæ facultatis permiſcetur.

Vires. Ferrum autem omne vim habet roborantem, atque ex eo aquæ quædam Normanæ, Forgenſes vocat, medicatas & eximias vires mutuantur. Ad lienis affectus commendatiſſimas. De ferri, chalybiſque viribus ſatis ſuperque diximus lib. 5. inſtitut. noſtrarum cap. de diaſtomo.

De Septimo metallo. CAP. VIII.

SEPTIMVM metallum nonnulli dicunt eſſe Mercurium, alij Electrum, neutrum tamen verè metallum eſt, niſi potentia tantùm tale argentum viuum dixeris. Verius metallum dici videtur Stibium, alterum inſigne Chymiſtarum Idolum, vnicum Empyricorum Catharticum, quo omne morbi genus expugnare iactitant, ſed alijs aluum ſuſque deque mouendo anxiè perturbant, alios hypercatharſi ſemper moleſta miſerè laceſſunt, nonnullos interimunt, paucos ſanitati reſtituunt.

Corn. Gemma lib. de diuin. nat. characte. Medicus Anglus ex Paracelſiſtico genere, alioqui in arte Chymica valde inſignis, inquit Louanienſis Medicus, febre quadam detentus, vnà cum vxore, tum huic, tum ſibi porrexit antimonium præparatum, vt vocant. Illa quidem celeriter in maniam fortiſſimam verſa, vitam cum morte commutauit: Hic autem primo conqueſtus inſomnia, vigiliaſque continuas à deiectione non pauca ante ſeptimum diem in delirium venit: A delirio ſtatim factus eſt epilepticus: Ex epilepſia in coma Lethargicum incidit, cui quid apoplecticum miſceretur. Eo ſopore detentus triduum rurſus ad inſaniam rediit, horrendóque furore agitatus, non multò poſt expirauit, & à communi lecto communem vxori tumulum eſt ingreſſus. *Hiſtoria memoranda.*

A multis tamen tanto artificio præparatur antimonium, vt opportunè datum miros effectus producit. Ex eo enim fit eximium quoddam ſudorificum, quod nulli cedit. Nec improbandus eſt omnino puluis ille, quẽ Stibij florẽ appellitãt, qui à peritis artificibus paratus & à doctis exhibitus, ſæpe mirum in modum prodeſt. Huius parandi modum & exhibendi conſuetudinem veri medici ſolent aſpernari, quòd alia multò præſtantiora habeant medicamenta, quibus morbis quibuſlibet medentur ſecuriùs.

De Ceruſa. CAPVT IX.

VT ferrum ferruginem, æs æruginem, ſic plumbum plumbaginem quamdam eructat, quam alij ceruſſam, alij plumbi florem, alij ex Galeno pſymmithion nominant.

9. ſimpl. Licet autem Ceruſa aceti beneficio erumpat, ſicut & ærugo, non tamen vt ea viridis eſt, ſed albiſſima, vnde pictores, quibus inſeruit frequentiſſimè, album plumbi vocitant. Fit autem ad hunc vel ſimilem modum.

Infunditur acetum acerrimum æſtate in vrceum oris lati, aut aliud

fictile vas idoneum: Superponitur Lamina plumbea: Ita operitur vas vt nihil expiret: vbi lamina fuerit reſoluta, vt decimo die, & aliquando citius, aliquando tardius contingere ſolet, & deciderit craſſamentum in fundum vaſis, colligendum & ſiccandum; mox truſatili mola terendum, cribrandum, deinde in maſſam, aut paſtillos cum pauco aceto cogendum & ſeruandum,

Fit adhuc ex ſcobe plumbi in acetum perquam acerrimum decem dies immerſa & reſoluta. Aliquando etiam ex laminis eiuſdem infuſis & deraſis, iterumque maceratis & adhuc deraſis. Atque hoc denuò repetito, donec laminæ ſint reſolutæ: Tum colligitur raſura, teritur, cribratur, cum aceto cogitur.

Albiſſimam autem ceruſam non modò pictores exoptant, ſed & mulieres ad faciem fucandam, eius tamen indebito vſu dentes nigreſcunt, carie eroduntur, & oris fœtura naſcitur. Laudatiſſima eſt Rhodiaca, vel illi ſimilis, quę nunc Puteolis dicitur.

Torretur porro ceruſa fictili nouo, prunis flagrantibus, & vſtione colorem rubrum acquirit, fitque non quidem Sandaracha, vt quidam malè putarunt, ſed Sandix, quę Minium quoddam artificiale eſt, de quo ſupra mentionem fecimus.

Antequam autem ceruſa in emplaſtrorum, vnguentorum & Collyriorum veniat compoſitionem, debet præparari, hoc eſt, ablui, vt mediocriter deſiccet & aſtringat, ſine aliqua mordicatione, in liquore conueniente, vt aqua interdum ſimplici, ſæpe roſacea hoc modo.

Ceruſæ præparatio. Ceruſę quantitas idonea ſumitur, in mortario lapideo cùm piſtillò ligneo teritur: dein aqua affunditur, agitatur: tum quieſcere permittitur: Vbi in pilæ fundo ceruſa quieuerit, aqua abiicitur. Rurſus alia affunditur, agitatur, reſidere craſſamentum ſinitur: aqua, vt antè, eiicitur, atque denuò noua immittitur: idque toties iteratur, donec aqua vltimò affuſa & agitata, pura & clara, & ſordis omnis expers appareat.

His ritè peractis, ceruſa ſuper porphyrio læuiganda, ſiccanda, atque rurſus terenda, cum aqua roſarum in paſtillos fingenda, & ad futuros vſus reponenda. Sunt qui aceto terunt, & ſubigunt in maſſam: alij alio liquore intentioni accommodato.

Vires. Ceruſa refrigerat, ſiccat, aſtringit, extenuat, explet, excreſcentia leniter reprimit, & ad cicatricem perducit. Per os autem non ſumitur, niſi periculosè.

De Cadmia vtraque, factitia & foßili. CAP. X.

CADMIA, Climia Arabibus dicta, vel foſſilis eſt, ac natiua, quæ lapis Calaminaris, vel cadmia lapidoſa, & æraria nuncupatur. Ea enim artifices vtuntur ad efficiendum æs luteum, quod Officinæ Aurichalcum & Orichalcum, vulgus Lethonem nominat, vel factitia, quæ fit in metallis, vbi æs, cuprum & argentum coquitur, Gal. cap. 44. lib. ſimp.

Natiua autem reperitur ſæpius in metallorum fodinis, licèt eorum ſit expers. Subflauus eſt lapis, admodum durus, luteum, dum accenditur, colorem eructans. Non accenſus autem bicolor apparet, videturque is eſſe lapis, quem Albertus Didachon, ſeu Dæmonis lapidem vocat. Aliquando in rimulis Cypri & torrentibus inuenitur lapis Calaminaris, qui quod vnicolor non ſit, à quibuſdam Iris gemma vocatur, de qua ſuperiùs. Revera tamen nec Iris, nec Didachos eſt. Cadmia foſſilis. Lapis calaminaris.

Cadmia verò factitia corpus eſt densè concretum ex Fuligine æris liquati in fornacibus, egeſta flatu, & lateribus, cameriſque fornacũ inhærente. At ſi non terram, ſed lapidem, inquit Galenus, nuncupare volueris, ex quo in fornicibus ſecernendo, partim fit æs, partim Cadmia, partim Diphryges, nihil ſanè retulerit. Quin & ex Pyrite lapide in fornacibus vſto fit Cadmia. Cap. 38. lib. 9. ſimpl.

Sunt autem Cadmię factitię quinque varietates, prima dicitur Capnitis, quæ in ipſo fornacum ore reperitur: Eſtque tenuiſſima, exuſta & nimia tenuitate ſimilis fauillæ. Secunda eſt Oſtracitis, quæ magna ex parte nigra eſt, teſtaceamque faciem habet, & grauitatem maiorem: ob id in terram & infimam partem fornacis, ſeu in pauimentum delabitur, omniumque ſordidiſſima eſt, & ſpodos ſeu ſpodium Galeno dicitur, de quo mox plura dicemus. Tertia & quarta in media fornacis parte reperiuntur, Placitis nempe & Botrytis. Placitis, ſeu Placodes, quaſi cruſtoſa eſt, & ſegmentis quaſi zonis quibuſdam cincta, quæ minùs ponderoſa eſt & lateribus fornacis adhęreſcit. Sub hac onichitis comprehenditur. Botrytis, hoc eſt, racemoſa, modicè grauis eſt, facie & colore ſpodii, quæ fracta cinerulenta eſt, & ęruginoſa. In editiore fornacis parte, quàm placodes coacta reperitur & colligitur. Capnitis. Oſtracitis. Spodos. Placitis.

Quinta eſt velut æris liquati tenuior fuligo, quę ſuperiori parti fornacis adhæreſcit, de qua poſt fuſius.

Omnis autem Cadmia in Cypri fornacibus optima & maximè quę ex eo lapide fit, quem dignitate quadam Cadmiam nominant. Fit quidem etiam in fornacibus argenti candidior, ac minus ponderoſa, ſed comparanda nunquam ærariæ.

Cadmia leniter deſiccat, abſtergit & vlcera humida, & putreſcẽtia

adiuuat,& ad cicatricem ducit. In caliditatis autem & frigiditatis differentia,temperata dicitur Galeno, quòd neutrum inſigniter efficiat.

De Spodio. Cap. XI.

Nihil tam frequenter inculcatur in pharmacopolijs,vel potius auditur, nihilque minus intelligitur, quàm Spodium, quod omnes quotquot nouerim, pharmacopœi duplex conſtitunt,vnum Græcorum, & Arabum aliud; atque vtrumque vt idem nomine, ſic re & natura longè diuerſum.Sed vt liberè dicam, Spodium nullum Arabicum,niſi fictitium, vt alibi docuimus, moxque docebitur.

Spodium Græcorum,quod vnicum eſt,in æris fornacibus inuenitur,vbi Pompholix,cui congener eſt,ac conſociale,fitque tum, cùm fauillæ è metallo, dum coquitur,emicantes, ſurſum aſcendunt, & propter grauitatem in terram, ſeu pauimentum delabuntur: Simul enim vt refrigerantur,ſordibus commiſcentur, Hinc concretus ex hiſdem fauillis glomuſculus,ſpurcitia quadam inquinatus, Spodiũ Græcorum dicitur, cuius tantùm eſt vſus ad externos affectus.

Spodium Auicennæ & reliquorum Arabum,ſi quod ſit, ex materia fit multùm diſſimili, ex cannæ videlicèt radicibus tantùm vſtis: quibus tot ac tam eximias dotes tribuit Auicenna, vt mirari ſubit nimiam hominis credulitatem, aut in ſcribendo ſimplicitatem. A 917.cr ratione ſiquidem alienum eſt,eiuſmodi radicem vſtam, ſibi ſpodiũ Cap. dictam, cor recreare, animi deliquio prodeſſe, ſiti, inflammationi 2.lib.2. ſtomachi,tremori, melancholiæ, & alijs affectibus multis ab eo enumeratis conferre.

Demus autem Arabicum hoc ſpodium hæc omnia recenſita præſtare,attamen non debet præſcribi, quia nondum ad nos eſt delatũ. Eius verò loco nimis oſcitanter pharmacopœi Ebur vſtum ſubſtituunt, Spodiumque imperitè nominant; cùm potius ſit Antiſpodium, velut id ipſum, quod fit, frondibus ficulneis,myrtheis, & rebus alijs concrematis,de quibus plura dicit Dioſcorides.

Vt verò crudum Ebur viribus & natura multùm diſſidet à cannis crudis, ſic & illud vſtum ab ipſis vſtis. Crudum enim ebur præſtantius eſt ſeipſo concremato ac vſtò.

Cùm igitur Spodium Arabicum non habeatur, nec ſi haberetur, viribus ab Auicenna enumeratis nequaquam eſt inſignitum, neque analogum datur illi antiballomenon, ſeu ſubſtitutum, ex remediorum formulis expungendum, cùm verè vnicum tantùm ſit Spodiũ, Græcorum nempe, quod per os nec ſolet,nec debet aſſumi.

Eſt autem in Barbaræ linguę interpretes reijciendus error, qui pro *Tabaxir* Arabum, ſeu *Tracſir* Indorum ſpodium verterunt. Eſt

verò *Tabaxir* Perſica vox ſecundum Garciam quæ lacteum humorem ſeu liquorem aut ſuccũ dulcem ſignat, à Barbaris *Sacar mambu*, dictum. Gignitur in arundinibus vel potius arboribus adeò magnis vt ex earum trunco cymbas multas faciant, quæ ſingulæ inter duo internodia tantùm excauatæ duos viros admittere queat, in quibus Indi vecti celeriter nauigant, & à Crocodilis tuti ſunt.

Succus porro earum arborum admodum niger ac cinereus *Tabaxir* eſt, quem non ſolùm ineptè Spodium dixerunt, ſed & cineres earumdem vſtarum eodem nomine donarunt. Cùm Antiſpodium fiat ex cineribus, ſecundum Dioſcorid. poſſunt quidẽ cineres cannarum Antiſpodium dici, & Spodij Græcorum defectu ſubſtitui, nunquam autem per os ſumi. Ergo cum *Tabaxir* non detur, ex quo iniquè Spodium quoddam fictitium detorſerunt, & ridiculè Ebur pro illo vſſerunt, vnicum tantùm Spodium, Græcorum videlicèt, admittendum; quod Cadmiæ factitiæ ſpecies eſt, vt etiam Pompholix, cuius nunc ſuſpicitur inquiſitio. Antiſpodium.

De Pompholige. CAP. XII.

POMPHOLIX tenuiſſima & volatilis eſt fauilla, quę dum æs in fornacibus perficitur, in altum euolat, & ſupernæ earum parti adhæreſcit. In principio cùm fit, velut in bullas prodit, aut glomuſculos vellerum ſimiles coït, & farinæ modo contacta diſpergitur. Eſt enim veluti candidus cinis, & vſque adeo leuis, vt in ſublime facilè feratur, & farinæ volatilis ritu ſuperiori fornacum tecto hęreat. Ea dum propter leuitatem ſurſum effertur, alia propter grauitatem in pauimentum recidit, quę Spodos eſt, de quo ſupra, fiuntque ſimul ambo in eadem fornace, atque tantam habẽt inter ſe cognationem, vt vnius defectus, alterius vice poterit facilè ſuppleri.

Pompholix à Seplaſiarijs quibuſdam vocatur *Nil*, & aliquando *nihili*, ab alijs bulla Cadmica, à Mauritanis *Tuthia*; cuius duas nonnulli tradunt varietates, vna ſubpinguis eſt, quæ ad æris colorem vergit, altera magnopere candida & leuitatem ſummam nacta, minus laudata: nam optima creditur Cypria, inquit Dioſcorides, quę accepto aceto halitum æris præſtat, colore aliquantum piceo, ſapore cœni horrido. *Dioſc. lib. 5. cap. 85.*

Antequam autem in vſum veniat ſolet præparari, hoc eſt ablui, hoc modo. Pompholix linteolo modicè raro excepta & ligata in vaſe aqua limpida, pluuíali aut fontana pleno hucilluc ducitur & tribulatur, vt eius vtilior & tenuior pars in aquam effluat, impurior, & magis excrementoſa atque inutilior in linteo remaneat. Reſidere permittitur, & aqua effunditur, atque alia denuò affuſa, idem opus repetitur, donec in linteolo nihil vtile maneat. Alij multi ſunt Tutiæ præparatio.

eius abluendæ modi, quos Dioſcorides fuſiſſimè deſcribit.

Vires. Pompholix medicamentorum propè omnium, quæ citra morſum deſiccant, præſtantiſſima: ob id ad vlcera cancroſa & alia maligna, & oculorum fluxiones efficaciſſima. *Gal. 9. ſimpl.*

De Lythargyro. Cap. XIII.

LYTHARGYRVS, ſeu Lythargyrium, eſt metallorum ſe igni purgatorum velut ſpuma: vel eſt fæx tenuior argenti à plumbagine repurgati, vifollium excuſſa & expulſa. Licèt autem eius materia multiplex ſit, quam alij plumbum, alij argentum, alij aurum, alij Galenam dicunt, à plumbo tamen ferè ſolo ſuam ducit originem, quod argenti recrementis commixtum & igni liquatum, ac excoctum tandem ſecernitur. Omnia enim argenti recremēta facilè per ignem ſecernuntur, quæ ſi fuerint plūbea, vt eſſe ſolent, vel ærea coctione in lythargyrum vertuntur: qui vbi refrixit nonnunquam aureus, nonnunquam argenteus apparet, pro coctionis breuitate aut diuturnitate.

Qui aureum colorem ementitur, modò Chryſitis, modò Celauritis nominatur, qui argenteum, Argyritis: Non quod tamen hic argentum contineat, aut ille aurum, ſed quia alteruter vel magis, vel minùs fuerit excoctus, vel plus ærei, vel argentei vaporis ab argento detracti, intra ſe receperit.

Fit enim potiſſimum lythargyrus in fornacibus, in quibus repurgatur argentum è plumbo argenti recrementis admiſto: vnde potius ab argento, quam auro, aut aliis metallis nomen habet, lythargyrus enim quaſi lapidem argenteum portendit.

Omnis ergo lythargyrus, argenti quædam eſt ſoboles, nec qui auri modo flauet ab auro proficiſcitur, vt putarunt nonnulli; licèt ab eo cognomen ſortitum, lythargyrus auri dicatur. Gradus enim & intenſio caloris non modo colorem mutat, ſed calorem ſæpè intendit, aut minuit, & nomen variat. Sic Diphryges, quaſi bis coctum, aut toſtum dicitur, quod æris perfecti veluti fæx eſt ſubſidens, & imę fornacum parti cohærens, tanquam vſtorum in foco lignorū cinis. Ablato ære viſitur poſt aquę frigidæ affuſionem. Acre eſt, vt æs vſtū vehementer ſiccat, vlcera rebellia ſanat. Duobus alijs adhuc modis fit ſecundum Dioſcoridem & Plinium. (Diphryges.)

Præter autem duas lythargyri differentias, quas Dioſcorides pro vnica tantum vſurpat, alias adhuc duas recenſet, nempe molybditin, quæ fit in fornacibus ex arena, donec perfectè igni incandeſcat, & præterea alteram quæ fit ex plumbeis laminis, quæ omniū eſt vſitatiſſima, quia frequentiſſima.

Omnibus autem præfertur Chryſitis, ſolet tamen à plumbo & ſcoria

ſcoria repurgari, priuſquam medicamenti cuiuſdam ingrediatur compoſitionem. Ex Dioſcoride vritur & lauatur, vt Cadmia. Nunc verò tantùm tenuiſſimè læuigatur in mortario, aqua deſuper limpidiſſima affunditur & agitatur. Dein in aliud vas coniicitur. Tum alia affunditur & agitatur, & vbi turbida fuerit, ad præcedentem adiungitur: Idque toties iteratur, donec plumbum & fæces in mortario ſubſidant, & omnis ſubſtantia tenuior cum aqua fuerit educta, quę quieſcere permittitur, vt in fundo remaneat lithargyrus ſolus ac ſyncerus, qui aqua prius effuſa, colligendus & ſuper marmore ita læuigandus, vt nulla eius in lingua aſperitas percipiatur.

Lithargyrus refrigerat, aſtringit, reprimit, occludit, caua explet, exterget, ad cicatricem ducit, & ad femorum intertrigines valet.

Finis Libri ſecundi.

DE MATERIA MEDICA.

LIBER TERTIVS.

De Medicamentis ex animalibus integris, aut eorum partibus ſumptis.

PRÆFATIO.

NATVRA rerum mater optima nihil imperfectum, aut fruſtraneum vnquam agens, plantas animalium gratia, & animalia cum plantis in hominis fauorem ipſius produxit: Manſueta quidem propter ipſius alimoniam & aliam vtilitatem, fera, & ſi non omnia, illorum tamen plurima propter cibum, & alia adiumenta, vt medicamenta & indumenta. Propter victum alia alijs inſidiantur, vt minoribus maiora, quæ quod à ſe grandioribus tuta non ſint, ſolerter cauēt. Muſcas enim venatur & vorat aranea, araneam lacerta, lacertam pauogallus, homo pauogallū, lupus hominē, lupum canis, canē interdū lupus. Omnia verò homini inſeruiunt, & vſum aliquē præſtant. Nullū ſiquidē eſt adeò putidū inſectū, ex quo quamdā ſibi non vendicet vtilitatē. Sæpè autē ex imperfectis & intēperatis quæritat medicinā, ex perfectioribus & tēperatis alimentum & medicamentum, ex quibus nunc vngues aſſumit & cornua, nūc pilos & excrementa, nunc ſanguinē, carnem & medullas, nunc coagulum, teſtes & oſſa. Animalium porro quædam alijs medentur, vt vrſis formicę, has ſiquidem illi ad famem explēdam non ingerūt; Alia malis ab eo inflictis, vt ſcorpiones vulneribus ab hiſdem illatis; Alia alijs etiam ſui generis, atque etiam ſibipſis, nam canis ſauciatus plagam lambendo deterget, ſiccat, & ad cicatricē ducendo ſanat, & mumia, ſanguis & axungia hominis, homini ſanando ſępè conducunt; Nam vt calor manus ad ventriculum admota familiaritate quadam eius robur firmat & coctionem iuuat, ſic agungia

Animalia animalibus medentur.

hominis, parti cuipiam imbecillæ adhibita eam roborat, & vi diſcuſſoria excrementitios humores reſoluit. Vix tamen, vt liberè dicam, ex humano cadauere medicam materiam ſoleo mutuari cùm tota tellus infinitis alijs medicamentis ſcateat, quæ viribus eximijs nobilitantur, quaſque pręſtat ad vſum medendi vſurpare, quàm ad hominis carnificinam confugiendo inefficaciores perquirere. Ne tamen quid huic poſteriori libro deſit, in quo medicamenta ex animalibus integris, vel eorum partibus ſumpta deſcribuntur. De ſanguine humano, & Mumia breuiter aliquid proferemus.

De Sanguine humano. CAP. I.

CHYMISTÆ ex ſanguine hominis oleum educunt, &
Lib. 3. de aliment. aquam ſtillatitiam, Dogmatici ferè tantùm vſurpant ad emplaſtrum enterocelę dicatum. Cuius loco ſuillus rectè conſilio Galeni ſubſtitui poteſt, Sanguis ſuillus, inquit, ad ſanguinē humanum maximè accedit, ita ut quiſquis humanum ſanguinem alicui morbo vtilem eſſe ait, id in ſuillo comprobet.

Eſt autem ſanguis naturæ theſaurus, iecoris αἱματώσεως primi organi calore, ex puriore chyli portione, in maioribus venis genitus, per quas tanquam per tubos ad ſingulas partes corporis alendas defertur, in illiſque quandiu continetur liquidus eſt, & ruber extra effu-
Cap. 6. lib. 3. de hiſt. anim ſus citiſſimè concreſcit; Damarum tamē & ceruorum ſanguis, quod fibris careat, coitu firmo non concreſcit, ſed fluido, inſtar lactis, nam ſanguis omnis non concreſcit, fibris ademptis, inquit Hippocrates.

Ariſt. lib. de carn. cap. 5. lib. 3. de part. Sanguis autem, cum totius corporis ſit materia, ex Philoſopho, in homine qui regula eſt omnium viuentium, tenuis & ſyncerus eſt, calidus & humidus, & ſuccorum optimus. Non tamen ſimplex humor, ſed pituitæ & vtriuſque bilis eſt particeps: Ob id Hippocrates quatuor humores materiam eſſe generãdo homini tradidit, ait Gal. *De materia corporis.*

Lib. 2. de tēp. Gal. Sanguis igitur humor eſt ex temperata chyli parte, in hepate genitus, ſubſtantia, & omnibus qualitatibus mediocris rubeus colore, dulcis ſapore, in venis & arterijs naturaliter contentus, vt in partes omnes digeratur. *Sanguis quid.* *Lib. 2. de elē. Lib. 3. de par. animal* Quemadmodum enim de vno fonte, & vna origine aqua riuis multis deducitur, alijque ab alijs ductus excipiunt, quouſque humor in omnes partes deueniat, ſic natura ſanguinem per totum corpus cenſuit deriuandum, cùm is omnium materia ſit.

Non eſt vero ſanguis ægrotorum, aut cuiuſlibet intemperati viri colligendus & ſeruandus in Officinis ad emplaſtri dicti cōfecturam, ſed è bene temperato & minimè morboſo homine, ſi fieri poſſit habendus, velut ex his, quibus iudicis ſtatuto caput truncatur. Sic enim venis ſimul & arterijs ſectis, promiſcuè ſanguis arterioſus & venoſus colligitur qui ſtatim grumeſcit.

Neque tamen ſanguis hic, neque alius animalis magni ducẽdus eſt ad emplaſtrorũ aſtringentium confectionem, quod is ſiccatus & aſſeruatus, vix quicquam natiuæ bonitatis retineat, nec vllam qualitatem aſtrictoriam, aut aliam acquiſititiam inſignem aſſumat.

De Mumia. Capvt II.

MVMIA Rhaſi & Auicennæ vox Arabica eſt, Piſſaphaltum indicans. Iſaac Perſicam eſſe dicit, quæ liquamen quoddam in ſepulturis inuentum notat, in quibus hominum cadauera aromatis cõdita multos annos ſeruata fuere. Abs quodam dicta eſt Cerops, ratione mihi prorſus ignota, niſi forſan, cerę quod habeat conſiſtentiam: *Mum* enim Perſis cera eſt: Olim tamen erat liquidior.

Cur Aegyptij corpora condiebant.

Reperiebatur tantùm in regum & heroum Ægyptiorum ſepulcris, qui quamdam futurę reſurrectionis cognitionem habentes, vt humanum corpus diutiſſimè ſine corruptela ſeruarent, myrrha, cinnamomo, aloë, aliiſque pluribus aromatis condiebant.

Multos autem poſt annos, cùm per bella milites omnia deuaſtarent, ſepulchra funditus euertentes, in quorumdam feretris, liquorem quemdam mellaginis inſtar ſpiſſum, odoratum, nec inſuauem inuenerunt: quem cùm Ægyptij medici ac Philoſophi, probabiliſſima ratione fulti, eximiis pollere viribus arbitrarentur, ad quorumdam affectuum curationem valere crediderunt, & dederunt, nec eos fefellit euentus. Multos ſiquidem ſanitati illius vſu reſtituerunt.

Qua propter hac experientia facti audaciores hanc conditura in aliorum pręſertim magnatum ſepulcris quæſierunt: quibus inuerſis & exhauſtis, ſic enim ſęuiebant in mortuos, tãdem ad virorum infimæ ſortis tumulos manus iniecerunt. In quibus licèt multò deterius liquamen, cadauerоſam nempe ſaniem inuenirent, eam ipſam tamen aſſumebant, Mumiam appellabant, & ægrotis dabant.

Sic ita huius inualuit vſus, vt multorum corpora ſeu peſte, aut lue Indica, vel elephantiaſi, aut pſora mortuorum, ſale & alumine conſperſa fuerunt, è quibus poſt aliquot menſes, ſanies putris decidens pro Mumia habita & empta ſit. Et quod mirum eſt, multi multorum in Arabiæ deſertæ mediis arenis ſuffocatorum & exſiccatorum cadauera Mumiam vocitant, & horrendum dictu, per os aſſumenda tradunt.

Inepta de Mumia quorumdam opinio.

In eoque multi ſunt adhuc errore, vt mumia tantum ſit cadauerоſa ac putris caro corporis cuiuſdam corrupti. Memini que vidiſſe doctum quemdam virum, ſed in re medicamentaria non ſatis verſatum, qui cùm in cœtu quodam clariſſimorum virorum de Mumia ſermo haberetur, qui nullam nunc veram haberi contenderent, dicerentque hanc ipſam, quæ nunc circunfertur, tabum quoddam eſ-

ſe, ſeu illuuiem fœtidam, potiùs quàm antiquorum Ægyptiorum regum, à multis annis conditorum in ſepulcris liquamen, quod non modo ſuauiter fragrabat, ſed eximiis pollebat viribus: Imò reſpondit ille, mumia corporum eſt exſiccatorum caro, nuperque vidi eam exſiccatam adhuc coſtæ inhęreſcentem.

Sic impia credulorum animis inhæſit opinio, qui ex hominis carnificina virus quoddam tetrum, olidumque colligentes, nefaria conſuetudine à perditis viris introducta ægrotis exhibent. Tantùm enim abeſt, vt Ægyptiorum antiquorum habeamus mumiam, quæ pauciſſima fuit, breuique deſiit, cùm ne quidem Auicennę mumia, quæ ex ſanie humana piſſaphalto mixta, conſtabat, nobis ſuppetat, ſed tantùm expreſſus putridi cadaueris ſuccus inſpiſſatus, qui nunc magno mortalium damno, in Pharmacopoliis ſeruatur, quem periti ac prudentes viri nunquam ad medicum adducent vſum. Abſurdum enim eſt dicere Mumiam eiuſmodi his prodeſſe qui ex alto ceciderunt; Quin potiùs his obeſſe, atque aliis omnibus qui ea ſint vſuri ſit credibilius. Quibus enim veremur, ne ob caſum, aut ictum ſanguis grumeſcat, conducibilius eſt poſcam, aut oxymel, aut aliud incidens medicamentum exhibere.

Mumia antiquorum nunc nulla.

Cùm autem nulla Officinæ noſtræ compoſita medicamenta axungiam humanam excipiant, de ea fuſiùs nihil.

De ſanguine Hirci. CAPVT III.

HIRCVS vel peregrinus eſt, ac cornutus, vt Æthiopicus, & Creticus, vel noſtras ſeu noſtra in regione natus, qui aliquando cornibus exultat, aliquando hiſdem mutilus eſt. Vtriuſque ſanguis, vt docuimus in Officina, apparatus plurimùm ad calculos atterendos valere creditur, eſtque baſis eius eximiæ confectionis, quam Lithon tripticon vocauimus, ad cuius commentarium illius præparandi modum adiunximus.

Hircorum autem peregrinorum, vt obiter dicam, multæ ſunt varietates, inter quos commendatur Perſicus, *Pazan* lingua vernacula dictus, ex cuius ventre lapis Bezar, ſeu Bezoar, vt loquitur vulgus, cuius vſus commendatur plurimùm, eruitur, aduerſus virulentorum animalium morſus, venena & morbos omnes malignos, vt poſtea fuſius dicetur.

Bellonius.

Creticus ſic à Creta inſula, quæ vt Anglia, lupis caret, Gallis *boucestain* dictus, pilis breuibus & flaueſcentibus induitur, bina cornua, longaque gerens ad dorſum incurua: Tantæ agilitatis eſt animal, vt ex ſcopulo in ſcopulum deſilire ſoleat, ſex etiam paſſuum ſpatio diſtantem.

Hircus Creticus.

Inter hircos ſeu capras ſylueſtres numerantur Ibyces, rupicapræ,

Oryges, Damæ, & Pygargi: hæc tamen animalia multùm à ſe inuicem diſtant, & omnia ab hirco noſtrate, qui ſolus inter animantia in rebus venereis ſocium patienter admittit: vnde qui nonægrè idem patitur, Cornutus, hircorum inſtar, per Sarcaſmum dicitur.

Strepſiceros.

Strepſiceros quibuſdam hircus dicitur, verius tamen aries dicendus, cui duo ſunt cornua, in gyrum canaliculata, vt vnicornu erecta, ad vſum medicum nuſquam expetita.

Strepſiceros in memoriam reuocat monocerotem, quem in rerum natura dari multi dubitant, tam rarum enim eſt animal, vt vix viuit aliquis, qui id viderit. Dubium hinc naſcitur, quod rarum ſit, quod ignoretur illius natura, quòd inter ſe diſſentiant authores qui de illo ſcripſerunt.

Datur tamen, etiam ſacrę paginæ teſtimonio, eiuſque cornu quotidiè viſitur, & à medicis aduerſus venena, venenatoſq; & malignos affectus præſcribitur. Non minoris tamē, vt liberè loquar, facio cornua cerui, aut rhinocerotis, quàm monocerotis, de quo multi magis mira, quam vera prædicant. Quodnam autem ſit animal, cuius naturæ, vbi degat, & quibus dotibus polleat illius cornu, poſtea pluribus explicabitur.

De ſanguine Leporis. Capvt IIII.

Leporis aſſatum ſanguinem calculo comminuendo plurimum valere grauiſſimi viri ſcripſerunt, & experientia comprobatur. Eſt autem lepus animal notiſſimum, timidiſſimum & velociſſimum, cui ſoli pilos in ore, & ſub pedibus Ariſtoteles annotauit. Sunt qui candidos vidiſſe ſcribunt; Tales tamen non eſſe, ſed apparere certum eſt, nempe hyeme, dum niuibus, tanquam alba veſte teguntur. His enim liqueſcentibus illi cito rufeſcunt.

Lepus cornutus.

Venatu cœpit vnum cornutum illuſtris heros D. de Vitri, cuius cornu Iacobo Anglorum regi dono obtulit. Fabuloſum eſt, quod iamdiu plebeculæ mentibus inhæſit, leporibus ſcilicet, vtrumque ſexum, tanquam hermaphroditis eſſe, & vim vtramque gignendi, concipiendi ac pariendi habere. Lepores in Europa notiſſimi, & frequētiſſimi. In Itacha inſula nulli, & quod mirabilius eſt, ſi illati fuerint, citò moriuntur.

Non ſolùm autem ſanguis leporis, ſed & lepus integer, olla fictili operculata impoſitus, & in clybano vſtus calculos atterit, & expellit cum pauco vino albo aut aqua; vel decocto idoneo ſumptus: Ob id rectè ad Lithontripticon accedit.

Eſt & lepus marinus, ſic dictus, quod in mari naſcatur & terreſtris referat effigiem, pulmonibus & grauidis inimiciſſimus, de quo videndus Rondeletius.

De Pinguedinibus, & primò, De Medulla Cerui. CAPVT V.

MEDVLLA in quouis animali oſſium eſt alimentum, calefacit, dolorem ſedat, reſoluit, emollitque ſcirrhos partium quarumvis, maximè ceruina, deinde vitulina. In alijs animalibus vel acrior & intemperatior. Ob id venatores ſtudioſè ceruorũ medullas eximũt & ſeruãt.

Eſt autem ceruus animal notiſſimum quod reliqua cornigera ſiue formæ pulchritudo, ſiue cornuum amplitudo, ſiue ramorum varietas ſpectetur, facilè ſuperat. Ceruæ tamen cornua natura denegauit, quæ mari primum oriuntur recta ſubularum inſtar, vnde ſubulones tum vocantur. Dein bifida, poſtea trifida, primiſque menſibus cute quaſi veſtita, & lanugine tenui ac molli hiſpida, ſed vbi creuerint, & aëri ac ſoli fuerint expoſita, aſpera, dura, glabraque redduntur. *Subulones quid & vnde dicti.*

Omnia animalia cornigera caua cornua habent, ſolus ceruus ſola quæ quotannis decidunt, tuncque cerui tanquam inarmes ſeſe occultant interdiu, antequam noua renata ſint. Illa priora cornicula æquè laudantur ad cor roborandum & venenatos affectus oppugnandos, atque cornu Monocerotis. In baſi cordis cerui iam ſenioris quoddam os paruum, planum & anguloſum reperitur, quod venatores crucem cerui vocitant. Quatuor enim apophyſibus, ſeu angulis diſterminatur in modum crucis, vnde nomen. Medici practici os de corde cerui nuncupant, cuius vires eximias ad cor exhilarandum & facultates vitales erigendas notarunt. Pulueris Diamoſchi compoſitionem ingreditur. In ceruis iunioribus non quæritur, quod cartilago tantum ſit, vix dum in oſſeam cõpagem firmata: pars cornuum capiti proxima, craſſiſſima & tuberoſa antequam ſolideſcat, & pilis exuatur, in taleolas ſecta, vino albo macerata, & alembico deſtillata, aquam exhibet valdè cardiacam & lypopſychiæ atque affectibus, qui malignitatem coniunctam habent, efficaciſſimam. Nolo ſubticere nobilem virum Brienſem, mihi notiſſimum, ceruã venatu cepiſſe vnicornem. Media ſiquidem fronte ſubulonem gerebat longum, incuruum, aſperum, Genitale cerui ad pleuritidem colicum dolorem, nec non ad dyſenteriam plurimum valere experientia comprobauit. In maiore oculorum cantho ceruorum antiquiorum concreſcit liquor quidam gummi modo, lacrymam cerui vocitant, qui mira proprietate ſudorem mouet copioſum, & venenatam peſtis, aliorumque malignorum affectuum qualitatem oppugnat. Nec omittendum vrinam cerui achoras optimè ſanare. *Lacryma cerui.*

Euryceros & Platyceros ex ceruino ſunt genere, ſed eorũ omniũ naturam his deſcribendam relinquo, qui abſolutam animalium hiſtoriam ſuſceperunt.

De Seuo caprino. CAP. VI.

MEDVLLA, ſeuum, adeps, & axungia valde cognata ſunt, quæ in ſanguine præditis animalibus tantùm reperiuntur, ſed non in omnibus omnia. Aliis enim alia tantùm ſunt, vt cornigeris, ſeuum, & adeps biſulcis quibuſdam, adeps cunctis auibus & quadrupedibus multis. Sic enim axungiam ab adipe diſtingunt multi. Alij volunt axungiam eſſe veterem, vt ſalitam, quam Gallorum vulgus, *vieil oing*, vocitare ſolet, vt recentem, *ſaing doulx*, quæ ſcilicet ſalis eſt expers, nec à fibris purgata.

Cap. 5. lib. 2. de part. anim.

Adipis & ſeui diſcrimen.

Differt autem ſeuum ab adipe, quod ſeuum vſquequaque agile ſit, & cum refrixit, concreſcat: adeps liquidus ſit, minimeque aptus indurari, ait Ariſtot. Locis etiam diſcrepant, quod adeps inter cutm, ca rnemque ſoleat conſiſtere, ſeuum in omento, circa renes, ac in fine carnis ſemper eſt.

Cap. 17. Lib. 3. de hiſt. anim.

Quorum autem ſanguis corpulentior eſt, hæ ſeuum potius habent. Seuũ enim terrenum eſt, ait Philoſophus. Vnde fit, vt fibroſi ſanguinis modo cogatur. Quamobrem, quæ non vtrinque dentata, ſed cornigera ſunt, quia natura ſunt arida & terrena, hæc ſeuum habent. Sed quæ cornuum expertia ſunt, & vtrinque dentata & multifida, hæc vice ſeui adipem habent, qui quod terrenam non habeat naturam minùs cogitur.

Cap. 5. lib. 2. de par. anim.

Seuum ergo cùm adipe ſit magis terreſtre, potius ſumitur ad vnguenti Citrini confectionem. Seligitur verò caprinum, ſeu hedinũ, ſed arietinum minus idoneum non duco. Caper autem ſeu hedus cùm animal ſit notiſſimum, de eo plura verba facere fruſtraneum.

De Axungia ſuis. CAPVT VII.

AXVNGIA ſic ab axibus vngendis ad rotarum faciliorem circumactum dicta, multi eſt in medicina vſus: maximè verò ſuilla ad quorumdam vnguentorum, vt roſati, & emplaſtrorum, vt Vigonij compoſitionem. Omnium eſt liquidiſſima, inſtarque olei ſæpius effluit, magiſque emollit, concoquit, & reſoluit quàm oleum, habetque qualitatem lenientem & anodynam. Propterea humorum acrimoniæ mitigandæ, dolori ſedando, inflãmationi contemperandę, & humoribus reſoluendis vtiliter adhibetur, & cataplaſmatis ad eoſdem effectus inſtitutis peraptè permiſcetur. Quæ ex animalibus calidioribus, vt leone, detrahitur, reſoluentem vim habet maiorem. Suillum enim genus non eſt multum

in qualitatibus primis intemperatum: Ob id facilè & cito pingueſcit: Eſtque animal multiparum, quod ante exactum priorem ętatis annum venere ſtimulatur, & congreſſum appetit exercetque. Roſtrum habet repandum, collum breue & craſſum, ſetis rigidis hiſpidum. Teſtes mari hærent retrò, nec longipenduli prominent, omnium ferè quadrupedum ritu. Dentes exerti & longi conſpiciuntur, quibus fœmina caret, aut certè ei multo breuiores, & vix extra os apparent. Vtrique cauda intorta, vt etiam apro, quem porcum ſylueſtrem nominant. Suilligeneris tēperies

De Axungia vrſi. CAP. VIII.

VRSI axungia calidior & ſiccior eſt ſuilla, & vtraque qualitate inferior leonina, velutique inter ambas media. Non tantùm ad alopecias & perniones commendatur per ſe, ſed vnguentis reſoluentibus miſta qualitatem eorum reddit efficaciorem.

Eſt autem vrſus animal aſpectu horridum & mugitu, nam vox illius iracunda & minax eſt, plenaque terroris rauco de gutture fertur. Os illi valdè patulum, dentes ſerrati, nares hiulcę, aures decurtatę, totum corpus prolixioribus pilis hiſpidum, vt cauda tam breuis, vt vix queat agnoſci. Vrſus quodnā animal.

Vrſa veneris eſt appetentiſſima, maremque ſępius ad congreſſum ſolicitat, ſupinaque initur mulierum more, & ſimilibus, ac mutuis complexibus. Informem autem molem non parit, quam poſtea lambendo effigiat, vt plebecula hucuſque credidit: quem errorem improbat Scaliger exercit. 15. contra Cardan.

De Axungia anſeris. CAPVT IX.

INGRATI quid omnes habent axungiæ, quo ventriculum ſubuertunt: Anſerina tamen ſuauitatem quamdam præ ſe fert, quæ eam commendat in ruſticorum culinis, à quibus auidè expetitur. In Pharmacopolijs quoque celebratur ad medicinam, Nam & per ſe adhibetur meatui auditorio ad tinnitum, qui grauem auditum præcedere ſolet, atque pluribus alijs medicamentis externis reſoluentibus commiſcetur.

Eſt autem anſer & carniuora, & frugiuora auis, quæ tum in aquis & paluſtribus locis, tum in ſolo ſicciore verſatur, amphibiumque volucre perhibetur, tam domeſticum, quàm agreſte ac ferum, quod ſedem ac ſolum certis tēporib⁹ mutat, gregatimque volat, vt grues.

Anſeres autem non minus ſolertem præbere cuſtodiam quàm canes ſuperſtitioſi credunt, quod ſemel, atque ex euentu Romanis profuerint, quos à ſomno profundiore clangore ſuo excitantes, ca-

pitolium ſeruarunt. Illi enim excitati quoſdam ac paucos milites Gallos conſpexere, qui ſcalis ad ipſius muros erectis conſcendebāt, in quos vi & violentia quamplurimi irruentes ſuum capitolium ſeruarunt. Cuius beneficentiæ memores Romani per tempora multa ſacros habuerunt anſeres. Poſtea tamen depoſita ac ſpreta illa ſuperſtitione inter ſuauiores epulas anſeres tranſtulerunt. Satis enim laudabilem corpori præſtant alimoniam, & odorem dum aſſatur, & ſaporem dum eſtur, ſatis gratum & ſuauem exhibet. Ad anſerinum genus referunt multi Onocrotalum & Olorem, ſeu cygnum, Sed de his coqui quam Pharmacopœi veriùs & vberiùs loquuntur.

De anſeribus ſuperſtitio Romanorum.

De Axungia anatis. Cap. X.

Anatis axungia nec omittitur in arte medicamentaria, qua & per ſe vtimur in artuum dolore, neruorum frigida intemperie, & vnguentis quibuſdam vt Reſumptiuo, & emplaſtris multis permixta. Qualitatem enim habet emollientem, calefacientem, reſoluentem, anodynam.

E Palmipedum autem genere eſt Anas, quæ ſeu domeſtica, ſeu ſylueſtris locis aridis & aquaticis, vt lacubus æquè viuit. Ex domeſticis aliæ ſunt omnino albæ, aliæ prorſus nigræ, quædam picarum ritu partim albæ, partim nigræ, aliæ ſubcineritiæ, cuiuſmodi omnes ſunt ſylueſtres.

Anas tam agreſtis, quam domeſtica ſemper fœmina maior eſt, & colore magis vario, præſertim circa alas & collum in quo plumulæ ex cæruleo viridi mixto nitent.

Caro anatum ferarum, ſeu ſylueſtrium & pinguium vtcunque ſuauis eſt, licèt dura, nec inutilem ſanguinem gignit. Sed quæ in vrbibus verſantur, carnem habent excrementoſam & minus ſuauem. Aluntur enim ſpurciſſimis ac fætidiſſimis edulijs, vt animalium interaneis, & ſæpè bufonibus, quos nonnunquam integros vorant.

Anates autem Ponticas venenis educari multi credunt, vnde Mithridates earum ſanguinem Antidotis aduerſus venena inſtitutis permiſcebat. In fluuijs, lacubus & locis paluſtribus viuunt aliæ aues multæ inter anates numeratæ, vt Querquedula, Boſcas & Colymbis, quæ non in parua cibariorum gloria habentur.

De axungia Gallinarum. CAPVT XI.

AXVNGIA gallinarum mediæ eſt inter ſuillam & anſerinam naturæ. Recens & ſalis expers affectibus vteri prodeſt. Confert adhuc labiorum ſciſſuris, aurium doloribus, & puſtulis erumpentibus in papillis.

Ea inueterata magis calefacit, diſſipat ac reſoluit.

Eſt autem gallina auis homini vtiliſſima: ob id fœcundiſſima, quæ non modò ſuas carnes edendas præbet, ſed omni tempore fœturam exhibet commodiſſimam. Sunt enim quæ quotidie vel oua pariunt, vel incubant, vel pullos excludunt, qui vbi pipiones adhuc ſunt, à quibuſuis etiam delicatulis expetuntur: Adultiores facti omnium palato arrident. Caſtrati autem & ſaginati vt Cœnomani capones etiam aulicorum menſas explent & ornant.

Eſt enim gallinaceum omne genus optimi ſucci & coctionis facilis, omnibus naturis & temperamentis idoneum. Non multùm verò illorum ſententiam probo, qui ius galli veteris potiùs, qui ſemper macilentus eſt, quàm iunioris & pinguis exhibendum ægrotis ſtatuunt. Ego capi aut pinguis gallinæ iuſculum prætulerim, & vbi nitroſa quædam qualitas deſideratur, aliundè quærerem. Gallinacei enim omnes excarnes ferè & exucci ſunt, præſertim veteres, quia quicquid habuere ſucci laudabilis, veneri impenderunt. Capones Cœnomani.

Tres autem gallinarum differentiæ apud nos viſuntur: quædam magnitudine alias ſuperant, quæ roſtro & pedibus, vt plurimū ſunt luteis, & oua maiora pariunt, ſed minus fœcundę ſunt vt Londunenſes, quæ à Varrone Medicæ vocantur, quia è Media fuerint allatæ.

Aliæ paruæ, quibus criſpæ ſunt plumæ, quę ſæpiùs quàm annis ſingulis decidunt, ita ut nonnunquam implumes cernantur, hyemis rigiditatem ęgrè ferentes. Sunt & vulgares perpetuò plumis indutæ, quarum aliæ prorſus nigræ ſunt, quæ putantur meliores, aliæ albæ, quę deteriores, alię variegatę, quæ medię. Gallinæ Medicæ.

Sunt qui ſtomachicis imperant tunicam interiorem ſecundi ventriculi gallinarum ad augendam coquendi facultatem, quod lapillos conficiat, nullo tamen ſucceſſu ſumitur. Illius enim temperies vitiatur interitu & deſiccatione, deſtruiturque vis coquendi. Multa ſiquidem viuis ineſſe comperimus, quæ mortuis non ſupereſſe certiſſimum eſt.

Præter Gallinas noſtrates aliæ multæ ſunt ruſticæ, vt Attagen, gelinottam vocant, Fulica ſeu gallina aquatica, & Aſcolacus, ſeu Ruſticula, & gallina ſyluatica, Septentrionalibus *vidcoq*, vel potius *vuodcok*, ſecundùm Anglos dicta apud quos *vuod* eſt ſylua, & apud Germanos *vuad* idem: Et *cók*, gallinaceus. Vidcoq vnde dicta.

Sunt quædam gallinæ peregrinæ, vt Indicæ, & Numidicæ, quas

Phaſianos multi arbitrantur,& Meleagrides, à quarum variegato colore,herba quædam florem multis veluti punctis maculatum gerens,apud nos Meleagris dicitur.

De ouis. Multarum autem auium color, vt variegatus eſt, ſic & oua,è quibus illarum generatio pendet,variegata,vt meleagridum, perdicum, gallinarum Indicarum; Noſtratium verò ac vulgarium gallinarum oua alba ſunt:ſicut & anſerum,anatum,columbarum.

Porrò ſæpiſſimè in re medicamentaria ouis vtimur,nam vitellos in clyſmis ſoluimus, vixque ſine eorũ adiutu terebinthinam diluimus. Ex hiſdem induratis oleum extrahimus:atque ab ouo eximiũ quoddam electarium habemus denominatum, cuius vires aduerſus peſtem mirum in modum commendantur.

Sæpius verò in cibatu ouis vtimur: Habent enim quid robuſtum, & alunt,& inflant,inquit Hippocrat. Robuſtum quid habent, quia generatio eſt animalis: Alunt,quia hoc eſt pulli lac: Inflant, quia ex parua mole in multam diffunduntur. *lib.2.de dieta.*

Quæ autem tremula dicuntur,ad nutriendum ſunt omnium præſtantiſſima. Frixa & in cineribus vſta, mala. Cæterum gallinarum, phaſianorum & perdicum omnibus ſunt præſtantiora. *lib.3.de alim.*

Ouum vnam ſolùm prauitatem admittit, inquit Galenus, quam adfert vetuſtas,quam facilè effugies,ſi recentibus vtaris. *Gal.& lib.de Euchy. li.11.de ſimpl.*

De Butyro. Cap. XII.

E Lactis parte magis terrena caſeus contreſcit, è pinguiore quam cremorem vocant, crebro agitatu in oblongo vaſe, Lactuburiam dicunt,butyrum cogitur quod multę nationes habent in deliciis, præſertim,quod ſuauitate palato plurimum arridet,vt Vâneum,quod in agro Pariſienſi fit, & Normanicnm, quod eius prouinciæ,præſertim Conſtantienſis incolæ ſale condiũt, in vaſa fictilia prælonga demittunt, & ad cæteros Gallos mittunt, quibus olei vicem explet:facit enim vt omnia fercula ſapiant, & auidiùs comedantur. *Butyrum Vanneum.*

Vtiliter admiſcetur Eclegmati de Pineis & medicamentis pluribus externis dum lenire, humectare, emollire,& dolorem ſedare conſilium eſt. Temperie enim cùm ſit calidum & oleoſum, bubones & parotidas iuuat. Humores in pectore latitantes litu & linctu coquit, & ventrem ſoluit. Maximè verò quod ex lacte fit vaccino, tum quod copioſius habeatur, tum quia pręſtantius, ſuauius,ac ſalubrius. Ex ouillo enim & caprino quibuſdam in regionibus aliquando fit, ſed quod in Gallia nec guſtatur, nec viſitur, nec probatur.

Eſt autem vaccinum,ſeu bubulum genus quatuor ætatis gradibus

diſtinctum. Prior ætas eſt vitulorum: Secunda iuuencorum: Tertia boum nouellorum: Quarta vetulorum, quæ ad extremum extenditur ſenium.

Quæ iam adulta, ſterilis eſt, taura à bubulcis ſolet nominari. Quæ prægnans, horda, fordave dicitur. Horda quid.

Pro regionibus autem & ſoli cœlique conditione, boues corporis habitum, pilorum colorem, mores, & naturam habent. Aſiatici enim aliam formam, Epyrotici aliam, Gallici aliam habent.

In boum genere cornua gerunt tam mares, quam fœminæ. Apud Myſios tamen & circa paludem Mæotim boues ſine cornibus viuunt. Et aliquando apud Indos nonnulli viſuntur vnicornes, alij verò tricornes. Aonius bos vnicum tantùm cornu gerit, in medio capite inſtar monocerotis. Boues ſine cornibus.

Sunt aliæ boum, ac vaccarum varietates multæ, quas exactiùs diſquirere noſtri non eſt inſtituti. Sat eſt nunc ſi dixero ex bubulo genere lac & butyrum haberi, quibus nonnunquam in Pharmacopoliis opus habemus. Lac enim non tantùm nutrit, eſt enim dealbatus ſanguis, ſed pluribus affectionibus medetur vt dyſenteriæ, phtiſi, ac pulmonum vitiis, quibus aſininum, poſt muliebre maximè conuenit. Lac.

Homini autem tot, tantaque commoda bos ſuppeditat, vt vix poſſint numerari. Illius enim in labore & agricultura non tantùm ſocius eſt, dum viuit, ſed mactatus menſas opulentat, & alimoniam exhibet firmam & laudabilem.

Ad bubuli generis familiam ſpectant vri, biſontes, bubali, & tauri Æthiopici, quorum naturam illis deſcribendam relinquo, qui perfectam animalium hiſtoriam explicandam ſuſceperunt.

De Pulmone vulpis. CAP. XIII.

PVLMO vulpis à Meſue commendatur ad vitia pulmonum, & ab eo quoddam Eclegma denominauit, quod phtiſicis conducere aſſeruit. Vt liberè tamen dicam ſapor eius acer, & ingratus, & teter odor efficiunt, vt minus quam creditur, valere à doctioribus iudicetur.

Eſt autem vulpes animal aſtutum, caudam habens multum villoſam, & genitale pene oſſeum, calculo atterendo & expellendo idoneum. Inſidiatur gallinis & aliis auibus iuuenculis, necnon leporibus. Speluncam fodit altam, multos habentem anfractus & exitus procul inter ſe diſſitos, vt faciliùs venatorum eludat conatus. Vulpes.

Illius caro temperie ſicca eſt, & digerentis facultatis particeps. Vnde oleum in quo fuerit elixata, oleum vulpinum dictum, humores ad extimam corporis ſuperficiem euocat, & diſcutit: Eaque ratione morbo articulari vtiliter datur. Vires.

Illius adeps liquatus & auri infuſus, dolorem ipſius ſedat.

De teſticulis Caſtoris. Capvt XIIII.

Castoreum Medici vocant fibri ſeu Caſtoris teſtes ad multos medicos vſus expetitos & aptos. Eſt autē Fiber, ſeu Caſtor animal amphibium, ex albo cinereū, in dorſo nigricās quòd partim in aqua, partim terra victitat, & ex vtroq; loco pabulū venatur, lutrarum modo, quibus valde ſimile eſt, cauda excepta, quę caſtori glabra eſt, & lata, & piſcium modò ſquāmoſa; lutris longa, rotunda, hiſpida, rufa & ad caſtaneam accedens, vt & totum corpus.

Circa fluuios Ponti Caſtores plurimi ſunt, necnon in Hiſpaniæ paludibus: verum ex eis caſtoreum, vt vocant, non eamdem habet cùm Pontico Galatiæ vim.

Morſus Caſtoris. Eſt autem horrendi morſus Caſtor. Nam hominem dum mordet partem comprehenſam non deſerit, antequam fracta concrepare oſſa ſenſerit & audierit. Eius teſticuli potiſſimum appetuntur in vſum medicum, quos non proprijs dentibus amputat à venatoribus coactus, vt fabula de ipſo narratur.

Porrò ad medicamenta ſeligi debent teſtes conuexi, ex vno ortu dependentes, liquore intus ceroſo, odore graui, & viroſo, guſtu acri & amaro. Eſt verò Caſtoreum medicamentum & celebre, & multi vſus, inquit Galenus, adeout Archigenes de Caſtorei vſu totum conſcripſerit librum.

Vires. Excalfacit autem manifeſtè, ſerpentum venenis medetur, menſes & partus ciet, lethargycis & veternoſis prodeſt, & neruorum affectibus.

De Excrementis animalium, Et primùm De Moſcho. Cap. XV.

Animalia quædam venatu coguntur, capiunturque propter eſum, vt cerui, lepores, apri; Alia propter medicinam, vt viperę: Alia propter odoramenta & voluptatem, vt Moſchus, & catus zibethicus. Fiber etiam & Sebellina, vt ex his medicamenta & veſtimenta fiant, expetuntur.

Moſchus, quid. Eſt autem Moſchus, & excrementi, & animalis à quo idipſum habetur nomen. Animal verò exoticum eſt, idque Indicum, in regno *Pegu*, ac potiſſimū in agro Tūbaſcorum admodum frequens, capræ non multū diſſimile, ac corpore prægrandi, Dorcadē moſchi, gazellā Indicam & capreolum moſchi nominant, ex cuius inferiore maxilla ęquē dentes vtrinque ſinguli porcorum inſtar exeruntur.

Huic cùm veneris œſtro percellitur, furoris vehemētia vmbilici regio intumeſcit, ibique congeſto ſāguine multo & craſſo fit apoſtema; Atq; tum ferum illud animal potum, cibūque auerſatur omnē, & humi ſeſe prouoluens, atque lapidibus & arborum truncis turgētem partem quadam voluptate confricans, diſrumpit, ac vomicam

aperit, ex qua ſanies quædam excernitur, quę verus eſt moſchus omnium rerum odoratiſſimus & ſuauiſſimus, quique alias omnes moſchi varietates, quę nunc multę circumferũtur, bonitate ſuperat.

Illa autem ſanies ſuper arborum truncis, aut ſaxis relicta, calore ſolis, ac cæli bonitate coquitur, elaboratur, & viroſus ipſius odor, ſi quis ſit, diſſipatur, ſitque præſtantiſſimus ille moſchus, quo reges & magnates donantur & vtuntur. Qui verò paſſim venditur bonitate longè inferior eſt, & ab animalibus venatu captis carpitur. Capta enim fera venatores partem cum corio ſimul abſcindunt, cruorem effluentem exprimunt, colligunt, exſiccant & ſeruant cum vtriculis aut pellibus eorumdem animalium, quorum ſæpè ſanguis exſiccatus, paucule recrementi dicti portioni commixtus, pro puro moſcho ab inſtitoribus, ſeu adulteratoribus venditur.

Eſt quoddam genus muſtellæ maioris, quæ quod martia ſit & pugnax, gallinas enim etiam grandiores enecat, quibuſdam Martes, alijs Maturella, vulgo Fouïna dicitur, cuius excrementa moſchum redolent, vt ſæpè obſeruaui.

Sunt & quædam plantæ & fructus, qui huius aromatis ſuauitatem naribus & palato referũt, vt geranium moſchatum, herba moſchata dictum, roſæ moſchatæ & pyra moſchatellina.

Sunt autem moſchi vires eximiæ: Nam cor frigidum & tremulum roborat, exhilaratque, & omnibus ipſius affectibus cõfert, necnon cerebrum recreat, & ſpiritus omnes reficit. Calefacit ordine ſecundo, ſiccat tertio. Moſchi Vires.

De Zibetho. CAP. XVI.

ANIMALIA tria gratum odorem ſpirare perhibentur, Panthera, quam tamen brutis tantum, non hominibus ſuaueolentem multi credunt, Gazella, ſeu Capreolus moſchi, & felis ſeu Catus Zibethi, qui Grecis recentioribus Zapetiõ, vulgo Ciueta nominatur, de cuius natura veteres non ſatis inter ſe conueniunt. Animal ferum eſt, dentibus ferox, feli non ita tam ſimile vt multi ſcribunt: Maius enim eſt, ſępè vulpem excedens, caput, collum, pedes, atque alias partes habens illi valdè diſſimiles. Os ei oblongum eſt, vt Meli, ſeu Taxo animali, corpus longum, maxillæ inferiùs albæ, vt etiam barbitium, pedes nigri, laterales ventris partes albicantes, dorſum ex obſcuro cinereum, maculis nigris conſperſum, cuius recrementum Zibethum dicitur, ob fragrantiam à ditioribus expetitum, ob vires inſignes à medicis celebratum.

Zibethum ergo odoramentum eſt aliud à moſcho diuerſum, ſuauiſſimum, pingue, craſſum ac nigricans, ex animali eiuſdem nominis, cui eſt cati figura, vnde Catus zibethicus ſæpius vocatur, deſumptũ illius enim ſtrigmentum eſt, ſeu ſudor circum teſtes, ac pudenda concreſcens, qui cochleari corneo, aut argenteo, aut alio quouis eradi ſolet. Catus zibethicus.

Indicum quidem animal eſt, ſed nunc apud Europæos valdèr frequens & cicuratum. Quotidiè ſiquidem Lutetiæ in multorum ædibus viſitur, & contrectatur. Vt verò maiorem dicti recrementi copiã ſuggerat, irritari ſolet, fatigari, & ad iracundiam cieri; Tunc enim genitalia multo ſudore glutinoſo madent, qui poſtea eraditur. Deraſus primis diebus grauis eſt, molleſque nares ferit; ſed poſtea concretus & aëri expoſitus, virus omne deponit, ac ſuauitatem acquirit gratiſſimam.

Vt odor illius Moſcho affinis eſt, ſic & qualitas. Maximè autem confert vteri ſtrãgulationibus ſi eius aliquot grana in vmbilici cauitatem indantur.

Animalium ſtercora propter fœtorem & ingratum ſaporem auerſantur, & ęgri, & medici. Malunt enim ingenui viri alia perſcrutari, contrectare & exhibere medicamenta, quam putidorum animantiũ excrementa; Muſcerda tamen multum prodeſt cum vino albo ad calculum atterendum & excludendum, & ſtercus caninum probatur à Gal. ad anginam: humanum verò laudatur à multis ad ſuppurandum. Epilepſiæ autem quæ fit per partium infernarum conſenſum, & materiæ tenuis ad caput aſcenſum, nihil æquè prodeſt, atque pauonis, ſtercus. Verum de eiuſmodi excrementis, cùm medicamentorum noſtrorum compoſitiones non ingrediantur, agere non inſtituimus.

De Ictyocolla. CAP. XVII.

Chryſocolla. MVLTA glutinis in Officinis Pharmacopœorum varietas inuenitur. Vnum minerale eſt, quod auro coniungendo ritè conuenit, & Chryſocolla dicitur. Aliud quod vulnera ac carnem glutinat, & oculorum fluxiones inhibet, atque arboris cuiuſdam in
Sarcocolla. Perſide naſcentis gummi eſt, quod Sarcocolla vocatur, de his duobus ſuprà. Tertium quoddam eſt, ex corijs bubulis factitium, quod Taurocollam nominant, & à frequentiore, quem præſtat, vſu, lignis videlicet arctiſſimè ſimul firmandis, xylo-
Xylocolla. colla nonnullis dictum. Eſt & Ictyocolla, ſeu gluten ex vẽtre cuiuſdam piſcis confectum: Cui quod vis inſit opplere, ſiccare, atque etiam quadamtenus mollire, rectè miſcetur emplaſtris glutinantibus, & alijs quæ lepras tollũt, & faciem erugant. Ab Arabibus *Alcã-*
Alkanna. *na* vocari ſolet.

Vt autem Taurocolla non tantum ex corio bubulo, ſed ex omnium quadrupedum auribus pedibuſque fit, ſic & ictyocolla non tantùm ex ventre vnius piſcis, ſed ex omnibus viſcidis ac glutinoſis fieri poteſt. Sæpius verò fit è quodam piſce, quem Rondeletius Exoſ-
Morüa & Molüa. ſem, alij molüam, alij moronam, quidam Morüam appellant, multum tamen inter ſe diſtant.

Eſt

Eſt autem Exoſſis piſcis cetaceus, cartilagineus, abſque ſquamis, ſpinis, & oſſibus, niſi pauciſſimis. Caput ei craſſiſſimũ eſt, latumque, os magnum, è cuius maxilla ſuperiore molliuſculæ & oblongæ apophyſes deorſum pendulę emergunt. Carne eſt prædulci & glutinoſa, proinde malè grata, niſi longe ante eſum ſale condiatur.

Non ſolùm verò ex corio, ſed etiam inteſtinis, ventriculo, pinnis & cauda piſcis Exoſſis Ictyocolla conficitur ad hunc modum. Partes dictę in fruſtula tenuiſſima ſecantur, in nouo fictili ponuntur, aquæ calidæ quantitas idonea affunditur, ſic diem vnum, aut alterum macerantur: Tum lento igne coquuntur, donec in cremorem, aut pultis conſiſtentiam abeant. Poſtea ab igne ſemouentur antequam hęc confectura refrixerit à fictili eximenda, & in partes diſiungenda, ne in maſſam tenaciſſimam concreſcat. Nonnunquam exoſſis piſcis internæ membranæ necnon inteſtina lota, extenſa & ſiccata pro Icthyocolla venduntur. Ictyocollæ conficiendę modus.

Parari quoque poteſt Icthyocolla ſeu gluten piſcis è Siluro, quẽ ob voracitatẽ, deformitatem & feritatem lycodæmonẽ nõnulli vocitant. Eſt enim piſcis ferociſſimus & maximè maleficus; vaſtiſſimo oris hiatu, ac dentibus multis acutiſſimis animalia quæq; vbique impetens, itaut equos innatantes ſæpe demergat: falluntur qui Sturionem eſſe credunt.

De Oeſypo. CAP. XIX.

OESYPVS Officinis Iſopus humida, eſt ſuccidarum lanarum arte detracta & concreta pinguitudo, à qua emplaſtrum quoddam à Philagrio deſcriptum, Oeſypatũ vocatur: quod ad lienis dolorem, ſtomachi & hepatis duritiem & aliarum partium nodoſitates commendatur. Emollit enim Oeſypus & explet, pręſertim vlcera ſedis ac vuluæ cum meliloto & butyro: ſine exceſſu calefacit & dolorem lenit.

Conficiendæ autem Oeſypi ratio hæc eſt: lanæ ſuccidæ è collo, feminibus, & femoribus ouium ſumuntur, aqua feruenti horas octo macerantur, commiſcentur, & rudicula aut baculo agitantur: deinde feruefiũt, quouſque in aquam depoſuerint totam pinguitudinem. Oeſypi cõficiendæ modus.

Tum expreſſis & ſemotis lanis, aqua illa pinguis, ac ſordida ex alto in aliud vas ita infunditur, vt multum ſpumeſcat: Spuma denuò accipitur, atque adhuc tamdiu agitatur in aqua donec amplius nullam ſpumam emittat.

His ita peractis pinguedo collecta in aqua pura lauatur, & manibus agitatur, donec œſypus admota linguę leuiter tantùm aſtringat, nec mordeat, & candida ſpectetur: Tum in fictili vaſe reponitur. Ve-

rùm omnia ſub feruido Sole fieri debent. Nonnulli addunt ad lotionem aquam marinam,ſed dictus modus vſitatior & melior iudicatur.

Ouillum autem genus nulli nationi non notiſſimum, homini infinita commoda ſuppeditat:illius enim lana tegitur, carne alitur, fimo paſcua pingueſcunt & fœcundantur.

Aries vnde dictus. Ouium iuniores pulli agni dicuntur;grandiores & integri, arietes, ab ara in qua olim immolabantur:Caſtrati,verueces,Italis *Caſtrones*. Sic enim veruex ab ariete differt, vt cantherius ab equo, capus à gallo, caper ab hirco. Sectarius veruex vocitari ſolet,quem agni ſequuntur.

Habitus arietis,quem Galli *Bellerium*,à bellando, vt credibile eſt, nominant commendatur,dum altus,ac procerus eſt,ventre promiſſo, cauda longiſſima, velleris denſi & candidi,fronte lata, cornibus intortis & patulis, rauis oculis,auribus amplis, pectore, ſcapulis, & clunibus amplis.

Arabia duo miranda arietum genera profert;vnum caudam adeo longam gerit,vt non ſit tribus cubitis breuior: alterum cubitali latitudine eamdem gerit. Cætera de pecuino genere cuique vulgaria.

De Oſsibus medicatis, & primùm de Oſſe cordis cerui. Cap. XIX.

SI animalium excrementa etiam fœtidiſſima vim habent commendatitiam ad multos affectus curandos,vt ad anginam ſtercus caninum, quod faceti viri Album Græcum vocitant,multò magis partes illorum integrantes, vt alces vngula ad epilepſiam,capræ ad eos qui noctu ſtragula permingunt,& oſſa multorum & piſcium & volatilium & quadrupedum.

Cranij humani facultas. Os etiam hominis homini medicina eſt, nam cranium inſepultum vt decet apparatum & exhibitum morbum comitialem ſanat.Os de corde cerui,cornu rhinocerotis,dentes Elephantis,apri,& lucii multis morbis conducere experientia comprobauit.

Rem autem medicamentariam Ceruus multùm adauget:Ei enim cornua ſuggerit,ſebum,adipem,medullam, lacrymam, priapum,& oſsiculum illud, quod ad baſim cordis inuenitur.

Eſt verò Ceruus animal nobiliſsimum,quod pulchritudine,celeritate,dignitate & vtilitate reliqua fere animalia ſuperat: vnde regibus ſolis, ac illius miniſtris eos inſectari ac venari fas eſt: Eorum caro lautiora etiam conuiuia ornat, & quæ menſis non congruunt, pharmacopœorum tabernas locupletant.

Maxime autem celebratur illud oſſiculum, quod ad baſim cordis ceruorum annoſorum habet adhæſum, quod à figura crucis, quã

non male refert, venatores Crucem cerui nuncupant, plurimumque ad cordis affectus valere, non ſolùm ipſi experientia ducti docuerunt, ſed & medici præter experimentum ratione docti confirmarũt. Crux cerui.

In ceruis iunioribus non os, ſed cartilago tantùm eſt.

In valde ſenibus concreſcit aliquando in vtroque oculorum cantho maiore lacryma quædam mira vi ſudorem proliciens, & morbis venenatis conducens, vt oſtendimus ſupra. Os autem de corde cerui ad Diamoſchi confectionem accedit, vt vim eius cardiacam iuuet, & reddat efficaciorem.

De Ebore. CAP. XX.

IN quadrupedum genere maximum & homini obſequioſiſſimum eſt Elephas: Dominũ enim nõ modò ſuum, ſed & vocem agnoſcit, iuſſa capit, obſequitur, peragit. Viſus eſt qui domino jubenti reſponderit *hoo, hoo*, hoc eſt, volo, volo, vt Barbarorum idioma notat. Elephas loquutus.

Alterũ ſcripſiſſe viri fide digni aſſeruerũt. Ego, inquit Ælianus, rectè & ordine in tabula quadam latinas literas vidi Elephantum ſcribere: veruntamen manus docentis ſubiiciebatur ad literarum figuram & lineamentum inſtituens animal: cumque Elephantus ſcriberet, eius oculos immotos & deiectos eſſe perſpexi, vt quemdam grammaticum dixiſſes.

Tritum eſt illud, ait Oppianus, Elephantos inter ſe loqui; verum non omnibus, ſed ſolis domitoribus illorum colloquutionem notam eſſe.

Tam prope accedunt Elephanti ad hominis ingenium, vt nonnulli prudentiores iudicantur, quàm in locis quibuſdam homines. Vartoman.

Obſequioſi ſunt, gloriæ cupidi, beneficiorum, & iniuriarum memores, atque retributionis & vindictæ cupidiſſimi.

Notum eſt illud Æliani: qui Elephanto, inquit, hordeum admetiendi procurationem habebat, partem hordei ſubtraxiſſet, & in eius locum lapidibus admixtis ac ſuppoſitis, ipſi tamẽ menſuram debitam ac ſolitam cumulatè ſeruaſſet, vt dominum vtriuſque ſi quando vidiſſet, falleret: Elephantus videns eum qui ſibi debitum fraudabat, polentam coquere, promuſcide ſabulum collegit, & in ollã infudit, ſicque ſolerter iniuriis iniurias ſibi illatas vltus eſt.

Ei autem parui ſunt oculi pro corporis magnitudine: proboſcidem pro nare gerit, qua vtitur vt manu, ad quælibet contrectanda, & maximè ad eſculenta, potulentaque aſſumenda, & in os ingerenda: lĩnguam habet valde paruam: Dentes vtrinque quatuor, craſſos & breues, alimentum atterit & mollit: Duos præterea longiſsimos & craſ-

ſiſsimos, quos veriùs cornua dixeris, qui certo tempore decidunt, & poſtea renaſcuntur.

Eorum autem materia Ebur eſt, vſibus humanis penè infinitis, ſed potiſsimùm medicis accommodum.

Atque idipſum eſt, quod magno errore pharmacopœorum vulgus vrit, vt pro Spodio Arabum fictitio ſumant.

Neque enim vſtum, neque crudum rectè pro Spodio ponitur. Vis ſiquidem vſti perit: crudum verò nequaquam eſt ſpodio analogum. Nam propriè loquendo vnicum tantùm eſt Spodium, Græcorum nempe, quod Pompholix nominatur.

Arabum verò quorũdam falsò creditum Spodiũ eſt *Tabaxir*, quod cum ebore vſto conuenit, vt rhabarbarum cum ſaccharo, ſed ea de re latiùs alibi diſſeruimus.

Ebur autem crudum facultates habet eximias, nam viſcera omnia roborat, moderatè refrigerat & aſtringit, ſtomachi dolores abigit, vomitum cohibet, vermes enecat, diuturnis obſtructionibus prodeſt, & huius potu mulieres ad concipiendum fœtum aptiſsimæ redduntur.

Sunt qui elephantis dentium flexuoſa proceritate decepti elephãtes cornigeros audacter nimis pronuntiarunt. Reuera enim dentes non ſunt quæ à Pauſania & Varrone pro cornibus habentur. In cuius opinionis aſtruenda fide cùm ſe parum acutos geſsiſſent, bona tamẽ illorum venia dixerim, futilia quædã commenti ſunt quibus ſophiſtas magis quã philoſophos agere videtur: neglectis igitur eorũ ieiunis rationibus cũ Philoſtrato conſtãter affirmemus, multis animalibus cornua in vna mãdibula enaſci, ſed quibuſdã, paucis tamẽ, in medio vultu vt Rhinoceroti, permultis in fronte vt monoceroti, cãphuri, piraſſoixi: alijs in vertice vt bubalis, damis, ceruis aptalis: dẽtes verò ex vtraq; maxilla tãtùm proueniũt & exoriũtur, aduertendũ tamẽ eos ſolũ ex inferiore maxilla naſci qui ſuo ſurrecto flexu & magnitudine cornu ideã referunt, quique aliquãdo octo pedum longitudinẽ ſuperãt: fabuloſũ enim non eſt quod in Indicis hiſtorijs legitur duos elephantis dentes põdo trecenta vigintiquinque pependiſſe. Nõ præter rem erit eadẽ loquendi libertate elephãtis promuſcidẽ à Plinio manum vocari, aliquãdo dentes cornua: ab illis enim vſũ & fũctionem, potius quàm rem ipſam homines ſpectarunt.

De Cornu Monocerotis. CAPVT XXI.

Homo cornutus.

SI quæ animalia cornibus natura mutila voluit, aliquando cornuta viſa ſint, hæc inter raro contingentia reponuntur. Sic pro mõſtro habitus eſt ruſticus quidam Cænomanus, cuius fronti cornu adnatum, craſsiſsimum, duos palmos longum, ad occiput incuruũ Lutetiæ ann. Dom. 1600. vidimus. Sic & perrarum, immo nuſquam niſi forſan ſemel viſum alteri homini cornu in dorſo prominulum, cuius meminit Philipp.

cap. 1. tract. 1. de tumorib.

Ingraſſias.

Multa verò cornuta sũt pręſertim maſculæ,quorũ maxima pars bicornis eſt, vt bos, vrus, capra, alia tricornia sũt, vt boum genera quędam in India, ex Solino, quædam quadricornia, vt in arietibus multis obſeruaui.

Nonnulla tantum vnicum cornu gerunt, idque in fronte media, vt Onager Indicus, vaccæ quædam in Zeila vrbe Æthiopiæ, Camphur animal amphibium in inſulis Molucis frequens, vt aues quædam Æthiopicæ, ex Æliano, & piſces nonnulli, cuiuſmodi eſt, Vletif in Indico mari frequentiſſimus.

Ludou. Roman.

Omnibus his dignitate antecellit, literis non modo humanioribus, ſed diuinis tantoperè celebratum illud animal; quod Hebręi *Rem*, & *Reem*, Auicennas *Acharcheden*, ex Arabibus nonnulli *Barkarã*, Græc. monocerotem, Latini vnicornem, Iudi *Cartazonos*, Galli Licorniam nominant.

De hoc animali varia varij authores ſcribunt, alij enim dicunt eſſe procerum, nonnulli pumilum: Sunt qui aſſerunt eſſe perpetuò ferum & ſylueſtre, alij non tantum arte cicurari, ſed etiam viſis puellis manſueſcere, & aliquando iuxta eas in ſomnum delabi, earumque amore & odore allici. Sunt & qui illarum cornu nigrum, alij rufum, alij album pronunciant.

Varia de Monocerote opinio

Ex eorum autem opinione communi qui nouum orbem luſtrarunt, Monoceros Elephanto humilior tenuiorque eſt, & magnitudinem equi tantùm mediocris æquans, colore muſtellino, ſeu ſubrufo, & ſecundùm quoſdam cinereo, capite cerui, collo non oblongo, nec oblonga iuba, ſed admodum rara, & altera colli parte pendula, hircina barba, ſed breuiore. Vngulas bifidas habet, tibias non valde craſſas, caudam apri modo.

Solin. Plin. Æliã.

In capitis ſumma & anteriore parte cornu gerit vnicum, rectum, craſſum, velut in ſpiras intortum, quatuor, aut quinque pedes, aut plus, minuſve pro ætatis ratione longum, ſolidum, ac durum, nullis ſquamulis aſperum, nullis rimis hiulcum, exteriùs ſubrufum, interiùs velut eburneum, ſed nullis lineolis vndulatum, in ambitu tanquam craſſo cortice linea circulari à reliqua parte dirempto obuallatum, quem inſtitores inepta, licet vſitata voce, Laridum vnicornis vocitant.

Cum igitur monoceros animal ſit & rarum & ferum, nunquam cicurabile, niſi forſan cum adhuc pullus capitur, nec ei vt ceruis cornua quotannis decidant, non mirum ſi illius cornu rarum ſit & pretioſum: vnum tamen longiſſimum & hominis proceritatem ęquans tanquam theſaurus ditiſſimus ſeruatur in templo D. Dionyſij iuxta Pariſios, & multa ſegmina ſinguli pharmacopolę Pariſienſes in Officinis ſeruãt, vt quoties vſus poſtulat, hoc inſigni pręſidio iuuentur.

Laridum cornu vnicornis.

Laudatur autem plurimum aduerſus venena, & ad partes nobiles

exhilarandas & roborandas. Proinde ſolet dari peſti, morbis contagioſis, & omnibus venenatis. Verum cùm omnes ægroti æquè non valeāt opibus, debet tantùm diuitibus exhiberi; alijs fortunæ tenuioris cornu Rhinocerotis, vt etiam cerui præſcribo, ſucceſſu non minus fœlici.

De Lapide Bezaar. Capvt XXII.

Lapis Bezaar ſic dicitur vel ab animali quodam Orientali ex quo habetur, quod Perſica lingua *paſan* aliquādo *bazar*, & Indica *bezar* nominatur, vel à facultate bezardica, hoc eſt, alexiteria & eximia, qua pollet aduerſus venena: Et ea ratione lapis quidam metallicus & alexiterius, apud quoſdam Arabes Bezaardicus dicitur, vt omnia virus expugnandi qualitate prædita ipſis bezaardica dicuntur. Auicē.

Bezoaar. Lapis autem Bezaardicus nunc vulgaris, & in vſu medico frequēs, vulgo Bezoaar dictus, è fodinis metallicis non eruitur, ſed è ventre ac partibus internis cuiuſdā animalis eximitur, in Perſia, Coraſone, promontorio Comorim, & multis alijs Indiæ locis & montibus Chynæ finitimis, frequentiſſimi: quod qui viderunt, hircum credūt & nominant; incolæ capram montanam: forma enim & magnitudine hircos Europeos refert, ſed pilis breuioribus hiſpidos: magis quoque proceros N. Monardus aſſerit, atque ceruorum æquare proceritatem, & rectè Cerui-capram nominari opinatur, quod partim ceruorum, partim caprarum ideam gerat & naturam.

Cerui capra quid.

Ocyſſimum & agile eſt animal è ſcopulo in ſcopulum facilè deſiliens, ferociſſimum, quod in venatores Indos irruens ſæpè eos occidit, biſulcū, vngulas enim vt capra bifidas habet, tibias parum craſſas, caudam prominulam ac breuem, corpus hiſpidum quidem, vt genus caprinum, ſed breuipilum ex cinereo rufum, & ferè ceruinū, caput hircinum, binis armatum cornibus in obtuſum mucronem deſinentibus, ad dorſum multum incuruis, admodum nigris, craſſiore & inferna parte cauis, tuberculis pluribus obſitis: duo vidi Couberti in caſtello Dom. De Vitri.

Lapis Bezaar cuius generatur.

In huius autem animalis ventre dictus lapis generatur, cuius non modo varia eſt magnitudo, ſed forma atque color: magnitudo quidem pro animalis natura & ætate; nam in ſeniore & maiore maiores lapides inueniuntur, in iuniore & minore minores. Omnes fere ouali figura cernuntur, ſed alij alijs rotundiores ſunt, alij magis quadrati.

Color vel obſcurus ac nigricans, vel rufus aut magis pallidus pro animalium temperatura, quorum quę lapides craſſiores generant ac gerunt, minus agilia ſunt, & ad curſum ſaltumque minus apta

& magis triſtia viuunt, quod & venatores quaſi primo intuitu agnoſcunt. Forſan eiuſmodi lapides illis animalibus infenſi ſunt & contra naturam, vt hominibus calculi.

Corticatim autem generantur ex paruulo rudimento, quod ſæpe palea quędam eſt, aut puluis coagmentatus, cui nouus humor apponitur, adhæreſcit, agglutinatur, aſſimilatur, & in laminas multas craſſas, aut tenues ceparum modo, pro lapidis magnitudine & appellentis humoris appoſitione.

Puluis hic in centro contentus eiuſdem eſt, imo maioris efficaciæ, quàm aliæ lapidis partes, ac laminæ, quæ ſingulæ tam internæ, quã exteriores leues ſunt, expolitæ & ſplendentes: quod in adulteratis lapidibus non ita eſt, in quibus nunquam puluis interiùs inuenitur, vt in veris & natiuis. Puluis bezaardicus naturalis.

Ex bezaardicis lapidibus Perſici omnium præſtantiſsimi, dein Orientales, maximè verò qui ex animalibus eruuntur quæ in montibus Perſiæ degunt: nam quæ in campeſtribus & planis locis victitant, cùm plantas bezaardicas & æquè ſalutares minimè depaſcantur, perinde ac ea quæ excelſa loca incolunt, minus efficaces lapides gignunt.

Vires.

Omnes multùm commendantur aduerſus virulentorum animalium morſus. Nam eorum puluis ſumptus, vel admotus vulnera à ſcorpionibus, viperis, aut aliis ſerpentibus inflicta ſanat, atque hiſdẽ animalibus viuis inſperſus, eadem torpida & minimè nocua reddit. Aiunt Cordubæ regem à ſumpto veneno quodam pernicioſiſſimo huius lapidis vſu liberatum. Ob id nonnulli recte Bezaar ab Hebręis deducere videntur, apud quos Bel dominum notat, & Zaar venenum: vnde Bezaar, quaſi dominus veneni. Hiſtoria.

Eadem ratione morbis omnibus venenatis, & contagioſis multùm prodeſt, vt peſti, morbillis, exanthematis, variolis & ſimilibus. Animi quoque deliquiis, palmo, longis mœroribus, hyſtericis affectibus, & aliis pluribus malignis fœliciter medetur, de quibus vide N. Monard. Chriſtoph. à Coſta & Cluſium.

De Margaritis ac vnionibus. CAP. XXIII.

MARGARITÆ ex conchis quibuſdam, ſeu piſcibus teſtaceis, oſtreorum valde ſimilibus, in Indico mari victitantibus ſumuntur; quæ ſi paruæ fuerint, Margaritarum nomen ſeruant: ſi craſſæ & ponderoſę, vniones appellantur, quia ſcilicet ſinguli in ſingulis conchis inueniantur, iuxta illud poëtæ: *Vnio dictus ob hoc, quod ab vna naſcitur vnus, nec duo vel plures vnquam ſimul inueniantur.* Vniones cur dicti.

Huic tamen opinioni refragatur Ælianus, & experientia docet in

eadem & ſola concha multos ſæpius vniones generari & reperiri pro piſciculi redundante excrementitio humore, puro & lucido à quo generantur. Vniones igitur latini vocant, non quod in vnica concha vnicus tantùm reperiatur, ſed quòd duo nunquàm indiſcreti in eadem inueniantur, inquit Rondeletius. Probantur candore, rotunditate, magnitudine, pondere & læuore, quales reginę in torquibus gerere ſolent.

Generatio autem margaritarum eſt è conchis multis, ſed præſtantiores è quibuſdam exoticis, quæ reperiuntur tum in mari Perſico, quod in Oriente eſt, vnde & Orientales dicuntur, tum in Chynarũ tractu, & multis Indię regionibus, in quibus concha margaritifera ab incolis *Berberi* vocatur, & à quibuſdam Barbaris *Cheripo*, ab aliis *Canquo*, quod mater, ſeu vt vulgus loquitur, *Nacra perlarum* perhibetur.

Nacra perlarum.

Magna vero eſt illa concha, ſpiſſa, modicè caua, pectinum æmula: non vtrinque aurita, ſed tantùm altera parte, exterius minimè ſtriata, ſed plana & aliquantum flaueſcens, intus læuis, ſplendida & argentei coloris.

Lapides in multis partibus generantur.

In illius carne generatur margarita, vt in ſuilla grando, vel in veſica calculus, aut in alijs partibus lapilli. Vidi ſiquidem virum quemdam, qui lapidum quantitatem per ſeceſſum excreuit, quorum ſinguli caſtaneam aut glandem æquabant.

In illuſtris viri cadauere ſecto tres lapides in hepate reperti ſunt. Vidit quemdam Fernelius qui è thorace multos lapillos margaritis ſimiles cum ſputo eduxit.

Sed ad propoſitum redeam, conchæ quas matres vnionum vocant, aëri expoſitæ hiant, vel ferro aperiuntur, atque intus vnà cum carne magaritæ reperiuntur, quæ re vera neo oſſa ſunt, nec partes eorum piſciculorum, ſed quid illis adnatum, & veluti excrementum, ad teſtarum inſtar, quibus teguntur, concretum & ſplendens. Verùm exterius ſcabrum eſt & impolitum, interius læuiſſimum & aſpectu pulcherrimum, videturque eſſe vulgaris *Nacra perlarum*, ſeu mater margaritarum, quæ naturaliter nunquam; ſed arte tantum perforantur.

Maiores ſunt, quæ ex maioribus conchis, atque ex alto mari ſumptis, eruuntur.

A mulieribus tam ſtudioſè quæruntur, vt nulla etiam mediocris fortunæ ſe ſatis ornatam credit, præſertim Lutetię, ſi è collo ſuſpenſas margaritas, *Perlas* vocant, non geſtarit.

Earum verò vſus plurimùm ad rem medicamentariam commendatur: vno enim cõſenſu recentiores cum veteribus margaritas valde cordiales aſſeuerant, & ad cor exhilarandum imperant. Ex his arte Chymica ſolutis, liquor perlarum vt vocant, habetur, de quo Spagyrici multi multa, & ſæpius ridicula prædicant & promittunt.

Noui

Noui Lutetiæ Chirurgulum empyricorum aſtutiſſimum, qui ſex aureos poſtulabat quod hirudines duas ægroto admouiſſet, quod cùm mirarentur multi, maiorem, inquit, mercedem deberem efflagitare, quia menſem integrum illa duo animalcula liquore perlarũ cibaui.

Cap. 51 De margaritis & conchis in quibus generanturdeque illarum natura, præſtantia, duratione & viribus, doctam apud Rondeletium lectionem habes, lib. I. de Teſtaceis.

De Vmbilicis marinis. CAPVT XXIV.

Cap. 38 & 39. VMBILICVS marinus, vel integer piſciculus eſt, cuius meminit Rondeletius libro ſecundo teſtaceorum, vel pars, & velut os, aut tegumentum alterius maioris. Prior turbinata ac parua quædam concha eſt, ita vmbilico ſimilis, vt nullus qui viderit eam, vmbilicum non nominare poteſt.

Eſt aliud vmbilicus, totus oſſeus, Bellericus & Belliculus marinus in Officinis dictus, qui vel teſta vel os alterius putatur. Multis enim piſcibus oſſa quædam inſunt, quæ vel ad ſpinarum, quibus vitam ſuam tuetur inſertionẽ natura tribuit, vel ad corporis firmamẽtũ & motum. Sic Sepia ſuo ſtabilitur oſſe, ſic Raiæ dorſum oſſiculis pluribus ſpinoſis armatur, quæ leui coctura facilè à toto corpore ſeiungitur, nec malè forma & magnitudine, ſpinam ſi exemeris, vmbilicum marinum repræſentant. Bellericus marinus.

Vmbilicos ergo marinos in pharmacopolijs frequentiſſimos cum Bern. Diſſennio ſuſpicamur à marinis animalibus deſumi, & in littorib. cum reliquis lapidibus ſæpius inueniri, non tamen lapides ſimilis cum hiſdem generis eſſe. A quibuſdam gemmæ marinæ dicuntur, non tamen vires habent adeo eximias, vt inter gemmas debeāt reponi. Forma illorum notiſsima eſt, color in quibuſdam albus, in alijs rubellus, frequentes væneunt in celebribus totius Galliæ ciuitatibus. Gemmæ marinæ.

De Dentalio. CAP. XXV.

DENTALIVM concha parua quædam eſt, oblonga, candida, exterius aſperula, intus læuiſsima, tubuli modo concaua & altera parte canini dentis inſtar acuminata, vnde Dentalij nomen. Teſta enim dentis æmula, in quo vermis procreatur & viuit oblongus & tenuis pro conchæ concauo, qui foras interdum ſeſe exerit hauriendæ aquæ & quæritandi victus cauſa. Naſcitur cum ſuo tubulo & veluti fiſtula teſtacea in ſaxis marinis, & ſuper concharum vetuſtarum tectis. Eamdem habet virtutem ac vmbilicus marinus & reliquorum piſciculorum conchę, quę Vnguenti citrini æquè poſſunt ingredi compoſitionem. Dentalij nomẽ vnde.

De Antalio. Capvt XXVI.

ALivd quoddam teſtaceum marinum Antalium in pharmacopoliis dictum ſequitur, cuius parùm frequens eſt in arte medicamentaria vſus, vnguentum Citreum ſi exceperimus.

Tubulus eſt teſtaceus, in mari prognatus, digitum minorem longus, foris ſtriatus, intus læuis ac concauus, è cuius alueo eductus eſt piſciculus paris magnitudinis.

Solen. Videtur is eſſe paruulus piſcis, quē Athenæus Solenē nominauit: nam Solen ex concharum longarum genere eſt duplici conſtans te-Dactylus. ſta, læui, tenui, arundinis modo caua, & extremis duobus ſemper apertis. A Plinio dactylus, ſeu digitus vocatur, quod is digiti humani longitudinem, vel vnguis ſimilitudinem, vt malunt nonnulli referat. Vt vt ſit, Antalium quo officinæ vtuntur, ſatis eſt vulgare: & ſi deſierit, non valde pretioſum & eximium medicamentū deeſt: cuius loco conchylia quęuis, vt pectines marini, buccina & conchę omnes, præſertim albæ & ſtriatæ, quas peregrini è mari illius Montis percelebris, qui diuo Michaeli ſacer eſt, aduehunt, poſſunt ſubſtitui. Omnium enim vis æquè conuenit ad vnguenti dicti confe-Amentum. cturam: Ad quam accedit & aliud, ne quidem verbo tenus ſatis notum, quod alii Amentum, alij Amiantum vocant. Adhuc enim certatur, poſt grauiſſimorum virorum diſquiſitionem, an Amentum ſit Amiantus lapis ille, qui ex albo vireſcit, & à multis alumen ſciſſile vocatur; A quo tamen non parùm diſtat.

Alumē ſciſſum & Plumeum qui differant. Alumen enim ſciſſum vim habet aſtringendi manifeſtiſſimam, & prunis iniectum vritur. Plumeum verò acre eſt, & à flamma tutum, nec malè vocatur Amiantus, vel forſan Amentum, aut Amiantum, quod vnguentum citreum admittit. Hoc tamen certò aſſerere non auſim, cùm Amenti vox barbara ſit, à paucis, imo nullis, vt credo, intellecta, vt ex varia authorum, qui de Amento loquuti ſunt opinione conſtat. Theophraſtus enim nomen arboris putat; Matheus Syluaticus vitrum coctum: Manlius gypſum vſtum; nonnulli ſebū, ſeu axungiam vitri, alij talkum, ſeu lapidem ſpecularem, qui re vera huic vnguento valde conuenit, vt etiam alumen plumbeum, quod non ſine ratione pharmacopœi pro Amento, ſeu Amiantho vſurpant.

Blatta bizantia. In Officinis quoque fit ſæpe mentio de Blata bizantia, quæ conchylij operculum eſt, ei ſimul, inquit Dioſcorides, quo purpura piſcis integitur. Illa tamen ſimilitudo tantum eſt penes ſubſtantiam & facultatem, non formam: Nam tegumentum purpuræ rotundum eſt, ex Rondeletio, Conchylij longum & ſtrictum, quod in lacubus nardiferis inuenitur, ſuauem ideo ſpirans odorem, quod inibi con-

chylia nardo veſcantur, diciturque Vnguis odoratus: halitum enim caſtorei quadantenus ſpirat. Eius autem hiſtoriam non fuſius deſcribo, quod nulla medicamentorum ingrediatur, quæ in noſtra Officina congeruntur.

Vnguis odoratus.

De Teſtudinibus. CAPVT XXVII.

Cap. 4. lib. 32. nat. hiſt.

TESTVDINES vel aquaticæ ſunt, quæ ſcilicet in mari, aut aqua dulci viuunt, vel amphibiæ, quæ partim in terra, partim in aquis, aut locis paluſtribus ac lutoſis. Vnde Plinius in genere eas omnes quaternario numero complectens, vocat marinas, Emydas, terreſtres & lutarias. Emydas interpretantur quę in aqua dulci viuunt.

Teſtudinũ genera.

Eſt autem teſtudo animal caudatum, quadrupes, ſquamatum, ingratum viſu, cuius teſta forma ouali, longa, lata, intus concaua, exterius inſtar ſcuti extuberans, ſub qua collum, caput, pedes & caudam modò recondit, modo foras, prout vult, exerit.

Cap. 8. & 9. lib. 3. de par. animal.

Sola inter ſquamata animalia renes & veſicam habet, ex Ariſtotele. Oua durioris teſtę & bicoloria edit, eaque in ſcrobe effoſſa, forma dolij reponit, atque cooperta, & complanata terra, poſtea incubat, ſicque fœtus excludit.

Teſtudines tantæ magnitudinis eſſe in Indico mari Solinus refert, vt teſtis duabus ſuperna parte iunctis, inferna diductis, Indorum vulgus ſuas ædes conſtituat, in quibus numeroſa familia non arctè recipiatur, & à quibuſdam vſurpantur cymbarum loco, qui illis deuecti nauigant inter inſulas rubri maris.

Mira teſtudinum magnitudo.

Apud Troglodytas cornigerę ſed minores inueniuntur: celeres tamen ad nauigandum: cornibus enim loco remorum vtitur.

Pręter dictas quædam albæ circa mare rubrum viſę ſunt.

Vires.

Sunt autem teſtudines & in re cibaria & medicamentaria vſus magni: decoctum phtiſicis & extenuatis reficiendis valde conducit: ob id vtiliter ad ſyrupi reſumptiui confectionẽ accedit. Caro à multis ſuauiſſimè editur: animal tamen eſt adeò deforme capite, cauda, pedibus, ſerpentes forma, colore, maculis referens, vt natura ipſa ipſum nobis infenſum eſſe, & inſalubre notare videtur. Quod etiam fatentur hi apud quos in deliciis eſt: verùm apparatus & condimenta reddunt minus noxium, ſine quibus innoxiè vix ingeri poſſet: quæ in ſyluis teſtudo degit, aut alio ſicciore loco bufonum colorem in cute refert nullis aut raro flauis punctis maculatur, tamque horridi coloris & aſpectus eſt, vt non mirum, ſi lepus, vt ſcribitur, animal meticuloſum illa conſpecta confeſtim aufugiat, cum etiam mulieres multæ vix intrepidè illam conſpiciant. Refert Ioannes Leo in Lybiæ deſertis teſtudines quaſdam inueniri, quæ magnitudine dolium æquant.

lib. 9. hiſt. Afri.

De Ranis. Caput XXVIII.

RANIS vtuntur integris Myropolæ ad emplaſtri Vigonij compoſitionem, quod author deſcripſit, ad gentis ſuæ morbi curationem. Probat earum decoctum Syluius ad dentium doloris ſedationem, ſi eo os colluatur. Valet earum cinis cum pice, ſecundum Dioſcoridem, vel potiùs cum melle, ſecundum Plinium, ad explendas inanitates Alopeciarum. Vnguenta & emplaſtra quibus permiſcentur, ſiccandi, diſcutiendique vim habent, præſertim in iuncturarum doloribus. Contra ſerpentum omnium venena pro antidoto ſunt, inquit Dioſcorides, ſi ex ſale & oleo decoctæ edantur, iuſque earum itidem ſorbeatur.

Ranarum varietates.

Omnes autem Ranæ eſculentæ minimè ſunt: earum enim multæ ſunt varietates, nam quædam in aqua tantùm delectantur, maiorēque partem vitæ in illa tranſigunt, aliæ in ſolo arido: quædam amphibiæ, quæ ęquè in aqua & terra ſicca degunt.

Ex aquaticis, nonnullæ in aqua paluſtri ac cœnoſa viuunt, & pernicioſæ ſunt, ad bufonum enim naturam accedunt, aliæ in aqua lympida, vt fontium, & fluuiorum, quæ non inſalubres ſunt, & inter cibos referuntur.

Ex his quæ in aridis locis victum quæritant, aliæ inter arundines, aliæ in rubis, ac vepribus & frutetis viuunt: illæ calamitæ, quę omnium minimæ ſunt, hæ Rubetæ Latinis, Phrynoi Græcis dicuntur, quæ paluſtribus non ſunt minus pernicioſæ, vt etiam Dryophites, quæ quercus ſcandunt, & in his, & ſub his degunt, quæ ſunt viridiſſimæ, & Diopetes, quæ per tempeſtates & imbres tepidos ex aëre decidunt.

διοπετὴς rana.

Omnes autem hyeme mutæ ſunt; atque inter eas, vocales tantùm ſunt aquaticæ, quæ circa hyemis finem, & veris initium ſolummodo coaxare incipiunt, quando ſcilicet in aquis putrentibus ſecus vias gyrini procreantur, quos malè ranarum ſperma, aut ranarum pullos nonnulli vocitant. *Ariſt.*

Gyrini quænam inſecta.

Hinc Chymiatri cuiuſdam à multis irridetur medicina, qui aquam ſpermatis ranarum ad omnes oculorum, faciei, totiuſque corporis phlegmonas imperat. Poſſet enim totius Galliæ ranas venari, exenterare, vaſa ſeminalia perquirere, ſecare, exhaurire, nec vnquam ſuæ campanæ fundum illarum ſpermate oblinire.

Gyrinos autem ſponte ex limo terræ naſci, nec in ranas abire experientia docet, & doctiſſimus Rondeletius notum fecit, libro de paluſtribus. Scio quoſdam peritos minimè nobis aſſentiri, mordicùs aſſerentes illam terrę mucaginoſam illuuiem, ſeu gyrinorum pulliciem, quę vernis imbribus in multis ſtagnantibus aquis repe-

ritur, eſſe ſperma ranarum, ex quo gyrini, & ex his ranæ procreātur, quibus ſcilicet mox pedes figurantur, vt loquitur Plinius, cauda ſe findente in poſteriores. A ratione tamen videtur alienum, ranas mares, ſi extra ſe ſemen effundant, in aquam eijcere, & ſi eijciant tanta craſſitie & copia vt ranas ipſas ſuperet: Ex mille ſiquidem ranis vix poſſet ſpermatis libræ quadrans haberi; & quod notatu dignum in locis multis ſecus vias, in quibus vernus imber colligitur, immoraturque diutius, tanta ſæpe iſtius pulliciei gyrinos proferentis reperitur vbertas, vt aqua citius deſit, quàm deſiit, ranis licet nullis inibi viſis. Experientia enim compertum eſt vere limum iſtũ & ex limo gyrinos ſponte naſci. Nam & ſtirpes multæ, imò & inſecta, penè dixerim innumera certis anni temporibus abſque vllo ſemine & hominum opera in terra, & è terra procreantur, ſic & in mari, & in aquis ex aqueis animalcula exurgunt infinita, quorum aut ſexus diſcretio nulla, aut ad prolem fruſtranea perhibetur.

Sic illa quoque mucago punctis nigris maculata, quæ gyrinos profert à ranarum ſpermate nec rudimentum, nec fermentum, nec incrementum habere in multis locis obſeruaui, in quibus ranæ nullę viſuntur, audiuntur, inueniuntur: Atque in permultis paludibus & ſtagnis, quæ ob innumeram ranarum propaginem & coaxationem magnates odio habere non ſemel audiuimus, illa ranarum ſpermatis ſuppoſita conglomeratio, ſeu gyrinorum pullicies nulla aut pauca reperitur. Sępe quidem obſeruaui ranas in dicto bullato limo ſeſe occultare, circuncirca natare, & quaſi laſciuire, ſed ſemen eijcere, & ex eo gyrinos, & ex gyrinis ranas procreari dictamen rationis vetat. Nam ſi coeant ranæ vt vidimus ſæpe, & ſuperueniāt prioribus pedibus alas foeminæ, mare apprehendente poſteriorib. clunes, nonne ex hoc congreſſu grauidatæ fœminæ ponent oua, aut parient fœtus, aut vtriuſque ſemina mixta in aquas eijcient.

Plin. cap. 51. lib. 9.

Gyrinorum autem metamorphoſis æquè facilis eſt atque lapidum Deucalionis in viros: Non longiùs ſiquidem hirudo quàm gyrinus à rana diſtare videtur: & qui ranarum anatomen accuratè fecerunt, conſpexerunt, conſiderarunt, gyrinum ranæ embryonem, aut ranam inchoatam, ni cæcutierit, inficiabitur. Iſta enim ficta tranſmutatio vel momento fit, quod eſt abſurdum, vel debito tempore, quo medium quid cerni poteſt, quod nec propriè gyrinus, nec rana eſt, ſed gyrinorana.

Demus vero ex ranarum attritu oua gyrinifica fœcundari, certum tamen eſt multa loca, in quibus vernalis pluuia colligitur, ranis omnino vacua eſſe, quæ iſta glutinoſa pullicie multùm abundant, vt notatum eſt, ex qua gyrinorum quidem, ſed non ranarum progenies ſoboleſcit.

Pręterea quæ in vepribus & rubis degunt, quæ ex aere decidunt, vt literarum monumenta teſtantur, quæque reſolutæ fuerunt in

limum, & rurſus vernis aquis renaſcuntur, vt aſſerit Plinius, ex dicta mucagine nuſquam propagantur: Hæc enim gyrinos tantum profert, quos in ranas faceſſere, cùm diuerſæ ſint ſpeciei, à ratione videtur alienum. His ſiquidem facilè non aſſentior, qui iſtius tranſmutationis facilitatem bombycis in papilionem mutati exemplo portendunt: alę enim bombyci, vt etiam formicæ partes ſunt poſtgenitæ, vt criſta gallinaceo, nec ſpecie diſtat bombyx alatus à non alato; forma enim interior vtriuſque eadem eſt, licet exterior accidente tantum quodam diſſentanea, à cuius aduentu conquieſcit, quia finis eſt illius: Nam bombyx non ponit oua, ſed papilio, ſeu bombyx alatus, ex cuius ouis licet primùm oriantur bombyces, eorum tamen actus naturæ votis & intentioni non ſatisfacit antequā adoleuerint, aligeri ſint, & in papiliones mutati: At iſta mutatio naturalis eſt, conſueta & ordinaria, gyrinorum verò in ranas metamorphoſis, nec naturalis, nec viſa, nec poſſibilis. Neque adhuc vrget exemplum aliud de tritici in lolium, aut mentę in mentaſtrū mutatione. Hoc enim accidit ratione ſoli & cæli, quę vim habent plurimam ad accidentium externorum immutationem. Hæc ſi ſtudioſorum animam non expleant, eorum libros perquirant, qui de aquaticis animantibus ſcripſerunt.

Sunt vero ranæ omnes malignæ & eſu pernicioſę, præter aquaticas, vt etiam quæ inter eas punctis pluribus nigris ſunt maculatæ bufonum ritu, quorum naturæ ſunt participes. Et qui eſculentis ſæpe vtuntur, ait fide dignus author, colore plumbeo inficiuntur, propterea non cibi, ſed medicamenti ratione ſumi debent: Reddunt enim corpus putrefactioni opportunum.

Ad emplaſtri autem Ioannis de Vigo confecturam, alij ranas paluſtres, alij rubetas adiiciunt. Ego amphibias prætulerim.

Rubetæ enim & quæ in vepribus, dumetis, lociſque ſiccis degunt, venenatæ cùm ſint & acriores, qualitatem quamdam medicamento impertiunt, qua idipſum cutim vellicat, & puſtulas interdum excitat: aquaticæ verò inefficaciores. Quæ in aqua partim, & partim in ſolo victitant, vt mediæ ſic eligendæ.

De Cancris. Cap. XXIX.

CRVSTACEORVM piſcium innumera penè eſt varietas, quorū alij longū habent corpus, vt Locuſtę, Aſtaci, Squillæ, alij rotundum obtinent, vt Cancrorum omne genus, tam marinorum, qui quāplurimi agnoſcuntur, quam fluuiatilium, qui multò pauciores & minores reperiuntur.

Vt Cancrorum marinorum alij ſunt maiores, vt Mææ, dicti, & Paguri, alii minores, vt Pinnophilaces: ſic fluuiatilium nonnulli ma-

gni ſunt, cancris latipedibus marinis ſimiles, ſed maiores, alii parui, Aſtaci dicti, quos vulgus cancros fluuiatiles vocat, & in cibis & in medicamentis vſurpat, vt ad hecticos Auicennæ conſilio reficiendos, ad cane rabioſo demorſos, & ad vnguenta quædam mundificatiua apparanda.

Cancrorum autem multiplex genus abundè deſcribitur à Rondeletio lib. 18. de Piſcibus, & libro particulari de fluuiatilibus, vt etiam à Mathiolo ſuper Dioſcoridem.

Sat enim eſt nobis de his in genere mentionem feciſſe, & de quibuſdam paulò vberiùs, qui nunquam ad medicos adhibentur vſus.

De Viperis. Cap. XXX.

VIPERARVM caro plurimum ſiccat & digerit, & moderatè calefacit. Vis eius ad cutem properat, & corporis excrementa ad eam propellit, atque virus ſi quod ſit, oppugnat. Vnde ex illa, eo modo, quem in Officina docuimus, apparata fiunt trochiſci Theriaci, & ex his percelebris illa confectio Theriaca ad venenatos affectus tantoperè commendata. Vnde & medicamenta theriaca dicuntur, quæ venenis ab animalium morſu intrò ſubeuntibus medentur; vel quibus noxa ab animalium venenatorũ ſeu morſu, ſiue inſtratu, ſiue illitu aut ſuffitu illata curantur.

Vocantur etiam alexipharmaca, quòd ex veneno periculum arceant: Alij tamen hæc tantùm ſic dici medicamenta, quæ veneno intro per os ſumpto medentur, perhibent.

Dicuntur autem Theriaca ἀπὸ τῶν θηρίον, id eſt, à feris & venenatis animalibus, potius quàm à ſerpentum quadam ſpecie certa, quanquã vipera, in cuius genere mas nomine proprio, ἔχις, fœmina ἔχιδνα vocatur, à Græcis aliquando θηρίον dicatur. Videtur enim omnium ſerpentum ac ferarum maximè inſignis, & κατ᾽ ἐξοχὴν nomen hoc interdum ſibi vendicat: Ob id Theriaca non tam ſic dicitur, quod viperarum carnem recipiat, quàm quod ferarum morſui conueniat. Theriaca vnde dicta.

Eſt autem vipera longitudine cubitali, & ſæpe prolixiore, colore ſubflauo, pluribus conſperſa maculis rotundis. Mas Græcis dictus Echis, caput habet anguſtum, & acutum, collum craſſius & reliquũ corpus tenuius, quàm fœmina. Paulatim illi cauda gracileſcit, aliarum ſerpentum ritu, non aceruatim, vt Echidnæ, ſeu fœminæ. Squamas habet ad extremum caudæ aſperiores, quas ira percitus ſubrigit, non aliter quàm gallinaceis iratis plumæ inter pugnandum rigent. Vipera mas.

Dentes canini duo illi, fœminæ plures, iuxta illum Nicandri à Gorrhæo traductum:

Gorrhæ. *Huic gemini apparent dentes in carne venenum,*
120. *Fundentes, verubus ſed fœmina pluribus atrox.*

Huic adhuc meatus eſt in cauda, ventri propinquior, contra quam in fœmina, cui ille ad extrema caudæ propius accedit, inceſſus quoque mari alacrior.

Viperæ fœminæ.

Viperæ fœminæ ſubrufæ ſunt, elata ceruice, oculis ſubrubentibus & lucentibus, inuerecundi atque feri intuitus. Caput habent latiuſculum, caudam breuem & excarnem, & ſquamis durioribus aſperam, nec paulatim graciteſcentem, ſed ſimul & vniuerſim, meatumque ſuam habent ad caudam propius accedentem, & ventrem prominulum, & inceſſum tardiorem.

Vipera cur dicta.

Dicitur Latinis Vipera, quod vi pariat, vel vt alij malunt, viuum pariat, contra ſerpentum aliorum morem, qui prius oua in lucem edunt. Vipera quidem ouum procreat piſcium ouis ſimile, ſed intra ſe tantùm, tantùmque viuos catulos parit membranis inuolutos.

Euenit autem aliquando vt poſteriores quærentes exitum, & impatientes moræ diuturnioris, erodant matris vterum, & latera, ſicque matricidæ prodeunt. Raró tamen id contingit; vt nunquam accidiſſe certum eſt marem in coïtu caput in os fœminę inſerere, illudque eam voluptatis dulcedine vehementius commotam truncare.

Cum cæteri ſerpentes terræ latibula hyeme ſubeant, viperæ tamen ſeſe tantùm ſub ſaxis occultant, & ſenectutem exuunt aliorum reptilium more.

Ad confectionem autem Theriaces viperę omnibus ſerpentibus præferuntur, quod minus alijs tabificam vim obtineant. *Gal. cap 10. lib. de Theriaca.*

Abſcinduntur veró capita & caudæ, quod peſſimum humorem, nempe virus in ſe contineant. Vipera enim inter feras omnes caput habet pernicioſiſſimum. Certam vero menſuram & capitum & caudarum præſcindere, ridiculum eſſe dicit Dioſcorides. *Cap. 11. lib. de Theri.*

Abijciuntur quoque interanea, ſpina dorſi, & venter.

Porro non ſolum in Italia reperiuntur viperæ ad dictæ ſolennis Opiatæ conditurам aptiſſimæ, ſed etiam in Gallia, vt in agro Pictauienſi, ex quo numeroſæ Lutetiam aduehuntur. Ex quarum carne paſtilli fiunt, & adeps ad emplaſtrum Vigonium ſeruatur. Eius extrahendi & parandi modus facilis eſt. Adeps primùm cum tunicis ſumitur, & aqua limpida ac frigida pluries lauatur, donec ipſa ſyncera remaneat. Dein, membranę ſeparantur. Tum adeps in duplici vaſe liquatur ſpatula lignea ſubinde agitando. Liquatus colo tranſmittitur in aquam frigidam, quę poſtea abijcitur, & ſolus adeps ſeruatur, reponiturque in vaſe idoneo. Nonnulli denuó abluunt, vt totum virus eximatur.

Axungiæ viperę parandi modus.

Multi pinguedinem membranulis confuſam in albo vino liquant, dein colant & ſeruant, quæ valdè exigua quantitate à ſingulis habetur, hinc accuſantur improbitatis nonnulli myropolæ, quod ommiſſa viperarum adipe emplaſtrum Vigonium conficiant.

Vix autem eorum opinioni aſſentior, qui credunt eos longam ſenectu-

nectutem agere, qui viperis veſcuntur. Earum enim caro peſſimi eſt ſucci, valenterque digerit & ſiccat, itaut quidam, qui eam edêre, vehementiſſima ſunt ſiti cruciati, ac proinde illas Dipſadas cognominant. Sunt autem qui dicant, ait Galenus, demorſos à viperis, ſanari non poſſe potando, ſed dirumpi citius, quàm ſiti liberari.

Cap. I. lib. II. ſimpl. Elephantiaſi porro viperas multùm conducere, pluribus hiſtoriis probat Galenus. Homo quidam, ait, in Aſia Elephanticus, cui fœdus erat aſpectus, & odoratus grauis, primò quidem cum ſodalibus verſabatur & conuiuebat: vbi verò ex conſortio nonnulli inquinari cæpere, ipséque iam fœtore & horrenda forma deteſtandus eſſet, in tugurium quoddam iuxta fontem relegatus eſt, & illi quotidianum alimentum miniſtratum. Proxima æſtate circa Canis ortum, cum vinum fragrans, meſſoribus allatum eſſet à famulo, qui vrnam vinariam circa marginem agri dimiſerat, ecce vbi bibendi tempus aduenisſet, adoleſcens vinum in craterem fundens, vnà cum vino excidit vipera exanimata. Coloni autem perterriti aqua ſitim ſedarũt, & vinum Elephantico dedere, miſericordia quadam ducti, ac rati expedire illi potius mori, quàm viuere in ea miſeria. At ille nouo quodam, prorſuſque admirando euentu, ab ipſo potu conualuit. Excidit enim tota cutis, non ſecus ac ſi locuſtis teſtam, qua conteguntur, abſcideris. Hiſtoria notanda.

Nec diſſimile in Myſia Aſiæ, non procul ab vrbe noſtra accidit. Vir erat ditiſſimus & Elephanticus; hic ancillam ſuam formoſam deperibat, contrà, fœdum hominem illa odio habebat; alijſque amatoribus clandeſtinè miſcebatur, Cùm autem æger ſpe ſalutis reſarciendæ ad quoſdam calidarum aquarum fontes, quibus locus vicinus ſqualidus erat & viperarum plenus ex illa vna in vrceum vini irrepſit, quam cùm ſuffocatam deprehendiſſet ancilla, gratum habens, quod ſors in manum dederat, domino vinum illud propinat, atque ille ebibit. Cui eadem euenere atque præcedenti, & perfectè ſanatus eſt. Alia hiſtoria.

Alias adhuc hiſtorias recenſet Galenus, quibus probat viperas Elephantiaſi curandæ multùm conferre. Quomodo autem earum caro ſit apparanda antequam accedat ad Theriacę confectionem, in Officina docuimus.

De Scincis. CAP. XXXI.

CARO renum Scincorum optima eſt contra venena antidotus, & ad ſtimulandam in viris libidinem, iuſtò pigriorem efficaciſſima medicina: Tentiginem enim veretri facit, vnde non immeritò Diaſatyrii ingreditur confectionem.

Eſt autem Scincus animal paruum, quadrupes, ſquamis exiguis,

frequentibus & ſubluteis tectum, capite longo, vix colli craſſitudinem ſuperante, ventre quadantenus alato, cauda rotunda, lacertæ ritu, ſed breuiore, & ad terram incurua, à capite ad eam cæſia diſcurrente linea.

Alumnus eſt aut Ægypti, aut Indiæ, aut rubri maris, inquit Dioſcorides, quamuis etiam inueniatur in Lydia Mauritaniæ. Pro eo perperam nonnulli Salamandram aquaticam vſurparunt. A Plinio Crocodilus terreſtris vocatur: Effigiem enim Crocodili Nili perbellè refert.

Inter vtrumque tamen nulla dimenſionum proportio; Scincus enim ſemper eſt paruus, & rarò cubitalis, Crocodilus non modò ad quindecim, aut duodeuiginti cubita excreſcit, ſed non vllus ei ſignificatur creſcendi terminus, licet ab ouo non maiore, quàm anſeris prodierit, vitamque habet terræ, amnique communem. Oculos habet ſuis, & viſum in aqua hebetem, extra acerrimum.

Solum hoc animal, Pſittacũ ſi exceperis, maxillam ſupernam mouet. Linguam habet paruam maxillæ inferiori adhærentem, crura à latere adiuncta, pedes paruos pro corporis magnitudine, vngues robuſtos, cutem ſquammoſam, cruſtaceam, & contra ictus omnes ferè inuictam, in ventre ſatis mollem. Annos viuit 60. Totidem oua, totidem diebus pariunt, totidemque dies hæc fouent, vt excludant, & totidem in ſpina vertebras habent. Totque adhuc dentes habere comprehenduntur, quot dies ſine cibo in latibulis hyeme degunt: pleniorem Crocodili deſcriptionem ex Ariſtot. Plin. & recentioribus multis, qui Ægyptum & Orientales tractus luſtrarunt, curioſus rerum ſcrutator habebit.

De Scorpionibus. Capvt XXXII.

EX Scorpionibus oleo infuſis & extinctis fit oleum, quod ab hiſdem cognominatum multos vſus in medicina præbet. Illitum enim, calculos in renibus & veſica atterit, pellit, & vrinam mouet: Demorſos à viperis, aut alijs ſerpentibus & feris venenatis ſanat. Axillis & inguinibus ſi adhibeatur tempore peſtis, ab ea vel præſeruat, vel curat. Vulnus ab hiſdem inflictum, non modo dictum oleum ſanat, ſed & ipſi triti & appoſiti idipſum ad perfectam ſanitatem ducunt.

Eſt autem Scorpio animalculum terreſtre, longam & nodoſam caudam gerens, in cuius extremo, longo & obliquo armatur aculeo, tenui foramine peruio, quo venenum pungendo effundit. Brachia habet & chelas biſulcis dentatas forcipibus: Semper cauda præſto eſt ad ictum, nulloque tempore deeſt feriendi occaſioni, feritque obliquo ictu.

Scorpio mas in ventre & chelis maculas gerit, eique virus perniniciosius, fœminæ mitius: alij contrarium ſcribunt.

Scorpionum autem octo recenſentur genera, primum albicat, nec lethiferum putatur; ſecundum ore rufeſcente, ex cuius ictu vehemens ardor ſequitur & inexhauſta ſitis. Tertium nigricat, cuius ictus membrorum deprauat motum, & facit amentes & riſus edit ineptos. Quartum ad viridem inclinat colorem, & plura habet in cauda internodia, nempe ſeptem. Ab eo icti perpetunm & ingens frigus ſentiunt, etiam feruentiſſima æſtate. Quintum pallido ac liuido colore eſt, à quo qui percutitur, ei tumor inguinis ſuperuenit. Sextum paruulo cancro marino ſimile eſt. Septimum chelas habet grandiores, & cancro paguro formam valdè ſimilem. Octauum Melichloron, à melleo colore dictum, alas habet locuſtæ ſimiles, & extremum nodum caudæ nigrum. *Scorpionũ multa genera.*

Rari autem apud nos Scorpiones viſuntur alati, in India & Africa frequentes & magni, & cum ſeptem in cauda internodijs.

Si à colorum varietate Scorpionum varietatem ſumamus, alij dicuntur flaui, alij rufi, alij cinerei, alij virides, alij ferruginei, alij vinoſi, alij albi, alij fuliginis colore.

Scorpionum autem ictum fœminis periculoſiorem eſſe, quàm viris cõpertum eſt, præſertim virginibus, quibus ferè ſemper lethalis eſt, niſi maturè ſuccurratur. Et qui ſeptem in cauda habent internodia longè ſæuiores iudicantur. *Scorpionũ ictus quib⁹ deterior.*

Vermiculos ouorum ſpecie procreant & incubant, ex hiſque prolem ſuſcipiunt, quam vbi perfecerunt, ab ea pelluntur, dicunturque Scorpiones à ſuis liberis interimi: Sed hæc de viroſis iſtis animalculis, pluſquàm res pharmaceuticæ poſtulant dicta videntur.

De lumbricis. CAP. XXXIII.

ANIMALIA multa parua ex vermibus, & vermes ex multis animalibus magnis generantur. Imo ex rebus omnibus alteratis & putrentibus fit horum animalculorum procreatio, intra lapides, oſſa, ligna, fructus, caſeum, carnes; videnturque omnia in vermes primùm abire, nam hominis propria caro à vermibus abſumitur, veluti veſtimentum, quod comeditur à tinea, vt loquitur Iob. Et licet quæ frigida ſunt, putredini maximè reſiſtant, ex niue tamen frigidiſſima vermes generantur, & viſi ſunt in ſalis horreo nõnulli aliquando procreati. In animalibus quoque viuentibus quotidie generantur, quorum ſcilicèt corpus putridis humoribus ſcatet: Ibi enim vermium generatio, vbi putredo, quæ illorum eſt mater. Vidi è vena brachij ſecta, vnà cum ſanguine vermem palmam longum proſilire. In inteſtinis adhuc, & alijs multis humani corporis partibus generantur, necnon in ceruorum capitibus.

Ariſt. cap. 19. lib. 5. de hiſt. anim.

Cap. 15. lib. 2. de hiſt. animal

Hiſtoria.

Omnia autem inſecta vermem generant, excepto quodam papilionum genere: vt qui ab inſectis prodit, in aliud ſæpe inſectum diſſimile accreſcit, iuxta illud poëtæ, & *fio volucris, qui modò vermis eram.*

Porro cùm latiſſimum ſit vermium genus, de terreſtribus nunc tantùm loquor, qui in medicos admittuntur vſus. Ex his enim albo vino lotis, apparatis, in oleo maceratis, ac vaſe duplici vt decet elixatis, habetur oleum, ad neruorum affectus commendatiſſimum.

Per os quoque ſumuntur aliquando, ritè præparati, loti nempe, ſiccati, tenuiſſimè læuigati, & alijs quibuſdam pulueribus admixti, ad fœdos virginum colores ſanandos.

A multis inteſtina terræ vocantur: ab aliis vermes terreni, à quibuſdam lumbrici terreſtres, Corpus habent oblongum, rotundum, minimè oſſeum, & oculos nullos, vt neque aures. Ita ingrediuntur, vt pręcedente parte priore, reliquum corpus ad eam contrahant, ſicque è loco vno in alium feruntur.

Procreantur è limo terræ & ab eadem cauſſa, atque cętera animalcula & inſecta animantur. Oculis, auribus, pedibus, artubus deſtituuntur, ſuntque velut oblongæ & craſſiores fibræ, nullam partium diſcriminationem obtinentes, præter internodia quædam & velut aponeuroſes, quæ pauló vltra medium corpus conſpiciuntur.

Hos pluuiæ vernales, aut hybernæ, nec glaciales, ſed temperatiores eliciunt. In terra pedibus conculcata, nec liberè, nec vberè gignuntur: In pingui, nec trita frequentes inueniuntur. Hi triti & appoſiti præciſos neruos, vt etiam vulnera recentia conglutinant. In diſpenſarijs ſolent y ſculi nominari.

De Cantharidibus. Capvt XXXIV.

Cantharus & cantharis differunt.

Cantharides tantùm nomine tenùs, cantharis ſeu ſcarabeis conueniunt: magnitudine enim, colore, & natura multùm inter ſe diſſentiunt. In vſus enim medicos ſæpe trahuntur cantharides, canthari nunquam. Illas ſiquidem probat Galenus ad pſoras & lepras, & ad vretica ſæpe medici practici ſalubriter.

Sunt verò putida animalcula, quoniam ex tali materia conſtituta inquit Ariſtot. & in multis fruticibus, vt liguſtro, & in arboribus proceris, vt fraxino numeroſæ procreantur, aluntur, reperiuntur. Probantur & in frumento inuentæ, verſicolores, & quæ tranſuerſas in alis lineas habent, oblongo corpore.

Aptiores verò ſunt, ſi in vas fictile, aut aliud idoneum iniiciantur, cuius os raro linteo ſubligatum deorſum vertitur, vt excepto halitu aceti quàm acerrimi feruentis æſtu exanimentur, poſtea ſiccan-

tur,& in pyxidibus ligneis, aut vaſis vitreis, fictilibuſvè reponuntur, & per biennium ſeruantur.

Cap. 22. lib. 5. ſimpl. Parua quantitate nonnunquam medicamentis permiſcentur, quæ vrinas mouent, etiam Galeni conſilio, qui integras præſcribit libro vndecimo ſimplic. Recentiores tamen alas & pedes abiiciunt. Cum nobilis matrona Lutetiæ febre continua renum æſtu, aliiſque grauibus comitata ſymptomatis laboraret, & ſuæ ſanitatis curam Dom. MARTINO doctiſſimo & clariſſimo medico Pariſiẽſi, cõmiſiſſet, quorũdã ſuaſu Riuierium aulicum medicũ accerſiuit: hic mox vbi pulſum ęgræ contrectauit: ſi me, inquit, citiùs vocaſſet, dragmam vnam cãtharidum regioni renis magis affecti adhibuiſſem, & ſtatim conualuiſſet. Sicque diſcedẽs anxiam reliquit matronam, & medicum ordinarium, hominis malè ſani humoribus, moribus, dictis & factis attonitum; qui tantùm abeſt, vt tantam cantharidum cateruam, vt ne quidem vnam adhibuerit, & ſanitati ſuam ęgram reſtituit. Nam cùm cantharis ſicciſſimum leuiſſimumque ſit inſectum, vix quidem granum vnum pendere credibile eſt. At verò ſexaginta cantharidas, tot enim dragma pendet, reni admouere æſtuanti, quid niſi carnificium: hæc tamen obiter dicta ſunto, non vt homini ſuccenſeam, ſed oſtendam cantharides veſicę inimiciſſimas & renibus, & partibus hiſdem inflammationem inducendo multùm aduerſari; paucula tamen quantitate medicamentis alijs mixtas nonnunquam prodeſſe. Hiſtoria.

De Formicis. CAP. XXXV.

NEC formicis adhuc pharmacopœorum tabernæ deſtituuntur, è quibus oleum paratur ad receptos vtileſque vſus commendatum. Partibus enim generationi dicatis iuſtò frigidioribus competit calefaciendis, & ad ſtatum meliorem ac vegetiorem reducendis.

Inſectorum autem laborioſiſſimum, officioſiſſimũque genus formicarum, quæ non interdiu ſolùm, ſed etiam noctibus plena luna laborem exerceant, & eadem ſemper ſemita ambulantes, cibaria ad cellas promptuarias deferunt, & in annum recondunt. Animalia non venantur puſilla vt araneæ, ſed reperta & mortua deguſtant, grana congerunt, & onera morſu gerunt.

Sunt verò formicę vel alatæ, è quibus infuſis oleum formicarum dictum paratur: vel impennes, quæ frequentiores in locis ſiccis & minus cultis reperiuntur, quibus vrſi ægrotantes ſanitatem quærunt. Oleum formicarum.

Eſt in Indiæ quibuſdam regionibus, in quibus aurum effoditur, quoddam formicarum genus, quod magnitudine vulpem æquat: Inuenio & quaſdam paruulas Hippomyrmeces, ſeu Equites dictas,

& alias quaſdam Herculaneas;alias Solifugas & Solipugas, ſed cùm pharmacopœus nuſquam his opus habeat, pluribus illarum hiſtoriam deſcribere nolo.

De Serico. Cap. XXXVI.

EA nũc gloria datur veſtibus bombycinis, quæ olim byſſinis, quibus primi ſeculi reges tantùm induebantur, & in Euãgelio legimus diuitem quemdam byſſo & purpura veſtitum. Erat autem byſſus tenuiſſimi lini genus proximum ab Aſbeto dignitatem obtinens, ex quo ſubtiliſſimæ fiunt veſtes, quæ mulieribus præcipuè olim in delicijs erant, inquit Plin. qui circa Elim Achaiæ naſci ſcripſit, Pollux verò in India & Ægypto. *Cap. 1.* Pauſanias in Græcia ex arbore populo haud diſſimili, folijs vero ſalicis. *lib. 19.* Seu autem herba, ſeu arbor ſit byſſus, nobis eſt prorſus incognita *hiſt.* planta, quæ non ſolùm frondes, ſed lanam quoque tenuiſſimam *nat.* profert, quam Seres, Scythiæ Aſiaticæ populi artis nendi peritiſſimi depectunt, & in fila exilia ducunt, ex quibus veſtimenta ditioribus dicata conficiuntur, quæ à Seribus Serica dicuntur. Aſbetum vocant vel lapidem quemdam ferrei coloris in Arcadiæ montibus naſcentem, qui ſemel accenſus extingui non poteſt, vel linum, aut ſtamen ex quo mappę texuntur, quæ flammam concipiunt quidem, ſed non vruntur, cuiuſmodi eſſe dicitur alumen plumeum, lapis Amiantus multis dictum.

Apud nos autem nec eiuſmodi ſtirpes byſſigeræ, nec veſtimenta ex earumdem lanugine contexta viſuntur, ſed tantùm bombycina, quæ nunc, vt olim byſsina Serica nuncupantur, & ad eoſdem dignitatis non modò gradus, ſed præterea medicos vſus multos commendantur. Nam apud pharmacopœos Arabum dogmata ſequutos, adeò inualuit de bombycino ſtamine opinio, vt credant omnes bombycinum filum, ſericum vocãt, ſanguinem purgare, virtutem vitalem roborare, cor recreare, ſpiritus illuſtrare, facultates omnes reficere, & ſpiritus omnibus opem ferre. Hæc ſunt encomia belliſſima, quibus Barbari excrementum inſecti viroſi nobilitarunt. Quia verò liberum eſt cuique philoſophari, & de re qualibet propoſita ſententiam ferre, ingenuè dico me parui facere ad medicos vſus ſericum bombycinum: Eſt enim ſiccum animalculi imperfecti recrementum, inodorum, exuccum, aranearum retibus, aut erucarum telis cognatum, homini ſanando ineptiſsimum & inefficaciſsimum. Licet nunc grauidæ mulieres abortum reformidantes, clinicarum conſilio, ex ouo ſorbili ieiuno ventre ſericum minutim conciſſum ſumant.

Sericum quid.

Forſan byſsinum, quod ad bombycinum recentiores tranſtulerunt, vires quaſdam habet non temnendas, ſed cùm nullibi reperia-

tur, aut ad nos minimè deferatur, de illo ne quidem per inſomnium pharmacopolæ loquuntur. Miror autem multùm, qua ratione ducti crudum ſericum nonnunquam ægrotis exhibeant: Cocco quidē tinctum vires quaſdam promit eximias, ſed mutuatas tantùm, & ab infectione Kermes acceptas. Proinde mallem ego per ſe grana Baphica præſcribere, quàm eorum ſuccum inficiendo ſerico fruſtra impendere. De hac autem re iudicent Apollineæ artis peritiores, qui non niſi quod ratione eſt ſtabilitum, pro lege habent.

Sunt verò Bombyces animalcula ex paruis ſeminibus rotundis & nigricantibus, quæ oua nominant, leui calore fota, animata & in minutos vermes primùm conformata, qui frondibus vtriuſque mori, ſed potiſsimum albæ contecti & educati, paulò poſt cùm adoleuerint, tenuiſſima nent ſtamina, ſeu fila ſericea ex ſe emittunt, quibus ad luxum panni pretioſi contexuntur. Bombyces quæ animalia.

Adhuc autem adultiores facti gignunt ex ſe cucullos & folicula, in quibus ſeſe recondunt, ibique poſt aliquot dies in papiliones candidulos abeunt, qui inuicem pariunt ſemina, ſeu oua paruula, è quibus denuò vermes alij generis eiuſdem naſcuntur. Hæc autem cùm ſint etiam pueris & mulieribus notiſsima, longiorem deſcriptionem minimè poſtulant.

Byſſus autem, vt obiter dicam, duorum generum agnoſcitur, terrenus & marinus. Terrenus in Elide Græciæ prouincia & in Iudea olim copioſus naſcebatur, eratque lini ſpecies, ſplendorem auri referens, quod ex arbore quadam etiam haberi multi credunt ex veterum monimentis, qui linum id omnia quod netur, appellitant. Marinus byſſus dicitur, qui ex pinna quadam marina excerpitur, cui velut tenuiſſimi capilli connaſcuntur: vnde vulgò capilli Nacrę perlarum vocantur, laudanturque plurimum ad ſurditatem impediendam vel minuendam, ſi ad auditorium meatum adhibeantur & geſtentur.

Felle multorum animalium, iecore & inteſtinis luporum, cerebellis paſſerum, teſticulis gallorum & aſellis qui ſub vaſis aquarijs delitescunt, ὄνοι Græcis dicti interdum medici vtuntur, ſed hæc cùm deſcriptas in Officina noſtra compoſitiones non ingrediantur, fuſiùs deſcribere noſtri non eſt inſtituti. Sicque tribus libris Medicam materiam breuiter & perſpicuè diuini numinis ſubſidio fulti perſtrinximus, cui laus, honor, & gloria in omne ęuum.

Finis Libri Tertij.

OFFICINA PHARMACEVTICA,

DVABVS PARTIBVS DISTINCTA.

PRIOR DE MEDICAMENTIS internis, altera de externis agit.

Quibus breuis præmittitur Iſagoge.

Authore IOAN. RENODÆO, *Med. Pariſ.*

PRÆFATIO.

EORVM quę natura rerũ genitrix gibo terræ vel expoſuit, vel viſceribus incluſit, cùm maior portio homini inſeruiat alendo aut medicãdo, nec ſemper liceat, nec quauis hora, dũ rei neceſſitas exigit, illius penetralia ſubire, aut cis maria confeſtim exotica ſimplicia perquirere, iuſtis rationibus artis Medicæ proceres ſtatuerunt, vt in Pharmacopolijs ad futuros vſus ſelecta medicamenta, tanquam in penu quodam aſſeruarentur, perindè ac olim in Æſculapij templo eorũdem formulæ à peritioribus magis probatæ & expertæ deſcribebantur. Cùm enim Medicina ſit donũ Dei, & medicamenta deorum manus, Officina Pharmaceutica, ſi non diuitijs, ſaltem dignitate gynecæo quouis eſt prętantior, in qua, quicquid totus complectitur orbis, quod ſanitati tuendæ, aut reſarciendæ cõferre poteſt, tanquam in ſacra pyxide coarctatur. Nihil enim medicum è pelagi ſinu, aut abyſſi profundo eruitur, nec ab aëre quicquã

ad ima nutat delabiturque, quo non luxuriet Pharmacopolium. Ex eo ſiquidem tot medicamenta depromuntur, quibus humani corporis hoſtes morbi, cauſæ & ſymptomata dimicantur, expugnanturque, ſeu à Dietę vitio exoriantur, ſeu extrinſecus adueniant; Idque vel à cauſa manifeſta, vt intemperie & ſolutione continui, quibus febres naſcuntur, phlegmone, pterygium, polypus, hepatitis, liēteria, enterocele, œdema, ſcirrhus, & alij pene innumeri; vel à cauſa latente, vt peſtis, Indica lues, Hydrophobia.

Porrò non vt vbique terrarum, ſic locorum Officina Pharmacopœorum, in qua nempe medicamenta pręparantur, reponuntur & venduntur extrui rectè poteſt, ſed certis in locis, vt meliùs aſſeruentur ipſa: alijs, vt citiùs, ac pluris væneant, vtilius erigitur. Minimè tamen ferendi ſunt auari Seplaſiarij, qui lucro nimis inhiantes, domũ in vico ſordibus conſpurcato, inſalubri, ac penè congeſtitio ſitam, modo emptoribus & ſingulis tranſeuntibus obuiam, ſeligunt, in qua medicamenta non conficiunt, ſed inficiunt. Velut Botanopolæ multi, qui varia ſimplicia & adhuc viridia Lutetiæ vendunt in triuio maioris fori olitorij. Illic ſiquidem permulta ſimplicia vænalia reperiuntur, ſed quæ ſępe diu aſſeruata, inquinantur luto, vel putrēt ac contabeſcunt.

Hæc autem potiſſimùm in Officina Pharmacopœorum ſpectanda ſunt, ſitus, inſtrumenta neceſſaria, quibus ſcilicet medicamenta parantur, vaſa in quibus reponuntur, ſimplicia quibus conſtant, eorum facultates, & particularis ea medicamenta componendi modus, quæ ad futurarum ægritudinum præcautionem aut curationem aſſeruantur. In noſtris verò inſtitutionibus ea ſeligendi, parādi, vt & componendi pręcepta generalia dedimus, remediorumque formulas omnes quę in rem præſentem imperantur accuratè deſcripſimus, nec ad perfectum Pharmacopœum quicquam præter ea deſideratur, quàm vt his præceptionibus rectè inſtitutus & in cognitione ſimplicium, atque eorum maximè, quę tribus libris de materia medica perueſtigauimus, optimè verſatus, medicamenta in Officinis aſſeruanda, vt & alia quæuis ſolerter componat. Quòd in hoc opere ſecundo, iuuante numine, exequi pollicemur, præmiſſis quibuſdam, in hac Iſagoge, quæ ad Pharmacopolarum Officinam ſpectare videntur.

De Domo & Officina Pharmacopœi. CAP. I.

Hip li. de veter. med.

PRIMA omnium ætate fructus erant homini pro pane, aqua pro vino, & forſan idem alimentum, atque boui & equo. Sed cùm illius nutritioni & ſanitati fruges, & quæ ex terra ſponte naſcuntur, minùs ſufficerent, ex tritico macerato, à cortice purgato & trito primi patres panem confecerunt, vel

Auſonius. potiùs pultem, qua etiam populum Romanum longo tempore vixiſſe certum eſt. Nauſeante tamen ſtomacho ſuper eiuſmodi cibo, nec ſolo pane contenti, aues quoque cœperunt guſtare, dein feras, piſceſque venari. Sicque luxuriante paulatim cupedia, vitis cultum, & mille alia gulæ irritamenta adinuenerunt, cùm olim communis pecori cibus, atque homini glans, inquit Auſonius, communis & vtrique domus, arboris vmbra.

Alex ab Alex. ca. 24. Iſto ſiquidem ęuo priore, latebrę erant pro ædibus, tecta ſyluarum pro tugurijs, rupes & loca verrucoſa pro vrbibus. Atque longo, poſteà, tempore, Dardani ſub fimo ſordidas ædes habuerunt, & Baleares in ſaxis concauis, vt adhuc hodie Indi multi ſuas ædes ex oſtreorum vel teſtudinum teſtis conſtruunt: Alij ex arundinibus, aut alijs paluſtribus herbis intertexunt.

Nunc verò, vt hominum mores politiores ſunt, & victus lautior, ſic ſingulorum domus diſſimili multùm materia, artificioque extruuntur. Sunt qui in medio flumine ædificant: alij in montium cacumine, nonnulli in ſylua, alij ad maris litus, pro cuiuſque arbitrio & voluptate.

Domus verò Pharmacopœi in nullo iſtorum locò extruenda, ſed in vrbe potiùs, quàm in oppido, in loco aëri expoſito ac lucido, quã opaco & vmbroſo, & in vico emaculato, vel ex ſe nitido, quàm ſordibus inquinato.

Sit verò ſatis ampla, excelſaque, vt in horreo, ſeu parte illius ſuperna, ſimplicia reponantur, quę non niſi arido in loco fœliciter aſſeruantur: In inferiore, vt in cella vinaria, quę locum vdum poſtulant, vt caſſia & vinum.

Inter vtramque multa cubicula ſunto, vel ſaltem vnum, In quod Pharmacopœus ſeſe recipiat. Subtus verò Officina ampliſſima, quadrata, & lucida, ita tamen, vt neque ſol medicamenta nimis calefaciendo, liquando, vel ſiccando non noceat, neque ventus vehementius irruens moleſtus ſit.

In ea duæ ianuæ debent extrui, antica vna, quæ foras pateat, ad veſtibulum ſcilicet Officinæ, altera quæ det ingreſſum ad popinam & aulam proximam; In qua Pharmacopœus non modò epulabitur, ſed prudens obſeruabit per feneſtellam in intermedio ſepto ſtructã,

quid in Officina agitur, quid datur, quid accipitur. Sic enim velut in excubijs poſitus aduertet in tyrones, ne vel in otio degant, aut minùs accuratè fideliter exequantur, quibus dominus opus habet.

In alterutro culinę angulo propè caminum, conſtituatur velut æſtuarium, ſeu Hypocauſtum, in quo ſaccharum, tragemata, & ſolidę confectiones, ad tutiorem conſeruationem reponantur. Et ſi loci permiſerit amplitudo, proximè taberna quædam poſterior extruatur, in qua recondantur multa ſemina, fructus, atque illa ſimplicia, quæ non niſi magna quantitate à Pharmacopœo ſolent emi, vt Oriza, pruna, amygdalæ, mel, ſemina quædam, radices, & ligna plurima.

In Officina verò medicamenta potiſſimum reponantur compoſita, vt & ſimplicia quædam, quæ vel rara ſunt, & pretioſa, vel quæ non ita rara, ſed ad frequentiorem vſum expetita, vt Tamar-Indi, paſſulæ, glycyrrhiza, polypodium, ſenna.

Vt autem in Pharmacopolio medicamenta optimè diſponantur, ab ima eius parte ad ſupernam aſſeres multi per claſſes eo ordine collocandi ſunt, defixis ad parietes & ſeptum medium, quo à popina dirimitur, mutulis, aut clauis ligneis, ferreisve, vt quædam eorum claſſis arculas ſuffulciat minores: alia maiores; quædam vaſa fictilia; alia vitrea, alia ſtannea; alia pyxides. Ea tamen prudentia ac ſedulitate, vt quæ ſunt in vſu frequenti & in raro, non in claſſe eadem collocentur, ſed illa in propinquiore, quæ ſcilicet ad manum ſæpe debent eſſe, hæc in remotiore, quæ videlicet rarius veniunt ad medicos vſus.

Singulis verò vaſis, vt & ſacculis, ad trabes & tigilla ſuſpenſis, medicamentorum incluſorum nomina inſcribantur, vt citiùs medicamentum exhibendum ſeligatur, neve alterum pro altero ſumatur.

Quod ſi feneſtræ domus vel ſolem verſus non pateant, vel non ſint capaces ſatis, vt vaſa figulina quæ conſeruas, vel lagenas quæ ſtillatitias aquas continent inſolandas admittant, in anteriore illius parte modo ſoli meridiano, vel vigenti expoſita, alioquin in alia aliquot aſſeres ita diſponendi, & firmandi, vt quicquid ex Officina vi ſolis ad ſuperfluam & crudiorem humiditatem aut reſoluendam aut coquendam, aut empyreuma fugandum indiget, ibi ad debitum tempus reponatur.

De inſtrumentis Officinæ neceſſariis. CAPVT II.

Inſtrumēta vtilia.

INNVMERA ſuppellex eſt Officinæ vel vtilis tantùm, vel prorſus neceſſaria. Vtilis eſt, quæ rarò inſeruit, vel quæ ad apparatum maiorem, ornatumve expetitur: Cuiuſmodi ſunt multa vaſa argentea, quibus ignari quidã apud vulgus gloriam captant. Quod enim doctrina nequeunt, iſto luxu externo comparare ſtudent, reprehenduntur que ab Hippocra-

te, qui talem ornatum, ac curioſam ſuppellectilem odioſam & illiberalem vocat. *lib. de med.*

Neceſſaria eſt illa ſuppellex quæ inſeruit medicamentis, vel reponendis, vt vaſa multa terrea, vitrea, argentea, ſtannea, plumbea, cuprea, ænea, ſyrupis, ſapis, eclegmatis, electuariis, pulueribus, oleis ceratis, vnguentis deſtinata, de quibus poſtea, vel parandis, vt pilæ, mortaria, piſtilla lignea, lapidea, aut metallica, ſpathulæ, cacabi, lebetes, pelues, patinæ, patellæ, frixoria, ſartagines, limę, ſcalpra, cribra, colatoria, torcularia, manicæ, trutinæ, forfices, cultri, marmoreæ tabellæ; alembici multiplices, canales refrigeratorij ſerpentini dicti, infundibula, & alia pleraque, quibus aut raro, aut ſemel tantùm in anno Pharmacopœum vti contingit. Neceſſaria.

Præter hæc Chymicis aliquot peculiaria ſuppellectilia ſunt, quæ facetus quidam non illepidè fallaciæ quam Pharmaciæ potius inſtrumenta vocauit, hoc tamen de abuſu, quam de vſu dictum malo. Suppellectilia Chymica fallaciæ inſtrumenta.

Multorum porrò Pharmaceuticæ officinæ inſtrumentorum appellatio ac forma citiùs, quàm vſus ſpecialis agnoſcitur: Scalprum enim, limam, maleum, cultrum, quilibet facilè dignoſcit. His verò ſolum vtitur Pharmacopœus vel ad dentes apri radendos, aut ebur vel guaiacum, in ſcobem attenuanda, atque ad ea omnia læuiganda, quæ attritu puluerari non poſſunt; Reliqui verò artifices ad opera ſuæ artis induſtrioſè peragenda, vt faber ferrarius ad claues effingēdas, aurarius ad annulos, monilia aut argentea vaſa elegantiùs formanda: Vtuntur & onnes maleis, incudibus, forficib, duas ſingulorum opus peculiare deſtinatis.

Cultri autem Officinæ neceſſarij non vniuſmodi ſunt, ſed alij aliis maiores ſunt, alii oblongi, alii breuiores, alii aliter formati. In frequentiore ſunt vſu oblongi & mucronati, quibus radices raduntur, ac purgantur, lignorum rami minutiores finduntur, & herbarum cauliculi ſcinduntur. Breuiores quidam ſunt non acuminati, ſed obtuſi, & dorſo ſeu parte aciei oppoſita valde craſsi, quibus saccharum in fruſta ſecatur. Alii breues quidem ſunt, ſed latiſsimi, figura lunari, ac his ſimiles quibus coria ſutores diuidunt, quibus ſemina quædam oleagina, & cortices conditæ, quæ piſtillo in puluerem attenuari non queunt, minutiſsimè ſecantur. Cultrorum varietas.

Inſeruiunt etiam glycyrrhizæ in paruula fruſta diuidendæ, vt cōfusè accedat ad tragetæ communis confectionem.

Eſt & alius culter omnibus longior, cuius mucro ita reflectitur, vt hamulum efficiat, qui alio hamo in tabula defixo inuncatus, mira vi ligna aut radices diuidit, dum altera manu illius manubrium premitur.

Non omnes autem hę cultrorum differentiæ in omnibus Officinis habentur. In multis enim idem qui ceram diuidit, in culina panem ſecat, & ſæpe napos radit. Vafrum enim ancillarum genus, id

ſepe mali molitur Officinæ miniſtris, vt multa furentur ipſæ, vel maliciosè occultent.

De Mortariis & piſtillis. CAP. III.

INTER inſtrumenta Officinæ neceſſaria, nullum æquè deſideratur, nec in vſu adeo frequenti eſt, atque mortarium. Vix enim quicquam apparatur, aut apparatum in vſum venit abſque illius ope. Nam cum materia omnis medica, ex magna parte, ſic velut rudis quædam ac indigeſta moles, quę rarò, imò nunquam talis exhibetur, qualis è ſinu naturæ proſiliit, multa in mortario tritura diuidenda eſt, ducenda, lęuiganda, & cum aliis admiſcendis ſubigenda.

Cùm autem illa materia vniuſmodi non ſit, ſed varia ac multiplex, varia quoque præparatione eget, non modò quæ fit ſola manuum induſtria, ſed etiam inſtrumentorum adiutu, in quibus non tantùm forma conueniens requiritur, & debita magnitudo, ſed præterea idonea materies à qua medicamẽtum paratum nonnihil mutuatur. Idcirco Pilæ ſeu mortaria ex varia materia fieri conſueuerunt, vt ex Marmore, Achate, alabaſtro, aut alio lapide, ex ſtãno, plũbo, ferro, ęre in primis Cyprio, quod Cupreũ vocatur, ex vitro, ebore, vt etiam ad oſtentationem potiùs quàm neceſſitatem ex argento, vel auro.

Inter marmoris ſpecies numeratur Porphyrites, quo fieri debent Mortaria in quibus gemmæ, vel alia mineralia duriora teruntur: vulgare enim marmor quum minus durum ſit, quibuſdam gemmis terendo cedit quibus ex ſe nonnihil impertitur, ſi non noxium ſaltem ſuperfluum. Fieri poſſent ex Baſalte marmoris ſpecie duriſſimi, & ferruginei coloris, ſed raro ad nos deuehitur.

Sufficit verò vnum plumbeum, aut vitreum, vt etiam lapideum, ſed ænea debent eſſe multa, vnum valde amplum, his terendis quæ vel duriora ſunt, vel magna quantitate tundenda accommodatum, vnum minimum, moſcho, ambræ, zibetho, bezahardico lapidi, & aromatis ſimilibus læuigandis idoneum.

Inter vtrũque multa ſunt ac multiplicis magnitudinis, vt alia potitioni tantùm, alia clyſteribus diſſoluendis, aut electariis magna quantitate parandis, inſeruiant.

Totidem verò piſtilla, quot mortaria & ex conſimili materia ſolẽt haberi. Plũbeo enim mortario plumbeum piſtillum magis aptatur, vitreo vitreũ, æneo æneum; ferreum tamen omnibus metallicis etiã conuenit, vt ligneũ ſemper lapideis, vt & aliis in quibus herbæ recentes tundẽdæ recipiuntur. Dũ arida teruntur, mortariũ papyro, vel corio ſimplici, vel interdum duplici tegendum, ne vel puluis tenuior foras euolet, ac pereat, vel moleſtè nares tundentis feriat.

Ad multa terenda minutiſſimè tabula marmorea, ſeu lapis porphyrius vulgo dictus, mortarij vicem gerit, vt molula piſtilli, quibus margaritæ & lapilli pretioſi tenuiſſimè læuigantur, ſuperaffuſa pauca roſarum aqua, aut alia, pro Medici ſcopo.

De ſpatulis & cochlearibus. CAPVT IV.

SPATVLÆ & cochlearia ſunt veluti ſecundæ Pharmacopœorum manus, quibus dum medicamenta in mortario terunt, vel patinis incoquunt, ſubinde verſant, vt æquabilis fiat omnium partium pulueratio & coctio, atque ex ipſis medicamēta apparata in vaſis recondunt, & hiſdem vſus tempore eximunt. Dicuntur Spatulę quòd altera parte latiſſimæ ſint, inſtar oſſium Scapularum, quæ à barbaris ſpatulæ nominantur.

Eſt autem omnium ſpatularum figura fermè eadem, triquetra nempe, ac oblonga, ſed materia diuerſa. Quædam enim fiunt ex argento, vt paruulæ, quibus vti ſolent Chirurgi multi, aliæ ex ligno, vt palmæ ramo, cuiuſmodi ea eſt rudicula, qua emplaſtrum palmeum verſatur, inter coquendum: Aliæ ex ferro, vt reliquæ fere omnes, vel magnæ vel minores, quibus Pharmacopœi medicamenta molliuſcula, vt mel, oleum Hybernum, electaria liquida, & ſimiles confectiones attingunt. Spatularum materia varia.

Cochlearia ex ferro & Orichalco, vt plurimum cuduntur ad Officinam, ex argento ad menſas. E ligno quoque cauantur ad vſus ruſticorum, & tenuioris cenſus hominum, maximè in oppido degentium. Paruula adhuc fiunt ex ebore & cornu, vt quę minutis ſpeciebus, & quibuſuis pulueribus inſeruiunt aſſumendis, & ad trutinam committendis. Quędam præterea in multorum culinis magna & foraminulenta, quibus ſpumę detrahuntur. Lignea verò & argentea in Officinis ſæpius expetuntur. Non item vitrea, quod facilè frangantur, nec ferrea, quòd cito rubiginem, aut ærea ęruginem contrahant, quibus tamen vti nihil vetat, modò Officinæ miniſtri ſedulò caueant, ne ſordida diutius aſſeruētur, ſed ſtatim, vbi inquinata fuere, diligenter abſtergantur. Cochleariu materia.

De Ahenis, & alijs quibuſdam vaſis metallicis. CAP. V.

AHENVM & cacabum multi pro eodem vſurpant, ſed propriè ahenum vas eſt, ex ęre ductum, profundum, operculatum, atque altera parte tantùm anſam habens, qua manibus teneri ſolet, & pro arbitrio claudi vel aperiri. Inſeruit vt plurimùm aquæ elixandæ, quæ vel ſola bibitur, vel vino permiſcetur. Idiomate Gallico ac vulgari Coqmartum vocari ſolet. Ahenum quid.

Ad eoſdem vſus, diuites quibus tuendæ ſanitatis, & ſæpè vanitatis magna cura eſt, habent eiuſmodi formæ vaſa argentea, vt aqua cocta minùs nidorulenta ſit, nec vllo modo cuprum redoleat. Patina.

Patina vas eſt aliud æneum, multo latius & amplius, in quo medicamenta ſimplicia coquuntur, compoſita parantur, fructus condiū-

tur. Huic confixæ ſunt velut aures duæ, ſeu anſæ, vtrinque vna, vt igni adhiberi, & ab eo remoueri poſſit facilius. Super ferreo inſtrumento tripode, ad ignem apponitur, ſuppoſitis prunis ardentibus, vt incaleſcat, & contentus liquor ferueat.

Eiuſdem formæ aut parum abſimilis, ſed diuerſæ materiæ, ſcilicet figulinæ, vas aliud debet haberi, intus perpolitum, plumbatum, ac vt plurimum vitri viridis, aut Smaragdi modo nitens, ad eorum coɛturam, quibus vaſa metallica alienam qualitatem, vt colorem vel ſaporem impertiri ſolent, vt hydromelitum generibus, ſyrupis acidis & acetoſis, necnon quibuſdam vnguentis, vt Citreo & Ceratis, vt refrigeranti, Galeno adſcriptum.

Patella. Patinæ vas aliud eſt affine, æneum & paruum, attamen patulum quod per diminutionem, patella dicitur: cui velut caudex longus, ſeu manubrium ferreum configitur, vt commodiùs imponatur igni, & alterutra manu, abſque noxa, ſeu vſtione teneatur.

In ea coqui ſolent medicamenta, quę parua quantitate deſiderantur, vt doſis vna vel duæ medicamentorum, vt paruum quoddam electarium tabulatum, vt Zulapium roſaceum, & ſimilia.

Sartago. Sartago aliud patellæ genus eſt, valde patulum, ferreum, ac in longum appendice protenſa caudatum, quo in culina, carnes friguntur, in Pharmacopolio multa ſemina, vt coriandrum cum aceto, ad illius cuiuſdam qualitatis caſtigationem, vt millium cum vino, aut alio liquore parti cuipiam admouendum.

Cacabus lebes. Cacabum Latini cum Græcis lebetem nominant, Barbari Caldarium, aliud quoddam vas æneum, quod crematræ vnco præhenſum ſupra focum pendet, vt quicquid in eius concauo retinetur ebulliat, & coquatur. Popinaria autem cùm ſint hæc dicta vaſa, vt & ollæ multæ figulinę, in his deſcribendis nolo diutiùs immorari, cùm ea facilè dignoſcat Pharmacopœus, qui his ſæpiſſimè vtitur ad decocta ſimplicium paranda, & gelatinæ, ſyruporum, vnguentorum, aliarumque multarum confectionum præparationem.

De Torcularibus & prælis. CAPVT VI.

QVA ſunt & Pharmacopœis parua quędam torcularia, quibus in Officinis ſuccos & olea quaſi torquendo, exprimunt; Pręla tamen magis propriè dici videntur, vel quòd humore profluente præluentur, ſeu madefiant, vel materiā ex qua ſunt educendi ſucci validiſſimè premant. Fit verò prælum eiuſmodi ex duabus breuibus trabiculis, magnitudine & forma ſimilibus, quarum ſingulæ foramina duo habent ita affabrè excauata, vt intro ſint velut inſculpti circuli, in ſeipſos non recurrentes inſtar ſpirarum, quibus introducuntur duæ cochleæ, quæ dum extrorſum vertuntur trabeculas adducunt, aperiuntque, cùm introrſum, addu-

Præla vnde dicta.

adducunt & claudunt, atque materiam interpoſitam premunt, & ſuccum exprimunt, vel aqueum vel oleoſum.

Proinde præla duo debent in Officinis haberi, vnum quod ſuccis aqueis inſeruiat exprimendis ex fructibus & virentibus herbis, alterum quod oleis ex oliuis, & alijs pinguibus.

Quæ autem exprimenda ſunt antequam prælo ſubiiciantur vel coctione vel tritura paranda ſunt. Coctione, vt carnes, à quibus ſuccus exprimendus eſt, qui ſolet ægrotis longo morbo attenuatis exhiberi: Tritura, vt ligna quædam oleagina, fructus & ſemina multa. Ne verò diffluant aut diſſiliant exprimenda, quodam ſacco debent includi, aut forti panno inuolui, vt cannabino, aut ſetaceo, vt validior fiat compreſſus, & ſubſtantia tenuior à craſſiore & ſicciore faciliùs ac tota ſeparetur. Sic oleum amygdalinum dulce, vel amarũ educitur, Sic lentiſcinum, balaninum, & quod è nucibus, vel nucleis Perſicis, vel ſemine lini, aut ricini exprimitur, vt pluribus poſtea demonſtrabimus. Ius carniũ.

Quæ viſcido ſucco ac mucagineo ſcatent, non niſi ſacculo crinibus equinis contexto includenda, priuſquam torculari premenda committantur. Alia ſi quidem inuolucra vel linea, vel cannabina eam præli vim vix perferre queunt, quæ lentis, ac craſſioribus ſuccis extorquendis requiritur.

De Cribris & Incerniculis. CAPVT VII.

IAM vetus hæc increbuit apud Pharmacopœos conſuetudo cribra vocitare ea inſtrumẽta, quibus purior ac tenuior tritorum medicamentorum portio à craſſiore ſeparatur. Licentioſa tamen nimis eſt, ac abuſiua vocabuli enuntiatio, cum cribra vix Pharmacopœorum, ſed ruſticorum inſtrumenta ſint ex pellibus, vt plurimum, arietinis, crebris foraminibus peruia, quibus frumenta purgantur, vnde & frumentaria ſolita nuncupari.

Sunt & alia cribra, è crinibus equorum in telæ modum contexta, farinæ à furfuribus ſecernendæ gratia, excogitata, farinaria ob id à piſtoribus dicta, quibus nonnunquam vtuntur aromatarij, ad pulueres cernendos, & medullam prunorum vel caſſiæ fiſtularis ab acinis repurgandam, atque ab ipſis Subcernicula ſetacea vocantur, & aliquando excuſſoria incernicula, quod inter manus agitata, pollinem, ſeu puluerem tenuem excutiant. Fiunt interdum ex ligno, vt cortice tilliaceo, in fibras tenues & longas diſcerpto, & cancellatim connexo, ad puluerum craſsiuſculè tritorum cribrationem. Subcernicula.

Sunt autem communia multis dicta cribra & incernicula, ſed aliud quoddam peculiare relinquitur, aromatarijs, induſtrioſo magis contextum artificio, quod Tamiſium vulgus Pharmcopolarum nominat. Fit verò interdum ex tela equina, ſæpe ex ſyndone, ſeu lin-

Tamiſium.

teo tenui, vel panno ſericeo, & infernè, ac ſupernè operculo exemptili, ex pelle arietina clauſo, vt puluis ſuperiore capſula exceptus arceatur, nec inter excutiendum euolet, ſed per intermediam telam traijciatur, & ſine vlla iactura deſcendat in inferiorem.

Ex his alia alijs minora ſunt, pretioſis pulueribus cernendis magis idonea quæ manibus tantùm mollißimè verſantur, vt ſine violentia ſolus puluis tenuior deſcendat. Alia non niſi numeroſo percuſſu in menſam aut abacum Pharmacarium ſuccuſſantur.

Aliud quoque frequenti eſt in vſu, forma pyxidis ligneæ grandiuſculæ, in cuius medio tela quædam intenditur, per quam excepti pulueres ſupernè tranſmittuntur inferiùs, ſuperpoſito cum pulueribus pondere quoddam ſtanneo, aut argenteo, vt id ſuo motu & grauitate, dum excuſſorium incerniculum vna tantùm manu in corpus aliquod ſolidum, vt abacum impellitur, puluerum traiectionem breuiorem reddat ac faciliorem.

Omnia porrò cribra & incernicula, dum ſiccis rebus cernendis inſeruiunt, mouentur, verſantur, impelluntur, agitantur; dum humidis, quieſcunt, ac immota manent, ſed iuuatur rerum cernendarum trajectio, cochleari, aut ſpatula: quo modo pulpa Tamar-Indorum, Caſſiæ, aut prunorum trãſmittitur, vt & radices & herbæ ad putrilaginem coctæ ad cataplaſmatum confecturam.

De Colatorijs. CAP. VIII.

NEC carere quoque debet Officina colatoriis multis, ſetaceis, lineis, cannabinis, laneis & ſtamineis vocatis, quorum alia rara ſunt, alia denſa, alia inter ambo media, & quædam noua, alia pene detrita. Illa tamen frequentiore ſunt in vſu. quod compreſſu validiore, totus ſuccus rei colandæ, abſque telæ crepatura traijciatur.

At verò pro diuerſa ſuccorum conſiſtentia, modo hæc, modo illa ſumuntur. Quæ ex ſe tenuia ſunt, denſo colo egent, vt quicquid ineſt ſordium non tranſmeet, ſed tantùm ſucci pars tenuior. Quæ craſſa ſunt ac lenta, vix niſi colo raro traijci poſſunt. Quæ media ſunt, mediocris texturæ colatorium poſtulant.

Tria verò poſtulant craſſa, & viſcida vt probe colentur, vt humore ampliore diluantur, vt colo rariore, ac nouo traijciantur, & ante colaturam calefiant diutius: Sic enim illorum denſitate magis rarefacta multo faciliùs tranſmeant. Et multa vix niſi calidiſsima percolantur; Alia facilè etiam frigida; Quædam tepida tantùm: Et nonnulla colatura tantùm egent vnica; quædam duabus, alia pluribus, vt perfectè clareſcant. Prima quidem in colo raro; Secunda in denſo, Tertia in magis compacto, vt ſordes omnis tranſitu prohibeatur. Quæ conſiſtentiam habent valde liquidam, etiam ſi bis, aut

ter colanda ſint, eodem panno traduci queunt.

Inter colatoria numerantur lanea quædam cola oblonga, ac figura pyramidis vel potius cuculli formata, quæ caligas, vel Manicas Hippocratis appellãt, quibus vinum hippocraticum vulgo dictum ter, quaterque colatur, donec clarum euaſerit. Inſeruiunt adhuc melicrato, gelatinis & decoctis pluribus percolandis, vt res quędam extranea, ſi quæ forſan admixta ſit, per iſtam traiectionem ſeparetur, ac liquor tantum ſyncerus remaneat, vt in noſtris Inſtitutionibus demonſtrauimus.

Caliga Hippocratis.

Nec Pharmacopolio deerunt laneæ quędam faſcię, oblongæ, ac pyramidales, quorum vſus commendatur ad ſuccos tenuiores à vaſe in vas, ſtillatim traijciendos, ſeu filtrandos, vt loquuntur. Sic enim aqua guttatim transfuſa filtrata dicitur, ſic lac virginale paratur. Sic & pro puella nobiliſsima, & ditiſsima quæ catharticum omne reſpuens ſolam aquam poſceret, decoctum purgatorium filtrari iuſsi, cuius quum vncias circiter duas bibiſſet, blãdè & fœliciter purgata fuit.

De Fornacibus. CAPVT IX.

Fornacum vſus multiplex.

FORNACVM aliæ decoctionibus tantùm inſeruiunt, excipiuntque cacabos, patinas, ahena, & alia vaſa in quibus ſimplicia coquuntur, parantur, & cõponuntur; Aliæ deſtillationibus & cucurbitas, retortas, veſicas, ollas & alia vaſa excipiunt, his accommodata deſtillationibus, quæ vel per aſcenſum, vel per deſcenſum ſuſcipiuntur.

Fornax, tripes, ac metallica vulgaris officinarũ.

Quæ decoquendis medicamentis inſeruiunt, non ſunt vniuſmodi: Aliæ enim portatiles ſunt, rotundæ, ex ferro vel fuſo, vel cuſo factę. Quęque vt infernè tribus validis pedibus innituntur, ſic ſupernè tribus velut auriculis oblongatis, ac extra fornacis labra prominentibus, exaſperantur, quibus vaſa calefacienda ſuperponuntur.

Pars illarum ſuprema patula eſt, ac inſtar mortarij cuiuſdam hians, in qua carbones immittuntur, ſuppoſita crate, aut trabeculis ferreis, quæ cineres delabi ſinunt in inferiorem cameram, ex qua per ianuam altera eius parte ſtructam, poſtea eximuntur. Aliæ ex argilla & lateribus extruuntur, ferè quadratæ, fixæ, ac immobiles, nec pedibus vllis fulcitæ, intus verò prioribus non multum diſsimiles.

Quæ deſtillationibus inſeruiũt, ſeu materiam, ex qua fiũt, ſeu formam ſpectemus, multifariam quoque extruuntur. Aliæ enim ex ferro, aliæ ex cupro, aliæ ex terra figulina, aliæ ex argilla vulgari, lateribus, & alijs rebus multis quæ ſtructuram connectunt, & firmãt. Præterea, alię rotundę ſunt, vt metallicę, anſas vtrinque habentes vt circunferri poſsint; Aliæ quadrilaterę, pentagonę, multiformes, fixæ ac immobiles, in quibus tria loculamẽta extruuntur, infernum, ſupernum, medium.

Cineritium ſeu coniſterium quid

Infernum quod cineres excipiat, cineritium, & vſitato Chymicis nomine, coniſterium appellatur, in quo ianua adaperitur, per quam accenſi carbones aëris ingreſſu ventilantur, pabulum igni ſuppeditatur, & cineres eximuntur. Media fornacis regio in qua ignis fouetur, craticula quadam à coniſterio diuiſa, focus à recentioribus vocatur. In ea ſiquidem caloris fomes continetur, arceturque, vt ſupra poſitum vas calefiat, in ſuperna nempe fornacis camera, quæ pro varia excipiendi vaſis magnitudine & figura variè formatur, iuxtàque eã partem tubi fumarij, ſeu ventilia quædam conſtruuntur, per quæ fumus exit. Fornacis vſitatiſſimæ deſcriptio tradita eſt in noſtris Inſtitutionibus. *Cap. 31. li. 2.*

Fornaces turritæ.

Vt autem varia, ſic elegans fornacum multarum quæ diſtillationibus dicatæ ſunt, conſtructio. Quædam enim ſunt turritę, teſtudineatæ & ſimplices, quæ vas tantùm vnicum ſuffulciunt, aliç induſtrioſo multum artificio ſtructæ & multiplices, vt quæ quinque vel pluribus turriculis aſſurgunt, quarum ſingulæ ſuum, ac peculiare vas admittunt, vt vna vas aliquod aqua calida plenum ad deſtillationem per balneum Mariæ, alia cinerem, alia arenam, alia aliam materiam pro diuerſo operantis ſcopo. Tot verò fornacibus Pharmacopolium obruere, non æquum putamus, cum medicamentis potiùs, quàm ſimilibus inſtrumentis præſtet impleri.

De Alembicis & Cucurbitis. CAPVT X.

Alembici multiplex acceptio.

ALEMBICI latior acceptio multa complectitur, cucurbitas nempe, retortas, ollas vitreas & inſtrumentum quoddam cupreum, ac tripes triplici inſtructum camera, in quarum infima cineres excipiuntur, in media prunæ ardentes, in ſuperiore Boccia admittitur, capitello operta roſtrato, coniforme & aliquando rotundo cum refrigeratorio, inſtar paruę cupæ efformato, vt copioſiorem aquæ quantitatem continere valeat, quæ dum paulo vehementius incaluit, per epiſtomium in eius parte decliui ſitum effunditur, & alia denuò frigida ſcilicet affunditur.

Alembici ſpecialior vſurpatio.

Anguſtior vero illius ſignificatio deſtillatorium tantùm quoddam vas roſtratum, ac alteri iunctum vaſi, quod ſuperna parte fornacis admittitur, enuntiat. Cuiuſmodi ſunt alembici vulgares plumbei, vel cuprei, ſtanno intus obducti, vel vitrei, aut figulini, coniformes ſeu in parte ſuperna acuminati, in inferiore lati, campanarum inſtar, (Campanæ.) vnde & Campanæ ſubinde nominantur: nonnulli tamen capitati ſunt & rotundi, & ſæpe vaſe quodam refrigeratorio dicto obuallati, (Capitella.) & modo capitella, modo pilei vocantur. Quia vt caput pileo tegitur, ſic alembico conceptaculum, ſeu vas illud materiam deſtillandam continens, quod pro varia figura, variam appellationem ſorti-

tur. Quoddam enim dicitur Boccia, aliud Cucurbita, aliud Veſica, Matratium, olla, Matula, alia aliter nominantur.

Campana igitur vel ſola, vel conceptaculo inſerta alembicus vocatur, cuius duæ præcipuæ differentiæ dantur; vnus enim roſtratus eſt, qui ſcilicet ex ſe longum canalem inſtar promuſcidis propendẽtem emittit, per quem vapores condenſati delabuntur in ſubiectũ vas ſeu excipulum; Alter hoc tubo caret, & cęcus nuncupatur, eſtque Spagyricorum proprius, à quibus vſurpatur ad ſublimandum, vt roſtratus ad deſtillandum, cuius prominens tubus ſępe adeo longus eſt, vt per medium dolium frigida plenum traiiciatur, ad aquæ prolectatæ, ac delabentis maiorem concretionem & contemperationem. Alembicus roſtratus. Alembicus cæcus.

In multis roſtrum flexuoſum eſt, inſtar ſerpentis à quo nomen habet, conuenitque maximè aquę vini deſtillandæ, quæ vulgo aqua vitæ, & à Chymiſtis nonnullis Elixir vitæ nominatur. Serpentina.

Varia quoque eſt conceptaculorum magnitudo, vt & figura; quędam enim ampliſſima ſunt & ventricoſa, vt loquuntur, alia tam parua, vt nucem iuglandem mediocrem non excedant, quę ſcilicet Chymicis operibus deſtinantur: alia mediocria, & quædam recta ſunt, vt ampullæ, veſicæ, ollę, matulæ, ſeu cucurbitæ maiores, ſeu cucurbitę minores, ſeu ſeparatoriæ, ac rectę; Alia inflexa, vt Retortæ *Bocciæ quædam inflexæ*, & quæ Cornu-muſæ vocantur. Cornu-Muſæ.

Rectis ea deſtillantur, quæ facilè in altum ſubleuantur, vt radices, ſemina, folia, flores, aromata; Obliquis quæ difficiliùs attolluntur, vt reſinę, lacrymæ, pinguedines & gummi.

De Menſis & abaco Officinæ neceſſariis. CAPVT XI.

NVLLA eſt adeo tenuis ſuppellex, vel tam inops tugurium, in quo menſa quædam ad epulandum, aut aliud quippiam agendum non inueniatur. Non enim ſemper omnis menſa dapibus, ſed alijs operibus multis inſeruit, vt in Officina ſimplicibus excipiẽdis, ſeligendis, cernendis, parandis, menſurandis, ordine diſponendis antequàm veniant in compoſitionem.

Proinde cùm ſolennis ac magna quædam compoſitio paranda eſt, vt Theriaca, Mithridatium, Aurea Alexandrina, menſa quædam longior, non in loco communi, vt Officina, ſed in cubiculo quodam idoneo præparanda, vt liberiùs ſingula ſimplicia Pharmacopœus ſeligat, accuratiùs ponderet, tutiùs cuſtodiat, & exactiùs miſceat ac componat.

Abacus verò nummularius vnus, aut alter in Pharmacopolio perpetuò maneat, ad multa valde neceſſarius. Superponuntur enim fere cuncta, quæ emuntur aut venduntur, menſurantur aut trutinan- Abacus ſupputatorius.

tur, paruo mortario teruntur, aut forficibus diuiduntur, vel integra exhibentur.

Forma eius quadrilatera eſt, in antica parte multas exemptiles capſulas habens, & velut loculamenta, in quibus pleraque ſemina includuntur, & ad rei exigentias aſſeruantur: In altera parte ſubſelliũ verſus, cui ſolet Pharmacopœus inſidere, aliquot arculas maiuſculas, ſeris ferreis obfirmatas, in quibus medicamenta quædam pretioſa continentur.

In parte verò ſuperna hiat rima quædam ſeu ſciſſura, qua datur aditus in ciſtulam ſubiectam, in quam nummi ex labore quotidiano lucrati & accepti demittuntur.

Raſtrum ſuſpenſum in Officinis quid conferat.

Supra abacum pendet inſtrumentum quoddam trabeculis confixum literæ T inuerſæ, non multum diſſimile, in cuius ima parte claui lignei, vel ferrei configuntur, in quibus lances diuerſæ magnitudinis, forfices, ſpatulę, & alia quędam inſtrumenta ſuſpenduntur, quæ vt ad manum ſæpe eſſe debent, ſic cito oculis obiiciuntur.

Præter menſas ligneas tabulæ quædam marmoreæ, vel Porphyreticę in Officinis habentur, cum ſimilis materiæ molulis, quibus margaritæ & lapilli pretioſi læuigantur, vt alibi notauimus.

lib. 2. c. de tritura.

Tabulæ marmoreæ.

Ad ſuffulciendum maiores pilas, ſeu mortaria in Officina, rectum ſtat quoddam paruum velut ſtatumen, aut truncus breuis, cui ad ornatum variæ imagines inſculptæ ſæpe viſuntur.

Haberi quoque ſolet in Pharmacopolijs capſula quædam, ſeu arca admodum longa, lataque, ſed profunda parum, in qua pyxides & arculæ multæ reconduntur, in quibus ſingula medicamenta, quæ compoſitionem quamdam parandam ingrediuntur, ſeorſim reponuntur, atque eo ordine diſponuntur, quo medicamentum aliquod parandum præſcriptum eſt, vel debitè componendum.

De arculis, pyxidibus, & alijs Officinæ vaſis.

CAPVT XII.

OMNIA Pharmacopoliorum vaſa medicamentis inſeruiunt vel parandis, de quibus abundè ſuprà, vel reponendis, de quibus nunc agendum. Ea autem ſunt Lagenę, lecythi, ollæ, capruncula, vrceoli, arculæ & pyxides.

Lagenæ.

Lagenæ omnibus notę, aut vitreę ſunt, aut fictiles, in quibus aquæ deſtillatę reponuntur, quę imum in Pharmacopolio locum ſolent occupare, quòd aquę ipſius contentæ cęteris medicamentis grauiores ſint, & maxima quantitate ſeruentur. Adueniente verò hyemis rigiditate, cùm aquæ facilè concreſcant, vt à gelu tutæ ſint lagenæ in cella vinaria reconduntur, donec frigoris ſæuitia deſierit.

Lecythi reponendis oleis dicantur, ſuntque nonnunquam figulini, ſed frequentiùs & vtiliùs ſtannei, & operculo obducti, vt ad nutum claudi valeant, & aperiri. In ipſis olea per infuſionem parata conuenientiſſimè reponuntur & ſeruantur. Lecythi.

Ollæ.

Terebintina Veneta, oleum de Spica, Syrupus de kermes, vel capilli Veneris Mompelienſis, vel alia medicamenta fluxilia, quæ ad longinquam regionem mittuntur, cùm vix tutò in vitreis vaſis ob fragilitatem, nec commodè in fictilibus ob grauitatem deuehantur, in quibuſdm lagenis oualis figuræ, imperfectę tamen, nam ima parte, & vtrinque planæ ſunt, quæ ex laminis ferreis tenuibus, foliolis ſtanni obductis conſtruuntur: Sic enim earum vectura facilior & tutior eſt, vt quæ non multum graues ſint, nec percuſſu aut compreſſu facilè fragiles. Lagenæ ferri albi.

Fiolæ.

Variæ quoque vitreæ lagenulæ, fiolas vulgus nominat, magnitudinis variæ perneceſſariæ ſunt, in quibus medicamentorum doſes, ægrotis exhibendę ponuntur. Idcirco nonnullę lib.ß. capere debēt alię ℥iiiij, aliæ, ℥iiij alię iij, vel ij, tantum, vel etiam minus, vt cum vncia ſolum dimidia aquę theriacalis, vel imperialis præſcribitur.

Habendæ quoque figulinę quędam paruę, ad medicinas plebeijs, vel alijs nobilibus ruri commorantibus deferendas, quæ quod atramento ſæpius inſeruiant, atramentariæ vocari ſolent. Atramentarię.

Ollarum magnus eſt in Officinis numerus, quarum maior portio ex ſtanno eſt, nonnullæ ex terra figulina, & paucæ quædam ex plumbo. Inſeruiunt vnguentis recondendis & ſecurè conſeruandis.

Capruncula fictilia ſunt omnia, intus candore, læuoreque nitentia, altera tantùm parte anſam, qua manu teneri queant, altera tubum habentia, quo liquorem admiſſum effundant. Os verò admodum ſupernè patulum habent, vt commodius ipſe liquor affundatur. Multis coloribus variegatis diuerſiſque figuris exornantur, & ſyrupis reponendis, ac tuto conſeruandis deſtinantur. Caprūcula.

Præter iſta vaſa, alia quædam admodum parua, vrceolorum inſtar, habentur, vitrea, ac fictilia, in quibus pulueres cordiales vulgo dicti cuſtodiūtur, peculiaremque in Officina locum, ac artificio quodam magis exornatum tenent. Vrceoli.

Sunt & alia parua quædam ſtannea, operculata, in quibus variæ pilularum maſſæ corio ſingulæ ſingulo inuolutæ reponuntur. Vrceoli.

Lignea quoque vaſa ſunt quędam ad medicamentorum repoſitiones: vt Sportæ, arculæ, pyxides. Sportæ ex ramulis vimineis, vel iuncis contextæ, fructibus multis reponendis dicantur; fereque in taberna reconduntur poſteriore, aut altero officinæ angulo. Cum tamen paruæ ſunt ad huius contignationem ſæpiùs ſuſpenduntur. Sportæ.

Arculæ.

Arculæ quadrilateræ, ſunt, ex quinque tenuibus & breuibus aſſerculis præter operculum affabrè iunctis conſtructæ, quibus reponū-

tur cortices,ligna,fungi,flores, tabellæ,oſſa, cornua, vngues,& ſiccatę partes animalium.

Pyxides. Pyxides rotundæ ſunt, & profundæ, atque vel torno, vt olim, vel lato ac tenui aſſerculo in circulum adducto, vt nunc formam teretē aſſequutæ, in quibus ſucci ſicci, lacrymæ, gummi, mineralia & radices quædam exſiccatæ includuntur.

Arcularum & pyxidum pars illa anterior, quæ Officinæ veſtibulū ſpectat, variis imaginibus, vt cercopithecis, ſagittariis, anſeribus loricatis, & ſimilibus picturis exornatur, relicta tantum parte, in qua medicamenta intus contenta, literis vel aureis, vt ſæpe fit, vel quibuslibet deſignantur.

Stirpes aridæ modò in arculis, modo in ſacculis incluſis adſeruantur, vt & radices multæ præſertim tenues: nam craſſiores filo traiiciuntur, ac ſic ſuſpenſæ optimè areſcunt & cuſtodiuntur.

Sic videor omnium Officinæ ſuppellectilium deſcriptionem & vſum paucis deduxiſſe, quæ ſi quis omnia ob fortunæ tenuitatem habere non queat, ſaltem magis neceſſaria habere debet.

De Simplicibus vel integris, vel eorum partibus in Pharmacopolio ſeruandis. CAP. XIII.

DEFINIRI vix poteſt certus ſimplicium numerus, quibus Pharmacopola nonnunquam opus habet. Cùm enim omnia ſata, genitaque, vel verius quæcunque homo calcare, contrectareque poteſt, in illius ſubſidium dirigi poſſint, qui breui quodam catalogo totam complecti materiam medicam tentant, ſimile quid his aggrediuntur, qui vniuerſi vaſtitatem parua quadam tabella depingunt. Nicolaus quidem Prępoſitus, initio ſui antidotarij, pluribus capitibus ſimplicia multa recenſuit, quibus munitus, vt cum eo loquar, Pharmacopœus eſſe debet, ſed qui ne proculdubio, centeſimam eorum quæ medicis vſibus inſeruiunt partem attigerit. Nam tellus quæuis medicamentum quoduis non profert, ſed forſan illa quędam Nicolao nota, hæc alia, quæ nec ipſe vidit, nec eorum vnquam fecit periculum. Et quotidie, ex India, & regionibus aduenis aliquot ſimplicia aduehuntur noſtratibus inuiſa, & prorſus incognita.

Vt vt ſit, oneroſum nimis videtur ac ſuperfluum omnia ſimplicia, quorum vſus celebratur recenſere, & ſingulorum nomen & faciem deſcribere cùm primæ notæ Medici qui ea in re deſudarunt, animum etiam tyronum non ita expleuere, quin eorum multi, multa vel oblita eſſe, vel ſuperfluè dicta confiteantur. Sed valeant iſti ſycophantæ, quibus ne quidem Iupiter placet, noſtrumque inſtitutum perſequamur, ac præcipua quædam ſimplicia, quæ in Officinis debent

hyſſopus,calamentum,nepeta,marrubium,pulegium,ſatureia,thymus,origanum,anethum,ruta, lauendula,maiorana,ozimum,ſerpillum,horminum,ſcordium,chamæmelum,melilotus,centaurium minus,dictamus,ceterac,cuſcuta,cimbalaria,hypericum,cẽtinodia, betonica, meliſſa, roſmarinus, clematitis, veronica vtraque, verbena, althea, petum, tapſus barbatus, ſaluia, ſtœchas, tamariſcus, matricaria, polium, folia ſennæ, laureolæ & lauri, adiantum verum, ſaluia vita, & agrimonium.

Pauci admodum flores ſeruantur,quòd eorum facultas vix perduret, Maximè autem tres cordiales vulgò dicti, cuſtodiuntur,vt etiam flores roſarum,granatorum,ſaluiæ, anthos, chamæmeli, meliloti, geneſtæ, arantiorum,cedri,ſtœchados, keiri, iaſmini, tunicis, bethonicæ, hypericonis,nenupharis & croci. Flores adſeruandi.

Semina neceſſaria ſunt, quatuor frigida maiora, & totidem minora, ſemen altheæ, atriplicis, raphani, berberis, plantaginis, citoniorum, pſyllij, lini, fenugræci, cumini, anethi, aniſi, feniculi, coriandri, agni caſti, ameos, bardanæ, carthami, ebuli, ricini, petroſelini, apij, ruſci, aſparaginis, milij ſolis, nigellæ, papaueris, ozimi, portulacæ, paſtinacæ, dauci, angelicæ, ſynapi, naſturtij, thlaſpi, ſeſeleos, leuiſtici, erucæ, grana alkekengi, lauri, hederæ, iuniperi, cubebe, cardamomum, & piperis omnes ſpecies. Seminaquę debeant ſeruari.

Fructus quoque multi in Officinis habendi ſunt, vt amygdalæ dulces & amaræ, auellanæ, nuces, arantia, mala citria, poma fragrantia, curtipendula, colocynthis, ſorbæ, corna, pruna, dactyli, mora omnia, ficus, mala granata, iuiubæ, gallæ, oliuæ, cappares, nuces, cupreſſi, glandes, tamarindi myrobalani, perſica, ceraſa, paſſulę, piſtacia, ſebeſten, anacardi, poma mandragoræ & pini, & ſiliquæ caſſiæ. Fructus in Officina neceſſarij.

Cortices vel ex radicibus plantarum exuuntur, vt cortex capparis, vel ex trunco, vt cinnamomum, vel ex fructibus, vt arantijs, granatis, citrijs, & ſimilibus. Paucæ autem ſeruantur, quia facilè dum vſus poſtulat, ex fructibus, aut radicibus ipſis poſſunt haberi. Cortices quæ adſeruandæ.

Gummi multa neceſſaria ſunt, vt ammoniacum, galbanũm, ſerapinum, bdellium, opoponax, aſa vtraque, reſina, colophonia, tragacanthum, ſtorax, gummi cedri, hederæ, ceraſi, pruni, iuniperi, gummi elemi vulgo dictum Arabicũ, maſtix, lacca, myrrha, thus, vt & aliæ quædam lacrymæ, tã reſinoſę, vt therebintina, laricea, abietina, quàm gummoſę, vt bdellium, Cancamum, animę, Saranna & Tacamahaca. Gummi quæ ſeruanda.

Cæterum ſucci quidam ſeruantur, vel adhuc liquidi & lagenis excepti, ſuperfuſo oleo, vt ſuccus limonum, Ribes, berberis, citoniorũ, hypocyſtidis, eupatorij, abſynthij vel ſiccati, vt glycyrrhizę ſuccus, vt Opium, Acatia, Elaterium, Aloe, Scammonium. Succi quidam ſeruandi.

Adſeruantur quoque plures aquę deſtillatæ, quàm quæ à Nicolao recenſentur; Dici enim vix poteſt, quot, & quam variæ, tam ſimplices, quàm compoſitæ, nunc in Officinis deſtillentur, non modò ex ſtirpibus, ſed etiam ex animalibus vel integris, vel eorum partibus: De quibus ſequenti capite pauló fuſiùs agendum.

Aquæ deſtillatæ.

Quibus aquis eſſe debet Officina munita. CAP. XIV.

NON tanta vis ſolet aquis deſtillatis concedi, quanta ſimplicium decoctis: verum hæc cum hyeme lateát, nec niſi iamdiu collecta ac ſicca habeantur, prudenter medici iuſſerunt, vt ex ipſis adhuc virentibus & vigentibus arte deſtillatoria ſanguis cum anima, hoc eſt, ſuccus tenuior ſeu aqua cum facultate eliceretur. Quę ſane ſolers inuentio, non parùm materiam pharmacariã exornauit. Tam fœlices enim experientia dedit ſtillatitiarum aquarum effectus, vt non modo hyemali conſtitutione ſint ex vſu frequenti, ſed etiam ęſtate in qua viuidarum ſtirpium magna ſuppetit vbertas. Siue enim zulapium præſcribendum eſt, ſiue epithema, aut Colyrium, omnia ex aquis deſtillatis, magna ſui parte depromenda.

Inter eas autem quædam dicuntur cordiales, aliæ hepaticæ, aliæ ſpleniticæ, aliæ cephalicæ, alię nephriticæ, ac diureticæ, nonnullæ, quæ ſcilicet fucis inſeruiunt, Coſmeticæ: quædam opthalmicæ, alię communes, quæ partes ſingulas æquè reſpiciunt, ſeu refrigerent, ſeu calefaciant, vel aliam qualitatem impertiantur.

Aquæ cordiales.

Cordiales ſeu cardiacæ vulgares quatuor ſunt, endiuiæ, cichorij, bugloſſi, borraginis: quib. adhuc octo magis ſane cordiales adijcio, oxytriphylli nempe, cardui benedicti, acetoſæ, ſucciſæ, ſcabioſæ, calendulæ, vlmarię & nenupharis. Addi poterit aqua Agripalmæ, quę vulgo cardiaca dicitur, vt & roſacea.

Cardiacæ aquæ.

Aquę ſcordij, ſcorzonerę, gentianæ, enulę campanę, angelicæ, tormentillę, nucum viridium, ozimi, rutę, iuniperi, hederę, citriorum & arantiorum non modò cardiacę ſunt, ſed alexiterię: Peſti ſiquidem pręcauendę & curandę conducunt.

Aquæ alexiteriæ.

Aquæ hepaticę.

Hepaticæ ſũt, aquæ cichorij, agrimonij, eupatorij, fumariæ, lichenis agerati, ſonchi, portulacæ, cicerbitæ, adianti & roſarum alb.

Spleniticæ.

Lieni conferunt præ ceteris aquæ tamariſci, ſcolopendrij, ſeu ceterach, hæmionitidis, lupuli, & florum geneſtæ, lilij conuallij, & pomorum redolentium.

Cephalicę.

Cephalicæ, quod caput reſpiciant, dicuntur aquę bethonicæ maioranæ, polij montani, calamenthi, ſaluiæ, meliſſæ, roriſmarini, tiliæ, Iaſmini, pæonię roſarum, ſatureiæ primulæ veris, narciſſi, ſtœchados, roſarum, florum arantiorum, ozimi & cariophyllorum hortenſium.

Nephriticæ & diureticæ quædam ſunt, & haberi debent, vt parietariæ, cucumeris, melonum, raphani, ſenellorum, ſiliquarum, fabarum, argentinæ, aſparagorum, œnonis, alkekangi, milij ſolis, ceparum, altheæ, maluarum, limonum & granorum iuniperi. Nephriticæ.

Seruandæ ſunt adhuc nonnullæ Coſmeticæ, ſic dictæ, quod ad curioſum quemdam ornatum vſurpentur vel compoſitę & odoratiſſimæ, vt quę Damaſcena vocatur, vel ſimplices vt ad rugas delendas, vel nitorem cuti conciliandum, vel furfures detergendos, vt aquæ florum fabarum, ſambuci, liliorum, mellis, albuminū ouorum, carnis melonum, & florum altheæ. Coſmaſticæ.

Ophthalmicæ quædam non omittendæ, vel compoſitiſſimæ, vt aqua communitatis, cuius deſcriptio circa Antidotarij finem habetur, vel ſimplices, vt Euphraſiæ, chelidonij, feniculi, rutæ, verbenæ, anagalidis, ſolani, plantaginis, roſarum. Ophthalmicæ.

Pectorales quædam dicuntur, vt praſſij, ſcabioſæ, tuſſilaginis, papaueris erratici, vrticæ, adianti, bardanæ, cardui, hyſſopi, liliorum, violarum, borraginis, & bugloſſi. Aqua Peti non modo pectoralis dicitur, ſed quod mirè conferat Aſthmati Aſthmatica à multis vocatur. Pectorales.

Stomacho roborando quędam non parum conducunt, vt quę ex abſynthijs eliciuntur, ex omnibus menthę ſpeciebus, ex roſis rubris balauſtijs recentibus, & ex his omnibus quę cum manifeſto calore ſtypticitatem quamdam obtinent. Stomachicæ.

Aſſeruandę ſunt adhuc aliæ multæ, quæ peculiari dote, multis affectibus ſanandis congruunt, vt aqua primulæ veris arthritidi, aqua papaueris rhœadis pleuritidi, aqua portulacæ lumbricis necandis, aqua artemiſiæ & matricariæ vtero aberranti, aqua ceparum ſumpta morſui rabidi canis, aqua alliorum & ſucci nucum alterando febribus tertianis, aqua veronicę cancro, aqua cicutæ ophtalmiæ feruidiſſimę ac contumaci, aqua vlmariæ, mouendo ſudori, aqua filicis totius aduſtionibus, aqua pæonię epilepſię, aqua centinodiæ, ſiſtendo ſanguini, aqua nympheæ conciliando ſomno, aqua ſaluiæ paralyſi, aqua meſpilorum & ſorborum viridium dyſenteriæ. Aquæ ſpecificæ.

Præter dictas, Officina multas alias habebit, quæ vel calfaciendo, vel refrigerando vel alijs qualitatibus corpus immutando conferunt, vt aquæ burſæ paſtoris, equiſeti, polygoni, praſſij, ſpicæ vulgaris, ſemperiuię, talictri, liguſtri, matriſſyluæ, geranij, ſcrophulariæ, ſaxifragæ, horminij, chamæpitheos, ſabinæ, abrotoni, tanaceti, fragarum, ceraſorum, & aliorum fructuum, vel florum, foliorum, & radicum ex ſimplicibus ſumptorum pro medicorum intentione. Atque vt paucis concludā ex mineralibus vix vnquam deſtillatione vulgari, ex animalibus aliquando, ex plantis ſæpiſſimè pro medicis vſibus aquæ eliciuntur. Aquæ communis.

De Mineralibus & Metallis in officina ſeruandis. CAP. XV.

AEQVE errant qui à medicamentorum cenſu mineralia prorſus ablegant, & qui ſola ad morborum omniũ expugnationem vſurpant: Morbis enim vt omnibus, vix conferre, ſic multis aliquando prodeſſe certum eſt; Nam ex mineralibus omne medicamentorum genus habemus, alterantium, roborantium, & catarthicorum. Alterat calx, lithargyrus, vitriolum: roborat hyacinthus, terra Lemnia, ſmaragdus: purgat lapis cyaneus, Stibium & Mercurius. Ipſis quoque metallis vim ineſſe eximiam, præter virorum probatiſſimorum teſtimonia, effectus comprobat. Aurum enim in bracteolas redactum, & cum aliis idoneis medicamentis ſumptum, multis affectibus medetur, præſertim melancholicis, atque his omnibus in quibus facultates roborandæ ſunt ac ſpiritus exhilarandi, vnde ſcobs illius ditioribus nonnunquam exhibetur, vel cardiacę confectiones, quæ eius bracteolas excipiunt, vt aurea Alexandrina, Confectio alkermes, & Electarium de gemmis.

Primum autem locum inter metalla tenet aurum, dein argentũ, tum æs, ſtannum, plumbum & ferrum. Septimum addiderunt nonnulli, nempe mercurium, qui tamen potentia quàm actu potius metallum eſt. Mineralia verò pene innumera ſunt, vt terræ multæ ſpecies, inter quas Lemnia primas tenet, dein bolus orientalis, poſtea terra Erethria, Selinuſia, Samia, Synopica, Ochra, & quæ ex pluribus fodinis ac terræ viſceribus eruuntur, vt ſales foſſiles, gypſum, talchum, miſi ſory, minium, calx, vitriolum, chryſocolla, auripigmentum, alumen, ſulphur, cryſtallus, ſtibium, & quę vel metallis adnaſcuntur, vel ex fornacibus in quibus liquantur, colliguntur, vt flos ęris, cadmia, ceruſa, ſquamma ęris, plumbago, pompholix, ſpodium, lithargyrus, diphriges.

Inter Mineralia quoque plurimùm celebrantur lapides multi, tum ob vires eximias, tum ob pulchritudinem, pretioſi dicti, vt Saphyrus, Rubinus, carbunculus, ſmaragdus, hyacinthus, granatus, topaſius, berillus, achates, ſarda, carchedonius, hæmatites, Iaſpis, ſelenites, magnes, pumex, alumen. Quibus adduntur ea quæ ex mari & aquis deſumuntur, vt ambra odorata, ſal marinus, alcyonium bitumen, corallium, ſuccinum, gagates, antalium, dentalium, coralina, ſpongiæ, aliaque nonnulla, quæ quòd medicam vim habeant imbecilliorem, omittuntur.

De animalibus aut eorum partibus in Pharmacopolio ſeruandis. CAP. XVI.

ANIMALIA nos vel incolumes alunt, vel morbidos ſanant, vel vtroque in ſtatu inducunt, aut alio modo ſeu viuentia, ſeu interempta, in noſtrum veniunt emolumentum, vt cùm his integris, vel eorum partibus, aut excrementis, ad multorum morborum vtimur curationem, aut corporis nutricatum & virium inſtaurationem: Moſchus enim & zibethum licèt excrementa ſint, cordi tamen & ſpiritibus roborandis mirum in modum conferunt.

Integra ſolent vſurpari inſecta, vt cantharides, aſelli, vermes, lacertæ, formicæ, viperæ, ſcorpiones, ranæ, cancri, hirundines & quædam auiculę.

Partes animalium multę ſunt Medicis viribus inſignitæ, vt Os cranij humani inſepulti, & de corde cerui, cerebella paſſerum & leporum: dentes apri lucij & Elephantis: cor ranarum, pulmo vulpis, iecur hirci, inteſtina lupi, teſticuli caſtoris & gallorum, veſica ſuis, genitale cerui, cutis ſeu ſenecta ſerpentis: Axungia humana, ſuilla, anſeris, ouis, anatis, taxi, cuniculi, capræ, anguillæ, colubri; Medulla, ceruina, vitulina & hircina; Sanguis humanus, columbinus, hircinus: Lac omne, Et quæ ex lacte prodeunt, ſerum, caſeus, butyrum: Oua gallinarum, perdicum, formicarum: mel, cera, propolis: Cornua ceruorum, damarum, monocerotis: vngulæ alces, caprę, bubali: teſtæ oſtrearum, margaritæ ex ipſis deſumptæ, & conchæ multorum piſcium.

Excrementis adhuc ſua virtus cùm non deſit, ea ipſa quoque in Pharmacopolio haberi non dedecet, vt ſtercus caprinum, caninum, ciconiæ, pauonum, columbarum, Oeſypum, Sericum, Moſchum, zibethum, & pilos quorumdam animalium.

Atque vt omnia in pauca contraham, omnia ſimplicia medicamenta Pharmacopolæ maximè neceſſaria ſunt, quæ in tribus libris de materia medica a nobis deſcribuntur.

De Medicamentis compoſitis in Officinis Pharmacopœorum ſeruandis. CAPVT XVII.

CVM ars Pharmaceutica hucuſque in artem minimè redacta fuerit, nec medicamenta niſi pauciſſima certa methodo deſcripta, nec ordine optimo digeſta, vix dum ſtatui potuit, quænam compoſitiones in Pharmacopolijs parandæ, retinendæ & ſeruandæ. Nicol. Præpoſitus medicamenta quidem multa deſcribit, ſed eorum partem quamdam ipſemet improbat, aliam non fideliter tranſcripſit, aliam, quidpiam immutando, deprauatam reliquit, adeout ex eius ſcriptis, quænam medicamenta recipi, vel reijci debeant, non ſatis facile ſit coniectare.

Nic. Alexandrinus tantam medicaminum farraginem ſimul congeſſit, vt Pharmacopœorum ingenia potiùs obruerit quàm iuuerit.

Actuarius quoque, Aëtius & Oribaſius multa deſcripſerunt, quæ quòd ſimplicibus vel incognitis, vel nimium raris conſtent, vel ineptè deſcripta comperiantur, vel nullis viribus eximijs commendata, negliguntur.

Inter recentiores Fernelius, Syluius & Rondeletius medicamenta à veteribus inuenta ſedulò examinarunt, eorumque multa vt indebitè concinnata deſpexerunt, alia meliori iudicio inuenta, & viribus inſigniora probarunt, commentariis illuſtrarunt, & commendarunt.

Ex omnibus quæ præſtantiora à doctis viris, & probatiora à ſenioribus & expertis creduntur, ſelegi; Ex quibus eleganti ordine libris ſex coactis, Officinam Pharmaceuticam extruxi, hoc eſt, Antidotarium edidi, in quo medicamentorum omne genus optimorum & probatiſſimorum deſcribitur, alterantium, purgantium & roborantium. Quæ cùm vel intrinſecus aſſumantur, vel adhibeantur extrinſecus: Illa ſub forma ſyrupi, vel ſapæ, vel conſeruæ, vel Eclegmatis, ſi alterantia ſint: vel Electarii liquidi, vel ſolidi, vel trochiſcorum, vel pilularum, ſi purgatoria: vel pulueris aut cõfectionis opiatæ, aut paſtillorum ſi roboratiua ſint exhibentur: hęc verò olei tantùm forma, aut vnguenti, aut emplaſtri imperantur.

Quas omnes medicamentorum formulas diſtinctis libris, & ſectionibus optima methodo deſcriptas exhibemus, in quibus omnia medicamenta continentur, quibus Pharmacopolia inſtructa eſſe debent ac munita. Pluribus non opus eſt, nec multo paucioribus ritè carebit, qui ſingulis humani corporis affectibus bene mederi cupit.

OFFICINÆ PHARMACOPOEORVM, SEV ANTIDOTARII

Liber primvs.

DE MEDICAMENTIS ALTERANTIBVS

& præparantibus, in octo ſectiones diſtinctus, quarum prior ſelectos tantum Syrupos, & vſu longo probatos deſcribit.

PRÆFATIO.

QVAM ſit in tradendis diſciplinis neceſſaria methodus, cuique vel mediocriter erudito notum eſt: Certa namque ratio docendi, diſcẽdique ſine methodo nulla: hac duce quæuis artes firmiùs ſtabiliũtur, optabiliùs earum theoremata leguntur, faciliùs diſcuntur. Ex multis verò qui Antidotaria ſcripſerunt, vix duos reperies, qui eamdem methodum ſequantur in diſponenda ſerie medicamentorum compoſitorum. Nicolaus quidam Prępoſitus aliis malè pręponitur, qui ad alius Nicolai Alexandrini, à quo quę ſua vocat,[a] excerpſiſſe dicitur, imitationem, alphabeticum ordinem ſequutus eſt, primumque de medicamentis egit, quę in principio dictionis habent literam A. Secundò, de his quæ incipiunt à litera B. Et ſic de reliquis. Hocque pacto promiſcuè de Antidotis, aceto ſcyllitico & Amylo loquutus. Inter recentiores Syluius, Fernelius & Ioubertus, rectum ordinem ſeruandum, certis legibus firmare & optima ſerie diſponere tentarunt; In multis tamen multùm à ſeinuicem diſſentiunt, nec quem vnus ſequitur ordinem, alij probare videntur. Is autem maximè probandus, quem medendi ratio præſcribit. Series enim verborum & præceptionum docet, & quaſi loquendo demonſtrat.

a. *Ioan. Agricol. Ammonius. Et M. Tatius Alpin.*

Ni. præpoſitus à Nic. Alex. medicamenta tranſcripſit.

Hanc doctrinæ methodum hac in Officina tradimus, in qua cùm ad omnium morborum expugnationem, omnia medicamenta tanquam in locupletiſſimo penu contineantur, ea non confusè deſcripſimus, ſed quæ intus ſumuntur, Officinæ parte prima extrinſecus adhibentur, altera congeſſimus. Prior autem pars in tres libros diſtribuitur, quorum primus, de medicamentis alterantibus & præparantibus agit: Secundus, de purgantibus: Tertius, de Cardiacis ſeu roborantibus. Singuli denuò in multas ſectiones diſtinguntur; vt & ſectiones adhuc in capita plurima. In priore autem agitur de Syrupis, atque primùm de his, qui ex primis & vernis floribus parantur, Cuiuſmodi eſt Syrupus Violatus, Syrupus de Tuſſilagine, & de floribus Perſicorum.

Syrupus Violatus. CAP. I.

Florum Violar. recent. ac mundatorum lib. ii.
℞ *macerentur horis octo in lib. v. aquæ tepidæ in vaſe vitreo ſtricti oris, & operculato: Poſtea colentur: Eidem aquæ calfactæ tantumdem violarũ horis adhuc octo maceretur, & percoletur, Idque quinquies iteretur: Tùm ſumantur colaturæ clarificatæ & ſacchari partes æquales, & fiat Syrupus perfectè coctus.*

COMMENTARIVS.

Syrupum natura ſola nullum vnquàm confecit, ſed ex arte mixtionem, coctionem & conſiſtentiam ſuam habet; Qui tamen ex ſolis violis, aqua, & ſaccharo conficitur, ſimplex dicitur, ad diſcrimẽ magis compoſiti, qui præter hæc, ſemina citoniorum, maluarum, iuiubas, ſebeſten & aquam cucurbitę recipit, cuius author primus Meſue perhibetur, ſed nullibi, quòd ſciam, ſic confectus reperitur. Simplex verò in omnibus Pharmacopoliis inuenitur, ſed non vbique, æquè ſimplex paratus. Aliquando enim è violarum ſucco & ſaccharo tantùm, aliquando ex illis bis, ter, vel etiam pluries infuſis & expreſſis conficitur. Multi ſiquidem nouas violas ſepties infundunt & macerant, alii octies, & nonnulli nouies; Sed Fernelius inutilem putat toties iteratam infuſionem. Fruſtra, inquit ſyrupo violaceo conficiendo violarum macerationem nouies renouant, cùm tertia, aut quarta infuſione nihilo inefficacior ſit futurus ſyrupus.

Melior

Meliorem tamen exiſtimo, qui ex pluribus infuſionibus conficitur.

Nonnulli ſuccum ex violis expreſſum, alij conſeruam, ſyrupo coctione iam incraſſato adijciunt, vt magis violaceus reddatur. Alij malunt, ex puro violarum ſucco & ſaccharo albiſſimo parare; quidam ſaccharum coquunt ad Electarij conſiſtentiam, quod poſtea decoquunt in ſyrupi craſſitudinem ſupradicto violarum infuſo, aut ſucco expreſſo.

Diſcrimen verò conſtituunt multi inter violatum & violaceum, vt violatus dicatur ſyrupus ille, qui ex floribus mundatis conficitur; Violaceus, qui ex integris & non mundatis, hicque minus quidem violatus eſt, ſed magis ſolutiuus; Pars enim herbacea qualitatem habet emollientem, perinde ac folia. Sunt qui tantùm ſacchari libras quatuor ad infuſionis, aut ſucci libras quinque adijciunt, & coquunt in ſyrupum, ſicque Lutetiæ parari ſolet.

Qui ſyrupum hunc voluerit habere maximè violatum, in breuiore aquæ calentis quantitate maiorem violarum vbertatem quater, aut quinquies maceret, & in colatura fortiter expreſſa triplum, aut paulo minus Sacchari ponat, atque vt decet lento igne coquat, ſyrupum habebit violeteo colore valde ſaturatum. Nihil enim æquè colorem perdit, atque vehemens ignis & prolixior infuſio, exempli gratia, ſi in aquæ lib. I. tantum, violæ mundatæ quater infundantur & exprimantur, & in vltima colatura, quæ erit circiter ℥xv. addentur ſacchari lib. iij. atque ſuper cineres calidos totum coquatur, ſyrupus habebitur colore & ſapore gratiſſimus, qui vetuſtate nec ranceſcet nec decoquetur. Non debet autem minor violarum quantitas in parua atque in magna quantitate aquæ poni vt violatiſſimus habeatur.

Nonnulli ſic colore & ſapore pergratum efficiunt hunc ſyrupum: foliolorum violarum benè mundatorum ℥iiij. in mortario terunt; ſuperfundunt ſacchari ad electarij conſiſtentiam cocti & adhuc feruentis lib. I. agitant omnia ſimul & permiſcent, die ſequenti parum calefaciunt & per torcular, exprimunt, dein parum coquunt, & ſic elegantem & gratum habent ſyrupum.

Quoquomodo paratus ſyrupus de violis, ſi guttulas aliquot aciduli ſpiritus, vel vitrioli, aut ſulphuris, ex violaceo rubellus, & veluti rubini aut granati coloris apparebit, quam tincturæ metamorphoſim qui non norunt vix credunt, & qui vident inexperti mirantur.

Syrupus Violatus bilis acrimoniam frangit, calorem viſcerum temperat, ventrem leniendo ac molliendo ſubducit, & vitijs thoracis confert. Præcipuo autem auxilio eſt pectoris, & lateris inflammationibus, & aſperæ arteriæ ſcabritiei, & in febrium æſtu, bilioſis & acutis morbis, præcordiorum ardoribus, & ſiti ſedandæ commendatur. Qualitates.

Syrupus de Tuſsilagine. CAPVT II.

℞. *tuſsilaginis recentis* — *m.* vi.
Capilli veneris veri — *m.* ij.
Hyſſopi — *m.* i.
Glycyrrhizæ raſæ — ℥ ij.

Coquantur in lib. iiij. aquæ pluuiæ vel fontis, ad quartæ partis conſumptionẽ. Decoctio coletur & clarificetur; Cui adde ſacchari albiſsimi lib. iij. fiat Syrupus perfectè coctus.

COMMENTARIVS.

Syrupus hic à Tuſſilagine, tanquam à baſi nomen habet, cuius quantitas cæteris maior eſt. Illius auctor cùm incertus ſit, variè præparari ſolet. Verùm optimam nunc deſcriptionem exhibemus, per quam ſimplicia quatuor præſcripta in aquæ libris quatuor incoquẽda diximus, quia longiorem coctionem non ſuſtinent.

Qui primo vere ſyrupum hunc conficiunt, flores ſolummodò tuſſilaginis aſſumunt: Qui æſtate, partes æquales foliorum viridium & florum ſiccorum adijciunt. Sunt qui æſtate media ex ſolo foliorum ſucco depurato & ſaccharo parare ſolent. Optimè quoque fit ex ſolo florũ decocto & ſaccharo, diciturque Syrupus de Tuſſilagine ſimplex, & aliquando Syrupus florum Tuſſilaginis, ſeu vngulæ caballinæ, ad differentiam ſuperioris magis compoſiti, qui præter cętera capillum veneris verum admittit, cuius penuria ſubſtituendum polythricum ſtatuo.

Syrupus de tuſſilagine ſimplex.

Vulgarem huius ſyrupi deſcriptionem qui ſequuntur, aquæ tantum lib. 4. ponunt, ſed re vera artis componendi medicamenta magiſtri hanc aquæ quantitatem ſufficere negant, ad legitimam huius ſyrupi clarificationem & apparatum. Proinde ad ſimplicium pondus definitum libr. vij. aquæ ponunt, dein parum coquunt, ad lib. 1. ſcilicet diſſipationem: poſtea clarificant & elixant quouſque decocti ſuperficies admodum nigreſcat. Tum per manicam hippocratis traijciunt, & lib. iii. ſacchari albiſſimi permiſcentes percoquunt in ſyrupum, colore gratum & viribus optimum.

Syrupus de Tuſſilagine tuſſi confert, Orthopnœæ, aſthmati, trachęæ arteriæ aſpredini, ſputo coquendo, mouendo, & expectorando. Debet verò ſenſim aſſumi lambendo inſtar eclegmatis, vt diutius hęreat œſophago, & aliquid deerret inter lingendum, per aſperę arterię amplitudinem.

Syrupus florum Perſicorum. CAP. III.

℞ *Florum Perſicorum recentium lib. maceretur in lib. iii. aquæ tepidæ horas xii. Deinde bulliat parum, & exprimatur. Tum par florum quantitas infundatur, & exprimatur; Idque quater, aut quinquies iteretur, vel etiam ſexies, ſi florum ſuppetat vbertas. Poſtremæ colaturæ ad lib. iii. adde ſacchari lib. ii. ß. fiat Syrupus, vt artis eſt.*

COMMENTARIVS.

Chriſtofor. Georg. Syrupus vel ex fructibus, vel ex floribus Perſicorum conficitur. Qui ex fructibus, raro eſt in vſu, etiam teſte commentatore in Meſuem, & primo tantum vere paratur, vt ille incipiente Autumno, antequam ſcilicet Perſica abſolutè maturuerint. Tria vero ſyrupum hunc ex paucioribus infuſionibus confici, vt quatuor aut quinque tantùm ſuadent, florum nempe iactura, penuria & amaritudo. Iactura quidem, quæ arte quapiam reparari nequit: Euulſis enim floribus, noui eodem anno minimè renaſcuntur, & arbor infrugifera manet. Penuria, quia non niſi ſata viret, nec inculta dat poma colono, vt violæ & reliquæ plantæ agreſtes. Amaritudo, quæ eò moleſtius toleratur, quò pluribus iteratis infuſionibus conficitur.

Syrupus è floribus Perſicorum paratus vim habet aquas & bilem ducendi, vermes enecandi, & infarctu meſenterium liberandi. Non ſolum enim meatus diducit, ſed humores incidit & educit. Facultates.

Syrupus de Lupulo. CAP. IV.

Succi depurati Lupuli lib. iiii.
℞ *Succi fumariæ depurati* lib. ii.
Sacchari albiſsimi lib. vi.
Coquantur ſimul ex arte & fiat Syrupus.

COMMENTARIVS.

Non eſt omnibus vna ſyrupi huius deſcriptio: Alij enim ex ſolo ſucco lupuli & ſaccharo conficiunt, Meſuei conſilio fulti, qui capite de volubili, ſic præſcripſiſſe videtur. Alij fumariæ ſuccum adiiciunt, quorum iudicio lubentius aſſentior. Sic enim vires nanciſcitur præſtantiores, ſed non ſtatim primo Vere aut hyemis fine, cum ſcilicet Lupuli germina erumpere incipiunt parandus eſt, ſed expectanda paulo calidior cæli conſtitutio, quæ tenellam fumariam exhibeat, cuius ſuccus deſideratur, alioquin parandus ſimplicior ex ſolo lupuli ſucco depurato, & ſaccharo ad legitimam coctis ſpiſſitudinem.

Verum cùm ſucci minimè acres, vel acidi difficilè clareſcant, prius ad ignem parum ebulliendi, poſtea laneo collo pluris traijciendi, tum cum pari portione ſacchari tabazeth ſeu albiſſimi & puriſſimi fiet ex arte ſyrupus colore pergratus. Decocta quæ ſic percolari nõ queunt, cum viſcida ſæpe ſint minus ſacchari ad decocti ſolitum pondus poſtulant, vt ritè clarificentur.

Syrupus de lupulo præcordiorum æſtus contemperat, humores frigidos & craſſos attenuat, calidos ducit per aluum, & ictero, hydropi, atque morbis omnibus ab oſtructione natis conducit.

Syrupus roſarum pallidarum. CAPVT V.

℞ *Roſarum pallidarum recentium lib. vi.*
Infunde horis octo, in vaſe vitreo ſtricti oris, cum aquæ tepidæ lib. xv. Deinde colentur. Tum par quantitas aliarum roſar. recentium in aquæ caleſactæ pari quantitate maceretur, & rurſus coletur: Idque iteretur nouies, Nonæ ac poſtremæ infuſioni colatæ addatur æquum ſacchari pondus, & fiat Syrupus ſecundùm artem.

COMMENTARIVS.

Nonnulli minorem ſacchari quantitatem adiiciunt, & diutius coquunt, vt craſſeſcat: Tuncque magis purgatorius eſt, ſed minus palato gratus. Multi Meſuei conſilium ſequuti, infuſionem primam, vel etiam bis iteratam ſeruant, vaſe ſtricti oris, ac ritè operculato exceptam, ſeperfuſo oleo, & quadraginta dies inſolatam. Mucharum roſarum vocant, vt mucharum violarum, earumdem infuſarum, nec expreſſarum macerationem.

Ne quis autem noſtri nos immemores putet, qui hoc priore libro, de medicamentis tantùm alterantibus & præparantibus agere polliciti ſumus, nunc verò ipſius adiungimus ſyrupum roſarum pallidarum verè purgatorium; Dicimus nos omnes ſyrupos vſitatiores eadem ſerie & ordine quem temporis conditio præbet deſcribere, non omiſſis, aut ad alium locum remiſſis purgantibus, qui re vera pauci ſunt; Et qui inter eos purgant, id adeo præſtant ignauè, vt verius præparatorij dicantur. Proindè non ęquum viſum eſt, eoſdem, vt & bechicos, ab alterantibus ſeparare.

Noſtri ſeculi ſeniores ſyrupi roſarum pallidarum ſimplicis præparationem & vſum docuerunt. Iuniores inuentis addere ſepę geſtientes ſennæ & agarici commixtione nunc magis compoſitum in multis vrbibus efficiunt: Atque huius ℥ij. illius verò ℥iiii. pro quaque ſyrupi libra ſumunt, in roſarum infuſo macerant, & ex arte coquunt in ſyrupum. Cuius vires ſane commendantur. Eius enim ℥i. aut ℥iß. in aqua, aut decocto idoneo diluta in rem præſentem, cito, & tuto dari poteſt puero, vel etiam grauidæ cui conuenit. Sunt & qui rhabarbarum adiiciunt, ſicque ſyrupum habent Catholicum

Syrup. roſarpallid. compoſitus.

omnes humores educentem: ſed præſtat vtendi tempore, vt fieri ſolet, vſurpare.

Syrupus roſarũ moſchatelinar.

Parari quoque poteſt ſyrupus roſarum moſchatelinarum, qui nō modo halitus ſuauitate, ſed agendi præſtantia illum ſuperat, qui è vulgaribus vbique conficitur, modo illarum tanta ſuppetat vbertas ad infuſionem totius, aut paulo minus iterandum, quoties in vſitatiſsimo ac vulgari ea ſolet iterari.

Vires,

Potenter ac ſine moleſtia ſeroſos, ac tenues, & bilioſos humores purgat, omnique ætati, cui conuenit innoxiè datur. Debiliores vires habebit qui paucioribus infuſionibus ob florum inopiam parabitur. Quo tempore roſæ moſchelinę vberiùs florent & fragrantiùs ſpirant, vt ſub finem æſtatis, eo ſyrupus hic conficiendus.

Qualitates.

Syrupus roſarum pallidarum inter hydragoga medicamenta & alterantia numeratur: Humores enim c lidiores contemperat, & ſeroſos educit, non modò à regione prima corporis, ſed partibus remotioribus, ſi maiori quantitate ſumatur. Recens paratus vim habet purgandi maiorem, vetus imbecilliorem, daturque tutò pueris & ſenibus.

Syrupus de Hiſpidula, ſeu æluropo, vulgò de pede Cati.

CAP. VI.

℞ *Summitatum floridarum & recent. æluropi lib. I. Infunde per noctem, aut diem integram in aquæ calentis lib. viii. aut ſufficienti quantitate: Deinde bull. lento igne. Incolatura ad lib. iiii. adde ſacchari lib. iiii. coquantur ex arte in ſyrupum.*

COMMENTARIVS.

A paucis annis ſyrupum hunc in vſum veniſſe certum eſt; Recentiores enim inuenerunt, & experientia multa audaciores facti comprobarunt, primuſque omnium Lutetiæ parauit Cl. Gonerius Pharmacopœus inſignis, & materię medicamentariæ peritiſſimus, qui vbi plantam ex qua conficitur, ex agro Turonenſi & Andegauenſi aduectam conſpexit, eam in Pariſienſi, ac vicino quæritans inuenit copioſam, qua ſingulis annis ſuum conficit ſyrupum, alia aliunde non mutuata. Variè autem ſolet appellari, videlicet hiſpidula, gnaphalium, piloſella, cotonaria, æluropus, ſeu pes cati, & à quibuſdam, ſed impropriè, lagopus, ſeu pes leporis, qui trifolii quędam ſpecies perhibetur.

Accidit autem ſyrupum hunc multifariam pręparari, quòd nullus adhuc typis excudendum commiſerit: Alii enim tantùm plātę ſummitates, aut ſolam lanuginem in aqua macerant, alii floſculos & folia, quibus libenter aſſentior: Sic enim vim magis aſtringentem poſſidet, & ſiſtendis fluxionibus conuenientiorem: Alii decocto parando adiiciunt glyçyrrhizam, iuiubas, paſſulas, hordeum, & alia bechica; Sed vſitatior ea eſt deſcriptio, quam exhibemus, cui ſi libra dimidia ſacchari roſacei permiſceatur, aut eius par & penidiorum pōdus, qualitatem aſſequetur magis bechicam & cardiacam, & ſaporem gratiorem.

Præparādi modus ita facilis eſt, vt minimè egeat alia dilucidatione quàm quæ ex illius deſcriptione eſt conſpicua ſatis. Si planta non niſi ſicca habeatur, eius quantitas minor, aquæ maior ponatur.

Vis huius ſyrupi agnoſcitur eximia ad multos pulmonis affectus, nam cùm ęluropus, ſeu hiſpidula planta ſit vulneraria & aſtrictoriæ facultatis, non modò vulnera curat, & vlcera impedit, ſed alia multa illorum vitia ſanat. Maximè vero his conuenit, quibus à capite, ac aliis partibus ſit fluxio in thoracem, & quibus pulmones pituitoſo humore multo infarciuntur. Humoris enim irruentis impetum cohibet, fluxum coquit, partem affectam roborat, & expectorationem mouet. Qualitates.

Syrupus de papauere, ſimplex. Deſ. Meſ.

CAPVT VII.

℞. *Capitum papauer. albi & nigri magnitudine mediocrium, ac recentium an. ʒ LX. hoc eſt, ℥ vij. & ß. Macerentur per diem naturalem in aquæ pluuiæ lib. iiij. donec tabeſcant. In colatura ad lib. i. ß. adde ſacchari & penidiarum an. ℥ vi. ſeu lib. ß. Coquantur in conſiſtentiam ſyrupi.*

COMMENTARIVS.

Syrupus hic à Meſue dicitur ſimplex, ad alterius magis compoſiti diſcrimen, cuius confectionem ingrediuntur multa lenientia, vt ſemina lactucæ, maluæ citoniorum, Iuiubæ, capillus veneris & glycyrrhiza; quibus ſi fuerit opus, in rem pręſentem conſulit Fernelius, vt Syrupo ſimplici addatur violaceus, aut iuiubinus. Monet etiam vt minus adiiciatur papaueris nigri, quòd eius non ſit tutus vſus, albi

verò quantitas augeatur: Cui aſſentitur Ioubertus contra Rondeletium: Vultque vt nigri papaueris quadraginta tantum dragmæ, albi octoginta ponantur, vt amborum requiſita quantitas habeatur, ſed proportione diuerſa.

Diacodiũ opiata eſt.

Vulgus autem Pharmacopœorum hunc ſyrupum Diacodium nũcupat, ſed imperitè, cùm Diacodium inter Opiatas reponatur, vt videbimus ſuo loco: Alterius tamen defectum ac vicem alterum facilè ſupplet, cùm ſomnus tantùm eſt conciliandus.

Cap. 2. lib. 7. comp. med. ſec. loc.

Tandiu autem conſilio Galeni capita papauerum poſt macerationem coquenda, vt non tertia, aut quarta, aut aliqua talis pars aquæ fiat reliqua, verùm vbi primùm in totum flaccida facta fuerint & marcida, ait Galenus: Nam cum ſuccum ipſorum exprimere volumus, hoc vix aſſequimur, niſi ipſis flaccidis ac marcidis factis. Superuacaneum igitur coquere diutius. Aqua verò pluuia ſeligitur, qua deficienre, fontana quoque optima eſt, modò limpida, inſipida, & omnis qualitatis expers. Ob eam rem, quæ per tubos plumbeos deriuatur, relinquenda, quod limus in ea contineatur: vnde qui aquę eiuſmodi fæcem combibunt, dyſenterici euadunt, ex Galeno. Lutetiæ tamen ſimilium aquarum vſus frequens eſt, nec inſalubris.

Diacodiũ veterum.

Diacodium autem veterum, vt Critonis, Heræ, Damocratis, Sorani & Galeni, cùm forma opiatæ paretur, multumque diſpliceat; Saccharum enim non recipit, ſed alia multa inſuauia & forſan inutilia, nunc minimè paratur: Cuius loco nunc proſtat in Officinis Syrupus ex decocto capitum papauerum & ſaccharo confectus, qui impropriè à multis practicis Diacodium vocitatur.

Diacodiũ exoleuit.

Vires.

Penidia Alphenicũ.

Syrupus de papauere laudatur ad conciliandum ſomnum, bilioſi humoris contemperationem, & tuſſim mitigandam. Penidiorum acceſſu, vim habet magis bechicam, ac lenientem. Penidia vocant Arabes Alphenicum ob albedinem. Eſt enim confectio albiſſima ex ſaccharo in decoctione hordei tandiu cocto, donec conſiſtentiam ductilem acquirat; vt poſſit manibus trahi, duci, & variè in paſtillos, vel bacillos intortos more chordarum effingi. Si parum mellis adijciatur, facilius parabitur, nec authoris primi ſcopo reluctabitur.

Syrupus

Syrupus papaueris Erratici. CAPVT VIII.

℞. *Infuſionis florum papaueris erratici bis, aut ter iteratæ li. ii. ſacchari albiſsimi l j.ß. ſacchari roſati ℥iii. fiat Syrupus perfectè coctus vt artis eſt.*

COMMENTARIVS.

Non deſunt qui pluribus infuſionibus ſyrupum hunc parari debere contendunt, ſed bina, aut trina ad ſummum ſufficit: In ſoporiferis enim medicamentis virium intenſa qualitas non expetitur. Adde quod pluries iterata infuſio ſyrupum colore & ſapore reddit magis ingratum. Eadem verò proportio florum ad aquam in hoc ſyrupo ſolet aſſeruari, atque in roſaceo.

Si hæc infuſio ter repetita & admodum viſcida, in maiori aquæ quantitate facta fuerit melius clarificabitur, verum cum ſaccharo diutius elixanda, vt coeat in ſyrupum.

De Syrupo autẽ papaueris rhœadis antiquorũ nemo loquutus eſt, ſed recentiores hũc adinuenerũt aduerſus pleuritidẽ, cuius principio valdè conuenit. Qualitatem enim habet aſtringentem, roborantem, bechicam & hypnoticam, impeditque ne humor è capite ad thoracem defluat. quod vt faciliùs præſtet, ſacchari roſati portio communis adiicitur. Tuto datur ab ℥ß. ad ʒiß. & validioribus ad ℥ij. Maximè verò incipienti, aut non multum progreſſæ pleuritidi, ne noua fluxio ſuboriatur, vel ſaltem vt prior ſiſtatur. Qualitates.

Syrupus de lamio ſeu vrtica mortua, flore albo.

CAPVT IX.

℞. *Succorum lamij,*
Centinodiæ,
Plantaginis,
germinum primorum ſalicis ana lib. ß. cum ſaccharo fiat ex arte ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Noua quidem placent, ſed non omnibus omnia, vt nec antiqua: mihi cùm probantur hæc & illa, modo rationibus firmata, noſtrum contigit antidotarium multis antiquorum, ſimul & nuperorum medicaminibus locupletari. Si inter ea quædam quibuſdam minus ſapiant, his per me fas erit illos æmulari, qui conuiuio lautè inſtructo vocati, dapes tantum quaſdam ſeligunt & forſan minus ſuaues, & ſalubres, quas magis ſapidis præferunt.

Syrupus de Galiopſi ſeu de lamio albo flore, aut ſi mauis de Centinodio, Pari enim iure ſic dici poterit, necnon de reliquis illius cõpoſitionem ingredientibus, à paucis annis in vſum factus, à paucis quod præſcriberetur & pararetur, editione priore neglexeram: nonnulli tamen primæ notæ medici cum illius vires prædicare nouerim in ſelectorum ordinem huc congerere non moleſtum putaui. Paratur ita facilè, vt vix faciliùs vnus. Colligenda ſunt primo vere germina, è quibus eductus ſuccus aſſeruandus ad reliquorum adoleſcentiam, quo tempore conficiendus erit ſyrupus.

Vires. Laudarunt nonnulli ad compeſcendum è cerebro in pulmones pituitæ fluxum, cui coercendo non quidem ignauus eſt, ſed frequẽtiùs vſurpans ad ſiſtendos quoſuis mulierum per vterina loca fluores, ad dyſenteriam & immoderatum ſanguinis per ſedes venas ſeu hęmorrhoidales euacuationem, ad hexaticum fluxus, atque etiam cohibendos omnes & partibus in partes alias humores. Syrupi aſtringentes vt mirtillorum citoniorum, roſarum ſiccarum & Alexandrinus eoſdem effectus promittunt.

Syrupus de Nymphea. CAP. X.

℞. *Florum Nymphea alb. l. ij. Infunde horis ſex, aut ſeptem in aquæ calidæ lib. iij. Deinde bulliant parum. Colaturæ denuò adde parem florum recentium quantitatẽ, & par fiat maceratio & expreſſio: Idque ter repetatur. Colaturæ clarificatæ addatur æquum ſaccari pondus, & fiat Syrupus ſecundum artem.*

COMMENTARIVS.

Multi ex infuſione vnica tantum ſyrupum hunc conficiunt, ſed efficacior eſt, qui ex ea ter repetita paratur. Debet autem florum pars vireſcens ac herbacea, necnon flaua reiici, & albiſsima tantùm retineri. Dicitur hic ſyrupus ſimplex ad differẽtiam alterius magis compoſiti, deſcriptione Franciſci Pedemontani, qui raró habetur in vſu, quoniam ſimplex paratu facilior ſit, nec vires habeat imbecilliores; Adde quod compoſitionis deſcriptio à multis improbatur, à quibuſdam immutatur, ab aliis ſimplicium, quibus conſtat, quantitas augetur, ab aliis imminuitur. Parandi ratio ex formula deſcriptionis ſatis nota.

Syrupus de Nymphea inſigniter refrigerat, veneris inſomnia cohibet, ſemen immodicè fluens retinet, ſomnum conciliat, viſcerum æſtus mitigat, ſitim temperat, & febrium ardores compeſcit. Facultates.

Syrupus Capillorum veneris, communis.

CAP. XI.

℞. *Capilli veneris veri,*
Adianti communis,
polytrichi,
ceterach,
ſaluiæ-vitæ, an. m. I.
glycyrrhizæ razæ & contuſæ ℥ ij.
Infunde duodecim horis in aquæ calidæ quantitate ſufficienti: Dein bulliant ſemel atque iterum. Colaturæ clarificatæ ad lib. v. adde ſacchari albiſſ. lib. iiij. fiat Syrupus.

COMMENTARIVS.

Huius ſyrupi tradita deſcriptio vſitatiſſima eſt, cui iuiubas nonnulli adijciunt, alij paſſulas & glycyrrhizam. Sed nihil ex iſtis arridet Fernelio, exiſtimanti horum permiſtione ſyrupum magis ignauum reddi ac imbecilliorem. Vtiliter tamen addi poteſt glycyrrhiza, quæ præter dulcedinem, qualitates habet capillaribus affines. Nonnulli tamen eam relinquunt, quòd ſyrupum magis flauum reddat. Verùm pluris æſtimanda qualitas ac virtus, quàm color. Vnde Pariſienſes Pharmacopœi ſyrupum hũc accuratè iuxta ſimplicium definitorum quantitatem & legitimum apparatum conficiunt, viribus medicatis eximium. Qui ſecus faciunt paruam capillarium quantitatem permiſcentes, & leuiter tantum macerantes, ſyrupum quidem perlucidum, ſed vt colore, ſic virtute aqueum parant, quem ægrotis exhibentes, & eos ſuo voto, & medicos ſcopo defraudant. Parabitur ergo iuxta formulam deſcriptam, omnium optimam & apparatu facillimam.

Qualitates. Præparantium ſyruporum hic omnium maximè eſt à vario & multiplici vſu commendatus. Ad partium enim quarumcumque & prçcipuè thoracis, iecoris, lienis, renum, vteri quoſuis affectus oppugnãdos, & ad humores tenuandos & præparandos vtiliſſimus. Bilem nãque temperat & concoquit, pituitam incidit, ſuccum melãcholicum ad expurgationem faciliorem reddit, & longo vſu ſæpè ipſe eoſdem humores per aluum blandè ſubducit, expectorationem quoque mouet, & humores bronchijs pulmonum contẽtos incidit & coquit, & per anacatharſim educit.

Syrupus Capilli veneris Monſpelienſis.

CAPVT XII.

℞. *Capilli veneris veri recent. & parum inciſi m. ii. Infunde duodecim horas, vel diem integrum, in aquæ calidæ ſufficienti quantitate: Deinde bulliant parum. Colaturæ clarificatæ ad lib. iiiii. adde ſacchari libr. iiii. fiat Syrupus, vt decet, coctus.*

COMMENTARIVS.

Syrupus hic in ciuitate Monſpelienſi, à qua cognomẽ, vſitatiſſimus eſt, frequentiſsimus, & compoſitione ſimpliciſsimus, vt qui tantum fiat ex leui decocto ſolius adianti veri clarificato & ſaccharo in conſiſtentiam ſyrupi cocto.

Sic enim & colore, & ſapore gratiſsimus eſt. Gratiam verò maiorem adhuc palato conciliat, qui ſimul aquam roſaceam admittit, quę ab aulicis pharmacopœis interdum adiicitur, vt aſtutia quàm ſcientia magis principum & magnatum gratiam aucupentur, & in illorum crumenas digitos ſubtilius iniiciant.

Vires habet ei qui capillares omnes & glycyrrhizam excipit, affines, ſed imbecilliores: Segnius enim humores incidit, attenuat & meatus aperit. Omnium imbecillimè, cui aqua roſata miſcetur, cuius ſcilicet facultas ſub aſtrictoria incidenti & attenuanti reluctatur. Vires.

Syrupus de quinque radicibus.

CAPVT XIII.

℞ *Radicum apij,*
fœniculi,
petroſelini,
ruſci,
aſparagi an. ℥iiii.
Coquantur in aquæ ſufficienti quantitate. In colatura ad lib. iiii. adde ſacchari tantumdem, fiat Syrupus, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Radices primùm à ſordibus mundantur; dein abluuntur, in fruſta ſecantur, à meditullio nerueo purgantur, contunduntur & coquuntur. Debet autem multorum iudicio, coctio fieri in libris octo aquæ tandiu coctæ, vt quinque tantùm ſuperſint; Quibus colatis & clarificatis, ſacchari libræ quatuor adiiciuntur. Quẽ parãdi modum, & aquæ ad ſaccharum proportionem magis probo.

Nec deſunt, qui acetum addant, vt eius vim incidentem augeant, ſed vſus tempore dilui poteſt in decocto idoneo, vel attenuante, vel magis, aut minus aperiente pro vario Medici ſcopo.

Paratur à quibuſdam Syrupus ex duabus tantum radicibus, petroſelini nempe & fœniculi: Sed cùm inefficacior ſit, & reliquæ tres radices facilè poſsint haberi, præſtiterit cum quinque radicibus parare, nec opus erit alterum, qui duas tantum radices excipit, habere. Si quis tamen curioſitatis quàm neceſsitatis magis ſtudioſus, hũc quoque habere voluerit, conficiat ex radicum petroſelini & fœniculi an. ℥iiij. coctis in aquæ ſufficienti quantitate. Et colaturæ ad lib. ij. addatur ſacchari par pondus, aut paulò minus, & fiat ſyrupus ſecundùm artem.

Syrupus de duabus radicibus.

Qualitates.

Syrupus de quinque radicibus humores craſſos & glutinoſos attenuat, incidit, meatus diducit, obſtructiones tollit, vrinas pellit, menſes mouet, arenulas eiicit, fœdis virginum coloribus & ictero prodeſt.

Syrupus de Althea. Deſ. Fernelij. CAPVT XIII.

Radicis altheæ ℥ii.
℞ *cicerum rubrorum* ℥i.
radicum graminis,
aſparagi,
glycyrrhizæ raſæ,
paſſularum mundatar. an. ℥ß.
comarum altheæ
maluæ,
helxines,
pimpinellæ,
plantaginis,
adianti vtriuſque an. m. I.
Sem. quatuor frigidor. maiorum & minor. an. ʒiii.
Coquantur in lib. vi. aquæ, dum quatuor ſuperſint, & cum lib. iii. ß. ſacchari fi. ſyrup.

COMMENTARIVS.

Plurimùm Lutetiæ Syrupi de Althea celebratur vſus, tum propter vires eius eximias, cùm authoris dignitatem, cui poſterior ętas ideò gratias referre debet, quod medicam artem mirum in modum illuſtrarit. Præter autem medicamenta multa, quibus Pharmacopœorũ tabernas locupletauit, Syrupum habemus de Althea, Therapeuticis omnibus Medicis vſitatiſſimum; Ad cuius prępatationẽ, radices primùm purgatæ & lotę diu concoquendæ, præter glycyrrhizam, quę longiore coctione amareſcit: Dein herbę, poſtea Semina. Coctio verò facienda in aqua ad eius partis tantùm tertiæ diſſipationem: longior enim viſcidiorem decoctionem efficit: Proinde multi vel aquam augent, vel definitam in formula deſcripta parum coquunt, vt ad lib. I tantum deperditionem, ante colaturã, deinde clarificant, & cum ſaccharo percoquunt in ſyrupum. Sic rectè quidem viſcoſi liquores tractantur, ex quibus optati ſyrupi conficiuntur. Simplicia autem, quibus conſtat, omnia in libro primo materiæ medicę dilucidè explicantur.

Laudatur Syrupus de Althea ad craſſam, lentamque pituitam clementer expurgandam, obſtructiones tollendas, ſaburram renum impellendam, & ardorem vrinæ demulcendum.

Syrupus de Cichorio compoſitus Rheo D. Nic. Florent.

CAPVT XIV.

℞. *Radicum apij,*
feniculi,
aſparagorum, } *an. ℥ii.*
hordei integri
cichorij erratici,
Intybi, latifolij, ſeu Endiuiæ Satiuæ,
Intybi anguſtifolij, ſeu ſcariolæ, } *an. m. ii.*
taraxaconis
Cicerbitæ,
lactucæ vtriuſque
hepaticæ } *an. m. i.*
fumariæ,
lupuli,
Capilli veneris veri,
adianti communis,
polytrichi, } *an. ʒ vi.*
ceterachi,
glycyrrhizæ raſæ,
alkekengi,
ſeminis cuſcutæ

Coquantur in aquæ lib. xii. aut quantitate ſufficienti ad tertiæ partis conſumptionem. In colatura clarificata dilue ſacchari optimi lib. vi. coquantur in Syrupum. Cui perfectè, aut paulò plus cocto, adde ad ſingulas libr. Rhabarbari ℥ß. & nardi indicæ ℈iiii. fiet ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Nicolaus Præpoſitus quem tanquam ducem Pharmacopœorum turba ſequitur, quantitatem Rhabarbari præſcriptam octuplicat, &, pro quaque libra ſyrupi, ponit vncias quatuor Rhei, adeout in

quaque

quaque vncia ſyrupi ſint dragmæ duæ rhabarbari; hocque modo tenetur paratus Lutetiæ in omnibus Officinis, vt in rem præſentem, abſque mora poſſit exhiberi. Nonnulli ſolum quadruplicant, alij triplicant. Diſplicet tamen multis, vt Fernelio & Iouberto tanta Rhei quantitas, vt quæ nullius ſit vtilitatis, ſed diſpendij plurimi, putantque vtilius eſſe rhabarbarum vtendi tempore, in decocto conueniente infundere, & ſyrupo permiſcere, quòd vis eius purgatoria coctione & aſſeruatione vaneſcat, vel plurimùm imminuatur. Prudenter tamen faciunt, qui ex octuplicato rheo parant, qui ſanè vires alias habet, licet imbecilliores, atque ſimplex, cui re exigente, noua adiicitur rhei expreſſio.

Syrupus è cichorio compoſitus rhabarbaro allioticus eſt, roboratiuus & purgatiuus: Pręcordiorum namque ęſtum contemperat, bilis acrimoniam demulcet, venas aperit, obſtructiones aufert, hepar roborat, ſtomachum & primam corporis regionem blandè purgat, humores calidos educit, necnon pituitoſos, ſi largiùs ſumatur, conuenitque morbis omnibus biliosis, atque omni ætati, ſexui & tempori: Tutoque dari poteſt infanti bimo, atque etiam iuniori. Facultates.

Qui paratur ſine Rheo, vocatur ſimplex, licèt prædicta ſimplicia recipiat omnia, præter rhabarbarum & ſpicam Indicam. Syrupus de cichorio Simplex.

Paratur tamen alius multò ſimplicior ex ſolo cichorij ſucco depurato, & ſaccharo, ad legitimam coctis ſpiſſitudinem.

Vires.

Vterque valet æſtuantibus ſtomacho & iecore, febricitantibus & viſcerum incendio & obſtructione laborantibus.

Syrupus de Endiuia ſimplex. CAPVT XV.

℞ *Succi Endiuiæ depurati & clarificati lib. viii. Sacchari albiſſimi lib. v. miſce, & ex arte coque in conſiſtentiam Syrupi.*

COMMENTARIVS.

Quidam ex ſylueſtris cichorij ſucco & ſaccharo ſyrupum hunc cõficiunt, vt ſupra notatum eſt: Alij ex intybo, ſeu ex Endiuia malunt parare, quod magis refrigeret, & minorem amarorem præ ſe ferat, alioquin ambo viribus pares.

Cum autem intybus, ſeu intybum genus ſit ad omnes ſatiui cichorij differentias, Endiuiam nempe & Scariolam, Syrupus ex alterutrius ſucco paratus, ſine diſcrimine, Syrupus de Endiuia, vel intybo ſimplex dici poteſt. Sunt & qui latiore ſignificato Syrupum de cichorio ſimplicem nominant. Tanta ſiquidem eſt inter cichoreacea & intubacea non ſolùm idea, ſed virium affinitas, vt alia pro aliis ſæpius vſurpentur, manifeſto vix errore.

Vires. Eſt verò ſyrupus è ſucco Endiuiæ paratus, ad iecoris æſtus mitigandos accommodatiſſimus, vt etiam ad febrium ardores extinguendos, & bilem obtundendam efficaciſſimus.

Syrupus de fumaria, ſimplex. CAP. XVI.

℞ *Succi fumariæ depurati & clarificati lib. ii. ß.*
Sacchari tabarzet lib. ii.
Coquantur ſimul in Syrupum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Syrupi Capnitis, ſeu fumariæ duæ traduntur deſcriptiones, vna dicitur maior, ſeu magis compoſita, quæ ex pluribus componitur, altera minor, quę ſucco tantùm fumariæ conſtat & Saccharo. Illa ſolet Lutetię dari tyronibus paranda ad ingenij ſpecimen,

quod paratu ſit difficilis ; Paratuſque ſyrupus ex his ſimplicibus, quæ eius deſcriptio præſcribit, non parum diſpliceat odore, colore, ſapore. Halitum enim & inſuauem ſpirat, & nigricat, & malè ſapit. Propterea nec tanquam medicamen alteratiuum preparandus eſt, quia ingratus & ignauus, nec tanquam purgatorium, quia inefficaciſſimus. Præſtat igitur ſimplicem in Pharmacopoliis habere: qui vt ritè paretur, in ſole depurabitur fumariæ ſuccus, cui poſtea, vt decet, clarificato par zucchari pondus adiiciendum, ſi ſyrupi maior ſuauitas expetitur, aut paulo minùs, ſi minor. Sed cùm fumariæ amaritudo valde ſit ingrata, maiore copia ſacchari dulcoranda. Præparatio.

Eſt autem fumaria planta vulgaris ac notiſſima, cuius duæ varietates agnoſcuntur: vna hortenſis eſt & bulboſa, quę vix ad medicos vſus trahitur, altera æquè in aruis cultis, & in hortis viret, ex cuius ſucco ſyrupus hic parandus. Qualitates.

Valet plurimùm obſtructionibus vtriuſque Hypochondrij, bili mitificandæ, ſucco melancholico pręparando, & febribus, quæ ab hepatis intemperie calida naſcuntur, curandis.

Syrupus de fumaria maiori. D. Meſ. CAPVT XVII.

℞ *Myrobalan. citreorum & cæpulor.* an. ℥ xx.
florum bugloſſi, vel borraginis,
florum violarum,
abſynthij.
cuſcutæ, an. ℥i.
glycyrrhizæ,
roſarum, an. ℥ß.
epithimi,
polipodij querni an. ℥ vii.
pruna n°. centum.
vuarum paſſarum mundat. lib. ß.
tamar-Indorum,
pulpæ caſſiæ oriental. an. ℥ii.
Coquantur primùm coquenda in lib. x. aquæ ad ſeptem librarum diſſipationem. Colaturæ adde ſucci fumariæ depurati, ſacchari albi an. lib. iii. fiat ſyrupus ex arte.

COMMENTARIVS.

Ni paratum vidiſſem in multis Officinis hunc ſyrupum libenter omiſiſſem, quòd ſapore, colore, viribus ab aliis multùm diſſideat, & ineptè deſcriptus agnoſcatur: In eius enim deſcriptione nullus ordo componendi ſeruatur, vt qui incipiat à Myrobalanis, dein à floribus, mox à foliis plantarum, poſtea à radicibus; tum à fructibus.

Præparatio. Vt verò compſitio hæc ritè peragatur, incipi debet ab elixatione polipodij contuſi, Cui mediocriter cocto, addenda ſunt pruna, paſſulæ, abſynthium, epithimum, cuſcuta, roſæ & glycyrrhiza: Deinde bulliant omnia ſimul ad librarum ſeptem aquæ deperditionem, additis paulò antè floribus. Colaturæ addatur ſaccharum, & coquãtur omnia ad conſiſtentiam ſyrupi. Inter tamen coquendum admiſcendæ erunt expreſſiones caſſię, tharmar-Indorũ & Myrobalanorũ ſeorſim factæ, in tribus partibus diſtinctis ſucci fumariæ, & ſic fiet ſyrupus præter cæteras dotes purgatiuus.

Qualitates. Blandè aluum ſubducit, meatus aperit, obſtructiones aufert, cutaneis affectibus tollendis confert, atque omnibus vitiis, qui ab humore ſalſo vel vſto proficiſcuntur.

Syrupus de Caſſia. CAPVT XVIII.

℞. Florum ſennæ mundat. ℥iii.
Infunde per horam vnam aut alteram ſuper cineres calidos in aqua puriſſima, & in leui colatura ad lib. I. adde Sac. albiſſimi. ℥xiiij.
Coque ad conſiſtentiam Electarij ſolidi, tum dilue medullæ Caſsiæ infuſæ & colatæ in aqua ſimplici ℥iiii.
fiat ſecundum artem ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Multos audio quotidie purgatos ſyrupo de Caſſia, quem à nullo deſcriptum aut paratum certus ſcio: verum imponunt pharmacopeoli quidam ignari medicaſtulos agentes, qui vt eos cautè decipiãt quos ſine conſilio purgare ſyrupum tantum de Caſſia pollicentur & volunt, ſe exhibere aſſeuerant, cùm reuera decoctum ſennæ cũ

caſſia diluta exhibeant, cui interdum nonnihil ex diagrediatis permiſcetur. Hinc à paucis annis Lutetiæ frequens inualuit ſyrupi de Caſſia imaginarij tantum vſus. Et licet populus velit decipi, nolo tamen vt decipiatur, præſertim in his quę ad res medicas ſpectant, in quibus ſæpe bis peccare non contingit, ob id, ſingulos monitos cupio ſyrupum de Caſſia hucuſque nullibi paratum & ſeruatum, falluntque ægri qui potenter ſe purgatos credunt ſola Caſſia in ſyrupum adducta: cuius medulla cum ignaua ſit ad aluum ducendã, ignauius erit multò illius infuſum ſolum quoquomodo apparatum. Ne quis igitur poſtea ſyrupi de Caſſia appellatione & vſu abutatur, ipſius deſcriptionem & apparatum damus: cuius vim purgatricem ſi quis augere voluerit, ſennæ quantitatem augeat, ſed cum blandum ac dulciarium eſſe debeat catharticulum, præſtiterit forma à nobis data parare, nec quicquam addere vel detrahere. Ad apparatum ſi quis malit ſaccharum infra conditionem Electarij duri coquere, & infuſionem Caſſię in B. mar. euaporare ad aquæ humiditatis abſumptionem illi quoque per me licebit. Præparatio.

Syrupus hic blãdè aluum ducit, ardores ventriculi & viſcerum mitigat, primam corporis regionem ſine moleſtia expurgat, vrinæ difficultatem & acrimoniã tollit, partes thoracicas lenit & tuſſiculoſis prodeſt, & pueris ac grauidis re exigente tutiſſime dari poteſt. Vires.

Syrupus de ſucco Bugloßi. CAPVT XIX.

℞. *Succi bugloßi depurati lib. vi.*
florum eiuſdem lib. 1.
bulliant parùm: Deinde colentur, & clarificentur, & cum ſacchari libr. iiij. coquantur in conſiſtentiam ſypupi.

COMMENTARIVS.

Cùm Syrupus hic viribus ſit eximius, & paratu facillimus, minimè debet omitti. Vt ritè paretur tritum bugloſſum noctem vel etiam diem integram in vdo ac frigido loco dimittendum, deinde calefaciendum, tum exprimendum. Succus enim ipſius cùm viſcidus ſit, vix niſi hac arte educitur. Eductus relinquitur vt ſubſideat. Nonnulli flores bugloſſi cõtuſos in eodem ſucco depurato parum incoquunt, alij in aqua, & colaturam affundũt in ſuccum & ſaccharum, & perfectè coquũt ad conſiſtentiam ſyrupi. Sunt qui bugloſſi

tantum folia ſumunt, alij radices, ego totum bugloſſum conuenire exiſtimo.

Syrupus de ſucco borraginis. Eodem modo paratur ſyrupus de ſucco borraginis, eoſdemque effectus pollicetur; Et qui alterum habebit, altero carere poterit.

Ad hunc quoque modum conficitur Syrupus de ſucco calendulæ, vel hortenſis, quæ æſtate potiſsimum viget vel ſylueſtris, quæ omnium menſium calendis, vnde nomen, viret & floret. In vſu frequĕtiore deberet eſſe cùm vim habeat ſolarem, & valde cordialem principijs vitæ & principi parti amiciſsimam.

Syrupus de Calendula.

Vires. Valde conuenit his qui longo mœrore confecti marceſcunt, melancholia hypochondriaca laborantibus, lienoſis, & palmo affectis.

Syrupus de ſucco acetoſæ. D. M. CAPVT XX.

℞ *Succi acetoſ. in ſole depurati lib. iii.*
Sacchari albiſſimi lib. ii.
Coquantur ſimul, & fiat ſyrupus vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Simpliciſsimus eſt hic ſyrupus qui eodem modo, quo ſuperior à multis conficitur: Ab alijs ſaccharum coquitur ad conſiſtentiam electarij ſolidi, cui poſtea ſuccus depuratus & colatus adijcitur: Deinde parum feruefit mixtura, vt ſyrupi conſiſtentiam nanciſcatur idoneam. Sępius tamen ſaccharo clarificato ſuccus parùm coctus, & reſidendo purgatus ac colatus permiſcetur, & ſine aqua coquuntur in ſyrupum.

Hoc tamen poſteriore modo paratus vires habere dicitur imbecilliores, atque ſaporem non ita gratum: & re vera melior eſt qui fit ex ſaccharo ad electarij ſolidi conſiſtentiam cocto, in quod inijcitur, ac diluitur ſuccus depuratus, vel filtratus, vt nonnulli volunt, & ad idoneum ſyrupi corpus ſuper cineribus calidis redactus. Acida enim coctione non modo natiuam acetoſitatis gratiam amittunt, ſed ingratam quamdam acredinem acquirunt. Hoc autem parandi modo ſucci quantitas ante permixtionem cum vix definiri poſſit, ad libitum ſumitur, hoc eſt, tantum quantum ſufficit, vt dici ſolet.

Syrupus ex ſucco Oxalydis, ſeu acetoſæ ex Meſ. illius authore, febribus billioſis & peſtilentibus ſaluber eſt, cordis & ventriculi calorem flammeum extinguit, & æſtuantia viſcera contemperat.

Syrupus acetatus ſimplex, ſeu Oxyſaccharum. D. Meſ.

CAPVT XXI.

℞. *Sacchari puriſſimi lib. v.*
aquæ fontanæ lib. iiii.
Coquantur in vaſe fictili ad aquæ dimidiæ conſumptionem: Tunc adde aceti vini albi lib. ii. aut lib. iii. vel iiii. prout magis aut minus acidus deſideratur ſyrupus, & percoque in conſiſtentiam idoneam.

COMMENTARIVS.

Licèt quouis tempore ſyrupus hic parari queat, cùm tamen viribus præcedenti ſit affinis, hunc illi proximè ſubiunximus. Ab aceto & ſaccharo quibus conſtat Oxyſaccharum dicitur. Vt ritè paretur, coqui debet in vaſe figulino, vel ſtanneo, aut lapideo, vt vult Meſue, non æneo, vel cupreo, vt imperitè quidam faciunt. Perperam quoq; nõnulli acetum diſtillatum ſumunt, quod qualitatem perquàm acerrimam ventriculo & neruis noxiã habet. Vulgare præſtantius eſt, multoque accommodatius, cuius varias proportiones author imperauit, vt pro vario Medici ſcopo ſyrupus parùm acer, aut acrior, aut acerrimus & valentiſsimus habeatur.

Conuenit humori feruenti refrigerando, craſſo & viſcido incidendo, attenuando & ad expulſionem apparando, putredini arcendę, ſiti ſedandæ, & inflammationi viſcerum mitigandæ. Qualitates.

Aliud Oxyſaccharum, ſeu ſyrupum acetatum ſimplicem N. Myrepſus exhibet, cuius vſum valde probo. Sic vero deſcribitur.

♃. aceti ℥ iiij. ſucci granatorum acidorum ℥ viij. Syrupus alius acetatus ſimplex.
Sacchari lib. I. coquantur in conſiſtentiam ſyrupi.

Paratur vt ſuperior, & vterque vocatur ſimplex ad differentiam alterius magis compoſiti, cuius deſcriptio datur à Nic. Prępoſito; Sed cùm raro vel potius nullo ſit in vſu, eius enarrationem ſubticemus.

Multos habet vſus; Incidit enim humores craſſos, mouet & impellit firmiter inhærentes, calidos temperat, æſtum ventriculi & hepatis refrigerat, & humorum corruptelam emendat. His quoque conuenit, vt & alij ſyrupi acetati, in quibus vermes generantur, ſeu in inteſtinis, vt multis accidit, ſeu in venis, vt in quodam ciue Pariſienſi, è cuius baſilica ſecta vermis palmum longus me præſente & vidente exilijt, vt alibi notaui. Vires. *lib. 3. de mat. med. cap. 33.*

Syrupus Dynari, ſeu de Bizantiis ſimplex, & compoſitus D. Meſ. CAPVT XXII.

℞ *Succorum Endiuiæ,*
Apii, an. lib. ii.
Succorum lupuli,
bugloſſi,
borraginis an. lib. I.
bulliant parum, deſpumentur & depurentur. Colaturæ ad lib. iiii. adde ſacchari lib. ii. ß. fiat ſyrupus.

Sin autem compoſitum magis volueris, ſic facito.

℞ *ſuccorum dictorum ritè depuratorum lib. iiii.*
incoque roſarum ℥ii.
glycyrrhizæ raſæ ℥ß.
ſeminum aniſi,
fœniculi,
apii an. ʒ iii.
ſpicæ nardi ʒii.
Colaturæ clarificatæ adde aceti lib. ii.
Sacchari albiſſimi lib. ii. ß. aut lib. iii.
Coquantur ſecundum artem vt fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Vterque ſyrupus parari ſolet, ſed ſimplicem prætermittere poteſt, qui compoſitum habebit, vt etiam ſyrupum acetatum compoſitum, cuius vicem facilè ſupplebit. Dicitur autem Dynari, ab Arabibus, hoc eſt, diureticus, ſeu vreteres purgans: Non autem à denario, ſeu pecunia, vt multi putarunt. Nec fides eſt adhibenda Bern. Deſſennio, qui hoc nomen ſcripſerit inuentum ab inepto & auaro quodam Italo, qui voce Dynari ſtipem quamdam, ſeu nummum portendit.

Dicitur & Bizantinus, à Bizantio, ſiue Conſtantinopoli, vbi valde fuit vſualis, vel vbi primùm fuit inuentus, vel forſan quòd

Meſue

Meſue à medico quodam Bizantino ſeu Conſtantinopolitano illius deſcriptionem habuerit,

Syrupus Dynari qualitatem habet aperientem, incidentem & attenuantem. Confert obſtructionibus hepatis, lienis, & mezenterij: Vtiliterque datur ictero curando, menſibus ciendis, & febribus ſanandis, quæ è viſcidorum humorum prouentu oriuntur. Vires.

Syrupus de moris compoſitus. CAPVT XXIII.

℞ *Succi mororum domeſticorum non omnino maturorum lib. ß.*
Succi mororum rubi ſylueſtris,
mellis albi deſpumati an. lib. 1.
Sapæ ℥iiii.
Coquantur, vt artis eſt, in ſyrupum.

COMMENTARIVS.

Vt Diacodij loco, quod olim Opiatæ forma parabatur, nunc ſyrupum de papauere ſimplicem habemus, ſic pro Diamoro, Syrupum de moris: Ad cuius confectionem multi adiiciunt ſuccum fructus rubi Idæi fagarum: Sicque ex tribus mororum generibus conficiunt. Alij vtrumque relinquunt atque Sapam. Fit autem ſuccorum ſimul cum melle coctio ad conſiſtentiam tantùm ſyrupi, qui dilutior eſt Diamoro, ſeu Rob de moris, quod nunc vix paratum reperitur, ſed eius loco ſyrupus mororum compoſitus capite ſuperiore deſcriptus:

Multum quoque probarem ſyrupum de moris ſimplicem, ex eorum nempe ſucco & ſaccharo paratum: Cui ſi portio aquæ roſaceæ adiiceretur, & gratiorem, & ad multa efficaciorem, præſertim ad roborandum, & fluxiones ſiſtendas iudicarem, Syrupus de moris ſimplex

Syrupus de moris compoſitus valet contra depaſcentia oris vlcera: Ad dentium quoque & gingiuarum affectus, ad Columelam, ſeu vuluæ relaxationem, & ad omnia oris vitia, & per ſe ſumptus ex cochleari, & dilutus in decocto conuenienti in formam gargariſmatis. Vires.

Syrupus Ribes & Berberis. CAPVT XXIIII.

℞ *Succi vel Ribes, vel Berberis lib. iiii.*
ſacchari lib. ii. ß.
Coquantur vt artis eſt in conſiſtentiam ſyrupi.

COMMENTARIVS.

Gallorum vulgus hos fructus Groſſula rubra nominat, quos Mauritani Riben, & officinæ Ribes vocitant. Fructus ſunt parui, rotundi, rubri, ſucco multo & acinis quibuſdam paruulis prægnantes, & racematim cohærentes; Ex quibus tuſis, & prælo commiſſis exprimitur ſuccus, cui optimè depurato & colato ſaccharum adiicitur: Verùm minori quantitate quàm cæteris frigidioribus & humidioribus ſuccis, tum quia Ribeſius ſuccus meliùs & diutiùs ſine corruptela conſeruatur, tum quòd maiore copia ſacchari aciditas illius palato gratiſſima obtunditur, & magis hebeſcit vis ſyrupi.

Idem eſt iudicium de Berberis fructibus, quorum ſuccus ſimiliter extrahitur, & ſimili modo cum ſaccharo coquitur in ſyrupum. Fructum hunc vulgus Spini-vinetam nominat, officinæ Berberis, nomine forſan deducto ab Amyrberis Auicennæ, cui Dodonæus Oxyacanthę nomen dedit.

Vires. Syrupi Ribes & Berberis valde proſunt vomitibus bilioſis, febribus æſtuoſis, cardialgiæ, ſiti vrgentiori, & ventris fluxionibus immodicis.

Syrupus de Agreſta, ſeu de Omphacio. CAP. XXV.

℞ *Succi vuæ acerbæ per reſidentiam depurati li. v.*
Sacchari albiſsimi lib. iii.
Coquantur ſimul ex arte in conſiſtentiam ſyrupi.

COMMENTARIVS.

Parat Meſue vt Syrupum de ſucco citriorum: Proinde conficit ex Omphacio & Iulepo, hoc eſt, aqua & ſaccharo: Idque in vaſe figulino vel ſtanneo, minimè æneo vel cupreo. Ad præparationem coquitur primùm omphacium ad tertias, cui ſaccharum poſtea additur, aqua tripla coctum & clarificatum; Dein mixtura feruefit in cõſiſtentiam ſyrupi. Quidam addunt, inquit Meſue, cariophyllos, ſed præſtat relinquere, & iuxta deſcriptionem datam parare. Non improbatur eorum conſuetudo, qui priùs ſaccharum coquunt in electarij aut penidiorum conſiſtentiam, cui ſuccum poſtea addunt, & leuiſſima coctura efficiunt ſyrupum, qui vt fiat acidiſſimus, ex ſucco vuarum omnino immaturarum parandus: Et ſane melior & gratior eſt qui hoc poſtremo modo paratur quo parandi omnes acetoſi ſyrupi: Acida enim longa coctione admodum acria & ingrata euadunt.

Syrupus de Agreſta cordi benefacit, vomitiones ſiſtit, & ventris fluxiones bilioſas, ſitim ſedat, æſtus viſcerum temperat, ſtomachum calidis humoribus laceſſitum recreat, febribus bilioſis conuenit: Et valet contra venena, ait Meſue.

Syrupus limonum, & granatorum. CAPVT XXVI.

℞ *Succi limonum, vel granatorum acidorum ſole depurati, & ſenſim colo laneo ſine expreſsione traiecti lib. v.*
Sacchari albiſsimi lib. iii.
Leniè coquantur in vaſe fictili ad conſiſtentiam ſyrupi.

COMMENTARIVS.

Hi duo ſyrupi coniunctim deſcribuntur, quod vtriuſque ſit idem parandi modus, & par ſacchari ad ſuccum proportio, atque magna

Præparatio varia. virium affinitas. Nonnulli ſaccharum coquunt ad electarij ſolidi craſſitiem, cui ſuccum lympidum affundunt, rudicula agitant, & leui coctura in ſyrupum reducunt; hęcque præparandi ratio, multùm probatur, per quam ſcilicet ſuccorum vis, igne non hebeſcit, ſed integra retinetur. Alij ſuccos elixant ad tertiæ partis conſumptionem, deinde zulapium ſimplex affundunt, & denuò coquunt in ſyrupum.

Sunt & qui ſuccum ſumunt, & in duplo ſaccharo diluunt, parumque ſimul calefaciũt, vt aptiùs vniantur in ſyrupum. Qui ſic paratur, conſiſtentiam habet idoneam, optiméque ſeruatur, modò ex acidis ſuccis conficiatur. Poteſt etiam ſine igne, ſed tantùm inſolatu confici, addita maiore ſacchari quantitate: Facilis tamen eſt conficiendi præſcripta methodus, quam permulti ſequuntur, ſed meliorem credo, per quam ſaccharum coquitur in Electarij ſoliditatem, quod poſtea decoquitur appulſu & commixtione ſucci tanti quanto eſt opus ad conſiſtentiam mediam inter ſyrupum & iulepium, craſſior enim facilè candeſcit, vt loquuntur, ſeu ſacchari candi modo concreſcit.

Eodem modo paratur ſyrupus Arantiorum, & aliorum multorum fructuum.

Vires. Syrupus limonum febribus continuis & peſtilentibus, ac contagioſis conuenit, vt & morbis omnibus, quos ingens ardor comitatur & humorum corruptela: Necnon Cardialgiæ, & aliis cordis affectibus. Syrupus verò granatorum cor quoque recreat, putredinem arcet, choleræ morbo ac vomiturientibus conuenit & fluoribus ventris.

Syrupus Citoniorum ſimplex.

CAPVT XXVII.

℞ *Succi citoniorum libr. x.*
Coque ad dimidias, & ſine, vt duos dies reſideant:
Atque vbi claruerint, colato; Dein miſce
Sacchari lib. iii.
Percoque, vt artis eſt, in conſiſtentiam ſyrupi.

COMMENTARIVS.

Varius eſt multùm huius ſyrupi conficiendi modus. Nam alii vinum adiiciunt: alij acetum: alij ſimul & vinum, & aromata multa, ſicque compoſitiſſimum efficiunt.

Sunt qui ſimpliciorem malunt, & ſæpius citra coc̃turam ſuccos reſidendo & inſolando purgant; deinde cum zuccharo clarificant, colant & percoquunt. Quidam in aqua ſaccharum diluunt, & probè concoquunt. Deinde ſuccos commiſcent, & rurſus parum elixant in Syrupum. Alij, alio modo. Sed qui traditur à nobis, vſitatior eſt, paratu facilior & melior.

Syrupus citoniorum ventriculũ roborat, vomitum ſedat, alui fluores reprimit, dyſentericis & cœliacis cõfert, vt etiam his, qui vel ſanguinem ſpuunt, vel fluorem menſium, aut hemorrhoidum perpetiũtur immoderationem, atque deſtillationes à capite in thoracem, & partes inferas irruentes compeſcit. Vires,

Syrupus de Pomis, ſimplex. CAPVT XXVIII.

℞. *Succi pomorum dulcium,*
Succi pomorum acidorum an lib. v.
Coquantur ad medietatem, & reſidere permittantur, vt clareſcant. Dein percolentur, & cum ſacchari lib. iii. fiat ſyrupus ſecundum artem.

COMMENTARIVS.

Ad huius ſyrupi confectionem nonnulli ſeligunt ſuccum pomorum redolentium, alij curtipendulorum, quibus facilè aſſentior, Rondeletio refragante, qui infirma ratione improbat ſuccum curtipendiorum, quòd videlicet ſint carne dura. Laudatur quoque eorum ſuccus quæ vulgus paſsipoma, & paradiſiana vocitat, vt etiam Reginetea.

Sunt qui in ſucco antè, vel etiam poſt depurationem, immergunt ſericum cocco baphica recenti tinc̃tum, donec rubeat, & eius tinc̃turæ vim accipiat, hocque modo fit excellentior. Alij ſuccum citri commiſcent; Verùm qui in Pharmacopolijs eſt aſſeruandus, modo præſcripto parandus, iuxta Meſuei conſilium.

Poma autem ſeliguntur non modò fragrantia, ſeu redolentia, quæ propter ſuauitatem cor recreant, ſed etiam ſubacida, quæ propter acidulum & iucundum ſaporem, non modò iucundè ſumuntur, ſed partes ad cordis œconomiam attinentes exhilarant, putredinem arcent, & melancholicos humores contemperant.

Vires. Non mirum igitur, ſi ſyrupus è pomorum ſucco paratus plurimùm commendetur ad atterendum, imminuendumvè ſucci melancholici prouentum, ad ſudores mouendos, ad palpitationem cordis, ad illius tremorem & debilitatem, & ſi Meſueo creditur, ad ſyncopem, ſeu potius lypopſychiam. Quàm ſaluber igitur perpetuus pomacij vſus?

Syrupus regis Saboris. D. Meſ. CAPVT XXIX.

℞. Succi pomorum redolentium lib. iii.
ſuccorum depuratorum bugloſſ &
borraginis an. lib. ii.
foliculorum ſennæ mundatorum ℥ iiii.
ſeminis aniſi ℥ ß.
croci ʒ ii.
ſacchari lib. iii.
Percoque omnia ex arte, vt abeant in ſyrupum.

COMMENTARIVS.

Nullum Pharmacopolium hoc ſyrupo eximio carere debet, ad cuius confectionem ſenna primùm parum trita maceretur per diem naturalem cum aniſo in ſuccis deſcriptis: Poſtea ſemel, aut bis ferueſiat, & coletur. Expreſſio colata & clarificata coquatur in ſyrupum. Crocus autem panno lineo ligatus inter coquendum infricetur. Cognomen autem deſumpſit hic ſyrupus à Sabore rege Medorum, ad cuius ſanitatis conſeruationem inuentus fuit & inſtitutus.

Vires. Vitales ſpiritus recreat, mentem exhilarat, melancholicum humorem contemperat, & purgat, craſſos & lentos humores attenuat, flatus diſcutit, ventrem blandè ſubducit, & ſanguinem puriorem reddit.

Syrupus Myrtyrus Compoſitus. CAPVT XXX.

℞ *Baccharum myrti ℥ii.ß.*
Santali albi,
rhois culinariæ,
balauſtiorum,
berberis
roſarum rubearum an. ℥i.ß.
meſpilorum lib.ß.
Contuſa omnia coquantur in aquæ lib. viii. ad tertias. Expreſſioni adde ſucci cydoniorum & granatorum an. lib. ii.
Sacchari lib. v. Ex arte coquantur in ſyrupum.

COMMENTARIVS.

Syrupus hic veterem retinet compoſitionem, in qua ſimul aſtringentia multa miſcentur, vt baccarum myrti, quæ admodum raræ ſunt, defectum ſuppleant, quarum ſi fœcundiſſima daretur vbertas, præſtaret ex earumdem ſucco & ſaccharo tantum ſyrupum conficere. Valer. Cordus ſuccum pomorum agreſtium commiſcet, Fernelius granatorum acidorum, cui malo aſſentiri.

Vt rectè paretur, ſaccharum in decocto percolato coquendum ad electarij ſolidi concretionem, deinde ſucci commiſcendi, & ex arte conciliandi vt abeant in ſyrupum.

Syrupus Myrtinus ventriculum & viſcera roborat, antiquatum alui fluorem compeſcit, ſanguinis eruptionem retinet, & omnem humoris à capite ad partes inferas defluxum cohibet. Vires.

Syrupus de Mentha ſimplex, & compoſitus Deſ. Meſ.

CAPVT XXXI.

℞ *Succorum depuratorum menthæ,*
granatorum dulcium &
granator. acidorum an. lib. I.
Sacchari, aut mellis tantumdem, fiat ſyrupus.

Compoſitus ſic parabitur.

℞ *Succi cydoniorum dulcium,*
ſucci cydonior. muzorum, hoc eſt, acido-dulcium,
ſucci granatorum dulcium,
ſucci granatorum acidorum,
ſucci granatorum muzorum an. lib. I. ß.
In his macera horis xxiiii. menthæ ſiccæ lib. I. ß.
roſarum rubearum ℥ ij.
coquantur ad medias. Colaturæ adde
ſacchari lib. ij. fiat ſyrupus, Galliæ moſchatæ ʒ ii. linteo raro incluſis, aromatizatus.

COMMENTARIVS.

Paratur vterque ſyrupus cum melle aut ſaccharo, authoris conſenſu, ſed magis placet & prodeſt, qui cum ſaccharo conficitur, cuius duplum Fernelius commiſcet. Vſitatior tamen parandi modus in compoſito ſacchari tantùm libras duas admittit, iuxta Meſuei placitum, qui fructus acido-dulces & ſemimaturos ſuo idiomate, muzos vocat, hoc eſt, ſuaues; Tunc enim eorum ſapor magis arridet. Qui compoſitum habebit, ſimplici carere poterit.

Ad hoc autem cùm mentha ſicca accedat, eius quantitas maior videtur: Satis enim eſt, ſi libra vna aut vnciæ decem ſuccis incoquantur, & his colatis tantumdem ſacchari, aut paulò minus adiiciatur. Multum namque diſplicebit, ſi iuxta formulam à Meſue datam conficiatur.

Optimè parabitur ex ſucco menthæ depurato & ſaccharo ſimul coctis ad Electarij ſolidi modum, poſtea acidi ſucci miſcebuntur, & ſuper cineres calidos aut igne lento ita ducentur & regantur vt fiat Syrupus.

Vires. Syrupus de mentha ventriculum roborat, cardialgiam impedit, vomitum,

vomitum, ſingultum & alui fluorem compeſcit, maximè verò id præſtat, qui maiore compoſitione paratur.

SECTIO SECVNDA,

De Syrupis, qui quouis tempore queunt parari.

Prima Sectione Syrupos, qui Vere, Æſtate & Autumno parari ſolent, continua ſerie deſcripſimus; Nam cùm finis alicuius tempeſtatis anni ſit principio ſequentis congener, qui Syrupi in fine Veris conficiuntur, iidem & in principio quoque æſtatis, itaut ſectionibus exactè diſtinctis, triginta priores ſyrupos dirimere non libuerit: Eo tamen ordine ſingulorum deſcriptionem dedimus, quo ſimplicia, quibus conſtant, optima colliguntur, vt priore loco, ſyrupos vernales, qui ſcilicet ex primis floribus vernis, poſteriore Autumnales, qui ex fructibus: medio, nempe æſtate, qui ex floribus, radicibus, ſuccis & decoctis parantur. In hac verò ſectione eos, qui non ſolùm hyeme, ſed alio tempore confici poſſunt, & ſolent, exhibemus.

Syrupus Roſarum ſiccarum. D. Fernel. CAPVT I.

Roſarum ſiccarum lib. I.
℞ *infunde horis xxiiii.*
aquæ tepidæ lib. iiii.
In expreſſo dilue
ſacchari albiſſimi lib. ii.
Coquantur ex arte in ſyrupum.

COMMENTARIVS.

Quiſque ad libitum hunc ſyrupum conficit, nunc roſarum quantitatem augens, nunc minuens, & aliquando roſarum macerationem bis atque iterum renouans. Verùm nulla eſt formula præſtantior hac Ferneliana, in qua debita proportio roſarũ ad aquam, & vtriuſque ad ſaccharum ſeruatur, atque hac ſola maceratione confectus ſyrupus nihilo eſt inefficacior. Roſę autem ſeligendę ſunt prærubrę,

non albæ, aut pallidę.

Vires. Syrupus roſarum ſiccarum ad omnem alui fluorem commendatur: Ad roborandaſque partes internas, vlcera blandè detergenda, & agglutinanda, vomitum ſedandum, & Rheumatiſmum cohibendum.

Syrupus Regius, ſiue Alexandrinus, olim Iulepus Roſatus. CAP. II.

℞. *Aquæ roſarum odoratisſimæ lib. iii.*
ſacchari tabarz et lib. ii.
miſce, & coque igne lento, vt fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Qui huius ſyrupi perſpicuitatem conſiderant, Iulepum cum Meſueo nuncupant? qui conſiſtentiam, ſyrupum; qui ſuauitatem, ſyrupum Regium, aut Alexandrinum quaſi Alexandro dignum. A Serapione Sacaniabīn dictum. Eius enim vſum & reges, & delicatuli omnes minimè reſpuunt. Paratu facilis eſt, & quouis tempore parabilis, eoque nullum Pharmacopolium iuſtè carere poteſt, etiam ſi prioris ſeculi patres illum non nouerint, qui rhodoſtagma, ſeu aquam roſarum non eliciebant.

Alterius Iulepi Roſati deſcriptionem tradit Meſue, ex infuſione roſarum parati: Sed hoc modo ſyrupi duo parantur, vnus roſarum pallidarum purgatorius dictus: Alter de roſis ſiccis: Neuter verò Iulepi nomen ſibi vendicat.

Vires. Syrupus Alexandrinus Cardiacus eſt, bechicus, roboratiuus, alteratiuus, & thoraci, ventriculo, hepati, ſiti, & omni calori prodeſt.

Syrupus de Abſynthio. D. Meſ. CAPVT III.

℞. *Abſynthij ſicci lib. ß.*
roſarum ℥ij.
nardi Indicæ ℥iij.
vini albi & antiqui,
ſucci citoniorum an. lib. ij. ß.
Macerentur ſimul per diem naturalem ſuper cineres calidos. Deinde coquantur ad dimidias.
Colaturæ clarificatæ adde
mellis deſpumati lib. ii. fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Abſynthium Ponticum ſeu Romanum debet aſſumi ſiccatum, & cum roſis & nardo minutim inciſa infundi in vino generoſo, vt moſchatelino in vaſe terreo, vitrato, ſuper cineres calidos, per horas xxiiij. Tùm ſemel, aut bis tantùm feruefient. Poſtea addetur mel, vel potius, vt multi ſuadent, ſaccharum. Sunt qui duplicem habent, vnũ ex melle & abſynthio vulgari Pontico: Alterum ex ſaccharo, & abſynthio minore paratum.

Nonnulli parant ſyrupum Abſynthiacum ex abſynthij viridis libra dimidia cocta in aquæ libris tribus ad tertias. Colaturæ addunt vini albi, clari, antiqui & generoſi, mellis albi & optimi an. lib. 1. Et coquunt in ſyrupi conſiſtentiam. Quocunque modo ex prędictis paretur, ingratus eſt plurimum; Ob id rectè multi quantitatem abſynthij minuunt, & ſaccharum addunt: Nam quę roborando ventriculo dantur, ſi valde ingrata ſint, eum ſubuertunt, nec iuuant.

Syrupus de abſynthio, dicitur roborare ſtomachum, iuuare concoctionem, excitare appetitum, flatus diſcutere, venas aperire, & vrinam mouere. Vires.

Syrupus de ſtœchade. D. Fernel. CAPVT IV.

℞. *Florum ſtœchados* ℥ *iiii.*
thymi,
calaminthes,
origani an. ℥ *i. ß.*
ſaluiæ,
betonicæ,
florum roriſmarini an. ℥ *ß.*
ſeminum rutæ,
pæoniæ,
fœniculi an. ʒ *iii.*
Coquantur in aquæ lib. x. ad dimidias.
In colatura adde ſacchari &
mellis an lib. ii. fiat ſyrupus aromatizatus cinnamomi, zinziberis, & calami odorati an. ʒ *ii. raro linteo illigatis, & in ſyrupum appenſis.*

COMMENTARIVS.

Gemina ſyrupi huius deſcriptio à Meſue tradita ponit vtrumque piper, & pyrethrum: quæ quod calidiora ſint Fernelius deleuit: Adiecit vero quædam cephalica, ſaluiam nempe, bethonicam, pæoniã, & rorem marinum, vt effectus ab authore propoſitos conſequatur. Cognomen verò ſumit hic ſyrupus à ſua baſi, videlicet à ſtœchade, cui cætera adiunguntur, vt vires nanciſcatur magis cephalicas & inſigniores. Permittit Syluius vt ſine melle, & cum ſaccharo tantùm delicatioribus conficiatur.

Vires. Syrupus de ſtœchade cerebri multis affectibus cõfert, Meſuei teſtimonio; quibus minimè conferret, ſi iuxta ipſius deſcriptionem conficeretur: Nam ſtœchas, quæ pro baſi ponitur, magis hepatica, aut ſplenica, quàm cephalica eſt: Ob id Fernelius multa cephalica adiecit, quorum ratione, ſyrupus iuxta illius deſcriptionem paratus, epilepſiæ, ſpaſmo, tremori, & omnibus frigidis affectibus cerebri conuenit.

Syrupus de Glycyrrhiza. D. Meſ.

CAPVT V.

℞. *Glycyrrhizæ raſæ & parùm contuſæ ℥ii.*
adianti albi, vel eius penuria, polytrici ℥i.
hyſſopi ſiccæ ℥ß.
Macerentur ſimul per diem integrum in aquæ pluuiæ lib. iiii. Tunc fiat decoctio ad conſumptionem medietatis. Colaturæ expreſſæ & clarificatæ adde
mellis optimi,
penidiorum.
ſacchari an. ℥ viii.
aquæ roſarum ℥ vi.
Sic omnia coquantur, vt abeant in ſyrupum.

COMMENTARIVS.

Multi rectè glycyrrhizam ſiccam non diu elixant, quòd amareſcat, ſed tantùm in fine decoctionis ponunt. Colaturam cum penidiis, ſaccharo & melle clarificant, dein coquunt in ſyrupum, addita ante perfectam illius coctionem aqua roſarum; quam ideo nonnulli improbant, quòd ſyrupus ad anacatharſim inſtituatur, quam roſacea propter aſtrictoriam vim impedit. Quorum opinioni ſubſcribens Ioubertus, aquam infuſionis roſarum ſubſtituit, vt minus aſtringentem. Verùm aqua ideò commiſcetur, vt ſyrupus hinc paratus, qualitatis magis aſtrictoriæ ſit particeps, & morborum principijs ſumptus fluentes humores compeſcat, & fluxos concoquat.

Aquæ defectu infuſum ſumi poteſt, non minus aſtrictorium.

Conſtat autem hic ſyrupus non modò medicamentis ſimplicibus, ſed etiam compoſitis, nempe Penidiis, quæ fiunt ex aqua hordei & ſaccharo, ea proportione & arte coctis, vt maſſa quædam exurgat, admodum ſolida, & ita tractabilis, vt digitis non adhæreat, & in fila ducatur tenuiora, craſſiora, breuiora, aut longiora, & ſæpiùs intorta; Semper verò alba, vnde Alphenici nomine deſignata, facilius autem parabitur, ſi parum mellis deſpumati commiſceatur. Cõfectura Penidiorum.

Syrupus de glycyrrhiza humores è cerebro fluentes ſiſtit, fluxos coquit, tuſſi conuenit, & coctos humores ad expectorationem perducit. Vires.

Syrupus Iuiubarum. D. M. CAPVT VI.

℞ *Iuiubas n. lx.*
violarum,
ſeminis maluæ an. ʒ. *v.*
glycyrrhizæ raſæ & tuſæ,
capilli veneris,
hordei mundati an. ℥ *i.*
ſem. citoniorum,
papaueris albi,
melonum,
lactucæ
gummi tragacanthi an. ʒ *iii.*
Coquantur in aquæ fontanæ lib. iiii.
Colaturæ adde ſacchari lib. ii. fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

In hoc parando ſyrupo, primùm coquitur hordeum mundatum: Coćto adduntur iuiubæ, dein glycyrrhiza; Poſtea capillus veneris, & ſemina melonis, laćtucæ & papaueris. Tandem flores violarum. Tragacanthum quoque in fine ponitur, & poſt decoćtum ſcilicet clarificatum, ne longiore coćtura totum abeat in mucaginem, & ſyrupum efficiat nimis craſſum ac viſcoſum.

Solet verò rećtè cum ſeminibus maluæ, & citoniorum linteo includi, & cum decoćto clarificato atque ſacchari dićta quantitate ſecundum artem elixari in legitimam ſyrupi conſiſtentiam, percoćto ſyrupo nodulus amoueatur. Malè fit coćtio ad medias ſecundum quoſdam, niſi ſacchari minuatur pondus.

Syrupus iuiubinus confert ad vocis raucedinem, tuſſim, pleuritidem, ſputum coquendum, mouendum & educendum, eſtque medius inter violaceum & papauerinum, & fluxiones omnes cohibet, & fluxos humores lenit & coquit.

Syrupus de Hyſſopo. *D. M.* CAPVT VII.

℞ *Hyſſopi ſiccæ,*
radicum apij,
fœniculi,
glycyrrhizæ an. ℥ x.
hordei mundati ℥ß.
ſeminum maluæ,
citoniorum,
tragacanthi an. ℨ iii.
capilli veneris ℨ vi.
iuiubas,
ſebeſten an. n. xxx.
paſſularum mundatarum ℥ iß.
ficuum ſiccarum,
dactylorum pinguium an. n. x.
Coquantur in aqua ſufficienti. In colatura clarificata adde penidiorum lib. ii. fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Syrupus hic ab hyſſopo baſim & cognomen habet, in quo conficiendo Meſue illius author, non modò aquæ quantitatem non definit, ſed nec quidem aquæ meminit. Debent verò eius aſſumi lib. viii. in quibus primùm horam circiter dimidiam hordeum coquetur: Deinde radices iniicientur inciſæ, per quartam horæ partem elixandæ: Poſtea fructus omnes: mox ſemina & tragacanthum linteo raro incluſa. Poſtremo hyſſopus mediocriter ſicca, & capillus veneris verus, vel eius loco adiantum commune. Colaturæ coquendo ad libras tres redactæ, & clarificatæ addantur penidia ſine amylo parata. Sunt qui malunt ſaccharum ſyncerum permiſcere: nonnulli æquam ſapæ & ſacchari portionem. Præſtat tamen iuxta Meſuei deſcriptionem & voluntatem conficere.

Sunt adhuc aliæ ſyrupi huius vel parum diſſimilis deſcriptiones ab eodem authore exhibitæ, verùm hæc ſola, quam tranſcripſimus, retinetur vt optima, & vſitatiſſima.

Syrupus de hyſſopo confert plurimùm aſthmati, tuſſi, pectoris doloribus à cauſa frigida natis; valet quoque ad obſtructiones tollendas, menſes ciendos, & ſaburram à renibus & veſica detergendam. Facultate.

Syrupus de Artemiſia. D. Fernelij. CAPVT VIII.

℞. *Artemiſiæ m. ii.*	*hyſſopi,*
radicum Iridis,	*praſſij,*
helenij,	*chamædryos,*
rubiæ,	*chamæpityos,*
pæoniæ,	*hyperici,*
lybiſtici,	*parthenii*
fœniculi an. ℥ß.	*bethonicæ an. m. 1.*
pulegij,	*ſeminum aniſi*
origani,	*petroſelini,*
Calamynthes,	*fœniculi,*
nepetæ	*ozimi,*
meliſſophylli	*dauci,*
ſabinæ,	*rutæ,*
ſampſuchi,	*nigellæ, an ʒ iii.*

Contuſa maceretur horis xxiiii. in hydromelitis libr. viii. Coquatur ad lib. v. Et cum ſacchari lib. v. percoquantur in ſyrupum, conditum cynamomi ℥i. & ſpicæ ʒiii.

COMMENTARIVS.

Syrupus de Artemiſia à Matthęo de Gradibus primùm deſcriptus, quòd ſimplicium farraginem perperam congeſtorum contineret, rectè fuit à Fernelio caſtigatus, qui ſuperuacanea & male conueniētia, aut parùm cognita ſubſtrahens, vtilia tantùm reliquit, vt rectè notauit Plantius. Nam cùm fruſtra fiat per plura, quod bene fieri poteſt per pauciora: quid opus eſt, ſimul tot ſimplicia congerere, in quibus perquirendis & habendis, multùm temporis & nummorum abit: Nulli tamen pecuniæ, aut diuitiis parcendum, cùm de hominũ ſanitate res eſt, ſed ita, vt labor non ſit in damno, ne creſcat mortalis egeſtas. Magna ſanè ac ſolennis quædam compoſitio, multis ſeculis recepta, longo vſu & ratione comprobata, nec mutanda, nec mutilanda; Sed quę vix ratione probabili deſcribitur, vel negligenda, vel caſtiganda. Sumitur autem huius ſyrupi denominatio ab Artemiſia, quæ ipſius baſis eſt. Parandi modus talis erit. Cap. 24. de ægritudinibus matricis.

Radices primùm ireos, helenij, rubiæ, pæoniæ, libiſtici, & fœniculi macerabuntur aliquot horas ſuper calidis cineribus in hydromelite, deinde parum coquantur: poſtea addantur artemiſia, ſabina, praſſiũ, chamedrys, chamæpithys, bęthonica & ſemina aniſi, petroſelini, fęniculi, ozimi, dauci, rutæ & nigellę: quibus confuſe mixtis, poſtquam parum bullierint, ſuperaddentur pulegium, origanum, calamyntha, nepeta, meliſſa, ſampſuchus & hyſſopus. Tum omnia ſimul rurſus parùm elixata ab igne amouebuntur, in aliud vas transfundentur; tepefacta exprimentur. Huic expreſſioni vt docet, factæ & clarificatæ ſaccharum apponatur, & coctione ex arte facta, factus erit idoneus ſyrupus.

Sunt qui ad huius ſyrupi conſeruandum odorem, vas in quo coquitur alio vaſe operiunt, ac ſubinde aperiunt, vt vapores inter coquendum ſurſum elatos, ac operculo inhærentes excutiant, ne in ſyrupum delabantur. Quod & recte fieri poteſt in omni medicamētorum coctione, quorum odor retinendus.

Syrupus de artemſia ſimplicior.

Simplicior, & paratu facilior, nec inefficacior ſic parari poteſt.

♃. radicum œnones, rubiæ tinctorum, graminis, ruſci, an. ℥ vi. ſeminum dauci & nigellę Romanę an. ℥ i. artemiſiæ, m. ii. Sabinæ, maioranæ, nepetæ, hyſſopi an. m. ß. Coquantur in libr. v. aquæ ad medias. In colatura clarificata adde ſacchari libr. I. ß. mellis Narbonenſis optime deſpumati lib. ß coquantur in ſyrupum.

Vires.

Syrupus de Artemiſia ſuppreſſos, aut parcius fluentes menſes potenter mouet, vteri ſtrangulatus & ſubuerſiones ſedat.

Syrupus reſumptiuus. CAPVT IX.

℞ *Carnis teſtudinum lib. ß.*
hordei mundati ℥iii.
carnis dactilorum ℥ii.
paſſul. damaſcenar.
glycyrrhizæ raſæ an. ℥i.
ſebeſten,
Iuiubas an. no. xii.
nucleorum pineorum,
piſtaceorum an. ℥iß.
ſeminum bombacis,
melonum,
cucumeris.
citruli an. ℥ß.
ſem. lactucæ, maluæ,
papaueris albi an. ʒii.
vngulæ cabalinæ,
pulmonariæ an. m. i.
florum violarum,
nenupharis an. ℥i.
Fiat decoctio, vt decet. In colatura clarificata ad lib. iiii. adde ſacchari albiſſ. lib. ii. ſacchari roſat. & diatragacanthi frigidi an. lib. ß. fiat ſyrupus perfectè coctus. Vel ſic.
℞. *carnis teſtud. nem. lib. i.*
violarum
nenuphar. an. ℥i.
ſem. 4. frigid. m. & mi.
ſem. maluæ.
ſem. bombacis.
ſem. cydoniorum.
ſem. papauer. alb. an. ℥ß.
liquirit. raſ.

tragac. alb.
gum. arab. an. ℥i.
hordei mundi q. i.
paſſular. mund.
malorum punic.
piſtaciorum
iuiubarum
carn. dactilorum ana. q. 5.
penidiorum ℥ii.
ſacchari albiſſ. q. 5.
fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Syrupi reſumptiui generalis acceptio ad ſyrupos omnes analepticos, ſeu reſtauratiuos extenditur, quibus ſolent medici practici carnem teſtudinum adhibere, ad illius, vt opinor, exemplum, cuius Ion. Tornamyra perhibetur author: apud quem legitur tractat. de febrib. qui tamen nunc à medicis imperatur, modis tot diuerſis paratur, quot officinæ ſunt in quibus habetur. Omnes ſiquidem eius, quotquot vidi, deſcriptiones, vidi autem multas; inter ſe diſcrepant, quarum nonnullæ nimis attenuantia, aliæ nimis viſcida, aliæ inutilia admittunt, Aliæ iuxta formulam indebitè præſcriptam vix parari queunt. *Cap. de feb. hectica.*

Omnes verò teſtudines nemorales expetunt: quæ ſi dentur, deteriores ſunt iudicandæ, vt inter ranas rubetæ, quòd ſuccum habeat acriorem, feruidiorem, minùs alibilem, & habitui reſarciendo ineptiorem. Proinde vulgares ſalubriores credo, vt quæ partim in terra, partim in aqua victitent, amphibiorum more.

Et ſi vera ſcripſit Rondeletius, non poſſunt teſtudines perpetuò aqua carere. Vnde per nemorales, terreſtres, hoc eſt, quæ in loco minimè cœnoſo & omnino paluſtri degunt, ſed quæ partim in aqua limpida, partim in terra ſicca victitant, intelligendæ ſunt. *Cap. 2. lib. de Amphib.*

Quaſdam tamen vidi quæ tres annos in horto concluſo vixerunt, alias, quę perpetuò in libero & aridiore ſolo à fontibus & riuulis longè diſſito, quę re vera ab aliis vultu & colore diſcriminantur. Sunt enim fere vnicolores, nec maculis flaueſcentibus vilis variegatæ,

cruribus ſquamatis, vnguibus craſſis, rectis, quibus intergradiendum nituntur, & colore multum horrido, aſpectuque cæteras ſuperant.

Debent vero ritè præparari antequam accedant ad confectionem ſyrupi. Ac primùm quidem abſciſiscollo, cauda, & artubus, ferro idoneo teſta diuidenda, aut ſeparanda, vt caro tota habeatur, quæ ab omni ſorde repurgata, & fruſtatim inciſa, in aqua coquenda ſimul cum ſimplicibus enumeratis: idque eo ordine, vt citiùs, quæ cocturam longiorem poſtulant, ſeriùs, quæ leuiorem, admiſceantur.

Sicque melius eſt omnia ſimul concoquere, quàm ſeorſim ſimplicia, dein carnem teſtudinum, vel hanc primùm, dein illa, vt quibuſdam placere video. Colaturę addatur ſaccharum vtrumque cum Penidiis.

Syrupus reſumptiuus his confert qui à morbo chronico reſurgunt, macie confectis, tabidis, pthyſicis, & his qui praua quadam pulmonum diatheſi laborant.

Syrupus exhilarans. D. Dom. Laurent. CAPVT X.

℞. *Succorum bugloſſ. & borrag. lib.* I. ß.
ſucci pomorum redolentium lib. I.
ſucci meliſſæ ℥ß.
granorum kermes. ʒiii.
croci ʒß.
pulueris diamargariti frigid. ʒß.
diambræ ℈iiii.
ſacchari tabarzet lib. ii. fiat ex arte ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Huius ſyrupi deſcriptionem dat clariſſimus vir Dom. D. Laurentius Gallorum & Nauarrorum regis medicus primarius, in quodam opere doctiſſimo, quod de viſu conſeruando, de morbis melancholicis, catharro & ſenio in lucem edidit. Illius autem authorem agnoſcit affinem ſuum Dom. Caſtellanum Galliæ quoque regis Archiatrum, à quo ſe habuiſſe confitetur. Sic verò debet confici.

In ſuccis depuratis grana kermes noctem integram, ſuper cineres

calidos infundentur: In forti expreſſione ſaccharum diluetur: Deinde coquentur omnia in ſyrupum: In cuius medio ſuſpendetur nodulus, qui ſuo ſinu pulueres, & crocum continebit. Doſis erit ad ℥i. ad ℥ii. Idque mane ieiuno ſtomacho, & veſperi hora ſomni.

Facultates. Cognominatur exhilarans, quia vim habet eximiam ad cor, & ſpiritus vitales exhilarandos, facultates erigendas, mœrorem abigendum, & qualitatem humoris melancholici malignam contemperandam.

Syrupus Kermes. Syrupus hic ſubſtitui poterit eius penuria, qui ex ſucco granorum κermes parari ſolet his in terris, in quibus ilex coccigera viret: Cuius quidem non ſumus obliti, ſed tantum parandi modum quòd perfacilis ſit, ſubticuimus, hiſque reliquimus, quos eius percelebris ſucci fœcunditate natura donauit.

Extant pene dixerim innumeræ aliorum ſyruporum apud authores varios deſcriptiones, ſed quàm eorum vſus vel improbetur, vel non ſatis probetur, antidotarium hoc noſtrum his onerari, & velut inquinari nolumus. Syrupus enim mannæ acidus, granatorum dulcium, pomorum perſicorum, prunorum acidorum, cucurbitæ, pyrorum, vuarum purgatarum, de thymo, & alii adhuc multi à Meſue deſcripti prorſus exoleuerunt.

Audio quoſdam ſyrupos de centaurio minore, de hyperico, de hedera, de peto, de ſenellis, & alios quoſdam nondum vſu receptos edidiſſe, quos ſi probarit inclyta ſchola Pariſ. & ego probabo. Negligitur ſyrup. poricatus Myrepſi. ſyrup. Diaſereos Andernaci, ſyrup. de lilio, de acoro, de Rubea, de pulegio, de turbith, de vua, Columbinus, Macedonicus, de myrobalanis, atque plures alij, quos Iacobus de Manliis, Andernacus, Vvexerus, & quidam ex recentioribus deſcribunt.

Syrupus de Corallio. CAP. XI.

℞. *Corallij perrubri ℥iiii. ſucci berberis depurati lib. i. incluſa in matracio ritè obturato dies tres aut quatuor in arena, vel cineribus tepidis ſimul macera. Poſtea effunde liquorem, cui permiſce ſacchari roſ. lib. ß. coque in ſyrupum.*

COMMENTARIVS.

Noua cuique genti, maximè Gallis in amiciendi ritu placent, nouorum tamen veſtimentorum, vt medicamentorum non idem encomium, cùm illa exteriùs ſint ornamento, hæc detrimento ſæpe, præſertim cùm optimis rationibus inuenta minime dicuntur: Cuiuſmodi eſt ſyrupus qui improprie à Corallio nomen habet, cùm in ipſius compoſitione, copia, ſapore, viribus nequaquam præpolleat. Verum ſatis eſt multis, modò ſit nouus ſyrupus, vt expetatur, vt celebretur. Hoc animi vitio laborantes Lutetiæ quotidie decipi videmus, vbi errones multi vel aſtu, vel faſtu victitantes nouo vocũ ac verborum ſuſurro nimis credulos argento emungunt. Vidi nobilem omnia medicamẽta deſpicientem prçter ſyrupum de Corallio, quo ſe à graui morbo ſanatum aſſerebat: Eo tamen cùm caruiſſet pharmacopœus ſyrupum Berberis tantum exhibuit, cui parum aciduli vitrioli cõmiſcuit. Sic aliquando populum ignarum decipi, dum concupiſcit, non ægrè fero, in eorum prçſertim vſu, quæ vel affinia ſunt, vel æquè bona. Vix ſiquidem pluris facio ſyrupum de Corallio recentiorum, quàm de Ribes aut Berberis, præſertim cùm aſtringere & interanea roborare eſt opus: Ad quos effectus conſequendos vix egregius eſt ille qui à corallio in ſucco limonum inſtagnante conficiſolet. Efficaciorem exiſtimo, qui depurato ſucco berberis, vel Ribes vel vtriuſque paratur. Deteriorem credo qui tinctura corallij ſolo vitrioli liquore extracta cõficitur. Audio quoſdam alios parandi modos iactare, qui cùm è ſpagyricorum taberna prodeant, ab omnibus non admittuntur. *Variæ ſyrupi de corallio præparationes.*

Suadent nonnulli ad huius ſyrupi confectionem totam corallij tincturam educendam: Quod facile per iteratam eius infuſionem conſequuntur.

Syrupus de Corallio vim habet cardiacam, ſtypticam & roborantem, proin multùm confert choleræ morbo, nauſeanti ventriculo, affectibus omnibus ab alui nimia laxitate ortis, & menſtruis immodicè erumpentibus. *Vires.*

Syrupus de Cinnamomo. CAPVT XIII.

℞. *Cinnamomi odoratiſsimi parum contuſi ℥ii. infunde tres dies in quantitate ſufficienti aquæ tepidæ: Dein in Bal. m. diſtilla: tum ſume huius aquæ ſtillatæ lib. 1. ſacchari roſ. lib. ß. igne lento fiat ſyrupus.*

COMMENTARIVS.

Syrupi de caryophyllis. Eodem modo parari poterunt ſyrupi ex alijs aromatis, vel ſingulis ſeorſim, vel plurib⁹ ſimul mixtis: valde Cephalicus eſt qui fit ex caryophyllis in aqua roſarum infuſis cum floribus anthos & ſaluiæ, addito ſaccharo cando ad ſyrupi conſiſtentiam decocto. Valde quidem prodeſt omnibus affectionibus cerebri à frigida cauſa natis: Cardiacus & alixiterius erit qui ex radice angelicæ, & quibuſdam alijs additis ſic fit.

Syrupus ſtugalicæ. ℞. radic. angelicæ verę ℥iß. radic. cōtra yerua ʒii. calami aromatici macis an. ʒi. infunde per biduū in aquis cordialibus vt cardui, ſcordii, bugloſſi, ſcabioſæ & vlmariæ. In colaturâ tam facta ad lib. j. adde ſacchari albiſſim. ℥viii. fiat ex arte ſyrupus. Conferet palmo ſyncopæ & omnibus cordis affectibus, qui febrim nullā aut parum comitem habent.

Sedulus quiſque Therapeuticus eodem modo ad varias ęgritudines ſyrupos concinnare poterit ex omnibus aromatis infuſis maceratis, & ſi opus fuerit coctis, ex aquis quoque deſtillatis ſuccis depuratis, & nonnunquam ex vinis. Vſus tamen nunc frequentior & ſuauior hippocratici vini vt olim oinomelitis quā ſyrupi vinoſi quauis arte parati, neque vero alterantes & roborantes ſyrupi nunc antiquo & nouo modo conficiuntur, ſed & cathartici ſeu humores noxio à corpore ſecernentes & expurgantes. Cuiuſmodi ſunt ſolemnes quidam ſyrupi in diuitum ædibus potius quā in pharmacopoliis aſſeruati ad peculiares quoſdam affectus quibus obnoxij ſunt pręcauendos, aut expugnandos, & ad naturam ab ipſis conſeruandam. Sic quoſdam videmus melanagogos qui ſennam & Elleborum acceperunt, alios hydragogos qui ſemen ebuli & ialapam: Alios phlegmago. qui agaricum cartham. cnicum polypodium: quoſdam cholagogos qui rheum admiſerunt. Eos autem non niſi probo qui à probatis medicis imperantur.

SECTIO TERTIA,

De Syrupis Mellitis.

SVperſunt adhuc aliquot ſyrupi, hac in ſectione deſcribendi, qui non ſaccharo, ſed melle dulcorantur. Nec reliquorum more ex radicum, foliorum, florum, ſeminum & fructuum decocto, ſed ſolis ſuccis lympidis & aqueis parantur; Ad quos non incongruè refertur Hydromel illud magis melleum & coctum, quod vinoſum nuncupatur. Sapore enim, viribus & conſiſtentia eſt ſyrupis valde finitimum.

Oxymel, ſeu Acetum mulſum. Secaniabin Arabibus dictum.

CAPVT I.

℞. *Mellis optimi lib. ii.*
aquæ fontanæ lib. iiii.
aceti vini albi lib. i.
Coquantur ſimul in vaſe fictili ad conſiſtentiam ſyrupi liquidioris.

COMMENTARIVS.

Mel primùm in aqua coquitur & deſpumatur, dein acetum paulatim admiſcetur, tum omnia ſimul coquuntur, donec ſyrupi liquidioris conſiſtentiam acquirant. Non videtur autem certò definita à veteribus aceti quantitas, nam cùm mel calidum ſit ex [a] Galeno, & in calidis naturis citò bileſcat, tantum aceti addendum eſt, [b] Oribaſij conſilio, quantum ſatis ſit, vt facultas in bilem conuertendi corrigatur: Sicque fiet Oxymeli, omni ætati & naturę ad tuendam valetudinem vtiliſſimum. Eſt enim vt acidum, vt dulce, vt medium, debetque fieri variè pro [c] guſtu ſumentis: Ita tamen vt non noceat,

Compoſitionis illuſtratio.

[a] cap. 101. li. 8. de ſimpl. med. [b] cap. 24. lib. 5. coll.

Nam quod valdè acre eſt, inteſtina abradit, expectorationemque impedit;[d] Sed quod mediocriter eſt acre, pulmonis, thoraciſque affectionibus multo eſt vſui; Nam ſputum educit, & facilem edit ſpirationem ex [e] Hippocrate: humores namque craſſos incidit & attenuat, viſceraque ſine moleſtia [f] expurgat, & ad victus attenuationem eſt accommodatiſſimum.

Varia igitur illius præparatio, variaque apud authores mellis ad acetum, & aceti ad aquam proportio. Licet enim aquoſum, vt melius [g] laudetur, non tamen omnibus ęquè conuenit neque arridet.

[h] Oribaſius vult, vt aceti vni parti duplum mellis addatur: & aquæ quadruplum, hęcque ad tertiam vel quartam partem decoquantur. Quę deſcriptio eadem eſt, cum ea, quam tradit Meſue: Cui aſſentitur [k] Serapio, qui alicubi oxymel parat ex æquis partibus mellis & aceti. Verùm hoc nimis eſt acetatum.

Inter vtrumque medium eſt, quod ex parte vna, & dimidia aceti ad duas mellis optimi fit, quod ſcilicet præter reliquas bonitatis notas, non multum aggerit ſpumæ: Nam mel omne quod multùm ſpumeſcit, debet diutius concoqui & deſpumari: Sicque maior illius portio coquendo diſſipatur. Tandiu autem coqui debet donec ſpumam amplius non efferat.

Augetur ergo vel minuitur aceti quantitas ſecundum voluntatem vtentis, cui magis conuenit, inquit Serapio, ſi ab eo magis expetatur, & ita debet fieri ſecundum omnem diſpoſitionem, ait[l] Auicenna. Quod tamen in officinis ſeruatur, ſecundum Meſuei deſcriptionem parari ſolet, ſed vſus tempore, magis aut acetatum, aut mulſum redditur, prout rei exigentia demonſtrat.

Oxymel craſſos & viſcidos humores incidit, attenuat, & ad expurgationem apparat, & promiſcuè calidis affectibus & frigidis confert, atque ad ea omnia valet, quę ſupra diximus.

[c] cap. 12. lib. 4. de ſanit. tuēd. [d] com. ad par. 31.32. lib.3. acut. [e] lib.3. de acut. [f] Oribaſ. ca. 24. l.3. collect. [g] ca. 1. lib 5. coll. Oribaſ. [h] cap. vltimo. lib. vltimi de loc. affect. curat. 1. [i] part.3 diſp. 6. [k] tract. 7. de Antid. [l] tra.6. ſect.1. lib. 5.

Oxymel Scilliticum. CAPVT II.

℞. *Mellis deſpumati lib. ii.*
aceti ſcillitici lib. ii.
Coquantur ſimul in vaſe figulino ad conſiſtentiam ſyrup. liquidioris.

COMMENTARIVS

COMMENTARIVS.

Marcellus medicus alio modo parat, aquam ſuperaddendo; Accipit enim Scillę lib. j. aquæ fontanæ lib. iiij. ß. Coquit ad libram vnā & mediam: Sic diem integrum relinquit in olla rite obturata: Dein exprimit: Expreſſioni admiſcet aceti tantumdem, mellis expumati lib. iii. Rurſus leuiter concoquit ad conſiſtentiam ſyrupi. Oxymel Scilliticum Marcelli.

Manardus quoque & Bern. Deſſennius putant non poſſe fieri ſine aqua, quorum opinioni quidam aſſentiuntur, aquæ duplum ad acetum miſcentes, vt in ſimplici: verum ea non opus eſt, inquit Syluius, quum mel non niſi aqua deſpumatum & coctum ſumatur, & acetum legitimè cum ſcylla præparatum. Sic vero fit acetum illud ſcyllites.

Segmentorum ſcillæ filo traiectorum & in vmbra ſiccatorum libra vna ſumitur: In aceti vini albi libris octo maceratur, mixtura caloribus æſtiuis per quadraginta dies in vaſe vel vitreo, vel fictili & vitrato oris anguſti inſolatur: deinde colatur: Tum abiectis ſcillæ ſegmentis transfuſum acetum ſeruatur: Cuius olim, quàm nunc frequentior vſus, ob ſaporis inſuauitatem, & breuem durationem, vix enim quatuor menſes ſine corruptela poteſt conſeruari. Acetum ſcilliticum vt fiat.

Alij ſunt multi ac varij eiuſdem parandi modi, ſed qui nunc à nobis traditur, vſitatior eſt, & deſcriptioni congruit, quam de illo tradidit Paul. Æg. lib. vii. de re Medica. *Cap. 11.*

Variæ adhuc oxymelitis ſcillitici dantur à variis authoribus deſcriptiones magis compoſitæ, cuiuſmodi eſt oxymel ſcilliticum Democratis, Iuliani, & quod de radicibus cognominatur.

Hæ autem omnes oxymelitis ſcillitici magis compoſiti varietates negliguntur, nec vllibi paratæ reperiuntur: propterea neque à nobis deſcribentur.

Oxymel ſcilliticum craſſos humores incidit, obſtructionem pulmonis ab humoribus valenter impactis tollit, epilepſiam, vertiginem, cephalalgiam & hemicraniam ſanat.

Oxymel Compoſitum. CAPVT III.

℞. *Radicum apii,*
fœniculi,
petroſelini,
ruſci,
aſparagi an. ℥ii.
ſeminum apii, &
fœniculi an. ℥i.
Coquantur omnia in libr. xii. aquæ ad eius medietatem.
In colatura clarificata adde
mellis optimi lib. iiii. vel quod ſufficit,
aceti vini albi lib. I.
Ex arte fiat liquidior Syrupus.

COMMENTARIVS.

Paratur vt oximel ſcilliticum compoſitum, ſubſtituto aceto ſimplici ac vulgari pro ſcillitico. Nic. Præpoſitus quoddam oxymel cõpoſitum aromaticum parat, & aliud potenter diureticum ex Iacobo de partibus mutuatum: Illi aromata multa, huic radices graminis, ireos & raphani permiſcet: Sed ea vtendi tempore, ſi ſit opus, rectius poterunt admiſceri, nec aliud compoſitius oxymel in officinis erit neceſſe ſeruare.

Quantitas autem mellis ab auctoribus non definitur, quod modò dulcius, modò acrius deſideretur: ſi tamen iuxta illius quantitatem à nobis definitam paretur, medij erit inter dulcedinem & acredinem ſaporis.

Vires. Oxymel compoſitum humores viſcidos, lentos & pituitoſos incidit, attenuat & abſtergit: Obſtructionibus hepar, lienem & viſcera liberat, renum & veſicæ ſaburram pellit, & vrinam mouet.

Extant aliæ multæ non ſolum apud veteres, ſed etiam recentiores compoſitorum Oxymelitum differentes formulæ, quæ tamen raro parari ſolent. Parata namque vidi neglecta & tamdiu in Officinis ſeruata, vt amiſſa priore virtute aliam noxiam, vt raucedinem contraxerint.

Si quis vero ditior ad effectum peculiarem abigendum opus habuerit Oxymelite compoſitiſſimo, facile erit deſcribere & parare, his additis, quæ partes ægras reſpiciant, & ægritudines ſummoueãt. Sic Aſthmaticis tuſſientibus, Orthopnoicis & diuturnis affectibus thoracis Thoracicum Oxymel conferat, admixtis pectoralibus, incidentibus & bechicis. Sic catharcticis, & quibus meſenterium & hypochondria multa illuuie, craſſa & cruda infarciuntur oxymel attenuans, & aluũ ſubducẽs auxiliabitur. Et qui lue venerea laborãt, bene habebunt ex vſu Oxymelitis Alexiterij, quod præter aquam, acetum, mel & cardiaca quædam ſcobem guaiaci, ſarſam parillam & Saſſafras admittet. Si quis adhuc propter ſaburram, grumos, aut viſcidos humores in renibus aut vreteribus, & alijs partibus excernendo lotio dicatis libere non mingat, oxymel habeat diureticum & bibat, ex his confectũ, quæ meatus vrinarios explicant, viſcidos humores incidunt, atque totam illuuiem foras protendunt. Tot variorum Oxymelitum formulas deſcribere ſuperfluum & inutile duco.

Oxymel thoracum.

Oxymel ad luem veneream.

Hydromel vinoſum, ſimplex. CAPVT IV.

℞ *Mellis optimi lib. xii.*
aquæ pluuiæ vel fluuiatilis lib. xl.
Coque ſimul donec ouum crudum iniectum innatet.
Tunc amoue, inſola, & ſerua.

COMMENTARIVS.

Si cui hæc deſcribendi & parandi forma diſplicuerit, liberum ſit illi aquam decoquere ad tertiæ partis conſumptionem, aut paulo plus, ſpumam accuratè inter coquendum abiiciendo. Sic enim aquæ portione magis diſſipabili vaneſcente, quod remanebit conſiſtentiam habebit ſyrupo liquidiori affinem, ſaporem guſtui ſuauem, coctionem conſeruationi idoneam.

Ex melle autem medicamenta multa baſim & appellationem mutuantur, vt mulſa, hydromel tam aquoſum, quàm vinoſum, oxymel, aliaque multa mella medicata ex plantarum ſuccis, vt Rhodomeli, ſeu mel roſatum, violatum, mercuriale, paſſulatum, Anthoſatum Anacardinum.

Mulſa conſtat tantum aqua & melle, diuerſa proportione inter ſe miſtis. Dilutiſſima verò quædã mulſa dicitur, quæ ex plurima aqua,

Mulſa.

& pauco melle paratur. Fit enim mulſa, inquit Oribaſ. cùm multum aquæ melli admiſcemus, deinde coquimus tantiſper, quoad ſpumare deſinat. Tunc enim ſpumam tollere oportet: pituitoſis tamen mellis quantitas, tum ad humoris peccantis alterationem, tum ad ſaporis gratiam. *Ca. 14. lib. 5. collect.*

Mulſa quid Oribaſio. Mulſa & Melicratũ idem.

Fallitur Oribaſius, qui mulſam putat fieri debere ex vino & melle: Melicratum verò ex melle & aqua. Nihil enim eſt inter vtrumque diſcriminis, ex Galeno. Meſueo tamen Melicratum eſt Oinomel, cuius duas exhibet deſcriptiones: Priorem, quæ fit ex vino & melle: Alteram, cui præter hæc duo adiiciũtur aromata quædam, vt caryophylli, cynnamomum, ſpica aromatica, macis & ſimilia: & à nonnullis, eodem referente & conſentiente, Conditum nominatur. *Part. 12 & 13. lib. 3. l. de vict. acut.*

Oinomel.

Illud autem potionis genus, quod ex melle & vino paratur, vocatur Oinomeli, quod aliquando fit ex duabus partibus vini veteris & vna mellis. Aliquando ex partibus quinque, aut ſex muſti, & vna mellis: & vbi deferbuit in dolia diffunditur. *Cap. 25 lib. 5. collect. Oribaſ.*

Apomeli.

Hydromel ſimplex ac vulgare eodem modo paratur, vt Melicratum, adeout nomine tantùm, non re inter ſe diſſideant. Placet tamẽ Galeno, vt Mulſa ex aqua pluuia potius paretur, cùm hydromel ſæpius ex fluuiatili, & aliquando fontana.

Syrupus de fauis mellis

Apomeli verò non multùm diſſimili modo paratur. Fit enim ex aqua non pluuia tantùm, ſed qualibet, inquit Galen. modò pura, & melle à fauis expreſſo, tandiu ſimul coctis, quoad ſpuma amplius non exurgat: Quæ cùm primùm emergit, eximenda: Sic enim acrimonia deponitur. Ab Antiquioribus vocatur Syrupus de fauis mellis. *Cap. 12. l. b. 4. de ſanit. tuend.*

Apomelitis optima deſcriptio.

Alia apomelitis præſtantioris datur deſcriptio à Philagrio hoc modo: Faui optimo melle pleni manib. fortiter exprimũtur, portioque vna mellis expreſſi in quatuor partes aquę puriſſimę inijcitur, ſimulque faui in aquam immerſi lauantur, vt quicquid mellis eſt in eã deponant. Tum aqua colatur: dein igne luculento coquitur, & probè deſpumatur. Poſtea ab igne remouetur, & cùm refrixerit, quicquid fluitat, abiicitur. Tum denuò coquitur & deſpumatur, idque ter repetitur. Tandem frigefactum, & ab excrementis repurgatum hoc Apomeli in vas fictile, aut ligneum iniicitur.

Hydromelitis vinoſi vires.

Aquoſum autem hydromel vix vnquam in officinis ſeruatur, ſed re exigente citiſſimè paratur. Vinoſum verò ſæpe medicorum conſilio conficitur, & in multorum ciuium ædibus, tanquam nectar quoddam maluatico vino generoſius aſſeruatur. Potenter enim frigidos humores coquit, expectoratum mouet, ſtomachum roborat, cruditatem impedit, coctionem iuuat, appetentiam excitat, flatus diſcutit, colicos dolores mitigat, vrinam mouet, & frigidis naturis mirum in modum conuenit.

Solent Angli vinoſum quoddam hydromel magis compoſitum pa-

rare, *Meteglin*, & *Metegla*, illis dictum, quod minorem mellis quantitatem recipit, ſed aromata multa & fermentum admittit. Sic verò ſolet parari. Meteglin.

℞. Mellis optimi lib. x. aquæ limpidiſſimæ lib. lx. bulliant ſimul ad tertiæ partis conſumptionem, ſpumam innatantem abiiciendo. Colatura refrigerata in dolium, aut aliud vas idoneum immittatur: Cui ſuſpendantur vnciæ tres fermenti nodulo incluſi: Addantur cinnamomi, granorum paradyſi, piperis, zinziberis, caryophyllorum craſſiùs contuſorum an. ℥j. Reponitur vas dies quadraginta in loco ſoli expoſito, vigentibus cæliſqualoribus, deinde recondatur in cella vinaria ad vſus. Hydromel vinoſum Anglorum.

Genus hoc potionis ſuauiſſimum eſt, quod biennium ſæpè ſeruatur, & ſaporem, ac virtutem vini maluatici æmulatur.

Solent & Germani alia ſuo modo conficere ſuauiſſima & medicatiſſima, inter quæ hoc in Germano ſolo vſitatum ſelegimus, quod ſic paratur.

℞. mell. optim. lib. v. aquæ puriſſ. lib. 30. bulliant vſque dum ſpuma detrahatur: Tum adde ſummitatum origani, hyſſopi, artemiſiæ, maioranæ, ſaluiæ, bethonicæ ſacculo concluſorum an. m. ß. lupuli, m. ii. hordei p. ii. baccarum lauri craſſè tritarum lib. ß. Includantur hæc alio ſacculo paruo, & omnia in melicratum parandum conijciantur; quod poſtea coquendum ſemper deſpumando, ſi fuerit opus, donec ouum crudum innatet. Deinde auferantur ſacculi: Rite trãſcoletur decoctum mellitum, & refrigeratum in dolia idonea conijciatur; Atque ſimul nodulus ad medium vſque vas ſuſpendatur qui caryophyllorum, cynnamomi, piperis an. ʒ. ii. continebit. Tandem accuratè vas obturabitur, & calido in loco per menſem, aut diutius, ſi videatur opportunum, ſeruabitur. Hydromel vinoſum Germanis.

Imbecillo ventriculo confert, calorem natiuum roborat, ſpiritus reficit, ſenſus viuificat, facultates excitat, cruditatem tollit, & partes nobiles confortat. Vires.

SECTIO QVARTA,

De Succis Mellitis.

EX plantis vel infuſis, vel earum ſuccis & melle compoſita quædam mellita ſeruant Officinæ, quæ à conſiſtentia & melle, nonnulli ſyrupos melleos, nos à ſuccis potius qui confecturam ingrediuntur, & à melle, ſuccos melleos, aut mellitos vocamus. Siue enim ſuccus plãtarum extractus melli adiungatur, ſiue ipſæ plantæ cum melle tabeſcant, earum ſemper ſuccus melli admixtus manet, vnde tota mixtura ritè ſuccus mellitus nuncupatur.

Mel Roſatum, Latinè, Rhodomeli Græcè. Geleniabin, Arabice, CAP. I.

℞ Roſarum rubear. in vmbra parum ſiccatarum lib. ii.
mellis boni, nimis nec recentis, nec veteris lib. vi.
Miſce, & coque clementer, ac lento igne: In vaſe
vitreo, vel fictili vitrato reconde: Inſola & ſerua.
Et ſi volueris, percola, & ſic ſerua.

COMMENTARIVS.

Non eſt vnus apud omnes mellis roſati parandi modus: & multi conficiendi modum à Meſue, & Nic. Præpoſito datum aſpernati, nunc igne ſolo, nunc inſolatu, nunc vtroque modo, nunc iſtorum nullo, ſed ſola maceratione contenti parant. Quidam roſas integras & ſolum exungatas in mel conijciunt, alij non niſi tritas. Sunt qui ſuccum tantum: Alij & ſuccum eductum, & ſimul alias roſas. Vſitatior præparatio fit iuxta modum à nobis traditum, quo roſæ aliquantum ſiccatæ in melle macerantur, dein parùm elixantur: Poſtea ſoli exponuntur, & tertio quoque die mouentur, vt vndiquaque incaleſcant. Dum hoc modo paratum, non colatur, mel ro-

ſatum foliatum vocatur. Si calfactum linteo percoletur, vt ferè fit, ſaltem ante vſum, mel roſatum colatum nominant, & maximè quod ex tritis roſis & melle fit. Quod ex duabus partibus ſucci roſarum exungatarum, & vna mellis ſimul coctis ad quartæ partis abſumptionem paratur, amota ſedulò inter coquendum ſpuma, id mel medicatum Rhodoſtactum, ſeu mel roſatum colatum dicitur, omni alio liquidius.

Mel roſatũ foliatum.

Rhodoſtactum quid.

Mel roſatum fluxiones calidas cohibet, ſtomacho benefacit, deterget & roborat tam ſumptum, quàm adhibitum.

Vires.

Mel Violatum. CAPVT II.

℞ *Flor. Violarum recentium lib. I.*
mellis optimi, mediæ ætatis lib. iii.
miſce, & reconde in vaſe vitreo, aut fictili & vitrato, oris anguſti. Inſola, ſerua, & vſus tempore percola.

COMMENTARIVS.

Ad huius mellis preparationem, nonnulli violas terunt, alij integras, quod paruulæ ſint admodum, melli calidiuſculo, olla figulina, vitrata excepto, permiſcent: Tum quindecim dies ollam ſoli, & optimè quidem, exponunt, alternis diebus rudicula mixturam agitando: Deinde reponunt, & vtendi tempore parum aquæ permiſcent, parum elixant, probè percolant; ſicque violatum mel tũc habent optimum. Alij alio modo. Verùm Meſuei teſtimonio rectè parari poteſt vt roſatum. Debent autem violæ aſſumi parumper ſiccatæ, vel ſaltem omni acquiſitia humiditate exhauſtæ: Mel verò nec recẽs nimis, nec nimis antiquatum.

Mel violatum commendatur ad effectus thoracis, ad leniendũm, abſtergendum, refrigerandum, roborandum: Ob id vtiliter clyſteribus multis, & gargariſmatis permiſcetur, & vlceribus detergendis adhibetur.

Vires.

Mel Anthoſatum. CAPVT III.

℞ *Florum roriſmarini lib. i.*
mellis boni bene deſpumati lib. iii.
miſce in olla vitrea, aut vitrata, oris non valde patuli: Inſola & ſerua ad futuros vſus.

COMMENTARIVS.

Eodem modo paratur mel Anthoſatum, vt violatum, roſatumvè. Nonnulli mel præferunt vetuſtiſſimum, ego ætate medium, quod nec dilutum nimis eſt, nec nimis craſſum. Dicitur hoc mel anthoſatum à libanotidis, ſeu roriſmarini flore, qui dignitate quadam præ cæteris anthos dicitur.

Cum roſmarinus bis in anno floreat, Vere ſcilicet & Autumno, bis quoque mel anthoſatum optimè confici poteſt, dictis nempe temporibus, quando flos illius recens eſt, & ſuauiſſimè fragrat; Siccus enim ferè inodorus eſt, & vix vllius vſus.

Vires. Melanthoſathum cephalicam vim habet & nerualem, vtiliterque miſcetur clyſmis ad Lethargum, Apoplexiam, & comatoſos affectus perſcriptis. Frigidas intemperies partium calore ſuo corrigit, & flatus diſſipat.

Mel Mercuriale. CAP. IV.

℞. *Succi mercurialis lib. iii.*
mellis optimi lib. iiii.
miſce, elixa, deſpuma, & fac veluti Syrupum.

COMMENTARIVS

COMMENTARIVS.

Mel non omnes eadem quantitate menſurant, alij plus ſucci, minus mellis adiicientes, alij contrà plus mellis, minus ſucci, & multi par vtriuſque pondus commiſcentes.

Nos mel prępollere iudicamus, cùm non ex foliis, aut floribus maceratis condiatur, ſed ſucco commixto, à quo ſatis efficax redditur, etiam ſi eius quantitas ſuccum exuperet. Nonnunquam ex foliorum decocto tantùm paratur, non tamen mihi ſatis probatur hic conficiendi modus.

Æque verò parari poteſt ex ſucco mercurialis maris & fœminæ, vtraque enim vires habet affines, & huic melli conficiendo conuenientiſſimas.

Ad mercurialem marem refertur cynocrambe, ſeu braſſica canina, cuius tamen ſucco non ſolet hoc mel confici. Debet verò à medio vere ad finem æſtatis parari; Tunc enim & plantæ ſunt ſucculentiores, & earum qualitas vegetior & efficacior.

Vix autem aliis vſibus inſeruit mel mercuriale quam clyſteribus parandis, vt eorum vis ſit magis abſterſoria, & purgatoria. Vires.

Mel Paſſularum. CAPVT V.

℞. *Paſſularum ex acinis purgatarum lib. ii.*
Infunde xxiiii. horas in lib. vi. aquæ calentis:
Deinde coquantur ad medietatem.
Colatura fortiter expreſſa denuò coquatur ad conſiſtentiam mellis. *Vel,*
℞. *Colaturæ prædictæ lib. iii.*
mellis deſpumati lib. ii.
Miſce, & coque ad craſſitudinem ſyrupi.

COMMENTARIVS.

Duos parandi modos dedimus, vnum, cum; Alterum, ſine melle. Sic enim interdum paratur, licèt Matheus de gradibus illius author primum deſcripſerit abſque mellis interuentu. Quocunque ex iſtis modo conficiatur, admodum palato gratum eſt, vimque bechicam

habet: proinde eclegmatum quorumdam aptè compoſitionem ingreditur, vt eclegmatis. De Pino apud Meſuem.

Alia quædam ſunt mella medicata, vt Myrtinum, Scylliticum, Anacardinum, & quod ex Myrobalanis Emblicis paratur: quæ cùm in medicina nullius aut rariſſimi ſint vſus, raro parata reperiuntur.

Mellis Anacardini varia præparatio.

Anacardinum verò multas ob cauſas prætermiſimus, primò quod Anacardia fructus ſint exotici, qui rariſſimè ad nos aduehuntur. Secundò quia deleteria quadam qualitate prædita notantur, vel ſaltẽ exceſſu multo intemperata. Tertio propter multam in eo parando authorum ambiguitatem. Sunt enim qui anacardiorum tantum decoctum cum melle ferueſaciunt, donec mellis ſpiſſitudinem acquirat: Alij eadem trita, in aceto dies ſeptem macerant, deinde coquũt ad medias: Poſtea cum melle coquunt adhuc in ſyrupum. Alij tantum anacardia terunt & coquunt, donec aqua ex obſcuro rubeat: Spumam innatantem colligunt, tanquam mellaginem, eamque ſeruant pro melle anacardino. Denique mel anacardinum parari nolo ob eius vires, ſi non noxias, certè parum vtiles, aut vix ſanitati tuendæ vel reſarciendæ conuenientes.

SECTIO QVINTA.

De Rob, ſeu Sapa, & alijs Robub.

PLantarum ſucci ad futuros vſus conſeruantur, vel admixtione rei alicuius, vt mellis aut ſacchari, quo modo confecti Syrupi ſeruantur, vel artificio quodam immutati, cuiuſmodi eſt Rob, *id eſt, ſapa, ſeu vinum coctum, vel* Robub, *hoc eſt, ſuccus plantæ cuiuſuis alius, ſolis vel ignis calore incraſſatus.* Rob *verò ſimpliciter dictum antonomaſia quadam de Sapa, ſeu defruto coctione inſpiſſato intelligendum, de alijs cum additione plantæ, ex cuius fit ſucco, vt* Rob *berberis,* Rob *cornorum; & ſimilium.*

Rob, ſeu Sapa. CAPVT I.

℞. Vini recenter ex vuis albis, generoſis & maturis expreſſi lib. xii.
Coque igne luculento, donec libræ tantùm quatuor ſuperſint: vel vt conſiſtentiam mellis acquirant.
Repone in vaſe idoneo, & ſerua.

COMMENTARIVS.

Trifariam Sapa fieri conſueuit Nam mulierculę ſuo modo conficiunt ex vuis quibuslibet, nigris & albis modo maturis, in lebete ſine aqua coctis & expreſſis, & ad mellis conſiſtentiam inſpiſſatis; Solentque vocare Reſinatum, quaſi racematum, ex racemis ſcilicet conditum. Reſinatum plebeculæ.

Pharmacopœi ſuo quoque modo, ſed præſtantiore conficiunt; Vinum namque recens ex vuis albis, maturis, ſelectis expreſſum aſſumunt: ad duarum eius partium abſumptionem percoquunt: Tertia quæ remanet, ſpiſſitudinem habet mellis, quæ Rob, ſeu ſapa eſt officinarum, in quibus tamen nunc rarò ſeruatur cùm ferè illius deſierit vſus.

Coci quoque ſuam ſapam habent, ex muſto recenti ad craſſitudinem mellis cocto paratam, qua vtuntur ad embamata, ſeu intinctus. Vtuntur adhuc ſępè defruto, quod ex vino dulci fit, ad tertias tantum elixato & deſpumato, vt liquidum adhuc maneat. Defrutum qui fiat.

Sapa potiſſimum commendatur ad morbos oris. Non modò enim
cap. 6. ſtypticitate quadam roborat, & materiæ fluentis motum inhibet,
lib. 3. ſed etiam iam fluxum humorem abſtergit, & digerit. De ſapis fuſius egimus in Inſtitutionibus noſtris.

Rob Ribes. CAPVT II.

℞. Succi Ribes lib. ix.
Coque igne lento ad partis tertiæ conſumptionem: Deinde colo traiice: Colaturam ſubſidere permitte, donec clareſcat: quæ poſtea lēto igni denuò coquatur aut inſoletur ad eam conſiſtentiam, vt ſeruari poſſit.

COMMENTARIVS.

Vocatur hæc Sapa, Ribes ſimplex, ad differentiam alterius magis compoſitę, cui medium ſacchari pondus additur: Sed frequentius & melius iuxta pręſcriptum modum conficitur.

Debet autem parari menſe Iunio, quando ſcilicet ribeſia omnino rubea ſunt, matura, & ſucco multo pręgnantia. Ex his enim tunc temporis tritis & expreſſis vbertas ſucci educitur.

Rob ribes multiplicis eſt qualitatis: Refrigerat enim, aſtringit, roborat & cor recreat: Proinde datur vtiliter calidę intemperiei alterandæ, partium imbecillitati roborandæ, cordis morſibus propugnandis, & vomiturientibus iuuandis. Sua enim clementi ſtypticitate & aciditate delectabili, quamcunque partem attingit, ſolatur.

Eodem modo fit Rob de Berberis. Vel ſic.

Rob Berberis. CAPVT III.

℞. Succi berberis optimè colati lib. viii.
Coquantur igne lento ad conſiſtentiam mellis:
Repone in vaſe vitreo, aut fictili & vitrato.

COMMENTARIVS.

Eo rectè modo Rob berberis poteſt parari, quo Ribes: Nam vt affines ſunt fructus, colore, magnitudine, viribus, ſic affinis, aut ſimilis ex vtriuſque ſucco, Rob conficiendi modus.

Vires. Datur ad refrigerandum & aſtringendum. Sitim reſtinguit, tum à ventriculo calefacto, tum ab aliorum viſcerum calida, & ſicca intemperie ortam. Conuenit & choleræ morbo, & hepatico fluxu laborantibus, dyſentericis & alui frequenti proritatione diuexatis.

Rob de Cornis. CAPVT IV.

℞. *Succi cornorum colati, & in Sole aut igne depurati. lib. ix.*
Coque igne clementi ad librarum ſex diſsipationem.
Quod remanebit, repone in vaſe idoneo & ſerua.

COMMENTARIVS.

Nonnulli portionem ſacchari permiſcent, efficiuntque Myuam, vulgo gelatinam, ſed tanto inefficaciorem quantò ſuauiorem, præſtatque ſimplicem parare ſapam, nec ſaccharo conditam, vt vires illius non refractæ, ſed integræ maneant. Verùm cum multos ſyrupos aſtringentes & refrigerantes habeamus, vt ſyrupum roſarum ſiccarum, citoniorum, myrtinum, Alexandrinum, vix vnquam ad Rob Cornorum confugimus, quod virtute aſtrictoria potiſſimum commendatur: Ob id præſcribi ſolet ad fluorem quemlibet ſiſtendum, dyſenteriam, cœliacum affectum, choleram morbum, & vomitum. Vires.

Rob *Citoniorum.* CAPVT V.

℞ *Succi citoniorum ex arte depurati lib. ix.*
Coque ad duarum partium abſumptionem, vel quouſque mellis conſiſtentiam acquirant, & repone in vaſe figulino vitrato, aut vitreo.

COMMENTARIVS.

Vt probè ſuccus depuretur, debet prius calefieri, dein reſidere, vt clareſcat: Tum lento igne coquendus: Sic enim ſpiſſitudinem idoneam comparabit.

Rob citoniorum aſtrictoriam qualitatem habet & roborantem; vnde ventrem ſiſtit, liquidiorem compeſcit, ſtomachum roborat, Vires.

choleræ morbo confert, hæmorrhagiam retinet, omnemque alui fluorem,

Ex alijs fructibus multis olim veteres Robub ſua parabant, quibus frequenter vtebantur, ſed recentiores malunt ex hiſdem ſyrupos, vel conſeruas parare.

SECTIO SEXTA.

De Conſeruis.

Condiuntur plantarum partes ad conſeruationem & vſum fœliciorem, ſuauioremque, vnde Conſeruæ vulgo Officinis dicuntur, de quibus agere hac ſectione, methodo breui ac facili inſtituimus. Qui enim plantæ alicuius flores aut fructus optimè ſaccharo, aut melle, aut vtroque ſimul condire nouit, is eadem arte aliarum ſtirpium fructus & flores conficere valebit, paucis exceptis, quæ cocturam valentiorem aut imbecilliorem poſtulant. Sed hoc tyrunculi etiam agnoſcunt, & pro rerum condiendarum natura vim ignis aut intendunt, aut remittunt, vel breuem dant vel longiorem.

Conſerua Violarum. CAPVT I.

℞. *Florum Violarum recent. à parte herboſa purgatorum, & in mortario lapideo cum piſtillo ligneo tritorum lib. I.*
Sacchari albiſsimi lib. ii.
Terantur ac ſubigantur ſimul, & fiat maſſa mollis, quæ vaſe fictili repoſita, quindecim dies inſoletur, & ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Violas præcipit ſiccari Meſue, ſed humiditatem earum natiuam retinere optimum eſt: In ea enim potiſſimum virtus poſita;quæ cùm euanida ſit, vix violæ à calicibus & herboſa parte purgari queunt, quin plurimum illa imminuatur: Ad conſeruæ tamen confectionem flos tantùm mundatus aſſumi ſolet, non tam vt vires habeat præſtãtiores, quàm vt colorem ſæpè nanciſcatur magis violaceum.

Debent autem violæ diutiſſimè teri, vt nulla aſperitas in eis percipiatur: Dein ſaccarum duplum miſcetur: Tum denuò ſimul contũduntur, vt maſſa quædam fiat mollis in vaſe idoneo ſeruanda. Meſue triplum ſaccharum commiſcet,tũcque conſerua palato quidem ſuauior redditur, ſed inefficacior.

Conſerua violarum bilis incendium mitigat, reliquorum humorum ardorem extinguit, ſitim temperat, aluum ſubducit, fauces & aſperam arteriam lenit & dilatat, & omnibus thoracis affectibus conuenit.

Conſerua Tuſſilaginis. CAPVT II.

℞. *Floſculorum Tuſſilaginis.* ℥. I.
Sacchari albiſſimi lib. I.
Ex arte fiat Conſerua.

COMMENTARIVS.

Cùm frequens ſit Syrupus de Tuſſilagine ex eadem raro Conſerua paratur, niſi in valdè populoſis ciuitatibus, in quibus ægritudinum & ægrorum varietas ac multitudo; quibus, maximè diuitibus vt fœliciùs ſuccurratur, quicquam deeſſe non debet: Ob id primo verè curabunt pharmacopœi recentes Tuſſilaginis flores colligi, ſuperfluam humiditatem, ſi quam per cælum vdum contraxerunt abſumi, & ex his Conſeruam conſueto more parari, idoneo vaſe reponi, & debito loco ſeruari. Ad præparationem multa eſt opus tritura, vt floſculi qui veluti filamenta quędam ſunt, aut fibræ tenues ritè ſaccharo concorporentur.

Ad eandẽ valet ad quæ Syrupus de vngula caballina vulgò dictus. Vires.

Sæpius tamen noctu vſurpatur; Syrupus verò & noctu & interdiu ſæpè ex cochleari ſenſim lambendo & bacillo glycyrrhizæ nonnumquam ad tuſſim moleſtam, ſputum coquendum, mouendum & promouendum.

Conſerua Roſarum. CAPVT III.

℞ *Roſarum rubrar. recent. nondum perfectè explicatarum & exunguatarum lib. i.*
Tere cum piſtillo ligneo in pila marmorea, donec læuigentur: Adde ſacchari optimi lib. iii.
Tere denuò vt exactè miſceantur: Repone in vaſe idoneo, & inſola.

COMMENTARIVS.

Saccharum roſatum vocat Meſue, quod nos aptiùs Conſeruam roſarum appellamus: Et roſas ſine diſcrimine tam rubras, quàm albas in vmbra ſiccatas, cum triplo ſaccharo ſumit, ex quibus ſuum ſaccharum roſatum, vt vocat, facit, quod poſtea tres menſes ſoli exponit: Nos roſas tantùm prærubras, non ſiccatas, ac tritas cum triplo ſacchari pondere miſcemus. Sunt qui duplum tantùm permiſcent, ſicque confecturam inſuauiorem quidem efficiunt, ſed efficaciorem.

Saccharum roſatum quid. Saccharum autem roſatum vocamus nos ſaccharum aquæ roſaceæ pari menſura ſolutum & coctum ad conſiſtentiam electarij ſolidi, de quo poſtea ſuo loco.

Conſerua roſarum ſicca. Eſt verò conſerua noſtra roſarum non vniuſmodi, ſed altera liquidior & mollior, quæ fit modo præſcripto, ex floribus recentibus, & ſaccharo tritis & miſtis: Altera ſolidior, quæ fit ex puluere roſarum ſiccarum cum octuplo, aut decuplo ſaccharo, in aqua roſacea diluto, & ad electarij ſolidi conſiſtentiam cocto, cui parum ſucci agreſtæ, aut limonum commiſcetur. Sic enim paſta prærubra efficitur, ex qua formantur velut Cylindri, vulgo morſelli dicti, oblongi, vtroque in extremo tenuiores, in medio craſſi. Commendatur quæ fit Agendici, quæ in Brya vrbs eſt inſignis, Prouinſia vulgò nominata.

Vires. Conſerua roſarum cephalica & cardiaca eſt. Caput enim vt & reliqua viſcera roborat, ipſorumque æſtum mitigat, & fluxiones ſiſtit.

Parati

Parari nunc ſolet adhuc Conſerua roſarum pallidarum, vt prior mellis, & ad opiatæ conſiſtentiam, atque parem ſacchari ad roſas diſproportionem. Quæ ſacchari copia minore conſtat, vires quidem purgatorias habet efficaciores, ſed non ita fœliciter abſque raucedine conſeruatur. Conſerua roſarum pallidarũ.

Datur forma boli his quibus ſeroſus, ac frigidus humor exuperat, eorumque ventriculus omnia potulenta, vel minimè retinet, vel prorſus auerſatur. Vires.

Conſerua Hiſpidulæ ſeu Æluropi. CAP. IV.

℞. *Floſculorum recentium ælurop.* ℥ *v.*
Sacchari. lib. I.
Tere flores ſeorſim, ac diutiſſimè, dein ſaccharum commiſce, ac contunde vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Galli nouarum rerum auidi nullius in verba magiſtri iurare, nec antiquorum placitis ita ſtare ſolent, vt iuniorum ſedulitatem deſpiciant. Norunt quidem multa prioris ſæculi patres, vt tamen puer humeris gigantis ſurrectus ea non tantum, ſed remotiora ac plura videt quam gigas: ſic & ætas poſterior multa contrectat, guſtat, experitur, antiquis incognita, neglecta & experta numquam; vt inter cætera conſeruas æluropi, papaueris, rhæadis, atque alia multa de quibus poſtea ſuo loco.

Duplici autem differentia Conſerua æluropi parata tenetur, vna liquidior & opiatæ conſiſtentia, altera ſolidior ac in Cylindros, ſeu morſellos efformata. Prior fit reliquarum molliuſcularum ritu, piſtis nempe floſculis, & addito ſaccharo, vt decet, concorporato. Solida vulgò conſerua ſicca dicta, fit ex ſtaminibus ſeu floſculis hiſpidulæ ſiccis & læuigatis, & cum decupla portione ſacchari in decocto clarificato totius plantę ad Electarij duri conſiſtentiam cocti ſubactis, & ex arte ductis in oblonga fruſtula inſtar conſeruæ roſæ. Si plus addatur ſacchari erit grata magis, ſi minus, minus. Conſerua ſicca hiſpidulæ. *cap. 6. ſect. I. huius lib.*

Eaſdem vires habet atque ſyrupus ex hiſdem floribus paratus, de quo ſuprà. Vires.

Conſerua Buglosſi. CAPVT V.

℞. *Florum bugloſſi mundatorum lib. i.*
Tere in mortario marmoreo cum piſtillo ligneo:
Adde ſacchari lib. ii.
Miſce terendo, vt fiat maſſa molliuſcula, quæ vaſe excepta idoneo inſoletur.

COMMENTARIVS.

Vix probatur eorum ſententia, qui flores bugloſſi, quorum virtus ſuperficialis eſt, & citò diſſipabilis, parum exſiccari volunt ante trituram & mixtionem: Recentes enim & ſuæ omnis natiuæ humiditatis participes meliores ſunt: humiditatem enim amittendo ſimul vires amittunt; Nam ex ſe humidiores non ſunt, quàm vſus poſtulat; Adde quod per inſolatum magis aquea, & excrementitia Conſeruę recenter factæ portio facilè diſſipatur. Si tamen rore cæli, aut imbribus aëris maduerint, tunc ante Cõſeruæ confecturam debebunt parum in vmbra potius, quàm in ſole exſiccari. Parum enim ex ſe Bugloſſi ſuperfluæ humiditatis habent.

Vires. Conſerua Bugloſſi partes vitales exhilarat, præſertimque cor recreat, melancholicis apprimè conuenit, palmo laborantibus & tuſſiculoſis.

Conſerua Borraginis. CAPVT VI.

℞. *Florum borraginis recent. & mundator. lib. ß.*
Sacchari albiſſimi lib. i. ß.
Terantur in mortario lapideo, cum piſtillo buxeo, aut ex alio ligno, & fiat Conſerua.

COMMENTARIVS.

Terendi ſunt primùm flores ſeorſim donec læuigentur, dein ſaccharum; Tum rurſus terendo miſcentur, & fit maſſa molliuſcula, quæ vaſe idoneo excepta inſolatur; poſtea ſeruatur. Arabibus dicitur zuccarum *alchilil*, hoc eſt, ſaccharum borraginatum, Medicis recentioribus Conſerua florum borraginis.

Ad eoſdem affectus datur ad quos Conſerua bugloſſi. Vtraque enim cor & ſpiritus vitales recreat, melancholicis paſſionibus ſuccurrit, atque peculiari dote menſes mulieribus creditur mouere, ex Holerio. Vires.

Conſerua Calendulæ. CAPVT VII.

℞. *Florum Calendulæ æſtate collectorum.* lib. ß.
Sacchari lib. i. ß.
Ex arte fiat Conſerua in terreo vaſe conſeruanda.

COMMENTARIVS.

Inter exhilarantes medicinas numerantur Conſeruæ multæ, vt roſarum, Bugloſſi, borraginis, violarum, & rerum ſuauiter fragrãtium, ſed maximè his dotibus pollere ac cor recreare dicuntur, quæ fiunt ex quibuſdam floribus heliotropiis ſeu ſolaribus, ſic nempe dictis, quod aureo colore micent, & ſolem verſus ſemper patuli ſint vt helianthos, vt flos herbæ ſolis vulgò dictæ, ex Peru ſæculis poſtremis ad nos delatæ, vt calendula hortenſis ſolſia, quaſi ſolſequa, ſeu ſolem ſequens nominata, ex cuius floribus Cõſerua parari ſolet. Debent verò colligi æſtate, vel paulò antè, vel non multum poſt, cũ ſcilicet vires eorum ſunt præſtantiores. Quæ inter vineta ſpontè ac ſingulis menſium calendis naſci ſolet, calendula ob id dicta puſillos flores habet & minus efficaces. Æſtate tamen collecti hortenſium defectum ſupplere poterunt.

Huius Conſeruæ præparatio in debita conſiſtit tritura, cõſeruatio in vaſe fictili aut argento repoſitione & hebdomadam vnam, aut alteram inſolatione. Præparatio

Triſtibus & melancholicis conuenit, palmo prodeſt, ictero benefacit, inſomnia formidoloſa compeſcit, & vitales ſpiritus recreat. Vires.

Conſeruæ florum Cichorij. CAPVT VIII.

℞. Florum Cichorij lib. i.
Sacchari tabarZet lib. iij.
fiat ſolito more Conſerua, ſolitis vaſis reponenda ſolerter cuſtodienda.

COMMENTARIVS.

Cichoreacea omnia vſibus humanis tam fœliciter inſeruiunt, vt vel tanquam olera cum delicijs ad culinam, vel tanquam medicamina cum optato ſucceſſu, ſi dentur opportunè, ad pharmacariam artem trahantur. Sylueſtria ſunt quæ medentur, hortenſia & verè olera, quæ alunt. Ex omnibus autē florib. haberi cōſerua poteſt: Sed inter illa cùm minùs culta magis medicamentoſa dicatur, ex ea ſolet conſerua parari, ſeu flores gerat cæruleos quæ frequentior eſt, ſeu albos, quæ in multis agris incultis reperitur. Eam non improbabo quæ ſimul ex ſylueſtrium & hortenſium concurſu parabitur.

Vires. Laudatur non modo in hepatis phlogoſi, ſed in omnium viſcerum æſtu feruidiore ſi ieiuno ſtomacho & ante paſtus ſumatur. Bilis generationem impedit, ſitim minuit, iecoris caua obſtructione liberat, renum incendium mitigat, & ictero à calida cauſa prodeſt.

Conſeruæ Nenupharis. CAPVT IX.

℞. Florum nymphea recentium, à parte herboſa purgatorum, & in vmbra diem vnum ſiccatorum. lib. ß.
Sacchari lib. 1. ß.
Tere, & fac conſeruam, quæ vaſe idoneo excepta inſoletur & conſeruetur.

COMMENTARIVS.

Flores nenupharis quòd craſſiores ſint & humidiores, parùm debent areſieri, deinde ita contundi, vt læuigentur: Poſtea ſaccharum admiſcetur, & cum floribus iam tuſis teritur, ſubigitur, & concorporatur? Tum maſſa probè ſubacta in vaſe fictili reponitur. Seligendi verò ſunt flores nymphææ albæ, quæ multis lilium aquaticum dicitur, cuius non modò pars herbida ac vireſcens abijci debet, ſed etiam flaua quæ in medio flore continetur. Nymphea lutea negligitur, & in hac conſerua, & in ſyrupo ſuperiùs deſcripto, quòd alba ſit pręſtantior, & vbique ferè reperiatur: Præferenda verò quæ in aqua minimè cœnoſa, ſed limpida viret.

Conſerua nenupharis pręcordiorum æſtum contemperat, ſitim extinguit, cerebrum refrigerat, ſomnum conciliat, febricantibus confert. Vires.

Conſerua Anthos. CAPVT X.

℞ *Florum roriſmarini recent. in mortario lapideo minutiſsimè tritorum* lib. ß.
Sacchari albiſsimi lib. I. ß.
Probè terantur, ſubigantur, ac miſceantur, & fiat cõſerua vaſe idoneo reponẽda, inſolãda & ſeruãda.

COMMENTARIVS.

Anthos, ſeu flos roriſmarini, quod ex ſe ſit admodum ſiccus, non eſt ante trituram ſoli exponendus, nec exſiccandus, maioremque ſacchari quantitatem poſtulat, vt omnes flores calidiores & ſicciores, non tam ad conſeruationem, quàm ad ſuauitatem: Minus quoque inſolari poſtulant.

Eſt verò Conſerua anthos vſus in medicina plurimi, nam ob vim qua pollet, cephalicam & neruoſam, cerebro roborando, & illius ſimul affectibus propugnandis conducit. Fœliciter verò datur epilepticis, apoplecticis, lethargicis, paralyticis, tremori & ſpaſmo obnoxiis.

Conſerua Betoniæ. CAPVT XI.

℞. *Florum betonicæ recentium ac mundator. lib. 1.*
Sacchari albiſſimi lib. iij.
Contunde flores ſeorſim minutiſſimè: Adde poſtea ſaccharum, & fiat Conſerua in vaſe idoneo reponẽda, inſolanda, ſeruanda.

COMMENTARIVS.

Præparatio. Vniuſmodi non eſt huius conſeruæ præparandæ ratio: Alij enim iuxta modum præſcriptum conficiunt; alij ſaccharum coquunt in aqua betonicæ ad conſiſtentiam electarij ſolidi; deinde flores tritos miſcent; ſicque conſeruam efficiunt optimam, & ſapore & viribus laudabilem; vtroque autem modo confici poteſt.

Vires. Conſerua betonicæ tam ſumpta, quàm admota capiti robur conciliat, ventriculo benefacit, venena obtundit, & ad omnes affectus cerebri propugnandos commendatur.

Conſeruæ Saluiæ, meliſſæ, ſtœchados. CAPVT XII.

℞. *Florum Saluiæ, vel meliſſæ, vel ſtœchados lib. ß.*
Sacchari albiſſimi lib. i. ß.
Tere primùm flores tenuiſſimè: dein ſaccharum: Tum omnia denuò ſimul tere, ac permiſce, vt fiat paſta mollis, quæ vaſe idoneo repoſita inſoletur.

COMMENTARIVS.

Florum medicatorum vbertas efficit, vt ex eis Conſeruæ frequentiùs parẽtur: Stœchas quòd rariſſima ſit: Meliſſa quòd paruulos valdè flores promat, ex eis vel rarò, vel pauca conſerua paratur. Saluia

verò cùm frequens ſit, & eximiis prædita viribus, etiam Salernitano elogio, ex ea Conſerua fit ad vſus multos commendabilis. Speciali enim dote cerebrum & neruos roborando, tremori, ſtupori, paralyſi, & affectibus cerebri confert. Conſerua ſaluiæ ſicca in quibuſdam officinis habetur, palato grata, cerebro amica, paraliticis ſaluberrrima, & his omnibus qui capite ſunt frigidiore & humidiore. Quæ ex meliſſa conficitur, memoriam iuuat; quæ ex ſtœchados floſculis, iecur obſtructione liberat, & cerebrum recreat.

Quædam officinæ plures forſan Conſeruas habent ex floribus conditas, ſed multæ quoque pauciores. Si quis his non contentus, alias ex aliis floribus deſiderarit, eſt illi liberum parare, vt Conſeruā Pæoniæ, tamariſci, primulæ veris, papaueris erratici, geneſtæ, altheæ, narciſſi moſchati, florum tiliæ, tunicis & aliorum ſuauiter olentium. Vires.

Nonnulli conſeruam florum maluæ parant, quam calculoſis & vitijs renum mirum in modum prodeſſe teſtantur: vim namque habet leniendi, ardorem mitigandi, meatus diducendi, & ſaburram à partibus excernendo lotio dicatis expellendi. Conſeura florum maluæ.

SECTIO SEPTIMA.

De fructibus, & alijs plantarum partibus conditis.

FRVCTVS condiendi non teruntur vt flores, ſed vel integri cùm paruuli ſunt, vt Ribes, & Berberis, vel etiam maiuſculi, vt ceraſa; vel in fruſta ſecti, vt citonia condiuntur. Radices quoque tantùm conciſæ & purgatæ conficiuntur, præſertim tenellæ, & quæ coctura molleſcunt. De his autem omnibus condituris in hac ſectione breuiter diſſeremus.

Ceraſa condita. CAPVT I.

℞. *Ceraſorum maturorum, ac ſelectorum & à pediculis purgatorum, lib. ij.*
Sacchari albiſſimi lib. i.
Coque igne primùm luculento, dein clementiore, ſpumam innatantem abijciendo, quouſque fiat ex illorum ſucco & ſaccharo Syrupus optimè coctus.

COMMENTARIVS.

Ceraſorum multæ ſunt varietates, quorum ea tantùm ſeliguntur ad condituram, quæ rubra ſunt, acido-dulcia, ſucco multo turgidula, breuiori pediculo inhærentia, vt & ea quæ ex obſcuro rubent, *agryota* vulgò dicta. Vt autem ritè condiantur, aqua pauca debet commiſceri; ſic enim ſaccharum liquatur faciliùs, & ceraſa citiùs ac meliùs concoquuntur, quàm promptiſſimè verò ac igne flagrantiore coquenda, vt natiuum colorem, ruborem elegantiſſimum retineant.

Perfectè autem cocta iudicantur, cùm ſyrupi gutta in marmor effuſa non diffluit: Tunc ſiquidem ab igne remouenda, & vbi parum refrixerint, in vaſis idoneis reponenda & ſeruanda.

Ex Ceraſis cum pauca aqua coctis, per cribrũ traiectis, & pari aut paulo minore ſacchari portione fit Gelatina ſanis & ægris grata & ſalubris.

Ceraſa condita propter ſuauitatem & ſalubritatem ſingulis ægrotis morbo quouis laborantibus, & quouis tempore ſolent exhiberi.

Ribes & Berberis condita. CAPVT II.

℞. *Ribes, vel Berberis lib. j. ß.*
Sacchari lib. I.
aquæ parum.
Coquantur ex arte, vt ſimul cum his coctis fiat ſyrupus conſiſtentiæ legitimæ.

COMMENTARIVS.

COMMENTARIVS.

Ex horum fructuum ſucco calore Solis, vel ignis inſpiſſato, fit ſapa; ex eodem & ſaccharo ſimul vt decet coctis, ſyrupus. Vtriuſque autem vires eximiæ ſunt, & medicatæ, & ægrotis ſanitati reſtituendis perutiles, vt ſuprà monuimus. Sed & pro bellariis idem fructus non parum expetuntur: ob id integri condiuntur, vt etiam ad hyemem poſſint aſſeruari, & ægrotis quoque exhiberi, quibus non modò ſæpè arrident, ſed & conducunt. Ad illorum condituram ſolet parum aquæ permiſceri, ſed melius eius loco, ſuccus alterutrius cõmiſcebitur: Sic enim conditura acidior erit; vt & dulcior, ſi par ſacchari & fructuum pondus, vt multi faciunt, adiungatur. Si pro aqua ſuccus ponatur, color erit obſcurior. Ex ſucco ribes & ſaccharo parari ſolet paſta quædam ex nigro rubens quæ in placentulas formatur, quæ ſanis pro bellarijs, & ægris pro dieta ſuaui datur.

Pyra condita. CAPVT III.

℞. *Pyrorum moſchatellinorum, decorticatorum,*
Sacchari albiſſimi an. lib. ij.
aquæ lib. i.
Coque perfectè igne luculento, donec pyra fundant ſyrupum, conſiſtentia legitimum.

COMMENTARIVS.

Eodem modo alia pyra condiuntur, vt rufula quædam ſuauiſſima, Rouſſeletti nomine notiora: vt & alia multa carne ſolidiore prædita. Nonnulli vt palato reddant amiciora, caryophyllis configunt: ſic namque cum dulcedine aromaticum quemdam odorem, ſaporemque nanciſcuntur delectabilem. Poma quòd carnem habeant molliorem, quæ coctura facilè velut in pultem abit; integra non cõdiuntur, ſed ex his in fruſta ſectis, & cum ſaccharo ex arte coctis fit paſta quædam, quæ in cylindros partita ſtudioſè exſiccatur & ſeruatur. Poma tamen quædam firmiore carne prædita, non minùs quàm pyra, vel in duas aut plures, pro illorum magnitudine diuiſa condiri & ſiccari.

Nuces conditæ. CAPVT IV.

℞. Nuces virides, & adhuc teneras n. l.
A cortice externo purga; Acu vel ſtylo vtrinque perfora: Infunde nouem aut decem dies in aqua tepida, ea quotidie mutata: dein coque dum molleſcant. Tum ſingulas terge linteo, & ſicca: Caryophyllis, aut cinnamomo per bacillos ſecto confige: Poſtea cum pari ſacchari pondere & aquæ ſufficienti quantitate coque perfectè: Repone in vaſe idoneo, & ſeruato.

COMMENTARIVS.

Ægrè ferunt multi, quod nuces conditæ nigreſcant, quem ingratum colorem vt impediant, Nuces primùm coctas, dein aromatis confixas in vaſe recondunt; ſuperfundunt ſyrupum exactè coctum, adhucque calentem. Diebus ſequentibus ſi ſyrupus recrudeſcat, denuò coquunt, & adhuc ſuperfundunt: qui ſi rurſus fluidior appareat, recoquunt, vt tandem in legitima remaneat conſiſtentia. Sic enim conditæ nuces albidiores manent.

Vires. Commendantur ad ventriculi imbecillitatem, flatuum diſſipationem, colicum dolorem, & coctionem iuuandam.

Pruna condita. CAPVT V.

℞. Prunorum nondum perfectè maturorum & depellatorum, Sacchari optimi an. lib. i.
aquæ limpidiſsimæ lib. ß.
Coquantur vt ceraſa, eodemque modo ſeruentur.

COMMENTARIVS.

Mira eſt vbique prunorum vbertas & varietas inter quæ multùm expetuntur damaſcena, alba, rubra, nigra, violacea: magis verò Brignolenſia & Pardigonia; ſed omnium maximè Imperialia dicta, quæ omnia matura eſui gratiſſima ſunt.

Vt autem ſeruentur fructuum reliquorum more condiũtur; atque primùm exterior eorum cortex detrahitur: & vbi ſingula decorticata fuerũt, è veſtigio in aquã proijciuntur, ne flaueſcant, nigreſcantve. Sic enim omnia bene mũdata coquuntur, quouſque ſyrupus ex eorum ſucco & ſaccharo commixto legitimæ cõficiatur cõſiſtentiæ.

Eodem modo mala perſica & præcoccia condiuntur.

Cortices arantiorum, limonum & citriorum partim ob duritiem, partim ob inſuauitatem ante conditura ſemel atque iterum macerantur in aqua tepida, in quam nonnulli prima vice nodulum cinerum iniiciunt: ſecunda, in aqua ſimplici, in qua tandem cum æquali ad cortices pondere ſacchari coquuntur, vt artis eſt, ſicque probè conſeruantur cum ſyrupo perfectè cocto. Cortices arantiorũ, limonum & citriorũ.

Quibus verò non niſi confecturę ſiccæ, vt vocant, arrident, ſic illis parabuntur. Cortices dicti dicto modo conditi ſumendi ſunt: ſyrupus quo exterius madent, vel linteo detergendus, vel aqua leuiter abluendus. Sic terſi & exſiccati cortices in aliud ſaccharum ad conſiſtentiam electarij ſolidi coctum immergendi, & adhuc parum coquendi; dein amouendi, & Soli, vel loco calido, vt hypocauſto exſiccandi; tum aſſeruandi. Verùm hæc nimis curioſa condiendorum fructuum ars ad aromatarios, quàm pharmacopæos ſpectat magis. Confectũræ quî fiãt. Ceraſum Cidoniatũ.

Citonia condita. CAPVT VI.

℞. *Citonia decorticata, in quatuor aut ſex partes diuiſa & à mẽbranulis & ſeminibus purgata n. x. aut xij.*
Sacchari pondus æquum.
Coquantur cum aqua ſufficienti, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Citonia propter ſoliditatem multam cocturam patiuntur: maiore propterea aquæ quantitate eſt opus. Tandiu verò coqui debent, nõ modo vt molleſcant, ſed vt ſyrupus craſſior euadat, in quo ſunt aſſeruanda integra, non diſcerpta, aut in pultem redacta.

Alio modo citonia condiuntur, cocta nempe cum ſaccharo, & inter coquendum ſubinde agitata, vt formam craſſiuſculæ pultis acquirant; tunc enim ab igne remouenda, & in pixidibus ligneis, ac abietinis reponenda. Si par citoniorum & ſacchari pondus commiſceatur, Cidóniatum hinc factum ſuauius eſt, ſed minùs aſtrictorium. Vocatur autem craſſum Cidoniatum.

Aliud adhuc & magis rubellum & lucidum paratur, ex ſolo nempe decocto corticum & ſeminis citoniorum, cui additur ſacchari æqualis portio, vel paulò minor, & coquitur ſupra conſiſtentiam ſyrupi. Atque in piceas pixides infunditur & ſeruatur. Si inter coquendum peluis cooperiatur, cidoniatum magis rubrum efficitur, quem colorem omni cidoniato expetitum vt habeant multi, ſuccum citoniorum adiiciunt, vulgus Cydoniatum clarum nominat: alij Aurelianenſe, quòd Aureliæ ſit frequentiſſimum.

Myua citoniorum.

Paratur & Myua ex citoniis, ſed modo parum diſſimili: nam ſuccus ex his raſpatis elicitur; magma coquitur, & colatur: Colaturæ miſcetur ſaccharum duplum: coquitur ad conſiſtentiam electarij: Commiſcetur ſucci pondus æquum ad ſaccharum, ſicque fit Gelatina citoniorum, colore rubella, ſapore grata, viribus commendata.

Gelatina citoniorum.

Cidoniatũ Lugdunẽſe.

Vafri quidam ſeplaſiarij lucro inhiantes, aut pharmacopolæ rarius ad tractandos ægros vocati, purgatorium quoddam cidoniatum conficiunt, Lugdunenſe vocant, cuius vncia dragmam dimidiam diagredij recipit: eius verò condituræ vix arte vlla cõcinnatæ ℥ ß. exhibentes dyſenteriam multis inferunt lethalem. Nonnulli moſchum, aut alia aromata commiſcent, vt ſubtiliùs fallant.

FOLIORVM CONDITVRA.

Folia adianti condita. CAPVT VII.

℞. Adianti albi, ſelecti, & à ſtipulis exilibus mundati lib. i. Sacchari boni lib. ij.
Tere ſeorſim foliola: tum ſaccharum: poſtea miſce: denuò contunde, & habebis conſeruam.

COMMENTARIVS.

Folia rariſſimè condiuntur, cùm vel ex his ſiccatis decocta & ſyrupi conficiantur illorum viribus dotata, vel etiam ſicca ſeruentur, vix anno elapſo priore exoleta: quædam tamen vires adeo habent euanidas, vt ſiccæ vix quicquam genuæ qualitatis retineant: Cuiuſmodi eſt capillus veneris verus, ſeu Mompeſſulanus, qui propter eximias vires, ab his, quæ eo carent, regionibus expetitur, ad quas

defertur forma conſeruæ, modo præſcripto paratæ, quo & alia quoque folia ſicciora poſſunt condiri; humidiora verò ſic.

Folia tuſsilaginis condita. CAPVT VIII.

℞ *Succi foliorum tuſsilaginis lib. i.*
Sacchari lib. ij.
Coque in conſiſtentiam electarij, cui adhuc calidiſsimo, adde tuſsilaginem intritam, & fiat conſerua.

COMMENTARIVS.

In huius conſeruæ confectura tritorum foliorum quantitas non definitur, quam alij maiorem, alij minorem adiiciunt. Sat verò eſt tertiam, aut ad ſummum mediam illorum ad ſaccharum pondus permiſcere. Debent autem conſeruæ ſic paratę diutiùs inſolari, & ſubinde rudicula moueri, vt quoquouerſum calefiant, & aquea humiditas, quę magis in iſtis exuperat, diſſipetur. Simili modo alię foliorum conditurę parantur.

Folia tuſſilaginis condita multum conferunt tuſſiculoſis, pulmonicis, & quibus fit frequens delapſus humoris è cerebro ad thoracem & partes vitales. Vires.

CAVLIVM CONDITVRA.

Caules lactucæ conditi. CAPVT IX.

℞. *Caulium lactucæ criſpæ à pellicula exteriore purgatorum. lib. i.*
Coquantur in aqua donec molleſcant: deinde linteo exſiccentur. Poſtea ſume par ſacchari pondus, & cum aqua ſufficienti coque donec ſyrupus aliquanto craſsior euadat, & repone in vaſe idoneo.
Si forma ſicciore magis arrideant, exterius tergeantur & ſiccentur; deinde cum ſaccharo ad electarij ſpiſsitudinem cocto parum ferueſiant: Tandem amoueantur, & loco calido exiccentur.

COMMENTARIVS.

Pauci admodum plantarum caules condiuntur, vel ob duritiẽ, vel inſuauitatem, aut qualitates inutiles & negligendas. Qui craſſitudine, dulcedine, teneritate & virium præſtantia commendantur, poſſunt rectè condiri, vt caules lactucæ potiſſimum criſpæ, vt caules cynaræ, ſeu atricaulis, quem vulgus artichocũ nominat. Ex vtriuſque enim caulibus aromatarij ſolent confecturas ſiccas modo ſuprà deſcripto facere.

Caules lactucæ conditi demulcendæ ſiti ſunt idonei, ſtomacho æſtuanti proſunt, & hepatis feruori.

Caules Cynaræ conditi. CAPVT X.

℞. Caulium Cynaræ à pellicula externa & fibris durioribus purgatorum, lib. i.
Coquantur in aqua donec tenereſcant: deinde linteo exiccentur. Tum cum ſacchari pari pondere & aqua ſufficienti denuò coquantur, donec ſyrupus fiat craſſior. Repone confecturam in vaſe idoneo: quæ ſi forma ſicciore magis expetatur, eodem modo paretur, quo lactucarum cauliculi.

COMMENTARIVS.

Cynaræ caules ſumi debent albidi, qui ſcilicet nondum extra terram eruperunt; plebecula cardas appellat, quæ tota hyeme frequẽti ſunt in vſu Lutetiæ, vbi Cynaræ vberrimè luxuriant, quibus nulla ratione multi vtuntur ad ſtimulos veneris proritandos. Parum enim materiæ genitalis & flatulenti ſpiritus corpori pręſtant: ſucci verò melancholici plurimum, ex Galeno.

Seligendi autem ſunt caules cynarę vulgaris, non Hiſpanicæ & ſpinoſæ, quæ è genere carduorum eſt: Imo vtraque ex eorum ſobole deprompta, ſed illa cultu & arte lætiorem faciem, & ſaporem magis gratioſum ſibi comparauit. *Lib. 2. de alim. facult.*

Caules cynarę conditi pro ſanorum bellariis & comeſſationibus magis, quàm pro ægrorum dieta celebrantur.

RADICES CONDITÆ.

Radix pæoniæ condita. CAPVT XI.

℞. *Radicum pæoniæ lotarum & purgatarum lib. ij. bulliant in aqua donec molleſcant. Percoctæ ſuper linteum extendantur in vmbra diem integrum, aut biduum, & humorem aqueum refundant: dein coque par ſacchari pondus cum pauca portione huius decoctionis ad conſiſtentiam electarij: Adde radices prædictas: & denuò parumper coqu.: Tum aufer ab igne, & repone in vaſe idoneo.*

COMMENTARIVS.

Radicum aliæ non niſi Vere condiri debent, antequam ſcilicet illarum ſuccus in thyrſos, ramos & frondes fuerit abſumptus; aliæ cùm primùm plantę ſuis foliis exuuntur, nempe Autumno, quo tẽpore vis multarum ſtirpium confugit ad radices, tunc enim magis eſt percoctus humor, quàm alio tempore. Nonnullæ & Vere & æſtate & Autumno rectè condiũtur, quæ ſcilicet perpetuò ſucculentę sũt, licèt caules nondum eruperint, vel adoleuerint, vel aruerint. Colligendæ ſunt igitur eo tempore, quo vis earum eſt melior, vt radix Satyrij & Ireos Vere; radix pæoniæ Auguſto menſe, Syluij iudicio, vel potius Martio, Enulæ, Bryonię & peucedani Autumno, vt fuſiùs alibi docuimus.

cap. 13. lib. 1. inſtit.

Earum autem nõnullæ amaræ ſunt, vel acres & inſuaues, quę ante condituram pluries in aqua macerandæ; aliæ ſatis gratę, quæ vbi diem vnum in aqua tepida fuerint infuſę, in eadem, aut ſemel mutata concoquendæ, vt radices pęonię, quę iuxta formulam præſcriptam optimè condiuntur, vel aliam parum diſſimilem, cùm ſcilicet ſuper eas coctas affunditur ſaccharum, inſtar electarij mollis coctũ: quod vbi recruduerit, denuò coquendum: idque toties repetendũ, quoties crudeſcere videbitur.

Vires.

Radices pęonię conditæ vires magnas habent ad arcendam & curandam epilepſiam, ſi manè ieiuno ſtomacho & hora ſomni modicum ſumatur.

Radices eringiorum conditæ. CAPVT XII.

℞. Radicum eringiorum fruſtatim inciſarum, & intus à parte lignoſa purgatarum lib. i.
Coquantur in aqua ad mollitudinē: exiccētur in vmbra ſuppoſitis linteis: Tum miſceantur ſaccharo earūdē decoctione ſoluto, & ad electarij ſpiſſitudinem cocto: atque rurſus parum cōcoquantur, vt aquea quædam humiditas diſſipetur. Tandē in olla conueniente reponātur, & ſeruētur. Sic radices Bugloſſi cōdiūtur.

COMMENTARIVS.

Radices Eryngiorum quòd dulces ſint, ante condituram ſemel tantùm ſunt macerandæ, & in eadem aqua coquendę donec molleſcant: deinde cum ſaccharo condiendæ, vt dictum eſt. Addit Meſue aromata quædam, vt cinnamomum & zinziber, quibus configi ſuadet, & coquit cum portione mellis & ſacchari, vel melle ſolo, ſed triplo. Verùm conſuetior & melior parandi modus is eſt, quem exhibemus.

Paſſim autem occurrit in Arabum paginis ſecacul, quod hucuſquē pro eryngio deſumptum eſt: illius tamen deſcriptio ab Auicenna & Serapione tradita aliam plantam, ſi non viribus, ſaltem vultu diſſimilem oſtendit, quæ in India colitur & conditur? Ad res venereas cuſtoditur & datur, vt & noſtrum Eryngium, quod à nonnullis ſed malè, ſecacul nominatur, licèt vires habeant affines: vtrumque enim calidum & humidum eſt in fine primi, vel initio ſecundi receſſus, & veneris ludibria mouet.

Rectè igitur faciunt qui Syluij conſilium ſequuti, Secacul Indici penuria, eryngīum noſtras ſubſtituunt, vt poſthac amplius ſtomachari deſinant, qui ęgrius hanc ferunt ſubſtitutionem, donec ex Syria verum Secacul aduexerint.

Eſt autem eryngium ex aculeatarum ſtirpium genere; cuius tamen folia adhuc tenella, nec ſpinoſa, nec rigida ſunt, & in cibos recipiuntur. Lata verò ſunt, ait Dioſcorid. & extremo ambitu aſpera guſtui aromatica: & vbi adoleuerint, pluribus ſpinis horridis aculeantur: vt & capitula in faſtigio rotunda, acutiſſimarum ſpinarum

ambitu circumuallata: Radix longa, exteriùs nigricans, intus alba, tenera, guſtui dulcis ac grata. Eius autem hiſtoria fuſiùs deſcribitur lib. 1. de Materia Medica.

cap.17. lib.4. Radix eringij condita alit, ſemen auget, venerem ſtimulat, vrinam mouet, & ſaburram renum ac veſicæ pellit.

Radices ſymphiti condita. CAPVT XIII.

℞ Radicum ſymphiti maioris per talleolas conciſarũ, lib. 1.
macera & coque ſufficienter in aqua donec molleſcant: Sic percoctæ, & diem vnum in vmbra ſiccatæ iniiciantur in ſaccharum earũdem decocto ſolutũ, & ad craſſitiem electuarij coctum: atque rurſus parum coquantur, vſque dum aquea ſuperfluitas abſumatur tota. Sic apparatu ſacchat aro conditæ in vaſe ſeruentur idoneo.

COMMENTARIVS.

Rectè quidem radices ſymphiti iuxta modum deſcriptum condiuntur, vt & aliæ multæ, quæ coctura facilè molleſcunt, malunt tamen multi eaſdem ſic præparare ac condire. Radices primum lotas & mundatas coquunt; deinde tundunt, poſtea cribro tranſmittunt: tum excipiunt duplo ſaccharo ad electarij conſiſtentiam cocto: tandem calefaciunt adhuc & recondũt pixidibus. Idem ſolet fieri de radicibus omnibus craſſioribus: ſic enim melius à ſuis fibris purgantur, & perfectius omni ex ſui parte conficiuntur.

Valent plurimùm ad ſanguinem vndecumque fluentem, ad delapſum humorum cohibendum, & ad vulnera partium internarum agglutinanda. Vires.

Radices Enulæ conditæ. CAPVT XIV.

℞. Radicum enulæ campanæ lotarum, purgatarum, & in fruſta ſectarum lib. ij.
Infunde in aqua tepida per quatriduum, aqua quotidie mutata: dein coquantur, quouſque tenereſcant. Sic coctæ linteo duplicato excipiantur: in vmbra exiccentur: poſtea ſumatur æquale ſacchari pondus: cui ad conſiſtentiam electarij cocto addantur radices prædictæ, & ſimul denuò parum concoquantur. Tum in vaſe reponantur.

COMMENTARIVS.

Radices Enulæ plus vel minùs macerandæ, & aqua mutanda pro illarum inſuauitate, quæ ſi bina, trinave maceratione poſſit emendari & amicior reddi, non diutius immergendæ, ne earum vis exoluatur, ac in aquam deponatur tota.

Quidam huius radices, vt & pæoniæ aliarumque radicum inſigni qualitate præditarum pulpam trahunt, & cum triplo ſaccharo ad Electarij ſoliditatem cocto ea arte commiſcent, vt Electarium nanciſcantur propoſito ſcopo idoneum: quod tamen per ſe non niſi quantitate parua vſurpatur, alijs verò medicamentis miſcetur ſæpè.

Vires. Helenij ſeu enulæ radices conditæ ſtomachum roborant, cor recreant, flatus diſcutiunt, coctionem iuuant, aduerſus venena proſunt, & morbos peſtilentes ac virulentos.

Radices Satyrij conditæ. CAPVT XV.

℞. Radicum Satyriorum lotorũ & mundatorũ, lib. I.
Coquãtur in aqua quouſque tenereſcant: dein in vmbra ſiccentur, ſuppoſitis linteis. Exſiccatæ miſceantur cum pari portione ſacchari in earum decoctione clarificata ad electarij conſiſtentiam cocti, & poſtea adhuc parum coquantur, vt humiditas aquea tota diſsipetur.

COMMENTARIVS.

Debent integræ Satyrionis radices condiri : earum enim moles non impedit, quominus totam ſacchari ſubſtantiam peruadat. Nulla aromata adiecimus, vt hecticis & febrientibus ſecuriùs dentur. Vires habent Diaſatyrio affines, ſed imbecilliores, vt videbimus poſtea ſuo loco. Vires.

Aliæ radices multæ eo modo, quo ſuperiores condiuntur, quas breuitatis gratia omitto. Zimziber recens non habemus, ſed ex *Bengala* Indiæ regione, vbi copioſiſſimum & laudatiſſimum prouenit, ad nos conditum aduehitur.

SECTIO OCTAVA.

De Eclegmatis in Officina ſeruandis.

INTER medicamenta præparantia Eclegmata meritò locum habent, quòd humores in thorace contentos ad expulſionem per Anacatharſim præparent, vt eoſdem aliò impactos per ſeceſſum. Nam cùm acidula ſint, aut dulcia, illa incidunt lentos & viſcidos ſuccos tenacius inhærentes, vt facilius à partibus ſeparentur, & excernantur, hæc eoſdem, atque alios concoquunt, & ad excludendum ſputando reddunt aptiores. Si mixti ſaporis fueris, vt dulcoacidi, ſimul & attenuant & concoquunt. Eorum autem quæ veteres in Officinis aſſeruari iuſſerunt, vſus ferè exoleuit; atque nunc cùm thoracis, aut aſperæ arteriæ praua quædam affectio lohoch ſeu eclegma poſtulat, in rem præſentem ex rebus idoneis facilè paratur, viribus præſtans & ſapore gratum, itaut diſplicere nunc videantur veterum eclegmata, vt magis ingrata, nec magis vtilia. Ne quid tamen noſtræ deſit Officinæ pauca quædam ac ſelectiora & paratu faciliora damus, quorum vſus ad effectus particulares magis commendantur, vt.

Eclegma ſcilliticum. CAPVT I.

℞. *Succi ſcillæ,*
mellis deſpumati an. lib. ij.
Coquantur ſimul ſecundùm artem ad conſiſtentiam mellis.

COMMENTARIVS.

Paratu facillimum eſt iſtud eclegma, quia ſimpliciſſimum, hiſque ſolum conſtat quibus & mel ſcilliticum, ſed diuerſo modo ac præparatione & proportione mellis ad ſcillam confectum. Nam in melle ſcillitico folia cum melle confuſa in idoneo vaſe inſolantur, & vſus tempore percolantur: in eclegmate ſuccus tantùm cum melle coquitur ſupra conſiſtentiam ſyrupi.

Vires. Lohoch de ſcilla craſſos & viſcidos humores partibus reſpiratoriis impactos potenter incidit, & ad expulſionem apparat; Aſthmaticis valde congruit, difficilè ſpirantibus, & quibus pituitæ viſcidæ copia in pulmonibus, vel thoracis ſpatio continetur.

Eclegma de caulibus. D. Gord. CAPVT II.

℞. *Succi caulium lib. I.*
bulliat parũ & deſpumetur. Dein adde Croci ℥ iij. ſacchari
mellis optimi an. lib. ß.
coquantur ex arte ad conſiſtentiam linctus.

COMMENTARIVS.

Succus caulium hortenſium primùm educitur: eductus igne vel Sole depuratur: ei poſtea mel & ſaccharum adduntur, & perfectè coquuntur; tum crocus tenuiſſimè pulueratus commiſcetur, vel etiam ante perfectam eclegmatis cocturam, quam Gordonius illius author ad electarij ſpiſſitudinem ducit. Credibile tamen eſt per electarium, linctum intelligere, qui Aſthmati curando, cui præſcribitur, magis conuenit. Solent verò folia caulium rubrorum aliis præferri,

cùm de morbis thoracis ſanandis, & de aluo mouendo, excludendo.

Lohoch de caulibus valde confert aſthmati, antiquæ tuſſi, ſputo coquendo, mouendo, & excludendo.

Eclegma de pulmone vulpis D. Meſ. CAPVT III.

℞. *Pulmonis vulpis, vt decet, præparati & ſiccati,*
Succci glycyrrhizæ,
adianti albi,
ſeminis feniculi,
aniſi an. partes æquales.
Confice cum ſyrupo roſato, vel myrtino.

COMMENTARIVS.

Conficiunt nonnulli cum hydroſaccharo ſimplici, alij cum ſaccharo in aqua pimpinellæ ſoluto & cocto, & qui magis roboratiuum poſtulant, cum Rob, ſeu ſucco inſpiſſato myrti, vt ſuadet Meſuë. Nos cum ſyrupo roſato, ſeu Alexandrino, nunc dicto, conficimus: ſic enim gratius eſt eo, quod cum Rob myrtino, vel hydroſaccharo paratur, & in qualitate roborante inter vtrumque medium.

Recte quoque parabitur cum ſyrupo myrti, cuius rob rarò ſeruatur, imò nullo in pharmacopolio paratum reperitur.

Pulmo autem vulpis tantum ſanę, iuuenis, ac venatu captæ, ſi fieri poſſit, ſumendus, aqua abluendus, ſecundum vaſa quibus adhæret ac ſuſpenditur, incidendus: ab hiſdem vaſis ſeparandus: ſanguis exprimendus: deinde vino albo modicè calido lauandus: tum ollæ imponendus, & in clybano parum calido exſiccandus & ſeruandus. *Pulmonis vulpis præparatio.*

Vſus tempore eius portio tenuiſſimè læuigatur & miſcetur cum liquore idoneo, vt in hoc eclegmate, cum ſyrupo dicto, vnà cum reliquis ſimplicibus pulueratis.

Lohoch de pulmone vulpis pro pthiſicis à Meſuë deſcribitur. Sunt tamen qui malunt pulmonem tritum & iulepo roſato commixtum exhibere: alij aliorum animalium ſalubriorum, vt ſuis, arietis, vituli pulmones eſitandos non ſine ratione præferunt; quibus in paſtu pthiſicus ſuauiùs & ſalubriùs vti poteſt, ad vncias duas, pluresve. Sic enim pulmonibus magis, feliciúſque conſulet, quàm vnciam integram eclegmatis præſcripti ſumendo, in qua vix ſcriptulus pul- *Vires.*

monis vulpini continetur. Hoc tamen in pharmacopolio haberi non nefas duco, cùm multa bechica contineat, quibus fœliciter tabidus vti poteſt.

Eclegma ſanum & expertum. D. Meſ. CAP. IV.

℞. Paſſularum mundatarum,	*feniculi,*
carycarum,	*hyſſopi ſicci,*
dactylorum pinguiũ an. ℥ ij.	*calamynthæ,*
iuiubarum,	*radicis yreos,*
ſebeſten, an. num. xxx.	*glycyrrhizæ,*
ſeminis fœni græci ʒ v.	*cinnamomi an. ℥ ß.*
ſeminum lini,	*capilli veneris m. I.*
aniſi,	

Coquantur omnia in lib. iiij. aquæ ad medias: adde colaturæ penidiorum lib. ij.

Coquantur denuò ad mellis craſsitudinem. Tunc adde ſequentia puluerata, nempe

pineorum mundat. ʒ v.	*glycyrrhizæ mund.*
amygdalarum depellatarum,	*gummi tragacãthæ*
amyli an. ʒ. iij.	*Arabici, an. ʒ ij. ß.*
	yreos ʒ ij.

Exactè omnia miſce, & fac eclegma.

COMMENTARIVS.

Amylum quî fiat.

Vt hic probè conficiatur linctus, radix yreos in taleolas ſecta, primùm in aqua lympida bulliat per octauam horæ partem; deinde ſemina miſceantur: tum fructus & folia; poſtremò glycyrrhiza & cinnamomum. In colatura, vt decet, cum penidiis cocta, pulueres ſeorſim primùm læuigati, dein confusè mixti conijciantur, vt ex his ſimul vnitis omnibus, & piſtillo ligneo agitatis fiat eclegma, quod ab effectu ſanum & expertum cognominatur. Continet enim fructus multos, ſemina, folia & quædam gummi, quæ illius facultates eximias commonſtrant: quibus additur Amylum ad lentorem maiorem medicamento conciliandum.

Amylum autem ex multis cerealibus fieri poteſt, ſed optimũ, quod

ex tritico quinquies aqua madefacto fit, quod vbi emolliri cœperit, inquit Dioſcorid. ſenſim aqua effundenda ſine agitatione, ne quod vtile eſt, vnà effluat. Vbi molliſſimum fuerit, effuſa aqua pedibus calcari ac confringi debet, dein alia aqua ſuperfuſa denuò calcari. Tum enatantes ibi furfures cribro excipiendi: reliquumque quallo, ſportiſque ſiccatum è veſtigio nouis tegulis torreatur in Sole & ſeruetur. Sic namque ſine mola conteritur, vnde nomen Amyli. Partes exaſperatas lenit, oculorum fluxiones & ſanguinis reiectiones cohibet.

Eclegma ſanum & expertum valet ad tuſſim, rancedinem ab intemperie frigida contractam multum incidit, tenuat, tergetque, & humores præſertim frigidos concoquit. *Amyly vires.*

Eclegma de pineis. D. Meſ. CAPVT V.

℞. Nucleorum pineorum mundatorum ʒ xxx.
amygdalarum dulcium,
auellanarum aſſatarum,
gummi tragacanthi,
gummi Arabici,
glycyrrhizæ razæ,
ſucci glycyrrhizæ,
amyli,
adianti albi.
radicis yreos an. ʒ iiij.
carnis dactylorum fuluorum ʒ xxxv.
amygdalarum amararum ʒ iii.
mellis paſſulati,
butyri recentis,
Sacchari albi an. ʒ iiij.
mellis optimi quod ſufficit, ex arte fiat eclegma.

COMMENTARIVS.

Vt optimè paretur id eclegma, radices ſiccæ primùm ſunt ſeorſim terendæ, poſtea adiantum, deinde fructus, tum gummi & amy-

lum. Quæ autem aptiùs incidi poſtulant, vt amygdalæ, & auellanæ, minutim cultello incidantur. Omnibus probè læuigatis additur rob paſſularum, ſeu mel paſſulatum, dein butyrum; tandem mellis albiſſimi & optimi quantitas idonea, vt legitimæ fiat eclegma conſiſtentiæ.

Erunt verò pinei primum terendi, ſimul & amygdalæ tam dulces quàm amaræ in mortario lapideo cum pauca aqua roſacea, ne rancedinem contrahant, dein mel addendum cum paſſulis, omnia autẽ colo traiecta alijs materialibus vnienda ad formandum modo dicto Eclegma dictum.

Vires. Eclegma de pineis tuſſi conuenit antiquæ, aſthmati, ſputo viſcido, reſpirationis difficultati, vocis aſperitati, humorum coctioni & expectorationi. Atque pulmonis & thoracis affectus, qui ab humorum copia vel noxia qualitate proficiſcuntur, curat.

OFFICINÆ PHARMACOPOEORVM SEV ANTIDOTARII LIBER SECVNDVS.

De Medicamentis purgantibus ſelectiſsimis, & vſu longo probatis.

PRÆFATIO.

COMPOSITORVM Catharticorum innumera penè eſt multitudo, multiplex forma, multuſque parandi modus. Ex his Selectiora damus, præſtantiora & probatiora: atque ea vel forma electarij liquidi, aut ſolidi, cuiuſmodi ſunt Opiatæ ac hieræ, vel forma pilularum & Trochiſcorum. Raro enim ſub forma pulueris aut potionis medicamenta purgantia in Officinis ſeruantur. Addimus conficiendi modum & rationem, necnon confectionis qualitatem. Relinquimus autem multa à veteribus tradita, quorum nempe vſus nec ſalutaris eſt, nec debita ratio compoſitionis obſeruatur, vt quæ multa inutilia contineant, aliquando noxia & ſępe incognita. Deſpicimus adhuc alia multa à recentioribus inuenta & iactata, qui vt quamdam nominis gloriam captarēt, ea ipſa variè cognominarunt, non ſolùm authorum titulo, ſed effectu ſæpè fictitio. Ea, inquam, deſpicimus, vel ſaltem relinquimus & ſelectiora, probatiora ac vtiliora damus, atque in ſectiones quatuor partimur: in quarum priore de Electariis liquidis, in tertia de ſolidis, in quarta de Pilulis agi-

mus; ſecunda de his confectionibus amaris agit, quas medici Hieras nominant.

Diacaſſia D. N. Præpo. CAPVT I.

℞. *Foliorum & florum violarum,*
maluæ,
betæ,
parietariæ,
abſynthij romani an. m. ß.
Coque in aquæ lib. iiij. ad medias. In colatura adde mellis lib. I.
Coque denuò ad conſiſtentiam electarij liquidi. Tum miſce caßiæ mundatæ lib. I.
fiat Electarium in vaſe idoneo reponendũ & ſeruandũ.

COMMENTARIVS.

Compoſitionis illuſtratio.

Diacaſſia non ab omnibus pari parari modo ſolet: alij enim ſuccos plantarum cum melle coquunt ad craſſitudinem idoneam, deinde caſſiam permiſcent: alij plantas ipſas elixant, & colaturæ diluũt caſſiam & mel: tum rurſus totam mixturam feruefaciunt ad conſiſtentiam electarij mollis. Verùm improba eſt ea conficiendi ratio, in qua tandiu caſſia percoquitur. Optima eſt hæc, per quam fractæ cãnæ ex quibus educta eſt medulla lauantur in decocto colato: dein mellis integra libra, (non quidem dimidia, parcior enim eſt, vt dupla, nimia) additur. Poſtea coquuntur ad ſpiſſitudinem legitimã, vt tandem adiecta caſſiæ libra fiat Electarium.

Nonnulli loco mellis ſaccharum permiſcent; alij vtrumque: quidam mannam: alij ſennam, alij alia: ſicque varia ex medulla caſſiæ electaria conficiunt, quibus minimè aſſentior: Sat enim eſt diacaſſiam iuxta præſcriptum modum paratam pro enematis habere, & ſi quando per os caſſiæ medulla ſumenda, ſit recens extrahenda, & ſimplex ſumenda, aut ei commiſcenda, quæ conuenient, & medici ſcopo reſpondebunt.

Debet autem ſeligi caſſia Ægyptia ſeu Orientalis, quæ extrinſecus ex ſubrufo nigricat, intus pinguis eſt ac medulloſa, & nigra, cuius vis commendatur ad calorem contemperandum, aluum eluendam, & corpus blandè purgandum: Ob id ſecurè datur pueris, ſenibus & grauidis: Sine enim moleſtia ventrem ſubducit: Creditur ta-

men flatus concitare; ob id multi illius medullam educunt ad vaporem decocti aniſi, vel feniculi: alij parum cinnamomi permiſcent, & quibus inteſtina ſunt debilia, aliquid granorum Berberis addit Gorræus.

Audio nouum genus Caſſiæ ex Braſilia nunc aduehi, cuius medulla vncia dimidia magis aluum turbat, ac validius copioſiuſque humores educit quàm vncia integra vulgaris ac Orientalis. Caſſia Braſiliana.

Diacaſſia medicamentum eſt benignum, ac clementer purgans, mezenterij æſtum mitigat, aluum blandè mouet, illius ſiccitatem humectat, & lubricando ac detergendo per ſeceſſum excrementa deponit. Diacaſſiæ vires.

Electarium lenitiuum. CAPVT II.

℞. *Polypodij querni,*
Sennæ mundatæ,
Paſſularum mundatarum an. ℥ ij.
mercurialis m. 1. ß.
hordei,
adianti,
violarum an. m. ß.
iuiubarum,
ſebeſten an. n. xx.
prunorum enucleatorum,
tamarindorum pinguium an. ʒ vi.
glycyrrhizæ raſæ ℥ ß.
Coquantur in aquæ ſufficienti quantitate ad tertiæ partis diſsipationem. Colaturæ adde,
pulpæ caſsiæ fiſtularis,
tamarindorum, &
prunorum,
Sacchari albiſsimi, &
violati. an. ℥ vi.
Sennæ pulueratæ ℥ iii. ß *fiat Electarium.*

COMMENTARIVS.

Ad cuius Electuarij confectionem paſſulæ debent ab acinis repur-

gari: Si adiantum album, ſeu capillus veneris verus non ſuppetat, eius loco polytrichum ſubſtituatur: Conſerua violarum, vel ſaccharum violatum commiſceatur pro arbitrio: conſerua tamen electariis minus idonea. Aniſum vel fœniculum dulce, vel cinnamomi parum poterit adiicere qui voluerit; hucuſque tamen ſine iſtorum vllo paratum eſt hoc electarium: in quo qui ſunt vſi nullam à flatibus moleſtiam perpeſſi ſunt.

In parte decoctionis paratæ fructus ex quibus eſt educenda pulpa erunt iudicio multorum humectandi: in alia cum ſaccharo ſyrupus conficiendus, cui adhuc calenti pulpæ commiſcebuntur & ſaccharum violatum: Tandem ſenna tenuiſſimè læuigata, cuius vncia vna cum dimidia, vel tantùm cum dragmis tribus, vt vult Nic. Præpoſitus, ponitur pro quaque libra compoſitionis, cuius Rhaſis eſſe perhibetur author. Melius autem pulpa fructuum ſententia quorundam abſque humiditate extrinſeca trahitur: Aduentitiam namque ſi contraxerit humiditatem, ea coctione eſt reſoluenda, aut ſyrupus magis coquendus: vtrumque verò fieri nequit, ſine virium iactura, prunorum tamen medula ſine aduentitio ſucco educitur nunquam.

De quantitate ſacchari non omnibus conuenit, quod illa multis parcior videatur æquo, ad congruam Electarij conſiſtentiam & conſeruationem. Propterea duplum illius adijciunt, alij triplum: Sicque corpus nanciſcitur magis idoneum, & rancedini minùs obnoxium, ſed vires retinet ſegniores; Quas vt efficaciores habeat, paretur iuxta conſuetam & antiquam deſcriptionem, ſed ea ſolùm quantitate, quæ paucis hebdomadibus, ad vſus medicos tota diſſipetur. Præſtat namque medicamentum habere recens & potens, quam vetus & ignauum.

Facultates. Electarium lenitiuum ſic ab effectu dictum, vim habet leniendi, molliendi & aluum ſubducendi. Humores obuios ſine moleſtia ducit, præſertim pituitoſos & melancholicos. Conuenit pleuritidi, & aliis thoracis affectibus.

Aliud quoddam à Medicis Florentinis deſcribitur ſub nomine electarij magiſtralis quod turpethum, zinziber & Scammonium recipit: quo rectè pharmacolium noſtrum carebit.

Electuarium Catholicum. CAPVT III.

℞. Polypodij querni contuſi lib. I.
aquæ puriſsimæ lib. ix.
Bulliant ſimul ad tertiæ partis aquæ diſsipationem.
In duabus partibus colaturæ coquãtur ſacchari lib. viii. in ſyrupum: Cui adde pulpæ, caſsiæ, & tamarindorum altera decocti parte madefactorum, foliorum ſennæ bene mundatæ an. ℥ viii.
rhabarbari optimi,
polypodij quercini,
fœniculi dulcis,
violarum, an. ℥ iiii.
Seminum quatuor frigid. maiorum an. ℥ i.
glycyrrhizæ raſæ,
penidiorum,
Sacchari candi an. ℥ ß. fiat electarium.

COMMENTARIVS.

Vt antidotus hæc vniuerſalis optimè conficiatur, multa ſunt ſeorſim terenda & apparanda, ac primùm quidem polypodium, quod cùm bis ponatur, bifariam præparatur. Prima vice tantùm contunditur craſſiuſculè, ſecunda tenuiſſimè læuigatur. Quod contuſum eſt, diutiſſimè coquitur in aquæ quantitate dicta vel ſufficienti, & ex duabus partibus colaturæ & ſaccharo fit ſyrupus. Compoſitionis illuſtratio.

Ex altera humectantur tamarindi, vt eorum pulpa faciliùs cernatur, necnon caſſiæ Orientalis medulla.

Rhabarbarum per ſe teritur: ſenna, glycyrrhiza, fœniculum, violæ & per ſe, & ſimul teruntur commodè. Loco violarum duplum conſeruæ illarum optimè miſceri poteſt. Quatuor ſemina frigida maiora, excorticata ſcalpello minutim conciduntur: dein puluerantur penidia & ſaccharum: tum miſcentur omnia ligneo piſtillo, aut rudicula probè agitando, vt fiat electarium conſiſtentiæ legitimæ.

Non modò autem varia eſt huius medicamenti ſolemnis compoſi-

Catholici author incertus.

tio, ſed varia de huius authore opinio: Syluius enim videtur illius inuentionem adſcribere Galeno: Ioubertus Nicolao Myrepſico: Bauderonius Nicolao Salernitano: Adolphus Occon, Nic. Præpoſito: Valer. Cordus Nic. Alexandrino, apud quem extat illius deſcriptio, vſitatæ tamen valde diſſimilis.

Qui autem certò non ſciunt, cuinam iſtorum iuſtè debeatur illius inuentio, Catholicum Nicolai, ſine expreſſa cognominis deſignatione vocitant. Manet ergo nomen authoris incertum & anceps.

Catholicũ cur dictum.

Appellatur autem medicamentum hoc, Catholicum, & diacatholicō, hoc eſt, vniuerſale, vel quia humores vniuerſos expurget, vel quia eoſdem ex corporis vniuerſitate trahat & educat, vel potius quod omni morbo proſit, vel nulli datum obſit.

Iuxta vero formulam à nobis datam paratum, vocatur Catholicum ſimplex, ad differentiam alterius magis compoſiti, quod duplum pondus rhabarbari & ſennæ recipit; neutrum tamen in hoc ponitur in ſubſtantia, ſeu pulueratum, vt in præcedenti, quod Catholicum ſimplex vocatur, ſed folia Orientalia incoquũtur, & rheũ infũditur, eiuſque expreſſio miſcetur: mixtura autem ſic in formam electarij dicta vocatur Catholicum duplicatum.

Catholicũ ſimplex.

Multi polypodio decoquendo aniſum aut feniculum, alij coriandrum ad diſcutiendos flatus adiiciunt: Ad huius tamen effectus conſecutionem, feniculi ſatis additur, nec eſt opus tot medicamenta ſimul in maſſam congerere. Loco aniſi quod multi auerſantur feniculum dulce ſubſtitui. Si quis malit coriandrum, vel vtriuſque pondus æquum permiſcere, non refragabor. Libenter adhuc ad gratiam maiorem, cinnamomum adiicerem; nec eos pigebit, qui commiſcebunt. Cætera ſecundum veterem deſcriptionem relinquenda, quam cùm primæ notæ Medici non modò probarint, ſed alijs purgantibus multis prætulerint, illam peruertere, vt fecit Rōdeletius, credidi nefas.

Catholicũ pro clyſteribus.

Nonnulli Catholicum quoddam in Officinis ſeruant pro clyſteribus, à communi tantum diuerſum, quod Rhabarbarum minus electum, & antiquatum recipiat, & cum melle ſacchari loco paretur.

Catholicũ valde purgatorium.

Improbandum eſt illud valdè purgatorium cui pharmacopœorum nonnulli turpethum, colocynthida & hermodactylos adiiciunt.

Audio quoſdam liquidiuſculum catholiconem ex ſyrupo & pulparum, pulucrumque infuſo tantùm paratum in Officinis ſeruare; ſed cùm illius vis ſit multum imbecilla, nec authoris, quiſquis ille fuerit, ſcopo, reſpondeat, rariſſimè paratur, nec parandum arbitror.

Catholicones Fernelij.

Aliæ Catholici deſcriptiones traduntur à Fernelio, quarum prior inter cætera recipit calida quædam, vt helenium, hyſſopum, zinziber, cinnamomum, nucem moſchatam, & mel: altera inter purgantia turphetum admittit, agaricum & diacrydium. Quæ ſane compo-

ſitiones cùm non niſi à perito veniant artifice non improbantur, ſed tanquam minus probatæ, nunquam, aut rarò in Officinis paratæ reperiuntur.

Pro vero igitur electario Catholico ſtet in pharmacopoliis perpetuò, quod iuxta veterum doctorum placita deſcripſimus.

Catholicum blandè ac clementer omnes humores purgat: conuenit febribus & aliis morbis acutis, maximè his qui à lienis & iecoris praua quadam diatheſi oriuntur. Catholici vires.

Diaprunum, ſeu diadamaſcenum ſimplex D. Nic. Myr.

CAPVT IV.

℞. Pruna damaſcena recentia & matura N°. centum.
Coquantur in aqua ſufficienti, donec tabeſcant. Pulpa per cribrum traiiciatur, relictis corticibus & nucleis.
In percolato iure incoque parum.
florum violarum ℥ i.
In colatura diſſolue ſacchari lib. ii.
Coque in ſyrupum: Cui adde
pulpæ prunorum prædictæ & per ſe inſpiſſatæ lib. I.
medullæ caſsiæ & tamarindorum an. ℥ i.
Tum permiſce pulueres ſequentes, nempe
Santalorum alborum,
Santalorum rubeorum,
Rhabarbari an. ʒ iii.
roſarum,
violarum,
Seminum portulacæ,
Scariolæ,
berberis,
Succi glycyrrhizæ,
tragacanthi, an. ʒ ii.
quatuor ſeminum frigid. maiorum an. ʒ i.
Ex arte fiat electarium.

COMMENTARIVS.

Huius electarij deſcripta formula præ ſe fert ſuum conficiendi modum, eumque optimum, licèt paulò aliter conficiant nonnulli, pulpam non modò prunorum & tamarindorum, ſed etiam caſſiæ diluentes & elixantes cum ſyrupo ad conſiſtentiam mellis, vel electarij liquidiuſculi, cui poſtea pulueres addunt, vt ſimul cum expetita qualitate, craſſiorem & legitimam conſiſtentiam ſortiatur.

De violarum autem quantitate, non inter omnes conuenit; alij enim vnciam tantùm dimidiam ponunt, ex Nic. Myrepſi decreto: alij ſeſquivnciam, ſeu vnciam vnam cum dimidia: nos medium inter vtrumque pondus, nempe vnciam ponimus, in decocto prunorum colato parum coquendam. Nonnulli præter intentionem authoris cinnamomum adiiciunt, ſed auferendum putamus, lenienti & refrigeranti medicamento deſcripto minus idoneum.

De ſemine berberis poſſum idem iudicium ferre, non quòd me lateat vires habere roborantes, ſed quibus facilè diaprunum carere poſſit, cùm Rheum & roſas admittat multò magis roborantes: adde quod virtus illius lenitiua potius, quàm roboratiua deſideratur.

Maximè autem ſpodium, vt vocant, expungendum duxi, tum quia Græcum noxium eſt, & Arabicum non datur, aut datum non conuenit, nec eius Antiſpodium, ebur ſcilicet vſtum, quod nullam cum radicibus cannæ vſtis, quæ ſunt ſpodium Auicennæ, affinitatem habet, vt abundè docuimus libro ſecundo de Materia Medica, vbi eius hiſtoriam accuratè deſcripſimus, tum quia facilè poſſunt omitti, quæ minùs ſunt vtilia, aut cognita, aut vulgaria. *Cap. III. ſect. 3.*

Vires. Diaprunum ſimplex commendatur non modò ad febres continuas & alias intermittentes vehementiores, ſed etiam ad morbos omnes calidos, & ad vitia pulmonum, thoracis, renum, veſicæ: & quouis tempore febrium acutarum tutò poteſt exhiberi; feruorem enim cōtemperando aluum blandè ſubducit.

Diaprunum compoſitum, ſeu laxatiuum D. Nic. Myr.

CAPVT V.

℞. Diapruni ſimplicis præſcripti lib. I.
Scammonij præparati ℥ ß.
miſce, & fiat electarium.

COMMENTARIVS.

Vtrumque diaprunum compoſitum eſt atq; laxatiuum, ſed quod diacrydium non recipit, aluum pigrè ſubducendo, vix primam corporis regionem expurgat, diciturque ſimplex ad differentiam alterius diagrediati, quod potenter ventrem turbat, & ex vniuerſo corpore humores deducit.

Singulis autem libris ſimplicis additur vncia dimidia tantùm diacrydij, vt eiuſdem ſcrupulus in electarij vncia contineatur. Malè verò Nic. Salernitanus diacrydij pondus auget, cuius dragmas ſeptẽ ſingulis electarij libris permiſcet: ſic enim magis effera vis illius purgatoria redditur, nec tam tutus eſt illius vſus. Debet autem tenuiſſimè diacrydium læuigari, & electario adhuc calenti commiſceri.

Diaprunum laxatiuum præter eas vires quas cum ſimplici communes habet, potenter ac ſine moleſtia purgat, vtiliterque datur morbis renum & veſicæ, febribus, & aliis affectibus calidis. Facultates.

Diaphœnicum ſeu Confectio de dactylis D. Meſ.

℞. *Dactylorum nondum perfectè maturorum tribus diebus in aceto maceratorum* ℥. *C.*
penidiorum ℥ *l.*
turbith optimi ℥ *xxxv.*
amygdalarum dulc. mundatarum ℥ *xxx.*
diacrydij ℥ *xij.*
zinziberis,
piperis longi,
foliorum rutæ ſiccorum,
cinnamomi,
macis,
ligni aloës,
ſeminum aniſi,
fœniculi,
dauci,
galangæ an. ℥. *ij. ß.*
mellis deſpumati lib. ß. ſeu quantitatem ſufficientem, fiat electarium.

COMMENTARIVS.

Compoſitionis illuſtratio.

Cum dactyli perfectam magnitudinem adepti, necdum maturi, ſint aliquantum flaui, non eſt opus in formula præſcripta *Kirron* addere, vt pharmacopœorum vulgus ſolet; quæ vox ſi à Græcis detorqueatur, colorem flauũ, ſi à Barbaris, qui *Kheyron* ſcribunt, maturum ſignat, vel potius, vt credibile eſt, Chayrũ oppidum, ſeu agrum, vnde dactyli optimi aduehuntur: & ſuccus quam maximus eſt illorũ prouentus. Quod innuere videtur Saladinus, neſcio quis triobolaris ſcriptor, qui *Keirun* eſſe credit prouinciam Sarracenorum. Non ſiquidem eſt opus dactylos immaturos propter aſtrictionem quærere ad huius electarij præparationem, cum etiam maturi valdè conueniant, & ſatis habeant aſtrictionis ad Scammonij caſtigationem, ob quam immaturi à quibuſdam deſiderantur. Ego autem nec immaturos, nec maturos prorſus, ſed velut medios expoſtulo, qui ſi deſint, maturos probo, qui Arabibus vocantur Keiron & Keron.

Præparatio.

Debent verò antequam veniant in compoſitionem interna cute & nucleis oſſeis repurgari, in fruſta concidi, & in aceti parua quantitate, diem tantum, ſi molles ſint, aut biduum, vel triduum: ſi duriores, in fictili vaſe macerari: deinde in pila marmorea teri: Tum cerniculo traiici, & poſtea cum melle deſpumato parum elixari ad aceti diſſipationem. Internam cutem voco, eam membranulam, quæ carnem intùs veſtiendo proximè nucleos ambit.

Sunt qui dactylos in hydromelite, alij in vino albo macerant, ſed ad aromatum temperationem, & pituitæ viſcidæ attenuationem, meliùs in aceto macerantur.

Penidia hordeata cur dicta.

Penidia expetuntur hordeata dicta, quod fiant ex ſaccharo, & aqua hordei ad craſſitudinem idoneam coctis: quibus recte parum mellis additur.

Tenuiſſimè autem pulueranda turpethum, lignum aloës, galanga, zinziber, & alia ſimplicia, ſed amygdalæ minutim cultello idoneo incidendæ, dein cum penidijs læuigandæ. Tum ſimul miſti pulueres præter Scammonium, quod ſeorſim terendum, & poſtremò miſcendum, non melli triplo, vt voluit Cordus, ſed eius tantùm libræ dimidiæ probè commiſceantur.

De mellis quantitate opiniones variæ.

Hæc enim mellis quantitas ſufficit; Cuius vicem quoque ſubeunt dactyli, penidia & amygdalæ, quorum omnium pondus eſt lib. I. ℥ ix. & ʒ iij. Reliquorum puluerum pondus eſt ℥ viii. & ʒ vi. Quæ omnia ſimul iuncta efficiunt lib. ii. ß. Quibus ſi libra dimidia mellis deſpumati addatur, tota compoſitio erit lib. iij. ſeu ℥ xxxvi. Ita vt ſingulæ compoſitionis vnciæ excipiant Diagredij ſcriptulum vnum.

Hæc mellis quantitas forſan multis non videbitur iuſta, nec pul-

ueribus excipiendis ſatis copioſa, nec electario ad iuſtam conſiſtentiam perducendo legitima, cùm Bauderonius artis pharmacariæ peritiſſimus, mellis ℥ xiii. ß. apponat; Bern. Deſſennius lib. ij. Ioann. Coſtæ lib. ij & ℥ viij. Rondeletius lib. vi. Verùm cùm dactyli, penidia, & amygdalæ mellis suppleant vicem, vt dictum eſt, quantitas eius à nobis definita, aut paulò vberior ſat eſſe poteſt; Quæ quò magis augebitur, eò compoſiti virtus erit imbecillior.

Sunt qui dactylos tantùm aceto maceratos ponderant, alij melius eoſdem ante macerationem pondere à Meſue definito aſſumunt; Deinde infundunt, poſtea terunt & apparant eo quo diximus modo. Ab illis tanquam à baſi totum medicamentum nomen habet, quod nonnulli quoque Diaturbith nominant, quod inter purgantia quæ ipſius compoſitionem ingrediuntur, turbith maximè præpolleat, eiuſque ratione medicamentum hoc phlegmagogum eſt. Diaturbith.

Amigdalarum dulcium inciſarum portio maior rectè cum alijs puluerandis puluerabitur; Sua enim vnctuoſitate impediunt, ne vis puluerum exhalet. Reliqua portio quoque, vel omnium puluerum exigua quædam pars cum Scammonio miſcebitur, antequam ingrediatur compoſitionem: Sic enim exactiùs quàm per ſe ſolum permiſcebitur. Ad mixturam verò feruidam nũquam accedat diagredium, ſed tepidam tantùm, aut paulò calidiorem, ne grumeſcat, & ineptum reddat compoſiti corpus, ac male diffuſam ipſius qualitatem.

Diaphœnicum, ſiue Confectio de Dactylis, vt à multis vocatur, clementer & tutò pituitam & bilem ducit, dolori ventriculi, colico affectui, & omnibus malis, ab humore crudo & pituitoſo natis ſuccurrit. Item & febribus complexis, diuturnis & pituitoſis. Vires.

Qui hoc electarium habebit, facilè vtroque Indo carere poterit.

Diapſylium, ſeu Electarium de Pſylio. D. M. CAP. VII.

℞. *Succorum depuratorum bugloſſi,*
borraginis,
endiuiæ &
apij an. lib. ii.
Succi fumariæ defæcati ℥ iii.
miſce, & per diem *in his macera*
foliorum Sennæ ℥ i.
aniſi,
cuſcutæ.,
aſari an. ℥ ß.
adianti m. I.
ſpicæ nardi ʒ ij.

Semel & ſimul feruefiant omnia, Quibus adde
violarum ℥ iii.
epithymi ℥ ii.

Parum denuò bulliant: Poſtea colentur: Colaturæ *ad lib. iiii.* ß. infunde *xxiiij.* horis.
Seminis pſylij integri ℥ iii.

Agitetur ſubinde mixtura: Deinde coletur. Huic adhuc colaturæ ad *lib. iiij.* adde
Sacchari lib. iij ß.

Coque paulò ſupra conſiſtentiam Syrupi, in cuius adhuc calentis *lib. iij.* permiſce
Diacrydii triti ℥ iii.
trochiſcorum diarrhod.
de Antiſpodio, &
de Rhabarbaro an. ℥ i.
trochiſcorum de berberis,
conſeruæ violarum an. ℥ ß. fiat Electarium.

COMMENTARIVS.

A multis quidem commendatur huius medicamenti materia ſi-

ſimul congeſta, ſed à paucis laudatur ſimplicium, quibus conſtat deſcripta proportio, & vix à duobus idem probatur cõficiendi modus. Alij enim quidpiam augent, alij detrahunt: Alij tantùm pondus immutant. Nos autem in huius medicamenti examine & apparatu, nullius magiſtri verba pro certiſſima lege & oraculo habentes, fatemur quidem mentem authoris, quantum fieri potuit, ſequutos eſſe: quædam tamen ſuadẽte rationis dictamine immutauiſſe. Nam pro ſucco bugloſſi ſylueſtris, ſuccum bugloſſi hortenſis, vel potius borraginis, vt præſtantioris ſubſtituimus. Pro vncia dimidia Sennæ, quæ vix quicquam notabile pollicetur, integram poſuimus. Pro tribus vnciis cum dimidia Scammonij præparati, vncias ſolùm tres admiſimus, vt tantùm admittantur eius ſinguli ſcriptuli in ſingulis vnciis compoſitionis. Sic enim ſatis validum & purgatorium iudicamus, nec diacrydium in malo cytonio iam coctum recoquendum putamus, ne vis eius aliquantùm hebeſcat.

Adiecimus conſeruam violarum, vt vim quamdam magis lenientem adipiſcatur. Aſari tantùm vnciam dimidiam, ſeu dragmas quatuor, ſic ℥ ß. depictas poſuimus; Meſue vncias quatuor: Sed credibile eſt, illius pondus bibliopolarum errore immutatum, qui pro ʒ iiij. ſic ℥ iiij. depinxerunt. Adianti veri penuria, polytrichum ſubſtituendum eſt. Parandi modus ex formula deſcripta ſatis patet.

Si quis autem miretur, cur Meſue venenatam qualitatem pſylio dederit, quòd tamen multa quantitate medicamentum hoc ingreditur, eique nomen tribuit! Reſpondeo, id illi forſan accidiſſe, atque aliis authoribus multis, hiſque grauiſſimis quibus nonnunquam aliquid præcipitanter effluit, quod poſtea ſapientiores ac doctiores facti caſtigant immutantque. Vt vt ſit, in pſylio nulla deleteria qualitas agnoſcitur, proinde rectè ad hoc electarium accedit, quod ad multos vſus commendatur.

Monendus autem nouus tyro, coctionem mucaginum cum ſaccharo admodum difficilem eſſe, vt quæ ægrè permiſceantur, vel certe non ita perfectè, quin ſaccharea portio poſt elixationem magis ſubſidat, mucaginea magis efferatur. Tandiu verò ſimul coquenda, donec mucaginum quarta ſolum pars, aut paulo plus vel minus pro artificis dexteritate relinquatur.

Electarium de pſylio bilem non modò temperat, ſed purgat, febribus acutis, vt & morbis omnibus calidis, & curatu difficilibus conuenit: vertigini & his capitis doloribus, qui à calidorum humorum vel aſcenſu, vel congeſtione naſcuntur, confert, vt etiam iecori æſtuanti, vel obſtructo, & aliis affectibus ex eadem origine natis. Facultates.

Benedicta laxatiua. D. N. Salern. CAPVT VIII.

℞. Turpethi
rad. eſulæ præparatæ an. ℥ x.
Dacrydij,
hermodactylorum,
roſarum an. ℥ v.
Zinziberis,
galangæ,
cariophyllorum,
cardamomi:
amomi, vel eius defectu, acori
piperis longi,
macis,
ſpicæ nardi,
croci,
ſeminum apij,
carui,
fœniculi,
ſaxifragæ,
milij ſolis,
aſparagorum,
ruſci,
ſalis gemmei an. ʒ i.
mellis deſpumati lib. i. & ℥ *vii.* ß. *fiat electarium.*

COMMENTARIVS.

Eſulæ præparatio.

Antequam Eſulæ radix teratur & in vſum veniat, vt decet, præparanda. Maceranda nempe viginti quatuor horas in aceto: Dein exſiccanda & pulueranda cum turpetho, nardo minutim ſecta, zinzibere, galanga minore & hermodactylis. His ex dimidio tritis aromata miſcenda, & ſimul læuiganda. Seorſim verò ſal, crocus, ſaccharum, & ſcammonium præparatum.

Puluerum autem pondus eſt ʒ. LII. Si inter pulueres ſal, vt nonnulli volunt, numeretur; atque iſti ponderi triplum mellis deſpumati, ſeu quantitas definita, aut quod ſufficit commiſcetur, vt conſiſtentiæ legitimæ fiat confectio, quæ quòd benignè aluum ſubducat, Benedicta nominatur. Saccharum addunt nonnulli, ſed contra mentem authoris.

Eorum autem rectè neglecta fuit opinio, qui Dacrydium minuẽdum vel ſubſtrahendum iudicarunt, ne nimis cholagogum eſſet medicamentum. Nam cùm tria in mixtione concurrant pituitam purgantia, ſcammonij definita quantitas appoſitè commixta eſt, tum vt lentam turpethi vim excitet, tum vt ſimul medicamentum cum pituita, nonnihil quoque biliosi ſucci ducat.

Non modò autem dictos humores à prima regione corporis, ſed à renibus & partibus remotioribus expurgat, obſtructiones ſoluit, & quoſuis humores viſcidos expellit, & pituitam ab articulis deturbat. Facultates.

Benedicta dicitur, inquit Salernitanus, quòd ab omnibus à quibus ſumitur, benedicta eſt.

Electarium, ſeu confectio Hamech. Deſ. Fernel. CAPVT IX.

℞. *Cortic. myrobal. citr.* ℥ *ij.*	*abſynthij,*
myrobal. Cepulorum,	*thymi an.* ℥ *ß.*
myrobal. Indorum	*m. aniſi,*
violarum,	*fœniculi,*
colocynthidis,	*roſarum rubr. an* ʒ *iii.*
polypodij querni an. ℥ *i ß.*	

Tuſa omnia macerentur per diem in lib. ij. ſeri lactis: Deinde coquantur ad lib. j. Fricentur manibus & exprimantur. Colaturæ adde

Succi fumariæ,	*ſacchari albi,*
pulpæ prunorum &	*mellis deſp. an. lib. i.*
vuarum paſſar. an. lib. ß.	

Coquantur ad conſiſtentiam mellis, inſpergendo ſub finem.

agarici &
ſennæ puluerat orum an. ʒ *ii.*
Rhabarbari triti ʒ *i ß.*

Epithymi ℥ *i.*
Diadacrydij ʒ *vi.*
cinnamomi ℥ *ß.*
Zinziberis ʒ *ii.*
ſem. fumariæ
aniſi,
ſpicæ nardi an. ʒ *i. fiat electarium.*

COMMENTARIVS.

Rectè Fernelius Electarium hoc immutauit, caſtigauit, & ſeruata ipſius virtute, vel etiam in melius mutata, formam parandi faciliorem dedit. Nam, vt ait Plantius, fruſtra myrobalani geminantur in decocto primùm, deinde rurſum triti, & impoſiti: Et præterea Rhabarbari cocti vis perit: Caſſia & manna cum tamarindis coctæ corrumpuntur: Dacrydij quoque cocti vis exoleſcit, nec alijs facilè commiſcetur. Sic autem in veteri deſcriptione à Meſue tradita, iubentur dicta medicamenta ſimplicia parari, & contra artis præcepta indebitè & confusè miſceri. Quapropter huius electarij deſcriptionem ex Fernelio exhibemus multò meliorem, paratu faciliorem, & vſu fœliciorem, quam prudentes Pharmacopolæ parari curabunt & ſeruabunt in Officinis. Et licèt hoc verſificatoris cuiuſdam rythmico monitu, *non eris illuſus, teneas ſi quod tenet vſus.* Cum tamen vſus prauus eſt immutandus: Optima namque eſt, quæ ad melius fit mutatio.

Porro ad huius electarij confectionem Meſue requirit ſerum lactis caprilli, nec illius quantitatem definit. Verùm eius loco ſerum lactis aſinini poterit aſſumi: quod etiam ſi defuerit, vaccinum commodè ſubſtituetur: in cuius libris duabus ſimplicia macerabuntur, & coquentur, in eiſque vim ſuam deponent. In colatura diſſoluentur pulpæ paſſularum, & prunorum, mel & ſaccharum, quibus addetur fumariæ ſuccus, omniaque lento igne coquentur ſupra conſiſtentiam ſyrupi, addenturque reliqua iuxta formulam deſcriptam, paratu ſatis facilem.

Si paulo minor ſeri quantitas videatur, ad periti artificis ita augenda, vt pulueres ritè macerentur.

Facultates. Confectio hamech purgat bilem vtramque, & pituitam ſalſam:

propterea

propterea morbis ab hiſdem natis confert, cancro, elephantiaſi, maniæ, melancholiæ, impetigini, pſoræ, ſcabiei, & ſimilibus affectibus cutis.

Barbitonſores ſolent omnes hoc electarium expoſtulare, ad purgandos quoſuis venerea lue infectos, perinde ac ſi vna omnium eſſet temperies, & in omnibus vnus noxius humor. Inter illos verò qui gloriosè magis exultant, medicorum eloquio prudentiores & doctiores facti, materiam in hoc morbo peccantem, pro varia ſingulorum natura variam agnoſcunt.

Cùm autem antiqua compoſitio ineptiſſimè deſcripta ſoleat pro ſpecimine dari tyronibus, qui magiſterij titulo honeſtari deſiderant, atque his maximè qui ſuis ſe magiſtris magis ſedulos & ſciolos gloriantur, eam ipſam huc attexere minimè grauabor.

Confectio Hamech maior. D. Meſ. CAPVT X.

℞. *Succi fumi terræ depurati lib. I.*
Paſſular. mundatar. lib. ß.
Prunorum dulcium n. lx.
Myrobalanorum citrinorum ℥ iiij.
Cepulorum,
Indorum,
rhubarb. optimi
epithymi an. ℥ ij.
agarici albiſſimi,
colocynthidis,
polydij querni an. ʒ xviij.
abſynthij,
haſce, I. thymi,
ſennæ an. ℥ i.
violarum ʒ xv.
epithymi ℥ ij.
aniſi,
roſarum
fœniculi an. ʒ vi.
ſucci fumi terræ lib. I.

prunorum n. lx.
paſſul. mundat. ʒ vi.
Infunde omnia in aquæ caſei quantitate ſufficienti, & ponantur in vaſe vitreato ſtricti orificij, & obturetur os eius, & dimittatur per dies quinque.
Deinde bulliant bullitione vna:
Deinde colentur, & in colatura diſſolue
Caßiæ fiſtulæ mundat. ℥ iiij.
thamarindorum ℥ vi.
tereniabin ℥ ij.
fricentur manibus & colentur, & proiiciatur deſuper.
Zucchari alb. lib. I. ß.
ſcammonij ℥ i. ß.
coquantur vſque dum habeat ſpißitudinem mellis, deinde pulueriſentur ſuper illud.
myrobolanorum citrinorum Rebulorum,
Indorum, l. an. ℥ ß.
Bellericorum,
Emblicorum,
reubarbari
ſeminis fumi terræ an. ʒ iij.
ſeminis aniſi,
ſpicæ nardi an. ʒ ij.

COMMENTARIVS.

Is puluis electario vt decet conficiendo miſcendus. Alia eſt apud Meſueum huius nominis confectio dicta minor, quòd minori & ſimplicium numero & labore concinnetur. Vtraque nunc à doctis omnia accuratè perpendentibus negligi ſolet. Nihil enim probandum quod ratio non probat. Ea autem vtramque damnat, ſeu materiam ſpectes, quæ inepte vſurpatur, & ineptiùs geminatur, ſeu formam, quæ ineptiſſimè deſcribitur.

Caryocoſtinum. D. Garioponti. CAP. X.

℞ *Caryophyllorum,*
coſti,
Cumini an. ℨ ij.
hermodactylorum,
Diagredii an. ℥ ß.
Mellis deſpumati q. ſuff. ſeu triplum vel lib. ß.
fiat Electarium.

COMMENTARIVS.

Vt in duabus ciuitatibus etiam non longè à ſe inuicem diſſitis, vix eadem loquela, viuendi lex, & obſeruantia morum, Sic vix vnus apud pharmacopœos omnes omnium pharmacorum vſus. Lutetiæ vix innotuit Electarium, quod à cariophyllis & coſto nomen trahit, Lugduni tamen habetur in vſu frequenti & fœlici. Qui ipſius dotes non nouit, compoſitionem accuratè perpendat, & ad multos affectus expugnandos experietur, ſi voluerit, ſingularem; quam à peritis medicis & nimium expertis inuentam Gariopontus vetuſtiſſimus Medicus ſcribit. *part. 3. cap. 6.* lib. 4. Vt ritè paretur, puluerandæ prius, ac ſimul radices, necnon cariophylli & cuminum. Seorſim verò Diagredium, poſteriuſque adiiciendum melli deſpumato pulueribus ante concorporato, vt fiat Electarium conſiſtentiæ legitimæ. Aromata quibus conſtat, partim nobilia membra roborant, partim hermodactylorum, & Scammonij vim noxiam emendant, & ſimul viſcidos humores attenuant, flatus diſcutiunt, & operationem medicamenti minus torminoſam reddunt. Præparatio.

Nonnulli pro Coſto Inulam ſubſtituunt, Alij Imperatoriam, ſed Coſtum Belgarum, qui nunc ſatis frequens reperitur, pro exotico lubētiùs præfero. Qui mel cum vino albo deſpumant & coquunt ad ſyrupi conſiſtentiam, Electarium iam ſatis calidum calidius afficiunt, ego mel roſatum colatum pręfero: prodeſt arthritidi, vt & alijs affectibus.

Ioubertus quem nonnulli pharmacopœi ſequuntur, zinziberis ℥ ij addidit, ſed authoris mentem ſequutus omittendum cenſui: qui ʒ i. cinnamomi ſuperadiunget, Electarium habebit gratius, nec

Vires. calidius multò, maxime ſi pulueres rhodomelle cogantur.

Valde prodeſt arthritidi bilioſæ præcauendæ & ſanandæ, vt & aliis affectibus multis, qui à bile & pituita naſcuntur: Mirabiliter verò furioſos podagricorum dolores mitigat, & ignitum extinguit calorem, ait author, atque ſtatim vbi vẽtrem ſoluerit, ſolatur, & patientis adeo membra leuat, vt è ſeceſſu, ſeu ventris per medicamentum ſolutione, ſolus redeat ad lectulum.

Tryphera ſolutiua. CAPVT XI.

℞. Dacridij Antiocheni ʒ x.
turpethi optimi ℥ i ß.
cardamomi minoris,
cariophyllorum,
cinnamomi,
macis an. ʒ iij.
ſantali citrini,
glycyrrhizæ raſæ,
ſem. fœniculi dulcis an. ℥ ß.
acori,
ſchœnanthi an. ʒ i.
corticis citri conditi,
roſarum, an. ʒ iii.
violarum ʒ ii.
penidiorum ℥ iiii
ſacchari tabarzet lib. ß.
mellis albiſſimi in ſucco pomorum bene deſpumati lib. 1.
fiat electarium.

COMMENTARIVS.

Trypheræ acceptio dicta videtur contrario quam ſe habeat compoſitio apud Meſuem, ſenſu, cuius omnes Trypheræ minimè ſunt delicatæ, vt nominis intellectio portendit, ſed & guſtu, & colore ingratæ, nec viribus commendabiles. Nos exhibemus vnicam his omnibus dotibus inſignem: Gratus enim admodum eſt illius ſapor,

nec color diſplicet: Vires autem eximiæ, & toleratu, quibus conueniunt faciles.

Porro zinziber Turpetho addi ſolitum relinquimus, quia ſimul aromata multa ſuauiora, & magis cardiaca ad illius ſtimulum & caſtigationem congeſſimus, quæ & diacrydij feritatem ſimul mitigant, præſertim roſæ, violæ, necnon ſantala, quæ & aromatum calorem contemperant. Penidia potius ad leniendum, ſaccharum ad ſuauitatem, & mel ad conſeruationem adduntur.

Iuxta formulam deſcriptam fideliter, vt ſolet, parauit Anton. Landæus Pharmacop. Pariſienſ. digniſſimus, multiſque meo conſilio, ægrotis exhibuit, qui ſine oris inſuauitate, ſtomachi ſubuerſione, ventris torſione fœliciter fuerunt purgati, & ſecurè à morbis, quibus detinebantur, liberati.

Operoſa multum non eſt huius Electarij præparatio quæ ſic facilè peragetur: Santali primum pulueràndi, dein turpethum & liquiritia, tum ſemina, cortices & flores, poſtea penidia. Interea deſpumabitur mel, zuccarum ſimul liquabitur, admiſcebuntur pulueres. Seorſim verò tritum Dacrydium pulnerum portioni miſtum Electario iam vnito, omnium poſtremum commiſcebitur.

Tryphera ſolutiua his potiſſimum accommoda, qui multis excrementis bilioſis, pituitoſiſque ſcatent, & qui vix medicamenta purgantia, niſi grata ſumunt. Hæc enim confectio parum inſuauis eſt, & potenter aluum ſubducit, obſtructiones tollit, craſſos humores, lentos, & viſcidos incidendo, & attenuando purgat, febribus compoſitis congruit, & his omnibus morbis, qui à pituita & bile proficiſcuntur, vigentibus tamen æſtatis ardoribus minus conuenit, niſi cum decocto quodam, aut alio liquore multum refrigerante propinetur. Vires.

Diabalzemer, ſeu electarium Sennatum. CAPVT XII.

℞. Radic. cichorij	*Ceterac,*
bugloßi,	*cuſcutæ*
polypodii querni,	*artemiſiæ,*
cortic. radicis capparis,	*fumariæ*
graminis,	*agrimonii,*
glycyrrhizæ, an. ℥ ß.	*bethonicæ,*
paſſular. Corynthiacar. ℥ vi.	*meliſſæ,*
adianti,	*florum geneſtæ,*
hemionitidis,	*violarum, an. m. ß.*

Coquantur in aqua ſufficienti. In colatura ad *lib.* iii. Infunde & coque.

foliorum ſennæ ℥ iiii.	*ellebori nigri,*
ſeminum dauci	*turpethi an. ℥ i ß.*
coriandri an ʒ i ß.	*cariophyllorum ʒ ii.*

Bulliant ad conſumptionem tertiæ partis: In colat. adde ſacchari lib. i. ß. Coquantur ſupra conſiſtentiam Syrupi: Cui permiſce expreſſionē rhei electi in aqua chalibeata infuſi ℥ ß.

Sennæ pulueratæ ℥ ii.
lapidis lazuli præparati,
cinnamomi an. ℥ ß.
ſaſſafras ℥ i.
radic. pæoniæ, tamariſci, epithymi, cortic. mediæ fraxini an. ʒ ii.
ſem. agni caſti, nigellæ Romanæ, ſpicæ Indicæ an. ʒ ii.
anthos, ſtœchados an. ʒ i. fiat electarium.

COMMENTARIVS.

Singulis morbis ſingula debentur præſidia, quæ quòd ex Diſpenſariis vulgaribus non ſuppetant, nunc ſuppeditamus, & multis affectibus, quibus ſanandis deerant auxilia, fœliciùs auxiliamur: vt Hy-

pochondriacæ affectioni hoc medicamento, ex hypocondriacis, hyſtericis, melanagogis, & quibuſdam Indicæ lui curandæ idoneis, concinnato, quod Diabalzemer, ſeu electarium ſennatum nominare libuit, vt cuius Senna Arabibus *Albazemer* dicta, non modò copia, ſed viribus ſit baſis. Nullum enim familiarius melancholico humori ducendo medicamentum ipſa ſenna, nullum aptius, nullum toleratu facilius. Hanc verò partim pulueratam & mixtam, partim infuſam & coctam permiſcemus, cum his quæ flatus diſcutiunt, humores attenuant, infarctus tollunt, lienem, iecur & viſcera roborãt, facultates recreant, vterum reſpiciunt, qualitatem quamdam malignam obtundunt, & humores iamdiu congeſtos ſecurè propellunt, non modò melancholicos & contumaces, ſed & quoſdam lentos & pituitoſos, qui melancholicorum naturam interdum induunt, & quoſdam aſſatos bilioſos. Proinde turpethum & Rheum addidimus, vt ſimul cum humore melancholico, pituitoſus, qui ſæpius adeſt, & nonnihil ex bilioſo, qui rarò abeſt, educatur.

Et quia medicamentum hoc melancholico humori ducendo deſtinatur, eleborum nigrum ſelegimus, neglecto albo, pituitoſo humori ducendo conuenientiore.

Modus parandi facilis eſt, cùm & formula deſcriptionis illum ſatis demonſtret. Antequam tamen omnia ſimul coëant in electarij molem, lapis lazuli ſic præparari debebit.

Quantitas eius ſumetur idonea, teretur in mortario metallico, abluetur aqua communi, ſiccabitur in ſole, vel cineribus calidiuſculis: Denuo abluetur, & ſiccabitur: Rurſuſque lauabitur, vt antè donec aqua lympida remaneat, & poſtea exſiccabitur: idque non modò decies, ſed vigeſies iterabitur, ſi fuerit opus: Tandem abluetur in aquis cardiacis quater, quinquies aut pluries: Tum exſiccatus ſeruabitur ad vſum. Sic namque inimica quædam huius lapidis qualitas perit, & retinetur purgatoria. In confectione Alkermes vritur, vt pereat purgatoria, remanente cardiaca, qua tunc eſt opus. *Lapidis lazuli præparatio.*

Diabalzemer mirum in modum conuenit lienoſis, melancholicis, hypochondriacis, maniacis, epilepticis, ſiue febre delirantibus, paſſionibus hyſtericis, fœdis viduarum coloribus, elephanticis, & Indica lue inueterata laborantibus. *Facultates.*

Hydragogum eximium. CAP. XIII.

℞. *Radicum yreos noſtratis,*
ebuli,
graminis,
cortic. radic. capparis,
aſari,
carui an. ʒ vi.
pimpinellæ,
polytrichi,
agrimonij,
ceterach
artemiſiæ an. m. i.
florum Perſicæ m. ß.

Coquantur in aqua ſufficienti. In colatura infunde, & coque parum
foliorum ſennæ ℥ ij.
ſeminis dauci ʒ ii.

In colatura ad lib. *i.* adde
ſucci roſarum pallidarum lib. ß.
ſacchari lib. 1. ß.
mellis in decocto ℥ *ii. radicis yreos cæleſtis deſp.* ℥ *x.*
Coquantur in Syrupum. Cui permiſce
mannæ Calabrienſis ℥ ij.
turbith,
radicis eſulæ præparatæ an, ℥ *i* ß.
zinziberis ʒ *i.*
acori,
calami aromatici an. ʒ *i.*
mechoacanæ ℥ *ii.*
ſem. ebuli ℥. ß.
ſeminis braſſicæ marinæ ʒ iii.
cinnamomi ʒ *ii. fiat Electarium.*

COMMENTARIVS.

Vt multæ medicamentorum compoſitiones ſine arte à multis authoribus deſcriptæ traduntur, ſic & quamplurimæ effectibus planè conſimiles. Proinde multa electaria liquida, vt indebitè compoſita, vel parum ad affectus curandos accommodata deſpeximus. Alia verò arte & ratione meliùs deſcripta, & morbis quibuſdam frequentiſſimis rectè curandis idonea adiunximus: vt præter duo ſuperiora, Hydragogum hoc Electarium, quod ab agendi præſtantia eximium nuncupauimus, in pharmacopoliis ſeruandum cupimus, vt præſto ſit ſemper his auxilium quibus venter aquis plenus eſt, aut alia corporis pars immerſa ſero. Sæpe enim accidit, vt hydropicus ſine præſidio deſeratur, optimi medicamenti aquas ducentis penuria. Quia verò hepatis & interdum lienis errore hydropes fiunt, multa quæ viſcus vtrumque roborant, intemperiem emendant, & obſtructiones tollunt, adiunximus: Nonnulla quæ flatus diſcutiunt, & calorem natiuum excitant ſopitum. Præterque multa hydragoga, vt decet, caſtigata & apparata. Ordo deſcriptionis formulæ modum parandi docet.

Hydragogum eximium hydropicis tutò datur: Aquas enim ac ſeroſos humores ſine violentia ducit, & ad morbos omnes ab eiſdem ortos accommodatiſſimum eſt medicamentum purgatorium.

Medicamenti ſimilis inopia plebecula Pariſienſis confugere ſolet ad quemdam pſeudopharmacopolam, virgini-mulierum interpolatorem, qui puluerem quemdam laxatiuum ad hydropem curandum exhibet, quo vix vnus è multis millibus conualeſcit.

Electarium roſatum De M. CAPVT XIV.

℞. Succi roſar. rub. completaram lib. iiii.
zucchari tabarzet lib. ß.
tereniabin puri & recentis ℥ vi.
Scammonii Antiocheni. ℥ i. ß.
coquantur omnia lento igne ad mellis craßitudinem.
Tum proiice deſuper,
trochiſcorum de ſpodio ℥ i.
Galliæ,
croci an. ʒ ii.
trochiſcorum de berberis. ʒ iiii.
Repone in vaſe vitreo. Doſis eius eſt, ʒ v.

COMMENTARIVS.

Electaria duo nominis eiuſdem à diuerſis authoribus dantur: Prius ex Meſueo, alterum ex N. Salernitano depromitur. Illud forma liquida formatur: ob id ad calcem huius ſectionis repoſui, & multis vrbibus tantum inſeruit ad pilularum Aggregatiuarũ combinationem: hoc ſolida ſolum conſiſtentia ſeruatur, & vbique, vbi medicina benè fit, fœliciter vſurpatur. De quo paulò poſt fuſiùs.

Ex his duobus vnum Syluius contexuit, ſingulorum dotibus inſignitum; Sed præſtat ſeorſim parare: Qui tamen compoſitionibus quæ Meſues Roſatum admittunt carere voluerit, illo ipſo rectè carebit. Parum enim vſuale eſt, nec vlla ratio probat tantum ſucci roſarum vbertatem ad ſacchari pondus, nec deſcriptum ab authore parandi modum, per quem malè Scammonium cum ſucco roſarum, ſaccharo & manna coquitur ad mellis craſſitiem. Cùm vero mihi parum arrideat, parum quoque in illius explanatione immorabor.

cap. 2. ſect. 3. huius lib.

SECTIO SECVNDA.

De Hieris.

Compoſitiones quædam purgatoriæ ab antiquis Græcis Hieræ, hoc eſt, ſacræ, & propter inſignes effectus, magnæ dicuntur: Magnis enim viribus pollent, & magnis in morbis ſæpe fœliciter dantur. Sunt autẽ ſic denominatæ confectiones vulgatiſſimæ, & ad medicos vſus commendatiſſimæ, præſertim quæ à commendatiſſimo authore inuentæ ſunt, ac celebratæ, vt

Hiera Picra, ſeu Dialoë Galeni. CAP. I.

℞. Cinnamomi, *croci,*
macis, *maſtiches*
aſari, *iunci odorati an.* ʒ *vi.*
ſpicæ nardi,
aloës non lotæ ʒ. *C. ſiue lib. i* & ℥ ß.
mellis optimi deſpumati triplum, ſeu lib. iiii.
Miſceantur ſimul in Electarium.

COMMENTARIVS.

Hæc Hiera à Galeno eius authore, Picra, hoc eſt, amara dicitur, propter Aloën, à qua baſim & purgatricem vim habet. Vetus autem compoſitio retinetur præter xylobalſamum, quod vix reperitur, cuius loco Macim, conſilio Fernelij ſubſtituimus, & pro floribus iunci odorati, qui nobis non ſuppetunt, iuncum ipſum: Sicque quantitas à Galeno expetita habetur eorum, quæ cum aloë miſceri iuſſit ipſe, vel potius Andromachus, qui aloëm etiam lotam expetiuit: Illota tamen nunc & rectè ponitur.

cap. 2. lib. 8. comp. med. loc.

Hæc fuit Hiera picra vſitatiſſima Romæ, præter alias duas, quibus interdum Galenus vtebatur, ſed quarum exoleuit vſus, & quibus pro re exigente aliquid detrahebat, vel adiiciebat, vel immutabat.

ca. 14. lib. 6. de ſan. tu.

Remanſit autem hæc hucuſque integra, præter lignum balſami, quod multi auferunt, nihil ſubſtituẽtes; Alij ſurculos lentiſci, alij carpobalſamum, quod æquè rarum eſt, ſubſtituunt. Macis optimè ſuccedit illi, vel calamus aromaticus, atque alterutro parata Hiera, xylobalſami loco, nihilo erit inefficacior. Eius autem Galenus perhibetur author, quòd eam potius celebrarit, quàm inuenerit. Parãdi modus facilis eſt. Seorſim primùm terenda maſtiche, aloë, crocus: Deinde reliqua. Tum mixta, miſceantur denuò exſpumato melli, ac tepido tantùm, vt omnia coëant in electarij ſpiſſitudinem.

Hiera picra à Galeno celebrata facultatibus multis inſignibus efficax eſt: Calefacit enim, incidit, attenuat, ſiccat, terget, obſtructiones tollit, humores billioſos, pituitoſoſque, craſſos, & lentos expurgat: Affectibus ventriculi, meſenterij, hepatis, capitis & *Qualitates.*

iunctarum mirè confert. In qualibet vncia compoſitionis ponuntur aloës ℈ ij. & gr. 1. ß. Et pulueris reliquorum ſimplicium grana quindecim.

Hiera Picra cum Agarico. CAPVT II.

℞. *Puluer. hieræ ſimplicis ſine aloë,*
agarici trochiſcati an. ℥ ß.
aloes non lotæ ℥ i.
mellis deſpumati triplum, ſeu ℥ vi.
Ex arte fiat Electuarium.

COMMENTARIVS.

Duobus conſtat hæc hiera medicamentis purgantibus benignis, altero cholagogo, nempe aloë, altero phlegmagogo, videlicet agarico. Sat enim non eſt vnicum humorem noxium foras propellere, cùm duo obſunt, & morbum quemdam committunt, vel fouent: Tunc enim ad intemperiem mixtam medicamento mixto, ſeu qualitatibus multis compoſito eſt opus. Quia verò ſæpiùs Hiera picra Galeni datur affectibus ventriculi & cerebri, in quibus partibus raRò ſolitaria bilis aggeritur, ſed ſimul pituitæ plurimum vel craſſæ, vel tenuioris: Proinde cùm ex illis humorem vtrumque trahere conſilium erit, optimè hiera cum agarico imperabitur, à quo cognomen habet. Paratur verò vt præcedens, cuius ſæpè puluis ſeruatur in Pharmacopoliis, eique opportuno tempore, vel aloë tantùm cum melle additur, vel ſimul agaricus, prout hanc, vel illam parare conſilium erit.

Vires. Quæ autem cum agarico paratur, ad multa vtilis eſt: pituitam enim quamlibet educit, ſed præſertim craſſam ac viſcidam, & bilem putrem: humores adhuc incidit, infarctus tollit, mezenterium exonerat, ventriculum purgat, appetitum reſarcit, coctionem iuuat, è cerebro noxios humores educit, & confert epilepſiæ, vertigini & ſopori vigilanti.

Hiera Pacchij. D. Scribon. CAPVT III.

℞. *Stœchados,*
marrubij,
chamædrios,
agarici,
colocynthidis an. ʒ x.
opoponacis,
ſagapeni,
ſem. petroſelini,
ariſtolochiæ rotundæ
piperis alb. an. ʒ v.
cinnamomi,
ſpicæ nardi
myrrhæ,
folij,
croci an. ʒ iiij.
mellis deſpumati triplum, ſeu lib. iii.
miſce vt artis eſt, & fac Electarium.

COMMENTARIVS.

a lib. 3. Synopſ. Hieram hanc *a* Oribaſius tribuit Ruffo, *b* Paulus Archigeni, Scribonius Largus Pacchio. Is tamen non fuit primus author, ſed prudens celebrator, qui cùm ex ea plurimum lucrifaceret, tanquam ſecretum quoddam non reuelandum, eam apud ſe vſque ad interitum ſeruauit. Eo mortuo delata eſt iuxta formulam deſcriptam ad Tyberium Cæſarem, à quo Scribonius habuit, quam antè nulla arte extorquere potuerat. *c* Ætius modò hieram Archigenis, modò Antiochi nominat. Nos verò à præcipuo illius comprobatore Hieram Pacchij nominamus. Sic autem paratur.

b ca. 7. l. 7. de remed.

c cap. 114. tet. 1. ſer. 3.

Sagapenum & opoponax integra nocte macerantur in hydromelite, aut vino potius quàm aceto: Die colo forti traiiciuntur, vt ſordes omnis & pars impurior ſecernatur: Poſtea melli deſpumato commiſcentur, vna cum reliquis ſimplicibus pulueratis. Seorſim verò Præparatio

teritur crocus, vt & agaricus & colocynthis, cui inter puluerandũ gutta quædam olei permiſcenda, ne vis eius exhalet, & facilius teratur. Eius autem pulpa tantùm ſumenda, & praſſium ſeu marrubium album, potiùs quàm nigrum. Sunt qui polium, non folium ſumunt: folium tamen apud Scribonium legitur, non polium, quòd ſanè illius defectu rectè ſubſtituetur.

Myrrha cùm vix niſi recens & mollis, ac in mortario calido diſſoluatur, raroquè niſi admodum vetuſta habeatur, pulueranda: aut vna vice, ſi ita fieri facilè queat, aut pluribus, ſi faciliùs: Tum aliјs pulueribus adiungenda, & toti compoſito permiſcenda.

Qualitates. Hiera Pacchij, ad plura vitia efficaciter datur, inquit Scribonius; Sanat enim epilepticos, furioſos, vertiginoſos, cephalalgicos, ſuſpirioſos, anheloſos, comatoſos, incubo, & aliis diuerſis oculorum, aurium & capitis affectibus obnoxios. Stomachum quoque optimè purgat, affectiones hepatis emendat, lienis ſaburram tollit, illiuſque duritiem minuit, inteſtinorum morbis auxiliatur, futuras aut iam factas in illis partibus vomicas aut diſcutit, aut celeriùs aperit, & menſtrua his mulieribus mouet, quæ difficillimè purgantur. *cap. 23. art. 92. li. de comp. med.*

Hiera Diacolocynthidos magiſtralis. CAPVT IV.

℞. Pulpæ colocynt. ℥ i.	*caryophyllorum*
agarici,	*cinnamomi,*
ellebori nigri an. ℥ ß.	*macis,*
aloës ʒ x.	*baccarum lauri,*
dacrydij,	*granorum iuniperi*
polypodij,	*cardamomi,*
maſtiches, an. ʒ ij.	*maioranæ,*
opoponacis,	*ſtœchados,*
bdellii,	*croci,*
ſagapeni an. ʒ ii.	*ſpicæ Indicæ an. ʒ i.*
radic. enulæ campanæ	*roſarum ʒ iii.*
cyperi,	*mellis deſpum. lib. i. ß.*
angelicæ	*miſce, vt artis eſt.*

COMMENTARIVS.

Nihil æquè confuſum eſt in Pharmacopœorum Diſpenſariis at-

que Hierarum deſcriptio, quas quiſque ad libitum variè & nominat & immutat. Eamdem enim ſæpè triplici nomenclatura deſignatam videmus, vt illam, quæ modò Hiera Pacchij, modò Archigenis, modò Ruffi, modò etiam Diacolocynthidos nominatur: Et aliquando tres multùm inter ſe differentes, eadem voce deſignatas comperimus, vt Hieram Diacolocynthidos quæ alio modo à Meſue, alio à Nic. Myrepſo, alio à Fernelio deſcribitur. His verò omnibus Hieram Pacchij præferimus, vt meliorem, quam magiſtralem nuncupamus. Sic enim ab illius baſi, & virium præſtantia optima ratione nominatur. Et qui hanc habebit, aliis omnibus, quæ colocynthida capiunt, à veteribus deſcriptis carere facilè poterit. Quæ tamẽ à Pacchio deſcribitur, cùm benignior ſit, poterit quoque haberi. Parandi modus ſic eſto.

Opoponax, bdellium & ſagapenum per noctem, aut diem integrum macerentur in aceto, potiùs quàm vino, propter ſimplicium, quæ ad compoſitionem accedunt, calorem: Dein optimè colentur, & ſuper cineres calidos acetum reſoluatur. Bdellium vix diluitur, diu licet maceratum, niſi recens, ac in mortario & piſtillo calidis ductum. Proinde vetuſtum ex arte puluerandum. Purgantia ſeorſim puluerentur, & olei amygdalini parum colocynthidi adhibendum, ne lateſcat inter terendum. Tum reliqua ſimplicia, primum duriora; Poſtea aromata: Tandem omnia melli deſpumato permiſceantur in legitimam, ac hieris debitam ſpiſſitudinem.

Hieræ magiſtralis facultates.

Hiera Diacolocynthidos magiſtralis eximiam habet vim, ad capitis, ventriculi & abdominis morborum curationem, quos humor crudus, pituitoſus, craſſus, aut melancholicus committit. Maximè autem apoplexiæ, comati, lethargo, paralyſi, epilepſiæ, incubo, aſthmati, colico dolori & melancholiæ hypochondriacæ conuenit, atque omnibus ventris affectibus, qui à pituita vitrea, aut gypſea proficiſcuntur, vel qui modo quocunque hebetem habent ſimul motum & ſenſum, vel alterutrum tantùm.

SECTIO TERTIA.

De Electariis ſolidis, & Trochiſcis purgãtib.

QVI Antidotaria, ſeu Diſpenſaria vulgo dicta componunt, vel verius tranſcribunt, multùm ſibi laudis deberi putant, ſi medicamentorum etiam nulla arte & ratione deſcriptorum farraginem, à quibuſuis authoribus depromptam congerant. Nos verò non modò ſelectiora, ſed ex ſelectiſsimis, quæ optima ſunt & vſu longo comprobata damus. Quibus nonnihil, prout ſuaſit ratio, vel addidimus, vel etiam detraximus, vt nimis rara, aut inutilia, aut incognita, non modò recentioribus, ſed etiam authoribus primis. Rarò enim non contingit, vt viri grauiſsimi ex aliorum tantùm relatu multa dicant & ſcribant. Et quæ malè audierunt, vel non norunt, pro veris vt habeantur in lucem edunt & defendunt. Pauciora autem medicamenta ideo hac in Officina deſcribo, quòd legitimam illorum compoſitionem, compoſitionis modum, illuſtrationem, & fasultates oſtendam.

Electarium Diacarthami, ſeu Diacnicu. Deſ. Arnaldi Villanouani.
CAPVT I.

℞. *Medul. ſem, carthami,*
hermodactylorum,
pul. diatragacanthi frig. an. ℥ ß.
turbith, ʒ vi.
zinziberis,
mannæ granatæ an. ʒ ij.
Dacrydij ʒ iij.
ſacchari candi,
carnis citoniorum conditorum,
mellis roſati an. ℥ i.
ſacchari albiſs. ℥ viij. ß. *fiat ex arte Electarium ſolidum tabulatum.*

COM.

COMMENTARIVS.

Æquè vt vſualis, ſic controuerſa Diacarthami deſcriptio, quam vix eandem apud duos authores inuenias, cùm & trifariam à Iouberto deſcriptam habeas. Vnica tamen aliis melior, & certior, & tutior, quam ſcilicet ratione & vſu longo plures comprobarunt, cuiuſmodi eſt, quam à N. Præpoſito mutuati ſumus, licèt paulò aliter ab Arnaldo Villanouano primo illius authore deſcripta comperiatur.

Nomen autem aſſumit à Carthamo, quod baſis locum tenet, licèt turpethum exuperet copia & viribus, imbecillior namque vis carthami purgatoria, quàm turpethi. Vtriuſque qualitas intenditur zinziberis adiectione. Diagredium & hermodactyli ſimul in compoſitione non tantùm pituitam, ſed & bilem ab articulis detrahunt. Caſtigatur illorum efferа qualitas carne citoniorum condita. Manna, diatragacanthum & ſaccharum ponuntur ad leniendum, contemperandum, pituitam detergendam & mouendam: mel ad conſeruandum. Carnem citoniorum crudam autumno qui ſumunt, eam ſacchari portionem augent, quæ conditam ingreditur: verum hanc vſurpare, quæ tempore quouis habetur, docuit vſus.

Sic verò paratur Diacarthamum. A cortice primùm purgatur ſemen carthami, deinde teritur; poſtea pulucrantur zinziber, terbeth & hermodactyli: tum diagredium & ſaccharum candum: deinde citoniatum. Tandem ſaccharo ad electarij ſolidi conſiſtentiam cocto, & adhuc calenti, mel, manna & cydoniatum permiſcebuntur, & poſtea pulueres, vt fiat electarium ſolidum, in tabellas, lozengias vulgò dictas, diſciſſum. Præparatio.

In quibuſdam vrbibus ſolus puluis huius Electarij ſeruatur & vſus tempore ſolidum in Electarium paratur, vel illius pulueris ℈ i. pro ʒ i. compacti Electarij diſſoluitur.

Electarium diacarthami frequenti eſt in vſu, & ferè in omnibus pharmacopoliis præparatum ſeruatur. Humores pituitoſos valenter purgat, non ſolùm à ventriculo & meſenterio, ſed etiam è partibus remotioribus, ſi copia paulò maiore ſumatur. Nonnihil quoque ex humoribus bilioſis detrahit. Proinde non tantùm febribus quotidianis, & merè pituitoſis prodeſt, ſed etiam complicatis, & quæ ab humorum diuerſorum mixtura exoriuntur. Facultates.

Electarium de ſucco roſarum. D. N. Salern. CAP. II.

℞. *Succi depurati roſar. rub. lib. I.*
ſacchari lib. I. ß.
Percoque in Electarium ſolidum, cui adde,
trium ſantalorum an. ℥ ß.
maſtiches ʒ ij. & ℈ ij.
corticis citri ſicci ʒ i.
caphuræ ℈ i.
Dacrydij triti ʒ xi.
Ex arte fiat Electarium, *in tabellas concinnatum, quarum ſingulæ pendeant ʒ i ß. aut ʒ ij. tantùm.*

COMMENTARIVS.

Non is ſum qui ad oſtentationem immutare vetera, aut noua promulgare deſiderem, ſed ſi quæ præter rationem acta recenſentur, aut ſcripta leguntur. Is ſum ego, qui meam de his liberè ſententiam feram: cuique enim philoſophari conceſſum eſt, & de rebus cognitis ſententiam ferre.

Cùm autem Electarium de ſucco roſarum, à Nic. Myrepſo deſcriptum, à Nic. Salernitano diſcerptum, à recentioribus variè conſutum & malè concinnatum compererim, quæ pondere maiore ponuntur, minuere, quæ minori augere, & quæ ineptè, immutare nō verebor. Omnium autem pondus conſultò immutaui: Succi enim roſarum quantitas cùm nulla ratione debeat eſſe par ſaccharo, rectè quidem eſt imminuta, auctum verò ſaccharum: libra namque ſacchari citiùs & faciliùs coquetur in ſyrupum, vel Electarium, cum ſucci roſarum libra dimidia, quàm cum integra, nec tamen vires habebit multò inefficaciores, aut minus roborantes.

De ſantalorum quoque pondere aliquid detractum eſt, & exigua corticis citri ſicci portio ſubſtituta, partim ad odoris & ſaporis maiorem ſuauitatem, partim ad putredinem arcendam, & membra vitalia recreanda. Caphuram nonnulli relinquunt propter grauem odorem: ego multum probo, quòd ſuo halitu & Electario gratiam conciliet, & qualitate permeante efficaciam maiorem.

Loco verò Spodij, quod non habetur, vel Antiſpodij vulgaris, ſeu eboris vſti, quod malè ſubſtituitur, maſtichem ſubſtitui ad ventriculi robur, & Scammonij caſtigationem.

Garcias ab horte. Malè verò Ebur vſtum Spodium vocatur, & ineptè pro fictitio Arabum ſpodio ſuccenturiatur: quicquid enim pharmacopœorum familia credat, vnicum tantum eſt Spodium, nempe pompholix, ſeu ſpodium Græcorum, quod neutiquam intra corpus ſumitur: imperitè ſiquidem Arabum interpretes prò Tabaxir ſpodium, pro ſpodio ebur vſtum dederunt. Nam Tabaxir eſt ſuccus, liquorué concretus arborum quarumdam, ſiue arundinum craſſiſſimarum & prægrandium, quæ aliquando flantibus ventis ex mutuo colliſu conflagrant: Ex iſtoque incendio ſuum mendicauit ſpodium Auicenna, vel potius ex Tabaxir, infidus illius interpres ſpodium fecit ſuum. Verùm *Cluſius.* nec Tabaxir ad nos ex India defertur, nec cannarum vſtarum cineres ex Arabia: nec ſi aducherentur magni eſſent in medicina vſus. Nec præterea ebur prudēter ſubſtituitur crematum. Proinde vel relinquendum, vel medicamentum aliud ſubſtituendum, quod parando medicamento ſit congruum. Podium Arabum fictitium eſt.

In vulgari autem deſcriptione maior dacrydij quantitas ponitur, vt Ɛ x x x vj. aut paulò plus pro ſingulis vnciis compoſitionis. In noſtra verò emendatiore dragma tantum dimidia ad vncias quaſque accedit, adhucque medicamentum ſatis validum ac potens remanet, vt ſolito more calcar purgantium queat nominari, quod ſcilicet parua mole vires habet efficaciſſimas.

Parandi modus idem eſt cum diacarthamo, atque is ex deſcriptionis formula ſatis innoteſcit. Sunt qui ſuccum roſarum tantùmmodò diſtillatum aſſumunt, in quo gummi tragacanthum macerant, mucaginemque extrahunt ad puluerum comprehenſionem, & electarij ſolidi concinnationem. Ego mallem in balneo Mar. ſuccum inſpiſſare in Rob craſſitudinem, quo pulueres non malè queunt concorporari. Si qui velint pro dacrydio ſcammonium non præparatum ponere, quantitatem ſucci roſarum ſolitam poterunt ratione quadam relinquere.

Electarium de ſucco roſarum merè cholagogon eſt, atque potenter flauam bilem educendo, his affectibus congruit, & vtiliter datur, qui ab eadem materia proficiſcuntur. Vires.

Electarium de Citro Solutiuum. CAPVT III.

℞. Corticis citri conditi,
Conſeruæ florum violarum,
Conſeruæ bugloſſi,
pul. diatragacanthi frigidi,
Dacrydij an. ℥ ß.
turbith ʒ v.
zinziberis ʒ ß.
foliorum ſennæ ʒ vi.
Sem. fœniculi dulcis ʒ i.
Sacchari albiſſimi in aqua roſarum ſoluti, & ex arte cocti ℥ x. fiat Electarium ſolidum.

Si cui minus arriſerit hęc à nobis ſic reſtituta deſcriptio, antiquior à magiſtro Stephano Arnaldo primùm inuenta, & à Guidone Cauliaco celebrata magis probetur, ſic iuxta eorum mentem parabitur.

Antiqua deſcriptio.

℞. Conſeruæ violarum,
florum borraginis, an. ℥ ij.
radicis bugloſſi,
corticis citri conditi an. ʒ i.
zinziberis ʒ ß.
pul. diatragacanthi frigid. ʒ ij.
diagredii ʒ iij.
turbith ʒ iiij.
Sennæ ʒ v.
panis ſacchari ℥ x. fiat Electarium in tabulis, ponderis ℥ ß. quæ eſt iuſta doſis.

COMMENTARIVS.

Electarium de Citro laxatiuum, Catholicum , ſeu vniuerſale catharticum eſt: Bilem enim vtramque & pituitam ſatis potenter, ac ſine moleſtia trahit, præſertim quod ſecundum priorem deſcriptionem à nobis emendatam paratur, in qua ſingula purgantia ſuum habent caſtigatorium : ſenna, fœniculum : Turpethum , zinziber: dacrydium, corticem citri conditum, conſeruas , & aquam roſaceam, in qua coquitur ſaccharum. Quæ omnia cor & facultates roborant, & ſimul dicta purgantia mitigant. Puluis diatragacanthi ponitur ad leniendum , ſaccharum ad detergendum, leniendum & conſeruandum.

Porrò quantitatem corticis citri quadruplo pondere poſuimus, tum quia compoſitionis baſis eſt, tùm quia partes corporis principatum tenentes recreat. Dacrydii quoque copiam augere fuit æquũ ad reliquorum proportionem , alioquin vis purgatoria , quæ iam erat imbecilla , aut non ſatis potens, conſeruarum incremento, & impotentior multò, & imbecillior remanſiſſet. Rectè ergo medicamenti baſis, roborantia, purgantia & caſtigatoria, ea qua ſunt à nobis deſcripta proportione, permiſcentur huic Electario, cuius, vt vſus facilis, ſic tutiſſimus & probatiſſimus.

Vt ritè paretur, turbith primùm ac zinziber minutim ſecta craſſiuſculè terantur, addantur ſenna & fœniculi ſemen,& omnia ſimul læuigentur. Tum in pila marmorea cortex citri & conſeruæ violarũ & bugloſſi ſimul accuratè piſtentur; dein per ſetaceum traijciantur, poſtea dacrydium in pollinem reducatur,pauco diatragacantho miſceatur. His peractis zuccarum cum roſacea ad Electarij ſolidi , aut paulo ſupra conſiſtentiam coquatur: Cui tepido aut parum calenti permiſceantur conſeruæ ſimul cum carne citri vnitæ : Tandem reliqui pulueres: Atque ex iſta miſcellanea fiat paſta , & ex hac tabellæ cuiuſuis ponderis.

Electarium de citro ſolutiuum ob multiplicem illius vim purgatoriam, multi eſt vſus. Febribus enim tertianis & hemitritæis valde cõfert, ſtomachum optimè purgat, prauam colluuiem in vtroque hychondrio ſtabulantem expellit , cibi faſtidium tollit , & malum corporis habitum emendat, cor, & ventriculum roborat, & viſcerum excrementitiam humiditatem abſumit. *Vires.*

De Trochiſcis libro ſequenti diſſerere propoſuimus, vt qui roborantes ferè ſint vel alliotici, ſeu alterantes, paucis quibuſdam exceptis, hiſque purgantibus, de quibus hac in ſectione & ſerie, breuiter nunc agere noſtræ methodi ratio ſuadet.

Trochiſci de Rhabarbaro. CAPVT IV.

℞. *Rhabarbari boni ʒ x.*	*aniſi,*
ſucci eupatorij,	*rubiæ tinctorum,*
amygdalar. amararum	*abſynthij,*
an. ℥ ß.	*aſari,*
roſarum ʒ iij.	*ſem. apij, an. ʒ i.*
ſpicæ Indicæ,	*formentur ex arte tro-*
chiſci	*ʒ i. pondere.*

COMMENTARIVS.

Rarò parati reperiuntur in Officinis eiuſmodi paſtilli, quibus dum opus eſt, ſolent medici rheum aſſumere, & aliis ſimplicibus propoſito ſcopo idoneis permiſcere. Prudentes tamen pharmacopœi, nec auaritiæ nimium dediti illis non carebunt, quorum ſcilicet optima eſt deſcriptio, & ſalutaris vſus.

Parandi modus. Vt autem rectiſſimè parentur, rheum & aſarum tenuiſſimè læuiganda ſunt, vt faciliùs hepatis ſinus, meſenterij anfractus, & vteri, renumque vias peruadere queant, reliqua quoque tenuiter puluеranda: deinde cum Eupatorij ſucci quantitate ſufficienti fiat maſſa molliuſcula, de qua formentur trochiſci cuiuſvis figuræ. Si ſuccus Eupatorij definita quantitate pulueribus excipiendis non ſufficiat, augendus, vt omnia ſimul faciliùs ſubigantur. Concinnati trochiſci exſiccandi & ſeruandi ad futuros vſus.

Vires. Trochiſci Rhei valent ad frigidos, bilioſoſque iecoris affectus, ad eius obſtructionem, dolorem, tumorem & deprauatam actionem. Hydropi quoque vel præſenti, vel imminenti proſunt, & morbo regio, ſeu Ictero.

Trochiſci de Agarico D. Galeni. CAPVT V.

℞. Agarici albiſſ. ſcalpro tenuiter comminuti ℥. ij. aut quantum voles: macera in vini albi, in quo fuerit zinziber infuſum, quantitate ſufficienti, & fac maſſam mollem; & ex ea trochiſcos: qui exſiccati denuò puluerentur: eodem vino ſubigantur in paſtam, ex qua rurſus trochiſci formentur, ſiccentur, ſeruentur.

COMMENTARIVS.

Vario modo apud Meſuem præparatur Agaricus, libro de ſimplicibus, cum mulſa, cum oxymelyte ſcillitico, cum ſale gemmeo, cum ſero lactis, cum dauco, & aliis ſimplicibus.

Galenus minori, faciliori & commodiori apparatu in trochiſcos effingit, in arte pharmacaria vſitatiſſimos, quos hîc deſcribimus, & tanquam præſtantiores magis probamus. Nonnulli ſalem gemmeum permiſcent, vt ſuo, inquiunt, pondere, agaricum ad fundum ventriculi delabi cogat, vt ſua abſterſoria facultate purgationem iuuet, & vim illius tardam excitet: zinziber tamen ſufficit cum vino, non modò ad vomitoriam qualitatem arcendam, ſed ad pigram vim purgatricem excitandam, lentos & craſſos humores attenuandos & incidendos, atque è partibus remotioribus attrahendos. Zinziber autem & ſua partium tenuitate per obſtructa viſcera agaricum defert, & ſuo calore vim purgatoriam iuuat, & aromaticitate ventriculum, cor, & partes nobiles recreat, quemadmodum & vinũ, quod ſua adhuc ponderoſa ſubſtantia agarici cohibet leuitatem: cuius ratione ad fundum ventriculi pigrè delabitur: atque ſupernatãs per vomitum aliquando ſolus, interdum cum humoribus excluditur.

Ex recentioribus multi veterum apparatu minùs contenti agaricum albiſſimum, vt decet, ſeligunt, ſcalpro argenteo, aut ligno duriore comminuunt, vaſe fictili vitrato excipiunt, vinũ album ac generoſum, in quo zinziber maduerit, affundunt, ſpatula eburnea aut argentea ducunt, congregant, & in maſſam cogunt, ex qua paſtillos formant, quos in eodem vaſe figulino, vel alio idoneo reponunt, in ſole ſiccant, ſuperpoſito linteo quodam rariſſimo, hac arte trochiſcos habent ſatis albos, pro ipſorum deſiderio.

Trochiſci de Agarico pituitoſum humorem non tantum è prima regione corporis purgant, ſed etiam è partibus longiùs diſſitis, ſi maiore copia ſumantur.

Trochiſci Ælhandal. D. Meſ. CAPVT VI.

℞. Pulpæ colocynthidos à ſeminibus mundatæ ℥ x.
incidantur & fricentur manibus cum olei roſati ℥ i.
gummi Arabici,
tragacanthi,
bdellij an. ʒ vi.
macerentur tres aut quatuor dies in aqua roſarum, vt perfectè liqueſcant: deinde cum pulpa dicta, & parte iſtius mucaginis fiant trochiſci: qui in vmbra ſiccati, denuo terantur, & cum reliqua mucagine rurſus fiant Trochiſci, iterum ſiccandi & ſeruandi.

COMMENTARIVS.

Trochiſci Colocynthidos, ſeu Alhandal, vt loquuntur Arabes, vtiliter iniici poſſunt in omnes compoſitiones, quæ colocynthidem recipiunt: Eam enim ſimplicem, aut non caſtigatam ſumere moleſtum eſt, præparatam, & trochiſcorum forma, vel alia concinnatam, vt cōſuetum, ſic tutum. Sic enim præparata medicamentorum aliorum compoſitiones ingreditur, quorum virtutem acuit: vnde validiùs pituitam, aut alios humores craſſos, lentos & viſcidos educunt.

Vt autem rectè prædicti trochiſci fiant, eligenda primùm pulpa colocynthidos albiſſima & leuis, quæ non modò forficibus incidenda, ſed etiam tenuiſſimè pulueranda; nam craſſiùs trita & intro ſumpta dyſenteriam ſæpè mouet, abraſis inteſtinis ab illius portiuncula ilei gyris & anfractibus ſtabulante. In veteri Meſues codice pulpæ colocynthidis ʒ x. tantùm ponuntur. Verùm locus erroris ſuſpectus eſt, & pro ʒ x. ℥ x. ponendæ, alioquin olei roſati quantitas minuenda, necnon bdellij, & aliorum gummi, quorum ſingulorum ʒ ij. tantum ſufficiunt ad mucaginem, decem vnciis colocynthidos ſemel, atque iterum excipiendis deſtinatam.

Facultates. Trochiſci Alhandal potenter viſcidam pituitam, & ſuccos omnes glutinoſos

glutinoſos purgant: Proinde multum conferunt colico dolori à pituita vitrea & lenta nato, Apoplexiæ, Vertigini, Epilepſiæ, Aſthmati, morbis frigidis, & arthriticis, qui vix medicamentis communibus cedunt.

De aliis trochiſcis alterantibus & roborantibus libro ſequenti; ſupereſt vt alia purgantia ſolida, nempe catapotia deſcribamus.

SECTIO QVARTA.

De Pilulis.

SVperioribus ſectionibus Electaria tam liquida, quàm ſolida omni & morbo & cauſæ morbificæ accommodata dedimus. Nunc vt idem præſtemus in deſcribendis catapotiis ſeu pilulis, quas plerique medicamentis quibuſlibet præponunt, methodi noſtræ ſuadet ratio. Ab his autem auſpicabor, quæ inter purgantia ſolam aloem recipiunt, dein quæ aloem & agaricum: Tum quæ cum vtroque Rheum, poſtea quæ ſennam: tandem quæ turpethum, aut dacrydium, aut colocynthidem, aut violentius aliquod catharticum admittunt, deſcribam. Ab aloë verò ducitur initium, quod ſit non ſolũ baſis ferè omnium catapotiorum, ſed quod viſcera, parteſque nobiles recreet, &
Ca. 14. *vix alio modo ſumi poſſit: quæ enim valde amara ſunt, vt aloë, & ingrata,*
lib. 3. *cum difficillimè forma liquida & potulenta hauriri queant, pilularum forma*
Inſtit. *dari ſolent, vt facilius deuorentur, vt alibi demonſtrauimus.*

Pilulæ ſtomachicæ, vulgo ante cibum. D. Meſ. CAPVT I.

℞. Aloes optimæ ℥ vi.
maſtiches,
roſarum, an. ℥ ij
Cum ſyrupo roſato, vel abſynthii, fiat maſſa molliuſcula.

COMMENTARIVS.

Omnes pilulæ quæ aloëm, vel rheum tantùm, aut vtrũq; ſimul inter purgantia admittunt, & clementer purgant, quæque humores tantum è prima regione trahentes, ſtomacho proſunt, Stomachicæ vocantur, vel pilulæ ante cibum, quòd quauis diei parte, paulò antè paſtus, tutò ſumi poſſint: cuiuſmodi ſunt pilulæ de aloë roſata, quæ fiunt ex eadem in ſucco roſarum nutrita, & cum vino in maſſam coacta. Vt etiam pilulæ Scaligeri, Ruffi & de Hiera. Vſitatiſſimæ tamen cùm ſint, quas dedimus, & quouis tempore paratu facillimæ, hæ tanquam regula omnium Stomachicarum debent in omnibus pharmacopoliis aſſeruari. Verùm parua quantitate tantùm parandæ ſunt, vt recentes ſemper habeantur. Diutius enim aſſeruatæ nimium exſiccantur, earumque virtus hebeſcit. Debet vero Maſſa aluta quadam, oleo pauco delibuta, inuolui, deinde in vaſe ſtanneo optimè clauſo reponi.

Pilulæ omnes, vt & reliqua purgantia dari minimè debent niſi vẽtre exinanito; præſertim verò quæ ex partibus remotioribus humores noxios trahere debent. Quæ longè ante, & poſt paſtum, vt poſt primum ſomnum commodiùs & vtiliùs ſumuntur. Stomachicæ non item; ſat enim eſt, ſi ſumantur hora vna ante ientaculum, vel alium paſtum, vt blandè ſubducatur aluus, & pituita quædam, aut alia praua colluuies in ventriculo & viciniis partibus contenta expurgetur: quam quidem omnes ſtomachicæ blandè educunt, ſtomachum roborant, & appetitum reſarciunt, vel ſopitum excitant. Vires.

Pilulæ Ruffi, vulgò peſtilentiales, ſeu communes.

CAPVT II.

℞. *Aloes optimæ* ℥ ij	*myrrhæ* ℥ i.
Croci ℥ ß.	
Cum oinomelite optimo fiat maſſa mollis.	

COMMENTARIVS.

Vix quoddam datur medicamentum à quodam præter authoris primi mentem non mutatum. Hæ pilulæ ex paucis componuntur, à

multis variè mutantur. Sunt qui myrrhæ tertiam partem adiiciunt: alij tantùm quartam: quidam octauam: nonnulli crocum & myrrhã æquali pondere commiſcent: alij mediam tantum partem croci ad myrrham adiiciũt, vt myrrhæ ad aloëm, vt nos in hac deſcriptione, medicorum celebriorum ſententiam ſequuti, fecimus.

Ca. 36. lib. 2. de morb. pop. Horum autem Catapotiorum inuentionem Rondeletius Ruffo denegat, quòd potionem, inquit, quàm pilulas potius tradiderit, vt ex Paulo Ægin. liquet. Hic ſanè medicamentum quoddam ex aloë, myrrha & ammoniaco thymiamate in vino odorato tritis, deſcribit, potumque nominat; fabæ tamen magnitudine exhibet, quæ rerum potulentarum menſuræ repugnat, ſolidarum conuenit: ideoque Ruffum poſterior ætas illarum eſſe primum authorem non ſine ratione credit. Pro vino aromatico oinomel generoſum ſubſtituimus, pulueribus excipiendis maximè idoneum. Si enim ſolo vino recipiantur, maſſa hinc ſubacta, breui duritiem penè lapideam nanciſcetur. Syrupus quoque de abſynthio illis admittendis multùm aptus erit.

Pilulæ Ruffi peſtilentiales dicuntur, quod peſti conueniant, ſed potius arcendæ & præcauendæ quàm curandæ. Ratione enim aloës corpus ab excrementis liberatur, à myrrha putredine vindicatur, à croco cor & facultates vitales recreantur. Peſti tamen factæ parum proſunt, vt quæ medicamenta magis Cardiaca, valentiora & Alexipharmaca ad ſui curationem poſtulet. Qualitates.

Pilulæ maſtichinæ. CAP. III.

℞. *Maſtiches* ℥ ß.
aloes ʒ x.
agarici ʒ iij.
Confice cum hydromelite vinoſo, & fiat maſſa mollis.

COMMENTARIVS.

Pilulas omnes quæ maſtichem excipiunt, Meſue Stomachicas appellat, quarum non ipſe ſolùm varias deſcriptiones exhibet, ſed etiam qui poſtea illum ea de re ſcripſerunt, & Antidotaria promulgarunt, modo aloës, modò Agarici, modò maſtiches pondus augentes, vel minuentes, aut alia adiicientes.

Vſitatior & tutior eſt deſcriptio quam hic damus, cui ſi Diamoſchi parum addatur, erunt Pilulæ de Aloë lota iuxta vulgarem editionem. Parandi modus facilis eſt. Debet verò agaricus trochiſcatus ſumi, poſtea teri, vt & reliqua, nempe aloë & maſtiche, atque cum hydromelite aptiùs, quàm cum vino ſubigi, tum ad efficaciam, tum ad conſeruationem.

Pilulæ de aloë lota.

Petrus de Ebano perhibetur earum author, quibus ab exuperante medicamento, nempe aloë nomen non dedit, ne ſimul eiuſdem nominis catapotia multa ac diuerſa deſcriberentur.

Pilulæ maſtichinæ ſtomachum blandè purgant, optimè roborant, totius abdominis excrementitios humores ſine moleſtia detrahunt & expellunt, doloribus capitis proſunt, & vteri affectibus multis.

Pilulæ de tribus ſolutiuis. CAPVT IV.

℞. Rhabarbari
aloes,
agarici an. ℥ iij.
Trita excipiantur ſyrupo roſarum pallidarum, & cogantur in maſſam.

COMMENTARIVS.

Vocantur hæc Catapotia de tribus ſolutiuis, quòd tria tantùm ſimplicia purgantia admittant: Syrupus roſarum pallidarum, quo illa excipiuntur, purgatorius quidem eſt, ſed ſimplex medicamentum non dicitur. Stomachicæ quoque ſunt hæ pilulæ, licèt paulo validiores ſuperioribus, propter Agaricum: qui ſi trochiſcatus ponatur, vt certè debet, vim incidendi & attenuandi maiorem habebunt, & minùs vomitoriam. Parandi modus facilior eſt, quàm vt nos moretur.

Vires.

Humores bilioſos & pituitoſos, craſſos & lentos à ventriculo, cauis hepatis & lienis, & à meſenterio perbellè purgant, ſtomachum roborant, & appetitum reuocant. Sic paucis, quæ de his dicenda, complector.

Pilulæ Imperiales D. Fernelij. CAPVT V.

℞. Aloes optimæ ℥ ij.
Rhabarbar. electi ℥ i. ß.
agarici trochiſcati,
foliorum ſennæ mundator. an. ℥ i.
cinnamomi ʒ iij.
Zinziberis ʒ ij.
nucis moſchatæ,
caryophyllorum,
ſpicæ nardi,
maſtiches an. ʒ i.
Cum ſyrupo violato ſubacta cogantur in maſſam.

COMMENTARIVS.

Egregiam his catapotiis non iniuſtè denominationem dedit author, vt quæ agendi benignitate & multiplici dote, præ cæteris egregium titulum mereantur. Poſſunt quoque dici pilulæ Catholicæ, vt quæ & vniuerſos humores, & ab vniuerſis partibus expurgent, ab hepate, liene, ventriculo, cerebro, & cum doſi paulò vberiore, à partibus quoque longius diſſitis.

Quædam eiuſdem nominis deſcribuntur à Nic. Præpoſito, quæ quòd pluribus conſtent, & efficaciæ ſint minoris, raрò parantur.

Pilulæ Imperiales Fernel. omnia viſcera infarctu liberant, purgant, roborant, & humores quoſuis noxios & obuios educunt, omniumque partium nutritiarum œconomiam iuuant. Vires.

Pilulæ de Eupatorio maiores. D. Meſ. CAPVT IV.

℞. *Myrobalanorum citrinarum,*
Succor. Eupatorij,
abſynthij an. ℥ *iij.*
rhabarbari ℥ *iij.* ß.
maſtiches ℥ *i.*
croci ℥ ß.
aloes ℥ *v.*
Succi, vel potius ſyrupi endiuiæ quantum ſufficit: ex arte fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Catapotiorum ex Eupatorio duas Meſuë formulas deſcribit, priora maiora nominat, quæ hic inſeruimus, alia minora, quæ rarò, imò rariſſimè ambo parari ſolent. Illa tamen cùm valdè commendentur ad icterum, omnem iecoris obſtructionem, ægrorum fœliciùs res ibunt, ſi in pharmacopoliis habeantur. Deberent autem à Rhabarbaro potius denominari, quod in compoſitione cæteris præpolleat. Verùm ſolent authores medicamentis à ſe compoſitis nonnunquam imponere nomina ad placitum magis, quàm rationem validiſſimam.

Præparatio. Porrò ad harum pilularum pręparationem ſucci Eupatorij veri, vel eius loco agrimonij, & abſynthij per euaporationem inſpiſſandi, exſiccandi, & poſtea puluerandi, deinde aliis ſimplicibus ſeorſim tritis commiſcendi, tum omnia ſyrupo de Endiuia, vel cichorio comprehendenda in maſſam idoneam. Rectè quoque dictorum ſimpliciũ ſucci æſtiuo tempore extracti, fictili vaſe excepti, & vigenti ſoli expoſiti incraſſantur & exſiccantur, atque facilè in puluerem reducuntur. Perperam faciunt, qui Meſuei conſilium ſequuti pulueres excipiunt aqua endiuiæ, & cogunt in maſſam.

Vires. Pilulæ de Eupatorio maiores non ſolùm ictero conducunt curando, ſed etiam febribus periodicis ac circuitu repentibus.

Pilulæ ſine quibus eſſe nolo. D. N. Præp.

CAPVT VII.

℞. Aloes optimæ ℥ xiiij.
quinque generum myrobalanorum,
Rhabarbari,
Sennæ,
agarici trochiſcati,
maſtiches,
Abſynthij,
cuſcutæ,
roſarum,
violarum an. ℥ i.
dacrydij ℥ vi. ß.
mellis ſucco fœniculi expumati quant. ſuffic. fiat maßa,
vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Vniuerſales ſunt hæ pilulæ, vt Imperiales, ſed magis cholagogæ, & valentiores propter dacrydium. Earum nomenclatio quadam circumloquutione deſignata efficaciam & vſus neceſſitatem notat, vt quibus vel paterfamilias, vel alius, qui optimè ſuæ ſanitati proſpectum voluerit, minimè carere debeat, quandoquidem ad earum compoſitionem accedunt, quæ à cunctis partibus præcipuis humores deducunt & eaſdem roborant. Rheubarbarum baſis erit ſi à parte earum præſtantiore ſumi debeat, vt Scammonium, ſi à valentiore & magis exuperante, vel myrobalani, ſi à fructuum pondere.

Vt rectè parentur, Scammonium, Aloë, Agaricus, & Maſtiche ſeorſim pulueranda. Reliqua partim ſeorſim, partim ſimul. Non ſunt verò ſubigenda cum aqua, aut ſucco fœniculi, vt placuit authori, ſed cum melle eodem ſucco depurato, ad ſyrupi conſiſtentiam, aut paulò infrà cocto, ne citius ſicceſcant, aut marceſcant. Præparati⁹

Quod illis accidet quæ iuxta N. Salernitani methodum parabuntur. Nec multum probatur eorum opinio, qui ipſius opinionem ſequuti dacrydium in ſucci fœniculi portione nutriunt, & ad ignem liquant. Dein pulueres adiiciunt cum reſiduo ſucci melliti. Sic enim authoris mentem ſequi putant, qui nec mellis meminit, nec talem apparatum concepit.

Vires. Pilulæ ſine quibus pituitam & bilem vtramque vndique trahunt, ſed præcipuè ex capite, oculis ac ſenſoriis omnibus. Proinde oculorum ſuffuſiones minuunt, viſum conſeruant, aurium dolores, tinnituſque ſoluunt, atque his affectibus proſunt qui à cerebro profiſciſcuntur.

Pilulæ lucis maiores. D. M. CAPVT VIII.

℞. Roſarum,
violarum,
abſynthij,
colocynthidis,
turbith,
cubebarum,
calami aromatici,
nucis moſchatæ,
ſpicæ,
epithymi,
carpobalſami,
xylobalſami,
Sem. ſeſeleos,
ſem. rutæ,
Schœnanti,
aſari,
maſtiches,
caryophyllorum,
cinnamomi,
aniſi,
fœniculi,
apij,

caſſiæ

caſsiæ ligneæ,
croci,
macis, an. ℨ ij.
myrobalanorum citrinorum,
chebulorum,
Indorum,
bellericorum,
emblicorum,
rhabarbari optimi an. ℥ ß.
agarici,
ſennæ an. ℨ v.
Euphraſiæ, ℨ vi.
aloes pondus omnium,
Cum ſyrupo ex ſucco fœniculi & ſaccharo aut melle, aut vtroque ſimul parato fiat maſſa conſiſtentiæ legitimæ.

COMMENTARIVS.

Axioma vulgare & medicum eſt, neminem poſſe oculis benefacere, quin priùs capiti proſpiciat, nec huic proſpicere, quin antè toti benefaciat. Hæc autem catapotia vniuerſali beneficio totum corpus, ſpeciali caput, ſpecialiore oculos leuant: vnde Opticæ, ſeu viſoriæ, vulgo pilulæ lucis maiores vocantur, ad aliarum diſcrimen, quæ minori ſimplicium farragine conſtant, minorique leuamine ſumuntur. Ambarum author eſt Meſue, vt & aliarum compoſitionum multarum, quarum exoleuit vſus.

Sic autem optimè parabuntur. Ante omnia xylobalſamum, aut ſuccedaneum eius xyloaloe, aut ſantalum citrinum, vel lignum lentiſci vel terebinthi, tundetur; dein turpethum & aſarum, poſtea ſpica minutim inciſa:; Tum caſſia vtraque lignea & aromatica, ſeu cinnamomum: his omnibus craſſiuſcule tritis addentur caryophylli, ſchœnanthum, fructus & ſemina; Seorſim tamen myrobalani cum olei amygdalini guttis aliquot, comminuendi, vt & crocus, colocynthis, agaricus trochiſcatus, aloë, ſenna & rheum. Commiſtis ſimul tot ſimplicium pulueribus, ſuperaddetur mellis Præparatio.

ſucco fœniculi deſpumati, aut ſyrupi ex eodem ſucco & ſaccharo parati q. ſuff. ad maſſæ corpus conſiſtentiæ legitimæ.

Vires. Pilularum lucis denominatio earum ipſarum virtutem denuntiat; pituitam enim à cerebro & oculis vacuant, propterea oculorum affectus inde natos curant, viſorium quoque ſpirit. puriorem reddunt, augent, recreant, ſicque viſum tuentur ac roborant.

Pilulæ aureæ. D. N. Myrep. CAPVT IX.

℞. Aloës optimæ,
Diadacrydij an. ℥ v.
roſarum rubr.
Sem. apij an. ℥ ij. ß.
Sem. aniſi
fœniculi an. ℥ i. ß.
pulpæ colocynthid.
croci,
maſtiches an. ℥ i.
Cum gummi tragacanthæ in aqua roſarum ſolutæ, vel potius cum melle roſato concinnetur paſta, conſiſtentiæ legitimæ.

COMMENTARIVS.

Non abs re inſultat Nic. Præpoſitus in Nic. Myrepſum harum pilularum authorem, quod diagredium quantitate maiore poſuerit, nec locum mendo carere ſuſpicatur, dum ait, & credo, quod debuit dicere, diagredij ℈ v. non ℥ v. quod ſanè colligi poteſt ex eiuſdem Myrepſi verbis, qui in fine cap. 107. doſim harum pilularum definiens ſic habet: Informentur ad modum ciceris cum aqua infuſionis tragacanthæ, & dentur de eis veſperi nouem, aut vndecim cum mulſa, aut vino. Hæc enim quantitas ſaltem ℥ i. ß. eſt aut ℥ ij. quæ ferè dacrydii ℥ ß. admittit. Vt vt ſit, nunc is inualuit vſus, vt iuxta modum deſcriptum parentur: ea tamen lege, vt iuſto ac idoneo pōdere exhibeantur, pro medici prudentia, & ægrotantis viribus: Cui purgando ſi diadacrydij gr. iiij. aut v. ſufficiant, ea tantùm mole catapotia dentur, quæ iſtam ſolùm dacrydij doſim receperit.

Optimè verò maſtichem adiecit Nic. Præpoſitus ad ventriculi robur, ne tam violentorum purgantiũ attactu lædatur. Rectè quoque tragacanthum permiſcebitur ad Scammonij feritatem mitigandam. Tutiùs verò trochiſci Alhandad ponentur, quàm colocynthis ipſa non caſtigata: omnia tenuiſſimè puluerata cum melle roſato cogentur in paſtam conſiſtentiæ legitimæ: ſic enim diutiùs molliuſcula remanebit, quàm gummi tragacanthæ diſſoluto ſubacta & comprehenſa.

Dicuntur autem pilulæ aureæ magis ab aureo colore, ratione croci, quàm ab effectu aureo, hoc eſt, pręſtanti, ac inſigni: Non enim omnia medicamenta, quæ aluum potentiſſimè ducunt, & affatim humores purgant, aurea ſeu præſtantiſſima ſunt, ſed quæ ſine moleſtia tantùm noxios, & cum facilitate extrahunt.

Pilulæ aureæ plurimùm chologogæ ſunt: Bilem enim valenter attrahunt, pariterque pituitam, non modò ex ventre inferiore, ſed etiam ſuperiore, videlicet capite: propterea ſenſus, oculoſque expurgant, hiſque aciem reſtituunt.

Pilulæ de Agarico. D. Auic. CAP. X.

℞. Agarici, ℥ ij.
radic. yreos,
Iraſſij an. ℥ i.
turbith ℥ v.
hieræ picræ ℥ iiij.
colocynthidos,
ſarcocollæ an. ℥ ij.
myrrhæ ℥ i.
miſce cum ſapa, & fiat maſſa vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

His catapotiis Nic. Præpoſitus maſtichem addidit; damnant reuerendi patres cenſores Meſuei: probat Fernelius, quòd ſimiliter ex Præpoſito tranſcripſerit: improbat Ioubertus, ſuæ tamen opinionis rationem ſubticẽs: Ego nec nociturã, nec valde profuturam pu-

to: ſi enim deſuerit, non deerunt ventriculo, quæ ipſum roborare queunt, nempe hiera, myrrha, ſapa, Iris; ſi adfuerit, neque aliorum vim obtundet, neque multo meliorem reddet.

Harum author primus eſt Auicenna, qui eas deſcripſit cum myrrha, quam Meſuë non addidit, vt putat Bauderonius, vt ex illius libro tertio liquet, vbi agaricum & colocynthida ſine vlla præparatione expreſſa deſcribit. Melius eſt tamen vtrumque trochiſcatum ſumere, terere, & permiſcere. Præterea puluis Hieræ picræ Galeni tantum melle non ſolutus ſumendus eſt: praſſium album ſeligẽdum, & radix yreos noſtratis flore cęruleo, quam Auicenna Lilium cęleſte vocat. Purgantia ſeorſim pulueranda; reliqua partim ſic, partim ſimul; tum omnia miſcenda cum ſapa. *Ca. 40. tr. 1. Fen. 10.*

Vires. Pilulæ de Agarico cùm pituitam vndique potenter educant, cõferunt plurimum capiti & thoraci: proinde comati, catharro, vertigini, & ſimilibus affectibus ab humore frigido ortis, maximéque aſthmati, ad cuius ſanationem ab Auicenna fuerunt inuentæ & deſcriptæ. cap. 40. lib. 3.

Pilulæ Cocciæ. D. Rhaſis. CAPVT XI.

℞. pul. hieræ ſimplicis ℥ x.
colocynthidos ʒ iii. & ℈ i.
dacrydij ʒ ij. ß.
turpethi.
Stœchados an. ʒ v.
Cum ſyrupo de ſtœchade fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Pilulæ cocciæ non ſimpliciter à grano, quod κόκκος dicitur Græcis nuncupantur, ſed quòd rotundæ ſint & paruæ, veluti granum quoddam ciceris aut erui, cuiuſmodi fieri ſolebant olim omnes pilulæ. Et licèt nunc ferè maiores concinnentur, vt propriam tamen ab authore datam deſcriptionem, ſic appellationem retinemus, qui ca. 1. lib. 9. ad Almanſor. iuxta formulam præſcriptam tradidit. Nonnulli ſupra modum purgantes indicarunt ratione diagredij maiore pondere commixti: Optimum tamen cùm ſit in pharmacopoliis haberi blanda medicamenta pro delicatulis, validiora pro robuſtis & agreſti-

bus viris, iuxta Rhaſis placitum parandas cenſeo; Adde quod tam exigua quantitate dari poſſunt, quibus conueniunt, vt citra hypercatharſim aluum ſubducere, & humores noxios educere valeant.

De admiſcendis autem in compoſitione nonnulli dubitant, an hyera picra Galeni ſumenda ſit, an alia paranda, vt voluit Cordus: Nos ob multas rationes, quas breuitatis cauſa relinquo, nullam validiorem, conuenientiorem, aut meliorem hiera dicta puto. Trochiſcos verò Alhandal melius erit permiſcere, quàm colocynthida non præparatam. Quod ſi ſyrupus de Stœchade defuerit, vt re vera paucis in Officinis habetur, nec haberi multùm eſt neceſſe, pulueres ſubigi rectè poterunt melle cum decocto ſtœchados deſpumato, & ad conſumptionem aquæ humiditatis cocto. Parandi modus idem atque præcedentium.

Pilulæ cocciæ humores partimននbilioſos, partim pituitoſos expurgant, non ſolùm à capite propter ſtœchadem, quæ minus cephalica quàm hepatica eſt, ſed etiam ab aliis partibus, in quibus dicti ſucci continentur: Eos enim à quacunque parte potenter deducunt. Vires.

Pilulæ de Hermodactylis maiores D. Meſ. CAPVT XII.

℞. *Hermodactylorum,*
aloes,
myrobalanorum citrini,
turbith,
colocynthidos,
bdellij,
ſagapeni an. ℥ *vi.*
caſtorei,
ſarcocollæ
Euphorbij,
Opoponacis,
Sem. rutæ agreſtis, vel hortenſis,
Seminis apij an. ℥ *iij.*
croci ℥ *i.* ß.
Cum ſucco caulium fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Multum ſunt vſuales iſtæ pilulæ quæ ab hermodactylis nomen habent, ſolæque ſufficiunt inueteratis articulorum doloribus, ad idque ſunt efficaciores his quæ artheticæ vocantur, & ſecurius quàm quæ de Sagapeno, aut Opoponace, aut Sarcocolla nuncupantur, vt ideo harum deſcriptionibus non ſit opus.

Ad præparationem in caulium ſucco Sagapenum & Opoponax liquanda, idoneo linteo tranſmittenda, deinde parùm coquenda. Tum pulueres reliquorum ſimplicium ſucco cum melle cocto permiſcendi: atque omnia ſimul in mortario terenda, ſubigenda, & manibus oleo delibutis contrectanda, vt conſiſtentiam nanciſcantur idoneam. Poſſent & eclegmati de caulibus rectè ſubigi.

Vires. Pilulæ de Hermodactylis craſſos humores, ſimulque ſeroſos potenter ab extremis partibus, præſertim ab articulis euellunt, conducuntque morbis frigidis capitis, neruorum & iuncturarum.

Pilulæ Aggregatiuæ, ſeu polycr. ſtæ. D. Meſ. CAPVT XII.

℞. Aloës,
turbith, an. ʒ. vi.
diadacrydij ʒ v.
Rhabarbari
myrobalanor. flauarum, an. ʒ iiij.
agarici albiſsimi,
trochiſcor. alhandal,
polypodij,
myrobalanor. Cepularum,
myrobal. Indarum an. ʒ ii.
maſtiches,
roſarum,
epithymi,
ſem. aniſi,
Zinziberis,
ſalis gemmei,
ſuccorum eupatorij,
abſynthii an. ʒ ii.
Cũ Syrupo roſarũ pallidarũ fiat maſſa, ad vſus ſeruanda.

COMMENTARIVS.

Veterem Meſuei deſcriptionem retinemus, ordinemque ſimplicium tantùm mutauimus, & pro Electario roſato ſyrupum roſarum ſubſtituimus ad puluerum comprehenſionem.

Sunt autem tres apud Meſuem pilularum huiuſce nominis deſcriptiones, quarum prior ſolùm eſt vſualis, & in pharmacopoliis ferè cunctis parata reperitur, relictis aliis duabus, Aggregatiuis maioribus & minoribus nuncupatis. Dicuntur verò Aggregatiuæ, propter aggregationem dotium multarum, vt etiã Polychreſtæ, & à multis Catholicæ, quòd ſint vſus multi, & vniuerſos expurgent humores.

Compoſitionis ratio manifeſta eſt, vt & mixtionis modus. Radices primùm terendæ, dein fructus, ac ſemina: Seorſim verò rheum & Agaricus, qui trochiſcatus ſimplici præferendus. His addendi ſucci eupatorij & abſynthij priùs exſiccati, & poſtea triti. Tum omnia, vt decet puluerata, ſyrupo roſarum pallidarum excipienda, vt fiat maſſa, quæ inuoluenda corio oleo amygdalino delibuto. Non verò ſine ratione pulueres ſyrupo roſarum pallidarum excipiendos arbitror, partim vt magis accedant ad mentem authoris, nam roſis nihil ſimilius, quàm ipſæ roſæ, partim quòd Electarium roſatum Meſuei, quo ipſe vult pulueres comprehendi, paratum non reperitur, nec parandum cenſeo, cùm eius vt inepta eſt compoſitio, ſic ferè nullus vſus.

Catapotia Aggregatiua ad multos affectus non modo capitis vtiles ſunt, ſed etiam ventriculi & hepatis. Ex his enim partibus & ſenſoriis pituitam, bilem, & melancholicum ſuccum detrahunt, purgantque: Propterea febribus complexis, inueteratis, & morbis complicatis conducunt. Facultates.

Pilulis de octo rebus, & de quinque myrobalanorum generibus carere poterit, qui Aggregatiuas habebit.

Pilulæ de Fumaria, D. Auic. CAPVT XIII.

℞ *Myrobalanor. citrearum,*
Cepularum,
Indarum,
Dacrydii an. ʒ v.
aloes Socotorinæ ʒ vii.
Cum ſucco fumariæ fiat maſſa, quæ exſiccata teratur, & rurſus eodem ſucco ſubigatur. Tertio cum ſyrupo de fumaria fiat maſſa, vſui reponenda.

COMMENTARIVS.

Hæc catapotia denominationem à fumaria ſumunt, cuius ſucco pulueres ter, aut ſaltem bis imbuuntur, & toties ſiccantur, vt iuſſit illorum author Auicenna. Tandẽ excipiuntur, non eodem ſucco, vt multi ignoranter faciunt, ſed melle, cui ſuccus hic longiore coctione diſſipatus fuerit, vel potius ſyrupo de fumaria, vt præſtantiore & authoris menti conuenientiore. Niſi enim alterutro ſubigantur, aut ſimili liquore pulueres, maſſa hinc ſubacta & aſſeruata ranceſcet, & in ſoliditatem ferè lapideam indureſcet. Parandi modus facilis eſt, atque ex deſcribendi formula ſatis notus. *cap. 7. tr. 3. fæn. 7. lib. 4.*

Vires. Pilulæ de fumaria bilioſos humores, acres, pituitam ſalſam & alios ſuccos aduſtos & melancholicos, à quibus vitia cutis plurima ſuboriuntur, vt ſcabies, pruritus, lichen, impetigo, purgant.

Pilulæ

Pilulæ de lapide lazuli. D. Meſ. CAPVT XIV.

℞. *Lapid. lazuli præparati ʒ vi.*
polypodij,
epithymi,
agarici an. ʒ viii.
hellebori nigri,
ſcammonij,
ſalis gemmei an. ʒ ij. ß.
caryophyllorum,
ſem. aniſi an. ʒ iiii.
hieræ picræ ʒ xv.
Cum ſyrupo regis Saboris fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

cap. II. ſect. I. huius lib. Vt cuique humori noxio ſuum tribuatur peculiare catharticum, has pilulas ex Meſuë deſcriptas ad melancholicum humorem ducendum exhibemus. Nomen autem à lapide lazuli, qui pro baſi ponitur, aſſumunt, ſed quia inimicę ac vomitoriæ cuiuſdam qualitatis eſt particeps, præparatione quadam eget, vt ante monuimus. Non verò vritur, vt in confectione Alkermes, ne pereat illius purgatoria qualitas, ſed tenuiſſimè tantùm pulueratur, & decies, aut duodecies, vel etiam pluries lauatur, in aqua primum communi, dein alia medicata, vt bugloſſi, aut ſimili: Semel lotus exſiccatur, dein alluitur, vt antè, & rurſus ſiccatur, idque adhuc iteratur, vt dictum eſt. Sic enim qualitas vomitoria deperditur, remanente deiectoria ac roborante, qua opus eſt. **Lapidis lazuli præparatio.**

Parandi modus idem cum ſuperioribus. Salem gemmeum pro Indo, quo caremus, ſubſtituimus, & ſyrupum regis Saboris pro aqua intybi. Sic namque pulueres commodiùs & excipientur, & ſubigētur: atque maſſa hinc concinnata tutiùs ſeruabitur, conſiſtentiamque meliorem habebit, & vires præſtantiores, ac humori melancholico, cui ducendo deſtinantur, aptiores.

Catapotia de lapide lazuli Elephantiaſi, Cancro, quartanæ febri, & omnibus morbis ex melancholico humore, & bile vſta conferunt, **Vires.**

eaſdemque vires habent, ſed præſtantiores, atque pilulæ Indæ, quibus carere poterit, qui illas habebit.

Pilulæ Aſaieret. D. Auic. CAPVT XV.

℞. *Maſtiches,*
myrobalanor. citrearum an. ℥ ß.
hieræ picræ ℥ *ii.*
aloes optimæ ℥ *ii.*
Cum Syrupo ex ſtœchade fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Deſumptę ſunt & hæ pilulę ex Auicenna, qui aliquando *Aſabaiareth,* aliquando *Seiar* vocat, eaſque deſcribit partim ad caput partim ad ventriculum: Parum tamen ex partibus longè diſſitis detrahunt, cùm nihil excipiant ex his, quę potenter humores frigidos deducunt. *cap. 29. tr. 1. fen. 1. lib. 3.*

Ad earum confectionem puluis hierę picræ Galeni ſumendus, nō Hiera forma Electari compoſita. Myrobalani à nucleis purgandæ, & ſeorſim terendæ. Tum maſtiche Chia, vt pręſtantior, dein aloë. Omnia autem ſyrupo de ſtœchade excipienda, & in maſſam vnienda.

Vires. Pilulæ Seiar, ſeu Aſaiareth cholagogæ quidem ſunt, plurimumque ventriculo proſunt impuro & languido, & conſequutione quadam capiti quoque benefaciunt, atque eius ſanandis affectibus, qui per ſympatheiam à ſtomacho & imo ventre proficiſcuntur, congruunt.

Pilulæ de Hiera. **Pilulæ Benedictæ.** Pilulæ de Hiera cùm ſimiles ferè habeant facultates, & facilè ex Hieræ puluere, qui omnibus in pharmaco oliis aſſeruatur, queant parari, addito mellis roſati, aut alius ſufficienti pondere, particularem deſcriptionem non exigunt: Vt neque quę à Benedicta nomen & materiam habent, Benedictæ propterea pilulæ dictæ, quarum nullus rarus eſt vſus: Sunt enim nomine tenus tantùm inſignes; cuiuſmodi ſunt apud Chymicos multę Confectiones, vt Aqua benedicta Rulandi, Spiritus aureus, & Elixir vitæ.

Pilulæ de Aromatibus, ſeu Alephanginæ. CAPVT XVI.

℞. *Cinnamomi,*
caryophyllorum,
cardamomi,
nucis moſchatæ,
macis,
calami aromatici,
galangæ,
ſantali citrini,
Schœnanti,
roſarum, an. ℥ ß.

Hæc craſſiuſculè trita macerentur per duodecim horas in aquæ *lib. iiij.* Deinde igne lento bulliant ad tertiæ partis abſumptionem. In colatura nutriatur aloës *lib. i.* Tum abſumpta aquea humiditate, ſuper cineres calidos, aut in ſole vel hypocauſto, adde

myrrhæ,
maſtiches, an. ℥ ß.
croci ℨ *ii.*
Syrupi de abſynthio quod ſufficit, fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Magnam materialium partem pilularum Alephanginarum Meſuei in his à nobis deſcriptis retinuimus, ſed galangam adiunximus, vt conuenientiſſimam: Rariſſima, & cariſſima detraximus, vt carpo-balſamum, xyloaloen, cubebas, & inutilia, vt aſarum Aloës in aqua pluuia lotionem, quòd vim illius reddat imbecilliorem, damnamus; & aromatum, & aquæ, in qua ipſa decoquenda ſunt, quantitatem à Meſuë definitam non probamus. Nam cùm aromata ſine virium iactura coctionem longam ſuſtinere non valeant, quid opus eſt ea cum aquæ lib. xii. incoquere ad duarum partium, hoc eſt ad lib. viij. conſumptionem? Hic enim labor non modò non vtilis, ſed

detrimentoſus & noxius. Quod ſi parùm coquenda, quorſum aquæ tantum pondus? Si præterea triplum aquæ tantùm ſufficit, aromatum quoque triplum, vel etiam minùs ſat eſſe poteſt.

Hac autem noſtra deſcriptione, & parandi modo vires aromatum habemus præſtantiores, ex tertia tantùm eorum parte, quàm ex tota à Meſue definita, & conficiendi ritu ab eodem inſtituto, qui vnà cum aquæ reſolutione vires aromatum reſoluit. Abſynthium omiſimus, cuius loco ſyrupum ex eo paratum ſubiunximus, ad coalitum maſſæ ſubactæ, ne ſiccitate nimis ſolideſcat, vel interhiet, aut macorem contrahat, ſed intus probè concluſa fermentetur.

Sic Meſuei pilulas Alephanginas caſtigauimus, vel potius noſtras exhibemus minore ſumptu, & paratu faciliores, præſtantioreſque; Quibus ſi parùm Opobalſami, ſeu liquoris Balſami quis voluerit permiſcere, nunquam pilulas roborando ſtomacho inueniet pares.

Ad aloës ſubactionem, nutritionemve qui tincturis aromatum vtetur, non improbabitur: Sic enim medicamentum vires habebit efficaciores, & fragrantiores, à quibus maximè commendatur.

Faccultates. Catapotia de Aromatibus omnium maximè euſtomachica ſunt, & partium neruoſarum roboratiua. Nam ſimul & humores craſſos, putres, pituitoſos, bilioſoſque è ventriculo & partibus vicinis purgant, & eaſdem recreant, calorem natiuum tuentur, coctionem iuuant, flatus diſcutiunt, cruditates tollunt, appetitum reſarciunt, acido ructui & colico dolori conferunt. Senibus autem & frigidis omni tempore conueniunt, iuuenibus & bilioſis raro, atque tantum hyeme.

Pilulæ de Nitro. D. Alex. Tral. CAPVT XVII.

℞. Aloes,
colocynthidos
Dacrydij,
hellebori nigri,
bdellij,
gummi Arabici an. ʒ ii.
euphorbii,
nitri an. ʒ i.
Cum ſucco braßicæ, vel potius cum Rhodomeli, hoc eſt, melle roſato, ex arte fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Recentiores veterem Alexandri Tralliani deſcriptionem retinuerunt, ſed non nomen. Hic enim pilulas de Colocynthide, illi de Nitro vocarunt: Verùm hic plus nitri, minus colocynthidis, illi plus colocynthidis, minus nitri poſuerunt. Quia tamen ſimpliciũ pondus iuxta nouam deſcriptionem ratione & vſu magis inualuit; veteris authoris in materialibus, recentiorum, in materialium proportione mentem ſequimur.

Ad illarum autem confectionem colocynthis præparata, hoc eſt, trochiſci Alhandal ſumẽdi. Bdellium ſucco braſſicæ calefacto diſſoluendum, colandum, & ad ſucci conſumptionem coquenduum: Dein cætera miſceantur, addita mellis roſati ſufficienti quantitate. Euphorbium autem multorum iudicio non debet apponi, niſi prius hoc apparatum modo.

Euphorbij quantitas quælibet primùm ſumitur, tenuiter pulueratur, cum pauco oleo amygdalino ſuper lapide fricatur, collyriorum multorum ritu: Poſtea colligitur & includitur pomo cotoneo, excauata & paſta obuoluto. Tum in furno coquitur, Scammonij modo. Sic decoctum, & apparatum ſeruari ſolet in Pharmacopoliis multis. Euphorbij præparatio.

Catapotia de Nitro frigidos humores, craſſos, lentos & viſcidos ex partibus etiam longè diſſitis deturbant: vnde neruorum affectibus ſuccurrunt, & capitis contumacibus morbis, epilepſiæ, paralyſi, vertigini, & articulorum affectibus. Vtramque bilem quod educant, lui Indicæ conferre creduntur, vnde quidam pilulas Indicas, ſed nimis licentioſè nominant. Vires.

Pilulæ Mechoacanæ. CAPVT XVIII.

℞. *Mechoacanæ* ℥ ß.
Turbeth ʒ *iii.*
foliorum thymeleæ aceto maceratorum & ſiccatorum,
ſeminis ebuli,
agarici trochiſcati an. ʒ. *ii.*
radic. eſulæ præparatæ,
maſtiches an. ʒ *i. ß.*
macis,
cinnamomi,
ſalis gemmei an. ℈ *ij.*
Fiat omnium puluis, qui cum vino albo ſubigatur in maſſam, ea ſiccata teratur, & cum ſucco yreos cæleſtis denuò coagmentetur. Arida rurſus teratur, & cum ſyrupo roſarum fiat paſta, vſui reponenda.

COMMENTARIVS.

Ex ſingulis Antidot. vulgus Diſpenſaria vocat, tanquam ex horto fœcundiſſimo remediorum omne genus, ad morbos quoſuis delendos practici medici quæritant: maxima tamen illorum pars medicamenta ſunt nulla arte, & ratione deſcripta, quæ paucis morbis conueniunt; Et ſæpè decem medicamenta iiſdem viribus prædita, & diuerſis nominibus deſignata traduntur. Nos verò pro morborum & humorum diuerſitate diuerſa medicamenta damus, non modò ex Diſpenſarijs vulgaribus, ſed ex probatiſſimorum virorum lectione deſumpta: Præter quæ & alia exhibemus nonnulla, quæ & optima compoſitionis ratio, experientia, & fœlix euentus ſalutaria eſſe confirmarunt. Cuiuſmodi ſunt pilulæ deſcriptæ ad hydropem, quæ à Mechoacana illarum baſi cognominantur: Hæc enim ſingulis aliis ſimplicibus præpollet, & efficaciter aquas per ſeceſſum educit. Huic addita ſunt alia quinque hydragoga, quæ ſimul vnita cum aliquot cardiacis & ſtomachicis, ſine ventriculi læſione potenter ſeroſos, & aqueos humores non modò ex aluo, ſed toto corpore ducunt.

Semen Keruæ, ſeu ricini, nec Soldanellæ non libuit permiſcere cū illa ſufficiant, nec parandi modum ſubiungere, cùm hic ſit perfacilis.

Pilulæ de Mechoacana quòd aqueos & ſeroſos humores efficaciter educant, hydropi, & omnibus his affectibus ſanandis conueniunt, qui à pituita tenui originem ſortiuntur. Vires.

Pilulæ Fœtidæ. D. Meſ. CAPVT XIX.

℞. Sagapeni
ammoniaci,
opoponacis.
bdellii,
colocynthidis,
ſem. rutæ agreſtis
aloes,
epithymi an, ʒ v.
turpethi ʒ iiii.
ſcammonij ʒ iii.
eſulæ præparatæ,
hermodactylorum an. ʒ ii.
zinziberis ʒ i ß.
cinnamomi,
ſpicæ Indicæ,
croci,
caſtorei an. ʒ i.
euphorbij ℈ ii.
Dilue gummi ſucco porri, & finge maſſam.

COMMENTARIVS.

Fœtidæ pilulæ dicuntur, non quòd fœtidos humores educant, vt quidam opinantur, ſed quod medicamentis ſimplicibus fœtidis cōſtent, vt caſtoreo, ruta ſylueſtri, ſagapeno, opoponace, & aliis multis. Earum plures deſcriptiones traduntur à Rhaſi, & aliis Arabibus, hanc tamen ſolam, vt præſtantiorem retinemus, qnam Meſue ma-

iorem nominat, ad differentiam alterius minoris deſcriptionis, quã, vt inefficaciorem prætermiſimus.

Nullos autem dubitaſſe credo, vt innuere videtur Rondeletius, an potius ſemen rutæ ſylueſtris, quàm cicutæ, Aut contra, pilularum fœtidarum confectionem ingrediatur: Abſurdum enim eſt ſemen cicutæ venenatum admittere, & improbatur Conſtantinus quidam qui pro *harmeli*, aut *harmela* ſemen cicutæ vertit, cùm his vocibus omnes Arabici ſermonis interpretes, pyganum, ſeu rutam ſylueſtrem ſemper intellexerunt: quæ ſi defuerit, in eius locum optimè ruta vulgaris ſubſtitui poteſt.

Debet verò ſumi hermodactylus Officinarum & exoticus, cuius radices tuberoſæ ſunt, craſſæ, nec rugoſæ, & quæ leui contuſione in farinaceum puluerem reducuntur.

Perperam faciunt, qui Ephemerium, ſeu Colchicum, ſeu noſtras ſumunt: Hoc enim gerit radices vietas & flaccidas, nec qualitates vllas habet commendabiles, imò noxias: Illud quod breui ſuffocatu interimat, vnde ſtrangulatorium nominatur, vt lib. 1. de materia Medica notauimus. Optimus autem hermodactylus è Syria aduehitur, vnde Syriacus nominatur.

Alſebram, ſeu Eſula præparari debet antequam admittatur in vſũ, eo, quo dictum eſt, antè, modo. Gummi in ſucco porri liquanda, colanda, coquenda. His pulueres adiiciendi, commiſcendi, ſubigẽdi. Omnia tandem in maſſam cogenda, quæ manibus oleo delibutis amygdalino contrectetur, corio inuoluatur, in vaſe ſtanneo reponatur, & vſui ſeruetur.

Vires. Pilulæ fœtidæ ad multa ſunt vtiles: vacuant enim humorem frigidum, ac pituitoſum & crudum, necnon bilioſum: Ob id affectibus conueniunt ſanandis, qui ab illis originem ſortiuntur, vt iuncturarum morbis, podagræ, gonagræ, vertebrarum dolori, elephantiaſi, alphis, pſoræ, cutis infectionibus, & affectionibus colicis.

Pilulæ de Hydrargyro. CAPVT XX.

℞. Hydrarg. in ſucco limonum primum extincti, & poſtea in ſucco ſaluiæ nutriti ℥ vi.
aloes optimæ ℥ v.
rhabarbari ℥ iii.
dacrydij ℥ ij.
agarici ℥ i.
ſtoracis calamitæ,
cynnamomi,
macis,
ſantali citrini,
ſarſeparillæ,
ſaſſafras,
moſchi an. ℥ ß.
mellis in decocto guaiaci deſpumati, & ad aqueæ humiditatis exolutionem cocti, quant. ſuff. fiat maſſa digitis pauco oleo terebinthinæ delibutis contrectanda, ac ducenda: Tum vſui reponenda.

COMMENTARIVS.

Antidotario noſtro quicquam deeſſe nolumus, & medicamenta non ſolum ex veterum monumentis omnia depromimus, ſed etiam ex Neotericorum tabernis nonnulla ratione inuenta, & euentu fœlici probata probamus & admittimus: Cuiuſmodi ſunt pilulæ de hydrargyro, quas recentiores ad recentis morbi expugnationem vſurpant. Æquum enim eſt, nouo morbo noua dare remedia, ex ratione inuenta, & debita arte parata, cùm inutilia ea eſſe multa euentus indicet, quæ ab antiquis in lucem edita ſunt.

Nouum autem morbum luem veneream eſſe it inficias nullus: Ante ſiquidem annum 1493. in Europa nunquam viſa eſt; ſed primũ à Christophoro Colũbo, eiuſque ſociis, vel ſeruis Italis ex India redeuntibus aduecta, & Italis communicata mulieribus: Quæ cùm in obſidione Neapolitana militibus Gallis copiam ſui feciſſent, ſua ſi- *Lues Indica ab Italis aduecta.*

mul & pudenda, & pudendum morbum communicarunt; Quem poſtea ipſi Galli ex exercitu, vrbe ſcilicet capta, redeuntes, aliis mulieribus Italis, quas ſubierant innumeras, dedere: Ad quas poſtea mariti accedentes, ac debitum matrimonij perſoluentes, à propriis vxoribus acceperunt, quæ ipſæ à Gallis vt Galli ab alijs mulieribus Italis, & hæ à commilitonibus Chriſtophori Columbi.

Cur Itali luem Indicam Gallicam vocāt.

Hinc Itali in Gallos turgidi, & irati, ſuum morbum, in vindictam, Gallicum vocant; Atque ridiculam eorum libri præ ſe ferunt vltionem, cùm maritos ignorantiæ, & vxores meretricij notent: Illos, quòd venereæ luis originem neſcierint: has, quòd à Gallis iniri cupierint.

Ridiculus Braſauoli labor.

Forſan huius iniuriæ in parentes illatæ memor Braſauolus, libellū quemdam de ſuo morbo, quem Gallicum vocat conſcripſit, in quo eiuſdem 234. differentias aſſignauit. Certè ſi eo loci ineptire non viſus eſt bonus vir, credo tot eius affines aut vicinas, primo Italici morbi aduentu à militibus Gallis compreſſas: Atque vt harum nuptiarum ſignum aliquod in æternam memoriam relinqueret, eiuſmodi hieroglyphica poſteritati reliquit. Sed hæc obiter dicta ſunto, & citra nationis, quæ viros percelebres alit, iniuriam. Nunc ad propoſitum redeo, & dico, varias eſſe pilularum de hydrargyro præparationes. Singuli enim ferè Aromatarij & Chirurgi peculiares habent deſcriptiones, quas velut arcana non reuelanda apud ſe ſeruant: Quarum nonnullæ bis tantùm iteratæ ſaliuationem mouent. Aliæ tantùm aluum ſubducunt, quæ frequentiùs vſurpantur: Cuiuſmodi ſunt vulgares de Barbaroſſa vocatæ. Omnes tamen ſæpiùs iteratæ ſputationem creduntur mouere, neruos lædere, & ſtrangulationem interdum adferre. Propterea non tutus eſt illarum frequens vſus, niſi hydragyrus optimè præparetur, & aliorum medicamentorum admixtione caſtigetur, vt oleo terebinthinæ, vel his, quæ in hac noſtra deſcriptione continentur. Cuius parandi modus ex formula ſatis patet. Aliæ verò ſunt hydrargyri præparationes, de quibus poſtea.

Pilulæ de hydrargyro, ſeu Mercurio Panchymagogæ ſunt, ſeu Catholicæ, & ſimul alexiteriç: Vniuerſos ſiquidem humores vnà purgant, & qualitatem luis Indicæ malignam euincunt, illiuſque veſtigium partibus impreſſum radicitùs euellunt.

Quibus Pilulis Officina Pharmaceutica carere poteſt.

CAPVT XXI.

VT in Iuriſprudentia multæ veterum leges quaſi deletæ ſilent, & nullius apud magiſtratum ſunt vſus & vigoris: ſic in Medicina multa antiquorum medicamenta, vel parùm probantur, vel planè improbantur, tanquam nocitura, aut non ſatis profutura. Quę-

dam ideo relinquuntur, quod eiuſdem efficaciæ, & virtutis plura ſimul deſcripta ſint, ex quibus vnicum, idque præſtantiſſimum ſeligi ſat eſt. Imprudentis enim hominis eſſet parare, & in pharmacopolio ſeruare cuncta quæ deſcribit Nic. Myrepſus medicamina, qui cùm opus ſuum mille & centum capitulis abſoluerit, in ſingulis non tantùm ſingula medicamenta, ſed aliquando duo aut tria ſimul deſcripta coniunxit.

Aëtij quoque, Actuarij, Nic. Præpoſiti, aliorumque multorum ſingula medicamenta parare, & parata ſeruare medici non imperãt, nec morbi poſtulant, nec pharmacopolæ valent, ſed tantùm ſelectiora, ſecuriora, probatiora.

Sic in hoc Antidotario tantùm eximia damus; Quæ ſi ex authoribus non ſuppetant, vt certè multa multis morbis deſunt, noſtro labore & induſtria compenſamus, & probatiſſima ſuggerimus.

Ex pilularum autem numero eas expunximus, quas pilulas lucis maiores & minores vocant, quòd nimium multa & parùm apta ſimplicium farragine conſtent. Quodque ad oculorum affectus ſatis efficaces ſint pilulæ ſine quibus. Imperiales iuxta veterem deſcriptionem, De quinque generibus Myrobalanorum, De octo rebus, Et Arabicas prætermiſimus, quòd Aggregatiuæ præſtantiores ſint, & ad omnia vtiles, quibus prædictæ imperantur. Pilularum multarum ſuppreſſio.

Pilulas Indas & de lapide Armeno reliquimus, quòd illis affines ſint, & efficaciores, quæ De lapide lazuli cognominantur.

Pilulas de Rhabarbaro parui facimus, vt ignauas: De Eupatorio damus, vt efficaciores & affines.

Pilulæ de Hermodactylis Artheticas excludunt; Fœtidæ eas, quæ à Sagapeno, Euphorbio, & Sarcocolla nomen habent.

Pilulæ de Mechoacana eas reddunt inutiles, quæ de Mezereo & Eſula vocantur.

Benedictæ & de Hiera pauculo tempore poſſunt confici, cùm pulueres ſemper præſto ſint, aut eſſe debeant in officinis, ex quibus vel Electaria, vel Catapotia ad arbitrium queant diſpenſari.

Pilulæ de Bdellio omnes negliguntur, quòd parùm ſint purgatoriæ, pro quibus alia medicamenta præſtantiora ac magis roborantia, & in rem præſentem paratu faciliora dari poſſunt.

Alias adhuc multas prætermitto, tanquam indignas nomine & vſu. Multa ſane medicamenta multi authores deſcribunt, non tam vt hominum ſanitati conſulant, quàm vt ſua Antidotaria in molem maiorem accreſcant.

Pulueres cathartici quòd ingrati ferè ſint, ſolent in Electuarij mollis aut ſolidi, vel pilularũ coagmẽtari: Empirici tamẽ St bij puluerem ſæpè exhibent cum pauco vino, aut alio liquore, vt etiã puluerem Mercurij, quo ſolo Lutetiæ circulator quidam veneficus

omnium morborum ſanationem pollicitus eſt, ſe palam prophetam naturæ prædicans. Miſerrimus tamen aufugit, & vrbes circumit multas, quærens quem deuoret. Indignus eſt, quem nominem.

Puluis Mercurij.

Pulueris autem Mercurii præparatio non apud omnes vniuſmodi eſt: Alij enim hydrargyrum in matratio cum aqua forti includunt, & ſublimatione aquam exhalant; quod remanet in fundo vaſis, puluis Mercurij dicitur; Vulgus non ineptè præcipitatum vocitat, cuius color ex rufo rubet, habetque vim potius cauſticam, quàm catharticam.

Præcipitatum.

Alij alio & meliore modo ſic parant: Hydrargyrum in aquam fortem immergunt, in quem dilutum iniiciunt muriam, ſeu ſalem aquæ liquatum: Tum reſidere ſinitur hydrargyrus, & per inclinationem aqua eiicitur: quod craſſamentum remanet ſubalbum eſt, & puluis Mercurij nominatur. Qua autem proportione inter ſe miſceantur, quomodo puluis perfectè dealbetur, & qua virtute dotetur, minimè opus eſt recenſere, ne Empirici & pſeudopharmacopœi abutentur. Si ea verò arte paretur, quam nouit P. Pijardus Med. Pariſ. doctiſſimus, vires habet eximias, & curandis quibuſdam morbis, qui vulgaribus remediis non cedunt, efficaciſſimas.

De Pilulis aliquot non ſolutiuis, Appendix.

MIra ingenij ſolertia & dexteritate in ægrotantium fauorem, quoduis medicamentum, quauis forma ſolet effingi & formari. Datur enim medicamentum purgans ſolidum, liquidum, mediũ. Dantur & ſingula, quæ vel tantùm purgant, vel tantùm roborant, vel alterant, & aliquando, quæ ſimul omnia præſtant. Pilulæ autem purgatoriæ ferè ſunt; omnes ſiquidem paucis exceptis aluum ducũt, ſæpiuſque exhibentur, dum à parte remotiore ſuperuacaneos ſuccos educere conſilium eſt. Tali enim forma, conſiſtentiaque diutiùs ſtabulantur in ventriculo, faciliúſque earum vis defertur ad partes morbidas, & excrementitiis humoribus oppreſſas. Proinde cum medicamentum diutiùs in ventriculo cupimus immorari, forma ſolidiore paramus, vt pilulas non ſolum deſcriptas ac purgantes, ſed & quaſdam hypnoticas & Arteriacas, cuiuſmodi ſunt, quæ ſequuntur.

Pilulæ de Cynogloſſo. CAP. XXII.

℞. *Myrrhæ optimæ,* ℥ *vi.*
thuris maſculi ℥ *v.*
radic. Cynogloſſi ℥ *iiii.*
ſem. hyoſciami,
opij, an ℥ *iiii.*
croci,
caſtorij, an. ℥ *i ß.*
Cum ſyrupo de ſtœchade fiat maſſa, vſui reponenda.

COMMENTARIVS.

Recentiores harum pilularum deſcriptionem, ſed non nomen retinuerunt: Nam Meſuë illarum author ab effectu pilulas ad omnes morbos catharri vocat. Illi verò de Cynogloſſo, quod tamen nec qualitate, nec quantitate in ipſarum confectione præpollet, nominant. Forſan pro Cynogloſſo Arnogloſſum meliùs poneretur, ab eoque nomen ſumerent magis proprium. Nam cùm ad ſiſtendas fluxiones Meſuë deſcripſerit, Arnogloſſum ob qualitatem aſtringentem huic ſcopo magis conuenit. Verùm cum Fernelio nouum nomẽ admittimus, & caſtorium addimus ad opij caſtigationem: Sed rhodoſtagma, ſeu aquam roſaceam pulueribus excipiendis minimè conuenire putamus, ſi maſſam conſiſtentiæ legitimæ, & diu ſeruare cupimus. Syrupum de Stœchade ſubſtituimus, cuius & qualitate caput aduerſus opij nocumenta roborabitur, & lentore pulueres ſimul vniti in paſtam cogentur idoneam; Ad cuius cõfectionem radix Cynogloſſi ſicca primum terenda, vnà cum ſemine hyoſciami, tum reliqua ſimplicia ſeorſim. Opium tritum primò ſubigatur cum ſyrupo; Poſtea pulueres alij commiſceantur, & cogantur in maſſam.

Pilulæ de Cynogloſſo valent ad ſomnum conciliandum, ad catharrum ſiſtendum, corizam, tuſſim, alioſque his ſuccedentes affectus: Cohibent enim omnes deſtillationes, ſiue in thoracem & pulmones, ſiue in dentes, aut alio procumbant. Vires.

De Laudano. CAPVT XXIII.

A Paucis annis quædam pſeudomedicorum cohors coorta eſt, qui pro pilulis de Cynogloſſo vſitatiſſimis, confectionem quãdam Opiatam, Laudanum illis dictam exhibent, qua non tantùm ſomnum conciliare, ſed morbos quoſuis abigere pellicentur. Agyrtam vidi qui ferè exanimes & ſemimortuos ſuo laudano reuocare iactabat. Huius pharmaci nunc apud circulatores adeo inualuit encomium, vt nullus ſit Empiricus, nullus tam hebes medicaſter, nullus vel plebeius tonſor, qui ſe Laudaniſtam non profiteatur.

A multis autem pretio, à quibuſdam, precibus, quid eſſet hoc medicamentum (arcanum nominant) reſciui. Verum inter viginti eius deſcriptiones, ne quidem duas ſimiles comperi: omniumque meliorem is ſe habere ſæpè fatetur, omnium qui maximè ignarus eſt.

Nonnullos verò circunforaneos audiui Catapotia de Cynogloſſo pro Laudano exhibere, & pro ſingulis pilulis dimidij ſcriptuli pondere aureum extorquere. Sic enim credula nimis plebecula, nouorum medicamentorum auida, verborum inuſitatorum ſubdola ſubtilitate pellecta, à vafris circulatoribus facilè decipitur.

Quæ porrò Laudani deſcriptiones à peritioribus dantur Spagyricis rarò, difficileque parantur, quod magiſteriis conſtent, gemmarum, hyacinthorum, & corallorum, eſſentia croci & opij, oleo cynnamomi vel caryophyllorum, margaritarum liquore, puluere monocerotis, lapidis Bezoar, ambra griſea, & aliis medicamentis pretioſis. Non eſt autem dubium confectionem quamdam hiſce materialibus compoſitam vires eximias habere: nec inficior doctos diuites ſpagyricos interdum parare, ſeruare, & ægrotis exhibere. Sed, proh dolor! improbi tam frequenter imponunt, vt probis nunc benè & agentibus, & dicentibus vix fides adhibeatur. Fœliciſſimos effectus præſtitiſſe vidi quoddam à viro docto medico regio exhibitũ.

Quod ſequitur viribus eſt eximium, & paratu facile ſatis.

Laudanũ. ℞. Extracti Catapotiorũ de Cynogloſſo ℥ ij. extracti Phillonij Romani & theriacæ an. ℥ j. ambræ, moſchi an. ℈ ß. lapidis bezoardici, cornu monocerotis an. gr. vj. croci ℈ ß. cum oleo caryophyllorum fiat Laudanum.

Poſſunt eius innumeræ deſcriptiones dari: quiſque enim vel mediocriter eruditus aut addit, aut detrahit pro arbitrio, ſeu ad famam, ſeu ad imitationem aliorum medicaminum opiatorum, vt Philonij, cuius nomenclatione Crato Laudanum deſignabat, quod nil aliud eſſe tenebat, quàm Philonium quoddam, quod multi chymiatri pro baſi laudani ſumunt, & magiſteria, eſſentias & tincturas adiicientes, vt loquuntur, hypnoticum medicamentum efficiunt,

Philonio vulgari magis commendatum. Sed mirum eſt, vnumquéque formulam huius medicamenti immutare, necdum inter illos conſtare, quænam ſit genuina, vera, ac retinenda laudani deſcriptio, quam alij ex Paracelſo, alij ex Keckio, nonnulli ex Andernaco, quidam ex Brunerio, alij ex aliis mutuantur, ſed aliquid perpetuò immutant, vt authores primi credantur. Multas deſcriptiones potuiſſem huc adducere, ſed pigeret laboris, vt inutilis. Non omittendum chymicos laudanum ſic vocare, quaſi medicamentum laudatiſſimum, quod & ab illis ſæpè, ſed ineptè, Nepēthes nuncupatur. Νηπενθὲς.

De Pilulis Bechicis.

Pilulæ bechicæ, nigræ. D. Meſ. CAPVT XXIV.

℞. *Succi glycyrrhizæ,*
ſacchari, an. ℥ vi.
amyli,
tragacanthi,
amygdalar. dulcium mundat. an. ℥ iiij.
cum mucagine ſeminis citoniorum in aqua roſarum extracta fac maſſam.

COMMENTARIVS.

Non ſeruatur hæc maſſa integra reliquarum pilularum more, ſed in minimas diuiditur particulas ſcriptuli dimidij, aut integri pondere, quæ poſtea finguntur ad arbitrium, nunc in trochiſcos triangulos, aut polyformes, nunc in formam rotundam, ſeu in pilulas: Vnde à quibuſdam in paſtillorum, ab aliis in catapotiorum ordinem referuntur. Cùm tamen ſub lingua debeant contineri, forma ſphærica conuenientior eſt, vt facilius voluente lingua, huc illuc deferantur, & in diuerſis partibus oris liqueſcant: vnde ὑπογλωττίδες pilulæ, vulgò ſublinguæ vocantur. Poſſunt quoque ad eumdem vſum alij trochiſci parari, vt in noſtris Inſtitutionibus docuimus. Parādi modus facilis eſt. Amygdalæ primùm à cortice purgatæ cultello minutim incidendæ, deinde ſuper marmor læuigandę: Tum amylum & ſaccharum: Poſtea in alio mortario metallico parùm calido ſuccus glycyrrhizæ terendus, dein tragacanthum: Tandem cum mucagine cōmiſcebuntur in paſtam idoneam, ex qua pilulæ planę formabuntur, exſiccandæ & ſeruandæ.

Hypoglottides pilulæ. cap. 20. ſect. 1. lib. 5.

Vires. Pilulæ bechicæ nigræ plurimùm valent ad tuſſim ſiccam ex materia acri, & calida, & ad vocis aſperitatem, & rancedinem, difficileſque pectoris excreationes, vt docet Meſue capite de tuſſi, in ſua praxi.

Pilulæ bechicæ albæ. CAPVT XXVI.

℞ *Pul. yridis Florentiæ.*
amyli an. ℥ i ß.
ſacchari candi,
penidiorum an. ℥ *iiii.*
ſacchari albiſſ. lib. I.
Cum mucagine gummi tragacanthi in aqua roſarum extracta, fiat maſſa, ex qua formentur pilulæ Hypoglottides.

COMMENTARIVS.

Cùm incertus ſit harum pilularum author, quiſque pro animi voto earum deſcriptionem immutat, nunc quidpiam addendo, nunc detrahendo. Vſitatior tamen formula ea eſt, quam exhibemus, per quam pilulæ paratæ & albæ ſunt, iuxta cognomen, & gratæ & bechicæ iuxta mixtionem & compoſitionis rationem. Cuique autem notus eſt, etiam tyrunculo parandi modus.

Bechicarum albarum vſus plurimum commendatur ad faucium aſperitatem leniendam, ad tuſſim & rancedinem, atque ſputum mouendum.

Vires. Sic igitur videor non tantum formulas omnes medicamentorum purgantium, ſed & cuncta purgantia Officinæ neceſſaria deſcripſiſſe. Supereſt nunc vt roborantia, alterantiaque ſequenti libro deſcribamus.

Finis Libri Secundi.

OFFI-

OFFICINÆ PHARMACEVTICÆ, SIVE ANTIDOTARII LIBER TERTIVS.

De medicamentis roborantibus, in tres ſectiones diſtinctus, quarum prior de pulueribus cardiacis ſelectioribus agit.

PRÆFATIO.

VIX vllum medicamentum datur ſolitariæ facultatis, ſed quod vel purgat, vel roborat ſimul alterat: A præpollente tamen facultate denominatio ſumitur. Et quod roborat magis & minus alterat Roboratiuum, quod magis alterat & minus roborat, Alteratiuum dicitur: de vtroque verò non tantum ſimul in eadem Cõfectione, quæ ambabus qualitatibus conſtat, ſed ſeorſim, ac diuerſis capitibus, hoc in tertio libro diſſerimus, quia inter vtrumque magna cognatio aut per qualitates, aut conſiſtentiam, aut parandi modum. Philonium Romanum & Confectio de hyacintho vix diſſimilem apparatum & conſiſtentiam habent, ſimulque cum roborantibus deſcribuntur, illud tamen Alterans, hæc tantùm roborans perhibetur. Vt autem ordine iuſtiſſimo ſingula, præſertim roborantia deſcribamus, à pulueribus cardiacis ſelectioribus ordiemur, partim à medicis celebrioribus deſcriptis,

partim noſtra inuentione firmis, & experientia longa probatis. Quãti verò ſint vſus in medicina pulueres, non tantùm Aromatici, de quibus nunc diſſerimus, ſed & alij, vel exterius admouendi, vel aſſumendi, vel in aliorum compoſitionem adducendi, in noſtris Inſtitutionibus abundè demonſtrauimus. Cap. 9. ſect. 1. lib. 3.

Diamargaritum frigidum D. Platearij. CAPVT I.

℞ *Margaritarum ſplendidarum ℥ iij.*
quatuor ſem. frigid. maiorum mundatorum,
ſeminum portulacæ &
papaueris albi,
ſantali albi,
ſantali citrini
ligni aloes,
Zinziberis,
roſarum rub.
florum nymphcæ,
borraginis,
myrtyllorum an. ℥ i.
coralli albi,
coralli rubri an. ℥ ß.
fiat omnium puluis, in vaſe anguſti oris reponendus, & ſeruandus.

COMMENTARIVS.

Pulueres aromatici, ſeu cordiales vel per ſe ſeruantur in vaſe idoneo ritè operculato ne eorum vis expiret, vel cum melle ſoluuntur in Electarium liquidum, aut cum ſaccharo perfectè cocto in Electarium ſolidum, ſeu tabulatum coguntur. Per ſe verò ſolent in Officinis ſeruari, vt eorum portio vel epithematis diſſoluatur adhibendis, vel aliis medicamentis permiſceatur intrò ſumendis.

Huius autem pulueris qui à margaritis nomen ſumit, tam varia eſt deſcriptio, vt vix de ipſius authore conſtet. Quiſque enim ad animi votum eam variè immutat: hanc tamen quam exhibemus ex Plateario, genuinam eſſe doctorum ſcripta teſtantur.

Dicitur verò Diamargaritum frigidum ad differentiam alterius calidi quod à paucis, imò nullis paratur. Dicitur & compoſitum ad Manus Chriſti perlatæ diſcrimen, quæ Diamargaritum quoque eſt, ex ſaccharo tantùm roſato & margaritis conſtans. Verùm aliud adhuc vulgari compoſitius eſt, quod pretioſos lapides multos, ambrã & moſchum recipit: Sed cùm parum diſtet ab Electario de gemmis, niſi quòd magis refrigeret, vix paratum reperitur. Manus Chriſti perlata.

Præparatio Diamargariti penes ſolam triturationem eſt, de qua, & eius differentiis egimus ſupra in noſtris Inſtitutionibus. Margaritæ ſeligendæ ſunt Orientales & pellucidæ, quæ probantur candore, rotunditate, læuore, pondere & magnitudine; Verùm quæ ponderoſæ ac craſſæ ſunt Vniones dictæ, rarò propter raritatem & valorem medicas compoſitiones ingrediuntur. Debent autem vt & corallia ſuper lapidem porphyrium duci & læuigari. Semina quatuor frigida minutim incidenda, & tenuiſſimè pulueranda. Deinde reliqua ſolito more, Tandem omnia confusè miſcenda.

Diamargaritum efficaciſſimum eſt ad virium robur reſarciendum, ſyncopem tollendam, aſthmaticos iuuandos, tuſſim coquendam, tabidos reficiendos, imbecillitate languentes recreandos, & ad ſtatum priorem recuperandum.

Diamargaritum Magiſtrale. CAPVT.

℞ *Margaritarum ſplendidarum*, ℥ i.
raſuræ eboris,
oſſis de corde cerui an. ℈ ij.
Hyacinthorum,
ſaphyrorum,
ſmaragdorum,
coralli rubri,
coralli alb.
ligni aloes an. ʒ ß.
ſantali citrini,
ſantal. albi,
ſantal. rubri,
trochiſcor. diarrhod. an. ʒ ij.
ſeminum melonum,

acetoſæ,
endiuiæ
caphuræ, ℈ ß.
ambræ griſæ ʒ ß.
moſchi, gr. iiij.
Auri foliati vel pulnerati ʒ i.
fiat omnium puluis ad vſum ſeruandus.

COMMENTARIVS.

Ne quis ægrè ferat nos in priore huius operis editione diamargaritum frigidum Platearij admodum ſimplex tantum dediſſe, aliud magiſtrale ac magis completum nunc exhibemus, quod medicaméta omnia continet, nota, probata, cardiaca, & ex arte ac ratione ſimul congeſta. Non tam verò omiſi, quàm neglexi ea quæ ſuo diamargarito N. Præpoſitus præter rationem addit, ſericum nempe vſtũ ſpodium, ben vtrumque, doronicum &c. Sericum enim crudum credo qualitate nulla inſigni pollere, vel eam vſtione amittere, nec vllam ſalutarem acquirere. De ben vtroque quoque bene ſentire noſtrates non queunt, qui nec plantas è quibus promanant, viderunt, nec norunt, nec à quoquam authore fideli ediſcerunt: Nam quæ radices pro duobus ben circunferuntur, earum altera inodora & inſipida eſt, altera nempe acris, mordax & ingratiſſima. De ſpodio vulgari ridicula ſunt quæ credunt multi, nam antiſpodium potius eſt, cordi nuſquam amicum, vt alibi, docuimus. De Doronico lis eſt inter nuperos, quorum alij venenum eſſe putantes demonicum nominant, alij quoddam alexiterium putant; vt vt ſit illo noſtrum Diamargaritum ſalubriter poterit carere. Ne autem prolixior commentarius tædium lectori pariat, dico Diamargaritum Platearij paruis ſumptibus poſſe parari, & efficaciſſimum eſſe. Qui tamen efficacius voluerit, hoc à nobis traditum videat & accuratè conſideret: quodque ſi parari iuſſerit, nec pigebit ſumptus, neque laboris.

Præparatio. Ratio parandi etiam tyronibus nota: gemmæ ſeorſim vt & margaritæ atterendæ: Seorſim quoque ligna, oſſa, ſemina, necnon caphura, ambarum & moſchus: Omnia autem commiſcenda, non omiſſis auri foliis, quibus pulueris corpus eleganter coruſcat.

Eſt quoddam diamargaritum calidum Myrepſi, vt & aliud Actuarij quorum nullus vſus.

Vires. Diamargaritum magiſtrale ac frigidum valde cardiacum eſt, &

morbis omnibus prodeſt quibus vitales ſpiritus ſunt imbecilli, ob id omnem virium imbecillitatem firmat, tabidis auxiliatur, longo morbo deiectos & languidos recreat, & priſtinum robur reducit.

Electarium de gemmis. D. Meſ. CAPVT III.

℞. Margaritar. pellucidarum ʒ ij.
fragmentorum ſaphiri,
hyacinthi,
Sardinis,
granatorum,
ſmaragdi an. ʒ i ß.
Zedoariæ,
doronici,
corticis citri,
macis,
ſem. Ozimi an. ʒ ij.
coralli rubri
Electri,
limaturæ eboris an. ℈ j.
been albi,
Been rubri,
caryophyllorum,
zinziberis,
piperis longi,
ſpicæ nardi,
folij,
croci,
cardamomi an. ʒ i.
trochiſcorum diarrhodõ,
ligni aloes an. ʒ v.
cinnamomi,
galangæ,
Zurumbet an. ʒ i. ß.
foliorum auri &
argenti an. ℈ ij.
moſchi ʒ ß.
fiat omnium puluis confuſè miſcendus.

COMMENTARIVS.

Hæc compoſitio vel forma pulueris ſeruatur, vel Electuarij, ſeu mollis, exceptis nempe pulueribus, æquis partibus mellis roſati & emblicati, vel hiſdem commiſtis ſaccharo roſato, ſi Electarium ſolidum magis expetatur. Commodiùs tamen puluis eius vaſe idoneo concluſus ad vſus futuros in Officinis cuſtoditur.

A gemmis autem ſeu lapillis pretioſis, quos admittit multos nomen aſſumit, quibus accedunt alia multa cardiaca vulgaria, & quædam adeo rara & incognita, vt ex veterum & recentiorum lectione vix conſtet quænam ea ipſa ſint, & quibus facultatibus polleant, vt
Cap. 8. ex Behen examine patet, in cuius locum aptiſſimè Elenium, quaſi
ſect. 3. behenium ſubſtitui poteſt, cum vtriuſque radix paſtinacæ ſit æmula,
lib 1. cardiaca, & calidior, quàm bugloſſum & borrago, quæ à nonnullis
de Ma- pro vtroque been ſubrogãtur. Rectè quoque radix tormentillæ in
ter. vtriuſque behen locum ſuccenturiari valebit: nec eos rectè facturos
Med. puto, qui ad ſolennis huius Electarij compoſitionem radices illas

exoticas behen nomine notatas vſurpant, meliuſque aut tormentilla ſola, aut Elenium ſolum, aut potius vtriuſque par pondus pro vtroque behen aſſumi poteſt. Et ſi quis malit Angelicæ radicem pro Elenij radice ſumere, non refragabor.

Præparatio Præparatio pulueris huius in tritura idonea conſiſtit. Gemmæ, & corallia ſuper porphyrium lapidem mola verſatili læuigantur: radices, ligna, fructus in mortario metallico teruntur. Poſtremo ſimul omnia commiſcentur.

Vires. Electarium de Gemmis ad frigidos affectus cerebri, cordis, ventriculi, hepatis & vteri efficaciſſimum, inquit Meſuë, nam melancholicos, triſtes, ſolitarios & timidos iuuat, cordis palmo medetur, lypothymiæ ſuccurrit, ventriculum languidum roborat, & interanea omnia recreat. Sed rariſſimè parant illud pharmacopœi, tum propter caritatem, tum raritatem ſimplicium, quæ compoſitionem ingrediuntur.

Diambra D. Meſ. CAPVT III.

℞. *Cinnamomi,*
doronici,
caryophyllorum,
macis,
nucis moſchatæ,
folij,
galangæ an. ʒ *iij.*
piperis longi,
ſantali citrini,
ligni aloes an. ʒ *ij.*
cardamomi vtriuſque
ſpicæ nardi an. ʒ *i.*
zinziberis ʒ *i ß.*
ambræ ʒ *i.*
moſchi ʒ *ß.*
fiat omnium puluis, vſui reponendus.

COMMENTARIVS.

Hæc compoſitio multùm aromatica eſt & ſuauis, tum ratione ambræ, à qua denominatur, tum moſchi & cæterorum aromatum. Seruatur ſub triplici forma vel pulueris, vel electarij ſolidi, vel mellis. Si eius conſiſtentia requiritur dura, qualis eſt tabellarum, pulueres excipiũt ſaccharo roſato perfectè cocto: ſi molliuſcula, qualis Opiatarum, iidem admittuntur zulepo roſato, ſeu ſyrupo Alexandrino.

Præparatio pulueratio tantùm eſt, quæ ea arte ſuſcipienda, efficiendaque, quam alibi demonſtrauimus.

Cap. 9. & 10. lib. 2. Inſtit. Diambra viſceribus omnibus roborandis efficaciſſima eſt, præſertim ſi à cauſa frigida ſint imbecilla, nam calefaciendo ſpiritus reficit, natiuum calorem fouet, affectibus vteri prodeſt, & valde ſenibus & mulieribus conuenit. Vires.

Puluis diamoſchi. CAPVT IV.

℞. *Moſchi* ℥ ß.	*macis,*
Oßis de corde cerui,	*caryophyllorum an.* ℥ *i.*
margaritar. pellucidar.	*roſarum,*
Scobis eboris,	*nenupharis an.* ℥ *i ß.*
coralli albi,	*corticis citri,*
coralli rubei,	*florum bugloßi,*
ſantrali citrini,	*ſpicæ Indicæ an.* ℥ *ß.*
ſantali albi,	*caphuræ gr. ij.*
ligni aloes,	*fiat omnium puluis ex arte.*
cinnamomi,	

COMMENTARIVS.

Vulgata pharmacopœorum Diſpenſaria quamplurimis pulueribus cardiacis ſcatent, hiſque impensè calefacientibus, paucis verò refrigerantibus, vt qui ex omnibus aromatum calidorum generibus promiſcuè confuſis, ac fere nullo congeſtis delectu conſtent: Cuiuſmodi ſunt, tum duæ poſtremæ confectiones iuxta deſcriptio-

nem à veteribus traditam, tum & aliæ multæ, quæ paſſim occurrunt in Antidotariis ſingulis. Nam Diacyminum, Dianiſum, Diazinziber, Diatrium pipereon, Diamargaritum calidum, Diamoſchum dulce & amarum non niſi eoſdem effectus proferunt, cùm eaſdem facultates habeant, omnia nempe cum ſint ex calidis compoſita. Quocirca veterem Diamoſchi deſcriptionem non tantùm caſtigaui, ſed neglexi, & aliam ſubſtitui, quæ & nominis rationem apprimè refert, & compoſitionis rationem profert, & virium imbecillitati à cauſa calida confert. Superfluum enim videtur antiquam Diamoſchi præſcriptionem retinere, cùm Diambra, & Electarium de gemmis pares ſortiantur vires. Proinde aliud Diamoſchum exhibemus & fragrantiſſimum, & viribus effœtis à cauſa calida ſecuriſſimum, & paratu facillimum.

Diamoſchum dulce multis quòd conſtet cardiacis partes nobiles exhilarat: maximè verò cor & vitales facultates à cauſa quàlibet, ſed præſertim calida languentes & imbecillas. Confert quoque multis vteri affectionibus.

Puluis Electarij Triaſantali. CAPVT V.

℞. *Trium ſantalorum,*
roſarum,
ſem. pſyllij an. ℥ ij.
rhabarbari,
Scobis eboris,
ſucci glycyrrhizæ,
ſem. portulacæ an. ℥ i ß.
gummi Arabici,
tragacanthi,
ſem. quatuor frigidor. maiorum,
Sem. Scariolæ, an. ℥ i.
caphuræ ℈ ß.
fiat ex arte omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Inter viginti compoſitionis huius deſcriptiones, vix duas ſimiles comperi: Alij enim pro zuccaria ſemen cicutę ponũt, vt Ioubertus; alij

alij ſemen pſyllij vt Fœſius: alij vtrumque omittunt, vt Val. Cordus; alij ſaccharum candum volunt, vt Rondeletius; alij violas vt Fuſchius.

Eadem eſt varietas in Rheo, amylo & caphura, quorum ſingula à ſingulis modò auferuntur, modò adduntur. Ego formulam ſupra deſcriptam, doctorum conſenſu meliorem iudicaui, & pſylium apponendum duxi, ſcopo conuenientiſſimum: Amylum verò expunxi, vt minus aptum; ſuo enim lentore obſtruit. Caphuram quidem reliqui ad craſſa medicamenta ſua tenuitate intrò deducenda, ſed de eius quantitate detraxi, ne ſuo odore graui aliorum aromatum, quæ pauca ſunt, ſuauitatem, aut obtunderet, aut prorſus deleret.

Tragacãthum & arabicum gũmi relicta ſunt; quæ ſi ante commixtionem paululùm aſſentur, vt lentorem deponant, authoris intentioni magis conuenient, qui qualiſcunque fuerit, ſiũe N. Alexand. ſiue alius, de eo enim non ſatis conſtat, medicamentum hoc partim ad roborandum, partim ad obſtructa ſoluenda imperauit, pſylium ſi excipiatur, cuius mucago aqua roſacea leuiter extrahi debet, eaque ſantali puluerati ſubinde in mortario humectandi & quaſi nutriendi: atque ſic toties tractandi donec pſylij mucaginea humiditas fuerit abſorpta. Sic namque ſantalorum ſiccitas & aſperitas non modò temperatur, ſed eorum rubor magis rutilus euadit. Induſtrioſi enim artifices ſantalos præſertim rubros ſolent aqua roſata aſpergere, vt maiorem, elegantioremque ruborem nanciſcantur.

Præparatio.

Quomodo ſantali præ-rubri fiant.

Vt verò tragacanthum & arabicum optimè leuigentur, debent vel in ſartagine torrefieri, vt ſæpè fit, vel multum exſiccari, & in pila calida cum piſtillo calido teri, quod frequentiùs exercetur.

Præparatio eius vt præcedentium fit, & à tritura debita pendet.

Diatrion ſantalon mirificè confert iecoris obſtructionibus liberandis, Ictericis, tabidis & immoderato viſcerum calori: ventriculi quoque æſtum contemperat, primam corporis regionem infarctu expedit, & humores à putredine vindicat.

Vires.

Hic notandum venit, pharmacopœos ſæpè dubios eſſe, quod acturi ſint, dum medicorum iuſſu tabella vna Electarij, tria ſantali duplicati, aut triplicati rheo præſcribitur: An totius pulueris parati, qui iam rheum excepit, partem vnam, & rhei ad totam iſtam partem duplum, vel triplum pro medici imperio, ſumere debeant: An duplicatum vel triplicatum ſolummodo rheum ad iſtam portiunculam, quæ reliquorum pulverum doſim præſcribẽdam ingreditur: nam pro ℥ i. pulueris gr. vi. tantum aut paulò plus rhei ponuntur. Vtrumque ego modum ſeruare ſoleo, ſed his legibus obſeruatis, vt pharmacopœus non peccat, & æger leuamen perſentiat quod ſibi medicus promiſit. Cum igitur maiorem vim rhei cupio, ſic præſcribo. ℞. pul. Electar. trianſantal. ℈ j. rhei pul. tantumdem, aut ℈ ii.

prout duplicatum aut triplicatum volo, & cum ſacchari diſſoluti ℥ii. fiat Electarium. Cùm verò rhabarbari minor copia ſufficit, ſic loquor. ℞. pul. triaſantal. ſimpl. aut duplic. aut triplicati rheo ʒ i. ſacchari in liquore idoneo ſoluti ℥ii. fiant tabellæ, quarum ʒ ij. vix gr. I. rhabarbari excipient, cum ℥i. pulueris illius tantum gr. vi. admittant. Paucos video hæc aduertere, quæ tamen parui non ſunt in medicina facienda momenti.

Aromaticum roſatum D. Gabrielis. CAPVT VI.

℞. Roſarum ʒ xv.
glycyrrhizæ raſæ ʒ vii.
cinnamomi electi ʒ v.
ligni aloes,
ſantali machazari, id eſt, citrini an. ʒ iij.
gummi Arabici,
tragacanthi an. ʒ ij. & ℈ ij.
caryophyllorum,
macis an. ʒ ij ß.
ſpicæ Indicæ ʒ ij.
nucis moſchatæ,
cardamomi maioris,
galangæ minoris an. ʒ i.
ambræ ℈ j.
moſchi ℈ i.
fiat ex arte omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Electaria multa traduntur à Meſuë cardiaca & ſuaueolentia, ſed ſpeciatim deſcribuntur ſex: quæ ipſe aromatica appellat, ex quibus vnicum ſelegi, quod qui habebit, reliquis facilè poterit carere.

Aromaticum autem dicitur ab aromatum quibus conſtat fragrantia, Roſatum à roſis quantitate & qualitate præpollentibus. Cognominatur vero à Gabriele, neſcio quo; forſan illius authore, aut Meſues amico: vt vt ſit, optima eſt eius deſcriptio, & eius ſalutaris vſus.

Seruatur vel forma pulueris, qui facilè parari poteſt, vel conſiſtentia Electarij mollis, vt vult Meſuë, ſi partibus æquis ſyrupi ro-

ſati & corticis citri excipiatur. Frequentior tamen eſt eius vſus ſub electarij tabulati forma, pulueribus nempe ſaccharo ſolutis, & ex arte coctis, atque vt puluis colorem magis rutilum habeat, dum ſantali puluerantur, modico aquæ roſarum, aut alius conuenientis debet irrorari.

Aromaticum roſatum ad multa efficaciſſimum eſt, nam cerebrum, cor, ventriculum, atque adeo totum ventrem inferiorem roborat, & earum partium excrementitiã humiditatem diſſipat, putredinem omnem corrigit, appetitum excitat, coctionem iuuat, nauſeam & vomitum ſedat: proinde imbecillis & ex morbo conualeſcentibus ſubuenit. Vires.

Diarrhodon abbatis. D. N. Saler. CAPVT VII.

℞. Roſarum,	*ſucci glycyrrhizæ,*
ſacchari candi an. ℥i. & ʒ iij.	*ſeminum aniſi,*
ſantali albi,	*fœniculi,*
ſantali rubri an. ʒ ij. ß.	*ſem. Ozimi,*
gummi tragacanthi,	*berberis,*
gummi Arabici,	*ſcariolæ,*
Scobis eboris an. ℈ ij.	*portulacæ,*
macis,	*papaueris albi,*
ſpicæ,	*Seminum iiij. frigidor.*
maſtiches,	*maior. mundat an. ℈ i.*
cardamomi,	*Oßis de corde cerui,*
croci,	*margaritarum pellucidarum an. ℈ ß.*
ligni aloës,	*moſchi gr. iiij.*
caryophyllorum,	*caphuræ gr. ii.*
galliæ moſchatæ,	*fiat omnium ex arte puluis.*
cinnamomi,	
rhabarbari,	

COMMENTARIVS.

Nec ſuis caruit iſta ſolennis compoſitio caſtigatoribus: A prima ſiquidem deſcriptione à Nic. Myrepſo tradita Nicol. Salernitanus corallium, ſemen lactucæ & mandragoræ detraxit. Nic. Præpoſitus caſtigationem Salernitani ſequutus, nec correctoris, nec authoris mentionem fecit. Candidiùs eius inuentionem collegij alicuius præſidi, quem Abbatem vocat, Nicol. Myrepſus tribuit. Et quia vix vllum datur medicamentum, diuerſis in locis celebratum, in quo nonnihil non mutetur: Ob id non mirum, ſi apud omnes Diarrhodum abbatis prorſus idem non ſit, ad cuius compoſitionem, nec Syluius moſchum probat, nec Rondeletius rhabarbarum, nec ego aſarum, quia vomitorium & ſtomacho inimicum, cuius loco macim poſui. Item nonnulli granula tantum ſeminis berberis admittunt, alij ſemen integrum, & melius. Ego vero cum nuſquã quicquã ſine ratione comprobem, nemo miretur, ſi nonnullis authoribus minima fide dignis aliquando diſſentiam. Semina quatuor frigida, quod breui tempore ranceſcant, aptiùs vtendi tempore commiſcebuntur ſi maxima quantitate paretur puluis, & diutiſſimè ſeruetur, à coquis omnia eodem tempore permiſcenda: Si forma Electarij ſolidi ſeruare conſilium eſt, excipiendi pulueres erunt ſaccharo roſato perfectè cocto.

Vires. Diarrhodon ventriculum & hepar roborat, coctionem iuuat, appetitum excitat, flatus diſcutit, ructus compeſcit, halitum oris ſuauem reddit, calorem viſcerum contemperat, & omnem corporis noxam à calore proficiſcentem emendat.

Puluis Lætificans authoris incerti. CAP. VIII.

℞. *Sem. Ozimi,*
croci,
zedoariæ,
ſantali citrini,
caryophyllorum,
corticis citri,
galangæ,
macis,
nucis moſchatæ,
Styracis calamitæ an. ʒ *ii.* ß.
raſuræ eboris,
ſem. aniſi,
Epithymi,
thymi an. ʒ *i.*
ambræ,
moſchi,
margaritarum,
Oßis de corde cerui an. ʒ ß.
foliorum auri,
foliorum argenti an. ℈ ß.
fiat omnium puluis, vt artis eſt, & cum ſacchari aqua florum bugloßi diluti ſufficienti quantitate fiat. Electarium ſolidum ſeu tabulatum.

Qui molle voluerit zuccarum diluat in ſuccorum borraginis, pomorum redolentium, citoniorum & vini veteris, ac optimi partibus æquis: hoc eſt, in ea omnium quantitate, quæ ſaccharo, vt decet, coquendo ſufficiat ad pulueres excipiendos in electarij mollis conſiſtentiam.

COMMENTARIVS.

Quatuor inueniuntur huius nominis Confectiones, prior eſt *a* Rhaſis 9. ad Almanſ. Secunda *b* Meſues, in ſuo grabadiu, Tertia *c* Conciliatoris, Quarta N. Salernitani, quam ſolam retinemus, vt præſtantiorem: falluntur qui Galeno eius inuentionem tribuunt, cùm in eius operibus nec contineatur, nec multa nouit ipſe, vt moſchum, caphuram, ambarium & margaritas, quæ in illius deſcriptione continentur. Incertum credo primum illius authorem: Sed forſan accidit, antiquiores pharmacopœos præſtantiſſimæ compoſitionis vires expertos ipſius inuentionem præſtantiſſimo medico nempe Galeno dediſſe, illiuſque deſcriptionem veluti per manus traditam diligenter ſeruaſſe. Sic namque medicamenta compoſita audentius emuntur & ingeruntur, quorum author nomine, doctrina, famaque prælucet.

a *cap. de melanc.* b *cap. de mania.* c *diff. 196.*

Ab inſigni effectu dicitur Lætificans, ſeu puluis lætitiæ, quia ſpiritus & cor lætificat. Lignum autem balſami, quòd rariſſimum ſit, & pretioſiſſimum expunximus, in cuius locum optimè ſantalum citrinum ſubſtituimus. Nec malè quoque ſubſtituetur lentiſcus & xyloaloë, vt etiam pro oſſe cordis cerui, cornu eius. Cætera, vt quotidie ſunt ad manus, ſic antiballomenis non egent.

Præparatio.

Præparatio huius Electarij præter debitam ſimplicium puluerationem, quæ vt in præcedentibus fit, penes eius eſt arbitrium, qui vel ſolidum, vel liquidum voluerit: Alerutra enim conſiſtentia facilè parabitur iuxta formulam deſcriptam.

Vires.

Electarium Lætificans ſuas ex nomine vires deſignat. Cor enim, partes vitales & facultates omnes lætificat, viſcera recreat, humores excrementitios abſumit, flatus diſſipat, & ventriculum roborat.

Puluis dianthos D. N. Myr. CAPVT IX.

℞. *Florum roriſmarin*
roſarum,
violarum.
glycyrrhizæ an. ℥ vi.
caryophyllorum,
ſpicæ,
nucis moſchatæ,
galangæ,
cinnamomi,
zinziberis,
Zedoariæ,
macis,
xyloaloes,
cardamomi,
aniſi,
anethi an. ℈ iiij.
fiat puluis ſecundùm artem.

COMMENTARIVS.

Deſumpta eſt pulueris huius deſcriptio ex Nicolao Myrepſo, apud quem tamen ſingula ſimplicia præter rorem marinum minore quantitate ponuntur, quæ non modò ab Actuario aucta eſt, ſed inſuper zedoaria addita. Nomen verò ſumit à ſua baſi, nempe à roriſmarini coronarij flore, qui per antonomaſiam anthos dicitur: vnde Electarium Dianthos: in quo parando nihil eſt difficultatis, ſoletq; forma pulueris in pharmacopoliis ſeruari. Si quis voluerit forma Electarij mollis habere, pulueres melle comprehendat: ſi ſolidi eodem ſaccharo roſato perfectè cocto excipiat, & in tabellas reducat.

Ca.64. ſect.1 Antidot.

Electarium Dianthos cardiacis ſuccurrit, epilepticis, animi defectionibus; atque in vniuerſum omni imbecillitati corporis auxiliatur. Maximè verò capitis affectibus prodeſt.

Vires.

Puluis Dianiſi. D. Meſ. CAPVT X.

℞. Sem. aniſi ʒ x.
glycyrrhizæ raſæ,
maſtiches an. ʒ ß.
ſem. carui,
fœniculi,
macis,
galangæ,
zinziberis,
cinnamomi an. ʒ ij. ß.
trium piperum,
caſsiæ ligneæ,
ſem. libiſtici,
calaminthes montanæ an. ʒ i.
cardamomi maioris,
caryophyllorum,
cubebarum,
ſpicæ Indicæ,
croci an. ℈ ij. & gr. v.
ſacchari candi ℥ ij.
fiat ex omnibus puluis vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Hic puluis maximè vſualis eſt, & ad multa vtilis, cuius deſcriptionem à Meſuë traditam retinemus, pyrethro tantùm deleto, in cuius locum ſemen libiſtici ſubſtituimus, & pro ſaccharo communi candum admiſimus: Pyrethrum ſiquidem quòd acrius ſit, nec aromaticum, omittere viſum eſt ſaccharum candum aſſeruando puluerı magis idoneum vulgari præferre. Eſt autem cubebæ fructus paruus, rotundus, longis pediculis adhæreſcens & racematim congeſtus, quem nonnulli carpeſium Galeni, alij myrtum ſylueſtrem Dioſcoridis, quidam viticis granum putarunt: Nihil tamen iſtorum eſt, eique minime conuenit ſingulorum prædictorum deſcriptio.

In

In *Iaoa* fructus hic *Cumuc* dicitur, ibique tanta eſt in exiſtimatione vt decoquatur ab incolis, antequam deuehatur, ne forſan aliò ſatus germinet, & ſtirpis perfectam magnitudinem aſſequatur, vt alibi oſtendimus.

Cap. 14 ſect. 3. lib. 1. de Mat. Med. Dianiſon intemperiem ventriculi frigidam à pituita cruda, vel etiam à flatibus ſanat, tuſſi diuturnæ ab humoribus frigidis natam auxiliatur, & obſtructione viſceribus expediendis. Vires.

Diacinnamomum. D. Meſ. CAP. XI.

℞. Cinnamomi tenuis ʒ xv.
caſſiæ ligneæ, ſeu canellæ craßioris,
rad. enulæ campanæ an. ʒ iiij.
galangæ ʒ vij.
caryophyllorum,
piperis longi,
cardamomi vtriuſque,
zinziberis,
macis,
nucis moſchatæ,
ligni aloes an. ʒ iij.
croci ʒ i.
ſacchari ʒ v.
moſchi ℈ ij.
Ex omnibus fiat puluis ſecundum artem.

COMMENTARIVS.

Inter aromata quæ multa recipit hic puluis, cinnamomum, à quo denominatur valdè præpollet, quod duplici agnoſcitur diſcrimine, vnum tenuius eſt & plurimùm fragrans, quòd Arabes Darcheni nominant, alterum craſſius, quaſi ligneum & minus odoratum, quod Caſſiam ligneam, ſeu vulgarem officinæ vocitant. Vtriuſque hiſtoriam alibi depinximus. Recentiores ad ſuauitatem maiorem & virium efficaciam, raro Diacinnamomũ parant abſque moſcho, quod & tempore Meſuei fieri ſolitum ipſe teſtatur. Præparatio ſola pulue- *Cap 9. lib. 1. de Mat. Med.*

ratio eſt, & puluerum confuſa vnio.

Diacinnamomum quòd calidis, aromaticiſque omnibus conſtet, viribus reficiendis, ſpiritibus exhilarandis, & affectibus omnibus, qui à cauſa frigida proficiſcuntur optimè confert.

Lithontripticon. CAPVT XII.

℞. Sanguinis hirci præparati ℥ i.
ſanguinis leporis vſti ℥ ß
radic. œnones,
ciclaminis,
eringij,
rubiæ tinctorum,
cyperi,
yreos Florentiæ,
ſem. millij ſolis,
ſaxifragæ,
alkekengi an. ʒ ij.
lapidis ſpongiæ,
putaminis oui vſti,
tunicæ interioris ventriculi galinæ,
baccarum iuniperi,
cardamomi,
cinnamomi,
macis an. ʒ i. ß.
ſem. apij,
petroſelini,
ammeos,
aſparagi,
carui,
dauci,
ſeſeleos,
coriandri,
citrij,
maluæ ſylueſtris,
melonum,
peponum
pimpinellæ an. ʒ i.
gummi ceraſi ʒ ij.
Omnia terantur ex arte, & fiat puluis.

COMMENTARIVS.

Veterem pulueris huius quem pharmacopœorum vulgus lithontribon nominat, deſcriptionem neglex imus, quòd multa cum aſtringentia recipiat, atque nonnulla, quæ atterendo calculo & arenulis extrahendis obſunt, tum & alia quædam, quæ vel nimis rara ſunt, & pretioſiora, vel nuſquam ſyncera poſſunt haberi. Illius loco aliud verè lithontripticon damus, aptiſſimè compoſitum ad confringendos calculos, ſaburram pellendam, atque ad cæteros renum & veſicæ affectus accommodatum, qui titulo deſignantur.

Antequam vero ſanguis hirci compoſitionem illius ingreditur, debet ſic præparari. Hircus primùm quadrimus, aut paulo ſenior, vel iunior ſeligendus & iugulandus: ſanguis medius effluens olla fictili excipiendus: nam qui primus fluit tenuior, qui vltimus craſſior eſſe ſolet: Tum linteo raro tectus Soli exponendus, vt coaguletur, & quod ichoroſum eſt abiiciatur. Sic craſſior ſanguis concretus ſiccatur, teritur, in vaſe vitreo ſeruatur. Nimis eſt ſuperſtitioſa illorum conſuetudo, qui non niſi Sole Cancrum ingrediente, hircum longo ante tempore ſaxifragis, pimpinella, apio, & ſimilibus alitum mactant, & ſolum ſanguinem arterioſum colligunt. Hæc enim præparatio licèt non inutilis, non tamen neceſſaria eſt, vixque dari poteſt dictarum ſtirpium vbertas, hirco quæ longum tempus alendo ſatisfaciat: & præterea ſanguis eius qui conſueto pabulo nutritur, vires habet ad atterendum & expellendum calculum nihilo inefficaciores. *Sanguinis hirci præparatio.*

Sanguis verò leporis recens iugulati & concreti ita aſſandus, vt non in cinerem prorſus, ſed puluerem abeat. Quæ ad reliquam pulueris huius præparationem ſpectant, nihil habent difficilis, nec multum operoſi. *Sanguinis leporis apparatus.*

Puluis hic cum pauco vino albo, aut aqua parietariæ, vel raphani, aut alia conueniente ſumptus calculos & arenulas à renibus, vreteribus & veſica expellit, & vrinam potenter mouet. *Vires.*

Puluis diacalaminthes. D. N. Myr. CAPVT XIII.

℞ Calaminthes montanæ,
pulegij,
piperis nigri,
ſeminum ſeſeleos maßilienſis,
petroſelini an. ʒ. iii. & ℈ ii.
libiſtici ʒ ii. & ℈ i.
ameos,
anethi,
ſummitatum thymi
cinnamomi,
zinziberis an. ℈ ii.
ſeminis apii ℈ i.
Ex omnibus fiat puluis ſecundum artem.

COMMENTARIVS.

Diacalamenti varię ſunt à variis authoribus traditæ deſcriptiones, ſed quam ex Myrepſo damus, vt meliorem & gratiorem omnes practici magis probant. Similem ferè deſcriptionem tradit Galenus, ſed calidiorem & acriorem, ob zinziberis & piperis maius pondus. Anethum pro aniſo poſuimus, ea tamen conditione, vt cuique fas ſit alterum pro altero ſine diſcrimine & compoſitionis iactura ſubſtituere: huius vt præcedentium idem eſt parandi modus.

Vires. Diacalaminthe craſſos humores & lentos extenuat, flatus diſcutit, vrinam & menſes mouet, tuſſi à frigidis humoribus natæ confert, alimenti ad hepar diſtributionem iuuat, ventriculum roborat, & appetitum auget. Datur ſub forma Electarij mollis, ſi cum melle, vel ſolidi, ſi cum ſaccharo coaleſcat.

Puluis contra peſtem, ſeu Bezeardicus. CAP. XIV.

℞. *Radicis tormentillæ,*	*corticis citri,*
angelicæ,	*arantiorum,*
enulæ campanæ,	*dictamni,*
gentianæ,	*ſcordii,*
pæoniæ an. ʒ *ii.*	*ſchœnanti,*
ligni aloes,	*calami aromatici,*
ſantali citrini,	*roſarum,*
cornu cerui,	*croci an.* ʒ *i.*
eboris,	*boli Armenæ in aqua roſarum lotæ,*
oßis de corde cerui,	*terræ Lemniæ an.* ʒ *ii.*
granorum iuniperi,	*caphuræ gr. viii.*
cardamomi,	*ambræ griſeæ,*
ſeminum acetoſæ,	*foliorum auri an.* ℈ *i.*
cardui benedicti,	*fiat omnis puluis in vaſe idoneo reponendus.*
caryophyllorum,	
macis,	
cinnamomi an. ʒ *i. ß.*	

COMMENTARIVS.

Medicamenta quæ peſtem oppugnant, venena expugnant, ab hiſdem noxam tollunt, & vitam tuentur, Antidota, Græcis, Bezaardica Arabibus nominantur, cuiuſmodi ſunt quædam ſimplicia, vt lapis Bezar, Zerumbet, Zedoaria, lapilli pretioſi & compoſitiones quædam cardiacæ & Theriacales, quæ ſcilicet multis conſtant, cor, ſpiritus & partes vitales roborantibus, & virus, ſeu qualitatem venenatam extinguentibus: Mediam propterea dicuntur ſortiri conditionem inter venena & noſtram naturam vt Theriaca, & Mithridatium: quorum tamen non tutus eſt vſus frequens, vbi nulla venenatæ qualitatis ſuſpicio eſt. Si namque obiectum non inueniat in quod agant, inimicæ qualitatis impreſſum in partibus relinquunt veſtigium, humores accendunt, & calori natiuo ac ſpiritibus vim inferunt. *Gal. l. 5. ſimp.*

Quæ verò compoſita medicamenta ſolis cardiacis, roborantibus & ſpeciali dote venenis aduerſantibus, conſtant, omnibus temperaturis, & morbis, ac omni tempore conueniunt, vt puluis à nobis deſcriptus, cuius vires ſunt inſignes ad peſtis & malignorum affectuum expugnationem & partium nobilium tutelam.

Datur verò vel cum aqua, vel cum decocto cordiali, aut conſerua idonea: vel eſt excipiendus ſyrupo Kermes, vel limonum, vt in formam Opiatæ concinnetur. Poterit & cum melle in aquis cardiacis deſpumato, in Electarij liquidi formam coagmentari, & in Officinis reliquarum confectionum more ſeruari. Vires habebit excellentiores ſi lapides pretioſi, cornu monocerotis, & lapis Bezar addantur. Facilè puluis hic parari poteſt, & ſimplicia, quibus conſtat, haberi.

Mirum in modum confert morbis venenatis, contagioſis, & peſtilentibus expugnandis, & principibus partibus recreandis, & tuendis. *Vires.*

Puluis antilyſſos, ſeu contra rabiem. Deſ. Iul. Palmarij.

CAPVT XV.

℞. *Foliorum rutæ,*	*mentæ,*
verbenæ,	*artemiſiæ,*
ſaluiæ minoris,	*meliſſophylli,*
plantaginis,	*bethonicæ,*
foliorum polypodii,	*hyperici,*
abſynthij vulgaris,	*centaurij minoris, an. m. i.*

Omnia ex arte ſiccentur, & in tenuiſſimum puluerem reducantur.

COMMENTARIVS.

Alexiteriũ hũc puluerem deſumpſi ex clariſſimo viro Iul Palmario Med Pariſ. qui ſeptem libros de morbis contagioſis edidit, cuius eximias dotes & mirandos effectus non modo ipſe fœliciter, ac multoties in multis expertus, eſt, ſed etiam Dominus De Pyrou, à quo priorem illius fatetur habuiſſe deſcriptionem. Quotquot enim à rabidis canibus demorſi hoc puluere vſi ſunt, ab hydrophobia imminenti, vel iam incœpta fuerunt immunes & omnino liberati, modò nulla capitis pars dentibus ſuperior, vt nec alia frigida abluta; Tunc enim in remediis exigua ſalutis expectatio. *Cap. 3. lib. de morſ. canis rab.*

Antilyſſum autem puluerem hunc nominauimus, quòd inſigni virtute & nulli ſecunda rabiem arceat, vulnera à cane rabioſo inflicta ſanet, & terrificum illud ſymptoma quo miſelli reformidant aquas, impediat.

Præparatio

Præparatio tam celebris antidoti perfacilis eſt, in qua hæc tria maximè obſeruanda, vt ſimplicia colligantur, quo tempore viribus pollent maximis, medio ſcilicet aut fine veris, vt nec in ſole æſtuante, nec in vdo loco ſiccanda reponantur, vt ſiccata ſeruentur, ſed ea lege, vt quotannis renouentur.

Porrò minimè datur opus magnam huius eximij pulueris quantitatem in pharmacopoliis ſeruare: Sat enim eſt in rem præſentem ſi libra dimidia in vaſis idoneis recondatur: Materialia vero ſeu ſimplicia quibus conſtat, copioſa eſſe debent; Et artificioſè ſiccata,

chartaceis ſacculis excipienda, ac loco idoneo reponenda, ne à muſcis & ſordibus conſpurcentur, vel à muribus erodantur. Vtendi autem tempore atque exigente neceſſitate, ſingulorum æquum pondus in tenuiſſimum puluerem læuigabitur, cuius ʒ ß. aut ʒ i. quotidie mane tribus horis ante cibum dabitur ex cochleari cum duplo ſaccharo, vel ex iuſculo, aut alio liquore idoneo, vt vino, pomaceo, vel etiam ex melle in formam Opiatæ.

Et licèt dragma integra aut duæ ſatis ſint pro doſi etiam homini robuſto, poterunt tamen aliquando tres, vel etiam maior quantitas exhiberi, ei maximè qui iamdiu fuit à cane demorſus, vel iam hydrophobia correptus. Cancrorũ puluis.

Eximius quidem eſt hic puluis, ſed efficaciorem multo ducerem, ſi pimpinellę & cancrorum fluuiatilium vſtorum puluis commiſceatur. Alyſſum quoque cæteris omnibus præferri illius nomenclatio portendit: Sic enim à Dioſcorid. & Gal. vocatur, quòd rabiei medeatur, ipſiuſque venenum deleat & extinguat. Alyſſum.

Verùm hæc planta non multùm vulgaris eſt, & à paucis cognita, præſertim quæ hoc nomine à Galeno donatur, aſpectu Marrubio valde ſimilis, ſed in ſingulis geniculis è quibus folia emergunt, bina admodùm criſpa, incana & ferè inodora, calyces ſpinoſi caulicos verticillatim ambiunt. Hanc ſæpè vidi in horto ſcholæ Pariſienſis.

Aliud quoddam Germanicum Echioides dicitur facile Molluginis Apparine Plinio putatum, cui Galenicum prætulerim. Qui altero caret, alterum ſolet ſubſtituere.

CROCVS MARTIS.

CAPVT XVI.

CROCVS Martis ſic dicitur partim à materia, ſeu Scobe chalibis, vel ferri, quod Marti tribuitur, partim à colore qui crocum ementitur. Eius præparationem multiplicem agnoui: ſinguli enim ſuo modo parant, ac ferè omnes ea in re diſſentiunt: vnde multi eiuſmodi apparatum tanquam inutilem vel neglexerunt, vel improbarunt: Et re vera pro Croco martis ſolam ferri limaturam, nulla vſtione & ablutione alteratam Riuierius exhibebat, hancque illo efficaciorem, tutiorem & fœdis virginum coloribus ſanandis conuenientiorem aſſerebat. Eius tamẽ tanquã temerarij periclitatoris, qui de corio humano ſæpe luſit, methodum medendi qui ſequeretur, morbis ipſis eſſet formidoloſior.

Vulgaris chalibis præparatio.

Duas autem præ cæteris vſitatas Croci martis præparationes comperi; Prior ſatis vulgaris eſt, & pharmacopolis familiaris, qui limaturam chalibis ſemel atque iterum, vel etiam pluries in crucibulo vrunt, & toties abluunt, partim in aceto, partim in aqua roſacea, aut alio liquore idoneo: *Poſtea* exſiccant: efficiuntque puluerem ſubruffum & ponderoſum, quem præparatum chalibem nuncupant.

Spagyrica chalibis præparatio.

Secunda eſt Spagyricorum, qui puluerem ipſum ex ſe grauiſſimum arte ſua volatilem efficiunt. Ad eius autem apparatum hoc procedunt modo: Ac primùm quidem limaturam chalibis, & aliquando ferri: vtriuſque enim qualitas vix diſſimilis, aſſumunt: in igne reuerberij diem vnum, aut alterum adurunt: Deinde vbi amouerint, in aquam coniiciunt: Quod ſupernatat aſſumunt & ſeruant: Tum abiecta aqua, quod in fundo remanſit, denuò ad ignem reuerberatoriū iniiciunt, aduruntque vt prius, & poſtea in aquam demittunt, vt antè, cui quod ſupernatat ſeruant. Et ſi quid eius fundum petierit, rurſus cremant, donec aquæ demiſſum non ſubſidat, ſed in ipſius ſuperficie maneat, quod tandem colligendum, ſiccandum & ſeruandum pro Croco martis optimo, & Chymiatris vſitatiſſimo.

Alius parādi modus.

Hoc quoque modo nonnulli parant. Limaturam ferri catino exceptam igne validiſſimo excandeſcere permittunt: vbi refrixerit, in mortario ferreo laborioſè terunt: Deinde abluunt, vt cum aqua pars ſubtilior ſeparetur. Craſſior iterum igne reuerberij vrgetur, & calcinatur; Atque poſtea teritur vt priùs. Idque iteratur ſepties, vel etiam ampliùs donec tota limatura abierit in croceum læuorem.

Varij modi præparandi Crocum Martis.

Nonnulli ſcobem ferri ante calcinationem muria pluries lauant, poſtea acetum affundunt: Alij vrina abluunt & macerant: quidam ſalem ſubiiciunt: Alij tartarum: Multi cum ſulphure adurunt; Sunt & qui ſcobem in rubiginem conuertunt: ſed vt curioſæ nimis ſunt illæ præparationes, ſic & ferè inutiles: Præſtatque in optima quadam conſiſtere, quàm inter tot ancipites vagari.

Notandum verò eſt ſcobem ferri non niſi tenuiſſimè elimatam ſumendam eſſe, quæ vbi igne reuerberij optimè calcinata fuerit, deinde trita, poſt in aquam demerſa & fortiter agitata, eius portio quæ ſupernatabit, colligetur, calore moderato ſiccabitur, nec rurſus calcinabitur, ſed talis ſeruabitur: Portio verò craſſior ad ignem reuerberij denuo immittetur, quoad tota volatilis fiat. Sic enim ritè Crocus Martis paratur.

Præparatur adhuc cum ſulphure vel ipſius oleo: Aliquando cum ſale in igne reuerberij, dein lotione ſalſedo deletur. Nonnunquam & cum aquæ fortis octupla portione ad limaturam ſimul immerſam: Tumque per noctem fit digeſtio, & poſtea per alembicum aquæ fortis eductio. Sic namque remanet Crocus Martis perruber. Cum autem Chymiatri quotidie nouos apparatus comminiſcantur, dubius

bius tyronum fluctuat animus, in quonam illorum debeat conſiſtere.

Ex aliis adhuc metallis Chymiatri Crocum parant, vt crocum ſtanni & crocum veneris, ſed magis vt artifices periti videantur, quã vt fœliciùs medeantur.

Crocus martis creditur iecur & lienem roborare, & viſcerum obſtructiones tollere, proinde fœdis virginum coloribus conducere. Vires.

Ex eo & aliis quibuſdam pulueribus cardiacis pro medici prudentia præſcriptis paratur Confectio quædam forma Electarij mollis, aut tabulati, Diaſtomoma dicta obſtructionibus expediendis efficaciſſima, cui puluerem lumbricorum permiſcent. Ego mallem abſque puluere iſto conficere, vt hoc modo. Diaſtomoma.

♃. chalibis optimè præparati ʒ ij. cinnamomi ʒ ß. ſpecierum Electarij triaſantal. & de gemmis an. ℈ i. pul. dictamni ℈ ß. cum ſacchari in aqua meliſſæ ſoluti ℥ iiij. aut v. fiant tabellæ pondere ʒ ij. aut ℥ ß. quæ dentur manè ieiuno ſtomacho. Solet tabellis cardiacis maior ſacchari quantitas adhiberi, ſed tunc illarum virtus eſt inefficacior. Tabellæ ad fœdos colores.

PARS ALTERA PVLVERVM Officinæ neceſſariorum.

PRiore Sectionis huius parte ſelectiſſimos pulueres cardiacos dedimus, eóſque ſolum omiſimus, qui vel hiſdem valde ſunt affines, aut prorſus ſimiles, vel quorum deſcriptio nulla ratione fulcitur, & vſus non probatur, aut damnatur. Hac verò ſecunda parte, de his agere conſilium eſt, qui quòd frigidiores ſint & dulciores, non quidem vt ſuperiores, aromatici, ſed bechici, aut thoracici ſolent vocari: Conueniunt enim tuſſi, pulmonum & totius thoracis affectibus.

Puluis Diaireos ſimplex. CAPVT X.VII.

℞. *Ireos Florentiæ ℥ ß.*
ſacchari candi,
puluer. diatragacanthi frigid. an. ʒ ij.
Fiat omnium puluis confuſè miſcendus, & ſeruandus.

COMMENTARIVS.

Author huius pulueris incertiſſimus eſt, vſitatiſſimus tamen vſus. Solet autem conuenientiſſimè excipi ſaccharo, albumine oui in aqua tuſſilaginis, aut roſarum, vel ſcabioſæ, aut alius ſimilis clarificato, vt decet cocto, & ad tabellarum ſeu lozengiarum, vt vocant, formam concinnato. Libra verò ſacchari pro quaque vncia pulueris ponenda eſt: Aliquando tamen vnciæ duæ ſacchari ſingulis pulueris dragmis ponuntur: Sicque paratum Electarium gratius quidem eſt, ſed inefficacius: vt contrà dum pro ſingulis pulueris dragmis ſacchari tantùm vnciam recipit.

Modus parandi ita facilis eſt, vt etiam ipſis tyronibus ſatis innoteſcat, nec opus eſt pluribus deſcribere.

Vires. Diayris plurimùm valet ad faucium deſtillationem, ad humorum craſſorum attenuationem, coctionem, & expectorationem.

Eſt alia compoſitio Diayreos Solomonis nomine inſignita, quæ quòd paratu ſit difficilior, inſuauior, nec efficacior, rariſſimè paratur.

Pulwis Diatragacanthi frigidi. D. N. Myrepſi. CAP. XVIII.

℞. Penidiorum ℥ iij.
gummi tragacanthi ℥ ii.
gummi Arabici ʒ x.
amyli ℥ ß.
ſem. papauer. albi ʒ iij.
quatuor ſem. frig. maior. mund.
glycyrrhizæ raſ. an. ʒ ii.
caphuræ ℈ ß.
Fiat omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Puluis hic à tragacantho nomen & baſim habet, quòd cæteris præpollet in compoſitione. Multa autem recipit bechica, lenta, refrigerantia & lenientia, quibus N. Myrepſus primus illius author, ſemen vrticæ attenuandis & expurgandis humoribus craſſis valdè accommodatum adiecit, quia tamen compoſitionem, & colore, & ſapore multùm efficit ingratam, à recentioribus rectè omittitur, hãc enim ipſam alia multa reddunt ſatis commendabilem.

Seruatur ſub forma vel pulueris reliquorum more, vel Electarij tabulati, addita ad ſingulas pulueris vncias ſacchari libra.

Semina quatuor frigida maiora in hoc Electario, vt hæc, & alia omnia oleaginoſa in aliis omnibus diutiſſimè ſeruandis, non niſi vtendi tempore debent permiſceri: Cito namque ranceſcunt, & cõpoſitionem ingratiſſimam reddunt: ob id qui ritè pharmaceuticas leges ſeruare voluerit pro totius compoſitionis vncia vna, pulueris omnis ſeminum quatuor frigid. ſimul ℈ ii. & gr. xiiii. ſumet: ſeu ſingulorum gr. xiii. ß. aut circiter. Verùm hæc raro tam accuratè ſolent obſeruari.

Omnibus pulmonum & thoracis affectibus calidis confert, maximè tabe confectis ac macilentis, pleuritidi, linguæ & faucium aſperitati, tuſſi, & ſputo coquendo & expectorando. Vſes.

Puluis Diapenidij ſine ſpeciebus. D. N. Myrep. CAP. XIX.

℞. *Penidiorum ℥ ij.*
nucleorum pineorum,
amygdal. dulc. mund.
ſem. papauer. alb. an. ʒ iii.
ſucci glycyrrhizæ,
gummi tragacanthi,
gum. Arabici,
ſem. iiii. frigid. maior. mund.
amyli an. ʒ i ß.
caphuræ gr. viii.
Fiat omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Diapenidiõ ſine ſpeciebus.

Diapenidion vel paratur ſine ſpeciebus, vt formula deſcripta, vel cum ſpeciebus, additis cinnamomo, caryophyllis & zinzibere, quo modo deſcribitur à Myrepſo primo eius authore. Sicque paratum Diapenidion cum ſpeciebus nominatur. Æquali verò pondere dictæ ſpecies, amygdalæ, ſemen papaueris, & glycyrrhizæ ſuccus ponuntur.

Præparatio.

Seruatur vel forma pulueris, vel Electarij ſolidi, quod authoris decreto ſic conficietur. In aquæ libra, violarum vnciæ tres macerandæ & coquendæ, donec violaceum aqua colorem nanciſcatur: In colatura coquenda ſacchari libra vna ad conſiſtentiam Electarij ſolidi, cui adhuc calenti, penidia & reliqua ſimplicia læuigata, ita permiſcenda & ſubigenda, vt formam ſolidam ac idoneam acquirant, ex qua teſſeræ, ſeu tabellæ quadratæ, vel rhomboides concinnentur, & vſui reponantur. Sic omnes vno fere conſenſu Diapenidion conficiunt, pauci tamen in ſimplicium proportione conueniunt: Singuli enim ſingulorum pondus immutant, vſitatiſſima tamen hæc eſt formula quam exhibemus.

Parua autem quantitate puluis hic apparandus, propter copiam ſeminum oleaginoſorum, quæ ſeruata diu rancedinem contrahunt

ingratiſſimam, quam & aſſociatis pulueribus impertiunt. Qui ſecus fecerit diapenidium quidem habebit, ſed acriuſculum & ſcopo authoris alieniſſimum: fauces enim acrimonia quædam vellicabit.

Valet tuſſiculoſis, pleuriticis, peripneumonicis, aſperitati faucium & aſperæ arteriæ, raucedini, & vitiis pulmonum multis. Si cũ ſpeciebus paretur, præter enumeratos effectus, incidit, attenuat, & humores lentos, craſſos, frigidos coquit, & ad expectorationem apparat. Diapenidium & ſine ſpeciebus. Vires.

Confectio de Rebecha. CAPVT XX.

℞. *Puluer. Diaireos*
diatragacant. frig. an. ℨ *ii.*
pul. liquiritiæ ℥ ß.
ſacchari candi ℨ *iii.*
ſacchari albiſſ. lib. I. ß.
Cum gummi tragacantho in aqua roſarum ſoluto, fiat paſta, ex qua formentur bacilli vſui reponendi.

COMMENTARIVS.

Hæc licèt Confectio ſit authoris incerti, vſitatiſſima tamen eſt, ſapore gratiſſima, & effectu commendatiſſima. Pulueres quibus cõſtat, ſeorſim quidem ſeruantur, ſed vbi miſcentur ſimul, vel tragacantho aqua roſarum, vel alia conueniente ſoluto, vel ſaccharo humore quodam idoneo, liquato & cocto coguntur in maſſam, ex qua vel teſſeræ, vel paſtilli, vel bacilli formantur. Inter autem pulueres bechicos annumerauimus, quòd ex hiſdem conſtet, & ad eadem vſurpetur. Quidam putant hanc Confectionem dici Rebecham, quaſi bechicam; Eſt enim Bechicum inſigne, quòd cùm olim imperarent medici, ſicque præſcriberent. ℞. bechi. Ignari coniunctim dixerũt Rebechi, dein Rebecha, vnde Confectionis huius nomen.

Optimè medetur tuſſientibus, áſthmaticis, Empyicis, pleuriticis, linguæ & faucium aſperitati, raucedini, & difficulter ſpirantibus. Vires.

De Penidiis. CAP. XXI.

INter Bechica & Arteriaca multum commendantur Penidia, quæ medicamentum ſunt ex paucioribus compoſitum. Conſtat enim

tantum ſaccharo, & aqua hordei ea proportione & arte coctis, vt maſſa quædam exurgat admodum ſolida, & ita tractabilis, vt digitis non adhæreat, & facilè in fila ducatur tenuiora, craſſiora, breuiora, aut longiora: Quòd vt probè fiat, adhuc calens maſſa vnco ferreo trabeculæ affixo adducitur, reducitur, trahiturque denuo quouſque dealbetur, & ex filis dictis variæ figuræ ducantur.

Bulcaſis eius compoſitionis author ex aqua pura, ſaccharo & melle parabat, cum tantillo olei amygdalarum amararum commiſto. Nunc verò aqua hordei ſumitur, mel relinquitur, & marmor tantùm ſuper quod medicamentum adhuc calens proiicitur, & manus quæ idipſum contrectant ac ſubigunt, oleo liniuntur, vt minus adhæreſcat. Rectè tamē oleo relicto, mellis deſpumati parũ adijcitur: ſic enim compoſitio corpus ductilius nanciſcitur, faciliùs paratur, & vires habet ad effectus, quibus imperatur, accommodatiſſimas.

Alphenicũ. Ab albedine quam medicamentum hoc inter ſubigendum, & ducendum acquirit Alphenicum in Officinis nominatur. Penidium vero non inepte quibuſdam dicitur, quaſi pœna duorum, brachiorum nempe, quorum robore compoſitionis huius admodum ſimplicis moles tandiu trahitur, ducitur & reducitur quoad omnino candeſcat.

Penidium dici per contrarium ſenſum videtur, quod minimè πενὸν, I. nigrum: vel quod parandum ſeruo committatur, qui πένης Græcè dicitur. Rhuſ. cap. 539. lib. de nominib. Arab. fanid. vocat, aliis eiuſdem nationis fœnic, & vulgus Alphenicum.

Eſt autem in ipſo certus ſaccharum coquendi modus, per quem ſcilicet tota viſcida humiditas non abſumitur. Coctione enim longiore, ſeu perfectiore, vt vocant, lentor ille qui compoſitionem ductilem facit, diſcutitur: atque ſic durior & fragilior reddita, ad formam, & vires medicamenti requiſitas ineptior euadit. Tractabilior autem erit & paratu facilior, ſi parum mellis deſpumati permiſceatur, vt diximus.

Plurimum confert tuſſi, rancedini, arteriæ aſperitati, ſputo mouendo, coquendo, excludendo, & omnibus affectibus pulmonum

Vires. & thoracis.

SECTIO SECVNDA.

De Antidotis humidis.

Ex pulueribus deſcriptis, vel aliis cardiacis & venenis reſiſtentibus, aliquo liquore idoneo dilutis, Confectiones quædam fiunt molles, quæ nunc Antidota humida, nunc Opiatæ, nunc Confectiones cardiales vocantur. Earum verò aliæ vel cardiacæ ſunt tantùm, quæ ſpiritus & partes vitales recreant, aliæ alliotica & hypnoticæ, quæ ſimul alterãt, & ſomnum conciliant. Aliæ verè theriacales, quæ doctos quidem effectus præſtãt, & virus ſi quod ſit, oppugnant & expugnant. A veris autem cordialibus auſpicari ſtatuimus, cuiuſmodi eſt.

Confectio AlKermes. D. M. CAPVT I.

℞. *Succi pomorum fragrantium,*
aquæ roſar. odoratiſſ. an. lib. I. ß.
Infunde per diem integrum
ſerici crudi lib. I.
In expreſſione forti adde
ſucci granorum kermes lib. I.
ſacchari lib. ij.
Coque ad cõſiſtentiam mellis, aut paulò minùs.
Mixturæ ab igne ſepoſitæ, & adhuc calenti addito
ambræ crudæ minutim inciſæ ℥ ii.
quibus optimè liquatis iniicito
puluerum cinnamomi,
ligni aloes an. ℥ vi.
lapidis lazuli, vſti & loti,
margaritarum pellucidarum an. ℥ ij.
foliorum auri ℥ i.
moſchi ℈ i.
Fiat Electarium molle, vaſe vitreo rite obturato ſeruandum.

COMMENTARIVS.

Pharmacopolarum maior numerus ſericum, ſucco granorum infectoriorũ, ſeu Kermes recens tinctũ in aqua roſacea, & ſucco pomorum infundunt: Mauult tamen Ioubertus, in cuius ſententiam deſcendo, crudum ſericum in dictis liquoribus ante infundere. Dein expreſſioni factæ ſuccum Kermes adiicere. Sic enim minor fit iactura, & facilius ſetæ virtus, ſi quæ ſit, ſeorſim, ac ante tincturam, per infuſionem elicitur. Et licèt Meſue primus eius author aliter ſtatuerit, ab eo tamen, vt alio quouis authore diſcedere fas eſt, dum nil peccatur, aut ſuſceptæ rei executio melius, vtiliuſque perficitur. Magis igitur his aſſentior, qui ſericum crudum, nec infectum in aqua roſarum, & ſucco pomorum macerant, & expreſſioni poſtea Kermes ſuccum adiiciunt.

Prudenter verò in Antidotario Romano vnciæ tantùm quatuor ſetæ macerantur, cùm & ipſa nullo compoſitionis diſpendio poſſit omitti. Vt enim refractarij, ſic nimium creduli nomen odi; nec quidquid dicitur aut ſcribitur, menti præcipitanter adhuc inhæſit: Nam vt libere fatear, ſericum cùm ſit excrementum ſordidi cuiuſdam inſecti, vix eò adduci poſſum, vt credam, tot ipſum pollere dotibus, quot illi antiquior ætas tribuit. Scio quidem nec lutum viribus deſtitutum: nec cymices & animalium pilos, vngues, ſtercora à pharmacopoliis ableganda, ſed quibus cardiaca virtus iners eſt, acris verò & moleſta qualitas efficaciſſima ſæpè. Sed de Serico poſtea fuſiùs & aptiùs ſuo loco. Redeo nunc ad noſtram Confectionem, in qua lapis Lazuli ponitur, ſed non eo modo quo in pilulis, quæ ab ipſo nomen habent. Illic enim crudus ponitur, vt remaneat purgatoria facultas: Hîc, vſtus, vt ipſa pereat: In vtroque pulueratus, plurieſque lotus, vt vomitoria vaneſcat, remaneat cardiaca ac roborans.

Lapidis lazuli præparatio. Vritur autem in Cruſibulo, ſeu olla parua fictili, dein teritur, & multoties in aqua primùm communi, dein cardiaca, vt roſacea vel alia conuenienti abluitur, totieſque ſiccatur, atque rurſus ablutio iteratur donec aqua limpida poſt lotionem remaneat.

Pretioſa quidem eſt hæc compoſitio, ſed non ita operoſa, vt pharmaçopœa Auguſtana teſtatur, illiuſque vt reliquarum, idem eſt, aut parum diſſimilis parandi modus. Solumque diſſentiunt nonnulli in ſerici tinctura, vt dictum eſt, & in moſchi pondere quod quidam augent, alij minuunt. Si deſit lignum aloës, ſantalum citrinum ſubſtituendum.

Confectionis alKermes virtus. Ad multa autem efficaciſſima eſt. Medetur enim cordis palpitationi, animi deliquio, delirio & mœrori ſine cauſa manifeſta, multumque prodeſt languidis, morbo longo defeſſis, & ab eo reualeſcentibus.

Confectio

Confectio de Hyacintho. CAPVT XII.

℞. Hyacinthorum,
coralli rubri,
terræ lemniæ,
boli armen. an. ℥ ß.
granorum kermes,
rad. tormentillæ,
dictamni,
ſem. citri mund.
croci,
myrrhæ,
roſar. rub.
ſantal. omnium,
oſſis de corde cerui,
cornu cerui vſti,
raſuræ eboris,
ſem. acetoſæ,
portulacæ an. ʒ i.
ſaphyrorum,
ſmaragdorum,
lapid. Topazij,
margaritarum,
ſerici crudi,
bracteolarum auri &
argenti an. ℈ ij.
caphuræ,
moſchi,
ambræ griſeæ an. gr. v.
cum ſyrupo limonum fiat Confectio.

COMMENTARIVS.

Poſterior ætas Confectionem hanc adinuenit, quam clariſſimi Scholæ Monſpelienſis Medici, à quibus primum videtur vſurpata & celebrata, frequentiſſimo habent in vſu. Ei autem ſolùm nomine tenus conuenit, quæ ſectione prima Luminaris maioris, cap. de hyacintho vocatur, ſub authoritate principis Auicennæ, cum ambæ nulla alia in re inter ſe conueniant. Quæ ab Auic. deſcribitur tr. 1. ſumm. 1. lib. 5. tanquam inepta negligitur. Quiſquis vero fuerit huius author primus, optima medicamenta ſelegit, & optima methodo ac compoſitionis ratione ſimul congeſſit in vnum: Proinde nihil immutandum cenſui niſi forſan ebur, quod ego malim crudum, quàm vſtum, & Sericum, quod libenter detraherem, aut tinctum ſucco Kermes ponerem.

Nec per ignem alicuius cornu excrementitius humor ſolùm abſumitur, ſuperſtite primigenio, vt nonnulli chymici credunt, cum ignis ſit rationis expers, & æquè in hunc & illum ſuas vires exerit, quas quæ magis ſunt aërea citiùs experiuntur, ſed etiam inſitus & radicalis, maximè cùm vim ignis tertij gradus, aut ſecundi longiùs producti perpeſſus eſt.

Sunt qui pondus quorumdam maius requirunt, quibus per me liceat, parum vel augere, vel minuere, cùm mixturæ virtus nihilo ſit inefficacior: Quod enim parum differt non differre videtur.

Vires. Plurimùm valet ad effectus cordis & partium nobilium: Syncopem ſanat, cor exhilarat, palmum emendat, oris halitum commendat, melancholiam, & ei connatam triſtitiam ſine cauſa manifeſta tollit, morbis contagioſis & venenatis medetur, atque eoſdem quos cocci baphicæ Confectio præſtat.

Roſata nouella. D. N. Myr. CAPVT III.

℞. *Roſarum,*
zucchari,
glycyrrhizæ an. ℥ *ix.*
cinnamomi ℥ *ii.*
caryophyllorum,
ſpicæ Indicæ,
zinziberis,
galangæ,
nucis moſchatæ,
Zedoariæ,
ſtyracis calamit.
cardamomi,
apij an. ℈ *i.*
Fiat omnium puluis, cui addatur mellis deſpumati quantum ſufficit, ad Opiatæ, ſeu Electarij conſiſtentiam.

COMMENTARIVS.

Hæc confectio roſas admittit pro baſi & nomenclatura, & aromata multa, tum ad craſſos & frigidos humores tenuandos & concoquendos, cùm ad ſpiritus recreandos, & calorem roborandum. Bechica quoque nonnulla ad ſputum mouendum, & promouendum. Seruatur aliquando ſub forma pulueris, ſed frequentius Electarij mollis ſeu Opiatæ. Omiſimus aliquot & ſcrupulos, & grana ponderibus maioribus vix probabili ratione addita, quæ ſi quis voluerit ſuperaddere, nihil vt compoſitioni adferet detrimenti, ſic nec vtilitatis. Paraphraſis

Roſata nouella imbecillum ventriculum roborat, nauſeam ſedat,
cap. 214 flatus diſcutit, appetentiam excitat, coctionem iuuat, humores len- Roſatæ no-
ſect. 1. tos incidit, colico dolori medetur, vomitum compeſcit, ſtomachi uellæ vires.
& cordis imbecillitati ſuccurrit, inquit Myrepſus.

Confectio de Baccis Lauri. CAPVT IV.

℞. *Folior. rutæ ſiccorum ℥ x.*
ſagapeni ℥ iiii.
opoponacis ℥ iii.
baccarum lauri,
ſeminum ameos,
cumini,
liguſtici,
nigellæ Romanæ,
dauci,
carui,
piperis longi,
piper. nigri,
acori,
amygdalar. amar.
origani,
mentaſtri,
caſtorij an. ℥ ii.
mellis deſpum. q. ſuff. fiat Opiata.

COMMENTARIVS.

In hac Confectione ponuntur baccæ lauri, à quibus denominatur, folia rutæ, origani & mentaſtri ad baſim conſtituendam: Semina calida multa & incidentia ad lentos humores attenuandos, frigidiores calefaciendos, & ad flatus diſſipandos: gummi ad deterſionem & diſcuſſionem: mel ad puluerum exceptionem, conſeruationem, actionem compoſitionis efficaciorem & ſuauiorem.

Gummi nullo liquore ſoluenda, quòd pauca ſint, ex exigua quãtitate præſcripta, ſed minutim incidenda, & cum reliquis puluerãda, dein omnia melle deſpumato, & adhuc calente excipienda, atque in opiatæ ſpiſſitudinem cogenda.

Vires. Conuenit colico dolori ab humoribus crudis, & à flatibus orto, tympaniti, borborygmo, acidum ructantibus, & frigidis naturis.

Antidotus Diaſatyricon. CAP. V.

℞. Radicum Satyrij recentium & ſucculentorum ℥ ij.
radicum paſtinacæ ſatiuæ,
eringij
nucis Indicæ an. ℥ i.
pinearum,
piſtachiorum an. ℥ i ß.
caryophyllorum,
zinziberis,
aniſi,
ſeminis erucæ,
linguæ auis, i. ſeminis fraxini an. ʒ v.
cinnamomi,
lumborum Scincorum,
ſeminis bulbi, aut vrticæ an. ʒ. ij ß.
moſchi gr. vii.
melis in decocto radicum præſcriptar. deſpum. lib. iii.
Fiat ex arte Conditura, Opiatæ conſiſtentia.

COMMENTARIVS.

Multæ Diaſatyrij traduntur deſcriptiones, quarum hæc vt præſtantiſſima, ſic vſitatiſſima eſt, & ad effectus quos pollicetur vtiliſſima. Cum autem Satyrij multa ſint genera, Monorchis, ſeu quod vnicum habet teſticulum, debet ſeligi, atque primo Vere dum multo ſucco turget.

Siſeris quàm Eringij potiùs radicem nonnulli ponunt, ſed parum refert, an hæc, vel illa ponatur, cùm affines habeant vires, quas ſanè non tanti facio, quanti practicantium vulgus: Ruſtici enim diebus ferè ſingulis vtramque eſitant, etiam ad ſaturitatẽ, nec propterea ſalaciores. Eruca pluris dicitur, quæ etiam valdè pigros ad venerem excitat maritos. Scinci tamen omnium potentiſſimè œſtrũ Veneris accendunt, ſed lumborum carnem caudæ prætulerim. De bulbi verò ſemine dubitatio eſt, cùm nondum quiſpiam medicus explicitè docuerit, cuiuſnam bulbi ſemen inter tot ipſius varietates ſu-

mendum ſit. Proinde ſemen vrticæ, quod propoſito apprimè congruit, in illius locum ſubſtituo.

Præparatio. Paratur verò ſic: Coquantur primum radices in aqua ſufficienti donec tabeſcant: deinde piſtentur, & per ſetaceum tranſmittantur: Tum melli deſpumato ac cocto permiſceantur, atque denuò parùm feruefiant igne lentiſſimo: ad aqueæ humiditatis abſumptionem: Poſtea addantur ſtrobili & piſtachia primùm minutim inciſa, dein vt cætera læuigata, ita tamen vt moſchus ſeorſim teratur, & vltimò vel confusè cum cinnamomo miſceatur. Vetus deſcriptio iniquè pondus æquum radicis paſtinacæ & Satyrionis habet: Illa enim cùm ſit inſuauior, & ſcopo minus apta, minore quoque copia ſumenda.

Diaſatyrij vires. Diaſatyrion ſemen auget, venerem ſtimulat, veretri tentiginem excitat, ac libidinis motus ſopitos & languidiores mouet: Contra veſicæ & renum imbecillitatem valet, & vires reficit.

Antidotus Analeptica. D. Fernel. CAP. VI.

℞. Roſarum,
glycyrrhizæ, an. ℥ ii. gr. v.
gummi Arabici,
tragacanthi an. ℥ ij. & ℈ ij.
ſantali albi,
ſantali rub. an. ℈ iij.
ſucci glycyrrhizæ,
amyli,
ſeminum papaueris albi,
portulacæ,
lactucæ,
ſcariolæ an. ℥ iij.
quatuor ſeminum frigid. maior.
ſeminum citoniorum,
maluæ,
bombacis,
ſem. violarum,
piſtaciorum,
ſtrobilorum,
amygdalarum dulcium,

pulpæ ſebeſten,
ſtoracis calamitæ, an. ʒ ij.
caryophyllorum,
cinnamomi,
ſcobis eboris an. ʒ ij.
croci gr. v.
penidiorum ℥ ß.
Trita, vt decet, omnia excipiantur triplo Syrupi violati.

COMMENTARIVS.

Antidotus hæc analeptica, ſeu Electarium reſtauratiuum, vt vocat Nic. Præpoſitus, à Fernelio celebratur, in eiuſque deſcriptione nihil immutandum cenſuit, præter ſimplicium ordinem, & berberis grana, quorum loco piſtacia repoſuit. Omiſit tamen ſtyracem calamintam, viribus commendatiſſimum, & huic confectioni vtiliſſimum: Cuius parandi modus facilior eſt, quàm vt pluribus in eo declarando ſit opus.

Antidotus analeptica vires exolutas reſtaurat, inquit Fernelius, animi deliquium & ſyncopem impedit, optimum corporis habitum longo ſanguinis fluxu, aut alia quauis immoderata vacuatione extenuatum reſarcit, macilentis & conſumptis ſuccurrit; humectãdo nempè, nutriendo & corroborando. Vires.

Antidotum Aſyncritum D. Actuar. CAP. VII.

℞ *Myrrhæ ʒ ii. & ℈ ii.*
opii ʒ vi.
piperis nigri,
ſem. petroſelini an. ʒ v.
apij,
ſynapeos an. ʒ ß.
iunci odorati ʒ iii.
amomi,
ſtyracis calamit. an. ʒ ij.
hedycroi magmatis ʒ i. & ℈ ii.
caßiæ ligneæ, ſeu canellæ,
piperis albi,
ſeſeleos an. ʒ i. & ℈ i.
mellis deſpumati quant. ſuff. fiat opiata.

COMMENTARIVS.

Vocatur hoc Antidotum ab Actuario Aſyncritum, hoc eſt, incomparabile, quod virium præſtantia nulli cedat, aut poſtponendum veniat. Vt ex mente authoris ritè paretur, Opium in ſapa dulci macerandum, donec mellis conſiſtentiam habuerit: Styrax melle diducendus: dein reliqua arida puluerata commiſcenda. Pro caſſia Ægyptia quam ponit author, caſſiam ligneam ſeu canellam vulgarem optima ratione, & doctorum conſenſu poſuimus, non fiſtulam ac purgatoriam quam paſſim Actuarius nigram appellat, nulla in re Antidoto præſcripto conuenientem & accommodatam. *cap. 6. lib. 5. meth. med.*

Antidot. Aſyncriti. miræ vires. Hoc Antidotũ veteres capitis dolores ſedat, inquit Actuarius, vertiginoſos & comitiales affectus mitigat, peruigilias ſopit, & furorem ac deſipientiam conſtringit, magnum oculorum dolorem mulcet, defluxioni, dentium dolori, difficultati reſpirationis, & omni cauſæ ſuſpirij auxiliatur: Veterem tuſſim ſedat, pulmonis, laterisque inflammationi, & ſiccæ & humidæ medetur, omnem pulmonis humiditatem exhaurit, ſputa tenuia denſat, excretuque faciliora reddit.

Stomacho

Stomacho præſenti eſt auxilio, huius ſiquidem humidam laxitatem aſtringit, cibi faſtidia leuat, ſingultum tollit, non retentos cibos ob vomitionum impetus ſiſtit, omnem ſtomachi & ventris inflationem in ructus ſoluit, ictero prodeſt, melancholiæ morbo conuenit, & eius triſtia, ærumnoſaque ſymptomata leuat, lienis grauitatem ſubmouet, faciei colorem reddit, obſtructiones tollit, vrinam mouet, arenulas deturbat, vteri calamitatibus & colico dolori medetur, atque aliis pluribus affectionibus, ſi modo verum ſit, quod clariſſimus vir Actuarius, literis de hac Opiata, mandauit.

Philonium magnum, ſeu Romanum. CAP. VIII.

℞. *Piperis albi,*
caſſiæ ligneæ,
cinnamomi an. ℥ ij.
euphorbij,
pyrethri an. ℥ ß.
zedoariæ,
ſpicæ nardi an. ℈ ij.
ſem. hyoſciami ℥ ß.
opij ℥ ii. ß.
croci ℥. ß.
caſtorij,
myrrhæ an. ℥ i. ß.
ſeminum apij,
fœniculi,
dauci,
petroſelini an. ℥ i.
mellis optimi deſpumati quant. ſuff. fiat Opiata.

COMMENTARIVS.

Nihil tam anceps ac varium in medicamentorum familia, atque Philonij Philoſophi Antidotum, cui ſimile accidit atque vino, quod è vaſe in vas transfuſum, nō paruā prioris conditionis iacturam fa-

cit. Quotquot enim extiterunt pharmacariæ artis authores, nomen quidem Philonij retinuerunt, ſed nihil ferè præterea. Vnus Gal. probauit quidem, ſed alia multo celebriora & præſtantiora, vt ipſe loquitur, ſubſcripſit. Myrepſus quatuor eiuſdem nominis antidota dedit, quorum alia opium admittunt, alia dimittunt: De cæteris vix inter ſe ſimilia, & parum Philonij Tarſenſis medicamento conuenientia. Nicolaus Præpoſitus pauca quædam ex priore deſcriptione detraxit, alia multa adiecit, & ſimplicium ordinem, & pondus immutauit. Nonnulli coſtum, alij caſtorium, quidam ſemen papaueris addiderunt. Nos verò Præpoſiti deſcriptionem magis probamus, ſed pro Coſto, Caſtorium, opij verum caſtigatorium ponimus: ſimplicium ordinem aliter diſponimus, & piperis, euphorbij & pyrethri quantitatem minuimus. Sic enim tutius & fœliciùs dari poterit, abſque inflammationis metu. Nonnullos enim aliquando vidimus conqueri de ingenti ardore ad imũ ventrem, & inteſtinũ rectum, ex iniecto clyſtere, in cuius ſeſquidragma tantum Philonij vulgaris fuerat diſſolutum. Quòd minimè mirum videtur, cũ xvij. conſtet ſimplicibus, calidis omnibus, præter Opium, quod à multis calidum perhibetur, & hyoſciamum: proinde vix poteſt deglutiri, quin fauces ardore & acrimonia plurimum afficiantur & lædantur. Sic verò à nobis emendatum tutò per os ſumi poteſt, abſque ventriculi, œſophagi & faucium oblæſione. Vocatur Romanum, quòd múltum fuerit Romæ celebratum. *cap. 4. lib. 9. comp. med. loc.*

Philonij Romani vires.

Datur pleuriticis, Colicis, vnde & Antidotus Colica à nonnullis dicta, & in omni dolore interno: Somnum conciliat, ſanguinem ab internis fluentem ſiſtit, nauſeabundis mirificè prodeſt: dolores ventris, lienis, hepatis & renum ab intemperie frigida, flatibus & crudis humoribus obortos ſedat, & ſingultum tollit.

Per os autem datur quantitate exigua, vt ciceris magnitudine, aut paulo minore, pro ſumentis ætate & viribus: Atque pro ſcopis variis variè diſſoluitur, aliquando in Oxymelite, aliquando in plantarum decocto, nonnunquam in vino. Actuarius dabat ſtomachicis cum hypociſtidis ſucco & vino pauco.

Sæpius vero per anum iniicitur in aluum dilutum in decoctione enematum, quæ ad ſæuiſſimos colici doloris cruciatus ſopiendos ac parandos præſcribuntur, quibus peculiari virtute mirum in modum confert.

Opiata Salomonis. D. Iouberti. CAP. IX.

℞. Cortic. citri conditi lib. ß.
conſeruæ roſarum veteris,
conſeruæ acetoſæ an. ℥ i ß.
conſeruarum helenij,
bugloſſi,
mithridatij an. ʒ vi.
conſeruæ anthos ℥ ß.
ſem. contra vermes,
ſem. citri mund. an. ʒ iij.
cinnamomi ʒ ij.
caryophyllorum ʒ i.
radic. dictamni albi,
cardui benedicti,
cortic. citri ſicci an. ʒ i. & gr. xv.
ligni aloes optimi ʒ i.
cardamomi,
macis an. ℈ ii. & gr. xv.
radic. gentianæ ʒ ß.
oſſa è corde ceruorum n. iiii.
grana iuniperi in aceto ſcillitico per noctem infuſa n. xxv.
ſacchari ſolidi lib. ß.
Syrupi acetoſitatis citri quantum eſt ſatis fiat Opiata.

COMMENTARIVS.

Hanc Opiatam ſub nomine cuiuſdam Salomonis, nullius in Medicina notæ deſcribit, & ad multa commendat Ioubertus. Illius tamen authorem ἀδέσποτον, ſeu incertum dicit. Cùm illa velut per manus à mulierculis tradita ad eum peruenerit, ſed non parum deprauata, vt ſolet in his fieri quæ calamo, non typis exarantur. Potiùs er-

go Ioubertum quàm mulierculas aut Salomonem, neſcio quem, authorem voco, qui eam caſtigarit & ad meliorem formam reduxerit. Si quis tamen voluerit ad oſtentationem, & maius opiatæ encomium, magni illius regis, qui Dei populo imperauit, nomine deſignare, non refragabor, cùm & alia nomina ſæpè fictitia, & vix ratione probabili inuenta medicamentis pluribus imponantur. Parádi modus facilis eſt. Xyloaloës penuria ſantalum citrinum ſumi poterit, & pro radicibus cardui & dictamni, huius folia, & illius ſemina. Reliqua, nec rara, nec inuentu difficilia.

Opiatæ Salom. vires.

Mobis medetur peſtilentibus & contagioſis, partes quæ principatum tenent roborat, putredinem arcet, vermes enecat, vomiturientibus confert, & quauis ex cauſa languidis & imbecillis auxiliatur.

Electarium de Ouo. CAP. X.

℞. Croci ℥ i ß. *aut* ℥ *ii.*
Includantur cum vitello in oui putamine, altera tantùm parte, per quam eductum eſt albumen, aperto, & poſteà alio putamine aut paſta occluſo Deinde aſſentur in clybano.
Ablata è teſta materia tenuiſſimè puluere tur; cui adde
Dictamni,
Tormentillæ an. ℥ *ij.*
cornu cerui,
nucis vomicæ an. ℥ *i.*
angelicæ,
Zedoariæ,
granorum iuniperi,
helenij an. ℥ *ij. ß.*
cinnamomi,
macis an. ℥ *i ß.*
caphuræ ℥ *i.*
theriacæ ℥ *iii.*
Miſce omnia: contunde fortiter, & adde ſyrupi limonum quod ſatis erit. fiat Electarium.

COMMENTARIVS.

Non minus eſt incerta huius Electarij deſcriptio, quàm authoris primi nomen: Nullibi enim ſatis conſtat de vtroque. Nec adeò rudis eſt Seplaſiarius, qui non glorietur optimam illius deſcriptionem tenere. Multas quidem vidi, nuſquam tamen duas conſimiles. Omnium maximè probanda, quæ à Medicis Auguſtanis euulgatur. Nõnulla tamen vix toleranda, nam cum ingredientia, vt loquitur vulgus, pauca ſint, & pauca quantitate præſcripta, illis tamen caphuræ vncia dimidia commiſcetur, & Synapi ad pondus croci & vitelli oui, ſimul vſtorum ponitur. Neutrum autem ea proportione tolerandum, cum hoc calidiſſimum ſit, & neutiquam cardiacum: illa cardiaca quidem, ſed odoris grauis, nec niſi parua quantitate ſuauis. Præterea, iubent illi clariſſimi viri pulueres, & theriacum ſimul permiſceri ſine intermedio melle, aut ſyrupo, ſicque non opiatam, ſed paſtam quauis catapotiorum maſſa ſolidiorem. Ex ea autem Synapi vt noxium, & pimpinellam vt inutilem detraximus, helenium, macim & cinnamomum, vt cardiaca & bezeardica adiecimus, caphuræ doſim legitimam poſuimus, theriacæ quantitatem idoneam, & ſyrupum omnibus excipiendis, & ſubigendis aptiſſimum docuimus. Debet verò ſumi gallinæ ouum recens, magnitudinis mediocris, per cuius apicem alterum perforatum educatur albumen, intus remanente vitello. Quod vacuum erit, croco orientali non puluerisato impleatur, dein ſuperpoſito alio putamine, aut paſta, vt ferè ſit occludatur, ne quid tranſpiret: tum vel in furno, vel in fornace igne lento aſſetur ad teſtæ nigredinem, vt quæ intus concluſa ſunt, abiectis putaminibus, facilè queant puluerari.

Nonnulli nucem vomicam reformidant & improbant, quod felibus & canibus deleteria ſit, ac præſens venenum, hominibus ventriculum ſubuertat. Sed huic dubitationi multoties ſatisfecimus, nam brutorum natura longè diſtat ab hominis conditione, cui ſæpè venenum eſt, quòd illis pabulum familiare, & contra: Coturnices veſcuntur Eleboro, & Sturni cicuta à quibus homo enecatur: aloë & amygdalæ amaræ enecant vulpes, homo illis vtitur ad ſalutem. Præterea nux vomica cùm vim habeat alexiteriam, & vomitum proritãtem magis confert, nam morbis contagioſis vomitus mirificè prodeſt, maximè vero his, quibus prima regio corporis prauis humorib. ſcatet; Sic enim partibus præcipuis maligna colluuie liberatis, facultates ſunt vegetiores, & ad virus oppugnandum alacriores.

Rarus autem hucuſque fuit in Gallia huius Electarij vſus, ſed poſthac frequentiorẽ ſpero, ſi noſtræ emendationis ratio agnoſcatur, & iuxta deſcriptionem à nobis traditam conficiatur, quæ ſic efficaciſſimas vires habet, & ad peſtis curationem commendatiſſimas. Eſt enim quædam velut parua Theriaca quam recentiorum inuenit ſedulitas.

Vires. Electarium de ouo plurimum laudatur ad præcautionem & curationem peſtis, & morborum peſtilentium. Datur vel per ſe, vel cum aliqua conſerua, aut aqua vel decocto cordiali.

Mithridatium Damocratis ex Galeno. CAP. XI.

℞ Myrrhæ optimæ,	*trochiſcorum Cypheos,*
croci,	*bdellii, an. ℨ vii.*
agarici,	*nardi Celticæ,*
Zinziberis,	*ſem. petroſelini macedon.*
cinnamomi,	*gummi Arabici,*
ſpicæ nardi Ind.	*Opii,*
thuris maſculi,	*cardamomi minoris,*
ſem. thlaſpeos an. ℨ x.	*ſem. fœniculi,*
ſeſeleos maſſilienſ.	*radicis gentianæ,*
opobalſami, vel olei,	*roſarum,*
nucis moſchatæ,	*Dictamni Cretici, an. ℨ. v.*
ſchœnanthi,	*aniſi,*
ſtœchad. arabicæ,	*ariſtolochiæ rotundæ,*
coſti candidi,	*acori,*
galbani,	*yreos Florentiæ,*
terebinthinæ,	*phu,*
piperis longi,	*ſagapeni, an. ℨ iii.*
caſtorij,	*meu Athamantici,*
ſucci hypociſtidis,	*acaciæ,*
ſtyracis calamintæ,	*ſem. Hyperici,*
opoponacis,	*ventris ſcinci an. ℨ ii. ß.*
folij an. ℥ i.	*Vini maluatici, vel alterius,*
caſſiæ ligneæ,	*generoſi lib. 1. ß. vel q. ſuffi-*
polij montani,	*cit gummis, liquoribus & ſuc-*
piperis albi,	*cis diluendis, mellis optimi de-*
ſcordii,	*ſpumati triplum, ſeu lib. ix. &*
ſem. dauci Cret.	*℥ viii. fiat Opiata in vaſe ido-*
carpobalſami, aut	*neo reponenda.*
eius loco, cubebarum,	

COMMENTARIVS.

Solemnis hæc Antidotus à Mithridate rege Ponti & Bithyniæ, eius inuentore cognominatur: hic enim ſimul & generoſiſſimus erat monarcha & doctiſſimus, qui duarum & viginti nationum idiomata varia intelligeret & exprimeret, & medicamẽtariæ materiæ cognitionem haberet, ex qua nobiliſſimam confecit Antidotum aduerſus venena, à quibus maximè ſibi metuebat. Eius autem longo vſu, ab omni virulenta & deleteria qualitate vixit immunis: Nam ſuperatus à Pompeio, & veritus ne ab eo viuus Romam duceretur in triumphum, venenum ſumpſit, à quo cum ne quidem minimum moleſtiæ ſenſum ſenſiſſet, ac vitæ pertæſus diuturnioris, quemdam vocauit militem nomine Bituitum, rogauitque vt ipſum interficeret. Atque cum id ægrè & ſegniter peragere tentaret, eius trepidantem manum in ſuam cædem adiuuit: ſicque ſeipſum traieciſſe dicitur. Porro inter illius theſauros & ſpolia, Scrinium erat commentationum medicarum, quas ipſe rex, arcanorum curioſiſſimus accuratè ſeruabat. Eas autem Pompeius Romam detulit, deditque Medicis Romanis, vt Damocrati & Andromacho, qui ſingula remedia probarunt, maximè verò Mithridatium, quod verſibus Latinis reddidit Damocrates, ne immutaretur, ab eoque nunc cognomen habet, vocaturque Mithridatium Damocratis, licet eius non fuerit author, ſed tranſcriptor aut celebrator. Aliud non multum diſſimile ſub nomine Andromachi à Gal. traditur, ſed minus eleganti ordine diſpoſitum, & nonnihil deprauatum. Incertam namque doſim habet folij gentianæ, meu & cardamomi: atque bis repetit nardum ſub duabus appellationibus, quæ idem ſignificant. Præterea omittuntur alia quædam ſimplicia huic Antidoto conuenientiſſima, vt carpobalſamum, aut ſuccedaneum eius idoneum, dictamnus, piper album & longum, & bdellium. Veriſſimile eſt Andromachum ad nominis gloriam, priorem deſcriptionem immutaſſe, vel ſibi vendicaſſe, vel ſimilem inter Mithridatis ſecreta inueniſſe, aut à Pompeio habuiſſe. Vt vt ſit potius celebratur, & paratur ea, quam exhibuit Damocrates.

Appianus. *cap. 1. l. 2. de Antid.* *ca. 412.*

Mithridatium Andromachi quale.

Nec minus gloriæ cupidus fuit Nic. Præpoſ. qui pſeudomithridatium ex ſimplicium farragine congeſtum, à Nic. tamẽ Myrepſo mutuatum, deſcripſit, quæ magna ex parte, & idiomate barbaro enuntiauit, & confuse miſcuit, & indebita proportione & ratione diſpoſuit. In ſumma multum difficultatis in præparatione, parum vtilitatis in vſu Antidotus illa pollicetur. Proinde illis relinquenda, qui in N. Præpoſiti verba iurarunt, illumque non raro cęcutientem, tanquã cæci perpetuò ſequuntur.

Mithridatium N. Præpoſiti quale.

Præcipua parandi difficultas ex perueſtigatione, & electione ſimplicium pendet, quibus ſæpè caremus, prçſertim exoticis, raris & pretioſis, quorum loco plerumque ſuccedanea cogimur ſubrogare, vt pro opobalſamo, oleum caryophyllorum, aut nucis moſchatæ, pro carpobalſamo cubebas aut ſemen lentiſci, pro vino falerno, aliud generoſum, pro melle Attico, noſtras. Ex Antidot. Rom. radicem yreos Florentiæ addidimus, & pro Aro. quod nonnulli ponunt, alij omittunt, ariſtolochiam rotundam poſuimus. Succi lacrymæ, gummi præter Arabicum, & thus, quæ teri debent, in vino maceranda ſunt. Interea radices terendæ, dein reliqua eo ordine, quem centies docuimus. Gummi macerata parum feruefient, vt vinum abſumatur. Tum & hæc, & pulueres læuigati, & per incerniculum tranſmiſſi deſpumato melli commiſcebuntur. Sicque fiet Opiata, in vaſe idoneo reponenda, quotidiè ſemel primo menſe rudicula mouenda: ſecundo menſe, bis in hebdomada: tertio ſemel: quarto ter tantùm in menſe: Sicque relinquenda, niſi ſexto menſe quæ denuo ſemel agitanda.

Vires. Mithridatium aduerſus venena & morbos contagioſos tutiſſimum ac ſecuriſſimum eſt præſidium. Aliæ ſunt eiuſdem penè innumeræ vires, quæ cum ſint lippis & tonſoribus notæ, in his recenſendis non diutiùs immorabor.

Theriaca

Theriaca Androm. Junioris, ex Gal. à quo γαλήνη dicitur. C X. II.

℞. Trochiſc. Scillit. ℥ xlviii.
trochiſcor. de viperis,
magmatis hedychroi,
piperis longi,
opij an. ℥ xxiiii.
roſarum ſiccarum,
yridis Illyricæ,
ſucci glycyrrhizæ,
ſem. buniados dulcis,
ſcordij,
opobalſami,
cinnamomi,
agarici, an. ℥ xii.
myrrhæ,
coſti odorati,
croci Corycij,
caßiæ ligneæ,
nardi Indicæ,
ſchœnanthi,
thuris maſculi,
agliæ 1. piperis albi,
piperis nigri,
foliorum dictamni,
marrubii virentis,
Rhabarbari, vel Rhei pontici,
ſtœchados,
ſem. petroſel. maced.
calaminthes montanæ,
terebinthinæ Chiæ,
radic. pentaphyli,
Zinziberis an. ℥ vi.
polii Cretenſ.
chamæpithyos,
ſtyracis calamintæ,
meu Athamantici,
nardi Celticæ,
amomi,
phu ponthici,
ſe. chamædryos Creticæ
foliorum malabathri,
calchitidis vſtæ,
terræ lemniæ,
radicis gentianæ,
ſem. aniſi,
ſucci hypociſtidis,
carpobalſami,
gummi Arabici,
ſeminum fœniculi,
cardamomi Idæi,
ſeſeleos, thlaſpi
ammeos,
comarum hyperici,
acaciæ,
Sagapeni, an. ℥ iiii.
caſtorii,
radicis Ariſtol. tenuis,
ſem. dauci Cretici,
bituminis Iudaici,
comæ cẽtaurii minoris
opoponacis,
galbani optimi, an. ℥. ii.
vini generoſi, q. ſuf. ſuc.
liquor. & gũm. diluen.
mellis Narb. aut alius
optimi triplũ, ſeu l. 14 ß
mel q. ſ. fi. Op. ex arte
in vaſe idoneo reponẽda, & ſer. ad futuros
vſus.

COMMENTARIVS.

Non ineptè quidam Mithridatium medicamentorum patrem, & Theriacam, matrem appellant, quæ ſcilicet dignitate & efficacia reliquis medicamentis antecellant, & vires omnium complectantur: Vix enim affectio præter naturam datur aliqua, cui alterutrum, vt decet paratum exhibitum non conferat.

Vtriuſque non immeritò perhibetur author Mithridates, quòd materiam inuenerit & congeſſerit, ex qua conficiuntur ambo. Andromachus & Damocrates eamdem ſolum in meliorem ordinem diſpoſuerunt, & pauca quædam adiecerunt, ſicque vt ex Adamo Eua, ex Mithridatio Theriaca habuit originem. Sic verò primùm à Critone nominata eſt, à vipera, quàm Græci θηρίον vocant, cuius carnem ex arte præparatam, quam poſtea docebimus, Andromachus imperatoris Neronis archiatros Mithridatio addidit, vt eius virtuté quo ante hanc commixtionem, ad ferarum & ſerpentum morſus venenatos erat iners & imbecilla, redderet efficaciſſimam, ſicque ex Mithridatio Theriaca facta eſt, præſentiſſima venenis medicina, à qua medicamina, quæ virus quoddam extinguunt, ſeu venenis obſiſtunt theriaca, ſeu theriacalia nominantur. Laudanda autem plurimum Andromachi ſedulitas, qui hæc duo Antidota quaſi informia exornarit, in optimam formam digeſſerit & celebrarit: Ad cuius imitationem poſterior ætas multas eiuſdem nominis compoſitiones ſeu theriacas deſcripſit, quibus officinæ pharmacopœorum quorumdam non ornantur, ſed onerantur ipſi.

Omnes autem Theriacæ à Rhaſi, Auicenna, Meſue, Serapione, Paulo, Oribaſio, Aëtio, Myrepſo, & à poſterioribus deſcriptæ, non modò inter ſe, ſed antiquæ & veræ ab Andromacho traditæ sũt diſſimiles, proinde raro parantur, & tanquam inutiles negliguntur.

Licèt autem Theriaca Andromachi ſenioris minùs peruerti potuerit, quod verſibus conſcripta ſit, minùs tamen celebratur ea, quæ ab Andromacho eius filio oratione ſoluta deſcribitur, quam hic damus: parum tamen eſt inter vtramque diſcriminis, & ferè nullius momenti.

Porro ad eius confectionem accedunt nonnulla, quæ ſemper & omnibus non ſuppetunt, quorum loco ſuccedanea, ſi non genere, ſaltem qualitatibus primis, aut ſecundis conſimilia ponuntur, vt cùm herba pro herba, ſemen pro ſemine, metallum pro metallo ſubrogatur. Optimorum tamen ſubſtitutorum inopia ferè vſurpamus, quæ deſiderata qualitate prędita ſunt: Sic Galenus pro amygdalis amaris, abſynthium: pro Euphorbio Stercus columbæ, pro pipere zinziber ſubſtituit. Nunc autem Pariſienſes Pharmacopœi nullis ſumptibus parcunt, ad ſimplicia quæuis pretioſiſſima conquirenda:

Atque ex eorum ordine multi, etiam qui vix ſecundas tenent, omnia aromatum, lapillorum pretioſorum & ſimplicium rariſſimorum genera in ſuis pharmacopoliis habẽt, nullumque ſimplex ipſis ignotum eſt, quod medicamentorum compoſitionem ingreditur.

Si quis tamen nulla arte, labore aut pretio, nonnulla Theriacæ conficiendæ neceſſaria, præſertim rariora aſſequi potuerit, vt accidit plerumque, pro opobalſamo, oleum è caryophyllis, vel nuce moſchata expreſſum ſubrogabit: pro Coſto, zedoariam, pro ſchœnanto, calamum aromaticum, pro dictamno Cretico noſtras, pro Amomo acorum, pro carpobalſamo cubebas, aut ſemen lentiſci, pro vino Falerno, muſcatellinum, aut aliud generoſum. Nihil verò ſubſtituendum pro paſtillis, qui iuxta modum ſectione ſequenti deſcriptum parabuntur. Defectu autem ariſtolochiæ tenuis longa ſumenda, Iridis Illyricæ: Florentina, calcithidis, calcanthum ſeu vitriolum: Illam tamen multi ſentiunt omittendam, cùm nihil faciat, inquiunt, ad Theriacæ virtutem, ſed ſolùm ad colorem nigrum illi impertiendum, qua tinctura ſuam qui non infecerit Theriacam, à multis irridetur. Alij contra non præter rationem calcithidem admitti debere tenent, quod ſua ſtypticitate interanea roboret, & ſiccitate putredinem arceat, adde quod parua quantitate permiſcetur, atque ſemiuſta, vel eius loco, calcanthum perfectè vſtum, vt acrimoniæ minoris ſit particeps. Antiquitus verò aliter quàm nunc parabatur, ſed verus conficiendi modus is eſt, quem de Mithridatio parando dedimus.

Vt autem θηρίον de feris & venenatis animalibus dicitur, & peculiari ſignificato de vipera, in cuius genere, mas ἔχις, fœmina ἔχιδνα vocatur, ſic Theriaca Antidotos omnes complectitur: Quæ quòd ſũpta, vel admota morbis tranquillitatem adferat, à Galeno γαλήνη dicitur. Nam aduerſus maxima mala ſecuriſſimum & expertiſſimum eſt alexiterium. Non ſolum autem morbis venenatis fœliciter medetur, ſed aliis quoque communibus: nam capitis dolores diuturnos, vertigines, graues auditus, hebetudines oculorum, comitiales & orthopnoicos cum mulſa data ſanat. Stomachi vitia, difficilem coctionem, & ventriculi imbecillitatem emendat. Ventriculi & inteſtinorum inflationibus & doloribus medetur, necnon colicis & ileoſis: Lumbricorum genus omne mirificè interficit: animi deliquio & virium imbecillitati ſuccurrit. Cum aqua raphani, aut parietariæ exhibita deterit calculos renum, & veſicæ, & difficilem mixtionem ſanat. Vtiliter præbetur in febrium, maximè quartanarum rigoribus, & incipientibus, & inclinantibus. Flatus diſſipat, humores in ventriculo, & aliis viſceribus putres abſumit, obſtructionem tollit, colorem commendat, cordis palpitationi multum opitulatur. Mulieribus menſtrua mouet, fœtus mortuos eiicit, hydrophobiam & canis rabidi morſum opportunè data ſanat.

Θηρίον animalia omnia venenata ſignat.

ἔχις, ἔχιδνα, γαλήνη.

Theriacæ vires.

Opiata Neapolitana, CAP. XIII.

℞ *Foliorum ſennæ Orient.* ℥ *i.* ß.
hermodactylorum,
turpethi an. ʒ *vi.*
ſcobis ligni ſancti,
ſarſeparillæ,
ſaſſafras, an. ℥ ß.
mellis optimi in decocto radicis Chynæ deſpumati & ad aqueæ humiditatis abſumptionē cocti lib. 1. *fiat Opiata.*

COMMENTARIVS.

Nullus eſt tam nouellus pharmacopœolus etiam in ſuburbiorum quodam angulo degens, qui vel ad gonorrhœam virulentam, vel venereum aliquod vlcus non glorietur quoddam habere ſecretum remedium. De hoc autem affectu, eiuſque medicatione Empirici omnium maximè mira promittunt, ad quos ſæpè Pariſiorum vulgus ſuo damno confugit. Hæc enim gens nouitatis ſemper auida, credulaque nimis, errones quoſuis etiam capite damnatos, modò medicos ſimulent, colit & amplectitur, & ab his intrepidè deleteria quæque pharmaca ſumit. Miſerum hoc quidem eſt, quod nolentibus perire, imò ſic volentibus tam liberum pateat ad necem iter. In tam nefarios homines, vos hortor, pharmacopœi digniſſimi, bellum vt commoueatis, indicatis, viriliter inferatis, atque optima tantùm & à probatis authoribus tradita remedia accipiatis.

In gratiam autem iuuenum quos Venus momordit, hanc Opiatam damus, optima & ratione inuentam, & arte deſcriptam, & effectu probatiſſimam: data enim quando, & quibus conuenit, fœliciter Indicæ lui, quam Neapolitanum morbum appellant, medetur: vnde Opiatam Neapolitanam cognominare minimè nefas putauimus. Aliam eiuſdem nominis ſæpè inter multorũ Chirurgorum manus Lutetiæ vidimus, ſed quæ malè primùm deſcripta, à ſingulis tyronibus quotidie immutatur & deprauatur. Alij enim tantùm ponunt guaiacum, ſennam, mel & aquam vitæ: alij baccas lauri adiiciunt: ſunt qui auferunt guaiacum, & ſarſaparillam ſubſtituunt. Quidam hermodactylos probant; alij turpethum:

Opiata cur Neapolitana.

alij vtrumque, nonnulli neutrum. Nos iuxta formam deſcriptam lege & ratione ſtabilitam & probatam exhibemus. Adiiciunt nonnulli aquam vitæ paucam, ſed aquam cinnamomi libétius & vtilius prætulerim. In calidioribus naturis neutram, in frigidioribus alterutram addere nihil vetat.

Valet plurimum ad luis venereæ curationem. Datur alternis diebus & ſæpe quotidie manè ieiuno ſtomacho à ʒ ij ad ℥ ß. His potiſſimum conuenit, qui pluribus negotiis impliciti decumbere non valent, & diuitius in cubiculo manere. Vires.

Plures alias antidotos à Meſuë, Actuario, Myrepſo, & Præpoſito datas omiſimus, quarum vel compoſitio non probatur, vel vſus non laudatur, aut his prꝭſtantiores præferuntur. Nam Zazenca, Atanaſia, vtraque Requies Nicolai, diaſulphur, Acariſtum, Adrianum, & confectio de ſtyrace nuſquam aut rariſſimé parantur, quod vnum Aſyncritum virtute & parandi facilitate illis omnibus ſit anteponendum. Nam cùm illorum præcipua virtus in ſomno conciliando poſita ſit, ſat erit vnicum aut alterum habere medicamẽtum, vt pilulas de Cynogloſſo, aut Philonium Romanum, quod id fœliciter præſtare valeat.

Idem eſt iudicium de Alfeſſera, de Eſdra, de Antidoto hæmagoga, & aliis confectionibus penè innumeris ab authoribus, vel potius tranſcriptoribus ſine iudicio collectis, quas recenſere nauſeam mouere eſt.

SECTIO TERTIA.

De Trochiſcis alterantibus, & roborantibus.

HActenus quæ medicamenta roborantia forma pulueris & Electarii mollis, ſeu Opiatæ, optima methodo deſcripta exhibuimus: ſupereſt nunc antequam huic libro finem imponamus, vt omnes Trochiſcos, viribus conſimiles & Officinæ neceſſarios explicemus, & pharmacopœis diſpenſandos porrigamus, qui vel aliorum medicamentorum, quorum compoſitionem ingrediuntur, cauſa parantur, vel qui etiam ex ſeipſis dantur, nec aliis, vt bene ſint, famulantur. Ne autem confusè de purgantibus & roborantibus ſimul ageremus, vt multi perperam faciunt, ad finem ſect. 3. lib. ſecundi, in quo genus omne Catharticorum deſcribitur, Trochiſco de Rhabarbaro, de Agarico & Alhandal adiunximus. Nunc verò ad roborantium & alterantium explicationem accedentes, incipiemus ab his, qui partem Theriaces & Mithridatii conſtituunt.

Trochiſci de vipera. CAP. I.

℞. Carnis viperarum cum anetho, ſale & aqua coctæ ℥ viii.
medullæ panis tritici, albiſſimi exſiccati, & tenuiſſimè puluerati ℥ ii.
Tere omnia ſimul & manibus opobalſamo, aut eius ſuccedaneo inunctis, fac paſtillos ʒ i. pondere, in vmbra ſiccandos.

COMMENTARIVS.

Vocantur hi paſtilli viperini, theriaci, de thyro ſeu de vipera, ad quorum Confectionem captandæ ſunt viperæ circa finem Veris aut principium æſtatis, quo tempore conſueto cibo & aëre aliquandiu fuerunt recreatæ: atque deligendæ potius fœminæ, quam mares, nō prægnantes, admodùm agiles, collum gracile multùm porrigentes, aſpectu ferino, oculis aliquantùm rubentibus, ac rutilis, capite latiore ac compreſſo & roſtro nonnihil ad ſuperiora reflexo, ventre amplo, cauda non inuoluta, affatim gracileſcente, carnis experte, greſſu circa eam firmato, eoque tardo. Maris verò ſenſim in tenuitatem abit; nec carne deſtituitur, corporis truncus tenuior eſt, collum craſſius, anguſtius caput, duos tantum dentes caninos habet, fœmina quatuor Quæ loca maritima & ſalſa incolunt, relinquendæ. Recens captæ meliores, quàm aſſeruatæ. Vt autem ritè præparentur, primùm virgis cæduntur, ſic namque ita percitæ virus euomunt, vapulatis cauda & caput abſcinduntur, vtrobique ad quatuor digitorum menſuram: quod etiam in viperis maioribus ſatis erit. Quæ poſt harum partium amputationem, irrequieto motu non agitantur, aut ſanguinem non effundunt; ſed ſtatim immotæ iacent, atque exāgues, reiiciendæ, vt inutiles. Vtiles ac modo dicto mutilatæ excoriantur, euiſcerantur, pinguedine mundantur, probè in aqua lympida ter quaterque mutata abluuntur; dein in olla idonea ac nitida coquuntur cum aqua ſufficienti, pauco ſale, & anethi viridis quantitate paulò maiore aut minore pro numero viperarum, vt prudens pharmacopœus facilè poterit diiudicare; puta ad m. i. ß. aut m. ii. anethi, pro quatuor aut quinque viperis: qui numerus ſatisfacere poterit parandis tribus vnciis trochiſcorum, ad Theriacæ confectionem requiſitis. Sic verò igne luculento, non tamen violento, & fumi experte coquuntur, vt à carnibus facillime ſpina detrahatur. Tū caro ſeparata in pila lapidea cum piſtillo ligneo exactè terenda, cui inter terendum, panis albi, ſicci & puluerati tertia aut quarta pars adiicienda, vt pro carnis viperæ vncijs quatuor, panis dragmæ ſex, aut vncia integra. Qui maiorem panis quantitatem commiſcebunt, paſtillorum vires efficient imbecilliores, qui minorem efficaciores. *Quando viperæ captandæ.* *Viperatū delectus.* *Viperarū præparatio.*

Sic per trituram carne pani commixta & ſubacta fiet paſta, ex qua paſtilli ſeu orbiculi formabuntur. Perperam faciunt, qui dum caro viperina & panis ſimul teruntur, parum iuſculi, in quo viperæ fuerint incoctæ adiiciunt: ſic enim humidior eſt, & trochiſci ex ea confecti ranceſcunt, ſitum contrahunt, & difficilius exſiccantur. Paruuli autem conficiendi atque manibus opobalſamo aut oleo è caryophyllis vel nuce moſchata educto inunctis, & quotidie in loco ſicco, ſed non Soli expoſito verſandi, exſiccandi, & poſteà ſeruandi.

Paſtillis viperinis ſumma virtus ineſt ad morſus animalium venenatorum, ab eiſque Theriaca talem vim mutuatur: proſuntque mirificè, ſi quid aliud, Elephanticis, & à cane rabioſo demorſis. Vires.

Trochiſci Hedichroi D. Andromachi ex Galeno. CAP. II.

℞. Aſpalathi,
aſari,
mari,
amarici an. ℥ ij.
calami aromatici,
ſchœnanti,
coſti,
phu Pontici,
opobalſami,
xylobalſami, an. ℥ iij.
folii Indici,
ſpicæ nardi,
caſſiæ ligneæ,
myrrhæ,
croci an. ℥ vi.
amomi ℥ xii.
maſtiches ℥ i.
Cum vino quodam generoſo fiat paſta, ex qua formentur paſtilli.

COMMENTARIVS.

Prudenter egit Andromachus, qui horum paſtillorum deſcriptionem verſibus deſcripſit; niſi enim id feciſſet, nihil aut parum illa pristinæ integritatis retinuiſſet, cùm etiam Galenus in illis deſcribendis, præſertim in ſingulorum ſimplicium definienda doſi, comperiatur varius. Rhaſis & Auicenna non ſunt excuſandi, qui potius nouitatis aut vanitatis ſtudio quàm ſimplicium optimorum inopia hos trochiſcos immutarunt. Europœi medici non tam peruertunt, quàm ſubſtituunt, in his potiſſimùm compoſitionibus, quæ certa lege *cap. 19. lib. de ther. ad piſ. & c. 7. lib. de vſu ther.*

lege, optima ratione & debita methodo deſcribũtur. Facilius eſt autẽ remediorum formas, ſeu à Græcis, ſeu ab Arabibus deſcriptas, quam medicamenta ſimplicia, ex quibus conſtant habere. Valde tamen rarum eſt, quod noſtri pharmacopœi Pariſienſes non conſequuntur. Qui opportunè omnia non habuerit, pro Aſpalatho reponet ſantalum citrinum, pro maro maioranam veram aut dictamnum, pro Amaraco matricariam, pro coſto Angelicam, pro Xylobalſamo lignum Aloës, aut lentiſci, pro caſſia cinnamomum, pro amomo Acorum: pro aſpalatho quem Arabes Darſiſaham vocant, corticem radicis ipſius ponunt.

Sum. 1. tract. 1. lib. 1. cap. de arthrit. Ab Auicenna vocantur hi paſtilli *Alindacaron*, à Rhaſi *Andaracari*, ab Andromacho & Galeno Hedichroi, à quibuſdam Idiocri, ab authore qui primus compoſuit Idiocrius & Idiocrytus dictus, vt putarunt Gilbert. de Angl. & Iacobus de Maulis, referente Luminaris maioris authore. Qui Græcorum etymon rimantur, ſic veriùs dici credunt à gratioſa compoſitionis tinctura, iuxta illud, Magma quod hedychroi læto dixere colore. Illius tamen color cum nec lætus ſit, nec lætificet, à Græcis non iuſtè nomen mutuari videtur. De qua re Galenus nihil, qui ſpiſſamentum tantum ſcribit, non herbam, vt medicus quidam Romæ putabat. Verum de vocabulis parum anxij eſſe debemus, modo res ipſa intelligatur. Ad confectionem teruntur primùm radices & ligna, dein aromata, poſtea reliqua. Sed ſeorſim crocus, maſtiche, myrrha, quæ poſtrema primo loco miſcenda ſunt cum vino, tum alij pulueres, tandem oleum balſami, aut eius inopia, caryophyllorum. Ex hiſque omnibus tritis, & ſimul ſubactis, fiet maſſa, de qua formabuntur trochiſci, in vmbra ſiccandi. Parandi modus.

cap. 38. ſect. 8. l. Antid.

Non ſolent vero parari niſi Theriaces conficiendæ cauſa, propterea parua tantum quantitate ſolent diſpenſari, multis tamen, quod ſimplicibus conſtent medicamentis efficaciſſimis, per ſe dari poterunt ad malorum multorum curationem; & in diuite quodam qui odoratum pharmacum expetebat, ad Ozænæ curationem, his paſtillis vſus eſt Aëtius, quos ſubegit cum vino veteri odorato, & mirum eſt, inquit, quàm breui affectio curata eſt. Vires. Hiſtoria.

Ca. 92. tr. 2. ſer 2.

Trochiſci Scillitici D. Andromachi. CAP. III.

℞. Scillæ aſſatæ lib. I.
farinæ orobi albi, & non ruffi ℥ viii.
Tere in mortario & fiat paſta, ex qua formentur Trochiſci, in vmbra ſiccandi.

COMMENTARIVS.

Theriaces adhuc gratia paſtilli fiunt Scillini, ſic dicti à Scilla, quæ ipſorum baſis eſt. Ad hunc verò conſilio Galeni, debent parari modum. Scilla mediæ magnitudinis Iulio menſe colligenda, cortice exteriore ſpolianda, pars inferior & durior cui fibrioſæ radiculæ adhærent ſecanda, ſeparanda, obiiciendaque: paſta triticea probè ſubacta, non luto, vt perperam nonnulli faciunt, inuoluenda: dein ſub cineribus calidis, vel potius in furno coquenda, donec paſta indurerit, & ſcilla mollis ac tenera euaſerit, tum exteriore cruſta, & interiore meditullio ablatis in mortario terenda: tum demùm tertia pars erui albi farinæ tenuiſſimæ & cribratæ commiſcenda, vt octo ſcillæ libris. Atque ex omnibus probè ſubactis vnciæ erui ſingulis fiat maſſa, ex qua formentur trochiſci in vmbra ſiccandi.

Eſt autem deligenda Scilla vera & optima, vt Hiſpanica, non pancratium, atque euellenda Iulio aut meſſis tempore, vel paulò ſerius, aut celeriùs, modò iam folia penitùs & ſcapus aruerint.

Eruum quoque candidum, non ruffum ſeligendum, quod minus amarum eſt & magis alexiterium. Sunt qui loco Erui candidi radicem dictamni albi ſumunt: quia tamen eruum non valde rarum eſt, præſtat cum Andromacho & Galeno genuinam deſcriptionem admittere, quàm ſine neceſſitate aliquid ſubſtituere, & mentem authoris defraudare.

Vires. Trochiſci ſcillitici craſſos & lentos humores incidunt, infarctus tollunt, putredinem impediunt, epilepſiæ conferunt & morbis venenatis.

Trochiſci Cypheos D. Andromachi. CAPVT IV.

℞. Carnis vuæ paſſæ pinguiſsimæ, probè ab acinis & cortice mundatæ,
terebinthinæ puræ an. ℥. xxiiij.
myrrhæ,
ſchœnanthi an. ℥ xii.
cinnamomi ℥ iiii.
bdellii lacrymæ,
ſpicæ nardi,
caſsiæ ligneæ,
cyperi,
baccarum iuniperi grandium & pinguium an. ℥ iii.
calami aromatici ℥ ix.
aſpalathi ℥ ii ß.
croci ℥ i.
vini parum,
mellis optimi quantum ſufficit, formentur paſtilli.

COMMENTARIVS.

Gal. ca. 75. de ſimpl. med. Cyphi antiquum & Ægyptiacum eſt vocabuli genus, quo ſuffimenta, odoramentaque olim ſignificabantur. Ab eo Mithridates hos trochiſcos cognominauit, quos poſtea Democrates carmine deſcripſit. Conſtant vero multis odoratis, quæ mixturam nomini conuenientem & ad multa commendabilem efficiunt. Quod optimè nouit Ponthi rex, dum eoſdem antidoto permiſcuit, quam ſuo nomine voluit donari. Eius autem variæ traduntur deſcriptiones, etiam Dioſcoridis teſtimonio, ſed quam exhibemus retinebit & parabit prudens pharmacopœus, hominum ſalutis & ſuæ ſtudioſus.

Præparatio multùm nec difficilis, nec laborioſa. Myrrha & bdellium in vino generoſo primùm diducenda, quibus addenda terebinthina, dein pulpa paſſularum mundatarum, tum pulueres. Omnia tandem melle deſpumato & probè cocto excipienda, & in maſſam cogenda, ex qua formentur trochiſci, in vmbra ſiccandi, in olla vitrea, aut fictili reponendi & ſeruandi. *Præparatio.*

Vires. Hunc vſum non modo præſtant, quòd Mithridatio inſeruiant perficiundo, ſed & dantur per ſe ad vlcera, & internos affectus multos iecoris & pulmonum.

Trochiſci Galiæ moſchatæ. D. Meſ. CAP. V.

℞. Ligni aloes crudi & electi ℥ ij.ß.
ambræ ℥ i.
moſchi boni ℥ ß.
gummi tragacanthi in aqua roſarum ſoluti quantum ſufficit ad ea comprehendenda & cogenda, fiant paſtilli.
Nonnulli ambram in vaſe vitreo diſſoluunt oleo Balanino pauco, eoque cætera comprehendũt.

COMMENTARIVS.

Vox Galia non parum Iac. Manlij exercuit ingenium, vt qui rationem eius nominis ad paſtillos deſcriptos accommodati, quærens, nunc ex Placentino ad Galiam herbam odoriferam, nunc ex aliorum opinione ad quamdam Galliæ prouinciam refert: herbam tamẽ illam fictitiam, & Galliam nequidem per ſomnium vidit Meſuë, nec Galliæ nomine compoſitionem iſtam, ni fallor, deſignauit. Confectiones enim aromaticæ, Arabibus Alephanginæ, vt quæ calidioribus aromatis conſtant, dicuntur: aliquando *Ramich*, & ſpecialius *ſuch*, quando moſcho, ambra, zibetho & ſimilibus ſuauem odorem ſpirantibus componuntur. Apud Arab. fere ſynonima ſunt Alephãgina, Rumich, ſuc, zebeth & Galia. Rectius autem trochiſci de xyloaloë moſchata, quàm de Galia moſchata vocari poſſent, minimè tamen mutandum nomen cenſeo, quod integrum ferè ſæculum recepit & probauit: in cuius perueſtigatione non laborandum, modò res ipſa ſatis innoteſcat. *Rhaſis.*

Præparatio. Porro ad præparationem teruntur ſingula ſeorſim, ac primùm quidem lignum aloës, dein ambra, poſtremo moſchus, tum omnia excipiuntur glutine tragacanthi aqua roſacea diluto, & fiunt trochiſci, ad delitias maximè ſuo halitu accomodati, potius tamen ad ſanitatem quã voluptatem in pharmacopoliis ſeruati. Horum mentio frequenter occurrit in compoſitionibus multis, quas hinc inde ingrediuntur.

Cerebrum, cor & ſpiritus recreant, corporis totius odorem commendant, ventriculum puerorum imbecillum & vomiturientem roborant, & vires longo morbo fractas reſarciunt. Vires.

Trochiſci Aliptæ moſchatæ D. N. Sal. CAP. VI.

℞. *Labdani* ℥ *ii.*
ſtyracis calamintæ ℥ *i ß.*
ſtyracis rubri ℥ *i.*
ligni aloes ʒ *ij.*
ambræ ʒ *i.*
caphuræ ℈ *ß.*
moſchi ℈ *i.*
Cum aqua roſarum formentur paſtilli.

COMMENTARIVS.

Minùs frequenter parantur hi paſtilli quàm præcedentes, licet affines ſint halitu, ſuauitate, odore. Laborioſè conficiuntur iuxta modum à Nic. Salernitano deſcriptum, facilè verò ſic: Ladanum in mortario cupreo & piſtillo ferreo, vtroque calente, cum pauca aqua roſarum diu terendum, ducendum & agitandum, donec vnguenti vndiq; læuis, nec aſperi aut grũmoſi conſiſtentiã nanciſcatur. Addatur poſtea vterque ſtyrax piſtillo rurſus multùm diducendus, dein xyloaloë, tum caphura, moſchus & ambra, cum pauca roſacea ſeorſim in alio vaſe diluta. Ex omnibus confuſè mixtis, tritis, ſubactis trochiſci fient paruuli, in vmbra ſiccandi, in olla reponendi, in officina ſeruandi.

Celebrantur vt efficaciſſimi ad cerebrum, cor, hepar, ventriculum, & cęteras partes nutritorias corroborandas, & reficiendos ſpiritus. Vires.

Paſtilli Neræ D. N. CAP. VII.

℞. *Ambræ optimæ ℥ i.*
ligni aloes ʒ iij.
moſchi boni ℈ ß.
caphuræ gr. ij.
Subigantur omnia ſimul, & fiat maſſa, ex qua formentur Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Trochiſci Neræ ſic ab inuentore multorum iudicio nuncupati pretioſiſſimi ſunt, rariſſiméque conficiuntur, niſi pro regibus & principibus. Nec magna quantitate parandos cenſeo, & in Officinis diu aſſeruandos, cùm vſus tempore ſtatim quantitate requiſita poſſint confici. A Gallia moſchata tantum diſſident ſimplicium doſibus & ſuperaddita caphura. Vt ritè parentur, emollienda ambra in mortario calente cum paſtillo quoque calido, cui deinde lignum aloës tenuiſſimè pulueratum commiſceatur: Tum moſchus ſeorſim tritus, poſtremo camphora. Omnia vero probè ducantur, ſubigantur, malaxentur ſuperaddito pauco oleo liquidambar, aut opobalſamo, vt in maſſam cogantur conuenientiorem, ex qua rotulæ aut paſtilli formabuntur.

Præparatio

Vires. Hiſdem viribus pollent quibus Gallia moſchata, ſed efficacioribus, & à magnatibus frequenter vſurpantur ad ſuffitus.

Trochiſci de Caphura D. Myrep. CAP. VIII.

℞. *Caphuræ*, ʒ ß.
croci ʒ *ii.*
amyli ʒ *iij.*
roſarum rub.
gummi Arabici,
tragacanthi,
ſcobis eboris an. ℥ ß.
ſem. cucumeris mundati,
ſem. portulacæ,
glycyrrhizæ razæ an ℥ *i.*
cum mucagine ſeminis pſyllij in aqua roſacea extracta fiant paſtilli.

COMMENTARIVS.

Sect. ſui Antid. Ex variis Trochiſcorum de Camphora deſcriptionibus à veteribus traditis, ſola ferè paratur, quam Meſuë deſcribit ad febres ardentes, ad bilis & ſanguinis aſtum, hepatis & ventriculi calidam intemperiem & ſitim inexpletam. Multis tamen quod conſtet calidis, vt nardo, xyloaloë, croco, cardamomo, quomodo id præſtare valeat non facilè coniecto. Alios eiuſdem nominis multo præſtantiores, & ad id munus obeundum efficaciores, ac paratu faciliores, ex Myrepſo exhibeo, in cuius deſcriptione nihil eſt immutatum præter ſimplicium ordinem. Pro ſpodio autem, (ſi quod aliud ſit præter pompholiga, ſeu ſpodium Græcorum) malo aſſumere ebur crudum, quàm vſtum, ob rationes multas ſuperiùs adductas. Præparatio nec moleſta nec laborioſa multum eſt, Scobs eboris ſeorſim tenuiſſimè læuiganda, vt & reliqua ſimplicia, crocus, caphura, amylum, roſæ & glycyrrhiza. Gummi in mortario calido terenda: Semen cucumeris decorticandum, dein minutim ſecandum, & læuigandum, tum demùm omnia cremore pſyllij comprehendenda, & in paſtam ad trochiſcos formandos cogenda. Præparatio

Valent ad iecoris & aliorum viſcerum ardores mitigandos, ad Vires.

acrimoniam bilis temperandam, & ad humorum qui ad thoracem delabuntur fluorem compeſcendum.

Trochiſci Diarrhodon D. Meſ. CAP. IX.

℞ *Roſarum rub.* ℥ *i.*
glycyrrhizæ ℥ ß.
ligni aloes,
ſpicæ aromaticæ an. ʒ *ij.* & ℈ *ii.*
maſtiches ʒ *ij.*
antiſpodii ℈ *iiii.*
croci ℈ *ii.*
Tritis omnibus fiant trochiſci ex vino albo.

COMMENTARIVS.

Variæ ſunt paſtillorum huius nominis apud authores varios deſcriptiones: quiſque enim ad animi votum addit, detrahit, peruertit, immutat, & plerumque vnum & idem medicamentum diuerſis nominibus deſignat, ſæpè & duo, triave eadem vocum acceptione nuncupat. Patet hoc ex trochiſcis Diarrhodon & de Roſis à Meſuë traditis, quorum alij aliorum ſignificato includuntur. Futiles ſunt rationes quæ huius nomenclaturæ in voce & ſignificatione diuerſitatem quærunt. Si tamen cum viro probato ſic loqui liceat, paſtillos deſcriptos vocabimus Diarrhodon, non de roſis, quorum *Preparatio.* præparationem pluribus demonſtrare ſuperfluum videtur, cùm ipſa per ſe facilis ſit, nec quicquam difficultatis ſecum ferat. Pro Spodio, Antiſpodium Officinarum & vulgare diximus, quod ebur vſtum eſt non ſpodium.

Vires. Valent ad febres pituitoſas, inueteratas, & aliis implexas. Ad ventriculi quoque dolorem leniendum, & humores ipſi adhærentes detergendos. Commiſcentur in multis compoſitionibus magnis à Meſuë deſcriptis.

Troch. Diarrhodō. Myrepſi. Alij ſunt Trochiſci Diarrhodon N. Myrepſi, quos ipſe ſuis confectionibus miſcet. Parantur ex roſar. rub. recen. ʒ iij. ſpodij ʒ ij. ſantal. rub. ʒ j. ß. gr. vij. ſantal. alb. ʒ j. gr. xij. croci ℈ ij. ß. caphuræ ℈ ß. Ex omnibus aqua roſacea coactis fiunt paſtilli.

Trochiſci de Carabe D. Meſ. CAP. X.

℞. *karabes* ℥ i.
cornu cerui vſti,
gummi Arabici vſti,
tragacanthi,
coralli vſti,
acaciæ,
hypociſtidis,
balauſtiorum,
maſtiches,
laccæ,
ſem. papaueris nigri, aſſi an. ʒ ij. & ℈ ij.
thuris,
croci,
opij an. ʒ ij.
Cum mucagine ſeminis pſyllij forma Trochiſcos, & repone vſui.

COMMENTARIVS.

Hos Meſuei paſtillos, vt inſigniter efficaces, inter quindecim eiuſdem nominis, à tot authoribus deſcriptos ſelegi, quorum magna pars illi ſolùm nomine tenùs, ſimilis, vel certe multum diſſimilis eſt. A ſuccino, ſeu Karabe Arabibus, & Electro Græcis dicto nuncupantur, quod mirifice commendatur ad viſcera roboranda, ſanguinis fluorem cohibendum, & rheumatiſmum vteri ſiſtendum: augetur illius vis incraſſans, gummi & opij interiectu, aſtrictoria, ſuperaddita hypociſtidæ & acacia. Opium croco caſtigatur, ventriculus maſtiche roboratur, pſylio omnia comprehenduntur & partium aſperitas lenitur. Ad præparationem iubet Meſuë multa aduri, quæ tamen ſi cruda ponantur, medicamen nihilo deterius, imò forſan præſtantius erit: ſi quid enim eximiæ virtutis habet cornu cerui aut Præparatio

corallium, hæc ipſa potius habere cruda quàm vſta credibile eſt. Quid vſtio medicamentis conferat, quid ab his auferat, quid adferat, minimè ſum neſcius, ſed multa vix hunc patiuntur apparatum ſine magno virium diſpendio. Vrat tamen qui voluerit, modò expetitas cum cineribus retineat vires. Acacia & hypociſtis debebunt minutim primùm incidi, dein cum balauſtiis puluerari, tum & reliqua. Ex omnibus arte & ordine tritis & pauca pſyllij mucagine formabuntur trochiſci.

Vires. Vim habent roborantem & aſtrictoriam. Omnem hæmorrhagiam prǫſertim à thorace, pulmone, hepate, renibus, vtero, hæmorrhoïdibus ʒ j pondere cum aqua plantaginis, aut roſacea vel ſimili ſiſtũt. in dyſenteria proſunt, & per os ſumpti & per enemata iniecti.

Trochiſci de Antiſpodio D. Meſ. CAP. XI.

℞. Roſarum ʒ vij.
Antiſpodij ʒ iiij.
ſeminis portulacæ,
ſucci glycyrrhizæ an. ʒ ii.
Cum mucagine ſeminis pſyllii,
fiant Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Si aliquandò fas ſit balbutire cum balbutientibus, hos paſtillos ad Electarij de pſylio condituram accommodatos, de ſpodio vocabimus: ſed inuiti quidem, quod illorum baſis ſpodium non ſit, ſed potius Antiſpodium, vel veriùs, ebur vſtum, quod hucuſque pharmacorum familia pro cannæ ſeu Tabaxir radicibus vſtis vſurpauit. Valet tamen iſtud pſeudoſpodium, vel imaginarium. Arabicæ gentis ſpodium quod valere poterit, ex eo Antiſpodio à nobis vocato, parandi & nominandi ſunt trochiſci deſcripti, additis roſis, ſemine portulacæ, & ſucco glycyrrhizæ, pſyllij glutine comprehenſis.

Sic autem parati non modò in Electarij dicti veniunt compoſitionem, ſed & per ſe dantur ad febres acutas, ventriculi & hepatis inflammationem, & ſitim vehementiorem.

Vires.

Alij dantur adhuc à Meſuë magis compoſiti, cum ſemine videli-

cet acetoſæ, pulpa ſumach, amylo, coriandro, balauſtiis, berberis & gummi Arabico, omphacij ſucco exceptis. Minus tamen vſuales ſunt, nec probè congruunt Electario nominato.

Trochiſci de Spodio cum ſem. acetoſæ.

Trochiſci de Berberis. CAP. XII.

℞. *Baccarum Berberis, aut ſucci earum,*
ſucci glycyrrhizæ,
ſeminis portulacæ,
Antiſpodij an. ʒ iii.
roſarum rubrarum ʒ vi.
ſpicæ,
croci,
amyli,
tragacanthi an. ʒ i.
ſeminis citruli ʒ iii. ß.
caphuræ ʒ ß.
Cum manna ſucco berberis diluta fiant Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Extat huius nominis apud Meſuem alia deſcriptio, ſed exoleta; Extant & aliæ multæ apud Serapionem, Auicennam, & alios, qui antidotaria conſcripſerunt: Sed hæc vna vice omnium ſit, & ſola tanquam cæteris præſtantior vſurpanda & celebranda Hac autẽ arte optimè parabitur. Incidẽtur primũ nardus, ſuccus glycyrrhizæ & ſemen citruli, dein terentur ſimul cum roſis. Seorſim vero ſpodium, amylum, caphura, crocus & tragacanthum. Trita omnia excipientur manna in ſucco berberorum liquata, & fiet maſſa, ex qua formabuntur Trochiſci.

Commendantur ad febres prræcalidas, ad intemperiem iecoris & ventriculi feruidam, ad ſitim inexhauſtam, & alui fluorem. Expetũtur quoque ad Electarij de Pſylio compoſitionem, deſcriptione Meſuei, apud quem vocantur iuxta interpretum traductionem, Paſtilli de Oxyacantha: Non autem ingrediuntur Electarium roſatum ab eodem Principe traditum, vt putat Foëſius. Parua quantitate erunt parandi quòd ferè ſolùm vſurpentur ad aliorum medicamentorum compoſitionem.

Trochiſci Gordonij. CAP. XIII.

℞. *Seminum quatuor frigid. maiorum mundator.*
ſeminis papaueris albi,
ſem. maluarum,
bombacis,
portulacæ,
cotoneorum,
myrtillorum,
gummi Arabici,
tragacanthi,
ſtrobilorum,
piſtachiorum,
ſacchari candi,
penidiorum,
glycyrrhizæ razæ,
hordei mundati,
mucaginis ſem. pſyllij,
amigdalar. dulcium mundatar. an. ʒ ij.
boli armenæ,
ſanguinis drachonis,
antiſpodij,
roſarum,
myrrhæ an. ℥ ß.
Excipiantur hydromelite, & fiant paſtilli pondere ℈ ij. aut ʒ *i.*

COMMENTARIVS.

A Bauderonio artis pharmacariæ ſtudioſiſſimo fideliter, à Iouberto deprauatè hi paſtilli deſcribuntur: hic enim non tantum ſimplicium pondus immutauit, ſed alia adiunxit, & nimis pretioſa & parum neceſſaria. Eſt autem multiplex illorum compoſitio: Conſtãt enim refrigerantibus, detergentibus, aſtringentibus & roboranti-

bus, lenientibus & quibuſdam aperientibus. Ad præparationem quædam tritura vulgari, piſtilli nempe ſolo percuſſu puluerantur, vt radices, ligna, ſemina duriora, gummi, bolus Armena & myrrha. Hæc tamen duo non confusè, ſed ſeorſim debent læuigari. Nonnulla minutim prius ſecantur, dein teruntur, & aliis admixta tenuiſſimè comminuuntur. Ex omnibus optimè tritis, & confusè mucagini pſyllij mixtis, atque hydromelite comprehenſis & coactis finguntur trochiſci.

Porro pro ſanguine drachonis nec cinnabaris cum Dioſcoride ſumenda, nec ſerpentis, aut alius animalis ſanguis cum Plinio quæritandus, nec aliud quicquam factitium ex terra Synopica, bolo Armena, ſorbis & lateribus tritis ſimul ſubactis admittendum, ſed lacryma cuiuſdam arboris peregrinæ ab indigenis, Dracho nominatæ, vt fuſiùs docuimus libro de ſimplicibus.

Imperantur à Gordonio ad vlcera renum. Vtiliter quoque vſurpantur ad alia partium internarum vlcera: leniunt enim, detergent, acrimoniam contemperant & roborant. Vires.

Ad internas vlcerationes ℥ i. cum lacte exhibita plurimum prodeſt: & ſi fuerit vlceratio in veſica diſtemperetur cum lacte, inquit Gordonius, & proiiciatur per ſyringam.

Trochiſci de capparibus D. Meſ. CAP. XIV.

℞. *Corticis radicis capparis,*
ſeminis viticis an. ℨ vi.
gummi ammoniaci ℥ ß.
nigellæ,
calamintæ,
acori,
amygdalarum amararum,
ſeminis naſturtij,
foliorum rutæ,
ariſtolochiæ rotundæ,
ſucci Eupatorÿ inſpiſſati an. ℨ ij.
cyperi,
ſcolopendrii an. ℨ i.
Omnia trita ammoniaco diſſoluto comprehendantur, & fiant Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Veterem Meſues deſcriptionem integram, nec aliqua in re immutatam admiſimus, vt quæ optimè ea præſtet quæ pollicetur. Trochiſcorum enim omnium incidentium & obſtructiones reſerantium hi ſunt efficaciſſimi: quandoquidem multis conſtant, quæ craſſos, melancholicos ac terreſtres ſuccos tenuant & incidunt, infarctus tollunt, & duritiem emolliunt. Quibus ſi præterea addere quis voluerit gummi laccæ & rubiæ tinctorum an ℨ i. efficaciores reddentur, nec Trochiſcis de Lacca erit opus, quòd hi è capparibus ſatis ſint, inquit Plantius, ad lienis obſtructionem & veteres affectus. Eorum ac ſuperiorum eadem eſt parandi ratio, ac methodus facilis. Ammoniacum diſſoluetur aceto, coquetur ad conſiſtentiam mellis, eoque pulueres ſubigentur, & formabuntur Trochiſci.

Vires. Commendantur plurimum ad omnem lienis & hepatis obſtructionem, duritiem, inflationem, & tumorem præter naturam. Morbo regio & hydropi incipienti ſuccurrunt, infarctus tollunt, & fla-

tus diſcutiunt. Doſis eſt ʒ j. cum vino tenui, vel aqua decoctionis radicis capparis, corticum fraxini aut tamariſci. Sunt qui valentiores efficiunt, inquit Meſuë, duplicato Ammoniaco.

Trochiſci de myrrha D. Rhaſ. CAP. XV.

℞. *Myrrhæ* ʒ *iij.*
lupinorum ʒ *v.*
foliorum rutæ,
mentaſtri,
pulegij,
cumini,
rubiæ tinctorum,
aſſæ fœtidæ,
ſagapeni,
opoponacis an. ʒ. *ii.*
Cum ſucco artemiſiæ fiant paſtilli pondere ʒ *ii.*

COMMENTARIVS.

Nuſquam omittendi ſunt hi trochiſci à Rhaſi deſcripti: à myrrha, quæ illorum baſis eſt, nuncupati, ab omnibus medicis vſurpati. Ad quorum compoſitionem accedunt multa, quæ mezenterium obſtructione liberant, meatus diducunt, infarctus tollunt, & potenter humores, qui vel copia grauant, vel qualitate lædunt, deturbant. Vt rite componantur, gummi ſunt liquanda in decocto, vel ſucco artemiſiæ calido, dein linteo forti traiicienda ad aquæ humiditatis diſſipationem & conſiſtentiam mellis.

His poſtea addenda reliqua ſimplicia tenuiſſimè, vt artis eſt, puluerata. Nam quæ ad infarctus expediendos, occluſionem viarum reſerandam, & materiam quamdam foras protrudendam imperantur, debent tenuiſſimè leuigari. Sic enim aſarum & alia multa ſimplicia in pollinem ſubtiliſſimum trita vrinas mouent copioſas, craſſiuſculè puluerata diutius immorantur, & ſegniter ſuas vires exerunt.

Frequens eſt horum paſtillorum vſus in nimia cunctatione menſtruorum, in partu remorante, ſecundis retentis & lochiis ſuppreſſis. Vires.
Dantur à ʒ i. ad ʒ ij. ß. & aliquando, ad ʒ iij cum aqua, aut decocto idoneo.

Trochiſci Alexiterij ſeu contra peſtem. CAP. XVI.

℞ *Radicum gentianæ,*
tormentillæ,
Ireos Florentiæ,
zedoariæ, an. ʒ ij.
cinnamomi,
caryophyllorum,
macis an. ʒ ß.
Zinziberis ʒ i.
radicis angelicæ ʒ iii.
coriandri præparati,
roſarum an. ʒ i.
corticis citri ſicci ʒ ii.
Fiat omnium puluis ſubtiliſſimus & cum ſucci glycyrrhizæ ℥ vi. fiat paſta mollis de qua formentur trochiſci vel potius bacilli oblongi.

COMMENTARIVS.

Peſti præcauendæ multum conueniunt hi trochiſci; Eorum enim tantillum in ore detentum ſaporem quemdam non ingratum relinquit, & odorem, qui aëris inquinati qualitatem malignam arcet & emendat, atque impedit, ne is intro ſubiens ſpiritus inficiat. Quæ enim inſipida ſunt & inodora, vt cornu monocerotis, lapis Bezaar, margaritæ, lapilli pretioſi & alia multa venenis obſiſtentia, ſuas tantum vires exerunt in corpus ingeſta, vel ſaltem eorum infuſa: in ore enim contenta fere inefficacia ſunt, vt quæ vix ſaporem vllum emittant, aut halitum efflent, à quibus aëris feritas queat domari.

Hi autem trochiſci ſeu in ore tantùm detenti, ſeu inferiùs ad ventriculum delapſi vires habent eximias, & ad virus peſtilens euincendum efficaciſſimas. Vt ritè parentur, ſuccus glycyrrhizæ, quo pulueres excipiendi ſunt, in balneo Mar. ſeu diplomate emolliendus erit, donec facilè duci poſſit, & cum eo quantitas pulueris tota concorporari: quod artifici perito difficile non erit. Inexperto ſi videatur

videatur nimis operoſum, liceat illi parũ hypocratici vini, aut alius liquoris cõuenientis ſuperaddere, vt ad libitũ paſtam habeat mollẽ, ex qua formabit bacillos in vmbra ſiccãdos, & vſui reponẽdos. Quid autem ſit vinum hypocraticum ſatis notum eſt. Parari ſolet ex vini nigricantis lib ij. ſacchari l.b. ß. cinnamomi ℥ ß. quidam addunt ad ſtimulum maiorem zinziberis ʒ ß. & caryophyllorum ℈ i. Vinum hypocraticũ.

Trochiſci hyſterici. CAP. XVII.

℞. *Aſſæ fœtidæ,*
galbani an. ʒ ij ß.
myrrhæ ʒ ii.
caſtorii ʒ i ß.
aſari,
ſabinæ,
ariſtolochiæ,
nepetæ,
matricariæ, an. ʒ i.
dictamni ʒ ß.
Cum ſucco aut decocto rutæ fiant trochiſci.

COMMENTARIVS.

Hos noſtros paſtillos, hyſtericos nuncupamus, quòd aberrationi vteri & aliis affectibus hyſtericis mirificè proſint. Aſſumpti enim vterum vel ex eo vapores ad partes ſupernas aſcendentes cogunt, ſiſtunt, & grauiſſima ſymptomata, hinc naſci ſolita impediunt. Nam cũ vterus rebus odoratis delectetur, licèt non ſub ſpecie odoris, trochiſci autem deſcripti, admodùm fœtidi ſint, illius aſcenſum ad præcordia, dum per os ſumuntur, ſiſtunt. Et præterea colluuiem quamdam prauam, ſi quæ in locis muliebribus contineatur, meatus aperiendo, obſtructiones ſoluendo foras protrudunt.

Facillimè autem parabuntur, ſi pulueranda tenuiſſimè terantur, & gummis decocto, aut ſucco rutæ maceratis, colatis, & ad mellis craſſitiem elixatis comprehendantur. Preparatio.

Medentur fœdis virginum & viduarum coloribus, & his omnibus ſymptomatis, quæ à tetris vaporibus, è ſemine, vel menſtruo ſanguine corrupto, & ab vtero ſurſum ad præcordia perreptante prodeunt, auxiliantur. Vires.

Trochiſci ad Gonorrhœam. CAP. XVIII.

℞. *Seminis viticis, ſeu agni caſti,*
ſeminis lactucæ,
roſarum,
balauſtiorum an. ʒ. i.
ſcobis eboris,
Electri an. ʒ j ß.
boli armenæ in aqua centinodiæ lotæ ʒ ii.
ſeminis plantaginis ℈ iiii.
Saſſafras ℈ ii.
Cum mucagine ſeminis citoniorum in aqua nenupharis extracta fiant Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Gonorrhœa vel eſt voluntaria, vt cùm ſemen per coïtum & cum voluptate excernitur, vel inuita, vt cùm citra venerem effluit: atq; ea vel ſimplex eſt, & nullius qualitatis malignæ particeps, quæ aut à ſeminis plenitudine, aut qualitate, aut labore, curſu, equitatione, & piperatorum vſu nimio oritur: vel fœda & virulenta, quæ ex impuro concubitu, cum lue Indica affectis contrahitur, in qua virus albicans, aut ex virore flaueſcens è vaſis ſeminalibus ſine ſenſu excidit vigilanti pariter atque dormienti. Frequens quidem malum eſt mulieribus perinde atque viris commune, quod tempore nonnunquam tantas vires acquirit, vt per totum corpus ſerpat, & partes ſingulas afficiat.

Vires. Ad vtramque verò vtiliter noſtri paſtilli vſurpantur. Ad ſimplicem quidem, ſola ſanguinis eductione præmiſſa: ad virulentam, incipiétem vel nondum inueteratam, corpore ſemel atque iterum repurgato & ſanguine imminuto. Dantur cum decoctione ſeminum papaueris & melonum, vel cum aqua roſarum. Doſis eſt à ʒ i ad ʒ ij ß. aut ʒ iij ad ſummum. Horum vt precedentium eadem eſt, ac facilis præparatio.

DE DVOBVS TROCHISCIS EXTERIVS adhibendis.

Trochiſci narcotici D Fernel. CAP. XIX.

℞. *Gummi Arabici,*
tragacanthi,
amyli an. ℨ ß.
ceruſæ lotæ aqua roſarum ℨ *vi.*
ſtyracis calamintæ,
myrrhæ,
caſtoriј,
opiј ſapa ſoluti an. ℈ *iiiј.*
croci ℨ ß.
Trita omnia excipiantur mucagine ſeminis pſyllij in aqua roſarum de prompta, & fiant Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Superſunt duo paſtilli vſuales tantum exteriùs adhibendi, quos eadem ſerie deſcribere, nec ad poſteriorem Officinæ partem quæ de medicamentis tantum externis agit, differre non libuit, quorum priores vocantur à Fernelio narcotici, quod parti cuipiam admoti ſenſum ſtupefaciendo dolorem illius conſopiunt. Horum autem apta eſt compoſitio & vſus pernеceſſarius, neque vlli antè extant ad ſimiles affectus accommodati. Ad præparationem ſingula primùm ſeorſim terenda, dein confusè mixta, mucagine ſeminis pſyllij excipienda, & in maſſam cogenda.

Trochiſci narcotici debitè admoti, capitis dentiumque dolorem conſopiunt, in febrium ardoribus ſomnum accerſunt, eryſipelata, inflammationes extinguunt, partium omnium externarum dolores aliis medicamentis ſoluti compeſcunt.

Trochiſci Albi D. Rhaſis. CAP. XX.

℞. Ceruſæ aqua roſar. lotæ ℥ x. gummi Arabici,
ſarcocollæ craßioris ℥ iii. tragacanthi an. ℨj.
amyli ℥ ij. caphuræ ℥ ß.
Lacte muliebri excipiantur ſingula per ſe trita, & fiant parui Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Inter Sief, ſeu Collyria numerantur ab Arabibus hi trochiſci à Rhaſi deſcripti lib. ad Almanſorem. Verùm eius deſcriptionem recentiores valde immutarunt: Alij enim gummi Arabicum addiderũt, alij amylum, alij opium reiiciunt, & caphuram ſubſtituunt, ſic enim paſtilli fiunt candidiores, nec minus oculorum affectibus efficaces, imò in multis vtiliores. In dolore tamen illorum acerbiſſimo poterit opium addi, vel vt cenſet Ioubertus, duobus modis parandi ſunt, cum & ſine opio, vt pro rei exigentia, vel hi, vel illi fœliciùs vſurpentur, niſi quis maluerit, vt fere fit, vtendi tempore, opij pauxillum permiſcere. Præparatio facilior eſt quàm vt longiore indigeat explicatione. *cap. 15. Saporta Mat. de gradib.*

Valde conducunt oculorum affectibus multis. Eorum enim dolores mitigant, inflammationes temperant, fluxiones ſiſtunt, materiam detergunt, exſiccant, digerunt, & partem roborant.

Vires. Sic videor præcipuos & vſitatiores paſtillos in pharmacopoliis omnibus præparandos & aſſeruandos recenſuiſſe. Alij enim qui paſſim in vulgatis Antidotariis occurrunt, vel nullius, vel improbati ſunt vſus, vel facilè ſub illis comprehenduntur.

OFFICINÆ PHARMACEVTICÆ, SIVE ANTIDOTARII PARS ALTERA, DE MEDICAMENTIS externis, tribus adhuc Libris diſtincta.

In quorum priore, de omni Oleorum genere diſſeritur: Quibus Appendix additur de Balſamis.

PRÆFATIO.

MEDICAMENTA topica ſeu quæ exteriùs adhibentur, multa ſunt, vt fotus, epithema, lytus, collyrium, lotio, frontale, cataplaſma, ſynapiſmus, dropax, veſicatoriū, ſcutum ſacculi, cucufa & pleraque alia, quæ in rem præſentem parantur, nec diu ſine alteratione & corruptela ſeruantur, de quibus abundè lib. 5. noſtrarum Inſtitutionum egimus. Alia multos menſes [illegible] aliquando annum integrum, bienniumve ad futuros vſus ſine virium iactura in Officinis poſſunt aſſeruari, vt [illegible] Olea, Cerata, vnguenta & Emplaſtra, de quibus hac ſecunda [illegible] parte Officinæ à nobis inſtructæ diſſerere ſtatuimus: quorum vſ[illegible] [illegible] & gratior & toleratu facilior eſt, quàm eorum, quæ per os in[illegible] [illegible] geruntur. Hæc
Cap. 3. enim ſæpius morbum oppugnando ventriculum ſi[illegible] [illegible] ouertunt, appe-
lib. 3. titum tollunt, tormina excitant, & totam naturæ [illegible] Oeconomiā tur-
de re bant: vnde medicamenta & potiones rariſſimè [illegible] dari iuſſit Cornel.
med. Celſ. Nam cū vix iuſtiſſima doſi exhibeantur [illegible] exhibita ad arbitrium

ſua munia non exequantur, cùm ſæpè moueant, nec promoueant, aut humorem laudabilem foras propellant, noxium deſerant, aut malam internis partibus intemperiem relinquant, interdum pericu-loſa ſunt. Nouit enim quemdam medicum non ſatis prudentem Aëtius, qui à malè exhibito medicamento hominem peremit. Topica vero tutiora ſunt, quæ non tantùm ad vitia externa, ſed etiam interna vſurpantur. Nam quemadmodum ob ea quæ foris apparent, interdum purgatoriis ac reliquis medicamentis, quo exuperantem humorem coërceamus, vtimur: ita & ob ea quæ intus infeſtant, foris emplaſtra, olea, vnguenta & illitiones plerumque damus. Siue enim ſtomachus laboret, aut iecur, renes aut aliud quodpiam viſcus ex interioribus afficiatur, non parum opis ex iſtis medicaminibus foris adhibitis accedit. Prima ſiquidem omnium medicamenta externa fuerunt, quibus ſola duce natura, ac citra experientiam olim veteres vſi ſunt: atque nunc adhuc viri agreſtes ictu, aut caſu, aut alia re ſcindente vel contundente læſi ſine delectu, obuiam quamlibet plantam aſſumunt, & affectæ parti admouent: ſed fœlicem exitum, qui robore naturæ nonnunquam accidit, medicamento interdum noxio tribuunt. Quæ autem externa medicamenta optima ſint, quæ in pharmacopoliis aſſeruãda & quo modo parãda, in his tribus libris oſtẽdimus. Atq; vt in tribus ſuperioribus, à liquidiorib. nẽpe ſyrupis orſi, mox craſſiora, vt Eclegmata, dein craſſiſſima, vt electaria, poſtea ſolidiſſima vt pilulas & Trochiſcos optima methodo deſcripſimus: ſic in his poſterioribus ab Oleis auſpicati, ſtatim vnguenta ſpiſſiora, dein emplaſtra craſſiſſima ſubiungemus. Ab oleis igitur initium ſumentes, à quibus cerata, vnguenta & emplaſtra magnam ſuæ compoſitionis partem mutuantur, primùm loquemur de his quæ per impreſſionem ſeu infuſionem parantur, dein ea examinabimus quæ per expreſſionem trahuntur, poſtremò ea attingam, quæ per aſcenſum & deſcenſum eliciuntur.

cap. 84. ſer. 1. tet. 2.

Aëtius cap. 7. lib. 6. meth. med.

OFFICINÆ PHARMACEVTICÆ SEV ANTIDOTARII LIBER QVARTVS.

De Topicis, ſeu externis Medicamentis:

ET PRIMVM

De Oleis ex infuſione Medicatis.

OLEA quorum eſt in Medicina frequens vſus, vel ſimplicia ſunt, vel compoſita. Simplicia dicuntur, quæ nihil habent ab arte præter eductionem, quæ ſine rerum aliarum mixtura peragitur, vt olea quæ expreſſione trahuntur, cuiuſmodi eſt oleum ſimpliciter dictum, quòd ſcilicet ex oliuis maturis, omphacinum, quòd ex hiſdem immaturis exprimitur: vt etiam amygdalinum, Caryinum, & alia pleraque ex fructibus aut ſeminibus expreſſa, quæ pro varietate ſeminum, à quibus educuntur, variam habent qualitatem, vt à calidis calidam, à frigidis frigidam, ab aliis qualitatibus aliam. Cum tamen oleum abſolutè dicitur, Idipſum tãtùm quòd ex oleæ maturis fructibus extrahitur intelligendum eſt: Cuius extrahendi ratio non magis ad Pharmacopœos attinet, quàm vini exprimendi, aut panis conficiendi modus. Quod negotium & laborioſum opus ruſticis, & in his operibus exercitatis meritò committitur, cum illa omnia alimenta ſint, atq; in mensã, potiùs quã Officinam trahantur. Propterea de oleo communi exprimendo ſolitus eſſe non debet Pharmacopœus, ſed de aliis omnibus quauis arte pro-

bata elicitis. De quibus omnibus hoc libro agimus, in cuius ſectione priore, ea quæ per impreſſionem & infuſionem rerum medicarum parantur, examinabimus, initio ducto à violato, quod ſcilicet primos Veris flores admittit.

Oleum violatum. CAP. I.

℞. Olei loti lib. v.
florum violar. martiarum, recent. ac tritarum,
ſucci vel aquæ infuſionis violarum an. lib. ii.
Confuſè omnia miſce, & integram hebdomadam inſola: Exemptas violatas fortiter exprime, & nouas impone; Atque fac ita ter: Poſtea coque in vaſe duplici dum aquea humiditas obſumpta ſit.

COMMENTARIVS.

Omnes artis Pharmaceuticæ ſtudioſi vnum Meſuem, tanquam optimum ducem vno conſenſu agnoſcunt, miris laudibus efferunt ac venerantur: Illius tamen leges & præcepta ad medicamentorum compoſitionem ſpectantia, perpetuò non ſeruant, ſed modò probant, modò improbant. Nec imprudenter ab eo, & aliis antiquis, quibus tamen prima laus ſemper debetur, aliquando recedunt, dum longo vſu doctiores facti, ac magis experti, quæ melius aut deterius, hoc vel illo modo poſſe fieri norũt, immutãt. Sic de medicamẽtorum cõpoſitione aliquid ſæpe detrahũt, aut addũt, aut methodum ab inuentore traditam non ſequuntur. Sic in his oleis medicatis ex infuſis ac maceratis rebus parandis diſſentiunt, vt in oleo violato; ad cuius confectionem iubet Meſue oleum ex oliuis immaturis expreſſum, aut amygdalinum, aut ſeſaminum aſſumi & ablui; deinde flores diebus ſeptem in oleo macerari, inſolari & exprimi: Poſtea tribus horis in vaſe duplici coqui: Idque ter iterari, abiectis ſemper floribus expreſſis, & recentibus immiſſis: Tum demum lento igne coqui ad humiditatis aquoſæ deperditionem, & in vaſe idoneo ſeruari.

Præparatio ex Meſue.

Hanc parandi rationem multi Pharmacopœi ſequuntur, vt Tholoſani, qui Meſuei præceptiones ac methodum vix vnquam negligunt: Alij non ita in ipſius verba iurarunt, quin pro rationis dictamine nonnulla interdum immutent. Facile enim eſt inuentis addere,

aut

aut perfectionem maiorem quæ ſuperflua ſunt, detrahere, aut minus bene diſpoſita, caſtigare.

Sic autem ferè vbique locorum oleum violatum paratur. Primò olei communis ſynceri quantitas quædam ad libitum aſſumitur: aqua fontana verberatur, abluiturque: In vaſe vitreo, aut fictili vitrato imponitur: Flores violarum martialium, recentium, ſimul infunditur: hebdomadam integram macerantur, & ſi tempus permiſerit inſolantur. Dein parum ac lento igne feruefiunt, vt exprimantur: Poſtea noui flores, vt ante, immerguntur, & exprimuntur: Idque ter iteratur. Tandem abiectis poſt vltimam infuſionem floribus oleum blado igni feruefit, ad aqueæ humiditatis diſſipationem. Tūcque in vaſe idoneo reponitur & ſeruatur. Conſuetus parandi modus.

Vt autem melius fiat, in tertia tantum infuſione poni debet ſuccus vel infuſio violarum, non in prima, aut ſecunda, ne tota mixtura rance ſcat aut corrumpatur. Additur vero ne oleum intercoquendum vratur, atque vt violarum facultas in eo ipſo tota relinquatur.

Oleum violatum inflammationem extinguit, pleuriticos iuuat, aſperitatem arteriæ, & pulmonis lenit, apoſtemata calida contemperat, phlegmonas omnes remittit, & dolores mitigat. Vires.

Oleum Keirinum. *D. Meſ.* CAPVT II.

℞. Florum keiri, ſeu leucoij lutei ℥ vii.
olei optimi lib. I. ß.
aquæ decoctionis florum keiri ℥ iii. ß.
ſimul permiſce, inſola, exprime: Idque ter: Parum coque & ſerua.

COMMENTARIVS.

Occurrunt ſecundo loco flores copioſiſſimi Leucoij lutei, ſeu Keiri, ab Arabibus dicti, ex quibus ſuadet Meſue eo modo per impreſſionem oleum parari, quo chamemelinum, & hoc, quo roſaceū: hoc eſt, ex tribus infuſionibus inſolatis & expreſſis, addita certa quantitate ſucci, vel decocti eorumdem florum: qua poſt vltimam macerationem lento igne abſumpta, oleum tandem expreſſum, colatum, ac limpidum in vaſe reponitur idoneo & ſeruatur. Vt pluri- Præparatio.

mum tamen paratur, nunc ex vna, aut altera infuſione, abſque decocti alicuius aut ſucci commixtione, atque confusè flores oleo immerſi multos menſes relinquuntur ante colaturam. Improba tamen eſt iſthæc parandi ratio, per quam & olei corpus magis turbidum eſt, & vires imbecilliores.

Vires. Ritè paratum moderatè calefacit, tenuat, lenit, digerit, dolores vel à flatibus, vel materia frigida ac pituitoſa mitigat, Arthriticis & reſolutis prodeſt, & neruorum & iuncturarũ doloribus auxiliatur.

Oleum Irinum. CAP. III.

℞. Radicis Ireos lib. i.
florum eiuſdem lib. ii.
Macerentur in decoctionis aliarum radicum Ireos ſufficienti quantitate: Adde olei dulcis, aut ſeſamini lib. v. Coque in vaſe duplici & percola: Atque tertiò fac ſimiliter, nouos flores & radices addendo, macerando & exprimendo, oleumque poſtremò expreſſum ſerua.

COMMENTARIVS.

Iridis multæ ſunt varietates, quas lib. de ſimplicibus enumerauimus: Omnium prima floret cœleſtis dicta, dein alba ſeu Florentiana: Ex vtraque, ſed potiſſimum ex illa oleum per infuſionem paratur, radicibus & floribus explicato modo maceratis & expreſſis. Sunt qui tantùm in diplomate ſeu vaſe duplici radices tritas, ſimulque flores parum tuſos cum ſucco aliarum radicum coquunt, dein oleum ſuperfundunt, atque denuò elixãt ad ſeri deperditionẽ. Sic paratum oleum & odoratum, & efficaciſſimum eſt: Efficacius tamen ſi bis, aut ter, vt fieri ſolet, idem repetatur.

Præparatio

De florum autem ad radices proportione inter authores nulla diſſentio, cum illorum ad has, duplum pondus definiant: Sed de aliis radicibus in aqua elixandis, & de aqua ipſa non conueniunt, vt neque etiam de oleo illis commiſcendo. At vero relictis, breuitatis gratia, opinionum varietatibus, dicimus libram vnam radicum aſſumẽdam, & in aquæ libr. iiij. aut v. ad ſummum, ad medias incoquendam. Nonnulli definito radicum, florum & aquæ ponderi, lib. ii. tan

tùm olei permiſcent, alij lib. vii. ß. aut lib. viii. Ego medium pondus, nempe lib. v. permiſceo, & blando igne ſimul omnia percoquo ad humiditatis ſeroſæ reſolutionem.

Oleum Irinum calefacit, emollit, tenuat, potenter digerit ac reſoluit, concoquit, penetrat, aperit, maturat, aurium ſonitus tollit, ſtrumas diſcutit, alioſque tumores duros, ſpaſmum, & narium fœtorem emendat, & dolores à frigida materia natos ſedat. Vires.

Oleum roſatum completum. D. Meſ. CAP. IV.

℞ *Olei communis loti lib. iiii.*
roſarum recentium, completarum lib. i.ß.
aquæ infuſionis roſarum lib. i.
In vaſe idoneo ac ritè operculato impoſita, diebus ſeptem inſolentur, dein blando igne horam dimidiam coquantur in vaſe duplici. Expreſſis & abiectis foliis noua imponantur, atque tertio immutentur; tot dies inſolentur, coquantur, exprimantur. Expreſſum oleum ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Oleum roſatum completum ſic à Meſuë nuncupatur, quod fit ex oleo, maturis ex oliuis expreſſo & pluries loto, & foliis roſarũ rubearum explicatis ſeu expanſis, integram hebdomadam inſolatis, atque ter mutatis, vt dictum eſt in formula præſcripta, in qua iuſtum pondus ſingulorum definimus à Meſueo cuiuſque voluntati, & arbitrio relictum, præter aquam infuſionis roſarum, quam oleo æqualem ſtatuit. Nos tertiam aut quartam tantùm illius partem ad oleum ſufficere credimus. Dum enim maiore quantitate ponitur, vix poteſt inſolatu reſolui: Coctione verò longiore oleum alienum calorem contrahit, & natiuam odoris ſuauitatem amittit. Tres aliæ deſcriptiones à Meſuë traditæ negliguntur. Oleum quomodo lauetur.

Oleum autem multifariam ablui ſolet, vel enim olla quadam, aut alio vaſe idoneo ſimul cum aqua excipitur, & diu verberatur: Ita tamen vt poſtquàm quieuerit facilè poſſit ſepararis vel in ampulla vitrea in fundo perforata diutius agitatur, occluſo foramine, necnon orificio ſuperiore. Tum intermiſſa per horam agitatione, ac foramine inferiore aperto, quæ ſubſidebat aqua fluere permittitur: En-

dem recluſo, quod innatabat oleum, in ampula relinquitur: Cui nonnumquam alia aqua ſuperfunditur. Sed de præparatione medicamentorum ſatis abundè in noſtris Inſtitutionibus diſſeruimus.

Olei roſati vires. Oleum roſatum completum inflammationes extinguit, roborat, cogit, denſat, ventriculum æſtuantem temperat & recreat, renũ ardores temperat, dolorem capitis à cauſa calida ſedat, fluxiones ſiſtit, & humorum impetum cohibet.

Ol. Roſatum Omphacinum, vulgò incompletum.

CAP. V.

℞. Olei Omphacini loti lib. iii.
roſarum nondum penitus expanſarum & exungulatar. lib. i.
miſce in vaſe idoneo, & ſeptem dies inſola: Terque repete. Et fac, vt dictum eſt de oleo roſato completo & ſerua.

COMMENTARIVS.

Præparatio. Oleum hoc incompletum dicitur, quòd fiat ex roſis incompletè explicatis, & ex oleo ex oliuis incompletè maturis expreſſo, quod Omotribes ſeu crudum, viride & Omphacinum nuncupatur, quodque ſolùm extrahitur ob medicos vſus, cuius inopia oleum commune ac maturum abluitur in Omphacio, vt aciditatem acquirat, & vim magis refrigeratoriam. Deligendæ autem ſunt roſæ rubræ, recentes, nondum plane explicatæ: Poſtea ab vngulis ſeu partibus albidis purgandæ, & in mortario lapideo cũ piſtillo ligneo tundendæ, in oleo macerandæ & hebdomadã integrã ſoli exponendæ, tũ exprimẽdæ. Expreſſis & abiectis roſis priorib. aliæ nouellæ immitẽdæ, inſolandæ & exprimendæ: Atque tertiò iterandæ & quadraginta dies ſoli exponendæ: Poſtremò oleum expreſſum vſui reponendum.

Vires. Oleum Omphacinum multum refrigerat & roborat: Ob id doloribus à cauſa calida confert, Eryſipelata extinguit, ardores plurimũ mitigat, humorum fluxus cohibet, & ventriculi ac viſcerum æſtus temperat.

Ol. roſatum ſimplex, ac vulgare. CAP. VI.

℞ Olei communis loti lib. ii. ß.
roſarum exungatarum tuſarum lib. i.
miſceantur, inſolentur dies quadraginta, dein in vaſe duplici coquantur ad humiditatis excrementitiæ deperditionem: Poſtea fortiter exprimantur. Expreſſum oleum ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Iſthæc olei roſati deſcriptio quòd ſimpliciſſima ſit & paratu facillima, omnium vſitatiſſima eſt. Qui enim magis rebus ſuis, quàm ægrorum ſanitati conſulunt, vix vnquam medicamentum quantumvis euporiſtum, ſeu paratu facile, ex arte & ratione conficiunt. Nam hodie multi pharmacopœi roſas recentes quaſuis, modo rubras, non exungulatas aſſumunt: In oleo communi illoto macerant: In ſole duos menſes, aut plures exponunt vaſe vitreo aut figulino. Poſtea vel hyeme, vel alio vtendi tempore, pauco decocto, aut ſucco roſarum adiecto in diplomate coquunt & exprimunt: Sicque reponunt. Præparatio

Oleum roſatum ſimplex ſimiles habet vires, atque omphacium, ſed imbecilliores. Eo tamen maior pharmacopœorũ pars vtitur, & per ſe & aliis medicamentis commixto. Et cum à medicis ad inflammationem quamdam Oxyrrhodinum præſcribitur, huius olei tres partes aſſumunt, quibus quartam aceti portionem adiiciunt, & efficiunt oxyrrhodinum. Vires. Oxyrrhodinum.

Oleum liliorum ſimplex. D. Meſ. CAPVT VII.

℞. Olei maturi lib. ij. ß.
florum liliorum detractis filamentis croceis lib. i.
aquæ decoctionis liliorum lib. ß. aut ℥ vii. ß.
Macerentur ſimul, inſolenturque: atque per macerationes, inſolationes & expreßiones iteratas paretur hoc oleum, quo modo roſatum completum.

COMMENTARIVS.

Duplex à Meſue datur huius olei deſcriptio: vna ſimplex, quam hic exhibemus, vt præſtantiorem & vſitatiorem: altera magis compoſita quam ſubticemus, vt inutilem & nullibi parari ſolitam.

Præparatio. Illius autem parandi methodus non omnibus vna: Alij enim ſimpliciſſima præparatione contenti flores tantum ſemel infundunt, inſolant & exprimunt. Alij ter hæc omnia repetunt, adduntque quartam aquæ decoctionis liliorum ad oleum partem, quam lenta ebullitione exhalant: hocque modo paratum oleum efficaciſſimum habetur, & magis vſui reponendum: Trina enim maceratione, inſolatione & expreſſione vires maiores acquirit.

Vires. Oleum liliorum moderate calefacit, reſoluit, dolores à quacunque cauſa ſubortos ſedat, omnem acrimoniam mitigat: thoracis, ventriculi, renum, vteri, veſicæ ardores & dolores contemperat.

Oleum Nenupharinum. Cap. VIII.

℞. Olei loti lib. v.
florum nymphea à quibus exterior pars herbacea, & interior crocea detracta eſt, lib. ij.
aquæ decoctionis florum prædictorum lib. i. & ℥ iii.
Omnia in vaſe idoneo reponantur, inſolentur, exprimantur, atque ter iterentur, vt in oleo roſato completo.

COMMENTARIVS.

Idem eſt huius olei parandi modus atque violacei. Abluitur primum oleum, vel maturum vel omphacinum. De neutro enim Meſue loquitur definitè, crudum tamen ſeu omphacinum maturo conuenientius eſt & accommodatius, in quod flores nenupharis albi, non lutei à partibus dictis repurgati macerentur, & dies ſeptem infundantur, parum feruefiant & exprimantur; antè ſuperfuſis lib. 1. & ℥ iii. aquæ decoctionis florum nympheæ alborum. Atque vbi cũcta hæc iterata fuere, & aquea humiditas, lenta ad blandum ignem ebullitione, deperdita: Expreſſum tandem oleum, vt ritè paratum, vſui reponendum eſt Vt autem ritè paretur decoctio admiſcenda, florum nenupharis ℥ iiij. aſſumendæ ſunt: in aquæ fontanæ lib. 1.ß. ad ℥ iii. aut iiij. deperditionem incoquendæ. Hinc colatura macerationi commiſcenda. Compoſitionis illuſtratio. Præparatio.

Oleum nenupharinum refrigerat magis, quàm violatum, ſomnum conciliat, ardores hepatis, renum & iecoris contemperat, veneris motus arcet, tentiginem impedit, & dolores capitis à cauſa calida ſedat. Vires.

Oleum de Mentha. CAP. IX.

℞. *Olei lib. ii. ß.*
mentæ ſatiuæ lib. I.
ſucci eiuſdem ℥ vii. ß.
confuse permiſceantur: dies ſeptem Soli exhibeantur: Dein per horam in duplici vaſe coquantur: Poſtea exprimantur: Atque bis, terque omnia iterentur. Poſtremo oleum expreſſum ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Sunt qui ad huius olei confectionem Omphacinum aſſumunt, quòd ſua ſtypticitate ventriculum roboret: Alij maturum & completum, quod eumdem magis calefaciat & coctionem iuuet: vnde oleum euſtomachicum à nonnullis dicitur. Debet autem ſeligi mentha ſatiua, criſpa ac viridis, cuius folia tunſa oleo macerabuntur, atque ter mutabuntur præſcripto modo.

Vires. Oleum de mentha ventriculum frigidiorem calefacit, imbecillũ roborat, coctionem iuuat, vomitum ſiſtit, appetentiam reuocat, nauſeabundo ſtomacho ſuccurrit, & flatus diſcutit.

Oleum de Abſynthio. CAP. X.

℞. *Olei communis lib. v.*
comarum abſynthij lib. ij.
ſucci eiuſdem lib. I. & ℥ iij.
miſce & confice eodem modo, quo ſuperius deſcriptum.

COM.

COMMENTARIVS.

Hoc oleum authoris eſt incerti, licèt à multis deſcribatur, ſed diuerſa ſemper abſynthii ad oleum proportione. Alij ſiquidem illius quantitatem valde exiguam ponunt, alij maximam. Nos Pariſienſiũ pharmacopœorum optimam methodum ſequuti, ex olei partibus quinque, abſynthij duabus, ſucci eiuſdem tantùm quarta ad oleum proportione. Nonnulli ad maiorem aſtrictionem & robur roſas permiſceri debere ſuadent, ſatius tamen eſt deſcripto modo parare, nam abſynthium ſtypticitate non caret, præſertim Ponticum & vulgare. Si quis maiorem aſtrictionem expetierit, illi licebit vtendi tempore nonnihil ex oleo myrtino aut roſaceo commiſcere.

Oleum de abſynthio calefacit & roborat, præſertim ventriculum, appetitum excitat, humores crudos coquit, flatus diſſipat, vermes enecat, & obſtructiones à cauſa frigida tollit. Vires.

Oleum anethinum, & chamæmelinum. CAP. XI.

℞. Olei communis lib. ij.
florum chamæmeli, vel ſummitatum anethi lib. i.
aquæ decoctionis alterutrius lib. ß.
Permiſceto, ſeptem dies inſolato, ad ſeroſæ humiditatis exhauſtionem coquito. Hoc bis, terve iterato, & vſui reponito.

COMMENTARIVS.

Auicen. Villanouanus. Hæc duo olea ſimiles vt habent vires, ſic ſimili modo parantur. Nonnulli flores chamæmeli diem integrum ſiccant in loco Soli non expoſito, nec doſim illorum, vt neque olei definiunt. Multi par pondus & florum & decocti eorumdem ſumunt; olei verò quantitatem ſufficientem, in qua nempe flores queant ritè macerari. Sunt qui lib. i. tantum florum immergunt in olei lib. v. & ſeſquimenſem circa caniculam Soli exhibent, tùm exprimunt & ſeruant. Compoſitionis illuſtratio.

Si autem à medicamenti virtute aut imbecillitate, ſumitur mixtionis & præparationis bonæ vel malæ indicatio, deſcripto parandi modo hæc olea confecta erunt efficaciora.

Vires olei chamæmelini. Oleum chamæmelinum calefacit & reſoluit moderatè, dolores à cauſa frigida ſedat, & neruis roborandis prodeſt.

Vires Anethini. Anethinum quoque reſoluit, calefacit, flatus diſcutit, neruos confortat, laſſitudines tollit, dolores articulorum mitigat, venarum ſpiracula laxat, & conuulſionibus confert.

Oleum rutæ. Oleum Rutaceum eodem modo parari ſolet & debet. Aliud magis compoſitum deſcribitur à Nic. Alexandrino, quod præter folia rutæ tunſa recipit ſampſuchum & cuminum: raro tamen præparatum inuenitur. Nam quod à Meſuë datur, ſatis potenter ea præſtat quæ pollicetur. Calefacit, tenuat, digerit, vteri dolores à cauſa frigida ſedat, & flatus diſcutit, atque doloribus omnium corporis partium, quæ calefieri poſtulant, accommodatur, inquit Actuarius. Vires.

Oleum ſãpſuchinũ. Oleum Sampſuchinum vel ſimplex eſt, ex huius foliis & ſucco, vel decocto & oleo à Meſuë confectum, vel magis compoſitum ex Dioſcoride, quod præter ea folia myrthi, ſerpillum, abrotonum, ſiſymbrium, & caſſiam ligneam admitit. Hoc vix vnquam paratur, illud rariſſimè, niſi ob emplaſtri è meliloto confectionem. Paratur autem Meſuei decreto vt Oleum Myrtinum: hoc vero vt melinum, ſiue cydoniorum: hoc eſt, ex ſampſuchi foliis & eorum ſucco confusè oleo maceratis, inſolatis & expreſſis, atque ter mutatis. Quid vero ſit ſampſuchus, & an à maiorana diſſideat lib. de ſimplicibus demõſtrauimus. *Cap. 1 lib. 6. de re medic.*

Vires. Oleum Sampſuchinum calefacit, & roborat caput, & neruorum genus omne.

Oleum Sãbacinum. Oleum de Iaſmino, quod Arabes Sambacinum vocant, Medicorum decreto in pharmacopoliis multis paratum ſeruatur. Viribus enim pollet efficaciſſimis, tum ad dolores à cauſa frigida ſedandos, tum ad reſoluendum & digerendum. Maximè autem commendatur ad ventris dolores & tormina, quæ ſæpè pueros laceſſunt, mitiganda ac ſedanda. Conficitur eodem modo, quo roſatum completum, aut Keirinum. *Cap. 57. lib. 1.* Vires.

Oleum Hypericonis ſimplex. CAP. XII.

℞. Summitatum Hyperici nondum matureſcentis l. j.
Olei communis lib. ij.
aquæ decoctionis florum & foliorum hyperici lib. ß.
Miſce, & inſola per hebdomadam: dein coque ad ſeri diſſipationem : tum exprime: idque ter repete. Et poſtremò expreſſum oleum vſui reconde.

Oleum Hyperici magis compoſitum D. Iac. de Maul.

℞. Comarum hypericonis ℥ iii.
infunde biduum aut triduum in vini odoriferi ℥ x.
Dein coque in vaſe duplici ad ℥ iij. exhalationem. Poſtea exprime, & parem hyperici quantitatem impone, macera, coque, & percola vt antè. Adde Olei ℥ vi.
terebinthinæ claræ ℥ iij.
croci ℈ i.
Coquantur ſimul ad vini conſumptionem. Tum exprime, & in vaſe idoneo repone.

COMMENTARIVS.

Tres olei hypericonis differentiæ notantur. Prima ſimplicior & vſitatior, ex hyperici foliis & floribus & oleo parata. Alia magis compoſita, quæ præter dicta, terebinthinam, vinum & crocum admittit.

Tertia maximè compoſita Ioan. Vigonij, quæ alia adhuc olea, lacrymas, ſuccos, radices, folia & vermes terreſtres excipit. Prior in

pharmacopœorum Officinis, poſterior in Chirurgorum tabernis haberi ſolet: alia modò in his, modò in illis pro medicorum imperio.

Simplicius autem oleum hypericonis præſtantius habetur, ſi ex ſolis floribus ter in oleo maceratis, inſolatis & expreſſis conficiatur. Illius tamen ſummitates cum foliculis & granulis ſæpius ſumuntur: atque vtroque modo confectum oleum prærubrum eſt, quaſi cruentum, & velut Myrelæum, ſeu quid medium, inter vnguentum & oleum.

Vires. Mirum in modum neruos roborat, ecchymoſin delet, humores digerit ac reſoluit, dolores mitigat, & iuncturas recreat.

Ol. hyperici magis compoſitũ. Quod à Iacobo Manlio deſcribitur, videtur potius eſſe balſamum quoddam, aut vnguentum vulneribus agglutinandis accommodatum, quàm oleum. Quia tamen eximium eſt, non negligendum. Si dum paratur, vinum per priorem ebullitionem citius exhalarit, aliud denuò affundendum, quod per vltimam diſſipabitur.

Vires. Calefacit & ſiccat, neruorum puncturis & vulneribus plurimum confert, ambuſtis medetur: Iſchiadicis vtiliter adhibetur, & ad omnes dolores à frigido contractos fœliciter vſurpatur.

Ol. Cyprinum Sambucinum. De Enula. De meliloto. De carthamo. De Santalo citrino. Oleum Cyprinum ſeu Liguſtrinum, quod Arabes de Alcanna nũcupant, & Oleum Sambucinum, parantur vt Rutaceum. Rariſſimè tamen parantur vt & Oleũ de Enula, de meliloto, de carthamo, de Santalo citrino, & alia pleraque ab authoribus ad oſtentationem potius, quàm neceſſitatem deſcripta.

Oleum de pomis mandragoræ. D. Meſ. CAP. XIII.

℞. *Succi pomorum mandragoræ maturorum,*
olei ſeſamini, vel communis an. partes æquales.
Coque in diplomate ad ſucci euaporationem.
Dein ſucci tantumdem adhuc ſuperfunde, & coque, vt prius: idem ter fac, & vſui repone.

COMMENTARIVS.

Duę ſunt huius olei deſcriptiones, vna Meſues, quam nunc exhibemus, vt paratu faciliorem & tutiorem: Alia Nic. Præpoſiti quã improbamus, vt nimis ſtupefactiuam & narcoticam. Non ſolùm enim ſuccum mandragoræ admittit, ſed etiam hyoſciami, papaueris

& cicutæ, ſimulque opium. Nam cùm narcotica etiam benigna, niſi ritè præparata & prudenter exhibita, ſenſus conſopiunt, & calorem inſitum extinguũt, non opus eſt, tot eiuſdem inimicæ qualitatis medicamenta in vnum aggerere: Adde quòd, ex medicamentorum ſtupefactiuorum vſu non ſumma ſenſuum requiritur ſtupefactio & necroſis, ſed tantum inflammationis vel doloris ſedatio. Si tamen ad Olei de pomis mandragoræ confectionem, parua tantùm pomorum quantitas ſuppetat, poterit radicum ſuccus extrahi & permiſceri. Nullum enim eſt mandragoræ parti magis affine ſuſtitutum, quàm pars alia mãdragoræ. Præparatio ex formula deſcriptionis ſatis patet.

Inflammationem omnem extinguit, dolores ſedat, ſenſus ſtupefacit, cephalalgiæ & phrenitidi confert, & renum ardores illitum temperat. Vires.

Oleum Myrtinum D. Meſ. CAPVT XIV.

℞. *Foliorum myrti viridium ℥ v.*
olei omphacini lib. i.
Miſce & inſola dies octo: In balneo Mariæ parum coquito: Expreſſa folia eiicito: recentia iniicito: Idque ter iterato: poſtremò oleum expreſſum ſeruato.

Oleum Myrtillorum.

℞. *Baccarum myrti lib. j.*
olei Omphacini lib. ij ß.
aquæ decoctionis foliorum & baccarum myrti ℥ vii.
macerentur & coquantur ad aquæ deperditionem. Expreſſis & abiectis baccis, aliæ recentes, vt priores macerentur, & coquantur donec tabeſcant. Idque iteretur tertiò, ſi efficacius oleum requiratur. Expreſſum tandem oleum ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Oleum myrtinum dicitur quod fit ex myrti foliis maceratis & expreſſis: oleum myrtillorum, quod ex eiuſdem baccis ſeu myrtillis conficitur. Vtrumque vſuale & viribus eſt eximium: ſed baccarum inopia, alterum ſolummodò, quod ex foliis maceratis paratur, in officinis aſſeruatur. Qui myrtillos tantum aridos habent, ex hiſque oleum parare concupiſcunt, vino odorato humidiores & tumidiores efficiunt, dein oleo miſcent, coquunt & exprimunt, & vſui reponunt.

Aliquando oleum myrtinum paratur ex ſucco foliorum myrti & oleo, quibus additur ladanum. Eſt tamen vſitatius & melius, quod modo à nobis deſcripto conficitur.

Vtrumque refrigerat, denſat, aſtringit, cerebrum, neruos & ventriculum roborat, capillos retinet, eorumque defluuium ſiſtit, gingiuis medetur, dentium dolori, laxatos artus firmat, puſtulas erumpentes illitu emendat.

Oleum cydoniorum. D. Meſ. CAP. XV.

℞. Carnis Cytoniorum integrorum tritorum,
ſucci eorum an. lib. ß.
olei omphacini lib. i. & ℥ iij.
Vaſe vitreo, aut ſaltem vitrato excepta dies quindecim inſolentur: dein coquantur in vaſe duplici ad ſucci conſumptionem: Expreſſo fortiter oleo, alia caro trita & ſuccus addantur, inſolentur, concoquantur, exprimantur bis aut ter: poſtremò colatum oleum ſeruetur.

COMMENTARIVS.

μήλινον Melinum. Autumno paratur hoc oleum, Melinum Græcè dictum, quo tempore mala cotonea magnitudinem perfectam adepta matureſcunt: Antequã tamen planè maturuerint aſſumenda, nec depellanda, ſed à lanugine tantum ſpolianda, dein raſpanda, vt cum Aromatariis loquar, ſeu ferramento ſegmentis quibuſdam exaſperato, dera-

denda. Poſtea pondus æquum ſucci colati, & carnis tritæ aut deraſæ, nec expreſſæ ſumitur, & oleo confusè permixtum ter inſolatur, coquitur, exprimitur modo explicato. Narrat Syluius ſuccum cydoniorum ita crepitare & agitari dum oleo incoquitur, viſu mirabile, vt oleum omne tandem vaſe excutiat: Ob id, inquit, vaſe duplici, hoc oleum coquendum eſt ſimul, ne ab Empyreumate oleo impreſſo, vires cytoniorum aut deteriores aut imbecilliores euadant.

Oleum id refrigerat, aſtringit, ventriculi & inteſtinorum retentricem facultatem roborat, coctionem iuuat, vomitum ſiſtit: Ob id choleræ morbo, lienteriæ, dyſenteriæ confert, & partem quamuis laxiorem & imbecillam firmat ac roborat. Vires.

Pigmelæum ſeu Myrelæum, aut Oleum pigmentatum.
CAP. XVI.

℞. *Summitatū botryos herbæ granulis onuſtarū m. iij.*
baccarum botryos fruticis ℥ viii.
vini albi optimi lib. ß.
olei boni lib. i ß.
Miſce, & ſeptem dies inſola: dein in balneo Mar. ſimul tandiu totum incaleſcat, vt vinum vaneſcat.
Expreſſum oleum, in vaſe idoneo reponendum cum ℥ iii. terebinthinæ venetæ, & ad vſus ſeruandum.

COMMENTARIVS.

Parari debet circa principium Autumni hoc oleum, quod Myrelæum, quaſi Vnguento-læum, ſeu oleum pigmentatum vocauimus. Vtraque enim planta ex qua conficitur, pymentum Gallis, quaſi pigmentum dicitur, & à nonnullis Ambroſia. Halitus enim fragrantia odoratum exhilarat, & lentore quodam aromatico, & veiut vnguentario, quo extrinſecus percipitur admodùm glutinoſa, contrectantium digitos inuiſcat.

Naturam vtriuſque cùm accuratè perſpexiſſet honorandus vir Dom. Claud. Gonerius, doctrina & morum integritate commendatiſſimus, ægrè tulit tam eximias ſtirpes, quas etiam ipſa natura odore, ſapore, pinguitudine, multùm inſignes deſignat, à medicis nec celebrari, nec vnquam vſurpari. Sed hinc forſan harum planta-

rum contemptus ſubortus eſt, quod valdè frequentes ſint. Nam quæ inter herbacea continetur, in omnibus hortis cultioribus inuenitur: Quæ vero fruticum modo aſſurgit, & ramulos ligneos erigit, in ſolo Pariſienſi, aut longè non diſſito, lætè ac ſpontè prouenit: atque circa Septembris initium copioſa Lutetiam deuehitur, & ibi ferè tantùm à mulierculis emitur ob fragrantiam & odoris ſuauitatem veſtibus conciliandam. Cùm autem qualitates vtriuſque ſæpe explorarim, & efficaciſſimas comperim, ex eis Oleum paraui iuxta deſcriptionem traditam, quod ſanè viribus, multis Balſamis reſpondet: Nam paralyſi, tremori, & neruorum imbecillitati valde confert, dolores articulorũ frigidos aufert, œdematoſos tumores digerit, dolores à pituita natos tollit, humores crudos coquit & reſoluit, cerebrum & genus neruoſum roborat, & cum pauca terebinthina vlcera dyſepulotica ad ſanitaté perducit: Balſamum quoddam iure dici poteſt.

SECTIO SECVNDA.

De Oleis, quæ quouis tempore conficiuntur.

PRiore libri huius ſectione omnia olea vſitatiora & pharmacopolio magis neceſſaria perſtrinximus, vere, æſtate, & Autumno per infuſionem parari ſolita, pro medicamentorum vbertate & bonitate quæ naturæ iſtis temporibus recentia & viribus eximia, libera manu ad tyronum manus ſuppeditat: Sequitur nunc, vt alia quæ quouis tempore parari queunt, eadem arte deſcribamus.

Oleum Maſtichinum D. Meſ. CAP. I.

℞. *Maſtiches ℥ iii.*
olei roſati ℥ xii.
vini generoſi ℥ iiii.
Coque in vaſe duplici ad vini conſumptionem. Eo cõſumpto, percoletur oleum, & vſui reponatur.

COMMENTARIVS.

Duas tradit Meſuë olei maſtichini deſcriptiones, vnam ex maſtiche & oleo ſeſamino compoſitam, quæ nullibi parata reperitur: alteram ex vino, maſtiche, & oleo roſato, quæ frequenti eſt in vſu. N. Præpoſitus tertiam præponit, quæ ab omnibus improbatur. Myrepſus præter priorem à Meſuë datam, alias adhuc duas ſubiungit, vix vnquam celebratas. Sola igitur ea eſt huius olei admittenda deſcriptio, quam ex Auicenna & Meſ. damus: Ad cuius confectionem maſtiche craſſiuſculè terenda: dein cum oleo roſato & vino rubro in diplomate tandiu coquenda, & inter coquendum ſpatula mouenda, donec vinum penitus fuerit abſumptum. Præparatio

Oleum maſtichinum cerebrum, neruos, ventriculum, hepar & articulos roborat, duros tumores emollit, & dolores ſedat. Vires.

Oleum nardinum D. Meſ. ſimplex. CAPVT II.

℞. *Nardi Indicæ ℥ iii.*
vini & aquæ an. ℥ ii ß.
olei ſeſamini lib. i. ß.
Coquantur in duplici vaſe, igne lento, & frequenter mouendo, ad humoris aquei diſſipationem.

COMMENTARIVS.

Multus eſt nimis aliquando Meſuë in medicamento eodem variando, quadruplex enim oleum roſatum deſcripſit, triplex nardinum, ſed quæ tantùm inter illa priore loco deſcribuntur, vſurpantur. Alia nunquam aut rariſſimè vt & alia duo à Myrepſo deſcripta, quæ nimis ſumptuoſa ſunt, & verius balſama aut vnguenta quàm olea.

Ad nardini autem ſimplicis confectionem, olei ſeſamini defectu, oleum dulce ſubſtituitur, nullo aut exiguo errore. Nam Meſuë aliquando imperat oleum ſeſaminum vel dulce ad libitum aſſumi. Spica verò minutim incidenda, tres aut quatuor horas in vaſe fictili, aut vitreo cum vino, aqua & oleo maceranda. Dein omnia vaſe duplici feruefacienda ad aquæ & vini diſſipationem. Sunt qui nardum in aqua & vino tantùm macerant, idque diem integrum. Sic tamen cùm illius vires magis diſſipentur, præſtat breuiore temporis ſpatio, oleo ſimul, aqua & vino ſuper cineres parùm calidos infundere. Olei autem libra dimidia cùm parcior videretur ad ℥ iii. nardi, quæ magna mole admodùm leuis eſt, ex Fernelio & Medicis Romanis aucta eſt, & pro lib. ß. lib.i. ß. poſita.

Ol. Benedictum. Oleum nardinum ob inſignes virtutes benedictum appellatur, calfacit, tenuat, digerit, modicè aſtringit: Ob id affectibus omnibus frigidis, flatulentis, cerebri, ventriculi, iecoris, lienis & vteri plurimùm confert, & corporis odorem & colorem commendat.

Vires.

Oleum Croci D. Meſ. CAP. III.

℞. *Croci,*
calami aromatici an. ℥ *i.*
myrrhæ ℥ ß.
Macera dies quinque in aceto: ſexto die toto, infunde.
Cordumeni, i. carui, vel eius loco cardamomi ℥ *ix.*
Septimo coquantur ſimul lento igne ad aceti cōſumptionem, cum
Olei ℔ *i.* ß.
Percolatum oleum in idoneo vaſe reponito, & ſeruato.

COMMENTARIVS.

Morbus vix datur vllus frequentior Neapolitano, nec medica-
Cap. 2. mentum ad ipſius expugnationem vſitatius Emplaſtro de ranis à Ioã.
lib. 5. Vigonio deſcripto: Nullus eſt enim adeò miſellus barbitonſor oppidulanus, qui hoc medicamentũ ſaltẽ odore, colore & nomine, ſi non viribus, non norit, & periculum ſimul & lucrum fecerit. Ad illius (Vires.) autem compoſitionem cùm accedat Oleum de croco, in pharmacopoliis paratum debet aſſeruari, alioquin malè & præter autoris intentionem conficitur: Ob eum tamen vſum à Meſue inuentum nõ arbitror, qui vel luem veneream non vidit, vt credibile eſt, aut ſubticuit: ſed ad vterum & neruos roborandos, amborum dolores ſedandos, duritates emolliendas & diſcutiendas, & colorem conciliandum. Quid vero ſit Cordumeni, lib. de ſimplicib. demonſtratur.

Oleum de Capparibus. CAP. IV.

℞. *Cortic. radic. capparis* ℥ i.
cortic. mediæ tamariſci,
foliorum tamariſci,
ſem. agni caſti,
ceterach,
cyperi, an. ℥ ij.
rutæ ℥ i.
aceti, vini albi generoſi, an. ℥ ij.
olei maturi lib. i.
Coquantur omnia in vaſe duplici ad aceti & vini deperditionem. Percolatum oleum vſui reponendum.

COMMENTARIVS.

Huius olei inuentio recentioribus tribuitur: De eo namque veterum nullus, quod ſciam, loquutus eſt: author tamen incertus perhibetur: ſed quicumque is fuerit, hoc oleum medicatum methodicè ac legitimè compoſitum, & viribus eximium deſcripſit: quod ideo

ferè vbique locorum paratur iuxta deſcriptionem à nobis traditam, & ab omnibus probatam, vno Braſauolo dempto, qui rerum nouarum cupidus illam immutauit. Sed ex his ipſe eſt, credo, qui malunt videri quàm æſtimari.

Præparatio

Vt autem ritè paretur id oleum, primò radices cyperi minutim incidendæ: dein ſimul cum corticibus capparum & tamariſci terendæ: Reliqua quoque ſimplicia, tamariſcus, ſcolopendrium, ceu ceterach & ruta ſimul tundenda, ſeorſim verò ſemen agni caſti ſeu viticis. Tum omnia ſimul miſcenda, diebus quindecim maceranda vino, aceto, oleo: poſtea in diplomate coquenda ad vini & aceti diſſipationem. Tandem percolatum oleum ſeruandum.

Cap. 7. lib 1. de ſimplic. med. fac. Ca. vltimo li. 2. comp. medic. local.

Vires.

Affectibus lienis magnopere prodeſt: eius enim duritiei, ſcyrrho, obſtructioni & dolori medetur: meatus & poros cutis aperit, humores reſoluit, & flatus diſcutit.

Oleum ex Euphorbio D. Meſ. CAP. V.

℞. *Euphorbij* ℥ ß.
olei keyrini,
vini odoriferi an. ℥ *v.*
Coquantur ſimul ad vini conſumptionem.

COMMENTARIVS.

Vt aqua arte frigidior, vel calidior efficitur, ſic quoque oleum, quod multum refrigerans, ſi ſedum, ſeu ſemperuiua, aut refrigerans & ſtupefactiuum, ſi mandragora in eo maceretur: calidiſſimum, ſi piper aut Euphorbium. Ab his omnibus legitimè adhibitis olea nonnunquam per impreſſionem medicata fiunt, medicis vſibus accommodatiſſima. Licèt enim Euphorbium acerrimum & calidiſſimum ſit, ad multa tamen commendatur à Galeno, ſeu permiſtum ceræ, ad coxendicum affectus, ſeu oleo liquatum ad hemicraniam à cauſa frigida: Ex cuius lectione doctior & audacior factus Meſuë, hoc oleũ primum ab illo inuentum, in ordinem aliorum à ſeipſo deſcriptorũ retulit. Aliud adhuc ſubiungit ex Auicenna, cui pauca quædam adijcit. Sed nullius vnquam fuit vſus, vel penitus exoleuit. Ad ſuperiùs autem deſcripti præparationem, Euphorbium ſeligendum album & recens, cuius penuria, vetus dupla portione Galeni conſilio ſumen-

Præparatio

dum: in puluerem tenuem læuigandum, ſuperfuſo pauco vino, aut oleo κeyrino, ne acriter, vt ſolet, nares & cerebrum feriat. Tritum oleo & vino permiſcendum, & vaſe duplici ſpatula ſubinde mouendo: lentè, ac tandiu coquendum, donec vinum exhalarit. Poſtea oleum percolatum vſui reponendum.

Oleũ de Euphorbio multùm prodeſt frigidis cerebri, & neruorum affectibus, cephalalgiæ, hemicraniæ, lethargo, naribus immiſſum. Valet quoque ad dolores frigidos iuncturarum, hepatis & lienis. Vires.

Oleum Moſchellinum ac Moſchatellinum. CAP. VI.

℞. *Nuces moſchatas. N. ij.*
moſchi ʒ ß.
folij,
ſpicæ nard.
coſti,
maſtiches an. ʒ *vi.*
Styracis calamitæ,
xylocaſſiæ,
myrrhæ,
croci an. ʒ *ij.*
caryophyllorum,
carpobalſami, vel cubebarum,
bdellii an. ʒ *ii.*
Olei puri lib. iii.
vini generoſi ℥ *iii.*
Terenda ex arte trita, atque confuſè miſta bulliant ad vini diſſipationem. Percolatum tandem oleum vſui reponendum.

COMMENTARIVS.

Diſſidium eſt inter peritos de huius olei authore, deſcriptione, nomine, & ſimplicium doſi. Quotquot enim de eo ſunt loquuti, cũ aliquid vel addiderint, vel detraxerint, priorem illius originem obſcurarunt, & antiquam ſimul deſcriptionem immutarunt. Eam au-

tem turpiter deprauatam Ioubertus caſtigauit, & ad meliorem formam redegit, quam hic non tantum ſub olei moſchellini aut Muſcellini, ſed etiam moſchatellini nomine exhibemus. Baſim enim cũ duplicem habeat, atque vtramque eximiam, & voce & viribus coniugatam & affinem, ab alterutra denominari poteſt. Siue enim Muſcellinum, vel potius moſchellinum à moſcho, ſeu moſchatellinum à nucibus moſchatis, vtraque nomenclatio, vt legitima, ferenda eſt. Ineptè verò à quibuſdam Oleum Balaninum, quod ſimplex eſt, inodorum, & ex balano myrepſica, ſeu glande vnguentaria, trita & expreſſa dicitur.

Præparatio Vt autem ritè paretur, omnia ſeorſim trita, & ſimul miſta præter ſtyracem & moſchum, macerentur oleo & vino ſuper cineres calidos, diem integrum, aut biduum, in vaſe obturato: deinde coquãtur in duplici vaſe ad vini euaporationẽ. Poſtea oleo percolato, adhucq; calenti, adhuc ſtyrax pulueratus, adhuc parum igne blando feruefiat: poſtremò moſchus miſceatur: mixtura ſeruetur. Sunt qui moſchi ʒ ij alij ʒ iij adiiciunt. Quod diuitibus ſi arrideat, & mihi quoque ipſi: ſed deterioris fortunæ viris non tolerabile duco.

Apud Alexandrinum ponitur oleum pumicum: Nonnulli interpretantur purum: alij Punicum dicunt, & oleum in Aphrica natum contendunt. Nos cum Iouberto ponimus oleum dulce & ſyncerum: pro aqua, vinum: pro *Neregil*, hoc eſt, nuce Indica, vt in quibuſdam codicibus legimus, nucem moſcatam: pro coſto, ſi defuerit, radicem angelicæ, pro xylocaſſia, cinnamomum craſſum: pro carpobalſamo, cubebas, aut ſemen lentiſci, vel terebinthi. Cætera ſunt facilia. Si verò quis pro nucibus moſchatis nuces indicas, quæ non valde raræ ſunt, aſſumere, non reclamabo, modo integræ non ponantur, cùm craſſiſſimæ ſint, nec numero menſurentur, vt moſchatellinæ, quæ multò minores, ſed illarum tantum odoratiores, ac pinguiores partes, quæ multæ ſunt, in eadem nuce, iuſta quantitate ſumantur. De nucis indicæ miris ac variis viribus alibi ſuo loco dictum eſt. *Ca.712.*

Vires. Valet oleum moſchellinum ad omnem frigiditatem corporis, præſertim ventriculi, quem roborat, calefacit, & coctionem iuuat. Strãgurioſis, colicis, & neruorum omnibus propè vitiis ſuccurrit.

SECTIO TERTIA.

De oleis, quę ex animalibus integris, aut eorum partibus conficiuntur.

NEc ſolùm nec ſemper ex ſtirpibus, ſed etiam animalibus integris, vel eorum partibus infuſis & expreſſis, olea medicata conficiuntur. Nam cum animantia cuncta in vſum & fauorem homini creata ſint, à quibuſdam victum habet, ab aliis veſtitum, à nonnullis famulatum, ab aliis medicamentum: alit enim ouis, induit bombix, famulatur equus, lumbrici medentur. Plura autem homini ſanando, quàm alendo conueniunt, quæ ſcilicet vires habent medicamentoſas, quas multis modis extrahunt, parant, & ſalubriter exhibent medici. Ex his verò frequentiſſimè olea medicamentoſa conficiunt, cuiuſmodi eſt

Oleum Lumbricorum. CAP. I.

℞. *Lumbricorum terreſtrium in vino albo lotorum,*
vini rub. generoſi an. lib. ß.
olei veteris & clari lib. ij.
Coquantur omnia ſimul ad vini iacturam. Percolatum oleum vſui reponatur.

COMMENTARIVS.

Medicamentorum deſcriptiones nullius probati viri teſtimonio fulcitæ, vix ad multorum manus perueniunt integræ, cùm ſinguli

ſingula liberè immutent, authore nullo refragante. Hoc tamen oleum ἄδηλον, ſeu incerti authoris àb omnibus ſimiliter deſcribitur, nihilque diſcriminis notatur, niſi forſan in vini & vermium doſi, quæ in nonnullis exemplaribus par, in aliis diſpar habetur: in quibuſdam vini exigua eſt quantitas, quæ vermibus coquendis non ſufficiat: in aliis liberalior quæ diuturniorem coctionem requirat. Nos legitimam & vini ad vermes, & olei ad vtrumque proportionem dedimus. Proinde ſic rectè parabitur. Primùm lumbrici terreſtres aqua ſæpius mutata abluentur, dein vino albo, in quo per horam ſtagnare relinquentur. Peracta lotione & abiecto vino albo, vermes duplici vaſe excipientur, oleum affundetur, & vinum rubrum aut etiam album: tum omnia coquentur ad vini euaporationem. Tandem oleum per telam cannabinam traiectum vſui reponetur. Nonnulli coctos lumbricos terunt, & eidem oleo permiſcent in formam vnguenti, cuius tamen perquamrarus eſt vſus.

Preparatio.

Vires.

Oleum lumbricorum articulorum doloribus confert, & neruis à cauſa frigida imbecillioribus roborandis, neruoſumque genus omne illitum recreat.

Oleum de Scorpionibus ſimplex. D. Meſ.

CAPVT II.

℞. Scorpiones num. xx. aut paulò plures, vel paucìores pro eorum magnitudine,
Olei amygdalar. amararum lib. ij.
Macerentur in vaſe vitreo, oris anguſti, probe obturati diebus triginta, in Sole æſtiuo; Percolatum oleum, ſeruandum.

Oleum de Scorpionibus compoſitum. D. Meſ.

℞. Radic. Ariſtolochiæ rotundæ,
gentianæ,
cyperi,
cortic. rad. capparis an. ℥ j.
Olei amygdalarum amararum lib. i. ß.
Omnia inſolentur mixta in vaſe vitreo operculato, dieb. xx. Dein Scorpiones à decem ad quindecim oleo iniice: obtura, inſola menſe integro. Poſtremo colatum oleum ſerua.

COMMENTARIVS.

Natura hominem, vt proprium filium alit, tuetur & à morbis liberat, quos vel contrariorum oppoſitione abigit, vel alexiteriorum partim ſimilium, partim diſſimilium vſu curat. Sic Theriaca inter noſtram naturam & venenum media peſti & morbis contagioſis ac malignis prodeſt. Sic Scorpiones nobis ſemper infenſi, non ſolùm vulnera ab eiſdem inflicta ſanant, ſed aliis morbis venenatis qualitatem malignam foras euocando, medentur. Ex his autem infuſis & expreſſis parat Meſ. oleum quoddam ſimplex, quod ſcorpionibus tantum & amygdalino amaro conſtat: aliud magis compoſitũ, quod præter dicta cyperum, ariſtolochiam, gentianam & corticem radicis capparis admittit. Si quis Manardi conſilium ſequutus, alia adhuc alexiteria miſcuerit, laboris non pœnitebit. Oleum ſiquidem habebit mirandæ virtutis, contra omnia venena, & peſtilentiam. Talis olei compoſitioris & alexipharmaci formulam ſubiecui, quod eiuſdem medicamenti multiplex deſcriptio nauſeam ſæpè moueat. Deſumpſit autem Meſuë hoc oleum compoſitum ex Rhaſi, debetque potius parari quàm ſimplex, quia medicatius & efficacius, ad cuius confectionem radices primùm cyperi minutim inciſæ contundendæ, vt & ariſtolochia, gentiana & radix capparis. Poſtea oleo macerandæ, & inſolandæ, atque omnia peragenda, iuxta formulam datam. Per κiſt vnum olei à Meſuë definitum, Syluius intelligit ſextarium vnum. Nos certiorem doſim arbitrati lib. i. ß. olei ponimus. Præparatio.

Oleum ſcorpionum morbis venenatis illitum prodeſt. Veſicæ & Vires.

renum calculos atterit, meatus diducit, dolores lenit, & ſaburram expellit, maximè vero id præſtat calculoſo ſi ab egreſſu balnei liniatur. Vtrumque viribus hiſdem præditum eſt, ſed compoſitum calidioribus & præſtantioribus.

Oleum de Caſtorio. Cap. III.

℞ *Teſtium caſtorii à membranis mundatorum* ℥ *i.*
vini albi odoriferi ℥ *iij.*
olei lib. i.
Omnia ſimul coquantur ad exhalationem vini. Oleum poſtea vſui reponendum.

COMMENTARIVS.

Non omnino iniuſtè Nic. Præpoſitus accuſatur latrocinij, quod multorum medicamentorum deſcriptiones à ſe antiquioribus furatus, eorum nomen ſubticuit, & prioris authoris gloriam ſibi vendicauit. Hoc ſatis ex medicamentorum, quæ tranſcripſit, farragine patet: Inter quæ ſi forſan aliquod occurrat à ſeipſo deſcriptum, nec medici ſolertiam, nec pharmacopœi dexteritatem ſapit. Huiuſce rei fidem facit olei caſtorei deſcriptio, ad cuius confectionem iubet ℥ i. caſtorij in olei lib. j. decoqui, ad tertiæ partis olei diſſipationem, abſque intermedio vino, aut aqua vel decocto idoneo. Sed quàm imprudenter ipſis tyronibus notius eſt, quàm vt pluribus ſit opus demonſtrare. Quis enim non ſcit oleum diem integrum, poſſe ignem ſuſtinere citra iacturam, aut certè pauculùm, niſi cum vritur? propterea quæ oleo coquuntur, non molleſcunt, ſed friguntur, & indurantur. Poteſt quidem hoc oleum ſine alio liquore parari, modò caſtorium oleo tantùm maceretur, inſoletur, & ſic relinquatur. Aſſolet enim Oleum Caſtorinum non percolatum ſeruari. Fernelius aquæ vitæ ℥ i. adiicit, ſed hæc tantilla portio, vim ignis non patitur niſi momentaneam. Alia deſcriptio magis compoſita datur à Iacobo de Manliis, quæ paratu difficilior, & multo ſumptuoſior eſt, rariſſiméque paratur.

Caſtigatam igitur Præpoſiti deſcriptionem ſeruabimus, quæ ſatis efficacitèr ea præſtat, quæ Manlij deſcriptio pollicetur.

Confert enim tremori, neruorum & articulorum doloribus, conuulſioni & paralyſi. Vires.

Ad pſoram, impetigines & alia cutis vitia Meſuë parat Oleum ex viperis nigris, integris, igni lento, ad carnium diſſolutionem coctis, in vaſe terreo, vitrato oris anguſti. Oleum de Viperis Meſ.

Falopius viperas cuiuſuis coloris duas aſſumit, in fruſta ſecat, oleo immergit, in vaſe orificij ſtricti, circa Canem æſtiuo Soli exponit: poſtea exprimit & ſeruat, ad vlcera ex Indica lue contracta, quibus ſanandis apprime conuenit, præſcribit. Ol. de Viperis Falopii.

Oleum vulpinum. CAP. IV.

℞. Vulpem adultam non ſtrigoſam, exenteratam,
pelle nudatam & in partes ſectam,
ſalis communis ℥ iij.
ſummitatum anethi,
thymi,
chamæpiteos an. m. i.
Coquantur ſimul in æquis partibus, & quantitate ſufficienti aquæ & vini albi, ad artuum & oßium ſeparationem. In colaturæ lib. ij. adde,
Olei lib. iiii.
ſaluiæ,
roriſmarini an. m. i.
bulliant rurſus ad aqueæ humiditatis dißipationem. Tum oleum percolato, & ſeruato.

COMMENTARIVS.

Non ſat eſt medicamenta ſimplicia optima eſſe, ſed quæ componuntur ex ipſis, optimè præparari, ex ratione deſcribi, debitè miſceri, & exactè vniri eſt neceſſe, nulla ſingulorum, ſi fieri poſſit, deperdita & reiecta vtili portione. Sed quàm male olei vulpini communis deſcriptio his legibus fulciatur, ex eius formula ſatis patet. Meſuë enim iubet vulpem integram, cum pelle, pilis, pedibus, ſolúmque exenteratam, incoqui in aqua fontana, marina, oleo & ſalè, ad artuum diſſolutionem, additis inter coquendum hyſſopo &

anetho, & ſuperfuſa aqua, in qua vtriuſque lib. I. antè incoxerit. Sicque ollam videre videor, pilis, oſſibus, carne, & ſtirpibus aliquot ad putrilaginem coctis, cuius expreſſa pinguitudo, oleum vulpinum Meſuei eſt. Paulus ſuadet vulpem viuam ſimul & exenteratam, ad oſſium ſeparationem elixari. Sed quo modo viua & euiſcerata poſſit concoqui non coniecto. Rondeletius vult cum corio & lactibus coqui, abiectis tantum alui excrementis: ſed inteſtinis remanentibus foras excerni recrementa in cadauere non video. Illius collega Joubertus mauult pellem quàm viſcera abiici: interanea vero bene lota ſimul cum carne elixari. Nos pellem, caudam, & interanea vt inutilia reiicimus: poſtea corporis truncum & artus ſecamus: aqua, vino, & ſale coquimus, cum herbis nerualibus & digerentibus. Colaturæ addimus oleum, ſaluiam & rorem marinum, & ſic denuò coquimus ad aqueæ & vinoſæ humiditatis reſolutionem. Hoc autem modo paratum oleum viribus eximium eſt & ad ea quæ expetit & promittit Meſuë efficaciſſimum. Potenter enim digerit ac reſoluit, neruos roborat, & à frigidis iniuriis tuetur, & articulorum morbis opitulatur.

Optima olei vulpini præparatio.

Vires.

Oleum Formicarum. CAPVT V.

℞. *Formicarum alatarum* ℥ *ii.*
olei maturi ℥ *viii.*
macera quadraginta dies vaſe optime clauſo, æſtiuo ſoli expoſito: Poſtea oleum exprime & vſui repone.

COMMENTARIVS.

Rariſſime paratur hoc oleum, fereque ſolum expetitur ad genitalia frigidiora calefacienda, & ſtimulum veneris excitandum. Cùm facilè & paruis ſumptibus confici poſſit, & à quibuſdam natura frigidis expetatur, eo pharmacopolium minime carere debet, ſed parua quantitate parandum.

SECTIO QVARTA.

De Oleis, expreſſione eductis.

OLEI genera ſunt quatuor: Primum abſolutè & propriè dictum, quod ex oliuis maturis educitur. Secundum minus propriè, quod oleo quidem dicto conſtat, ſed cui plantarum vel animalium partes infuſæ ac inſolatæ, vel coctæ ſunt. Tertium cum adiuncto rei ex qua elicitur, cognomen habet, vt quod ex amygdalis exprimitur, amygdalinum, ex ſeſamino ſeſaminum; ex baccis lauri Laurinum. Quartum genus Chymiſtis familiare, quod per aſcenſum, vel deſcenſum, vt vocant, elicitur. Prioris extractio, quòd ſit cuiuis nota, operoſa tamen, quibuſdam ruſticis tantum committitur, vt ante notaui. De ſecundo genere ſuperioribus ſectionibus egimus abunde. Supereſt nunc vt de aliis diſſeramus. Ac primum quidem de his quæ ex ſeminibus oleaginis, tritis & expreſſis extrahuntur, quæ abuſiuè olea vocat Syluius. Illud autem prius occurrit, quod ex amygdalis dulcibus elicitur.

Oleum amygdalarum Dulcium. CAP. I.

℞. *Amygdalar. dulcium, ſiccarum, non rancidarum, vtroque cortice mundatarum, quantum volueris: contunde in mortario lapideo minutiſſimè, tela cānabina, aut ſacculo inuolue, & prælo exprime, dum oleum emanet.*

COMMENTARIVS.

Amygdalæ vel dulces ſunt, vel amaræ: Ex his & illis, modo ſine, modò cum cortice membranoſo tritis & expreſſis oleum educitur,

nunc ignis adiutu, nunc nullo iuuante externo calore Quod ex

Præparatio. depellatis ſine igne elicitur, præſtantius ſẽper habetur. Proinde multorum pharmacopolarum eſt improbanda ignauia, qui malunt tyronum & famulorum manus deſides videre, quàm in ſimplicibus ritè parandis occupare: Vnde mirum non eſt, ſi de amygdalini rancore, acrimonia & inſuauitate ægroti ſæpe conquerantur. Vt autem ritè paretur, amygdalæ recentes, ſiccæ, non rancidæ aſſumantur: à cortice duplici purgentur, vt purius, ſynceriuſque ſit oleum: In mortario lapideo diutius terantur, vt oleoſa intus incluſa humiditas promptius in apertum ſeſe proferat: Sacculo, aut ſtamine, vel cilicio (vt fieri ſolet) è ſeta equina contexto excipiantur: Dein vel torculari, *Zaynari*, Meſuæ dicto, vel prælo vulgari, illis ſimili, quibus bibliopolæ vtuntur, dum libros colligatos reſecant, excipiantur.

Debet vero paulatim exprimi, vt purius ſit, pellucidius & dulcius. Nam quod affatim & accelerata violentia trahitur, turbidum & fœculentum eſſe ſolet. Promptius autem fluit, ſi amygdalæ ante expreſſionem igne aut ſole incaluerint. Sic enim oleoſa humiditas, calore tenuata, liquata & fluxilior reddita, facilius erumpit foras, & promptiùs, largiuſque exprimitur, atque tanto citius, quanto calor hic eſt valentior, modo tamen oleum non abſumat vrendo. Verùm quod per os ſumitur, abſque ignis ope elici ſolet, & debet.

Duobus autem modis amygdalæ purgantur: primo, in aqua tepida, aut paulo calidiore parùm, aut in frigida diutius macerantur, & poſtea digitis comprimuntur, vt cortex diſſiliat: Secundo, in ſartagine, cum quadam furfuris macri quantitate, igne lento manu agitantur, donec inuolucrum diſrumpatur, quo poſtea fricando exuuntur facillimè: qui poſterior modus altero præſtantior eſt. Amygdalæ enim maceratæ niſi ante trituram probè ſiccentur, magis aqueum fundunt oleum. Ex libra autem vna amygdalarum, olei ſolent extrahi vnciæ duę, atque tantumdem aliquando ex magmate trito, aqua irrigato, ſuper cineres ad aquæ exhalationem calefacto, & torculari commiſſo. Hoc tamen poſtremo emiſſum fœculentum eſt, & litibus, vnguentis & alijs medicamentis externis inſeruit.

Oleum amygdalinum ad multa commendatur. Pthiſicis enim ac

Amygdalini vires. tabidis multum confert, nam alimentum humidum & lentum, pingue & aliquantum aëreum præſtando, macilentum corpus reficit, gutturis aſperitatem, bronchiorum pulmonis, & cæterarum partiũ lenit. Vteri, & veſicæ ardores iniectum mitigat: illitum cutem erugat, ſcabra & aſpera ad æqualitatem perducit & complanat, tenſa & dura emollit, & ſiccitatem omnem iuncturarum & aliarum partium emendat.

Oleum amygdalarum amararum. CAP. II.

OLeum extrahitur tantùm per expreſſionem ex amygdalis amaris, vt ex dulcibus: Alexandrinus tamen per infuſionem quoque parat: In libris enim quinque olei, lib. ij. amygdalarum purgatarum tritarum tres dies macerat, ad medias coquit, & exprimit. Neque tamen præparationis modus hic, neque ſic præparatum oleum probatur. Fallitur enim Alexandrinus, oleum coqui ad medias imperando, quod igne potius vritur, quàm per exhalationem inſtar aquæ reſoluatur, vt ante monuimus. Præterea oleum ſic ex amygdalis infuſis tractum, vix niſi forſan media ſui parte amygdalinum eſt, nec ita gratum, nec viribus eximium. Præſtat igitur ex illis tantum tritis & expreſſis oleum trahere, parum, ac ſyncerum, dulce ex dulcibus, de quo capite ſuperiori, ex amaris amarum, quod ad multa quoque à multis commendatur, vt ad obſtructiones ſoluendas, flatus diſcutiendos, ad neruorum dolorem mulcendum, duritiẽ emolliendam, parum faciei delendum, aurium tinnitus diſſipandos. Præparatio Vires.

Calefacit enim, incidit, tenuat, digerit, potenter terget: proinde calculoſos, difficulter meientes, aſthmaticos, lienoſoſque iuuat, vitia cutis multa ſanat, lumbricos enecat, ſumptum & iniectum frigidis vteris prodeſt, vt & aſthmati linctum, & illitum, ſi à frigida cauſa oriatur, & duritiei ac dolori neruorum opitulatur.

Oleum ex nucleis malorum Perſicorum ſimili modo paratur, habetque vires eaſdem, aut parum diſſimiles, propterea rariſſimè conficitur. Oleũ Perſicorum.

Oleum Nucum. CAP. III.

QVæ tantum vires habent medicamentoſas, nec aliis vſibus, quã morbis præcauendis aut curandis inſeruiunt, à ſolis pharmacopolis ſolent & debent tractari: Sed quæ præter has dotes, alias adhuc ob eſum, aut vſum alium commendatitias habent, raro à pharmacopœis, ſed ruſticis quibuſdam expertis, ad rei domeſticæ ſubſidium, magna quantitate parantur. Sic vinum vinitoribus, panificium piſtoribus, vt dictum eſt, committitur: Sic oleum, vel commune, vel caryinum, aut ſeſaminum aliis relinquitur miniſtris exprimendum, qui & molas verſatiles quibus fructus, aut ſemina moluntur, ac teruntur, habent, & torcularia idonea, quibus oleum magna copia exprimunt, vel ad lucernarum, vel corporis pabulum, vel ſanitatis cuſtodiam, aut morborum curationem. Ideoque rarò contingit, olea dicta in Officinis parari. Quia tamen turbidum eſt

& inſuaue, quod è iuglandibus ſeu nucibus regiis, à ruſticis extrahi conſueuit, melius eſſet, ſi quod à pharmacopœis vſurpatur, ab hiſdem traheretur: Sic enim limpidius & ſuauius eſſet, atque effectus præſtaret efficaciores.

Vires. Eius autem vſus ad multa requiritur: flatus enim etiam craſſos reſoluit, tumores diſſipat, per habitum digerit, colico dolori vel à flatibus, vel frigidis humoribus nato fœliciter medetur: vi digerente & ſiccante ſine morſu, puncturas neruorum & attrita ſanat; Ambuſtis quoque mira proprietate ſuccurrit, atque vim habet eamdem, atque Balaninum. Nam tenuitate ſubſtantiæ, vi reſolutrice & calore flatulentam materiam reſoluit. Propterea qui oleum καρύινον habebit, Balanino facile poterit carere.

Quod ex nouellis nucibus & adhuc tenellis extrahitur, plurimum valet ad arcendam lentiginum eruptionem, ſi eo puellorum recens natorum facies illinatur.

Olea quædam raro parari ſolita, & eorum vires.

Cap. IV.

VT apud omnes non vna viuendi lex & ratio, ſic nec eorumdem medicamentorum vſus: nam vt antiquo verſiculo fertur, Vtitur ingenio patria quæque ſuo. Alij namque medicamentum quoddam admittunt, alij reſpuunt: Alij non niſi veterum, alij non niſi recentiorum inuenta probant. At verò ſint hi, & illi amici, amicior tamen ratio, quam vel in ſcribendò, vel in agendo præponimus. In multis Meſuem colo, in nonnullis eum ſuis colendum relinquo, quibus nempè primum ſcripſit, & medicamenta quædam reliquit, quæ nos etiam illis relinquimus, vt ex medicamentorum in hac officina contentorum catalogo patet. Quædam autem olea deſcribit parum vſitata, ſed quia vires habent non negligendas, non omittemus, ſed paucis declarabimus.

Oleũ auellanarum. Oleum ex auellanis nucibus, inquit Meſue, neruorum & articulorum dolores ſedat. Paratur vt amygdalinum. Per auellanam, parua nux λεπτοκάρυον Græcè dicta, intelligenda eſt, ſeu nux Pontica, aut Præneſtina, à locis, in quibus vberrime fruticat, nominata: cuius oleoſa humiditas anodyna eſt, & humoris diſcuſſoria, ob id affectibus dictis idonea.

Oleũ chryſomelorũ. Oleum ex nucleis Pomorum Armeniacorum ſedis, & hemorrhoidum dolores mitigat, & tumores earum partium, & vulnerum digerit. Simili modo paratur. Habentur vero nuclei illi ex quibuſdam pomis, quæ à loco dicuntur Armeniaca, ab aureo colore, chryſomela,

mela, à celeri maturitate, præcocia, quorum ſapida multùm ac dulciſſima eſt caro, nuclei vero admodum, & acres, & amari & ingrati. Ol. perſicorum.

Oleum Perſicorum vermes enecat, obſtructa liberat, aurium doloribus prodeſt, & tumentibus ac dolentibus hæmorrhoidibus benefacit. Præterea calefacit, tenuat, reſoluit, atque eadem commoda præſtat, quæ & amygdalinum amarum. Nuclei enim Perſicorum, ex quibus paratur, amari ſunt, calefacientes & diaphoretici. Ol. ricinin.

Oleum de Kerua, ſeu Ricininum craſſos flatus diſcutit, pituitam viſcidam tenuat, & ventriculo & inteſtinis ab eo ſucco dolentibus prodeſt, atque hydropi, ſeu illitum, ſeu iniectum. Alias adhuc recenſet vtilitates Auicenna, rariſſimè tamen paratur. Ol. de Cnico.

Oleum de Cnico, ſeu Carthamo incidit & terget, ob id ictero prodeſt, thoraci & pulmoni, atque ventriculo à frigida materia dolenti. Nec iſtud quoque paratum reperitur.

Oleum piſtaciorum & nucum pinearum gutturis aſperitatem lenit, thoracis dolorem mitigat, tuſſi prodeſt, macilentos & tabidos impinguat, & ſperma auget. Eorum tamen eſus potius quam olei celebratur. Ol piſtaciorum & ſtrobilorũ.

Atque vt de multis locum nactus commodum, pauca dicam. Ex nucleis ceraſorum, nuce Indica, glande vnguentaria, ſeminibus citri, arantiorum, ex ſeminibus quatuor frigidis, lactucæ, papaueris, lini & ſimilibus, quouis tempore olea parari poſſunt, quorum vires eædem ſunt, ac fructuum, ſeminum & nucleorum, ex quibus conficiuntur, extrahunturque vt oleum amigdalinum, etiam ſine igne, ſed quantitate minore, ex ſiccioribus verò ſeminibus etiam calidis, non niſi diutiſſimè tritis, & aliquando calefactis olea educuntur.

Oleum de Nuce Moſcata. CAP. V.

Oleum nucis moſchatæ ſtomachicum eſt, aromaticum & ſuauiſſimum. Imbecillum enim ſtomachum roborat, calorem illius pauperculum fouet, appetitum excitat, coctionem iuuat, humores frigidos coquit, calidos reſoluit, flatus diſſipat. Paratur ex nucibus tritis, parum calefactis & prælo commiſſis, ac ita expreſſis, vt oleum emanet, quod paulatim ac lentè ſtillat liquidum, dein craſſeſcit ac cogitur in vnguenti ſoliditatem.

Quia verò nuces moſchatæ pretioſæ admodum ſunt, oleumque ex his paratum recens melius eſt antiquato, parua quantitate conficitur, & pro rei exigentia iteratur. Differt verò multum oleum hoc moſchatum ſimplex expreſſione tractum à moſchellino aut moſchatellino, ex multorum ſimplicium maceratione confecto, quod moſchum & nuces moſchatas habet pro baſi, de quo ſuprà.

Oleum Ouorum. CAP. VI.

OLeum ouorum fit ex eorum vitellis coctione in aqua induratis, qui poſtea manibus friati, aut alio modo comminuti in ſartagine friguntur, ſpatula aut cochleari aſſiduè mouendo donec ruſeſcant, & pinguedinem quamdam exudent: Dein adhuc calentes tela cannabina, aut ſacculo pilis contexto excipiendi, è prælo committendi, vt oleum effluat, vſui reponendum.

Poteſt etiam ex his oleum trahi tantum coctis, tritis & expreſſis ſine frixione præcedente, inſtar amygdalini: tuncque oleum elicitum, purius, dulcius & minus ruffum habetur, ſed parcius, & ad multa cutis vitia, ad quæ commendatur, inefficacius. Solent verò ſumi oua recentia circiter xx. aut xxx. Coquuntur vt dureſcant: albumina à vitellis ſeparantur, qui poſtea prælo commiſſi & preſſi oleum fundunt, cuius eæ vires agnoſcuntur.

Vires. Cutem expurgando fœditatem eius tollit, cicatrices delet, aut plurimum minuit, ambuſtis medetur, impetiginem & ſerpiginem ſanat, atque omnibus cutaneis affectibus prodeſt, & pedum, ani, manuum fiſſuris, & malignis vlceribus valde confert.

Oleum Laurinum. CAP. VII.

AD conficiendum oleum laurinum, recentes & maturæ baccæ lauri ſeliguntur; In pila teruntur: Ex aqua in lebete coquuntur: Poſt, torculari cauo non plano exprimuntur in vas ſubditum, in quo oleum ſupernatans aquę colligitur. Magma denuò contritum & aqua affuſa madidum, conſilio Meſuæ exprimitur cauato torculari, & pinguedo oleoſa ſecernitur.

Dioſcorides paulò aliter conficit. In aqua enim elixat baccas maturas, quæ ex obducto cortice pinguetudinem reddunt, quam manibus ſubactam, concha excipit. Prior autem modus vſitatior eſt, quo tamen pharmacopœi hoc oleum non conficiunt, ſed confectum emunt ab aliis, qui congeſta baccarum magna quantitate, ipſam eliciendi artem exercent. Sunt qui baccas recentes ac maturas terunt, citra aliam miſtionem, & torculari fortiter oleum exprimunt.

Simili arte trahuntur olea ex baccis lentiſci, terebinthi, hederæ, Iuniperi, & ſimilium baccarum odoratarum.

Olei laurini vires. Vim habet calefactoriam, & emollientem, aperientem & diſcutientem: ob hæc intemperiem omnem frigidam, & ſimplicem, & cum pituita, vel flatibus ſanat, & ab his colico dolori nato, ſi cum decocto conueniente, iniiciatur inteſtina, mirificè prodeſt. Item cerebri

neruorum, articulorum & lumborum affectibus frigidis præſens eſt auxilium. Laſsitudines quoque tollit, venarum ſpiracula aperit, paralyſi medetur, ſpinæ dorſi illitum & horrori febrili.

Non eſt omittendum Oleum de Copra, vulgo oleum de Palma dictum: quod ex nucibus Indicis, ſuperiore cortice ſpoliatis, & fractis, ac torculari compreſſis educitur. Cuius tinctura & conſiſtētia non longè à butyro diſcedunt? Odor verò abſcedit quàm plurimùm: qui nonnullis ſuauiter, alijs ingratiſſimè fragrat. Expetitur ab his qui chirotechas concinnant, ad pelles tractandas & halitu cupito imbuendas. Oleum de Copra

Copra verò barbara vox eſt, qua Indi dictas nuces mundatas & confractas deſignant: vnde oleum de Copra illis dicitur, quod nos de Palma vocamus. Arbor enim ex qua dictæ nuces habentur, Indica Palma nominatur: quę inter arbores miras, & beneficiis, quæ præſtat hominibus, omnes alias ſuperantes numeratur, vt alibi diximus. Oleum de Palma.

Vſus dicti olei non valde frequens eſt in medicina: laudatur tamen à multis ad neruorum contractiones, & antiquos dolores articulorum. Vires.

De Oleo Balſami, liquidambar, & petroleo. CAP. VIII.

HVic oleorum generi proximum Balſameleon, id eſt, oleum balſami, & Liquidambar: vtrumque ex peregrinis arboribus defluens. Primum ob mirandas vires Balſamum nuncupatur. Elicitur ex arbore pumila, nec elegante, colore ſubcineritio, flore lutei Iaſmini ſimili. Folia ei circa finem Autumni decidunt, Vere renaſcuntur. In Arabia fœlice, & Ægypto, atque tractu Babylonico lętè fruticat. In frigidioribus plagis non niſi ægrè cicuratur. Ad eius ſucci pinguis eductionem aliquando tenuiores ſurculi præſcinduntur, quibus lagenulæ appenduntur cera oblitæ, in quas ſtillatim defluit. Sæpius rami craſſiores vulnerantur, & ex hiatu corticis pretioſa iſta lacryma ſtillat: Cuius vſus intus & foris celebratur. Balſamum.

Aliquot enim guttæ ſubinde ieiuno ſtomacho exhibitæ Aſthmaticis valde conferunt: iecoris obſtructiones ſoluunt, menſes mouent, ſtomachi dolores ſedant, phtiſicos iuuant, appetitum excitant. Opobalſami vires.

Liquidambar. CAPVT IX.

LIquidambar reſina quędam oleoſa eſt, ex arbore quadam inciſa defluens, pręgrandi & venuſta, Ocoſolt Indis dicta, vaſtæ magnitudinis, foliis hederaceis, cortice craſſo, cinereo, qui vulneratus, hoc

oleum ſtiriatim effundit, Liquidambar dictum, ab odoris ſuauitate, quaſi ambarum liquidum, aut oleum de ambra, vel ambaro.

Arbores ex quibus ſtillat, adeò fragrantes ſunt, vt è locis in quibus naſcuntur ſuauiſſimus odor in vicinas regiones deferatur. Plurimus autem eſt huius liquoris vſus in medicina: Calefacit enim, roborat, reſoluit, omnem tumorem emollit, obſtructiones expedit, menſes Vires. mouet, hyſtericis affectibus prodeſt, atque aliis multis mulierum morbis ſuccurrit.

Petrolæum. CAP. X.

PEtrolæum ſolius naturæ munus & opus eſt, non pharmacopœi, qui id tantum colligit, vel collectum emit, ſeruat, & ad vſus adhibet: Nam in terræ ſinibus id natura conficit, & è mediis rupibus ac petris eructat, vnde nomen.

Bitumen. Alphaltus. Eius autem prouentus in his regionibus eſſe ſolet, in quibus bitumen, ad quod refertur abundat. Eſt namque bitumen, Aſphaltus Græcè dictum, vel denſum, vel liquidum. Denſum eſt veluti terræ pinguitudo aquis primùm ſupernatans, quæ dein vento & vndis agitata ad littus eiicitur, ibiq; concreſcens denſatur & tenaciſſima Naphta Babylonica. efficitur. Legitimum bitumen Iudaicum eſt, quibuſdam Sodomeum dictum, quòd in ripis lacus Sodomei inueniatur. In Europa rariſſimum. Liquidum Græcis dicitur Naphta, quæ ſi Babylonica fuerit, velut bituminis eſt colamen, colore candidum, cui vis ineſt ignium rapax, ita vt ex ſpatio protinus in eam tranſiliant, inquit Dioſcorid. Quod etiam de bitumine quouis denſo ac vero ſcribitur. Præter Petrolæũ. naphtam dictam alia eſt fluxilior inſtar olei, quæ è petris & ſaxis ſtillat, qualis eſt illa quæ in agro Mutinenſi ex monte Gibio, & aliis Inſubriæ locis ſcaturit, vocaturque Petrolæum quaſi de petra oleum. *Cap. 102. li. 1.*

Carbo lapideus. Eſt & bitumen quoddam foſſile & terrenum; Idque duplex, vnum minus durum & friatu facile, quod vulgus lapideum, ſeu petreum carbonem nominat: Alterum duriſſimum & intenſa nigredine niGagates. tens, Gagates dictum, de quo poſtea. Sunt qui ſuccinum, bituminis duri genus quoddam eſſe non præter rationem dicunt. *lib. de ſimp.*

Bituminis igitur magna eſt latitudo, ad cuius cognationem multi referunt Piſſaphaltum & Mumiam. Eſt autem Piſſaphaltos mixtura quædam pice & aſphalto ſeu bitumine denſo confecta, quæ in vrbes maritimas pro picandis nauibus aduehitur. Dicitur verò piſſaphal-Mumia. tos, Arabibus Mumia, quæ lingua vernacula Balſamum deſignat, cuius loco, mediocris fortunæ Syri, & Arabes piſſaphalto condiendis mortuorum corporibus vtebantur. Sic pro balſamo, piſſaphaltum: pro vtroque Mumiam effecerunt, cùm tamen inter ſingula ne quidem ſit nominis, aut cognatio vel affinitas: Nam balſamum na-

turale, opobalſamum eſt: Artificiale ex multis aromatis conſtat, condiendis regum corporibus dicatum: Piſſaphaltos mixtura quædam ex pice & aſphalto compoſita: Mumia verò quid ex vtroque vel alterutro, & corporis putrilagine exurgens, cuius improbãdos vſus pluribus refellere noſtri nunc non eſt inſtituti, ad quod, vt redeam, dico petrolæum à pharmacopoliis non eſſe ablegandum, cùm vires habeat ad multa requiſitas. Calefacit enim, ſiccat, eſſentiæ tenuitate aperit, penetrat, digerit, materiam omnem excremẽtitiam reſoluit, morbis cerebri, & neruorum multis prodeſt, epilepſiæ, lethargo, vt paralyſi.

Piſſaphaltos quid.

Petrolæi vires.

SECTIO QVINTA.

De Oleis Deſtillatione tractis, ac primùm de his quæ per deſcenſum eliciuntur.

PRæter dictos olea conficiendi modos, alios adhuc multos ſubiungit Meſue, quibus vno verbo per reſolutionem illa fieri ſcribit: Chymiſtæ per deſcenſum & aſcenſum; De quibus, poſtrema huius libri ſectione, vt aliquid dicamus, liberum Meſue nobis aperuit iter, & occaſio ſeſe obtulit opportuna. De his autem pauca quædam tantùm ſubiungam, tum quia ad oleorum his artibus eductionem, operoſo labore, diuturno tempore, & magno ſumptu opus eſt: tum quia, nunc à quibuſdam malæ ſortis hominibus, vt plurimũ ignaris, ſæpe vafris circulatoribus, qui vanis pollicitationibus plebeculam fallunt, atque in arcanis perquirendis & magiſteriis conficiẽdis, vt loquuntur tempus conterunt, illa ipſa parari videamus. De multis pietate & doctrina probatis viris non loquor, qui rerum abſtruſarum ſtudio pellecti, naturæ ſecretiores theſauros, ac mirandas rerum à ſe creatarum vires rimantur, medicamenta variis modis parant, diuerſis formis immutant, ac pro diuerſo apparatu diuerſas qualitates, vel miſtas ſeiungunt, vel inutili ſeiuncta, vtilem & expetitam retinent, atque ita ſolerter cogunt, vt parua ſub mole vires habeat efficaciſſimas. Verùm Medicis tantùm peritis, his vti

medicamentis fas eſt, quæ ab Idiotis exhibita, periculi plena ſunt, & multos in diſcrimen vitæ præcipitant. Licet verò medicis & Pharmacopœis probatis, qui ſunt tanquam illorum manus, olea quædam Meſuei conſilio, more Chymicorum parare, vt Deſtillatione, quæ fit, vel per deſcenſum, ad quem refertur deſcenſio per tranſudationem, & per deliquium, vel per aſcenſum ad quem refertur deſtillatio per inclinationem.

Eductio olei per deſcenſum fit, vbi abſque eleuatione prolectatus humor deorſum ſtillat in vas ſubditum, neque datur illi via ſurſum aſcendendi, ſed colliquefactus forma vaporis intus prodit, dein cogitur, & per inferiora ſtillat. Eliciuntur autem olea per deſcenſum, non ex omnibus æquè mixtis, ſed ex quibusdam tantùm lignis & reſinis, atque ex his quæ à calore ascensorio deſtruuntur. Quæ verò ſic educuntur, cùm ſint craßiora, nigriora, ſapore & odore magis ingrata, frequentius ad externos affectus vſurpantur. Per os etiam aliquando ſumuntur, & effectus proferunt eximios. Vnius autem vel duorum exemplo multa poterunt parari: Vt

Oleum Guaiaci. CAP. I.

GVaiacum comminutum in cucurbita ponatur vitrea, vel fictili, anguſti orificii, quod lamina foraminulenta tanquam ſepto obducatur, & in alterius cucurbitæ orificiũ patentius immittatur, & ſimul ambo ritè iungantur, argilla tenaci, vel paſta, aut luto quodam conueniente circumlito. Dein ex vaſis ſic coaptatis quod vacuum eſt in foueam demittatur, & terra ſepeliatur ſupra vtriuſque commiſſuram, & ad illius vſque medium, quod lignum guaiacinum continet. Poſtea igne circumquaque accenſo ex ſuperiore cucurbita oleum ſtillabit in inferiorem.

Hoc modo educuntur olea iuniperi, hederæ, fraxini, lignorum multorum, baccarum & reſinarum.

Olei Guaiaci vires. Oleum guaiacinum luis Indicæ verum eſt alexiterium: Eius enim aliquot guttæ ſingulis matutinis ieiuno ſtomacho ſumptæ, cum aqua vel decocto idoneo, puſtulas venereas delent, dolores noctu ingraueſcentes ſedant, vlcera ad ſanitatem accelerant, qualitatem huius affectionis malignam extinguunt.

Oleum Tamariſci. CAP. II.

LIgno & corticibus Tamariſci contuſis impleatur boccia: Eius orificium craticula ſeu lamina foraminulenta occludatur: Ipſa inuerſa in ſuperna cuiuſdam fornacis parte ita locetur, vt illius venter ſurſum ſpectans, luto optimè cum fornace coniungatur: orificium vero deorſum vergens, ac cameram fornacis traiiciens, alteri bocciæ inferiori committatur, itaut ſit boccia contra bocciam, vt loquuntur, alteraque excipiat alteram diuerſo ſitu: His peractis, firmetur inferior, quæ recipientis vicem gerit, tegula, vel circulo ſtramineo, vt moris eſt, vt ſtet immobilis: ignis verò accendatur in ſuperna fornacis parte, & circum bocciam ſuperiorem, vt materia intus calefacta oleum exudet in inferiorem.

Hic modus ſuperiori ſimilis eſt, niſi quod boccia inferior terra nõ ſepelitur, ſed ſub fornace inſtar tripodis ſubtus peruia collocetur. Superior verò quaſi ſuſpendatur, eiuſque collum vltra cameram fornacis deorſum promineat, ventre ſurſum ſpectante, ex quo vi ignis circumquaque accenſi incaleſcente, oleum emanat, delabiturque in excipulum inferiorem. Idoneam huiuſcemodi effigiem dedit Vuekerus lib. 3 Antidotarij generalis, ad cuius ſimilitudinem aliæ poterunt formari.

Oleũ Tamariſci valde conuenit affectionibus lienis: proprietate enim ipſum reſpicit & roborat: Humorem melancholicum ad excretionem apparat, illius qualitatem mitigat, aperit, tenuat, diſſoluit, obſtructiones tollit, & flatus reſoluit. Vires.

Alia quoque multa ſolent educi, vt Iuniperinum, modo ſequenti, tractu facillimum.

Oleum Iuniperi. CAP. III.

BAccarum Iuniperi quantitas idonea ponatur in vas figulinum, in fundo pertuſum: Aliud ei ſupponatur, cuius orificium illius fundo foraminulento optimè coniungatur, & lutetur argilla tenaci, aut paſta glutinoſa circumpoſita: Atque ita diſponantur ambo, vt quod vacuum eſt, in fouea quadam latitet, terra obrutum; Superius quod iuniperum continet, extra terram promineat, circum quod, dum accenditur ignis, oleoſam liquat pinguitudinem, intus latentem, quæ congregata delabitur in ollam defoſſam.

Ex ligno quoque iuniperi oleum hac arte ſubducitur, atque etiam gagatis, & quarumdam reſinarum.

Oleum iuniperinum ad vitia cutis commendatur, vt Serpiginem,

morpheam, & alias affectiones quaſdam profundiores. Renũ quoque morbis conuenit, vtero frigidiori prodeſt, eumque ad conceptionem reddit magis idoneum.

Porro vt laborioſum, ſic ſuperfluum eſſet alia olea recenſere, quæ ſimili modo educuntur. Nunc igitur pauca quædam ſubiungamus, quæ velut per tranſudationem, aut deliquium, vt nonnulli volunt, in vdo loco eliciuntur.

Oleum Tartari. CAPVT IV.

TArtarum olla fictili exceptum in fornace, vel furno calcinetur, vt albeſcat: dein teratur: Poſt in manica hypocratis, aut ſimili conceptaculo pyramidali imponatur, & in loco vdo ſuſpendatur: Supponatur vas idoneum ad liquorem, qui ſenſim deſtillabit, excipiendum.

Tartarum fæx quædam eſt vini dolij lateribus adhæreſcens, quæ ex vino quouis vel albo, vel rubro, modò generoſo ſemper optima eſt. Ex ea oleum, vel potius liquor ſalſugineus educitur, ſi idoneo vaſe excepta, igne luculento vratur, donec albeſcat: Refrigerata ac trita, ſacculo cannabino, aut panno lineo inuoluatur, & in aëre vapido, vt in cella vinaria tres, aut quatuor dies, vel plures, ſi opus ſit, appendatur. Sic enim tabeſcens liquorem quemdam, velut ſudorem emittet in ſubditum excipulum, vocatur ſæpe tartarum, petra vini.

Nonnulli fæculas vini, ſeu tartarum aceto macerant, dein calidis ſub cineribus coquunt, vtruntque dum nigreſcat: Poſtea denuò terunt, ſeruantque in vaſe inclinato dies octo, aut plures in loco vdo, quouſque in oleum aqueum reſoluatur. Sed præſtat fæculas in olla calcinatas ad albedinem, in ſacculo reponere, atque in loco humidiore ſeruare, donec oleum in ſubditum quoddam vas effluxerit. De oleo & ſpiritu tartari in noſtra Chymiologia fuſiùs dicetur.

Vires. Valet hic liquor ad cutem erugandam, ſcabiem tollendam, & vlcera capitis manantia curanda. Confert etiam ad puſtulas Indicæ luis ſanandas. Obſtructionibus quoque ſoluendis, menſibus mouẽdis, & meatibus reſerandis prodeſt, ſi ex aqua, vel decocto idoneo debitè ſumatur.

Extrahitur quoque tartari liquor aſcenſoria deſtillatione, de qua mox loquemur.

Oleum Myrrha. CAPVT V.

ALiquot oua recentia coquantur, donec induruerint: per mediam vel longitudinem, vel latitudinem incidantur: vitelli eximantur: cauitates myrrha pingui, actrita impleantur: albuminum partes inciſæ iungantur. Filo parùm conſtringantur, & craticulæ

inter

inter duas paropſides collocandæ ſuperponantur. Tum in loco ſubterraneo, vt cella vinaria, vel alio humidiore ponantur. Sic enim myrrhę liquatus humor ſenſim in paropſidem inferiorem deſtillabit.

Solent aliquando bacilli craticulæ loco, ſuper patina quadam, aut paropſide adaptari, & albumina indurata myrrham tritam continentia ſuperponi: Sed quorum acetabula non ita ſtrictè ſimul iungenda, vt negetur exitus liquori è myrrha defluenti. Niſi enim pateat vel rimula quædam ſubterlabendi, vix in ſubditum vas aliquid ſtillabit. Bacilli nonnumquam ſuper ſartagine aut alio vaſe idoneo collocantur, quibus oua ſuperponuntur myrrha grauidata. Dein vas in puteo pedem vnum aut alterum ſupra aquam ſuſpenditur, illicque relinquitur diem integrum aut biduum, vt ex myrrha tranſudet liquor in vas ſubiectum. Oleum de myrrha adhuc educitur arte aſcenſoria.

Vtroque modo eductum ad multa commendatur, & maximè ad cutaneos affectus multos eſt efficaciſſimum. Falluntur qui alterutrum pro ſtacte vſurpant, de cuius natura & viribus ſupra egimus li. de ſimplicibus. Vires.

De Oleis aſcenſoria deſtillatione tractis. CAPVT VI.

PRolectatio liquoris oleoſi vel deſcenſoria eſt, de qua breuiter loquuti ſumus, vel aſcenſoria, quam paucis quoque perſtringere intendimus. Ea autem fit dupliciter, vel per alembicum, vel retortam, ſeu inclinationem: Quæ tamen hoc poſtremo modo fit, rectè loquendo, nec deſcenſoria, nec aſcenſoria eſt, ſed media, vel vtriuſque particeps. Quæ verò fit per alembicum deſtillatio, rectam poſtulat cucurbitam, aut veſicam cui roſtratus alembicus imponendus eſt. Aliquando roſtri loco, alembicus è vertice veluti fiſtulam quamdam promit, incuruam, quę canali longo, in gyros, more ſerpentum, à quibus ſæpe nomen habet intorto, committitur. Debet autem collum cucurbitæ eſſe gracile & longum, ſi materia deſtillanda tenuis eſt, Si craſſior, & illud breuius & patentius: Atque cum illa ſæpius immutanda eſt & renouanda, matula quauis cucurbita aptior erit. Serpentina.

Nonnumquam arena, aut ſal, aut aliud quippiam deſtillandæ materiæ commiſcetur, dum facilè feruefit, & ad ſummum perreptat.

Porrò vas materiam deſtillandam continens ita aptari debet, vt ſubtus calor adminiſtretur, ſitque via ſurſum ſpiritibus, quib. condenſatis pateat exitus per roſtrum, cui tubus longior inſeritur, verſus ima propendens, & medium dolium, frigida plenum (refrigeratorium vocant) traiiciens, qui materiam defluentem defert in excipulum illi commiſſum. Eſt verò deſtillatio vel ſicca, vel humida. Illa fit in fornace, nunc ſolis carbonibus accenſis, nunc arenæ, aut cine

rum calidorum interuentu. Humida fit per balneum Mariæ, & balneum roris. Iſtius verò balnei & fornacis tot ſunt varietates ac diuerſi deſtillationis modi, vt vix poſſint omnes legibus comprehendi. Quomodo verò hac arte olea vſitatiora eliciantur, nunc breuiter explicare inſtituimus.

---

oleum de lateribus. CAPVT VII.

LAteres antiquatos in fruſtula comminutos, prunis accenſis tandiu vrito, donec igniti rubeant: Tum in oleum vetus & clarum iniicito & dimittito, donec oleo ſe impleuerint: Poſtea in tenuiſſimum puluerem terito, & in cucurbitam vitream indito: Alembicum roſtratum imponito, & in fornace, vt decet, ſtructa, collocato: Ignem ſubtus accendito, & oleum quod emanabit ſeruato.

Paraphraſis. Lateres ex terra rubente confecti, vt præſtantiores ſeligendi ſunt, & in fruſtula craſſiora, vt ʒ vj. aut ℥i. comminuendi: Tum oleo antiquo & claro, vel oleo roriſmarini, ſi ſuppetat, extinguendi & inſuccandi: Poſtea læuiſſimè puluerandi, & in cucurbita vitrea, fornaci ritè accommodata, & luto oblita reponendi, atque igne ſuppoſito ita calefaciendi, vt ex his oleum emanet: Quod diuerſis nominibus inſignitur: A quibuſdam enim Medicis rectè oleum de lateribus nuncupatur; ab aliis, non impropriè, petrolæum artificiale, ad differentiam naturalis, quòd è ſaxis ſponte naturæ diſtillat. Nõnulli ſpecioſiore nomenclatura, oleum ſanctum, diuinum, & benedictum appellant. Spagyrici multo arrogantius, oleum magiſterij, & ol. philoſophorum nominant: quos ideo irridet Syluius, quòd ſe philoſophos vbique, & quotidiano ſermone, & ſcriptis appellent; Et quod mireris, inquit, ſolos ſe philoſophos affirmant. Sed quod re non conſequuntur, id nomine quærunt.

Petrolæum artificiale. *Ol. benedictum.* *Ol. philoſophorum.*

Vires. Oleum philoſophorum extenuat, in altum penetrat, materiam omnem excrementitiam digerit & abſumit: Frigidis affectibus lienis, renum, veſicæ, neruorum, vteri & articulorum conducit. Lethargo quoque, paralyſi & epilepſiæ prodeſt. Calidum eſt in 3. receſſu; & quanto antiquius, tutò ad omnia efficacius exiſtit.

Oleum vitreoli. CAP. VIII.

VItreoli lib. x. aut xij. pro arbitrio, in vas vitreum luto obductum coniiciuntur, & igne ſubtus accenſo, phlegma extillatur: Dein exemptum vitriolum contunditur, & extillato phlegmate perfunditur: Idque denuo iteratur, vt ante, vſque dum plegma nullum amplius emanet, ſed ſpiritus proſiliant: Poſtea remouetur ab igne, & calx rubicunda ſumitur: quæ puluerata cucurbitæ vel incuruæ, vel potius rectæ imponitur, & amplo recipiente adaptato, atque commiſſuris diligentiſſimè obſeratis, nocte dieque luculentiſſimo igne, vrgendo oleum deſtillatur. Vbi omnia refrixerint, totus liquor eximitur, imponiturque in ampulla vitrea, & ex arena calida, primùm aqua inſipida, dein acida & acris, quam oleum appellant, ſeparatur, purgaturque à ſedimento. Hoc oleum ſi ſæpius phlegmate perfuſum diſtilletur, dulce redditur: vt etiam circulatione cum vini ſpiritu. Huius enim & olei prædicti pondus æquum Chemici miſcent, digerunt, & ex ampulla ſingulari euocant, donec alumine à calcanthi ſulphure ſeparato, oleum dulce remaneat. Oleum vitrioli dulce.

Ex vitriolo multa habentur ſeorſim elicita remedia, ſpiritus, oleum acidum & ſubdulce, ſal, colchotar & balſamum quoddam chymiatris dictum. Spiritus vitrioli ab oleo, præparatione, tenuitate & agendi virtute multùm diſtat: Eſt enim ſubtilior chalcanthi liquor, ſeu quinta eſſentia, vt cum Chymicis de Chymico remedio loquar, quę fit multis, vt ex chalcantho igne vehementi in erecta ampulla nouies agitato, adeo vt, quod deſtillauit, ſuper terram ipſam (colchotar vocant) pulueratam, ſemper refundatur, tandemque igne vehementiſſimo per ampullam incuruam propellatur. Sic enim ſpiritus vitrioli efficaciſſimus habetur. Nonnulli ex præſtantiſſimo vitriolo aquam, & oleum ſeu ſpiritus craſſiores ſimul extillant, quos dein à fecibus repurgant, donec in ſubtiliores ſpiritus attenuentur. Melius tamen eliciuntur, dum ij pelluntur per nouum alembicum, effundendo ſemper extillatitium liquorem ſuper caput mortuum, atque poſtea ipſum circulando integram hebdomadam. Paraphraſis. Spiritus vitrioli. Quinta eſſentia vitrioli. Spiritus vitrioli eductio multis fit modis.

Vulgare autem oleum vitrioli modo hoc vulgari ſolet educi. Sumitur primò quantitas quædam idonea vitrioli naturalis & optimi vt Cyprij, veri nec adulterati; In vaſe cupreo calcinatur ad ipſius rubedinem & phlegmatis diſſipationem: Dein teritur, & in cucurbita luto obducta includitur: aqua vitæ irrigatur, & diem integrum ſic relinquitur, vt dicto liquore madeat: Tum in fornace, vt decet, inſtructa, vt plurimùm quadrata collocatur & lutatur: Poſtea ſubtus, ignis primùm moderatus, dein ve- Oleum vitrioli educendi modus vſitatus.

hementiſſimus accenditur, quoad totus liquor extillarit, qui poſtquàm refrixerit, cucurbita parua excipitur, capitello ſuperpoſito coarctatur, & ſic in balneo Mariæ igne blando aqueus liquor ſtillat, remanetque in fundo vaſis oleum purum & acidum. Id poſtea alia cucurbita exceptum, igne circunquaque accenſo magis purgatur, atque pro illius efficacia & moderato, aut violento calore, calorem acquirit magis, aut minus rubrum vel album. Ex lib. I. vitrioli rubificati ℥ iiij. olei ſæpius elieiuntur.

Vires. Oleum vitrioli qualitates habet omnes adeo intenſas, vt per ſe ſolum non aſſumatur, ſed vel aquis, vel decoctis, vel conſeruis antè permixtum. Et licèt ſit calidiſſimum, eius tamen aliquot guttæ, multa aqua confuſæ, eam reddunt acidulam, & febrientibus vt gratam, ſic ſæpe vtilem. Tenuitate enim partium cito penetrat, aquam ad partes remotas defert, & obſtructa liberat, aciditate putredinem arcet, & viſcera recreat, atque peſti, epilepſiæ, paralyſi & vrinæ ſuppreſſioni plurimum confert. Non tantùm decoctum ſimplex roſarum, ſed ſyrupum violatum, colore purpureo, & eleganti mira vi inficit, & acidulo ſapore gratiſſimum vtrumque reddit. Illius enim aliquot guttæ in dicti ſyrupi vnciam iniectæ, eum ex violaceo rubeum efficiunt.

Oleum ſulphuris.

Cap. IX.

CAmpanæ ſuſpenſæ ita ſupponatur patina aliquanto latior, vt labra vtriuſque circiter duos, aut tres digitos à ſe inuicem diſtent. Fundo patinę admodum elato ſuperponitur vaſculum ſulphuris ignem non experti quantitatem quamdam cõtinens, quod ferro ignito accenditur & agitatur. Eo abſumpto, aliud ponitur & ſimiliter ignitur, vt ex eius copioſo vapore ſurſum ad campanam rapto, concretus liquor oleoſus deſcendat in ſubditam paropſidem, qui rectè quidem ſpiritus ſulphuris dici poteſt.

Spiritus ſulphuris. Alij ſulphuris & pumicis, vel ſilicis tritorum partes ęquas ſumunt: mixturam incurua cucurbita exceptam, ad moderatum ignem adhibent, & oleum educunt optimum.

Paraphraſis. Non tantum his duobus modis, ſed aliis pluribus, oleum è ſulphure educitur. Nonnulli enim ſpiritum vini ſulphuri puluerato adiiciunt & accendunt: Abſumpta aqua ſulphur terunt, eique arenam commiſcent, & ampulla includunt, atque igne lento oleum eliciunt. Quidam addunt calcem, alij tartarum, nonnulli ſalem: verùm id melius habetur quod ex ſolo ſulphure, dein quod ſine his educitur.

Oleum vel potius ſpiritus ſulphuris non tantùm vtiliter adhibetur exterius ad dentes dealbandos, cutis fœditates delendas, & vlcera venerea ſananda, ſed etiam interius ſumitur ad eorum morborum expulſionem, qui à flatibus, aut materia frigida, craſſa, & putri oriuntur. Peſti quoque non parum confert, epilepſiæ, aſthmati, & multis aliis pulmonum affectibus, ſi ex aqua vel decocto idoneo ſumatur. Odontalgiæ etiam proficit, ſi eo dens affectus vel leniter attingatur. Inficit quoque prerubro colore roſarum infuſum, ſi in id illius aliquot guttæ iniiciantur. Vires.

Oleum Mellis. CAP. X.

MEllis boni quantitas idonea ſumitur, in bocciam amplam cum tertia, aut quarta arenę parte iniicitur, & ſuperpoſito pileo roſtrato, & infernè igne accenſo, aut cineribus, vel arenis calidioribus circumpoſitis oleum elicitur.

Ad huius olei eductionem arena aut ſilices triti commiſcentur, quòd ignis vi mel facilè ferueat, & totum aſcendat, maximè ſi ignis luculentus, quo opus eſt, accendatur. Proinde cucurbita luto quodam incruſtanda eſt, & vas recipiens, vnà cum pileo roſtrato ſubinde pannis frigida madentibus tegendum. Qui vero poſtea liquor effluit, vniuſmodi non eſt: Primum enim aqua quædam effluit alba, dein magis colorata ac rubeſcenş, & oleoſa, quæ ſeorſim aliquando ſeruantur ad diſſimiles vſus. Simul verò mixtæ in balneo ſeparantur: Nam aquoſiore parte extillata pinguior remanet & ſeruatur. Paraphraſis.

Oleum mellis valet ad dolorem podagræ ſedandum, vulnera curanda, capillos renaſcendos, producendos, & ruffo colore inficiendos. Vires.

Oleum Ceræ. CAP. XI.

CEræ virginis & odoratæ quantitas quædam ſumitur, cui liquatæ ſilicum tritorum, aut arenæ à ſordibus purgatæ tertia pars commiſcetur. Vbi mixtura refrixerit, ampullæ erectæ imponitur. Superponitur capitellum cum roſtro; Subſternitur ignis primùm lentus, dein auctior, vt oleum extillet.

Ex multiplici huius olei trahendi modo, ſelegimus hunc, vt breuiorem & faciliorem; per quem oleum eductum ad multa eſt efficaciſſimum. Si quis malit alio modo parare, nec laboris peni- Paraphraſis.

teat, ceram odoram & liquatam in aquam proiiciat, idque octies, aut decies repetat; manibus ſemper agitando, dein in retortam ponat, & lento igne ſine cineribus oleum educat: quod ſi cui propter ſpiſſitudinem diſpliceat (butyri namque inſtar craſſum eſt) bis, ter ve deſtillationem iteret, & oleum habebit liquidum & fluxile.

Ol. gummi elemi. Ex gummi Elemi, oleum modo ſimili, quo ex cera educitur optimum, & ad vulnera ſananda accommodatiſſimum. Eodem quoque modo trahitur ex pinguedinibus animalium, additis ſilicibus tritis, vel arena, aut lateribus comminutis.

Oleum Terebinthinæ.

CAP. XII.

OLeum ex Terebinthina trahitur in cucurbita tam recta quàm incurua, addita arena à puluere & ſordibus mundata, & ſubſtructo igne, primùm blando, dein paulò validiore. Primùm exit oleum clarum & tenue, dein craſſius, & aurei coloris. Vnumquodque ſeorſim reponendum.

Paraphraſis. Nonnulli ad terebinthinæ lib. iij. ſalis m. j. & aquæ vitæ parum adiiciunt. Iſta ſic confusè mixta & matratio incluſa, igné vrgent, vt oleum emanet.

Vires. Oleum terebinthinæ intro ſumitur ad aſthma, Empyema, anhelitus difficultatem, ad calculum, colicum dolorem, & ad frigidos, flatuoſoſque affectus. Exteriùs adhibetur ad neruos ſauciatos, vel intemperie quadam laborantes, & ad vulnera carne implenda, agglutinanda, & ad cicatricem perducenda.

Plurimum valet ad extinctionem hydrargyri, cuius ad luem veneream celebratur vſus.

Oleum Caryophyllorum.

CAP. XIII.

CAryophyllorum quantitas idonea ſumitur; in aqua pluuia horas duodecim, vel diem integrum maceratur, in boccia recta, vel, vt alij malunt, retorta, bene obturata, vt nihil expiret; dein ſuperpoſito capitello, per ci-

neres calidos ita vrgetur, vt oleum extillet, ab aqua poſtea ſeiungendum.

Per alembicum quoque cupreum affabrè conſtructum, oleum hoc facilè educitur, atque etiam per deſcenſum, vt oleum iuniperi & guaiaci. Nonnulli parum vini ſtillatitii commiſcent. Paraphraſis

Ob vires eius inſignes pro opobalſamo ſubſtitui ſolet, nam intrinſecus, partes quæ principatum tenent, & ſpiritus recreat, putredinem arcet, flatus diſcutit, meatus aperit, frigidos humores digerit, melancholicos diſſipat. Externis admotum vulnera recentia & vlcera antiqua ſanat, cariem oſſium emendat, & dolorem dentium à cauſa frigida ſedat. Vires.

Oleum Macis ſimili modo extillatur. Calefacit & digerit humores frigidos, ventriculum roborat, coctionem iuuat, appetitum excitat, atque alijs commodis multis vtentem beat. Ol. macis.

Oleum cinnamomi operoſius & cariùs educitur: ex eius enim lib. 1. vix olei ʒ i. extillatur. Sed ob eius præſtantiam balſamo naturali comparatur. Ol. cinnamomi.

Oleum nucis moſchatæ vt macis deſtillatur, & ad eoſdem vſus exhibetur. Vt etiam illud quod ex nucibus moſchatis exprimitur, de quo ſupra.

Oleum ex corticibus citri ad multa laudatur. Sed de eo ac alijs quibuſdam præparationibus induſtria Chymica ſuſceptis in noſtra Chymiologia fuſiùs. Ol nucis moſchatæ.

Oleum aniſi. CAPVT XIV.

ANiſi lib. j. aut maior vel minor quantitas ſumatur, contundatur; in octupla, aut decupla aqua per horas aliquot maceretur: in veſica cuprea, ſeu alembico, refrigeratorio quodam comitato ponatur; dein igne primùm moderato, poſtea valentiore deſtilletur. Tum demum ab aqua oleum ſeparetur.

Cùm hoc modo oleum & aqua ſimul aſcendant, & deſcendant poſtea in excipulum, hæc ab illo ſeiungenda eſt: quod ritè fiet inſtrumento quodam inſtar infundibuli formato in quod totum deſtillatum coniicietur, & ita collocabitur, vt acuminata & anguſtior infundibuli pars, cera obturata, verſus ima propendeat. Tunc namque locum imum aqua, ſupernum oleum occupabit: ablata cera, & reſerato foramine, illa effluet, hoc remanebit & ſeruabitur. Paraphraſis

Vires. Valet ad colicum dolorem à flatibus & frigore natum, ad Tympaniam, ventriculi inflationem, cruditatem, acidum ructum & inteſtinorum rugitum.

Ol. cumini. Eadem arte parantur olea ex ſeminibus petroſelini, fœniculi, dauci & cumini: quę vt ex plantis prouenjunt cognatis, ſic cognatas habent vires.

Oleum de ſpica. CAP. XV.

SPica maior, ſeu lauendula latifolia alba ſumitur, in vino albo odorato maceratur, & per alembicum deſtillatur: dein ſeroſus liquor ſeparatur ab oleo vſui reponendo.

Vix vnquam per ſe hoc oleum vſurpatur, ſed aliis ante permixtum medicamentis maxime topicis vt empiaſtro Vigonio. Ad alios quoque multos, præter medicos, adhibetur vſus.

Ol. thymi. Thymi oleum eodem artificio trahitur, valet ad affectus quoſuis frigidos, ſi debitè tam intra quàm extra vſurpetur.

Ol. perlarum. Ex margaritis tritis, ſucco limonum, vel aceto diſtillato maceratis, ſolutis, in calcem redactis, aqua pluuia irroratis, & artificioſè deſtillatis, liquor quidam trahitur, ſed cùm materia ſuperet opus, opus virium præſtantiam, hoc remedio ſumptuoſiore, pharmacopolam carere cenſemus.

Olea metallorum. CAPVT XVI.

NOn tantùm ex vegetantibus & mineralibus, ſed etiam metallis Chymiatri multiplici arte, labore & mixtione olea quędam exhibent, ſed quę non adeo ſunt eximiis dotibus inſignita, vt ipſi prædicant. Nam omnia metalla noſtrę naturę vix amica ſunt, aurum & argentum ſi exceperimus, ex quibus oleum vix vnquam proſtat eductum. Sed demus ſalis nitri, aut aceti diſtillati, aut vini ſpiritus, aut aquæ fortis, vel omnium, vel horum tantum aliquot, vel etiam ſucci limonum, aut blandiorum auxiliorum interuentu, tincturam quamdam elici aut liquorem ſeu eductum ſeu acquiſitium haberi; hinc tamen vires eximias tribuere videtur iniquum: Qualeſcunque vero ſint, intro ſi ſumantur, infœlices, vt plurimũ, producũt effectus, vt ſæpe ancipites dũ foris adhibẽtur. Hoc nõ tantum videtur innuere Hieronym. Rubeus artis Chymicæ peritiſſim. ſed illa etiã remedia improbare, dũ ſcribit, extrinſecus à perito medico admota poſſe iuuare; ſed interi⁹ præbere, inquit, vix auderẽ quod

quod ab acutis aquis, & ignis vi, inimicam viſceribus qualitatem & admodum pernicioſam adipiſcantur. Quo nomine Paracelſi remedia complura mihi admodùm ſuſpecta ſunt: & plerique ſcribunt, Baſileæ ad vnum omnes, licet initio præclarè adiuti viderentur, tamen intra anni ſpatium mortuos eſſe quicunque Chymica eius pharmaca, ex metallis confecta in corpus aſſumpſerunt.

In metallis igitur in calcem reducendis, aceto macerandis, ſoluendis, ſale tartari, aut nitri elaborandis, aut alia mixtura, artificioque tractandis, nec res ſuas fruſtra nec tempus conteret prudens pharmacopœus: Cùm quæ in Officinis ſolent conſueto modo parari, ad medicinam rectè faciendam, ſat eſſe poſſunt. Non tamen improbo quorumdam oleorum per diſtillationem eductorum vſum, his in morbis, qui ordinariis medicaminibus non cedunt. Nam cum malo nodo malus cuneus ſit adhibendus, ſi conſuetum remedium ſæpe datum non profuit, ad aliud tranſire ex arte inuentum & datum non nefas. Propterea vſitatiorum quorumdam oleorum & minus violentorum deſcriptionem dedimus quibus aliquãdo medicus prudens poterit vti. Vt autem multa alia per diſtillationem educi ſolita neglex imus: ſic alia quoque non pauca per expreſſionem & impreſſionem elicita omiſimus, tanquam ſuperflua & ferè nunquam vſitata, vt oleum Coſtinum, Balaninum, nucis Indicæ, hyoſciami, de ranis, de piperibus, de torpedine, & alia quædã potius ad oſtentationem quàm neceſſitatem inuenta.

Appendix ad olea.

DE BALSAMIS.

Balſamum, ſeu Balſamon Syris dictum, in Officinis generali ſignificato lignum, ſuccum & fructum cuiuſdam arbuſculæ peregrinæ notat: ſpecialius eiuſdem tantùm ſuccum, Opobalſamum Græcis nominatum indigitat: Abuſiuè Chymici Balſamum vocant ſuas tincturas, olea, liquores, quintas eſſentias & extracta. Licentiosè quoque, ſed non impropriè medici quoſdam liquores craßiuſculos & rubentes, multa arte, mixturaque confectos, & eximiis viribus inſignitos balſama nominant, cùm tamen, Antibalſama potius, vel balſamelæa rectius debeant appellari. Id verò nominis mutuantur, ob terebinthinæ, quæ velut omnium baſis eſt, reſinarum & aromatarum mixturam, quæ corpus, colorem, odorem & vires tribuunt, omnia balſamo naturali analoga. Fiunt autem per diſtilla-

tionem, vt plurimum inclinatoriam, in retorta, per quam liquor aqueus primùm extollitur, deinde ad latus per incuruatum retortæ collum in excipulum delabitur: Qui ſecundus emanat, oleoſus: qui tertius mellis inſtar craſſus eſt.

Balſamum paratu facile & optimum.

Nonnunquam balſama quædam parantur citra diſtillationem, incluſis nempe idonea ampulla, ſimplicibus medicamentis, & menſem integrum, aut alterum, in equi fimo, quem ventrem dicunt, aut alio loco idoneo maceratis, dilutis & putrefactis. Sic ex aqua, quæ è foliculis vlmi colligitur, abiectis qui intus reconduntur, vermiculis, terebinthina, oleo hyperichonis, & pauco gummi elemi phiala incluſis, diutiſsimè concorporatis & inſolatu, vel alius caloris adiutu fotis, balſamum habetur ad multa commendatiſsimum, efficaciſsimumque. Nam vlceribus quantumuis dyſepuloticis & malignis mirificè prodeſt, & quæ nullam cacoëthiam habent, vt & vulnera, citiſsimè perſanat.

Balſamum primum D. Meſ. falsò Guidoni tributum.

℞. Myrrhæ electæ,
aloes hepaticæ,
ſpicæ nardi,
ſanguinis Drachonis.
thuris,
mumiæ,
opoponacis,
bdellij,
carpobalſami,
ammoniaci,
ſarcocollæ,
croci,
maſtiches,
gummi Arabici,
ſtyracis liquid. an. ℥ ij.
ladani,
caſtorij, an ℥ ij. ß.
moſchi ℥ ß.
terebinthinæ ad pondus omnium.

Arida terantur, vino macerentur & percolentur: tum ſimul omnia terebinthinæ commiſceantur. Tota mixtura in alembico ponatur, qua vi ignis ſubſtructi calefacta, primùm exibit liquor tenuis, dein craſſus & ex rubro flaueſcens, qui Balſamum optimum eſt.

Lib. de paſsion. cordis. Huius balſami deſcriptio deſumitur à Meſuë, illius authore, qui vires illius pene mirandas recenſet: nam ſubuenit, inquit, ad omnia quæ oportet, & ſi vngatur corpus mortuum, non putret, & confortat animam & naturam. *Vires inſignes.*

Eius tamen vſus potiſſimum celebratur ad neruoſum genus roborandum, intemperiem frigidam tollendam, natiuum partis calorem excitandum & fouendum, & robur membris conciliandum. Eo dum illinitur dorſi ſpina, mira celeritate paralyſi & ſtupori ſuccurrit. In his affectibus qui coniunctum habent loquendi impotentiam, ſi parum in aures & nares immittatur, aut aliquot guttæ ſub infirmi lingua contineatur, mirificè iuuant. Vocatur hoc Balſamum à Petro Apponenſi, medicamentum omnium medicamentorum, in celeri cordis roboratione, & virium reſtitutione.

Balſamum II. D. Hollerii.

℞. *Thuris albiſſ.*
maſtich. an. ℥ ij.
ligni aloes ℥ i.
caryophyllorum,
galangæ,
cinnamomi,
zedoariæ,
nucis moſchatæ,
cubebarum an. ʒ vi.
myrrhæ,
aloes,
ladani,
ſarcocollæ,
caſtorij an. ℥ ß.
baccarum lauri,
nucleorum pini an. ʒ vi.
ireos,
ariſtolochiæ rotundæ,
dictamni,

conſolidæ maioris an. ℥ *i.*
reſinæ elemi,
opoponacis, *benioini an.* ℥ *ij.* *ſucci chamæpitheos, &*
herbæ paralyſis an. ℥ *ij.* *terebinthinæ ad pondus omnium.*
Omnia concorporabis & deſtillabis in alembico. Extillabit primùm aqua: deinde veluti oleoſum quid: poſtremò quaſi mel.

Vires. Commendatur hoc balſamum ab illius authore Hollerio ad neruorum debilitatem, ſtuporem & reſolutionem. Valet quoque ad omnem intemperiem frigidam & natiuum calorem excitandum.

Balſamum 3.

℞. *Terebinthinæ Venetæ, &*
abietinæ an. ℥ *iij.*
reſinæ elemi,
thuris alb. an. ℥ *ij.*
aloes hepaticæ,
myrrhæ,
maſtiches,
benioin,
boli Armenæ,
ſanguinis drachonis an. ℥ ß.
aquæ vitæ ℥ *iiii.*

Ex his confusè mixtis, & ſimul retorta incluſis balſamum extilletur.

Vires. Nulli medicaméto cedit hoc balſamum ad vulnera implenda carne & agglutinanda. Neruos quoque roborat, calorem partis inſitum fouet, cicatricem minimè nodoſam facit, & intemperiem emendat.

Balſamum 4. D. Fallopii.

℞. *Terebinthinæ claræ lib. ij.*
olei lini lib. i.
reſinæ pini ℥ *vi.*
thuris,

myrrhæ,
aloes,
maſtiches,
ſarcocollæ, ℥ ij.
macis,
croci,
ligni aloes an. ℥ ij.

Ponantur omnia in retortam, & moderatõ calore, primùm educes aquam claram, dein in illo aucto, habebis oleum rubicundum. Vtramque ſeorſim ſeruabis, & optima medicamenta vulneraria habebis.

Balſamum 5. Medicor. Florent.

℞ *Terebinthinæ lib. i.*
olei veteris ℥ *vi.*
olei lauri ℥ *iiii.*
cinnamomi,
ſpicæ nardi, an. ℥ *ii.*
Tegularum bene coctarum & recentium ℥ *viii.*

Tritis terendis per alembicum diſtilla.

Vrinam mouet, calculos atterit, lumbricos enecat, aurium ſibilo, paralyſi, ſpaſmo, arthritidi & omnibus iuncturarum doloribus prodeſt, vel potum, vel inunctum: ſed parua eius portio aquæ affectioni accommodatæ mixta bibatur. Vires.

Balſamum 6. D. Euonymi.

℞ *Terebinthinæ* ℥ ß.
olibani ℥ *vi.*
aloes ſocotorinæ,
maſtiches,
galangæ,
cinnamomi,
croci,
nucis moſchatæ,
caryophyllorum,

cubebarum, an. ℥ *i.*
gummi hederæ ℥ *ij.*
Puluerisentur & miſceantur cum terebinthina: Exponantur in alembico vitreo, addanturque
Caphuræ,
ambræ griſeæ, an. ʒ *ij.*

Vires. Deſtillentur lento igne: prima aqua alba eſt & clara, & vinum balſami: ſecunda, flaua, & vocatur Oleum: tertia crocea, & eſt balſamum certiſſimum.

Ob virium præſtantiam, ad multos vſus commendatur hoc balſamum: Vulneribus enim præſentiſſimum eſt collecticum, vlceribus cauis ſarcoticum, ſingulis tutum epuloticum: paralyſi & neruorum imbecillitati ſecurum auxilium.

Balſamum 7. & vulgare.

℞. *Terebinthinæ Venetæ lib. i.*
reſinæ elemi ℥ *v.*
reſinæ communis ℥ *iij.*
liqueſiant ſimul: dein addito,
pul. ariſtolochiæ longæ ℥ *ii.*
Sanguinis draconis ʒ *iij.*
repone in vaſe idoneo, & ſeruato.

Nulli ſecundum eſt hoc Balſamum vlceribus & antiquis, & recentibus ad ſanitatem perducendis. Maximè verò capitis ægritudinibus externis benefacit. Paratu facillimum eſt.

Balſamum 8. & mirabile.

℞. Foliorum & florum, vel granorum Androſæmi,
foliorum & florum, vel ſummitatum hyperici,
ſummitatum botryos vtriuſque,
foliorum hederæ terreſtris an. m. ij.
ſaluiæ vtriuſque,
chamæpitheos,
folior. & florum primulæ veris,
bethonicæ,
florum lauendulæ an. m. ß.
granorum iuniperi ℥ ij.
In vaſe fictili macerentur per duos dies in
vini albi & generoſi lib. ij. Adde
olei veteris lib. ii. ß.
Bulliant lento igne ad vini diſſipationem.
In colatura permiſce, Præparatio
Terebinthinæ lib. i.
mannæ thuris ℥ iiii.
myrrhæ ℥ iii.
maſtiches,
ſanguinis drachonis an. ℥ ii.
ſtyracis calamitæ ℥ i.

Ferueſiant parum ac lento igne: deinde reponantur dies ſeptem in Sole, & ſeruentur in vaſe fictili aut vitreo ad vſum. Vires.

Non immeritò hoc Balſamum mirabile vocaui: multi enim affectus, qui aliorum præſidiorum vim neglexerunt, ipſius adiutu, quaſi miraculo fuerunt ſanati. Vulnera quæuis, vt & vlcera non inueterata citò percurat: antiquata etiam dyſepulotica ſanat, neruorum debilitati, tremori, & paralyſi efficaciſſimè prodeſt, capitis omnibus morbis externis præſertim frigidis confert, calo-

rem natiuum reficit, dolores frigidos aufert, & partes roborat.

POSSEM alia multa deſcribere, ſed cùm affinia ſint, & ferè vulneraria, plura in Officinis haberi nihil eſt neceſſe.

Finis libri Quarti.

OFFICINÆ PHARMACEVTICÆ SEV ANTIDOTARII De Medicamentis externis, LIBER QVINTVS.

De Vnguentis & Ceratis.

PRÆFATIO.

ANTIQVITVS *unguenta tanto fuerunt in vſu & nomine, vt qui ea non ſolùm pararet, aut venderet, ſed alia quæuis medicamenta tractaret & vſurparet, Vnguentarius & Myropola diceretur: & Arabes cerata & emplaſtra ſæpius vnguenta n minant, vt Dioſcorides olea pleraque odorata iuxta illud Hippocratis, Medicus eſſe debet vnguentatus, hoc eſt, odoratus, vt qui halitu ex veſtimẽtis ſuauiter fragrãte, gloriã quamdã apud vulgus captare de' eat. Nunc verò anguſtiore acceptione, vnguenta dicuntur illa medicamenta, quæ tantùm externis adhibita & illita partibus his auxilium ferre creduntur quæ alia remedia non facilè ferunt: ſeu ipſorum pondere grauentur, inquit Oribaſ. ſeu humiditate lædantur: quæque oleagina ſunt, & mediæ inter cerata & linimenta, vt Cerata inter vnguenta & emplaſtra, conſiſtentiæ. Ad vnguentorum autem confectionem, ea ſeruatur olei proportio, vt huius ſingulis vnciis, pulueris dragmæ ſingulæ & ceræ dragmæ binæ commiſceantur, vel vt loquitur Galen. ceræ quadruplum oleum adiiciatur, pulueribus octuplum. Quia tamen calor vnguentorum conſiſtentiam reddit molliorem, frigus ſpiſsiorẽ, hyeme plus, æſtate minus olei Myropolæ ſolent permiſcere Cum autem magna ſit*

Actua. cap. 1. l. 5. met.

Ca. 27. lib. 10. collect.

Ca. 2. l. 4. comp. med. gen.

inter Ceratum & vnguentum conformitas: vtrumque enim ex hiſdem, ſed paulo diuerſa proportione mixtis, componitur, vt vnguentum plus olei, minus ceræ recipiat, ſitque medium inter ceratum & linimentum, hoc nempe ſpiſſius, & liquidius illo, de vtroque in hoc libro agere ſtatuimus; in cuius priore ſectione vnguenta, in altera cerata vſitatiora & probatiora deſcribemus. Fiunt verò vnguenta, vel cum igne, vt quæ ceram, reſinas & decocta ſimplicium admittunt, vel abſque igne, vt ſola nutritione & ſubactione, vt vnguentum crudum, ſeu de lithargyro, vulgò nutritum dictum: de quibus in particulari hoc toto libro diſſeremus: initio ſumptô à refrigerantibus, inter quæ primum occurrit Roſaceum.

Vnguentum Roſatum D. Meſ. CAP. I.

℞. *Axungiæ porci nouies aqua calēte, & toties frigida lotæ,*
roſar. rubear. recent. an lib. iij.
miſceantur & dimittantur marceſcere dies ſeptē, deinde coquantur lēto igne & colentur. Rurſus tantumdem roſarum recent. contuſarum totidē dies marceſcere dimittantur: tum coquantur & colentur, vt antè: tandem affunde
ſucci roſar. rub. lib. i. ß.
olei amygdalar. dulc. lib. ß.
Coque igni lento ad ſucci conſumptionem, & repone vſui. Si inter coquendum parum opij ſoluti in aqua roſatū iniicias, erit eximium, & mirū ad vigiliarum leuamen.

COMMENTARIVS.

Paraphraſis Vt hoc ritè paretur vnguentum, axungia ſuilla debet accuratè à membranis repurgari, nouies aqua parum calida, dein frigida lauari, vt ſit omnis expers odoris: ſic enim ad quemlibet odorem excipiendum aptior reddita, facillimè roſarum fragrantiam admittit. Debet verò earum maceratio ad maiorem efficaciam iterari, & colaturę media illarum ſucci pars, & olei amygdalini ſexta ad axungiam, ex Meſuei decreto adiungi. Sic pro lib. iii. adipis porcini ponimus lib. i. ß. ſucci roſarum, & lib. ß amygdalini. Nōnulli pro amygdali-

no, roſaceum aut omphacinum. At ſic paratum, cutis meatus minùs referat, nec intrò ita promptè permeat. Poteſt abſque oleo prorſus bene parari, cùm ex ſe ſit liquidum ſatis: quo modo tota fere myropolarum familia parat. Præſtat tamen liquidiuſculum cum amygdalino, quàm craſſiuſculum ſine ipſo confectum habere. Sed vt totã olei quantitatem à Meſueo ſtatutam permiſcere, non ex arte, ſic omnino nullam, non ex ratione eſt.

Plerique ad ruborem maiorem & coloris elegantiam; cuius ſtudioſiſſimi ſunt aromatarij, anchuſam inter coquendum permiſcent, ſed melius eſt multò, illum colorem roſeum ex roſis, quàm aliis ſimplicibus, diſſociatis mutuari. Anchuſa enim pinguibus tantum aſſociata, vt lignum Braſilianum aqueis, rubro colore inficit.

Imperat adhuc Meſuë ad ſomnum præ vigiliis immoderatis interruptum, reuocandum, opium rhodoſtagmate dilutum accedere ad confecturam, Cuius ſententiæ lubens aſſentior, hortorque pharmacopœos, ſi non totam, ſaltem quamdam huius vnguenti quantitatem cum opio compoſitam in Officinis aſſeruare.

Et quia capiti per febres æſtuanti adhibitum pro frontali cito liquatur; optimum eſſet ipſius portioni ceræ portionem adhibere. Sic enim craſſius redditum affectæ parti diutius adhærebit.

Vnguentum Roſatum calorem immoderatum extinguẽdo, phlegmonas omnes, Eryſipelata, & herpetas ſedat, dolorem capitis à cauſa calida, & ventriculi, renum ac hepatis incendium mitigat: Quod opium admittit, hæc omnia potentius præſtat; & præterea ſomnum conciliando, phreniticis plurimùm conducit, & vires reficit.

Eodem modo queunt parari vnguenta ex violis, nymphea, & aliis floribus cuiuſcunque qualitatis.

Vnguentum album Rhaſis. CAPVT II.

℞. Olei roſat. ℥ ix.
ceruſæ bonæ in aqua roſarum lotæ ℥ iij.
ceræ albæ ℥ ij.
Ex arte fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Vnguentum hoc & paucis conſtat & à paucis eodem modo deſcribitur. Varietatem hinc maximè natam coniicimus, quòd Rhaſis illius author ſimplicium doſim non definierit; quam ob id quiſque ad arbitrium, auget, minuit, & immutat. Nonnulli magis odoris quàm virtutis gratia caphuram adiiciunt, alij mucaginem tragacanthi: quidam lytargyrum, alij albumina ouorum: ſicque nullibi certa manet illius deſcriptio, niſi Lutetiæ, vbi iuxta formulam datam à pharmacopœis conficitur, qui primùm ceruſam ad cribrum ſetaceum ita fricant, vt traiiciatur: dein pluries abluunt aqua communi poſt roſacea: tum ſiccant: ſiccatam friando in pollinem reducunt: tùm demùm ceræ oleo roſato liquatæ permiſcent, & ſpatula lignea agitando vnguentum tradunt, colore albiſſimum, conſiſtentia legitimum, viribus multis commendatum. Valet enim ad pruritum, ſcabiem, aduſtionem, intertrigines, vlcera, puſtularum eruptiones, acrem ſerpiginem, intemperiem vlcerum calidam, atque alia multa cutis vitia ſananda.

Præparatio.

Vnguentum Populeon D. N. Myrepſ. CAP. III.

℞. *Oculorum populi nigræ lib. i ß.*
foliorum papaueris nigri,
foliorum mandragoræ,
cimarum rubi tenellarum,
foliorum hyoſciami,
ſolani, lactucarum,
vermicularis,
ſedi, ſeu ſemperuiui maioris,
foliorum violarum,
cotyledonis, an ℥ iij.
axungiæ porci recent. & inſulſæ lib. iij.
fiat vnguentum vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Nic. Salernitanus ex Myrepſo, Præpoſitus ex Salernitano huius vnguẽti deſcriptionem mutuatus eſt: neuter tamen debitum authori primo reddidit honorem, cùm vterque nomen ipſius ſubticuerit. Dicitur autem Populeon à ſua baſi, nempe à tenellis populi nigræ oculis, vt loquitur vulgus, ſeu germinibus, quæ primo Vere in arboris ſummitatibus erumpunt, & menſe Martio, ante perfectam illorum explicationem colliguntur, quibus pleraque refrigerantia & ſomnum inducentia adiunguntur, vt folia mandragoræ, papaueris, hyoſciami, lactucarum & ſolani, necnon vtriuſque *aizoi*, ſeu ſedi, minoris nempe, quòd herbam vermicularem, & maioris quod ſemperuiuam, myropolæ nominant. Ea verò ſeligenda vermicularis, quæ flores albos gerit, & nulla linguam acrimonia vellicans. Adduntur & folia cotyledonis, quem rei herbariæ periti modo cymbalium, modo cortalum, modo veneris vmbilicum nuncupant. Paratur autem ſic, Germina populi recentia contunduntur, axungiæ à membranis repurgatæ permiſcentur, & vaſe figulino excepta operculato, loco modicè calido reponuntur ad menſem vſque Maium, aut Preparatio.

Iunium, aut euſque dum cæteræ ſtirpes expetitæ poſſunt haberi ſatis adultæ & vegetæ: quæ tum collectæ, & à ſordibus purgatæ in pila teruntur, & mixturæ priori aſſeruatæ & fermentatæ concorporantur: atque rurſus in loco tepido, aut paulò calidiore, integram hebdomadam, vel etiam diutius fermentantur: poſtea in cacabo ponuntur cum lib. j. vini, vel aceti, vt nonnullis placet; quòd ſcopo magis conueniat. Nihil tamen obſtat, quominus vinum hac moderata quãtitate frigidis multis permiſceatur, cùm nonnulli bardanam calidiorem adiungant: ſunt qui ſolani ſuccum ponunt, vt colorem nanciſcatur viridiorem.

Somnum conciliat, & febricitantibus ac caput dolentibus propter calorem, inunctum fronti & temporibus, aut plantis pedum, aut manuum carpis prodeſt.

Vnguentum Nutritum, ſeu crudum, vel de Lithargyro, & Triapharmacum dictum D. Meſ. CAP. IV.

℞. Olei roſati lib. i.
lithargyri tenuiſſimè lęuigati lib. ß.
aceti ℥ iiii.
Affunde viciſſim ad lithargyrum, modò oleum, modo acetum & agita in mortario, donec ipſe liquorem ebiberit vniuerſum, & fiat vnguentũ conſiſtentiæ legitimæ.

COMMENTARIVS.

Ex his eſt hoc vnguentum, quæ à ſingulis artificibus ſolent deprauari, ob ſimplicium, quibus conſtat, doſim ab authoribus indefinitè traditam. Nam Meſuë ad huius vnguenti apparatum imperat tantũ, vt modò oleum, modò acetũ ad lithargyrũ accedat, & iugiter in mortario agitentur: adhucque multi quotidie, nec olei, nec aceti quantitatem limitant, ſed ſolùm, quantum ſufficit, imperant: alij vtriuſque partes æquales, & tantumdem lithargyri: Alij contrà, & melius, olei lib. i. lithargyri lib. ß. aceti ℥ iij. Nos debitam ſingulorum proportionem dedimus, ſi tamen inter agitandum, myropola norit, quantulacunque huius, vel illius menſura, præter definitam, opus eſſe, vel non eſſe, illi liberum eſto, quicquam vel addere, vel de-

Præparatio

trahere. Continua verò agitatione piſtilli debet hoc vnguentum nutriri donec ſpiſſitudinem ſibi comparet idoneam. Nec initio multùm olei & aceti affatim ſuper lithargyrum affundere fas eſt, alioquin ſubmergetur, nec poſtea vnquam in vnguenti conſiſtentiam debitam coibit. Nonnulli in plumbea pila nutriunt cum piſtillo plūbeo, vt magis deſiccet, ſed multis diſplicet in vnguentis, hæc obſcurior & nigricans tinctura: alij lithargyrum abluunt aqua roſacea: quidam addunt ſuccum ſolani, vel plantaginis & ceruſam: ſed melius eſt parare iuxta formulam datam, quam ſequuntur Pariſienſes pharmacopœi; non tamen omnes & ſemper oleum roſatum, ſed aliquando commune ſumunt, nec peccant. Dicitur autem vnguentum Crudū, quia abſque igne paratur: nonnumquam Nutritum, quod nutritione longa vnguenti formam acquirat: interdum Triapharmacum, à trium ſimplicium quibus conſtat, vnione: ex quibus, vt decet coctis, fit emplaſtrum, in omnibus Officinis ſeruandum, quia vſitatiſſimum. Vnguentū crudum. Vng. nutritum. Vng. triapharmacū.

Vim habet reprimendi, deſiccandi, carnem in vlceribus cauis generandi, eaque ad cicatricem perducendi. Vires.

Vnguentum de Bolo. CAPVT V.

℞. Bol. Armenæ lib. ß.
ſuccorum ſolani, plantaginis an ℥ iij.
aceti ℥ ij.
olei roſati lib. j.
Senſim agitentur in mortario, donec vnguenti ſpiſſitudinem acquirant.

COMMENTARIVS.

Cap. 5. doct. 1. tract. 7. Eamdem aut parum diſſimilem deſcriptionem tradit Guido Cauliacus, quam ex Galeni lib. 9. ſimplic. accepiſſe fatetur: cum tamen librum euoluens, minimè tale quid inueni. A quocunque verò authore prodeat, vt optimum medicamentum à Chirurgis plurimum expetitur. Eadem eſt huius atque præcedentis præparatio: & vtrūque, cum fiat abſque igne crudum nominari poteſt.

Vim habet refrigeratoriam, aſtringentem & roborantem, optiméque conuenit initio fluxionum calidarum, proinde incipienti phleg- Vires.

monæ, Eryſipelati, & ſimilibus affectionibus valde prodeſt.

Vnguentum ſtypticum D. Fern. CAP. VI.

Olei roſati ſæpius in aqua aluminoſa loti lib. i. ß.
ceræ albæ, ℥ iiii.
gallarum immaturarum,
nucum cupreßi,
baccarum myrthi,
balauſtiorum,
malicorii,
corticum glandium,
acaciæ,
rhois,
maſtiches an. ℥ i.
Cum ſuccis meſpillorum & ſorborum immaturorum fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Vnguentum hoc aſtringens, quòd validiſſimum ſit, ac paratu facile, inquit Plantius, vſurpandum erit pro vnguento Comitiſſæ & alio quouis aſtringente. Qui tamen noluerit vnquam ægrotantibus deeſſe, poterit hoc & illud habere. Semel enim remedio fœliciter adiuti, idem ſemper expoſcunt, in eundem morbum denuo relapſi. Vt Stypticum ritè paretur omnia tenuiſſimè pulueranda, & dies circiter quatuor maceranda in ſuccis ſorborum & meſpillorum, vel horum tantùm alterutro; deinde lento igne ſiccanda: Tùm ceræ oleo roſato liquatæ commiſcenda, ſpatula agitanda, & accuratè commiſcenda.

Præparatio

Inter aſtringentia primum locum obtinet: Ob id admouetur partibus imbecillis roborandis, ab humorum irruentium tuendis & laxioribus conſtringendis & anguſtandis. Nam fluxiones omnes intercipit, vulvæ, vteri, ſedis, inteſtinique prolapſum cohibet, & profluentem ſanguinem admotum ſiſtit, mammillas pendentes retrahit, minores efficit, & ventris rugas à partu tollit.

Deſiccatiuum

Deſiccatiuum rubrum. CAP. VII.

℞. *Olei omphacini lib. i.*
ceræ albæ ℥ v.
terræ Lemniæ, vel boli Armenæ,
lapidis calaminaris an. ℥ iiii.
lithargyri auri,
ceruſæ an. ℥ iii.
caphuræ ʒ i.
fiat vnguentum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Deſiccatiuum ſic ab effectu dictum, vt rubeum calore, omnibus in Officinis præſtat, vt topicum vſu frequenti & fœlici probatiſſimum. Et licèt de huius authore non ſatis conſtet, iuxta tamen formulam à nobis traditam, ferè apud omnes deſcribitur, & ſic paratur. Ceruſa, caphura, lithargyrus primùm ſeorſim terenda & læuiganda; Cera moderato calore oleo liquanda: his ab igne ſemotis pulueres permiſcendi, ita tamen, vt caphura poſtremo loco iniiciatur. Omnia ſic confusè mixta ſedulò ſpatula lignea agitanda, vt in debitam coëant vnguenti ſpiſſitudinem. Præparatio.

Poterit quoque cum Syluio parari, igne lithargyro prius nutrito, dein pulueribus vnà commixtis. Sed ſic coadunatum, vt magis deſiccat, ſic refrigerat minus. Sunt qui cum terra Lemnia conficiunt: cùm bolo tamen confectum nihilo eſt inefficacius.

Cera olei quantitatem magis ſuperat, quàm vnguenti conditio requirit; Idcirco nec vnguentum, nec emplaſtrum ex antiqua deſcriptione paratur, ſed velut quid inter vtrumque medium, vnguento quod ſolidius eſt, & emplaſtro mollius. Vnde libenter ſuaderem oleum augendum, vel minuendam ceram. Hæc vero minui potius debet, vt exſiccatoria vis remaneat integra, quam illud augeri.

Refrigerat, roborat, fluxionem ſiſtit, partem affectam tuetur, humiditates excrementitias digerit, abſumit, ſiccat, & vlcera ac vulnera ad cicatricem perducit. Vires.

Vnguentum Diapompholigos D. N. Alex. CAP. VIII.

℞. *Ol. roſat.* ℥ *x.*
ſucci granorum ſolani ℥ *iiii.*
bulliant lento igne ad ſucci diſsipationem: adde,
ceræ alb. ℥ *v.*
pſimmythij, ſeu ceruſæ lotæ ℥ *iii.*
pulueris plumbi,
pompholygis an. ii.
thuris ℥ *i.*
Coquantur & cogantur in vnguenti formam.

COMMENTARIVS.

Deſumptum eſt hoc vnguentum ex Nic. Alexand. ſed immutata ſimplicium ſingulorum doſi & ad meliorem formam redacta, iuxta Syluij caſtigationem. Illius baſis pompholix, eſt, à qua nomen habet. Quid autem ſit Pompholix, & quî differat à Tutia, poſtea dicetur. *Cap. 1038.* Iubet porrò Alexandrinus vſti plumbi puluerem aſſumi & ablui, ego tamen malim idipſum crudum, & ex arte in pollinem redactũ, *ſui antidot.* vt præſtantius aſſumere: quibus tamen vſtum magis arridet, his

Plumbi vſtio.

Dioſcorides ſic iubet vtendum. Super quam minutiſſimas plumbi laminas, inquit, fictili nouo inditas ſulphur inſpargito, additiſque *Lib de ſimpl.* rurſus aliis laminis, interiecto ſemper ſulphure, vſque dum vas expleueris, ſuccendito: flagrante autem plumbo, ferrea rude verſato,

Alius modus.

donec perfectè redigatur in cinerem, nihilque è plumbo vſtum hæſerit: tum obturatis naribus, ne plumbi halitus noceat, eximito. Elimata quoque plumbi ſcobs cum ſulphure vri facilè poteſt: *Ca. 96. lib. 5.* vt etiam

Tertius modus.

abſque eo, ſi tenuiſſimæ illius laminæ igni acri imponantur, & rudicula ferrea perpetuò moueantur, dum ſoluantur in cineres.

4. modus.

Vrunt nonnulli ſine ſulphure melius hoc modo. In fictili nouo reponunt, & prunis circumcirca accenſis liquant, atque ferrea ſpatula agitant, ignem ſemper augendo, vt ſpumam non modò multam

Puluis plũbi crudi qui fiat.

eructet, ſed vt totum in ſpumam abeat, quæ velut cinis eſt, qui denuo igni adhibitus non difficilè pulueratur. Vſtum autem & pulueratum lauatur vt cadmia. Crudum verò facile in pollinem reducitur, ſi eius laminæ tenues, minutiſſimè incidantur, aceto acerrimo tres

dies immergantur, quotidiè immutato, ſi videtur, aceto, & poſtea exemptæ & ſiccatæ citra vſtionem terantur. Ad præparationem coquitur primùm ſolani ſuccus in roſaceo ad ſucci deperditionem: Deinde cera eodem oleo liquatur: Tum adduntur puluercs tenuiſſimi, & continua agitatione rudicula lignea mouentur, donec tota mixtura refrixerit, in vnguentum abitura. Præparatio

Præſtantiſſimum eſt ad vlcerum ſanationem: Eorum enim calorem mitigat, humiditatem ſiccat, malignitatem canceroſam domat, dolorem lenit, cauitatem carne implet, & ad cicatricem perducit. Maximè autem tibiarum vlceribus prodeſt. Vires.

Vnguentum ad pruritum ſcabioſum. CAP. IX.

℞ *Axungiæ ſuillæ in ſucco ſcabioſæ ſæpius lotæ lib. ß.*
radic. oxylaparhi in aceto ad putrilaginem coctæ, & per ſetaceum traiectæ,
ſulphuris in ſucco limonum ablúti an. ℥ i. ß.
vnguenti populei in ſucco enulæ nutriti ℥ ß.
Omnibus in mortario probè ſubactis fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Dum hæc ſcriberem, venit ad me ruſticus quidam opem efflagitans pro quodam amico & affine, qui cùm nocte, dieque puſtuloſo pruritu importunè ſtimularetur, à barbitonſore idoneum poſtulauit remedium. Ille vnguine ſibi familiari, ex mercurio, ſulphure & axũgia ſuilla parato, partes prurientes ſemel atque iterum obliniuit, & tãto impetu prauam totius corporis colluuiẽ mouit, & ad ceruicẽ & collum promouit, vt ſuborta ſputatione violenta, penè miſellũ ſuffocauit. Nolo plures alias ſimiles hiſtorias recenſere, cum ex dicta ſatis eorum innoteſcat error, qui vt imperitè, ſic infœliciter ad leuẽ ſcabiem, & pruritum linimentum ex hydrargyro, adipe, vel butyro & ſulphure confectum, imperant. Ne autem poſthac ad vomitum redeant, vel aliis vt ita faciant, medicamentorum optimorum inopia conſilium dent, hoc vnguentum damus, paratu facillimum, & ad ſcabiem pruriginoſam efficaciſſimum. Serum enim bilioſum & pituitam acrem, & ſalſam mitigat, humores quoſuis calidos contemperat, & ſcabiem & pruritum ſanat. Hiſtoria notanda.

Vnguentum ophthalmicum. CAP. X.

℞. *Bol. armen. in aqua roſar. lotæ ℥ i.*
lapid. calaminaris in aqua euphraſ. abluti,
tuthiæ præparat. an. ℨ ij.
margaritarum tenuiſſimè læuigatar. ℨ ß.
caphuræ ℈ ß.
opij gr. v.
butyr. recent. aqua plantag. ſæpius abluti ℥ v.
Fiat vnguentum ſecundùm artem.

COMMENTARIVS.

Vix dici poteſt, quot, quantiſque morbis & ſymptomatis obnoxius ſit oculus, quibus oppugnandis omnia quidem medicamentorum genera debentur, ſed non omnes eorum formulæ adhibentur: Præter enim colyria & vnguenta quædam oculi non niſi difficillimè ferunt. Nam cataplaſmata, emplaſtra & ſimilia, vt ſuper palpebras, & extra oculum aliquando proſunt, ſic intra admouere, excæcare eſt. Ad multos autem illorum morbos curandos vnguentum quoddam ophthalmicum, ab effectu dictum exhibemus, quod humorum fluxiones arcet, calorem temperat, acrimoniam mitigat, lacrymas & ſiſtit, & ſiccat, dolorem ſedat, ruborem aufert, & oculum roborat, ſi illius tantillum poſt vniuerſalia remedia purgationem, & ſanguinis eductionem ad angulos, & palpebrarum oras adhibeatur.

Vires.

Vnguentum de Minio, ſeu vnguent. rubrum, caphuratum. CAP. XI.

℞. *Minij triti ℥ iii*	*caphuræ ʒ ii.*
lithargyri ʒ ii.	*olei roſati lib. i. ß.*
ceruſæ ℥ i ß.	*ceræ alb. ℥ ii.*
tuthiæ ʒ iii.	*fiat vnguentum, vt artis eſt.*

COMMENTARIVS.

Duplex huius vnguenti datur deſcriptio : vna ſimplicior, quæ ſine camphura, altera magis compoſita, quæ cum ipſa paratur. Vocatur autem rubeum à colore & de minio, à ſua baſi. Vtiliſſimè datur ad vlcera mala, inueterata, & quæ vix integram curationem admittũt, & ad cicatricem perducuntur. Vires.

DE VNGVENTIS CALIDIS.

Vnguentum Reſumptiuum. D. Præp. CAP. XII.

℞. *Butyr. recentis lib. i.*
ceræ flauæ lib. ß.
axungiæ porci quart. i.
axungiarum anſeris,
anatis,
gallinæ,
olei amygdalini,
anethyni,
chamæmelini an. ℥ ii.
mucaginum radicis altheæ,
lini an. ℥ i ß.
mucaginis fœnugræci,
œſipi humidæ an. ℥ ß.
fiat vnguentum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

In hoc vnguento, in Antidotario Præpoſiti deſcripto, cùm multa reprehendenda inueniſſet Rondeletius, quædã detrahendo, nonnulla ſubſtituendo, alia prorſus, vt inutilia, nec ſcopo accommodata improbãdo, illius compoſitionem non parum immutauit: Nam pro cera alba, flauam: pro oleo violato, amygdalinum ſubdidit: Mucilagines verò tragacanthi, gummi Arabici & ſeminis citoniorum expunxit, quod ſua virtute aſtringentiore digerendis humoribus minimè conueniant. Quod ſi vnà cum reſoluentibus in morborum principiis roborantia debeant aliquando vſurpari, facile erit, vtendi tempore, vnguento iuxta formam datam confecto, parum olei citoniorum, aut omphacini, vel ſimilis, quando poſtulabit occaſio cõmiſcere. Vt vim digerendi maiorem habeat, addita eſt adhuc fœnugræci mucago, ſed quantitate parua, quòd odoris inſuauitate diſpliceat: Si medulla oſſium vituli adiiciatur, virtutem habebit magis emollientem & relaxantem, vt voluit Fernel. Vt ex arte paretur, cera fruſtulatim diuiſa cum oleis primùm liquanda, dein butyrum & axungiæ. Liquefactis ſimul omnibus œſypus addenda, & ſpatula agitanda. Ab igne ſemotis & accurate vnitis mucagines in aqua communi, vel, vt aliis placet, in roſacea ad maius robur extractæ, commiſcendæ, & lignea ſpatula mouendæ vt vnguenti ſpiſſitudinem idoneam acquirant.

Præparatio

Vires. Totius thoracis dolores lenit, humores tuſſim committentes coquit, ſputum mouet, pleuritidi auxiliatur, & ſuccos inutiles muſculis thoracis impactos reſoluit, & partes relaxat, lenit, emollit.

Vnguentum de Althea D. Myrepſ. CAPVT XIII.

℞. *Rad. altheæ,*
ſem. lini, &
fœnugræci an. lib. ß.
Scillæ ℥ iij.
Lota, tritaque macerentur triduum in
aquæ lib. v.
Dein bulliant donec inſpiſſentur: His ad lib. i. expreſſis, miſce
olei lib. ij.
Feruefiant denuò ad mucaginum exhalationem.
Oleo ſuperſtiti adde
ceræ flauæ lib. ß.
colophoniæ,
reſinæ an. ℥ iij.
terebinthinæ,
galbani,
gummi hederæ an. ℥ i.
Omnia ſimul in cacabo liqueſcant, agitentur, & ab igne remoueantur, vt refrigerata in vnguenti ſpiſſitudinem idoneam concreſcant.

COMMENTARIVS.

Fernelius huius vnguenti deſcriptionem multò ſimpliciorem exhibet, omiſſis ſcilla, colophonia, galbano & hederæ gummi, quòd ſordidum nimis vnguentum efficiant, nec his ſit opus, ad digerentem vnguenti vim augendam, ex aliis ſimplicibus formula comprehenſis, ſatis efficacem. Ea tamen vtilia credo, quæ ſi quis expunxerit, vt medicamenti odorem, ſic virtutem immutabit. Si deſit gummi hederæ, eius ſuccus ſubſtituendus. Aquæ quantitas nempe lib. iij. ß. quòd minor eſſet, nec mucaginibus eliciendis, & poſtea coquendis ſufficeret, aucta eſt ad lib. v.

Cætera ſunt facilia, vt & conficiendi modus, ex vnguenti formula artificiosè deſcripta ſatis notus. Vires.

Vnguentum de althea calefacit, emollit, lenit, humectat & digerit: Ob id intemperiem frigidam tollit, neruorum duritiei prodeſt, ſiccitatem nimiam emendat, pleuritidi & aliis affectibus ab humore crudo muſculis adhærente natis, medetur.

Vires.

Tetrapharmacum, ſeu Baſilicum minus D. Meſ.

CAP. XIV.

℞. *Ceræ flauæ,*
reſinæ,
picis nigræ an. ℥ ij. ß.
olei dulc. lib. I.
fiat vnguentum ſecundùm artem.

Baſilicum maius. D. Meſ.

℞. *Ceræ,*
reſinæ pini,
ſepi vaccini,
picis naualis,
thuris,
myrrhæ an. ℥ i.
olei lib. I.
fiat vnguentum.

COM-

COMMENTARIVS.

Vnguentum hoc à viribus quibus pollet maximis ad humores coquendos, ſeu ſuppurandos, Baſilicum, ſeu Regium dicitur. Cõſtat autem vel quatuor tantùm ſimplicibus, ob id Tetrapharmacum dictum, ſeu Baſilicum minus: vel pluribus, & Baſilicum maius appellatur. Vtrumque diapyeticum eſt, ſeu pus mouens, aut ſuppuratiuum; Simplex tamen imbecillius eſt magis compoſito, & minus calidum, ac velut temperatum, propterea pepaſmo, ſeu coquendis, & in pus vertendis humoribus magis idoneum: Nam verum pepaſticum ſeu maturatiuum medicamentum temperatum eſt, & calori noſtro natiuo cognatum, vnde ſua qualitate potiùs agit, inquit Galenus, quàm quantitate, vt remollientia potiùs qualitate, quàm quãtitate, cùm ſint validiora, non ita tamen ſuperfluum humorem abſumere. Cùm ergo Tetrapharmacum ſit quaſi ſymmetrum, optimũ ſuppuratorium eſt, & humores coquendo in pus ritè conuertit, perinde ac vola manus temperatiſſima parti cuipiam prauis humoribus ſcatendi diutiſſimè admota.

cap. 7. lib. 5. De ſimp. mel. fac. Gal.

cap. 2. lib. 5. ſimpl.

Ad Baſilici confecturam reſina & pix nigra, quæ nondum picandis nauibus inſeruiuit, cum oleo primùm liquanda, & vbi parum refrixerint, piſtillo agitanda, vt vnguenti conſiſtentiam nanciſcantur. Preparatio.

Tetrapharmacum ſeu Baſilicum dolorem mitigat, humorem noxium parti impactum coquit, illius acrimoniam lenit, & carne vlcera implet. Vires.

Mundificatiuum expertum. CAPVT XV.

℞. *Abſynthij,*
centaurij minoris,
agrimon.
veronicæ,
hormini,
plantaginis an. m. i.
macerentur in lib. ii. aquæ, & coquantur lento igne donec marceſcant. in lib. ß. colaturæ expreſſæ, iniice,
Mellis communis lib. ß. Bulliant rurſus ad aquæ fere diſſipationem. Tum adde,
olei roſat. lib. i.
ceræ in eodem liquatæ ℥ iii.
pul. cancrorum vſtorum ʒ iii.
farinæ lupinorum,
pul. radic. gentianæ an. ʒ ij.
myrrhæ,
aloes an. ʒ i ß.
ireos,
viridis æris an. ʒ i.
fiat vnguentum vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Cùm nullum extaret in vulgatis Diſpenſariis mundificatiuum eximium, de cuius efficacitate Chirurgi ad vlcerum deterſionem poſſent ſibi fœlices ſatis effectus polliceri, in illorum gratiam hoc rhypticum ſeu medicamentum extergens (mundificatiuum nominant) concinnauimus, his præditum viribus, quas Galenus requirit, ratio poſtulat, & probat vſus. Nam cùm eiuſmodi medicamentum tenuitate ſubſtantiæ mediocriter exſiccantis vlcus extergeat, ſeu ſordes à parte cui adhibetur ſeparet, & foras amandet, præter eam ſubſtantiæ tenuitatem, & qualitatem exſiccantem, & ſæpius nitroſam, ab emplaſtico, & viſcido, quod in parte cohibet, excrementa *cap. 11. lib. 5. ſimpl.*

& ſordes aggerit, longè diſtare videtur. At verò mundificatiua vulgaria, magna ſui parte, ex ſarcocolla, thure, & maſtiche componuntur: nonnunquam ex reſinis, ſymphyto toto, & ſemperuiuo, quæ tantùm abeſt, vt effectus præſtent quos illa promittunt, cùm ſæpius vlcera ſordidiora reddant. Proin illis relictis, fœlicius in ægrorum ſalutem hoc noſtrum rhypticum, ſeu extergens medicamentum in Officinis ſeruabitur.

Cancros autem fluuiatiles vſtos excipit, quibus vis eſt ad extergendum, & exſiccandum inſignis. Seligendi verò ſunt fluuiatiles, quorum tamen defectu marini poterunt aſſumi. Vrendi vero in patella ignita, eouſque dum facilè redigi poſſint in læuorem, qui miſcebitur vnà cum pulueribus reliquorum ſimplicium ſeorſim tritorum. Tum omnia incorporata agitabuntur, vt in vnguenti craſſitiem vniantur idoneam. Cancrorũ vſtio.

Vim habet excrementa ſeroſa ab vlceribus abſumendi, craſſiora ſeparandi, & extergendi: Sed quæ ſordibus craſſiſſimis, vel cadaueroſa carne conſpurcantur, validius detergens, & ſæpe catharticum poſtulant. Inſigni autem virtute, eaque peculiari prodeſt vulneribus à cane rabido inflictis. Eorum enim virus ſpecifica proprietate extinguit, & humores infectos veneno exterget, ſiccat, abſumit. Vires.

Vnguentum Aureum. D. Meſ. CAP. XVI.

℞. Olei lib. ij.
ceræ citrinæ lib. ß.
terebinthinæ claræ ℥ ij.
reſinæ,
colophoniæ an. ℥ i ß.
olibani,
maſtiches an. ℥ i.
croci ʒ i.
fiat vnguentum, ſecundùm artem.

COMMENTARIVS.

Vocatur hoc vnguentum Aureum & Regium, vtroque nomine à colore & virtute deprompto: Nam vt aurum flauum eſt, vt rege dignum medicamentum, quod vix vnquam infœliciter adhibetur.

Eius adeo facilis eſt apparatus, vt ne quidem iuniores tyrunculos lateat. Perperam faciunt, qui lucri quàm nominis auidiores, abſque croco & maſtiche parant: Sic enim immutata illius virtute, & colore negato nec amplius aureum, nec regium eſt.

Vires. Rite paratum aureum vulnera ſalubriter agglutinat, vlcera caua & mundata carne implet, dolorem, ſi quis in his ſit, mitigat, & ad cicatricem accelerat.

Vnguentũ fuſcum. Eaſdem aut parum diſſimiles vires habet vnguentum Fuſcum, quod fit ex olei lib. I. ß. ceræ nouæ ℥ iiii. picis nigræ, ſagapeni an. ℥ ii. maſtiches, galbani, thuris, terebinthinæ an. ℥ i. Vtrumque

Vires. enim ſarcoticum eſt, ſeu vlcera implens, & ad perfectam curationem ducit.

Enulatum cum Mercurio. Cap. XVII.

℞. *Radic. enulæ in aceto coctæ, tritæ & cretæ lib.* I.
axungiæ porci veteris, & ſalitæ,
olei communis an. ℥ *iii.*
ceræ nouæ ℥ *i.*
hydrargyri extincti,
terebinthinæ claræ an. ℥ *ii.*
ſalis vulgaris ℥ ß.
fiat vnguentum, legitimæ conſiſtentiæ.

COMMENTARIVS.

Excerpſit hoc vnguentum Præpoſitus ex Myrepſo, apud quem ferè ſimile legitur in fine tertiæ ſectionis: ſed vt illius videretur primus author, oleum, ceram, ſalem & terebinthinam addidit, & efficacius reddidit: Ante tamen iſtud incrementum, ob miras eius dotes, Mirabile vocauit Myrepſus.

Paraphraſis. Paratur autem in Pharmacopoliis iuxta maiorem deſcriptionem ſimplici ſecuriorem, licèt vtriuſque vſum auerſentur multi propter hydrargyrum: Eius tamen per ſaliuam, aut ſuccum limonum extinctio metum omnem ex illorum animis excutere debet: Adde quod terebinthina, & adeps ſuillus commiſcentur, quæ illius feritatem, ſi ſi quæ remanſit, obſcurans. Sunt qui loco hydrargiri Sulphur ponunt, alij ſuccum fumariæ vel limonum. Ad huius vnguenti appa-

ratum, nonnulli radicem enulę tantùm in aceto terunt, & per cribrum traiiciunt, ſed melius eſt eas ad putrilaginem coqui, idque in aceti lib. ij. & aquæ lib. j. potius, quã in aceto ſolo: Nam quæ ſimplici concoquuntur aceto, acerrimam qualitatem adipiſcuntur.

Ceræ igitur oleo liquatæ axungia additur, dein enulæ pulpa, pòſt argentum viuum & ſal, tandem terebinthina; Quæ omnia confusè mixta, probè agitata abeunt in vnguentum. Præparatio

Ad pruritum, ſcabiem ſiccam, humidam, & à quacunque cauſa ortam atque ad alias cutis fœditates mirè eſt efficax. Vires.

Vnguentum ad Vermes. CAP. XVIII.

℞. Centaurij minoris,
abſynthij,
farinæ lupinorum an. ℥ i.
pulpæ colocynthid. tritæ, aceto maceratæ, & poſtea ſiccatæ ℈ ij.
olei amygdalarum amararum lib. ß.
ceræ ℥ i ß.
fiat vnguentum, conſiſtentia idoneum.

COMMENTARIVS.

Vermes in multis corporis partibus generantur, atque in his potiſſimùm in quibus materia quædam excrementitia corrumpitur, vt in inteſtinis, ex quibus tria vermium genera reiiciuntur; Ex ſuperioribus teretes & longi, ex colo lati, ex recto aſcarides, ſeu breues cucurbituli dicti. Omnes enecantur acribus, ſalſis, acidis & amaris, vel interiùs aſſumptis vt aloë, ſantonico, rhabarbaro, vel exteriùs adhibitis, vt vnguento à nobis deſcripto, ad cuius præparationem, Colocynthis primùm terenda, & aceto maceranda, dein inſolatu, vel in cineribus calidis exſiccanda: Poſt, oleo ceræ liquatæ miſcenda, vnà cum reliquis ſimplicibus in pollinem redactis: Tum omnia ſimul agitanda, & accurate vnienda in vnguenti concretionem. Præparatio

Plurimum valet ad lumbricos interficiendos, ſi eo vmbilici regio liniatur, vel totum abdomen, aut eius portio cum decocto enematis communis per ſedem in aluum iniiciatur. Vires.

Vnguentum ad Achoras, vulgò tineam. D. Gordon.
CAPVT XIX.

℞. *Elebori alb. &*
helleborinigri,
ſulphuris viui,
auripigmenti,
lithargyri,
calcis viuæ,
aluminis,
gallarum,
fuliginis,
cinerum clauellatarum an. ℥ ß.
hydrargyri extincti,
virid. æris, an. ʒ. *ii.*
Fiat omniũ puluis, qui bulliat lẽto igne in ſuccorũ,
borraginis,
ſcabioſæ,
fumariæ,
oxylapathi &
aceti an. ℥ *iii.* ad ſuccorum cõſumptionem : Adde
olei veteris lib. 1.
picis liquidæ ℥ ß. *ceræ parum, fiat vnguentum.*

COMMENTARIVS.

Huius vnguenti Gordonius perhibetur author primus, licèt cuiuſdam Ioannes de Concoregio meminerit, qui in elebori vtriuſque doſi limitanda ab ipſo diſſentit: vt etiam Guido Cauliacus, qui de hydrargyri & viridis æris quantitate non parum detraxit, cuius caſtigationem ſequimur. Extinguitur autem argentum viuum multis modis, ſed vſitatior modus fit per ſaliuam ieiuni, aut ſuccum limonum, & aliquando hyoſciami. Cætera quæ ad apparatum attinent facilia ſunt, eaque medicamenti formula deſcripta ſatis indicat.

Vires. Iſtud vnguentum, inquit Gordonius, proculdubio tantæ virtutis

eſt, vt in corpore mundificato, ſeu purgato, omnem infectionem per ſcientiam humanam curabilem curat, ſiue fuerit tinea, ſeu ſcabies, malum mortuum, morphea, aut aliud quodcunque infectionis genus. Quare in honore, vt loquitur bonus vir, & reuerentia habeatur.

Vnguentum Apoſtolorum. D. Auic. CAP. XX.

℞. Olei communis lib. ii.
ceræ flauæ,
terebinthinæ,
reſinæ,
ammoniaci an. ℥ xiiii.
lithargyr. auri ℥ ix.
ariſtolochiæ rotundæ,
thuris maſculi,
bdellij an. ℥ vi.
myrrhæ,
galbani an. ℥ iiii.
opoponacis,
æruginis an. ℥ ii.
fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Auicennam vnguentum hoc inueniſſe, & ſic nominaſſe fertur, qui tamen Apoſtolorum numerum, nec reſciuit vnquam, nec ſimiliter deum coluit: Qui enim Chriſti legem ſequentes Deum verè agnoſcunt, certò ſciunt apoſtolos non vnguentis, ſed verbis, imo
*tr.*12. ſola veſtium vmbra ægrotos ſanaſſe; Vnde facilè credo interpretes
ſum. 1. Arabicæ linguæ deceptos qui vnguentum hoc *Alhauerin* Auicennæ
lib. 5. dictum, Apoſtolorum verterunt. A quocunque tamen fuerit hæc impoſita nomenclatio non improbatur, vt quæ compoſitionem ex tot ſimplicibus, quot olim fuerunt apoſtoli, cohærentem deſignet. Sic autem paratur.

Gummi primùm in aceto duodecim horas maceranda, dein colāda, & igne lento coquenda ad ſpiſſitudinem mellis quibus adhuc calentibus diluenda, vniendaque terebinthina. Inter ea lithargyrus Præparatio

læuigatus in oleo, blando igne nutriatur. Tum eodem cera liquabitur, vt & reſina. His ab igne ſemotis gummi dicto modo apparata commiſcebuntur: Dein ariſtolochia, myrrha & thus: Tandem ærugo Cuius doſim augent imperitè multi, vt vnguenti colorem efficiant viridiorem: Simul enim cum tinctura acrimoniam acquirit vehementiorem, vlceribus nimis mordacem & noxiam. Auicenna ariſtolochiam longam ponit, non rotundam, & florem æris, non æruginem, quæ non parum inter ſe diſtant, vſus tamen magis probauit deſcriptionem vulgarem à nobis traditam.

Vires. Vulnera & vlcera contumacia, itemque fiſtulas detergendo expurgat, fungoſam, aut mortuam carnem exedit, & abſumit, & nouæ reſtitutionem accelerat.

Vnguentũ è calce. Ei viribus non malè conuenit vnguentum è Calce, ſepties, vel etiam decies in aqua communi, dein in roſacea, vt decet, abluta, & olei ſufficienti quantitate excepta ad vnguenti craſſitiem. Vlcera enim efficaciter à ſordibus exterget, humiditates abſumit, & ad cicatricem perducit. Paratur aliud magis compoſitum, additis ceruſa, pompholige, lithargyro, ſepo vitulino, & vnguento roſato: Sed rarò eſt in vſu.

Vnguentum Ægyptiacum. CAPVT XXI.

℞. *Æruginis ℥ v.*
mellis ℥ xiiii.
aceti fortis ℥ vii.
Coque ſuper ignem donec inſpiſſentur in vnguenti craſſitudinem.

COMMENTARIVS.

Ægyptios omnes Medicos olim fuiſſe antiquo prouerbio fertur, ab hiſque primas medendi leges, & medicamenta multa manaſſe patrum ſcripta, & rerum monimenta teſtantur; Verùm Græci gloriæ ſemper auidiſſimi, quæ ab illis ſunt mutuati ſæpè tam aſtutè immutarunt, vt primi nunc ferè authores habeantur. Superſunt tamen adhuc quædam olea, & vnguenta ab illis cognominata, vt vnguentum hoc vulgare Ægyptium dictum, quòd eius cognitio primùm ex Ægypto ad nos delata eſt, vel quia illic & laudatiſſimum, & vſitatiſſimum parari conſueuerit. Ex his enim cauſis potius, quàm

ex Ægyptiorum colore fuſco, ac vnguento ſimili probabilius eſt nomen deriuatum. Multi à ſua baſi, videlicet melle, melleum nominãt. Sed cùm rationi nonnunquam præponatur vſus, cum myropolis Ægyptiacum nominabimus, quod ſic parabitur. Mel cum aceto, & ærugine puluerata, in figulino vaſe igne lento coquetur ad aceti diſſipationem, æruginis tincturæ immutationem, & vnguenti conſiſtentiam legitimam. Vocatur à Meſue magnum, id eſt, viribus eximium, non ad differentiam minoris, ſeu minus compoſiti. Præparatio.

Ad vlcera antiqua & fiſtuloſa eſt vſitatiſſimum: Ea enim terget, putredinem aufert, ſaniem abſumit, carnem excreſcentem, & mortuam exedit, non ſine ſenſu doloris. Si thus maſculum addatur, vt conſentire videtur Meſue, aliquanto mitius erit, & minus ſarcoticum. Vires.

Vnguentum Agripæ D. Myr. CAP. XXII.

℞. Radic. bryoniæ lib. ij.
cucumeris aſinini lib. i.
ſcillæ lib. ß.
yreos ℥ iij.
radicis filicis,
ebuli,
tribulorum aquaticorum an. ℥ ij.
olei veteris lib. iiij.
ceræ citrinæ ℥ xv.
fiat vnguentum ex arte.

COMMENTARIVS.

A Myrepſo vocatur vnguentum γρύπα. Latini codices de Agrippa, & ratione vix probabili ad regem Agripam retulerunt. Sic forſan dicitur, quòd fiat ex ſimplicium agreſtium ſuccis per macerationem in oleo relictis, vnde ἄγριππον, quaſi ſuccus agreſtis, à quo detorta eſt de Agripa nomenclatio. Sed de nominũ ratione non diſſerendũ, modò res ipſa probè dignoſcatur. Huius autẽ vnguenti deſcriptionem à Myrepſo datam Salernitan. parum immutauit, pro radice altheæ ſylueſtris, cucumeris aſinini radicem ponendo, ſcopo conuenientiorem, ſeroſis humoribus educendis, & hydropi curan-

do, iuxta Myrepſi inſtitutum accommodatiorem. Sic verò illius præparatio ſuſcipitur. Radices recentes primùm ſeligendæ, abluendæ, diligenterque à ſordibus purgandæ & terendæ: Deinde oleo ſuper cineres calidos quinque aut ſex dies, in vaſe fictili macerandæ: Poſtea coquendæ, donec contabuerint, & aquea humiditas exhalarit. Tum percolandæ. Percolato liquori denuò ad ignem adhibito, & feruere incipienti, addenda cera, & ex arte conficiendum vnguentum: quod ventri illitum hydropicis prodeſt, vt & lienoſis, ſi hypochondrium ſiniſtrum inungatur. Aluum quoque non rarò ſubducit, licèt tantùm extrinſecus adhibeatur. Maximè verò pueris & habitu mollioribus. Aliis adhuc multis qualitatibus pollet quas breuitatis cauſa prætereo.

Vnguentum Aregon. D. Myrep. CAP. XXIII.

℞. Laureolæ ℥ ix.	*piperis an. ℥ ß.*
calamenti lib. ß.	*pyrethri,*
radicis cucumer. agreſt.	*euphorbij,*
yreos recent.	*petrolæi, an. ℥ i.*
maioranæ,	*maſtiches,*
cimarum roriſmarini,	*thuris an. ʒ vi.*
ſerpilli,	*olei moſchatellini ℥ ß.*
rutæ an. ℥ iiii. ß.	*laurini,*
foliorum lauri,	*adipis vrſi an. ℥ iii.*
ſaluiæ,	*butyri ℥ iiii.*
ſabinæ an. ℥ iii.	*ceræ puræ ℥ xv.*
zinziberis,	*olei communis lib. v.*

Herbis & radicibus vino maceratis, coctis cum oleo, colatis, & additis pinguibus & pulueribus, fiat vnguentum vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Qui ad huius vnguenti apparatum medicorum commentarios euoluunt, tot varietates, quot authores in deſcriptione eius agnoſcunt: Nam Salernitanus addidit radicem bryoniæ, iari, cucumeris aſinini, & folia vtriuſque Coniſæ: Fernelius additionem illam ad-

mittit, omittit radicem iridis, & doſim immutat: Alij alia vel detrahunt, vel adijciunt. Ioubertum authoris mentem fidelius ſequutum, magis ſequimur, & deſcriptionem quam ipſe in meliorem ordinem redegit, exhibemus. Eius autem apparatus ſic inſtituendus. Radices & herbæ tritæ, & à ſordibus purgatæ diem integrum macerentur: poſtridie eximantur, & probè terantur; In oleum immergãtur, & ſic dies ſeptem dimittantur: Tum coquantur & percolentur. Expreſſo liquori addantur butyrum, adeps & cera: His liquatis affundantur olea: Tum pulueres permiſcendi. Omnia ſic ritè permixta, & ſubacta vnguentum efficiunt conſiſtentiæ legitimæ: quod ab effectu ἀρηγὸν, id eſt, auxiliare, à quibuſdam, Adiutorium, à Nicolao Præpoſito ineptè Aragon dicicitur. Præparatio ἀρηγὸν. Vng. adiutorium.

Valet ad affectus corporis frigidos, conuulſiones, reſolutiones, colicum dolorem & articularem. Ante inuaſionem quartanæ prodeſt ſpinam dorſi, & ſcapulas eo inungi.

Vnguentum Martiatum. D. Myrep. CAP. XXIV.

℞. *Olei antiqui lib. ii.*
ceræ, lib. i.
roriſmarini,
foliorum lauri,
rutæ, an. ℥ *iiii.*
maioranæ ℥ *iii.*
ebuli,
Sabinæ,
balſamitæ,
ozimi,
eleliſphaci,
polii montani,
calaminthes,
arthemiſiæ,
enulæ,
bethonicæ,
acanthi,
ſpargulæ,
herbæ venti,
pimpinellæ,
agrimonii,
abſynthii,
herbæ paralyſis,
coſti noſtratis hortenſis
cymarum ſambuci,
vermiculatis,
ſemperuiui maioris,
millefolij,
chamædrios,
quinqueneruiæ,
centaurii minoris,
fragariæ,
pentaphylli an. ℥ *ii.* ʒ *ii.*
radicis altheæ,
cumini,
myrrhæ an. ℥ *i.* ß.
fœnugræci,
butyri an. ʒ *vi.*
ſeminis vrticæ,
violarum,
papaueris albi,
mentæ ſatiuæ, &
mentæ agreſtis,
rubiæ tinctorum,
oxylapathi,
polytrichi,
cardiobatani,
periclymeni,
herbæ moſchatæ,
florum chamœmeli,
ſcolopendrij,
criſpulæ,
herbæ camphoratæ,
ſtyracis calamitæ,
thuris,
medullæ cerui an. ʒ *ii.*
axungiarum vrſi,
gallinæ, &
anſeris,
maſtiches an. ℥ ß.
olei nardini ℥ *i.*

Radices & herbæ tritæ vino macerentur, coquantur, oleum affundatur, & rurſus coquantur donec marceſcãt. Colato liquore & calente cera liquetur, dein butyrũ & axungiæ: Tum pulueres addãtur, & fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Putat Salernitanus hoc vnguentum debere vocari Martianum à Martiano; Manlius, Martiatum à Martiatone medico peritiſſimo illius inuentore. Sed is, quicunque fuerit, vnguentum ſanè ad multa efficaciſſimum, & vſitatiſſimum decripſit. Multis autem quod conſtet ſimplicibus, ad differentiam alterius minoris deſcriptionis ab Alexandrino traditi, magnum vocatur. *cap. 99.*

Verùm ne quis in eius diſpenſatione admittat errorem, ſimplicium aliquot obſcurior appellatio ſic elucidanda, vt per acanthum, brancha vrſina intelligenda, per balſamitham mentha aquatica, per Eleliſphacum, ſaluia, per ſpargulam aparine Græcorum, per herbã venti, non parietaria, ſic quoque dicta, ſed anemone ſylueſtris; alterutra tamen nullo errore ſumi poteſt, per herbam paralyſis, primula veris, per coſtum noſtratem, mẽtha Græca, herba ſanctæ Mariæ vulgo dicta, per ſemperuiuum, ſedum, ſeu aizoon maius, per quinque-neruiam, plantago minor, per cardiobotanum, carduus benedictus, vel potius cardiaca, per periclymenum matriſylua ſeu caprifolium, per herbam moſchatam, prima geranij ſpecies, per criſpulam cotula non fœtida, quam buphtalmum, ſeu oculum bouis appellant, per herbam camphoratam, abrotonum mas. Reliqua facilia ſunt. Compoſitionis illuſtratio.

Pro tamariſco autem non amaracum cum Iouberto poſuimus, ſed maioranam ſcopo conuenientiorem. Ad præparationem radices, & herbæ medio Vere collectæ, abluendæ, purgandæ, terendæ, vini generoſi ſufficienti quantitate, in vaſe idoneo, ſuper cineres calidos macerandæ & coquendæ ad mediæ partis vini diſſipationem: Deinde oleum affundendum, atque omnia rurſus coquenda ſimul ad vini perfectam exhalationem. Poſt hæc ab igne ſemoueantur, & ſacculo excepta exprimantur, & rurſus igni reddãtur. Tum addenda cera, liquandaque, Dein butyrum, axungiæ, medulla, & reliqua puluerabilia, in tenuem pollinẽ redacta. Omnia ſic diſſoluta, probè mixta & agitatione continenti vnita, igni ſubtrahantur, vt coëant in vnguenti formam. Præparatio

Efficaciſſimum eſt ad frigidos cerebri, neruorum & articulorũ affectus. Tremori, paralyſi, conuulſioni & arthritidi plurimum confert, & præduris lienis tumoribus, atque omnibus doloribus à crudis humoribus natis. Vires.

Vnguentum Citrinum D. Myr. CAP. XXV.

℞. *Boracis,*
marmoris albi an. ℨ *ij.*
capburæ ℨ *i.*
coralli albi ℥ ß.
amianti, vmbilici marini,
antalij,
dentalij,
criſtalli,
nitri,
tragacanthi,
amyli,
thuris albi an. ℨ *iij.*
gerſæ ℥ *i.*
ceruſæ ℥ *vi.*
adipis ſuilli recentis, nec ſaliti lib. i. ß.
ſeui caprini ℥ *i* ß.
adipis gallinæ ℥ *i.*
mala citria n. ij.
Ea minutim inciſa adipibus liquatis miſceãtur, coquãtur & percolentur. Expreſſo liquori reliqua ex arte puluerata cõmiſcebũtur, & fiet vnguentũ.

COMMENTARIVS.

Cum hoc vnguentum nomen tantùm habeat à citro, non colorem (album enim eſt) rectius citreum quàm citrinum dici poteſt: ſed effecit vocum affinitas, vt nullo, aut exiguo errore, modò hoc, modò illo nomine deſignetur. Ex his vero eſt, quæ ad artem coſmeticam, ſeu exornatoriam potius, quàm morborum curatricem ſpectant. Conſtat namque multis quæ cutem erugant & detergunt, prauum illius colorem emendant, meliorem conciliant, & ad laudabilem ſtatum reducunt. Verùm cùm multa ex his, barbaris vocibus enuntientur, explicationéque indigeant, ne vocum ambiguitate,

ac multiplici acceptione tyrones decipiantur, hanc illis ſubiungimus interpretationem, vt pro amianto, ſeu amento dulci, alumen ſciſſum, vulgo plumeum, non gypſum coctum cum Manlio ſumatur: pro vmbilicis marinis intelligantur belliculi marini, figuram vmbilici humani referentes, ſatis noti ac vulgares. Pro Antalio, tubus quidam marinus intelligendus eſt, longitudine digiti minoris, foris ſtriatus & inter buccina numeratus. Pro Dentalio, conchula parua, longa, rotunda, candida, intus læuiſſima, incurua, altera parte acuminata, in qua vermis marinus viuit, & aliquando exit. Et cum antalia & dentalia conchylia ſint, & velut buccina, non male ipſorum defectu, turbines marini & cochleæ vſurpantur.

Per Gerſam autem velut Ceruſa quædam intelligenda eſt, ex radice Drachonteæ, ſeu Serpentariæ, vel eius penuria, ex radice Iari & aqua roſarum confecta, cuius præparatio ſic ſe habet. Radices Drachonteæ ſeu Serpentariæ maioris Vere collectæ, abluendæ, & à ſordibus purgandæ & ſiccandæ: deinde in mortario lapideo tenuiſſimè puluerandæ: & fictili, aut vitreo vaſe idoneo exceptæ, aqua roſarum inſuccandæ: tum linteo tecto ad Solem ſiccādæ: poſtea rurſus terendæ, roſacea irrorandæ, & vt antè inſolandæ & exſiccandæ. His omnibus ter, quaterque iteratis, tandem puluis vino odoro madefaciēdus, & in paſtillos cogendus: qui in vmbra ſiccati, vſui reponendi ſunt, & pro Gerſa vſurpandi. Gerſæ præparatio.

Porrò huius vnguenti ſic ſuſcipitur præparatio. Axungiæ primùm ſimul in vaſe fictili liquantur; quibus duo mala citria per taleolas ſecta noctem integram macerantur: manè ſequenti coquuntur & percolantur. Inter ea marmor, cryſtallus, corallium, vmbilici, antalia, & dentalia tenuiſſimè puluerabuntur, vt etiam reliqua, ſed ſeorſim, maximè verò caphura, amylum, thus, amiantum & borax. Gerſa autem quod friabilis ſit, leui ad cribrum inuerſum attactu comminui ſolet. Omnia vt decet læuigata adipibus liquatis, colatis & adhuc calentibus commiſcebuntur & agitabuntur, vt concreſcant in vnguentum. Minor autem videtur quantitas adipis ad pulueres, qui propterea minuendi, vel ille augendus: Nam pro libra pulueris ſæpius requirunt pharmacopœi axungiæ, vel adipis lib. vij. aut viij. ferè autem puluis ſeruatur, & rectè, atque vtendi tempore axungiis commiſcetur. Præparatio

Inutilis videtur eorum curioſitas qui in malum Poncerium excauatum axungiam mundatam & liquatam injciunt, in balneo mariæ ponunt, pulueres pro axungiæ quantitate commiſcent, mouent, agitant, ab igne tepido amouent, tum diu mouent donec vnguentum conſiſtentiam acquirat idoneam.

Vnguentum Citrinum papulas ex bile, aut ſalſa pituita, in cute, præſertimque faciei erumpentes reprimit, impetigines, liuores & lentigines extergit, fœdas cicatrices delet, oculorum rubores aufert, & cutaneos affectus ſanat. Vires.

Vnguentum Pomatum. CAP. XXVI.

℞. Seui hædi ℥ iiii.
axung. porci recent. ℥ viii.
pomorum fragrantium lib. ß.
pul. ireos florent. ʒ ij.
calami aromat. ſantal. citrin. an. ʒ i.
Caryophyll. cynnamomi an. ʒ ß.
florum lauendulæ ℈ i.
ſtyracis calamint.
benſoin an. ʒ ij.
Ex arte fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Antiquorum nullus vnguenti Pomati, quod vulgus pomadam, & meliùs pomatam nominat, meminit, recentiores quòd vulneribus, fracturis & vlceribus curandis non ſit in vſu, in ſuis Diſpenſariis attexere neglexerunt. Omnes tamen pharmacopœi quamdam illius deſcriptionem apud ſe ſeruãt, & parant, vixque datur officina quædam, niſi paupercula valde, aut plebeiana, in qua venale non proſtat vnguentum pomatum: Cuius cùm variæ deſcriptiones circumferantur, optabiliorem ad quos commendatur vſus, ſelegi. Diſplicet enim quod à Cerato refrigerante Galeni colore & odore parum diſtat: Nam cùm ſit vnguentum, à delicatioribus mulierculis, quæ odoratis delectantur, expetitum, non modo ſuauem halitum ſpirare, ſed & colorem gratum habere debet. Propterea ſeduli myropolæ moſchum, ambram, zibethum, aliaque aromata permiſcent ad fragrantiam: & nonnulli laccæ factitiæ vel anchuſæ nonnihil, aut alius tincturæ conijciunt, âd rubellum, vel vt loquuntur, carneum colorem inducendum.

Parandi difficultas ſi quæ ſit, non multùm laborioſa; Seuum & axungia à fibris purgantur, liquantur, & in vas vitreum mundum colo traiecta iniiciuntur: Refrigerata abluuntur aqua roſacea, vel alia odorata? Tum medulla pomorum commiſcetur: poſtea igni blando omnia committuntur, agitantur, & ſimul ferueſiunt ad aquæ diſſipationem, nodulo priùs qui pulueres contineat, immiſſo.

Vires. Prodeſt cutis nigredini & aſpredini à ſolis æſtu, vel Aquilonio

flatu.

flatu contractæ, labiorum, papillarum & manuum ſciſſuris, maculis faciei delendis, eiuſdem furfuribus impediendis, rubori mitigando, & ſcabritiei leniendæ. Valebit ad ambuſta plurimùm, ſi olei nenupharis & ceruſæ parum admiſceatur. Vnguentū ad ambuſta.

Vnguentum Spleniticum. CAP. XXVII.

℞. Olei de capparibus,
Olei de Iaſmino an. ℥ ix.
Butyri æſtiui & inſulſi ac recentis lib. ß.
Succorum bryoniæ & Ciclaminis an. ℥ vij.
Gummi ammoniaci aceto diſſoluti ℥ ii.
Puluerum corticis tamariſci, Fraxini,
Ceterach,
Seminis agni caſti an. ℥ i.
Cumini ʒ ii.
Ceræ nouæ & odoratæ q. ſuff.
Fiat vnguentum: cui adde,
Olei de Spica ʒ ii.
terebinthinæ venet. ʒ i.

COMMENTARIVS.

Multis lien tumet, aliis induratur ſine incremento inſigni: aliis ſimul inſigniter & augeſcit & indureſcit. Omnibus grauitas adeſt & circumſcriptus in hypochondrio ſiniſtro tumor, ſpiritus difficultas, prauus color, ad plumbeum vergens, decubitus in ſiniſtrum latus grauis, venæ ad lienem nigricantes & turgidæ, & pedum ſæpe inflatio.

Illis poſt generalium præſidiorum opem confert regioni lienis hoc vnguentum adhibere, quod vim habet malacticam ſeu emolliētem, reſoluentem, aperientem, roborantem ac ſpleniticam, vnde nomen. Non debet igitur omitti, & cùm eius vſus ſæpe ſit vtiliſſimus, in pharmacopoliis omnibus debet haberi.

Vt ritè paretur olea, & butyrum igne lento bulliant cum ſuccis ad eorum diſſipationem. Commiſceatur ammoniacum dilutum & terebinthinæ vnitum: Addantur pulueres: tum demum cera, & fiat

vnguentum, cui parum olei de ſpica addatur, quod ſua tenuitate efficit, vt reliquorum vis meliùs ad partem deferatur, & ſuo halitu vnguenti odor minus ſit ingratus.

Vnguentum Neapolitanum. CAPVT XXVIII.

℞. *Axungiæ ſuillæ in ſucco ſaluiæ lotæ lib. i.*
argenti viui extincti ℥ iiii.
olei laurini,
chamæmeli, &
lumbricorum, an. ℥ ij.
ol. de ſpica ℥ i ß.
aquæ vitæ ℥ i.
ceræ flauæ ℥ ij.
terebinthinæ in ſucco enulæ lotæ ℥ iii.
pulueris chamæpytheos & ſaluiæ an. ʒ ii.
fiat vnguentum vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Vellem citra nationis alicuius iniuriam de morbo venereo & eius curatione medici loquerẽtur; ſed cùm multi iſtius luis originem, cauſam & naturam primo ſui aduentu ignorarent, in eos à quibus vel iuſtè, vel iniuſtè ſe læſos putarent, retulerunt: hinc alij Hiſpanicum, alij Italicum, alij Gallicum, vt Itali, nuncupant. Galli vero cùm homines ſint, nec iniuriam illatam facilè ferentes, morbum quem antea Indicum, aut venereum rectè vocabant, audito Gallici morbi nomine ab Italis impoſito, non modò morbum, ſed etiam remedium Italicum & ſæpe Indicum nominant. Ex India enim primũ ab Hiſpanis delatus eſt in Italiam, vnde Galli poſt captam Neapol. domum redeuntes hunc fructum Neapolitanum detulerunt. Sed hęc ridendi quàm rodendi gratia, potius dicta ſunto: Redeo nunc ad vnguentum à nobis ad Indicæ luis curationem deſcriptum, quod aliorum eiuſdem nominis multorum loco erit: quæ velut per manus pharmacopœorũ & chirurgorum tradita, in quibuſdam Officinis ex ſolo adipe ſuis & hydrargyro, aut ſimul paucis quibuſdam aliis ſimplicibus indebitè paratis & vnitis conficiuntur. Ob id ægroti ſæpè ab ipſorum vnguentorum litu incidunt in tremorem, ſtuporem

& paralyſim. Hoc autem à nobis deſcriptum multis conſtat, quæ dictos affectus impediunt, neruoſum genus roborant, qualitatem malignam humorum peccantium extinguūt, & humores ipſos partim reſoluunt, partim propellunt, & ſputando per os educunt. Sunt qui petrolæum & Euphorbium adiiciunt: quæ licèt propter partium tenuitatem & calorem excedentem aliquando frigidioribus naturis proſint, bilioſis tamen & temperatis ſæpius obſunt. Mithridatium & Theriacam alij permiſcent, nos tamen omiſimus, quòd non ſint huius luis efficax alexiterium: argentum autem viuum vt decet vſurpatum, efficaciſſimum eſt, vt alibi demonſtrau mus.

Præparatio.

Ad huius autem vnguenti apparatum, primùm cera igni moderato cum oleis liquanda, & addita aqua vitæ agitanda & calefacienda ad eius ipſius exhalationem: dein adeps & terebinthina vnà cum hydrargyro illis incorporato. Tum demùm pulueres: ſicque omnia probè ſubacta concreſcent in vnguentum.

Si hoc paratum modo diu ſeruari non poſſe videatur, alio ſic paretur: Axungiæ primùm lento igne cum ſaluiæ ſucco ferueſiat, ad eius diſſipationem: admiſceantur olea chamæmeli lumbricorum, de Spica & cera: omnia agitentur ſpatula donec cera probè liquata commixtaque fuerit: Tum omnibus ab igne ſemotis laurinum adiungatur. Interea mercurius extinctus cum terebinthina in mortario accuratè ducetur. Poſtea totum ſimul agitando, vt artis eſt cōmiſceatur. Tandem proijciantur pulueres & aqua vitæ, & rurſus agitatione multa fiat ex omnibus vnguentum.

Hydrargyri extinctio.

Vt verò ritè præparetur hydrargyrus, debet primum per laneum pannum traiici, vt tollatur illius plumbago, deinde ſaliua hominis ieiuni ac ſani extingui. Sic enim domitus aptior eſt ad huius vnguēti confectionem, quam ſucco limonum aut hyoſciami extinctus, licet axungiæ & terebinthinæ mixtus multùm de ſua feritate amittat. Illius malefica vis adhuc optimè caſtigatur oleo Terebinthinæ, vt decet, parato.

Vires.

Plurimum valet hoc vnguentum ad oris fluorem, vt vocant, ſeu humoris virulenti per os exſputationem, eo poſt repurgatum corpus partes bis atque iterum liniantur.

Vnguenta porrò multa ſparſim in Antidotariis vulgaribus deſcripta neglеximus, quòd eorum vſus vel non ſatis probetur, vel improbetur, vel quia vires habent his affines quæ in hoc libro deſcribuntur. Qui enim habebit, exempli loco, Stypticum Fernelij & Aregon, nihil erit ei neceſſe vnguentum Comitiſſæ & de Arthanita parare.

SECTIO SECVNDA.

De Ceratis.

Ceratum quid.

VT cerata media ſunt inter vnguenta & emplaſtra, ſic inter hæc & illa à nobis deſcribuntur. Dicuntur Cerata quod ceram admittant; vt etiam Ceronea, quæ nunc ab emplaſtris ſoliditate & compoſitione non differre videntur, itaut Chirurgis emplaſtra & Ceronea idem ſint: Et qui inter ipſos tantùm oſſa fracta aut luxata reponunt, omnia emplaſtra Ceronea nominãt: at verò Cerata molliora cum ſint anguſtiore acceptione deſignantur, pro medicamẽto, nẽpe externo, ex oleo, cera, & ſtirpium, animaliũque partibus, atque metallis & mineralibus aggregato, conſiſtentiæ inter vnguentum & emplaſtrum mediæ: nam plus ceræ recipiũt, quã vnguenta, hinc duriora; minus quã emplaſtra, ideo duriora. Ea proportio ceræ in vnguentis ſeruatur, vt vnciis olei ſingulis ponantur ceræ dragmæ duæ aut paulò minus: In Ceratis huius dragmæ duæ cum dimidia aut paulò plus: In emplaſtris ſæpe duplum, ſæpius triplum, & aliquando quadruplum ceræ ad oleum pondus. Variat tamen iſta proportio, pro diuerſa rerum aliarum mixtione & tempore, nam vbi puluerum maior quantitas adhibetur, ibi plus olei: vbi minor, ibi minus: vt etiam æſtate, (quòd omnia pinguia facilè liqueſcant) minor quàm hyeme olei doſis ponitur, adeout ſæpius penes artificem peritum ſit oleum vel ceram augere vel minuere. Vt autem ceroneum pro emplaſtro, ſic ceratum pro vnguento ferè vſurpatur: Eadẽ enim eſt ſimplicium commixtio, præparatio & ſpiſſitudo, & nonnunquam ceratum vnguento mollius efficitur.

Ceratum refrigerans Galeni. CAP. I.

℞. *Ceræ albæ ℥ i.*
Olei roſati Omphacini ℥ iiii.
Liquentur ſimul in vaſe duplici. Refrigeratis affundatur paulatim in mortario, aquæ frigidiſſimæ quantum abſorbere poterunt, percutiendo & agitando: poſtremò addatur aceti ℥ ß.
Fiat ceratum.

COMMENTARIVS.

Cap. 6. lib. 1. ſimplic. lib. 10. method. & lib. 6. ſanit. tuend.

Inter medicamenta compoſita & euporiſta, nullum eſt frequentius & ſimplicius hoc cerato, à Galeno multis in locis deſcripto, & celebrato, quod à nonnullis modò vnguentum, modò Ceratum album, & aliquando ceratum refrigerans Galeni nuncupatur in Officinis.

Sic vero eius ſuſcipitur præparatio: Cera in fruſtula diuiſa oleo roſaceo omphacino in diplomate liquatur: dein ab igne remouetur, & in aliud vas tranfunditur: atque vbi refrixerit, & modicè concreuerit: aqua frigidiſſima ſubinde affunditur & agitatione continua ſubigitur: Et rurſus noua frigidæ affuſio & agitatio iteratur, donec ipſam mixtura reſpuat: cui ſi parum aceti albi & tenuis adiiciatur, magis humectans & refrigerans vnguentum parabitur. Vbi magis refrigerare conſilium eſt, etiam Galeni authoritate, ſucci lactucæ, ſolani, ſemperuiui, aut ſimilium refrigerantium nonnunquam adduntur. Sed hoc rarò niſi vtendi tempore fieri ſolet, atque in pharmacopoliis tantùm, quod ſimplicius eſt aſſeruatur. Præparatio

Valet ad phegmonas, Eryſipelata, herpetas, carbunculos, phygethla, omnemque intemperiem calidam. Febrientibus quoque multum conducit, ſi hypochondriis ſuperponatur. Vires.

Ceratum Santalinum D. Meſ. CAPVT II.

℞. *Roſarum ℨ xij.*
ſantal. rubri ℨ x.
ſantali albi,
ſantali citrini, an. ℨ vi.
boli Armenæ ℨ vij.
ceræ albæ lotæ ℨ xxx.
eboris ℨ vii.
caphuræ ℨ ii.
olei roſat. lib. i.
fiat Ceratum vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Minus eſt irridendus pharmacopola, qui ſaccharo quàm qui hoc cerato caret, cuius perennis & fœlix vſus nobilitatem oſtendit. A cera Ceratum dicitur, à ſantalis, Santalinum, & paratur ſic:

Præparatio. Santala primum omnia ſimul puluerantur: ſeorſim roſæ, bolus armenæ, ebur & caphura: deinde cera igni blando, vt cineribus calidis, aut balneo maris, cum oleo adhibetur, vt liqueſcat: vbi aliquantum refrixerint ambo, confuſe liquata, aqua roſacea ter quaterque lauanda: poſtea dicti pulueres commiſcendi, ita tamen vt caphura poſtremo loco ponatur, pauco oleo ac igne lento diſſoluta. Tum omnia ſimul agitanda, ſubigendaque, vt coëant in idoneam conſiſtentiam Cerati. Vt ſantala prærubra ſint, inter puluerandum ſubinde aqua roſarum ſunt aſpergenda. Minime autem oleum cum cera abluendum, ſed ſeorſim ne ceratum ranceſcat. Porro ebur crudum pro ſpodio poſuimus, non vſtum vt perperam, aromatariorum vulgus. Cur verò id egerim, pluribus in locis ſuperiùs, vbi ſpodium occurrit, fuſiſſimè demonſtrauimus.

Vires. Ceratum Santalinum phlegmonas & omnes intemperaturas calidas ventriculi, hepatis & partium aliarum exuſtiones efficaciſſimè compeſcit.

Ceratum Stomachicum Galeno aſcriptum D. Meſ.

CAP. III.

℞. Roſarum,
maſtiches an. ʒ x.
foliorum abſynthii ſicci ʒ vii. ß.
ſpicæ nardi ʒ v.
ceræ ℥ ij.
olei roſati ℥ ix.
fiat ex arte Ceratum.

COMMENTARIVS.

Ceratum hoc à Meſuë traditum efficacius cùm ſit duobus aliis à Galeno deſcriptis vſitatius eſt, & in Officinis pluribus aſſeruatur. Ad eius apparatum, cera & oleum liquãtur: refrigerata ſæpius aqua roſarum abluuntur: poſtea rurſus liquata lauantur æquis partibus ſucci citoniorum & vini nigri & auſteri, addito pauco aceto; quod tamen multi non ſine ratione omittunt. Interea roſę & abſynthium ſimul pulueranda: ſeorſim verò maſtiche & ſpica Indica: tum omniũ puluis confusè mixtus, cerelæo, ſeu ceræ oleo liquatæ & lotæ, permiſcendus, & ita ſubigendus, vt in cerati craſſitudinem abeat legitimam. Iſta præparatio multum quidem vſualis eſt, malunt tamen nõnulli ſeorſim oleum abluere quàm ceræ commixtum, ne diu ſeruatumranceſcat ceratum. Hoc autem non ſimiliter deſcribitur à Galeno, licèt ei tribuatur à Meſuë, cui potius debetur illius inuentio, vel ſaltem amplior & melior deſcriptio. Dicitur Stomachicum à parte cui confert & adhibetur: Calorem enim ſtomachi & totius ventriculi fouet, coctionem iuuat, flatus abſumit, crudos humores coquit, appetitum excitat, & vomitum compeſcit. Præparatio.

Solet autem & debet extendi ſuper aluta & ſuperiori regioni ſtomachi, & aliquando etiam toti ventriculo admoueri. Eum enim roborat, & ad munia perfectiùs obeunda vegetiorem reddit.

Ceratum Oeſypatum, Galeno tributum D. Meſ. CAP. IV.

℞ *Oeſypi ℥ x.*
Oleorum chamæmeli,
ol. Irini an. lib. ß.
ceræ flauæ ℥ iii.
maſtiches,
terebinthinæ an. ℥ i.
reſinæ ℥ ß.
ſpicæ nardi ʒ ii.
croci ʒ i. ß.
ammoniaci ℥ i.
ſtyracis calamitæ ℥ ß.
fiat Ceratum ſecundum artem.

COMMENTARIVS.

Tria deſcribit cerata Meſuë, quorũ hoc ſelegimus Galeno aſcriptum, vt efficax & vſu frequentiore celebratum; efficacius tamen redditum, Rondeletij conſilio, ammoniaci & ſtyracis calamitæ incremento: ſic enim effectus fœliciter præſtat, quos alia Philagrij & Pauli cerata à Meſ. conſcripta pollicentur. Propterea qui hoc habebit, aliis dictis carere facilè poterit. Dicitur autem Oeſypatum à ſua baſi Oeſypo, quæ ſic extrahitur. Lanæ ſuccidæ ex ouium collo, ventre & fœminibus euulſæ quantitas quædam idonea ſumitur, aqua calida horas octo maceratur, & ſubinde baculo agitatur: deinde igni ferueſcere dimittitur, donec pinguedinem in aquam depoſuerit. Extractis & fortiter expreſſis lanis aqua è vaſe in aliud vas magno impetu ſæpius transfunditur, vt ſpumam multam eructet, quæ colligenda & in alio vaſe ſeorſim reponenda: tum aqua denuò agitatur ad ſpumam, quæ adhuc collecta cum præcedente ponenda. Idque toties iteratur ſub æſtiuo Sole, dũ tota ſpumeſcens pinguitudo colligatur: Collecta, aqua pura ſæpe lauatur, manibus agitando, quouſque ſordes mixtæ auferantur, & aqua pura effluat, atque pinguedo linguæ admota, nullum acrimoniæ ſenſum inferat: poſtea vaſe fictili denſo excepta, in loco frigido ſeruanda. Vim habet emolliendi, reſoluendi, calefaciendi, & dolores ſedandi.

Oeſypi eductio & apparatus.

Vix

Vix autem concreſcit lentor iſte ſubunctuoſus, niſi aquea portio admixta aduentitio calore exhalarit.

Citius adhuc, faciliuſque ſic paratur, Lana ſuccida in aqua maceratur & coquitur: dein fortiter exprimitur, donec tota ſordes excrementitia ac ſubpinguis in aqua remaneat: idque bis iteratur, ſi videatur opus. Tum aqua vel in ſole, vel igne, vel D. M. aut æſtuario euaporatur. Quod in fundo vaſis relinquitur, Oeſypus eſt.

Sic autem paratur Ceratum deſcriptum, primò ſeorſim puluerantur crocus, maſtiche, ſpica & ſtyrax: dein omnium pollen commiſcetur: ammoniacum in aceto maceratur, liquatur, & coquitur ad mellis conſiſtentiam: poſtea cera in oleis liquabitur. His igni ſubſtractis, miſcebitur Oeſypus; tum ammoniacum ſolutum, & terebinthina ſimul: tandem pulueres ſemper agitando, vt abeant cuncta in cerati ſpiſſitudinem legitimam. Præparatio

Vim habet emolliendi, reſoluendi, àcdigerendi, & dolores ſedandi: proinde duris tumoribus hepatis, lienis, vteri, neruorum, articulorum & aliarum partium conducit. Vires.

Alia quædam externa medicamenta, ceratorum nomine deſcripta ab authoribus traduntur, quæ quod duriore conſiſtentia frequentiùs parentur, de his ſub Emplaſtris libro ſequenti loquemur. Alia autem molliora, qualia à Meſue deſcribuntur, aut nunquam, aut rariſſime parantur.

OFFICINÆ PHARMACEVTICÆ SEV ANTIDOTARII DE MEDICAMENTIS EXTERNIS, LIBER SEXTVS.

De Emplaſtris.

PRÆFATIO.

MATERIES *vnguentorum & Emplaſtrorum eadem eſt, vt & virtus, ſed conſiſtentia diuerſa, in illis quippe molliuſcula, in his valde craſſa, ac ſolida : Ob id non in vaſculis vnguentorum more reconduntur, ſed in magdalias, ſeu bacillos digiti craßitudine & lōgitudine formantur; qui charta inuoluti in Officinis ſeruantur. Vt eam ſpißitudinem acquirant, plus ceræ quam vnguenta, & minùs olei ad ſui confecturam admittunt, vt ſæpe duplum ceræ ad olei pondus : interdum triplum, atque etiam aliquando quadruplum. Augetur tamen vel minuitur cera pro reſinarum & ſuccorum concretorum copia, vt etiam Oleũ, prout medulæ, adipes & axungiæ maiore aut minore doſi veniunt in confectionem. Ex ſtirpium autem & animalium partibus, mineralibus & metallis emplaſtra conficiuntur, quorum nonnulla velut corpus*

& conſiſtentiam tantum præbent: virtutem verò nullam aut exiguam, cera nempe, oleum commune, lithargyrus & interdum reſinæ: alia ſimul cum materie virtutem & efficaciam, vt mineralia, plantæ, & reliqua omnia quæ accedunt ad compoſitionem. Non omnia tamen emplaſtra ceram aut reſinas admittunt, quæ ſcilicet aliũde materiam illis proportionatam, vt ladanum, thus copioſum aut quid ſimile excipiunt. Fiunt & quædam abſque cera & ignis adiutu, quorum nempe materialia melle aut mucaginibus, vel viſcido quodam cremore ſubacta in emplaſtri ſpiſsitudinem concreſcunt, vt emplaſtrum de Cruſtapanis, & de baccis lauri, aliaque multa quæ inter emplaſtra & Cataplaſmata ambigunt. Porrò, in emplaſtris conficiendis is ordo ſeruandus, vt primùm cera oleo liquetur, dein liquores, ſucci & mucagines permiſcentur, & lentè coquuntur ad aqueæ humiditatis exhalationem: tum reſinæ & adipes induntur, vt & gummi genera, ex quibus nonnulla commiſcentur ſyncera, alia, non niſi vino, aceto, aut alio liquore diluta, colata & cocta. Si terebinthina deſideretur, ea addatur emplaſtro iam percocto & igni ſubſtracto. Tandem pulueres creti inſperguntur, ſeduloque verſantur, agitantur & ſubiguntur, vt in maſſam concreſcant, nec mollem nec duram, ſed mediam & lentam quæ tamen digitos contrectantium non inquinet. Si ſucci liquidi, vinum, acetum, aqua medicamẽtoſa, vel decocta quædam emplaſtri confectionem ingrediantur, ea coquenda ad ſeroſæ humiditatis diſsipationem. Succi inſpiſſati & recentes aliquo ſoluuntur liquore, qui etiam coctione abſumitur. Dũ ſicciores ſunt & friabiles, ſolùm puluerantur & miſcentur. Et vt magni refert, quæ prius & quæ poſterius in diſpenſandis emplaſtris ponuntur, ſic quæ minus aut diutius coquuntur: nam lithargyri leuis coctio emplaſtrum album facit, longior nigrum: Ærugo modò melinum, modò viride, modò fuſcum reddit: pro vario ignis calore: Sæpéque coloris mutatio qualitatis arguit mutationem, nam lithargyrium diutius coctum, emplaſtrum efficit ſimul & nigrius & exſiccantius. Et licet conſiſtentia & facultas in emplaſtris potiſſimum expetantur, attamen color & odor multum commendantur. Cum autem de præceptis generalibus in emplaſtrorum compoſitione ſeruandis abundè in noſtris Inſtitutionibus egerimus, ſupereſt nunc vt de particulari ſingulorum præparatione & confectione agamus.

Diachylon album D. Meſ. CAPVT I.

℞. *Olei veteris lib. ii.*
lithargyri puri tenuiſſimè triti lib. i. ß.
mucaginum radic. altheæ,
ſem. lini, &
fœnugræci an. ℥iiij.
fiat emplaſtrum, conſiſtentia legitimum.

COMMENTARIVS.

Multiplex eſt huius emplaſtri denominatio: A ſuccis enim mucagineis quibus magna ſui parte conſtat, & virtutem aſſumit, Diachylon vocatur: à colore, album: à communi eius vſu, commune, à quinque ſimplicibus ipſius confecturam ingredientibus, Pentapharmacum, & ſæpe Diachylon ſimplex ad differentiam minus compoſiti. Eius inuentorem tota myropolarum familia Meſuem agnoſcit, ante eum tamen Serapio & Auicennas illius deſcriptionem dederunt. Omnes autem iuxta formulam ſuperiorem exhibent, in qua oleum & lithargyrus potius materiam & corpus, mucagines efficaciam ſuppeditant, ex quibus diuerſa proportione miſtis, & præparatione vnitis Paulus emplaſtrum ſuum de ſucco conficit: Melius tamen ſic, iuxta deſcriptionem traditam paratur. Lythargyrus à ſcoria, plumbo, & ſordibus repurgatus tenuiſſimè læuigatur: mortario metallico diutiſſime, vt duodecim horas, cum oleo agitatur, ſubigiturque: poſt igni lento coquitur, ſemper verſando, donec lithargyrus craſſeſcat, & conſiſtentiam mellis nanciſcatur, atque fundo pilæ non adhęreſcat. Tum igni eximatur, vt paulatim frigeſcat: poſtea ſeorſim mucilagines in aqua extractæ parùm feruefiant, ad aquoſioris partis exhalationem: dein earum pars circiter tertia primùm lithargyro miſceatur & accuratè miſceatur, atque rurſus igni redditur, vt craſſeſcat: tandem reſiduum addatur, agitetur & blando igne ita feruefiat, vt ex omnibus ſic vnitis & concorporatis fiat emplaſtrum conſiſtentiæ legitimæ: In cuius libris ſingulis ſi pulueris Ireos vncia vna commiſceatur, Diachylon Ireatum habebitur. Signum emplaſtri perfectè cocti habetur, cùm ipſius portio marmori adhibita non adhęret, aut digitos, dum contrectatur, non inquinat: illius enim compages

Pręparatio.

Cap. 17 lib. 7.

ſequax eſſe debet, lenta & viſcida, vt ex ea formentur magdaliæ alba papyro inuoluendæ, & in pharmacopolio ſeruandæ.

Vt albius hoc Emplaſtrum habeant quidam induſtrioſi artifices, mucagines ſimul cum lithargyro & oleo miſcent, & diligenter igne luculento ita coquunt, vt fiant voti compotes.

Emplaſtrum Diachylon, malacticum optimum eſt: hepatis enim, lienis, ventriculi & aliarum partium duros tumores emollit, & humores coquit. Quod Iridim admiſit magis attrahit, incidit & reſoluit. Vires.

Diachylon magnum D. Meſ. CAP. II.

℞. Lithargyri auri tenuiſſimè pulueratì lib. i.
oleorum Irini,
ol. anethini,
chamæmelini an. ℥ viii.
mucaginis radic. altheæ,
carycarum,
ichtyocollæ,
ſem. lini, &
fœnugræci,
ſuccorum Ireos, &
ſcillæ,
œſypi an. ℥ xij. ß.
terebinthinæ ℥ iii,
reſinæ pini,
ceræ flauæ an ℥ ii.
fiat emplaſtrum, vt artis eſt.

Diachylon magnum cum gummis.

℞. *Bdellii,*
ſagapeni,
ammoniaci an. ℥ ii.
Vino diſſoluantur, colentur & coquantur ad mellis craſſitudinem, addantur maſſæ Diachyli magni, fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Vt Diachylon ſimplex & Ireatum, ſic magnum & gummatum coniunguntur, atque omnia eadem ſerie deſcribuntur, quòd inter ſe viribus & nomine plurimùm conueniant. In magni deſcriptione & apparatu Paul. Æg. multùm à Meſuë diſſentit, Oribaſius à Paulo: ab vtroque vulgaris vſus, Meſuei doctrinæ accommodatus, quem hoc in emplaſtro ſequimur, neglectis tamen vuis paſſis, in quarum locum ex Guidone radicem altheę ſubſtituimus. Sic autem paratur.

Lithargyrus purgatus & ſubtiliſſimè tritus, in mortario cupreo diutiſſimè cum oleo agitandus & nutriendus: deinde igni lento coquendus, aſſidue mouendo & verſando, donec craſſeſcat: tum mucilagines adduntur atque lente coquuntur, ad ſeri euaporationem. Poſtea *alkanach*, ſeu *ichtyocolla* ponitur ſuccis Ireos & ſcillæ diluta, coquiturque ad ſuccorum abſumptionem. *Alkanach* loco, *alkamb*, ſeu viſcum illud, quo capiuntur aues poni poteſt, quod huic emplaſtro non minùs, imò magis conuenit. His omnibus adhuc igni ſtratis cera liquanda, vt etiam reſina: igni ſubſtractis, terebinthina diluenda, necnon Oeſypus, aſſiduè mouendo, vt tota mixtura in emplaſtri coeat maſſam idoneam. Nonnulli induſtrioſa ſedulitate, paruam quamdam mucaginum portionem in principio vnà cum oleis & lithargyro commiſcent, coquunt & agitant, & poſtea reliquã earumdem partem; ſic enim lithargyrum impediunt, ne ad vaſis fundum decidat, & albius emplaſtrum efficiunt. Cum autem lithargyri coctio non ſit omnibus æquè facilis, & pro coquendi modo, vel longiore aut breuiore coctura nigrius, aut candidius emplaſtrum efficias, illius pondus à nonnullis augetur in his emplaſtris, quæ citiùs craſſeſcere, & colorem habere gratiorem cupimus. Quid ſit autem Icthyocolla lib. tertio de Mater. Medic. dictum eſt, cap. 17.

Scillæ ſucci extrahendi modus.

Modus vero ſucci ſcillæ extrahendi non omnibus notiſſimus: Alij namque eam tundunt, & ſtatim prælo committunt, alij poſt tuſionẽ & aliquot dies ante expreſſionem in cella vinaria relinquunt, alij aliquot horas ſuper cineres calidos ponunt. Huius tamen ſucci lentor efficit, vt ipſius parua admodum quantitas hac arte educatur; copioſiſſima verò ſi ſcilla integra paſta inuoluatur, in clybano parum coquatur, dein ablata paſta ſcilla torculari fortiter exprimatur: ſic enim vberior quam aliâ operâ ſucci quantitas educetur.

Eadem præſtat hoc emplaſtrum, quæ ſuperius ſed efficacius: magis enim duritiem quamlibet mollit, coquit, et digerit. Gummatum potenter attrahit, emollit & reſoluit.

℞. Mucaginum ſem. althea,
lini,
fœnugræci,
corticis mediani vlmi an. ℥ iiii.
ol. chamæmeli,
liliorum,
anethi, an. ℥ i.
ammoniaci,
galbani,
opoponacis,
ſagapeni an. ℥ ß.
ceræ nouæ ℥ xx.
terebinthinæ ℥ ii.
croci ʒ ii.
fiat emplaſtrum arte iam præſcripta.

COMMENTARIVS.

Licet de emplaſtri huius authore non ſatis conſtet, fere tamen ab omnibus pharmacopolis paratur iuxta deſcriptionem hanc, quam ex Fernelio eius tranſcriptore exhibemus: ad cuius apparatum primo mucagines in aqua extrahuntur: extractæ cum oleis lento igne coquuntur ad aqueæ humiditatis reſolutionem. His cera fruſtulatim ſecta liquatur, & ſpatha agitatur. Poſtea gummi dicta, aceto diluta, colata & cocta ad aceti diſſipationem adduntur, & rudicula agitantur. Omnibus ab igne ſemotis terebinthina commiſcetur; Tandem crocus: atque ſic accurate verſando maſſa idonea conficitur, ex qua formantur magdaleones pondere vnciæ dimidiæ, & aliquando integræ. Præparatio

Emplaſtrum de mucilaginibus partim emollit, partim coquit, ac maturat: Ob id tumoribus præter naturam duris, vtroque dicto modo ſanandis, confert. Enumeratur enim inter emollientia & ſuppurantia, eiuſque frequens eſt vſus. Vires.

Hic autem tyronem monitum velim, difficilem admodum eſſe gummorum cum reliquis in Emplaſtrorum confectione permixtionem: Niſi enim artificioſiſſimè tractentur, vel in grumos abeunt, vel vruntur potius, quàm ritè miſceantur. Ob id varij varios parandi modos inueſtigant: Nonnulli verò ſic optimè. Gummi pri- Annotatio. Alius parandi modus.

mum fictili vaſe excepta, in aceto, vel alio ſucco macerant, per ſetaceum traijciunt, deinde coquunt ad Emplaſtri, vel vnguenti parandi conditionem. Interea cum oleo ceram liquant, & mucagines, ſi quæ ſint, addunt: atque elixant ad humiditatis aquoſæ diſcuſſionem: huius vero mixturæ portionem gummis tranſcolatis ſenſim agitando commiſcent, adiecta terebinthina, ſi medicamentum parandum poſtularit. Poſtea gummi ſic ducta ad reliquū Emplaſtri corpus adijciunt, diligenter ducunt, ac mouent, & pulueres, ſi qui ſint, admouent, & agitatione multa permiſcent: atque ſic medicamentum habent conſiſtentia legitimum.

Emplaſtrum de Meliloto D. Meſ. CAP. IV.

℞. Meliloti ℥ vi.
florum chamæmeli,
comarum abſynthii,
ſampſuchi,
fœnugræci,
baccarum lauri,
radic. altheæ an. ℥ iii.
ſem. apii,
ameos,
cardumeni,
ireos,
cyperi,
ſpicæ,
caſſiæ ligneæ an. ℥ i ß.
ammoniaci ℥ x.
ſtyracis calamitæ,
bdellii an. ℥ v.
terebinthinæ ℥ i ß.
ficus pingues n. xii.
ſepi caprini,
reſinæ an. ℥ ii ß.
ceræ ℥ vi.
olei ſampſuchini,
ol. de ſpica an. ℥ vi. vel ſingulorum ℥. i.
Aquæ decoctionis meliloti, Chamæmeli & Fœnugreci
quant. ſuff. fiat. emplaſtrum.

COM-

COMMENTARIVS.

Multis conſtat hoc emplaſtrum, quæ ſeorſim & artificiosè debent præparari antequàm accedant ad illius confecturam: ac primo quidem loco radices terendæ; ſecundò ſemina; tertio herbæ & flores: tum cinnamomum & ſtyrax, ſed ſeorſim vtrumque: deinde miſcentur omnia. Inter ea macerantur bdellium & ammoniacum in aceto, potiùs quam in decocto meliloti, chamæmeli & fœnugręci, vt nonnulli volunt, in quo non niſi ægrè diſſoluuntur. In eo tamen mucagines radicis altheæ & fœnugręci optimè poſſunt, & debent extrahi, quibus colatis adijciuntur ficus tuſæ, eodem decocto maceratæ, & per cribrum traiectæ. Ex his autem ſic apparatis conficitur emplaſtrum hoc modo. Cera, reſina & ſebum hircinum ſimul liquanda: his igni ſubſtractis addenda gummi macerata, colata, & ad mellis craſſitiem cocta: Tùm terebinthina, dein pulueres ſimul vniti. Quibus omnibus probè ſubactis adduntur olei ſampſuchini & de ſpica an. ʒ vj. vel ℥j. ad ſummum. Qui enim illorum ℥ vj. ex Bauderonio addiderit, vnguentum, quam emplaſtrum potiùs effecerit. Si ficus ſicciores ſint, poterunt teri & cum reliquis puluerari, vt etiam bdellium: præſtat tamen ea macerari & percolari. Pro Cordumeni carui ſemen ponendum eſt, non cardamomum, vt multi faciunt, vocum affinitate decepti. Cætera facilia ſunt.

Iniuſtè verò conqueritur Bauderonius fil. quòd patris lapſum in ſua paraphraſi ſuper iſto emplaſtro notarim: Quam vt à cenſura liberet, non, inquit, olei pondus pater definiuit, ſed pharmacopœi iudicio omnia committens, quantum ſufficit, ponendum dixit. At verò textum Meſuei, quem Bauderonius tranſcripſit, vt ille ipſe reliqui, ſed paraphraſim tantum ab illo recognitam, ſecunda editione typis commiſſam Lugduni, in ædibus Benedicti Rigaldi, ann. Dom. 1596. Tum & apud Stephanum Seruinum, eodem anno pag. 725. linea 6. paucis ac humanis verbis animaduertendam monui, in qua olei nardini & ſampſuchini ℥vj. imperantur. Tertia quoque editione ann. 1603. apud Petrum Rigaldum eadem olei quantitas à Bauderonio præſcribitur, eius tamen filius abſque iudicio & veritatis indagatione maternis voculis leuiſſimè ſcripſit me leuiter, licet veriſſima, eſſe loquutum. Litera cùm ſcripta maneat, legat accuratiùs illuſtrator authoris labores, quos magis obſcurat, dum ſampſuchum eſſe maioranam inuit. Nolo calamum acerbiùs in iuniorem conuertere, falſa licet ac ridicula ſubſcribat, Renodæum nempe ſuum opus ditaſſe, quibuſdam ex patre deſumptis. Sic ineptè Salmoneus quidam tonitru mentiebatur, vt deitatis opinionem ſibi vendicaret.

Pag. 690. linea 29.

Emplaſtrum è meliloto inueteratas durities iecoris, lienis, ven-

Vires. triculi & reliquarum partium emollit, coquit & reſoluit, hypochondriorum tentionem laxat, & flatus diſcutit.

Emplaſtrũ Triapharmacum. In emollientium & reſoluentium claſſe deſcribitur à Iouberto Emplaſtrum, triapharmacum, cuius vt ſimplex eſt compoſitio, ſic qualitas imbecillior, propterea rarus admodum vſus. Illius materia eſt eadem prorſus atque vnguenti crudi ſiue de lithargyro: Conſtat enim oleo, lithargyro & aceto coctis ad emplaſtri conſiſtentiam.

Emplaſtrum Oxycroceum D. Myr. CAPVT V.

℞. *Croci,*
picis naualis,
colophoniæ,
ceræ an. ℥. iij.
terebinthinæ,
galbani,
ammoniaci,
myrrhæ,
thuris,
maſtiches an. ℥j ʒiij.
fiat emplaſtrum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Ad durities quoque emolliendas, digerendaſque emplaſtrum hoc fuit inſtitutum, inuentumque à Myrepſo, qui nomen illi dedit ab aceto, in quo gummi macerantur & diſſoluuntur, & à croco, cu-

Præparatio. ius colore tota mixtura inficitur. Ad hunc autem modum componitur: Ammoniacum & galbanum parùm contuſa macerantur noctem integram in aceto, vt diluantur; deinde coquuntur ad aceti deperditionem. Inter ea, cera in vaſe idoneo liquanda; liquatæ addenda zopiſſa, ſeu pix naualis; tum colophonia. His admiſcentur gummi dicto apparatu liquata: quibus ab igne ſemotis terebinthina commiſcenda; deinde myrrha, thus, crocus & maſtiche ſeorſim trita & vnita, ſemper agitando, vt fiat maſſa idonea, quæ in marmor oleo maſtichino inunctum & puluere croci conſperſum iniicitur, & formantur magdaliæ ſolitæ magnitudinis. Nonnulli croci

quantitatem minuunt, nullo aut exiguo virium diſpendio, quibus aſſentior.

Rectè quoque ſic à quibuſdam parari ſolet; in mortario cum piſtillo parum calidis liquantur, cera, pix, & colophonia, adduntur gummi macerata, colata & ad emplaſtri craſſitudinem, vt alibi dictum eſt, cocta ac cum terebinthina poſt coctionem vnita; tum portio croci, dein myrrha, thus & maſtiche, tandem totum vt in alia præparatione, tractandum, ducendum, peragendum.

Emplaſtrum hoc virtutem habet emolliendi, digerendi, articulorum & neruoſarum partium dolores ſedandi, & oſſa fracta iuuandi. Vires.

Ceroneum parare non tenebitur, qui oxycroceum habebit, propter multam virtutis, quæ inter vtrumque eſt, affinitatem. Ceroneum

Emplaſtrum de Ianua. D. Anſelmi à porta. CAP. VI.

℞. *Terebinthinæ claræ* ℥iiij.
ceræ flauæ ℥ij.
reſinæ ſiccæ ℥j.

Liquefiant ſimul & colentur ſuper acetum, dimittanturque per diem & malaxentur cum eodem aceto: Deinde rurſus liquentur, & ſuper proiiciantur ſuccorum.

bethonicæ ℥iiij.
verbenæ ℥ij.
lactis muliebris ℥j.

Malaxentur denuò cum iſtis ſuccis & lacte muliebri, & fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Hæc eſt vera emplaſtri de Ianua deſcriptio, iniuſtè Nicolao cuiuis tributa. Cùm inter alios quatuor medici Nicolai nomine donati quædam diſpenſaria deſcripſerint, omnium illorum poſtremus Nicol. nempe Præpoſitus medicus Turonenſis aliorum laborem, honoremque ſurripuit, vt qui Antidotarium Iacobi de partibus ex

Nicolao Myrepſo & alijs antidotariographis collectum & tranſcriptum denuò tranſcripſerit, & ſuo nomini dicarit, ſaltem priorum authorum cognomina, à quibus opera denominari ſolent, de induſtria ſubticens medicamenta ab eo ſolùm tranſcripta: Nicolai tantùm eſſe ſcribit, omiſſis Nicolaorum, vt ita loquar, aliorum cognominibus, Myrepſi nempe, ſeu Alexandrini, Florentini & Salernitani, à quibus habuit Iacobi de partibus labore, quæ ſua credi cupit. Et re vera pharmacopœorum vulgus tenet, Nic. Pæpoſitum eſſe genuinum authorem omnium medicamentorum, quæ in trito ac vulgari quodam diſpenſario continentur, barbaro textura compilato, in cuius fronte cognomen nomini iunxit, in ſingulorum verò medicamentorum apice ſolum nomen proprium reliquit.

Malè autem emplaſtrum de Bethonica minus emplaſtrum de Ianua vocauit, cuius ſe falsò aut alium Nicolaum authorem dicit, cùm re vera Anſelmus de Ianua, aut vt alij volunt, à porta illius author dicatur. *Guid. Caul. cap. 1. doct. 2. tr. 7.*

Preparatio. Præparatio ex deſcriptione ſatis vt quæ ex facili liquatione & debita malaxatione ac manuum contrectatione tantùm pendeat.

Vires. Efficacia inſigni capitis vulneribus confert, nam ipſius oſſa eleuat, inquit Guido Caul. ſaniem educit, incarnat & ſanat, huiuſque dotem expertus eſt magiſter quidam Petrus in cane ſauciato ad cerebrum vſque & perfectè ſanato.

Emplaſtrum de Bethonica minus D. Henrici Hermond.

CAP. VII.

℞. *Succorum Bethonicæ,*
plantaginis,
apij, an. lib. 1.
ceræ flauæ,
reſinæ,
terebinthinæ,
picis, an. lib. ß.
ex arte fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Emplaſtra duo ſunt de Bethonica dicta, vnum deſcriptionis minoris, quod malè de Ianua dicitur: alterum maioris quod ex Andernaco deſumitur, & ad plures capitis læſiones valere perhibetur. Falluntur autem myropolæ qui illius authorem Nic. Præpoſitum eſſe putant, deſcribitur enim à Guidone Caul. à quo vocatur emplaſtrum Henrici Hermondauillæi, nempe quem paſſim vt authorem fide dignum citat. *Doct. 2. Tract. 3.*

Vt optimè paretur, in ſuccis bethonicæ, plantaginis & apii colatis nec depuratis liquanda cera, pix & reſina, & cum terebinthinę portione coquenda ſemper mouendo ad ſuccorum reſolutionem, deinde reliqua terebinthina addenda, & adhuc parũper ferueſacienda, vt cuncta vniantur in idoneam emplaſtri conſiſtentiam, ex qua formentur magdaliæ digiti craſſitudine & longitudine, in pharmacopolio ad vſus futuros aſſeruandæ. Præparatio.

Qui colorem magis herbaceum ac viridem petierint, quem ſanè petunt multi, portionem ſimplicium craſsè tritorum in eorumdem ſuccis coquant, & in colatura ceram, picem & reſinam liquent, atque cætera, vt dictum eſt, perficiant.

Emplaſtrum de Betonica minus capitale Chirurgis dictum, vim habet maturandi, digerendi, ſaniem expurgandi, & putredinem arcendi. Peculiari autem dote caput roborat, eiuſque vulneribus & vlceribus ſanandis prodeſt. Vires.

Emplaſtrum de betonica maius D. Andern. CAPVT VIII.

℞. Betonicæ viridis,
pimpinellæ,
agrimon.
ſaluiæ,
pulegii,
millefolii,
conſolidæ maioris,
callitrichi an. ℥ *vi.*
thuris,
maſtiches an. ʒ*iii.*
ireos,
ariſtolochiæ rotondæ an. ʒ *vi.*
ceræ albæ,
terebinth. an. ℥ *viii.*
reſinæ gummi oleæ Æthiopicæ ℥*ii.*
reſinæ pini ℥ *vi.*
ol. abietini,
vini alb an. quod ſufficit.
fiat emplaſtrum ſecundum artem.

COMMENTARIVS.

Cùm morbi capitis quamplurimi ſint, qui præter Chirurgorum manus topica medicamenta deſiderant, eorum tamen paucis quibuſdam tantùm cùm emplaſtrum de Ianua auxilietur, rectè ab Andernaco maius hoc & efficacius emplaſtrum de Betonica deſcriptum eſt, vt quod pluribus pręter naturam affectionibus capitis optimè, Præparatio. & ſalubriter medeatur. Paratur verò ſic. Herbæ in mortario probè contuſæ hebdomadam integram in vino albo macerantur, agitantur & coquuntur. Vino expreſſo colatoque, & lento igne cocto ad tertię partis conſumptionem oleum abietinum adiicitur; dein cera liquata; mox reſina & gummi; poſtea terebinthina. His paulatim

refrigeratis reliqua trita, & creta adduntur, & manibus aſſiduè ſubiguntur, dum totus humor exhalet. Poſtremò lac caprinum, aut aliud vt vaccinum additur ad magdaleones formandos. Triplum autem ceræ ad oleum accedere debet, vt lib. 3. Inſtitut. docuimus. *cap. 4. lib. 8. cap. 16.* Aliud quoddam deſcribit Vigonius, multùm affine quod ceratum capitale nobiliſſimæ operationis vocat, ſed quo poterit carere, qui ſupra deſcriptum habebit. Nolo enim medicamentorum ſimilium farragine has lucubrationes onerare.

Commendatur plurimùm ad fracturas vniendas, oſſaque carne contegenda, ſquamas oſſium detrahendas, & ad ea quæ in alto latent foras euocanda efficax exiſtit; Carnes amiſſas duraſque reſtituit, valde abſtergit, digerit & ſiccat. Vires.

Emplaſtrum de Baccis lauri. D. Meſ. CAP. IX.

℞. *Baccarum lauri ℥ii.*
thuris,
maſtiches,
myrrhæ an. ℥i.
cyperi,
coſti an. ℥ ß.
mellis deſpumati quod ſufficit; fiat ex arte emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Huic emplaſtro conficiendo pręter aliorum conditionem, neque ceram, neque oleum, aut axungiam addidit Meſue, ſed ſolùm mel ad excipienda reliqua, cuius doſim non definit, ſed artificis relinquit arbitrio. Illius verò ℥ i ß. aut ℥ij. tantùm pulueribus comprehendendis ſatis eſſe creduntur, ad idoneum corpus emplaſtro impertiendum, quod efficaciſſimum & mirabile ad hydropem Meſue ſcribit, ſi cyperi quantitas triplicetur, & addatur ſtercus caprę, aut vaccæ ſiccum ad pondus omnium; ſed præſtat ſimplicius habere, aut cyperum tantùm triplicare, & vſus tempore alterutrius animalis dicti ſtercus permiſcere.

Ad præparationem omnia præter mel ſeparatim puluerantur, & Præparatio.

melli deſpumato, nec cocto, ſed adhuc calenti, cyperus & coſtus adiiciuntur: Refrigerato thus, maſtiche & myrrha permiſcentur, & magdaleones formantur, qui quod citius indureſcant, nonnulli malunt totam maſſam in vaſe fictili recondere, & ſeruare, ſic enim repoſita non facilè exſiccatur, & diutiſſimè cuſtoditur, nulla, aut exigua virium iactura.

Si per tempus nimis indureſcat, parum mellis adijciendum, & denuo terendum, optimum cenſerem ad conſiſtentiam magis idoneam, maioremque virtutem, olei laurini parum admiſcere.

Vires. Dolorem ventriculi, inteſtinorum, hepatis, renum, vteri & veſicæ à flatibus, vel à cauſa frigida ortum ſedat, & materiam tenuiorem, & flatulentam diſcutiendo hydropi ſicco confert.

Emplaſt. Tonſoris. D. Aëtii. CAP. X.

℞. *Picis ſiccæ lib. ii.*
ceræ lib. i.
reſinæ pini lib. ß.
farinæ fœnugræci,
pollinis radicis chamæleontis nigri an. ℥ iiii.
cumini tenuiſſimè triti ℥ ii.
fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Medici quotidiè multa in rem præſentem medicamenta præſcribunt his præſtantiora, quæ in vulgatibus diſpenſariis continentur; Illorumque fœlices effectus vt pharmacopœi obſeruarunt, deſcriptiones quoque ſeruant, & poſtea ſingulis audacter exhibent. Sic mulierculæ quaſdam receptas, vt nominant, magni faciunt ſæpiſſimè, & in gyneceis cuſtodiunt, à quibus leuamen aliquod ſenſerunt: Sic Tonſor quidam ex Bithynia à Medicis ſibi coëtaneis emplaſtrum habuit, quo ſolo cùm ſæpè & fœliciter vteretur, emplaſtrum tonſoris vocatum eſt: Sic adhuc textor quidam Pariſinus à viginti annis, vnguentum quoddam nigricans baſiliconi vulgari ſimile habuit, ad omneſque plagas exhibuit: Eo mortuo, filius eius ſimiliter parat & dat, vixque ſemeſtre quiſpiam Lutetiæ degit, qui

qui non viderit, aut expertus fuerit vnguentum Textoris.

Licet autem Medici ſæpiùs improbent quæ ab ignaris probantur, attamen Aëtius plurimi ducit hoc emplaſtrum Tonſoris ad ſplenicos, & hydropicos, & iſchiadicos: Multos enim, inquit, à coxendicum dolore liberauit: Nam humores ſeroſos, & flatus attrahit, digerit & reſoluit. Hęc autem faciliùs pręſtat, ſi cum oleo irino, aut axungia quadam conficiatur. Vix enim ſine pinguibus confici poteſt; proinde olei dicti libram dimidiam adiiciendam cenſeo. Vires.

Si radix Chameleontis deſit, pondus ęquum radicis Bryonię vulgaris, quam vitem albam nominant, poterit aſſumi, pręſertim cùm hydropicis, & ſplenicis mederi conſilium erit. Iſchiadicis verò proderit magis, vt & alijs doloribus arthriticis, ſi ſubſtituatur radix alterius Brionię ſylueſtris, quæ Officinis, Sigillum Beat. Mariæ vocatur, Dioſcoridi Ciſſophyllos, & Ciclaminos altera, Mauritanis *Bothormarien*, id eſt, tuber terrę, quibuſdam rapum terrę, aliis *Tamus*, Plinio Ciſſanthemos, Democrito Malacociſſos. Brioniæ ſylueſtris nomina varia.

Eſt enim velut quędam mollis hedera, in arundinetis ac iuxta aquas naſcens quarum eſt adeò amans, vt earum ſcaturigines perpetuò quæritet, atque ibi aquam ſubeſſe, vbi reperitur, botanici experientia multa fulti contendunt.

Ab Arnaldo Villanouano Sigillum cæleſte vocatur, plurimumque valere arthriticis doloribus ſanandis ſic ſcribit; Cæleſte Sigillum, dolores pedum ſanat in æternum.

Empl. phœnicinum. i. Palmeum, ſeu Diachalciteos. D. Gal. CAP. XI.

℞. *Olei veteris,*
lithargyri auri an. lib. iii.
axungiæ ſuillæ, veteris & inſulſæ lib. ii.
vitrioli alb. ℥ iiii.
Coque igni lento, aſſiduè mouendo ſpatula palmea, & fac emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Vſu magis quàm ratione hoc emplaſtrum à tota Myropolatum & Chirurgorum turba vocatur Palmeum, & vulgò Diapalma, vt quod palmea tantùm ſpata inter coquendum agitetur, verſetur,

ſubigatur. Nonnulli à ſua baſi nomen mutuati, rectius emplaſtrum Diachalchiteos nuncuparunt: ſed qui diſcrimen inter Vitriolum & Chalcitim conſtituunt, ex hac emplaſtrum Diachalciteos, ex illo Palmeum fieri dicunt; In reliquis vtrumque ſimile eſt, vnde alterum alterius nomine ſine diſcrimine donatur. Multi tamen ambo non ſimiliter parant, nam ad confectionem Diachalciteos, ſumunt Chalcitim vſtam, eiuſque tantum ℥iij ſumunt, & inter coquendum tenellos ramulos palmæ minutim inciſos, conſilio Galeni, iniiciunt; Palmeum verò iuxta formulam præſcriptam conficiunt, ſpata palmea aſſiduè mouendo. Ac primùm quidem lithargyrum tenuiſſimè læuigatum, lento igne, cum oleo & axungia diutiſſimè coquunt ac nutriunt ſemper agitando rudicula, ſeu ramo palmæ, vt dictum eſt, vel alius arboris aſtringentis, vt quercus, vel meſpilli, qui recenter ſit inciſus: Atque vt ſpatulæ vis medicamentoſa melius emplaſtro communicetur, eius extremitatem ſubinde præſcindunt, & ſuperficiem abradunt, ad humiditatem vſque natiuam. Mixturæ ſic coctione & agitatione incraſſatæ, & igni ſubſtractæ Vitriolum Romanum, ſeu album, chalcitidis veræ penuria, pulueratum iniiciunt & ſubigunt: ſicque maſſam habent conſiſtentia laudabilem, ex qua magdaleones formant. Multi ratione optima vitriolum ſimul cum reliquis emplaſtri compoſitionem ingredientibus coquunt, vt partem acrimoniæ deponat. Nonnulli parum aquæ oleo & lithargyro inter coquendum miſcent vt citius coeant in corpus vnum. Nigricant enim quæ diutius coquuntur. Oleum vetus ſeligitur, vt ex axungia ad deſiccationem maiorem.

Diachalciteos. *Præparatio.* *cap. 6. lib. 1. comp. gen.*

Vires. Valet ad cruenta vulnera, tumores peſtilentes, & exituras. Ad vlcera quoque, & contuſas, diuulſaſque partes & ecchymomata. Eſt emplaſtrum chirurgorum ad omnes plagas, vt vulgò dici ſolet.

Emplaſt. de Gratia Dei. CAP. XII.

℞ *Reſinæ lib. i.*
terebinthinæ lib. ß.
ceræ albæ ℥ iiii.
maſtich. ℥ j.
verbenæ,
bethonicæ,
pimpinellæ an. m. i.

Tuſis & coctis ex vino albo plantis, & reliquis ſimplicibus in illarum decocto colato, & ad ipſius abſumptionem coctis, fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Ex his eſt hoc emplaſtrum, quæ ad oſtentationem ſpecioſo nomine deſignantur, cuiuſmodi eſt Iſotheos Antidotus, apud Aëtium, Emplaſtrum Iſis apud Paulum, & aliud emplaſtrum *Homo* appellatum, ex ſandice & oleo paratum, cuius meminit Aët. Audita enim eiuſmodi nomenclatione, non modo ruſtici, ſed qui inter vrbanos ſeſe putant ſapientiores, ad emendum medicamentum alliciuntur. Vocemus ergo cum tota aromatariorum familia hoc emplaſtrum, De gratia Dei, & ſic conficiendum imperemus.

cap.55. tet 2. ſerm. 4. — *cap.17. lib.7.* — Emplaſtrū homo dictum.

Herbæ recens collectæ, ac virides minutim incidantur, in pila lapidea cōminuantur, in vini albi generoſi ſufficienti quantitate per diem macerentur, dein coquantur ad mediæ partis vini abſumptionem: Expreſſis herbis, abiectiſque, in colato liquore cera minutim fracta, vel ſecta liquanda, coquendaque aſſiduè ſpatha mouendo, ad liquoris exhalationem: Tum reſina trita permiſcenda & liquanda: His ab igne ſemotis terebinthina vnienda: Refrigeratis maſtiche concorporanda in legitimam conſiſtentiam emplaſtri. Sic namque melius conficitur, quàm methodo à Præpoſito propoſita. Huius Emplaſtri maſſa recens antequam in magdaleones formetur lacte ſubigi ſolet vt albior reddatur & terebinthinā minus redoleat. Præparatio.

Laudatur ad vulnera, vlceraque repurganda & coaleſcenda, & ad partes quibus adhibetur roborandas. Efficacius tamen hæc cuncta præſtaret, ſi ex vino rubro pararetur. Vires.

Emplaſtrum Diuinum. CAP. XIII.

℞. *Lapidis Heraclii, id eſt, magnetis* ℥iiij.
ammoniaci ℥iij. & ʒiii.
bdellii ℥ii.
galbani,
myrrhæ an. ℥i. ʒii.
olibani ℥i. ʒi.
opoponacis,
maſtiches,
ariſtolochiæ longæ,
viridis æris an ℥i.
Lithargyri auri,
olei communis an. lib. i.
terebinthinæ ℥iiij.
ceræ nouæ ℥ viii.
miſce omnia, vt decet, & fac emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Dum ſpecioſa hæc medicamentorum nomina vel lego, vel audio, in mentem ſimul, & riſum veniunt belliſſima chymicorum remedia, qui cùm viderint ſuum Elixir vitæ iam nunc nimis tritum, potiones quaſdam modò liquores cæleſtes, modò potiones angelicas nominant. Sed tolerabile nomen eſt, cui medicamenti vires vtcumque reſpondent, quæ cùm in hoc emplaſtro efficaciſſimæ ſint, licet non diuinæ, idipſum, cum authore, diuinum nominabimus.

Præparatio Sic autem paratur. Lithargyrus ſubtiliſſimè tritus horas duodecim cum oleo ducendus, agitandus & nutriendus, ac lento igne ſemper mouendo coquendus ſupra mellis craſſitudinem; Dein cera in fruſtula diuiſa, miſcenda & liquanda. Inter ea gummi in aceto, vel vino tenui maceranda, diluenda, colanda, & ad humiditatis aquoſæ diſcuſſionem, & euaporationem coquenda: quibus terebinthina commiſcenda & parum coquenda. Poſt-hæc, omnia in lithargyrum cum oleo nutritum, & ceræ vnitum coniicienda & incorporanda. His omnibus pulueres myrrhæ, maſtiches, thuris, ariſtolochiæ, & aymentis, hoc eſt, magnetis, ſeorſim tritorum commiſcendi: Tum demum ęrugo trita, ne cocta diutius emplaſtrum faciat nimis rubrum. Ex omnium ſic probè mixtorum vnione fit legitimę ſpiſſitudinis emplaſtrum. Caueat nouitius tyro, ne affatim totum lithargyrum oleo coctum gummis admiſceat, ſed primum portiunculam quamdam, deinde paulatim reſiduum ſemper agitando. Caueat adhuc ne ante perfectam emplaſtri cocturam, quæ coqui non debent, vt thus, myrrha, maſtiche, miſceantur. De olei & lithargyri quantitate tertiam ſingulorum partem ſubſtraxi & adieci terebinthinam, vt minore mole maiores habeat vires. Sic enim æquius Diuinum vocitabitur. Pro puluere aymentis, vt cum vulgo loquar, quidam Amenti dulcis, id eſt, Sagiminis vitri puluerem ſumunt, melius tamen cum magnete vbique paratur. Si deſit bdellium propollis ſumatur.

Vires. Emplaſtrum diuinum vim habet partes quibus adhibetur emolliendi, dolorem ſedandi, humores attrahendi, digerendi, ac reſoluendi.

Emplaſtrum de Ceruſa. CAPVT XIV.

℞. *Olei roſati lib. ii.*
ceruſæ lib. i. ß.
ceræ albæ ℥ iiii.
Coquantur in vaſe terreo vel ſtanneo, fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Incertus quidem eſt emplaſtri huius author, ſed incertior multò deſcriptio, ſimplicium doſis, & parandi modus. Alij enim forma vnguenti conficiunt, vt Præpoſitus, alij forma emplaſtri, ad cuius compoſitionem nonnulli lithargyrum, amylum & ouorum albumina ponunt, vt Paul. & Myrepſ. Alij ex cera tantùm & oleo parant; Alij ex cera, ceruſa & oleo. Præterea ſunt qui duplum olei ad ceruſam pondus aſſumunt; Alij partes vtriuſque pares. Sunt qui plus ceræ, ſunt qui plus olei adijciunt. Vſitatior deſcriptio eſt, quam damus, facilior confectio, quam docemus, efficacior compoſitio, quam probamus, in qua olei roſati, & omphacini potiùs quam communis libræ duæ ſumuntur, Ceruſæ libra vna cum dimidia, & ceræ tantùm vnciæ quatuor ponuntur. Antequam verò Ceruſa emplaſtri Confectionem ingrediatur, lauari pluries debet in aqua communi, vel potiùs roſacea, illam ducendo in pila marmorea cum piſtillo ligneo: Dein reſidere permittitur, & vbi in fundo quieuerit, aqua effunditur, aliaque rurſus affunditur, cum qua denuo verſatur: Idque iteratur, quouſque aqua nitida, & omnis impuritatis expers apparuerit: qua eiecta, ex ceruſa remanente albiſſima, trochiſci formantur, in ſole ſiccantur, & vſui reponuntur. Eorum autem quantitas deſcripta ad noſtrum emplaſtrum parandum ſumitur, & tenuiſſimè læuigatur, dein cum oleo lento igne ſubradiante ſole coquitur, iugiter ſpatha verſando, ſimulque cera liquatur & agitatur, vt ſubeant cuncta ſpiſſitudinem emplaſtro conuenientem.

Ceruſæ lotio.

Præparatio

Qui maiorem albedinem in hoc emplaſtro poſtulabunt, ſine virium diſpendio, imo maiore, qua commendatur, exſiccandi virtute, duplex ceruſæ pondus, aut paulò minùs ad oleum permiſcebũt,

aquæ parum illi, vt faciliùs liqueſcat, adiiciendo, quæ coctura facilè poſtea diſſipabitur.

Vires. Plurimi vſus eſt non modò ad vitia cutis, & ſuperficiarias exulcerationes ſiccandas, ſed ad vlcera maiora coaleſcenda, inflammationes ſedandas, & intertrigines ſanandas. Ambuſtis quoque plurimùm prodeſſe certum eſt.

Emplaſtrum pro ſtomacho. CAP. XV.

℞. *Abſynthii,*
mentæ,
maioranæ,
roſarum,
balauſtiorum,
nucum cupreßi an. ℥iiii.
zinziberis,
nucis moſchat.
caryophyllorum,
ſem. anethi,
dauci an. ℥ ii.
benjoin,
ſtyracis calamit. an. ℥ß.
oleorum maſtiches,
ol. citoniorum an. ℥ iii.
ceræ flauæ lib. ß. fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Quæcunque pharmaca forinſecus ſtomacho imponuntur, ſiue aſtringendo condenſent, ſiue indurent, impropriè & licentiosè nimis Aſclepiades, & Andromachus malagmata vocarunt. Rectius illa Galenus ſtomachica, quod ſtomachum; vt ſplenica, quod ſplenem roborent, nuncupauit. Aptè ſiquidem à partibus, quibus maximè congruunt, nomen mutuantur, licet aliis quoque prodeſſe comperiantur. Vnde emplaſtra Stomachica optimè dicuntur, quæ *cap. 5. lib. 8. comp. med. loc.*

ſtomachum roborare, & vires ipſius imbecilliores reſarcire valent. Cuiuſmodi ſunt medicamenta multa ſimplicia, quę & primis qualitatibus ipſum calefaciendo recreant, & affinitate quadam reſpiciendo iuuant, ex quibus pauca quædam ſelegimus, ad noſtrum hoc emplaſtrum concinnandum. Vix namque farraginem immenſam ſimplicium inutilium probo, ex quibus emplaſtra Stomachica vulgaria, parata video, quæ pharmacopœo tantùm ſunt ſumptui, labori, oneri. Paucioribus itaque, ſed præſtantioribus euſtomachicis, emplaſtrum hoc conſtabit; ad cuius apparatum cera primum cum oleis liquanda & verſanda: dein pulueres ſimul iniiciendi, ita tamen vt ſtyrax & benjoin ſeorſim trita omnium poſtrema commiſceantur; atque omnia in mortario calido mouenda, ſubigendaque, vt in legitimam abeant emplaſtri conſiſtentiam. Pręparatio.

Cardialgiæ per conſenſum ventriculi confert, eidem frigido, imbecillo & nauſeabundo ſuccurrit, ructus acidos corrigit, coctionem iuuat, & colico dolori à flatu vel pituita imminenti proſpicit, præſenti non ſegniter auxiliatur. Vires.

Emplaſtrum de Maſtiche. CAP. XVI.

℞ *Maſtiches ℥ iii.*
boli armen. in vino nigro lotæ ℥ iß.
roſarum ʒ vi.
ſcobis eboris,
coralli rub. an. ℥ ß.
terebinthinæ ℥ ii.
ceræ flauæ lib. ß.
olei myrtillor. ℥ ii. aut quant. ſufficit, fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Stomachicum quoque eſt hoc Emplaſtrum, ſed non perinde calidum ac ſuperius deſcriptum: Nam cùm Stomachi omnis imbecillitas à frigida cauſa non ſemper proficiſcatur, vt neque ſubuerſio, quæ ſæpiùs ab intemperie frigida ortum ducit, aut ſupinitas, quæ iuxta intemperiem quamcumque, etiam citra vitiatos humores contingit, ait Galenus, non eſt æquum, illi roborando, medicamentum perpetuò calidiſſimum adhibere, ſed pro cauſæ affectionem committentis varietate, idipſum variare, & immutare ratio ſuadet. Impoſſibile enim eſt pharmacum inuenire ad multas affectiones optimum, & quod vni efficaciter, alteri imbecillè prodeſt: *cap. 3. lib. 8. comp. med. loc. Gal.*

Sæpeque accidit, vt emplaſtrum calidum Stomacho adhibitum, feruido hepati plurimùm officiat: Hinc prouerbium. Stomachicum iuuit & occidit hepaticum. Calidiori igitur, & imbecillo ventriculo tutiſſimè hoc imperabitur emplaſtrum, Ad cuius præparationem omnia pulueranda ſeparatim erunt terenda. Deinde cera in oleo liquanda, liquatæ & igni ſubſtractæ terebinthina vnienda: Tum bolus, roſæ, ebur & corallium tenuiſſimè læuigata permiſcenda, tandem maſtiche accuratè ſubigenda in emplaſtri craſſitiem legitimam. Omnia autem in mortario parum calido fortiter ducenda vt artis eſt.

Præparatio.

Vires. Commendatur illius virtus ad robur toto ventriculo conciliandum, feruorem illius contemperandum; ſupinitatem ac ſubuerſionem cohibendam, vomitum compeſcendum, & imbecillitatem firmandam.

Emplaſtrum pro matrice. D. Præpoſ. CAP. XVII.

℞ *Radicis biſtortæ lib. ß.*
ligni aloë,
ſantali moſchatellini,
nucis moſchatæ,
berberis,
antheræ an. ℥ ß.
cinnamomi,
caryophyllorum,
ſchœnanthi,
florum chamæmeli an. ʒ ii.
thuris,
maſtiches,
Aliptæ moſchatæ,
Galliæ moſchatæ,
ſtyracis calamitæ,
ſtyracis rubei an. ʒ ß.
moſchi gr. xv.
ceræ citrinæ ℥ ix.
terebinthinæ ℥ iii.
ladani lib. ii.
picis naualis lib. i. ß.
olei moſchatellini ℥ ii.
fiat emplaſtrum ſecundum artem.

Commentarius.

COMMENTARIVS.

Matrix ſeu vterus morbis quamplurimis non tantùm ſcatet, ſed & morborum muliebrium pars maxima vel ab vtero, vel in vtero eſt: Eo enim malè affecto, totum, pene dixerim, afficitur corpus; Recreato, totum & recreatur ipſum. Ob id medicamenta multa in illius ſolamen à Medicis imperantur, vt priapiſcota, fotus, inceſſus, litus, vnguenta & emplaſtra, quibus aromata & ſuaueolentia permiſcentur, quorum vel interiùs immiſſorum, vel exteriùs adhibitorum fragrantia, & odoris iucunditate plurimum delectatur, licet non ſub odoris ſpecie, vt in noſtris inſtitutionibus annotauimus. Vſitatius autem Topicum illi dicatum eſt emplaſtrum ab illiuſmet nomine, pro matrice, nuncupatum; Ad cuius confectionem, cera & ladanum in fruſtula ſecta, cum oleo liquanda, & ſimul agitanda, Mox pix naualis: Sic promiſcuè liquatis & ab igne ſemotis, adhuc tamen calentibus terebinthina addenda, necnon ſtyrax calamita. Omnibus ita vnitis & refrigeratis, reliqui pulueres permiſcendi, ſpatha diligenter agitandi, verſandi & ſubigendi, vt ex omnium concurſu fiat Emplaſtrum, vt decet ſpiſſum & odoratum. Præpoſitus nec adipes, nec olea ponit. Rectè tamen parari non quit abſq; horum alterutro. Ob id oleum moſchatellinum adiunximus, vt ſcopo & parti conuenientiſſimum. Hinc colligitur Nicolaum Præpoſitum non modò ineptum ſcriptorem eſſe, vt qui ſæpiùs barbarè loquatur, ſed imperitum pharmacopœum, vt qui compoſitionem medicamentorum non ſciat legitimam, nec parandi modum, nec conſiſtentiam idoneam: miror que poſterioris huius ætatis primates, authoris adeò ſtolidi nomen patienter tuliſſe, aut eius paginas tam præcipitanter euoluiſſe, vt eius ineptias non aduerterint. Verùm hæc obiter dicta ſunto: Nolo enim ſæuire in mortuum. Acerbiùs tamen ſæuiunt in viuos qui medicamina periculi plena recipiunt. Ad rem verò vt redeam, putant quidam oleum gagatis, aut aliud fœtidum debere permiſceri, vt ſtrangulationi ab vtero magis conueniat; improba tamen eſt illorum ratiocinatio, vt qui autument per matricis ſuffocationem fœtida ipſius regioni imponenda; quæ ſi in hoc affectu proſint, vt certè prodeſſe comperiuntur, naribus adhibenda ſunt. Demus autem graueolentia ad regionem vteri conducere, ea tamen minime ſunt commiſcenda moſcho, ſantalo citrino, Aliptæ & Galliæ moſchatis. Non omittendum eſt, hic, per Antheram, quæ ad huius emplaſtri cõfectionem accedit, partem roſarum inferiorem, capillamentis, granuliſque comitatam intelligi: non antheram, i. floridam, quæ medicamentum erat compoſitum hoc nomine, ab antiquis, ad oris vitia deſcriptum, quod planè exoleuit. Vt legitur apud Actuar. Aët. Cor. Celſum, & alios.

Preparatio.

Anthera duobus modis vſurpatur.

cap. 7. lib. 6. meth. cap. 22. tet. 2. ſerm. 4. cap. 11. lib. 6.

Parandi modus cum ſit idem ac ſuperiorum, & ſatis facilis, omiſſus eſt, ne commentarius prolixior cenſeatur.

Vires. Emplaſtrum pro matrice vires habet eximias ad ipſius procidentiam, aberrationem, peruerſionem. Illius enim deprauatum motum cohibet, ſymptomata hyſterica reſtinguit, & pluribus aliis præter naturam affectionibus medetur.

Emplaſtrum contra rupturam, vulgò Herniam D. N. Præp.

Cap. XVIII.

℞. *Picis naualis,*
aloës an. ℥ iii.
lithargyri,
ceræ albæ,
colophoniæ,
galbani,
ammoniaci an. ℥ ii.
baccarum viſci querni ℥ vi.
ariſtolochiæ longæ,
ariſtoloch. rotundæ,
gypſi an. ℥ iiii.
myrrhæ,
thuris an. ℥ vi.
terebinthinæ ℥ ii.
yſculorum, hoc eſt, vermium terræ,
gallarum,
ſymphyti maioris,
ſymphyti minoris,
boli armen. an. ℥ iiii.
ſanguinis humani lib. i.
oleorum maſtiches, &
citoniorum an. ℥ iiii.
Iuris pellis arietinæ quod ſufficit, fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Facilè eſt medicamēta à N. Præpoſito inuenta, ab his quæ tranſcripſit agnoſcere. Quæ enim adinuenit ipſe in multis vel deficiunt, vel excedunt, vel in ſimplicium doſi, & parandi modo peccant, vel inepta deſcriptione proſtant, vt præter cætera, hoc emplaſtrum fidem facit, quod vix iuxta authoris mentem paratur, aut paratum paſtæ cuiuſdam durioris quàm emplaſtri potiùs conſiſtentiam refert: Breui enim exſiccatur, induratur & facilè pulueratur. Propterea quædam olea ſuperaddenda putaui, ſcopo accommodata, & pulueribus colligandis conuenientia ſimul cum ſimplicibus reliquis.

Vt autem ritè paretur, pellis arietis iunioris recenter detracta in frusta ſecta, cum pilis duodecim horas, aut etiam diem integrum, ſi ſit opus, coquitur ad eius diſſolutionem: Dein exprimitur decoctum, & abiicitur lana: In libra vna liquoris colati baccæ viſci querni, aut alterius arboris, cognatę qualitatis coquuntur donec tabeſcant, & aquea exhalet humiditas: Tum percolantur. Interea, yſculi, ſeu lumbrici terreſtres vino abluuntur, & ad diſſolutionem coquuntur & colantur: Colaturæ olea permiſcentur, & igni denuò redduntur, ad ſeri totius diſcuſſionem. Poſtea duæ hæ colaturæ commiſcentur: His liquantur cera, colophonia & pix, exactè verſando, ne vrantur. Liquori coctura penè conſumpto, galbanum & ammoniacum in vino rubro diluta, colata & ad mellis ſpiſſitudinem cocta, commiſcenda. Omnibus igni ſubſtractis terebinthina ponenda: Tum demùm pulueres ex arte læuigati & creti, ex omnibus ſic debitè præparatis, mixtis, vnitis, & accuratè ſubactis, fit Emplaſtrum conſiſtentiæ legitimæ. Præparatio.

Baccarum viſci querni penuria (deſunt enim ſæpiſſimè) conſentit Ioubertus taurocollam ſubrogari. Alia adhuc multa aſtringentia ſuperaddit, vt vis inſit emplaſtro magis agglutinatoria. Arnaldus ineptè ſanguinem hominis ruffi poſtulat: Melior ſiquidem eſt, qui ex alio, modò ſano & polyhęmo habetur: Æque aptus & ſuillus. Præpoſitus ceram rubram exigit, id eſt recentem, quæ ita flaueſcit, vt ſubrubra appareat, ſed alba eſt accommodatior. Vult quoque marmor, in quod maſſa iniicitur oleo violato madere, nos maſtichinum pręferimus, aut citoniorum, aut vtrumque, tùm ad ceræ liquationem, tum ad emplaſtri colligationem, quod cito induреſcit, aut grumeſcit, niſi quid oleoſi aut pinguis interuenerit. Si cui oleorum quantitas iuſta non videatur, liceat illi eam minuere vel augere.

Efficaciſſimum eſt ad laxiores partes conſtringendas & roborandas, Ad fluxiones cohibendas, ad dilatationem productionis peritonei, per quam inteſtinum delabitur, coarctandam. Ob id ad Vires.

Ramicem, ſeu enterocelem, vulgo herniam valde confert, vnde emplaſtrum ad herniam à Pharmacopolis dicitur, A quibuſdam de Pelle Arietina, A Manlio Emplaſtrum pro Crepatis.

Emplaſtrum Catagmaticum, ſeu, ad fracturas oſſium. CAP. XIX.

℞ *Radicum Symphyti maioris,*
altheæ,
viſci querni an. ℥ ii.
plantaginis,
chamæpitheos,
hypericonis an. m. i.

Fiat decoctio in æquis partibus vini nigri, & aquæ fabrorum ad medias. In colatura adde
mucaginis ſeminis citoniorum in decocto omazorum extractæ,
olei maſtich.
ol. roſar. an. ℥ iiii.
ceræ virginis lib. i.
lithargyr. auri ℥ ij.
terebinthinæ ℥ iij.
balauſtiorum,
roſarum,
myrtillor.
acaciæ an. ℥ ß.
Mumiæ,
granorum androſæmi,
colophoniæ,
maſtiches,
ſuccini an. ʒ vi.
picis naualis ℥ i ß.
bol. armenæ,
farinæ volatilis,
thuris an. ℥ i ß.
ſanguinis Drachonis. ℥ ij.
Ex arte fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Vt partes corporis inter ſe forma, temperie & actione ſunt diſſimiles, ſic diſſimilibus opus habent medicamentis, quibus vel conſeruantur vel curantur; Alia enim oculus, alia pulmo, alia vterus, alia oſſa male affecta poſtulant; Et ſæpe diuerſis medicamentis eadem pars eget, pro affectionis qua laceſſitur diuerſitate, nam quæ oſſium cariei, ſeu teredini conducunt, raro aut nunquam in ipſorum fracturis vſurpantur; quibus ſanandis Chirurgorum maxima pars aſtringentia ſola perperam adhibet: Quidam Oxycroceum; Alij Emplaſtrum de pelle arietina, ſeu contra rupturam: Alij vulgare Ceroneum; à quo forſan detorta eſt illius emplaſtri nomenclatura, quod Lutetiæ tanti nominis eſt, & ſingulis opem efflagitantibus, abs quodam ſine diſcrimine datur, & promiſcuè morbis omnibus & partibus adhibetur. Vnde ab occluſis meatibus & retentis humoribus excrementitiis ſæpè dolores ingraueſcunt, nonnumquam pruritus ingens oritur, ſed ſæpiùs vlcera naſcuntur, vt in multis obſeruaui.

Peculiare igitur debet in Pharmacopoliis Catagmaticum optimum haberi, quod non ſolùm vim habeat aſtringendi & roborandi, ſed partis temperiem conſeruandi, pori ſarcoidis, *Alrosboth* Arabes vocant, generationem & incrementum accelerandi: Cuiuſmodi eſt, quod nunc exhibemus, cuius præparatio licet ex formula deſcriptionis ſatis pateat, in tyrunculorum tamen ſubſidium apertiùs declarabitur. Primùm igitur radices mundatæ, & in fruſtula ſectæ, & herbę minutim inciſæ in pari portione vini nigrioris, & aquæ chalibeatæ, vel fabrorum coquentur ad mediæ partis diſſipationem. In percolatum liquorem mucagines iniicientur, elixabunturque donec aquoſa exhalet humiditas: Tum olea miſcebuntur; Mox lithargyrus & igni moderato coquentur, in Emplaſtrum; poſtea addentur pix & colophonia; Inde cera ſimul liquabitur. Igni ſublatis & ſufficienti coctura, & agitatione vnitis terebinthina adiungetur: deinde pulueres: omniaque ſimul probè miſcebuntur, agitabuntur, ſubigentur, vt coëant in Emplaſtrum, conſiſtentia legitimum. Præparatio.

Si Androſæmum non ſuppetat, in eius locum hypericonis ſemen, aut ſummitates ſubſtituentur. Per ceram virginem flaua, ſeu citrina & recens à melle ſecreta intelligenda eſt, quæ neruis roborandis aptior eſt, & vtilior.

Vires. Emplaſtrum Catagmaticum vires habet inſignes ad fracturas oſſium ſanandas: Eorum enim coalitum iuuat, & accelerat, callum quo ſimul agglutinantur, auget, calorem partis natiuum fouet, & humorum fluxiones ſiſtit.

Chirurgos hortor, emplaſtrum hoc parare, nec ignaros quoſdam tam libere pati, qui vnico Ceroneo, vt vocant, ſeu emplaſtro, forſan ſine ratione concinnato, omnes plagas, vt vulgo fertur, ſanare promittunt.

Emplaſtrum vigonium, ſeu de Ranis. CAP. XX.

℞. *Oleorum chamæmeli,*
anethi,
de ſpica,
& de lilio, an. ℥ii.
olei de croco ℥i.
pinguedinis vituli lib. ß.
euphorbii ʒv.
thuris ʒx.
olei laurini ℥i ß.
adipis viperæ ℥ ii ß.
ranarum viuentium n. vi.
lumbricorum lotorum in vino ℥ iii ß.
ſuccorum radic. ebuli, &
enulæ an. ℥ ii.
ſchœnanthi,
ſtœchados,
matricariæ an. m. i.
vini odorifer. lib. ii.

Bulliant omnia ſimul ad conſumptionem vini.
Colaturæ adde
lithargyri lib. i. ß.
terebinthinæ claræ ℥ii.
ceræ albæ, vel potiùs flauæ, quod ſufficit,
ſtyracis liquidæ ℥ i ß.

Poſt hęc ab igne depone, & vbi refrixerit, miſce argenti viui ſaliuo hominis ieiuni extincti ℥*iiii.* miſce diu piſtillo, & fac emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Vt India naturæ ſtatuto luem veneream ſimul & remedium protulit. Sic Italia, in quam primùm aduecta eſt, hoc morbi genere, totam Europam infecit, & optimo medicamento refecit. Ioannes quippe de Vigo Italus, vt ſuis, vel etiam ſibi, forſan conſuleret, emplaſtrum hoc eximiæ virtutis compoſuit, ad Italici morbi, quem ineptè Gallicum appellat, curationem: Cuius licet probetur deſcriptio, improbatur tamen modus parandi, quem ipſe præſcribit. Vult enim ſimul ac confusè omnia concoqui ad lithargyrum vſque; Sed recentiores paulò aliter, & melius multò ſic apparant.

Lumbricos terreſtres vino ablutos, & ranas viuentes maiuſculas, & aquaticas in pinguedinibus porci & vituli ſimul cum vino coquunt, ad tertiæ partis vini conſumptionem: Deinde matricariam addunt, ſtœchadem & ſchœnanthum, & rurſus elixant ad vini deperditionem: Tum ſuccos ponunt & olea; Paulo poſt axungiam viperæ, aut eius defectu colubri. Adhucque coquunt ad humoris aquei excuſſionem, & poſtea fortiter exprimunt. In percolato iure lithargyrum læuigatum agitant, nutriunt, & iugiter verſando coquunt ad formam vnguenti; Tuncque ceram adiiciunt & liquant. Poſt hæc ab igne remouent; thus & euphorbium trita coniiciunt; Deinceps terebinthinam & ſtyracem. Omnibus ordine dicto mixtis verſatis, vnitis & refrigeratis, argentum viuum per pannum denſum traiectum, & ſaliua hominis ieiuni extinctum exactè permiſcent, terunt, ſubigunt, & in formam emplaſtri idoneam reducunt, ex quo magdaleones formant, & vſui reponunt. Preparatio.

Optima eſt hoc emplaſtrum parandi ratio, quam peritiores Pharmacopœi ſequuntur, inter quos nonnulli pondus hydrargyri duplicant, alij triplicant, vt vires nanciſcatur efficaciores ad Italici morbi expugnationem. Quidam illius extinctionem cum ſaliua ieiuni damnant, maluntque cum terebinthinæ & axungiæ porci aliqua portione extinguere; nec quidem malè iſtis omnibus modis caſtigatur; Mallem tamen ſaluiam quàm ſaliuam aſſumere, illius enim ſucco caſtigatus hydrargyrus neruis minus obeſt.

Quærunt multi, quodnam oleum ſumendum ſit pro oleo de Spica, cuius multæ perhibentur varietates? quibus, vt paucis reſpondeam, dico Vigonem illud oleum intelligere, quod per deſtillationem trahitur, ex lauandula maiore latifolia, quam vulgus *Aſpicam* nominat: non verò aliud, quod per infuſionem educitur ex ſpica Indica, quod idem author cum Meſue ſemper vocat oleum Nardinum, vt lib. 8. Antidotar. cap. 4. Olei verò de Spica alibi meminit, nempe lib. 4. cap. de auxiliis ad dolorem dorſi. Dubitatio. Aliud dubium.

De ranis quoque non conuenit inter omnes, alij namque aqua-

ticas, alij ſyluaticas, ſeu rubetas venantur, ſed paluſtres, ſeu aquaticas rubetis ſępè venenatis prætulerim: Verum alię aliarum defectum ſine magno diſcrimine facilè ſupplebunt: Atque has, vel illas quiſque ſeligat pro animi arbitrio, cùm æque ferè huic externo medicamento conueniant.

Medicos interea monitos velim raro myropœos hoc emplaſtrum iuxta veram deſcriptionem concinnare, ob viperarum pinguedinis inopiam, quæ exigua quantitate è ſingulis excerpitur. Notus eſt qui vix eius vnciam 30. lib. emplaſtri permiſceat. Ceræ autem quantitatem, quæ tripla ſolet eſſe ad oleum, artificis periti prudentiæ committo. Lithargyri vero pondus inexperti nulli leuius ponunt, quàm vt rite poſſit emplaſtrum parari.

Vires. Vires autem huius emplaſtri, quod forma cerati, vel vnguenti multi parant, non modò Medicis, Pharmacopœis, & Chirurgis notiſſimę ſunt, ſed omnibus qui Veneris calcitratu fuerunt oblæſi.

Tela Galteri, vulgo Sparadrap. CAP. XXI.

℞. *Olei roſati lib.* ß.	*thuris,*
ſeui arietini ℥ *iiii.*	*maſtiches an.* ℥ *ii.*
ceræ ℥ *x.*	*bol. armen.*
lithargyri,	*farinæ volatil. an.* ℥ *i.* Ex arte fiat
reſinæ pini,	Empl. in quod adhuc liquatum,

& calidum immergatur tela parum attrita.

COMMENTARIVS.

Ad Emplaſtrorum cateruam refertur quædam tela vtrinque emplaſtica, quam recentiores modò Sparadrapum, modo telam Galteri nominant, cuius multæ varietates dantur, à varietate emplaſtrorum, quibus inficitur tela, ſumptę: Alia enim vulneraria, alia catagmatica dicitur: Illa vulneribus magis, hæc oſſibus agglutinandis dicatur; vtraque tamen, vtrique affectioni proficua. Sed nullis in morbis Sparadrapi frequentior eſt vſus, quàm in vlceribus antiquatis, & in ipſis fonticulis à pyrotico relictis. Ad hæc autem omnia valet, quod hîc exhibemus, ad cuius confectionem ſebum & cera primùm liquanda cum oleo: Liquatis lithargyrus ſubtiliſſimè tritus, commiſcendus, ducendus, nutriendus & ſpatha aſſiduè mouendus, coquendus. Poſt-hæc, reliqui pulueres addendi, & ita verſandi, permiſcendi & vniendi, vt in legitimum abeant emplaſtrum, in quod

Parandi modus.

in quod adhuc calidum, & liquidum, tela quodam modo vetuſtate iam attrita demergenda, & ſępè inculcanda, quouſque infecta planè, & vndiquaque inquinata, & quaſi incruſtata fuerit. Tuncque extrahenda, & exponenda aëri, vt refrigerata, obdureſcat, & ad futuros vſus ſeruetur.

Solent nonnulli lithargyrum coquere cum ſebo & oleo ad idoneam emplaſtri formam, dein ceram addunt & liquant; hiſque ab igne ſemotis farinam & bolum miſcent, denique thus & maſtichem; Verùm vtroque modo rectè ſolers myropœus poterit parare.

Tela hæc partim ſarcotica eſt, partim collectica & epulotica, hoc eſt, vim habet nouam carnem generandi, vulnera glutinandi & eadem, vt & vlcera, exſiccandi, & ad cicatricem ducendi. Fluxiones quoque ſiſtit, & partes quibus adhibetur roborat. Vires.

Qui alias Sparadraporum deſcriptiones deſiderarit, legat caput vltimum ſectionis ſecundæ lib. 3. noſtrarum Inſtitutionum.

Porrò ex aliis Emplaſtris liquatis tot ſparadrap, quot illa ſunt, poſſunt hac arte parari.

Alia quædam emplaſtra, pauca tamen omiſimus, quorum vſus vel improbatur, vel non ſatis probatur, vel affinis ſit eorum qualitati, quæ ſuperiùs à nobis deſcribuntur: Exoleuit enim emplaſtri vtriuſque Barbari & Diaphœnici vſus: Apoſtolicum vero rariſſimè paratur, eoque facilè carere poterit, qui Diuinum habebit, vt Ceroneum, qui oxycroceum. Præſtantiora autem vſitatioraque dedimus non modò emplaſtra, ſed alia medicamenta, tam quæ exterius adhibentur, quàm intro ſumuntur; quę omnia ſi parare voluerit Pharmacopœus, & in officina ſeruare, nihil illi deerit morbis omnibus expugnandis.

Finis Libri Sexti.

APPENDIX.

De quibuſdam aquis medicatis, arte paratis.

PRæter aquas ſimplices deſtillatas, aliæ quædam in Pharmacopoliis ſeruantur compoſitiſſimæ, quarum vſus plurimum commendatur, non modo ad externos corporis affectus, dum adhibentur, ſed etiam ad interiores, vt intemperiem partium corrigendam, robur hiſdem conciliandum, & facultates erigendas dum aſſumuntur; Cuiuſmodi ſunt vſuales quædam & eximiæ virtutis, quas ad calcem huius operis, ne quid ei deeſſet, adiunximus, initio ab his ſumpto quæ intus ſumuntur.

Aqua Theriacalis.

℞. *Radic. gentianæ, enulæ campanæ, tormentillæ, angelicæ, imperatoriæ an. ℥ i. cyperi, ireos florent. an ʒ vi. zedoariæ, cortic. citri ſicci, & arantiorum, cinnamomi, caryophyllorum, ſem. cardui bened. corymborum hederæ, granorum Iuniperi an. ℥ ß. dictamni, ſcordij, meliſſæ, calendulæ an. m. ß.*

Macerentur diem integrum ſuper cineres calidos in vaſe oris non multùm patuli & rite obturati, cum vini albi lib. vi.

Die ſequenti, adde decoctionis vlmariæ, betonicæ & nenupharis lib. i.

Deinde bulliant parum, ac lento igne: Tum fiat expreſſio, in qua diſſolue & infunde per noctem theriacæ bonæ ℥ iiii.

Poſtea ponantur in alembico vitreo, & fiat deſtillatio in balneo M. Aqua hinc deſtillata ſeruetur.

Inter aquas Theriacales, & Alexiterias nulla eſt hac præſtantior & efficacior: Facultates enim non modo recreat, ſed qualitatem omnem peſtilentem, & venenatam oppugnat & extinguit. Syncopæ, palmo, ac omni animi deliquio prodeſt, vertigini, lethargo, Epilepſiæ, Apoplexiæ & paraliſi.

Aqua Theriacalis alia, paratu facilior.

℞. *Radic. enulæ campan. angelicæ an. ʒ iiii.*
ſem. cardui bened. caryophyllorum, granorum iuniperi an. ℥ i.
Scordij, echij, vlmariæ, maioranæ, meliſſæ, bethonicæ an. m. i.

Fiat decoctio, In qua colata ad lib. iiii.
Infunde diem integrum, vel etiam biduum,
Mithridatij & Theriacæ an. ℥ ii.
Ponantur in alembico, & deſtillentur, vt artis eſt.

Vires habet ſuperiori affines, ſed imbecilliores. Parari facilè poterit non ſolùm in Pharmacopoliis, ſed etiam in ſingulis ciuium ædibus. Paucis enim conſtat, quæ vbique ferè reperiuntur.

Aqua Cinnamomi.

℞. *Cinnamomi optimi, craſsiuſculè triti lib. ß.*
aquæ roſarum fragrantiſsimæ &
vini albi generoſi an. lib. i.
miſceto, ac biduum ſimul relinquito in vaſe rite operculato, ne quid expiret. Deinde ſuper cineres calidos deſtillato, & aquam ſeruato.

De cinnamomi ad vinum & roſaceam proportione non vnus eſt omnium conſenſus. Alij enim partem vnam cinnamomi ponunt, vini partes duas, aquæ roſarum partes quatuor. Alij vinum & aquam eadem menſura permiſcent, in quibus cinnamomum maceratur, & totum deſtillatur: hicque parandi modus vſitatior eſt, & melior perhibetur.

Huius aquę facultas valde commendatur ad partum accelerandum, ſecundinas expellendas, menſes ciendos, facultates recreandas, & flatus diſcutiendos.

Aqua vulgò Clareta dicta.

℞. *Macis, caryophyllorum, cinnamomi an. ℥ i. galangæ ℥ ß. cardamomi minoris, ſchœnanthi an. ℥ ii. zinziberis ʒ ß.*
Infunde in balneo M. viginti quatuor horas in aqua vitæ lib. i. aquarum abſynthij, & roſarum an. lib. ß. adde ſacchari ℥ viii.
Traiiciantur ter, quaterque per manicam Hippocratis. fiat Clareta, in vaſe idoneo reponenda, & ſeruanda.

Valet plurimùm ad robur ſtomachi, coctionem iuuandam, flatus diſcutiendos, intemperiem frigidam partium nutritiarum corrigendam, ad vires cordis reſtituendas, & facultates erigendas.

Clareta alia.

℞. *Radic. pæoniæ vtriuſque, viſci querni an. ℥ ii. ligni lauri, lentiſci an. ℥ ß. florum bethonic. ſaluiæ, anthos an. p. ii.*
Macerentur per diem integrum, in vaſe ſtricti oris, & bene cooperculato

in vini albi optimi lib. i. ß. aquæ meliſſæ lib. ß. Poſtea diſtillentur. Et aquæ deſtillatæ macera cinnamomi ℥ß. ſacchari candi ℥v.
Tum colentur & bis atque iterum tranſmittantur per colum laneum. Colatura ſeruetur.

Mirum in modum confert Epilepſiæ, Lethargo, Paralyſi, Apoplexiæ, & aliis frigidis affectibus cerebri, & totius neruoſi generis.

Clareta alia.

℞. *Aquar. meliſſæ & tuſſilaginis an. lib. ß.*
Infunde per noctem ſuper cineres calidos Enulæ Campanæ ℈ ii. Ireos florentiæ ʒ i. cinnamomi ℈ iiii.
Factæ expreſſioni, & bis, terque colatæ adde Syrupi ardentis, ſeu olei ſacchari, vt vocant, ℥iii. Fiat Clareta, parum inſolanda, ſi ſeruanda.

Facultates habet eximias ad Aſthma, tuſſim ab humore frigido natam, & expectorationem. Incidit enim, attenuat, coquit, & ſputum mouet.

Syrupus autem ardens fit ex ſaccharo diluto in aqua vitę, quæ accenditur: Nam poſt eius conflagrationem liquor relinquitur, quaſi oleoſus & craſſitie ſyrupi.

Clareta vulgaris.

℞. *Aquæ vitæ optimæ lib. ß. aquæ roſarum rubrarum ℥iiii. ſacchari ℥iii. cinnamomi ℥i.*
Traiiciantur per manicam Hippocratis, bis atque iterum, & fiat Clareta.

Gratiſſima eſt hæc Clareta, & cor atque reliquas partes, quæ principatum tenent, recreat, calorem natiuum fouet, & materiam flatulentam diſcutit.

Aqua contra calculum.

℞. *Radicum apij, oinones, eringij & raphanorum per taleolas inciſarum an. ℥ii. ſiliquarum virid. fabarum ℥iii. ſaxifragarum omnium, criſtæ marinæ, pimpinellæ, ameos, ſummitatum altheæ an. m. ij. granorum alkekengi, cicerum rubror. ſem. millij ſolis an. ℥ii. mala citria in orbiculos ſecta m. iii.*
Macerentur diem integrum in vino albo: Poſtea deſtillentur. Aqua reponatur vaſe idoneo, cui ſi parum olei vitrioli admiſceatur, vt aceſcat, vires habebit efficaciores.

Mira eſt huius aquæ vis ad calculum atterendum, & expellendum, vrinam ciendam, menſes mouendos, partum accelerandum, viſcidos humores attenuandos, & obſtructiones tollendas. Debent verò illius ſumi duo cochlearia aut paulo plus, pro ſumentis ætate & viribus: Idque manè ieiuno ſtomacho, vel longè poſt paſtus.

Aqua ad Gonorrhæam.

℞. Foliorum acanthi, & lapathi hortenſis conciſorum, ſummitatum altheæ an. m. ii. florum nenupharis m. iii. ſem. lini, Senelorum an. ℥ i ß. ſeminum quatuor frigid. maiorum an. ℥ i. macerentur per diem in lacte aſinino, aut vaccino, poſtea deſtilentur in Balneo.

Facultatem habet leniendi, acrimoniam auferendi, ſordes renum, & partium per quas, & lotium, & ſemen excernuntur, expurgandi, & intemperiem corrigendi.

DE AQVIS TOPICIS SEV exteriùs adhibendis.

Aqua Ophthalmica.

℞. Succorum chelidonij, fœniculi, rutæ, apij & hormini an. lib. ß. mellis ℥ iii. fellis hircini ℥ j. fellis caponum & gallinarum an. ℥ ß. aloës ʒ vi. caryophyllorum, nucis moſchatæ, ſarcocollæ an. ʒ ii.
Ponantur omnia ſimul in alembico: Deſtillentur: vaſe vitreo excipiantur, & aqua deſtillata ſeruetur.

Multis oculorum affectibus prodeſt, vt Ambliopiæ, caligini, viſus debilitati & hebetudini.

Aqua communitatis.

℞. Euphraſ. m. ii. chelidonii, verbenæ, bethonicæ, camæpitheos, anethi, ſummitatum hormini, anagallidis flore rubro, ameos, caryophyllatæ an. m. i. anthos m. ß. piperis longi ʒ ii.
Macerentur in vini albi ſufficienti quantitate per diem integrum, & deſtillentur.

Vocatur aqua communitatis, quod communis ſit, nec vlla domus ea carere debeat. Plurimum valet ad omnem viſus imbecillitatem, ſordes oculorum detergendas, maculas auferendas, vlcera ſananda, ſuffuſionem impediendam, claritatem oculis augendam, & robur conciliandum.

Aqua ad Epiphoram *& oculorum ruborem.*

℞. *Vini alb. aquæ roſarum an. lib. ß. tuthiæ præparatæ ℥ i. macis pulueratæ ℥ ß.*
Omnia miſceantur in phiala bene obturata, & inſolentur per tres hebdomadas.

Efficaciſſima eſt ad oculorum ruborem delendum, lacrymas ipſorum exſiccandas, tunicas roborandas, & vlcera ſananda.

Aqua Calcis.

AQua in qua pluries calx extincta fuerit, aqua calcis ob id dicta, multis vlceribus phagœdenicis ac diſepuloticis mirum in modum confert; quia tamen facilè quouis tempore parari poteſt, in eius deſcriptione non immorandum.

Aqua Fortis.

AQua fortis vulgo dicta, ad aurifabros potius, quàm Pharmacopœos ſpectat, qua vtuntur ad ſeparandum argentum ab auro: Ob id, aquam ſeparationis vocitant Gall. *eau de depart.* Liquat enim argentum, auro integro. Quæ autem illorum operibus inſeruiuit, & portionem aquæ admiſit, vel per ſe ignaua iam facta colorem cyaneum acquiſiuit, aqua ſecunda vulgò dicitur, qua nihil communius in Chirurgorum tabernis, ad illorum ſubſidium, qui Veneris Mephitim attigerunt.

Paratur autem aqua fortis ex vitriolo, & ſale petrę in matratio incluſis, & adhibito excipulo, ſeu vaſe idoneo, optimè lutato, in quod vi ignis ſpiritus velut accenſi perreptant.

Alia fit adhuc ex auripigmento, flore æris, ſale nitro & alumine rupeo: Verum hæc relinquenda, quibus inſeruiunt.

De aquis comptoriis ſeu fucatoriis.

COrporis pulchritudinem aut deformitatem magni quicquam ad morum probitatem, aut improbitatem adferre non autumo; Multi enim Therſite deformiores clariſſimi floruerunt, & nonnulli Adonide formoſiores inter ſceleratos computati ſunt. Ferè tamen mulieres deformes impias eſſe noui, quibus, vt nec edentulis ſenioribus, nullum fucum, aut aquam comptoriam ad faciem

cap. 3 lib. 1 compo. medic. ſecund. loc.

erugandam exhibeo: In hoc Galeni, licet pagani prudentiam ſequutus, qui non modò vultus, ſed capillorum fucum, ſeu tinctu-ram improbat. Quæcumque, inquit, præ deliciis ſeipſas ornant, nihil tale quippiam à me petenti exhibui.

Carebit igitur Antidotarium noſtrum his nefariis medicaminibus, quibus pellices ſolent iuuenes irretire, & incautos fallere: Hanc enim fucatoriam artem videmus tantùm exerceri à quibuſdam circulatoribus, & vafris lenonibus, qui vt cautè ad meretricum nummos peruenient, illis oleum de Talko, quod nuſquam viderunt, pollicentur, quo non tantùm faciem erugare, ſed iuueneſcere prorſus aſſerunt. Duo autem vnguenta ſolent exhibere; Vnum rubellum, & candidum alterum: Vtrumque Hiſpanicum cognominant, nec malignæ qualitatis expers vllum: Nam quod Album Hiſpaniæ vocitatur, ad ſui confecturam Sublimatum admittit, quod licet ex partibus ęquis hydrargyri, & vitrioli, & ex ſale communi, potiùs quàm ammoniaco conſtet, quæ ſeorſim lethalia non ſunt, ſimul tamen vt decet mixta, in vitreo vaſe ſublimatorio indita, cui per gradus datur ignis duodecim horarum ſpatio, fit puluis ita cauſticus, & deleterius, vt eius malignitas vix poſſit vlla arte deleri. Hinc accidit, mulieribus, quę fucis ſublimatis vtuntur, dentes nigreſcere, teredine abſumi, & faciem corrugari, ac citiùs ſeneſcere. Melior ergo color is eſt, quem ſola natura pinxit, cuius opera inimitabilia dum miramur, opificem ſummum laudemus in æternum.

Sublimatũ quibus conſtat.

Finis totius operis.

EPIPHANII EMPIRICA 1561. 21. APRILIS, FVIT IS EMPIRICVS MEDICVS IN GRÆCIA PEREGRINATVS, QVEM GESNERVS ADOleſcens cognouit, & ex cuius libro, qui hic eſt, quædam deſcripſit in libro ſuo, quem inſcripſit Euonymus.

AQVÆ

Aqua experta in vlcere præputii virgæ & teſticulorum.

♃. Oua iij. elixa dura à quibus albumen accipias, quod ſubtiliter ſcindas & in mortario teras, deinde infunde quartam partem vnius menſuræ aquæ vitæ aluminis ℥ ß. camphoræ ʒ ij. viridis æris ʒ ß. terantur omnia ſimul in mortario, poſtea per telam lineam fortiter exprimãtur, vtendi modus is eſt, capiãtur fila lanea in hac aqua madefacta, quæ in vulnere ponantur ter aut quater in die & mirabeiis effectum.

Aqua experta ad aſthma.

♃. Calamenti hyſſopi capill. veneris praſſii ſcabioſæ vngulæ caballinæ an. m. I. ariſtol. rot. ℥ I. Ireos ℥ 5. ſem. vrticæ ℥ I. ß. rad. fœniculi petroſelini an. ℥ 2. enulæ campanæ ℔. ß. ſem. ſinapi naſturcii an. ℥ I. ß. coſti ʒ 5. ſpicæ ʒ 10. baccarum lauri ℥ 4. nigellæ ℥ I. ß. terantur omnia ſubtiliter & ſtent per dies 6. in infuſione in vino albo menſuris 6. deinde lento igne diſtillentur manæ ℥ 3. dentur.

Aqua qua in tinea, ac in omni cutis fœditate caput aut totum corpus lauetur.

♃. Farinæ cicerum ℔. I. fœnugræci furfuris tritici baurach ſalis nitri ſinapis an. ℥ 2. rad. altheæ inciſæ ℥ 3. miſceantur in aceto & aqua, & poſtquam ſudaueris lauetur deinde & locus fœdus vngatur cum vnguento, de quo infra in litera V.

Aqua ad idem pro pauperibus.

℞. Lactis virginis ℥1. ß. aquæ roſatæ par. ... ſulphuratæ ℥1. olei de tartaro, de frumento, de vitellis ouorum an. ℥ß. camphoræ ℈1. quære olea in lit. O.

Aqua ad mundificandos dentes.

℞. Salis amoniaci, ſalis gemmæ an. ℥3. aluminis Tuceanini ℥1. ß. ponantur ad alembicum & deſtillentur, quod ſi aliter vis facere imponas aquę fontis ℔.2. & ſic ſtent per 8. dies, colentur & dentes lauando frica.

Aqua contra calculum.

℞. Hyperici chamędrios chamæpitheos; ſenecionis, graminis pentaphyllon, ſcolopendræ patietarię verbenæ, eupatorij pulegij rutę an. m. 1. quinque rad. diureticorum, acori, enulæ rubræ tinctorum, azari, tamariſci an. ʒii quinq; ſem. diureticorum, ſaxifragiæ milii Sol. dauci raphani Macedonici, ameos maratri carui leuiſtici an. ʒij. nucleorũ perſicorum ʒ. v. liquiritiæ ℥ j. granor. iuniperi ℥ ß. Quatuor ſem. com. frigid. maior. mundatorum an. ʒj. ß. terantur & infundantur in ℔. v. vini, ſtent per duos dies in infuſione, poſtea lẽto igne deſtilletur, da poſt balneum vel mane in aurora tepida ℥ß. vel ℥j. ß. pro vna vice vt tibi videbitur.

Aqua experta ad groſſos, id eſt ficus (Celſ. l. 5. c. 3. σύκωσις græcis) circa naſum & poma maxillarum.

℞. Sulphuris viui ℥j. terantur & per ſyndonem fiat alcool: poſtea ponatur aquæ roſar. ℔j electæ, omnia in phiola obturata ad ſolem ſuſpendantur diebus 40. in canicularibus vt quotidie bis vel ter vitrum moueatur, poſtea illa aqua loca inungantur, cui iudicio meo ſi addas camphoræ ʒj. melior erit quia probata eſt.

Aqua frigida in febricitantibus, ne fumi à ſtomacho ad caput aſcendant.

℞. Hordei mundati ℥iij. iuiubarum ſebeſten an. n. XII. prunorum n. XV. granorum granatorum acetoſorum ℥j. ß. ſachari roſati ℥ij. aquæ menſuras ij. bulliant vſque ad conſumptionem medietatis, bibat frigidum.

Aqua faciem dealbans.

℞. Entale dentale (conchę sũt) *claßis* boracis ſarcocollę corallorum alborum, criſtall. alb. gypſi aceti, rizi farinę orobi portulacæ an. ℥ß. cum aqua fabarum miſceantur, fiãt trochiſci & cùm opus fuerit fumigetur antea facies cum aqua decoctionis hordei & auenæ, deinde trochi ſcus vnus diſtemperetur cũ aqua fabarum, & facies liniatur quando cubitum vadit, mane verò lauetur facies cum aqua decoctionis fabarum & furfuris, poſtea cum aqua frigida, & ſi formantur trociſci cum aqua limonum fortius operatur, imo limone aſſato facies liniatur, nam ipſam pulchrã reddit.

Aqua elegans contra calculum.

℞. Aſparagi braſci apij fœniculi petroſelini rubeæ tinctorum an. ℥ß. ſem. v. diureticorum leuiſtici milij ſolis, ameos raphani ſileris montani dauci, ſaxifragię an. ʒ iij. adianthos ſcolopendriæ ceterach, trifolii hepaticæ, graminis, ſem. peucedani, ſenecionis an. m. 1. ireos ℥ß liquiritiæ ℥ij. quatuor

ſem. frigid. communium maior. mundat. an. ℥. s. hederæ arboreæ & terreſtris an. m. 1. s. nucleorum ceraſorum ℥ j. ſpicæ nardi ʒiii. gummi hederę ʒvi. ſanguinis hirci pręparati ℥ ß. cinnamomi ℥i. terantur & in vini albi vij. menſuris, per dies aliquot infuſa maneant, poſtea deſtilletur.

Aqua ſomnifera.

℞. Sem. hyoſcyami ℥ij. mandrag. ℥i. opii. ʒi. gith, corabe an. ʒii. ſemperuiuię vermicularis, nenufaris lactucæ an. m. 1. terantur & infundantur in ℔. ii. aquæ papaueris cum ʒi. ß. ſeminum lolij per dies 2. poſtea ſecundum artem deſtillentur.

Aqua caponis reſtauratiua & ſtiptica.

℞. Caponem coctum ſecundũ artem, cui addatur aquæ roſatæ ℔. 1. conſeruę roſar. borraginis bugloſſæ an. ℥i. corall. amborum an. ʒ. ii. ſpec. diarrhodon ablatis ʒi. paſſularum ab arillis mundatarum ℥i. coriandri præparati ʒ ß. fragmentorum omnium, margaritar. an. ʒ j. ß. deſtillentur.

Aqua multum odorifera.

℞. Baſiliconis mentę ſampſuchi Iris balſamitæ hyſſopi ſatureiæ ſaluię meliſſæ lauẽdulæ roriſmarini an. m. ß. garyoph. cinnamomi nuc. moſch. an. ℥j. citranguli (citri) n. iiij. aut iij. aquæ roſatę q. n. terantur & infundantur in aqua per dies tres, poſtea lento igne deſtillentur, & deſtillationi adde muſci ℈j. ponas poſtea ad Solem.

Aqua frangens lapidem.

Succi ſaxifragię ℔. ij. ſucci milii Sol. petroſelini aniſi an. ℔. ß. aceti albi ℥viij. deſtillentur, da ℥ß. ieiune.

Aqua ad fiſtulas experta.

℞. Vini albi optimi deſtillati in vaſe in quo aqua vitæ deſtillatur ℔iij. aquę roriſmarini ſaluię an. ℔. v. ſacchari ℔. ij. deſtilletur in ſimul iterum, deinde ℞. anthos ſol. Saluiæ an. ℥j. miſce per dies 8. cola & ſerua in vaſe vitreo, vtere quando opus eſt.

Aqua ad fiſtulas artificialis.

℞. Roriſmarini lauri anethi apij ſylueſtris, & domeſtici recẽtium an. ℔ j. deſtillentur, poſtea adde terebinthinę ℥vj. gummi hederę ʒiij. thuris ℥ii. croci maſticis cubebarum nuc. moſch. myrrhæ galangæ cinnamomi aloes garyop. an. ℥j. deſtillentur & bibat. valet etiam contra ſtomachi paſſiones.

Aqua faciem dealbans.

℞. Lithargyri argenti ℔. ß. triti & cribrati cocti in aceto albo ℔. ij. deſtillati per filtrum cum ſpatula miſcendo, donec tertia pars aceti minuatur, cui adde cãphoræ ℥ß. aluminis laurini, boracis, olei tartari an. ℥j. deinde cola per filtrum & vbi opus fuerit faciem & collum inunge.

Aqua ad caput frigidum qua caput fricetur.

℞. Aquę vitæ ℥ij. nuc. moſch. garyoph. maioranę, cubebarum, piperis longi an. ʒß. terantur & in ſimul miſceantur, caput ea fricetur diu, poſtea ponatur quod in litera S. L. aliqui addunt in aquam euphorbij ℈ s.

BALNEA.

Balnea ad matricem frigidam.

℞. Calamenti pulegii arthemiſiæ, camomillæ meliloti an.m. ij. matricariæ nepetæ an.m. I. I. reos ℥i. bulliant in aqua proiiciantur in tineam in qua ieiuna ſedeat ad vnam horam, & poſt prandium ad duas horas, poſtquam ſæpe purgata fuerit.

Balneum ad leproſos.

℞. Scabioſæ fumi terræ anthos camomillæ meliloti ana m.iij. rad. lapacii ℔. 1. ſulphuris ℥ 4. bulliant poſtea lauetur corpus cum lotione. quere in lit. L.

Balneum pro leproſis & fœda ſcabit infectis

℞. Fumiterre ſcabioſæ an. m. 2. camomillæ meliloti ſaxifragiæ an. m. 1. rad. lapacij acuti ſubtil. inciſarum & recent. ℔. 1. piperis longi ſinapis aloes nitri ʒ1. ſulphuris ʒ3. coquantur in x. vel xv. ℔. aquæ & 3. aceti donec plusquam tertia pars remaneat, & in balneo fricetur, & deinde liniatur cum ſanguine leporis in exitu, aut à balneo da theriacam cũ vino, poſtea vngatur vnguento, quod quære in litera. V.

Balnea ad calculum.

℞. Maluæ biſmaluę, brancæ vrſinæ verbenæ camomillæ rad. fœnic. rad. altheæ meliloti parietariæ, graminis, agrimoniæ. rad. petroſelini acori an. m. 3. ſem. lini ℔. 1. bulliant in aqua.

Balneum ad idem.

℞. Violariæ maluæ biſmaluæ parietariæ ſcolopendriæ ſenecionis rad. fœniculi apij petroſelini an. m. 2. ſem. lini ℔. 1. s. fœnugræci ℔. s.

Balneum in dolore capitis frigidi.

℞. Rutæ ſaluiæ betonicæ maioranæ calamenthi hyſſopi sticados arab. roſmarini garyophillatæ, ſol. lauri an. m. 1. miſce fi. ſacculus ex quo confice lixiuium.

Balneum ſtipticum conſolatiuum ex quo vlcerum lotio fieri poteſt.

℞. Gallarum nucum cupreſſi, balauſtiarum, cupulorum glandium an. m. 1. myrtillorum ʒ x. thuris maſtiches ſarcocollæ an. ʒ ſ. aluminis ʒ2. vel plus vt vis videl. 4. conſolidæ plantaginis roſarum millefolij centaurij an. m. 2.

Balneum ad impregnationem.

℞. Myrtillorum roſarum an. ℔. s. corticum mandragorę ℥ 1. s. gallarum n. xxx.

Balneum ad idem.

℞. Arthemiſiæ m. 2. ſem. papau. alb. ℥ 2. agni caſti, roſ. ru. caſſiæ ligneæ, rad. mandra. an. ℥ 4. granorum pæoniæ ℔. s. terantur groſſo modo in aquæ ſitulis duabus in qua ferrarij extinguunt ferra, in ea mulier ſedeat cùm tepida eſt horam vnam ante introitum lecti, mane verò bibat potionem, quam quære in litera P. & peſſarium quære in litera eadem, aut puluerem. Q.

Confectio matricalis.

℞. Speciei diamuſci dulcis ʒ1. diambræ ʒ 3. linguæ auis ſem. fraxini raſurę eboris, nepetæ an. ℈ 1. ſachari diſſoluti in aqua matricarię q. ſ.

Confectio ad vermes.

℞. Senæ Alexandrinæ ʒ 2. cornu cerui vſti cortic. granat. an. ʒ ß. dictaâmi, garyoph. Rhabarb. an. ʒ 1. centonici ʒ 1. ß. cinnamomi ℈ 4. ſachari in aqua graminis aut abſynthij diſſoluti.

Confectio bona reſtauratiua in febribus.

℞. Pulpæ corporis perdicis faſiani aut hœdi ℥ 4. amigd. dulc. excortic. ℥ 2. piſtachiar. in aqua roſ. calida infuſarum per horas & poſtea exiccatarum, pinear. ſimiliter præparatarum an. ℥ 1. liquiritiæ raſæ ℥ ß. paſſularum, pulpar. ſebeſten an. ʒ 3. ſem. cõmunium maiorum frigid. an. ʒ 2. minorum an. ℈. ß. ſachari q. ſ. fiat confectio in liquida.

Confectio alia ad idem.

℞. Pulpæ quã vis ℥ 4. amygd. dulc. pinearum an. ʒ 6. fiſticorum auellanarum an. ℥ ß. Specierum aromatici roſati ʒ 2. triaſantali ʒ 1. ameli ℥ 1. gummi dragacanthi arab. an. ℈ 2. liquiritiæ raſæ ℥ ß. ſachari diſſoluti in aqua meliſſæ q. ſ. fiat confectio, vt vis.

Confectio ad imprægnationem.

℞. Sem. paſtinacæ, napi, raſuræ eboris, ſeſeleos, beẽ vtriuſque, linguæ auis an. ʒ ß. cinnamomi doronici garyoph. macis galangę piperis longi, anthos, xilobalſami, blaccæ byzantiæ, maioranæ pulegij an. ℈ 2. meliſſæ bugloſſæ, cortic. citri an. ℈ 1. Spica ℈ 1. ß. ambræ margaritarum an. ℈ ß. terantur & cum ſaccharo diſſoluto in morſello fiat confectio in morſellis.

Confectio ad vomitum cholericum ſolutionemque.

℞. Nucleorum granatorum aſſorum, ſumach an. ʒ 3. roſarum ſpodij ſantali citrini, Sem. portulacæ an. ʒ 1. ß. maſtiches antoſati cubebarum, cardamomi, ligni aloes an. ʒ 1. Syr. myrtini q. ſ. fiat conditum.

Confectio pro nauigantibus & phlegmaticis.

℞ Garyoph. piperis aniſi cumini ligni aloes cardamomi galangæ cinnamomi ʒ 3. an. ʒ 1. Se. melonum, citrulli cucumeris cucurbitę roſarum an. ʒ ß. ſantalorum 6 3. macis ſchœnanthi an ℈ 1. ſenæ epithymi an. ʒ 3. croci ℈ 1. mellis roſarum q. ſ. fiat elect. da. ℥ ß. mane ieiunè.

Confectio admirabilis ad tuſsim frigidam.

℞. Succi liquiritiæ hyſſopi capill. veneris an. ʒ 3. cardamomi piperis nigri, an. ℈ 1. amygd. amar. ſem. vrticæ an. ʒ 4. ariſtoloch. ro. ʒ 2. mellis deſpumati q. ſ. hoc elect. pectus ab omni ſuperfluitate copioſa mundificat.

Confectio turbith ad purgandum humorem tuberoſitatem, phlegma groſſum in ſcrophulis, bolio, morbo gallico.

℞. Turbith. albi præparati, agarici trochiſcati, ellebori nigri an. ʒ 1. ß. polypodij ʒ 2. Methridatij Rhabarb. an. ʒ 3. diagridij ʒ 1. cinnamomi ſpicæ an. ʒ. ß. ſachari q. ſ. ad incorporationẽ ſpecierum fiat confectio: in morſellis vel Syr. roſ. q. ſ. ad incorporationem fiat mixtura da ℥ ß. plus vel minus vt videbitur in morbo gallico præſẽtaneũ eſt remediũ.

Cõfectio euphraſiæ valens aduerſus oculorum caliginem, eorum ſanitatem conſeruans, viſum clarificans, reacuens.

℞. Euphraſiæ ℥j. ß. cinnamomi cubebarum macis piperis lõgi garioph. an. ʒj. ß. ſem. fœniculi ℥. ß. mellis deſpumati ℔. j. ß. ſucci rutæ verbenæ an. ℥. ij. ſucci chelidoniæ ℥. j. ß. bulliant in ſimul vſque ad ſuccorum conſumptioné, poſtea cætera miſceantur, & fiat confectio da ʒ. j. ß. ingreſſu lecti continue.

Confectio ad Hydropem.

℞. Specierum diacurcumæ, dialaceæ an. ʒ2. diacymini ʒ1. ß. triaſandali ʒ2. adip. lupi ʒ2. trochiſci de ſpodio, de berberis an. ʒ ß. ſachari diſſoluti in aquis endiuię hepaticę an. q. ſ. fiat confectio in ſolida.

CLYSTERES.

Clyſter conferens materiei aduſtæ in cerebro vt eſt melancholia, mania, lupina, &c.

℞. Fumariæ polypodij ſenæ thymi epithymi an. m. coloquintidæ in petia ligatæ ʒ 1. agarici turbith hermodactyli an. ʒ ß. ſtechad. arab. ſaluiæ acori maioranæ betonicæ pœonię an. m. 1. flor. nenuph. violarum an. ℥1. ſem. end. acetoſæ roſarum an. p. mellis violati ℥1. ß. ſalis gemmæ ℈3. diaſenæ ℥1. olei camomelini, mellis colati an. ℥1. miſce & videas ne debilites, quia forti conuenit, vide Montagnanum in antidotario.

Clyſter forte & diuerſiuum in dolore nuchæ & iuncturarum.

℞. Fol. collum camomillæ centaureæ an. m. 1. rad. cappa. ariſtoloch. Vtriuſque gentianæ, rad. cucumeris aſinini vel agreſtis ana p. 1. coloquintidis in petia ligatę ʒ2. bulliant, capiatis ℔. 1. intus diſſoluatur benedictæ laxatiuæ ℥1. olei camomelini, mellis colati an. ℥2. ſalis communis ʒ1. & lac Lanfranci doctrina 2. tractat 3. cap. 17. Sed nota quod ſicut artificiale eſt hoc clyſter, & multum conueniens, ita non debet dari, niſi præcedente vna aut duabus purgationibus.

Clyſter in dolore capitis frigido plegmatico.

℞. Saluiæ vtriuſque, ſtœchados arabicæ hyſſopi maioranæ betonicæ centaurię blitis mercurialis an. m. 1. coloquintid. in petia ligatæ ʒ2. agarici aloes an. ʒ1. ß. Hiera picra, hiera Logodij, olei de ruta, roſ. an. q. ſ.

Clyſter in dolore capitis calido.

℞. Violarum mal. brancæ vrſinæ blitis an. m. j. ſucci mercurialis, caſſiæ extractæ an. ℥iß. olei violati.

Clyſter ſtipticum.

℞. Plantaginis m. 2. roſarum m. i. ſumach, balauſtiorum, cupular. glandium an. ʒ1. ß. fiat decoctio: poſtea adde pul. roſarum ʒ2. ſeui renum caprarum ℥ 2. albuminis oui n. 1. fiat in parua quantitate.

Clyſter conueniens apoplexiæ, paralyſi, ſubeth & lethargiæ.

℞. Centaureę abrotani calamenti origani vtriuſque ſaluię rutæ an. m. 1. Sem. maratri aniſi

ſeſeleos an. ʒ2. ſtecados arab. ʒ3. pulpę coloquintid. in pecia ligatæ ʒ2. agarici ʒ1. ß. caſſię ext. ʒ11. Hierę picrę Gal. ſalis gemmæ, olea, & poſſunt addi de caſtoreo ℥2. ß. & erit melius & fortius.

Clyſter conueniens paralytico.

℞. Saluiæ rutæ ſiccæ ſtecad. arab. maluæ mercurialis centaureæ camomillæ furfuris an. m. I. Hieræ picræ, benedictæ Hieræ Logodij, mellis roſati colati, caſſiæ, olei communis, vel camomeli, ſalis communis, poteſt etiam addi ſem. aniſi fœniculi cimini ʒ1. & erit fortius.

Clyſter carminatiuum ventoſitatis.

℞. Sem. aniſi fœniculi, anethi carui cymini an. ʒ1. rutæ abſynthij origani calamenthi centaureæ an. m. ß. camomillæ meliloti, rad. altheæ furfur. an. m. I. Sem. lini fœnugræci an. ʒ. I. ß. mellis roſati colati, caſſiæ Hieræ picræ, benedictæ, olei de ruta, anethini camomelini, ſalis communis, poſſunt etiam addi baccæ lauri, ameos cartami polypodij, & erit melius etiam cum electuario Indo & de baccis lauri, & diaphœnicone an. q. ſ.

Clyſter in colica phlegmatica ventoſa cum magno dolore appropriate valens.

℞. Polypodij quercini ℥3. folliculorum ſenæ ℥2. ß. ſalis gemmæ ℥6. ſeminis cartami ℥1. agarici turbith an. ʒ2. ſem. aniſi fœniculi cymini carui an. ʒ1. thymi epithymi an. ʒ2. ʒ3. galangę an. ʒ1. ß. aquæ ℔. 10. in qua bulliat antiquus gallus virgis cęſus & euiſceratus, cum ſupra ſcriptis vſque ad conſumptionem medietatis, ſed vltimo addatur thymus epithymus ſena, miſce, fiat clyſter, & da clyſter hoc cum oleo de Sem. lini & electuario Indo diaphœniconis. Clyſter hoc etiam poteſt dari in potione ℥5. cum electuario Indo aut diaphænico. Sed melius eſſet quod ante daret aliud clyſter cum herbis, Hiera picra, ad inteſtina mundificanda, quia hoc remouet dolorem. In ſummo etiam dolore dedi, decoctionem cymini carui ameos aniſi fœniculi, facta in ſolo oleo anethino, & expreſſa, bene conuenit.

Clyſter confortatiuum abſterſiuum & confortatiuum.

℞. Vini albi odoriferi ℥8. vrinæ pueri ℥4. vel 6. mellis colati & deſpumati ℥3. ſalis communis ʒ. I. ß. olei communis ℥3. confert ad ſequentia. Clyſt. hoc pulchrum dari debet quibus inteſtina phlegmatis viſcoſi plena ſunt & obtuſa, quibus cachecticum eſt corpus & ad hypoſarcam tendens, factis tamen antea vniuerſalibus purgationibus.

Clyſter elegans ad caliditatem & ſiccitatem inteſtinorum.

℞. Violarum endiuiæ lactucæ, nenupharis, ſolatri an. m. 1. bulliāt adde olei violati de papauere nenupharini, de cucurbita Syr. violati an. q. ſ.

Clyſter in ſchiadica.

℞. Centaureæ abrotoni an. m. 1. acori ℥2. vtriuſque ſtœcados an. p. 1. meliloti camillæ bliti mercurialis an. m. 1. Sem. ſaxifragiæ aniſi an. ʒ3. milij ſolis ʒj. ß. bulliant: addantur Hiera Logodij: benedictæ laxat. an. ℥ß. Hermodactyli ſubt. pulueriſati ʒ2. olei liliorū camomelini mellis deſpumati cōmunis an. ℥1. ſalis gemmæ ℈2. da ſemel aut bis in hebdomada.

Clyſter ad lethargiam & ſubeth.

℞. Bliti meliloti chamęmeli, anethi an. m. 1. polypodij ℥2. helleb. nigri ℥ß. mellis ſalis, olei cōmunis, potes addere agaricum & coloquintid.

Clyſter in tympanite cum caliditate.

℞. Camomillæ, meliloti aniſi fœniculi tribulorum an. m. 1. bulliant ol. camomel. anethini, de lilio q. ſ. mellis, ſalis, &c.

Clyſter vltimum ſedans dolorem & ventoſitatem in colica.

℞. Rutæ ℥ß. bulliant in oleo de ſem. lini aut anethini q. ſ. capiantur ex eo ℥4. deinde intus diſſoluatur caſtorei ℈j. opoponacis Serapini an. ℈ß. plus & minus de iſtis duobus vt videbitur opij grana 7.

Clyſter ſtipticum conſolidatiuum vlceris inteſtinorum.

℞. Eupatorij roſar. ambar. barbę hircinæ an. m. 1. arnogloſſæ, plantaginis an. p. 1. cupulorum glandium ʒ2. ß. riſi ℥1. ß. coquantur in aqua q. ſuf. capiat ℔. ß. in quo diſſoluatur puluis iſte. ℞. thuris ſang. draconis ceruſſę lithargyri boli maſticis an. ʒ. 1. opij ʒß. vitelli duorum ouorum miſce. fiat clyſter.

Clyſter ſodæ calidæ & phreneſi ſomniferum.

℞. Florum violarum nenupharis an. m. 1. ſem. communium frigid. cum corticibus contuſorum an. ʒ2. herbarum violariæ maluæ, Mercurialis an. m. 1. ß. olei violarum nenupharis an. ℥j. ß.

Clyſter conferens Cephaleæ, ſubeth, lethargiæ, ſcotomiæ, vertigini, epilepſiæ attrahens phelgma & melancholiam a capite.

℞ Gentianæ peucedani Ireos ariſtol. rotun. acori rad. pœoniæ an. m. 1. arthanitæ p. ß. cubebarum calami aromatic. hyſſopi ſeſameos leuiſtici an. p 1. Se. althęę maluæ lini an. ʒ2. hellebori nigri ʒj. ß. foliorum ſennæ ℥i. thymi epithymi an. p. 1. hyera Logodij Hieraruffi, caſſiæ extractæ, olei anethini, in diebus frigidis veſperi calidis mane ponatur.

Clyſter ad omnem dyſcraſiam ſenſuum.

℞. Stœcados origani folij, maioranę betonicæ ſaluiæ roriſmarini an. m. 1. ß. fol. hederæ lauri, hyſſopi, eupatorij meliſſæ an. m. 1. rad. apij acori pœonię an. p. 1. polij montani m. 2. electuaria olea adde vt vis.

Clyſter

Clyſter euacuans materias calidas à pectore, thorace, ſtomacho & ventre inferiori.

℞. 4. Sem. maio. frig. an. p. 1. ſem. portulacæ lactucę an. ʒ 2. endiuiæ acetoſæ ſcariolæ cuſcutæ an. ℥ 1. maluæ bliti violariæ, mercurialis an. m. 1. electuarij de pſyllio caſſiæ extractæ olei violati communis.

Clyſter conferens dolori inteſtinorum ventoſo & phlegmati mucilaginoſo.

℞. Centaureæ folij chamætryos chamępitheos Iuæ, rutę abſynthij an. m. ß. cam. meliloti anethi an. m. 1. ſem. carui rutæ cimini anethi lini apij an. p. 1. polypodii ℥ 1. agarici ʒ 2. electuarij de coſtum, de baccis lauri, Eleſcop. Indum, de dactylis, ſalis gemmę, Indi an. ℥ ß. olea anethi &c. da vt ſupra.

Clyſter ad omnes paſſiones iuncturarum vt ſciatica, podagra, gonagra à materia frigida.

℞. Herbæ paralyſis iuæ ſtecad. arad. Betonicæ pulegij ſaluiæ roriſmarini meliſſæ fol. hederæ an. m. 1. agarici ireos hermodactyli an. ʒ 1. coloquintid. in petia ligatæ ʒ 1. ß. vtriuſque ariſtoloch. an. p. ß. polypodij folliculorum ſenæ an. ʒ 1. ſem. carthami epithymi an. ℈ 4. electuaria, olea quæuis, & amigdal. dulcium.

Clyſter ad præfocationem matricis, menſtrua alba, ſterilitatem, à materia frigida aquoſa.

℞. Matricariæ melliſſæ rutæ ſcabioſæ anthos abrotani peucedani an. m. 1. ſem. ameos ſeſeleos amomi an. ʒ 1. baccarum lauri ʒ 2. calami aromatis caſſiæ ligneæ corticum caſſię fiſtulæ ſem. an. ℈ 4. cymini anethi aniſi an. ʒ j olei de coſto, de ruta, elect. de baccis lauri, benedictæ, bis in hebdomada clyſterizentur, deinde dum vadit dormitum fumiget ſe hoc fumigio. ℞. aliptæ muſcatæ confectionis neræ an. ʒ 2. gallię muſcatæ, ſtoracis calamitæ an. ʒ 3. aluminis crudi ʒ 1. ß. pulueriſentur omnia per ſe vel cum ſucco matricarię fiant trochiſci doſis ʒ. 1.

Clyſter conferens ſchiaticæ.

℞. Foliorum hypericonis, camomillæ, centaureę maluæ anethi an. m. 1. Sem. lini fœnugræci an. ʒ 1. rad. bryoniæ ℥ 1. aniſi ℥ 1. ß. coloquintid. in petia ligatæ ʒ 2. olei amigd. amarar. ℥ 2. mellis deſpumati ℥ 1 Hieræ picræ benedictæ ſal gemmæ &c.

Clyſter in paſſione renali expertum

℞. Maluæ mercurialis bli camomillæ meliloti rad. althe an. m. 1 parietariæ ſenecionis an. m. ß. furfuris macri p. 1. ſem. lini fœnugræci an. ʒ 1. bulliant in aqua qu. ſuf. pro clyſtere capiatur ℔. 1. in qua diſſoluatur caſſię extractæ ℥ 1. ß. benedictæ ʒ 3. vitelli ouorum n. 2. olei camomelini anethini violarum an. ℥ 1. ſachari ℥ ß. miſce, fiat enema.

Clyſter vnum nobile & expertum ad dyſenteriam & raſuram inteſtinorum.

℞ Hordei lentium excorticatarum omnium aſſorum balauſtiorum, corticum mali granati, ſem. myrthi an. ʒ 11. oſ. rub. ℥ 1. bulliat in aqua chalibeata q. ſ. p clyſteri

accipiantur ℥8.intus addatur ſeui caprarum ℥1. boli ℈2. gummi arabici, dragaganti, acaciȩ, aſſorum an.℈4. ceruſſæ ℥1.vitelli oui aſſati n.1.miſce fiat enema.

Clyſter ad ſpaſmum & paralyſin ex repletione.

℞. Camomillæ meliloti ſtecados arab. iriæ chamæpithyos muſcatȩ anethi an.m.3.rad. enulȩ ℥1. ebulorum ℥2. maioranæ praſſii ſaluiæ nepetæ matricariȩ rutæ an.m.1. aniſi cimini an. ʒ2. caſtorei gr. 6.theriacȩ ℈4. mellis ℥3.ping.vulpinæ ʒ6. olei camomelini anethini, de lilio an.℥1. ß. caput vnius caſtrati aliqualiter contuſi, bulliant omnia ſimul in aquæ ſ. q. vſque ad conſumptionem medietatis fortiter colentur, ex colatura capiãtur ℥12. vini odoriferi ℥3. iterum parum bulliant & adminiſtra quia expertum eſt.

Clyſter in febre acuta & phreneſi.

℞. Violar. lactucæ papauer. albi maluæ an. m. 1. nenupharis, ſemperuiuȩ, ſolatri an.m. ß.olei violati nupharini an. ℥1. ß. ſachari violati ʒ6. ſalis ℈1.adde ſi lubet decoctum bliti ℔. 1. olei violati qu. ſuf.

Clyſter ad illum quem poſt ſedẽ punctio inteſtinorum ſequitur ex acuitate materiæ vnde ſequitur excoriatio.

℞. Adipis renum caprarum ʒ3. ß.vrſi ℥1.hordei excorticati mundi ℥ß. decoquantur ſine ſale in ſ.q.aquæ capiantur ℥8. chalibeatur, poſtea addatur vitelli oui aſſi diſſoluti in oleo roſato, Sief albi ʒ3. miſce fiat enema, de Sief albo lege in litera. S,

Clyſter magiſtrale in torſione & colica.

℞. Caput vnius caſtrati ferro aliqualiter contriti, camom.meliloti,anethi,rad.altheæ, parietariæ maluæ an.m.1. Sem. fœniculi cymini carui an. ʒ1. ß. bulliant omnia in ſimul cum ſ.q.aquæ vſque ad cocturam carnis, de qua colata capiatur ℔.1.in qua diſſoluatur olei camomelini,anethini, rutacei, mellis roſati ana ʒ1. vitelli ouorum duorum, electuarij Indi,de dactylis,Hieræ picræ, benedictæ laxatiuæ vt vis.

COLLYRIVM.

Expertum ad ſurditatem.

℞. Folio. ſaluiæ ſtœcados arabic.lauri an. ℈1. ellebori albi ʒß. caſtorei gr.6.baurach℈ß.euphorbij gr.2.Coloquintidæ gr. 4. olei amigdal.amar. de ſpica odorifera an.℥1.ſucci raphani ℥1.ß. vini albi ℥3.terenda terantur & bulliant vſque ad vini conſumptionem colentur, intus addatur muſci gr.2.miſce, ponatur ad vitrum.

Collyrium album ad oculorum inflammationem.

℞. Ceruſſæ ablutȩ ʒß. gummi, dragaganthi arab. an. ʒ2.amyli cretæ marinȩ an.ʒ6.miſce omnia ſimul cum aqua roſ.q.ſuf.deinde extendatur ſuper pannum & fronti applicetur.

Collyrium ad idem.

℞. Ceruſſæ ablutæ ʒß. ſarcocollæ nutritæ in lacte mulieris gummi arabici dragacanthi an. ʒ2. opij ℈1. aquæ roſatæ fiat vt ſupra.

Collyrium ad idem multoties probatum.

♃. Farinæ hordei cretæ marinæ an. ℥.1.ß. boli armeni ʒ6. gũmi arabi. dragracant. an. ʒ2. Cãphorę ℈2. aquæ roſatæ plantag. an. q. ſuff. fiat in forma emplaſtri.

Collyrium Meſue nobile viſum acuẽs & conſeruans.

♃. Succi fœniculi rutæ an. ℔.1. vini granatorum ℔. ß. mellis ℥1. ß. miſceantur & ſtent ad ſolem per menſes tres aut ſuper fornacem in hyeme, vitro in arenam ſepulto, deinde fæces abiiciantur, reſiduum ſeruetur, & oculis duæ guttæ ponantur in vno quoque oculo bis in die diebus 30. continuis.

Collyrium ad interficiendum vermem in aure.

♃. Succi foliorum perſici vel perſicariæ aut ſucci abſynthij ℥1. ellebori albi ℈2. coloquintidæ ℈1 tepidum auribus imponatur.

Collyrium expertum ad ſibilum & tinnitum aurium.

♃. Olei nardini facti ſecundum artem & non per infuſionem ℥3. olei de orig. 3℥. pul. coloquintid. ſubtilis ʒ5. origani, ligni aloes an. ʒ3. bulliant omnia vſque ad conſumptionem tertiæ partis: bis per pãnum ſpiſſum coletur, & ad vitrum ponatur, & gutta vna aut duæ auribus imponantur, & nota quod nullum medicamen auribus imponatur niſi pręmiſſa euacuatione, deinde auris bene mũdetur, poſtea nihil frigidum aut calidum ſed tepidum imponatur, neque ſit multæ quantitatis, quod auribus imponitur, ſed gutta vna aut duæ, non plus.

Collyrium ad lacrymas oculorum.

♃. Myrrhę electę ʒß. lapidis hæmatitis ʒ1. ſucci tenerrimarum partium, rubi & extremitatum partium roſarum an. ℥1. bulliant in ampulla clauſo orificio in caldario aquæ bullientis vſque ad conſumptionem medietatis, coletur & ponatur vna gutta tactu frigida in oculis quater in die, frons autem ſero in introitu lecti vngatur ſucco roſarum.

Collyr. ſublime & expertum ad acuendum viſum.

♃. Aquarum rutæ chelidonię euphraſię an. ℥iii. ſucci fœniculi verbenæ an. ʒ1. ß. fellis luſcij ʒvj. ligni aloes ſubtiliſſ. triti ʒj. Sem. rutę, chelidonię maioranę an. ʒ1. pulueris ſand. puluериſentur, & omnia in ſimul ponantur in vaſe vitreo bene obturato & paſta molli circumuoluto, deinde ponantur in furno bene calido poſt extractionem panis per diem naturalem, quo elapſo extrahatur, poſtea deponatur orificio bene clauſo & ad ſolem per dies cõponatur, vltimo per pannũm ſpiſſum bene coletur, de quo collyrio ponantur guttæ duæ in vnoquoque oculo bis in die 22. ſupra, ſupinus iaceat, diebus xx. continuis, & laudabis effectum.

Coll. ad lacrymas oculorum.

℞. Lapid. hemathitis decies in aqua frigida præparati ℥ij. roſarum ſpodii coralloium amborum carabe Mirabolano. citrin. an. ʒj. ſucci extremitatum rubi ℥viii. fiat alcohol. omnia, & miſceantur cum ſucco ſtent diebus x. ad ſolem vel fornacem, & de collyrio illo bis in die in oculos guttæ ij imponantur.

Collyr. dolorem ſedans & incarnans vlcus veſicæ, & per ſyringam immitti debet.

℞. Ceruſſæ ſarcocollæ thuris, gummi arabici, amyli opij ſanguinis draconis an. ʒß. terantur vt alcohol: poſtea cum lacte mulieris qu. ſuff. fiat collyrium non multum ſpiſſum nec multum liquidum, ſed antequam ponatur hoc collyrium, intromittatur per ſyringam aquæ mellis mixta cum aqua decoctionis apij. & ſem. lactucę & cucurbitæ.

Collyr. nobile ad idem dolorem ſedans, & vlcera mundificans vna cum vrinæ prouocatione.

℞. Hordeum bullitum cum aqua donec aliqualiter tumeſcat, coletur, capiatur ℔. j. de illa aqua, in qua ponantur ℥iii. mellis & pulueris huius ſubtiliſſimi ℞. gummi arabici, tragacanti thuris, ſanguinis draconis, opij papaueris albi, Sem. lactucę melonum cucurbitæ an. ʒij. bulliant item omnia in ſimul colentur, & per ſpongiam tepide proiiciantur.

Collyrium nobile ad ardorem vrinæ.

℞. Sem. papaueris albi ℥ij paſtentur perfectæ, ita quod humidum fiat in modum olei, deinde addatur opii ʒi. olei violati ℥iii. omnia ad ignem calefiant ſpatula bene agitando, poſtea ponantur ad ſacculum, & torculari exprimantur per ſyringam ponatur.

Collyr. album expertum M. Petri Cathelani ad rubedinem oculorum & pruritum.

℞. Ceruſſæ lotæ in aqua roſata ʒ v. amyli ʒ iii. gummi arab. dragacanthi an. ʒii. camphoræ ʒß. aquæ roſar. ℔. i. fiat collyr.

Collyrium ad doloroſum vlcus virgæ, renum & veſicæ.

℞. Lactis mulieris ℥ij emulſionis 4. ſem. com frig. maior. ℥j. ceruſſæ amyli an. ʒj. per ſyringam ponatur.

Collyr. expertum ad oculorum ſocotomiam.

℞. Liquoris qui emanat ab hepate hirci dum aſſatur in veru ℥j. thutiæ præparatæ ʒi. lucij ſarcocollæ nutritæ in ſucco fœniculi an. ℈j. fiat alcohol & teratur ad radios ſolares, vel in hyeme ad fornacem iiij. hebdomadas, & de hoc collyrio ponantur ii. guttæ actu frigidæ in oculos ter in die: expertum & ſingulare eſt.

Collyrium expertum ad ſurditatem.

Origani pulpi coloquintid. ſerpilli, maioranæ an. ℈iiij. hellebori albi ℈ij. muſci ambræ an. ℈j. cubebarum ladani macis, ſtoracis calamitæ an. ʒß. terantur omnia per ſe, & ponantur in ampulla vitrea, deinde addatur olei amigd. amar. liliorum alborum

an. ℥v. bene obturetur & ponatur per horas ij. in caldario aquæ bullientis, deinde ſingulis diebus ter ponantur guttæ duæ in vnaquaque aure.

Collyr. ad idem cui par non reperitur.

℞ Alcool aloes coloquintidos an. ʒj. euphorb. j ℈ß. cum felle vaccino fiant trochiſci exiccati, quorum vno quando vti volueris cum ſucco raphani fiat collyrium iii. in die tepidum imponatur.

Collyrium ad fiſtulam in oculo.

℞. Antimonij thutiæ præparatę: an. ʒj. ſarcocollæ in lacte mulieris nutritæ ℈v. lini ſanguinis draconis ſpodij dragaganthi torrefacti, ſcoriæ ferri præparatæ an. ʒiii. aquarum rutæ ſolarii chelidoniæ an. ℥i.ß. fiat Sief cum ſucco rutæ, ponatur in oculo, deinde ſupponatur emplaſtrum, hoc ita, quod locum bene tangat. Quære in litera E.

Collyrium expertum & indubium ad imagines oculorum.

℞. Maioranæ fœniculi baſiliconis recentium an. ʒi. rutæ ℥ß. Vini montani ſubtilis & clari ℔. ß ſucci euphraſiæ vel eius aquæ ℥iii. ponantur in vaſe vitreo obturato in caldario aquę fortiter bullientis per horas ij. poſtea ad radios Solis exponantur diebus xx. cum ʒi. thutię præparatæ, & ex hoc liquore ter ponantur in die guttæ duæ in vnoquoque oculo exterius epithementur in introitu lecti cũ tela in hoc collyrio madefacta.

CAPVT PVRGIVM SIVE NASALIA.

Caputpurgium ad ſodam antiquam phlegmaticam ventoſam, dolorem oculorum & tinnitum aurium.

℞. Fellis tauri myrrhæ aloes an. ℈j. muſci gr. iij. fiant pilulæ, & cùm neceſſe fuerit diſſoluatur vnà cum aqua ſaluiæ, aut alia, quamuis naribus attrahatur mane ieiune.

Caputpurgium ad antiquam hemicraniam.

℞. Opoponacis fellis lucii vel alterius piſcis an. ʒiii. lentium amararũ ʒv. Serapini origani an. ʒi. f. pilulæ ex quibus capiantur ad quant. iii. gran. hordei naribus attrahatur.

Caputpurgium vocatur omne quod caput purgat, & ſpecialiter illud ponitur cum naſali aut alio aliquo modo vel ingenio, per quod purgatur materia ventoſa aut humoralis. Scias præterea, quod ex iſtis pulueribus linimẽta naſalia canonice facere potes, ideo ſub hoc capitulo caputpurgia omnia ſub omni forma continentur.

Caputpurgium mirabile expertum ad debilitatem viſus, tenebroſitatem panum & lachrymas.

℞. Succorum rutæ, & eupatorii cichoreæ chelidoniæ euphraſiæ fellis tauri gruis aut luſcii an. ℥ß. naribus attrahatur, factis purgationibus cum pilulis cochiis: attrahatur autem bis aut ter mane ieiune in hebdomada.

Caputpurg. ſolenne & expertum ad corroborationem omnium ſenſuum.

℞. Agarici electi ℈iiij. muſci ambræ an gr.v. cubebarum ligni aloes an. ℈j. terantur & infundantur in aqua ireos & ſic exſiccentur, & fiant trochiſci, quorum vnus paruus ieiune maſticetur & miraberis effectum.

Caputpurg. in materia phlegmatica.

℞. Fellis vaccini luſcij aut caprini opoponacis an. ʒij. caſtorei gr. v. croci ℈ß. fiant magdaleones, & cum vti volueris diſſolue ex eis gr. vj. cum aqua maioranę, aut da in puluere.

Caputp. in dolore capitis frigido.

℞. Succi bliti Maioranę anagallo an. ℥ß. aromatizetur cum puluere nucis muſc. cubebarum an. ℈j. miſce, poteſt etiam addi ſucci caulium, ac parum ſucci cyclaminis, quod licet forte ſit, vidi tamen digna experientia in vno congelato, cui optime ſucceſſit, ideo in tali caſu vti potes ſecurè.

Caputp. nobile ad idem.

℞. Aquæ mellis ℥iij. ſucci bliti depurati ℥j.ß nigellæ pręparatę vt ſupra, nucis muſc. cubebarũ an. ʒß. vini albi odoriferi ℥ß. miſce, trahatur per nares, quod ſi fortius cupis adde condyſi (oſtrutii) ʒj.

Caputp. ſuperinfluitatis cerebri.

℞. Succi maioranę, ſucci mediarum corticum ſambuci an. ℥j. pulueres condyſi vel piperis vel caſtorei, vtere vt vis.

Caputp. elegans.

℞. maioranæ meliſſæ anthos an. ʒß. lauendulæ cardamomi cubebarum ſpicę nardi piperis longi an. ℈ß. cum ladano cera & terebinthina fiant naſalia.

CEROTVM.

Cerotum nobile & expertum ad ſcrophulas.

℞. Galbani opoponacis bdellij ſerapini ammoniaci in aceto infuſorum an. ℥j. gummi elemi ℥j. ß. picis naualis terebinthinę reſinę pini, viſci quercini, ſordiciei vaſorum, apij an. ʒiij. rad. harundinis laparij calamenti an. ℥ß. axungiæ porcinæ, olei liliorum cæleſtium an. ℥iii. cerę q. ſ. fiat ceratum quia certe eſt artificiale, præmiſſis purgationibus. Elegantem quære ſupra in litera C.

Cerotum ad callos mundificandos pulchrum.

℞. Limaturæ panis ℥ß. picis q. ſuf. pix liquefiat & miſceatur in ſimul poſtea applicentur, quia mollificabit.

Cerotum ſupra commiſſura coronali applicandum, raſo antea capite, & poſita ventoſa abſque ſcarificatione ita vt locus rubeat, valens mirabiliter ad decurſum catharri.

℞. Ladani, gummi elemi, ſandarachæ, olibani, ſtoracis calamitæ, reſinæ, ſtoracis liquidæ an. ℥ß. myrrhæ ʒij. & cerotum excellens eſt.

Cerotum ad idem præſtantius ad deſcenſum phlegmatis viſcoſi mucilaginoſi verſus palatum, nares & fauces, ex quo timetur ſuffocatio.

℞. Reſinę claræ & electæ ℥ij. ladani ℥j. myrrhæ maſticis an. ʒj. ſandaracæ ʒij. gummi diſſoluantur in aqua cicerum ℥j. & aceti ℥ß. deinde coquantur & cũ ceræ ʒvj. fiat cerotum, quod extendatur ſuper panno groſſo calido, tota caluities emplaſtretur, cum ipſo multos homines vidi ab imminenti periculo ſubitæ ſuffocationis fuiſſe liberatos, ſed caput antea radatur.

Cerotum cordiale.

℞. Been vtriuſque, doronici oſſis de corde ceruı, fragmentorum hyacinthi, ſmaragdi ſaphiri an. ʒi. margaritarum ʒ ij. fol. auri n. x. reſinæ electæ & coctæ in aceto roſaceo ʒx. infuſionis dragacanthi in aqua roſarum muſcata qu. ſuf. fiat cerotum ſupra panno de grana extenſum, continuo portetur ſupra mãmilla ſiniſtra, quia pulchrum eſt.

Cerotum elegans ad duriciem ſplenis.

℞. Ammoniaci ʒvj. bdellij ʒiij. diſſoluatur in aceto ſquillitico tamariſci ʒj. ß. Scolopendriæ Se. agni caſti, plantag. anethi an. ʒß. ceræ qu. ſuf. reſinę parum fiat cerotum.

Cerotum ad dolorem ſciaticæ excellens.

℞. Ammoniaci ℥j. ß. ſerapij bdellii opoponacis j. zarthanitæ, pœoniæ hermodactylor. an. ʒß. vitrioli ʒj. ceræ & reſinę an. q. ſuf. fiat cerotum.

Cerotum ad nodum iuncturarum.

℞. Oxycrocei ℥ß. emplaſtri de mucilaginibus ʒvj. euphorbij ℈j. Serapini opoponacis ammoniaci an. ʒj. diſſoluantur in aceto forti reſinæ electę ʒvj. caræ albæ ʒiij. fiat cerotum.

Cerotum ad diſſoluendam natam.

℞. Ammoniaci ℥j. ß. pyrethri euphorbij an. ʒj. ſalis nitri ʒß. reſinæ ceræ an. q. ſ. fiat.

Cerotum calidum pro ſtomacho.

℞. Maſticis cinnamomi garioſil. ligni aloes ſpicę, calami aromatici, galangæ an. ʒj. ß. ſandal. ambor. coriandri præparati, ſeminis acetoſi an. ʒj. galliæ muſcat. aliptæ muſcat. ladani an. ℥ß. cum cera & parum reſinæ, & oleo de menta an. qu. ſuf. fiat cerotum, aromatiſetur cum gr. iij. muſci.

Cerotum ſtomachale fluxum dyſentericum & vomitum vltim. ſtringens.

℞. Picis naualis reſinæ an. ℥j. maſticis mentæ gariof. an. ℥ß. trochiſc. de carabe de bolo, de terra ſigillata lapidis hæmathitis, ſanguinis dracon. hypocyſt. mumię an. ʒj. galliæ muſc. ſtoracis calamentæ an. ʒij. vini citoniorum q. ſuf. fiat & ceræ q. ſuf. cerotum.

Cerotum ad ſtomachum debilem, ſitim, mordicationem, vomitum nimium, à calore prouenientia ex febre.

℞. Roſarum ſpodij, maſticis

coriandri myrtillorum hypocyſtidis acaciæ veruicis ſanguinis draconis an. ʒj. ladani ʒiii. galliæ muſcatæ ʒii. picis naualis reſinæ an. ʒv. ceræ qu. ſuf. fiat cerotum quod bulliat in ℥vi. vini citoniorum vſque ad vini conſumptionem & vtere quia pulchrum eſt.

Cerotum ad ſtomachum frigidum.

℞. Galliæ muſc. aliptæ muſcat. an. ʒii. ladani ℥i. maſticis macis ſtoracis calamitę gariof. nucis moſchatæ cinnamomi electi an. ℥ ß. ligni aloes ʒii. corallorum amborum an. ʒi. Spicæ nardi calami aromatici, Spicæ celticæ an. ʒi. ß. abſynthii mentæ an. m. i. roſar. rub. Sem. citoniorum myrtillorum an. ʒii. grana paradyſi ʒ i. ß. abrotani calamenti an. p. i. galangæ ʒʒ. an. ʒ ii. thuris cyperi an. ʒi. croci ℈i. olei citoniorum de maſtice, de abſynthio an. ℥ii. ceræ q. ſuf. fiat cerotum.

Cerotum pro renibus vtile atque mirabile ad prohibendum abortum, de quo vidi vtilia, & præcipue in vxore Illuſtriſſ. principis Sabaudiæ ducis Philippi & aliis matronis.

℞. Maſtic electi ℥i. ladani ʒvi. rad. biſtortæ, nuc. cypreſſi hypocyſtid. acaciæ ſanguinis draconis roſar. rub. corall. rub. ſandalor. coriandri præparati galliæ moſc. terrę ſigillatæ an. ʒii. olei oliuarum ℔ ii. ſubſtitui poſſunt olea huc facientia, in minori pondere, terebinthinæ parum ceræ q. ſ.

Cerotum ad fluxum matricis album expertum.

℞. Galbani ℥ ii. opoponacis ℥ß. ſandaracæ thuris hypocyſtid. an. ℥i. gummi diſſoluantur in aceto rubeo, & cætera addantur, poſtea liniantur ſuper corio & ſerico interbaſtetur ad quantitatem vnius nebulæ, & miraberis operationes.

DESTILLATIO.

Deſtillatio mater omnium medicaminum ad cunctas neruorum paſſiones.

℞. Myrrhæ electæ, aloes hepaticæ, ſpicæ nardi ſanguinis draconis, thuris mumiæ carpobalſami, maſticis, gummi arabici, ſtoracis liquidę rubeæ an. ℥i. ß. bdellij opoponacis, ſarcocollæ an. ʒvi. croci ℥ß muſci ʒi. herbæ paralyſis ℥ii. ladani ℥iii. ß. terebinthinæ ad pondus omnium, deſtillentur per balneum Mariæ, & liquor ſeruetur in vaſe vitreo, ex quo nucha dorſum iuncturę bis in die liniantur, quia expertum eſt, & præcipue in materia frigida, vera deſcriptio eſt in Meſue cap. de paſſionibus cordis.

Deſtillatio experta in vlceribus renum & veſicæ Domini Cardinalis Tritell.

℞. Caudę equinæ plantaginis, roſ. rub. maluauiſci, gran. alkermes liquiritiæ raſæ ana ℥i. iuiubarum Sebeſten ana ʒvi. boli armeni ℥ ß. quatuor ſem. frigid. maior. mundatorum an. ʒ iii. ſe. papau. albi ʒ vi. citoniorum ℥ß. ſeri caprini ℔. vj. ſtent per duos

dies

dies in infuſione, poſtea ſecundum artem deſtillentur, da tepide ieiune ℥ iiij. quamdiu durat.

DECOCTIO.

Decoctio ad dolorem dentium.

℞. Piperis longi cubebarum, ſtaphyſagriæ cortic. rad. mori. rad. cappar. rad. mandragoræ an. ʒj. hyoſcyami albi ʒ.ß. pyrethri ʒi.ß. terantur & bulliant in vino nigro q. ſ. vſque ad ℔ i. deinde in ore teneat, quia expertũ eſt ſi reiteratur ſæpe calid. fuerit.

Decoctio pectoralis ſcreatum facilitat.

℞. Hyſſopi m. i. violarum ℥j. ſem. papau. albi ℥ß. maluæ cucurbitæ lactucæ an ʒij. capill. veneris furfurellę an. m. i. hordei mundi p. i. liquiritiæ ℥j. ficuum dactylorum an. n. vj. paſſularum ℥vi. Iuiubarum ſebeſten an. n. x rad. Ireos enulę, altheæ an. p. i. ſem. vrticæ ʒj.

Diazinziber elegans confortatiuum & ſolutiuum.

℞. ʒʒ.b. albi ʒj. liquiritiæ raſæ ℥ß. garyo. h gran. paradyſ. macis cardamomi, cubebarum an. ʒj. turbith. ʒij. ſcammoneæ ℥ß. ſacchari q.ſ. da ℥ß. vel ʒv.

ELECTVARIVM.

Electuarium Nephriticis ſanguinem purum & guttatim mingentibus ſequente dolore & ardore.

℞. Pinearum mundatarum amigd. dulc. an. ℥ß. ſem lini, dragacanth. aſſorum an. ℈ij. ſucci liquiritiæ ʒi.ß. herbæ pentaphyllon. p.i. ſolatri, melonum citrulli cucurb. cucumeris an. ʒj. ſem. altheæ portulacæ, papaueris albi, acetoſ. boli, ſpodij an. ʒ.ß. ſem. bombicis, apii aniſi petroſelini an. ℈ij. lactucæ hyoſcy. an. ʒj. opij ℈j. cum ſyrupo de liquiritia fiet electuarium. da ℥ß. cum aqua alkekengi & arnogloſſ.

Electuarium in hydrope frigida.

℞. Maſticis ariſtolochiæ longæ coſti ſpicę calamenti aſari galangæ, ʒʒ. ſem. maratri aniſi apii ſquinanthi laccæ, piperis longi, garioph. cubebarum eupatorii folij an. ʒß. croci abſynthii an. ℈j. myrrhæ gentianæ an. ʒß. Rheubarb. elect. ℥ß. cum ſyr. de eupatorio q. ſ. fiat electuarium, da ex eo vſque ad ℥ß. mane ieiuno, quia pulchrum eſt & ſolutiuum.

Electuarium ad idem nobile & pulchrum in cachexia ſtomachi & hepatis.

℞. Maſticis cinnam. ʒʒ b. garyoph. ſquinanthi ſem. aniſi maratri, rad. azari, herbæ abſinthii an. ʒij. Rheubarb. el. ʒ.v. coſti ſpicæ laccæ caſſiæ ligneæ, ariſtol. rotund. ſem. apii an. ʒj croci calamenti, cardamomi an. ʒß. ſyrup. de eupat. q.ſ.

Elect. in mala diſpoſitione calida ſtomachi & hepatis.

℞. Vini granatorum acetoſorũ ℔j. zuchari ℔.ß. coque ad ſpiſſitudinem: poſtea ℞. roſarum ſpodij ſandal albo. an. ʒij. maſticis dragacanthi an. ʒß. carabe galliæ moſchat. an. ℈j. ligni aloes cinnam. an. ℈ii. croci ℈ß. camphoræ gr. viij. fiat elect. da cum aqua

frigida quam vis, ſi addes fragmenta auri & alia cordialia tunc in peſte nobile erit.

Elect. in mala diſpoſitione ſtomachi frigida humida, vomitu, ventoſitate, defectu appetitus, debilitate cordis, ſenibus propriè valet.

℞. Maſtichis ʒʒb. cinnam. galangæ, calami aromatici, cardamomi, mentæ, an. ʒi. ß. croci ℈ß. ligni aloes ʒi. ß. ſpicę piperis nigri azari macis, cubebarum caſſiæ ligneæ, galliæ moſch. ſem. aniſi an. ℈ij. muſci gr. vj. ſyr. citoneorum, ſiue de menta q. ſ. fi. elect. da ʒiij. ieiune cum vino albo quia pulchrum eſt elect.

Elect. ad idem.

℞. Maſticis ʒʒb. cinnam. ſpicæ caſſiæ ligneæ an. ʒij. ß. garyoph. aſari galangæ, calami aromat. ſ. aniſi herbę menthæ an. ʒij. piperis vtriuſque, cardamomi folij, carui ciperi ameos macis an. ʒjß. croci ʒ. ß. ligni aloes, coſti, cubebarum, ſem. apij cumini, maratri an. ʒj. galliæ moſchat. ℈ij. muſci gr. vj. cum ſyr. de mentha q. ſ. fi. elect. nobile certe eſt.

Elect. ad ſputum ſanguinis & vlcus ſiue vulnus pectoris, phtiſicis quoque valens.

℞. Spodii boli an. ʒj. cancrorum vſtorum ℥i. dragacanthi myrtillorum amyli ſem. cuſcutæ maluæ arnogloſſæ nucleorum paſſularum omnium aſſorum an. ʒß. ſyr. myrtini q. ſ. fi. electuarium da ʒi. aut ij.

Electuarium ad idem.

℞. Cancrorum vſtorum ß ℥. ſucci liquiritiæ ʒij. dragacanthi ʒj. ſem. portulacæ arnogloſſæ maluæ cucurbitæ cucumeris melonum citrulli antherę papauer. albi an. ℈j. amyli ʒvj. conſeruæ roſarum veteris ʒx. ſyrupi roſati q. ſ. & da vt vis.

Electuarium nobile certe & artificiale in tuſſi ſicca reſtaurans quoque.

℞. Sebeſt. n. xxv. paſſular. enucl. ℔. ß. ſucci liquiritiæ ʒij. bulliant omnia in ℔ iiij. aquæ vſque ad conſumptionem medietatis, coletur, colaturæ addatur penidiorum, candi, an. ℥iij. bulliant iterum vſque ad ſpiſſitudinem, deinde addatur gummi dragacant. arabici, ſucci liquiritię an. ℈iiij. ſem. maluæ citrulli cucurbitæ cucumeris melonum lactucæ papaueris albi aut alterius ad hoc præparatum q. ſ. amyli ʒvj. vel cũ zucharo q. ſ. fi. forma liquida & non in alia.

Elect. cordiale ad melancholiam capitis cum timore.

℞. Chebulo. condit. ℥j. flor. borrag. bu. an. ℈ij. karabe oſſe de corde cerui, berberis terræ ſigillatæ ſpodij corall. amb. ʒß. ozymi ſerici an. ℈ij. ſquinanthi ligni aloes garyoph. zedoariæ folij macis doronici an. ʒi. cinnamomi ʒij. muſci gr. vj. camphoræ gr. iij. ſachari q. ſ. fiat in liquida. Quod ſi laxatiuum cupis habere adde follicul. ſenę elector. ʒ vi. lap. lazuli præparati ʒiij. ſcammoni ℥ij. potes etiam incorporare cum aliquo ſyrupo & erit melius da ʒiii. vt lubet.

Elect. ad melancholiam valens timidis ex cholera aduſta.

℞. Quatuor genera mirobalan. an. ʒi indorum ʒii ß. ſandal. citrini flor. violarum nenupharis roſarum rubearum, bugloſſæ, cuſcutæ, ſquinanthi epithymi an. ℈i. azari ligni, aloes thymi, garyoph. cinnamomi macis an. ℈i. croci ℈ß. troch. de agaric. ʒi. follicul. ſenæ ℥ß. lapid. lazuli pręparat. ʒii. dragacanti maſtich. an. ℈i. ſyrupi borraginis bugloſſæ q. ſ.

Elect. ad pulſum cordis, pauorem, debilitatem ex melancholia, ſenibus propriè valet.

℞. Chebul condit. ʒi. flor. cordialium an. ℈i. cortic. citri garyoph. ozymi ciperi ligni aloes zedoariæ doronici an. ℈ii. macis nuc. moſc. an. ʒß. cinnamomi ʒi. ß. muſci gr. vi. cum aliquo ſyrupo cordiali.

Elect. optimum probatum contra peſtem, quo omnes facillime à peſte præſeruantur.

℞. Granorum iuniperi ʒii ß. garyoph. nuc. moſch. macis ʒʒ. zedoariæ an. ʒij. ariſtolochię vtriuſque, gentianę tormentillæ enulæ, rad. herbæ tunicę an. ʒj. ß. ſaluiæ rutę balſamitæ pulegij ceruini. i. chelidoniæ an. ʒi. baccarum lauri ſem. acetoſi, ſem. citri maſticis olibani boli armeni, terræ ſigillatæ, oſſis de corde cerui, ſpodij raſuræ eboris, raſuræ vnicornu margaritarum electarum, fragmentorum ſaphyri ſmaragd. hyacinth. topazii, corall. rub. ligni aloes ſandal. rub. muſcatellinorum an. ʒß. conſeruæ roſarum bugloſſæ, nenupharis acetoſæ, carnium tamarindorum ſubtil. inciſorum, theriacæ an. ℥j. ſachari q. ſ. ad incorporationem, & non plus diſſoluti in aqua ſcabioſæ & roſarum ſi confectio in liquidę cum ℈ß. camphorę gr. viij. mane detur ʒj. infecto autem ʒvi. quia ſingulare Bezoarticum eſt.

Elect. nobile, cordiale & excellens.

℞. Limaturæ auri & argenti vel foliorum eius an. ℈ß. oſſis de corde cerui doronici corallorum rubeorum, folij macis an. ℈j. hyacinthi rubini ſmaragdi ſaphyri an. ʒß. cinnamomi ʒj. ß. garyoph. ℈ij. meliſſę roſarum an. ℈ß. corticum citri ʒj. mirobalanorum chebulorum conditorum ℥j. fiſticorum ℥ß. nutritorum per duos dies in ℥iiij. ſucci bugloſſæ ℥ij. vini albi, ſpecierum lætificantis Almanſoris ʒj. ſachari candi & taberzer diſſolutum in aqua bugloſſæ an. q. ſ. fiat electuarium in ſolida vel in liquida.

Electuarium fluxum hæmorrhoidalem ſtringens.

℞. Myrob. indorum, emblicorum belliricorum, lotorum in aqua plantaginis, donec amaritudinem amiſerint an. ℥ß. rad tapſi barbari ʒ iij. ʒʒ b. cinnamomi nuc. moſch. galangæ olibani an. ʒj. ameos, ſpicæ ſquinanthi an. ʒß ſcoriæ ferri præparati & coctæ

aceto ℥ iij. conſeruæ roſarum veteris, rob. de ribes, de berberis an. ℥ß. ſachari q. ſ. fiat morſellatum.

Electuarium ad tuſſim ſiccam.

℞. Sem. citrulli excorticati ℥ß. ſem. altheæ maluæ an. ʒiij. amig. dulc. an. ℥j. gummi arab. dragacanth. ſem. citoniorum excorticat. an. ℥ß. ſucci liquiritiæ ʒii. amili penidiarum an. ßi. capiant rad. liquirit. ſubt. inciſę, & bulliant in aqua violarum q. ſ. vſque ad aliquam ſpiſſitudinem, deinde cætera miſceantur, & fiat electuarium, in quo ſi opus fuerit potes addere ſyrupi de papauere ℥ij.

Electuarium excellens contra calculum.

℞. Milii ſolis, ſaxifragię ameos aniſi carui maratri, dauci, petroſelini apii cimini anethi leuiſtici cardamomi piperis longi, ſileris montani, ſem. papauer. albi, melonum maluæ aſparagi, granorũ iuniperi, hederę nucleorum perſicorum an. ʒi. rad ſaxifragiæ ʒʒ. b. galangæ cinnamomi ſpicæ azari ciperi, acori ſandali amborum, lapidis iudaici, lienis ſpongiæ raſuræ eboris maxillaris luſcii an. ʒß. ſanguinis hirci præparati ʒii. Syr. de liquiritia q. ſ. da ʒ ii. vel iii cum decoctione cicerum rubeorum in aurora vel poſt balneum.

Electuarium ſtipticum valde, quod in ruptura valet.

℞. Conſeruæ conſolid. ℔. ß. roſar. veterum ℥j. ß. ſpecierum diatragacanth. ʒii. diacymini ʒi. ß. rad. valerianæ, boli, lapidis ſãguinarii an. ʒij. ſachari diſſoluti in aqua ferrata.

Electuarium hernioſorum.

℞. Radicum conſolidæ nuc. cupreſſi, dragacanthi maſticis gummi arabici boli ſanguinis draconis ſpodii keireos aruinæ an. ʒi. pilorum leporis ſubt. inciſorum ʒ ii. mellis deſpumati q. ſ.

Electuarium ſolenne & expertum in hydrope.

℞. Croci azari, ſem. petroſelini dauci apii aniſi ana ʒi. Rheubarb. elect. ʒß. meu. coſti, caſſiæ ligneæ ſquinanthi ſpicę rubeæ tinctorum abſynthii an. ʒß. laccę ʒi. calami aromatici cinnamomi an. ℈iiii roſarum ʒi. ß. bdellii ℈ii. mellis q. ſ. da ieiuno ℥ß. cum liquore vt vis.

El. in dyſcraſia calida capitis.

℞. Conſeruæ roſarum ʒi. borraginis violarum an. ℥ß. ſem. cichor. endiuiæ acetoſæ ſcariolæ an. ℈ii. flor. violarum nenupharis an. ʒ. o. coriandr. præparati ʒii. vini aut ſyr gra. fi. in liquida.

Electuarium de pæonia.

℞. Granorum pæoniæ ℥i. conſeruæ pęonię ℥i. macis ſpicæ croci corall. rub. margaritarum non perforatarum an. ʒß. myrtillorũ an. ʒi. o. maſticis ʒß. ſtecad. arab. cinnamomi nuc. moſch. garioph. folii ʒʒ b. piperis longi, cubebarum, cardamomi gr. paradyſ. melegeræ an. ʒ ij. liquiritiæ ʒ. v. anacardine ℥i. ß muſci ambrę an. gr. 6. ſachari diſſoluti in aqua roſarum & rutæ an. q. ſ. Hoc electuarium ſolenne eſt ad epilepſiam, apoplexiam, paralyſim, hemicraniam, ad omnem quoque dyſcraſiam capitis frigidam.

Electuarium tutum expertum ad coitum.

♃. Nuc.moſch. ʒi.ʒ ʒ b. macis zedoariæ an. ʒß. cardamomi piperis longi cubebarum, granorum paradyſi, cinnamomi an. ʒi. ß conſeruæ ſalynorum, id eſt radicum ℥ii. ſem. vrticæ rapæ ſylueſtris paſtinacę an. ʒß. caudæ & vmbilici ſcincorum an. ℥i. Gariophyllorum ʒv. thuris ℈ii ſem. cimini carui pori ſiſeleos an. ʒi. fiſticorum mundatorum ℥i.ß. pinearum mundatarum ʒvi. pyrethri ℈iiii. mellis q. ſ. fiat electuarium, vtatur manè & ſero ad quãtitatem vnius nucis moſch.

Electuarium in apoplexia & ſimilibus capitis confortatiuum.

♃. Aureæ Alexandri ℥i. Mithridati ℥i.ß. theriacæ ℥i. Specierum diaplicis cum muſco ʒii. n. moſch. ℥i. miſce, fiat conditum, capiat ter in hebdomada ad quantitatem auellanę poſt euacuationes.

Electuarium ad coitum.

♃. Pinearum fiſticorum amygdal. mundatarum an. ℥ß. ſem. vrticę, cinnam. piperis longi dactylorum ʒʒ b. an. ʒii. ſileris montani galangæ an. ℥ß. ſem. ſinapis cardamomi an. ʒiii. croci ʒi. conſeruæ ſalynorum ℥i. ſachari diſſoluti in aqua meliſſæ q. ſ. fi. electuarium.

Electuarium ad apoplexiam.

♃. Pyrethri ſeſeleos ſticados an. ʒx. agarici ʒi. cardamomi aſſę fœtidæ ariſtoloch. rotund. an. ʒi. ß. ſucci ſquillæ ℥ß. mellis q. ſ. fi. electuarium da quotidie ieiuno.

Electuarium excellens contra calculum.

♃. Cineris corticum ouorum ex quibus pulli nati ſunt ʒij. nitri combuſti lapidum ſpongiæ iudaici an. ʒi. ß. ſem. apii petroſelini aſparagi bruſci leuiſtici ſaxifragiæ milii ſolis, raphani, an. ʒi. liquiritiæ raſæ ℥ß. ſanguinis hirci præparati ʒiii. aniſi ℥ß. oxymellis compoſiti ℥iii. ſachari q. ſ. fi. electuarium cum ℥iii. fiſticorum mundatorum, & in liquore conuenienti aliquandiu maceratorum.

Electuarium de citro Meſues, ſtomachum confortans, digeſtionem corroborans, odorem oris bonum faciens.

♃. Citri conditi ℥ii. garyoph. cinnamomi macis galangæ an. ʒii. cardamomi vtriuſque, nuc. moſch. ʒ ʒ. an. ʒi. muſci gr. iiii. terantur & cum ſyr. de ʒ ʒ. q. ſ. fi. elect. carminatiuum etiam eſt.

Elect. contra ſterilitatem

Siſeleos raſuræ eboris, rad. & gran. pæoniæ, rad. ſpinæ albæ an. ʒi. ß. cinnamomi, ciperi, calami aromatici, ſquinanthi artemiſiæ an. ʒi. ſpicę garyoph. olibani maſticis an. ʒß. ambræ ℈ß. ſachari q. ſ.

Electuarium expertum ad idem.

♃. Sem. agni caſti, rad. pœoniæ an. ℥i. coriandri præparati ℥ii. granorum myrti ℥i. ß. conſeruæ roſarum veteris ℥iii. iulepi roſarum q. ſ.

Electuarium expertum & utile ad reſtaurandam virtutem animalem & vitalem.

℞. Pulpæ perdicis bene coctæ ℔.ß.been vtriuſque flor.borrag. bugloſſ. zedoariæ an. ʒ i. croci ℈j.macis ʒß. hyacinthi ſmarag. dia ſaphyri, oſſis de corde cerui an.℈j limaturæ auri ʒß. fol. auri n.x.(alij v.) margaritarum ʒj. pinearum recentium ℥ij. per vnum diem infuſorum in vino dulci & ℥ij.vini citoniorum, zuchari q. ſ. fiat in forma liquida, da in aurora ℥j. poſtea da deſuper parum aquę bugloſſæ.

Electuarium indubium & certum contra epilepſiam.

℞. Pyrethri coſti ſticados arabi. an. ʒv. agarici ʒj. ß. carui ſem anethi ariſtoloch. rotun. aſſæ fætidæ an. ℈ iiij. ſucci ſquillæ ℥iiij. mellis ℔. j. miſce ſecundum artem cum oxymelle ſquillitico, fiat ſuccus vt mel coquantur.

Electuarium nobile ad torturam oris.

℞. Aureæ Alexandrinæ ætatis annorum quinque, methridati an. ℥ß. gran. pæoniæ nuc. moſch. maioranę ſem. rutæ an.ʒj.fiat electuarium da ʒiij. mane in aurora & ſero in introitu lecti, factis antea quæ canonice fieri debent.

Electuarium ſublime pectorale.

℞. Pinearum amigd. dulcium mundatarum ℥j. piperis ℈j.hyſſopi praſſii an.℈ij.fiſticorum ℥ij. ireos ʒiij. capilli veneris ʒi ß. liquiritiæ ʒvj. aniſi ℥ß.croci ʒj. rad. enulę ℥ß. ficuum dactylorum an. n. vj. paſſularum ℥ij.pulmonis vulpis præparati ſecundum artem ℥iiij.ſachari q.ſ.fi. elect. quod mirabiliter materias groſſas à pectore euacuat, ſi zucharum cum ſapa decoqueretur ſublime eſſet certe Thomas.

Elect. ad aſthma pectoris mundificatiuum.

℞. Hyſſopi, praſſii, rad. enulę an. ℥ß. ireos ʒij. capill. veneris ʒv. aniſi cinnamomi liquiritiæ raſæ an. ℥ß. trium pipercon. an. ℥ß. paſſularum ℥ij.ß. ficum n.vj. coquantur omnia in ſimul vſque ad aliqualem ſpiſſitudinem coletur, intus addatur ſucci liquiritiæ ℥ß.ſem. apij fœniculi an. ʒij. vrticæ infuſæ per diem naturalem in decoct. liquiritiæ ʒij.cardamomi ℈j. penidiorum ℥iij. zachari mellis an. q. ſ. fi. elect. cum ℈j. croci.

Elect. ad faſtidium ſtomachi & caninum appetitum.

℞. Cimini piperis vtriuſque garyoph. ligni aloes croci caſſię ligneæ azari ſquinanthi calami aromatici ameos ʒʒ.an.ʒi. ß. maſticis ʒß. cum ſyrupo de pomis & citoniis an. q. ſ. fi elect. da ʒ iij. in aurora cum aqua vt vis.

Elect. ad frigiditatem & inflationem ſtomachi.

℞. Croci ʒß. ſem. rutæ leuiſtici apij cimini carui an.ʒj.ʒʒb. ʒij. ß. pinearum ℥ß. amigd. amar. ʒij. thuris piper. an. ʒß. garyoph. galangæ nuc. moſch. an. ℈ij. ſachari q. ſ. fiat morſellatum.

Elect. contra inflammationem & ventris ſolutionem.

℞. Spodii, ſandalorum citrinorum berberis an. ʒj. ß. acetoſæ portulacæ gummi dragacanthi boli præparati acaciȩ an. ʒj. cum ſyrupo granatorum q. ſ. fi. elect. da vt vis.

Elect. contra crapulam.

℞. Se. caulium ʒij. ß boli carabæ. an. ʒß. borraginis berberis cuſcutæ an. ʒi. ſem. portulacæ ʒii. camphoræ gr. vj. ſyrupi de agreſta.

Elect. ad idem.

℞. Sem. citrulli cucumeris, berberis an. ʒi. ſpodij carabȩ an. ʒß. roſarum ℈ii. folij çuſcutȩ ligni aloes an. ʒj. ſem. portulacæ ʒi. ß. maſtices ℈ij. ſem. arnogloſſæ ℈v. cum ſyrupo de agreſta aut ſimilis fi. elect.

Electuar. nobile & pulchrum ad fluxum ventris.

℞. Furfuris farinæ ʒij. meſpilorum ſumach melonum granatorum an. ʒi. berberis ſem. acetoſæ caſtanearum an. ℥ß. cum vna agreſta fi. paſta ſeruetur & cum vti volueris pulueriſ. da ℥ß. cum aqua quam vis.

Elect. ad idem ſtipticum.

℞. Nucleorum granatorum aſſatorum ſumach an. ʒi. ſpodii maſticis roſarum rub. cimini aſſi an. ℈i. ſem. portulacȩ ſem. naſturcii aſſorum an. ʒii. cum ſyrupo citoniorum.

Elect. ad idem

℞. Sem. naſturtii aſſi ℥iii. cimini in aceto infuſi, ſem. lini, porri aſſorum an. ʒi. maſtices ℈iiii. myrobal. indorum aſſorum ℥ß. ſyrupi citoniorum q. ſ.

Electuarium ad coitum ex frigiditate renum teſtiumque, ſperma quoque augens.

℞. Rad. lignorum ℥ß. piperis longi cinnamomi coſti been vtriuſque an. ʒi. ſem. nepæ erucæ aniſi dauci aſparagi cynogloſſæ an. ℈ ij. pinearum ℥j. croci ℈ß. ſachari q. ſ. fi. elect. in liquida da cum brodio cicerum rubeorum.

Electuarium ad coitum ex frigiditate renum & teſtium nobile.

℞. Pinearum auellanarum piſtachiarum an. ʒß. ſem. lini ſeſami erucȩ cæpȩ aniſi fœniculi aſparagi bulbi bauriæ vrticæ, been vtriuſque piperis longi an. ʒß. ſatyrionum ℥ß. caudæ ſcincorum iringorum an. ʒij. galliæ moſch. ʒj. ß. croci ℈i. fiat electuar. in liquida.

Electuarium ad idem pulchrum & elegans.

℞. Bauriæ vrticȩ aſſȩ calido cinere poſtea mundato & piſtato ℔. ß. amili prius infuſi in decoctione bauriæ ℥iij. croci ℥ß. piperis vtriuſque ʒʒ. galangæ garyoph. been vtriuſque an. ʒi. ſatyrionum ſcincorum iringorum an. ʒiij. nucis indæ, pinearum, fiſticorum auellanarum ℥ ß. miſce fi. electuar.

Elect. nephriticis & guttatim cum dolore & ardore mingentibus.

℞. Pinearum amigdal. dulc. auellanarum an. ℥ ß. ſem. lini cuſcutæ, melonum citrulli cucumeris cucurbitæ altheæ portulacæ, papaueris albi lactucæ an. ʒi. apii aniſi petroſelini maratri an. ℈ii. hioſquiami ʒi. gummi arab. dragacanthi, ſucci liquiritiæ an. ʒi. gra. alκeκengi, ſem. ſolatri an. ʒi. apii ℈i. ß. ſi placet cum ſyrupo de liquiritia miſce, fiat electuarium.

Electuarium ad iuuenes cholericos conſtipatos, appetitu carentes, ſitibundos & exiccatos.

℞. Violarum mannæ an. ʒii. gummi arabici dragacanthi cuſcutæ roſar. rubr. an. ℈i. diagridii ℈ii. ß. ſyrupi granato. q. ſ. fiat electuarium.

Electuarium nobile pro ictericis & illis, qui poſt acutam febrem dolorem capitis & aurium tinnitum patiuntur.

℞. Florum violarum ℥ß. myrabal. citrinorum ʒ v. indorum chebulorum an. ʒi. caſſiæ nouiter extractæ ℥i diagridii ʒ ß. ſyrupi violati q. ſ. fi. electuarium.

Electuarium ad omnem dyſcraſiam ſtomachi & hepatis frigidam, principium hypoſarcæ, dolorem articulorum & paralyſin.

℞. Cymini ℈iiii. maſtices ℈i. ʒʒb. carui cinnamomi garyoph. an. ʒi. origani ſaluiæ maioranæ, anthos ſticados arabicæ an. ℈i. ciperi piperis longi cardamomi, nuc. moſch. macis, azari, carpobalſami xilobalſami, calami aromatici folii ſquinãthi ſpicę, ſem. aniſi ameos dauci apii an ʒß. ligni aloes ʒij. ſachari q. ſ. fac vt lubet in ſolida aut in liquida.

Elect. ad ardorem vrinæ, & vlcera renum & veſicæ.

℞. Rec. ſem. melonis cucumeris cucurbitæ, portulacæ, papaueris albi, endiuiæ hioſquiami apii ſang. draconis cortic. mandragoræ an. ʒi. ſyr. de liquiritia q. ſ. f. electuarium.

Elect. ad idem.

Rec. ſem. melonum ʒi. citrulli cucurbitæ portulacę papaueris albi an. ʒi. hioſquiami ℈ij ſyrupi liquiritiæ q. ſ.

Elect. ad gonorrhæam.

℞. Rec. coriandri pręparati maſtices açacię gr. myrti capul. glandium, ſpodii an. ʒi. ß. ſem. rutę agni caſti torrefactorum & in aceto ſparſorum, menthæ macis pyrethri an. ℈ij. corall. rub. ʒiij. miuę citoniorum q. ſ. fiat electuarium capiat ℥ ß. mane in aurora cum aqua decoctionis gallarum aut cipreſſi ſex diebus continuis quia vltimum eſt.

Elect. ad coitum breue & vltimum.

℞. Coquantur tres vitelli ouorum in vino dulciſſimo ℔. ß. deinde addatur penidiarum ℥vj. ſatyrionum ʒij. ß. macis ℈i. bibat diebus 8. continuis mane in aurora, quo pleroſque impotentes ad coitum reduxi.

Electuarium ad idem.

℞. Pinearum piſtachiarum auellanarum, amygd. dulc. an. ʒii. ſem. lini, ſiſami, aniſi, bauricæ,

cæpę,

cæpæ, vrticæ aſparagi an. ℥i. ℥ß. galangæ cardamomi an ℈ii. ſatyrion ℥vi. zachari q. ſ. fiat in liquida.

Elect. ad botium gulæ.

℞. Rad. vrticellæ cucurbitę, polypodii bruſci aſparagi ariſto. loch. rotundæ porri tapſi barbari, ſpongiæ marinæ, paleæ marinę an ℥i. palea & ſpongia terendo, mane autem da ſyrupum, quem quære in litera S. deinde da emplaſtrum, quære in litera de emplaſtris.

Electuarium contra hecticam & ſenium propter dominium ſiccitatis per totum corpus & vocatur reſtauratiuum Placentini.

℞. Vnam gallinam veterem pinguem & perdicem, vel quartam partem anteriorem vnius hœdi lactantis, vel vnius agni non lactantis, bulliant videl. iſtæ carnes gallinę & perdicis tantum, vel carnes hœdi, vel agni tantum per ſe tamdiu, quod caro ab oſſibus ſeparetur, hinc accipiantur ℔ iiij. & pulpæ pectoris & alarum, incidantur fruſtatim, poſtea ponantur in mortario & contundantur vltima contuſione, deinde addatur ℥iiij. iſtius pulueris. ℞. Cardamomi cinnamomi ligni aloes folij garyoph. cubebarum ℥ ℥. gummi dragacanthi arab. galangę, nuc. moſch. an. ℥j. macis croci ℥j. ß. deinde addantur ℥iij. de iſtis rebus. ℞. amili liquiritiæ pinearum mundatarum, amygdal. dulc. paſſularum, auellanarum, ſebeſten, fiſticorum ſem. cucurbitæ, melonum, cucumeris, lactucę papaueris albi portulacæ an. ℥ij. penidiorum ℥iij. ſacchari ℔. iiii. diſſoluti in aqua carnium q. ſ. fiat electuarium, probatum eſt.

Electuarium contra peſtem diaphoreticum.

℞. Succi rutę ſaluię pimpinellæ pulegii centaureæ nucis gallicę non maturę, abſynthii valerianæ matricariæ an. partem vnam mellis partem mediam totius. fiat decoctio vſque ad ſpiſſitudinem, de qua ℞. ℥iii. theriacæ boli armeni terræ ſigillatæ an. ℥ß. da ℥iij. ante ſomnum, quia ſudorem prouocabit. Si vero ſuccos non habes, capias decoctionem diu decoctam, in qua reliqua diſſolue & da ℥ß.

Electuar. ad aſthma propter pectus plenum.

℞. Vngulæ caballinæ hyſſopi farfarellæ capill. veneris an ℈i. liquiritiæ ℥ß. cinnamomi ℥ij. ſem. fœnugræci ℥ß. paſſularum ℥vi. pinearum fiſticorum amygd. an. ℥j. Ireos ſem. vrticæ an. ℥j. ſyrupi violati q. ſ. fiat elect.

Electuarium reſtauratiuum in ſputo ſanguinis.

℞. Pulpæ caponis coctæ in aqua chalybeata lib. ß. gummi dragacanth. arabici an. ℥ß. boli armeni præparati in aqua roſarum ℥i. carabæ, mumiæ, terræque ſigillatę lapidis hæmathitis an. ℥ß. ſem. portulacæ, plantaginis an. ℥ij. amigd. dulc. lotorum in vino citoniorum ℥iij. iuiubarum ſebeſten n. x. ſachari candi & albi an qu. ſuff. fiat Electuarium ſecundum artem.

Electuarium de pulpa caponis reſtauratiuum vt in phthiſi.

℞. Pulpæ caponis ℔.ß.4.ſem. frigid. comm. maior. an. ʒ2. pinearum infuſarum in aqua violata ℥2. ſem. ſcariolæ endiuiæ, lactucæ an. ʒ1. amili de hordeo ℥2. gummi arabici dragacanthi an.ʒ1. macis ℈ 2. ſachari diſſoluti in aqua violarum q.ſ. fiat Elect. in morſellis, comedat quater in die.

EMPLASTRVM.

Emplaſtrum nobile reſoluens & maturans omnem ſquinantiam.

℞. Nidum hirundinis tritum & coctum in aqua deinde cum aqua per cribrum colatum in quo poſtea coquantur herbę iſtę. ℞. Rad. lilij maluauiſci Brioniæ fol. Mal. viol. parietariæ an p.j. deinde cum farina ſem. lini fermenti boni acris an.q.ſ. & ol. veteri & axungia porcina ſine ſale an. q. ſ. Emplaſtrum.

Emplaſtrum in ſquinantia quando maturari vult.

℞. Farinæ hordei lini an. m. 1. carnium dactylorum ficuum an. n. 5. Micæ panis infuſæ in ol. lini ℥4. Butyri ſine ſale ℥1.

Empl. doloris ſedatiuum

℞. Medullæ panis albi infuſi in aqua fermenti & expreſſi ℥4. Vitelli oui n.3. Ol. Roſ. q. ſuf. fiat Emplaſtrum, valet etiam in dolore brachij aut pedis facto à phlebotomia, potes panem in aliquo oleo aut aqua infundere.

Emplaſtrum ad dolorem membri paralytici aut ſpaſmati ex repletione.

℞. Abſynthij, pulegij Baccar. lauri cumini an. ℥1. terantur & bulliant cum melle qu. ſuf. donec inſpiſſentur & tepidi loco dolenti apponatur, quia mirabiliter dolorem ſedat expertum eſt Ioan.

Empl. ad idem.

℞. Fol. Maluæ Biſmaluæ Violar. parietarię brancę vrſinæ volubilis maior. hypoſciami an. ℥ß. bulliant vſque ad ſpiſſitudinem & cum Axungia veteri & farina hordei q. ſufficit fiat Emplaſtrum in calida valet.

Emplaſtrum ſanguinis conſtrictiuum & fracturarum conglutinatiuum.

℞. Farinæ volatilis Molendini ℥j. ſang. draconis thuris maſtiches ſarcocollę an. ʒj. cum albo oui. fiat emplaſtrum.

Empl. ad idem.

℞. Myrrhæ Aloes Boli Thuris Acaciæ Dragaganthi Maſtiches ladani farinæ volatilis Molendini an. ʒ1. pulueriſentur & fiat Emplaſtrum.

Emplaſtrum ad Reſtaurationem iuncturarum.

℞. Ol. Roſ. ℥4. Reſinæ ℥3. Cerę ℥2. Colophoniæ Thuris Maſtic. an. ℥ß. nucum Cupreſſi Cucurmæ an. ʒ2. croci ʒ1.

℞. Thuris Maſtiches farinæ Volatilis Molendini Boli Sang. draconis an. ℥2. ſepi arietini ceræ albæ an. ℥8. liquefiat ſepum & cera vltimo addatur tela & aliqualiter groſſa ibi madefiat & calefiat, poſtea extrahatur & vtere quando vis in decoctione

autem ſi addideris mucilaginem rad. Conſolidæ præſtantiſſimum erit.

Empl. Nobile ad duritiem poſt oſſium fracturam remanentem.

℞. Axungiæ porcinæ ℥ 1. pinguedinis anſeris gallinæ anatis Ceræ Terebinthinæ an. ℥ 1. Ol. communis ℥ 2. farinæ fœnugræci ſem. lini an. ʒ 6. Bdellij opopanacis Maſtiches Thuris an. ℥ ß. Gummi in vino temperentur, poſtea axungia, pinguedines & oleum diſſoluantur & cetera addantur quibus ſi adiungitur ladani hyſſopi humidæ ſtoracis calamitæ an. ℥ j. melius erit vt patet conſideranti.

Emplaſtrum excellentius omnibus in vulnere capitis & saniem attrahens, oſſa eleuans & conſolidans.

℞. Terebinthinæ ℥ vj. ceræ ℥ iij. reſinæ ʒ ij. Liquefiant ad ignem colentur ſuper aceto & dimittantur per diem, poſtea cum aceto bene malaxentur, deinde ſecundo liquefiant & proiiciantur ſuper ſucci bethonicæ ℥ vj. verbenæ ℥ iij. bulliant iterum & cum lacte mulieris bene malaxentur & fiat magdaleon ſecundum artem: hoc pulchrum Emplaſtrum lege.

Emplaſtrum in dolore virgæ.

℞. Micæ panis ℥ j. vitelli oui n. j. olei papaueris albi qu. ſ.

Empl. mirabile extrahens oſſa cum velocitate.

℞. Sordiciem apum ol. liliorum alb. ceræ citrinæ Euphor. ariſtol. rot. ammoniaci Bdellij diſſolutorum ol. liliorum alb. an. ℥ ß. f. Empl.

Emplaſtrum certum & indubium ad eleuandum os cranei depreſſum ex caſu vt in pueris contingit quando cadunt.

℞. Mellis communis ℔ ß. coquantur ad ignem & addantur iſta furfuris frumenti ſalis communis an. ℥ ß. cumini abſynthij an. ʒ iij. f. Emplaſtrum, quia expertum eſt in xv. diebus.

Emplaſtrum vnum craneum ſit fractum cum nulla læſio ab extra appareat.

℞. Thuris ceræ ladani an. ℥ 1. ß. pulueriſentur & incorporentur, & per Emplaſtrum capiti ponatur prius tamen abraſo & per noctem vnam dimittatur mane autem remoueatur, & vbi læſio fuerit pars iſta erit exiccata & per iſtud experimentum læſionem percipiet.

Empl. ad idem.

℞. Succi agreſtæ myrthi an. ℥ ß. fœni encauſtę pictoris ʒ iij. croci de aluminis iameni ʒ j. cum aceto, miſce. nota quod ſtrictura in hoc multum valet.

Empl. nobile & expertum ad dolorem capitis calidi.

℞. Roſarum violarum nenupharis an. ʒ j. farinæ hordei ℥ ß. ſem. maluę ʒ j. ſandalorum alb. & rub. an. ℈ v. ſem. papau. alb. lactucæ an. ʒ j. capitum papau. ℈ iiij. ſucci ſolatri vel

vermicularis aut ſemper viuæ aut lactucæ ol. roſ. aut pauco aceto miſce, frigide apponatur.

Empl. nobile ad idem & ſomniferum eſt.

℞. Cort. Ca. papauer. albi ʒij. ſem. maluauiſci lactucæ hioſquiami an. ʒß. Rad. mãdragoræ ℈ij. Farinæ piſtilli hordei an. ʒvi. opij. ℈ß. cũ ſuccis ſupraſcriptis, & adde modicum aceti propter penetrationem.

Emplaſtrum ad dolorem capitis frigidum.

℞. Rad. Cucum. aſinini abſynthij coctorum in oleo & aqua q. ſ. f. Empl. valet etiam in vertigine.

Empl. ad idem.

℞. Fol. ruthæ recentis m. j. ß. arthemiſiæ m. ß. Bethonicæ, m. j. ſolatri m. ß. ſalis communis ʒii croci ℈j. cum alb. oui.

Empl. ad ſplenem.

℞. Ammoniaci in aceto diſſoluti ℥j. extendatur ſuper corio & ſpleni applicetur, diſſoluit & mollificat.

Empl. ad idem.

℞. Abſynthij eupatorii an. m. j. terantur deinde an. ℥j. ß. farinæ lupinorum & cum aceto decoctionis fœnugræci q. ſ. fiat emplaſt.

Emplaſtrum ſanguinis conſtrictiuum.

℞. Boli ʒiij. ſangui. draconis ʒi. ß. farinæ volatilis molendini. ℥ß. aluminis ouorum

Emplaſtrum ad idem Nobile & pulchrum.

℞. Sanguinis vnius columbæ poſtea pulueris cumini camomillæ an. ʒi. ß. farinæ fœnugræci ʒi. ſpicæ celticæ nardi an. ʒi. vini maluatici q. ſ. fiat.

Emplaſtrum ad idem mirandum.

℞. Calamenthi m. ij. decoque in vino optimo & calidè ſuperpone.

Emplaſtrum ſupra ventrem ad hydropem.

℞. Ol. irini ℥ij. laurini, de ruta an. ℥iij. ſuccorum ebuli eupatorij ſambuci an. ℥j. ſulph. viui ℥ß. ſalis communis ʒj. ol. de euphorbio ℥j. ß. de coſto ℥j. chimoleę ʒvij. ſtercoris columbini caprini exiccatorum & puluериſatorum an. ʒvj. cineris vitis Querci an. ℥ß. bulliant omnia ſimul vſque ad ſuccorum conſumptionem ſ. Empl.

Empl. ad idem elegantiſ.

℞. Serapini Bdellij opoponacis an. ʒii. ſulphuris viui ʒij. ſalis nitri communis an. ʒi. ſtercoris columbini ℥iii. caprini ℥v. cineris lignorum querci & vitis an. ℥ii. farinæ milii hordei fabarum an. ℥i. limatiarum cum teſtudinibus ℥i. chimoleæ pumicis an. ℥i. Baccarum lauri ℥iii. cumini ℥i. ß. ſuccorum ebuli eupatorii ſambuci an. quartam vnam ol. rutæ lauri irini an. ℥iii. miſce, f. Emplaſtri ſecundum artem cum modica cera.

Emplaſtrum Meſue valde ſomniferum.

℞. Succi lactucæ portulacæ ſemperuiuę herbæ hioſquiami ſolatri an. ℥ii. farinæ fabarum hordei an. ℥i. opii puluериſati ʒi. ol. mandragoræ nenuphari roſati, de papauere an. ℥i. mucilaginis pſillii ana ℥i. ß. bulliant in ſimul vſque ad ſpiſſitudinem & poſtquam frigidum factum fuerit fronti applica.

Emplaſtrum matricis confortatiuum ad imprægnationem valens.

Rec. Ceræ picis naualis an. ℔. i. ladani ℔. ii. Rad. Biſtortæ ℥iiii. ligni aloes ſandali muſcatellini Berberis antheræ an. ʒvi. cinnamomi caryophyllorum ſquinanthi chamęleontis an. ʒ iii. Maſtiches aliptę moſch. galliæ moſchatæ ſtoracis calamitę liquidæ an. ʒii. muſci ℈ii. terebinthinæ qu. ſuff. f. Empl.

Vnguentum pro vermibus quod ſupra ſtomacho poni debet.

℞. Nigellæ ʒi. aloes corall. rub. an. ʒii. abſynthii ℥ß. maſtiches ʒiii. coriandri pręparati ℥i. fiat puluis, incorporentur cum ℥iii. farinę ſiliginis & ʒvi. farinæ lupinorum croci ʒi. ſucci rutę ℥ ii. ſucci abſynthii ℥ iiii. miſce f. Empl.

Empl. mirabile ad idem.

℞. Myrrhę Gentianæ aloes diptami an. ʒii. abſynthii ſem. portulacæ attriplicis pulueris lupinorum raſurę eboris cornu cerui vſti an. ʒi. croci ʒß. farinæ hordei ℥i. ß. cum ſucco pororum non transplantatorum qu. ſuff. miſce f. Empla. cũ gr. iii. muſci

Emplaſt. nobile contra contuſionem.

℞. Rad. Conſolidę vtriuſque an. ℔. ß. Camomillæ Meliloti an. ℥2. Croci ʒß. farinæ fabarũ ℥4. Butyri ſine ſale ℥5. farinæ fœnugræci ℥4. coquantur radices vſque ad coctionem temperatam, deinde reliqua ponantur niſi addis ſucci abſynthii ſucci Cumini an. ℥1. par non habet in reſoluenda & exſiccanda materia mortificata in loco contuſo.

Empl. ad inflationem teſticulorum puerorum ex aqua & vento.

℞. Rad. liliorum alb. ℥ 4. farinæ lini ſubtilis ℥1. farinæ fabarum ʒ6. Dauci Ameos an. ℥ß. ſulphuris viui ʒ1. Gallarum cupreſſi ℥2. Bdellii diſſoluti in aceto ſquillitico ʒ1ß. fiat emplaſtrũ teſticulis antea vnitis cum iſtis Oleis ℞. de piperib. de croco an. ℥i. miſce, poſtea immediate ponatur.

Empl. Carminatiuum in hydrope Tympanica.

℞. Storacis capræ ſicci ℔. 1. Cumini ℥2. Rad. Cucum. aſin. ebuli an. ℥3. farinæ hordei ℥4. Aceti Chalybeati ℥4 per Emplaſtr. cum lixiuio bene coctum quo calide emplaſtretur totus venter, quia poros aperit & ventoſitatem reſoluit.

Empl. ad prouocandum lac.

℞. Radic. & fol. petroſelini Coaguli hœdi an. ℥ ß. ſtoracis calamithæ ʒ3. ol. amygdal. dul. recent ℥4. farinę hordei ℥1. ß. Emplaſtrum cum decocto petroſelini & appone tepidè.

Emplaſtrum hæmorrhoidarum fluxum ſtringens.

℞. Succi extremitatum Roſarum ℥2. Albumina ouorum lapidis hæmatitis ʒj. gypſi ℥ß. f.

Empl. cordiale.

℞. Capillorum Veneris flor. Bor. Bugloſſæ Acetoſæ an. m. 1. Roſarum m. 2. farinæ hordei ℥3. Been Vtriuſque an. ℥1. doronici oſſis de corde cerui anethos Viol. an. ʒ2. croci ℈2. Reſinæ ſi placet ℥1. ſucci Borag. ℔. ß. miſce fiat.

Emplaſtrum ſolenne ad Epilepſiam quod ſupra coronali commiſſuræ ſupra corio extenſum applicari poteſt.

℞. Thuris Maſtiches ſpicæ ſubtiliter pulueriſatorum an. ʒ6. Galbani opopanacis an. ʒ1. viſci quercini ℥2. Rad. Vel granorum Pœoniæ ʒ2. Gummi Ruthæ Syluestris ʒ3. nucis moſc. cubebarum an. ℥1. caſtorei euphorbij ambæ an. ℈1. ladani ʒ6. Malaxentur & fiat.

Empl. vltimate Conſtrictiuum in fluxu hepatico.

℞. Fol. planteg. ℔. fol. granatorum vtriuſque conſolidæ recentis an ℥2. pentaphilon ℥1. ß. Gallarum perforat. Sumach granorum Myrthi an. ℥1. Coriãdri præparati ℥2. Terrę Sigill. ℥1. Sang. draconis ℥ß. Boli ℔. ß. croci ʒ1. macis ℥ß. 6. arabici dragaganthi torrefactorum an. ℥1. terantur & bulliant in aquæ chalybeatæ ℔. 15. & ℔. 10. vel ſ. a ceti nigri vſque ad ſpiſſitudinem, poſtea adde camphoræ bonę tritæ ℥1. miſce f. Empl.

Emplaſtrum ad duritiem Mamillarum diſſolutiuum.

℞. Farinæ hordei fabarum an. ℔. ß. cumini ℥1. ol. violati ℥2. coaguli hœdi ℥2. ß. aquę acetoſæ q. ſ. fiat Emplaſtrum.

Emplaſtrum maturatiuum, reſolutiuum, mitigatiuum doloris in apoſtemate auris.

℞. Rad. Maluauiſci mundatarum à medullis coſtarum inciſarum optimi & piſtatarum. ℔. 1. farinæ lini fœnugręci flor. camomillæ an. ℥2. Butyri ℥3. vitelli ouorum n. 5. incorporentur & actu calidum apponatur loco dolenti.

Emplaſtrum ad extrahendum codexellas.

℞. Rad. altheæ ℥ij. Farinæ frumenti farinæ linoſæ an. ʒj. ß. farinæ hordei farinæ ſynapis an. ʒi. Terebinthinæ ℥. i. ß. Album ouorum n. ij. ficuum n. vj. Cæpe lilii n. ij. fiat emplaſtrum ſecundum artem.

Emplaſtrum ad lac coagulatum.

℞. Siclę apij calamenti an. m. j. Bulliant & calide applicetur.

Emplaſtrum ad idem.

℞. Micam panis farinę hordei fœnugręci lini an. p. j. Rad. Maluauiſci maluæ erucæ an. ℥. i. bulliant omnia trita vſque ad ſpiſſitudinem & cum oleo anethino ſiue camemelino q. ſ. Emplaſtrũ conficiatur.

Emplaſtrum ne mamillæ creſcant.

℞. Lapides duos cum quibus cultelli acuuntur, tritos diu ſubtiliſſime, & in aceto fortiſſimo diu mixtos & fricatos & in for-

mam emplaſtri factos calide ſuper mamillas poſitos& cum binda in eo tincta mamillas liga bis in die, quia expertum eſt, mamillę verò non tangantur neque palpitentur.

Emplaſtrum puerperis vt mamillarum papilla exeant.

℞. Cupulam glandium aut nucum Terebinthinæ plenam & calide applicatam bis in die per dies tres continuos.

Emplaſtrum ad lac coagulatum.

℞. Rad. Maluauiſci herbæ erucæ an. m. j. terantur & bulliant in aqua q. ſ. vſque ad ſpiſſitudinem, poſtea addatur micæ mundæ panis farinæ hordei lini fœnugræci an. ℥ß. Ol. camem elini anethini q. ſ. fiat emplaſtrum calide apponatur.

Emplaſtrum ſcrophularum reſolutiuum.

℞. Synapis ſem. vrticæ ſulphuris ſpumæ maris vel lapidis pumicis Ariſtol. rotun. ammoniaci an. ʒ. j. Ol. antiqui q. ſ. fiat emplaſtrum aliqualiter molle in quo potes addere parum de emplaſtro de meliloto.

Emplaſtrum in hypoſarca.

℞. Spicę maſtiches ciperi ſquinanthi cinamomi calami aromatici myrrhæ croci an. ℥ß. Coquantur in vino albo optimo groſſo modo contuſæ vſque ad ſpiſſitudinem, poſtea extendatur ſuper tela & hepar emplaſtretur & vbi frigidum eſt iterum calefiat & calide apponatur.

℞. Calami arom. Zedoariæ galangę cinnamomi ſquinanthi ana ʒ. j. ß. Maſtiches myrrhæ ciperi an. ʒ. ij. Spicę croci an. ʒ j. pulueriſentur ſingula, maſtix vero & myrrha & crocus in modico vino diſſoluantur & cum reliquis miſceantur, deinde cum modica cera & Terebinthina fiat emplaſtrum extendatur ſuper corium & formam emplaſtri apothecario da.

Emplaſtrum de bethonica ad vulnera capitis.

℞. Succi bethonicæ ſucci plantaginis ſucci apij colatorum an. ℔. ß. Reſinæ ceræ nouæ an. ℥iij. Terebinthinę ℥v. Coquantur ad ſuccorum conſumptionem, deinde addatur Terebinthina, & fiat emplaſtrum.

Emplaſtrum ad idem fortius vt eſt de centaurea.

℞. Centaureæ minoris m. vj. Temperetur per vnam noctem in vino albo ℔. iiij. poſtea coquantur vſque ad conſumpt. medietatis, coletur fortiter & bulliat vſque ad aliqualem ſpiſſitudinem, poſtea capias mellis ℥iij. lactis mulieris ℥ij. terebinth. ℔. ß. cerę nouæ ℥iiij. reſinæ, ℥j. ß. thuris maſtiches gummi arab. an. ℥i. fiat, eſt pulchrum certè hoc.

Emplaſtrum ſaniei mundificatiuum & incarnatiuum

℞. Mellis roſ. col. ℥iiij. farinæ hordei ℥ß. terebinthinæ ʒv. ceræ reſinæ ana ʒij. thuris maſtich. ana ʒj. mumiæ myrrhę ſarcocollæ ana ʒß. ol. maſtich. ℥j. fiat.

Emplaſtrum ad paralyſin colli et linguæ balbutiem.

℞. Florum camomillæ meliloti maioranæ baccarum lauri & fol. eius pirethri ʒʒ. piperis longi ana ʒiij. opopanacis ʒij. cum oleo ſambucino & cera q.ſ. fiat emplaſtrum, calide loco applicetur.

Emplaſtrum valens ad extrahenda oſſa & ſpinas & ſciaticæ conueniens.

℞. Granorum inuentorum in palma baurach ſolis ammoniaci Ariſtol. rot. cucum. aſinini an. ℥i. terebinthinæ ℥ij. piperis nigri albi ammoniaci amomi xilobalſami an. ʒiij. thuris myrrhæ colophoniæ capitis lacertæ an. ℥i. lactis arborum morum ʒ x. ceræ ʒxx. adipis capræ ℥ij. fæcis ol. de lilio q.ſ. per emplaſtrum vtatur ſic. locus læſus cum oleo de lilio ad ignem vngatur, deinde per aliquam vilem perſonam ſugatur, poſtea emplaſtrũ intromittatur, & cum lana ſuccida carpinata leuiter cooperiatur & cum binda ſciſſa in medio ſecundum crucem vt non comprimatur locus ſuauiter ligetur, ſemel in die ſufficit.

Emplaſt. incarnans & mundificans.

℞. Plantaginis cõſolidæ vtriuſque bethonicæ verbenę pimpinellæ piloſellæ millefolii linguæ canis caudæ equinæ omnium recentium an. m. ii. terantur & cum ℔. iii. ſepi veruecis bulliant vſque ad ſuccorum conſumptionem coletur, addatur reſin. cer. ana ℥ij. ſarcocoll. galbani an. ℥j. terebinth. ℥iiij. miſce fiat.

Emplaſtrum de vermibus ad idem conſolidans & incarnans vulnera & vlcera neruoſa elegans & pulchrum.

℞. Vtriuſque conſolidæ cynogloſ. piloſell. vtriuſque plantaginis an. m. j. vermium terreſt. ℔. ß. terantur omnia & ponantur in ℔. v. olei communis per dies ſeptem, deinde modicum bulliant, exprimantur, tunc adde ſepi arietini mundati ℥viij. picis naualis ℥iii. Græcæ ℥i. ß. ammoniaci opopanacis galbani terebinth an. ℥ß. thuris maſtiches ana ß. miſce fiat magdaleon.

Emplaſtrum gratia Dei ſpeciale.

℞. Bethonicæ verbenæ conſolidæ vtriuſque centaur. pimpinell. hypericon herbæ ſaraconicę an. m. j bulliant in ℔. iiij. vini albi vſque ad conſumptionem medietatis coletur, poſtea addatur ceræ albæ reſin. an. ℥vi. ammoniaci ℥ij. terebinth. ℥iiij. galbani olibani maſtichis myrrhæ an. ℥ß. Ariſtol. rot. ʒiij. cum lacte mulieris & ol. roſ. fiat magdaleon.

Emplaſtrum ad dolorem hæmorrhoidarum excellens.

℞. Camomillæ rad. altheæ meliloti tapſi barbari an. m. j. coquantur donec inſpiſſentur, addãtur vitelli ouorum elixatorum numero ij. croci myrrhæ aloes an. ʒi. farinæ fœnugræci lini an. ʒvj. butyri ſine ſale q. ſ. fiat emplaſtrum, in quo ſi addis opij ʒj. optimum erit.

Emplaſtrum

Emplaſtrum ad tumorem pedum antea facta fermentatione.

℞· Sulphuris ℥j. ſtercoris columbini ʒ x. farinæ fabarum ℥j. ß. pulueriſentur & cum modico aceto decocto aphodillorum & ſucco caulium rub. fiat emplaſtrum quod tepide applicari debet, pulchrum eſt.

Emplaſtrum de lino Auicennæ vulnera maxime conſolidans.

℞. Pannum de lino ablutum & tritum, donec fiat vt puluis ℥j. thuris Ariſtol. aduſtæ ʒj. ol. roſ. ℥iij. minij in ol. roſ. diſſoluti ℈j. vel galbani ʒß. conſolidatiuum ſupra omnia expertiſſimum.

Emplaſtrum contra oſſium fracturam.

℞. Aloes myrrhæ boli armeni thuris acaciæ, nucis cupreſſi dragacanthi laudani an. ℥j. pulueris molendini ʒ vj. cum albumine oui q. ſ. fiat emplaſtrum, extendatur ſuper telam.

Emplaſtrũ anthracis furioſi maturatiuum.

℞. Ficus pingues n. vij. paſſularum ℥j. ſpicæ alij mundati n. ij. piperis ℈ß. ſalis ʒij. piſtentur optime & cum oleo antiquo ℥iij. aceti fortiſſ. ℥ß. fermenti acerrimi, ad medietatem totius fiat emplaſtrum.

Emplaſtrum aliud ad idem.

℞. Fermenti acris lactis mulieris mellis vitelli ouorum an. ℥j. ſtercoris gallinæ columbini an. ℥ß. miſce in baurach ʒiij. & eſt forte maturatiuum.

Emplaſtrum carbunculi maturatiuum.

℞. Ficuum pinguedinum ℔ j. ſinapis ʒiij. farinæ fœnugræci & lini an. ℥i. ß. ammoniaci in aceto diſſoluti ℥ij. terebinth. ℔. ß. fiat emplaſtrum cum melle.

Emplaſtrum aliud ad idem.

℞. Mucilaginis lini altheæ fœnugræci an. ℥ß. axungiæ gallin. anatis anſeris medullæ crucis vaccæ an. ℥j. ammoniaci diſſoluti in oleo liliorum alb. bdellij galbani diſſoluti an. ℥ß. cum farina hordei fiat electuarium etiam in peſte pulchra emplaſtra.

Emplaſtrum aliud ad idem ſolenniſſimum.

℞. Rad. cucum. aſinini cum glutine albo ana ℥iiij. ſalis nitri ʒj. ficuum ℥ii. fermenti ℥j. fiat emplaſtrum cui ſi addatur ℥j. ß. fellis porri exſiccati in modum vnguenti baſiliconis non habet par: lege Bertapalium de apoſtematibus cap. x.

Emplaſtrum ad idem maturatiuum in codexellis probatum.

℞. Ficuum n. vj. paſſularum ℥j. cæpæ lilii albi ſub prunis toſtorum & optimè piſtatorum n. iij. mellis roſ. colati fermenti an. ℥j. croci ℥ß. baurach ʒj. farinæ fœnugræci lini an. ℥ iij. altheæ optimè coctæ & piſtatæ ℥ij. ol. camomill. anethi liliorum alborum an. ℥j. butyri ſine ſale axungiæ pormiæ gallin. an. ℥ß. cum decocto altheæ q. ſ. fiat emplaſtrum.

Emplaſtrum ad idem veſicatorium.

℞. Fermenti ad quantitatem vnius oui cantharidas pulueriſati. cochlear. j. aceti fortiſſ. q. ſ. fiat emplaſtrum, ponatur ſuper anthracem quia attrahit venenum aperiantur veſicæ deinde

cum butyro & maturatiuis procede vt venenum ad exteriora exhalet.

Emplaſtrum in combuſtione ignis expertum.

℞. Calcis viuę decies extinctæ in aqua frigidiſſima, deinde exſiccatæ in petia ad vmbrā ℥iij. ol. roſarum ceruſſę lotę in lacte mulieris an. ℥j.ß. camphoræ ʒi. ceræ q.ſ. fiat vnguentum molle limetur ample & valde totus locus.

Emplaſtrum in ſuperfluo fluxu menſtruorum ex quo fumigium quoque facere poteſt.

℞. Thuris maſtiches nucis cupreſſi ſpodij ſang. draco. gallarum pſidii boli arm. cornu cerui vſti ſumach balauſtiorum cupulorum glandium gummi arab. tragaganthi mumiæ an. ʒj. ladani ℥vj. Terantur & cum ſucco arnogloſſæ & parum mucilaginis pſillii fiat Trochiſcus vnus quibus ſe fumiget bis in die. Si vero emplaſtrum. ℞. Trochiſci de carabe de terra ſigill. an. ℥ß. boli ʒx. Aceti Roſ. ℥j. Cretæ ℥iii. aquarum arnogloſſæ q.ſ. fiat emplaſtrum applicetur dorſo & pectori.

Emplaſtrum mollificans duritiem membri reſtaurati.

℞. Rad. maluauiſci fol. maluę melliloti an. m. j. ſem. melliloti an. m. j. ſem. lini fœnugræci an. ℥i. Ol. communis ℥ iij. bulliant omnia in brodio caſtrati donec fiat in forma emplaſtri.

Empl. ad duritiem ſplenis pulchrum.

℞. Ammoniaci ſerapini bdellii opopanacis in aceto diſſoluti an. ℥ß. farinæ lini fœnugræci an. ℥ij. lupini ℥iij. Terebint. ℥ij. ß. Ol. de ſpica ℥iij. de capparibus ℥ij. cera, Oleum & gummi diſſoluantur, deinde cætera addantur & fiat emplaſtrum, ſemel in die remouetur.

Emplaſtrum remouens duritiem mamillarum.

℞. Farinæ fabæ hordei an. ℥ß. farinæ lini fœnugræci an. ʒ. vj. Ol. Roſ. ℥ iij. croci ℈j. fiat emplaſtrum.

Emplaſtrum optimum ad tumorem & vehementem mamillarum inflationem.

℞. Plantaginis fol. maluæ recentis m. j. ß. bulliant omnia in aqua ſolatri Roſarum an. q.ſ. vſque ad aliqualem ſpiſſitudinem, deinde addatur farinæ hordei ℥ii. Ol. Roſarum ℥j. ß. bdellii in aceto diſſoluti ʒij. fiat empl.

Emplaſtrum nobile ad ſciaticam.

℞. Emplaſtri de melliloto ℔. ß Galbani ℥ß. Ammoniaci bdellij an. ʒij. ſtyracis liquidæ ℥ß. calamenthi ℥ iij. caſtorei ʒj. Terebinthinæ q.ſ. ac incorporandum fiat emplaſtrum loco dolenti apponatur inuncto ante loco vnguento. quod quære in litera V. fol.

Emplaſtrum ad puncturam optimum.

℞. Galbani ℥j. armoniaci ℥ij. opopanacis ℥j. ceræ ℔. ß. lithargiri aurei ℔. j. ß. Ol. laurini ℥i. oliuarum ℔. i. ß. myrrhæ Thuris virid. æris Ariſtolochiæ rotundæ maſtiche an. ℥ j. lapidis calaminaris ℥i. Terebinth. ℔. ß. fiat magdaleon. Si in punctura remanſerit ferrum adde ad ℔. j. emplaſtri ℥ß. magnetis.

Emplaſtrum ſtypticum.

℞. Carabæ ſang. draconis corall. amborum limaturæ chalybis boli armeni an. ʒii. Acaciæ ſpodij Terræ ſigillatæ an. ʒii.ß. Gallarum balauſtiorum nucum cupreſſi an. ʒiii. nucis moſch. galangæ garyophillorum an. ℥ß. Thuris maſtiches ſtyracis calamithæ mumiæ Rad. biſtortę conſolidæ an. ʒv. lig. aloes ſandalorum omnium an. ʒi. ſem. naſturtii torrefacti plantaginis an. ℥ ii. ceræ qu. ſ. fiat ceratum.

Emplaſtrum ſolutiuum in colica.

℞. Saponis butyri recentis an. ℥j. ß. diſſolue poſtea ſalis cõmunis ℥ ß. extendatur totum ſupra corio & frigido ſuper vmbilico ponatur ad laticem vj. digitorum.

Emplaſtrum ad mollificanda oſſa male conſolidata vt iterum facilius refringi poſſint & etiam certum ad omnia apoſtemata dura.

℞. Fol. Cicutæ in aqua decoctæ in forma emplaſtri in quo adiunge axungię gallinæ vel porci parum & hoc reiterando quotidie continuetur per dies x. (vide conſil. Helidei.)

Emplaſtrum ad retentionem vrinæ quod ſuper pectinem poni debet.

℞. Maluæ vitricariæ apij an. m. j. bulliant ad ſpiſſitudinem, poſtea adde farinæ fœnugræci an. ℥i. olei ſcorpionis anethi camomelini an. q ſ. fiat emplaſtrum quod ſi in decoct. addis anethi m. j. milij ſolis ſaxifragiæ an. ℥. j. parietariæ m. j. excellentius erit.

Emplaſtrum expertum in carbunculo.

℞. Ruthæ recentis m. j. fermenti ℥. ß. piperis ʒj. ſalis communis ʒj. ß. ficuum ſiccarum n. iiij. piſtentur omnia optimè. Si in forma emplaſtri ponatur bis in die & ſeparat in duabus diebus carnem malam à bona.

Emplaſtrum cordiale mirabile ad pulſum & tremorem cordis prouenientem à materia calida virtutis vitalis reſtauratiuum.

℞. Doronici oſſis de corde cerui been vtriuſque an. ʒj. ß. ſantalorum amborum ſpodij lãbruſci corall. amborum an. ʒij. Roſarum ʒiij. farinæ hordei ℥iij. ß. croci ℈i. margaritarum ʒj. hyacinthi ſmaragdi ſaphyri an. ℈j. Ol. de croco ℥ß. aqua bugloſſæ ℥i. ß. vini maluatici cyathum j. Reſinæ ʒii. fiat emplaſtrum quod etiam magis frigidum fieri poteſt augmentando lambruſcum corallos & ſpodium.

Emplaſtrum maturatiuum bonum & expertum.

℞. Rad. altheæ ℥iiij, cæpe liliorum alb. ficuum ping. an. nu. ij. florum camomillę, melliloti an. m. j. farinę lini hordei fœnugræci an. ℥ii. butyri ſine ſale Ol. liliorum alborum camomill. ping. gallinæ an. ℥j. piſtis piſtandis & coctis coquendis.

Emplaſtrum conſtrictiuum fluxus.

℞. Fol. plantaginis ℥ii. coriandri præparati ℥i. ß. myrtyllorum fol. nucis an. ℥j. farinæ volatilis molendinæ an. ℥ii. glutinis piſcium ʒx. gummi arabici ʒi. farinæ fabarum ℥ii. nucis cupreſſi ℥vi. granorum iuniperi ℥j. ſpecierum elect. conſtrictiui de olibani deſcriptio. Rhaſis cap. de fluxibus ℥ j. ß. fiat emplaſtrum ponatur ab ore ſtomachi vſque ad pudibunda.

Emplaſtrum mirabile ad omnes fluxus antiquos excoriatiuos quo à ſtomacho tota regio ventris & hepatis vſque ad pudibunda emplaſtrari calide debet in diarrhœa quoque excellens.

℞. Eupatorij m. j. ſquinanthi ʒii. ſpicæ ℈ij. macis maſtiches an. ʒß. ligni aloes ʒiij. myrobalan. emblic. chebulorum aſſatorum an. ℥j. boli hæmatitis terræ ſigillatę an. ʒvj. coriandri præparati ℥j. ß. ſpodij ʒii. roſarum ℥j. farinę hordei ℥ij. Trium ſãtalorum camphorę an. ℥ß. ſcorię ferri ʒ j. Ol. maſtych. myrtilli an. q. ſ. fiat emplaſtrum ſine igne quod calidum applicetur.

Emplaſtrum expertum in muliere quæ ex nimio fluxu menſtruorum deducta fuit in pulſum vermicularem 1419. *quod ſuper ventre Alcharin dorſo vſque ad ſphincterem applicari debet. Valet etiam ad omnem fluxum hæmorrhoidarum & dyſenteriam.*

℞. Lentium excorticatarũ ℔. j. burſę paſtoris plantaginis an. m. iii. ſtercoris aſini & capræ exſiccati menthæ ſiccæ ana. ℥j. ß. thuris ℥. ß. ſanguinis draconis ʒx. acaciæ hypociſtidis licij an. ℥i. gypſi in aceto infuſi per diem vnum ℥iiij. albuminis ouorum nu. v. farinæ fabarum ℥iii. bulliant omnia ſimul in ſucco plantaginis q. ſ. ad ſpiſſitudinem fiat emplaſtrum.

EPITHEMA.

Epithema cordiale temperatum.

℞. Aquarum meliſſæ bugloſſę acetoſæ an. ℥. iii. roſ. viol. an. ℥iiii. ſpecierum cordialium temperat. ʒi ß. croci ℈ß. lig. aloes ſandal. citrini ſem. baſiliconis behen vtriuſque hyacinthi ſmaragdi an. ℈. ß. ſucci limonum ℥ii. anthi ℥. ß. vini maluatici ℥i. aquarum florum ſalicis meliſſæ lambruſci an. ℥i. miſce per epithema.

Epithema cordis ad magnam caliditatem.

℞. Aquarum bugloſſæ violarum ſcariolæ borraginis an. ℥iiii. roſarum ℥viiij. ſpecier. cordial. temperat. coralli. alb. an. ℈iiii. camphoræ ℈ß. margaritarum ʒj. ß. fol. auri nu. viii. ſpecies ſubtiliſſime terantur miſce & fiat epithema.

Epithema cordis calidum.

℞. Aquarum bugloſſæ meliſſę an. ℥iiii. maioranæ roriſmarini an. ℥ij. roſarum ℥iii. behen vtriuſque ſem. baſiliconis corall. rub. an. ℈iiii. croci ℈i. muſci ambræ an. gr. ij. hyacinthi ſmaragdi ſaphiri an. ʒß. vini maluatici ℥ ii. bulliant omnia parum ſimul optime tecta.

Epithema aliud cordiale.

℞. Aquarum bugloſſæ ℥iii. meliſſæ roſarum acetoſæ foliorum ſalicis an. ℥i. ß. roſ. ſantal.

amborum an. ʒi. camphoræ ℈i. croci ℈.ß.miſce.

Epithema aliud ad idem Nobile.

℞. Aquarum meliſſæ ℥v. roſatæ præparatæ cum muſci ambræ an. gr.ij. viol. ſalicis lambruſci an. ℥ii. ß.ſpodij roſarum ſandalorum amborum oſſis de corde cerui fol. & ſem. baſiliconis an. ℈ij. vini maluatici ℥i. croci ℈j. lig. aloes ℈.ß. bulliant vnica lẽta ebullitione bene lenta & ſcarlacum madefiat pulchrum eſt, in quo ſi ſpongiam madefeceris modicum bullitum præſtanserit, fitque emplaſtrum ad idem ex ſpeciebus ſupra ſcriptis farina hordei, quibus bullitis parum addatur fol. auri n.x.marg. pulverizatarum ʒj. quod extenditur ſuper ſcarlaco applicetur.

Epithema ad vermes.

℞. Nigellæ ʒj. aloes abſynthii centaureæ gentianæ maſtiches an. ʒi.ß.coriandri præparati ʒi. corall. rub. ℈ii. fiat puluis & cũ ſucco abſynthii & aceto fiat epithema ſuper vmbilico.

Epithema aliud.

℞. Aquarum hyſſopi menthæ an. ℥v. graminis ℥viii.vini maluatici ℥ ii. gentianæ myrrhæ croci an. ʒi. lig.aloes ſem. ſancti an. ʒi.ß.muſci gr. v.areti cochlear v.miſce.

Epithema ad hepar.

℞. Aquarum ſolatri endiuiæ hepaticæ acetoſæ an.℥iiij. abſynthii ℥ ii. ſpecierum diatriaſand. diarrhodon ſpodii an. ʒß. croci gr. iii. aceti roſ.ʒvi.miſce.

Epithema aliud.

℞. Aquarum roſarum ℥iiii. endiuiæ ſolani acetoſæ an. ℥iß. ſpodii roſ. rub.ſand. rub.an. ℈ii. camphoræ ℈ß. aceti roſ. parum miſce.

Epithema frigidum repercuſſiuum ad inflammationem membri.

℞. Ceruſæ lythargiri ſubtiliter pul. ℥ß. camphoræ ℈i. boli ʒii. aquarum portulacæ plantaginis vermicularis an. ℥iii.miſce.

Embrocha ſtomachalis cum ſpongia.

℞. Menthæ abſynthii origani, calamenthi an.m.i.ſem. fœniculi, aniſi cumini anethi an. ℥ß maſtiches ʒii. corall. amborum an. ʒi.galliæ moſchatæ ʒß. roſ. rub. lambruſcæ an. i. ſquinanthi myrtillorum coriandri an. ʒi. terantur & bulliant in vini veteris nigri ℔ iiii. ad conſumptionem tertiæ partis.

Embrocha ad menſtrua prouocanda.

℞. Pulegii arthemiſiæ calamenthi abrotani ruthæ centaureę hyſſopi an. m. i. ſabinę m.ii. cinamomi galangę rubeæ tinctorum an. ℥i. myrrhæ ℥ß.bulliant in aqua & embrocetur pecten dorſum & etiam deſuper ſedeat.

Embrocha ſomnifera.

℞. Lactucæ viol. roſarum ca. papaueris albi an. m. i.rad.mandragoræ flo. nenuph. an. m. ß. hyoſcyami lactucæ papaueris albi an. ℥ß. maluæ meliſſæ camomelli an. p.i. miſce embrocetur frons, poterit etiam pedes ex eo lauare.

Embrocha ad pleuriſim.

℞. Camomillæ meliloti violar. capillorum veneris anethi vngulæ caballinæ ſem. altheæ maluæ an. m. ii. paſſularum ℥j ß cort. pap. albi n. v. bulliant adde butyri ſine ſale ℥iii. miſce vtere.

Fomentatio ad dolorem ventris & hypochondriorum frigidorum.

℞. Arthemiſiæ matricariæ ruthæ recentis ſi haberi poteſt an. m. ij. hederæ arboreæ m. ii. camomillæ m. iij. cap. papaueris albi n. x. rad. paucedini n. xij. terantur groſſo modo & bulliant in aqua vſque ad conſumptionem tertiæ partis in quam ſpongię magnæ infundantur. Expertum certe eſt ſæpe ad dolorem ſpatularum & præcipue ventrem frigidum.

Fomentum ad ſurditatem.

℞. Pulpę colocynthidos ʒij. ſerpilli ruthæ abrotani ſtœch. arabici pulegii calamenthi an. m. j. ß origani m. iii. nitri ʒi. ß. bulliant hæc omnia in vino & aqua q. ſ. & intus ponantur lapilli igniti & fumus exeat qui per embolum intromittatur in aures.

Fomentatio ſeri, lotio pedum trahens phlegma à capite.

℞. Camomillę meliloti ſtœchados abrotani fol. lauri maluæ origani ſaluiæ maioranæ miſce.

Fomentatio ad ſciaticam.

℞. Camomillæ meliloti an. p. ij. flo. vtriuſque ſtœchadis an. p. i. abſynthii p. i. ß. ſem. anethi marathri an. ℥i. nucis cupreſſi ℥i. ß. terantur & bulliant in aqua & vino an. qu. ſ. & fiat fomentatio in ſpongia.

FVMIGIVM.

Fumigium phlegma à capite vacuans & confortans.

℞. Maior. ʒii. cort. citri ʒi. camomelli ʒi. lig. aloes ℈iiii. ſpicę ℈ii. bulliant in aqua ſaluię aut alia capitali in vaſe ſtricti orificii bene obdurato aperiatur & odoretur.

Fumig. ad idem fortius.

℞. Nigellę ʒiii. maioranę fol. perſici ſtœchad. arab. an. p. ſ. miſce.

Fumig. ad idem.

℞. Sambſuchii m. i. fol. citri camomillæ an. m. ſ. lig. aloes ʒiii ſpicæ ʒi. miſce.

Fumig. ad dolorem capitis frigidum.

℞. Fol. lauri pulegii bethonicæ roriſmarini narciſſi abrotani an. m. i. bulliant hæc omnia in vino rub. optimo in olla bene cooperta, deinde fumum per os ad nares recipiat, & cum hoc tepefacto lauentur brachia, manus, crura & pedes.

Fumig. ad idem.

Gall. i. in paſtillos conuerſam & aſſam in furno cum his rebus. ℞. fol. lauri roriſmarini maioranæ an. p. i. cubeb. ʒʒ. lig. aloes piperis longi nuc. moſch an. ʒii. poſtquam aſſa fuerint deponantur & ſuper paſtillos foramen fiat & odoret, deinde comedat famil.

Fumig. ad idem Nobile.

℞. Florum lauri pulegii bethonicæ roriſmarini maiorane an. m.i. abrotani piſ. cubebarum piperis longi nucis moſchatæ an. ʒ.ii. terantur groſſo modo & bulliant in vino albo q. ſ. deinde later incenſus capiatur ſuper quem vinum hoc aſpergatur & fumus per os & nares trahatur.

Fum. ad ſedam calidam expertum.

℞. Sand citrini farfarellæ roſmar. rub. ana ʒ.ii. ß. ſpicæ ℈.i. bulliant.

Fumig. ad prouocanda menſtrua.

℞. Pulegii calamenthi abrotani ruthæ Iuæ centaureæ hyſſopi an. m. j. ſurinæ matricariæ an. m. j. ß. opopanacis ʒ.iii. ammoniaci ʒ i. ß. galangæ cinnamomi an. ʒ. ii. ſileris montani rubiæ tinctorum an ʒ vi. myrrhæ ℥.ii. bulliant omnia in aqua q. ſ. fiat fumig. factis antea purgationibus.

Fumig. ad tumorem matricis.

℞. Saluiæ ruthæ roriſmarini ſerpilli coquantur in vino bono nigro, & fumigetur.

Fumig. ad matricem frig.

℞. Ligni aloës thuris an. ʒ.i. ſiſeleos galliæ moſchatæ raſuræ eboris ireos bugloſſæ an. ℈. ii. cum ſtyrace liquida fiant trochiſci.

Fumig. ad fluxum albarum humiditatum.

℞. Roſ. rub. corall. rub. an. ʒ. ii. ramich ʒ. iii. gallarum ſumach balauſt. cupulorum gland. an. ʒ ß. moſchi ambræ an. gr. iii. bdellii ʒi. ß. cum aqua roſa. ferrata formentur trochiſci.

Fumig. materiam cholericam à capite educens & caput confortans expertum.

℞. Roſ. rub. ſand. rub. lig. aloës an. ʒ. i. flores camomillæ ʒ. i. ß. aqua roſ. q. ſ. bulliant in vaſe ſtricti orificii bene tecto, & vbi bullierint fumus recipiatur, ſi autem vigilias patitur adde cort. papa. albi.

Fumig. aliud.

℞. Ireos ℔. i. Roſarum ℥iii. ſtyracis calamitę ℥ i ß. ſandali Muſcatell. ʒ i. calami aromat. ʒ vi. cyperi ʒi. ſampſuchi ℥ß. garyophyl. ʒ ii. coriandri præparati ʒ iii. moſchi ℈i. fiat puluis, quoniam etiam in pillulas reducere poteſt. Item in Electuar. vt ita contra fœtorem oris in vſu habere multum valet.

GARGARISMA.

Gargar. ad elongationem vuluæ.

℞. Piperis pyrethri ſaxifragiæ balauſtiæ gallarum ana ʒi. mellis ℥ii. aceti ℥i. vini dulcis ℔. i. ß. bulliant ad conſumptionem medietatis colentur, diſſoluatur intus mellis, aut oxymellis ſimpl. aut compoſ. aut ſquillitici ℥ii. vt tibi videtur.

Garg. melancholiam è capite educens.

℞. Syr. de Epithymo ℥i. ß. aquæ dococt. ſtœchad. ℔. i. miſce.

Garg. aliud ad idem.

℞. Oxymellis ſimpl. ℥ii. aquę decoct. cyperi acori epithymi pœoniæ paſſularum anthos ℔i. miſce.

Garg. ad idem.

℞. Ciperi acori fol. ſenæ epithymi camomillæ ſtœch. arab. pœoniæ coquantur in aqua & vino odorifero adde oxymellis s. ℥ii. miſce.

Gariſ. ad paralyſin, torturam & grauitatem linguæ.

℞. Sinapis maioranæ origani hyſſopi ana p. i. zinzib. piperis longi cubeb. pyrethri ana ʒiij. ſtaphidiſagriæ ʒi. ß. baurach ʒii. rad. lilii cæleſtis capparorum ana ʒiij. granorum granatorum acetoſ. torrefactorum ℥ß. oxymellis s. ℥ ii. ß. aquæ qu. ſ. miſce.

Garg. ad catarrhum ſalſum os aut linguam veſicantem.

℞. Gallarum balauſt. roſarum, ſumach, corti. granatorum, plātag. ſolani ana m. ß. ſem. alchanæ, acaciæ, ſpodii, ſand. rub. ana ʒi. aluminis ʒj. ß. bulliant in ℔. j. aquæ & aceti roſ. ℥ii. aquæ plantaginis roſ. ſolani ana ℥iii. vſque ad conſumptionem tertię partis coletur, intus addatur diamoron ℥iii. mellis roſ. ℥i. miſce, fricentur etiam veſicæ cū puluere quem quære in litera P. folio.

Gargariſ. ſtipticum ad os.

℞. Diamoron ℥i. rob. nucum ℥ß. aluminis vſti ʒi. mell. roſ. ℥i. ß. nucis moſch. ʒi. ß. aceti roſ. ℥ß. aquæ prunellæ ℔. i. gargarizet ſæpius in die.

Garg. ad idem.

℞. Gallarum n. ii. ſumach myrtillorum roſarum rub. ana ʒvi. ſtercoris canis oſſa ſolum comedentis gallinæ ſaturagiæ ana ʒi. fiat puluis cum aquæ mellis diſtemperetur, fiat garg.

Garg. ad paralyſin & balbutiem linguæ phlegma valde purgans.

℞. Stœch. arab. hyſſopi ſaluię maioranæ ana p. i. pyrethri ʒi. cort. rad. capparorum ʒi. ß. bulliant in aqua q. ſ. ad remanentiam ℔. i. coletur intus diſſoluatur oxymel ſquilliticum ℥i. ß. miſce.

Garg. ad idem.

℞. Origani ſambucei fo. lauri hyſſopi an. m. i. coſti nigellæ pyrethri & piperis longi cubeb. ana ℈j. miſce cum oxymelle ſquillitico.

Gargariſ. ad ſquinanthiam & elongationem vuluæ ſtipticum.

℞. Rob. nucum ℥i. ß. aquæ decoct. ſumach ℥ß. miſce.

Garg. nobile & expertum ad vlcera gutturis ex morbo gallico.

℞. Fol. plantaginis roſ. caudæ equinæ acetoſæ ana m. i. lentium hordei ana p. j. ſumach balauſtiorum ana ʒi. licij ʒß. myrob. citrin. ℥ii. bulliant in aqua roſ. plantag. chalybeata vel in qua fabri extinguunt ferrum an. q. ſ. ita quod ℔. i ß. remaneat coletur intus diſſoluatur aluminis ʒj. ß. aquæ vitæ ℥ß. mellis roſ. ℥iii. miſce.

LIXIVIVM.

Concordat cū balneis ſacculis.

Lixiuium ad dolorem capitis.

℞. Meliloti camomeli ſampſuchi ſaturegiæ arthemiſię calamenthi origani ana m. i. fiat ſacculus.

Ad

Ad dolorem capitis antiquum expertum.

℞. Decoctionis pœoniæ & rad. bryoniæ ana q.ſ. fiat lixiuiũ quo caput lauetur, deinde in introitu lecti vngatur pars dolens cum ℥j. dialtheæ & muſci g. iij. miraberis effectum.

Lixiuium ad idem expertum.

Recip. Rad. ſerpentariæ pœoniæ ana ℥j. fol. hederæ lapideæ maioranæ bethonicæ roriſmarini ana m. ij. coquantur in aqua ad conſumptionem tertiæ partis, poſtea cum cinere, fiat lixiuium.

Nota, quod aliqui capiunt vitellum oui & aquam vitæ, & ſimul miſcent, poſtea caput lauant & pręcipue partem poſteriorem, quod mihi certe maxime contulit.

Lixiuium aliud capitis confort.

℞. Calamenthi origani pulegii ſaluiæ iuæ roriſmarini maioranæ camomillæ ana m.j. abſynthii m.i. ß. ſpicę celticæ ℥j. flo. & baccarum lauri ana p. j. terantur & bulliant, & fiat ſacculus.

Lixiuium aliud pro capite phlegmatico.

℞. Camomill. melliloti ſtœchad. arab. abrotani fol. lauri ſaluiæ maioranæ ana p.j. fiat ſacculus.

Aliud ad idem.

℞. Camomillæ ſtœchad. arab. fol. lauri Bach. folliculorum ſenæ ana m.j. miſce.

Aliud ad idem.

℞. Azari panis porcini hederæ maioranæ roriſmarini ireos ana m.j. cineris ligni ficus aut iuniperi & lauri fiat lixiuium, in quo bulliet ſacculus iſte. ℞. Maioranæ roriſmarini ſaluię camomillæ ſtœch. arab. calamenthi fol. lauri roſarum rub. ana p.j. macis nigellæ, nucis muſcatæ, caryophyllorum cort. citri ana ʒii. ſandali albi & citrini ana ℥ß. terantur & fiat ſacculus in tela linea.

LOTIO.

Lotio pedum ſomnifera.

℞. Fol. ſalicis ſolatri violarum lactucar. nenuph. ana m. ij. camomill. m.j. miſce, da in introitu lecti.

Lotio alia.

℞. Cort. mandragoræ ℥ß. viol. maluæ ſcariolæ, lactucæ, portulacæ ana m.i. flor. nenuphar. cort. papau. albi ana ℥ß. lauentur crura & nares in introitu lecti.

Ad dolorem dentium, & gingiuas putreſcentes.

℞ Balauſtiorum ſumach gra. myrtillor. cap. glandium ana ʒi. ß. cort. rad. mori cappar. ana ʒii. liquiritiæ ʒii. ß. ſandaracæ, ſarcocollæ thuris ana ʒi. ireos ʒi. ß. bulliant in aqua ferrata vel vino tenui auſtero.

Ad gingiuas putreſcentes.

℞. Gallarum ſumach myrtillor. balauſt. capul. glandium ſem. myrtillorum plantag. ana ʒi. vitrioli albi aluminis ſciſſilis ana ʒi. ß. antophili, ſem. roriſmarini ana ʒii. ß. terantur groſſo modo, & bulliant vſque ad conſumptionem medietatis, coletur & ſæpe os lauetur, deinde

L ll

ſuper gingiuas & radicem dentium aſpergatur iſte puluis. ℞. Maſtiches ſandarachæ acaciæ hypocyſtidis ana ℈i. thuriꝫ præparatæ ʒj. vitrioli albi ℈iiij. fiat puluis, expertum eſt.

Lotio manuum & pedum elegans cōtra epilepſiam quæ ſemper horam ante cœnam fieri debet.

℞. Granorum & rad. pœoniæ ana m. ij. viſci quercini m. iij. granorum paradiſi lign. aloes, ſtyracis, calamitæ ana ℥ß. fiat ſacculus, & bulliat & prohibet paroxyſmum epilepticum.

LICINIVM.

Licin in tenaſmo & dyſenteria.

℞. Sumach ʒ i. hypocyſt. ℈i. balauſt. acaciæ ana ℈ ij. opij ℈j. cum ſucco plantaginis & albumine oui.

Aliud dolorem ſedans in dyſent.

℞. Croci thuris licii myrrhæ ana ʒi. ß. opij ℈j. cum vino rubro.

Aliud ad idem.

℞. Thuris gummi arab. licij ana ʒi. opii ℈ ij. cum infuſione tragacanthi.

Aliud ad idem pulchrum.

℞. Myrrhæ boli arm. acaciꝫ hypocyſt. licij croci opij ana ℈j. cum infuſione tragacanthi q.ſ.

Aliud ad idem nobile.

℞. Sang. draconis boli armeni ceruſſæ nouies ablutæ in decoctione maſtiches ana ʒi. opii, hyoſciami ℈ij. croci ℈i.

Aliud ad idem excellentius cæteris.

℞. Opii hyoſciami papaueris albi mandragoræ an. ʒi. cortic. granat. myrtill. croci maſtiches ana ʒi. ſucci plantaginis q.ſ.

LINIMENTVM.

Linimentum in morphæa ſubnigra.

℞. Tartari fulig. ana ℥ii. ſulphuris viui nitri ana ℥i. aluminis helleb. vtriuſque auripigmenti lithargyri ana ℥ß. pulueriſentur omnia & incorporentur cum ſapone ſaraconica & ſucco lapathij acuti fumiterræ panis porcini, miſce bene ad bonam ſpiſſitudinem.

Linimen. ad idem.

℞. Aquæ roſ. ſuccoſitatis citri ana ℥iiij. ſulphuris viui pulueriſati ℥i. ſtent per dies xx. ad ſolem in vaſe vitreo & faciem illines bis in die vitrum non mouendo.

ODORAMENTVM.

Odoramentum capitale & cordiale nobile in materia mixta.

℞. Roſ. rub. non adhuc maturatum ʒij. lambruſci flo. ſalicis ana ℈ ij. behen vtriuſque ſem. baſiliconis florum eius maioranæ ana ʒß. meliſſæ ʒ j. caphuræ ℈ß. moſchi ambræ ana g. iii. terantur & fiat ſacculus in ſyndone rubea interbaſtatus. Nota, quod ex iſtis odoramentis ſacculos, puppas, poma, ſyrupos quoque facere potes.

Odor. ad dolorem capitis frig.

℞. Origani folii maioranꝫ ana ℈i. lign. aloes ʒj. ß. ſtyracis calamithꝫ cyperi maſtiches

ana ʒ ß. ambræ ℈ viii. ladani ℥i. fiat pomum cum infuſione tragacanthi in aqua origani cum muſco ambra, & ligentur in ſyndone rubea.

Odor. vltimum ad cerebrum frigidum confortandum.

℞. Aquæ maioranæ ℥iii. muſci el. g. v. trahatur mane ieiune octo diebus continuis tepide per nares parum factis antea euacuationibus, quia videbis effectum mirabilem.

Odor cerebrum confortans & ipſius opilationes profundas aperiens.

℞. Lign. aloes maioranę anthos ſem. baſiliconis ana ʒi. gra. paradiſi cubeb. zinzib. garyophyl. ana ℈ ij. muſci ambræ ana gr. iij. roſ. cort. citrij ana ℈j. origani ʒij. terantur omnia per ſe, & ligentur in ſyndone rubea & ſæpe odoretur.

Oderamentum aliud ſublime & mirandum ad caput confortandum.

℞. Muſci ambræ ana ℈ i. lign. aloes ʒ i. maioranæ ʒß. behen vtriuſque croci garyoph. ana ʒi. roſarum non perfecte apertarum lambruſci ſpodii ana ʒ i. pulueriſentur omnia per ſe & ligentur in ſyndone rub. & odoret quia expertum eſt.

Odoram. trahens phlegma à capite

℞. Nigellæ horas 24. in aceto nutritę & in ſyndone inuolutæ ℥ß. expertum eſt. Si volumus vt attrahat infundatur, ſi ſolum aperire debet non infundantur.

Odoram. ad idem.

℞. Ladani lig. aloes ana ʒij. muſci gran. iij. miſce.

Odor. ad dolorem capitis frigid.

℞. Lig. aloes ʒi. ß. florum hederę ſpicę ſtœch. arab. ana ℈i. macis maioranæ an. ʒ j. azari origani ana ℈j. lambruſci ʒ j. ß. fiat ſacculus & odoretur.

Odoram. aliud expertum & nobile.

℞. Nigellæ in aceto infuſæ & exiccatæ ʒj. ʒ. Nucis moſch. lig. aloes. ſand. citrini an. ʒß. ligentur in petia.

Odor. in dolore capitis calido.

℞. Flor. nenuph ʒi. roſ. rub. violarum ſe. acetoſæ, endiuiæ, portulacæ ana ʒß. macis ℈ij. camphorę ℈ß. lig. aloes ʒi. terantur vt fiat puluis, & ponatur ad puppam & odoretur.

Odor. ad idem.

℞. Flor. violarum nenuph. roſ. ſandal. citrini ana ʒß. infundantur in aceto parum, exiccentur & odoret, vel abſque aceto odoret. In materia autem mixta adde garyoph. ℈j. infundantur in aceto.

Odor. ad tremorem cordis.

℞. Croci ℈ß. macis ʒj. cort. citri ʒij. lig. aloes ʒj. ß. behen vtriuſque fol. baſiliconis an. ℈iiii terantur & ponantur in ſyndone rub. & odoretur.

Odor. ad dolorem capitis cal.

℞. Flor. violarum nenuph. ſalicis ana ℥ß. roſ. rub. ʒij. caphoræ ℈ j. fiat ſacculus tritis ſpeciebus, & cum aqua roſ. fiat magdaleon.

OLEVM.

Oleum ad erectionem virgæ.

℞. Formicarum habentium alas ℥iiii. ol. ſambucellini ℥ vii. ſtent in vaſe vitreo obdurato ad ſolem 10. diebus, poſtea adde cumini caryoph. piperis galangę pyrethri coſti ciperi ana ʒi. pulueriſentur & bulliant in ſucco maioranæ ℥iiii. & vini ℥viii. ad conſumpt. medietatis, fortius colantur & cum formicis miſcentur, & iterum parum bulliant, coletur, vnguatur pecten & virga, pulchrum eſt certe.

Oleum de fermento, de ſynapi, de vitello ouorum, de tartaro, de iunipero, de ſerpentibus, valent ad faciem decorandam.

PVLVIS.

Puluis pro botio montagnanæ.

℞. Auellanæ ſpongiæ vſtæ paleæ marinæ chartæ combuſtæ oct. ſupra ſem. plantag. ana ℥ß. trium piperum ʒʒ. ſalis gemmæ lapidis pumicis nucis moſchatæ gallarum ariſtol. longę cinnamomi helleb. alb. & nigri ana ʒii. limaturæ ferri præparati cineris corticum ouorum ana ℥ß. (ʒß.) miſce fiat puluis da ʒi. ieiuno per 4. hebdomadas.

Puluis pro mingentibus in lecto.

℞. Stomachorum gallinarum præparatarum ℥ß. agrimoniæ ℥i. cineris Eritii combuſti ℥iii. fiat puluis da ʒi. in introitu lecti cum modico vino aut brodio.

Puluis ebrietatem tardans.

℞. Sem. caulium nabaci cumini amygd. dul. mentaſtri abſynthii ruthæ ſiccæ ana ʒi. ſalis ʒi.ß. ameos ʒi. fiat puluis da ʒii. cum aqua frigida ſi tum febris non eſt.

Puluis ad idem.

℞. Coriandri præparati ſumach berberorum ſe. caulium citoniorum ſpodii ana ℥ß. caphoræ ℥ß. (ʒß.) miſce fiat puluis da ʒ ii. cum vino granatorum.

Puluis pro cerebri confortatione deopilatiuus & materiarum phlegmaticarum conſumptiuus.

℞. Stechad. arab. origani calamenti pulegii, granorum paradyſi ariſtol. rotund. maioranæ azari ana ʒiii. bethon. flo hypericonis macis ana ʒii. fiat puluis, ponatur in introitu lecti ſuper commiſſuras capitis mane cum ſedula aut pectine caput à puluere mundat.

Puluis optimus ponendus ſuper commiſſuras capitis ad ventoſitatem & humiditatem in oculo.

℞. Sem. ruthæ gallitrici euphraſiæ verbenæ caryophilaginis ana ʒi. ligni aloes ʒii. caryophyllorum ʒi.ß. fiat puluis. Caryophilago eſt herba creſcens ad altitudinem vnius palmæ pluribus ornata virgulis folijſque ſubtilibus & mollibus piliſque quamplurimis referta.

Puluis electus ad ardorem vrinæ cholericum.

℞. Sem. endiuiæ ſcariolæ

acetoſæ ana. ʒii.ſe. portulacæ lactucæ ana. ℥ß. papa. albi pinearum inciſarum ana. ℥i. ſem. hyoſciami ℥ ii. pulueriſentur pulueriſanda, cætera ſcindantur, & cum dupla quantitate zuchari tabarſet, miſce & fiat puluis.

Puluis ſtomachalis.

℞. Cinnamomi el. ℥iß. zz. liquiritiæ ana. ℥ß. piperis longi, caryophyllorum, galangæ macis cardamomi melegetæ nucis moſch. ana. ʒi. ſpicæ ʒi. miſce fiat puluis.

Puluis alius ſtomachalis qui dicitur dulcis.

℞. Cinnamomi el. garyophyllor. interiorum cinnamomi, amomi melligetæ trium pipereon zz. folii ligni aloes, macis an. ʒ ß. cardamomi cubeb. ana. ʒi. ſpicæ nardi ℈ß. moſchatæ ambræ ana. gr. v. nucis moſch. ʒi. zuchari ℥vi. fol. auri n. vi. miſce.

Puluis pro epithemate cordialis.

℞. Flo. borag. bugloſſę, meliſſæ ana. m. ß. ſand. om. roſ. rub. ana. ℥ii. doronici behen vtriuſque charabe oſſis de c. cerui ana. ℈iii. cort. citri ſem. acetoſæ caryoph. ana. ʒß. croci ℈ß. fragmentorum om. ana. ʒi. fiat puluis aut cum aliquo ſyrupo electfol. auri & arg. n. xxv. ſi placet.

Puluis cordialis temperatus in caliditate.

℞. Corall. amborum terræ ſigill. ana. ʒß. raſuræ eboris, cornu cerui, margaritarum, coriandri præparati, ſpodii roſatum ana. ℈ii. ſem acetoſæ oſſis de corde cerui fragment. om. ana. ʒß. fol. auri n. xxv. zuchari ℥iii. fiat puluis cum ℈ß croci marg. ℥ii.

Puluis contra vermes expertus.

℞. Cornu cerui vſti, nigellæ præparatę, myrrhę diptami ſem. caulium ſem. acetoſæ coriandri præparati tormentillæ ſem. portulacæ oſſis de cor. cerui ana. ʒi. fragmentorum om. ana. ℈ii. rheub. el. ℈iii. fol. auri n. vi. ſem. leuiſtici ℈ iiii. miſce fiat puluis.

Puluis in ardore vrinæ & mictu ſanguinis.

℞. Sem. melonum mund. ℥ i. citrulli portulacę cucurbitæ papa. albi an. ℥ß. hioſquiami ʒii. zuchari ad pondus om.

Puluis ſtomachalis pulcher & breuis.

℞ Cinnamomi ℥ß. caryophyll. galangæ lign. aloes, macis, nucis moſchat. zinzib. ana ʒiii. coriandri ℥ß. zuchari ℥vi.

Puluis ſtomachalis.

℞. Cinnamomi caryophyll. galangæ macis nucis moſchat. cardamomi cubebarum zinzib. ana. ʒi. folii foliorum lauri ana. ℈ii. lig. aloes ʒii. ſe. aniſi, fœniculi, coriandri ana. ʒiii. zuchari ℔ß. miſce.

Puluis capitalis.

℞. Cinnamomi caryophyllorum galangę nucis moſch. cardamomi cubeb. piper. longi ana. ʒi. ſe. pœoniæ ʒii. zuchari ℥v.

Puluis elegans ad caput frigidum qui ſupra commiſſura coronali poni debet.

℞. Anthos maioranæ ſtœchad. amb. ana. ʒ. caryoph. ʒiii. miſce, fiat puluis, & ſcias, quod ſolus puluis caryoph. ad hoc ſumme valet, poteſt etiam ſacculus fieri.

Puluis aſpergendus ſuper commiſſuras capitis ſero, quando vadit dormitum ad idem.

♃. Bethonicæ pulegii origani calamenthi ſtœchad. arab. ana ℈i. macis lig. aloes an. ʒß. maioranæ caryophyl. ana ℈ii. miſce, fiat puluis.

Puluis violarum Franciſci Ferrarij.

♃. Ireos Florentinæ ℥xiiii. roſarum ℥i. ſtoracis cyperi ſand. alb. & citrinorum ana ʒvi. ſampſuchi ʒii. ß. calami arom. ʒiii. caryoph. ʒi. ß. lauendulæ ʒiii. coriand. ʒi. ß. miſce, fiat puluis, adde muſcum ad placitum.

Puluis alius.

♃. Ireos ℥viii. roſarum ʒxi. ſand. albi ʒi. caryoph. ℈ii. maioranæ ʒx. calami aromatici ʒii. cyperi ℥ß. (ʒß.) coriandri ℈ß. lauendulę g. iii. fiat puluis.

Puluis elegans ſolutiuus.

♃. Maſtiches ℈i. croci ℈ß. ſpicæ, cinnamomi cardamomi caryoph. macis ana ʒß. ſe. aniſi azari ana ℈ii. roſarum ℈i. violarum ʒi. turbith. ʒi. ß. zz. ℈i. rheub. el. diagridii ana ʒi. fiat puluis da ʒi. quia ſatis fortis eſt.

Puluis phlegmatis & melancholiæ ſolutiuus.

℞. Violarum epithymi ſtœchad. arab. an. ʒß. carthami ʒii. ß. caryoph. zz. ſpicę macis aniſi ana ℈ii. diagridii ʒi. ß. da ʒi. fortis ſatis certè eſt.

Puluis ſolutiuus in dyſcraſia frigida ſtomachi.

℞. Spicæ cinnamomi garyoph. carpobalſami galangæ xylobalſami zz. lig. aloes, azari, piperis longi caſſiæ ligneæ calami arom. cyperi ana ℈i. macis ʒi. ß. turbith. ʒii. ß. diagridii ʒi. ß. fiat puluis da ʒi.

Puluis elegans ſolutiuus in mixt.

♃. Sand rub. & alb. violarum ana ℈ii. aniſi ʒßi cinnamomi nucis moſch. macis ana ʒi. turbith loti vt ſupra hermodactylorum ana ʒii. rheub. el. ʒi. ß. ſpicæ zinzib an. ℈ß. diagridii ʒi. miſce da ʒi.

Puluis ad idem.

♃. liquiritiæ rheub. el. ʒii. diagridii ℈iiii. pul. ſtomachalis confortatiui ʒiii. macis ʒi. ſenæ ʒv. fiat puluis.

Puluis ſoluens humorem phlegmaticum.

℞. Turbith albi & gummoſi hermodactylorum ana ʒii. zz. maſtiches caryoph. galangæ cinnamomi ana ʒß. diagridii aniſi fœniculi grana ſolis ana ʒi. ß. zuchari ʒii. da ʒi.

Puluis ad idem.

℞. Turbith ʒß. hermodactylorum ʒii. zinzib. ʒi. caryoph. macis nucis moſch. diagridii ana ʒß. zuchari ad pondus om. miſce da ʒi.

Puluis ſolutiuus in mixtis humoribus elegans.

♃. Cinnamomi ſacchari ana ʒiii. zz. caryoph. liquiritiæ, nucis moſchat. ana ʒi. turbith. diagridii ana ʒi. ß. rheub. ʒii. ß. ſpicæ ʒi. fiat puluis da ʒi.

Puluis ſenæ caput purgans.

♃. Senæ ʒxii. zz. ℥iii. tartari cinnamomi ʒi ß. macis cubeb. piperis longi, nucis moſchatæ ana ʒi. fiat puluis.

Puluis ventrem leniens qui horis duabus ante cibum cum brodio ſumi debet.

℞. Thymi, epithymi, polypodii ana ʒi. fol. ſenæ ʒvii. tartari ʒ iii. cinnamomi, macis, aniſi, anethi ana ʒi. fiat puluis da ʒi.

Puluis ad vlcus renum & veſicæ, & ad ardorem vrinæ calidum.

℞. Sem. cucurb. cucum. melonis citrulli ana ʒii. portulacæ maluarum papa. albi dragacanthi ſucci liquiritiæ ana ʒj. ſem. ſcariolæ lactucæ ana ℈ij. citoniorum roſ. ſpodij ana ʒj.ß. pinearum amygd. dul. ana ℥ß. da cum ſyrupo violaceo, ego addidi maſtiches ʒi.

Puluis ad ardorem vrinæ, renum & veſicæ.

℞. Cucurb. melonum citrulli cucum. papau. albi portulacæ ſucci liquiritiæ dragacanthi ana ʒij. maluæ apii ana ʒi. amygdal. dul. ℥ß. miſceantur.

Puluis elegans in paßionibus renum & veſicæ & ardore vrinæ.

℞. Sem. cucurbitarum cucumeris melonum endiuiæ lactucę maluæ citrulli aniſi ana ʒj. ſucci liquiritiæ ℥ß. pinearum amyg. dul. ana ʒv. miſce fiat puluis.

Puluis ad idem in magno dolore & mictu ſanguinis.

℞. Sem. portulacæ, maluæ, lactucæ, citrulli cucurb. melonum ana ʒß. hyoſquiami ℈iiij. ſpodii dragacant. boli roſ. rub. violarum ana ℈j. ſem. apij ʒß. amygd. dul. ℥ß. ſucci liquiritiæ ʒi. miſce fiat puluis, da vt ſupra opij ʒß. adde ſi placet.

Puluis expertus in ardore vrinæ.

℞. Sem. hioſquiami ℈ii. opii ℈ii. ß. ſe. citrulli lactucæ portulacæ ana ʒi. papau. albi ℈iiij. miſce fiat puluis da ʒj.

Puluis ſanguinis reſtrictiuus in vulnere.

℞. Boli ſang. draconis aloes ʒi. miſce, fiat puluis apponatur vulneri.

Puluis ad idem fortior.

℞. Calcis viuæ ſang. draconis gypſi aloes thuris vitrioli ana ʒj. pulueriſa cum albumine oui & tela aranea apponatur.

Puluis ſanguinem ſtringens.

℞. Boli ʒj. gallarum ſ. vſtarum ʒj. ſang. draconis, thuris aloes, maſtiches ana ʒß. pilorum leporis ſubtiliter inciſorum ℈ij. miſce fiat puluis.

Puluis ad idem.

℞. Thuris ʒj. ſang. drac. ʒß. calcis viuę ℈j. miſce fiat puluis.

Puluis ad idem expertus.

℞. Balauſt. ʒij. alum. ʒj. roſarum vſtar. ℥ß. (ʒß) miſce.

Puluis ad idem.

℞. Colophoniæ ʒj. boli ʒß. maſtiches olibani ſang. draconis ana ʒj. ß. rad. conſol. maio. roſ. rub. ana ʒj. miſce.

Puluis exiccans & ſigillans ſuperficiem vulneris cutimq; generans.

℞. Balauſt. aloes ſang. drac. cacochymię argenti, æris vſti & loti ana ʒj. miſce fiat puluis.

Puluis alter ad idem.

℞ Cort. pini ℥ß. lithargyri ceruſſæ ana ʒij. nucis cupreſſi centaureę minoris ariſtol. vſtę an. ʒi. miſce fiat puluis, & ſi calidum eſt vulnus adde roſas nenuph. ſand. alb. laccę lotę ſiccę an. ℈ij. miſce.

Hernioſorum elegans & ſtipticus vel conſolidans continuus, puluis.

℞. Trium conſolidarum, ſigilli S. Mariæ vtriuſque altheæ plantag. vtriuſque valerianæ pimpinellę ana m. i. nucis cupreſſi, muſchatæ cinnamomi rheub. aſſi fructus tamariſce ſeminis naſturtii, cumini, coriandri in aceto præparati ana. ʒii. ſang. draconis thuris maſtiches mumiæ terræ ſigilli, boli ſarcocollæ dragacanthi ana. ʒi. miſce fiat puluis in aurora cum vino rubro ſtiptico ʒi.

Puluis ad elongationem vuluæ.

℞. Gallarum balauſtiorum piperis pirethri ana ℈i. ſand. rub. ʒß. caphuræ ℈ß. miſce fiat puluis, ſuffletur cum penna aut ſpatula eleuetur aſperſo hoc puluere.

Puluis in tenaſmone & dyſſenteria inteſtinorum.

℞. Ceruſſæ ℥ß. gummi arabici dragacanthi amyli ana. ʒiii. cliniæ ʒii. opii ʒi, miſce.

Puluis reſtrictiuus ſanguinis.

℞. Thuris g. arabici tragacanthi torrefactorum ana ʒi. carabę hæmatites ana ʒ.i. ß. plumbi vſti ſanguis draconis ana. ℈iiii. boli armeni ß℥. mumiæ ſang. draconis ana ßii. fuliginis furni gypſi ana, ʒiii. miſce fiat puluis.

Puluis ſtipticus.

℞. Boli ℥iii. myrtillorum ℥i. ß. ſang. draconis ℥i, thuris maſtiches ana. ℥ß. roſarum balauſt. ana. ℥i. miſce fiat puluis.

Puluis expertus multoties ad aperiendas vias renum & matricis.

℞. Milii ſolis ameos ſaxifrag. aniſi marathri carui dauci petroſelini apii anethi macedonici raphani aſparagi bruſci nucleorum perſicorum ana ʒß. ſpicæ azari cyperi acori ana. ℈i. rubeæ tinctorum ℈v. lapidis ſpongiæ Iudaici maxillarum lucii ana. ʒi. liquiritiæ raſæ ℥ß. ſang. hirci pręparati ʒii. g. tragacanthi ʒi. ß. miſce fiat puluis.

Puluis diureticus.

℞. Azari petroſelini ana ʒi. ß. meu acori phu ana. ʒii. dauci aniſi carpobalſami apii liquiritię ana. ʒi. ſem. citrulli melonum cucum. ana. ʒi. ß. miſce fiat puluis, da vt conuenit.

Puluis alius.

♃. Sem. dauci aniſi ſaxifrag. carui milii ſol. & petroſelini apii ameos ana. ʒi. ſquinanthi carpobalſami coſti azari rad. capparorum acori enulæ rub. tinctorum ana. ʒß. chamędrios chamępytheos parietariæ verbenæ meu ſpicæ ana. ℈i. caryophyl. nucis moſch. ana. ℈ii. liquiritiæ. ℥ß. miſce fiat puluis, potes ſi libet addere rheub. el. ʒiii.

Puluis ad idem nobilis.

♃. Sem. melonum mund. dauci milii ſolis vitri combuſti ana. ʒiii. liquiritię ʒii. da poſt balneum ʒi. cum brodio cicerum rub. potes ſi libet fortiorem facere.

Puluis nobilis & expertus contra calculum.

♃. Milii ſolis ſaxifrag. ameos aniſi carui marathri dauci petroſelini apii cumini anethi leuiſtici cardamomi piperis longi ſileris montani ſe. papa. albi melonum malūæ aſpargi gr. iuniperi

peri hederæ nucleorum perſicorum ana ʒj. rad. ſaxifrag. zzb. galangæ cinnamomi ſpicæ azari cyperi acori ſandal. amborum, lapidis Iudaici, lincis ſpongiæ raſuræ eboris, maxill. lucij ana ʒß. ſang. hirci præparati, ʒj. fœniculi ʒj. miſce fiat puluis. Si vis elect. parare, adde ſyr. liquiritię, q. ſ. da ʒij. vel iij. cum decoctione cicerum rub. in aurora vel poſt balneum.

Puluis ad retentionem vrinæ.

℞. Sem. apii, raphani, milij ſolis, rubeæ tinctorum, petroſelini Macedonici, iuniperi, ameos fœniculi, ſpicæ, amygd. amararum, an. ℥ß. azari, ſem. melonum, an. ʒij. canthar. abſciſſis alis & capitib. ℈j. Miſce, fiat puluis cum ʒj. armoniaci in vino diſſol. da cum decoct. diuretica.

Puluis vrinam ſubito prouocans.

℞. Sanguinis hircini pręparati, lapid. lyncis, ſpongiæ Iudaicæ, vitri combuſti, an. ʒj. miſce, fiat puluis, da ʒß. cum liquore aliquo conuenienti.

Puluis valde odoriferus, qui ſupra carbones poni debet.

℞. Ireos ℔i. roſarum ℥iii. ſtoracis, calamitæ, ℥iß. ſandali muſcatellini ʒx. calami aromatici ʒvi. cyperi, ℥i. ſampſuchi ℥ß. caryoph. ℥ii. coriandri præparati ʒiii. muſci ℈i. miſce, fiat puluis: hunc puluerem potes reducere in pilulas, & elect. contra fœtorem oris in vſu habere, quia ſumme valet.

Puluis ad putrefactionem gingiuarum.

℞. Conſolid. maior. caryoph. cinnamomi, roſ. rub. cort. granatorum an. ʒi. Miſce, fiat puluis cum cornu cerui vſti & ſalis gemmæ an. ʒß. Valet enim in carne addita.

Puluis ad idem.

℞. Caryoph. nucis moſch. roſarum rubr. aluminis zucharini, pyrethri, capitum & crurium cancrorum, oſſium dactylorum combuſtorum, cort. mali granati, an. ʒii. Miſce. fiat puluis, ante huius pulueris vſum dentes fricentur; cum aceto aut aqua roſarum, fortior eſt ſuperiori & elegantior.

Puluis ad morſum canis rabidi.

℞. Cineris cancrorum fluuiatilium aduſtorum ana ʒvi. gentianæ, ʒii. ß. terræ ſigillatæ ℥i. Miſce. fiat pulta cum aqua mane ʒiii in qua cancri fuerint cocti, & hoc fit per menſem vnum continuum.

Puluis ad morſum canis rabidi, & præcipuè, vbi iam incipit melancholizare, & expertum eſt.

℞. Veterum cantharid. abſciſſis cruribus & capitibus ʒi. lentium mundat. ʒß. croci. ſpicæ, caryoph. an. ℈ß. da ℈ß. cum vino mane tribus aut quatuor diebus, donec ſanguinem mingat, & liberabitur.

Puluis cibalis pro ſtomacho frigido.

℞. Cinnamomi ℥ß. ligni aloes, ſpicæ, caryoph. macis, nuc. moſch. an. ʒi. ß. zz. ʒiii. zuchari ℥iii. miſce fiat puluis.

Puluis contra ebrietatem.

℞. Coriandri præparati ℥ß. ſumach. berberorum, ſem. citoniorum, caulium an. ʒi. camphoræ gra. vi. da cum vino granatorum.

Puluis ad idem.

♃. Sem. caulium, endiuiæ, berberorum, lentium excorticat. roſ. rub. ſpodii an. ℥ii. da cum vino.

Puluis ad idem.

♃. Coriandri ℥ß. ſem. citoneorum, caulium, ſpodii, berberorum an. ℥i.

Puluis expertus contra lepram, & omnem ſanguinis infectionem.

♃. Seri caprini q. ſufficit pro hauſtu, puluer. epithymi ℥ii. Miſce, bibatur mane tepide 40. aut 50. diebus, quia maximæ virtutis eſt.

Puluis papau. communis expertus ad rubedinem oculorum.

♃. Thuthiæ præparatæ ℥i. antimonii præparati ℥ß. margaritarum ℥ii. corallor. rub. ℥iß. ſerici crudi de floſculo vermis ℥ß. miſce, f. alkohol, ſeruetur in ferreo aut plumbeo vaſculo, & cum ſtylo imponatur argenteo.

Puluis cibalis in tympanitide.

℞. Cinnam. ℥ß. cardam. ℥i. cumini, carui, fœniculi, aniſi ana ℥ß. caryoph. nuc. moſch. piperis longi, zz. an. ℥i. ß. piperis nigri ℥ß. croci ℈i. zuchari &c.

Puluis calidus cibalis.

℞. Piperis longi, caryoph. nuc. moſch. ſolii, galangæ ana ℥ii. cardamomi ℥ß. croci ℥i. zz. ℥iii. macis ℥i. cinnamomi ℥i. zuchari &c.

Puluis ſtipticus ad deſtillationem vrinæ.

℞. Glandium ℥ß. myrtyll. roſ. rub. an. ℥i. ß. acaciæ ℥i. amyli, carab. dragacanthi, boli an. ℥i. lentium excorticat. ℥iii. Miſce. fiat puluis.

Puluis exiccans ſperma.

℞. Cumini, carui, origani, menthæ, calamenthæ, rutæ an. ℥i. zz. cinnamomi an. ℥iii, ameos, amomi, ſem. agni caſti, an. ℥i. ß. Miſce. fiat puluis.

Puluis ad idem.

℞. Sem agni caſti ℥ß. mentaſtri, ruthæ, cumini, cyperi, balauſt. ameos, amomi an. ℥i. Miſce. fiat puluis.

Puluis ad impręgnationem.

℞. Granorum pœoniæ, rad. mandrag. an. ℥ß. moſchi, ambræ an. gr. iiii. Miſce. fiat puluis, aſpergatur bombaci & intromittatur.

Puluis pro hepate elegans confortatiuus, & præcipue in hydrope.

♃. Cinnamomi ℥i. ß. cardamomi caryophyll. nuc. moſch. an. ℥i. ß. ſem. aniſi, fœniculi, cumini, dauci, ameos, an. ℥i. piperis longi, zz. an. ℥ß. ſandal. alb. & rub. raſuræ eboris an. ℥i. amili, ſpicæ ℈i. Miſce fiat puluis.

Puluis quo fricantur veſicæ in ore vna cum gargariſmate ad hoc.

♃. Citoniorum combuſt. ℥i. ß. gallarum nuc. cupreſſi cort. granatorum, balauſt. boli armeni, maſtiches an. ℥ß. aluminis zucharini ℥i. caphuræ ℈i. Miſce fiat puluis.

Puluis exiccationis ſtipticus.

℞. Nucum cupreſſi, cort. granatorum ℥ii. balauſt. pul. qui reperitur in lignis marcidis quernis gallarum (aloe) cortic. pini an. ℥iii. lythargyri, ceruſſę, ana ℥ii. ariſtol. vſtæ, centauriæ an. ℥i. ß, tuthiæ præparatæ ℥ß. vermiũ

terreſtrium, teſtarum conchiliorum, plumbi vſti, æris vſti, ſanguinis draconis an. ʒii. maſtiches, ſarcocollæ, colophoniæ, olibani an. ʒii. ß. atramenti ℥ß. cort. ſalicis ℥i. Miſce fiat puluis.

Puluis contra dolorem matricis.

℞. Nuc. moſch. ʒi. zz. ℥i. ſe. vrticæ, naſturtij, myrtillorum an. ʒii. Miſce. f. puluis. da ʒj. cum oleo oliuarum aut amygd. dulcium.

Puluis contra calculum.

℞. Sem. milii ſolis, ſaxifragiæ, alkakengi Macedonici, Petroſelini, bauriæ cretę marinæ an. ℥ß. ſem. aniſi, fœniculi, xilobalſami, carpobalſami an. ʒii. liquiritiæ ʒiii. pilorum leporis combuſtorum, lapidis lyncis, ſpongię an. ʒi. ſang. hircini præparati ℥ß. cinnamomi, caryoph. ligni aloes, nuc. moſchatæ an. ʒi. Miſce. fiat puluis.

Puluis elegans ad Stomachi debilitatem.

℞. Cinnamomi ℥ß macis nuc. moſch. galangæ, zz. melegetæ, cardamomi, folii, piperis longi, an. ʒi. croci ʒß. zuchari ℥v. Miſce fiat puluis.

Puluis capitalis, qui poni debet ſupra commiſſur.

℞. Pulegij, calamenthi, ſtœchad. cort. citri, maioranæ, betonicæ, ſandaracæ, caryophyll. an. ʒii. Miſce. fi. puluis.

Puluis pro mingentibus in lecto.

℞. agrimoniæ ʒi. vel plus da cũ pauco vino in introitu lecti.

Puluis ad idem.

℞. Pulueris Erinacei ʒ i. vel plus, ſimiliter caro eius mirabiliter valet.

Puluis & eſt magnum meum ſecretum ad putrefactionem gingiuarum, & dicitur puluis de Brionia, valens ad quaſcunque corruptiones cancroſas & vlceroſas gingiuas & aliarum partium corporis humani.

Rec. ſucci brioniæ, ℔. ß. dragacanthi, carab. torrefactorum an. ʒi. ſarcocollæ, maſtiches, thuris, Ireos an. ʒß. thutiæ lotæ cum aqua roſarum ʒii. calamenthi combuſti ʒß. terantur omnia, poſtquam fuerint pulueriſata vt Alkohol in mortario lapideo, & ad ſolem exponantur, donec conſumatur ſuccus: deinde alter ſuccus addatur & hoc fiat quinquies, poſtquam exiccatus fuerit, aſpergatur, aut cum melle & puluere hoc ſæpe liniatur.

Puluis ad Botium gulæ expertiſſimus.

℞. Spongiam vnam in furno exiccatam ita vt poſſit pulueriẓari, & da ʒi. iſtorum pulu. cum vino albo ieiuno, deinde deſuper ad omnes minus hor. iij. ieiunet, & hoc facies hebdomadis aliquibus continuis, & miraberis nobilem effectum.

Puluis experientiſſimus ad egreſſionem ani & matricis.

℞. oſſium dactylorum vt alkohol pulueriſatorum, ſuperaſpergas ano & matrici.

Puluis contra peſtem excellens.

℞. boli præparati ʒi. tormentillæ, doronici, diptamni, ſand. rub. an. ʒi. raſ. ebor. ſpodij, cortic. citri an. ʒß. margarit ſplẽdid. ℈ ii. Iacinthi, ſaphyri an. ʒß. anth. oſſ. de corde ceꝛui

an. ʒi. raſuræ vnicornu ℥ß. zuchari ad pondus omnium miſceantur. f. puluis, da ℥ß. & plus cum vino ſubtili.

Pulluis carminatiuus.

℞. Origani, ruthæ, aniſi calamenthi, ameos, carui an. ℥ß. Thuris, maſtiches an. ʒi. caryoph. ʒi. Miſce fiat puluis.

Puluis cordialis elegans.

℞. Lapid. omnium pretioſor. an. ʒß. corall. amb. an. ʒi. oſſis de corde cerui, ſpodij, ligni aloes, cinnam. an. ʒi. limaturæ auri & argenti ana ℈i. croci ℈i. ambræ gr. ii. Miſce fiat puluis.

Puluis expertus ad ardorem vrinæ.

℞. Sem. cucumeris, cucurbitæ, citrilli, melani, portulacæ, maluæ, papau. albi an. ʒi. 6. dragacanthi, viol. amyli, ſpodii, boli ana ʒß. zuchari ad pondus omnium f. puluis.

Puluis contra dolorem poſt partum.

℞. Caſſiæ lign. cinnamomi, capill. veneris an. ʒii. ſem. aniſi, paſſularum an ℥ß. Miſce. f puluis, da cum vino albo quia optimus eſt.

Puluis pro fluxu ſpermatum.

℞. Menthæ ſiccæ ʒiii. ſem. agni caſti, rad. ireos, an. ʒii. ſem. ruthæ ʒi. ſem. lactucæ ʒii. ß. zachari ad pondus omnium, Miſce, f. puluis, da ʒii. cum vino albo ieiune.

Puluis expertiſsimus ad epilepſiam puerorum.

℞. Coriandri præparati cum aceto & vino citoniorum ʒi. ſem. pœoniæ, portulacæ an. ʒi. vngularum aſini aduſtarum ℥ß. Miſce, f. puluis, da cum aqua ruthæ diebus 40. continuis.

Puluis ad exitum ani.

℞. Thuris, maſtiches, nucis cupreſſi, antimonij, cort. granatorum balauſt. glandium an. ʒi. Miſce f. puluis.

Puluis expertus ad frangendum lapidem in veſica.

℞. Milii ſolis, ſaxifragiæ, cinnamomi, capill. veneris ſem. aniſi an. ʒi. liquiritiæ ʒi. ß. lapidis lincis iudaici an. ʒi. ſem. melonum, aſparagi ana ʒi. Miſce, fiat puluis, da cum vino albo ℈iiij.

Puluis contra morſum ſcorpionis, & phlegmaticam febrem, item quartanam expertus.

℞. Aſæ fœtidę, ruthæ, piperis, myrrhæ ana partes æquales, Miſce fiat puluis, da ʒi. cum vino, contra morſum ſcorpionis; contra quartanam hora vna ante paroxyſmum, cum oxymelite ſimplici, ʒii. diebus 3. in hora paroxyſmi factis antea euacuationibus.

Puluis ad morſum ſcorpionis nobilis.

℞. Ariſtoloc. vtriuſque zz. an ʒii. calamenthi ruthæ ſylueſtris an. ʒß. Miſce, f. puluis, da ʒi. cum vino, & locus emplaſtretur, cum foliis lauri in vino decoctorum.

Puluis ad occultam ventoſitatem ſtomachi & inteſtinorum.

℞. Caſſiæ ligneæ, ſpicæ, celticæ, ſem. apij, marathri, aniſi, anethi, rad. coſti, azari vtriuſque, cardamomi, caryophyll. zz. piperis longi & nigri an. ʒ ß. cinnamomi ʒii. macis ℈i. Miſce f. puluis, da ʒj.

Puluis carminatiuus ventoſitatum.

℞. Carui, aniſi, cumini, cinnamomi, cardamomi, vtriuſque macis, apij, ameos, caryoph. ʒʒ. galangæ, piperis vtriuſque ana ʒi. baccar. lauri ʒ iij. Miſce. fiat puluis.

Puluis ad idem.

℞. Cumini, carui, aniſi, marathri aná ℈iiij. ſem. petroſelini, apij, ameos, anethi an. ℈ij. pirethri, ʒʒ. galangæ, piperis vtriuſque an. ʒß. aſari ameos, cinnamomi, ſpicæ, ſquinanthi, ciperi, cardamomi, cubeb. garyoph. an. ℈ i. Miſce. fi. puluis.

Puluis ad idem.

℞. Cumini, piperis longe ʒʒ. galangæ an. ʒi. ß. coſti, azari, ameos, ſpicæ, carpobalſami caryoph. cub. folij, Xilobalſami, ſem. marathri, ſileris montani an. ℈i. maioranę, ruthę, an. ʒj. fiat puluis.

Puluis ad groſſam ventoſitatem & groſſos humores in ſtomacho.

℞. Sem. aniſi, ameos, apij, ʒj. ß. maſtiches, ſquinanthi, coſti, ana ʒß. thuris ℈j. naſturtij, pyrethri an. ʒi. Miſce. fiat puluis.

Puluis digeſtionem confortans, inflationem curans, opilationes hepatis & ſplenis aperiens ſenibus, &c.

℞. ZZ. ʒiij. origani, maſtiches an. ʒj. carui, cumini, piperis nigri ʒj. ß. ſem. aniſi, marathri, carui an. ʒ ii. Miſce. f. puluis.

Puluis ad frigiditatem ſtomachi & corruptionem.

℞. Maſtiches, caryoph. cumini, cubeb. zz. cardamomi, ſpicæ, aniſi, ʒj. ß. ozymi, azari an. ʒß. ligni aloes ʒij. galangæ. ʒj. Miſce f. puluis.

Puluis ad ſtomachum malum & colorem pallidum.

℞. Maſtiches, caryoph. caſſiæ, ligneæ aſari, roſ. ozimi, cort. citri an. ʒj. galangæ, macis ʒʒ. nucis moſch. ana ℈j. Miſce fiat puluis.

Puluis ad idem.

℞. ZZ. ſem. aniſi, apii, marathri, ſpicæ ana ʒj. ameos ʒi. ß menthæ, calamenthi an. ℈j. caſſiæ ligneæ, cumini, carpobalſami, pyrethri ana ℈ ij. folij ʒß.

Puluis de Polypodio ſolatiuus.

℞. Sem. anethi, aniſi, liquiritię violarum, acetoſæ, endiuię an. ʒi. ß. polypodij ℥j macis, cinnamomi an. ʒi. maſtiches ℈j. diagridii ℈ij. flor. nenuphar. ℈iiij. Miſce. fiat puluis.

Puluis de polypodio.

℞. Polypodii ℥i. cinnamomi ʒi. ameos, aniſi an. ℈j. tartari ʒij. ſalis Indi ʒi. Miſce. fiat puluis.

Puluis ad dyſenteriam.

℞. Boli ʒiij. ſpodij ſem. accetoſæ, amyli max. (aſſorum) an. ʒij. ſem. maluæ, acaciæ an. ʒß. pſilij aſſi ʒij. Miſce. f. puluis, da cum liquore ſtiptico.

Puluis ad idem.

℞. Sem. porri ʒ ii. Ozymi, dragacanthi, amyli aſſorum, glandium ſiccarum, ſanguinis draconis, balauſt. an. ʒß. Miſce. f. puluis.

Puluis alter elegans ad idem.

℞. Sem. ozymi, nucleorum, paſſularum, ſumach an. ʒii. glādium ſiccarum aſſatum, caſt. ceterach, balauſt. an. ʒj. ſem. coriandri aſſi ʒi. ſem. acetoſę, ſpodii, myrtill. gallarum aſſarum an. ʒi. ß. Miſce. fiat puluis.

Puluis ad lienteriam.

℞. Nucleorum granatorum acetoſor. ℥. cumini in aceto infuſi & aſſi, myrtill. Xylocaractæ, coriandrorum aſſor. ſumach, glandium, balauſt. aſſar. an. ʒ1. maſtiches ʒ2. Miſce.

Puluis alius elegans & expertus ad fluxum antiquum & diuturnum.

℞. Balauſt. ſumach, glandium, Xylocaractæ, myrtill. nucleorum, granatorum acetoſ. hypociſt. ſpicæ, coriandri, nucleorum paſſularum, apii gallar. omnium aſſarum an. ʒ1. ſem. hyoſciami ʒ1. ß. maſtiches, olibani an. ʒ1. Miſce. f. puluis.

Puluis elegans in excoriatione inteſtinorum.

℞. Pſillii ʒ1. ſem. portulacæ, acetoſæ, arnogloſſę, anteræ, amyli, terræ ſigillatæ gr. dragacanthi, omnium aſſorum an. ʒ3. Miſce. f. puluis.

Puluis ad ſanguinem fluentem ex ano & vulua.

℞. Sumach, balauſt. coriandri, gallarum in aceto infuſarum, caryoph. concharum aſſar. carabe, corall. an. ℥ß. Miſce. f. puluis. Nota quod ex huiuſmodi ſtipticis facere potes pulueres, emplaſtra, cerata, fumigia, lixiuia & alia, vt propoſito tuo videbitur.

Puluis valde ſtipticus pro clyſtere in dyſenteria & tenaſmone.

℞. Panis aſſi ℥ß. ſandal rub. gland. gallar. gr. dragacanthi aſſar. ſanguinis draconis, acaciæ an. ʒ1. opij ℈1. ß. Miſce. f. puluis, da ʒ1. ß. in vna vice, potes etiam ceruſſæ ℈4. addere ſi libet.

Puluis ad idem.

℞. Sandaracæ ʒ1. acaciæ, catthæ, bombicis vſt. an. ʒ2. ß. roſ. rub. antheræ, arnogloſſæ an. ℈1. Miſce. fiat puluis, doſis ʒ2.

Puluis ad mictum ſanguinis.

℞. Sem. citrulli, cucurbitæ, cucumeris, melonum portulacæ, ſpodij, ſucci liquiritiæ an. ʒ2. lactucæ, maluæ, roſ. rub. papau. albi, dragacanthi an. ℈2. ſem. myrtill. acetoſæ, boli acaciæ an. ℈1. Terantur & cum ſucco plantaginis, f. trochiſci, exiccentur, & iterum pulueriſentur, da cum liquore conuenienti.

Puluis ſanguinem ſtringens expertus.

℞. Thuris, ſang. draconis, gipſi, granorum paſſularum, pulueris molendini, ſtercoris equini vel aſini vſti an. ʒ1. fiat puluis, qui imponatur cum albumine oui.

Puluis Rhaſis carnem generans.

℞. Olibani, ſarcocollæ, ſang. draconis, rad. ireos, an. ʒ1. Miſce. f. puluis.

Puluis Lanfranci ad idem.

℞. Thuris, maſtiches, fœnugræci an. ʒ1. f. puluis.

Puluis incarnatiuus.

℞. Rad. ireos, ariſtoloc. rotũd. vſtæ, myrrhæ, maſtiches, aloes, ſang. draconis, farinæ orobi an. ʒ 2. Miſce. f. puluis.

Puluis ſanguinem ſtringens.

℞. Thuris, aloes, ſang. draconis, maſtiches, pilorum leporum ſubtiliter inciſorum, telæ araneæ an. ʒß. cum albo oui.

Puluis ad idem fortior.

℞. Sarcocollæ, cort. granatorum, arill. paſtular. ſumach, ſpongiæ marinæ vſtæ, lateris vſti, ſcoriæ plumbi, tragacanthi, thutię an. ʒ1. telæ araneæ ʒ1. ß. pilorum leporum ſubtiliter inciſorum, Miſce cum albumine oui.

Puluis ad idem.

℞. Thuris ʒ 2. aloes ʒ1. pilorum lep. ſubtiliter inciſ. ʒß. cum albumine oui pulcher eſt & breuis.

Puluis incarnatiuus ſtiptic9 elegans.

℞. Gallarum, nucum cupreſſi, glandium, thuris, maſtiches, ſarcocollæ, tartari aluminis zucharini an. ʒ1. f. puluis.

Puluis incarnatiuus.

℞ Farinæ lupinorum, orobi olibani, Ireos, ſarcocollę, myrrhæ an. ʒ1. Miſce. f. puluis.

Puluis vulnera conſolidans.

℞. Ceruſſæ lythargirij an. ʒ1. ſcoriæ plumbi, myrrhæ, gallarum an. ʒß. Miſce. f. puluis.

Puluis ad idem probatiſſimus.

Rec. Olibani, aloes, ſang. draconis, ſarcocollæ an. ʒ1. ß. ariſtol. vſtæ, lithargirij, ceruſſæ, cortic. arbor. pini vſtorum, centaureę minoris an. ʒß. gallarum, balauſt. an. ℈ij. Miſce. fiat puluis. vtere & miraberis.

Puluis ſanguinem ſtringens, oſſa cõſolidans, vnde in affectibus vulnarum magnum eſt ſecretum.

Rec. Conſolid. maior, boli armeni an. ℥1. picis Græ. ℥3. maſtiches olibani an. ℥ß. ſang. draconis, mumiæ ℥1. ß. potes addere telę araneæ, ſpongię vſtæ, pilorum leporis ſubtiliter inciſ. an. ʒ1. Miſce. fiat puluis, expertum eſt.

Puluis in ſtillicidio vrinæ.

Rec. Spodii, roſar. an. ℈2. ſem. portulacæ lactucę, antheræ, ſumach, ſucci liquiritiæ, ſand. alborum, dragacanthi, lentium mundatar. coriandri in aceto infuſi, an. ʒ1. Miſce. f. puluis, da cum liquore ſtiptico.

Puluis expertus in macula oculorum.

Rec. Sacchari candi, tuthiæ præparatæ ʒ2. pulueriſentur, & cum aqua roſarum in pelui aſpergantur, imeretur puluis, ſuper fumo ligni aloes & modicum thuris, poſtea exiccetur vt alcohol, Miſce. f. puluis.

Puluis expertus in icteritia & Hydrope.

Rec. Cantharid. aduſtar. ʒ1. vel ℈2. da ℈ß. cum vino, quia multam humiditatem per vrinam euacuat, vbi aduruntur, adde parum gummi ceraſarum, miſce.

Puluis ſupra vulnera capitis debet poni.

Recip. Ireos, farinæ orobi,

thuris ariſtolochiæ, cort. cappa-rorum, myrrhæ, ſarcocollæ, ſang. draconis, myrtill. nucis cupreſſi, Miſce f. puluis.

Puluis apertiuus hæmorrhoid.

℞. Hellebori nigri ʒ1. pulueriza & miſce cum ſucco cæpe, poſtea exicca, & hoc fiat quater, deinde cum felle tauri licinium imponas tandiu donec fluxus ceſſet.

Puluis qui ſupra commiſſuram capitis frigidi aſpergi debet.

Rec. Caryophil. cubeb. ligni aloes, piperis longi thuris, maioranæ an. ʒ ß. roſ. lambruſci, ſandal. alb. ana ℈ 1. Miſce, fiat puluis.

Aliud ad idem ſed in calido.

Rec. Spodij, coral. rub. lambruſci, roſ. rub. coriand. an. ʒ1. macis, caryop. ana ℈ ß. Miſce.

Puluis ad deſcenſum catharri.

Rec. Flor. camomil. ʒ 1. maioranæ, maſtiches, thuris, nucis cupreſſi, cubeb. caryoph. nucis moſc. macis an. ℈3. Miſce. f. puluis.

Puluis in diſcraſia calida cordis.

Rec. Roſarum, ſpodii, ſem. portulacæ, berberis, borraginis an. ℈ß. boli, carabe, ligni aloes, caryoph. an. ℈ ß. ſem. cucum. ʒ1. camphoræ gr. 8.

Puluis carminatiuus.

Rec. Sem. aniſi, fœniculi, amomi, petroſelini, rutæ, pulegii, calamenti origani an. ʒ2. ſeſeleos, apii, leuiſtici an. ʒ1. cimini piperis an. ʒ1. ß. cinnamomi zz. an. ʒ6. liquiritiæ mundæ ℥ 3. Miſce. f. puluis ſubtiliſſimus.

Puluis ad idem.

Rec. Piperis ℥ ß. ſem. aniſi, fœniculi, ſeſeleos, apii, carui, ameos, amomi, euphraſiæ, zz. granorum parad. galangæ an. ʒ2. baccarum lauri ʒ3. liquiritiæ ℥3. Miſce. f. puluis.

Puluis ad oculos valens.

℞. Ruthæ, chelidoniæ, euphraſiæ ſicc. an. ℥ ß. ſem. ſeſeleos carui cimini an. ℥1. cinnam. ℥2. piperis longi, cubebarum, carpobalſami, ſem. apii, an. ℥ß. ſacchari q. ſ.

Puluis partum facilitans.

℞. Sauinæ, pulegii, artemiſiæ an. p. 1. cort. caſſiæ fiſtulæ 2. ʒß. croci ℈ß. cinnamom. 1 ʒ. ß. galbani, myrrhæ an. ℈ß. Miſce f. puluis, da ʒ1. cum vino calido. Si vero decoctionem vis, quæ melior erit, adde ficuum dactylorum an. n. ij bulliant in ℥6. vini ad conſumptionem tertiæ partis, cola, da ℥3. calide.

Puluis elegans contra ſtranguriam.

℞. Sem. apii, petroſelini, granor. pœoniæ, ſem. ſaxifragię, geniſtæ an. ʒ1. ß. ſem. aniſi, fœniculi carui an. ℈1. ſem. com. frigidorum mundatorum an. ʒ 1. milii ſolis ʒß. ſpicæ, cinnamomi an. ℈2. liquiritiæ ʒ3. ſem. papa. albi ʒ1. ß. lactucæ, portulacæ an. ʒß. ſachari ℥1. ß. Miſce. f. puluis, da ʒ1. ß.

Puluis ſtringens fluxum ſanguinis immoderatum.

℞. Gummi dragacanthi arabici torrefac. an. ℈1. ſang. draconis corall. rub. lapidis hæmatitis an. ʒß.

ʒß. da ℈4. cum aqua plantaginis adiungendo pſilij aſſi oſſis de corde cerui, carabæ an. ℈1. Miſce. f. puluis.

Puluis elegans ad ſanguinem coagulatum.

℞. Rhabarb. elect. laccę, terræ ſigillatæ, mumiæ ſperma cæti an. ʒ1. Miſce. f. puluis, da ʒ1. bis in die, facta tamen euacuatione vtraque ſi opus eſt.

Puluis ad vertiginem & epilepſiam.

℞. Maioranæ balſamitę, betonicæ, ſaluiæ, roriſmarini, lauendulæ, meliſſæ, ſticad. arab. an. ℈1. coriandri præparati nuc. moſch. cinnamomi an. ʒ3. cubebarum, cardamomi, galangæ, piperis longi, ſem. gallitrici, viſci quercini, gran. pœoniæ, an. ʒ1. caryoph. macis, zedoariæ, zzb. ſem. fœniculi, carui, agni dei, carpobalſami, Xilobalſami an. ʒß. Miſce. f. puluis.

Puluis matricem confortans ad conceptionem.

℞. Piperis longi, zz. galangę, ſpicæ nardi, ſeſeleos, gran. pœoniæ, nucum moſch. zedoariæ cardamomi cubeb. caſſiæ ligneæ, an. ʒ2. gran. paradyſi ℥ß. ſaluiæ, mentæ, maioranæ, nepetæ diptami an. ʒ1. coaguli leporis ℥ß. ſacchari ℥1. Miſce. f. puluis, da ʒ1. mane ieiuno, in aurora cum brodio cicerum.

Puluis ad idem.

℞. Pulu. reginę ℥1. ſpec. diamargarit. calid. ℥ß. muſci gran. v. ſem. aniſi, maratri, cymini an. ʒ1. Miſce. fiat puluis, comedat hora vna ante cænam, cum pane aſſo, & in vino madido cum hoc puluere.

Puluis lac generans.

℞. Aniſi ʒ3. da ſero in introitu lecti cum brodio cauilum.

Puluis expertiſſimus ad elongationem vuluæ.

Re. pulueris facti ex corticibus exterioribus nucum exiccati & puluerifati, imponatur cochleari, ligetur, ac ſub vulua ponatur. Ad hoc fortius valet puluis aluminis tamen combuſti, poſiti vt ſupra, fortius adhuc ſal armoniacum vſtum & poſitum vt ſupra.

Adhuc pulchrius.

Rec. Roſ. balauſtiarum, cort. granatorum hypociſtidos, acacię an. ℈1. pyrethri ʒß. cinnamomi piperis albi an. ℈ß. myrrhæ gr. v. expertus eſt.

Puluis præſeruans à peſte.

Rec. Sem. citri, acetoſæ an. ʒ2. boli pręparati ℥1. diptami, gentianæ, tormentillæ an. ʒ2. cinamomi electi ℥1. margaritarum, ſaphirorum, oſſis de corde cerui, ſandal. omnium, ozymi an. ʒ1. Miſce. f. puluis, da ʒ1. vel ʒ2. vel 3. vel 4. poſtea bibat parum aquæ acetoſę deſuper.

Puluis ad imprægnationem.

℞. nucum moſch. zz. cubeb. an. ʒß. piperis longi maſticis, cinnamomi an. ʒij. galangæ ʒß. linguæ auis, raſuræ eboris, ſeſeleos been vtriuſque ana ℈ii. Miſce. fiat puluis, da ʒj. ß. ieiune, cum aliquo liquore diebus con-

tinuis aliquibus.

Puluis muſcatus optimus ad vermes.

℞. Sem. atriplicis ʒi. ſem.ſancti ʒii. rad. gram. hyſſopi, abrotani an. ʒß. liquiritiæ ʒi ß. ſem. anethi ℈ ß. muſci ℈ ß. f. puluis, da cum aqua graminis calida.

Puluis alius muſcatus ad idem.

℞. Sem. atriplicis, portulacæ polii motani, origani an. ʒi ſem. ſancti ℥ ß. liquiritiæ ʒj. lupinorum ʒ ij. muſci ambræ ana ℈ ß. miſce. fiat puluis.

Puluis ad eminentiam vmbilici.

℞. Lupinorum petias, panni linei an. ℥ß. combure & cum vino miſce vt emplaſtrum, & tunc ſuprapone ſupra vmbilico.

Puluis mundificans gingiuas.

℞. Ramuſculorum querci, balauſt. ana p. i. gallarum, ſumach, granorum myrthi cupularum glandium an. ʒi. vitrioli albi, aluminis an. ʒj. ß. antophyli, ſem. roſar. an. ʒij. ß. piſtentur groſſo modo, & bulliant in ℔.ij. ß. vini fortis, donec. ℔.i. ß. remaneat, deinde ablue in die, & poſtea cum ſupraſcripto puluere dentes & gingiuas leuiter frica. ℞. maſtiches, ſandaracæ hypociſt. an. ℈i. thutiæ præparatæ ʒi. vitrioli albi ʒj. ß. Miſce. fiat puluis.

Pulſus Caſui & percuſsioni.

℞. Laccæ, myrrhæ an. ℈ij. boli ʒj. ß.

Puluis ad idem.

Rec. boli, terræ ſigillatæ rubiæ tinctorum, rhabarb. electi ana ʒj. ß. myrtill. ʒi. croci, coſti, an. ℈j.

Puluis ad idem.

℞. Boli, balauſtiorum, amygdal. amar. an. ʒi. ſang. draconis, myrtill. ana ʒß. da cum ſucco arnogloſſæ, & præcipue vbi ſanguinem ſpuunt.

Potio ſecreta in peſte, & nulli reuelanda eſt.

Comedat omni die herbam verbenæ maſticando, donec guſtus deglutiatur. Vel da ſucci eius ℥ß. cum vino aut brodio ad bibendum, & verum ſcias eſſe hoc ſecretum, quia mirabile eſt, potes etiam ſyrupum facere, ſed non tantum valebit.

Potio breuis Cordialis.

℞. Theriacæ ʒi. ß. aquę muſcatæ roſatæ q. ſ.

Potio excellentiſſima ad debilitatem neruorum.

℞. Puluis pyrethri ʒ ß. aquæ roriſmarini ℥iij. bibat mane in aurora diebus continuis 30. quia miraberis effectum.

Potio experta ad idem.

℞. Mithridati vetuſtiſſimi ʒij. aquæ ſaluię agreſtis ℥iij. da xv. diebus.

Potio ſedans dolorem ventris poſt partum.

℞. Trypheræ magnæ ʒ iij. decoct. arthemiſiæ. q. ſ.

Potio ſomnorifera in phreneticis.

℞. Papaueris albi ℥ß. cort. mādragoræ, ſem. hioſcyami albi an. ʒi. terantur groſſo modo, ponantur in petia rara, poſtea accipe ℥vi. aquæ nenupharis, in qua per horas ſex ſtent, deinde poſt prandium vel cœnam da ℥i. ß. vel ℥ij.

Potio experta diuretica lapidem frangens in renibus & veſica.

℞. Radic. raphani ſylueſtris ℥ii. ſaxifragiæ ℥iii. liquiritiæ ℥ i. lapidis lyncis ℥j. bulliant in vino & modico mellis, da ℥ iiii. quoties opus fuerit.

Potio ſecretiſſima ad debilitatem cordis.

℞. Pulu. Zedoariæ ℥ i. vini albi aromatici aut maluatici ʒii. aquæ meliſſæ ℥ iij. Miſce, fiat potio, detur tepida 4. vel 5. diebus.

Potio ad idem ſublimis.

♃. Aquæ florum aut foliorum croci ℥ iiij. muſci gran. iij. Miſce.

Potio experta ad confortandum ſtomachum frigidum.

♃. carnis ʒj maſtic. ℈i. grana piperis integri n. ij. bulliant & f. potio, quia experta eſt.

Potio Imperialis Maximiliani aureis literis in libro ſuo ſcripta, inuēta, contra intenſum dolorem colicum, quam poſt primam euacuationem clyſteri ieiuno tepide dabat.

♃. Ruthæ abſynthij an. p. 1. cimini, carui an. ℈ß. gran. piperis integrorum n. 20. bulliant in vino albo & aqua camomillæ q. ſ. pro hauſtu vno, deinde addatur theriacæ probatæ philonii an. ʒi. ſperma ceti ℈i. opii gr. ij. Miſce. tepide detur ieiuno, philonium dico ſine euphorbio, videbis certe operationem.

Potio ad aſcenſum matricis experta.

♃. Stercoris equi auenam ſolum comedentis ʒii puleg. Caryoph. ℈ii. pulu. carabe ʒij. vini ſramini ℥x. terantur, bulliant, in ſimul colentur, in duas partes diuides, quarum vnam da mane tepide ieiuno, deinde bene ſe tegat, poteſt etiam alia hora dari.

Potio diaphoretica.

℞. Claudę equinæ m. j. rad. oſmundæ ℥i. ß. tragacanthi ʒ vi. bulliant in vino q. ſ. coletur, pro vno hauſtu da quando opus eſt.

Potio in hydrope experta quia diuretica eſt.

♃. Grillos aut cantaridas, ablatis alis & capitibus in furno combuſtis ℈ij. cum aqua conuenienti.

Potio nobilis & experta, mundificans vias vrinæ, ſaniem, arenulam expellens & menſtrua prouocans.

♃. Lixiuij cineris truncorum fabarum ℥iiij. tepide bibat ieiune, ſi addes ſanguinis hirci præparati ℈ß. pulueris diuretici gr. viii. præſtantiſs. erit remedium.

Potio ad ſcrophulas.

♃. Rad. bruſci, aſparagi, polypodii violarum eſulę, biſmalue, ireos, tragacanthi, ellebori nigri acori rad. cimarumque oliuæ, ſtœchados, pœoniæ, ſcrophularię ana m. 1. ſquillę ℥ß. coceognidii ℥ iiii. cimini ʒ vi. rad. herbæ & omnia infundantur in ℔. iiii. vini per diem naturalem, poſtea bulliant, vſque ad conſumptionem medietatis, & ſic ſtet in infuſione per vnam diem, colentur & cum melle dulcorentur, da ℥iii. in aurora, & horas 4. deſuper ieiuna.

Potio ad idem.

℞. Scrophulariæ ℥iii. violar. azari ariſt. rotund. rad. bryoniæ, mali terrę an. ℥i.

Potio ad idem.

℞. Cinnamomi, caryoph. nu. moſch. ſpicæ olibani an. ʒj. piperis ℈ii. coriandri ℥ß. diagridii ʒij. Miſce. f. puluis: da ʒi. cũ aqua ſcrophulariæ.

Potio ad matricem frigidam & humidam.

℞. Cyperi ʒvi. rad. mandrag. ℈iiii. hyſſopi artemiſiæ an. m. i. ſem. ameos, ſeſeleos an. ℥j. agni caſti ℥ii. piperis longi, caſſię lignee an. ℥ß. hellebori nigri ʒii. gran. pœoniæ ℥ß. ſacchari q. ſ. da in aurora ℥iiij. cum ʒj. tryphera magnæ ſine opio facta ante purgationem cum myrabolanis, & hoc fac ad duas purgationes menſtruales.

Potio Rhabar. de opilatiua hepatis ac viarum vrinæ excellens.

Rec. Rad. petroſelini aſparagi bruſci, apii, rubeæ tinctorum ana ℥ß. liquiritiæ ʒvi. ſem. lactucæ endiuiæ, cucumeris, cucurbitæ melonum ana ʒij. rhabarb. ʒiij. non in petia ligati ſed pulueriſati, & in decoctione iam facta impoſiti, da ℥iiij.

Potio in febre acuta loco potus.

Rec. Prunorum num. xx. ſem. lactucæ, portulacæ endiuiæ, cichorii cucurbitæ ana ℥ß.

Potio menſtrua prouocans breui.

Rec. Cyperi, cappari, acori zizeleos ana ℥i. aſari ℥j. ß. rubiæ tinctorum ℥ij. ß.

Potio elegans ſolutiua in aſcyte.

Rec. Fumi terræ m. i. ß. abſynthij, eupatorij an. m. i. ſpicæ nardi ʒi. endiuiæ p. i. bulliant omnia in aqua qu. ſ. pro hauſtu vno, coletur, intus addatur myrobal. citrin. ℥ß. bulliant iterum vnica ebullitione, ſtet per noctem in infuſione, mane coletur, intus addatur rhabarb. pulueriſati ʒi.

Potio ad imprægnationem.

℞. Cort. mandragoræ, gran. pœoniæ, ſem. agni caſti, roſ. rub. piperis longi, caſſię ligneæ ana ℥ß. terantur & bulliant in vini rubr. ℔. iii. vſque ad conſumptionem medietatis, coletur poſtea accipiantur ℥iij. in quib. diſſoluatur trypheræ magnæ ſine opio ʒi. & bibat in aurora interuallatis diebus, & incipiat poſt menſtrua diebus xiiij. continuis balneet ſe, & balneo comedat ieiune & quotidie, etiam ieiune de ſiſeleos.

POMVM.

Pomum odoriferum ad caput frigidum.

Rec. Gran. paradyſi, pulegij origani, calamenti, ſerpilli ana ʒi. ß. rutæ, ſticad. arabici, maioranæ ana ʒii. macis ℥ß. garioph. ſtoracis, calamitæ ana ʒi. ß. laudani ℥ii. muſci ambrę ana gran. v. infuſionis dragacanthi in vino infuſ. qu. ſ. fiat puluis.

Pomum odoriferum capitis confortatiuum quod nudum manibus geſtari debet.

℞. Roſ. rub. ʒ ii. maioranæ, flo. lauendulæ anthos ℥i. cort. citri ʒi. ß. ligni aloes, caryoph. an. ʒi. cinnamomi ʒij. ſtoracis, calamitæ ℥ij. benzuen. ℥ß. galliæ moſch. aliptæ moſch. ana ʒ iii. laudani ʒ iii. infuſionis tragacanthi in aqua roſata muſcata, ſtoracis liquidæ an. q. ſ. muſci ambræ an. ℈. ß. olei de ſpica, parum malaxentur.

Pomum confortatiuum capitis frigidi.

℞. Storacis, calamitæ ℥i. caryoph. macis an. ʒii. ß. ligni aloes ʒvj. ladani ℥i. ſpicæ ʒi galliæ moſch. ℥ß. moſci ambræ an. ℈ß. infuſionis tragacanthi qu. ſ. ex hoc eleganti pomo ſi lubet trochiſcos facere potes, quia elegantis ſunt odoris.

Pomum aliud ad idem.

℞. Folior. citri ſpicæ an. ʒß. garyoph. nuc. muſcatæ, ligni aloes an. ℈ ii. laudani ℥ ß. muſci gran. iij. infuſionis tragacanthi, aqua maiorana muſcata q. ſ. fiat pomum.

Pomum odoriferum capitis frigidi.

℞. Laudani ℥ß. nigellæ cort. citri, nuc. moſch. garyoph. ligni aloes an. ʒß. galliæ moſch. ʒij. muſci ambræ an. gran. iij. infuſionis tragacanthi in aqua ſaluię q. ſ. fiat pomum.

Nota quod huiuſmodi odorifera dari non debent niſi bene euacuato.

Pomum contra peſtem Montagnanæ.

℞. Storacis calamitæ ʒi. ß. flor. bugloſſæ ℈ ii. garyoph. ʒj. been vtriuſque ana ℈i. ligni aloes ℈ij. myrrhæ, calami aromatici, nuc. moſchatæ, ſpicæ, thuris, maſtiches an. ℈i. muſci ambræ ana gr. viij. croci ℈ j. carabæ ℈ij. ſemperuiuæ ʒ iii. camphoræ ℈ ij. trium ſandal. an. ʒj. roſ. rub. ʒiii. ſucci portulacæ, ſucci arantiorum an. ʒij. coriandri torrefacti, nenufar. ana ʒ ii. corall. rub. ſpodij ana ʒß. ſyrupi de citro boli ana ℥ ß. terræ ſigillatæ ʒij. laudani infuſi in aqua roſata & aceto, ℥ij. infuſionis tragacanthi in aqua roſar. qu. ſ. fiat pomum.

Pomum odoriferum.

℞. Storacis, calamitę ℥ß. ſandali muſcatellini ʒ ij. caryoph. ℥j. laudani ℥j. ß. camphoræ ℈i. ſtorac. liquidæ ℥ j fiat pomum, cum infuſione tragacanthi in aqua roſata muſcata.

Pomum odoriferum in deſcenſu catarrhi.

℞. Laudani ℥j. ligni aloes ſtoracis calamitæ, coſti ſpicæ, olibani ana ʒß. nucum moſch. cupreſſi, ſandaracę ana ʒi. nigellæ, cinnamomi, caryoph. an. ʒ ii. galliæ moſch. aliptæ moſch. an. ʒ i. ß. muſci ambræ gran. vj. cum aqua roſata & pauco vino f. pomum.

Pomada ſic fit.

Rec. Pomorum dulc. mundatorum à cortice & ſemine n. 6. aquæ nenuphari, plantaginis, roſar. an. gr. 1. caryoph. ʒiſ. fac decoctionem vſque ad me-

dietatis conſumptionem, poſtea coletur & bene exprimatur, deinde intus addatur axungiæ caprinæ colatę quarta vna, ceræ albæ ℥j. axungiæ gallinæ ℥.ß. bulliant hæc vſque ad mediam conſumptionem, & dimittas infrigidari cum ſpatula ſemper agitando, deinde adde camphorę ʒii. aquę muſchatæ ʒß. muſci ℈i. fiat ad modum vnguenti liquidi.

Paſta ambra ex qua poma aut pater noſter facere pote.

℞. Laudani puriſſimi ℥iiii. benzuin ℥iß. ſtoracis calamitæ ℥ii. aliptæ moſchatæ ℥i. galliæ moſchatæ ℥i. garyoph. cinnamomi an. ʒß. macis amyli an. ℥i. muſci ℈i. infuſionis tragacanthi in aqua roſata, muſcata q. ſ. fiat paſta.

Paſta Hartmanni.

℞. Pul. ſaponis ℔.iii. laudani garyoph. Ireos an. ʒvi. ſtoracis calamitæ ʒß. muſci optimi ℈ß. aq. roſ. q. ſ. fiat paſta.

℞. Saponem in aqua roſarum bene lotum quantumuis garyoph. ℥i. & pone ſaponem in teſta noua ad ignem cum aqua roſarum, & fac bullire parum ſemper agitando cum ſpatula & dum bullit pone medietatem pulueris garyophyllorum, & aufer ab igne, & ſine parum infrigidari, & pone aliam medietatem pulueris & cùm poſueris cooperi bene, & dimitte infrigidari, & cùm formare volueris pone parum olei benzuin, & erit optimum pomum odoriferum.

PVRGATIO.

Purgatio choleræ.

℞. Violarum ℥i. prunorum num. x. Sebeſten num. vi. Iuiubarum num. xv. coquantur in aqua ſ. a. pro hauſtu vno, ſtent per horas vi. in infuſione coletur, intus diſſoluatur Elect. de pſillio de Zucharo roſat. aut diaprun. ſolutiui.

Purgatio alia ad idem artificialis.

℞. Violarum ℥i. prunorum num. xii. Sebeſten num. x. Iuiubarum num. xx. bulliant ℔. ii. ß. aquæ vſque ad medietatem, coletur, intus addatur tamarindorum ʒß. myrabolanor. citrin. an. ʒii. mannæ ʒvi. item bulliant, coletur, colaturæ ℥v. addantur electuar. q. vis vt Rhabarbari.

Purgatio ad inflammationem choleræ & ſanguinis.

℞. Prunorum num. x. tamarindorum ʒvi. myrobalanorum citrin. ʒii. ß. pruna & tamarindi bulliant in aqua q. ſ. ita quod ℥viii. remaneant cum prunorum Iuiubarum an. num. viii. colentur, deinde myrobalani contuſi intus addantur & bulliant poſtquam per noctem in infuſione ſteterint & mane bullierint, colentur, colaturæ addantur, mannę ʒii. caſſiæ extract. ʒiii. de ſucco roſarum ʒii. ß. ſyr. granat. vel de acetoſitate citri ʒß. macis gr. i. Miſce.

Purgatio ad idem.

℞. Prunorum Sebeſten an. numer. x. tamarindorum ℥xi. florum nenupharis violarum, roſ. rub. lactucæ an. p. j. bulliant in aqua q. ſ. ita quod ℥viii. remaneant, coletur, quibus addatur ℥iii. pulu. myrobalanorum citrinorum per noctem infuſorum, poſtea mane colentur, colaturæ adde vt ſupra, & ſi adhuc magis comprimere vis, da in ſubſtantia ℨi ß. Myrobal. citrinor.

Purgatio elegans nobilis & artificialis, ita vt nulli ſit manifeſtum.

℞. Pullum iuuenem extractis viſceribus in cuius ventre bulliant hæc.

℞. flores frigidos an. p. i. Rhabarbari electi ℨiii. ſcammoneę ℈ii. bulliant & fiat iuſculentum & bibat cum gran. i. macis, quia ſoluit ſine torſione, potes & myrobalanos addere, & permutare cum medicinis reſpicientibus phlegma aut alios quoſuis humores.

Purgatio ad idem elegans.

℞. Paſſularum ℨß. coctarum in aqua violarum per mediam horam, colentur per cribrum, deinde aſpergantur cum ℨii. pulu. ſcammoneæ, da quando vis 30. aut 40. & non plus cum panatella.

Purgatio ad choleram & ſanguinem.

℞. Prunorum num. x. paſſularum mundat. ℨi. ß. violarum borraginis bugloſſæ fumi terræ an. m. i. quatuor ſem. frig. maior. mundat. an. ℈. ii. fiat decoctio in aqua q. ſ. donec ℥viiii. remaneant, quibus addatur cortic. myrobalanorum citrinorũ pulueriſato ℨvi. ſtent per noctem in infuſione, mane coletur adde ſupra.

Purgatio elegans ad idem.

℞. Roſ. violarum capill. veneris an. m. i. prunorum num. xv. iuiubarum Sebeſten an. numer. viii. bulliant ſ. a. in aqua q. ſ. ita quod ℔. i. remaneat, coletur, cui addatur tamarindorum ℨvi. pul. myrobal. citrinor. ℥ß. ſtent per noctem.

Purgatio elegans tibi ſæpe experta in dolore ſtomachi, inteſtinorum & teneſmone à materia cholerica.

℞. Prunorum Damaſcenorum num. v. Sebeſten num. iii. flor. borrag. violarum bugloſſæ thymi epithymi fumiterræ an. p. ß. paſſularum ab arillis mundatarum ℥. ß. fiat horum decoctio. ſ. artem in aquis endiuiæ lupinorum an. ℥. vi. colentur, intus diſſoluatur pulueris myrobalanorum (aduſtorum, ſi lubet) citrinorũ ℥ß. vel ℨvi. & ſi aliquid de phlegmate admixtum adde Chebulorum ℨii. ſtent per noctem in infuſione mane bulliant vna ebullitione, colentur, intus addatur Rhabarbari electi ℨi. ſyrupi granat. ℨ. ß. miſce.

Purgatio elegans ad choleram.

℞. Capill. veneris hepaticæ violarum ℨ ß. quatuor ſem. frigid. maior. contuſor. an. ℨi.

prunorum num. xv. Iuiubarum Sebeſten nu. iii. liquiritiæ paſſularum an. ℥ß. bulliant ſ. a. in aqua q. ſ. ita quod ℔. i. remaneat, coletur, intus addatur tamarind. ʒß. pulueris Myrobal. citrin. ℥ß.

Purgatio alia ad idem.

♃. Capill. vene. endiuiæ borraginis ſcolopendriæ, hepaticæ violarum p. i. rad. fœniculi ʒii. quatuor ſem. frigid. cõtuſorum maior an ʒi. iuiubarum prunorum Sebeſten an. n. viii. bulliant adde myrobal. citrin. ʒiii. tamarindorum ℥ß. bulliant & colentur: Rhabarbar. electi ʒi. Spicæ gran. i. Iterum vna lenta ebullitione bulliant, coletur, intus diſſoluatur ſachari roſati noui propter ſtomachorum ʒii. Miſce.

Purgatio ad Sodam phlegmaticam catharroſam.

℞. Flor. borraginis violarum an. m. i. polipodii ℥ß. turbith. aniſi an. ℈iiii. zinzib. ℈ii. paſſularum mundat. liquiritiæ an. ℥ß. terantur & bulliant in ℔. i. aquæ vſque ad conſumptionem medietatis, colentur, intus addatur chebulorum ℥ß. agarici albi ℈ii. iterum vna lenta ebullitione bulliant in qua per noctem ſtent, mane colentur, intus diſſoluatur elect. de dactylis ʒi. ß. Macis gr. i. Miſce.

Purgatio ad icteritiam.

♃. Myrobalanorum citrin. ʒvi. prunor. nu. x. terantur & bulliant in aqua q. ſ. ita quod ℥. vi. remaneant, ſtent per noctem in infuſione, mane coletur, & iterum intus bulliat, ſecundum Rhabarb. electi, ʒii. vel ʒi. fortiter coletur, & intus addatur Syr. roſ. Nenupharis aut aliarum &c. potes etiam addere electuarium de ſucco roſarum, praſſium expertum, adiãthos hepatica & polytricum, expertum eupatorium endiuia, illa à proprietate valent inquit Placentinus.

Purgatio in teneſmone & dyſenteria.

℞. Myrobal. citrin. emblic. an. ʒvi. roſ. amb. ſumach, balauſtiorum acaciæ an. ℈i. ſem. anethi fœniculi ameos an. ʒß. bulliant poſtea, adde Syrup. citonior. aut myrtill.

Purgatio elegans contra phlegma in ſtomacho.

♃. Turbith albi & à cortice mundati agarici trochiſcati an. ℈ii. ß. zinzib. ℈ß. Spicæ gr. v. hyſſopi ℈i. terantur & fiat infuſio in aqua decoctionis paſſularum q. ſ. & bulliant ſecundum artem, in qua ebullitione ſtet per noctem, deinde mane coletur, & intus diſſoluatur electuarii eleſcoph ʒii. de dactylis ʒiß. de ſucco roſarum ʒi. macis gr. ii. ſyr. acetoſ. compoſ ℥. ß. i. miſce.

Purgatio ad idem pulchra & præcipue in mixta.

℞. Eupatorii azari an. ℈i. agarici albi ʒii. Rhab. electi ʒi. ß. Spicæ zinzib. an. gr. v.

Purgatio ad Melancholiam.

℞. Chebulorum nigrorum an. ℥ß. flor. borraginis bugloſſæ ſtœcad. arab. thymi, epithymi herbæ vtriuſque bugloſſæ cum rad. an. p. i. fumiterræ, chamedryos, chamæpitheos, an. p. ß. agarici

agarici ʒj. polypodij ℥ß. fol. Sennę ʒ vi. liquiritiæ paſſul. an. ʒiij.

Purgatio ad idem.

℞. Flor. borraginis bugloſſ. viol. thymi, epithymi, an. ℈j fol. Senæ ℥j. polypodii ℥ ß. paſſul. mundat. liquiritię an ʒiij. fiat decoctio in ſero Caprino q. ſ. pro hauſtu vno coletur, intus infundatur myrob. emblic. bellic. an. ℥ß. ſtent per noctem in infuſione, mane verò fricetur manibus & vna ebullitione bulliant, colentur, intus diſſoluātur electuaria quęuis.

Purgatio ad idem.

℞. Flor. meliſſæ nenupharis borraginis bugloſſæ violarum thymi, epithymi, ſtœcados arab. an. p. j fol. Sennæ ℥ß. fiat decoctio in ſero caprino q: ſuf. pro hauſtu vno, coletur, intus addatur prunor. emblicor. an. ℥ß. ſtent per noctem in infuſione.

Purgatio ſublimis ad idem, multoties experta in melancholia euacuanda, & eſt ſecretum.

℞. Flor. borrag. bugloſſ. Sem. acetoſæ, ſcariolæ, endiuiæ & violarum adianthos, polytrichi an. ʒ ij. fiſticorum in ſucco bugloſſæ per duos dies & noctes infuſorū ℥iiij. pinearum, ſimiliter infuſarum ℥iij. cort. myrobal. Indorum ℥j. Hyacinth. Smaragdi, Saphyri an. ʒi. oſſis de corde cerui, doronici Zedoariæ, an. ʒij. lapidis Lazuli armeni præparatorum an. ℈ij.ß. margaritarum elect. ʒjß. ſyrupi de pomis ℥v. muſci gr.ij. ambr. gr.iiij. ſachari q. ſ. Huic ſimile ſecretum eſt ſequens.

Purgatio elegans ſolutiua, experta in melancholia euacuanda.

℞. Thymi, polypodii, Sennæ, centaureæ an. ʒj. lapidis armeni pręparati ʒij. ellebori nigri ʒß. diagridii gr. xv. Myrobal. indorum ʒiij. flor. violarum nenupharis meliſſæ bugloſſæ, cinnamomi elect. macis, Sem. baſiliconis, been albi, an. ʒß. terantur, & cum ℥ij. paſſularum confrictarum & Syr. myrobalan. indorum, conſeruationis earum aut Syrupo de citro q. ſ. fiat electuarium, da mane in aurora cum aqua lactis aut Zuchari ʒii.

Nota quod ex iſtis elongatioribus purgationibus Syrupos longos magiſtrales & conuenientes facere potes, etiam in omni tal. purgationis decoctione addere ſucci pomorum dulcium ℥iß. vel ij. vt lubet plus vel minus & elegans erit.

Purgatio elegans & artificialis in Melancholia.

℞. Aquarum bugloſſ. meliſſæ borraginis an. ℥iiij. polypodii groſſo modo contuſi ʒiii. agarici albi ʒj. paſſularum liquiritiæ an. ʒij. ſtent per diem in infuſione, poſtea bulliant duabus ebullitionibus coletur, poſtea infundatur Chebulorum contuſorum ℥ ij. Indorum ʒj. epithymi ℈ii. ʒʒ. macis an. gr. v. flor. borragin. bugloſſ. cuſcutæ ſtœchad. arab. an. ℈j. iterum vnica ebullitione bulliant, coletur, addatur diacatholicon diaſennæ.

Purgatio ad idem.

℞. Eupatorij fumi terræ an. p. j. ſtœcados arabici ʒi. epithymij ʒiij. chebul. emblicor.

belliric. an. ʒii. turbith. agarici an. ʒi. polypodii foliculorum ſennæ an. ℥ß. ſquinanthi ℈i. ellebori nigri ʒ.i. paſſularum liquiritiæ an. ℥ß. hamech. diacatholicon diaſennæ an. ʒii.

Purgatio ad idem.

℞. Vtriuſque bugloſſi cum rad. fumiterræ, chamædryos, chamæpytheos, eupatorii, camomeli an. p. i. polypodii foliculorum ſennæ an. ʒ vi. capillorum vener. epithymi ſtœcados arab an. ʒi. ſquinanthi ʒß. ellebori nigri ʒiß. ſucci pomorum dulc. ℥i.ß. flor. borrag. bugloſſ. an. p i.

Purgatio elegans phlegmatis & Melancholiæ.

℞. Hellebori nigri ℥ß. Rhabarb. electi ʒii. turbith ʒiß. foliculorum ſennæ, ʒvi. croci ʒʒ. an. ʒß. ſpicæ ℈.ß. macis nuc. moſchat. cinnamomi garyoph. an. ʒi. ß. liquiritiæ raſæ ℥i. ſyrupi de ʒʒ. conditi & de chebulis conditis q. ſuff. fiat elect.

Purgatio elegans.

℞. Agarici albi ʒi. follicul. ℥i. thymi epithymi an. ℥i. polypodii ℥ß. ſem. aniſi fœniculi ʒii. prunorum num. v. diacatholicon. diaſennæ diacarthami.

PILVLÆ.

Pilulæ ad quartanam febrem.

℞. Coſti, ſpicæ, Myrrhæ, Chamædrios, Cinnamomi, Croci, Azari, ſquinanthi, Carpobalſami, Amomi, Scordeon, folii Ariſtol. rotund. Maſtiches, Caryophyl. Helleb. nigri, Gentianæ, Agarici, Polypodii, an. ℈ß. Diagridii ʒi. Aloes ℥ß. tempera vt vis, da cùm conuenit.

Pilulæ ad ablationem, appetuntur à materia cholerica.

℞. Roſ. rub. ʒß. Rheub. Myrob. Citrinorum, an. ʒi. Maſtiches ſand. alb. & Citrin. an. ℈ ß. ſpec. Hieræ picræ ad pondus omnium cum aqua Abſynthii fiat maſſa, potes ſi lubet Diagridium addere.

Pilulæ excellentes ad fœtorem oris.

℞. Cardamomi, Caryophyl. nucis Moſchat. Galangæ, Cinnamomi, Fol. lauri, Macis, Origani, ℈ß. ligni aloes, ʒiß. Moſchi, Ambræ, an. gran. vi. cum vino albo & aqua roſ. q. ſuff.

Pilulæ ad idem.

℞. Caryophyllorum, Galangę, Cyperi, Calami aromat. roſarum myrtyllorum, ligni aloes, ſpicæ folii, nucis Moſchatæ, Macis, Origani, Ireos, an. ℈ß. Muſch. gran. iii. cum vino.

Pilulæ hepaticis, aſchiticis & ictericis.

℞. Myrob. citrinorum Rheub. ol. an. ʒi. maſtichis ſpicæ ſquinanthi roſ. rub. ſandal. alb. aniſi an. ℈i. laccæ ablutæ ℈ii. diagridii ʒß. croci ℈ß. ſucci Abſynthii eupatorii an. ℥ii. ſucci ſcariolæ q. ſuf. fiant pilulæ.

Pilulæ ad tympanitidem.

℞. Rheub. el. ʒii. carui ameos ana ʒi. turbith. coloquintid. an. ʒß. ſpicæ ℈i. cum ſucco eupatorii,

Pilulæ in aſchite quando eſt febris & vrina rub.

℞. Rheub. elect. ʒi. turbith. agarici colocynth. ꝫꝫ. an. ʒß. ſem. endiuiæ lactucæ cichorii opii an. ʒß. cum ſucco endiuiæ qu. ſuf. fiat maſſa.

Pilul. in aſchite vbi non eſt febris neque vrina rubra.

♃. Fol. mezereon Rheub. an. ℥ii. euphorbij ℈ii. roſarum maſtiches an. ℈i. turbith. colocynth. an. ʒß. cum ſucco eupatorii aut abſynthii q. ſuf. fiat maſſa.

Pilul. ad idem.

℞. Sem. endiuiæ cichorii lactucæ apii fœniculi petroſelini an. ʒß. euphorbii mezereon an. ʒi. Rheub. ʒiij. colocynthid. agarici turbith. an. ʒß. ſpicæ maſtiches roſ. rub. an. ℈j. ſucci Eupat. q. ſuf. f. maſſa.

Pilulæ ad hydropem elegantes.

♃. Pilul. de rhabar. ʒii. turbith. agarici ana ℈ii. pulpæ colocynth. ʒß. bdellii gran. viij. ſem. fœniculi, cardamomi an. ℈j. ſalis com. ſalis nitri ana ℈ß. fol. mezereon præparat. ℈2. roriſmarini, ſpicæ, cuſcutæ ana ℈ß. cum ſucco ebuli & eupatorii quan. ſuf. fiant pilulæ ix.

Pilulæ ad pulſum cordis expertiſſimæ.

♃. Smaragdi el. carabæ ana ℥ß. hyacinthi ſeminis Baſiliconis an. ℈ij. cum aqua roſar. qu. ſuf. ♃. Pilul. commun. da in hora qua moleſtatur à pulſu.

Pilulæ ad oppilationem ſplenis.

♃. Ammoniaci ℥ß. bdellij ʒii. agni caſti cortic. capparorum, tamariſci, ſcolopendriæ an. ʒß. cum ſyrupo acetoſo compoſ. q. ſ. fiant pilulæ vij. & poſtquam ſæpè fuit digeſtus ſyrupis longis, & purgatus cum diaſena, capiat diebus viii. pill. 2. hora vna ante cœnam, & hoc interuallatim ſæpè reiteretur, quia laudabilis operatio eſt.

Pilulæ excellentes & probatæ contra debilitatem memoriæ vt vidi in quodam, qui memoriam amiſerat, & his pilulis per menſem continue vtendo ad bonam memoriam rediit.

℞. Cubebarum calamenthi, nucis moſc. caryoph. an. ʒi. ambræ ℈ii. moſchi gran. ij. fiant pilulę vj. cum ſucco maioranæ, da in introitu lecti vnam, vel ii. tribus diebus continuis.

Pilulæ ſtupefactoriæ ad dolorem dentium vehementem.

♃. Opii manu calefacti in pauca quantitate cum cera mixti, & in pil. redacti, ponatur denti doloroſo, & ſubito ceſſabit.

Pilulæ ſtomachicæ purgantes choleram & phlegma ſine impedimento.

℞. Specierum Hieræ picræ ℈ii. myrob. citrin. Indorum, agarici trochiſcati, turbith. an. ℈ß. epithymi, ameos, aniſi, ana gran. vi. diagridii ℈ß. cum liquore quemuis accipe f. pilulæ vii.

Pilulæ contra fumos à ſtomacho ad caput aſcendentes, viſumque clarificantes.

♃. Myrob. citrin. Indorum ana ʒi. ß. licii folii, caſſiæ ligneæ, ſquinanthi, roſ. maſtiches, cubeb. piperis longi ana

℈ß. agarici trochiſc. ℈ij. colocynthid. ℈j. Spec. Hierę picræ ℥ii. euphraſiæ q.ſ.fiat maſſa.

Pilulæ ad fœtorem oris.

♃. Caryoph. cardamomi, macis, ligni aloes, folii coſti, ſandal. citrin. Xilobalſami cubeb. ana ℈ß. origani ʒß. galangæ, nucis moſch. an. ℈i. camphorę gran.ii. aquæ menthæ, roſaceæ muſcatę, qu. ſuf. fiant pilulæ, da ante cibum 8. poſt 11. pil.

Pilulæ ad viſcoſos humores & ventoſitatem ſtomachi arthetitos, podagricos & calculos nobiles.

℞. Emblicorum Indorum belleric. an. ʒi. bdellii ſem. apii aniſi, carui, ameos, maratri, roſ. ceterach, maſtiches, amomi ana ℈ß. cinnamomi cardamomi, acori, ſpicæ, croci, caſſiæ ligneæ an. ℈j. hermodactyl. ℈iiij. agarici albi an. ʒß. colocynth. ʒj. cum aqua ſaluiæ, q. ſ. fiat maſſa.

Pilulæ ad Epilepſiam.

℞. Seſeleos, Ariſtoloch. vtriuſque, gr. pœoniæ, ſem. ruthæ, ſtœcad. arabici, epithymi, polypodii, camædrios, camæpitheos, an. ℈ß. Myrtil. citrin. Indor. Belleric. hellebori nigri, turbith. ana ℈i. colocinth. trociſ. ſquillę an. ℈ii. lap. lazuli prę-parati ℥i. caſtorei gran. vi. cum ſucco ruthæ.

Pilulæ ad hydropem calidam aſchitem.

♃. Rheubarb. elect. ſucci eupatorii ana ʒi.ß. ſem. ſcariolæ ℈ii. agarici ʒ ß. mezereon ʒii. ſucci ſcariol. q. ſ. miſce fiat maſſa.

Pilulæ ſub lingua cum quibus Lanfrancus reſtituit loquelam vni mulieri.

♃. Granor. lauri n. vi. euphorbii gran. vi. cum ficu mundo, (alii habent ficuum ſiccarum mundatar. num. vi.) corticib. ligno & ſicco. f. xii. pilulæ, da vnam ſub lingua bis in die, quibus ſi addis aſſam & caſtoreum meliores erunt, verum horribiliores.

Pilulæ contra peſtem.

℞. Myrrhæ, croci, cornu cerui, ſpodii, ſem. baſilicon. been vtriuſque, boli an. ʒß. flor. borraginis ℈ii. caryoph. cort. & ſem. citri an. ℈ß. ambræ grana iiii. agarici trochiſc. granator. an. ℈i. camphoræ ℈ ß. aloes ad pondus omnium cum vino.

Pilulæ elegantes ad choleram & dolorem capitis calidum.

℞. Myrob. citrin. Indorum an. ʒii. rheubarb. elect ʒi. ſem. ſcariolæ, port. endiuiæ ana ℈i. diagridii ʒß. roſ. rub. ſand. alb. & citrin. an. ℈ß. cum ſucco ſcariolæ, q.ſ.

Pilulæ ad dolorem capitis phlegmaticum.

♃. Spec. hieræ picræ ʒi. ſem. apii, colocynth. an. ʒß. agarici trochiſ. chebul. ana ℈ii. cum ſucco ſaluiæ q.ſ.

Pilulæ elegantes ad idem.

♃. Agarici ʒiß. caſſiæ ligneæ polypodii camędrios, camępith. maſtiches, aniſi, fœniculi cinnamomi, cubeb. ligni aloes, nucis moſch. coſti piperis longi, granorum pœoniæ ana ℈i. turbith. ʒi. aloes ℥ ß. colocynthid. ʒ i. ſcammoneæ ʒß.

cum ſucco ſaluiæ.

Puluis ad dolorem capitis melancholicum.

℞. Thymi, epithymi, cuſcutę, ſtecad.ara.hypericon.rad.capparorum, ſem.aniſi, fœniculi an.℈i. colocynth. ʒj. ſcammoneę ʒß. myrob. Indorum chebul.an. ℥j.ß. aloes ℥ß. folior. ſenæ ʒii.tum doron. epithymi qu. ſuf. fiat maſſa.

Pilulæ ad duritiem ſplenis & quartanam.

♃. Rhabarb. elect. ʒj. coſti, ariſtol. lon. rad. cappar. laccæ, abſynthii, maſtiches ſquinanthi, azari, folii, ſpicæ celticæ, ſem. aniſi, apii, caſſiæ ligni aloes, eupatorii, gentianæ an. gran. viij. croci, caryoph. an. ℈ß. lapid. Lazuli abluti & præparati ℈ij. diacridii ℈ij.ß. cum diaſenæ q.ſ.

Pilulæ ad choleram elegantes.

♃. Aloes ʒij. myrob. citrin. Indor. rheubarb. an. ʒi. ſpicæ, roſ. rub. ſand. citrin. alb. ana ℈ß ſcammoneæ ℈ß. ſucci ſolani. qu.ſ.

Pilulæ Bechicæ.

♃. Succi liquiritię, zuchari candi an. ʒv. amyli gummi tragacanthi, amygdal. dulc. ana ʒii.ß. ſyrup. de liquiritia quan. ſuf. fiant pilulæ latæ.

Pilulæ elegantiores ad materiam chollericam, melancholicam, aduſtam, deſcendentem à capite, phlegma quoque purgant.

℞. Maſtiches, ſpicæ caſſiæ ligneæ, cub. ligni aloes an. ℈i. caryophil. folii an. ℈ß. colocynthid. agarici, turbith, hermodact. ſenę, epithymi an. ʒß. helleborí nigri ʒi. rhabarbar. elect. ʒi.ß. aloes ℥ß. conficiantur cum ſucco rutæ, in quo per noctem vnam reſidentiam fecerint ℈ii. ſcammoneæ, fiant pilulæ in aqua fumaria.

SYRVPVS.

Syrupus aperiens oppilationem hepatis, renum dolorem, & febrem mitigans ac ventoſitatem in inteſtinis diſſoluens.

♃. Rad. marathri, apii ℥ß. liquiritiæ ʒij. borrag. capil. ven. amygdal. cuſcut. abſynthii, roſ. an. m.j. ſquinanthi ʒj. ſem. aniſi ℥ß. petroſelini, dauci, aſparagi, cucurbit. melonum cucumeris an. ʒj.ß. ſpicæ, folii, maſtiches an. ℈i.

Syrupus in febre acuta, ſiti, linguæ ariditate & caliditate, iuuenibus & cholericis conueniens.

♃. Prunorum, ſebeſten iuiubarum an. num. xv. flor. violarum, nenuph. ſolatri portulacæ lactucę an. m. j. bulliant poſtea adde mannæ granatæ ℥i.ß. granatoſ. acetoſ. ℔. j. zuchari q.ſ. pulcher fit ſi addis tamarind. ℥vi. in colore & inciſione.

Syrupus ad idem nobilis, præcipuè in tuſſientibus.

♃. Iuiubarum, ſebeſten prunorum an. num. xv. liquiritiæ raſe ℥i. borrag. violar. an. ℥ß. ſem. maluæ, citoneor. ʒ ij. mannæ granatæ ℥i.

Syrupus ad ſtomachum ventoſum frigid. dolorem hypochond. & diaphragmatis, corruptionem appetitus, necnon aperitiuus.

℞. Rad. endiuiæ, apii, acori an. ℥i. ſem. aniſi, fœniculi an. ℥ß. abſynthii, centaureæ, cuſcutæ, roſ. an. m. j. ſquinanthi, ſpicæ, azari, folii an. ʒi. liquiritiæ ʒ vi. bulliant poſtea adde rheub. in puppa ligati ʒii. & zuchari q.ſ.

Syrup. ad phlegma ſalſum & ſcabiē.

℞. Myrob. Indorum ʒvi. citrinorum ʒß. cuſcutæ endiuiæ, lupulorum, fumiterræ, cichorii, capillor. veneris, epaticæ, abſynthij, borraginis, bugloſſæ, violarum an. m. 1. rad. lapatii acuti ℥ ii. roſar. ſumach. an. ʒii. liquiritiæ ℥ß. prunorum, ſebeſten. num. xx. tamarind. ℥ß. thymi epithymi an. ʒ i. Nota quod omnes iſtos & alios quoſcunque vis, ſyrupos ſolutiuos facere potes, & pręcipue in materia phlegmatica & melancholica ſecundum doctrinam Auicennæ. 1. tertii cap. de canonibus curationis.

Syrupus in diſcraſia ſtomachi & laterum ventoſa cum pallore cutis.

℞. Eupatorii, cuſcutæ, abſynthii, centaureæ capillor. veneris, roſ. borrag. an. m. 1. radic. apii, acori an. ℥i. ſem. aniſi, fœniculi, marathri, apii an. ℥ß. liquirit. ʒi. ſpicæ, caryoph. galangæ, piperis longi, ſquinanthi an. ʒi. ſem. ſcariolæ ʒi. ß.

Syrupus in omni vehementi inflammatione elegans & nobilis, qui & in peſte ſolennis eſt.

℞. Succi, citri granat. acetoſ. vuarum immatur. aquæ roſ. an. ℔. ß. aceti ℥iii. camphor. ʒß. zuchari &c.

Syrupus in caliditate hepatis febre acuta variolis aſperis à ſanguinis ebullitione ipſius feruorem comprimens, vnde & ebriis conueniet.

℞. Tamarindor. ℥i. ſebeſten, iuiubar. an. n. xv. ſem. portulacæ, lactucæ, endiuiæ, maluę, cuſcutæ, citrulli, cucum. ſandal. amb. an. ʒi. roſ. viol. an. p. 1. berb. ʒvi. vini granat. ℔. i. aceti roſar. ℥i. bulliant omnia donec ℔. iij remaneant, colatæ paſtę addatur vinum granatorū & acetū, mānę ℥i. ß. aquæ roſ. ℥iiij. camphoræ ℈i. iterum bulliant & cum ſaccharo dulcorentur.

Syrupus elegans aromaticus in omni frigida diſpoſitione ſtomachi & hepatis & membrorum.

℞. Spicæ, azari, folii, ſquinanthi, maſtiches an. ʒi. coſti ciperi, carpobalſami, xilobalſami, amomi an. ℈ii. ß. galangæ caryophil. cardamomi, cub. nucis moſ. macis & calonii aromatici an. ʒß. calamenti, mumiæ (vel menthæ) an. m. i. paſſ. enucleat. ʒvi. vini alb. ℔. i. aquæ lib. ii. moſchi gran. iiij. zuchari, &c.

Syrupus de ſtœchados ad articulos.

℞. Stœchados ara. ℥i. calamenti, origani, ſaluiæ, thymi, epithymi, maioranæ, roriſmar. an. m. j. acori ℥i. ſe. marathri, aniſi carui an. ʒi. pyrethri ʒ iij. agarici albi ʒi. chebul. ʒvi. paſſ. ℥ii. aromatizetur, cū puppa piperis longi, zz. calami aromatici, ſpicæ an. ʒß. cubeb. nu. moſch. macis an. ℈ii. Elegans eſt & pulcher, ſi aliqua iūcturas magis reſpiciētia addis.

Syrupus digeſtiuus phlegmaticis.

℞. Rad. petroſelini, apii, bruſci, aſparagi graminis an. ℥i. infundentur primum diem in aceto, deinde parum exicentur, poſtea. ℞. hyſſopi, calamenthi origani, maioranæ, camædrios abrotani an. m. j. ſem. aniſi fœniculi, carui marathri ameos an. ʒii. ß. zinzib. zedoariæ, ſpicæ an. ʒiß. fl. anthos ʒ iij. coquantur ad ſyrupi conſiſtentiam.

Syrupus nobilis & expertus de bugloſſa ad melancholiam digerendã.

℞. Bugloſſæ cum. rad. ℥iij. fumiterrę, lupulorum ſalicis ℥i. co. fraxini tamariſci geniſtæ an. ℥ß. ſcolopendriæ ca. ven. meliſſę an. m. j. ß. ſe. melonum cuſcutæ vrticæ, aniſi marathri an. ʒij. thymi epithymi an. ʒj. ß. myrob. citrin. chebulor. an. ℥i. folic. ſenæ ℥ij. carthami ʒi. polypodi ℥j. ß ſpicæ calami aromatici, behen vtriuſq; an. ℈. liquirit. ʒj. paſſul. ʒj. ß. vini albi ℥4. aceti ſquillitici ℥ iij. da diebus aliquibus continuis, & in ſplene excellentiſſimus.

Syrupus vulneratorum elegans.

℞. Cinnamomi ℥j. zz. ℥ß. galangæ, gr. paradyſi, cardamomi, piperis vtriuſq; caryophyll. an. ʒi mellis zuchari an. ℔. ij. vini clari ℔. iij. Miſce. fiat claretum ex quo ℥v. dabis cũ ℈4. pulueris infraſcripti. ℞. pimpinellæ, betonicæ, ſanamundæ valerianæ, gentianæ, caryophyl. an. ʒi. piloſellæ ad põdus omnium, expertum eſt.

Syrupus ad ſanguinis corruptionem vt lepra, ſcabies & id genus.

℞. Fumiterræ m. iij. bugloſſæ cũ radicib. ſcabioſæ, lupulorum, lapatii, capill. veneris polytrichi, ſcolopẽdriæ cichorii endiuiæ an, m. j. ß. liquiritiæ ℥i. ſem. melon. cuſcutæ acetoſæ aniſi an. ʒj. flo. viol. bor. bugloſſæ, roſ. epithymi an. ʒi. ß. polypodii ℥ii. folliculorũ ſenæ ℥i. ß. myrob. Indor. chebul. citrin. an. ℥ß. ſe. carthami ʒii. paſſularum ℥j. ß. prunorum, ſebeſten nu. xx. tamarind. ʒvj.

Syrupus ad ſanguinem infectum.

℞. Rad. enulæ campanæ, lapatii acuti an. ʒj. follic. ſenæ ʒj. ß. fumarię, ſcolopendriæ, epaticæ an. m. ij. lupulor. cuſcutæ, abſynthij endiuiæ, cichorii an. m. j. prunorũ n. xx. ſebeſten. n. xxx. thymi, epithymi, flo. viol. bor. bug. an. ℥ß. ſticados ara. ʒij. myr. chebul. cit. an. ʒvj. tamarind. ʒv. polypodij ℥3. ſe. aniſi ℥ß. *Syrupus ad coitum.*

℞. Singulorũ paſtinachæ, erucæ an. m. j. ß. pinearũ piſtach. ficuum an. ʒi. teſticul. vulpis ℥iij. bulliãt poſtea, addatur mel q. ſ. moſ. gr. v.

Syrupus ad diſcraſiam capitis et ſtomachi frigidam nobilis.

℞. Menthæ meliſſæ, bethonicæ ſaturagiæ, balſamitæ, ſaluiæ ſerpilli polii, pulegii, aſtæ regiæ, maioranæ, ſtœchad. ara. roriſmarini Origani an. m. cubeb. ligni aloes, nucis moſchatę, piperis lõgi, caryo. an. ʒi. acori ℥ß. g. pœoniæ ʒv.

Syrupus ad idem & præcipuè in ſubtili phlegmate.

℞. Fo. ſaluiæ, cupreſſi, an. m. i. ß maſtic. olibani a. ʒj. ß. nucis moſ. macis cupreſſi an. ʒiij. ligni al. ʒi.

Syr. ad dolorẽ capitis melancholicum.

℞. Capil. ven. rad. vtriuſq; bug. & folior. carũ an. m. ij. polypodii ℥ij. epithymi ʒ vi. follic. ſenæ ℥ ii. ß. chamæpyth. ſtœchados arab. camędrios, eupatorij an. m. j. fumiterrę m. j. ß. ellebori nigri ʒiii. ſucci pomorum dulcium ℥viij.

Syrupus ſecretiſſimus in aſcite & præcipue calida.

♃, ſucci ſcariolæ lib. ij. ſucci apii petroſelini an. lib. j. aquæ decoctionis eſulæ ℥ i. ß. ſpicæ ʒi. maſtiches ʒ ß. ſem. fœniculi apii an. ℥ß. bulliant omnia vſque ad conſumptionem medietatis, coletur & fortiter exprimatur, deinde adde Rheubar. in puppa ligati ℥ ß. zuchari ℔. ii. iterum vna lenta ebullitione bulliant da ℥iiij. bis in hebdomada ſecundum patientis virtutem & miraberis effectum, poſtea emplaſtra ventrem de ſtercoribus cum aceto, ſuper hepar autem pone emplaſtrum triaſand. Meſue.

Syrupus vrinam prouocans, & eius doloroſum ardorem ſedans.

♃. Sem. apii ʒij. fœnugræci ℥i. ſcolopendriæ capill. ven. an. m. 1. ſem. cucurb. melonis, cucum. lactucę, cichoreæ, endiuiæ an. ʒß. aquæ cucumer. fiat ſyrupus.

Syrupus ad caliditatem hepatis elegans.

♃. Endiuiæ, ſcariolæ, lactucę, cichori, meliloti an. m. 1. ſcolopendriæ acetoſæ polytrichi, capill. ven. adianthos an. m. ß. prunorum num. xx. ſebeſten. nu. x. ſem. melonum, cucurbitæ cucumeris citrulli an. ʒ ii. cyperi, capparis ʒj. ß. acori ℥ ß. bulliant.

Syrupus contra ardorem vrinæ.

♃. Epaticæ ℥ iij. adianthos, polytrichi, capill. veneris, ſcolopendriæ, lactucæ, endiuiæ, bugloſſæ, v. ol. borraginis an. ℥j. ſem. melonum citrulli cucurb. an. ℥ß. papau. albi ℥ i. liquiritiæ ʒx. myrtill. ʒvi. Eſt expertus contra ardorem ex vlcere & ad mictum ſanguinis.

Syrupus ad ſcabiem, & ad ſanguinem infectum.

♃. Fumiterræ, ſcolopendriæ, polytrichi, adianthos, ſcabioſæ, cichorii lupulorum an. m. 1. rad. lapatii acuti, enulæ an. ℥ 1. ß. ciperi, capparor. an. ʒ iij. acori ʒx. epithymi ℥ß. follic. ſenæ ʒiii. bulliant ſ. *Syrupus ad formicam.*

℞. Epithymi, cuſcutæ, ellebori nigri an. ℥ß. folliculorum ſenæ ℥iij. polypodii ℥v. ſcolopendriæ polytrichi fumiterræ, capill. vener. cichorii lupulor. an. m. 1. bulliant.

Syrupus elegans & pulcher certe ſolutiuus ad hydropem.

♃. Radicum quinque diureticorum an. p 1. rad. ebulor. ʒx. epaticæ, ſcolopendriæ chamedrios eupatorii, origani, ruthæ, fumiterræ, cuſcutæ flor. ſambuci, borrag. an. m. 1. ſem. aniſi carui, cumini, ſileris montani, ameos, leuiſtici, baccarum lauri, gran. iuniperi an. ʒi. quatuor ſeminum frigid. maior. an. ʒii. ſandal. rub. cinnamomi, ſpicę, maſtiches, folii azari, agarici albi an. ʒi. follicul. ſenæ ℥i. thymi epithymi, cort. capparor. ſquinanthi, tamariſci an. ʒ i. myrob. citrin. ℥i. fol. laurea. pręparat. ℥ j. ß. limaturæ chalybis ℥ß. bdellij, ſalis gemmæ an. ℈i. fiat horum omnium decoctio ſecundum artem in aqua ℔. iiij. vſque ad conſumptionem tertiæ partis, coletur, deinde addatur ſucci ſcariolę apii, fœniculi an. ℔. ß.

℔. ß. ſucci ebuli, fumiterræ an. ℥4. ſucci ireos, plantaginis an. ℥4. rheubarb. electi in petia ligati, ℥ß. Iterum bulliant omnia ſimul, & cum zucharo q. ſ. fiat ſyrupus clarificatus. ſ. a.

Syrupus ad vlcera pulmonis.

℞. Rad. enulæ ℥ ii. ireos altheæ, liquiritiæ mundæ an. ℥i. thymi ℥ß. praſſii, centaureę, capillor. veneris, polytrichi anthos an. m. 1 polypodij ℥j. xilobalſami carpobalſami ſe. vrticæ ana ℥ iij. pinguium ficuū nu. xij. paſſùlarū ℥iij. ſe. fœniculi coriandri, endiuiæ altheę an. ℥ß. terantur & fiat infuſio per noctem in aqua q. ſ. poſtea, ita vt lib. ij. remaneant, coletur intus addatur penidiarum ℥v. mellis roſati ℥iij. acori paſſul. ℥j. fiat ſyrupus da cum aquis, aut da per ſe.

Syrupus ad lapidem renum.

℞. Sem. ſaxifragiæ, milij ſolis an. ℥ i. ſem. anethi, bruſci petroſelini an. ʒiij. 4. ſem. frigid. maior. mundator. an. ʒij. rad. ſaxifragiæ, bruſci aſparagi, petroſelini, rubeæ tinctorum, philipendulæ an p. 1. parietarię, verbenæ, ſcolopendrię, endiuiæ, cichorii an. m. 1. rad. apii, fœniculi an. p. 1. liquiritiæ raſæ ℥i. nucleorum ceraſorum ℥iii. ſem. altheæ maluę an. ʒ ij. vini albi ℔. i. aquæ ℔. iij bulliant, fiat ſyrupus clarificatus, da cum aqua milij ſolis, ſaxifragię & raphani.

Syrupus ad idem laxatiuus.

℞. Rad. ſaxifragiæ, petroſelini, fœniculi apij, acori, rubeæ tinctorum, an. ℥i. polypodii ℥i. follicul. ſenę ℥ij. ß. petroſelini, milij ſolis, alkakengi anethi, raphani Macedonici, 4. ſem. frigid. maior. mund. an. ʒij. fiat horum decoctio in aqua qu. ſuf. ita quod lib. ij. remaneant colatæ, quibus addatur benedicta laxatiua caſſia extracta ana ℥ j. Miſce.

Syrupus ad quartanam & oppilationem ſplenis.

℞. Fumiterræ lupul. ſcolopend. endiuiæ cichoreę cuſcutę an. m. 1. thymi epithymi an. ʒi. ß. turbith. agarici, rhabarb. an. ʒi. ſpicæ ſquinanthi ʒß. cort. cappar. tamariſci an. ʒii. follicul. ſenæ ℥i. polypodij ℥ i. quinque radicum diureticorum an. p. 1. ß. ſem. aniſi fœniculi carui an. ʒii. myrob. citrin. Indor chebul. an. ʒß. fiat decoctio. ſ. a. in aqua qu. ſ. ita quod ii ℔. remaneant, ſtent per noctem in infuſione, mane coletur, intus addatur aliquid ex iſtis ſyrupus de meliloto, fumo terræ borragine, de Epithymo, oximel diuretic. acetoſus, partim de endiuia.

Syrupus ad epilepſiam.

℞. Ruthæ, hiſſopi an. m. ij. paſſùlar. thymi epithymi an. ℥ß. gran. pœoniæ rad. pœoniæ, an. ℥i. viſci quercini ℥ß. ariſtol. rotundę, agarici albi, pyrethri an. ʒij. ſileris montani carui, baccarum lauri, ſquillę an. ʒi. coaguli leporis ʒ iii. fiat decoctio in aqua, ita quod libræ duę remaneant colatę, deinde cum mell. roſ. ℥iiij. fiat ſyrupus.

Syrupus cordialis frigidus.

℞. Florum borrag. bugloſſæ endiuiæ, meliſſę an. m. 1. ſem. acetoſę ℨ ij. quatuor ſem. frig. maior. contuſi an. ℨi. ß. minor. an. ℨi. an. ℨ i. vini granat. vini pomorum arantiorum an. ℥iij. corall alb. ſubtiliter pulueriz atorũ ℥ß. aquar. endiuiæ bugloſſæ, meliſſæ an. ℥vi. aquar. roſ. rub. lib. 1. zuchari albiſſimi q. ſ. fiat ſyrupus ad tremorem cordis, calorẽ, maniam, ſitim.

Syr. digerens materiã cholericã in cap.

℞. Flor. violar. roſar. nenuph. borraginis, bugloſſæ an. ℨij. ſem. Endiuiæ lactucæ, ſcariolæ, portulacæ an. ℨiij. ſem. melon. cucum. citrulli, cucurb. pſillij integri an. ℨß. decoquantur, & in fine addatur ſucci ſemperuiuæ ℥ii. zuchari q. ſ. valet ad omnem inflammationem.

Syrupus ad materiam groſſam cholericam in capite.

℞. Flor. violar. roſar. nenuph. borrag. bugloſſæ ana &c. omnes alias res poſitas in ſyrupo ſupra ſcripto, quibus addatur rad. fœniculi, endiuiæ cichorij an. ℥ß. ſtœcad. arabici ℨii. capillor. ve. m. 1. ſucci apij ℥ij. zuchari q. ſ.

Syrupus ad materiam cholericam aduſtam in capite expertus.

℞. Succorum cichorij ℨiij. endiuiæ ſemperuiuæ, lupulorum, bugloſſæ, fumiterræ an. ℔. ß. depurentur & bulliant in iis floribus violar. nenuph. ſtœcad. arabici, epithymi, cuſcuræ an. ℨ. aquar. zuchari ana q. ſ.

Syrupus ad phlegma in capite.

℞. ſtœcad. arabici, origani, maioranæ, ſerpilli an. m. 1. rad. petroſelini fœniculi apij an. ℥i. rad. pœoniæ ℨx, cinnamomi, macis, nucis moſch. cubeb. carui, ſileris montani an. ℨi.

Syrupus ad phlegma groſſum in capite.

℞. Cinnamomi, nucis moſch. cubeb, zedoariæ, ſileris montani, aniſi, fœniculi, petroſelini apii an. p. 1. bulliant, in fine addatur ſucci maioranæ origani, calamenthi depurat. an ℥ij. zuchari q. ſ. cum aqua ſaluiæ.

Syrupus de acoro expertiſſimus ad dolores iuncturarum.

℞. Rad. acori ℥iiij. hyſſopi, calamenthi, Origani, meliſſæ, bugloſſæ, maioranę, ſaluiæ, ruthæ betonicæ, pulegij an. m. j. polypodii ℥ij. ſtœcad. arabici ℨij. pyrethri ℥ß. piperis longi ℨj. cinnamomi ℥ß. zz. ℨi. ß. vel ij folliculor. ſenæ ℨij. thymi epithymi an. ℨi. myrob. cheb. emblic. indor. an. ℥ß. paſſular. ℥j. aniſi ℥j. bulliant, zuch. q. ſ.

Syrupus diuinus ad dolorem capitis oculorum phlegmaticam debilitatẽ.

℞. Stœcad. arab. thymi epithymi, calamenthi, pulegij, origani herbæ paralyſis, euphraſiæ ruthę maioranæ an. m. j. ſpicę nard. ℨj. rad. enulæ fœniculi, ireos, euphraſiæ an ℥ß. nigellę ℈ij. flo. bugloſſæ, borraginis an. ℨj. rad. iringior. ℥ß. ſem. & rad. pœoniæ an. ℥j. fol. anethos, an. ℨi. ß. aquæ menſuræ duæ bulliant, donec menſura i. ß. remaneat, coletur poſtea, addatur ſacchari ℔. ß. aceti ſquillitici ℥ij. ameos, cardamomi, macis, nucis moſchatæ, a. ℈iiij. galangę, grana paradyſi, cubeb. an. ℈. muſchi ambræ an. gra. 4. ligentur in petia, & bulliant, donec menſura vna remaneat, da ℥iii. mane in introitu lecti, diuinum hunc & expertum vocat

Montágnana in litera B.

Syrupus excellens & multoties expertus per me, ad imagines oculorum, ſcotomiam & vertiginem.

℞. Euphraſiæ, ſileris montani mucorum roſar. id eſt non apertarum, chelidoniæ, ruthæ an. m. I. rad. fœniculi, verbenę, chelidonię an. ʒvi. ſe. fœniculi, flo. hypericonis, macis, an. ℥ß. bulliant & aromatizentur cum zucharo & iſtis ſpeciebus. ℞. ligni aloes ʒij. ſem. aniſi ʒj. ß. mac. ʒiij. pulueris euphraſiæ ℥ß. ligentur in petia.

Syrupus ad catarrhum ſalſum.

℞. 4. ſem. frigid. maior. an. p. I. ſem. lactucæ endiuiæ, ſcariolæ, acetoſæ, portulacæ an. ʒi. polytrichi adianthos, roſ. fumiterræ cichorij, capill. ven. lupulorum an. m. I. flor. nenuph. viol. an. m. I. sãdal. amb. an. ℈ii. rad. fœniculi, petroſelini an. ℥I. acori ℥ß. bulliãt, addatur zuchari q. ſ. vini granator. ℔. ß. macis ℈iij.

Syrup. ad materiam ſalſam in capite.

℞. Endiuię, cichorij, capillor. veneris, origani pulegii, calaměthi, ſtœchad. arab. bethonicę an. m. I. flo. borraginis bugloſſæ, violarum an. ʒi. quatuor ſem. frigid. maior. endiuię cichoreæ, an, ʒI. ß azari, ciperi, xilobalſami, ſpicæ, ſquinanthi an. ʒi. corian. præparati ʒvi. folior. ſenæ ℥iij. paſſular. ℥I. ß. gr. myrthi, ſumach. an. ʒij. cinnamomi, caryoph. behen vtriuſque an. ℈ij. acori ℥I. bulliãt zuchari q. ſ.

Syrup. ad Melancholiam & morbum Italicum ſolutiuus.

Re. Rad. liquiritiæ leuiſtici ebuli, lapatij acuti an. ℥ß. polypodij ℥I. herbæ cum florib. borraginis, bugloſſæ, endiuiæ, lupulorũ, Fumiterræ, ſerpilli epaticæ, capillorum ve. epith. thymi an. ʒii. ſtœcad. arabici, polytrichi, gallitrichi an. ʒi. folliculorum ſenæ ℥iii. ſem. aniſi, fœniculi cumini, carui an. ʒij. myrob. chebul. ℥i. agarici albi ʒiii. paſſul. ℥I. ß. prunorum n. xv. ficuum n. vi. cinnamomi zz. caryoph. macis an. ʒi. bulliant omnia ſecundum artem in aqua qu. ſ. ita quod ſyrupi ℥vi. remaneant, deinde. ℞. huius decocti ℥3. vel iiij. ſyrupi.

Syrupus potens ad hypoſarcam.

℞. Centaureæ, abſynthij, calamenti, eupatorii an. m. I. endiuiæ, cuſcutæ cichorii an. m. ß. rad. apij, petroſelini, aſparagi, bruſci an. ʒii. ciperi ℥ß. acori ℥i. liquiritiæ raſæ ʒvi. rubeæ tinctorũ ʒiij. aſari ʒij. ſem. ameos, endiuiæ, fæniculi apij, petroſelini an. ʒi. ß. 4. ſe. frigid. maior. an. ʒj. ſpicæ ℈ij. ſquinanthi ℈j. galãgę zz. an. ʒß. cinnamomi ʒi. ß. agarici albi ʒiij fiat horum decoctio in qua q. ſ. ita quod ſyru. ℥vi. remaneãt, ſtẽt per horas XII. in infuſione, colentur intus addãtur ſyrup. de endiuiæ ℥ii. eupatorii ℥iii. rhabarbari in puppa ligati ʒiii. laccæ ʒi. tere, vnica tamen ebullitione bulliant, bibat quotidie in aurora ℥iiii.

Syrupus nobilis aromaticus ſenibus frigidis ſtomachicis.

℞. Calamenthi vtriuſque, abſynthii an. m. i. maſtiches ʒii. zz. ʒiii. ſem. aniſi fœniculi ana ℥ß. paſſularum ℥i. bulliant, aromatizentur cũ lig. aloes, carioph. cinnam. az. piperis longi ana ʒ i. croci ʒß. & bulliant omnia in ſimul, poſtea cum zuccharo q. ſ. fiat ſyrup.

Syrupus elegans in inflatione magnæ choleræ & ſanguinis.

♃. Prunorum, iuiubar. ſebeſten, ana n. xx. viol. nenuph. roſ. an. ℥j. ſolatri, portulacæ lactucæ an. m. j. 4. ſeminum frigid. maior. mundat. an. ʒß. minorum an. ʒi. ſucci granator. acetoſor. ſucci vuæ agreſtis an. ℔. ß. camphoræ ℈i. zuchari q. ſ.

Syrupus nobilis ad idem.

℞. Iuiubarum, ſebeſten, prunorum ana n. xx. liquiritiæ raſæ ℥j ſem. lactucæ, maluę citoneorum, cucurb. cucum. melonum portulacæ an. ʒij. zuchari q. ſ. mannæ granatæ ℥j. ß.

Syrupus ad idem perpulcher & nobilis.

♃. Sem. cucurbitæ ℥ß. melonum portulacæ, an. ʒij. tamarindor. ʒiij. viol. ℥j. roſar. ℥ß. teranda terantur & bulliant in aqua q. ſ. ita quod libræ duæ remaneant, colentur intus addatur caſſiæ nouiter extractæ, mãnæ ana ℥i. aquæ roſar. ʒ4. vini granatorum acetoſorum ℔. ß. zuchari q. ſ. fiat ſyrup. contra choleram & pectoris aſperitatem ſublimis eſt.

Syrupus hepaticis, ſpleneticis, aperitiuus, diureticus ad phlegma valens.

♃. Abſynthij, eupatorii, chamędrios, chamæpitheos centaureæ an. m. j. ſquinanthi, ſpicę, azari, cyperi, folij an. ʒi. vini albi ℔. j. aquæ ℔. ii. zuchari qu. ſ. puppæ rheubar. ʒij. macis ʒß.

Syrupus pro caliditate hepatis & icteritia.

♃. Cuſcutæ, capil. veneris, roſ. endiuiæ, cichorij lupul. lactucæ, ſolatri an. m. j. fumiterræ m. j. ß. liquiritię ℥ ß. ſquinanthi, cord. cappar. an. ʒj. 4. ſem. frigid. com. maior. mundat. an. ʒi. ß. bulliant, addatur vini granatorum ℔. ß. ſpicæ ℈ß. puppæ rheubarb. ʒij. zuchari ℥ii.

Syrupus ad phlegma in ſtomacho incifiuus valens etiam ad nimiam pinguedinem.

Calamenthi, hyſſopi origani, menthæ ruthæ centaureæ ana m. j. rad. enulæ campanæ, apii, endiuiæ, coſti, azari ariſtol. longæ an. p. j. ſem. aniſi, marathri an. ℥ß apii, ameos ſileris mõtani an. ʒi. ſquinanthi ʒß. zz. ʒj. ß. caſſiæ ligneæ, folii, ſpicæ, xilobalſami an. ℈ii. ſquillæ ℈iiij. bulliant aromatizentur, cum cinnamomo, cardamomo an. ʒi.

Syrupus ſenibus diſcraſiatis frigido ſtomachõ.

℞. Abſynthij origani, menthę calamenthi centaureæ a. m. j. epithymi m. i. ß. ſem. aniſi, fœniculi, dauci, marathri an. ℥ß. paſſul. ℥i. zuchari aromatizetur, cũ puppa maſtiches, cinnamomi, piperis longi galangæ zz. an. ʒi. croci ℈i.

Syrupus nobilis & expertus in caliditate hepatis, febris acutæ, variolas aſſerit à ſanguinis ebullitione, ipſum feruorem comprimens, vnde & ebriis conuenit.

♃. Succi endiuiæ, granat. acetoſor. vuarum agreſtium, aquæ roſar. ana ℔. i. tamarindor. ℥i. aceti roſat. ℥ii. ß. ſpodii, berberis, ſandal. alb. an. ʒi. ß. ſtent horis 24. in infuſione, deinde parum bulliant, colentur addito zucharo q. ſ. camphoræ ℈i. fiat ſyrupus.

Syrupus nobilis & expertus ad ſcrophulas.

♃. Scrophulariæ ℥i. filipendulæ ℥ß. pimpinellæ piloſellæ tanaceti caulium, ſpatulæ fœtidæ, rad. raphani ana m. ß. coquantur in vino cum modico melle, da in aurora ℥iiii. diebus 8. continuis, poſtea purga cum puluere tuo, ſcrophulare & hoc ſæpè reitera, deinde appone emplaſtrum vnum ad ſcrophulas.

Syrupus ad botium.

♃. Rad. maliterræ, raſſi, berbaci, polypodii, bethonicæ, brancæ vrſinæ, purga, reitera, vt in ſcropulis.

Syrupus vulneratorius.

♃. Rubię maioris ℥i. conſolidæ, plantag. tanaceti chamæpyth. caulium rub. herbę Ruperti, pedis columbini, caryophyl. linguæ canis pimpinellæ, piloſellæ ana m. i. coque in aqua ſi febris eſt, ſi autem non parum vini, & dulcora cum modico melle, da ℥iiii. mane ieiuno.

Syrupus ad idem.

♃. Centaureæ, coſti, nepetę, caryophyl. pimpinellæ piloſellę, ſummitatum canabi, caulium rub. tanaceti liquiritiæ, rub. maioris ana m.i. cum aqua, vino & melle da ʒiiii. in aurora.

Syrupus expertus ad pectus vulneratum.

♃. Radic. tritæ cardi, fullonis, id eſt, dipſaci ℥iiii. pulueriſat. & cum melle, fiat ſyrupus, da ſingulo mane ℥ß.

Syrupus contra calculum.

♃. Quinque rad. diuret. ſaxifrag. ana ℥i. quinque ſem diureticorum, ſaxifragiæ macedonici carui leuiſtici, milii ſolis, raphani anethi, ſileris montani, amomi ana ʒii. liquiritiæ raſæ ℥iß. lapid. lyncis, ſpongiæ ana ʒi. ſang. hirci pręparati in puppa ligati ʒi. da ℥iiii. ieiuno.

Syrupus elegantiſſimus ad idem.

℞. Rad. fœniculi, raphani, acori, apii, petroſelini, aſparagi, bruſci leuiſtici ſaxifragæ, rubeæ tinctor. ana ℥i. ſem. Macedonici, anethi leuiſtici, ſaxifragę, milii ſolis, raphani, ſileris montani, baſiliconis ana ʒii. quinque ſem. diureticorum ana ʒi. parietariæ, pentaphillon, verbenæ, camomill. hypericon, graminis, bethonicæ ana m.i. liquiritiæ ℥i. ß. maſtiches ℈ii. grana hederæ ʒiß. ſpicæ, zz. galangę, cinnamomi, macis, nucis moſch. ana ℈ii. 4. ſem. maior. frigid. contuſ. ana ʒii. cicadar. cantharid. ſanguinis hirci an. ʒi.

Syrupus elegans ad idem.

℞. Cretami marini ſcolopend. capill. veneris, cichorii, graminis filipendulę parietarię ana m. i. rad. fœniculi, apii, petroſelini, aſparagi bruſci, acori, rubię tinctorum ana ℥ß. ſpicę celticę ʒi. ſem. ſaxifragiæ fœniculi petroſelini, apii, milii ſolis, raphani naſturtii ana iʒi. ſem. 4. frigid. maior. ſcariolæ ana ℈2. ſquillæ aſſę ʒ3. granorum iuniperi ℥i. medullæ oſſium ceraſorum ℥ß. bulliant cum ℥3. oxymellis diuretici, deinde cum zucharo fiat ſyrupus, da ʒ2. cum ℥3. decoct. aut cicerum rubeorum.

Syrupus ad idem pulcher.

♃. Rad. fœniculi, apii petroſelini ana ℥1. ſem. apii, petroſelini, ana ʒ3. milii ſolis ℥ß. ſaxifragię ʒvi. cicerum rub. ʒ2. ſcolopend. acori ana m. i. ß. polypodii ℥1. bulliant in ℔1. aquæ, & ℔2. vini, vſque ad conſumptionem medietatis, coletur, intus diſſoluatur oxymellis diuretici ℥3.

Syrupus ad idem.

♃. Milii ſolis piſtati ℥a. tribulorum ℥1. capill. ven. ʒv. ſcolopendriæ ℥ß. ficuum pinguium n. vi.

Syrupus in paralyſi.

℞. Calamenthi, ſtœch. arab. origani conſolid. an. m. i. ſaluiæ primulæ veris ana m. 2. ſenæ mundæ rad. bryoniæ vtriuſque, naſturtii ana m. i. piperis longi zz. cubeb. ana ʒ1. cum melle.

Syrupus ad ſcrophulas, elegans.

℞. Rad. arundinum, rad. maliterræ, rad. herbæ ſcrophulariæ, rad. aſparagi, bruſci, ellebori vtriuſque, ariſtol. rotund. rad. fabæ lupinæ, raphani agreſtis & domeſtici, rad. ſpatulæ fœtidæ an. m. i. fol. laureolæ ℥ß. helle-bori pondus diminuat, bulliant cum vino da ℥4. bis aut ſemel in hebdomada, & domi maneat, qui laxabitur.

Syrupus in lepra expertus.

♃. Radicum raphani aut petroſelini, aut fœnicul. perforat. poſtea helleb. nigro lardentur, deinde iterum cum terra cooperiantur, diebus 40. poſtea extrahe lardones & facias oxymel quod nobile erit, & nota, quod non debes à terra totam radicem extrahere, ſed mediam partem, deinde bene lardatam cooperi cum terra.

Syrupus ad ſanguinem infectum.

♃. Succor. borrag. fumiterræ, ſcabioſę, lapatii acuti, endiuiæ cuſcutę ana ℥v. flor. borraginis, bugloſſæ, violar. epithymi, cuſcutæ ana m i. folliculor. ſenæ ℥3. polypodii ℥1. ß. tamarind. ℥ß. liquiritiæ ʒ1. aquę qu. ſuff.

Syrupus de rhabarb. qui ad ardorem vrinæ excellens eſt.

℞. Rad. apii, petroſelini, aſparagi, bruſci fœniculi ana ℥1ß. fœnugræci ʒvi. ſem. apii, fœniculi, petroſelini, leuiſtici ſeſeleos an. ʒ3. fœnugræci ʒ1. ß. ſem papau. albi, endiuiæ, cucurbitæ, melonum. cucum. ana ʒ1. fol. lactucę, papauer. ſcariolæ, ſcolopendriæ ana m. i. piſtentur groſſo modo & bulliant in lib. 4. aquæ ad conſumptionem medietatis, coletur & cum ſaccharo q. ſ. fiat ſyrup. in quo ponantur Rheubarb. el. ʒvi. ſpicæ ℈ß. in puppa ligati.

Syrupus cui non par inuenitur in frangendo lapide.

℞. Camępytheos, calamenthi fluuialis & montani, hyſſopi, menthæ parietarię, ſcolopendriæ, praſſij ana m. j. ſem. hyoſciami, bauriæ dauci apii, petroſelini, raphani, ameos, cumini, erucæ fœniculi ruthæ ſylueſt. fœnugręci ana ℥ß. caryophil. galangæ, cinnamomi ana ʒvi. rad. apij, capar. coſti, pyrethri, caſſiæ ligneæ ℥x. ariſtolochię vtriuſque ana ℥ ß. maſtiches, myrrhæ ana ʒ 3. apij ʒ1. ſcillæ aſſæ ʒ1. euphorbij ℈2. caſtorij

℈ß. aſæ fœtidæ ℈1. lapid. lyncis, ſpongiæ ana ʒ 2. iudaici ℥ß. olei balſami artific. ℥1. ſed melius ex eo deſtillationem facere propter horribilem odorem cum vino poteris.

Syrupus aperiens oppilationem hepatis & mezeraicar.

℞. Acetoſæ m. i. ß. cichorii, lactucæ, nenuph. ana m. i. ſem. endiuiæ, ſcariolæ ana ℥1. cyperi ℥ß. papau. albi ʒ2. calam. aromatic. cardamomi ana ʒ1. ß. aceti ℥1ß. ſpicæ ʒß. rad. fœniculi ʒvi. capparor. ʒ 1. bulliant ſecundum artem in aqua qu. ſuf. ita quod ſyrupi ℥vi. remaneant, colentur, intus addatur rheubarb. in tela ligati ʒ3. iterum bulliant vna lenta ebullitione cum modico zuchari.

Syrupus ad oppilationem hepatis & febris tertianæ, & hepar calid.

℞. Capill. veneris, cichorii, endiuiæ cum toto lactucæ ſcariolæ, hepaticæ ana m. j. ß. rad. apii petroſelini, fœniculi cichorii in aceto per noctem temperatorum ana ℥1. 4. ſem. frig. maior. & minor. contuſ. ana ʒ1. flor. viol. nenuph. roſar. ana p. j. prunor. iuiubar. ſebeſten ana n. xii. bulliant ſecundum artem zuchari q. ſ. ad dulcorationem, Miſce fiat ſyrupus.

Syrupus phlegma in ſtomacho & hepate digerens.

℞. Rad. raphani, geniſtæ, apii, petroſelini, fœniculi aſparagi ana ʒvi. menthæ, meliſſæ, abſynthii chamædryos, chamæpytheos ana m. j. quinque ſem. com. calid. ana ʒ2. camomillæ ſtœchad. arab. anthos ana p. j. laric. n. vi. ſquinanthi cinnamomi ana ʒ2. zuchari mellis ana q. ſ.

Syrupus ſtipticus.

℞. Sem. plantag. ℥ß. nucis cupreſſi contuſ. gland. caſtanear. ſumach, torrefacti, cort. papau. ana m. j. myrtill. ℥ß. citoneorum n. 2. ſorbæ, meſpillorum ana n. viii. acaciæ ℥3. hypocyſtid. ℥1. bulliant in aqua plantag. q. ſ. cum ſucharo, fiat ſyrupus.

Syrupus ad quartanam & ſplenem.

℞. Radicum apii fœniculi petroſelini an. ℥1. polypodii ℥3. thymi, epithymi ana ʒ2. foliculorum ſenæ ℥1. ß. chamædrios, chamæpyt. borraginis, bugloſſæ, centaureæ, calamenthi, endiuiæ, fumiterræ, ſcolopend. ana m. j. prun. n. x. cort. cappar. ʒ2. tamariſci ʒvi. ſtœchados arab. ʒ 1. ß. liquiritiæ raſæ ℥1. roſ. viol. flor. borrag. bugloſſæ ana p. j. ſem. com. frigid. contuſorum ana ʒ2. tamarind. ℥ß. agarici albi, myrobal. citrin. Ind. emblic. belleric. ana ʒ 2. ſandal. alb. & rub. ſpicæ ana ʒ1. bulliant cum ſaccharo q. ſ.

Syrupus de plantagine ſtipticus.

℞. Succi plantaginis depurati ℥4. aquar. roſ. ℔. 2. ſpodii, nucis cupreſſi, balauſt. ſumach, ſang. draconis gum. arab. maſtiches, thuris, hypociſtid. lap. hemathites, raſ. eboris gallarum ana ʒ2. Terantur & bulliant deinde cum ſaccharo q. ſ. dulcoretur.

Syrupus de iua ad paralyſin & dolorem iuncturarum.

℞. Iuæ ℥4. ſaluiæ, maiora-

næ, roriſmarini polii montani, origani calamenthi, mentaſtri pulegii, hyſſopi, thymi, ruthæ domeſticæ & ſylueſt. betonicæ, ſerpilli ana m. i. rad. acori ℥1. ariſtolochię vtriuſque, peucedani, valerianę, bryoniæ, diptami ℥ß. gentianæ ʒ1. fœniculi, leuiſtici, ameos carui ſileris montani ana ʒ3. pyrethri ʒvi. paſſul. ℥2. aquæ mellis q. ſ. fiat ſyrupus, aromatizetur cum cinnamomo, piperis longi, cubeb. nucis moſch. ana ʒß. elegans eſt.

Syrupus ad ſputum ſanguinis ſtipticus.

℞. Chimoleæ hypociſtid. boli acaciæ, corall. ambor. mumię pſidię, gallarum balauſt. menthæ, roſ. gum. arab. tragacanthi, ſymphiti corrigiolæ, ſem. plantag. ſumach, rad. pentaphyllon, ſang. draconis ana ʒ2. aquę roſ. ℔. 2. aquæ pluuialis q. ſ. cum ſaccharo.

Syrupus aromaticus erga debilitatem ſtomachi.

℞. Cubeb. carioph. zz. cinnamomi, nucis moſch. macis cardamomi, calami aromatici ana ʒ1. ß. ſpicæ, maſtiches, azari, ſquinanthi, folii ana ʒ3. amomi, ameos, coſti, ciperi, carpobalſami, ligni aloes ana ℥ß. Terantur & infundantur, in vino veteri albo ℔. x. tribus diebus, poſtea coquantur, vſque ad ℔. 4. vel v. poſtea manibus exprimetur fortiter atque prius fricetur, deinde coletur, cum ſaccharo dulcoretur, fiat ſyrupus, atque aromatizetur cum moſchi gr. vi.

Syrupus de cichorea ad oppilationem hepatis.

℞. Endiuiæ vtriuſque, ſcariolæ, lactucę lupulorum fumiterrę ana m. i. hordei mundati p. i. alkekengi ℥1. ß. liquiritiæ raſæ ℥1. capill. ven. ceterach, polytrichi, dianthos, cuſcutę ana m. ß. rad. fœniculi, apii aſparagi, ana ℥1. 4. ſem. frig. maior. an. ʒ1. ſebeſten n. x. flor. borraginis, bugloſſæ, viol. nenuph. ana p. i. ſpicæ ʒß. bulliant cum aqua q. ſ. fiat ſyrup. ponatur in eo rhabarb. el. in petia ligat. ʒ3. zuchari q. ſ.

Syrupus ad ſtomachum & matricem frigidam expertus.

℞. Matricariæ pulegii, origani, calamenthi roriſmarini, ſerpilli, arthemiſię, cuſcutæ ana m. i. carpobalſami, calami aromatici, xylobalſami ſileris montani caſſiæ ligneæ ana ʒ3. ſem. fœniculi, aniſi carui ana ℥ß. ligni aloes doronici cinnamomi ana ʒ1. ſem. agni caſti ℥ß. rad. mandragorę ʒ1. hyoſciami ʒß. bulliant in aqua q. ſ. ſaccharo dulcoretur.

Syrupus mirabiliter ſudorem prouocans & ſitim ſedans.

℞. Milii cortice ſuperiore depilati, quod piſtum vinum appellatur, & facies coqui in aqua donec crepet, quia cito decoquitur, & de tali bullitione & brodio accipiantur ℥4. cum ℥1. vini & calide bibatur, quia mirabiliter eſt, in febre tertiana pura poſt euacuationes.

Syrupus ad omnia vitia matricis frigida.

℞. Calamenthi petroſelini, chamæ-

chamædrios, chamæpyt. ſem. polii montani, maioranę ana m. j. ſtœchados arabici ℨ1ß. ſem. dauci, ameos petroſelini ſeſeleos ana ℨ2. ſquinanthi, cyperi ana ℨ2. cuſcutæ m. j. caſſiæ ligneæ, ariſtolochiæ longę, gentianæ, baccarum lauri rheupontici ana ℥1ß. aquæ fontis ℔.x.

Syrupus ad Epilepſiam.

℞. Hyſſopi ſiccæ ℥1ß. ruthæ, ſaluiæ maioris calamenthi, origani ana m. j. rad. ircos, acori, cyperi, viſci quercini, ſquillæ ana ℨ2. polii m. i. ariſtoloch. rot. ℨ2. ſem. ameos, aniſi marathri, ſeſeleos, baſiliconis ana ℨ2. pœoniæ ℥1. liquiritiæ mund. paſſular. ana ℥ß. flor. anthos ſtœchados arab. ana ℨ1. abſynthii, fumiterræ ana p. j. bulliant cum zucharo & melle, acetoſetur cum aceto ſquillitico, & aromatizetur cum nucis moſchatæ ruta & pœonia.

Syrupus ad idem.

♃. Rad. fœniculi, graminis, pœoniæ ana ℥1. aceti ℥ß. hyſſopi ℥1. ruthæ, polii, ſaluiæ ana m. i. ſuccorum borraginis, ſcabioſæ, fumiterræ ana ℥v. epithymi, ſtœchad. arab. an. ℨ2. ſem. ruthæ pœonię ana ℥ß. ſquillæ ℨ2. viſci quercini ℥ß. polypodii ℥2. follicul. ſenę ℥1ß. paſſular. liquiritiæ ana ℥i. dulcoretur cum ſaccharo & melle, & aromatizetur vt ſupra, Nota, quod ſi febris adeſſet, oportet frigida aliis, vt herbas aut ſemina adiungere.

Syrupus ad tremorē experiētiſſimus.

♃. Herbę paralyſis, ſaturegię, maioranæ, ruthæ, ſaluiæ, chamędryos, chamæpitheos, calamenthi mentaſtri origani ana m. i. ſtœchad. arab. ℥ß. rad. acori ℥3. bulliant cum melle q. ſ. fiat ſyrupus, & in ſecunda decoctione addantur iſti pulueres, in petia ligentur, ♃. cinnamomi, caryophyl. cubeb. macis, nucis moſchat. piperis longi gr. pœonię, calami aromatici, zz. ſpicę, aniſi ana ℨ1. vel in prima decoctione, bulliant omnia in ſimul, & fiat ſyrupus.

Syrupus ad paſsiones oculorum.

♃. Betonicæ, ruthæ, chelidoniæ, euphraſiæ gallitrici ana m. i. pulegii, chamædryos, roriſmarini, ſaluiæ, maioranæ ana m. ß. ſem. aniſi fœniculi, ſileris montani ℨß. flor. borrag. bugloſſæ ana p. ß. roſ. rub. ℥ß. bulliant in ſaccharo.

Syrupus multoties expertus ad materiam phlegmaticam cerebri, ſtomachi & iuncturarum.

♃. Meliſſæ, anthos, ſaluiæ, pulegii, betonicę, origani ana m. i. herbę & flor. primulæ veris peucedani, eupatorii ana m. i. ſtœchad. arabici ℨ3. azari ℨ2. ameos, galangæ, nucis moſchatę, gr. paradyſi, amomi ana ℨ2. granorum pœoniæ, rad. pœoniæ, acori ana ℥1. baccarum lauri ℥ß. bulliant & aromatizentur cum ambra & muſcho ana gr. 2. fiat ſyrupus.

Syrupus ad diſcraſiam capitis frigidam & humidam cum debilitate membrorum.

♃. Folior. hederæ, lauri, bethonicæ ſaturegiæ, roriſmarini, ruthæ ana m. i. origani, hyſſopi, pulegii, calamenthi aſari

ana m. ij. iuæ artheticæ, primulæ veris, hyperici ana m. iij. ſtœchados arabici ʒ3. granorum pœonię, ℥1. cubeb. nucis moſchat. piperis longi, ana ʒ2. bulliant.

SACCVLVS.

Sacculus capitalis.

℞. Flor. chamomillæ, ſtœchad. arab. maioranæ ana m. ß. macis, maſtiches, cubeb. ligni aloes ana ʒ1. nucis moſchatæ, corticum citri, roſ. rub. ana ʒ1. corall. rub. ʒ1. ß. ſalis vſti ℈4. ß. Terantur groſſo modo, & fiat ſacculus cum ſynd. rub. interbaſtatus ſecundum artem. (poteſt addi ſandaracha arabica, quæ eſt gummi iuniperi ad ʒ2.

Sacculus pro tinnitu, ſibilo & dolore pungitiuo aurium.

℞. Pulpæ, colocynth. iuæ azari, centaureæ minoris ana m. i. ß. mentaſtri m. ij. terantur.

Sacculus frigidus pro corde.

℞. Roſ. bugloſſ. borraginis ana ʒ1. cort. citri, ſpodii, folior. myrth. corall. ambor. coriandri præparati ana ℈2. ſandal. amborum ana ʒ1. miſce, fiat ſacculus.

Sacculus temperatus pro corde.

℞. Sandal. amb. roſ. corall. amb. ſpodii, camphoræ, foliorum myrthi, borraginis ana ʒ1. been vtriuſque cort. citri, nucis moſchatæ ſetę combuſtæ, oſſ. de corde cerui, grana tinctorum, fol. lauri, caryoph. zedoariæ, ligni aloes, ozymi, caryophil. cubeb. meliſſæ, roriſmarini ana ℈ß. moſchi, ambræ ana gr. 4. croci gran. 3. terantur.

Sacculus carminatiuus pro ſtomacho.

℞. Sem. apii, aniſi, ſeſeleos, fœniculi macedonici, ruthæ ana m. i. origani, calamenthi ana p. i hyſſopi, pulegii, ruthæ ſiccæ chamædrios chamæpyth. camomill. ana m. i. abſynthii m. iij. calami aromat. caryoph. cinnamomi ana ʒ1. Terantur, fiat ſacculus & caldus apponatur ſuper latere vino aſperſo.

Sacculus pro ſtomacho frigido.

℞. Menthæ, abſynthij. lambruſci, pulegii, calamenthi ana ʒ2. caryophill. ℥1. ß. nucis moſchatæ, macis maſtiches, ana ℈2. galangæ ʒ1. roſ. rub. coriandri præparati ana ℈2. galliæ moſchatæ ʒ 3.

Sacculus confortatiuus cerebri.

℞. Maioranæ, ſtœchados, calamenthi, fol. lauri ſenæ ana ʒ1. nucis moſchatæ, caryoph. cinnamomi ana ʒ3. ſtercoris columbini, ſinapis ana ʒ1. laudani ℥ß. cort. citri, ligni aloes cubeb. piperis longi ana ʒ2ß. terantur.

Sacculus ad tenaſmonem.

℞. Coriandri præparati, granor. myrthi, ſem. plantaginis, cupul. glandium, antheræ gallar. cupreſſii perforati ana ʒ1. gr. tragacanthi arab. torrefactorum ana ʒ 3. terantur fiat ſacculus, qui bulliat in vino rubeo & ſedeat deſuper.

Sacculus elegans pro ſtomacho ſcuti loco.

℞. Ligni aloes, abſynthii, calamenthi, bethonicæ, maſtiches, thuris, ciperi, coſti cumini, fœniculi roſ. viticellæ ana ℥1. macis, cinnamomi, caryoph. ſpi-

cæ; nucis moſchat. galangæ, piperis longi ana ℈2. calami aromatici, caſſiæ ligneæ, corall. rub. vel amb. ana ʒß. fiat ſacculus in forma ſcuti, (fiat tantum media pars.)

Sacculus cordialis.

℞. Sandal. amb. coral. amb. ana ʒß. meliſſæ, bugloſſæ, cort. citri, oſſ. de corde cerui, ſetæ combuſtæ ana ʒ1. ſpec. elect. de gemmis frig. croci ℈ß. camphoræ ℈1. miſce fiat ſacculus.

Sacculus elegans capitalis.

♃. Maioranæ, roriſmarini, ſaluiæ, camomillæ, ſtœchados arabici, fol. lauri, roſ. rubr. ana p. i. macis, nucis moſchatæ, nigellæ, caryophil. cort. citri ana ʒ2. ſandal. citrin. ℥ß. Miſce fiat ſacculus.

Sacculus ad idem.

♃. Maioranæ, ſtœchados arab. balſamitæ, fol. lauri, nucis moſchatæ, acori ana ʒ2. miſce. Nota, quod ex ſacculis lixiuia, pedum lotiones facere potes.

Sacculus frigidus pro corde.

℞. Flor. borraginis, bugloſſæ, roſar. ana ʒ1ß. cort. citri, fol. myrthi, chamomil. arab. coriandri præparati ana ℈2. camphoræ ℈1. ſand. amb. ana ʒ1. miſce, fiat ſacculus, quadrangularis ſ- artem.

Sacculus ad fluxum ventris, cum quo infirmus ſedere debeat.

♃. Origani, ſumach, myrtil. coriandri camomillæ ana m. i. balauſt. cort. granatorum hypocyſt. antheræ ana m. ß. rad. tapſi barbati (alibi cort. cardonic) cardonis, ana m. ij. Miſce, fiat ſacculus in forma ſcuti.

Sacculus capitalis & expertus ad ſibilum & tinnitum aurium, ac ſi nuces frangantur.

♃. Azari, calamenthi, ſtœchad. arab. pulegii, roriſmarini ana m. i. origani m. ii. ſpicæ nardi Romanæ, fol. baſiliconis ana m. i. ß. ligni aloes ʒ2. macis ʒ3. Terantur ſubtiliter, & fiant ſacculi duo, calefiant ſuper aſſere infra ſcripta, capiatur tabula de ligno cupreſſo vehementer calefacta, ſupra qua hos ſacculos calefacias & auribus appone: ſed ſi velis elegantius remedium, tunc tabula calefacta ſuperponas bonam quantitatem pulueris origani, dein auribus apponatur. Hoc remedium ab illuſtribus ignoratur, imo fere omnibus ſedenegi ſiue ſedenegi eſt.

Sacculus cordialis elegantiſſimus.

♃. Flor. borrag. bugloſſę, meliſſæ, rub. anthos ſandal. omnium, been vtriuſque, boli præparati, oſſ. de corde cerui, coral. amb. ana ʒß. ſem. acetoſæ, terræ ſigillatæ, cortic. citri ana ℈2. ligni aloes, caryophil. doronici ana ʒ1. muſci gr. 4. miſce.

Sacculus capitalis calidus.

♃. Bethonicæ, ſampſuchi, ſtœchad. arabici, anthos ſaluiæ, flor. camomillæ, melliloti ana p. i. cort. citri ℥ß. nucis moſch. caryoph. cubeb. macis ana ʒ1. ſalis vſti ℈4. calef. ponatur ſuper latere vino aſperſo.

Sacculus alter ad idem.

℞. Cubeb. craſſo modo puluer. aſperſor. in aqua roſ. ℥1. fiat ſacculus, apponatur capiti, id faciũt caryophilli pulverizati,

& ſupra commiſſuram poſiti.

Sacculus quo nonnulli in peſte vtuntur.

℞. Hyacinthi, ſmaragdi, ſaphiri, rubini coral. ambor. ana ʒ1. croci ℈1. margaritarum non perforatarum ʒß. ambrę gr. vi. ireos ℥ß. cornu cerui vſti, auripigmenti ℥1. arſenici albi ℥1ß. contundantur groſſo modo per cribrum groſſum, fiat ſacculus in zendalo rubeo fortiſſimo, interbaſtatus portetur ſuper regione cordis, tempore peſtis tantum.

Sacculus cordialis.

℞. Flor. borraginis, bugloſſæ, meliſſæ ana p. i. ſandal. om. roſ. rub. ana ʒ2. doronici, been vtriuſque, carabe, oſſis de corde cerui ana ℈4. cort citri, ſem. acetoſæ, ligni aloes, garyophyl. ana ʒ1ß. croci ℈ß. margarit. ℈2. muſci gr. 3. camphorę gr. vi. fragmentorum om. ana ʒ1. coral. ambor. ſpodii ana ʒß. terantur omnia, fiat ſacculus.

Sacculus cordialis temperatus.

℞. Flor. borraginis, bugloſſæ, violar. meliſſę ana p. i. ſandal. omnium, been vtriuſque, oſſis de corde cerui, ana ʒ1. flor. camomillæ, anthos ana p. ß. roſ. rub. m. i. corall. rub. ſem. acetoſæ, cort. citri ʒß. ligni aloes, caryophil. ana ℈2. terantur ſecundum artem, fiat ſacculus.

Sacculus capitalis elegans.

℞. Grana cum quibus tingitur, maioranæ, ſerpilli, verbenæ, origani ana ʒ2. nucis moſchatæ cubeb. caryophil. & fuſticulorum eorum ana ʒ2. fimi columbini ad pondus omnium, Miſce fiat ſacculus, cum medietate calefiat, ſuper latere ignito, aſperſo vino, & capiti applicetur, madefacto antea capite cum aqua, quę in litera A. fol.

SVPPOSITORIVM.

Suppoſitorium ſecretiſſimum ventoſitatum carminatiuum, vt in hydrope & colica.

℞. Cumini, folior. ruthæ virid. ana ℈1. maratri, rad. raphani, maliterræ, bryoniæ ana ʒ1. ſalis nitri ʒß. mellis q. ſ. Nota, quod ſuppoſitoria leuia fiunt ex melle, ſale, gemmis ſpeciebus hieræ picræ, fortiora vero ex colocynth. hellebori albi, felle tauri, ſtercore muris, eſulæ diagrid.

Suppoſ. in ſciatica.

℞. Specierum hieræ picræ Gal. ʒ2. ezulæ ʒ1. ſtercoris muris ℈4. ſalis gemmæ ℈2. mellis q. ſ. fiat ſuppoſit. commune.

Suppoſitorium fortius.

℞. Eſulæ pulueriزat. ℥ß. polypodii quercini ſtercoris muris, ſalis gemmæ, agarici an. ʒ2. laureolæ ℥1. caric. ſaponis duri ana q. ſ. fiat paſta dura, & deinde ſuppoſit. formentur cum ſucco cucumeris aſinini.

Suppoſit. ad tenaſmonem.

℞. Thuris, myrrhæ licii ana ʒ2. opii ʒ1. croci ℈1. cum mucilag. pſilii & vitello oui, ana q. ſ. fiant ſuppoſitoria parua & ſubtilia.

Spongia ſomnifera.

℞. Opii ℥ß. ſucci hyoſciami, mandragorę lactucæ, cicutæ hederę arbor. ana ʒ1. imbibe ſpongiam, & permittes ad ſo-

lem exiccari, & vbi vti vis infunde in aqua calida, & odoretur & dormiet, ſi vis autem eum ſuſcitare, da ad odorandum ſpongiam in aceto infuſam, vel in ſucco ruthæ vel fœniculi.

TROCHISCI.

Trochiſc. ad defectum hepatis & renum calidum appetitum proſtratum & virtutem debilem.

℞. Berberorum, roſ. cuſcutæ a. ʒi. ß. ſpodii ſucci liquiritiæ, ſem. ſcariolæ portulacæ an. ℈ii. rheubarb. ℈4.4. ſem. frigid. maior. mund. a. ʒi. laccæ ʒß. ſpicæ, azari, maſtiches ana gr. vi. caryophil. croci ana gr. v. folij gr. 4. cum ſucco endiuiæ. Miſce, f. trochiſc. da cum ſyrupo aliquo frigido hepatis aut aqua.

Troch. contra calefactionem hepatis & ſitim.

Rec. roſ. zuchari, an. ʒij. ſpodij ℈i. ſucci liquiritiæ, berberis, ſâd. alb. ſem. ſcariolæ portulacæ an. ʒj. cucumeris, lactucæ, cucurbitæ an. ʒß. camphoræ ℈ß. cum ſucco lupulorum aut alia re; da cum oxyſaccharo & aqua acetoſę.

Troch. ſtomachicis, hepaticis laterum & viſcerum oppilationem patientibus ab indigeſtione & ventoſitate, vnde & hydropicis conuenit.

℞. roſ. berb. an. ʒj. ſpodii, abſynthij cuſcutæ an. ʒß. ſpicæ, ſquinanthi, laccæ maſtiches an. ℈i. caryoph. coſti, azari, ſem. apii, cucurb. cucumeris an. ℈ij. croci ℈i. rheubarb. ʒi. cum ſucco endiuiæ.

Troch. hepaticis ſtomachicis calidis.

℞. ſem. ſcariolę, portulacæ, cucurbitæ an. ℈ii. roſ. ʒj. ſpodii, berb. violarum, cuſcutę, ſand. alb. & citrini amyli, tragacanthæ, an. ʒß. caryoph. ℈i. cum ſucco endiuiæ.

Troch. Epiſcopi Rigenſis expertiſſimi in doloribus veſicæ.

℞. ſem. hyoſciami albi ʒii. a. ii ʒß. ſem. citrulli lactucæ an. ℥ß. papaueris albi ʒiij. cum ſyrupo de liquiritia.

Troch de Benzuin ſuauis admodum odoris, tam pro fumigio regum, quam etiam pro fœtore oris.

Rec. ligni aloes, benzuin ana ʒ4. muſchi ℈ß. vel plus, ſi vis zucchari fieri ℥3. f. puluis, cum aqua roſ. muſcata, q. ſ. fiant troch. ita parandi, quod multi faciant ʒi.

Troch. vt capilli criſpi beneoleant.

℞. ſaturagiæ, maioranæ an. ʒj. gum. arab. tragacanthi an. ʒii. muſci ℈ß. album. oui qu. ſ. fiant trochiſci parui, quarum vnum diſſolues in modico lixiuii, & vtere quia elegantes.

Troch. ad idem.

℞. ſaturagiæ, ſaluiæ lauendulæ an. ʒi. cinnamomi, macis, nucis moſchatæ an. ʒi. ß. gũ. arab. tragacanthi an. ʒii. moſchi ℈ß. ſpicæ gr. 3. album. oui, aquæ, roſ. q. ſ. fiant troch.

Trochiſci de roſis laxatiui.

℞. roſ. ℥ii. ſpicæ ℈i. liquiritiæ ℥i. ß. diagridii ℥i. cum ſyrup. viol. qu. ſ.

Trochiſci de roſis excellentes laxatiui conuenientes ſtipticis & calidis.

℞. ſem. portulacæ, mannæ endiuiæ, viol. liquiritiæ, diagri-

diian. ʒii. berberis, maſtiches, roſ. ſpodii ſem. citrulli, melonum an. ℈i. croci, camphoræ an. ℈ß. fiant trochiſci, da cum aqua font.

Troch. in tympanite excellentes.

℞. berber. cuſcutæ, abſynthii an. ʒj. rhabarbari ʒ2. ß. laccæ ℈4. ſucci liquiritiæ maſtiches, ſquinanthi, ſpodij, endiuię, ſem. aniſi marathri an. ʒß. ſpicæ, polij, azari tragacanthi, ſem. cucurb. cucum. an. ℈2. cum ſucco endiuiæ & eupatorij ana qu. ſ. fiant trochiſci.

Troch. ad oppilationem ſplenis.

℞. Radicum cappar. rubiæ tinctorum, ſem. agni caſti, ariſtoloch. longæ, azari, maſtiches epithymi, coſti, ſpodij, amygd. amar. origani ſcolopendriæ, calamenthi, ſem. aniſi, apij, ſpicæ an. ℈i. rhabarb. ℈4. cum ſucco ſcolopendriæ, & parum aceti.

Troch. ad humores groſſos ventoſos in ſplene.

℞. cort. cappar. tamariſci, ſcolopendriæ, ſpicæ, cardamomi, liquiritiæ an. ʒj. ſem. apij, aniſi, aſari centaureæ, cuſcutæ, chamæpyth. laccæ, coſti an. ʒß. miſce fiat.

Trochiſci ad idem elegantes.

℞. rad. cappar. azari, ſem. apii, abſynthij, calamenthi, rheubarb. laccæ, ſpicæ, coſti, aniſi tamariſci ſquinanthi, ſcolopendrię praſſii an. ʒß. miſce fiat.

Troch. valde ſtiptici.

℞. balauſt. ſumach, glandium aſſorum nucleorum paſſular. granatorum aſſor. ſem. myrthi, gallarum aſſarum, cumini aceto infuſi, & aſſi ana ʒi. cum ſucco plantaginis chalybeata q. ſ. fiant trochiſci.

VNGVENTVM.

Vnguentum expertum ad debilitatem iuncturarum.

℞. dialtheæ axungiæ cerui, vrſi, medullę cruris vituli an. ℥1. piperis longi ℥1. ol. vulpini ℥3. vini maluatici ℔.j. bulliant omnia vſque ad aliqualem ſpiſſitudinem, poſtea ex eo vngantur iuncturæ bis in die, & miraberis effectum.

Vnguentum tum commune ad omnes plagas malignas & virulentas mundificans ſine dolore, & conſolidans.

℞. galbani opopanacis an. ʒ1. armoniaci ℥2. ceræ ℥8. olei co. lythargirij an. ℔. i. ß. olei laurini ℥3. myrrhæ, maſtiches, ariſtolo. rotundę, thuris, viridis æris, lapid. calaminaris, an. ℥1. gummi in aceto diſſoluantur, deinde fiat magdaleon: Nota quod hoc mũdificatiuum & conſolidatiuum expertiſſimum eſt.

Vnguentum de galbano mirabiliter conſolidans vulnera.

℞. ſeui hircini, ceræ an. ℥4. terebinth. ℥2. thuris, maſtiches, galbani, lapid. calaminaris an. ℥ß. myrthæ alum. vſti an. ʒ2. f. magdaleon. ſecundum artem, potes ſi lubet addere boli ʒ2. Nota quod ſub hac litera aut dictione vnguentum, comprehenduntur & cum cerota ſparradrappa, emplaſtra, & è conuerſo.

Vnguentum nihili.

℞. ol.roſ.℔. ß. pulueris nihili ʒ4.tuthię præparatæ ʒ2.camph. ʒ2. ceræ albæ ℥ ß. fiat vnguentum.

Vnguentum ad puſtulas faciei.

℞. olei roſ.vnguent.citrini an. ʒß.de vitellis ouorum ℥1. aceti ʒ1.lythargirij auri marg.alb. an. ʒß. camphor. ℈1. ceræ albæ parum, miſce, fiat vnguentum molle.

Vnguentum certiſſimum ad idem.

℞. ol.de vitellis ouorum ℥1.ß. olei tartari ℥ß. maſtiches, gummi,tragacanthi an. ʒß.camphoræ ʒ2. olei amygdal. dulc.℥1.cerę albæ q.ſ. miſce, fiat vnguentum. Nota quod ſi facies fœda fuerit & leproſa addas mercurij ſublimati ℈ß. & faciem vnga, diebus octo continuis, poſtea dimittas donec cruſtæ cadant, deinde vnge cum vnguento citrino aut cum iſto abſque mercurio.

Vnguentum tam nobile contra puſtulas faciei ex morbo Italico.

Rec. olei tartari ℥1. roſar. ʒx. aluminis vſti ʒ1. virid. æris gr. vi. vnguent. Ægyptiaci ʒ2. camphor. ℈2. cer.eſt q. ſ. miſce, fiat vnguentum molle, vngatur facies bis in die expertum.

Vnguentum ad ſciſſuram linguæ ex ariditate.

℞. aluminis vſti, boli armeni an. ʒ2. mellis roſ. qu. ſ. miſce, fiat in forma vnguenti quo ter in die lingua vngatur.

Vnguentum ad alep. virgæ exiccatiuum & incarnatiuum.

Rec. ext. ſarcocollæ, thutiæ, aloes, thuris, lapid. hæmathit. cann. combuſto. gallarum, balauſt. acaciæ an. ℈1. pulueriſentur & cum oleo roſaceo & cera qu. ſ. miſce, fiat vnguentum molle, pulchrum, exiccatiuum, eſt expertum.

Vnguentum expertum ad ſedandum dolorem hæmorrhoid.

Rec. butyri deſpumati, poſtea ducti ad ſolem in mortario plũbeo, donec nigreſcat, quo inungatur locus.

Vnguentum ad idem.

Rec. olei roſ. ℥1. ceruſſæ ʒ1. ß. lytargirij ʒß. opij ℈ß. ceræ parum, miſce.

Vnguentum ad idem.

Rec. thuris, myrrhæ, licij croci, opij an. ℈1. cum mucilagine pſillij, & modico olei roſati, fiat linimentum.

Vnguentum de ranis ad podagram.

Rec. ol. rad. cucum. agreſtis ℔. ii. ol. maioranæ alchannæ, cerę terebinthinæ, galbani, medullæ cruris cerui ana ℥1. ß. ranarum n. vi. ſang. duarum teſtudinum, coque ranas ſang. oleum vſque ad medietatem, deinde cætera miſce, fiat vnguentum, quia pretioſum eſt.

Vnguentum ſanctum & nulli reuelandum in vlceribus tibiarum difficilis curationis à materia calida prouenientibus.

Rec. ceruſſæ cineris plumbi an. ℥3. maſtiches thuris an. ʒ3.

lythargirii ℥3.thutiæ ℥ß. matris perlarum ʒvj.ceræ℥2.colophon. ℥i.ß.axungiæ cerui ℥4.terebinthinę ℥i.camphoræ ʒ3.fiat magdaleon, cum modico ol. roſ. ſi opus fuerit. vngatur locus bis in die extenſurus ſuper tela, & plagę applicetur, quia mirum in modum conſolidat. Locus vero circa plagam ad latitudinẽ duorum digitorum, vngatur cum vnguento albo camphorato.

Vnguentum album, de ceruſſa artificiali expertum ſigillans & conſolidans ſuperficiem plagæ & cutem generans.

℞. ceræ albę ℥4. ol. roſ. ℔. ß. terebinthin. ℥i. ceruſſæ ℥ 4. lythargirii ℥i. thuris aluminis vſti limatiarum vſtarum an. ℥ ß. fiat magdaleon cum modico ol. roſ. ſi opus fuerit addatur camphoræ ʒi.

Vnguentum nobile, ad omnes plagas, combuſtiones eryſipelas & id genus calidorum morborum.

℞. ol. roſ. ceræ albæ an. ℥4. ſucci granatorum, ſucci ſolatri an. ℥3. plumbi vſti & loti Thutiæ an. ℥1. ceruſſæ lotæ ℥2. thuris ℥ß. camphoræ ℈3. cera & oleum liqueſiant, deinde bulliant bulliẽda, & fiat magdaleon pulchrum, hoc certe eſt & artificiale.

Vnguentum regis Angliæ conſolidans & incarnans.

℞. ceræ albæ reſ. an. ℥1. ß. olei communis vel roſati ℥2. terebinthinę lotæ ℥i. thuris maſtiches an. ℥ ß. fiat vnguentum pulchrum eſt.

Vnguentum viride mundificatiuum & incarnatiuum.

℞. chelidonię panis cuculi (qui dicitur alleluia) centrum galli leuiſtici, ſcabioſę an. m. i. ſeui arietini ℔. i. olei communis ℔. ß. ceræ, maſtiches aloes virid. æris an. ℥1. miſce.

Vnguentum carnis generatiuum.

℞. picis nigræ ceræ ſepi vaccini, olei communis reſinæ an. ℥1. myrrhę ℥ß. miſce.

Vnguentum ad idem fortius.

℞. ceræ ℥v. reſinæ quartam vnam, terebinth. ℔ i. mellis quartam ſemis, maſtiches, thuris myrrhæ, ſarcocollæ, aloes an. ℥ß. miſce, aliqui addũt croci ʒ n.

Vnguentum ad idem hoc fortius.

℞. raſurę telæ lineæ ℥ ß. opopanacis ℥i. vini, mellis roſ. an. ℥3. lythargirii, myrrhæ aloes ſarcocollæ an. ʒ2. ol. roſ. myrthini an. q. ſ. miſce.

Vnguentum ad idem potens, nobile & pretioſum.

℞. arthemiſiæ, ſcabioſæ, abſynthii, gallitrichi tamariſci apii, verbenæ, lanciolæ, ſenecion. pimpinellæ, cynogloſſæ, chelidoniæ, piloſellæ, milii ſolis ana m. i. terantur omnia & ſuccus extrahatur, aut ſi recentia haberi non poſſunt, bulliant in vino rubro q. ſ. vſque ad conſumptionem medietatis, deinde bulliant iterum, vſque ad mellis ſpiſſitudinem, poſtea addatur axungia porci veteris ℔i. ſeui hircini ℔. ß. olei ℔. i. ß. mellis ℥4. bulliant ſimul ſecundum artem, in fine vero adde thuris, myrrhę, maſtiches, ſarcocollę, aloes an. ℥ß. miſce.

Vnguentum ad idem excellens.

Rec. ceræ ℥4. armoniaci ʒ6. terebinthinæ ℥2. bulliant in vino rubro ſecundum artem, in fine vero adde lac mulieris, malaxentur cum lacte.

Vnguentum ad idem probatum, & eſt barbitonſoris Montis peſſulani.

Rec. ſepi vaccini ℔ ß. olei roſ. ℥4. rad. ireos, ℥1. thuris, maſtiches, myrrhæ, ſarcocollæ, ariſtoloch. rot. aloes an. ʒ3. terebinthinæ quartam vnam.

Vnguentum album ſigillans ſuperficiem plagæ & cutim generans.

℞. olei roſ. ℔ ß. ceræ albæ ℥2. ceruſſæ ʒx. camphoræ ʒ1. aluminis ouorum. n. iij. lythargirij ℥ ß. ſimilis eſt operationi emplaſtri de matre perlarum.

Vnguentum ad remouendam humiditatem & ſanioſitatem vulnerum.

Rec. lythargirij pulueriz. ℥1. ol. roſ. aceti, mellis puri an. ℥1. miſce inſimul donec albeſcant, deinde ℞. aluminis vſti, tragacanthi, balauſt. gallarum vſtarum ʒ 1. miſce, fiat vnguentum.

Vnguentum ad ſciſſuras labiorum expertum.

℞. gum. tragacanthi, amyli, penid. an. ʒ1. aquæ roſ. ℥1. rad. portulacę ʒ1. ß. ol. ex nucleo nucis combuſto ʒ 6. fiat linimentum.

Vnguentum carnem generans.

Rec. olibani, maſtiches, aloes, picis græc. ariſtoloc. rotund. cōbuſtæ, ireos an. ℥1. ol. roſ. ℥1. ß. ceræ q. ſ.

Vnguentum conſolidans & cutim generans.

Rec. gallarum, balauſtiorum, olibani, aluminis lythargirij roſ. an. ʒj. ol. roſ. ℥ij. ß. ceræ q. ſ.

Vnguentum ad idem.

℞. ſang. draconis, olibani, lythargirij oſſium combuſtorum, gallarum balauſt. roſ. vitrioli Romani combuſti ana ʒ. j. olei myrthini ana ℥ ij. ceræ q. ſ. miſce. fiat vnguentum.

Vnguentum exiccans vlcera virulenta pulchrum & elegans.

℞. lythargirij in aceto & oleo been imbibiti atque mixti, donec albeſcat & intumeſcat ℥I. antimonij ęris vſti balauſt. curcumæ, vermium terreſtrium gallarum, ſang. draconis, aluminis vſti, chinæ argenti ʒ ß. ol. roſ. myrthini an. ℥ 2. ß. ceræ q. ſ. miſce. fiat vnguentum.

Vnguentum ad dolorem intenſum hæmorrhoid.

Rec. croci myrrhæ licij ana ℈1. opij ʒ ß. ol. roſ. mucilaginis pſillij, vitelli oui q. ſ. fiat vnguētum molle.

Vnguentum ad remouendam caliditatem & ardorem vulnerum.

Rec. lythargirij ſubtiliter puluериſati ʒ1. ol. roſ. aceti ana ℥1. ß. terantur inſimul, donec inflentur & tumeſcant, deinde adde ceruſſæ ℥1. camphorę ʒ1. miſce. fiat vnguentum.

Vnguentum ad remouendam frigiditatem vulnerum.

Rec. olei oliuæ ℥ 3. ſerapini opopanacis an. ʒ 1. thuris, ſarcocollæ, ariſtol. combuſtæ an. ʒ2. ß. gummi in oleo diſſoluan-

tur ad ignem, deinde cætera miſceantur, & cum cera q.ſ.fiat vnguentum molle.

Vnguentum ad remouendam ſiccitatem vuln.

Rec. ceræ, picis olibani viſci an. ℥1. ol.q.ſ.

Vnguentum ad eſcharas.

Rec. poma alba cocta extractis granis ol. nenupharini an.℥1. miſc. inſimul in formam linimenti, ad idem valet infrigidans Galeni.

Vnguentum ſupra anthraces.

Rec. armoniaci in aceto diſſoluti ℥2. ol. liliorum alb. ceræ q. ſ. fiat vnguentum molle, quia maxime diſſoluit & venenum extrahit.

Vnguentum carnis generatiuum.

Rec. olibani, maſtiches aloes, picis græcæ, ariſtoloch. longæ combuſtæ, ireos anatis ℥1. ol. roſ. ℥3. ceræ q.ſ.

Vnguentum ad idem nobile.

Rec. maſtiches madefacti in aqua roſ. actu calid. donec fiat vt colla ℥1. poſtea adde puluerem hunc, Rec. thuris, aloes, picis græcæ, vernicis an. ʒ1. boli terrę ſigil. ſang. draconis an. ʒß. ol. roſ. myrthini an. ℥3. cer. q. ſ. fiat.

Vnguentum expertum in contractione neruorum.

Rec. adipis vulturis, tapſi barbati, ſerpentum medullæ cruris vaccæ, mandibulæ porci ℥1. ß. adipis anatis, hyſſopi humidæ an. ℥1. mucilag. fœnugręci, licij, maluauiſci an. ℥1. ß. bdellij armoniaci, galbani, opopanacis an. ℥ß. caſtorei ʒß. euphorbij ℈1. ol. camomillæ, coſtini de caſtoreo nardini laurini de euphorbio an. ℥1. mucilaginis, fiat cum ſucco aut decocto, rad. ebuli adipis leporis vulpis an. ℥1. ol. vulpini de terebinthina an. ʒ1. ß. cerę nouæ ℥2. adipis anſeris aſini marciaton, dialtheę Agrippæ Arrogon butyri ſine ſale an. ℥1. Nota terram ſigillatam maxime putrefactioni obſiſtere, quid ergo de ea in peſte conſid.

Vnguentum frigidum repercuſſiuum.

Rec. boli armen. ℥ß. terrę ſigillatæ ʒii. aceti parum, ol. roſ. ℥2. ſi vero membri corruptioné times, tunc da terræ ſigillatæ ℥ß. boli ʒii. & vnge locum ſanum. Nam terra ſigillata à ſua proprietate, membrum vlterius corrumpi non permittet, quid ergo de ea in peſte ſol.

Vnguentum repercuſſiuum mitigans ad idem.

℞. ſand. alb. ſpodij, acaciæ an.ʒi. opij ℈j. camphor. ʒß. ſucci ſolatri ℥ij. miſce.

Vnguentum vt cruſtæ cadant, dolorem quoque mitigans.

℞. vitelli ouorum ol. roſ. an. ℥ß. miſce. fiat vnguentum

Vnguentum repercuſſiuum ad idem.

℞. lythargirii ℥ß. diſtempera cum ol. viol.

Vnguentum ſtomachale calidum.

℞. ol. de ſpica ℥i. de abſynthio de maſtiche an. ℥ß. caryoph. cinnamomi, coral. rub. an. ℈ii. ligni aloes, gallię moſchatæ, an. ʒß. ceræ q.ſ. fiat vnguentum molle.

Vnguentum elegans certe & pulchrum.

℞. ol. de ſpica ℥i. ol. de cinnamomo ℥ ß. cinnamomi galang. anatis ʒß. galliæ moſch. ℈ii. muſci ambræ ana gr. ij. cer. qu. ſ. miſce fiat vnguentum, quo ſtomachus vngatur, facta tamen antea fomentatione hac. ℞. flor. abſynthij, camomillæ balſamitę ana m. ß. cinnamomi ſpicæ, ſquinanthi an. ʒj. ß. caryoph. galangæ, ligni aloes, folij anatis ʒj. bulliant in duabus partibus aquæ, & vna vini vſque ad conſumptionem medietatis, deinde ſpongia decoctione infuſa calido ſtomacho applicetur, ter vel quater donec ſiccetur & inungatur. Verum ſi ſacculum feceris vt ſupra latere ignito aſperſo vino maluatico calefeceris, & ſtomacho ter vel quater applicueris, poſtea inunxeris, artificialius certe erit & pulchrius.

Vnguentum ad ſodam calidam.

℞. Fit ex ol. roſ. aqua roſ. & quarta parte aceti, bene in mortario agitatis.

Vnguentum ad idem expertum.

℞. cerati Galeni vel infrigidantis Galeni ℥ij plurimis lotionibus in mortario lauetur, vt ſuccis aut ſolatri aut endiuię aut ſemperuiuæ, cucurbitę, camphor. adde ſi lubet ʒß.

Vnguentum nobile & expertum ad excoriationem ani, ob nimiam equitationem.

Rec. ol. citoniorum, roſati, myrthini om. lotor. vicibus quatuor in aqua roſati anatis ℥ j. mucilag. tragacanthi ex aqua plantaginis anatis ℥ß. amyli, boli, gallarum anatis ℈ij. camphoræ ℈j. ceræ albæ qu. ſuf.

Vnguentum ad dolorem.

Rec. ol. camomillę ℥j. de coſto ℥ß. de ſpica de lilio anatis ʒii. acori ſtœchad. arabici piperis longi, nucis moſchatæ, ligni aloes anatis ℈j. ceræ qu. ſ. vngatur membrum tremens, quod ſi hæc decoxeris in vino vſque ad vini conſumptionem fortius erit.

Vnguentum ad materiam frigidam.

℞. ol de lilio ℥j. irini ℥ß. cinnamomi ligni aloes, ſeſeleos anatis ℈j. galliæ moſchatæ ℈ii. ceræ q. ſ. vngatur ab vmbilico infra.

Vnguentum calidum capitale.

Rec. ol. de coſto ℥j. de ſpica ℥ß. nigellæ baccarum lauri, piperis longi, cubeb. acori, anatis ʒ ß. croci ℈i. muſchi ambr. anatis græ. ij. cer. q. ſuf.

Vnguentum in formica miliari expertum.

Rec. olei roſ. populeon anatis ℥ iiij. myrthini ℥ ij. ſucci plantag. ſolatri anatis ℥iij. aluminis ʒ iij. antheræ balauſt. anatis ℥ß. rad. lapatij acuti recentis, ſi haberi poſſunt, ſubtiliter inciſorum ℥ j. vel ſucci eius ℥ij. aceti roſ. ℥ ij. bulliant omnia ſimul, vſque ad ſucci conſumptionem, coletur intus, addatur lythargirij vtriuſq; a. ℥ß.

thutiæ, ceruſſę ſcoriæ ferri pulueriſatę camphoræ an. ʒ1. miſce, fiat in forma vnguenti cum modico ceræ ſi opus eſt, & diuidas in partes duas, in quarum vnam pones viridis æris ʒß. vngat ſe ad dies aliquot, & ponat telam madefactam in aqua quære in litera fol. Poſtea in alia parte, abſque viride æris, vngat ſe, & miraberis effectum.

Vnguentum ad dolorem capitis, ſed in declinatione.

℞. viol. roſ. meliloti an. m. j. farinæ hordei ℥ 2. ſummitatum papau. albi p. 1. vel ſemen eius ℥1. cum omphacino oleo, miſce, fiat emplaſtrum.

V*nguentum optimum ad idem.*

Rec. olei roſ. viol. lactis mulieris an. ℥ß. aceti parum, liniatur frons & tempora.

Vnguentum ad idem optimum.

Rec. vitel. oui, olei viol. lactis mulieris.

Vnguentum ſomniferum.

Rec. ol. viol. roſ. chamomel. ℥1. ſucci mandragoræ, vel olei eius hyoſciami lactucæ a. ℥ß. opii ʒ i. ceræ albæ. qu. ſ. miſce. fiat vnguentum molle, pulchrum eſt.

Vnguentum ad duritiem quæ remanſit in membro poſt reſtaurationem fracturæ eam duritiem leniens.

Rec. cerę ℥1. ol. de lilio adipis gallinę, anatis, medullæ cruris vaccæ, mucilaginis, ſem. lini ana ℥1. miſce diu in mortario.

Vnguentum ad duritiem ſplenis.

Rec. ſucci eupatorij abſynthij cichoreæ, aceti an. ℥ 2. armoniaci, opopanacis, bdellij, ſerapini in aceto diſſolutorum an. ʒß. ping. anſeris, gallinæ, anatis ℥1. omnia ad ignem diſſoluantur, & cum cera q. ſufficit fiat vnguentum.

Vnguentum contra vermes.

Rec. ol. de rutha abſynth. nucleis perſicorum amygd. amaranatis ℥2. ruthæ, myrrhæ, gentianæ, centaureæ, lupinorum, cornu cerui vſti aloes praſſij matricariæ colocynth. an. ʒ1. aceti ℥ß. fellis tauri ʒ1. ceræ qu. ſ. fiat vnguentum.

Vnguentum ad maciem renum.

℞. ol. roſ. viol. an. ℥1. butyri ſine ſale ℥2. ping. anſeris, anatis, gallinarum an. ℥ 1. pinguium renum hœdi & arietis an. ℥2. ceræ q. ſ. fiat vnguentum.

Vnguentum ad deſtillationem vrinæ ſtipticum.

℞. gummi arab. tragacanthi, boli ceruſſæ, myrtillorum an. ʒ1. opij ℈1. ol. roſ. ℥2. ß. ceræ q. ſ. fiat vnguentum.

Vnguentum ad coitum.

℞. ol. de ſpica ℥2. euphorbij, piperis, cubeb. ſinapis coſti an. ʒ1. ß. muſchi gr. viii. ceræ ℥2. miſce.

Vnguentum optimum ad idem.

℞. ex oleo de euphorbio, cum anacardo pipere coſto, cera & in balneo virga fricetur.

V*nguentum nobile ad dolorem hæmorrhoid.*

℞. ſem. hyoſciami vtriuſque an. ʒij. aluminis vittioli an. ʒß. ceruſſę, tapſiæ an. ʒi. cerę ℥ß. ol. roſ. ℥iij. miſce.

Vnguentum ad pruritum ani.

℞. Maſtichini ℥1. ſulphuris ʒ3. cerę ℥ß. fiat vnguentum.

Vnguentum ad neruos.

℞. ſaluiæ, ireos, bethonicæ nucis cupreſſi, macis balauſt. ana ʒ1. mucilag. altheæ, linicaulis fœnugıæci ana ℥ß.

Vnguentum de adipibus ℥1.ß. terebinthinę lotæ ℥1. adipis tapſi vrſi ana ℥1. ol. vulpini laurini de ireos an. ℥2. opopanacis bdellii ana ʒ3. croci myrrhæ ana ʒß. ceræ viridis q. ſ. miſce fiat vnguentum.

Vnguentum de corticibus caſtanearum valens ad immoderatum fluxum menſtruorum & dyſſenteriam.

℞. Olei maſtichini ℥vi. myrthini citoniorum ana ℥1ß. maſtiches, acaciæ ſang. draconis ana ʒ vi. coral. rub. ℥ß. carabæ terræ ſigillatæ an. ʒ4. cort. caſtaneorum, ſcoriæ ferri ana ℥1. boli, balauſt. thuris ana ʒ3. reſinæ ℥1. ceræ q. ſ. miſce fiat vnguentum. potes ex hoc facere emplaſtrum.

Vnguentum ad remotionem eſcharæ in combuſtione ignis.

℞. Ceruſſæ ℥1ß. camphoræ ʒ1. aniſi ℥1. aqua roſ. ℥1ß. albuminis ouorum duorum miſceantur diu inſimul, & fiat in forma vnguenti.

Vnguentum defenſiuum optimum.

℞. Boli terrę ſigillatæ, ſang. draconis ana ℥1. aceti roſ. parum ol. roſ. q. ſ. miſce fiat vnguentum.

Vnguentum frigidum ad excoriationem factam in coxis ab acuitate vrinæ.

℞. Aluminis oui vnius ol. viol. ℥1. lythargirii, ſpumi finiti. ʒvi terantur in mortario plumbeo diligenter, vt fiat vnguentum, valet in aſſolis & labiis.

Vnguentum pro vermibus vſuale.

℞. Centaureæ, abſynthii, lupinorum an. ʒß. ligni aloes, cornu cerui vſti diptami ana ʒ1. aloes ad pondus omnium, ol. de abſynthio ℥2ß. fellis tauri ℥1. ceræ q. ſ. fiat vnguentum.

Vnguentum ad idem nobile.

℞. Abſynthii lupinorum ana ʒ2. ſeſeleos cumini nigellæ centaureæ ſantonici cornu cerui vſti ana ℥ß. ol. de abſynthio perſic. amygd. amar. ana ℥2ß. agarici myrrhæ ana ʒ2. aloes ℥1. fellis tauri ʒ. x. ceræ q. ſ. fiat vnguentum molle.

Vnguentum ad idem probatum.

℞. Theriacæ ℥ß diptami, ſem. lumbric. gentianæ ana ʒ3. fellis tauri ℥ß. aloes ad pondus omnium, adde olea vt ſupra.

Vnguentum de Tuthia expertum ad vlcera virgæ.

℞. Thutię præparatæ ℥ß. maſtiches, thuris ana ʒ2. ceræ albæ ℥1. ol. roſ. q. ſ. fiat vnguentum.

Vnguentum ad panaritium digitorum.

℞. Olei maſtichini omphacini ana ℥2. antimonii, ʒ1. ceruſę lotæ plumbi vſti ana ʒß. thutiæ præparatæ ℥ß. ceræ albæ, reſinæ lotę tribus vicibus ana ℥1. f. vnguentum bene tenax.

Vnguentum ad ſanguinem è pectore emanantem.

℞. Succorum plantaginis, corrigiolę burſæ paſtoris ana ℥3. boli armeni ℥1ß. gum. arab. leniter torrefact. tragacanthi ana ℥2. amyli ℥2. terræ ſigillatæ, ſang. draconis, acaciæ ſpodii granatorum myrthi hypocyſtidos ana ʒvi. glutinis carthæ diſ-ſolutæ in agreſta ℥1ß. Bulliant in ſimul parum, addatur ol. roſ. ℥v. fiat vnguentum.

Vnguentum ad ſciaticam.

℞. Ol. de lilio ℥3 laurini, nardini ana ℥1ß. caſtorei ʒ2. pyrethri ʒ1. euphorbij ℈2. ſem. ſinapis ʒß. ſtiracis liquidæ ℥ß. calamit. ʒ2. ceræ parum fiat vnguentum: vngatur bis in die, poſtea ſuperponatur emplaſtrũ.

Vnguentum ad faciem mundificandam.

℞. Saponis duri ℔1. ſaponis mollis ℔ß. vitel. ou. nu. vi. ol. tartari q. ſ. fiat in forma vnguenti liquid. cum ʒvi. pulueris ireos, adde camphoræ ℈1. ſi placet.

Vnguentum ad coitum.

℞. Succum nepetæ, calamenthi, ſucci ſquillæ, ſucci ſerpentariæ, ſucci vrticæ, rad. pyrethri ana ℥2. ol. ſambucci ʒ3. de euphorbio ℥1. bulliant omnia inſimul vſque ad conſumptionem medietatis, & non coletur, ſed cum cera q. ſ. fiat vnguentum præputiũ & tota virga vnhatur, olea valentia ſunt olea paſtinacæ ſinapis ſambucci, formicarum euphorbii.

Vnguentum ſomniferum.

℞. Populeon ℥1. ol. violati ℥1. ß. de hyoſciamo, mandragoræ, ana ʒvi. q. ſ. fiat vnguentum molle.

Vnguentum dolorem & tumorem hæmorrhoid. ſedans.

℞. Pingued. anatis, gallinæ ana ℥. ol. viol. ℥4. cerę q. ſ. fiat vnguentum, dimittatur infrigidari, poſtea addatur vitelli oui vnius opii ʒ1. croci ʒß. miſce expertum eſt.

Vnguentum ad dolorem & ſciſſuras ani.

℞. Boli gummi arab. ſang. draconis ana ʒ3. myrtil. balauſt. roſ. rub. ana ʒ3. pulueriſentur vt alkohel. deinde adde butyri ℥1. ol. roſ. ℥3. ſucci fol. porrorum ʒ3. ſucci ſolatri ℥4. ceræ q. ſ. fiat vnguentum.

Vnguentum pro ſplene duro ventoſo in materia mixta.

℞. Ol. capparorum ℥3. de ſeſamo ℥1ß. ſcolopendriæ, cort. capparorum, tamariſci, ſem. portulacæ, trochiſci de caparibus, ſem. endiuiæ, ſcariolæ, lactucæ ana ʒ1. agni caſti ʒ1. ceti parum, ceræ q. ſ. fiat vnguentum.

Vnguentum ad hepar calidum.

℞. Ol. roſ. nenuph. de ſpica ana ℥ß. roſar. ſpodii, ſandal. amb. ſem. plantaginis, portulacæ ana ʒ1. ſpicæ maſtiches ana ℈1. eupatorii ʒß. cera q. ſ. fiat vnguentum.

Vnguentum ad dolorem magnum renum & lumborum.

℞. Oleorum ſambuccini ℥1. viol. roſ. ana ℥1ß. ceruſæ ʒx. thuris, maſtiches ana ℥1. camphoræ ʒß. amyli ʒx. aquæ roſaceæ ℥1. albuminis ouorum duorum, ceræ ana ℥ß. bulliant olea & cera inſimul, poſtea vbi

vbi infrigidata fuerint, adde ſpecies vltimo album. ouor. & boli armeni ʒx. agitentur in ſpatula diu, poſtea renes vngantur, deinde ſuperpone ſpicæ poſt vnctionem folia ſolatri, & hoc fiat bis in die.

Vnguentum expertum ad ſciſſuras manuum.

℞. Ol. roſ. axungiæ gallinæ ana ℥2. ceræ albæ ℥ß. Thuris, maſtiches ana ʒ2. puluetes vt alkohol, terantur & diu omnia inſimul agitentur, donec aſperitatem perdens, & fiat ſicut vnguentum molle.

Vnguentum ad confortandas iuncturas extenuatas.

℞. Mucilaginis, altheæ, lini fœnugræci ana ℥4. medullæ cruris vaccæ ℥2. adipis porci colati ℥4. ol. de lilio antiqui communis ana ℥4. ceræ q. ſ. fiat vnguentum.

Vnguentum contra calorem hecticorum, ſi bis in die vngatur ſpina dorſi.

℞. Mucilag. pſilii citoniorum ana ℥1. gummi tragacanthi ℥1ß. ol. nenuph. de ſem. cucurb. viol. ana ℥2. cerę albæ q. ſ. fiat vnguentum.

Vnguentum hæmorrhoid. conſtrictiuum.

℞. Scoriæ ferri præparatę ℥ß. gallarum cupreſſi, hæmatidos, carabe hypocyſtis ana ʒ2. ol. de chryſom. ℥3. ceræ albæ q. ſ. fiat vnguentum molle & bulliant in ℥vi. ſucci, ſemperuiui, citoniorum vſque ad conſumptionem ſucci bulliant.

Vnguentum ſiue linimentum ad defœdationem faciei, faciei maculas rubeas, panum, lentigines, impetigines

Primo phlebotomes venam vnam maiorem repertam in tempore, quæ vt plurimum ſuperior eſt, & multum laudata à principe in hoc caſu quarta 1. cap. 20. poſtea capiat lythargyrium ſpumatum & album effectum in ſucco fol. ſerpentariæ, quo ſero tamen in introitu lecti totam faciem liniat, & hoc faciat 22. diebus, & ſi iuuerit, tunc facies ſic: Minuatur alia vena ſuperior temporis, poſtea lineatur facies hoc meo experimento. ℞. ſem. maluauiſci recentium ℥3. Terantur vltima contritione, deinde ſupponatur gummi oliuarum, diſſoluto modico aceto forti ℥ß. ſtyracis liquidæ ʒ3. ol. de frumento facto ſecundum artem ℥2. cort. medianæ vlmi exiccatæ & pulueriza tæ ℥1ß. per linimentum, qua tota facies, per noctem vncta maneat, mane autem lauetur cum aqua ciclaminis, cuius magna eſt certo ad ſupraſcriptas res, vis ipſius enim aut ſuccus aut aqua faciem decoret, facto hoc linimento per xv. dies, ſi non iuuerit, faciat hoc vltimum. ℞. rad. ſerpentariæ ℥2. incorporentur ſubtiliter ſciſſæ in aqua roſarum, muſcata vt prius & exiccentur vt prius, poſtea addatur oſſis ſapiæ puluerizatę vt alkohol ʒ2. & interũ vt prius incorporẽtur & exiccentur, & cum opus fuerit diſſoluas vnũ in aqua ciclaminis & faciẽ linias, quia non fallet te bis in die.

Vnguentum pulchrum ad excoriationem narium à catarrho ſalſo.

♃. Amyli de hordeo ℥ß. lythargyrii ſpumificati ʒvi. tuthię præparatę, ceruſſæ ʒıß. ol. de vitellis ouorum ℥ı. terantur & agitentur diu in mortario plumbeo, & ſero nares liniantur, mane vno lauetur cum decoct. ſem. melon. non excort. & cocto lauentur.

Vnguentum in calculo.

♃. Mucilag. altheæ lini fœnugræci ana ℥ß. medullæ cruris vituli, porci ſine ſale, gallinæ taſſi, anatis ana ʒ 3. reſinæ terebinthinæ ana ℥ß. ol. de ſcorpionibus ℥2. camomillæ amygd. dulcium, ana ℥ıß. laudani ℥ı. ceræ q. ſufficit fiat vng. molle, quod ſi cerotum facere cupis, adde plus de cera & linitum ſuper corium interbaſtatum die ſolum portetur.

Vnguentum ad ſpaſmum, paralyſin, neruorum contractionem ex repletione, factis tamen antea euacuationibus & balneis diaphoreticis.

℞. Olei muſtellini ℥ı. petrolei ℥ß. communis butyri ſine ſale ana ℥4. ceræ ℥2. ſtoracis calamitæ, benzui, maſtiches, olibani, gr. hederę, ana ℥ß. liquefacienda liquefiant, deinde ſtoraces ponantur & fiat vnguentum.

Vnguentum ſanguinis reſtrictiuum.

♃. Thuris ʒ2. aloes ʒı. albuminis oui q. ſ. pilorum leporis ſubtiliter inciſorum ℈4. f. vng. vulneri imponatur.

Vnguentum ad vulnus & puncturam neruorum.

♃. Centaureę minoris lanceolatæ, piloſellæ conſolidę vtriuſque ana m. i. vermium terreſt. ℔.ß. ol. communis ℔.ı. vini ℔ ıß. piſtentur & miſceantur ſtentque inſimul per 7. dies, deinde ℞. ſeui arietini mundati ℔.ı. picis nigræ reſinę ana ℥3. armoniaci galbani opopanacis in aceto diſſolutorum ana ℥ß. bulliant donec vinum & acetum ſit conſumptum, coletur & vbi aliquoties infrigidatum fuerit, adde terebinthinę ℥ıß. thuris, maſtiches, ſarcocollæ an ℥ß. croci ʒ2. duces cum ſpatula, donec infrigidetur, eſt enim pretioſum.

Vnguentum ad vlcera gingiuarum.

♃. decocti fol. oliuarum, abluantur & leuiter ex eo dentes fricentur, poſtea hoc linimento vngantur. ℞. vtriuſque aluminis ſalis aduſtorum, gallarum, pſidię, cupularum glandium, cinnamomi, caryoph. ariſtol. ſaluiæ, roſ. oſſium dactyl. tibiarum cancrorum aduſtorum ana ℈ı. fiat alkohol, deinde cum aceto ſquillitico & melle roſ. q. ſ. fiat linimentum pulchrum.

Vnguentum certum & nobile ad ſcabiem, tineam, ſcabiem fœdam & vniuerſaliter omnem cutis fœditatem.

♃. Hellebor. vtriuſque ſulphuris viui atramenti, auripigmenti lythargirii, cathimiæ viuæ, vitrioli aluminis, gallarum fuliginis clauill. ana ℥ß. argenti viui extincti virid. æris ana ʒ2. pulueriſentur & bulliant in ſucco borrag. ſcabioſæ, fumiterræ, lapatii acuti aceti ana ℥3. olei antiqui ℔.ı. vſque ad ſucci conſumptionem

ſumptionem, in fine addatur picis liquidæ ℥ß. ceræ q. ſ. fiat vnguentum molle, lauetur tamen antea corpus cum aqua ſalſa aut decoct. lupin. & ſtaphiſag. aut lauetur cum aqua fortiori caput aut totum corpus, quære in litera A fol.

Vnguentum ad idem.

℞. Adipis vrſi, vaccæ ana ℥1. ſtercoris muris ℥ß. granorum iuniperi ℥2. aranearum adustarum ʒ2. picis liquidæ, olei ana q. ſ. fiat linimentum.

Vnguentum ad idem.

℞. Axungiæ antiquæ porci diſſolutæ in ſucco acetoſæ ℔ j. olei communis, picis liquidæ ana ℔. ß. ſucci abrotani, ſucci menthę ſaracenicæ, ſucci fumiterræ, ſuccorum lapatii, erucæ, mercurialis ana ℥1. aluminis vitrioli, gummi hederæ combuſti, fuliginis baumach, vſti tartari, aloes ana ℥ß. Miſce, fiat linimentum, vt ſupra.

Vnguentum ad hypoſarcam expertum.

℞. Olei de abſynthio ʒvi. maſtichini ʒ2. de ſpica ʒ1. cyperi, ſquinanthi, ſpicæ, ligni aloes ana ʒß. cinnamomi, roſ. rubr. ana ℈ß. ceræ q. ſ. fiat vnguentum.

Vnguentum reſolutiuum in materia calida.

℞. Olei camomillini, ceræ ℥ß. pulueris camomil. anethi ana ʒ2. axungiæ, anatis, gallinæ ana ʒvi. fiat linimentum.

Vnguentum ad leproſos.

℞. Vnguenti citrini ℥vi. pingued. ſerpen. ℥4. ol. roſ. myrtini, populeon ana ʒ1ß. miſce, vngatur membrum poſt balneum, quære in litera B. fol.

Vnguentum ad morpheam.

℞. Succi chelidoniæ ſaponis albi, vnguenti albi camphoræ ana ℥1. f. vnguentum.

Vnguentum ad combuſtionem ignis mirabiliter conſolidãs & exiccãs.

℞. Calcis viuæ ſepties lotæ in aqua frigida donec acuitatem perdat ℥1. ſ. q. olei roſ. ducatur in mortario, fiat vnguentum, expertum eſt.

Vnguentum ad idem expertum & præcipue aquæ, ignis & olei.

℞. Succi ſolatri endiuiæ, virgę paſtoris aq. roſ. hæc prohibent veſicationem, aut fiat cum vitellis ouorum, olei roſ. ſucco ſolatri & eſt bonum. Si autem locus veſicatus fuerit aut vulneratus tunc ſic fit, ℞. Calcis viuæ ℥1. olei roſ. q. ſ. ducatur diu in mortario & fiat vnguentum. Calx abluitur ſic, ſupra ea aqua frigida, donec operiatur, & ſic per tres horas dimittatur, donec parum infrigidetur, deinde aqua illa proiiciatur & alia ſuperponatur, hoc autem ſepties fiat, donec acuitas ſedetur. Nota pulchra potens in combuſtionem ignis, olei aut aquæ, item calcis ablutionem.

Vnguentum nobile & dignum ad plagas difficilis curationis.

℞. Æris vſti, antimonii, plumbi aluminis, vſtor. balauſt. gallarum ſang. draconis, rad. curcumæ, cathimiæ, argenti ſerici vſti lumbricorum terreſtriũ ſiccator. ana ʒ1. ceruſſæ ℥2. lythargyrii ℥3. puluerisati, & cum oleo roſ. & aceto ana q. ſ.

ducti in mortario plumbeo, donec ſpiſſetur & tumeſcat, poſtea cętera addantur & fiat vnguentum.

Vnguentum nobile & magnum ſecretum in conſolidanda cute, & in omni vulnere malo.

℞. Aquæ aluminis, ſi autem in ſola cute eſt. ℞. aquæ plantaginis, camphoratæ & modicum aluminatæ, aquis iſtis vlcus bene lauetur, deinde ſuperponatur lamina plumbea ad magnitudinem vlceris, & bene ligetur, quia mirabiliter operatur. Finge autem quod ſit aliud propter vulgares, quia nihil appræparant, niſi quod ſumptuoſum eſt. Quot autem honores habuerim cum iſto auxilio, ille ſcit qui nihil ignorat.

Vnguentum vtile ad tineam.

℞. Lythargyrij, miuæ calchimiæ vitrioli, auripigmenti, cupreſſi, fuliginis, virid. ęris ellebori vtriuſque, aluminis, gallarum ana ℥ß. argenti viui extincti ℥1. picis græcæ olei nucum ana ℔. ß. ſucci lapatij, fumiterræ, ſcabioſæ, borraginis ana ℥3. bulliant cera, pix, oleum inſimul, deinde cætera addantur, fiat vnguentum.

Vnguentum probatum ad alopeciam.

℞. Succi calcid. ℥1. puluer. ſanguiſugarum vſtarum lacertæ viridis vſtæ, talparum apum vſtarum, ſolearum vſtarum ſetarum porci combuſtarum virid. æris ana ℥1. mellis q. ſ. fiat vnguentum, quod probatum eſt.

Vnguentum certum & verum Hugonis contra paralyſin & contractionem neruorum.

℞. Saluiæ, abſynthii, caryoph. menthæ, ſabinæ, marrubii, lauendulæ, fabrifugæ, tanaceti, eupatorii, herbæ S. Petri, ſtœcad. arab. citrini teromand. maioris, rad. libiſtici, menthæ, mentaſtri, meliſſæ ana m. j. rad. brancæ vrſinę maluauiſci ana m. iij. baccarum lauri ſem. lini fœnugræci ana ℥2. ß. agni caſti ℥1 ß. pimpinellæ, gentianæ, rad. valerianæ tenerrimarum fol. maluæ ana m. i. ſummitatum iuniperi cum granis eius m. iij. decoquantur in aqua & vino albo parum, vſque ad conſumptionem medietatis, colentur, poſtea addantur axungiæ gallinæ, anſeris, anatis, arietis, porcinæ, vaccinę, ana quartam ſemis. Taſſi vulpis ana ℥2. bdellii, galbani in vino infuſorum ana ℥ß. olei de caſtoreo, de ſpica, de iunip. ana ℥1ß. limaciarum, cerę rubeæ ana quartam vnam bulliant iterum inſimul, vſque ad aquæ & vini conſumptionem, vltimo gummi addantur, & f. vnguentum, quo calide nerui & membra contracta vngantur, potes ſi placet addere linimentum de pipere longo ℥2. & pulchrius erit.

Vnguentum ad ſpaſmũ & paralyſin.

℞. Euphorbii ℥1. pyrethri, thuris, myrrhæ, aloes, maſtiches ana ℥ß. ol. laurini ſambuccini de pulegio communis ana ℥2. ceræ q. ſ. fiat vnguentum molle, vngatur ſpina collum & ceruix.

Vnguentum ad idem optimum Hugonis.

℞. Olei muſtellini ℥1. petroſelini ℥ß. communis butyri ſine ſale, ana ℥2. ſtoracis calchimiæ benzuini maſtiches olibani gummi hederæ ana ℥ß. ceræ ℥1. miſce fiat vnguentum.

Vnguentum pretioſum ad duritiem quæ remanſit, poſt fracturam oſsium aut dislocationem.

℞. Bdellii, opoponacis ana ℥1. ß. in vino diſſoluantur poſtea, ℞. pingued. porci ſine ſale ℥2. anatis, anſeris, gallinæ ana ℥1. ceræ q.ſ. fiat ceratum.

Vnguentum ad capillorum regenerationem & cutis perfectam mundificationem.

℞. Cineris capillorum hominis ℥1. ſetis ol. lini aut nucum, mellis deſpumati ana ℥3. myrtil. ʒvi. ſulphuris viui ℥ß. ſtaphiſagriæ ʒ2. euphorbii ʒß.

Vnguentum mirabile ad remouendum dolorem, vbicunque fuerit.

℞. Panem ſubtiliſſimum calidum, prout à furno egreditur, ſume ex eo medullam, quam calidam in lacte pone, deinde bene mollificatum exprime & loco dolenti appone, quia videbis mirabilia.

Vnguentum ad ſpaſmum expertum.

℞. Ol. coſtini de piperibus ana ℥2. de euphorbio, de lateribus ana ℥1. terebinth. non lotæ ℥4. ceræ q.ſ. fiat vnguentum.

Vnguentum ad idem nobile, valens quoque in paralyſi.

℞. Ol. de lateribus, de piperibus ana ℥1. vulpini ℥vi. de terebinth. de coſto ana ℥ß. ceræ q. ſuff. fiat vnguentum molle, quo vngatur membrum, facta tamen ſemper antea fomentatione, quam quære in litera F. folio.

Vnguentum ad remouenda fruſta oſsium corrupta.

℞. Serapini, galbani in aceto diſſolutorum, pulueris capſularum papaueris, pulu. flor. papau. rub. ol. nucum, frumenti, lilii, ceræ q. ſuff.

Vnguentum ad idem.

℞. Pulueris tartari, ſepiæ, maxillarum & dentium lucii ana ʒ1. pulu. oſſis humani combuſti ℥1. colophoniæ ʒ2. ol. tartari ʒ. vi. anethini ruthæ ana q. ſ. cum cera q. ſ. miſce fiat vnguentum.

Vnguentum ſtipticum ſtomachale, quod valet etiam ad fluxum album matricis.

℞. Ol. roſ. cithoneorum, maſtichini ana ℥1. balauſt. roſ. ſumach, berberorum, myrtil. ana ʒß. vini citon. ʒ3. bulliant omnia inſimul vſque ad vini conſumptionem, colentur, intus addatur laudani ℥ß. galliæ moſch. deſ. Nicolai ʒ2ß. moſchi ambræ ana gran. 2. ceræ q. ſufficit fiat vnguentum molle, vngatur ſtomachus in viro, in muliere ſemper ſupra ventrem, ℞. vini rubri ℔1ß. maluatici ℔ß. roſ. rub. balauſt. ſumec. myrtyll. ana ℥1. ſquinanthi, ſpicæ, calami arom. maſtiches ana ʒ1. bulliant inſimul.

Vnguentum ad idem.

℞. Ol. maſtichini roſati, citon. ana ℥1. troch. Ramich. ʒ2. caryoph. corall. rub. ana ℈2. muſchi gr. 2. ceræ.

Vnguentum ad idem & albas humiditates.

℞. Infrig. Galeni ℥2. ſucci ſemperuiuæ plantag. roſ. ana ℥ ß. ſumach, hypocyſt. ſpodii Troch. Ramich ana ʒ1. ol. maſtich. citon. ana ℥ ß. ceræ q. ſ. fiat linimentum.

Vnguentum ad generationem pilorum.

♃. Talparum combuſtarum, cort. auell. nucum, caſtan. apium muſcat. combuſt. ana ʒ2. capill. ven. ſpicę nardi, laudani ʒ1. bulliant omnia in oleo laurino q. ſ. vſque ad aliqualem ſpiſſitudinem, & locus ſcarificatus vngatur bis in die.

Vnguentum ad dolorem capitis calidum.

♃. Ol. roſ. aceti aquæ roſ. ana ℥ß. agitetur diu inſimul, deinde tela in oleo infuſa commiſſuræ capitis & parti dolenti applicabis.

Vnguentum ad idem.

♃. Fol. maluauiſci, ana ʒ2. puluериſentur, deinde capias telam infuſam in aquam roſ. & aceto, & eam puluere aſperge.

Vnguentum ad idem.

♃. Pſilii roſ. ana ℥ß. album ouorum.

Vnguentum nobile ad idem.

♃. Sem. pſilii, papau. albi ana ʒ1ß. populeon ℥4. roſ. rub. ſandal. alb. & rub. flor. nenuph. ſiccorum ana ʒ1. Terantur & inſimul incorporentur, deinde pars anterior & commiſſura capitis epithimetur, ſi autem vigiliæ ſunt, potes addere opium lac papaueris in forma emplaſtri.

Vnguentum ſomniferum.

♃. Populeon ℥1. ol. violati hyoſciami, mandrag. ana ℥ß. croci ʒß. ceræ parum fiat vnguentum.

Vnguentum ad dolorem & duritiem hæmorrhoidarum.

℞. Ping. anethi, gallinæ ana ℥1. ol. roſ. ℥2. ceræ q. ſ. diſſoluantur & infrigidentur, poſtea addatur vitelli oui vnius opii ʒ1. croci ℈1. f. vnguentum.

Vnguentum pro ſplene.

℞. Ol. de capparibus ℥1ß. ſeſami ʒvi. ſcolopendriæ, cort. cappar. endiuiæ, ſcariolæ, lactucæ ana ʒß. ſem. agni caſti ℈4. aceti parum, ceræ q. ſuff. fiat vnguentum.

Vnguentum pro hepate temperatum.

℞. Ol. roſ. de ſpica, nenuph. ana ℥ß. roſ. rub. ſpodii. ana ʒ1. ſand. alb. & rub. ſem. plantaginis, portulacæ, ſpicæ, eupatorii ana ʒß. maſtiches ℈1. ceræ q. ſ. fiat vng.

Vnguentum pro vermibus.

♃. Abſynthii, lupinorum, ſileris montani, cumini ana ʒ2. nigellæ, centaureæ, doronici cornu cerui vſti, myrrhæ, praſſii matricariæ ana ʒ1. aloes ʒ2. agarici ʒ1ß. ſucci arantiorum ℥2. ol. de abſynthio, amygd. amar. de nucleis perſicorum ana ℥3. de fellis tauri ℥1ß. ceræ q. ſ. fiat vng.

Vnguentum ſtomachale.

♃. Ol. maſtiches, nardini, citoniorum de mentha ana ℥ß. de abſynthio ℥2. maſtiches caryoph. ſpicæ galangæ, nucis moſchatæ, myrtillorũ labruſ. men-

thæ an. ʒß corall. ambr. abſynth. roſ.an. ℈i. ceræ q. ſ.fiat vnguentum.

Vnguentum pectorale.

Rec. pingued.anatis, gallinæ an. ʒvi. butyri ſine ſale ℥ß, croci ʒi. ol. viol.℥i.ß. ceræ parum, fiat vnguentum molle, quod poſtea lauetur bis cum aqua hordei tepida, pulchrum eſt in ſputo facilitando.

Vnguentum pectorale temperatum.

℞. Olei amygd. dulc. ſeſamini, viol. an. ʒ vi. pingued.gallinæ, butyri ſine ſale an, ʒiij.croci ℈i. Miſce, bis lauentur cum aqua violata, deinde ceræ albæ q. ſuff. fiat vnguentum.

Vnguentum bonum ad lumbricos.

Rec. ſucci menthę ℥ij. ſucci centaureæ, cotonici fol. lupinor.an. ℥ß. gentianæ, abſynthii an.ʒj.diptami ſe. ſancti an. ʒiij. aloes,ʒij. fellis tauri ℥j. olei maſtichini de abſynthio, de nucleis perſicorum an.℥ i. ſucci arant. ℥ij. cerę qu. ſuff. fiat vnguent. molle cum gr. muſci.

Vnguentum aliud pro vermibus.

℞.ſuccorum perſicariæ, abſynthii, abrotani, centaureę, ciclaminis, fol. perſici, fol. lupinor. ebul.cort. granat. an. ℥j. porrorum non tranſplantatorum ℥ij. naſturtii aquatici ℥ iij. aceti fortiſſimi ℥ij. ceræ qu. ſuff, fiat vnguentum, ſic fiat : bulliat cera cum oleis, & cum incipit tepefieri, addantur ſpecies diligentiſſime tritæ & bulliant cum ſuccis vſque ad conſumptionem, fiat vnguentum, in fine addatur muſcus.

Vnguentum de ſemperuiuo, valens in febribus acutis & renibus multum calefactis.

Rec. Ol. viol. roſ. an. ℥i.ping. anſeris ʒvi. ſucci ſemperuiuæ ℥iij. bulliant vſque ad ſucci conſumptionem, poſtea adde croci ℈i. camphoræ ℈ß, Miſce, vngantur renes & ſpina dorſi, qui ſemper calefacti ſunt.

Vnguentum appropriatum ſciſſuris manuum in hyeme.

℞. ol. roſ ceræ albæ, thuris maſtiches an. ℥ß. pulu. ſicuti alkohol.

Vnguentum mitigatiuum doloris in combuſtione ignis.

Rec. Olei omphacini, roſ.an. ℥j. ß. vitell. ouorum num. vi. agitentur diu in ſimul, deinde tela intus madefiat & applicetur loco, aut inuncto vnguento de calce potes dimittere oleum omphacinum & tenere roſatum.

Vnguentum ad idem.

℞. Ol. roſ.℥iij boli ℥ß. Miſce fiat vnguentum.

Vnguentum ad puſtulas totius corporis.

℞. Ceruſſæ lotæ, fuliginis, lythargyrii, gallarum, myrrhæ aloes an. ℥ß. Terantur vt alkohol, poſtea cum oleo nucum & myrtino an.q.ſ.fiat &c.

Vnguentum ad dolorem renum.

℞. Spicę nardi, dauci, anethi milij ſolis an. ℥ß. amyli ʒvi. vitelli ouorum num. ii. fiat vnguentum molle in mortario plūbeo.

Vnguentum ad impręgnationem.

℞. Galliæ moſchatæ, coaguli leporis, ſang. draconis an. ℥ij. bdellii ʒ j. caſtorei ʒß. laudani

ʒiij. olei laurini, nardini, naſturtij, myrtini an. ℥i.ß. ceræ q. ſuff. fiat vnguentum molle.

Vnguentum calidiſſimum contra apoplexiam & paralyſin.

℞. Vnguenti Martiati ℥j. ß. ol. de euphorbio, de coſto benedict. laurini an. pulueris pyrethri, ſinapis, piperis, coſti, zinz. an. ʒi. ß. euphorbii ʒi. axungiæ vrſi, taxi an. ʒß. ceræ q. ſ. fiat vng. elegans certe.

Vnguentum ad dealbandam faciem & remouendas lentigines & phlegma ſalſum.

♃. Boracis, ʒii. camphoræ, coral. alb. an. ʒiii. amygd. amar. ʒß vmbilici marini tragacanthi, amyli, gummi arab. cryſtalli, marmoris gallarum, enthalis, denthalis, nitri ʒi. ß. porcellæ ʒij. Terantur omnia vt alkohol & cum axungia gallinæ ℔ j. fiat vng.

Vnguentum ad rubedinem & lentigines faciei.

℞. Zinzib. albi, ſalis vſti, ſulphuris viui, baccarum lauri, cãphoræ an. ʒ ij. Terantur & cum axungia gallinæ, q. ſ. fiat vnguẽtum, & cum patiens lectum intrat, faciem aqua calida lauet, & exiccari permittat, tum vngat vnguento faciem, & permittat exiccari, deinde quarta die iterum lauet faciem aqua calida.

Vnguentum ad fluxum ſanguinis per anum.

℞. Acaciæ, maſtiches, thuris, boli armeni, terræ ſigillatæ, ſang. draconis an ʒi. telæ araneæ, pilorum leporis aliqualiter combuſtorum, myrtillorum, gallarum an. ʒj. cum cera & ol. myrtino q. ſuff. fiat vnguent. poſtea fiat ſuppoſitorium ad formam parui digiti, & hoc vnguento vngatur & in anum intromittat. Non ſit autem valde groſſum.

Vnguentum pulchrum ad vermes.

♃. Abſynthij, lupinorum, ſileris montani, cumini, nigellæ, cẽtaureæ minoris, doronici cornu cerui vſti, myrrhæ an. ℥ß. aloes ʒvi. agarici ʒi. ſucci arant. ℥ij. ol. de abſynthio amygd. amar. de medullis perſicorum an. ℥iiii. fellis vnius lauri, Bulliant ſed & ſuccus, vſque ad ſucci fere conſumptionem, & ceræ q. ſ. fiat vnguentum molle. Hoc vnguentũ pulchrum frangit potenter lapidem & calculum.

Vnguentum elegans anodynum ad renum dolorem.

♃. Ol. de violis citrinis ℔. ß. amygd. dulc. de ſeſamo an ℥iij. butyri recentis ℥ij. croci ʒii. ceræ albæ, ℥ii. fiat vnguentum, in cuius facie addantur vitelli ouorũ nu. iii. Miſce hoc vnguentum dolorem renum ſedat & pectori maxime valet.

Vnguentum ad omnia genera vermium expertiſſimum.

℞. Succi menthæ ℥ij. ſucci centaureæ lupinorum centonici an. ℥ß. gentianæ, abſynthii an. ʒi. diptami, ſem. ſancti an. ʒiij. fellis tauri ℥j. ol. maſtichini, de ſpica, de abſynthio an. ℥i. omphacini, panis aſſi in aceto infuſi & expreſſi an. ℥ij. ſucci arantiorum, ℥i. ß. ceræ albæ ℥ȝ. Coquantur cera, oleum & ſucci & cum infrigidati fuerint, addantur ſpec. cũ gr. iij. muſci & fiat vnguentum, extendatur late & ſupra vmbili-

co ponatur, quia omnes vermes interficit.

Vnguentum ad omnem dolorem calidum oculorum.

℞. Thutię præparatę, in aqua roſ. ℥ß. axungiæ porcinæ recentis ſine ſale ℥iij. amyli ʒvi. agitētur diu in mortario conterendo, deinde abluantur tribus vicibus in aqua ſolatri & liniantur intus & extra palpebræ & extra tempora & palpebræ.

Vnguentum de anthera ſtipticum.

℞. Antheræ ʒvi. roſ. rub. balau. gallar. cort. granat. nucis cupreſſi, gummi arabici, myrrhę, myrtil. tragacanth. terrę ſigillatæ, coriandri præparati, boli ſand. rub. an. ℥ß. ſang. draconis, maſtiches, thuris, hypocyſtidos an. ʒiii. acaciæ ſumach. an. ℥ß. bdellij, ſpodii, coral. rub. an. ʒij camphoræ ℈i. cupularum glandium ʒvi. ol. roſ. ℔. j. myrtini, maſtichini, citoniorum an. ℥iij. carabæ, ſe. plantag. an. ℥ß. ceræ q. ſ. fiat vnguentum molle.

Vnguentum ad debilitatem ſtomachi & malam digeſtionem.

℞. Ol. nardini, maſtiches, camomillæ de mentha de abſynthio a. ℥ii. citonior. ℥3. roſ. ʒij. ß. macis, maſtiches, caryoph. nucis moſ. cardamomi vtriuſque galangæ, ligni aloes an. ʒij. coral. rub. coriandri præparati, roſ. rub. ſpicæ an. ℥j. ß. ſumitatum abſynthii, menthę, camomillæ, ſquinanthi an. ʒi. vini rub. ℥viij. Terantur ſpecies & bulliant omnia in ſimul, vſque ad vini conſumptionem, deinde adde ceræ q. ſ. fiat vnguentum cum ℥ß panis aſſi in aceto infuſi poſtea bene expreſſi.

Vnguentum pectorale.

℞. Ol. de ſeſamo, amygd. dulc. an. ℥j. croci ℈i. viol enulæ farfarellę, ireos, aniſi, fœniculi an. ℈. ß. ceræ q. ſuff. fiat vnguentum.

Vnguentum ſtomachale ſtipticum temperatum.

℞. Olei maſtichini de myrtho an. ℥i. citoniorum ℥ij. coral. ambor. roſ. ſpodij, gallię moſchatæ ſandal. an. ℈j. ceræ q. ſ. reſinæ, parum fiat vnguentum.

Vnguentum expertum ad paralyſin et laxitatem neruorum.

℞. Ol. de coſto liliorum alborũ an. ℥ii. ambræ ʒß. cerę q. ſ. vngatur locus deorſum à collo vſque ad ſpincterem, videbis mirabilia certe.

Vnguentum ad torturam oris elegans.

℞. Ol. de coſto vulpini an. ℥i. ß. de ſeſamo ℥ii. de ſtœchad. pœoniæ ruthæ abrotani an. ℥i. cera & herbarum olea ſi deſtitueris herbas capias.

Vnguentum magiſtrale officinarum cuiuſdam chirurgi Dominici

℞. Ceruſſæ lotæ lythargyrij loti ol. roſ. myrthini an. ℔. viij. thuris ℥xv. vel xx. ceræ albæ ℈iij. ſucci ſolatri ℔. v. miſce & coque ad conſumptionem; ſucci diluuntur oleo aliquo aſtringente, & pars eo illinetur, valet contra dolorem compoſitum.

INDEX RERVM MEMORABILIVM QVAE HOC OPVSCVLO CONTINENTVR.

A.

AQua experta in vlcere præputij, virgæ & teſticulorum. 183
alia experta ad Aſthma. ibi.
Aqua qua in tinea, ac in omni cutis fœditate caput aut totum corpus lauetur. ibi.
alia ad idem pro pauperibus. 184.
ad mundificandos dentes. ibi.
contra calculum. ibid.
experta ad groſſos, id eſt ficus, circa naſum & poma maxillarum. ibi.
frigida in febricitantibus, ne fumi à ſtomacho ad caput aſcendant. ibi.
faciem dealbans. ibi.
elegans contra calculum. ibi.
ſomnifera. 185.
multum odorifera. ibi.
frangens lapidem. ibi.
ad fiſtulas experta. ibi.
ad fiſtulas artificialis. ibi.
alia faciem dealbans. ibi.
ad caput frigidum qua caput fricandum. ibi.

B.

BAlnea ad matricem frigidam. 186
ad leproſos. ibi.
pro leproſis & fœda ſcabie infectis. ibid.
ad calculum. ibi.
aliud ad idem. ibi.
in dolore capitis frigidi ibi.
ſtipticum conſolidatiuum, & ex quo vlcerum lotio fieri debet. ibi.
ad imprægnationem. ibi.
aliud ad idem. ibi.

C.

CAputpurgium ad ſodã antiquam, phlegmaticam, ventoſam, dolorem oculorum & tinnitum aurium. 87.
ad antiquam hemicraniam. ib.
mirabile expertum ad debilitatem viſus, tenebroſitatem, panum & lachrymas. ibi.
ſolenne & expertum ad corroborationem omnium ſenſuum. ibid.
in materia phlegmatica. ibi.
in dolore capitis frigido. ibid.
nobile ad idem. ibi.
ſuperinfluitatis cerebri ibi.
elegans. ibi.
Cerotum nobile & expertum ad ſcrophulas. ibi.
ad callos mundificandos pulchrum. ibi.
ſupra commiſſura coronali applicandum,

plicandum, &c. 396
ad idem præſtantius, ad deſcenſum phlegmatis viſcoſi, mucilaginoſi, &c. 397
cordiale. ibi.
elegans ad duritiem ſplenis. ibi.
ad dolorem ſciaticæ excellens. ibid.
ad nodum iuncturarum. ibid.
ad diſſoluendam natam. ib.
calidum pro ſtomacho. ibi.
ſtomachale fluxum dyſentericũ & vomitum vltime ſtringens. ib.
ad ſtomachum debilem, ſitim, mordicationem, vomitum nimirum à calore prouenientia ex febre. ibi.
ad ſtomachum frigidum. 398
pro renibus vtile atque mirabile ad prohibendum abortum. ib.
ad fluxum matricis album expertum. ibi.
Clyſter conferens materiei aduſtæ in cerebro, vt eſt melancholia, mania, lupina. 388
forte & diuerſiuum in dolore nuchæ & iuncturarum. ibi.
in dolore capitis, frigido phlegmatico. ibi.
in dolore capitis calido. ibi.
ſtipticum. ibi.
conueniens apoplexię, paralyſi, ſubeth & lethargiæ. ibi.
conueniens paralytico. 389
carminatiuum ventoſitatis. ibi.
in colica phlegmatica ventoſa, cum magno dolore appropriatè valens. ibid.
confortatiuum & abſterſiuum. ibid.
elegans ad caliditatem & ſiccitatem inteſtinorum. 390
in ſchiatica. ibi.
ad lethargiam & ſubeth. ib.
in tympanite cum caliditate. ib.
vltimum ſedans dolorem & ventoſitatem in colica. ibid.
ſtypticum conſolidatiuum vlceris inteſtinorum. ibi.
ſodæ calidæ & phreneſi ſomniferum. ibi.
conferens, cephaleæ, ſubeth, lethargiæ, ſcotomiæ, vertigini, epilepſię, attrahens phlegma & melancholiam à capite. ibi.
ad omnem dyſcraſiam ſenſiuum. ibi.
euacuans materias calidas à pectore, thorace, ſtomacho & ventre inferiori. 391
conferens dolori inteſtinorum ventoſo, & phlegmati mucilaginoſo. ibi.
ad omnes paſſiones iuncturarũ, vt ſchiatica, podagra, gonagra à materia frigida. ibi.
ad præfocationem matricis, mẽſtrua alba, ſterilitatem à materia frigida aquoſa. ib.
aliud conferens ſchiaticæ. ibi.
in paſſione renali expertum. ib.
aliud nobile & expertum ad dyſenteriam & raſuram inteſtinorum. ibi.
ad ſpaſmum & paralyſin ex repetitione. 392
in febre acuta & phreneſi. ibi.
ad ilium, quem poſt ſedem punctio inteſtinorum ſequitur, ex acuitate materiæ, vnde ſequitur excoriatio. ibi.
magiſtrale in torſione & colica. ibid.
Collyrium ad ſurditatem expertum. ibi.
album ad oculorum inflammationem. ibi.
ad idem. ibi.

Aliud ad idem multotiens probatum. 393.
Meſue nobile, viſum acuens & conſeruans. ibid.
Ad interficiendũ vermẽ in aure. ibid.
Expertum ad ſibilum & tinnitum aurium. ibid.
Ad lacrymas oculorum. ibid.
Sublime & expertum ad acuendum viſum. ibid.
Aliud ad lacrymas oculorũ. 394
Dolorem ſedans & incarnans vlcus veſicæ, & per ſyringam immitti debet. ibid.
Nobile ad idem, dolorem ſedans & vlcera mundificans, vnà cum vrinæ prouocatione. ibid.
Nobile ad ardorem vrinæ. ibid.
Album expertum M. Petri Cathelani ad rubedinem oculorum & pruritum. 10.
ad doloroſum vlcus virgæ, renum & veſicæ. ibid.
Expertum ad oculorum ſcotomiam. ibid.
Expertum ad ſurditatem. ibid.
aliud ad idem, cui par non reperitur. 395.
ad fiſtulam in oculo. ibid.
Expertum & indubium ad imagines oculorum. ibid.
Confectio matricalis. 396.
ad vermes. 397.
Bona reſtauratiua in febribus. ib.
alia ad idem. ibid.
ad imprægnationem. ibid.
ad vomitum cholericum ſolutionemque. ibid.
Pro nauigationibus & phlegmaticis. ibid.
admirabilis ad tuſſim frigidã. ib.
turbith ad purgandum humorẽ, tuberoſitatem, phlegma groſsũ, in ſcrophulis, bolio, morbo Italico. ibi.
euphraſiæ valens aduerſus oculorũ caliginẽ, eorũ ſanitatẽ cõſeruãs, viſũ clarificans, reacuẽs. ibi.
ad hydropem. ibid.

D.

Deſtillatio mater omniũ medicaminum ad cunctas neruorum paſſiones. 398
experta in vlceribus renum & veſica Cardinalis Tritel. ibi.
ad dolorem dentium. 399
pectoralis ſcreatum facilitãs. ib.
Diazinziber elegans confortatiuum & ſolutiuum. ibi.

E.

Electuarium conferens Nephriticis ſanguinem purum & guttatim mingentibus. 13
in hydrope frigida. 14
ad idem nobile & pulchrum in cachexia ſtomachi & hepatis. ib,
in mala diſpoſitione calida ſtomachi & hepatis. ibi.
in mala diſpoſitione ſtomachi frigida humida, vomitu, vẽtoſitate, &c. ibid.
aliud ad idem. 400
ad ſputũ ſanguinis & vlcus ſiue vulnus pectoris, phtiſicis quoque valens. ibi.
aliud ad idem. ibi.
nobile & artificiale in tuſſi ſicca reſtaurans. ibi.
Cordiale ad melancholiam cap. cum timore. ibi.
ad melancholiam valens timidis ex cholera aduſta. 401
ad pulſum cordis, pauorem, & debilitatem ex melancholia, ſenibus conueniens. ibi.
optimũ, probatũ cõtra peſtẽ. ibi.
nobile cordiale & excellens. ib.
fluxũ hęmorrhoidarũ ſtrigẽs ibi.
ad tuſſim ſiccam. 402
excellens contra calculum. ibi.

ſtipticũ valde,ĩ ruptura valẽs.ib.
hernioſorum. ibi.
ſolẽne & expertũ in hydrope.ib.
in dyſcraſia calida capitis. ibi.
ad apoplexiam. 03
excellens contra calculum. ibi.
de citro Meſues,ſtomachum cõfortans,digeſtionẽ corroborans, odorem oris bonum faciens. ib.
contra ſterilitatem. ibi.
expertum ad idem. ib.
expertũ & vtile ad reſtaurandã virtutẽ animalẽ & vitalem. 404
indubiũ & certũ cõtra epilepſ.ib.
nobile ad torturam oris. ibi.
ſublime pectorale. ibi.
ad aſthma pectoris mundificatiuum. ib.
ad faſtidium ſtomachi & caninũ appetitum. ibi.
ad frigiditatem & inflationẽ ſtomachi. ib.
contra inflammationem & ventris ſolutionem. 405
contra crapulam. ibi.
aliud ad idem. ibi.
nobile & pulchrum ad fluxum ventris. ibi.
aliud ad idem ſtipticum. ib.
aliud ad idem. ibi.
ad coitum ex frigiditate renum teſtiumque, ſperma quoque augens. ibi.
aliud ad idem nobile. ibi.
aliud ad idẽ pulchrũ & elegãs.ib.
nephriticis guttatim cum dolore & ardore mingentibus. 406
ad iuuenes cholericos conſtipatos,appetitu carentes & ſitibundos & exſiccatos. ibi.
nobile pro ictericis & illis, qui poſt acutã febrẽ dolorẽ capitis & aurium tinnitũ patiuntur. ib.
ad omnem diſcraſiam ſtomachi & hepatis frigidum,&c. ib.
ad ardorem vrinæ, & vlcera renum veſicæ. ibi.
aliud ad idem. ib.
ad gonorrhæam. ib.
ad coitum breue & vltimum. ib.
aliud ad idem. ibi.
ad botium gulæ. 407
contra hecticam & ſenium plurimis,reſtauratiuum Placẽtini. ib.
contra peſtem diaphoreticũ.ibi.
ad aſtma propter pectus plenũ. ibi.
reſtauratiuum in ſputo ſanguinis. ibi.
de pulpa caponis reſtauratiuum. 408
Emplaſtrum nobile reſoluens & maturans omnẽ ſquinantiam.ib.
in ſquinantia quando maturari vult. ibi.
doloris ſedatiuum. ibid.
ad dolorem membri paralytici aut ſpaſmatis ex repletione ib.
aliud ad idem. ib.
ſanguinis conſtrictiuum & fracturarum conglutinatiuum. ib.
aliud ad idem. ibi.
ad reſtaurationem iuncturarum. ibi.
nobile ad duritiem poſt oſſium fracturam remanentem. 409
excellentius omnibus in vulnere capitis & ſaniem attrahens, oſſa eleuans & conſolidans. 22
in dolore virgę. ibi.
mirabile extrahens oſſa cum velocitate. ibi.
certum & indubium ad eleuandum os cranij ex caſu. ibi.
vtrum cranium ſit fractum, cum nulla læſio ab extra appareat. ib.
ad idem. ibi.
nobile & expertum ad dolorem capitis calidi. ibi.
nobile ad idẽ & ſomniferũ. 410

aliud ad idem. ibid.
ad ſplenem. ibi.
aliud ad idem. ibid.
ſanguinis conſtrictiuum. ibi.
aliud ad idem, nobile & pulchrũ. ibid.
aliud ad idem mirandum. ibi.
ſupra ventrem ad hydropem. ib.
aliud ad idem elegantiſſ. ib.
valde ſomniferum Meſue. 411
matricis confortatiuum ad impręgnationem valens. ibi.
pro vermibus ſupra ſtomacho ponendum. ibid.
mirabile ad idem. ibi.
nobile contra contuſionem. ibi.
ad inflationem teſticulorũ puerorum ex aqua & vento. ib.
carminatiuum in hydrope tympanica. ibid.
ad prouocandum lac. ibi.
hæmorrhoidarum fluxum ſtringens. 412
cordiale. ibi.
ad epilepſiam, &c. ib.
vltimate conſtrictiuum in fluxu hepatico. ib.
ad duritiem mamillarum diſſolutiuum. ibi.
maturatiuum, reſolutiuum, mitigatiuum doloris in apoſtemate auris. ibi.
ad extrahendum codexellas. ibi.
ad lac coagulatum. ibi.
aliud ad idem. ibi.
ne mamillæ creſcant. ib.
puerperis, vt mamillarum papillæ exeant. 413
aliud ad lac coagulatum. ib.
ſcrophularum reſolutiuum. ib.
in hypoſarca. ib.
de bethonica ad vulnera capitis. ibid.
ad idem fortius, vt eſt de centaurea. ib.
ſaniei mundificatiuum & incarnatiuum. ibi.
ad paralyſin colli & linguæ balbutiem. 414
valens ad extrahenda oſſa & ſpinas, & ſciaticę conueniens. ibid.
incarnans & mundificans. ibi.
de vermibus ad idem conſolidans & incarnans. ibi.
gratiæ Dei, ſpeciale. ibi.
ad dolorem hæmorrhoidarum excellens. ibi.
ad dolorem pedum. 415
de lino Auicennæ. ibi.
contra oſſium fracturam. ibi.
anthracis furioſi maturatiuum. ibi.
aliud ad idem. ibi.
carbunculi maturatiuum. ib.
aliud ad idem. ibi.
aliud ad idem ſolenniſſimum. ibi.
ad idem maturatiuum in codexellis probatum. ibi.
aliud ad idem veſicatorium. ib.
in combuſtione ignis expertum. 416.
in ſuperfluo fluxu menſtruorum. ibi.
mollificans duritiem membri reſtaurati. ib.
ad duritiem ſplenis pulchrum. ibi.
remouens duritiem mamillarũ. ibi.
optimum ad tumorem & vehementem mamillarum inflationem. ibi.
nobile ad ſciaticam. ibi.
ad puncturam optimum. ib.
ſtypticum. 417

ſolutiuum in colica. ibi.
ad mollifacienda oſſa male conſolidata & omnia apoſtemata dura. ib.
ad retentionem vrinæ. ibi.
expertum in carbunculo. ibi.
cordiale mirabile ad pulſum & tremorem cordis. ib.
maturatiuum expertum. ibi.
conſtrictiuum fluxus. 418
mirabile ad omnes fluxus antiquos excoriatiuos, & in diarrhæa excellens. ibid.
ad nimium fluxum menſtruorũ, item om. fluxum hæmorrhoidarum & dyſenteriam valens. ibi.
Epithema cordiale temperatum. ibi.
cordis ad magnam caliditatem. ibi.
cordis calidum. ibi.
aliud cordiale. ibi.
aliud ad idem nobile. 419
ad vermes. ibid.
aliud ad idem. ibi.
ad hepar. ibi.
aliud ad idem. ibi.
frigidum repercuſſiuum ad inflammationem membri. ibi.
Embrocha ſtomachalis cum ſpõgia. ibid.
ad menſtrua prouocanda. ib
ſomnifera. ibi.
ad pleuriſin, 420

F.

FOmentatio ad dolorem ventris & hypochondriorum frigidorum. ibi.
ad ſurditatem. ibi.
Fomentatio ſeu lotio pedum trahens phlegma à capite. ibid.
ad ſciaticam. ibi.
Fumigium phlegma à capite vacuans & confortans. ibi.
aliud ad idem fortius. ibid.
aliud ad idem. ibi.
ad dolorem capitis frigidum. ibi.
aliud ad idem nobile. ibi.
ad ſodam calidam expertum. 421.
ad prouocanda menſtrua. ibi.
ad tumorem matricis. ibi.
ad matricem frig. ibi.
ad fluxum albarum humiditatum. ibid.
materiam cholericam à capite educens & caput confortans. ibid.
aliud ad idem.

G.

GArgariſma ad elongationẽ vuluæ. ibid.
melancholiam è capite educens. ibi.
aliud ad idem. ibi
aliud ad idem. 422
ad paralyſin, torturam & grauitatem linguæ. ibid.
ad catarrhum ſalſum os aut linguam veſicantem. ibi.
ſtypticum ad os. ibi.
ad idem. ibid.
ad paralyſin & balbutiem linguæ, & phlegma valde purgans. ibi.
ad idem. ibi.
ad ſquinanthiam, & elongationẽ vuluæ ſtypticum. ibi.
nobile & expertum ad vlcera gutturis ex morbo gallico. ibi.

L.

LIcinium in tenaſmo & dyſẽteria. ibi.
dolorem ſedans in dyſenteria. ibi.
aliud ad idem. ibi.
ad idem pulchrum. ibi.

aliud excellentius cæteris. ibid.
Linimentum in morphea ſubnigra. ibid.
aliud ad idem. ibid.
Lixiuium ad dolorem capitis. ibid.
ad dolorem capitis antiquum. 423.
aliud ad idem. ibid.
capitis confortatiuum. ibid.
pro capite phlegmatico. ibid.
aliud ad idem. ibid.
aliud ad idem. ibid.
Lotio pedum ſomnifera. 34.
aliud ad idem. ibid.
ad dolorem dentium & gingiuas putreſcentes. ibid.
manuum & pedum elegans contra epilepſiam. 424.

O.

ODoramentum capitale & cordiale in materia mixta. ibid.
ad dolorem capitis frigidum. ib.
vltimum ad cerebrum frigidum confortandum. 425.
cerebrum confortans & ipſius oppilationes profundas aperiẽs. 36.
aliud ſublime & mirandum ad caput confortandum. ibid.
trahens phlegma à capite. ibid.
aliud ad idem. ibid.
ad dolorem capitis frigidum. ib.
aliud expertum & nobile. ibid.
in dolore capitis calido. ibid.
aliud ad idem. ibid.
ad tremorem cordis. ibid.
ad dolorem capitis calid. ibid.
oleum ad erectionem virgæ. 426.

P.

PAſta ambra ex qua poma, aut pater noſter facere poteſt. 454.
Harmanni. ibid.
pilulæ ad quartanam febrem. 458.
ad ablationem appetitus à materia cholerica. ibid.
excellentes ad fœtorem oris. ib.
aliæ ad idem. ibid.
hepaticis, aſchiticis & ictericis conuenientes. ibid.
ad tympanitem. ibid.
In aſchite quando eſt febris & vrina rubra. 459.
In aſchite vbi non eſt febris neque vrina rubra. ibid.
alia ad idem. ibid.
ad hydropem elegantes. ibid.
ad pulſum cordis expertiſſimæ. ibid.
ad oppilationem ſplenis. ibid.
probatæ & excellentes ad debilitatem memorię. ibid.
ſtupefactoriæ ad dolorem dentium vehementem. ibid.
ſtomachicæ purgantes choleram & phlegma ſine impedimento. ibid.
contra fumos à ſtomacho ad caput aſcendentes, viſumque clarificantes. ibid.
ad fœtorem oris. 460.
ad viſcoſos humores, & ventoſitatem ſtomachi artheticos, podagricos & calculos. ibid.
ad epilepſiam. ibid.
ad hydropem calidam & aſchitem. ibid.
quibus Lanfrãcus loquelam reſtituit cuidam mulieri. ibid.
contra peſtem. ibid.
ad choleram & dolorem capitis calidum. ibid.
ad dolorem capitis phlegmaticum. ibid.
elegantes aliæ ad idem. ibid.

ad dolorem capitis melancholicum. 461
ad duritiem ſplenis & quartanam. ibid.
ad choleram elegantes. ib.
Bechicæ. ibi.
ad materiam cholericam, melancholicam aduſtam elegantiores. ibid.
Pomata quomodo facienda. 453
Pomum odoriferum ad caput frigidum. 452
odoriferum capitis confortatiuum, nudum manibus geſtandum. 453
Confortatiuum capitis frigidi. ibi.
aliud ad idem. 453
Pomum odoriferum capitis frigidi. ibi.
Pomum contra peſtem Montagnanæ. ibi.
Pomum odoriferum. ibi.
Pomum odoriferum in deſcenſu catharri. ibi.
Puluis pro botio Montagnanæ. 426.
Puluis pro mingentibus in lecto ibid.
Puluis ebrietatem tardans. ibi.
Puluis ad idem. ibi.
Puluis pro cerebri confortatione deopilatiuus, & materiarum phlegmaticarum conſumptiuus. ibid.
Puluis optimus ponendus ſuper commiſſuras capitis ad vẽtoſitatem & humiditatem in oculo. ibid.
Puluis electus ad ardorem vrinę cholericum. ibi.
Puluis ſtomachalis. 427
Alius ſtomachalis qui dicitur dulcis. ibi.
P. pro epithemate cordialis. ibid.
P. cordialis temperatus in caliditate. ibid.
puluis contra vermes expertus. ibid.
puluis in ardore vrinæ & mictu ſanguinis. ibid.
puluis ſtomachalis pulcher & breuis. ibid.
puluis ſtomachalis. ibid.
puluis capitalis. ibid.
puluis elegans ad caput frigidũ qui ſupra commiſſura coronali poni debet. ibid.
puluis aſpergendus ſuper commiſſuras capitis ſerò, quando vadis dormitum ad idem. 428.
puluis violarum Franciſci Ferrarij. ibid.
puluis alius. ibid.
puluis elegans ſolutiuus. ibid.
puluis phlegmatis & melancholiæ ſolutiuus. ibid.
puluis ſolutiuus in dyſcraſia frigida ſtomachi. ibid.
puluis ſolutiuus in mixt. ibid.
puluis ad idem. ibid.
puluis ſoluens humorem phlegmaticum. ibid.
puluis ad idem. ibid.
puluis ſolutiuus in mixtis humoribus elegans. ibid.
puluis ſenæ caput purgans. ibid.
puluis ventrem leniens qui horis duabus ante cibum cum brodio ſumi debet. 429.
puluis ad vlcus renum & veſicę, & ad ardorem vrinæ calidum. ibid.
puluis ad ardorem vrinæ, renum & veſicæ. ibid.

Puluis elegans in paſſionibus rerum, veſicæ, & ardore vrinæ. ib.
Puluis ad idem in magno dolore & mictu ſanguinis. ib.
Puluis expertus in ardore vrinæ. ibid.
Puluis ſanguinis reſtrictiuus in vulnere. ibid.
Puluis ad idem fortior. ibid.
Puluis ſanguinem ſtringens. ib.
Puluis ad idem. ibid.
Puluis ad idem expertus. ibid.
Puluis ad idem. ibid.
Puluis exſiccans & ſigillans ſuperficiem vulneris, cutimque generans. ibid.
Puluis alter ad idem. ibid.
Puluis hernioſorum elegans & ſtipticus, vel conſolidans continuus. 430.
Puluis ad elongationem vuluæ. ibid.
Puluis in tenaſmone & dyſenteria inteſtinorum. ibid.
Puluis reſtrictiuus ſanguinis. ib.
Puluis ſtipticus. ibid.
Puluis expertus multoties ad aperiendas vias renum & matricis. ibid.
Puluis diureticus. ibid.
Puluis alius. ibid.
Puluis ad idem nobilis. ibid.
Puluis nobilis & expertus contra calculum. ibid.
Puluis ad retentionem vrinæ. 431.
Puluis vrinam ſubitò prouocãs. ibid.
Puluis valdè odoriferus, qui ſupra carbones poni debet. ibid.
Puluis ad putrefactionem gingiuarum. ibid.
Puluis ad idem. ibid.
Puluis ad morſum canis rabidi. ibid.
Puluis ad morſum canis rabidi, & pręcipuè, vbi iam incipit melancholizare, & expertum eſt. ibid.
Puluis cibalis pro ſtomacho frigido. ibid.
Puluis contra ebrietatem. ibid.
puluis ad idem. 432.
puluis ad idem. ibid.
puluis expertus contra lepram, & omnem ſanguinis infectionem. ibid.
puluis papau. communis expertus ad rubedinem oculorum. ibid.
puluis cibalis in tympanite. ibid.
puluis calidus cibalis. ibid.
puluis ſtipticus ad deſtillationem vrinæ. ibid.
puluis exſiccans ſperma. ibid.
puluis ad idem. ibid.
puluis ad impręgnationem. ibid.
puluis pro hepate elegans confortatiuus, & præcipuè in hydrope. ibid.
puluis quo fricantur veſicæ in ore vnà cum gargariſmate ad hoc. ibid.
puluis exſiccationis ſtipticus. ibid.
puluis contra dolorem matricis. 433.
puluis contra calculum. ibid.
puluis elegans ad ſtomachi debilitatem. ibid.
puluis capitalis qui poni debet ſupra commiſſuris. ibid.
puluis pro mingentibus in lecto. iqid.
puluis ad idem. ibid.
puluis quod eſt magnum ſecretum ad putrefactionem gingiuarum, & dicitur puluis de

Brionia valens ad quaſcumque corruptiones cancroſas & vlceroſas gingiuas, & aliarum partium corporis humani. ibid.
puluis ad botium gulæ expertiſſimus. ibid.
puluis experientiſſimus ad egreſſionem ani & matricis. ibid.
puluis contra peſtem excellens. ibid.
puluis carminatiuus. 434.
puluis cordialis elegans. ibid.
puluis expertus ad ardorem vrinæ. ibid.
puluis contra dolorem poſt partum. ibid.
puluis pro fluxu ſpermatum. ibid.
puluis expertiſſimus ad epilepſiam puerorum. ibid.
puluis ad exitum ani. ibid.
puluis expertus ad frangendum lapidem in veſica. ibid.
puluis contra morſum ſcorpionis, & phlegmaticam febrem, item quartanam expertus. ibid.
puluis ad morſum ſcorpionis nobilis. ibid.
puluis ad occultam ventoſitatem ſtomachi & inteſtinorum. ibid.
puluis carminatiuus ventoſitatum. 435.
puluis ad idem. ibid.
puluis ad idem. ibid.
puluis ad groſſam ventoſitatem & groſſos humores in ſtomacho. ibid.
puluis digeſtionem confortans, inflationem curans, opilationes hepatis & ſplenis aperiens ſenibus,&c. ibid.
puluis ad frigiditatem ſtomachi & corruptionem. ibid.
puluis ad ſtomachum malum & colorem pallidum. ibid.
puluis ad idem. ibid.
puluis de polypodio ſolutiuus. ibid.
puluis de polypodio. ibid.
puluis ad dyſenteriam. ibid.
puluis ad idem. ibid.
puluis alter elegans ad idem. 436.
puluis ad lienteriam. ibid.
puluis alius elegans & expertus ad fluxum antiquum & diuturnum. ibid.
puluis elegans in excoriationem inteſtinorum. ibid.
puluis ad ſanguinem fluentem ex ano & vulua. ibid.
puluis valdè ſtipticus pro clyſtere in dyſenteria & tenaſmone. ibid.
puluis ad idem. ibid.
puluis ad mixtum ſanguinis. ibid.
puluis ſanguinem ſtringens expertus. ibid.
puluis Rhaſis carnem generans. ibid.
puluis Lanfranci etiam ad idem. ibid.
puluis incarnatiuus. 437.
puluis ſanguinem ſtringens. ibi.
puluis ad idem fortior. ibid.
Puluis ad idem. ibid.
Puluis incarnatiuus ſtipticus elegans. ibid.
puluis incarnatiuus. ibid.
puluis vulnera conſolidans. ibi.
puluis ad idem probatiſſimus. ibid.
puluis ſanguinem ſtringens, oſſa conſolidans, vnde in affectibus vuluarum magnum eſt ſe-

cretum. ibid.
Puluis in ſtillicidio vrinæ. ibid.
Puluis expertus in macula oculorum. ibid.
Puluis expertus in icteritia & hydrope. ibid.
Puluis qui ſupra vulnera capitis debet poni. ibid.
Puluis aperitiuus hæmorrhoidarum. 438.
Puluis qui ſupra commiſſuram capitis frigidi aſpergi debet. ibid.
alius ad idem ſed in calido. ibid.
Puluis ad deſcenſum catharri. ibid.
Puluis in dyſcraſia calida cordis. ibid.
Puluis carminatiuus. ibid.
Puluis ad idem. ibid.
Puluis ad oculos valens. ibid.
Puluis partum facilitans. ibid.
Puluis elegans contra ſtranguriam. ibid.
Puluis ſtringens fluxum ſanguinis immoderatum. ibid.
Puluis elegans ad ſanguinem coagulatum. 449.
Puluis ad vertiginem & epilepſiam. ibid.
Puluis matricem confortans ad conceptionem. ibid.
Puluis ad idem. ibid.
Puluis lac generans. ibid.
Puluis expertiſſimus ad elongationem vuluæ. ibid.
aliud pulchrius. ibid.
Puluis præſeruans à peſte. ibid.
Puluis ad imprægnationem. ibid.
Puluis muſcatus optimus ad vermes. 450.
Puluis alius muſcatus ad idem. ibid.
Puluis ad eminentiam" vmbilici. ibid.
Puluis mundificans gingiuas. ibid.
Pulſus caſui & percuſſioni. ibid.
Puluis ad idem. ibid.
Puluis ad idem. ibid
Potio ſecreta in peſte, & nulli reuelanda. ibid.
Potio breuis cordialis. ibid.
Potio excellentiſſima ad debilitatem neruorum. ibid.
Potio experta ad idem. ibid.
Potio ſedans dolorem ventris poſt partum. ibid.
potio ſomnifera in phreneticis. ibid.
potio experta diuretica lapidem frangens in renibus & veſica. 451.
potio ſecretiſſima ad debilitatem cordis. ibid.
potio ad idem ſublimis. ibid.
potio experta ad confortandum ſtomachum frigidum. ibid.
potio imperialis Maximiliani aureis literis in libro ſuo ſcripta, inuenta, contra intenſum dolorem colicum, quam poſt primam euacuationem clyſteri ieiuno tepidè dabat. ibid.
potio ad aſcenſum matricis experta. ibid.
potio diaphoretica. ibid.
potio in hydrope experta quia diuretica eſt. ibid.
potio nobilis & experta, mundificans vias vrinæ, ſaniem, arenulam expellens, & menſtrua prouocans. ibid.
potio ad ſcrophulas. ibid.
potio ad idem. 452.
alia ad idem. ibid.
potio ad matricem frigidam.

& humidam. ibid.
potio Rhabar. de opilatiua hepatis ac viarum vrinæ excellens. ibid.
potio in febre acuta loco potus. ibid.
potio menſtrua prouocans breui. ibid.
potio elegãs ſolutiua in aſchite. ibid.
potio ad imprægnationem. ibid.
purgatio choleræ. 454.
purgatio alia ad idem artificialis. ibid.
purgatio ad inflammationem choleræ & ſanguinis. ibid.
purgatio ad idem. 455.
purgatio elegans nobilis & artificioſa, ita vt nulli ſit manifeſtum. ibid.
purgatio ad idem elegans. ibid.
purgatio ad choleram & ſanguinem. ibid.
purgatio elegans ad idem. ibid.
purgatio elegans ſæpè experta in dolore ſtomachi, inteſtinorum & tenaſmone à materia cholerica. ibid.
purgatio elegans ad choleram. ibid.
purgatio alia ad idem. 456.
purgatio ad ſodam phlegmaticam catharroſam. ibid.
purgatio ad icteritiam. ibid.
purgatio in tenaſmone & dyſenteria. ibid.
purgatio elegans contra phlegma in ſtomacho. ibid.
purgatio ad idem pulchra & præcipuè in mixta. ibid.
purgatio ad Melancoliam. ibid.
purgatio ad idem. 457.
alia ad idem. ibid.
purgatio ſublimis ad idem, multoties experta in melancholia euacuanda, & eſt ſecretum. ibid.
purgatio elegans ſolutiua, experta in melancholia euacuanda. ibid.
purgatio elegans & artificialis in melancholia. ibid.
purgatio ad idem. ibid.
purgatio ad idem. 458.
purgatio elegans phlegmatis & melancholiæ. ibid.
purgatio elegans. ibid.

S.

SYrupus aperiens oppilationem hepatis, renum dolorem, & febrem mitigans, ac ventoſitatem in inteſtinis diſſoluẽs. 461.
ſyrupus in febre acuta, ſiti, linguę ariditate & caliditate, iuuenibus & cholericis cõueniẽs. ib.
ſyrupus ad idem nobilis, præcipuè in tuſſientibus. ibid.
ſyrupus ad ſtomachum ventoſum frigid. dolorem hypochond. & diaphragmatis, corruptionem appetit⁹, necnõ aperitiuus. 462.
ſyrupus ad phlegma ſalſum & ſcabiem. ibid.
ſyrupus in dyſcraſia ſtomachi & laterũ vẽtoſa cũ pallore cutis. ib.
ſyrupus in omni vehementi inflammatione elegans & nobilis, qui & in peſte ſolennis eſt. ibid.
ſyrupus in caliditate hepatis & febre acuta, variolis aſperſis à ſanguinis ebullitione ipſius feruorem comprimens, vnde & ebrijs conueniet. ibid.
ſyrupus elegans aromaticus in omni frigida diſpoſitione ſtomachi, hepatis, & membrorum. ibi.
ſyrupus de ſtœchados ad articulos. ibid.
ſyrupus digeſtiu⁹ phlegmaticis. 463.

Syrupus nobilis & expertus de bugloſſa ad melancholiam digerendam. ibid.
Syrupus vulneratorum elegans. ibid.
Syrupus ad ſanguinis corruptionem vt lepra, ſcabies, & id genus. ibid.
Syrupus ad ſanguinem infectum. ibid.
Syrupus ad coitum. ibid.
Syrupus ad dyſcraſiam capitis & ſtomachi frigidam nobilis. ibid.
Syrupus ad idem, & præcipuè in ſubtili phlegmate. ibid.
Syrupus ad dolorem capitis melancolicum. ibid.
Syrupus ſecretiſſimus in aſcite, & præcipuè calida. 464.
Syrupus vrinam prouocans, & eius doloroſum ardorem ſedans. ibid.
Syrupus ad caliditatem hepatis elegans. ibid.
Syrupus contra ardorem vrinæ. ibid.
Syrupus ad ſcabiem, & ad ſanguinem infectum. ibid.
Syrupus ad formicam. ibid.
Syrupus elegans & pulcher certè ſolutiuus ad hydropem. ibid.
Syrupus ad vlcera pulmonis. 465.
Syrupus ad lapidem renum. ibid
Syrupus ad idem laxatiuus. ibid.
Syrupus ad quartanam & oppilationem ſplenis. ibid.
Syrupus ad epilepſiam. ibid.
Syrupus cordialis frigidus. 466.
Syrupus digerens materiã chołericam in capite. ibid.
Syrupus ad materiam groſſam cholericam in capite. ibid.
Syrupus ad materiam cholericam aduſtam in capite expertus. ibid.
Syrupus ad phlegma in capite. ibid.
Syrupus ad phlegma groſſum in capite. ibid.
Syrupus de acoro expertiſſimus ad dolores iuncturarum. ibid.
Syrupus diuinus ad dolorem capitis oculorum phlegmaticam debilitatem. ibid.
Syrupus excellens & multoties expertus ad imagines oculorum, ſcotomiam & vertiginem. 467.
Syrupus ad catharrum ſalſum. ibid.
Syrupus ad materiam ſalſam in capite. ibid.
Syrupus ad melancoliam & morbum Italicum ſolutiuus. ib.
Syrupus potens ad hypoſarcam. ibid.
Syrupus nobilis aromaticus ſenibus frigidis ſeu ſtomachicis. ibid.
Syrupus elegans in inflatione magnæ coleræ & ſanguinis. 468.
Syrupus nobilis ad idem. ibid.
Syrupus ad idem perpulcher & nobilis. ibid.
Syrupus hepaticis, ſpleneticis, aperitiuus, diureticus ad phlegma valens. ibid.
Syrupus pro caliditate hepatis & icteritia. ibid.
Syrupus ad phlegma in ſtomacho inciſiuus, valens etiam ad nimiam pinguedinem. ibid.
Syrupus ſenibus dyſcraſiatis frigido ſtomacho. ibid.

Syrupus nobilis & expertus in caliditate hepatis, febris acutæ, variolas aſſerit à ſanguinis ebullitione, ipſum feruorem comprimens, vnde & ebrijs conuenit. ibi.
Syrupus nobilis & expertus ad ſcrophulas. 469
Syrupus ad botium. ibi.
Syrupus vulneratorius. ib.
Syrupus ad idem. ibi.
Syrupus expertus ad pectus vulneratum. ib.
Syrupus contra calculum. ib.
Syrupus elegantiſſimus ad idē. ibi.
Syrupus elegans ad idem. ib.
Syrupus ad idem pulcher. 470
Syrupus ad idem. ibi.
Syrupus in paralyſi. ibi.
Syrupus ad ſcrophulas elegans. ibid.
Syrupus in lepra expertus. ib.
Syrupus ad ſanguinem infectū. ibi.
Syrupus rhabarb. qui ad ardorem vrinæ excellens eſt. ib.
Syrupus cui non par inuenitur in frangendo lapide. ibi.
Syrupus aperiens oppilationem hepatis & mezaraicar. 471
Syrupus ad oppilationem hepatis & febris tertianæ, & hepar calid. ibid.
Syrupus phlegma in ſtomacho & hepate digerens. ib.
Syrupus ſtipticus. ibi.
Syrupus ad quartanam & ſplenem. ibid.
Syrupus de plantagine ſtipticus. ibi.
Syrupus & iua ad paralyſin & dolorem iuncturarum. ib.
Syrupus ad ſputum ſanguinis ſtipticus. 472
Syrupus aromaticus erga debilitatem ſtomachi. ib.
Syrupus & cichorea ad oppilationem hepatis. ibid.
Syrupus ad ſtomachum & matricem frigidam expertus. ibi.
Syrupus mirabiliter ſudorem prouocans & ſitim ſedans. ibi.
Syrupus ad omnia vitia matricis frigida. ib.
Syrupus ad epilepſiam. 473
Syrupus ad idem. ibi.
Syrupus ad tremorem experientiſſimus, ibi.
Syrupus ad paſſiones oculorum. ibi.
Syrupus multoties expertus ad materiam phlegmaticam cerebri, ſtomachi, & iuncturarum. ibi.
Syrupus ad dyſcraſiam capitis frigidam & humidam cum debilitate membrorum. ibi.

S.

Sacculus capitalis. 474
Sacculus pro tinnitu, ſibilo, & dolore pungitiuo aurium. ibi.
Sacculus temperatus pro corde. ibi.
Sacculus pro ſtomacho frigido. ibi.
Sacculus confortatiuus cerebri. ibid.
Sacculus ad tenaſmonem. ibi.
Sacculus elegans pro ſtomacho ſcuti loco. ibi.
Sacculus cordialis. 475
Sacculus elegans capitalis. ib.
Sacculus ad idem. ibi.
Sacculus frigidus pro corde. ib.
Sacculus ad fluxum ventris, cum quo infirmus ſedere debeat. ib.

Sacculus capitalis & expertus ad ſibilum & tinnitum aurium ac ſi nuces frangantur. ibi.
Sacculus cordialis elegantiſſimus. ibi.
Sacculus capitalis calidus. ib.
Sacculus alter ad idem. ib.
Sacculus quo nonnulli in peſte vtuntur. 476
Sacculus cordialis. ibi.
ſacculus cordialis temperatus. ibi.
ſacculus capitalis valdè elegans. ib.
ſuppoſitorium ſecretiſſimum vẽtoſitatum carminatiuum, vt in hydrope & colica. ibi.
ſuppoſitorium in ſciatica. ib.
ſuppoſitorium fortius. ibi.
ſuppoſitorium ad tenaſmonem. ib.
ſpongia ſomnifera. ibi.

T.

TROCHISCI.

TRochiſci ad defectum hepatis & renum calidum appetitum proſtratum & virtutem debilem. 477
Troch. contra calefactionem hepatis & ſitim. ib.
Trochiſci ſtomachicis, hepaticis laterum & viſcerum oppilationem patientibus ab indigeſtione & ventoſitate, vnde & hydropicis conuenit. ibid.
Trochiſci hepaticis ſtomachicis calidi. ib.
Trochiſci Epiſcopi Rigenſis expertiſſimi in doloribus veſicæ. ibi.
Trochiſci de Benzuin ſuauis admodum odoris, tam pro fumigio regum quàm etiam pro fœtore oris. ibi.
Trochiſci vt capilli criſpi bene oleant. ibi.
Trochiſci ad idem. ib.
Trochiſci de roſis laxatiui. ibi.
Trochiſci de roſis excellentes laxatiui conuenientes ſtipticis & calidis. ib.
Trochiſci in tympanite excellẽtes. 478.
Trochiſci ad oppilationem ſplenis. ibi.
Troch. ad humores groſſos ventoſos in ſplene. ibi.
Trochiſci ad idem elegantes. ibid.
Trochiſci valdè ſtiptici. ib.

V.

VNGVENTVM.

VNguentum expertum ad debilitatem iuncturarum. ibid.
Vnguentum tum co nmune ad omnes plagas malignas & virulentas mundificans ſine dolore, & conſolidans. ibi.
Vnguentum de galbano mirabiliter conſolidans vulnera. ibi.
Vnguentum nihili. 479
vnguentum ad puſtulas faciei. ibid.
vnguentum certiſſimum ad idẽ. ibid.
vnguentum nobile contra puſtulas faciei ex morbo Hiſpano. ibid.

ibid.
vnguentum ad ſciſſuram linguę ex ariditate. bi.
vnguentum ad alep. virgæ exiccatiuum & incarnatiuum. ibi.
vnguentum expertum ad ſedandum dolorem hæmorrhoid. ibid.
vnguentum ad idem. ib.
vnguentum ad idem. ibi.
vnguentum de ranis ad podagram. ibid.
vnguentum ſanctum & nulli reuelandum in vlceribus tibiarum difficilis curationis à materia calida prouenientibus, optimum. ibi.
vnguentum album de ceruſſa artificiali expertum ſigillans & conſolidans ſuperficiem plagæ, & cutem generans eo in loco. 480
vnguentum nobile ad omnes plagas, combuſtiones, eryſipelas, & id genus calidorum morborum & prauorum affectuum. ib.
vnguentum regis Angliæ conſolidans & incarnans. ibi.
vnguentum viride mundificatiuum & incarnatiuum optimum. ibi.
vnguentum carnis generatiuũ. ibid.
vnguentum ad idem fortius. ibid.
vnguentum ad idem hoc fortius. ibid.
vnguentum ad idem potens, nobile & pretioſum. ibi.
vnguentum ad idem excellens. 481.
vnguentum ad idem probatum. ib.
vnguentum ad idem probatum, & eſt barbitonſoris Montiſpeſſulani. ibi.
vnguentum album ſigillans ſuperficiem plagę, & cutem gegerans. ibi.
vnguentum ad remouendam humiditatem & ſanioſitatem vulnerum. ib.
vnguentum ad ſciſſuras labiorum expertum. ibi.
vnguentum carnem generans. ibi.
vnguentum conſolidans & cutim generans. ibi.
vnguentum ad idem ibi.
vnguentum exiccans vlcera virulenta pulchrum & elegans. ibid.
vnguentum ad dolorem intenſum hæmorrhoid. ibi.
vnguentum ad remouendam caliditatem & ardorem vulnerum. ibid.
vnguentum ad remouendam frigiditatem quamcumque vulnerum. ibid.
vnguentum ad remouendam ſiccitatem omnem vulnerum. 482.
vnguẽtum ad eſcharas optimũ. ibid.
vnguentum ſupra anthraces. ibi.
vnguentum carnis generatiuum. ibid.

Vnguentum ad idem nobile. ibi.
Vnguentum expertum in contractione neruorum. ib.
Vnguentum frigidum repercuſſiuum. ib.
Vnguentum repercuſſiuum mitigans ad idem. ib.
Vnguentum vt cruſtę cadant, dolorem quoque mitigans. ibi.
Vnguentum repercuſſiuum ad idem. ibi.
Vnguentum ſtomachale calidũ. ibi.
Vnguentum elegans certè & pulchrum. 483
Vnguentum ad ſodam calidam. ibi.
Vnguentum ad idem expertum ibi.
Vnguentum nobile & expertum ad excoriationem ani, ob nimiã equitationem. ibi.
Vnguentum ad dolorem. ibi.
Vnguentum ad materiam frigidam. ib.
Vnguentum calidum capitale. ibi.
Vnguentum in formica miliari expertum. ibi.
Vnguentum ad dolorem capitis, ſed in declinatione. ib.
Vnguentum optimum ad idem. ibi.
Vnguentum ad idem optimum. ibi.
Vnguentum ſomniferum. ib.
Vnguentum ad duritiem quę remanſit in membro poſt reſtaurationem fracturæ eam duritiem leniens. ibi.
Vnguentum ad duritiem ſplenis. ibi.
Vnguentum contra vermes. ib.
Vnguentum ad maciem renum. ibi.
Vnguentum ad deſtillationem vrinæ ſtipticum, ib.
Vnguentum ad coitum. ib.
Vnguentum optimum ad idem. ibi.
Vnguentum nobile ad dolorem hæmorrhoid. ibi.
Vnguentum ad pruritum ani. 485.
Vnguentum ad neruos. ibi.
Vnguentum de corticibus caſtanearum valens ad immoderatũ fluxum menſtruorum & dyſenteriam. ib.
Vnguentum ad remotionem eſcharæ in combuſtione ignis. ibi,
Vnguentum defenſiuum optimum. ibi.
Vnguentum frig. ad excoriationem factam in coxis ab acuitate vrinæ. ib.
Vnguentũ pro vermibus vſuale. ibi.
Vnguentum ad idem nobile. ibi.
Vnguentum ad idem probatum ibi.
Vnguentum de Tuthia expertũ ad vlcera virgæ. ibi.
Vnguentum ad pruritum digitorum. ibi.
Vnguentum ad ſanguinem è pectore emanantem. 486
Vnguentum ad ſciaticam. ib.
Vnguentum ad faciem mundificandam. ib.
Vnguentum ad coitum. ib.
Vnguentum ſomniferum. ib.
Vnguentum dolorem & tumorem hæmorrhoidarum ſedans. ibi.

Vnguentum

Vnguentum ad dolorem & ſciſſuras ani. ibid.
Vnguentum pro ſplene duro ventoſo in materia mixta. ibid.
Vnguentum ad hepar calidum. ibid.
Vnguentum ad dolorem magnum renum & lumborum. ibid.
Vnguentum expertum ad ſciſſuras manuum. 487.
Vnguentum ad confortandas iuncturas extenuatas. ibid.
Vnguentum contra calorem hecticorum, ſi bis in die vngatur ſpina dorſi. ibid.
Vnguentum hæmorrhoid. conſtrictiuum. ibid.
Vnguentum ſiue linimentum ad defœdationem faciei, maculas rubeas, panum, lentigines, impetigines. ibid.
vnguentum pulchrum ad excoriationem narium à catharro ſalſo. 488.
Vnguentum in calculo optimum. ibid.
Vnguentum ad ſpaſmum, paralyſin, neruorum contractionem ex repletione, factis tamen anteà euacuationibus & balneis diaphoreticis. ibid.
Vnguentum ſanguinis reſtrictiuum. ibid.
Vnguentum ad vulnus & puncturam neruorum. ibid.
Vnguentum ad vlcera gingiuarum. ibid.
Vnguentum certum & nobile ad ſcabiem, tineam, ſcabiem fœdam, & vniuerſaliter omnem cutis fœditatem. ibid.
Vnguentum ad idem. 489.
Vnguentum ad idem. ibid.
Vnguentum ad hypoſarcam expertum. ibid.
Vnguentum reſolutiuum in materia calida. ibid.
Vnguentum ad leproſos. ibid.
Vnguentum ad morphæam. ibid.
Vnguentum ad combuſtionem ignis mirabiliter conſolidans & exiccans. ibid.
vnguentum ad idem expertum, & præcipuè aquæ, ignis & olei. ibid.
vnguentum nobile & dignum ad plagas difficilis curationis. ibid.
vnguentum nobile & magnum ſecretum in conſolidanda cute, & omni vulnere malo. 490.
vnguentum vtile ad tineam. ibid.
vnguentum probatum ad alopeciam. ibid.
vnguentum certum & verum Hugonis contra paralyſin & contractionem neruorum. ibid.
vnguentum ad ſpaſmum & paralyſin. ibid.
vnguentum ad idem optimum Hugonis. 491.
vnguentum pretioſum ad duritiem quæ remanſit poſt fracturam oſſium aut diſlocationem. ibid.
vnguentum ad capillorum regenerationem, & cutis perfectam mundificationem. ibid.
vnguentum mirabile ad remouendum dolorem, vbicumque fuerit. ibid.
vnguentum ad ſpaſmum expertum. ibid.
vnguentũ ad idẽ nobile, valens quoque in paralyſi. ibid.

albus color. 174.
albus color quomodo paretur. 174.
alcta. 250.
alchamor Arabum quid ſit. 232.
Alchindus ſcripſit de gradibus medicam. 58.
alembicus. 98.
alembici multiplex acceptio. of. 11.
alembicus roſtratus cæcus repentiuus. of. 13.
alexipharmaca. 535.
alexiteria quæ dicantur Græcis. 115.
alimentum quid. 5.
alimentum quodnam ſit prohibitum. 5.
alimentum medicamentoſum. ibid.
alimentorum qualitas inexplicabilis notatur. 18.
alimenta quæ diutiſſimè conſeruantur. 64.
alkanach Arabum quid ſit. of. 348.
alkekengi. 369.
alkool Arabibus quid ſignificet. 113.
aloes facultates. 15.
aloe ad aizoa ſpectat. 37.
aloe cur abluitur. 62.
aloe quænam melior. 152.
aloes deſcriptio. 276.
aloes differentia. ibid.
aloes vires. ibid.
alliotica medicamenta. 37.
alliotica quæ. 119.
Aloyſius Cadamuſtus optimè ſãguinem draconis deſcribit. 431.
alphenicum. 214.
alterantium medicamentorum doſis. 145. 167. althea. 250.
alumen. 463.
aluminis differentia. ibid.
aluminis vires. 464.
aluminis vſtio. 77.
alumen ſciſſum & plumbeum quî differant. 530.
alyſſum quid ſit. of. 207.
amara raro in eclegmatibus exhibentur. 184.
amarus ſapor. 6.
amaritudo multiplex. 45. 46.
ambarum griſeum. 69.
ambra quomodo adulteretur. 162.
amethyſtus. 485.
ammi vnum ex 4. ſeminibus calidis. 266.
ammi pro ſiſone vſurpatum. ibid.
amomum plantis incognitis annumeratum. 267.
amomi triplicem effigiem exhibet Cluſius. ibid.
amomum Dioſcorideum Creticum Plinii. ibid.
amomi vires. ibid.
ampelitis. 460.
amphora menſura. 141.
amuletum Cardani. 28.
amuletorum duo genera. 24.
amuleta ex mineralibus. 32.
amuletum impium. 29.
amuleta prohibita & deriſa. 30.
amuletum ridiculum. 28.
amygdalę. 420.
amygdalæ amaræ vis. 10.
amygdalæ moderatę ſunt calidæ. 181.
amygdalatum quomodo parandum. 181.
amygdalata Lutetiæ vſitatiſſima. ibid.

amylum quî fiat. 110. 111
amyrberis Auicennæ of. 50
ana. quid ſignificet. 140
anacatharſis quomodo mouenda. 82
analeptica præſidia. 172
anæo quæ auis ſit.
anas pontica venenis alebatur 514
ἀναστωμοτικὸν medicamentum 38
Andræas Laurentius Syrupum deſcripſit exhilarantem. 67
androſemum. 351
anemone 26. eius differentiæ, vires. 332
anethum. 360
anethi vires. 359
angelica antiquis incognita 320
angelicæ vires. ibid.
Anglorum & Normanorum potus. 183
anima pro Sale Epicureis. 96
animalia animalibus medentur. 506
animalia in officinis ſeruanda of. 29
animalium partes ſeruandę of. ibid.
animalium excrementa ſeruanda of. ibid.
animalia multa ſono & cantu delectantur. 30
animalia tria bene olent. 519
aniſum. 264
anodyna medicamenta. 38
anodyna multiplicis generis. 119
anſer quæ auis. 513
antalum quid ſit. 530
antiballomena latinis Succedanea. 157
antiballomena multa recenſentur. 159. 160
antidotus ἰσόθεος. 2
antidotus analeptica. 222
antidotum aſyncutum. 224
antidotus Mithridatis. 249
antipatheia rerum. 9
antiſpodium. 503
anus quę verbis matrices releuant. 29
anymæ & caucamũ conueniunt. 430
aparine quid ſit. 430. eius vires. 383
aphronitum quid ſit. 465. 466.
apium & apios differunt. 258
apium hortenſe. ib.
apocrouſtica medicamenta. 38
apomeli. 106
apomelitis optima deſcriptio. 76
apophlegmatiſmorum vtilitas à materia. 185
apophlegmatiſmorum forma & deſcriptio. 186
apozemata quomodo fiant. 34.
apozematum materia & effectus. 177
apozemata veterum quomodo diſtent a ſyrupis. 178
apozema & vnde. 177
apozema aperitiuum. 178
apozema ad bene feruorem contemperandum. ib.
aqua aluminoſa quibus conſtet 86
aquæ bonitas quo dignoſcatur. 107
aqua communitatis. 211

Aqua calcis. 486
Aqua carnis. 174
Aquæ Cephalicæ quatuor. 155. & 18.
Aquę Cordiales duodecim,155.o. 18.
Aquæ cardiacę of. 18
Aquæ Alexiterę. ibid.
Aquę hepaticę. ibid.
Aquæ ſpleniticæ. ibi.
Aquæ Nephreticæ. ibid.
Aquæ Coſmeticæ. ibid.
Aquæ Opthalmicæ. ibi.
Aquæ pectorales. ibid.
Aquę ſpecificæ of. 19
Aquæ Communes. ib.
Aquæ extinctionis Auri. 79
Aquæ quantitas in decoctis parandis. ibi.
Aquæ Spadenſes. 63
Aqua contra calculum. 378. of.
Aqua vitæ ſeu Elixir. 214. 242
Aquæ medicatæ. 20.
Aqua ad gonorrhęam. 379. of.
Aqua Naphtę. 405
Aqua aluminoſa magiſtralis. 213.
Aquę deſtillatæ in officina ſeruandę. 17
Aqua quomodo educatur per deſcenſum. 99
Aqua vtiliſſima. 258
Aqua Opthalmica. 377. of.
Aqua omnibus elementis antiquior. 239
aqua communitatis. 379. of.
Aqua ad Epiphorum & oculorum ruborem. 289. of.
aqua Calcis. ib.
aqua fortis. ib.
aquæ comptoriæ. ibid.
aqua rerum omnium principium. 239.
aqua & ignis vitæ principia. ibidem.
aqua fontana melior. ib.
aquæ potabilis qualitates. 240
aquæ ciſterninæ cur inſalubres. ib.
aqua optima quę. bid.
aquæ ſolo hauſtu quidam recreati diu vitam protraxerunt. 259
aquæ medicatæ arte paratæ. 376. of.
aqua Theriacalis. ibi.
arbor quid. 16.
arbor punica. 405
arbor dyſenteriæ. 299
arbuſtum quid. 10
Arcana artis non detegenda. 139
Archangelica. 320
Archigenes de caſtorei vſu ſcripſit librum. 518
arculę of. 8.
areſta bouis. 324
argentum. 493
argentum viuum extinguitur ſaliua hominis ieiuni. 493
ariſtolochia Dioſcoridi triplex. 348
arnogloſſum plantaginis ſpecies. 373
aromata cardiaca ſunt. 45
aromata calida ſunt. 93
aromata vterum recreant. 196
aromaticum roſatum. 194
aromatizatio. 93
aromatum humectatio. 66
artemiſia. 340
aſa fœtida differt ab aſſà. 432
aſæ fœtidę vires. 433
aſarum. 348
aſparagi ex arietum cornibus defoſſis prodeunt. 259
aſpalatus. 308
aſperſione quando vtendum. 209
aſperum quid. 45
aſſà quid ſit. 432

aſſatio quid ſit & quomodo fiat. 74.
aſſationis commoda. 75
atramentum ſutorium. 461
attriplex.eius vires. 253.
attagen. 515
attritio quid ſit Syluio. 71
auellanę. 419
aues ex arboribus. 8
angiles ſiue Turcheſa. 485
auiculæ Cypreæ. 223
auis bouem euehens. 10
aurichalcum. 501
auripigmentum. 472
auripigmenti vſtio. 77
aurum. 492
aurum non fit potabile. ib.
auri vires. ibid.
auri vſus in medicina of. 20
auſterus ſapor. 417
axungia quomodo differat ab adipe. 512
axungia anatis. 514
axungia anſeris. 513
axungia gallinarum. 515
axungia ſuis. 512
axungia viperæ. 536
axungia Vrſi. 513

B.

BAaran herba mira. 7
baccę Iuniperi. 424
baccæ Lauri. 423
balneum cur vſurpatum. 201. 202
balneorum formæ variæ. 97
balneum Mariæ. 96
balneum ſiccum. 97
balneum roris. ibid.
balnea Romani habebant in delitiis. 202
balneorum ſuperba ſtructura. ibi.
balneorum vtilitas. ibid.
balneum ſordidum Celtiberorũ. 201
balneo ex ſanguine humano Elephantiaſis an curetur. 202
balſamum olim in Iudæa. 303
balſamum Peruuianum & de Tolut non eſt legitimum. 304
balſamum quid ſit. 295
balſamum paratu facile & optimũ 296.
balſamum falſò Guidoni tributum. 297. of.
balſamum Hollerij 297 vires. 298 of.
balſamum Fallopii. ibid.
balſamum medicorũ Florẽtinorum. 299. of.
balſamum Euonymi. ibi.
balſamum vulgare. 300 of.
balſamum mirabile. 301. of.
baſis medicamentorum. 134
Bauderonius artis pharmacarię ſtudioſiſſimus. 234
Bauhinus librum edidit de abſynthiis. 339
bdellium. 449
behen vtrumque. 295 vires. 296
bellericus marinus. 529
belzoinum. 321
ben quid ſit. 188. of.
benedicta laxatiua of. 126. Cur ſic dicta vires. 127
benjuinum. 441
berberis. 418
Bernardus Deſſennius notatur of. 48
beryllus. 466
bes quot contineat vncias. 139
beta 253. eius vires. ibid.
beta Romana. 74
betonica. 341
bezeardica Arabibus quid ſignet of. 205.
biſmalua. 250
bitumen. 465
bituminis differentiæ. 466

bitumen vitiatur pice miſta. 63
blatta bizantia. 830
bolus Armena 458. vires. 459
bolus quid 186. præparatio. ib.
bombyces quæ animalia. 543
borax. 461
bouchetum ruſticorum. 184
bouchetum à quibus fiat. ibi.
boues ſine cornibus. 516
bouis aſtragalus lienem minuit. 21
branca vrſina. 251
Braſauoli ridiculus labor. 178
braſſica. 379
braſſica contrarias habet facultates. 10
braſſica marina. 290
bretãnica commendatur ad ſtomacacem. 381
brutorum odia. 9
borraginis deſcriptio. 249. vires ibid.
borrago ſemper virens. 250
bugloſſum à bubulæ linguæ figura dictum. 249
bugloſſi hiſtoria ibidem. vires ibid.
bugula. 375
bulbus coronarius aut medicamentarius. vires. 329
bulcaſis compoſitionis penidiorum author of. 214
butyrum. 516
butyrum quomodo atteratur. 71
byſſus quid. 542. 543

C

Cacabus of. 8
cadmiæ lotio & præparatio. 62. 77.
cadmia. eius differentię. 501
cadus ſeu metretas menſura 141
cępa marina. 328
Cæſaris milites ex potu fontis cuiuſdam dentes amiſerunt. 389
calamita. 445
calamita. eius differentiæ. 338
calamus aromaticus. 294
calcanthi vſtio. 77
calcis ablutio. 63
calcinatio. 78
calchantum 461. 462
Calecutanæ arboris fœcunditas 8
calefacientia exotica. 291
calefacientia indigena. 313
calefactio. eius vtilitas. 80
calida calido loco nata deteriora. 52
calida primo gradu, ſecundo, tertio, quarto. 56
caliga Hippocratis of. 11
calx cruda & cocta. 489
Cambyſes rex Medicinæ amans. 2
campanæ ſeu alembici of. 12
cancri 534. vires. 535
cancrorum puluis of. 207
cancrorum vſtio of. 321
candelæ odoratæ. 233
cantharides. 540
cantharides veſicam exulcerant. 18
caphura quomodo terenda. 69
caphuræ differentiæ. 444
caphura venerem falsò remorari credita. ib.
caphuræ adulterium. 162
capillares herbę quę. 253. 154
capillus veneris vbi frequentius reperiatur. 254
capilli veneris deſcriptio, vires. ibid.

capitella of. 12
capitis lotio. 208
capræ dictamni vſum oſtenderunt. 343
capruncula of. 15
caput pituitæ ſedes. 227
caputpurgia. 195
capparis. 360
caranna. 442
carbunculorum differentiæ. 480. vires. 481
cardamum ſeu cardamine. 301
cardamomum. ib.
cardiaca. 755. vires. 756
cardiaca ſpecifica. 24
cardumeni differt à cardamomo. 301.
carduus benedictus. 355
caryca. 415
caryophyll . 301
carminatiua ſemina. 265
carnium decoctio cũ pulueribus mala. 171
carnium ſyntherimata. 173
caro vulpis. 517
Carolus Quintus Chynar. Rex vtebatur ad arthritidem. 312
Caron. 266
carpobalſamum. 303
carthamus medicis cnicum appellatur. 279
caryocoſtium. of. 131. 132
caryophylli inodori quomodo fragrantes reddantur. 162
caſſia. 297
caſſia braſilienſis potentiùs purgat vulgari off. 115
caſſiæ nomine ſtirps triplex deſignatur. 273
caſſia primũ ab Arabibus vſurpata. ibid.
caſtonada quid ſit. 245
caſtoreum quid. 518
caſtor: eius teſticuli morſus ibid.
catagmatica medicamenta. 40
cataplaſmatum nomen, formula. 215. 215
cataplaſma ex pane cibario valet ad omnia. 216
cataplaſma malacti cũ anodynũ. 215
catapotia 3. off.
catapotiorum incommoda. 185
catenarum aurearum decoctio inutilis. 171
catharticum medicamentum. 16 37
cathartici aliquod genus deleterium. 16
catharticorum odor ingratus. ibidem.
catharticorum infuſio. 65
catharticum liquidum citius ducit. 168
cathartica ſelecta & probata. of. 113
catheretica medicamenta. 40
Catholicum polyceotum off. 169
caucamum differt à lacca. 429
caules cynaræ conditi of. 102
caules lactucæ conditi of. 101
cauſæ compoſitionis medicamẽmentorum. 102. 103
cauterium ad herniam. 222
cauterium Sericeum Parei. 223
celeniabim quid Arabibus. 108.
Celtiberorum balneum ſordidum. 291
centaurium maius & minus. 359.
centinodia. 374
cephalica. 23
cera quid ſit. 454. vires. 455
ceraſa præſtantiſſima quæ. 413

ceraſa condita. 96
ceratum quid ſit. 127.138
ceratum quantum olei recipiat. 128
ceratum refrigerans Galeni. 339
ceratum Santalium. 340
ceratum ſtomachicum. 341
ceratum œſypalum. 342. 343
cerealia multa ad ſegetes referuntur. 388
cerebella paſſerum venerem excitant. 75
ceronea & cerata quid ſint. 127. 128
cerui-capra animal ex quo trahitur bezaar. 526
ceruſa quomodo fiat. 499
ceruſæ præparatio 77. 500. lotio. 62
ceruus. 511
ceterach. vires. 255.256
chalaſticum medicamentum. 38
chalciteræ vſtio. 77
chalcus ponderis genus.
chalybs. 498
chalybis lotio vulgaris. 62
chalybis ſpagyrica præparatio of. 208
chamedrys. 349
chamædaphus. 289
chamęlea. 288
chameleon. 356
chamæpitis. 350
characterum eximia virtus.
characteres medicina dæmonum Paracelſo apozemata hominum. 177
characteres terræ lemniæ. 485
cheme menſura quædam. 141
cholagoga medicamenta quid ſint. 37
cholagogi deſcriptio. 168
chondrillæ. 263
Chriſtophorus Acoſta macerem optime deſcripſit. 299
Chriſtophorus Georgius ſcripſit in Meſuem of. 27
chryſelectum 482
chryſocolla. 461
chryſolitus. 482
chryſolampis. 486
chyliophyllum. 390
chymici pyrothecniam illuſtrarunt. 83
chymiſtarũ opinio de purgatrice facultate. 19
chymica remedia non negligenda. 60
chymicis remediis quomodo vtendum. ibid.
chymicorum extracta. 88
Chyna radix. 312
cicera rubra. 386
cicera ad medicamentum. piſa ad alimentum referuntur. ibidem.
cichorij multæ differentiæ. 264
cicuta libidines compeſcit. 5
cicuta cibus ſturmis, mors homini. 10
cidoniatum craſſum Lugdunenſe of. 10
cinefactio. 78
cineritium of. 12
cinis cancrorum. proprietas. 18
cinnabaris Dioſcoridis differt à cinnabari recentiorum. 473
cinnabaris quatuor differentiæ 474

cinnabaris artificialis. 473
cinnamomum tempore Galeni valde tarum. 298. vires. ibid.
Cinnamomi varia nomina. 298.
cinnamomum quibus modis adulteretur. 162
cinnamomi aqua of. 377
circulatio quid. 10
ciſtus mas & fœmina. 452
citonia condita of. 99
citoniatum. 406
citrium ſerpentibus inimicum. 404
citrulli. 261
clareta multiplex of. 377
clarificatio quid ſit. quot modis fiat. 93
clymeni vis. 6
clyſmus ſiue clyſter. 199
clyſterum vſus frequens. ibidem.
clyſter carminatiuus. 200
clyſter ad apoplexiam. 201
clyſteres qui pinguia admittunt validiùs purgant. 200
cochlearium minimorum menſura. 140
cochlearium materia of. 7
coctionis tempus. 74
coctionis medicamentorum ordo. ib.
coctio medicamentorum quid ſit. 72
coctionem leuem aut longam quæ requirant. 73
coctio difficilis indicat trituram difficilem. 70
cocula vel caſſoleta quid ſit. 232
cœlum & ſolum mutant qualitates ſimplicium. 156
cohobatio quid. 100
colatoria of. 11
colatio quid ſit, quibus perficiatur. 91
collyriorum duo genera, materia, vſus. 211
collyrium Eleiſir. 212
collyrium Lanfranci quale ſit. ibid.
colocynthis. 287
colocynthis quomodo terenda. 69
color. 94
coloratio medicamentorum. 95
commoſis. 455
compoſitionis medicamentorum cauſæ 103. finis. 137
compoſitiones Alephanginæ of. 226
compoſitione non vtendum cùm ſimplicia ſuppetunt. 102
concha menſuræ genus. 141
condita liquida. 112
conditorum materia. 188
conditum cordiale. ibid.
conditura cur fiat. 111
conditura medicamentorum. 96.
confectio de rebecha of. 212
confectio alkermes of. 215
confectio de hyacintho of. 217
confectio de baccis lauri of. 220
confectio hamech. of. 128
confectio hamech maioris of. 129.
confectio diaſtomoma of. 299
confectiones colicæ of. 118
confectura penidiorum quid ſit of. 61
confecturæ ſiccæ quî fiant 99. of. 122. of.

confricatio quid ſit. 71
congrus. 141
conſeruæ recentes inſolantur. 80
conſerua quomodo fiat. 110
conſerua rubra. ſicca. 111
conſeruæ of. 86
conſerua violarum of. 86
conſerua Tuſſilaginis quid ſit of.
conſerua roſarum of. quid ſit. 88. 89
conſerua hiſpidulæ, ſeu æluropi. ibid.
conſerua bugloſſi quid ſit of. 90
conſerua borraginis. ibid.
conſerua calendulæ of. 91
conſerua florum Cichorij of. 92
conſerua Nenupharis. ibid.
conſerua anthos of. 93
conſerua betonicæ of. 94
conſerua ſaluiæ, meliſſę, ſtœchados. ibid.
conſerua florum maluæ quomodo fiat of. 95
conſolida regia. 265
contrario cuique ſuũ eſt contrarium. 1
contrariæ qualitates in eadem planta. 9
corallium. 472
cordumeni pro cardamomo Syluio vſurpatum. 266
coriandrum 359. vires. 360
cornu monocerotis. 524. 525
cornu-muſæ of. 13
cornua quomodo ceruis primũ oriantur. 511
cornua quomodo molleſcant. 84.
corruda ſiue Aſparagus Syluestris. 259
cortices quomodo ſiccentur. 83
cortices in officina aſſeruandi of. 7
cortices arantiorum iuniorum Citriorum. quomodo condiantur of. 99
coru arbor Indica. 408
corna. vires. 409
coſmeticorum ſtudium. 113
coſtus amarus & dulcis. 294.
cranium hominis valet ad Epilepſiam. 522
craſſa & viſcera quomodo percolentur of. 10
craſſum quid. 44
craticula ſeu locus of. 12
creta. 60
cribra of. 9. 10
cribratio. 89
cribrum quid. 89
cribrationis modus varius & multiplex. 90
cruciata. 322
crux cerui quid ſit. 523
cryſtallus quid ſit 487. vires. 488
cubebæ. 302, 303
cucufa. 223
cucufæ capiti ſunt peculiares. 227
cucumer agreſtis. 451
cucumer aſininus aut ſylueſtris. 287
cucumer ſylueſtris aut ſatiuus. 260
cucurbitæ & citrulli non niſi coćti comeduntur. 261
cucubitarum diifferentiæ quatuor. 260

culeus menſura. 141.
cultrorum varietas of. 5.
cumium duplex, vires & deſcriptio. 265
cupreſſus. 421
cuſcuta. 257
cyathus. 141
cyclamen. 327
cynara. 356
cynocrambe. 252
cynogloſſum. 373
cynorrhodon ſeu roſa canina. 268.
cyperus. 319
cythi ægyptiacum vocabulum. of. 225

D.

DAcrydium ſcammonium eſt caſtigatum. 284.
dactyli. 415
dæmones duobus modis aduocantur. 25
Darii balſamum. 2
daucus nomen tribus plantis commune. 68
dauci vires. ibid.
decoctio catenarũ aurearũ. 171
decoctio communis Medicinæ. 166
decoctio abſolute præſcripta quibus fiat. 165
decoctionis pectoralis deſcriptio. 166
decoctiones tres valde vſuales. 167. 165.
decocta prȩſtãt aquis deſtillatis. 17. of. 165.
decoquenda quæ multum aut parum. 165
defrutum quid. 109
delectus medicamentorum. 43
delectus medicamentorum ab odore. 45
delectus medicamentorum à ſecundis qualitatibus. ibid.
delicatuli purgantia auerſantur. 186.
denarius. 139
dens leonis. 263
denſum quid. 44
dentalium. 529
dentes quibus vitijs obnoxii. 229.
dentifriciorum variæ formulæ. 229
dentiſcalpia ex lentiſco optima. 443.
deſpumatio quid ſit. 92
deſtillata cur ſic dicta. 171
deſtillandi variæ formulȩ. 98
deſtillatio per inſudationem. 100.
deſtillata per inclinationem. ibid.
deſtillatio per deſcenſum. 99
deſtillatio in fumo. ibid.
deſtillatio quid ſit. 96
deſtillatum reſtauratiuum optimum. 171
deſtillatum valdè cardiacum. 172
detractione præparantur medicamenta. 59
Deus omnia in pondere, numero & menſura creauit. 141
Diaboli ſtercus. 433
diabalzemer ſeu Coſtuarium ſerúatum of. 134. 135
diacaſſia. 114. vires. 115. of.
diachylon. 346. 347. of.
diachylon magnum. 347. 348. of.
diacinnamomum. 201. of
diacodium veterum. 32. of.
diacodii loco ſyrupum de papauere habemus. 49. of.
diamargaritum frigidum Platearii. 186. of.

diamargaritum magiſtrale. 187 of.
diambra. 190. 191. of.
diaphœnicum ſeu confectio de dactylis. 121. 123. of.
diaprunum compoſitum ſeu laxatiuum. 120
diaprunũ ſeu diadamaſcenũ ſimplex. ibid.
diapalma. 462
diapaſmata. 216
διαπνητικὸν medicamentum. 39
diaphylion. 124. of.
diarrhodon Abbatis. 195. of.
diaſulphur. 469
διαφορητικὸν medicamentum. 38
dictamnum. 343
digeſtio. 67. 101
digitus pro vncia vſurpatus. 114.
dyoniſia gemma. 486
diſſolutio quid ſit. 82
diſſolutio non fit niſi cum humore. 85
diſſoluuntur varia in varijs liquoribus 29.
doloris vehementia deſperationis interdum parens. 118.
doronicum quid ſit. 188. of.
doronicum romanum vulgare. 354.
doſis quid ſit. 167
doſis alterantium medicamentorum roborantium. 167. 145.
doſis calidorum in quarto gradu vſitata. 157
doſes compoſitorum è ſimplicibus educendæ. 157
doſis catharticorum varia. 167.
doſis determinata eſt cuilibet medicamento. 157.
doſis medicamentorũ varia. 167
doſis medicamentorum purgantium. 144
doſis medicamentorum pro cæli & ſol natura immutanda. 145
draco marinus. 159
dragina. 139
dropax quid ſit, quomodo fiat. 219.
duella ſexta pars vnciæ. 141
dulcedo multiplex. 13
dulcia medicamenta ſalubria. 49
dura quæ. 84
durum quid. 45
dyuari quid Arabibus ſignificet. 48. of.

E.

Ebulus ſambuco ſimilis. 280
ebur. 523. vires. 524.
ebur non rectè vſur atur pro ſpodio. ibidem. 147. of.
ebur quomodo emolliatur. 84.
eccoproticon medicamentum. 37.
eccoproticon non ſemper caſſiam habet pro baſi. 187
eclegmatum vſus. 184. 114
eclegma quid. 114
eclegmatum compoſitio & conſeruatio. 114
eclegmata in rem præſentem imperata. 184
eclegmata conueniẽtia aſthmaticis. 114
eclegma ſanum & expertum. of. 110.
eclegma ſcilliticum. of. 108
eclegma de pulmonibus vulpis. of. 109
eclegma de pineis. of. 111. 112.
ἐκφρακτικὸν medicamentum. 39
edulia à medicis excogitata. 58.
elaphoboſcum. 260
elaterium quomodo parandum. 87.
electio medicamentorum quomodo facienda. 43

electum. 470
electuaria liquida. ſicca. 116
electuaria amara diutiùs conſeruantur. 117
electuaria ſolida. 144. of.
electuarium de gemmis. 189. of.
electuaria hamech. 128. of.
electuarium de ouo. 210
electuarium regium. 189.
electuarium iuſtum ad quid vtile. 147
electuarium roſatum. 134. of.
electuarium ſennatum. 135. of.
electuarium lenitiuum. 115. of.
electuarium catholicum. 117. of.
electuarium valdè purgatorium. 114.
electuarium diacarthami. 144. of.
electuarium de ſucco roſarum. 146. of.
electuarium de citro ſolutiuum. 148.
elephantiaſis an ſanetur balneo ex humano ſanguine parato. 202.
elephantis dentes. 24
elephas deſcribitur. 523
elixatio quid ſit. 73
elixationis multiplex vtilitas. 74.
embotum quid ſit. 204
embroche ad lethargum. 209
embrochatio quid ſit, & vnde dicatur. 208
emetica medicamenta. 37
emollientia quatuor communia. 250
emollientes herbæ. 155
empaſmata. 216
ἐμπλαστικὸν medicamentum. 39
emplaſtra quibus inſeruiant. 130
emplaſtrorum conficiendorum modus. ſcopus. 129
emplaſtris humiditas aduerſa. 130
emplaſtrum medicamentū nullum ſimplex. 133
emplaſtra quomodo fiant. 345. of.
emplaſtrum diacalciteos. 462
emplaſtrum de mucaginibus. 349. of.
emplaſtrum de Meliloto. 350. of.
emplaſtrum de ranis. 265. of.
Empirici fraus & aſtutia. 529
empiricorum ſuffitus vitandi. 254.
emulſionum vſus multiplex. 189
emulſio ad pulmonum vitia & renum ardorem. 180
ἐναιμὸν medicamentum. 39
endiuia hortenſis. 263
enemata proluūt aliquando media & ſuperiora inteſtina. 201
enula campana. 319
ephemerum Colchicum noſtras. 282.
epithematum materia. 207
epithematum ad varios morbos, variæ formulæ. 207
epulotica medicamenta. 40
eringium quid ſit. 104. 325
errhinorum materia. 195. 196
error paruulus non pertimeſcendus. 143
eruca. herba ſalax. 356
eruca nomen inſecti. ibid.
ernum. 387
eryſinum. 16
erythrodamum. 324
eſcarotica medicamenta. 40
eſſentia medicamenti quid ſit. 412.
eſula ruſticorum rhabarbarum. 281
eſula Dioſcoridi peplus. 281
euaporatio. 101
eupatorium. 377

euphorbium. 441
euphorbium difficile trituratur. 442
euphraſia. 358
exaltatio. 101
ex angue ſenecta. 2
excrementa animalium Medicinę inſeruientia. 518. 520
exhalatio quid. 101
exhilarantes Medicinæ. 91. of.
exotica non ſunt prohibenda.
expreſſio quid. 86
exprimenda prælo quomodo præparanda 9. of.
extinctio. 179
extractio. 87
extracta Chymicorum. 88.
extractum quomodo parandum. ibid.
extractum pilularum. 89
extractum Rhei. 89

F.

FAba inuerſa. 372
facultas medicamentorum purgantium vnde promanat. 169
facultas medicamenti quid. 15. 42. quotuplex. ibid.
facultas purgatiua. 17
facultas occulta. 18. eius variæ appellationes. 20
facultatis occultæ exempla. 22
fæcis vini vſtio. 76
Faunij Poëtæ verſus de ponderibus. 138
faſciæ laneæ Pyramidales oblongæ. 11. of.
fermentatio quid ſit. 81
fermentatio Chymicorum. 81
Fernelius deſcriptionem docuit ſyrupi de Althea. 390. of.
ferrum. 497. vires. 498
ferrum magnetis alimentum. 152.
ferrugo. 498
ferula cibus aſino, mors equo. 10.
ficus. 414
ficus indica. 7
figuræ quid valeant. 26
figuris vim tribuunt Pythagorici. ibid.
filtratio quid ſit. 91. 92.
fiolæ. 15.
fiſſio. 72
flos æris. 496
flos ſolis. 464
flores cordiales tres præcipui. &c. 28
flores quomodo ſiccentur. 85.
flores ex quibus aquæ & olea trahuntur. 268.
flores ex quibus conſeruæ parantur. 110
flores in Officina ſeruandi. of. 17.
florum quantitas in medicamento componendo. 148
florum diuerſitas. 12
florum ad radices proportio in oleis. 248. of.
florum infuſio. 65.
fœnum græcum. 385
fœniculi deſcriptio. 259
foliorum conditura. 100. of.
folia adianthi condita. ibid.
folia tuſſilaginis condita. 101
foliorum varietas in plantis. 11.
fomenta ſicca. 218
forma medicamentorum quid præſtet. 137
formica. 541.
formulæ remediorum expertæ ſcribebantur in templo Æſculapij. 1. of
fornacis ſtructura. 97
fornax turrita. 12. of.

fornax

fornax tripes ac vulgaris. 11. of.
foſſilia. 457.
foſſilia ſignis Zodiaci reſpondentia. 491
fotus quomodo differat ab embrochatione. 209
fotuum magna vtilitas. 206
fotus differunt ab epithemate. 207.
fractio. 72
fragaria. 381. 382.
Franc. Rabeleſius manigraphus. 478.
fraxinus antipathiam habet cum ſerpente. 363
friabile. 44
frigida primo, ſecundo, tertio, quarto gradu. 56
frixio quid differat ab aſſatione. 75.
frontalium formulæ variæ. 214
fructus arboris dracunculum gerens ſub cortice effigiatum. 431
fructus numero & pondere mẽſurantur. 148
fructus in Officina neceſſarii. 17. of. 461.
fructuum conditura. 96. of.
frutex. 10
fumaria. 358

G.

GAgates. 471
galanga. 293
galbanum. 433. 434
Galeni pater mel amarum habebat. 165
Galenus putrefactionem in fumo docuit. 81
Galenus laudat ptiſanam hordeaceam. 182
gallæ. 424. vires. 425.
gallia. 243
gallinæ medicæ. 515
gallina. 515
gallina contrarias habet facultates gallo. 172
gallinacei decoctum. 10
gallion. 383
gargariſmata. 179
gelatina. 175
gelatina ex cornu cerui. 176
gelatina citoniorum. 100. of.
geleniabin ſeu mel roſatum. 78. of.
gemmæ marianę. 519
gemmarum tritura. 69.
geniſta. 361
geni ſtella. ibid.
genitale cerui. 511
gentiana. 322
gentianella. ibid.
geranium. 353
geranium moſchatum. ibid.
Germania duo naturæ monſtra peperit. 177
gerſa quid. 333. of.
giraſola vel lapis ſolaris. 486
glans ſubdititia. 198
gleſſum. 470
glutinis multa varietas. 520
glycyrrhiſa. 326
Gonerius pharmacopæus laudatur. 611. of.
gonorrhæa duplex. 240
Gorræus reprehenditur. 189
goſſipium. 384
gradatio quid. 101
grad⁹ cuiuſque tres partes. 15. 57
gradus facultatum. 17
gradus medicamentorum. 55
gradus ſecundarum qualitatũ. 57
gradus medicamentorum quatuor. 56
graminis quadraginta ſex differentiæ. 326
gramen Canarinum ſolum medicatum. 326

granadilla flos paſſionis. 22
grana paradiſi. 301
granatum. 405
grauellata ſeu grapole. 453
granum omnium ponderum initium. 138
graue quid. 44
groſſula rubra. 50.of.
guajacum. 67.311
gummi Arabicum. 427
gummi ammoniacum. 428
gummi elemi. 442
gummi ſeu reſinæ. 425
gummi reſinæ. 427
gummi quid. ibid.
gūmi quomodo extrahuntur. 87.
gummi in officina ſeruanda. 17
gummorum infuſio. 65
gummi hederæ. 435
gypſum. 488
gyrini quænam inſecta. 533.534

H.

HÆmatites quid. 485
halosanthos quid. 467
halmiragia. 468
hedera. 435
hederæ vires. 10
hedipnois. 261
helctica medicamenta. 38
helenium. 319
helleborus albus & niger. 285. 287.
helxine ſeu parietaria. 252
hemina. 141.
hemiomitis alia eſt à ſcolopendrio. 256
hepatica. 377
hepatica ſpecifica. 24
hepatorium differt ab eupatorio. 377
Heraclitus vocabat Sacrificia medicamenta. 177
herba. 11
herbarum hiſtoriæ ſcriptores. 238
herbarum quantitas in medicamento componendo. 148
herbæ quomodo menſurentur. 140.
herbarum repoſitio. 150
herba Roberti. 353
herba ſalinaris. 317
herba venti ſeu anemone. 332
herba ſanguinem purgans. 55
hermodactylus. 282
herba quid. 117. 138. of.
herba picra Galeni. 117. 139. of.
herba picra cum agarico. 140. of.
herba Pacchii. 141. 142. of.
hiera diacolocynthidos. 142. of.
Hippocrates ſolis ſimplicibus medicamentis medebatur. 102
hippogloſſum ſeu laurus Alexandrina. 60
hippolapathum fœniculi ſpecies. 260.
hiſtoriæ animaliū ſcriptores. 238
hiſtoriæ abominationum rerum quarumdam. 18
hiſtoria de Smaragdo Regis Hūgariæ. 479
hiſtorię varię de hydrargiro. 475
hiſtoria cuiuſdam Ruſtici. 313
hiſtoria Elephantici caſu ſanati.
hiſtoria de Metrodori filio.
hiſtoria Capitolii ab anſeribus ſeruati. 512
hiſtoria herbæ ſāguinē purgātis.
hominis encomia. 237
homo diuerſis morbis obnoxius. ibid. 4.
homo compoſitus ex Elemētis. 6
homines cornuti. 524. hordea. 517
hordeum. 388
hordeum Indicum equis deleterium. ibid.
hordei qualitas. 182

hordeatum quid. 175
hordeati præparatio. 182
hormium. 245
hormium diſtinguitur ab orualla. 344
hortorum ſuburbanorũ inſalubria olera. 52
humectatio medicamentorũ. 66
humor frigidus & craſſus tardiùs purgatur. 145
humores ſingulis catharticis ducuntur. 168
hyacinthus. 48
hydragoga medicamenta. 57
hydragogum eximium. 136. of.
hydragyri differentiæ, qualitates. 447
hydrargyroſis periculoſa. 476
hydrargyrus mõſtrũ naturæ. 475
hydromelitis nomine quid intelligendum. 160. 106
hydromel ruſticorum. ibid.
hydromel vinoſum ſimplex. 76. of.
hydromel vinoſum quomodo fiat. 80
hydromel vinoſum Anglorum & Germanorum. 77. of.
hydromelitis vinoſi vires. 76. of.
hydroſaccharum. 184
hyoſciamus. 370
hyoſciamus cibus & venenũ. 10
hypercathartica medicamẽta. 37
hypericum. 30
hyperici floris vis. 128
hypnotica medicamenta. 38
hypocauſtum. 205
hypociſtis. 452
hypoglottides ſiue Moſchardini. 192
hyſſopus. 352

I.

Iacobus Carpenſis hydrargyro primus vtitur. 476
ialappa. 278
iaſpis. 485
ibiſcus. 251. 152
icteri miranda curatio. 31
ictyocolla. 520. 521
ignis calore quæ exſiccãtur. 85
ignis in deſtillatione qualis. 97
ilicum multiplex varietas. 305
imaginationis vis. 33
imbutio quid Syluio. 62
immutatione pręparantur medicamenta. 59
Imperatores medicamenta præpararunt. 2
incurabilia ſunt quæ ab igne non curantur. 222
infectio ſeu tinctura. 67
infuſio quæ complectatur. 66
infuſionis vſus. 65
inſipidus. 48
inſolatio quid ſit. 80
inſtrumenta Officinę vtilia vel neceſſaria. 4. 5. of.
inſulæ ex puro ambaro viſæ. 470
inteſtinum lupi valet ad colicum dolorem. 63
intibum. 42. of. 263.
intinctus viridis. 86
Ioannes Robin Botanicus Regius. 244
Ioannes de Tornamyra ſyrupũ analepticum deſcripſit. 66. of.
iombarda. 571
Ioſephus pharmacię amans. 3
iris 318
iris noſtra à Florentina multum differt. 156
iridum & graminum infinitę varietates. 150
irrigatio medicamentorum. 66
irrigatione quando vtendũ. 209
Italica lues cur Gal. dicta. 178. of.
iuiubæ. 414
iulep quid. 170
iulepi & ſyrupi vix diſſimilis

apud Arabes acceptio. 170
iulepos potiones omnes limpidas vulgus vocat. ibid.
iulepi doſis. 171
iuncus marinus. 490
iuniperus. 423
iuris gallinacei præparatio. 173
iura colatitia quibus fiant. ibid.
ius decrepiti gallinacei 172
ius carnium. 9. of.
ius ſpatulæ veruecinæ. 174

K.

KÆiri. 332
κολλιτικὸν medicamentũ. 40
kermes. 304

L.

LAc. 517
lac caprinũ multum alit. 174
lac virginale quî fiat. 213
lacca differt à Caucamo. 429
laccæ tres differentiæ. 430
lactuca. 260
lactuca interficit vt cicuta. 4
lactucæ ſemen quibus morbis ſalutare. 262
lactuca ſylueſtris. 263
lacus bituminoſi. 466
lacus Aſphaltites. 466
lacryma plantarum. 429
lacryma cerui. 511. 523
lacryma oleæ Æthiopicæ
lacrymę quomodo extrahantur. 88.
ladanum. 452
lagena. 14. of.
lagenæ ferri albi. 15. of
lapathum vulgo patientia 376
lapathum ſanguineum. 377
lapathi facultates. 16
lapides in variis hominum mẽbris reperti. 528
lapides pretioſi in officina ſeruandi. 20. of.
lapides medicati. 478
lapis Armenus. 483
lapis cyaneus ſiue lazuli. ibid.
lapis bezaar. 526
lapis calaminaris. 501
lapis herculeus. 483
lapis hyſtericus. 32
lapis Iudaicus. 486
lapis Nephriticus. 32. 486.
lapidum vſtio. 76
larix. 278
laſerpitium. 432
lateres. 490
laudanum. 182. 183
lameola. 289
lameolæ præparatio. 65
laurus. 423
laurus à fulmine non tangitur. 423.
lecythi. 15. of.
lentiſcus. 443
lentum quid. 44
λεπτοντικὸν medicamentum. 39
lepus cornutus candidus. minimè hermaphroditus. 510
libellus Galeni de occultis facultatibus. 18
libra medicorum 138. 139.
libri improbatæ lectionis comburendi 25
lignum aloes. 308
lignum Nephriticum. 309
lignum roſaceum. 308
lignum Rhodinum. ibid.
lignum Sanctum. 311
ligulæ menſura quędam. 141.
liguſticum. 320. vires. 321.
liliorum genera multa. 270
limæ. 404
limatio. 72
limonium. 404
linctus. 114
linimentum ad pleuritidem. 209
linimenti variæ formulæ. 210
linum. 385
liquatio. 83

liquiritia. 326
liquor plantarum. 427
lithargirium. 505
lithontripticon. 202
lithontriptica medicamenta. 38
lithontriptica in quibus diſſoluantur. 82
lithoſpermon. 347
litus. 209
lohoc Arabibus quid. 114
lohoc incidens, concoquens, catharrum ſiſtens. 185
lohoc pro clyſteribus. 115
lotio quid. 61
lotio in quibus quomodo fiat. 61
lotionis effectus. 62
lotio primus præparationis gradus. 61
lotionum variæ formulæ 208
lues Indica ab Italis aduecta of. 177
lues Indica ſuffitu nonnumquam curatur. 232
luis venereæ origo of. 336
lumbrici in quibus generentur. 539
lumbrici terreſtres. 540
lupinus. 387
lupulus. 380
lyncurius lapis. 470

M

Macer falſa ſcripſit de ſaphyro. 480
macer ligni cuiuſdam cortex. 299
macis quid. 298.299
maceratio quid 67
magnes. 483
magnetis differentiæ. 484
magnes allio illitus ferrum non trahit ibidem.
magnetis vires. ibid.
magydaris. 432
maiorana. 334
malabathrum. 306
malactica medicamenta. 39
mala armeniaca. 410
mala aurea. 405
mala citonia. 406
mala inſana. 367
mala perſica quomodo condiantur. 99
mala perſica aliò tranſlata venenum deponunt. 411
maleficiati. 27
malicorium. 406
malua vnde dicta. 250
maluæ deſcriptio & differentia. ibid.
mandragora, figmenta de ea circumferuntur. 366
maniot radix. cibus & venenum. 51
manipulus quid. 140
manna ſecundum medicos quid. 247
manna de folio præſtantior. ibid.
manna Calabrienſis. ibid.
manna Brianſonnienſis. ibi.
manna maſtichina. ibid.
manna Hebræorum. ibid.
manna thuris. 440
manus Chriſti perlata of. 180
marathrum fœniculi ſpecies. 259
margaritæ. 527
marmeladæ. 191
marmor 487
Marſi & Pſylli. 35
marrubium. 341
maſpetum 432
maſtiche gummi-reſina. 443
materia medica ex quibus deſumitur. 238
materia vnguētorum & emplaſtrorum eadem. 344
matricaria. 350
maturatio. 101

maturatio eſt coctio naturalis. 73
mazapanis vel marci panis confectio. 190
mechoacam radix. 278
Mechubales erãt doctores Cabaliſtæ. 26
medica materia valde ampla
medicamenta quæ ex animalibus deſumuntur. 506
medicamenta quare purganda. 59
medicamenta actu talia per ſe. 55
medicamenta Deorum munus. 2
medicamenta quæ intrinſecus induntur 195. quæ extrinſecus admouentur. 201
medicamẽta occulta proprietate iuuantia. 21
medicamenta quæ purgant trahendo, comprimendo, lubricando. 21
medicamenta ſex ſimplicia valde commendantur ad luis Indicæ curationem. 311
medicamenta adulterata. 192. 163
medicamenta cur aromatizẽtur. 41. 94
medicamenta recentia quando meliora. 51. vetuſta quando etiam meliora. 51
medicamenta roborantia. 185
medicamenta purgantia vſu probata. 113
medicamenta quædam magna cautione præſcribenda.
medicamenta quando mutanda. 151
medicamenta quæ diutiùs conſeruantur. ibid.
medicamenta comprimendo purgantia qualiter eligenda. 44
medicamenta partes quaſdam reſpicientia. 23
medicamenta certis partibus noxia. 16
medicamenta exacte acria peſſima. 49. acria & amara minus. 48
medicamenta dulcia ſaluberrima. 49
medicamenti purgantis delectus. 42
medicamenta quomodo aſſeruentur. 149
medicamenti quantitas naturæ viribus reſpondeat. 143
medicamentum idem quomodo varios promat effectus. 144
medicamenti deſcribendi primæ leges. 135
medicamentorum forma quid præſtet. 136
medicamentorum quantitas ſpectanda. 142
medicamentorum odor cur ventrem aliquando ducat. 142
medicamentum ſimplex ſæpe tres habes facultates. 16
medicamentorum differentiæ à loco. 53
medicamentorum purgantium delectus à facultatibus ſumptus. 53
medicamentorum purgantium duo genera. 54
medicamentum compoſitum facile admittit ſubſtitutionem 156
medicamenta compoſita in officina ſeruanda of. 22
medicamenta purgantia ſimilitudine ſubſtantiæ humores attrahunt. 20
medicamenta vſitatiſſima. 238
medicamentorum ab effectu denominatio. 37
medicamentorum alterantium &

parantium deſcriptio. 234
medicamentorum diuiſio. 5. differentiæ. 14
medicamenti & alimenti differentia. 5
medicamentum benignum & malignum. 41
medicamentorum neceſſitas. 132
medicamentorum compoſitionem quis primus docuit. 133
medicamentorum baſis quomodo eligenda. 134
medicamentorum gradus. 456
medicamentorum ſumptuoſa cõfectura ſæpe vana. 137
medicamenta topica. 243
medicamẽtis quibus modis vtamur. 195
medicamentis validis aut benignis qui egeant. 145
medicamenta cur componuntur. 103
medicamentorum purgantium doſis. 144
medicamenta quomodo iudicantur. 84. quare ſiccentur. 85
medicamenta meliora & præſtantiora. 153
medicamentorum delectus ex ſaporibus. 48
medicina cur longa. 1
medicinæ encomium. ibid.
medici Dij Tutelares: deorum filij. 2
medici iuniores in quibus peccẽt. 135
medici panificium docuerũt. 58
medici odoramẽtis vti debẽt. 230
medicorum error notatur. 116
medicus quis. 25
medici Monſpeſſulani celebres. 111.
medicis ob amiſſas formulas interiit dolore. 133
medicinæ exhilarantes of. 91
medulla ceruina. 511
medullarum ablutio. 63
mel quid. 246
mel quale debeat eſſe ibid.
mellis qualitates. ibid.
mellis optimi notæ. 607
mel ſaccharum ruſticorum. ibidem.
mellis vſus ad diuturnitatem confert. 245
mel variorum medicamentorum baſis. 75
mel quando per ſe deſpumatur. 92
mel quomodo ex fructibus parandum. 108
mel amareſcit coctione nimia. 246
mel compoſitionem in ſe habet. ibid.
mel amarum Galeni pater habebat. 105
mellis vſum qui primi docuerũt. ibid.
mel vim habet conſeruandi. 105
mel omnibus antidotis poteſt admiſceri. ibid.
mel anacardinum quî fiat. 86
mel mercuriale of. 108. 252. 80.
mel roſatum foliatum of. 108. 79
mel violatum of. 79
mellis anacardini varia præparatio of. 82
melancholiam quæ ducant. 169
melanteria. 352
melanthicum. ibid.
melicratum, mulſa, & hydromel vnum & idem ſunt. 76
melilotus trifolij genus. 385

meliterium vas in quo mel fuit repoſitum. 328
meliſſa. 340.341
melopepones. 260.261
men ſiue Menin. 360
menſis philoſophicus Chymicorum. 81
mentha. eius differentiæ. 337
mentaſtrum ibidem. Mercurialis. 252
meriſæ, ceraſa ſunt ſylueſtria. 411
meſpilum pomum. 404
metallorum nomen. numerus. materia. 491
metalla quibus planetis affinia. 491
metalla quomodo liquantur. 83
metallica vt abluenda. 61.64
meteglum Anglorum quid ſit. of. 77
mezereon planta venenata. 288
mezerei præparatio. 65
miles Turca fert in zona victum menſtruum. 64
millefolium nomen multis plãtis commune. 390
mineralia. eorum vſus. differentiæ. 457
mineralia quæ ſeruanda of. 20
mineralia omne genus medicamentorum ſuppetunt of. 20
minioſa herba. 8
minium. 474
minutæ ſpecies ſeplaſiariorum.
mirobalanorum nutritio. 67
mithridatij virtus. 21
Mithridatis memoriæ ſtudium. antidotus. 213
mithridatium Damocratis. 212
mithridatium Andromachi. 213
mithridatium Nicolai Præpoſiti. 314
modius. 141
molle quid 45
mollia quæ. 48
mollitio fit duobus modis. 84
moliia piſcis. 521
molybdena. 494
moneta prima ex ære, vnde ærarium. 495
monoceros an detur. 510
monocerotis hiſtoria. 515
Monſpeliẽſis ager multis ſimplicibus luxuriat. 111
Monſpeſſulani medici celebres ibidem.
mora. 413
morbus omnis habet ſuum contrarium. 5
morbi quibus verba auxiliantur. 267
morella. 368
moriendi neceſſitas. 237
morus. eius differentiæ. 412
moſchardini. 192
moſchi adulterium. 162
moſchus. 518.519
moſchus quomodo ſeruetur. 11
mucaginis vſus. 210
mucago ad inflammationem. 210
mulier lapidata quod verbis mederetur. 29
mulſa quid eadem cum melicrato of. 76
mumia quomodo reperta. 508
mumia antiquorum nulla. 509
muria. 466
muſtellæ maioris excrementa moſchum redolent. 519
muſtum quid. 246
myreceum aut oleum pigmentatum. 261
miriophyllum. 390
myrobalanus. 275
myrrha. 441. vires. 448
myrtidanum. 389

myrtus

myrtus. ibid.
myna citoniorum. 100

N

NAcra perlarum. 528
napha. 466
napus. 331
narcotica. 119
nardus. 307
naſalia. 195
necromantici primi. 25
nenuphar. 269
neotericorum in inueniendis remediis ſedulitas. 167
nephriticum lignum. 8
nerualia ſpecifica. 24
Nicolaus Alexandrinus. 22. of.
Nicolaus Florentinus idem qui & Præpoſitus. 39. of.
Nicolaus Præpoſitus aliis malè præponitur. 23. of.
nigella. 352
nitrum. 464
Normanorum potus. 183
notis Romanis vtendum in præſcribendis medicamentorum formulis. 140
nouæ Eduliorum præparationes quatenus commiſcendæ. 178
nuces conditæ. 308. of.
nuces conditæ vt non nigreſcãt 98. of.
nucum & amygdalarum præparatio. 64
nux moſchata vel myriſtica. 299
nux plantis inimica. 21
nux vomica animalibus noxia. 21.
nymphea. 269. 270

O.

OBolus. 139
occultæ facultates. 17
ochia. 460
oculus catti. 485
odontica ſpecifica. 24
odor quid. 42
odor in plantis. 13
odorata quædam tertio gradu calida. 130
odoramenta quomodo præſcribantur. 130
odoratis quomodo vtendum. ibid.
odores qui grati. 230
odores vnguentorum nomine comprehenduntur. 303
oeſypus. 521
Officinæ pharmaceuticæ dignitas. 1. of.
Officina quo in loco erigenda, quæ in ea ſpectanda. 2. of.
Officina aſſeribus inſtruenda. 4. of.
Officina hypocauſtũ habere debet. ibid.
oinomel. 76. of. 106.
οἶνος vnde. 240
oleum quid. 416
oleorum extractio. 88
oleum alimentum & medicamentum. 123
oleum cur emplaſtrorum confectionem ingrediatur. 130
olea educta per aſcenſum & deſcenſum. 135
olea Veteres vnguenta nominabant. 135
olea quibus vaſis ſeruanda. ibid.
olea ſimplicia vel compoſita. 245. of.
oleum abſolutè poſitum de quo intelligatur. ibid.
oleum multifariam ablui ſolet. 249. of.
olea quæ quouis tempore parari queunt. 262. of.
olea quæ ex animalibus con-

ficiantur. 269.of.
olea expreſſione educta. 275. of.
olea raro parari ſolita.. 278.of.
oleum anethinum. 255.of.
oleum Acopum. 67. amygdalarum & auellanarum. 276. of.
de abſynthio. 254.of.
oleum benedictum. 294. of.
oleum cyprium. 258.of.
oleum croci. 264.of.
oleum de capparibus. 266. of.
oleum de caſtorio. 272
oleum chryſomelorum. 278.of.
oleum cydoniorum. 260. of.
oleum ex calko. 488
oleum ex euphorbio. 266. of.
oleum formicarum. 274.of. 541
oleum hypericonis ſimplex. 257. of.
oleum hyperici magis compoſitum. ibid.
oleum primum. 248. of.
oleum keirium. 247.of.
oleum de lateribus. 490
oleum liliorum ſimplex. 252.of.
oleum lumbricorum. 269.of.
oleum muſcillinum. 295
oleum de mentha. 254. of.
oleum myrtinum. 259.of.
oleum myrtillorum. ibid.
oleum moſchellinum. 267. of.
oleum maſtichinum. 263.of.
oleum nenupharinum. 253.of.
oleum nardinum. 263.of.
oleum nucum. 277
oleum omphacinum. 244
oleum perſicorum. 277.of.
oleum de pomis mandragorę. 258.of.
oleum roſatum completum. 249 of.
oleum roſatum omphacinũ vulgò incompletum. 250.of.
oleum roſatum ſimplex vulgare 251. of.
oleum Rutæ. 256.of.
oleum rubellium. 472
oleum ſulphuris. 469
oleum ſcorpionum. 538. 271.of.
oleum ſampſuchinum. 256.of.
oleum ſambacium ſeu de iaſmino. 156.of.
oleum Tartari. 453
oleum violatum. 246.of.
oleum vulpium. 273.of.
olibanum. 440
oliuæ muria ac ſale conditæ quomodo appellentur. 417
olla. 15.of.
omphacium quid. 243
omphacii qualitates & vſus. ibid.
onix. 481
ononis vel oinone. 324
opalus. 485
ophiogenes. 35
ophites ſeu ſerpentium marmor. 487.
opiatarum appellatio ampliſſima. 118
opiatarum materia. 186
opiata cordialis ſtomachica cephalica. 188
opiata Neapolitana. 218.of.
opiata Salomonis. ibid.
opium. 371. 450
opium adulteratur meconio. 163.
opobalſamum. 295.of. 303,
opobalſamo liquidambar affine. 163.
opopanax. 434
ὀφθαλμικὰ ſpecifica. 24
ordo in deſcriptione medicamentorum ſeruandus. 23. of.
ordo ſeruandus in deſcribendis formulis. 134
origanum. 337

ornalla. 344
os de corde cerui. 163.511. 512.
os Milui piſcis aurum trahit. 21.
oſſa medicata. 522
oua variegata. 516
ouorum vſus. ibid.
oua quomodo emolliantur. 84
oxalis. 276
ὀξυδορκικὰ medicamenta. 40
oxyacantha. 419
oxylapathum. 377
oxymel ſeu acetum mulſum. 71. of.
oxymel ſcilliticum. 72.of. 74.of.
oxymel compoſitum & alia multa. ibid.
oxymelitis qualitas. 107.of.
oxyſaccharum. 47
oximum. 336

P.

PAbulum diuerſis animalibus peculiare. 19
pœonia. 323
palumpiſſa quid. 438
Pallas olei inuentrix. 123
palma. 415
Palmarius ſcripſit de morbis cirotagroſis. 207
panacea. 321
panacis multa genera. 434
panatella. 175
Panchymagogon medicamentum. 37
panes dulciarii. 189
panis bis coctus. 190
papauer. 370
paregoricæ quæ. 119
parietaria. 252
parthenium. 350
paſſulæ. 417
paſta regia. 112
paſta regia ab opiata non multum differt. 189
patella. 8.of.
patina. 7.of.
peccare in medicina bis non contingit. 161
pendalea. 195. penicilli. 198.
penidia Arabum quid ſit. 32.of.
penidia hordeata cur dicta. 122. of.
penidia quæ ſint; vnde nomen. 213.of.
pentapharmacon. 346. of.
pepaſticon medicamentum. 39
peponum varietas. 261
perforata. 351
periammata. 24
periammata phyſica. 33
periapta phyſica multa. 31
periclymenon. 361
pes catti. 30. of. 384.
peſſarii nomine quid intelligatur. 196
peſſariorum formæ & differentiæ. 197
peſſus ad menſium accelerationem. 197
peſſus ad menſes ſiſtendos. 193
petrolæum. 124.466
petroſelinum vulgare. 359
petroſelini vires. deſcriptio. 258
pharmaciæ definitio. 1
pharmacia in tribus conſiſtit. 2
pharmacopea Auguſtana. 216. of.
pharmacopeoli quidam ſyrupum de caſſia falsò iactitant. 45.of.
pharmacopeus medici manus. 60
pharmacope⁹ tria ſcire debet. 41
pharmacopeus quibus moribus eſſe debeat. 34
phlegmagogon. 169
phlegmagoga medicamenta. 37

philonium magnum ſeu Romanum. 227.of.
phœnicobalani. 415
phœnigruus ſeu ſynapiſmus. 219.
picatio quid ſit, quomodo fiat. 219.
Pici auis induſtria. 6
pigmeleum aut oleum pigmentatiuum. 261. of.
Pijardus Medic. Pariſ. optimè puluerem Mercurii præparat. 180.of.
pileolus medicamentoſus. 223.
pilulæ. 120
pilularum compoſitio, doſis. 121
pilularum multarum ſuppreſſio. 179.of.
pilulæ quibus officina pharmaceutica carere poteſt. 148.of.
pilulæ de aloe tota. 156
pilulę aureæ.162.164. of.
pilulæ de agarico. 163.of.
pilulæ aggregatiuæ ſeu polycreſtæ. 167.of.
pilulæ ſaieret. 170.of.
pilulæ alephanginæ. 171. of.
pilulæ bechicæ. 122.192.
pilulæ benedictæ. 170. of.
pilulæ cocciæ. 164.of.
pilulæ de eupatorio maiores. 158.of.
pilulæ fœtidæ. 175. of.
pilulę de fumaria. 168. of.
pilulæ de hiera. 170.of.
pilulæ de hydrargyro. 177.of.
pilulæ de hermodactylis maioribus. 158.of.
pilulæ imperiales. 157.of.
pilulæ lucis maioris. 160.of.
pilulæ de lapide lazuli. 169.of.
pilulę Mechoacanæ. 174. of.
pilulæ maſtichinæ. 181.of.
pilulæ de nitro. 173.of.
pilulæ Ruffi, vulgò peſtilentiales cornutæ. 154.of.
pilulæ Scaligeri. ibid.
pilulæ ſtomachicæ. ibid.
pilulæ de tribus ſolutiuis. 156.of.
pimpinella. 349
pineolatum optimum. 190
pingitis 460
pinguedines Medicinæ inſeruientes. 511
pinguedo animalium. 15
piper. 300
piſces multi per imbres deteriùs ſe habent. 240
piſſalphaltum. 438
piſſoceros. 455.
piſtacia. 419.420
piſtilla. 6.of.
pix. 437.439
plantago. 373
plantarum menſtruæ purgationes. 426
plantarum ſanguis varius. ibid.
plantarum deſtillatio. 97
plantæ à moſcho denominatæ. 519.
plantæ quæ per Antonomaſiam de præſtantioribus ſemper intelliguntur. 153
plantę quædam contrarias habent facultates. 23
plantæ ſacchariferæ deſcriptio. 244.
Platearii conſilium de moſcho improbatur. 151
plumbago. 499
plumbi lotio. 63
plumbi vſtio. 312.of.
plumbum. 495
plumbum multis modis vritur. 278.of.
plumbi halitus cerebro & neruis noxius. ibid.
podium Arabum fictitium eſt.

147. of.
pœoniæ vis. 6
polium. 335
pollex Pyrrhi lienoſis medebatur. 21
polychreſtum medicamentum. 37.
polygonum mas fœmina. 374
polygonatum. 374
polypodium. 279
polytrichum, Trichomanes & Callitrichum idem ſignant. 255
poma pini. 421
poma præſtantiſſima. 402
pomaceum. 422. quî fiat. 86.
pomada. 33. of
poma mirabilia. 369
pomum Medicum. 404
pomorum nomine fructus qui intelligantur. 402
pomum odoratum. 231
pompholix. 503
pompholix lota mordacitatis expers. 63
poncerium. 404
ponderum magna varietas. 138
porrum. 330
porphyrites ſpecies marmoris. 487.
portulaca. 263
potiones rariſſimæ debent dari. 43. of.
potiones quæ ex melle parantur. 105
potionum incommoda. 185
potus diuinus Ætio quid. 183.
præcipitatum. 180. of.
præparationes medicamentorum quæ probandæ. 60. 88
præparationum tres differentiæ. 59.
preſſum caponis. 174
priapiſcota. 196
priapus cerui pleuriticos iuuat. 21.
primula veris. 376
priſcorum victus ratio. 3. of.
propolis. 455
propomata. 105
Proſper Alpinus Aſpalatum vidit. 308
prouerbium de lotione. 208
pruna. 409
pruna condita. 98
prunella. 375
Pſeudonardus ſeu lauendula maior. 307
pſylli. 35
pſyllium. 379
pſyllio nulla deleteria facultas. 125. of.
pſylothrum. 220
pſylothrum Turcarum. ibid.
ptiſana vulgaris. 182
ptiſana laxatiua. 183
ptiſana à Galeno laudata. 152
στοχνωτικὸν medicamentum. 39.
pumicis vſtio. 77
pulegium. 335
pulmonaria. 375
pulmo vulpis. 517
pulmonica ſpecifica. 24
pulmones vulpium quomodo ſiccantur. 85
pulmonis vulpis præparatio 109.
puluerari piſtillo, quæ vix queant. 70
puluis ſuauiſſimus cyprius violeticus. 231
puluis bezaardicus. 527. 204. of.
pulueres cardiaci quomodo cribrandi. 90
puluerum craſſities quid efficiat. 137
pulueres cardiaci. 186
puluis diaireos ſimplex. 210. of.
diatragacanthi frigidi. 211. of.
diapenidii ſine ſpeciebus. 212. of.

puluis chyprius violatilis. 113
puluis Diamoſchi. 191
puluis diacalaminthes. 203of.
puluis contra rabiem. 206.of.
puluis flauus diſcutiens. 149
pulueris leporini vſtio. 76
puluis lætificans. 177.of.
puluis plumbi. 70. 312.of.
puluis Mercurij. 179.of.
puluis pro cucuſis. 227
puluis rubeus incarnatiuus epiloticus cathereticus. 218
puluis ſternutatorius. 196
puluis ſtibii. 179.of.
pulueres topici. 217
puluis vulnerarius. 112
purgantia imbecillia quæ. 144
purgantia meliora. 43
purgantia forma potabili præſcribuntur. 168
purgantis medicamenti delectus. 42
purgantium medicamentorum doſis. 168
purgatio medicamentorum. 63
purgantia ventriculum lædunt. 144.
purpureus color. 12
pyra condita. 92.of.
pyrethrum. 314
pyroticum Cardani. 223
pyroticorum materia. 222. 223

Q.

QValitates variæ & contrariæ in eodem ſubiecto. 173
quantitas medicamẽtorum. 147
quartarius. 141
quercus. 425
quid pro quo Myropolarũ. 157.
quinqueneruia plantaginis ſpecies. 373

R.

RAdices quando condiendæ. 103.of.
radices quomodo ſiccentur. 85
radices quo tempore colligantur. 89
radices quinque aperientes. 258
radices eringiorum conditæ. 104.of.
radices enulæ cãpanę conditæ. 106.of.
radices ſatyrii conditæ. 106.of.
radices ſymphyti conditæ. 105.of.
radicum aperientium nomine quæ intelliguntur. 154
radicum quantitas in medicamento componendo. 148
radicum repoſitio. 150
radix chinę. 68
ranæ. 532
raphanus. 331
rarum quid. 44. rara non ſunt prȩſcribenda. 158
raſio. 72
raſtrum in officinis ſuſpenſum. 14.of.
refrigeratio quid ſit. 80
remora. 32
reſina quid. 427.436
reſinarum differentiæ. ibid.
reſinæ quomodo extrahantur. 87.
retorta quando in deſtillationibus vſurpanda. 100
retorta veſica. 98
Rex Anguinorus.
Rha peregrino idiomate radicem ſignificat. 273
rhabarbarum. 273
rhaponticum differt à rhabarbaro. 359
rhodomel Græcis quid. 108
rhodomeli. 78
rhodoſtactum. 79
rhus ſiue ſumach. 388
ribes. 418.50

ribes & berberis condita. 96
ricini deſcriptio. aues. 290
riſagalum. 473
Riuierus medicus aulicus notatur. 541
rob Arabibus quid. 109
rob & robub. 82. of.
rob ſeu ſapa. 83. of.
rob berberis. 84. of.
rob citoniorum. 85. of.
rob de coruis. ibid.
rob ribes. 83. of.
roboratiuum medicamentum. 16
roborantium medicamentorum doſis. 167
ros ſolis. 257
roſa ſemel virens. 269
roſarum varietates. 268
roſata nouella. 219
roſmarini vires. 363
roſtrum porci. 263
rubea. 324
rubimis. 48
rubus. idæus. 403
Ruc auis Indiæ. 16
Ruellius deceptus in cardamomo. 302
Ruffus non inuenit pilulas omnes. 155. of.
rupticum medicamentum. 39
ruſcus. 260
ruſma quid. 221
ruta. 346
ruta muraria. 256

S.

SAccharum quomodo fiat & vnde aduehatur. 244
ſaccharum ex arundinacea planta. ibid.
ſaccharum antiquioribus incognitum. ibid.
ſaccharum quomodo deſpumandum. 2
ſaccharum in Ægypto alhazur dictum. 245
ſaccharum rubrum ſeu ſpuma ſacchari. 244
ſaccharum Madarenſe quomodo adulteretur. ibid.
ſaccharum candum quo modo fiat. ibid.
ſacchari panes. 245
ſacchari quãtitas in tabellis. 192
ſaccharum roſatum. 88
ſacchari vires. 145
ſacculi variis morbis inſeruientes quomodo parandi. 228
ſacculi odorati. 423
ſæuum caprinum. 512
ſagapenum. 433
ſagapenũ, Galbanum & opoponax adulterari non ſolent. 163
ſcilla. 328
ſal, eius differentiæ. 464
ſal petræ. 468
ſalaces quibus ad Venerem vtuntur. 94
Saladinus triobolaris ſcriptor. 122. of.
ſalitura medicamentorum. 95
ſaluia. 344
ſaluia lita ſeu trita muraria. 256
ſaluia romana. 337
ſaluia eximiis viribus prædita. 95
ſambucus. 280
ſampſuchum. 334
ſandaracha. 472. 424
ſandarach quid ſit. 75
ſandarax differt à ſandaracha. 473.
ſandicis qualitas. 77
ſanguis draconis. 431
ſanguis hirci. 509. 203. of.
ſanguis humanus 507
ſanguis humanus magnam vim habet in Medicina. 508
ſanguis leporis. 203. of.
ſanguini purgãdo medicamentũ

non dandum. 54
ſanguis ſuillus. 507
ſantali prærubri vt fiant. 193. of.
ſantalinum. 308
ſapa quid. 83. of. 109
ſaphyrus. 479
ſapores. 45
ſapores dulces grati. 230
ſapores varii. 13
ſarcocolla. 435
ſarcocollæ nutritio. 67
ſarcotica medicamenta. 40
ſarcoticum optimum ex facultatibus oppoſitis. 133
ſarda. 481
ſardonix. ibid.
ſarſaparilla. 311
ſartago. 8. of.
ſaſſafras quomodo adulteretur. 310.
ſatyrium. 329
ſaxolerum. 467
ſaxifraga. 347
ſcammonia differt à ſcammonio. 283.
ſcammoniæ ſuccus quomodo extrahendus. 284
ſcammonii optimi notæ. ibid.
ſcarab Arabica vox, ſyrupum ſignificat. 104
ſcariola. 263
ſcechacut. 296
ſchœnanthum. 306
ſcillæ ſucci extrahendi modus. 348. of.
ſcincus animal. 538
ſcolopendrium. 255
ſcordium. 345
ſcoria & plumbago differunt. 495
ſcoria ferri. 498
ſcorpio. 538
ſcorpionis ictus quibus detegior. 539
ſcorpio natus in capite cuiuſdã ex ozimi odoratu. 336
ſcutum medicamentoſum. 224
ſcutum quid. 225. 226
ſcutum malagmaticum. 215
ſebeſten fructus in Syria naſcẽs. 413.
ſecacut Arabum quid ſit. 104. of.
ſectio ad pharmacopæum ſpectat. 72
ſecundæ qualitates quot differentiis includantur. 42
ſelenites. 486
ſemicucupha. 224
ſemicupium balnei ſpecies. 203
ſemicupium ad Nephreticum dolorem. ibid.
ſemina in officinis ſeruanda. 17. of.
ſemina quatuor frigida. calida. 154
ſemina calida maiora. 264. minora. 266
ſemina frigida maiora. 260. minora. 262
ſeminum quantitas in medicamento componendo. 148
ſeminum repoſitio. 150
ſemiobolus. 135
ſemperuiuum. 373
ſemperuiuum maius frigidiſſimum eſt, minus calidiſſimum. 158.
ſenecta anguium. 22
ſenna priſcis incognita. 277
ſenna Arabibus albazemer. 135
ſenna quomodo exhibeatur. 277
ſeplaſiarius vnde dictus. 3
ſericum. 542
ſericum non multis viribus donatum. 216
ſericum quomodo terendum. 69
ſerpillum. 333

ſeſeli. 321
ſetaceum quid. 89
ſextarius menſuræ genus. 141
ſief Arabibus quid. 113
ſigillum Salomonis. 374
ſignaturæ ſpagyricorum vanæ. 136.
ſiliqua ponderis genus. 138
ſilphion. 432
ſimplicia medicamenta quæ ſint. 6
ſimplicia in pharmacopolio ſeruanda. 16. of.
ſimplicia purgantia. 272
ſimplicia refrigerantia. 366
ſtiptica medicamenta. 40
Smaragdus. 478
ſmegma quid ſit. 217
ſmegma roborans. Cephalicũ.
ſmyrnium. 321
ſolanum. 368.369.8.
ſoldanella. 290
Solis calore quæ exſiccantur. 85
ſorbus arbor. 408
ſparadrap. 374.of.
ſpagyricorum præparationes. 60.
ſpargula. 382
ſpatularum materia. nomen. 7. of.
ſperma Ceti. 467
ſperma ranarum. 532
ſphragis ſeu terra lemnia. 438
ſpica Indica. 307
ſpini-vineta. 50.of.
ſplenica ſpecifica. 24
ſpodium vnicum tantùm, videlicet Græcorum. 502
ſpodium Auicennæ quomodo fiat. ibid.
ſpongię. 489. 490
ſpuma quid ſit. 92
ſtacte quid. 445
ſtacte ſubſti tui poteſt pro opobalſamo. 449
ſtannum. 493
ſtegnotica medicamenta. 39
ſtibium. 499. quomodo ſumendum. 167
ſtirpes à Regibus nomina habentes. 4
ſtirpes perpetuò virentes. 372
ſtirpium denominationes à florum varia ſimilitudine extractę. 12.
ſtirpium diuiſio.
ſtirpium ſympathię & antipath. 10.
ſtœchas. 343
ſtramonium. 369
ſtyrax. 445.446
ſubcernicula. 9. of.
ſublimatio. 100
ſubſtituta quæ mala. 157
ſubulones qui, & vnde dicti. 511.
ſuccedanea ſine medici conſilio non danda. 158
ſuccedaneis quando vtendum. 155. quomodo. ibidem
ſucci quomodo extrahantur. 87.
ſucci in officina ſeruandi. 17. of.
ſucci quomodo ſeruentur. 86. 456.
ſucci melliti. 78
ſuccinum. 470
ſuccorum liquidorum repoſitio. 150.
ſuccorum tres differentiæ. 426
ſuccus quid. 450
ſuccus glycyrrhizæ. 326.453
ſuffitus ad ſanitatem. 232
ſuffitus ad voluptatem. ibidem.
ſuffitus pro cerebro, pulmone, menſibus mouendis. 233. ad vlcera. 234

ſuffitus ad luem veneream.ibi.
ſuffrutex. 11
ſuffuf Arabibus quid ſignificet. 113.
ſuilli generis temperies. 513
ſulphur. 468
ſulphur pater metallorum. 466
ſumach ſiue Rhus. 388
ſuperpurgatio timenda. 143
ſupinitas ventriculi nociua. 225
ſupellectilia chymica fallacia inſtrumenta. 5.of.
ſuppoſitoriorum baſis. 198.199
ſydrum. 402
Syluius gummi multa deſcripſit. 425.
ſympatheia & antipath. 9
ſymphyta. 374
ſynapiſmus quid ſit.vſus. 219
ſynapiſmum medicatum. 314
ſynapi, eius differentiæ.
ſyntherimata quomodo præparentur. 173
ſyntherimatis mulieres macrę vtplurimum vtuntur. 173
ſyrupus quid. 103. vnde dicatur. 134.
ſyrupus Arabum inuentum. 104
ſyrupi quondam neglecti. 68
ſyruporum materia. 104
ſyruporum vnde tanta varietas. ibid.
ſyrupi quomodo coquantur. 104.
ſyrupi qui quouis tempore queunt parari. 57
ſyrupi deſcripti ſecundum ordinem compoſitionis eorum. 29.of.
ſyrupus acetoſæ. of.
ſyrupus de abſynthio. 58.of.
ſyrupus de agreſta ſeu omphacio. 51.of.
ſyrupus acetatus. 47.of.
ſyrupus de artemiſia. 63.of.
ſyrupus de Althea. 39.of
ſyrupus de borragine. 46. of.
ſyrupus de ſucco bugloſſi. 45. of.
ſyrupus Capilli veneris Monſpel. 150
ſyrupus capillorũ veneris communis. 36.of.
ſyrupus de caſſia. 44.45.of.
ſyrupus de cichorio. 41. of.
ſyrupus de caryophyllis. 70.of.
ſyrupus de cinnamomo. ibidem.
ſyrupus citoniorum ſimplex. 52. of.
ſyrupus de corallo. 68.of.
ſyrupus de dinari. 48.of.
ſyrupus de endiuia. 42.of.
ſyrupus exhilarans. 67.of.
ſyrupus de fumaria ſimplex. 42. of.
ſyrupus de fumaria maiori. 43. of.
ſyrupus de fauis mellis. 76.of.
ſyrupus florum perſicorũ.25. of.
ſyrupus de glycyrrhiſa. 43.of.
ſyrupus de hiſpidula ſeu pede catti. 30. of.
ſyrupus de hyſſopo. 62.of.
ſyrupus iuiubarum. 61.of.
ſyrupus de lamio ſeu vrtica mortua flore albo.33.of.318.
ſyrupus limonum & granatorum. 51. of.
ſyrupus de lupulo. 28.of.
ſyrupus mellitus. 71.of.
ſyrupus de mentha. 56.of.
ſyrupus de moris. 49.of.
ſyrupus myrtinus. 55.of.
ſyrupus de Nymphea. 49.of.
ſyrupus de papauere. 33.of.67
ſyrupus papaueris erratici. 33. of.
ſyrupus de pede catti. 384

ſyrupus de pomis. 53.of.
ſyrupus de quinque radicibus. 38. of.
ſyrupus Regius ſiue Alexandrinus. 58.of.
ſyrupus Regis Sabor. 54. of.
ſyrupus reſumptiuus. 65.of.
ſyrupus ribes & berberis. 50.of.
ſyrupus roſarum ſiccarũ. 57. of.
ſyrupus roſarũ pallidarũ. 29. of.
ſyrupus roſarũ moſchatarũ. 269
ſyrupus ſimplex. 170
ſyrupus roſaceus Rondeletii. ibid.
ſyrupus de ſtœchade. 59.60.of.
ſyrupus de tuſſilagine. 26.of.
ſyrupus violatus. 24.of.
ſyrupus violaceus. 25. of. differt à violato. ibid.

T.

TAbaxir Arabum quid ſit. 14 of.
tabellæ ad fœdos colores. 209. of.
tabellæ roborantes. 93
tabidi nunquam per vomitum purgandi. 54
tabula marmorea mortarij vice vſurpata. 6.of.
tacamahaca. 447
tacamahaca quomodo adulteretur. 163.of.
Taiſneri fabulę de magnete. 484
talkum. 488
tamariſcus. 370
tamariſcus lienoſis confert. ibi.
tamarindi. 274
tamarindi quomodo adulterentur. 163
tamiſium. 89.10.of.
taraxacum. 263
tartarum. 453
taurocolla. 526
tæda quid. 437
theriaca 535
tela Galteri. 13
tela catagmatica. 132
temperamenti quot differentiæ. 42.
tempus colligendi medicamenta. 49
tenue quid. 44
tepidarium quid ſit. 204
terebinthus. 439
terendi modus varius. 68
terræ medicæ. 458.459
terrachia. 459
terra cimolia. ibid.
terra eretria. 460
terra lemnia. 458
terra lemnia quomodo adulteretur. 163
terra melitea. 459
terra rubrica. 460
terra ſamia. 458
terra ſelinuſia. 459
tertiæ facultatis medicamentorum latitudo. 18
teſtudinis. 531
teſtudines non poſſunt perpetuò in aqua degere. 66.of.
τετρανάδρα medicamenta. 40
tetrapharmacum ſeu baſilicum minus. 318.of.
theriaca Andromachi iunioris. 215.of.
à Mithridate inuenta. 216.217. of.
thlaſpi. 315
Tholoſani pharmacopei Meſuē apprime ſequuntur. 246. of.
thus. 440
thymelea. 289
tinctura ſeu infectio. 67
tinctura roſarum. 462
θηρία omnia animalia venenata ſignificat. 217.of.
tithymalorum ſpecies ſeptem

Dioſcoridi, viginti ſeptē Bauhino. 282
topica medicamenta. 224
topici pulueres. 217
topiſſa. 438
torcularia ſeu præla. 8.of.
tormentilla. 323
torpedo. 32
tragacanthum. 428
tragemata. 112
trifolium acetoſum. 376
trifolii qualitas haud miranda cum Galeno. 23
triſſago. 349
tritura. 68.71
trituratio quomodo fieri debet. 70
triturationis tres ſcopi. 68
trochiſci. 122
trochiſci roborantes. 121
trochiſci purgantes. ibidem. 144
trochiſci alterantes. 220
trochiſci de agarico. 151.of.
trochiſci alhandat. 152.of.
trochiſci albi Rhaſis. 123. of.
trochiſci aliptæ moſchatæ. 227 of.
trochiſci alexiterii ſiue contra peſtem. 238.of.
trochiſci de antiſpodio. 232.of.
trochiſci de berberis. 233. cipheos. 226. of. de caphura. 229. of. de carabe. 231. of. de capparibus. 236. of. diarrhodon. 230. of. Galliæ moſchatę 226. of. Gordonii. 234. of. ad Gonorrhœam. 240. of. hedichroi. 222. of. hyſterici. 239. of. de myrrha. 237. of. neræ. 228. of. Narcotici. 241. of. de Rhabarbaro. 150. of. ſcillitici. 224. of. de vipera. 220. of.
tryphera ſolutiua. 132. of.
turbith. 281
turcheſia ſiue Angites. 485
turpeti præparatio. 65
tuthia, eius pręparatio. 503. 211
tuthiæ lotio. 62
Tyberii Cæſaris trochiſci ad herpetas. 2

V.

VAccinia. 389
valeriana. 357
vaporarium. 204
vas figulinum plumbatum. 8. of.
venenum 5. pro medicamento vſurpatur. 5
venena à quibus deſumuntur. 35.
venena ſunt ſæpe medicamenta. 35.
venena occulta qualitate prædita. 33
venena quibus morbis proſint. 34.
venena medicis explorata eſſe debent. 34
venena aliquando nutriunt. 35
venena in corpore hominis aliquando genita. 34
venenis ſua ſunt antidota. 13
venerem bulbi ſtimulant. 329. ſatyrium, ibidem. eruca. 316.
ventriculi intemperiei quæ conducunt. 226
ventris ſegnities naturam male laceſſit. 198
veratrum. 285.11
verba qua ratione agant. 29
verbis vim tribuit Fernelius. 26.
herbarum virtus. ibidem.
vermilio ſeu minium. 474
vermium tria genera ex inteſtinis proſiliunt. 323. of.
vernix. 424

veronica. 6
veronicæ ſpecies. 342
veronicæ beneficio Galliæ Regem ab elephantiaſi falsò curatum aſſerit Fuchſius. 342
veruex. 522
veſicatorium. 221
veſicatorium ruſticorum. ibidem
veſtes bombycinæ. 542
vetonica. 341
vigonium emplaſtrum. 372. of.
vinum præſtantiſſimum in pharmacopoliis requiritur. 231
vinũ quis primus aquę miſcuit. ibidem.
vinum pro ratione vſu's bonum aut malum. 241
vinum quibus interdicebatur. 241
vinum acuit ingenium. 2. ibtd.
vini vſus in ſacrificiis. 240
vini laudes. 4
vinum tanquam venenum multi auerſantur. 18
vinum ex herbis. 86
vinum Hippocraticum. 239. of.
violæ deſcriptio. 248
violarum vires & facultates. ibidem.
viola Martia & mariana. ibidem
vipera. 535. 536
vipera ingreditur theriacam. 159.
viperæ carnis eſus vitam producit. 537
viperæ quando captandæ, delectus & præparatio. 221. of.
viperarum vſtio. 76
viride æris. 496
viſcus epilepſiam curat. 23
viſcum quernum. 364
vita breuis. 1
vitis. 417
vitriolum. 461. 462
vmbilicus marinus. 529
vncia. 139
vncia botanicis pro digito vſurpari ſolita. 141
vnguenta cur dicta & inuenta. 136.
vnguenta & cerata quomodo fiant. 304. of.
vnguenta calida. 315. 155
vnguenta quibus vaſis reponenda. 127
vnguentorum varietas. ibidem
vnguentum ad Achoras. 324. Ægyptiacum. 326. of. de althea. 317. of. Agrippa. 327. of. aregon. 328. of. adiutorium. 329. of. Apoſtolorum. 325. of. album Rhaſis. 300. of. armarium. 29. aureum. 322. of.
vnguentum de bolo. 309. of.
vnguentum è calce. 326. of. citrinum. 331. of. crudum. 309. of.
vnguentum diapompholiges. 312 of.
vnguentum fuſcum quodnam dicatur. 322. of.
vnguentum de lythargyro ſeu triapharmacum. 308. of.
vnguentum de Minio. 315. of. Martiatum 331. mundificatum expertum. 320. of. cum Mercurio enulatum. 325. of.
vnguentum Neapolitanum. 336. of. nutritiuum. 309. of.
vnguentum odoratum. 231. of. ophtalmicum. 314. of.
vnguentum pomatum. 334. of. populeon. 307. ad pruritum ſcabioſum. 303. of.
vnguentum reſumptiuum. 315. of. roſatum. 304. of.
vnguentum ſpleniticum. 335. of.

ſanctum. 3
vnguentum ad vermes. 325.of.
vniones. 527
vniones quomodo emolliantur. 84.
vomitoria quæ ſeligenda. 54
vomitu an æſtate purgandũ. 54
vrceoli. 15
vretica medicamenta. 38
vrna menſura. 141
vrſa veneris appetentiſſima initur mulierum more ſupina. 513
vrſina quodnam animal. ibid.
vrtica vrens & mortua. 317
vrticæ ſemen quibus cõuenit. 65
vſtio. 75.76.77.
vterus quomodo afficiatur odoribus. of. 92
vuæ. 417
vua lupina. 369
vulpes. 517

X.

Xylobalſamum. 303
xylocaſſia. 297
xylocolla. 520
xyloſtrõ periclimeno ſimile. 361

Y.

Yuca planta Indica. 410

Z.

Zedoaria. 292
zerumbet. 292
zibethum odoramenti & animalis nomen. 519
zibethum quomodo ſeruetur. 151
zinziber. 291
zinziber conditũ aduehitur. 107

FINIS.